ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΚΟΡΑΗ

ΤΑ ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ ΕΥΡΕΘΕΝΤΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΙΑ.

~~ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ~~

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΚΟΡΑΗ

ΒΟΥΛΗ ΜΕΝ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΗ

ΤΗΣ ΕΝ ΜΑΣΣΑΛΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΟΡΑΗ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΔΕ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Μ. ΔΑΜΑΛΑ

ΕΚΔΙΔΟΝΤΑΙ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ"
ΕΝ ΠΛΩΜΑΡΙΩ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

Τῷ Ἀναγνωστηρίῳ "Βενιαμὶν"
ἐκ δώρου τοῦ παρ' αὐτοῦ ἀξιοτίμου
κ. Χαρίλ. Γεωργ. Ζωσιμᾶ διὰ τοῦ
ἐφημέρου του Ἡμῶν. Ἀνθων. Ζωσιμᾶ
ἐν Πειραιεῖ (Πρωτ.) τῇ 14 Ἰανουαρ.
1890.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ
1885

Β'.

Προς ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

(Συνέχεια).

98.

18 Νοεμβρίου 1808.

Φίλε Ἀλέξανδρε,

Ἀφοῦ ἐσφράγισα τὴν ἐπιστολὴν τῆς 17 τοῦ παρόντος, ἐνθυμήθην ὅτι ἔπρεπε νὰ σ' ἐρωτήσω τίς καὶ ποῖος εἶναι ὁ νῦν πατριαρχεύων Καλλλίνικος. Εἶναι ἆρα καὶ ὁ ἄλλοτε πατριαρχεύσας, ἢ τῶν ἀρχιερέων τίς, ἐκείνου ὁμώνυμος; Τὰ προλεγόμενα τὰ εἰς τὸν Πλούταρχον ἐτυπώνοντο, ὅταν ἔμαθον ἀπὸ τὰς ἐφημερίδας τὴν ἔξορίαν τοῦ Γρηγορίου. Περὶ αὐτοῦ ἔλεγον πολλὰ καλά, μὲ σκοπὸν νὰ τὸν παροτρύνω εἰς τὰ καλήτερα· τὰ ὁποῖα φοβοῦμαι μὴν ἦναι παντάπασιν ἀνάρμοστα καὶ ἀνωφελέστατα εἰς τὸν σημερινὸν οἰακοστρόφον τῆς ταλαιπώρου Γραικικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ τύπος τῶν προλεγομένων κατὰ δυστυχίαν διεκόπη ἕως νὰ μάθω τὶ σαφέστερον περὶ τούτου, διὰ νὰ ἀφανίσω ὅσα εἶπα, ἢ νὰ τὰ *φκιάσω* εἰς ἄλλον τρόπον. Νὰ τ' ἀφανίσω ὅμως πάλιν εἶναι εἰς ἐμὲ ὀδυνηρόν, ὄχι μόνον διὰ τὸν κόπον, ἀλλὰ καὶ διότι ἦσαν κατὰ

τὴν κρίσιν μου δραστικά. Στοχάζομαι νὰ τ' ἀφήσω, καθὼς ἐγράφησαν, καὶ εἰς τὸ τέλος νὰ προσθέσω μικρὰν σημείωσιν, ὅτι μετὰ τὴν γραφὴν αὐτῶν ἔμαθον τὴν ἀλλαγὴν τῆς Πατριαρχείας· ἀλλὰ δὲν ἠθέλησα νὰ ἀλλάξω τίποτε, ὢν βέβαιος ὅτι ὁ νέος Πατριάρχης δὲν εἶναι τοῦ παλαιοῦ ἐνδεέστερος μήτε κατὰ τὸ φιλόμουσον, μήτε κατὰ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος ζῆλον. Τί κρίνεις περὶ τούτου; Ὅ,τι κρίνῃς, εἰπέ με το γρήγορα. Χθὲς ἦλθε πρὸς ἐμὲ ὁ μαθητὴς τοῦ Κούμα, ὁ Μόσχος, καὶ μὲ ἀνήγγειλε πάλιν τὸν θάνατον τοῦ Παρίου Κερβέρου. Δίδαξόν με καὶ περὶ τούτου τὴν ἀλήθειαν· ὅτι καὶ τοῦτο ἔχει σχέσιν μὲ τὰ προλεγόμενα.

Σ' ἔλεγα περὶ τοῦ Βάμβα, ὅτι ἔδειξεν ὄρεξιν εἰς τὸ νὰ γένῃ μεταφραστὴς τῆς Γραφῆς. Πρὶν πέμψω τὴν ἐπιστολήν μου, εὔλογον ἔκρινα, νὰ τὸν ἐξετάσω καὶ πάλιν, διὰ τὸν φόβον μὴ πέσω εἰς παιδαριώδεις ἀδολεσχίας καὶ ὑποσχέσεις· καὶ εὗρηκα τὴν ὄρεξιν του μεταβληθεῖσαν εἰς ἀπόφασιν στερεάν. Ἀγαθῇ τύχῃ! Ἔμεινε τώρα νὰ ἀκούσωμεν τὴν θέλησιν τῆς *Γραφικῆς ἑταιρίας*.

Εἰς τὴν πρὸ ταύτης εἶδες τὴν περὶ τοῦ *πρώτου κριτικοῦ τοῦ γένους* κτηνωδίαν, τὴν ὁποίαν νὰ ἐκστομίσω μὲ ἠνάγκασεν ἡ ἀναισθησία των. Ἐγὼ πάσχω, φίλε μου, μὰ τὴν ἱερὰν ἀλήθειαν! Αὐτοὶ δὲν τὰ ἀναγινώσκουν, ἢ γραμμένα εἰς ξένην γλῶσσαν δὲν τὰ καταλαμβάνουν, ἢ καὶ ἂν καταλάβωσι τὰς λέξεις, δὲν νοῶσι τὸ πρᾶγμα. Κριτικός, Ἐκδότης, κτλ. εἶναι εἰς αὐτοὺς αἰνίγματα· καὶ ἐγὼ ἐν τοσούτῳ τήκομαι, «ὡς τήκεται κηρὸς ἀπὸ προ» σώπου πυρός». Εἶμαι ταύτην τὴν ὥραν ἄῤῥωστος, διότι ἠγρύπνησα ὅλην τὴν νύκτα· καὶ γράφω τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ὄχι τόσον διὰ τὴν ἀνάγκην τῶν ὅσα σ'

ἐρωτῶ, ὅσον διότι δὲν εἶμαι σήμερον καλὸς μήτ' εἰς Πλούταρχον μήτ' εἰς Πολύαινον, μήτ' εἰς Στράβωνα νὰ προσηλώσω τὸν νοῦν μου. Τοιαύτας ἡμέρας χάνω πολλάς· καὶ ἂν ἀκολουθῶσι νὰ πράττωσιν, ὡς ἔπραξαν ἕως τώρα, γρήγορα μὲ καταβιβάζουσιν εἰς τὸν ᾅδην. Δὲν ἦτο κακὸν (εἰς τὸ στόμα σου δὲν εἶναι πλέον κτηνωδία) νὰ διδάξῃς τὸν Στ. Ι. τί κρίνουσιν οὗτοι περὶ τῶν ἐκδόσεών μου, καὶ ὄχι τὶ περισσότερον. Αὐτὸς εἶμαι βέβαιος ὅτι καὶ τὸ καταλαμβάνει καὶ ὅτι θέλει τὸ γράψει πρὸς αὐτούς, ἐὰν ὅμως καὶ τότε δυνηθῶσι νὰ τὸ καταλάβωσιν. Ἡ μεγαλητέρα μου δυστυχία εἶναι, ὅτι ἀπέβαλα τὸν ἐτήσιον μισθὸν 3000 φρ. τοῦ Στράβωνος. Εἰ δὲ μή, πρὸ πολλοῦ ἤθελα τοὺς πέμψει εἰς τοὺς Βενετικοὺς ἐκδότας καὶ Κριτικούς. Ἡ ἀγανάκτησις μου δὲν μὲ συγχωρεῖ νὰ γράψω περισσότερα. Δὸς εἰς τὸ πῦρ τὴν παροῦσαν· καὶ Ὑγίαινε.

99.

9 Δεκεμβρίου 1808.

Ἀλέξανδρε φίλε,

Τοιαύτη καὶ τοσαύτη ὑπεροψία καὶ καταφρόνησις πρὸς ἐμέ, εἶναι ἀσυγχώρητος. Ἰδοὺ σήμερον εἴμεθα εἰς τὴν 9 Δεκεμβρίου, καὶ ἀκόμη παρὰ τῶν . . . . . ἀπόκρισιν δὲν ἔχω εἰς τὴν παρακλητικὴν καὶ πραεῖαν ἐπιστολήν μου, τῆς 6 Δεκεμβρίου. Αἱ ἡμέραι εἶναι ὀδυνηραί, καὶ αἱ νύκτες κόλασις εἰς ἐμὲ διὰ τὰς ἀϋπνίας. Ἂν καὶ ἀκόμη δὲν εἶμαι κλινήρης, ἡ ἀτονία τοῦ σώματος, καὶ τῆς ψυ-

χῆς ἡ ἀθυμία μὲ κατεδίκασαν εἰς ἀργίαν εἶναι τώρα ἡμέραι δέκα καὶ ἐπέκεινα. Προχθὲς ἐκβαίνων τοῦ λουτροῦ ἐδοκίμασα σκοτόδινον καὶ λειποθυμίαν, ὥστ' ἐνόμισα ὅτι ἔφθασεν ἡ ὥρα τῆς ἀποπληξίας καὶ τῆς παραλύσεως. Ὁ πολὺς ἱδρὼς τὸν ὁποῖον ἡ φύσις ἐκίνησε μετὰ τὸν σκοτόδινον μέσωσε. Μ' ὅλα ταῦτα βλέπω καθαρὰ ὅτι μέλλω νὰ γίνω σφάγιον τῆς ὕβρεως τῶν καλῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν δὲν εἶχε νὰ μ' ἐμβάσῃ ὑπὲρ τὰς 8000 φρ. χρεωστούμενα, ἡ ἀνθρωπότης ἔπρεπε νὰ τὸν διδάξῃ, ὅτι ἦτο χρέος νὰ μὲ γράψῃ κἂν τὴν αἰτίαν, καὶ ὄχι νὰ μ' ἀφίνῃ εἰς τοσαύτην ἀμηχανίαν, ὡς νὰ ἤμην ἀνδράποδον ἐντελέστατον. Ἡ ὑπεροψία αὕτη μοῦ ἐπλήγωσε τόσον τὴν καρδίαν, ὥστε νομίζω ἀδύνατον εἰς τὸ ἑξῆς νὰ συμβράσω μ' αὐτοὺς (tout se pardonne, excepté le mépris). Καὶ ἴσως διὰ τοῦτο τὴν δείχνουσι, διὰ νὰ μὲ ἀναγκάσωσι νὰ ζητήσω τὴν διάλυσιν τῆς κοινωνίας, μὴ τολμῶντες νὰ τὴν προβάλωσιν αὐτοί. Ἄλλην ἐξήγησιν τοῦ αἰνίγματος νὰ εὕρω δὲν εἶναι δυνατόν. Οὐαὶ εἰς ἐμέ, ἂν ἦναι ἀληθής. Τότε γίνομαι καὶ ἀνδραπόδου εὐτελέστερος, ἐπειδὴ μηδὲ διωκόμενος καὶ ἐξωθούμενος δὲν ἔχω ποῦ νὰ φύγω, καὶ διὰ τὴν ἀνόητον καὶ ἀπρονόητον ἀποβολὴν τῶν 3000 φρ. τοῦ Στράβωνος, καὶ διὰ τὴν πομπικὴν προκήρυξιν τῆς Ἑλλ. βιβλιοθήκης, ἥτις μέλλει νὰ στραφῇ εἰς καταισχύνην καὶ ἐμοῦ καὶ τοῦ γένους ὅλου. Ὦ Ἀλέξανδρε, Ἀλέξανδρε! Νὰ περάσω τὴν μέχρι τοῦδε ζωήν μου, ὀδυνηρὰν μέν, ἀλλ' ὅμως παρηγορουμένην ἀπὸ τὴν μεγαλοφροσύνην τοῦ νὰ μὴ κολακεύσω κανένα διὰ νὰ φυλάξω τὴν ἐλευθερίαν μου, καὶ τώρα εἰς τὸ γῆρας νὰ προσθέσω εἰς τὰς ὀδύνας μου τὴν αἰσχρὰν ἀτολμίαν τοῦ νὰ καταφρονῶ τοὺς καταφρονοῦντας με! Ἡ μεγαλόπολις τὴν

ὁποίαν κατοικῶ, ἀπορεῖ καὶ θαυμάζει τὴν ὥραν ταύτην, διὰ τί, ἐπειδὴ ὁ θάνατος τοῦ Bitaubé ἀφίνει τόπον εὔκαιρον εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἐν ὅσῳ εἶναι μυρίοι οἱ τρέχοντες καὶ περιερχόμενοι διὰ νὰ τὸν ἀπολαύσωσι, μόνος ἐγὼ δὲν καταδέχομαι νὰ κτυπῶ θύρας ἀλλοτρίων, διὰ νὰ ζητήσω ψήφους, ἔπειτα ὑποφέρω νὰ καταπατῶμαι τόσον ἀσπλάγχνως ἀπὸ ὁμογενεῖς! Ἐὰν εὑρίσκετό τις δυνατὸς νὰ μὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν καταπάτησιν ταύτην, καὶ νὰ παύσῃ τὴν ταραχὴν τῆς ψυχῆς μου, ἀνδριάντα ἤθελε τοῦ ἀναστήσει ἡ εὐγνωμοσύνη μου. Δὲν εἶναι μόνον τῶν παρόντων ἡ ὀδύνη, ἀλλὰ καὶ τῶν μελλόντων ὁ ὀδυνηρότερος φόβος. Ὄχι μόνον λυποῦμαι, ὅτι δὲν ἔλαβα τὴν πρὸ πολλοῦ χρεωστουμένην βοήθειαν, ἀλλὰ τηγανίζομαι πρὸς τούτοις ὅτι καὶ μέλλω πάλιν νὰ τὸν γράψω, μὴν ἐξεύρων πῶς νὰ τὸν γράψω. Ὡς τὸν πρέπει, δὲν τολμῶ· ὡς δὲν πρέπει, διὰ τοῦτο ὅτι δὲν πρέπει, εἶναι ἄτιμον καὶ εἰλωτικόν. Τί νὰ κάμω; τί νὰ εἴπω; τί νὰ συλλογισθῶ; ἡ ἔκδοσις καὶ τοῦ Πλουτάρχου καὶ τοῦ Πολυαίνου διεκόπη, ἡ ψυχή μου δὲν ἔχει δύναμιν νὰ συνδυάσῃ τὰς ἰδέας της, τὸ σῶμά μου τήκεται, καὶ φοβερίζεται ἀπὸ παράλυσιν. Εἰς τοσαῦτα δεινὰ ἔχεις συμβουλήν; γνωρίζεις θεραπείαν; Ἐγὼ εἶμαι ὡς παραφρονῶν.

Ἡ ἐπιστολή μου πρὸς τὴν *Ἀγιαγραφικὴν Ἑταιρίαν* ἐπέμφθη πρὸ πολλοῦ. Ὁ Βάμβας εἶναι τόσον ἀποφασισμένος νὰ περάσῃ τὸν πορθμόν, ὥστε μετὰ μόλις δώδεκα τῆς ἀποστολῆς ἡμέρας ἦλθε νὰ μ' ἐρωτήσῃ ἂν ἔλαβα τὴν ἀπόκρισιν. Ἐπιθυμῶ πολὺ τὴν ἔκβασιν, καὶ δι' ἁπλῶς τὸ ἐξ αὐτῆς προσδοκώμενον κοινὸν καλόν, καὶ ὅτι εὗρηκα ἄνθρωπον τὸν ὁποῖον δύναμαι νὰ συστήσω (καὶ ἐσύστησα ἤδη εἰς τὴν πεμφθεῖσαν ἐπιστολὴν) χωρὶς κίνδυνον κα-

ταισχύνης. Ἔχει ὅλα ὅσα χρειάζονται εἰς τὸ ἔργον, καὶ φιλομαθίαν καὶ εὐμαθίαν, καὶ ἦθη καὶ νοῦν, καὶ ζῆλον τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ἂν στέρξωσιν εἰς δύο, δὲν ἐξεύρω πῶς ἔχω νὰ εὕρω ὅμοιον τοῦ Βάμβα δεύτερον. Εἰπέ με ἂν εὐδοκῇς εἰς τὸν Σχινᾶν; Εἶναι ἄλλος ἕνας διάκονος ἐδῶ, Θεόφιλος τ' ὄνομα. Ἄνδριος τὴν πατρίδα, μαθητὴς τοῦ Βενιαμίν, χαριτωμένος νέος καὶ ἄξιος τοῦ Βάμβα συνεργάτης· ἀλλ' αὐτὸς ἀναχωρεῖ πρὸς τὸ ἔαρ, προσκαλεσμένος ἀπὸ τοὺς Κυδωνιάτας, νὰ λάβῃ τὸν τόπον τοῦ Βενιαμίν, μὴ δυναμένου πλέον νὰ διδάσκῃ δι' ἀμβλυωπίαν. Ὑγίαινε.

10 Δεκεμβρίου. Ἐκράτησα τὴν ἐπιστολὴν ἡμέραν ἀκόμη μίαν, διὰ νὰ μὴ σὲ λυπῶ ματαίως. Ἀλλ' ὅμως ἔτι σιωπᾷ. Προσμένω ἕως τὴν 15, ἔπειτα πρέπει πάλιν νὰ τὸν γράψω. Καὶ τοῦτο εἶναι ὅ,τι μὲ σφάζει et m'assassine τὸ τί νὰ τὸν γράψω, καὶ πῶς νὰ τὸ γράψω. Ἡ ἡλικία μου, καὶ τολμῶ εἰπεῖν ἡ τὴν ὁποίαν ἕως τώρα ἔδειξα προθυμίαν νὰ συνεισφέρω εἰς τὴν κοινὴν ὠφέλειαν τὸ κατὰ δύναμιν, ὑπαγορεύουσιν ἐπιστολὴν ἐλεγκτικὴν τῆς ἀπανθρώπου καὶ Νερωνικῆς ὑπεροψίας του· ἡ πενία μου, καὶ ὁ φόβος τῆς καταισχύνης τοῦ γένους ἥτις μέλλει νὰ προξενηθῇ ἀπὸ τὴν παῦσιν τῆς Ἑλλ. βιβλ. ὑπαγορεύουσιν ἐπιστολὴν ὑποκριτικήν, ἢ καθὼς τὴν ὀνομάζουσιν οἱ ἀνδραποδώδεις, πολιτικήν. «Στενά μοι παντα-χόθεν». Ὡς τόσον, φίλε, παρακαλῶσε νὰ προδιδάξῃς τὸν Ἰορδάνην σου, νὰ μὴ μὲ ἀποβάλῃ, ἐὰν εἰς ἀνάγκην ἐρχόμενος νὰ σύρω ἐντεῦθεν εἰς Λιβόρνον 2000 ἢ 3000 φρ. ὑπάγω πρὸς αὐτὸν Ἀργύρια δὲν εἶναι χρεία νὰ μετρήσῃ πρὶν νὰ ἔλθῃ ἡ εἴδησις τῆς ἀποδοχῆς. Ἔχω

σκοπὸν νὰ δοκιμάσω καὶ τοῦτο τὸ μέσον, ἐὰν ἕως εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους δὲν λάβω ἐπιστολήν του.

11 Δεκεμβρίου. Ἀκόμη τίποτε. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι κυριακὴ καὶ νομίζω (δικαίως ἢ ἀδίκως) ὅτι τὴν Κυριακὴν ἔρχεται τῆς Ἰταλίας ἡ πόστα, προσμένω ἕως τὸ ἑσπέρας μὲ ἐλπίδα νὰ λάβω τὴν δεσποτικήν του ἀπόκρισιν. Ἡ ἀγανάκτησις μὲ φέρει κἀμμίαν φορὰν καὶ εἰς τὸν φρικτὸν τοῦτον λογισμόν. « Γράψε τον ὅτι πρέπει νὰ γράψῃ τις » ἀδικούμενος, ὑβριζόμενος καὶ σχεδὸν φονευόμενος πρὸς » ἀδικοῦντα, ὑβρίζοντα καὶ φονεύοντα. Τὸ ἀποτέλεσμα » τοιαύτης γραφῆς θέλει εἶσθαι παῦσις τοῦ ἔργου καὶ ἡ » ἐκ τῆς παύσεως ἀμηχανία μου, ἐπειδὴ μέλλω νὰ κα- » ταντήσω εἰς μόνην τὴν αὐτοκρατορικὴν σύνταξιν τῶν » 2000 φρ. εἰς καιρὸν ὅταν πληρόνω ἐνοίκιον 700 φρ. » καὶ ὑπηρέτην 500 φρ. Ἀποτέλεσμα βέβαια δεινόν· ὄχι » ὅμως χωρὶς θεραπείαν. Εἰς τοὺς Παρισίους εὑρίσκονται » πιστόλαι, εὑρίσκεται ὄπιον, εἶναι τέλος πάντων καὶ ὁ » μέγας ποταμὸς Σηκουάνας. Ἀλλὰ πῶς μέλει νὰ σὲ κρίνῃ » ὁ κόσμος; Αἴ! ταλαίπωρε· εἰς ἀνδραπόδου τάξιν κρη- » μνίζεσαι, καὶ φροντίζεις ἀκόμη τὴν κρίσιν τοῦ κόσμου; »

12 Δεκεμβρίου. Ἄγρυπνος τὴν περασμένην ὅλην νύκτα, ἀφίνω τὴν κλίνην, εἰς τὴν πέμπτην ὥραν, διὰ νὰ σὲ γράψω ὅτι μηδὲ χθὲς δὲν ἔλαβα ἀπόκρισιν. Ὅταν γρά- ψῃς τὸν Ἰορδάνην, εἰπέ τον ὅτι ἐνδεχόμενον νὰ σύρω ἕως 8000 φρ. Ἐπειδὴ δὲν ζητῶ νὰ τὰ μετρήσωσι πλὴν ἀφ' οὗ λάβωσι τὴν εἴδησιν τῆς ἀποδοχῆς καὶ τῆς πληρωμῆς, τίποτε δὲν κινδυνεύουσι. Αὔριον (13) γράφω εἰς Λιβόρνον τὰ ἑξῆς καὶ ὄχι περισσότερα.

Εἰς τὴν 6 Νοεμβρίου σ' ἔγραψα, *τιμιώτατε κὺρ* Ζ. τὴν ἀνάγκην· καὶ ἡ τιμιότης σου μηδ' ἀποκρίνεσαι, διὰ

νὰ μὲ διδάξῃς κἂν τὴν αἰτίαν τῆς τόσης ἀργοπορίας. Ἡ σιωπή σου, μαρτύρομαι τὸν Θεόν! μοῦ φθείρει τὴν ζωήν. Παρακαλῶσε νὰ μὲ πέμψῃς μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ταχυδρόμου τὰ χρειαζόμενα ἀργύρια, ἢ νὰ μὲ δώσῃς τὴν ἄδειαν νὰ τὰ σύρω ἐγὼ ἀπ' ἐδῶ. Ὑγίαινε!

100.

6 Ἰανουαρίου 1809.

Καλὲ τί λέγεις, φίλε μου, *ἐγκώμια*; ὁ ἀσυνείδητος Παπαδούκας μὲ σφάζει ἀνηλεῶς μὲ τὸ δίστιχον τοῦ Φιλήμονος. Δύσκολον εἶναι παρ' αὐτὸν ἄλλος νὰ εὑρεθῇ νὰ συμμίξῃ τόσην κακίαν μὲ τόσην χηνωδίαν. Τοῦ ἀναθεματισμένου Δομινικανοῦ (ὅτι ἂν εἶχε τὴν δύναμιν ἤθελε μὲ πυρπολήσει ὡς οἱ Δομινικανοὶ τῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως τοὺς αἱρετικοὺς) εἰς πᾶσαν περίοδον εἰς πᾶσαν λέξιν, φαίνεται καὶ ἄκοντος ὁ τύφος, ὁ φθόνος, καὶ ἡ ἀγανάκτησις τοῦ νὰ μάθῃ πρῶτον ἀπ' ἐμὲ ὅσα δὲν ἐδιδάχθη ἀπὸ τὰς καλάς του γραμματικάς. Φαίνεται πρὸς τούτοις ὅτι προσήρμοσεν εἰς τὸ ἀνόητον αὐτοῦ πρόσωπον καὶ ὑποκείμενον τὸ «Μάζαν μεμαχότος» (Ἰσοκρατ. Μερ. Α. σελ. ξζ'). Καὶ πῶς νὰ μὴ τὸ προσαρμόσῃ; (ἂν καὶ ἐγὼ γενικῶς τὸ παρήγγειλα), ὅστις εἰς τὸν μακαρονισμένον του Θουκυδίδην, σιωπᾷ τοὺς δύο ὁμογενεῖς Πόρτους, τῶν ὁποίων τὰς ἐξηγήσεις πολλάκις σφετερίζεται, σιωπᾷ τὸν Γάλλον μεταφραστήν, τοῦ ὁποίου τὴν διόρθωσιν (*τρόπῳ ἀντὶ τοῦ τόπῳ*. Θουκυδ. ς'. νδ'.) ὡς ἰδικήν του ἀναισχύντως προβάλλει, σιωπᾷ τέλος πάντων κ' ἐμὲ τοῦ ὁποίου, ἢ ὀρθὰς

ἢ κακάς, τὰς ὀλίγας σημειώσεις, κατεδέχθησαν νὰ τυπώσωσιν οἱ ἀλλογενεῖς, ὁ μὲν Γάλλος μεταφραστὴς ἀμέσως ἐκ ζώσης μου φωνῆς, οἱ δὲ Γερμανοὶ ἐκδόται (édition grecque-latine de Bauer εἰς Λειψίαν Τόμ. 2. 1790-1804) μετατυπώσαντες παρὰ τοῦ Γάλλου;

Ὅ,τι μὲ θλίβει περισσότερον, φίλε μου, εἶναι ὅτι μήτε καιρὸν ἔχω, μήτε πρέπον εἶναι ν' ἀποκριθῶ εἰς τὰς χηνώδεις αὐτοῦ φλυαρίας, διὰ τοὺς ἀλλογενεῖς, τοὺς ὁποίους φοβοῦμαι μὴ τὸ προσάψωσι καὶ τοῦτο εἰς τοὺς Γραικοὺς ὡς ἰδίωμα νὰ σπαράττωσιν ἀλλήλους, καὶ νὰ κατατρώγωνται.

Τῶν θλιβερῶν ὅμως ὅλων τὸ θλιβερώτατον εἶναι, ὅτι ἡ τοιαύτη ἀντιπαράταξις κατ' ἐμοῦ φαίνεται νὰ ἦναι συμφωνημένη καὶ μαγειρευμένη μὲ κἀνέν' ἀπὸ τοὺς ἐδῶ. Δὲν φοβοῦμαι μὴ μὲ κρίνῃς καχύποπτον· ἀλλὰ καιρὸν δὲν ἔχω νὰ ἐκθέσω κατὰ πλάτος ὅσα μὲ κινοῦσιν εἰς τοιαύτην ὑποψίαν σημεῖα. Τοῦτο μόνον ἔξευρε (κοινωνηθὲν εἰς ἐμὲ ἀπὸ τὸν Βάμβαν), ὅτι τυπόνεται ἐδῶ λεξικὸν Γαλλογραικικόν, τοῦ ὁποίου ὁ συγγραφεὺς εἶναι Τζαλίκογλους (φίλος ἄκρος τοῦ Παπαδούκα, καὶ διώκτης ἐμοῦ) καὶ ὁ χορηγὸς τῆς δαπάνης ὁ Φίλανδρος. Εἰς τοῦ Λεξικοῦ τὰ προλεγόμενα μετακομίζεται εἰς τὰ ἄρθρα, τὸ εἰς τοὺς αὐτοσχεδ. στοχασμ. ἐξωσθὲν ΟΣ, δὲν ἐξεύρω ἂν ἱλαρῶς καὶ ἀνθρωπικῶς, ἢ κατὰ τρόπον Παπαδούκειον.

Ἄ φίλε· δὲν εἶχε παντάπασιν ἄδικον ὅστις εἶπε τὸ «Λάθε βιώσας» ἂν καὶ ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος ἐὰν ὅλοι ἠκολούθουν τὸ παράγγελμα τοῦτο, ἡ πολιτικὴ κοινωνία ἤθελε μείνει πάντοτε εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς νηπιότητα. Τίς ἔγραψε ποτὲ δέκα μόνους στίχους (ὡς λέγει ὁ περικλειόμενος ἐδῶ ἐφημεριδογράφος) ἐλευθέρως χωρὶς νὰ ἀπο-

κτήσῃ κἀνέν' ἐχθρόν; δὲν μὲ θλίβει τόσον ἡ ἀντίρρησις, ὅσον ὁ τρόπος τῆς ἀντιρρήσεως. Συγχωρημένον εἶναι τὸ ἀντιλέγειν εἰς τὰ ἀληθῶς ἢ κατὰ τὸ φαινόμενον κακῶς λεγόμενα· ἀλλὰ τὸ νὰ πολεμῇ τις τὰ ἠθικὰ τοῦ λέγοντος φρονήματα εἶναι τοιαύτης μοχθηρίας ὁποίαν μόνοι οἱ Παπαδοῦκαι εἶναι καλοὶ νὰ δείξωσι.

Μὲ τὸν ἐρχομὸν τοῦ Κουζινέρη, ἔλαβον ἀπὸ τὸν γυναικάδελφόν του τὴν Τερψιθέαν τοῦ Παπαδούκα ὡς πεμπομένην ἀπὸ τὸν Γαζῆν. Κατὰ τὰς αὐτὰς σχεδὸν ἡμέρας ἔλαβα καὶ ἀπὸ ἄνθρωπον ἄγνωστον εἰς ἐμὲ ἓν σῶμα τῆς ἀπὸ τὸν Κούμαν μεταφρασθείσης Χημείας (πεμπόμενον πιθανῶς ἀπὸ τὸν μεταφραστήν). Ἀλλὰ σήμερον λαμβάνω ἀπὸ τοὺς Ἰορδάνας (ἀπὸ σὲ νομίζω πεμπόμενα) δεύτερον σῶμα τῆς Χημείας, δεύτερον σῶμα τῆς Τερψιθέας, καὶ τοῦ Ἡσυχαστοῦ τὴν Ἀντιφώνησιν, πληρώσας ἀγώγιον φράγκα 4. Ὁ Κούμας, ἂν δὲν ἐλησμόνησα, μ' ἔγραφεν ὅτι πέμπει τρία σώματα Χημείας, ἓν διὰ τὸν Μόσχον, τὸ δεύτερον δι' ἐμὲ καὶ τὸ τρίτον διὰ τὸν μέλλοντα νὰ κάμῃ τὴν ἀνάκρισιν ἐφημεριδογράφον. Ἐξήγησόν με τώρα νὰ ζήσῃς, ἂν ἡ Τερψιθέα ἡ πρώτη εἶναι δῶρον (τὸ ὁποῖον δὲν ἁρμόζει) τοῦ Γαζῆ, ἢ ἐὰν ὁ Παπαδούκας ἀναισχύντησε τόσον, ὥστε καὶ νὰ μὲ πέμψῃ διὰ τοῦ Γαζῆ τὸ μὲ τὸ ὁποῖον μὲ κατασφάζει ξίφος. Εἰπέ με καὶ ἂν τὸ δεύτερον τῆς Χημείας σῶμα ἦναι διὰ τὸν Μόσχον, ἢ διὰ τὸν Μεριδογράφον.

Αὐξάνει τὴν ἀθυμίαν μου καὶ ἡ μνήμη τοῦ ῥηθέντος ποτὲ ἀπὸ τὸν πολυμήχανον νέον (ἂν ἐνθυμᾶσαι) ὅστις ἐζήτει νὰ μὲ διαλλάξῃ μὲ τὸν Φ. ὡς ἄνθρωπον δυνάμενον νὰ μὲ κάμῃ *μέγα κακόν*. Φοβοῦμαι φίλε καθὼς προεῖπα, μὴν εἶναι ἑταιρία τοξοτῶν, οἱ ὁποῖοι μ' ἔβαλαν σκο-

πόν, διὰ νὰ μὴ μοῦ ἀφήσωσι τῆς ψυχῆς μέρος κἀνὲν ἀπλήγωτον. Αὐτὸς ὁ νέος (πρᾶγμα καὶ τοῦτο αἰνιγματῶδες) ὅστις ἤρχετο πολλάκις καὶ συχνάκις εἰς ἐμὲ ἔπαυσεν ἀποτόμως (brusquement) τὰς ἐπισκέψεις του, εἶναι δύο μῆνες χωρὶς αἰτίαν παρ' ἐμοῦ μηδὲ τὴν παραμικράν. Εἶναι καὶ αὐτὸς μέλος τῆς ἑταιρείας; δυσκολεύομαι νὰ τὸ πιστεύσω, ἂν καὶ ἀληθεύῃ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ «Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστιν». Ἡ δὲ παρὰ τοῦ ἐν Λιβόρνῳ ἰσχυρογνώμων σιωπὴ εἶναι τάχα καὶ αὐτὴ ἀποτέλεσμα τῆς ἑταιρείας; Εἶναι ἄρα πιθανόν, ὅτι ὁ χηνώδης Φ. τὸν παρακινεῖ νὰ μεταφέρῃ τὴν Ἑλλην. βιβλ. εἰς τοὺς προστατευομένους παρ' αὐτοῦ τὸν Τζαλικ. καὶ τὸν Πολυμήχανον; Τοιαῦται ὑποψίαι ἤθελαν εἶσθαι καταγέλαστοι, ἐὰν ἡ συνδρομὴ τῶν ὅσα ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς αὐτάς, τρόπον τινα δὲν τὰς ἐδικαίωνε. Ἀπόκρισιν ἀκόμη δὲν ἔλαβα· ὅθεν ἀπεφάσισα νὰ προσδράμω μεταύριον εἰς τοὺς Ἰορδάνας διὰ νὰ σύρω 3000 φρ. Εἶναι σχεδὸν δέκα μῆνες ὁποῦ τὸν ἔγραψα, ὅτι διὰ τὰ σώματα εἰς φύλλα, τοῦ Προδρόμου, τοῦ Ἰσοκράτους, καὶ τῶν μελλόντων τόμων τοῦ Πλουτάρχου ἠναγκάσθην νὰ μισθώσω οἶκον διὰ φρ. 700 κατ' ἔτος· ὅθεν ἔκρινα δίκαιον νὰ περῶ εἰς τὸν λογαριασμόν των 200 φρ. κατ' ἔτος διὰ τὰ πολλά των Βαλότα, χωρὶς τῶν ὁποίων βέβαια ἤρκει δι' ἐμὲ 500 φρ. οἶκος. Δὲν μὲ ἀπεκρίθη ἀκόμη εἰς αὐτὸ ὁ γεννάδας μηδὲ γρύ. Ἕκαμα διακοπὴν τοῦ τύπου, καὶ διὰ τὴν ἀδυναμίαν νὰ δώσω εἰς αὐτὸν τὴν ἀπὸ τόσα φαρμάκια ἀντιπερισπωμένην προσοχήν. Χρυσῆν εἰκόνα πρέπει νὰ τοῦ στήσω ὅστις εἶναι καλὸς νὰ μὲ ἀφαρπάσῃ ἀπὸ τοιοῦτον καθαρτήριον πῦρ πρὶν ἀποτεφρωθῶ ὅλος.

Πρὸ ἡμερῶν ἦλθεν εἰς ἐμὲ ὁ Δημούσης, ἀπολογούμε-

νος διὰ τὴν μακρὰν διακοπήν. Τὸν εἶπα, ὅτι μετὰ χαρᾶς δέχομαι πάντοτε τοὺς ἐρχομένους· τῶν δὲ μὴ ἐρχομένων τὴν ἀπουσίαν ἀποδιδω εἰς τὰς ἀσχολίας, αἱ ὁποῖαι συχναὶ διὰ τὸ μέγεθος τῆς πόλεως, γίνονται ἔτι συχνότεραι εἰς τοὺς ὅσοι διατρίβουσιν εἰς αὐτὴν διὰ μαθήματα. Ἦτο δυνατὸν νὰ κάμω πραοτέραν ἀπόκρισιν;

Ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν ἀκόμη ἀπόκρισιν δὲν ἔλαβα. Ὁ ταλαίπωρος Βάμβας ἔρχεται συχνὰ καὶ μ' ἐρωτᾷ. Ταύτας τὰς ἡμέρας ἀπεδήμησε καὶ ὁ Διάκονος Θεόφιλος, ὅστις ὑπάγει νὰ διαδεχθῇ τὸν Βενιαμὶν εἰς τὰς Κυδωνίας. Χαριτωμένος νέος, καὶ « Ἀληθῶς Ἰσραηλίτης ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι » Δύσκολον εἶναι νὰ εὕρῃ τις εἰς ἄλλον τόσην ψυχῆς ἁπλότητα μὲ τόσον ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ ζήλου ἐνωμένην. Μ' ἐζήτησε πολλάκις ἐλθὼν ἐπίτηδες συμβουλὰς περὶ τῶν μέσων τοῦ νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν εἰς τὰ καλὰ πρόοδον τοῦ ἔθνους. Ὀλίγον ἔλειψε νὰ τὸν πέμψω εἰς τοῦ Πεσταλότζη (περὶ τοῦ ὁποίου ἂν δὲν ἤκουσας ἀκόμη τίποτε, θέλεις τὸ μάθει ἀπὸ τὰ εἰς τὸν Πλούταρχόν μου προλεγόμενα), διὰ δύο ἢ τρεῖς μῆνας, νὰ μάθῃ παρ' ἐκείνου τὴν πολυθρύλλητον νέαν μέθοδον τῆς παιδαγωγίας. Ἀλλ' ὁ καιρὸς δὲν τὸ ἐσυγχώρει, ἐπειδὴ ἦτο σύμφορον νὰ εὑρεθῇ εἰς τὰς Κυδωνίας τὸν Μάϊον μῆνα. Μετ' αὐτοῦ ἀπεδήμησε καὶ ἄλλος νέος φίλος ἀχώριστος τοῦ Θεοφίλου ὁ Ἑπτανησιώτης Μεταξᾶς, καὶ αὐτὸς χρηστοηθέστατος, καὶ ζηλωτὴς τῶν καλῶν.

Ποτὲ δὲν μ' ἔγραψες, ἂν ἔστειλες τὴν πρὸς τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν ἐπιστολήν μου.

9 Φεβρουαρίου. Δι' ἀδυναμίαν ἠναγκάσθην νὰ διακόψω τὴν ἀρχισθεῖσαν κατὰ τὴν 6 ἐπιστολὴν ταύτην. Ἔλαβον ἐν τῷ μεταξὺ τὴν ἰδικήν σου τῆς 20 Ἰανουα-

ρίου. Σὲ εἶπα προλαβών, ὅτι τὰ εἰς τὸν Πλούταρχον προλεγόμενά μου εἶχαν τυπωθῆ ὁλοκλήρως. Ἂν δὲν κατεχώρισα εἰς αὐτὰ καὶ τοὺς περὶ τῆς ἐκδόσεως κανόνας κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου, εἶναι αἴτιος ὁ πλούσιος μου τύραννος. Ποῦ κεφαλή; ποῦ προσοχή; νὰ λαλήσω περὶ πράγματος, τὸ ὁποῖον χρειάζεται σκέψιν ὥριμον, καὶ ψυχῆς κατάστασιν ἥσυχον; ἢ θέλεις νὰ γράφω «ὅ,τι κεν ἐπ' ἀκαιρίμαν γλῶτταν ἔλθῃ» κατὰ τὸν ἠλίθιον τῆς Ἀλγησιθέας συγγραφέα; Καὶ αἱ ὁποῖαι ἄλλοτε μ' ἐπροξένουν ἡδονὴν πρός σε μου ἐπιστολαί, μοῦ βαρύνουσι τώρα τὴν κεφαλὴν τόσον ὥστ' ἀναγκάζομαι νὰ τὰς γράφω ἐκ διακοπῆς καὶ μελῃδόν. Μ' ὅλον τοῦτο πρὸς τὸ τέλος τῶν προλεγομένων εἶπά τι ἐν παρόδῳ καὶ περὶ ἐκδόσεως, ὡς παρακινηθεὶς ἀπὸ σὲ (χωρὶς νὰ σὲ ὀνομάσω).

Βλέπω τώρα ἀπὸ τὴν τελευταίαν σου, ὅτι τὸ δεύτερον σῶμα τῆς χημείας τὸ διὰ τοῦ Ἰορδάνου, εἶναι διορισμένον διὰ τὸν Ἐφημεριδογράφον, πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ θέλει δοθῆν. Ὁ αὐτὸς Ἰορδάνης ἔστειλεν, ὡς φαίνεται τὸ τρίτον ἀμέσως πρὸς τὸν Μόσχον· ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν ἔλαβον παρὰ δύο μόνα, τὸ πρῶτον ὡς σὲ εἶπα, διὰ τοῦ ἀμαξηλάτου, καὶ τὸ δεύτερον τοῦτο (μετὰ τῆς Ἀλγησιθ. καὶ τῆς Ἀντιφ.) διὰ τοῦ Ἰορδάνου. Εὐχαρίστησον ἀσπασάμενος παρ' ἐμοῦ τὸν Κούμαν. Εὐχαριστῶ καὶ σὲ διὰ τὰς ἀπὸ Σμύρνης ἐπιστολάς. Εἶναι ἀπὸ τὸν Πρωτοψάλτην ἀπόκρισις εἰς ὅσα τὸν ἔγραφα περὶ τῆς *κασσίδας* ἂν ἐνθυμᾶσαι. Σὲ τὴν περικλείω ἐδῶ, διὰ νὰ μάθῃ ἐξ αὐτῆς ὁ Κούμας πῶς ἔχει νὰ φερθῇ μὲ τοὺς ἐκεῖ πολλοὺς ἀνοήτους, καὶ μὲ τοὺς πολλὰ ὀλίγους φρονίμους. Μὴ μὲ τὴν στείλῃς ὀπίσω. Τὴν ἀπόκρισιν σφραγίσας πέμψον ἀσφαλῶς πρὸς τὸν Πρωτοψάλτην· δὸς νὰ ζήσῃς καὶ τὰς

δύο ἄλλας τὰς ἐγκεκλεισμένας, τὴν μίαν εἰς τὸν Ἀρχιμ. Γαζῆν, τὴν ἄλλην (σφραγίσας) εἰς τὸν Κόμητα· τοῦ ὁποίου γράψον, ἂν ἦσαι δυνατός, *ρωμαίκα* τὄνομα, ἢ ζήτησον τὴν μετάφρασιν ἀπὸ τὸν Παπαδούκα.

Ἀκολουθήσας τὴν συμβουλήν σου, ἔσυρα σήμερον διὰ τοῦ Ἰορδάνου, μὲ lettre d'avis, τῆς ὁποίας ἰδοὺ τὸ ἴσον. « Τιμ. κυρ. Ζ. Καὶ μὴ θέλων ἀναγκάζομαι νὰ σύρω σή-» μερον πρὸς τὴν τιμ. σου *Καμπιάλε* διὰ τὴν *Βαλούτα* » 3000 φρ. νὰ πληρώσῃς εἰς προσταγὴν τῶν κυρίων » Ἰορδ. πατρὸς καὶ υἱοῦ· δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θέλεις τι-» μήσει τὴν ὑπογραφήν μου μὲ τὴν πρέπουσαν ἀποδο-» χήν, καὶ πληρωμὴν εἰς τὸν καιρόν. Ἐὰν μὲ ἔστειλες » εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ ὅσα σὲ ἐζήτουν, καὶ πρὸς τούτοις » τὸ ἐτήσιον, μὴ βαρυνθῇς τὰ περιπλέον 3000 φρ. Αὐτὰ » θέλουν χρειασθῇ γρήγορα, διὰ νὰ λάβῃ τέλος ὁ τύπος » τῶν τριῶν τόμων, ἤγουν τῶν δύο τοῦ Πλουτάρχου, » καὶ ἑνὸς τοῦ Πολυαίνου, ὅστις διεκόπη διὰ τὴν ἀναρ-» γυρίαν μου. Μ' ὅλον τοῦτο πάλιν σὲ λέγω, ὡς σὲ προ-» έγραψα, δὲν εἶναι δίκαιον διὰ τοῦτο νὰ ἀτιμασθῇ ἡ » ὑπογραφή μου. Εἰς τὴν ἐξουσίαν σου εἶναι νὰ μὲ τὰ » μετασύρῃς· καὶ εἶμαι ἕτοιμος νὰ πληρώσω τὰ χρέη μου. » Ἀσπαζόμενος μένω εἰς τὰς προσταγάς σου.»

Ἂν καὶ δὲν λαμβάνω τὰ ἀργύρια ἀπὸ τὸν Ἰορδάνην παρὰ μετὰ τὴν εἴδησιν τῆς πληρωμῆς, μὴν ἐρωτᾷς πόσον μὲ τρώγει (νέος οὗτος σκώληξ) ὁ φόβος μὴν ἀποβάλῃ τὴν καμπιάλε μου. Μὲ ποῖον πρόσωπον νὰ ἴδω τοὺς Ἰορδάνας, οἱ ὁποῖοι μὲ ἐδέχθησαν μὲ εὐμένειαν; Δὲν εἶναι δυνατὸν φίλε μου, νὰ τοὺς προετοιμάσῃς μὲ εὔμορφον τρόπον εἰς τοῦτο τὸ ἐνδεχόμενον, λέγων ὅτι διὰ τοῦτο δὲν ἐζήτησα ἀργύρια, διότι δὲν ἤμην βέβαιος περὶ τῆς

ἀποδοχῆς; Ὦ! πόσα κακὰ ἔπεσαν σωρευμένα εἰς τὴν ταλαίπωρόν μου κεφαλήν! Ὑγίαινε κακῶν ἀπαθής.

Καῦσον τὴν ἐπιστολήν. Ἂν δι' ἀτυχίαν μου, ἢ καμπιάλε μου ἀποβληθῇ ἐκ χρεωκοπικῆς ἀνάγκης, τότε τί κάμνομεν; Δὲν ἔμειναν εἰς τὸ συρτάριόν μου πλὴν 300 φρ. μόνα. Χρεωστῶ τὸν τυπογράφον ὑπὲρ τὰς 2000, καὶ τὸν εἶπα πρὸ πολλοῦ νὰ μὴν ὑπάγῃ παρέκει, διὰ νὰ μὴν αὐξάνῃ καθημέραν ἡ ποσότης τοῦ χρέους μου.

101.

15 Ἰανουαρίου, 1809.

Τιμιώτατε κὺρ. . . εὔχομαι καὶ σὲ καὶ τοὺς τιμιωτάτους ἀδελφούς σου τὸ νέον ἔτος καὶ πολλὰ ἄλλα ἀκόλουθα εὐτυχέστατα. Δι' ἐμὲ ἐξεναντίας καὶ τοῦτο ἀρχίζει μὲ τὴν αὐτὴν θλῖψιν τῆς ψυχῆς μου, μὲ τὴν ὁποίαν σ' ἔγραφα τὴν ἐπιστολήν μου τῆς 13 Νοεμβρίου, εἰς τὴν ὁποίαν σ' ἔγραφα τὴν ἀνάγκην μου, καὶ τὸν ἐκ τῆς ἀνάγκης ταύτης κίνδυνον τῆς ὑγείας καὶ τῆς ζωῆς μου. Ἆρα οἱ εὐεργέται τοῦ γένους . . . τόσον ἔγιναν ἀδιάφοροι διὰ τὴν ζωὴν τοῦ Κ. ὅστις κοπιάζει νύκτα καὶ ἡμέραν διὰ τὸ γένος; Τοῦτο εἶναι δι' ἐμὲ ἀληθινὸν αἴνιγμα, τοῦ ὁποίου τὴν λύσιν προσμένω ἀπὸ τὴν τιμιότητά σου, διὰ νὰ λάβω τὰ μέτρα μου. Μὲ τὴν 30 Αὐγούστου ἐπιστολήν σου μὲ πέμπεις 4000 φράγκα (3500 δηλαδὴ διὰ τοῦ Μαρτίνου, καὶ πεντακόσια πληρωμένα αὐτοῦ εἰς τὸν κύριον . . .), καὶ ὑπόσχεσαι νὰ μ' ἐμβάσῃς τὰ λοιπὰ 2500 μετὰ μίαν ἑβδομάδα, ἤγουν εἰς τὰς πρώτας δέκα ἡμέρας τοῦ Σεπτεμ-

βρίου. Καὶ ἰδοὺ τέσσαρες μῆνες ὁλόκληροι, καὶ εἰς τὸ μεταξὺ τοῦτο διάστημα δύο μου ἐπιστολαὶ τῆς 6 καὶ 13 Νοεμβρίου, εἰς τὰς ὁποίας λέγω ὅτι τὰ 2500 ἔγιναν 3500 (ἐπειδὴ ἡ δαπάνη τοῦ τύπου προβαίνει καθημέραν), καὶ ἡ τιμιότης σου μηδ' ἀπόκρισιν δὲν κάμνεις εἰς αὐτάς. Ἔπρεπεν, ἂν ὄχι ἄλλο νὰ ἐλεήσῃς τὸ γῆρας μου. Ἐδανείσθην ἀπὸ τὸν κὺρ Ἀλ. Βασ. 3000 φρ. διὰ δύο μόνους μῆνας, καὶ εἶναι τώρα πέντε μῆνες ἀφοῦ ἔγινα χρεώστης του. Συμβούλευσόν με τί νὰ κάμω, καὶ πῶς νὰ θεραπεύσω τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἀνάγκην μου. Ἔξω τοῦ πρὸς τὸν κύρ. Ἀλ. Βασ. χρέους, χρεωστῶ καὶ ἐδῶ σχεδὸν ἄλλα τόσα. Πέμψον με τὸ γρηγορότερον, παρακαλῶ σε καὶ τὰς 3500, καὶ τὸ ἐτήσιον, διὰ νὰ μὴ σχάσω ἀπὸ τὴν λύπην μου, καὶ λυπήσω καὶ σᾶς ὡς αἰτίους (καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλετε, εἶμαι βέβαιος) τοῦ θανάτου τοῦ Κ.

16 Ἰανουαρίου 1809.

Ἀλέξανδρε φίλε, εὔχομαι καὶ εἰς σὲ καὶ εἰς τοὺς σοὺς τὸ νέον ἔτος καὶ τὰ ἀκόλουθα εὐδαιμονέστατα. Μήτε καιρὸν μήτε δύναμιν ἔχω σήμερον ν' ἀποκριθῶ εἰς δύο σου ἐπιστολὰς τῆς 3 καὶ τῆς 28 Δεκεμβρίου. Ἡ τελευταία ἔβρεξε τοὺς ὀφθαλμούς μου μὲ τῆς εὐγνωμοσύνης τὰ δάκρυα! Ἐγὼ ποτὲ δὲν ἐδίστασα, ἐὰν ἦσαι φίλος μου, ἀλλ' ἐμεμφόμην πάντοτε τὴν τύχην ὅτι δὲν ἔκαμε σὲ χορηγὸν καὶ προστάτην τοῦ ἔργου μου. Ἡ πρωτότυπος τοῦ ἄνω γεγραμμένου ἴσου ἐπέμφθη χθές· τοῦτο μόνον ἔχει περισσότερον ἀπὸ τὸ ἴσον, προσθεμένον εἰς τὸ τέλος, ὅτι ἂν μέχρι τοῦ τέλους τοῦ παρόντος μηνὸς δὲν λάβω ἐπιστολήν του, μέλλω νὰ σύρω ἐντεῦθεν πρὸς αὐ-

τόν. Ἡ αἰτία τῆς ἀποστολῆς πρὸς σὲ τοῦ ἴσου εἶναι νὰ ἐξεύρῃς κἂν, «ἤν τι πάθω» πῶς καὶ ἀπὸ ποίους τὸ ἔπαθα, καὶ πόσα εἶναι τὰ χρεωστούμενα εἰς ἐμέ, διὰ νὰ τὰ οἰκονομήσῃς ὡς θέλω σὲ διδάξει μετέπειτα. Μὲ βιάζεις φίλε, νὰ τελειώσω γρήγορα δύο τόμους· καὶ δὲν ἐξεύρεις ὅτι εἶναι δύο μῆνες ὁλόκληροι, ἀφ' οὗ πάσχω μὲ τὰς συνεχεῖς ἀγρυπνίας, αἱ ὁποῖαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι πρόδρομοι ἀποπληκτικῶν παθημάτων. Ἐὰν καὶ ἡσυχάζουσα ἡ ψυχὴ μὲ δυσκολίαν μεγάλην ἀποφεύγει τὰ ἁμαρτήματα, πῶς εἶναι τρόπος μὲ τοσαύτην ταραχὴν τῆς διανοίας μου, νὰ γράφω σημειώσεις καὶ προλεγόμενα, καὶ στοχασμούς, χωρὶς νὰ πέσω εἰς σφάλματα; Μ' ὅλον τοῦτο καὶ ὁ Πολύαινος μὲ τὰ μικρά του προλεγόμενα εἶναι τελειωμένος πλὴν τοῦ Πίνακος, καὶ ὁ πρῶτος τόμος τοῦ Πλουτάρχου μὲ τὴν ἀκολουθίαν τῶν αὐτοσχεδίων στοχασμῶν καὶ τὰς σημειώσεις πλὴν τοῦ πίνακος, καὶ ἀπὸ τὸν δεύτερον, δὲν λείπει ἄλλο, πλὴν αἱ σημειώσεις καὶ ὁ Πίναξ, ἔργον ὀλίγων ἑβδομάδων. Ἀλλὰ καθὼς σὲ εἶπα, φίλε, τὰ τοιαῦτα χρειάζονται ψυχῆς γαλήνην, ὡς τὸ καταλαμβάνεις καλώτατα· ἂν καὶ αὐτοὶ δὲν θέλουν τὸ καταλάβει ποτέ. Ἂν καὶ δὲν ἦμαι κλινήρης, εἰς ποίαν ὀδυνηρὰν κατάστασιν μ' ἔφερε ἡ ὑπεροπτική των ἀφροντισία, θέλει σὲ πληροφορήσει τὸ ἴσον τῆς σχεδιασθείσης διαθήκης, κλεισμένον εἰς τὴν παροῦσαν. Φοβούμενος μὴν ἐλησμόνησα τίποτε τῶν ἀναγκαίων εἰς αὐτοσχεδιασμόν της, σὲ τὴν πέμπω νὰ τὴν ἀναγνώσῃς μὲ προσοχήν, νὰ καταγράψῃς εἰς τὸ πλάγιον ἂν ἔχῃς τινὰς στοχασμούς, καὶ νὰ μὲ τὴν πέμψῃς ὀπίσω. Κἀνένα μὴ τὴν δείξῃς. Βλέπεις ὅτι τὰ ἀπὸ τῆς πωλήσεως τῶν βιβλίων μου, καὶ εἴ τινα ἄλλα ἀργύρια εὑρεθῶσιν (ἂν εὑρε-

θῶσι) μέλλουν νὰ περάσωσι εἰς χεῖρας σου. Πῶς ἔχεις νὰ τὰ οἰκονομήσῃς, μετὰ τὸν θάνατόν μου, θέλω σὲ γράψει ἄλλοτε. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ θάνατος δὲν δυσωπεῖται τὰς εὐκαιρίας καὶ τὰς ἀναβολὰς ἡμῶν καλὸν εἶναι νὰ ἐξεύρῃς ἐν τοσούτῳ ὅτι ἐὰν ζῇ ὁ ἀδελφός μου, θέλεις τὰ παραδώσει εἰς αὐτόν· ἐὰν θερίσῃ καὶ αὐτὸν ὁ θάνατος, θέλεις τὰ διαιρέσει εἰς δύο μοίρας ἴσας, τὴν μίαν διὰ τὸ γυμνάσιον τῶν ἐπιστημῶν τῆς Σμύρνης, ἐὰν ἔχῃ τοιοῦτον ἡ Σμύρνη, εἰ δὲ μή, εἰς τὸ γυμνάσιον τῶν Κυδωνιῶν.

Ὑγίαινε.

(Σχέδιον Διαθήκης Κοραῆ σταλὲν πρὸς Ἀλ. Βασιλείου μετὰ τῆς προηγουμένης ἐπιστολῆς τῆς 16 Ἰανουαρίου 1809.

Ἔσται μὲν εὖ· ἢν δέ τι πάθω, τόδε διατίθεμαι.

Je prie mes amis, Mons. Etienne Clavier, demeurant Rue Coq-Héron N° 5, et M^r. François Thurot, demeurant Rue du Petit Vaugirard N° 3 de me donner cette dernière marque de l'estime et de l'amitié, dont ils m'ont honoré pendant ma vie, en voulant bien se charger de l'exécution de mes dernières volontés, contenues dans cette lettre, qui doit avoir force de testament.

1°. A mon décés, ils commenceront par rendre tous les livres, qui séraient trouvés chez moi, appartenant à la Bibliothéque impériale.

2°. Ils bruleront toutes les lettres adressées à mon nom, soit en Grec, soit en d'autres langues.

3°. Pour tous mes exemplaires en feuilles, ou brochés du traité d'*Hippocrate des airs, des eaux et des lieux* de mon édition et traduction, avec la planche de cuivre pour la Carte Géographique ajoutée au dit traité, ainsi que tous les exemplaires en feuilles ou brochés des Charactères de Théophraste de mon édition et traduction avec la planche du portrait de Théophraste, ils suivront les ordres de M. Thomas Spagnolachi, domicilié à Livourne.

4°. Pour tous les exemplaires brochés de mon édition d'*Héliodore* ils suivront les ordres de M. Alexandre Basili, domicilié à Vienne en Autriche.

5°. Pour tous les exemplaires, soit reliés, soit brochés de ma traduction *Des délits et des peines de Beccaria* ils suivront les ordres du dit M. Alexandre Basili, et de M. Michel Zosima, domicilié à Livourne. Il faut en excepter un exemplaire broché, accompagné des notes marginales écrites de ma main.

6°. Pour les exemplaires en feuilles de l'ouvrage intitulé *Πρόδρομος Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*, pour ceux d'*Isocrate*, de *Polyen*, du premier et second volume de Plutarque, pour tous ces exemplaires imprimés aux frais de M. Frères Zosima, ils suivront les ordres du dit M. Michel Zosima. Il en sera de même de la suite de Plutarque et d'autres auteurs grecs publiés aux frais de M. Zosima, et qui à l'époque de ma mort se trouveront imprimés, ou sous la presse. J'excepte de ce nombre un exemplaire de chaqun des ouvrages mentionés qui pour-

raient se trouver avec des notes marginales écrites de ma main, ainsi que tous les exemplaires brochés les quels sont le restant de ceux que les dits Zosima m'ont cedés pour mes amis.

7°. Aux dits M.M. frères Zosima appartient également un exemplaire d'Eustathe en 4 vol. in f°. édition de Rome, relié en maroquin et doré sur tranche; à moins qu'à l'époque de mon décès on ne trouve dans mon livre des comptes que j'en aye payé la valeur (400) à M.M. Zosima.

8°. A M. Alexandre Basili appartient un exemplaire de Suidas en 3 vol. in f°. édition de Kuster, dont il a de droit de disposer à moins qu'à la dite époque je ne lui aye rendu l'exemplaire ou la valeur.

9°. Au dit M. Alexandre Basili je prie mes executeurs testamentaires d'envoyer:

1°. L'exemplaire broché *Des délits et des peines de Beccaria, accompagné de notes écrites de ma main* que j'ai designé N° 3.

2°. Un exemplaire d'*Héliodore* cartonné et accompagné de notes de ma main.

3°. Un exemplaire du *Πρόδρομος Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης* demi-reliure, et également accompagné de notes manuscrites.

4°. Un exemplaire d'*Isocrate* même reliure et avec des notes manuscrites.

5°. Un exemplaire de Polyen et de Plutarque destinés à mon usage, s'ils se trouveront avoir des notes manuscrites.

6°. Un exemplaire cartonné *du traité des airs des eaux et des lieux* d'Hippocrate avec des notes et des corrections manuscrites.

Cependant ils pourront garder ce dernier si à mon décès l'édition (qui se vend avec facilité) se trouve épuisée, et que quelque libraire voulut se charger d'en faire une seconde. Le prix qu'ils obtiendront de cette seconde édition sera ajoutée au produit de la vente de ma Bibliothèque.

10°. Ils trouveront chez moi beaucoup de feuilles manuscrites, les unes rassemblées dans des cartons, ou mises en paquets, les autres éparses, ou inserrées dans des exemplaires de divers auteurs Grecs. Tous ce que contiennent des corrections, ou des remarques sur les écrivains de la langue Grecque ancienne sera à la disposition de mes executeurs testamentaires. Tout ce que concerne la langue Grecque moderne, sera soigneusement separé et envoyé à M. Alexandre Basili. Parmi les quelles de la première espèce il y a quelques remarques ou scholies sur la Grammaire d'Apollonius avec un commencement de traduction des notes de Portus sur le même auteur, faite à mon invitation par mon élève et mon ami le jeune Didot, une traduction Française des Aphorismes d'Hippocrate avec un commentaire et une traduction française d'Arétée de Cappadoce.

Parmi celles de la seconde espèce il y a le Poëme de *Ptochoprodromus* avec un commencement de remarques sur ce poëme, et sur la difference de la

langue Grecque moderne du XIIme siècle et de celui d'aujourd'hui, une traduction en Grec moderne d'Herodote jusque au 6 livre § 52 inclusivement, une pareille traduction non achevée de l'introduction au voyage d'Anacharsis de l'abbé Barthelemy.

Rien de tout cela n'est fait pour être publié, ce ne sont tout au plus que matériaux et que des projets.

11°. Au dit Alexandre Basili sera également envoyé.

1°. Le Dictionnaire Grec-Allemand 2 vol. in 4° de la seconde édition de M. Schneider avec des notes marginales écrites de ma main.

2°. Le Dictionnaire Grec-Italien du Père Alessio Sovamera publié Paris en 2 vol. in 4° en 1709 par le père Thomaso de Parigi, et chargé des notes marginales écrites de ma main. Ce dernier ne doit être communiqué à personne avant qu'il soit envoyé à M. Alexandre Basili.

12°. Tous les exemplaires des Brochures en Grec moderne qu'on trouvera chez moi, telles que l' Ἀδελφικὴ Διδασκαλία, le Σάλπισμα Πολεμιστήριον, le Διάλογος δύο Γραικῶν, et en français *un mémoire sur l'état actuel de la civilisation dans la Grèce*, seront à la disposition de M. A. Basili.

13°. Ils trouveront chez moi un exemplaire broché de la seconde édition de ma traduction française *de la médecine physique de Scelle* en 2 vol. in 8°, lequel destiné pour une troisième édition, contient (manuscrites à la marge) toutes les additions

et corrections faites d'après la 7me et dernière édition allemande publié par l'auteur même, s'ils peuvent la vendre à quelque libraire le prix sera également ajouté au produit de la vente de ma Bibliothèque. Ils prieront mon ami et mon confrère le docteur Pagés, demeurant rue du Four St-Germain N° 17 d'en corriger les premières épreuves.

14°. A l'époque de ma mort je me trouverai vraisemblablement occupé de la continuation de l'édition des auteurs Grecs, connue sous le nom d'Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη. Dans ce cas mes amis et exécuteurs testamentaires, M. Clavier et M. Thurot, sont priés d'achever l'édition et impression du volume sous presse, en y ajoutant un avertissement en français sur l'état et le point, où ils auront trouvé la publication. S'ils trouveront des notes manusrites destinées à ce volume, déjà commencées, ou même achevées, ils sont priés de les envoyer à M. Alexandre Basili, sans les publier par l'impression, par la raison que je ne corrige, ni ne les revois qu'au moment de l'impression, à moins cependant que mon ami et mon élève le jeune Didot ne veuille se donner la peine de les corriger et de les diriger. Mes exécuteurs testamentaires feront grand plaisir à M. les frères Zosima en achevant la publication de l'ouvrage commencé, et les dits M.M. frères Zosima ne manqueront pas de leur côté de reconnaître ce service.

15°. Des que j'aurais fini d'exister, je prie mes exécuteurs testamentaires d'expedier une copie de

cette lettre à M. Alexandre Basili, pour en envoyer la traduction en Grec à M. Michel Zosima de Livourne.

16°. Après avoir reçu la réponse de M. Alexandre Basili mes exécuteurs testamentaires procéderont à la vente de ma Bibliothèque et des autres effets m'appartenant. Le produit de cette vente jointe à tout l'argent comptant qu'ils auront trouvé chez moi, après en avoir deduit tous les frais de ma maladie, et de mon enterrement, et payé mes dettes, sera remis à M. Alexandre Basili, qui en disposera d'après les instructions que j'aurais soin de lui donner à cet effet.

17°. Si l'époque de ma mort coincide avec celle d'un terme ou trimestre échu de la pension de 2000 fr. que je reçois de Sa Majesté l'Empereur, mes exécuteurs testamentaires sont priés de réclamer ce terme pour l'ajouter également au produit de la vente des mes livres.

18°. Comme je suis dans l'usage de payer tout comptant je n'aurai de dettes que celles du moment, telles par exemple que le terme, ou trimestre du loyer de l'appartement non encore échu; quelque reste des gages de domestique, que je lui paye exactement à la fin de chaque mois, et d'autres objets peu importants.

19°. Quant à mon compte avec l'imprimeur, je suis dans l'usage de le payer au fur et à mésure qu'il travaille pour moi. Ils trouveront dans mon livre des comptes tous les reçus de l'imprimeur,

ils en deduiront la somme de celle du prix convenu par feuille d'impression, et lui payeront le reste pour compte de M.M. les frères Zosima.

20°. Des exemplaires de tous les ouvrages mentionés au N° 3, 4, 5 et 6 outre ceux qui se trouvent chez moi brochés, ou en feuilles, on en trouvera une partie distribuée à différents libraires spécifiés dans mon livre des comptes, et dont quelques uns m'en ont même donné des reçus, on arrêtera leur comptes respectifs, et ce qui sera trouvé m'être dû appartient aux propriétaires des éditions mentionées dans les dits N°.

21°. Si à l'époque de ma mort mon compte avec le feu M. René professeur à l'école de Médécine de Montpellier ne se trouve point soldé, on l'adressera à sa fille Mademoiselle Emilia René, dont on trouvera une lettre dans mon livre des comptes adressé à moi.

22°. Dans ma Bibliothèque, outre les exemplaires désignés dans les N°s 9, 11 et 13, on trouvera des exemplaires de quelques auteurs Grecs accompagnés des notes marginales explicatives ou corrections de ma main, tels sont le :

Dictionnaire d'Hesichius.

Les Scholiastes d'Homére, publié par Villoison.

Hippocrate de l'édition de Vanderlinder en 2 vol. in 8°.

Arétée de Cappadoce,

et quelques autres peut-être dont je ne me souviens pas dans ce moment. Je désirerai que la Bibliothè-

que impériale en fit l'acquisition, à moins que M.M. les frères Zosima, ou M. Alexandre Basili ne voulussent les acquerir pour quelque gymnase de la Grèce.

102.

18 Ἰανουαρίου 1809.

Ἐπειδή, φίλε, ἡ ταραχὴ τῆς ψυχῆς μου δὲν μὲ συγχωρεῖ νὰ ἐργάζωμαι ὅσον θέλω εἰς τὸν Πλούταρχον ἀρχίζω σήμερον καὶ δοκιμάζω ἐὰν ἦναι κἂν δυνατὸν νὰ ἀποκριθῶ πλατύτερον εἰς τὰς δύο σου ἐπιστολὰς 3 καὶ 28 Δεκεμβρίου 1808, τῶν ὁποίων μόνον τὴν παραλαβὴν σ' ἐφανέρωσα προχθὲς μὲ δύο μου ἐπιστολάς.

Εἰς ταύτας μου τὰς δύο ἐπιστολὰς (εἰς τὴν μίαν ἔπρεπε νὰ εἴπω) ἔπεμψα καὶ κλεισμένον σχέδιον διαθήκης, διὰ νὰ τὸ ἐρευνήσῃς, καὶ νὰ τὸ διορθώσῃς, ἂν ἔχῃ χρείαν διορθώσεως.

Ἡ περὶ τῆς Ἑλλ. βιβλ. μελετωμένη ἑταιρεία εἶναι ἐπιχείρημα κάλλιστον καὶ ἄριστον. Παρὰ τὴν προξενουμένην περισσοτέραν δόξαν εἰς τὸ γένος, καὶ ἄλλα πολλὰ ὠφέλιμα ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα μήτε καιρὸν ν' ἀπαριθμήσω μήτε χρείαν ἔχω, ἐπειδὴ τὰ καταλαμβάνεις καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ, εἶναι καὶ τοῦτο τὸ καλὸν ὅτι παύει ἡ γελοιώδης καὶ μεθυσμένη διαμοίρασις τῶν ἀντιτύπων, τὰ ὁποῖα, φίλε μου, σκορπίζονται ὡς κολόπανα (συγχώρησόν με τὴν λέξιν), εἰς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι καταλαμβάνουν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὅσον ἐγὼ τὴν Κινεζικήν. Ἔχει

ὅμως τὸ πρᾶγμα καὶ κἂν ποιαν δυσκολίαν, ὡς καὶ τὸ ῥόδον τὰς ἀκάνθας του. Ἡ μεγαληγτέρα, κατ' ἐμὲ καὶ τῆς ὁποίας τὴν θεραπείαν ἀκόμη δὲν εὐτύχησα νὰ ἐπινοήσω μετὰ πολλὰς ἀνακυκλήσεις λογισμῶν, εἶναι ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τοῦ χωρισμοῦ, ἀνάγκη εἶναι νὰ φανερώσω τὴν αἰτίαν εἰς τὰ προλεγόμενα τῶν ἑξῆς τόμων, διὰ τί παύει ἡ μνήμη τοῦ ὀνόματός των. Εἰς ἄλλων ἔκδοσιν βιβλίων τοῦτο εἶναι εὐκολώτατον· ἀλλ' εἰς σειρὰν ὁλόκληρον τῶν Ἑλληνικῶν συγγραφέων στεφανωμένην μὲ προκήρυξιν θεατρικήν, πῶς ἔχει νὰ γένῃ χωρὶς ἀτιμίαν καὶ αὐτῶν καὶ πάντων ἡμῶν, ὡς πειραζομένων ἀπὸ τὸ δαιμόνιον τῆς διχονοίας; Αὕτη, φίλε μου, ἡ δυσκολία μοῦ ἐδέσμευσε τὴν γλῶσσαν μέχρι τῆς σήμερον νὰ μὴ τὸν γράψω, ὅσα ἔπρεπε νὰ τὸν γράψω, διὰ νὰ ἐκδικηθῶ ἀπὸ τὴν ὑπεροψίαν του. Ἔμεινα μέχρι τῆς σήμερον πένης, μέρος ἴσως δι' ἀνοησίαν μου, ἀλλὰ τὸ περισσότερον, σὲ βεβαιόνω, μὰ τὴν πρός σε φιλίαν μου! διὰ νὰ φυλάξω τὴν ἀνεξαρτησίαν μου, διὰ χάριν τῆς ὁποίας ἔγινα καὶ φυγὰς ἑκούσιος τῆς πατρίδος μου· καὶ τώρα εἰς τὸ γῆρας, ὁπόταν ἤλπιζα μικρὰν ἀναψυχὴν εἰς τὴν παρελθοῦσαν πολύστονόν μου ζωήν, κατεδικάσθην εἰς τὸ νὰ ὑπομένω τοῦ ἀπαιδεύτου πλούτου τὴν καταφρόνησιν. Μ' ὅλα ταῦτα, φίλε, μὴν ἀμελήσῃς τὴν ἑταιρείαν· καὶ βλέπομεν τί θέλει μᾶς διδάξει ἡ ἑξῆς πρὸς ἐμὲ προσφορὰ καὶ διαγωγή των. Αἱ ὕβρεις δὲν θεραπεύονται παρὰ μὲ ἱκανοποίησιν (Satis faction). Τόσον ἐπλήγωσαν τὴν ταλαίπωρόν μου ψυχήν, καὶ τόσον ἀπροσδόκητος μ' ἐφάνη ὁ μὲ τὸν ὁποῖον μὲ μετεχειρίσθησαν τρόπον, ὥστε, φίλε, ὑποπτεύομαι καὶ φοβοῦμαι μὴ αἱ παράλογοι δαπάναι ἐξεκένωσαν τοὺς θησαυρούς των. Ναί! σὲ λέγω, μόνη ἡ χρεωκοπία δύναται

νὰ δικαιώσῃ τὴν ὑπεροπτικήν των σιωπήν. Ταύτην μου τὴν ὑποψίαν, τὴν ἰσχυροποιεῖ τρόπον τινὰ καὶ ἡ σιωπὴ τοῦ Σπ. Καὶ ἂν οὕτως ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, οὐαὶ εἰς ἐμέ! τοῦ ὁποίου κρατοῦν ὑπὲρ τὰς 8000 φράγκα· οὐαὶ καὶ μυριάκις οὐαί! Τί ἔχω νὰ γίνω δὲν ἐξεύρω.

Χαίρω ὅτι μήτε σὺ δὲν ἐγκρίνεις τὴν ψωμοζητείαν τῶν ψήφων· καὶ ἐπειδὴ χωρὶς αὐτὴν εἴσοδος δὲν εἶναι εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, φανερὸν ὅτι vous n'avez jamais le plaisir d'apprendre que j'y sois entré, παρεκτὸς ἂν καταργηθῇ τὸ ἐντροπιασμένον ἔθος τοῦτο. Τώρα μὲ βάλλεις εἰς ὑποψίαν μὴ ἐξεπίτηδες ἔγραψε κατ' αὐτοῦ ὁ ἐφημεριδογράφος. Ἐγὼ δὲν τὸν γνωρίζω· τὴν ἐφημερίδα ὅμως σὲ ἔπεμψα ἐπὶ τούτου, διὰ νὰ ἐξεύρῃς κἂν τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν ἀποκλείομαι. Μένε λοιπὸν ἥσυχος, καὶ μὴ φοβῆσαι, ὅτι ἐγὼ ὁ Μπουταλᾶς, ὅστις δι' ἀτολμίαν δὲν ζητῶ τὸ ἐτήσιόν μου μέχρι τῆς τελευταίας τοῦ ἔτους, θέλω ὑπάγει εἰς ἐπίσκεψιν ἀνθρώπων (τῶν περισσοτέρων ἀγνώστων εἰς ἐμὲ) pour leur faire ma reverence et pour leur demander leurs voix. Ἀκούω ὅτι τινὲς ἀπὸ τοὺς ψηφηφόρους τούτους παραξενεύονται, καὶ τρόπον τινὰ τραχύνονται κατὰ τῆς ἀδιαφορίας μου ταύτης. Καὶ καταλαμβάνεις καλὰ ὅτι φυσικὰ δὲν πρέπει νὰ τοὺς ἀρέσκῃ τὸ νὰ μὴ θέλω νὰ ἐμβῶ κ' ἐγὼ διὰ τῆς αὐτῆς πύλης, διὰ τῆς ὁποίας ἐσέβησαν καὶ αὐτοί. Μὴ λυπῆσαι ὅμως περὶ τούτου· ἂν δὲν ἔχω τὰς θρίδακας, μοῦ μένει ὁ ὀβολός. Τὸ ὁποῖον διὰ νὰ καταλάβῃς, ἀνάγκη εἶναι νὰ ἀναγνώσῃς τὸ κεον (εἰς ἄλλας ἐκδ. λβον) θαυμαστὸν κεφάλαιον τοῦ Ἐγχειριδίου τοῦ Ἐπικτήτου πολλὰ μακρότερον παρὰ νὰ τὸ ἀντιγράψω.

Διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ πρόσεχε εἰς τὰ ἐμπορικά

σου ἔργα καὶ ἐπιχειρήματα διὰ τὰς περιστάσεις, αἱ ὁποῖαι φοβοῦμαι μὴ γένωσι τραχύτεραι εἰς τὸ ἑξῆς.

Σ' ἔγραψα νομίζω, ὅτι Ἐπαμινώνδου εἰκὼν δὲν σώζεται.

Ἔλαβεν ὁ Κούμας (τὸν ὁποῖον ἀσπάζομαι) τὴν διὰ τοῦ Μόσχου πεμφθεῖσαν ἀπόκρισίν μου;

Ἀπὸ τὰ γραφόμενα σήμερον, καὶ τὰ γραμμένα προχθές, συμπεραίνεις, ὅτι ἔχω νὰ πληρώσω τὰ προμηθευόμενα ἀπὸ τὸν ἀδελφόν σου σάλια, περὶ τῶν ὁποίων εὐχαριστῶ καὶ σὲ κ' ἐκεῖνον. Ἔμεινε μόνον νὰ μὲ πληρώσωσι πρῶτον οἱ ὀφειλέται μου.

Τὸ Contre-Coup τὸ ὁποῖον μεταχειρίζεσαι, λέγεται Ἑλληνιστὶ Ἀπήχημα, λέξις ἰατρικὴ διὰ τὰς πληγὰς κυρίως τῆς κεφαλῆς, αἱ ὁποῖαι πολλάκις ἐνεργοῦσιν ὄχι εἰς αὐτὸ τὸ μέρος ὅπου ἔγινεν ἡ προσβολὴ τοῦ πλήξαντος ὀργάνου, ἀλλ' εἰς τὸ ἀπάντικρυ. Οὕτω τὸ εὕρηκα σημειωμένον εἰς τὸ τῆς Ἀκαδημίας Γαλατικὸν Λεξικόν μου, ὅπου πολλάκις προσγράφω εἰς τὸ περιθώριον διὰ τὴν χρείαν, τὰς ἐξηγήσεις τινῶν δυσερμηνεύτων λέξεων, εἰς τὴν παλαιὰν ἢ νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Τοῦτο σὲ λέγω, διὰ νὰ τὸ ζητήσῃς καὶ αὐτὸ μετὰ τὸν θάνατον μου, ἂν θέλῃς. Δὲν εἶναι πολλὰ τὰ προσγεγραμμένα, ἐπειδὴ βαρύνομαι πολλάκις νὰ τὰ γράφω, ἐμπιστευόμενος τὴν μνήμην μου· δυνατὸν ὅμως νὰ σὲ χρησιμεύσῃ. Ὑγίαινε.

103.

11 Φεβρουαρίου 1809.

Ἀλέξανδρε φίλε μου,

Προχθὲς σ' ἔγραψα μακρὰν καὶ τραγικὴν ἐπιστολήν,

περικλείσας καὶ δι' ἄλλους τρεῖς ἄλλας· τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἔσυρα ἀπὸ τὸν Ζ. διὰ τῶν Ἰορδανῶν 3000 φρ. διὰ νὰ λάβω ἐδῶ ἀφ' οὗ πληρωθῶσιν ἐκεῖ. Χθὲς τὸ ἑσπέρας ἔλαβα τέλος πάντων ἀπόκρισίν του εἰς τρεῖς γοεράς μου ἐπιστολάς, γραμμένην 30 Ἰανουαρίου 1808 μὲ ἴσον προγραμμένης ἄλλης 27 Ἰανουαρίου, τῆς ὁποίας τὸ πρωτότυπον ἐγὼ βέβαια δὲν ἔλαβα. Καὶ σημείωσαι ὅτι μόνου τούτου αἱ πρὸς ἐμὲ ἐπιστολαὶ χάνονται. Σὲ λέγω τοῦτο, ἐπειδὴ ὅλη ἡ ἐπιστολὴ εἶναι ἀξιοσημείωτος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, ὡς θέλεις τὸ ἰδεῖ ὅταν σὲ τὴν στείλω. Ἀπὸ ὑπὲρ τὰς 8000 φρ. χρεωστούμενα μὲ πέμπει 2000 μόνας, καὶ τὰ λοιπὰ λέγει εἰς τὸ ἑξῆς. Διὰ δὲ τὴν *ἄτοπον του σιωπὴν* (οὕτω τὴν ὀνομάζει) ζητεῖ mille pardons καὶ παρακαλεῖ «νὰ ἀποδώσω τὸ ἀκούσιον τοῦτο » σφάλμα εἰς τὴν κατηραμένην ἀσθένειαν τῶν νεύρων» ἥτις τὸν τυραννεῖ. Ἔπειτα μὲ λέγει, ἐὰν ἡ ἀνάγκη μου ἦναι μεγάλη, ὥστε νὰ μὴ δύναμαι νὰ τὸν προσμείνω, νὰ τὸν σύρω ἀκόμη *2000 φρ.* ἀλλὰ μὲ *μακρυτὴν διορίαν*. Τοῦτο, φίλε, βλέπεις καθαρὰ ὅτι σημαίνει ὄχι νευρικήν, ἀλλὰ χρηματικὴν νόσον. Ἀλλ' ἐκ τούτου εὔκολον εἶναι νὰ συμπεράνῃς ἐν ταὐτῷ, ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ταχύνω τὸ ἔργον μου, ὡς ἐπιθυμῶ, ἐπειδὴ μὲ βάλλει εἰς τὴν μέσην δύο ὁδῶν, μιᾶς νὰ ταχύνω τὸ ἔργον, καὶ νὰ πληρόνωμαι βραδέως, καὶ τὶ τῆς ἄλλης νὰ ἀργοπορῶ τὸ ἔργον καὶ νὰ λαμβάνω ἐτήσιον ὑπὲρ τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου. Τώρα μὲ κακοφαίνεται πολύ, ὅτι ἐφανέρωσα τὸν Πολύαινον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου τὴν πώλησιν ἐμπόρουν νὰ ὠφεληθῶ, ὠφέλειαν τόσον δικαιοτέραν, ὅσον ἐτυπώθη ἀπὸ ἰδικά μου ἀργύρια.

Ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, φίλε, φρόντισον διὰ τὰ

σάλια, ἴσως λάβω ἐξ αὐτῶν καμμίαν ὠφέλειαν, διὰ νὰ ἐλευθερώσω κἂν τὸ γῆρας μου ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦ δημοσίου νοσοκομείου. Ὅτι ἀπ' αὐτοὺς *χαῖρι* δὲν εἶναι, ὡς δηλοῖ καὶ ἡ μακρά του ἐπιστολή, καὶ ἡ σιωπὴ τοῦ Σπανιολάκη. Εἰς τὸ ἑξῆς μήτ' ὀβολὸν δὲν θέλω προεξοδεύσει ἐκ τῶν ἰδίων μου διὰ τὴν προχώρησιν τῆς βιβλιοθήκης. Ὁ τύπος της μέλλει νὰ προβαίνῃ ἀναλόγως τῆς ἐπιμελείας των νὰ πέμπωσι τὴν ἀναγκαίαν δαπάνην. Je ne veux point être leur victime. Σὲ βεβαιόνω, ὅτι ἀπορῶ πῶς δὲν ἀπεπλήχθην ἕως τώρα, συλλογιζόμενος ὅσα ἔπαθον δι' αὐτοὺς καὶ ἀπ' αὐτούς. Δὲν ἀρκοῦν ὅσα πάσχω ἐγώ· ἀλλὰ τυραννῶ καὶ τοὺς φίλους μου μὲ τὰς καθημερινάς μου τραγωδίας, εἰς τὰς ὁποίας δαπανῶ τὸν πολύτιμον καιρόν, ὅσον ἐμπόρουν νὰ δώσω εἰς τοῦ ἔργου μου τὴν πρόβασιν. Ἔπρεπεν ἐγὼ νὰ φροντίζω καμπιάλας, καὶ Ἰορδάνας, καὶ δρόμους ἀπὸ τραπεζιτῶν καὶ εἰς τραπεζίτας, καὶ μακρὰς ἐπιστολάς, τῶν ὁποίων ἑκάστη χρειάζεται ταχινὴν ὁλόκληρον νὰ γραφῇ; Καὶ εἶναι αὐτοὶ εἰς κατάστασιν νὰ καταλάβωσιν πόσον τὰ τοιαῦτα ἐμποδίζουσι τὴν ἀναγκαίαν εἰς τὸ ἔργον μου προσοχήν; ἢ πόση προσοχὴ χρειάζεται εἰς αὐτό; ἢ ποίας φύσεως εἶναι τὸ ἔργον; ἢ ποῖα καὶ πόσα βοηθήματα χρειάζεται ὁ ἐργαζόμενος διὰ νὰ τὸ φέρῃ εἰς τέλος κἂν ἀνεκτόν, ἂν ὄχι ἐπαινετόν! Ὄχι! φίλε μου· μήτ' αὐτοὶ εἶναι δι' ἐμὲ μήτ' ἐγὼ δι' αὐτούς. Τὸ δεινὸν ὅμως εἶναι, ὅτι νὰ χωρισθῶ ἀπ' αὐτοὺς μ' ἐμποδίζει ἡ τελευταία του ἐπιστολὴ διὰ τὴν περιεχομένην μακρὰν ἀπολογίαν, καὶ τὴν ζητουμένην συγχώρησιν. Ὑγίαινε καὶ ὑπόφερε καὶ σύ, ὅσην ζάλην σὲ προξενεῖ ἡ ζάλη μου.

104.

2 Μαρτίου 1809.

Καὶ πρὶν τῆς τελευταίας μου πρὸς σέ, Ἀλέξανδρε φίλε, ἤμην ἄῤῥωστος καὶ μετὰ τὴν τελευταίαν μου ἠῤῥώστησα περισσότερον. Τώρα ἀναλαμβάνω πάλιν· ἀλλὰ σὲ βεβαιόνω, ὅτι ἄλλη τοιαύτη μία, ὁποίαν ἐδοκίμασα ζάλην εἶναι ἱκανὴ νὰ μὲ ἐμβάλῃ εἰς τοῦ Χάρωνος τὸ πλοιάριον. Καὶ ἴσως ἐσύμφερεν ἤδη νὰ κάμω τὸ ἀνεπίστρεπτον τοῦτο ταξείδιον, ὅτι, ἐὰν τὸ ἔαρ δὲν μὲ ἀναῤῥώσῃ ὀλίγον, φοβοῦμαι ὅτι δὲν εἶμαι πλέον καλὸς εἰς τίποτε. Ὡς τόσον μετήρχισα πάλιν τὸ ἔργον μου, ἂν καὶ μὲ πολλὴν ἀνορεξίαν, καὶ κάμνω ὄχι ὅσον θέλω ἀλλ' ὅσον δύναμαι. Τοιαῦται ἐπιχειρήσεις, φίλε μου, χρειάζονται νοῦν ἀτάραχον καὶ γαληνόν. Ἕως τώρα ὅ,τι ἔκαμα, ἢ καλόν, ἢ μή, εὐηρέστησεν εἰς τοὺς προσφόρους (competents) κριτὰς τῶν τοιούτων. Δυστυχία μεγάλη ἤθελεν εἶσθαι εἰς ἐμέ, ἐὰν ἀντὶ νὰ προβαίνω εἰς τὸ κάλλιον, ἢ τοὐλάχιστον νὰ μένω εἰς τὸ καλόν, δημοσιεύσω διὰ τοῦ τύπου εἰς τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ βίου μου νοήματα ψυχῆς μωραινούσης.

Ἔλαβον τὰς ἐπιστολάς σου 1, 2, 8, 11 Φεβρουαρίου μὲ τὰ εἰς αὐτὰς περιεχόμενα. Σ' ἐπιστρέφω τὸ ἴσον τοῦ εἰς τὴν Νίσναν σταλέντος. Ἔκαμες καλὰ νὰ μὴ μὲ τὸ μηνύσῃς πρὶν τὸ γράψῃς· ἡ ἀτολμία μου, ἢ μᾶλλον ἡ μωρία μου, ἤθελε σ' ἐμποδίσει νὰ τὸ γράψῃς. Τώρα ὅμως « Ἃ γέγραφας, γέγραφας ». Κρίμα νὰ μὴ προσθέσῃς, ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὲ δώσωσι τὴν ἄδειαν νὰ σύρω

ἐγὼ τὰ δέοντα ἐντεῦθεν, καὶ νὰ μὴ κρέμεται καὶ τὸ ἔργον καὶ τοῦ ἐργαζομένου ἡ ζωὴ ἀπὸ ἐνδεχόμενα ἀῤῥωστίας ἢ ἀναργυρίας. Σὲ πέμπω τὴν πρώτην ἀπὸ τὰς τελευταίας του (χωρὶς χρέους νὰ τὴν ἐπιστρέψῃς) διὰ νὰ καταλάβῃς πῶς ἔχεις νὰ φερθῇς, ἐὰν εὑρεθῇς εἰς χρείαν νὰ γράψῃς καὶ δευτέραν εἰς Νίσναν· ἔπειτα καὶ ἂν μετὰ τοιαύτην μετάνοιαν καὶ συγχωρήσεως ζήτησιν ἦναι δίκαιον νὰ τοὺς ἀφαιρεθῇ ἡ τιμὴ τῆς Ἑλλην. βιβλιοθήκης.

Ἔλαβον τὴν συναλλαγματικὴν 1400 λιτρῶν Γαλατικῶν, ἐκ τῆς ὁποίας 1269 : 15 περῶ εἰς τὸν λογαριασμὸν Ζ. εἰς τὸν ἑξῆς τρόπον (τὸν ὁποῖον εἰπέ με ἂν ἦναι ὀρθὸς διὰ νὰ ὑπάγωμεν συμφώνως), 87 : 15 εἰς τὸν λογαρισμὸν Σπ. καὶ τὰ λοιπὰ εἰς τὸν ἰδικόν σου.

Διὰ 44 $^1/_2$ Ἰσοκράτας πρὸς . . .	18:801
39 Προδρ. Ἑλλ. βιβλ.	12:468
διὰ τοῦ Ζ.	1,269
(καὶ ὄχι 1270 ὡς συνάγεται ἀπὸ τὴν σημ. σου)	
7 Θεοφρασ. πρὸς 4 $^1/_2$	31:10
5 Ἱπποκράτεις 11 $^1/_4$	56: 5
διὰ τὸν Σπ.	87:15
Περῶ εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασ. σου	43: 5
	1400

Ἀπὸ τὸ εἰς ἐμὲ χρέος του μ' ἔπεμψεν ἕως τώρα 5000 φρ. (τὰς ὁποίας λογαριάζω εἰς τὸ ἐτήσιον) ἐλπίζω ὅτι θέλει δεχθῇ καὶ τὰς διὰ τῶν Ἰορδανῶν συρθείσας 3000 φρ. Γίνονται 8000 φρ. πρόσθες τὰ 1269 φρ. συμποσοῦνται 9269 φρ. Ἔχω μέχρι ταύτης τῆς ὥρας ἐξοδευμένα σχεδὸν 8500, καὶ ἕως τὸ τέλος τοῦ Μαρτίου μέλλω νὰ

μετρήσω 1000 φρ. διὰ χαρτίον καὶ ἄλλα τινὰ ἀναγκαῖα. Βλέπεις λοιπόν, φίλε, ὅτι πρὸς τὸ τέλος τοῦ Μαρτίου μένουσι πάλιν χρεῶσταί μου, χωρὶς νὰ λογαριάσω 1250 φρ. τὸ τρίμηνον τοῦ ἐτησίου 1809.

Ταύτην τὴν μωρολογίαν ἔκρινα ἀναγκαίαν νὰ σὲ γράψω, διὰ νὰ ἐξεύρῃς ποῦ εὑρίσκομαι καὶ νὰ σπουδάσῃς νὰ λυτρώσῃς ἀπὸ τὰς χεῖρας μου 3000 φρ. (ὅταν δηλαδὴ πληρωθῶσι τὰ συρθέντα διὰ τῶν Ἰορδανῶν) διὰ τὰ σάλια, διὰ τὸν φόβον μὴ τὰ ἀσωτεύσω εἰς βιβλία. Οὕτω νὰ κάμῃς σὲ παρακαλῶ, ὅτι συμφέρει εἰς ἐμὲ κατὰ πάντας τοὺς τρόπους νὰ βάλω εἰς ἀσφάλειαν τὰς ἐπιλοίπους ἡμέρας μου, καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν ψυχήν μου ἀπὸ τὸν ὀδυνηρὸν λογισμὸν τῆς εἴτε Ζ-κῆς, (α) εἴτε καὶ Αὐ-κῆς(β) ἐλεημοσύνης. Θέλεις χαροποιήσει καὶ ἐμὲ καὶ τὸν Κλαυέριον, ἂν ἐπώλησας τινὰς Ἀπολλοδώρ. Δὲν τὸν εἶπα ἀκόμη τίποτε προσμένων τὴν παρὰ σοῦ πληροφορίαν. Αὐτὸς τυπόνει τώρα τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἐπιγραφομένην Essai sur l' Histoire des premiers temps de la Grèce εἰς δύο τόμους, τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος ἐτελειώθη σχεδόν. Θέλω σὲ τὴν στείλει ὅταν τελειωθῇ καὶ ὁ δεύτερος. Ἡ ἱστορία καταντᾷ ἕως εἰς τοὺς Πεισιστρατίδας.

Ἐξέτασον τὸν μεταξὺ ἡμῶν ἐτήσιον λογαριασμόν, ἂν ἦναι ὀρθός, τὸν ἑξῆς: 1808.

23 Ἰουνίου. Διὰ 3 τόμους Buffon	21:15
1 Μαρτίου. Διὰ ...τόμους τῆς Ἐγκυκλοπαιδ.	24:10
	46: 5
Δι' ἐξόφλησιν χρεωστῶ εἰς λογ. νέον	342:14:5
	388:19:6

(α) νοεῖ Ζωσιμαϊκῆς.

(β) Αὐτοκρατορικῆς.

1808

1 Ἰανουαρίου. Δι' ἐξόφλησιν τοῦ παρελθόντος λογαριασμοῦ	83:
Διὰ 7 Ἡλιοδώρους πληρωμένους ἀπὸ Allais	91:
1 Ἰουνίου. Διὰ 12 Ἡλιοδώρους πωλημέν. ἀπὸ Jardé	156
» Διὰ 2 Βεκκαρίας πωλ. ἀπὸ τὸν αὐτὸν	7:
17 Νομβρ. Διὰ τοὺς σταλθέντας δύο Φραντζῆς	8:14:6
	345:14:6

1809

1 Μαρτίου. Διὰ περίσσευμα τῆς συναλλαγματικῆς 1400	43: 5:
	388:19,6

Ἀπὸ τὴν τελευταίαν ἔκδοσιν (livraison) τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας, βλέπεις ἐκ τῆς ἐγκεκλεισμένης σημειώσεως τοῦ Allais, ὅτι εἶναι ἕτοιμος στιχωμένος εἷς μόνος τόμος, τὸν ὁποῖον πῶς νὰ σὲ στείλω δὲν ἐξεύρω. Ὡς τόσον φρόντισον νὰ πληρωθῇς ἀπὸ τὸν κὺρ Ἀναστάσιον Κώνσταν (τὸν ὁποῖον ἀσπάζομαι) 24 : 10.

Πιθανὸν ὅτι τὰ πωλημένα ἀπὸ Προδρ. καὶ Ἰσοκράτ. εἶναι τὰ πρῶτα καὶ μόνα ἕως τώρα. Περὶ δὲ τῶν τοῦ Σπ. Θεοφρ. καὶ Ἱπποκρ. ἐπειδὴ εἶναι μακρὸς ὁ καιρὸς ἀφοῦ ἐστάλθησαν, ἐρωτῶ σε ἐὰν ἦναι τὰ πρῶτα, ἢ μόνα ἕως τώρα πωλημένα. Διὰ δυστυχίαν μου μ' ἐφόρτωσαν τὴν φροντίδα ταύτην· καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λογιάσῃς πόσην χρονοτριβὴν ματαίαν, καὶ βλαβερὰν εἰς τὸ καθ' αὐτό μου ἔργον, μὲ προξενοῦσι καὶ τὰ τοιαῦτα. Λογαριασμοί, σημειώσεις, συναλλάγματα μετὰ βιβλιο-

πωλῶν, ἐπιστολαί, ἀποκρίσεις. Τοιαῦτα χασημερήματα συμφέρουσιν εἰς ἐμέ; « Τί κοινὸν κυνὶ καὶ βαλανείῳ » λέγει ἡ παλαιὰ παροιμία· ἡ δὲ τῶν νέων ἡμῶν Ἑλλήνων, « Ἢ παπᾶς, ἢ ζευγᾶς ». Ἀλλ' ὅταν ὁ βιαζόμενος νὰ κάμῃ καὶ τὸν ζευγᾶν παπᾶς εἶναι καὶ φιλάσθενος, καὶ σιμὰ τοῦ φιλασθένου τηγανίζεται ἀπὸ ἄλλας παντοδαπὰς ἀνίας, πῶς ἦναι δυνατὸν νὰ πληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ φωνάζοντος Ἀλεξάνδρου « Κάμε γρήγορα νὰ ἐκδώσῃς τὸν Πλούταρχον καὶ τὸν Πολύαινον; Γρηγορώτερα ἀφ' ὅ,τι κάμνω, εἶναι τῶν ἀδυνάτων νὰ κάμω !

Περὶ τοῦ Ἐπαμινώνδου εἶναι πολὺς καιρὸς ἀφοῦ δὲν μ' ἔγραψες τίποτε, τί κάμνει; πῶς ἔχει; Ἀσπάζομαι καὶ αὐτὸν καὶ τὴν ἀγαπητήν σου μητέρα του.

Καὶ περὶ τῶν βαμβακίων, καὶ περὶ ὅλων τῶν ἄλλων, πρόσεχε (νὰ ζήσῃς !) « ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι ». Μ' ὅλον τοῦτο καὶ ἡ προσοχὴ ἂς ἦναι μετρία, ἤγουν ἂς μὴν ἐκφυλίζῃ (dégenerer) εἰς ἀποδειλίασιν καὶ ὄκνον· ὅτι καὶ ἐκ τῆς τῆς πονηρότητος τῶν ἡμερῶν δυνατὸν εἶναι νὰ ἀποσπάσῃ τις ὠφέλειαν.

Ἴσως ἔμαθες, ὅτι ἐξεδόθησαν τὰ μέχρι πρὸ μικροῦ ἔτι ἀνέκδοτα δύο Λεξικά, τὸ ἓν Φωτίου τοῦ Πατριάρχου εἰς τόμον λεπτὸν ἕνα, τὸ ἄλλο τοῦ Μοναχοῦ Ζωναρᾶ εἰς δύο τόμους. Τὰ ἐπλήρωσα 96 φρ. Τὸ τοῦ Φωτίου εἶναι καλόν, ἂν καὶ ὁ ἐκδότης του δὲν ἠθέλησε (ἐπειδὴ ἐδύνατο) νὰ διορθώσῃ κἀνὲν ἀπὸ τὰ πολλότατα γραφικὰ σφάλματα. Τὸ τοῦ Ζωναρᾶ εἶναι

Βόρβορος παχύς,
Καὶ σκὼρ ἀεὶ νῶν.

ἐν δὲ τούτῳ κειμένους, ἀραιοτάτους ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ὀλίγους μαργαρίτας. Εἰς ὀλίγα λόγια C' est un travail

de Moine, ἂν καὶ δὲν ἦτο (νὰ εἴπω τὴν ἀλήθειαν) ἀπὸ τοὺς χηνώδεις μοναχούς, ὁποῖος ὁ συγγραφεὺς τῆς Ἀντιφωνήσεως, ἢ ὁ Παπαδούκας. Ὅπως ἂν ἦναι, πρέπει νὰ τ' ἀποκτήσῃς καὶ τὰ δύο. Ἤρχισα νὰ τὰ διορθόνω· mais c' est la mer à boire. Ὑγίαινε !

105.

26 Μαρτίου 1809.

Φίλε μου Ἀλέξανδρε, ἀσπάζομαί σε.

Τὰς ἐπιστολάς σου ἔλαβα διὰ τοῦ Στεφανάκη· ἀλλ' εἶναι ἀδύνατον νὰ σ' ἀποκριθῶ ταύτην τὴν ὥραν, εὑρισκόμενος εἰς τὴν τελευτὴν τοῦ Πλουτάρχου καὶ τοῦ Πολυαίνου. Εἰπέ με μόνον χωρὶς ἀναβολὴν τὴν τιμὴν τοῦ ὁποίου μ' ἔπεμψας σαλίου, ἐπειδὴ ἐλησμόνησες (δὲν ἐξεύρω διὰ τί) νὰ μὲ τὴν σημειώσῃς. Ὁ Στέφανος μὲ λέγει νὰ ζητήσω 40 Λοδοβίκους· ἀλλ' εἰς ἐμὲ ἂν καὶ ἄπειρον τῶν τοιούτων, ἡ ὀθόνη φαίνεται πολυτιμοτέρα. Ἐλευθέρωσόν με λοιπὸν ἀπὸ ταύτην τὴν ἀμηχανίαν.

Τὰς 3000 φρ. τὰς διὰ τοῦ Ἰορδάνου συρθείσας πρὸς τὸν Ζωσιμᾶν, καὶ ἀκόμη ἀπληρώτους ἐδῶ, θέλω εἰπεῖ τὸν Ἰορδάνην νὰ τὰς περάσῃ εἰς λογαριασμόν σου. Ἐξ αὐτῶν θέλεις πληρωθῇ τὴν τιμὴν τοῦ Σαλίου καὶ οἰκονομήσει τὰ λειπόμενα, ὡς κρίνεις καὶ βούλεσαι. Συμφέρει, φίλε, νὰ τὰ ἀποσπάσῃς (πάλιν σὲ λέγω) ἀπὸ τὰς χεῖράς μου, διὰ νὰ μὴ τὰ ἀσωτεύσω εἰς ἀγορὰν βιβλίων.

Μὲ λυπεῖ καὶ ὁ φόβος μὴ διὰ τὸν προσδοκώμενον πό-

λεμον δὲν προφθάσω νὰ σὲ στείλω κἂν τὸν πρῶτον τόμον τοῦ Πλουτάρχου (δηλαδὴ 100 σώματα εἰς φύλλα). Τελειοῦται ὁ τύπος του μετὰ δέκα ἡμέρας, καὶ ὁ Πολύαινος μετὰ τρεῖς τοσαύτας. Εἰπέ με καὶ περὶ τῆς ἀποστολῆς ταύτης πῶς κρίνεις. Ὑγίαινε, ἀσπαζόμενος καὶ τὸν Κούμαν, τοῦ ὁποίου τὴν ἐπιστολὴν ἔλαβον. Ν' ἀναπνεύσω καιρὸν δὲν ἔχω ὁ ταλαίπωρος. Ἡ ὑγεία μου ὅμως ὑπάγει εἰς τὸ κάλλιον.

106.

6 Ἀπριλίου 1809.

Μηδὲ σήμερον, Ἀλέξανδρε φίλε, ἔχω καιρὸν ν' ἀποκριθῶ εἰς τὰς ἐπιστολάς σου. Χθὲς ὑπῆγα εἰς τοῦ Ἰορδάνου διὰ τὴν *Καμπιάλε*, τὴν ὁποίαν ἔσυραν δι' ἐμὲ πρὸς τὸν Ζ. τὴν 9 τοῦ Φεβρουαρίου. Ἐξεκαθάρισε λίτρας Γαλλικὰς 3041, 15, τὰς ὁποίας τοὺς παρεκάλεσα νὰ περάσωσιν εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ σου, καὶ παρακαλῶ καὶ σὲ νὰ τὰς λυτρώσῃς ἀπὸ τὰς χεῖράς μου, ὡς καὶ ἄλλοτε σὲ εἶπα, πρὶν τὰς ἀσωτεύσω.

Μὴ τὰς ἀνακατώσῃς ὅμως μὲ τὸν μεταξὺ ἡμῶν λογαριασμόν. Εἰς τοῦτον πέρασον μόνον εἰς πίστιν μου τὰς 41 : 15. Τὰς λοιπὰς κράτει χωριστὰ 3000 λίτρας· ἀπὸ τὰς ὁποίας πλήρωσον πρῶτον τὸ σάλιον (τοῦ ὁποίου τὴν τιμὴν ἀκόμη προσμένω νὰ μάθω παρὰ σοῦ) τὰ δὲ περισσεύοντα οἰκονόμησον κατὰ τὸν ὁποῖον κρίνεις ὠφελιμώτερον τρόπον εἰς ἐμέ. Ὁ Σταῦρος Ἰωάννου, πρὸς τὸν ὁποῖον δός, νὰ ζήσῃς, τὴν ἐγκεκλεισμένην ἀπόκρισιν, μὲ

πέμπει ἀπροσδοκήτως 2608 : 14 διὰ λογαριασμὸν τῶν αὐταδ. Ζ. πρὸς τοὺς ὁποίους μὲ προστάσσει νὰ μηνύσω τὴν παραλαβήν. Δὲν ἐξεύρω ποίους ἐννοεῖ· τοὺς ἐν Ῥωσσίᾳ τῶν ὁποίων μηδὲ τὴν οἴκησιν γνωρίζω ; ἢ τὸν ἐν Λιβόρνῳ ;

Ὁ πρῶτος τόμος τοῦ Πλουτάρχου ἐτελειώθη· ὁ Πολύαινος τελειοῦται μετ' ὀλίγας ἡμέρας· μετ' αὐτὸν εἶναι ὁ δεύτερος τοῦ Πλουτάρχου, τοῦ ὁποίου αἱ χαλκογραφίαι ἤρχησαν τώρα νὰ σκευάζωνται, ἐπειδὴ ἡ ἔλλειψις τοῦ ἀργυρίου μ' ἐμπόδισε νὰ τὰς φροντίσω ἀρχήτερα. Κατὰ δυστυχίαν δὲν τολμῶ μήτε Πολυαίνους (100) μήτε Πλουτάρχους (100) νὰ σὲ πέμψω διὰ τὰς περιστάσεις. Μὲ εἶπε καὶ ὁ Ἰορδάνης ὅτι δὲν εἶναι γνωστικὸν νὰ τολμήσω τὴν ἀποστολήν. Μὲ κακοφαίνεται ὅτι δὲν σ' ἔστειλα (εἰς εἶδος ἐπιστολῆς) μηδὲ τὰ πρὸ πολλοῦ χρόνου καὶ μακροῦ τελειωμένα προλεγόμενα εἰς τὸν Πλούταρχον. Τί νὰ κάμω δὲν ἐξεύρω.

Ὑγίαινε.

107.

14 Maïου 1809.

Λάβε, φίλων ἄριστε, τό, τε Πλουτάρχου πρῶτον μέρος, καὶ τὰ Πολυαίνου στρατηγήματα παρὰ τοῦ φίλου Courier· ὃν ὑποδεξάμενος φιλοφρόνως, ἐμοί τε τὰ μέγιστα χαριεῖ, καὶ σεαυτῷ γνῶσιν ἑλληνιστοῦ καὶ φιλέλληνος ἀνδρὸς ἐν τοῖς μάλιστα, ποριεῖς.

Ὁ σὸς
ΚΟΡΑΗΣ.

108.

20 Μαΐου 1809.

Ἀλέξανδρε φίλε,

Τὸ γρηγορώτερον, δέομαι καὶ παρακαλῶ, γράψε με, ποῦ εὑρίσκεσαι, πῶς εἶσαι, πῶς εἶναι οἱ οἰκεῖοι σου. Μὲ ἠρρώστησε τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο· μόνη ἡ ἐλπὶς ὅτι δὲν σ' ἐσυνέβη τίποτε δεινόν, μὲ παρηγορεῖ. Μὴν ἀμελήσῃς νὰ τὴν δικαιώσῃς.

109.

13 Ἰουνίου 1809.

Καιρὸς ἦτο φίλε, νὰ λάβω τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 31 Μαΐου, ὅτι ἡ περὶ τῆς καταστάσεως σου μέριμνα, αὐξημένη ἀπὸ τὴν σιωπήν σου, εἶχε μὲ φέρει εἰς μεγαλωτάτην ἀδημονίαν.

Τῶν προλεγομένων ἡ ἀποστολὴ εἶναι πλέον περιττή, ἐπειδὴ εἶναι σχεδόν, ἡμέραι 15 ἀποῦ σ' ἔστειλα διὰ τοῦ Courier (τ' ὄνομά του εἶναι) Ἑλληνιστοῦ καὶ φιλέλληνος στρατιώτου (officier de genie) ἓν σῶμα Πλουτάρχου καὶ ἕτερον Πολυαίνου.

Τὸν Ἰορδάνην γράφω σήμερον νὰ κρατῇ τὰς 3041:15 διὰ λογαριασμόν σου. Εἰς τὸ ἑξῆς θέλω σὲ στείλει τὸν μεταξύ μας λογαριασμόν, διότι σὲ χρεωστῶ κ' ἐγὼ τινά.

Μὴν ἀμελήσῃς νὰ μὲ πέμψῃς φυλλάδια τῶν κατὰ τοῦ

Δ. ἐπιστολῶν, τῶν ὁποίων τὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου εὕρηκα καλόν, καὶ τὸν τοῦ συγγραφέως καὶ τὸν τοῦ ἐκδότου· ἐξημέρωσε καὶ δι' ἡμᾶς.

Τίς εἶναι ὁ *φκιαστὴς* τῶν ἐπιστολῶν;

Ἀσπάζομαι καὶ σὲ καὶ τοὺς σοὺς μὲ χαράν μου ἀνεκλάλητον ὅτι εἶσθε ἀπαθεῖς κακῶν. Τοιοῦτοι ἄμποτε νὰ μείνετε καὶ εἰς τὸ ἑξῆς!

Σήμερον πέμπω τὴν πρὸς τὸν Στέφανον Ἡσαίου.

110.

22 Ἰουνίου 1809.

Ἀλέξανδρε φίλε,

Σήμερον πέμπω πρὸς τὸν P. J. Franck τοῦ Στρασβούργου Πάλαν περιέχουσαν ἑκατὸν Πλουτάρχους καὶ 100 Πολυαίνους εἰς φύλλα, 12 Πλουτάρχους καὶ 12 Πολυαίνους ραμμένους, καὶ 6 $^1/_2$ Ἰσοκράτας· τὸν γράφω νὰ τὴν κρατῇ ἐκεῖ, ἕως νὰ τὸν διορίσῃς, νὰ σὲ τὴν στείλῃ.

Ἡ τιμὴ τοῦ Πλουτάρχου εἶναι 18 λίτρας Γαλατικὰς ἕκαστον σῶμα διὰ τοὺς ἰδιώτας καὶ 16 διὰ τοὺς βιβλιοπώλας πρὸς τοὺς ὁποίους παρὰ τὸ κέρδος τῶν 2 δίδοται καὶ τὸ δέκατον τρίτον σῶμα δωρεάν, ἤγουν τὰ 13 σώματα λογίζονται 12.

Τοῦ δὲ Πολυαίνου ἡ τιμὴ 12 διὰ τοὺς ἰδιώτας, καὶ 10:10 σελδ. διὰ τοὺς Βιβλιοπώλας, καὶ τὸ 13ον δωρεάν.

Οἱ δώδεκα Πλούταρχοι καὶ δώδεκα Πολύαινοι εἶναι ἰδικοί μου. Τόσους ἔβαλα, μὴν ἐνθυμούμενος πόσους Ἰσο-

κράτας σ' ἔπεμψα διὰ νὰ μοιράσῃς ἀπὸ μέρους μου μήτ' εἰς τίνας νὰ τοὺς μοιράσῃς.

Δὸς λοιπὸν 1 τὸν Ἄνθιμον Γαζῆν, 1 τὸν Παντιᾶν Ράλλην, 1 τὸν Ἰάκωβον Ρώταν, 1 τὸν Πόπ. 1 τὸν Κούμαν, ἐὰν ἦναι ἀκόμη εἰς Τεργέστην, 1 τὸν Κωνσταντῖνον Πετρίτζην καὶ 1 τὸν Παῦλον Βαχατόρην, καὶ αὐτοὺς εἰς Τεργέστην, 1 τὸν Γραμματικόν σου, ἂν ἐξεύρῃ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Καὶ τοσούτους δηλαδὴ Πολυαίνους. Ἄλλους δὲν ἐνθυμοῦμαι. Ὅσοι σὲ περισσεύσωσι πώλησον αὐτοὺς διὰ λογαριασμόν μου, ἐπειδὴ εἶναι ἀπὸ τὰ χαριζόμενα ἰδίως εἰς ἐμέ· ἐὰν ἦναι ἀναγκαία ἡ ἀναπλήρωσις τῆς σειρᾶς, θέλω σὲ πέμψει καὶ τόσα σώματα Ἰσοκράτους καὶ Προδρόμου, ὅσα χρειάζονται διὰ νὰ συμπωληθῶσι μὲ τοὺς μείναντας Πλουτ. καὶ Πολυαίν.

Τὴν ἐγκεκλεισμένην δὸς πρὸς τὸν Στ. Ἰωάννου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔπεμψα διὰ τοῦ αὐτοῦ Franck κιβωτὸν μὲ στιχωμένα· μεταξὺ τῶν ὁποίων ὅμως δὲν ἐπιστεύθην νὰ βάλω τὰ ἀνήκοντα εἰς σὲ χρυσοδεμένα, μήτε τὸ εἰς τὸν ἀδελφόν σου Πασχάλιον. Θέλω σὲ τὰ στείλει δι' ἄλλης ὁδοῦ. Ὑγίαινε.

111.

27 Ἰουνίου 1809.

Ἀλέξανδρε φίλε.

Ἀπορῶ πῶς νὰ συμφωνήσω τὴν παρὰ σοῦ ἐπιστολὴν (τῆς 3 Ἰουνίου) καὶ τὴν ἐγκεκλεισμένην ταύτην πρὸς σέ,

τὰς ὁποίας εἰς τὸ αὐτὸ δέμα ἔλαβον χθὲς τὸ ἑσπέρας ἀπὸ Ἀμστελόδαμον. Κατὰ τὴν 22 τοῦ παρόντος σ' ἔγραψα διὰ τοῦ Στρασβούργου, ὡσαύτως καὶ πρὸς τὸν Σταῦρον Ἰωάννου, πέμπων διὰ τοῦ Franck πρὸς ἐκεῖνον κιβωτὸν μὲ στιχωμένους Πολυαίνους καὶ Πλουτάρχους, καὶ πρὸς σὲ Πάλαν μὲ τοὺς αὐτοὺς συγγραφεῖς εἰς φύλλα, ἑκατὸν ἀπὸ καθένα σώματα, πρὸς δὲ τούτοις καὶ δώδεκα ραμμένα, καὶ 6 $^1/_2$ Ἰσοκράτας. Σύρετέ τα λοιπὸν ἐκεῖθεν, ὅταν κρίνετε τὸν καιρὸν ἁρμόδιον, δίδοντες καὶ πρὸς τὸν ἐν Λιβόρνῳ Ζωσιμᾶν τὴν εἴδησιν. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἢ τὴν ἀκόλουθον παρέδωκα καὶ εἰς τὸν Στέφανον τὸν Κρητικὸν δέμα περιέχον τόμον ἕνα τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας τὸν ὁποῖον θέλεις πληρωθῆν ἀπὸ τὸν κύριον Κώνσταντα Ἀναστασίου 24:10, καὶ ἄλλα τινὰ φυλάδια σημειωμένα εἰς τὸν ἐγκεκλεισμένον κατάλογον. Τὸν χρυσοδεμένον Πλούταρχον διὰ σὲ εὑρήκαμεν εὔλογον καὶ ὁ Κρητικὸς κ' ἐγὼ νὰ προσμείνωμεν ἄλλο μέσον ἀσφαλέστερον, ὁπόταν θέλω σὲ συμπέμψει καὶ τὰ διὰ τὸν ἀδελφόν σου. Ὅθεν εὐχαρίστησον τὸν Ζωσιμᾶν διὰ τὸ χρυσοδεμένον, ὡς λαβών. Πολυαίνους εἰς μέγα χαρτίον δὲν ἔκαμα διὰ νὰ μὴν ἐπαυξάνω τὴν δαπάνην τῶν δαπανώντων ἀκρίτως, καὶ σκορπιζόντων ἀκριτότερον.

Σημείωσε με παρακαλῶ σε τ' ὄνομα τῆς Νίσνας μὲ στοιχεῖα λατινικά, διὰ ν' ἀποκριθῶ πρὸς τὸν ἐκεῖ Ζωσιμᾶν· διὰ ποίας ὁδοῦ πρέπει νὰ τὸν γράψω;

Μόλις ἔλαβον τὴν ὁποίαν σὲ πέμπω τοῦ *τοξότου* ἐπιστολήν, καὶ ἐγεννήθη πάλιν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τόπος σχολάζων διὰ τὸν θάνατον τοῦ Leblond. Μὴ μὲ τὴν πέμψῃς ὀπίσω. « Οὔ καταισχυνῶ τὴν Ἑλλάδα ».

Ἐξέτασον καὶ τὸν μεταξύ μας λογαριασμόν, καὶ εἰπέ

με ἂν ἤμεθα σύμφωνοι. Μένεις χρεώστης κατ' αὐτὸν 2276:15. 10. Εἰς τὰς χεῖρας μου κινδυνεύουν· κράτει τα λοιπόν, καὶ οἰκονόμησον αὐτὰ ὡς θέλεις καὶ δύνασαι. Ἂν ἦτο τρόπος νὰ μὲ τὰ μεταβάλῃς εἰς σάλια, ἤθελες μὲ εὐεργετήσει· ἐπειδὴ τότε δὲν εἶχα χρείαν, ἢ μᾶλλον δὲν εἶχες χρείαν νὰ ζητῇς νὰ μὲ προμηθεύσῃς παρὰ τῶν εἰς Νίσναν ἀσφαλῆ σύνταξιν διὰ τὰ ἐνδεχόμενα τῆς παντελοῦς ἀδυναμίας νὰ ἐξακολουθῶ τὸ ἔργον μου. Ἂν δὲν τὴν ἐζήτησες, μὴ παρακαλῶ σε, τὴν ζητήσῃς· καὶ *Ἀλλὰχ κερίμ.* Ἴσως πρὸς τὸ φθινόπωρον οἰκονομήσω ἀκόμη 1000 νὰ σὲ πέμψω.

Ὁ Σχινᾶς μ' ἔγραψεν ἀπὸ Πετρουπόλεως. Ἴσως καὶ σέ· ἂν δὲν σ' ἔγραψεν, ἔκαμε κάκιστα· ἀλλὰ μὴ τὸν ὀργισθῇς διὰ τοῦτο. Τοιαῦτα πολλάκις εἶναι τὰ Γραικικὰ μειράκια· καὶ τοιαῦτα θέλομεν εἶσθαι, καὶ νέοι, καὶ μέσοι, καὶ Γέροντες ἐνόσῳ μᾶς λείπει ἡ ΠΑΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ.

Ὁ Ν. εἶχε μ' ἀρνηθῇ παντάπασι· ἔπειτα ἠρρώστησε (καὶ δὲν ἐλευθερώθη ἀκόμη ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς φθίσεως) καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμὲ νὰ μὲ ζητήσῃ συμβουλὴν καὶ βοήθειαν. Τὸν ἔπεμψα μὲ συστατικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Pinel, ὄχι διότι δὲν ἔξευρα νὰ τὸν εἴπω τὰ δέοντα, ἀλλ' ὅτι ἐφοβούμην τὴν ἔχθραν τοῦ ἰατροῦ του, ὅστις τὸν ἔδιδεν ὅσα συνήργουν εἰς αὔξησιν τῆς αἱμοπτυσίας. Ἦλθε λοιπὸν δὶς μετὰ ταῦτα εὐχαριστῶν καὶ κηρύτων μὲ σωτῆρα καὶ εὐεργέτην του διὰ τὴν παρὰ τοῦ Πινὲλ ὠφέλειαν. Καὶ τωόντι ἡ αἱμόπτυσις ἔπαυσε, ὡς δι' ἐπῳδῆς (comme par enchantement). Μ' ὅλον τοῦτο ὁ κίνδυνος δὲν ἔπαυσε· καὶ φοβοῦμαι μὴ τὸ ἐρχόμενον φθινόπωρον καὶ τὴν αἱμόπτυσιν ἐπαναφέρῃ καὶ τὰ λοιπὰ συμπτώματα αὐξήσῃ. Ὁ ἄλλος (τὸν μεταφρ. λέγω τῆς

ἱστορ. τῆς Ἑλλάδος) ἦλθεν ἅπαξ εἰς ἐμὲ ὅταν ἔφθασεν εἰς ταύτην τὴν πόλιν. Μετὰ ταῦτα πλέον δὲν ἐπάτησε, μ' ὅλον ὅ,τι τὸν ἔπεμψα καὶ Πλούταρχον καὶ Πολύαινον. Ὅσον ἐκατάλαβα, φαίνεται μὲ ὑπερβολὴν φυσκωμένος ἀπὸ τύφον. Ἐὰν μηδ' αὐτὴ ἡ παιδικὴ ἀγωγὴ δὲν ἀποτελῇ πάντοτε τὸ ἔργον της, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἡμερώσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἡ ἔλλειψις της; « Ἐξαμελούμενον » μὲν γὰρ ἅπαν, χεῖρον γίνεται καὶ ἀπαγριοῦται· θερα- » πευόμενον δέ, οὐχ ἅπαν βέλτιον ». Τὸ λέγει ὁ Θεόφραστος διὰ τὰ φυτά· εἶναι ὅμως ἀληθέστατον καὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ὑγίαινε πανοικί. Δὲν μὲ λέγεις, ἂν ἐλευθερώθη ἡ σύζυγος σου.

112.

13 Ἰουλίου 1809.

Ἀλέξανδρε φίλε,

Ἀσπάζομαι καὶ σὲ καὶ τοὺς σούς, καὶ συγχαίρω μὲ σᾶς διὰ τὴν νεογνὸν Ἀλεξάνδραν. Καιρὸν δὲν ἔχω μηδὲ σήμερον νὰ σὲ γράψω διεξοδικῶς. Καὶ αὕτη τοῦ καιροῦ ἡ ἔλλειψις μ' ἔκαμε νὰ ἀναβάλω ἕως τώρα καὶ τὴν πρὸς τοὺς Ζωσιμάδας ἀπόκρισιν. Πέμψε λοιπὸν ὅσον εἶναι δυνατὸν ἐγρήγορα τὴν ἐγκεκλεισμένην πρὸς αὐτούς, διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν.

Προχθὲς (11) λαμβάνω ἀπὸ Λιβόρνου ἐπιστολὴν ἰταλιστὶ γραμμένην ἀπὸ ἄνθρωπον ἄγνωστον εἰς ἐμέ, καὶ τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα, ἂν ὀρθῶς τὸ ἀνέγνωσα, εἶναι Abalbo.

Οὗτος ὁ Abalbo, ἢ A. Balbo μὲ μηνύει τὸν θάνατον τοῦ Μηχαὴλ Ζωσιμᾶ, συμβάντα κατὰ τὴν αην Ἰουλίου.

Εἰς τὴν ἐγκεκλεισμένην πρὸς τοὺς ἀδελφούς του, καὶ μηνογραφημένην ἐπίτηδες εἰς τὴν 10 βλέπεις ὅτι γράφω ὡς ἀγνοῶν τὴν τελευτὴν τοῦ ἀδελφοῦ· καὶ τοῦτο διὰ νὰ μὴ νομίσωσιν, ὅτι ὁ θάνατος μὲ ἠνάγκασε νὰ τοὺς γράψω.

Δὲν ἐξεύρω τώρα μὲ τίνας μέλλουν νὰ μὲ βάλωσιν εἰς ἐπιστολικὴν κοινολογίαν διὰ τὴν Ἑλληνικὴν βιβλιοθήκην, καὶ διὰ τίνος πρέπει εἰς τὸ ἑξῆς νὰ λαμβάνω τὴν ἀναγκαίαν εἰς τὸν τύπον δαπάνην. Ταύτην τὴν ὥραν ἔχω ἀκόμη ἀνεξόδευτα εἰς χεῖρας μου σχεδὸν 2000 λίτρας ἰδικάς των· ἀλλ' ἡ ποσότης αὕτη μετὰ δύο ἢ τὸ πολὺ τρεῖς μῆνας δαπανᾶται εἰς τὸν δεύτερον καὶ τρίτον τόμον τοῦ Πλουτάρχου, καὶ εἰς ἴσως ἄλλον συγγραφέα εἰς ἐξακολούθησιν τῶν Παρέργων. Μὲ χρεωστοῦν καὶ τὸ ἥμισυ ἐτήσιον (ἕως τῆς τελευταίας Ἰουνίου δηλαδὴ) 2500 φράγκα.

Ἔχω πολλὰ νὰ σὲ γράψω· ἀλλ' ὁ καιρός, ὡς εἶπα μὲ λείπει. Ἔχομεν εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν μεταξὺ τῶν ἄλλων κειμηλίων τῆς Γραικοβαρβαρικῆς φιλολογίας καὶ φυλλάδιον ἐπιγραφόμενον ΣΥΝΤΙΠΑΣ ἐν τῷ βιβλίῳ κεῖται μετὰ τὴν σελ. 666 τὸ ἑξῆς σημείωμα εἰς τμῆμα χαρτίου.

« Sintipa Filos. Fabul. LXII, a Chr. Frid. Ma- » thaei, Grec. et Lat. 8° Lipsia 1781 ». Μὴν ἐνθυμούμενος μήτε τὴν ὑπόθεσιν μήτε τὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου, παρακαλῶ σε νὰ προθυμηθῇς νὰ τὸ φέρῃς ἀπὸ Βενετίας (ἂν αὐτοῦ δὲν εὑρίσκεται) καὶ νὰ μὲ τὸ πέμψῃς μὲ τὰ πωλία, et cela pour des raisons. Ὑγίαινε εὐδαιμονῶν!

Εἶχα χρείαν καὶ Γούνας διὰ τὸ ἀσθενὲς καὶ κατεψυγμένον μου σῶμα. Δὲν ἐξεύρω ἐὰν αὐτοῦ αἱ μηλωταὶ εἶναι

περισσότεραι καὶ εὐθηνότεραι; Πρόβλεψόν με μίαν· καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶναι καθημερινὸν φόρημα, μὴ λυπηθῇς τὴν τιμήν· ἂς ἦναι καλή, καὶ χρώματος προτιμώτερον βαθέος. Στεῖλέ μέ την πρὶν τὸν ἐρχόμενον χειμῶνα. Εἶχα ἐξαίρετον, ἀλλ' ἡ ἀπρονοησία μου τὴν ἠφάνισε.

Δίδαξόν με τὰ ὀνόματα καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἔτι ζώντων Ζωσιμάδων· καὶ ποῦ ἕκαστος κατοικεῖ, καὶ τίς ἐξ αὐτῶν εἶναι ὁ κορυφαῖος.

113.

10 Αὐγούστου 1809.

Ἀρχίζω σήμερον, Ἀλέξανδρε φίλε, τὴν ὁποίαν πρὸ πολλοῦ ἔπρεπε νὰ κάμω εἰς τὰς τόσας σου ἐπιστολὰς μακρὰν ἀπόκρισιν. Εἶναι αὗται 1, 12, 25, Μαρτίου, 12, 15, 28 Ἀπριλίου, 31 Μαΐου, 3 καὶ 24 Ἰουνίου.

Πρὶν ὅμως ὑπάγω περαιτέρω, διὰ τὸν φόβον τῆς λήθης. Εἰπέ με, ἂν ἐσώθη ὁ Courier ἀπὸ τὸν πόλεμον· τὴν παραμονὴν τῆς μάχης ἔγραψε πρὸς τὸν Clavier, μετὰ ταῦτα ἐσιώπησε, δὲν ἐξεύρομεν ἂν ἀπὸ θάνατον ὁ δυστυχής, ἢ διὰ τὴν συνήθη εἰς αὐτὸν ἀνωμαλίαν καὶ ἰδιοτροπίαν (originalité). Καὶ ἐπειδὴ παρέπεσε τ' ὄνομα τοῦ Clavier, μάθε ὅτι μ' ἔδωκε διὰ σὲ ἀντίτυπον τῆς ὁποίας πρὸ μικροῦ ἐξέδωκεν Ἑλληνικῆς ἱστορίας, θέλω σὲ τὸ στείλει μὲ τὸ χρυσοδεμένον σῶμα τοῦ Πλουτάρχου, ἂν εὕρω μέσον, πρὶν μὲ διδάξῃς σύ. Πολύαινος εἰς μέγα χαρτίον δὲν ἐτυπώθη.

Χαίρω ὅτι εὑηρέστησαν ὁ Πλούταρχος καὶ ὁ Πολύαι-

νος. Περὶ τῆς εἰς τοὺς ἐπαίνους τοῦ Γ. δυσαρεσκείας σου, τοῦτο σὲ ἀπολογοῦμαι. Δὲν εἶναι μήτε τοσοῦτοι μήτε τοιοῦτοι, ὥστε ἢ τὸν ἐπαινοῦντα νὰ καταστήσωσιν ἄξιον κατηγορίας, ἢ τὸν ἐπαινούμενον νὰ φθείρωσι, παρεκτὸς ἂν ἦναι παντάπασιν ἠλίθιος. Τὸ Λεξικόν του δὲν τὸ γνωρίζω ἀκόμη· ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὅμως εἶχα τὸν δώσει μικρὰν νύξιν, ἤλπιζα ὅτι ἂν ὄχι καλόν, ἤθελε κἂν τὸ κάμει ἀνεκτόν. Ἐὰν μηδὲ τοῦτο νὰ κατορθώσῃ δὲν ἦναι καλὸς (καὶ τὸ φοβοῦμαι πολλά, καὶ διὰ τὴν κρίσιν σου, καὶ δι' ὅσα ἴδα εἰς τὴν πρὸ μικροῦ ἐκδοθεῖσαν ἀπ' αὐτὸν Ἑλλ. Βιβλ.) tant pis pour lui. Τοὺς ἐπαίνους μου, ὅστις μὲ γνωρίζει, θέλει τοὺς ἐξηγήσει ὡς παρακίνησιν καὶ ἐνίσχυσιν εἰς τὸ νὰ πράξῃ καλά, ὀχ' ὡς ἀμοιβὴν τῶν καλῶς πραχθέντων. Ἔπειτα καὶ τὸ τῆς συντάξεως τῆς ἐφημερίδος μ' ἐφάνη καὶ μὲ φαίνεται τόσον εὔκολον, ὥστε καὶ μετὰ τοσαύτας ἀποδείξεις τῆς ἀδυναμίας του, δὲν ἀποκοτῶ νὰ τὸν κρίνω καὶ εἰς τοῦτο ἀνίκανον. Προσθέτω καὶ τοῦτο εἰς συμπλήρωσιν τῆς ἀπολογίας μου. Ἐπειδὴ ἀπεφάσισα νὰ λαλήσω περὶ τῶν εἰκόνων, καὶ κατὰ δυστυχίαν εὑρίσκετο καὶ αὐτὸς εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰκονισθέντων, ἔπρεπε νὰ μελιτώσω, ὀλίγον τὰ χείλη τοῦ ποτηρίου, διὰ νὰ ῥοφήσῃ μὲ ὑπομονὴν τὴν πικρίαν τοῦ κεράσματος.

Γνωρίζω καὶ τὸν Schirach, καὶ τὸν ἄλλον μεταφραστὴν (ἴσως ἀκόμη ἄγνωστον εἰς σὲ) Kind. Ἀλλὰ φίλε, μήτε τοὺς ἔχω, μήτε ἂν τοὺς εἶχα, ἤθελα τοὺς συμβουλευθῇ, πρῶτον, ἐπειδὴ (ὡς βλέπω εἰς τὸν τελευταῖον ἐκδότην Hutten ὅστις τοὺς ἀναφέρει πολλάκις), εἴτι καλὸν ἔχουσιν ἢ εἰς τὴν μετάφρασιν ἢ εἰς τὰς σημειώσεις, τὸ ἔλαβαν ἀπὸ τὰς Γραικολατινικὰς ἐκδόσεις· ἔπειτα μηδὲ

καιρὸν ἔχω νὰ πολυπραγμονῶ τὰ τοιαῦτα. Ὁ καθ' αὐτὸ σκοπὸς τῶν ἐκδόσεών μου ἐπειδὴ εἶναι ἡ διόρθωσις ὅσον εἶναι δυνατὸν τοῦ κειμένου, καὶ ἡ παράθεσις τῆς παλαιᾶς μὲ τὴν νέαν ἡμῶν γλῶσσαν, μήτε τόπος, μήτε καιρὸς μὲ λείπεται νὰ λέγω καὶ νὰ σημειόνω, ὅσα ἀπ' ἄλλους ἐσημειώθησαν· ἀλλὰ ὑποθέτω τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα (ἂν καὶ κατὰ δυστυχίαν ἡ ὑπόθεσις εἶναι ἀκόμη χωρὶς βάσιν) εἰς τὰ ὁποῖα μέλλουν νὰ ἐμβῶσιν αἱ ἐκδόσεις μου, ὡπλισμένα καὶ χορηγημένα μὲ βιβλιοθήκας, καὶ διδασκάλους εἰς κατάστασιν νὰ συμβουλεύωνται καὶ τὰς ἄλλας ἐκδόσεις εἰς τὰς ὁποίας προσθέτω καὶ προσεπιμετρῶ εἴτι δύναμαι κ' ἐγὼ ἐκ τῶν ἰδίων, καὶ ἔτι ἀγνώστων. Σύ, φίλε μου, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃς τοὺς Ζωσιμάδας, μὲ παρακινεῖς νὰ τρέχω γρηγορώτερα. Κ' ἐγὼ τοῦτο ἐπιθυμῶ. Ἀλλ' εἶναι ἀδύνατον νὰ ἑνωθῇ τὸ γρήγορον, μὲ τὸ ἀνελλιπὲς τῶν σημειώσεων. Μόνα τὰ Ἠθικὰ τοῦ Πλουτάρχου (τὸ κείμενον λέγω μόνον) ἐμελετήθη ἀπὸ τὰ 1773 ἐτυπώθη ἀπὸ τὰ 1795 ἕως τὰ 1800. Καὶ σήμερον 1809 προσμένομεν ἀκόμη τὰς σημειώσεις του, ἤγουν μετὰ 36 ἐτῶν παρασκευὴν δὲν ἔχομεν ἀκόμη πλὴν τὸ κείμενον τῶν ἠθικῶν τοῦ Πλουτάρχου. Τοσοῦτον διάστημα καιροῦ βέβαια μήτ' ἐπαινετὸν μήτ' ἀναγκαῖον εἶναι· ἀλλ' ὅμως μήτε τὸ ὀλίγον εἶναι φρονίμου ἀνδρὸς ἐπιχείρησις. Εἰς ὀλίγα λόγια, φίλε, ἦσο βέβαιος, ὅτι κάμνω ὑπὲρ ὅσον δύναμαι· καὶ ἂν κάμνω κακά, δὲν ἔμεινεν ἄλλο παρὰ νὰ εὔχεσαι νὰ μὴ κάμω χειρότερα. Τοῦ Φεβρουαρίου τὰ Ἱσπανικὰ γενέθλια ποῦ τὰ εὕρηκεν ὁ Schirah ἀπορῶ· ὁ Οὐόσσιος σοφώτατος ἐτυμολόγος τῆς Λατινίδος δὲν λέγει τίποτε περὶ τούτου. Εἶναι ἀπὸ τὸ

Februo ῥῆμα τὸ σημαῖνον τὸ Καθαίρω, ὡς τὸ ἐσημείωσα εἰς τὴν σελίδα 403.

Μ' ἐρωτᾷς ἂν ἔχω ἀκόμη τὸν Φραντζῆν· Dieu m'en preserve! τὸν ἔδωκα εἰς ἀντάλλαγμα βιβλίων ἄλλων.

Τὸ Λεξικὸν τοῦ Ζ....γλου, ὅτι εἶναι ἀθλιέστατον οὐδεμία ἀμφιβολία· μηδ' ἦτο δυνατὸν νὰ γένῃ καλόν, διὰ τὴν νεότητά του. «Ἐρέτην χρῆναι πρῶτα γενέσθαι κτλ.» Τὸ μόνον καλὸν εἰς τὴν σύνταξίν του εἶναι, ὅ,τι εὗρισκε καὶ ὁ Ἰσοκράτης εἰς τῶν σοφιστῶν τὰ μαθήματα « εἰ καὶ » μηδὲν ἄλλο δυνήσεται ποιεῖν ἀγαθόν, ἀλλ' οὖν ἀπο- » τρέπει γε τοὺς νεωτέρους πολλῶν ἄλλων ἁμαρτημάτων » (σελ. 237)». Ἐὰν ὁ Μ. τὸ ἐπαινῇ, δὲν εἶναι παράδοξον. Εἶναι μὲ ὑπερβολὴν ἁπλοῦς ὁ καλὸς Μ.

Ἡ Pathogenie τοῦ φίλου καὶ ἰατροῦ σου, ὅσον εἶναι δυνατὸν νὰ κρίνω, ἀπ' ὀλιγωτάτων σελίδων ἀνάγνωσιν, δὲν εἶναι χωρὶς ἀξίαν.

Τὸ ἀφιέρωμα τῆς χήρας (ὄχι τῆς Εὐαγγελικῆς τῶν δύο kreuzer) εἰς τὸ Βυζαντινὸν γυμνάσιον, καὶ τὸ τοῦ Σαρῆ εἰς τὸ τοῦ Ἄθωνος, εἶναι ἔργα χαρακτηριστικὰ τῆς ἐνεργουμένης μεταβολῆς εἰς τὸ ἔθνος. Ἤθελες κάμει καλὰ νὰ συναθροίσῃς μερικὰ τοιαῦτα ἐπίσημα εἰς εἶδος ἱστορικῶν ὑπομνημάτων καὶ νὰ τὰ δημοσιεύσῃς διὰ τοῦ τύπου εἰς φυλλάδιον· τὸ ὁποῖον θέλω φροντίσει νὰ κηρύξω ἐδῶ διὰ τῶν φιλολογικῶν ἐφημερίδων.

Κατὰ τὴν 21 Ἰουνίου παρέδωκα εἰς τὸν Κρῆτα δεσμὸν διαφόρων βιβλίων (νομίζω σὲ τὸ ἔγραψα), εἰς τὸν ὁποῖον εἶναι καὶ ἡ ἐξακολούθησις τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας διὰ τὸν Καπλάνην. Ἔχω τώρα τὸν Πλούταρχον σοῦ καὶ τοῦ Οὐγκροβλαχίας εἰς μέγα χαρτίον, Πλούταρχον καὶ Πολύαινον διὰ τὸν ἀδελφόν σου Πασχάλιον, τὴν ἱστο-

ριαν τῆς Ἑλλάδος διὰ σὲ ἀπὸ τὸν Κλαυέριον, καὶ ἴσως ἄλλα τινὰ φυλλάδια· ἀλλὰ πῶς νὰ σὲ τὰ στείλω δὲν ἐξεύρω.

Κατὰ τὴν 13 Ἰουλίου ἐζήτουν παρὰ σοῦ τὸν Συντίπαν, καὶ γούναν διὰ τὸν ἐρχόμενον χειμῶνα. Σ' ἔπεμψα καὶ ἐπιστολὴν διὰ τὸν Νικόλαον Ζωσιμᾶν.

Ἀπὸ Λιβόρνου μ' ἐζήτησαν ἐπιτάφιον διὰ τὸν τελευτήσαντα Ζωσιμᾶν. Θέλω σὲ τὸν πέμψει ὅταν χαλκογραφηθῇ.

Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἐὰν σὲ ἔγραψα νὰ στείλῃς καὶ εἰς τὸν ἐν Πετρουπόλει Σχοινᾶν ἀπὸ μέρους μου ἕνα Πλούταρχον καὶ ἕνα Πολύαινον.

Χαίρω καὶ διὰ τὴν ἀποδημίαν τοῦ Κούμα. *Καλὸν κατευόδιον!* Μὴ ξενισθῇς τὸν πλεοναστμὸν *Καλὸν* καὶ εὐ ὡς βάρβαρον, ἐνθυμούμενος ὅτι εἶναι τῶν Ἀθηναίων (Ἀριστοφαν. Βατραχ. στίχ. 1528),

Πρῶτα μὲν ΕΥΟΔΙΑΝ ΑΓΑΘΗΝ ἀπιόντι ποιητῇ
Κὲς φάος ὀρνυμένῳ δότε, δαίμονες οἱ κατὰ γαῖαν.

Πρῶτα μέν, ὦ θεοὶ τοῦ Ἅδου, δότε καλὸν κατευόδιον εἰς τὸν ἀπὸ τὸν ᾍδην εἰς τὴν ζωὴν ἐπιστρέφοντα ποιητήν». Καὶ ὁ καλὸς Κούμας εἰς φάος ὄρνυται, καὶ τὸ εὐτυχέστερον εἰς κοινὸν τοῦ γένους φάος. Καλὸν κατευόδιον λοιπόν! Μὲ ἄρεσε καὶ τὸ ὕφος του καὶ τὸ ὕφος σου εἰς τὰς κατὰ τοῦ Δούκα ἐπιστολάς, ὄχι διότι εἶναι ὑπὲρ ἐμοῦ· ἀλλ' ἀληθῶς μὲ ἄρεσε. Μὴ νομίσετε ὅμως ὅτι τὸ κρίνω ἀναμάρτητον· ἀλλὰ δὲν τολμῶ νὰ ἐλέγξω τὰς ἁμαρτίας, συλλογιζόμενος τὰς ἰδικάς μου· μὴ πάθω τὸ τῆς παροιμίας. «Εἶπεν ὁ Γάδαρος τὸν Πετεινὸν κεφάλαν».

Σ' ἔστειλα ἐν τῷ μεταξὺ (δὲν ἐξεύρω πότε) καὶ τὸν ἐτήσιον λογαριασμὸν ἡμῶν. Ὑγίαινε πανοικί!

Ἐὰν οἱ δρόμοι εἶναι ἀκόμη κλεισμένοι, πέμπε με ἀνυποστόλως τὰς δι' Ἀμστελδὰμ ἐπιστολάς σου.

114.

Κατὰ Αὔγουστον 1809.

Ἀλέξανδρε φίλε εὔχομαί σε καλὴν ἡμέραν.

Χθὲς τὸ ἑσπέρας εὗρηκα τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 5 Αὐγούστου· εἶχ' ἀρχήτερα καὶ τὴν τῆς 2 τοῦ αὐτοῦ μηνός. Ὁ Κουριέρος μὲ τὸν Κλαυέριον σχέσιν ἄλλην παρὰ τὴν φιλίαν δὲν ἔχει· μ' ὅλον τοῦτο, ὁ Κλαυέριος ὡς εἰδήμων καὶ τῆς χρηματικῆς αὐτοῦ καταστάσεως, καὶ τῆς ἠθικῆς του διαθέσεως μὲ παρήγγειλε νὰ σὲ πιστοποιήσω ὅτι δὲν τρέχεις κανένα κίνδυνον. Μεῖνε λοιπὸν ἥσυχος ἕως οὗ νὰ κατευοδωθῇ εἰς ἡμᾶς. Τὸν γνωρίζω κ' ἐγὼ πρὸ πολλοῦ διὰ τοῦ Κλαυερίου· καὶ ἄλλο εἰς αὐτὸν ἐλάττωμα δὲν ἀνεκάλυψα παρὰ τὸ ὀνομαζόμενον ἀπὸ τούτους originalité (ἰδιοτροπίαν), ἥτις τὸν ἐξωθεῖ πολλάκις εἰς τὸ κωμικώτερον.

Τὴν πρὸς τὸν γαμβρόν σου εἰς Βενετίαν θέλω πέμψει. Περὶ δὲ τῆς πρὸς τὸν Μαρτῖνον εὐχαριστῶ μὲν ἀπὸ ψυχῆς· δὲν θέλω ὅμως τὴν δώσει, ὡς μὴ ἀναγκαίαν κατὰ τὸ παρόν. Πρὸ ἡμερῶν ἔγραψα εἰς Λιβόρνον πρὸς τοὺς Μοσπινιώτην καὶ Πατρινόν, ὡς ἀναδεξαμένους τὴν κυ-

βέρνησιν τῆς ἐμπορίας τῶν Ζωσιμάδων, ὅτι τὰ σταλέντα εἰς ἐμὲ ἀργύριά των, θέλουν εἶσθαι πρὸς τὸ τέλος τοῦ παρόντος μηνὸς ὅλα δαπανημένα. Ὅθεν ἐλπίζω ὅτι θέλουν φροντίσει νὰ μ' ἐμβάσωσι τὰ ἀναγκαῖα. Ἔχω ἐν τοσούτῳ εἰς χεῖράς μου ἰδικά μου ἕως 2000 φράγκα· τὴν αὔριον τοῦ ἐρχομένου Ὀκτωβρίου θέλω λάβει ἄλλα 500 (τὸ τρίμηνον τῆς Αὐτοκρατορικῆς συντάξεως). Ἡ δαπάνη μου κατὰ τὸ παρὸν εἶναι διὰ τὰς χαλκογραφίας τοῦ δευτέρου τόμου, εἰς τελείωσιν τοῦ ὁποίου δὲν ἔμεινε σχεδὸν πλὴν ὁ Πίναξ.

Τοῦ τρίτου εἶναι τυπωμένον σχεδὸν ὅλον τὸ κείμενον· ἔχει καὶ αὐτός, διὰ νὰ τελειωθῇ, χρείαν σημειώσεων, Πίνακος, καὶ Χαλκογραφιῶν. Ἀλλ' ἔχω καιρόν, ἐὰν (τὸ ὁποῖον δὲν πιστεύω) ἀμελήσωσιν οἱ τοῦ Λιβόρνου, νὰ σὲ γράψω νὰ μὲ βοηθήσῃς ἢ διὰ τοῦ Μαρτίνου, ἢ διὰ τοῦ Ἰορδάνου. Σήμερον μὲ ὑπεσχέθη ὁ Χαλκογράφος νὰ μὲ φέρῃ χαλκογραφημένον τὸν ἐπιτάφιον τοῦ Ζωσιμᾶ, διὰ τὸν ὁποῖον εἶμαι ἀκόμη ἄρρωστος. Εἰς τοσαύτην ἀγανάκτησιν καὶ ψυχῆς ἀδημονίαν εἶχε μὲ φέρει ἡ ἄτακτός του διαγωγή.

Δὲν μ' ἐξέπληξαν ὅσα μὲ λέγεις περὶ τοῦ Πλούτακος. Ἓξ ὁλόκληρα ἔτη διέτριψα εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε μόνον πλοῦτον, καὶ ὄχι ἄλλο τίποτε. C'est un *pauvre homme*, quoiqu'il ne soit pas (il s'en faut beaucoup) un *homme pauvre*. Ἔκτοτε τοιοῦτον τὸν ἔκρινα, καὶ ὡς τοιοῦτον τὸν κατεφρόνησα. Εἶναι τρία ἔτη ἢ τέσσαρα ἀποῦ ἦλθεν ἐδῶ· καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων φιλοφροσυνῶν μ' ἔδωκε τρόπον τινα νὰ καταλάβω, ὅτι εἰς τὸ εἰς τοὺς Παρισίους ταξείδιόν του συνήργησε πολὺ καὶ ἡ ἐπιθυμία νὰ ἴδῃ καὶ νὰ ἀσπασθῇ τὸν

παλαιόν του φίλον Κ. ὡς νὰ εἶχε ψυχὴν παρὰ τὴν φιλίαν τοῦ χρυσίου δεκτικὴν ἄλλης φιλίας ὁ ὀνώδης Μίδας. Μί' ἀπὸ τὰς φίλας του διατριβὰς (τοῦτο βέβαια δὲν τὸ ἐξεύρεις) εἶναι νὰ λαμβάνῃ πεντήκοντα ἢ ἑκατὸν χρυσᾶ νομίσματα εἰς χεῖράς του, καὶ νὰ τὰ μεταγγίζῃ ἀπὸ παλάμην εἰς παλάμην περιπατῶν, ὥρας ὁλοκλήρους πολλάκις, εἰς τὸν οἶκον του. Τοιοῦτον εἶναι τὸ κομβοσχοίνιον καὶ τοιαύτη ἡ προσευχή του ἡ πρὸς τὸν Πλούτωνα. Ἐπειδὴ ἐτόλμησε νὰ μὲ ὀνομάσῃ *παλαιόν του φίλον*, δὲν ἔκαμα κακὰ νομίζω νὰ τὸν πέμψω ἓν ἀντίτυπον τοῦ ἐπιταφίου τοῦ Ζωσιμᾶ. Ἔχει τι κωμικὸν ἡ τοιαύτη ἀποστολή.

Μ' ἐζάλισας, φίλε, περὶ τοῦ . . μάλιστα ἐπειδὴ δὲν μὲ φανερόνεις τὴν ποσότητα τῶν κινδυνευόντων χρημάτων. Ἐγὼ μ' αὐτὸν σχέσιν ἄλλην δὲν ἔχω, πλὴν τὰς ἀραιάς του πρὸς ἐμὲ ἐπισκέψεις. Προχθὲς (τὴν Κυριακὴν) ἦλθε πρὸς ἐμέ, καὶ ἐκάθισε καὶ πολύ. Τὸ κακὸν εἶναι ὅτι μηδ' ἐμπιστεύομαι κἀνένα τῶν μὲ τοὺς ὁποίους ἔχει σχέσιν. Τὶ νὰ κάμω; Ταῦτα συλλογιζόμενος ἐνθυμήθην τὸν Βάμβαν· εἰς αὐτὸν μόνον δύναμαι νὰ ἐξομολογηθῶ· ἀλλὰ δὲν ἐξεύρω ἂν τὸν γνωρίζῃ ἀρκετά. Ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, ἀπεφάσισα νὰ τὸν παρακαλέσω νὰ ῥινηλατήσῃ τρόπον μυστικόν· καὶ ἂν μάθωμεν τίποτε, θέλω σὲ τὸ ἀναγγείλει. Δὲν σ' ἐφαίνετο εὔλογον νὰ τὸν καλέσῃς αὐτοῦ μὲ πρόφασιν συμβουλίου περί τινος ἐπιχειρήσεως ἐμπορικῆς ἀξιολόγου, περὶ τῆς ὁποίας σὲ γράφει ὁ ἀδελφός σου; Ἔπειτα ἀπορῶ καὶ τοῦτο, διὰ τί ἔχων τοιαύτας ὑποψίας, ἀντὶ νὰ γράφῃς τὸν Μαρτῖνον νὰ μὲ δώσῃ ἀργύρια, δὲν ἔγραψας πρὸς αὐτόν; Ἔχεις πρόφασιν εὔλογον τὸν θάνατον τοῦ Ζωσιμᾶ, *διὰ τὸν ὁποῖον ἐπειδὴ διεκόπη ὁ*

τύπος τῆς Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης, ἐζήτησα παρὰ σοῦ χρηματικὴν βοήθειαν. Ἐξεύρεις τὴν παροιμίαν «Πρὸς Κρῆτα κρητίζειν». Συγχωρημένον εἶναι τὸ Κρητίζειν, ὅταν γίνεται, ὄχι διὰ νὰ βλάψωμεν ἄλλον, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ βλαφθῶμεν ἀπ' ἄλλον.

Περὶ τοῦ Σχοινᾶ τῆς Πετρουπόλεως μὲ φαίνεται ὅτι τὰ μὲν εἰς Γενεύαν φθάσαντα ἀργύρια πρέπει ν' ἀφεθῶσιν εἰς πλήρωσιν τοῦ ξενοδόχου του. Περὶ δὲ τῶν ὅσα ἔδωκας σὺ εἰς αὐτόν, δίκαιον δὲν εἶναι νὰ τὰ στερηθῇς· ἀλλὰ πρέπει φίλε, νὰ τὰ ζητῇς πάντοτε ἀπὸ τὸν νέον, νὰ σὲ τὰ ἐμβάζῃ ὀλίγα κατ' ὀλίγα. Καλὸν γίνεται καὶ εἰς αὐτὸν ἡ τοιαύτη ζήτησις, ἐπειδὴ τὸν ἐνθυμίζει πάντοτε τὸ χρέος του, καὶ τὸν διδάσκει νὰ ἦναι μετριώτερος εἰς τὰς δαπάνας του. Ἂν ἐκκωφωθῇ εἰς τὴν τοιαύτην δικαιοτάτην ζήτησιν, τὸν συναριθμοῦμεν καὶ αὐτὸν μὲ τὰ πολλὰ ἄλλα τῆς κακῆς ἀγωγῆς παραδείγματα.

Περὶ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ του, ἔπαθες καὶ σύ, φίλε, ὅ,τι ἔπαθα πρὸ χρόνων μὲ τὸν παραυϊόν μου. «Αἰθίοπα σμήχεις». Ὑπομονὴν ἔχε λοιπόν, τοὐλάχιστον πρὸς ὀλίγον καιρόν, μήπως ἔλθῃ εἰς αἴσθησιν. Γίνονται καμμίαν φορὰν καὶ τοιαῦται μεταβολαί.

Ἂν ἐσὲ τόσον ἐζάλισεν ὁ μεταξύ μας λογαριασμός, πόσον νομίζεις μέλλει νὰ ζαλίσῃ ἐμέ, ὅστις σιμὰ τῆς εἰς τὰ τοιαῦτα ἀμαθίας δὲν ἔχω μήτε καιρὸν νὰ ἐξετάζω λογαριασμούς. Μ' ὅλον τοῦτο, θέλω τὸν λάβει εἰς χεῖρας καὶ τὸν ἐξετάσει ὅταν αἱ περιστάσεις μὲ χαρίσωσι μικρὰν ἄνεσιν.

Εὐχαριστῶ σε διὰ τὴν ὁποίαν μ' ἔδωκας ἰδέαν τοῦ Συντίπα. Μὴ λέγῃς *Ἐξεθυλίκωσεν*, ἀλλ' *Ἐξεθηλύκωσεν*. Τὸ *Θηλυκόω* εἶναι παράγωγον τοῦ Θηλυκός, κα-

θὼς καὶ ἡ *Θηλεία* ἢ *Θηλειὰ* (χυδ. θελιὰ) εἶναι τὸ Θήλεια τῶν παλαιῶν. Προτιμῶ τὸ *Γάδαρος* παρὰ τὸ *Γαείδαρος*· ἂν καὶ περὶ τοῦ Γαδάρου τῆς ἐτυμολογίας δὲν εἶμαι ἀκόμη τόσον βέβαιος, ὅσον περὶ τῆς τοῦ Θηλυκόνω. Ὁ καιρὸς μ' ἀναγκάζει νὰ δώσω τέλος εἰς τὴν παροῦσαν.

Ὑγίαινε!

115.

1 Σεπτεμβρίου 1809.

Χθὲς (31 Αὐγούστου, καὶ διὰ λάθος σημειωμένην 1 Σεπτεμβρίου) σ' ἔδωκα, φίλε τὴν εἴδησιν τῆς ἀποστολῆς 50 εἰκόνων τοῦ ἐπιταφίου τοῦ Ζωσιμᾶ. Σ' ἔλεγα πρὸς τούτοις ὅτι ἐπλήρωσα καὶ τὸ ἀγώγιον αὐτῶν εἰς τὴν πόσταν. Μετ' ὀλίγον ὅμως ἦλθε πρὸς ἐμὲ ὁ παραδώσας αὐτὰς Allais καὶ μὲ εἶπεν ὅτι μόνον ἕως τὰ σύνορα ἐπλήρωσε, διὰ τὸ ἀδύνατον νὰ πληρώσῃ ἕως εἰς Βιέννην. Ἡ πληρωμὴ δὲν εἶναι σχεδὸν τίποτε· σολδία δηλαδὴ ἓξ καὶ ἥμισυ διὰ τὰς 50 εἰκόνας. Ὅθεν εἰπέ με τί ἐπλήρωσας ἀπὸ τῶν ὁρίων ἕως αὐτοῦ πρὸς διδασκαλίαν, ἥτις δύναται νὰ μᾶς χρησιμεύσῃ εἰς τὸ ἑξῆς δι' ἄλλα τοιαῦτα ἐπιστάλματα. Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ συγκαιρίαν, ἢ συγκυρίαν.

Τὸ δὲ καθ' αὐτὸ τῆς παρούσης αἴτιον εἶναι πάλιν ὁ Κ. Μὴν ἀρκούμενος εἰς ὅσα μὲ εἶπεν ὁ Βάμβας, ἠθέλησα αὐτὸς ἐγὼ νὰ ἔλθω εἰς ὁμιλίαν μὲ τὸν ἄνθρωπον. Ὑπῆγα λοιπὸν χθὲς μετὰ τὴν πρὸς σὲ ἐπιστολήν, πρὸς αὐτόν, μὲ πρόφασιν ὅτι εὑρισκόμενος εἰς τὴν γειτονίαν του, κοπιασμένος πολλὰ ἀπὸ τὸ προπάτημα, ἀνέβην εἰς αὐτοῦ

νὰ ἀναπαυθῶ ὀλίγον. Καὶ αὕτη μὲν ἡ πρόφασις ἦτο πιθανωτάτη· τὸ δὲ πῶς καὶ μὲ ποῖα προοίμια ν' ἀρχήσω τὴν ἔρευναν μ' ἐζάλισε πολύ. Τέλος πάντων μετὰ πολλοὺς λόγους, ἔπεσε λόγος καὶ περὶ σοῦ, καὶ περὶ τῆς ἀπὸ τὰς περιστάσεις δυσκολίας τῆς πραγματεύσεως τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Μὲ εἶπεν αὐτόκλητος ὅτι 12000 φράγκων ὅσα ἐκράτει ἀκόμη ἰδικά σου, μέρος ἔμβασεν εἰς τὸν Πλούτακα, μέρος εἰς τὸν Ἰορδάνην, καὶ τὰ λοιπὰ δὲν ἐνθυμοῦμαι εἰς τίνα. Ταῦτα νὰ σὲ φανερώσω χωρὶς ἀναβολὴν μ' ἐφάνη ἀναγκαῖον. Ἐὰν ἦναι (ὡς ἐγὼ κλίνω εἰς τὸ νὰ τὰ πιστεύσω) ἀληθῆ ὅσα μὲ εἶπεν, εἶσαι ἔξω ἀπὸ πάντα κίνδυνον· ἐὰν ὄχι, ἰσχυροποιοῦσι τὴν ὑποψίαν σου, καὶ σὲ παρακινοῦν εἰς περισσοτέραν φροντίδα τοῦ πρακτέου. Ὑγίαινε· μὲ βίαν σὲ γράφω.

116.

Πρώτη Σεπτεμβρίου 1809.

Σήμερον Ἀλέξανδρε φίλε μου παραδίδει εἰς τὴν πόσταν ὁ Allais 50 ἀντίτυπα τοῦ ἐπιταφίου τοῦ Ζωσιμᾶ, στελλόμενα πρὸς σέ· τῶν ὁποίων τὸ ἀγώγιον ἐπληρώθη ἐδῶ.

Ὅταν τὰ λάβῃς, παράδος τὰ 25 πρὸς τὸν κύριον Σταῦρον Ἰωάννου ἀσπαζόμενος ἐκ μέρους μου τὴν τιμιότητά του. Φροντίσατε καὶ οἱ δύο νὰ πέμψετε ἀπὸ τοὺς ἐπιταφίους, καὶ πρὸς τοὺς κυρίους Ἀναστάσιον καὶ Νικόλαον, καὶ ὅπου ἀλλοῦ κρίνετε εὔλογον. Μοιράσατε καὶ αὐτοῦ εἰς τοὺς ὅσοι ἀπὸ τοὺς ὁμογενεῖς εἶναι καὶ τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ ὄνομα ὁμογενεῖς. Περισσότερα νὰ παραδώσω εἰς τὴν πόσταν δὲν ἐτόλμησα, φοβούμενος τὸ πα-

ραπέσημα. Ὅταν μὲ φανερώσετε τὴν παραλαβήν, σᾶς πέμπω καὶ ἄλλα. Μὲ τὸν αὐτὸν ταχυδρόμον ἔπεμψα 50 καὶ πρὸς τοὺς ἐν Λιβόρνῳ κυρίους Μοσπινιώτην καὶ Πατρινόν.

Ὁ Courier δὲν ἐφάνη ἀκόμη.

Ἡ κατάστασις τῆς ὑγείας μου μ' ἀναγκάζει νὰ περάσω ὅλον τὸν παρόντα μῆνα εἰς τὴν ἐξοχήν. Ὑγίαινε εὐδαιμονῶν, καὶ μὴ λησμονήσῃς τὴν γούναν.

Ὅσα ἕως τώρα ἔμαθα διὰ τοῦ Βάμβα περὶ τοῦ Κ. δὲν εἶναι κακά. Μ' ὅλον τοῦτο δὲν παύομεν τὴν ἔρευναν. Σὺ δὲ πάντοτε, « Μέμνασ' ἀπιστεῖν· ἄρθρα ταῦτα τῶν » φρενῶν ».

117.

13 Σεπτεμβρίου 1809.

Φίλε Ἀλέξανδρε,

Μὲ βίαν σὲ γράφω τοὺς ὀλίγους τούτους στίχους ἀπὸ τὴν ἐξοχήν, διὰ ἡσυχίαν σου.

Ὁ ἰδιότροπος ἔγραψε τέλος πάντων μετὰ μακρὰν σιωπὴν πρὸς τὸν Κλαυέριον. Καὶ οὗτος ἔστειλε πάραυτα τὴν ἐπιστολήν του· ἐκ τῆς ὁποίας ἀντιγραμμένον σὲ πέμπω ὅσον ἀποβλέπει εἰς τὰ εἰς αὐτὸν δανεισθέντα ἀργύρια.

Ὅταν ἐπανέλθω εἰς τὴν πόλιν, θέλω ἐρευνήσει, ἂν εὑρίσκεται ἡ ὁμολογία του εἰς τὸν Μαρτῖνον, ὡς λέγει. Ὡς τόσον, φρόντισον αὐτόθεν καὶ σὺ τὴν ἀπολαβὴν τῶν χρημάτων σου, περὶ τῶν ὁποίων ὅμως τῆς ἀποδόσεως

μὴν ἔχῃς φροντίδα· ὅτι ὁ ὀφειλέτης σου εἶναι ἀσφαλέστατος. Τὸ σφάλμα του ἦλθε ἀπὸ τὴν ἰδιότροπον ἀκαταστασίαν, ἢ ἀκατάστατον ἰδιοτροπίαν του. Ὑγίαινε.

Πολὺ ἐκακοπάθησα ταύτας τὰς ἡμέρας ἀπὸ τὴν ἀρθρίτιδα. Ἡ ἐξοχὴ μ' ἐπαρηγόρησεν ὀλίγον.

118.

10 Ὀκτωβρίου 1809.

Ἂς ἔχῃ δόξαν ὁ Θεός, Ἀλέξανδρε φίλε, ὅτι ὁ μικρότατος τὸν ὁποῖον μὲ στέλλεις λογαριασμὸν τελευταῖ εἰς κέρδος καὶ ὄχι ζημίαν μου. Ἤσο βέβαιος ὅτι καὶ ἂν ἦτον εἰς ζημίαν μου, ἤθελα τὴν ὑποφέρει πολὺ προτιμώτερον παρὰ τὴν ἔρευναν τῆς ὀρθότητός του. Ἂν καὶ γνωρίζῃς τῶν ἀσχολιῶν μου τὸ πλῆθος, φαίνεται ὅμως ὅτι δὲν ἔχεις ἰδέαν ἀκριβῆ τῆς καταστάσεως μου· μηδ' εἶναι δυνατὸν νὰ τὴν καταλάβῃ τις, ἂν δὲν ἐπισταθῇ παρὼν τρεῖς μόνας ἡμέρας εἰς τοὺς ἀλλεπαλλήλους μόχθους μου. Ἀπὸ τούτους ἀναγκαζόμενος λοιπόν, σὲ λέγω ἀποφασιστικά, ὅτι δὲν μὲ χρεωστεῖς πλὴν μόνας λίτρας 2276.15:10 (καὶ ὄχι 2283.5:10). Ἐὰν ἦσαι πληροφορημένος περὶ τῆς ὀρθότητος τοῦ λογαριασμοῦ σου, ἡ διαφορὰ τῶν 6:10 ἂς συντελέσῃ εἰς ἀνακούφισιν τοῦ ἀγωγίου τῶν ἐπιταφίων. Ἐδῶ, φίλε, διὰ τοὺς 50 ἐπιταφίους ἐπλήρωσα μόνα σολδία ἓξ ἥμισυ, ἕως εἰς τὰ σύνορα δηλαδή. Ἐκεῖθεν ἕως αὐτοῦ μ' ἐβεβαίωσεν ὁ Allais ὅτι πληρόνουσιν ἀναλόγως· καὶ τοῦτο μ' ἐθάρρυνε

νὰ στείλω καὶ αὐτοῦ καὶ εἰς Λιβόρνον, ὅπου συνέβη τὸ αὐτό.

Ἐπιχειρῶ τώρα τὴν ὁποίαν εἶναι ἑβδομάδες ἀποῦ μελετῶ πρὸς τὰς ἐπιστολάς σου (23 Αὐγούστου (6-4) 13 καὶ 19 Σεπτεμβρίου) ἀπόκρισιν. Εἴθε νὰ τὴν τελειώσω, ὡς ἐπιθυμῶ γρήγορα.

Εὐχαριστῶ διὰ τὴν παράδοσιν τῆς πρὸς τὸν Δύρακον ἐπιστολῆς.

Γραμματικὸν παρακαλῶ σε νὰ εὕρῃς, καὶ τοιοῦτον ὁποῖος νὰ ἀνακουφίζῃ καὶ τοὺς κόπους σου, καὶ τὰ διφθέριά σου νὰ κρατῇ εἰς τρόπον, ὥστε ποτὲ οἱ λογαριασμοί σου νὰ μὴ μένωσιν ὀπίσω. Οὕτω νὰ κάμῃ, νὰ ζήσῃ! ὁ Ἀλέξανδρος, ἐνθυμούμενος ἡμέραν καὶ νύκτα τὰ καταχωρισθέντα εἰς τὸν πρῶτον τοῦ Πλουτάρχου (Ἀκολ. Αὐτ. στοχ. σελ. λ') ἐκ τοῦ Ἡσιόδου χρυσᾶ λόγια. Ὁμολογῶ ὅτι τοιαύτη διδαχὴ εἰς τὸ στόμα μου δὲν ἁρμόζει. « Ἢ μὴ διδάσκειν, ἢ διδάσκειν τῷ τρόπῳ ». Ἀλλ' ὅμως ἐγὼ ἔχω τὰς τραγικὰς κατάρας εἰς τὴν κεφαλήν μου, ἤγουν εἶμαι ἄπαις, ἀνέστιος κτλ. καὶ αἱ ἀναβολαί μου εἰς ἐμὲ μόνον φέρουσι ζημίαν.

Τὰ φυλλάδια (12 τὸν ἀριθμὸν) μὲ ἦλθαν διὰ τῆς μικρᾶς πόστας· εἰς τὴν ὁποίαν ἐπλήρωσα 36 σολδία. Τὰ ἔπεμψεν ὡς φαίνεται ὁ λαβὼν αὐτὰ ἀπὸ τὸν Courier. Ἐλπίζω νὰ τὸν φθάσῃ τὸ γράμμα σου εἰς τὴν Λυκέρνην, καὶ νὰ σὲ πληρώσῃ τέλος πάντων.

Τὸν Ζωναρᾶν 2 τόμους καὶ τὸν Φώτιον 1 τόμον ἐπλήρωσα τοὺς τρεῖς ὁμοῦ (δὲν τὰ χωρίζουν) 120 λίτρας, καὶ εἰς χαρτίον πολλὰ κοινόν, τὸ καλήτερον πωλεῖται ἀκριβώτερα. Σὲ συμβουλεύω νὰ τὰ ζητήσῃς ἀπὸ Λειψίαν, ὅπου βέβαιον ὅτι θέλεις τὰ λάβειν εὐθυνότερα. Ἐντεῦθεν

ἐὰν θέλῃς ἐμπορῶ νὰ σὲ στείλω τὸ νεοφανὲς Ἑλληνογαλλικὸν λεξικόν, φκιασμένον ἀπό τινα Planche, ὄχι καλόν, ἀλλ' ὅμως δυνατὸν νὰ σὲ χρησιμεύσῃ εἰς πολλά.

Γράψε γρήγορα τὸν Θεοχάρην νὰ μὴ μὲ πέμψῃ τοὺς 2 μύθους τοῦ Συντίπα (ἀλλὰ τὴν γούναν) ἐπειδὴ τοὺς ἔχω φίλε. Διὰ τούτους τοὺς ἀθλιεστάτους κατὰ τὸν Ἑλληνισμὸν μύθους ἐζήτησα καὶ τὸν Συντίπαν τῆς Βενετίας. Ἐγνώρισα ἀπὸ τοῦ Κλαυερίου τὴν βιβλιοθήκην καὶ τὸν Ἰχνηλάτην καὶ τὸν Στεφανίτην, κ' ἔκαμες (τοῦτο κἂν εἶναι ἀντὶ τοῦ *ἔπραξας*) πολλὰ φρόνιμα νὰ ἐμποδίσῃς τὸν κύριον Σταῦρον, νὰ μὴ δαπανήσῃ ματαίως εἰς τὴν τύπωσίν του.

Προσαγόρευσον φιλικῶς ἀπὸ μέρους μου τὸν κύριον Σταῦρον, καὶ παρακάλεσον νὰ μὲ στείλῃ τοὺς τυπωθέντας αὐτοῦ δύο τόμους τῶν μικρῶν Γεωγράφων· εἰς τὸ ὁποῖον συνευδοκεῖ μετὰ χαρᾶς καὶ ὁ ἐδῶ εὑρισκόμενος ἐξοχώτατος Ἀλεξανδρίδης· μάλιστα καὶ ἠπόρησε ὅτι δὲν μ' ἐστάλθησαν.

Εἰς ἀπόδειξιν τῆς εὐγνωμοσύνης μου περὶ τῶν ὁποίων μὲ πέμπεις ἐλεεινῶν ἐπῶν, σὲ πέμπω ἄλλα ἐλεεινότερα. Μὴ μὲ τὰ στείλῃς ὀπίσω. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι πρὸς ταῦτα τὰ ἰδικά μου ἀφελῆ (καθὼς τὰ ὀνομάζεις) συγκρινόμενα θέλουν φανῆν εἰς τοὺς *πολλοὺς* οὐδέν. Ἀλλὰ « τὸ *τοῖς* » *πολλοῖς* ἀρέσκειν, τοῖς σοφοῖς ἐστὶν ἀπαρέσκειν ». Ἐδῶ εὐδοκίμησαν εἰς ὅλους τοὺς σοφούς· καὶ τοῦτο δὲν εἶναι παράδοξον. Παράδοξον εἶναι ὅτι καὶ ἐκεῖθεν μὲ γράφουν τὴν τελευταίαν ἐπιστολὴν τὸ *Πολλὰ κοινῶς ἤρεσεν*· δὲν ἐξεύρω ἀδόλως, ἢ πολιτικῶς.

Περὶ τῆς κρίσεως τοῦ . . . δὲν ἀπορῶ. Τοιαῦται πολλάκις εἶναι τῶν Γερμανῶν αἱ κρίσεις, ἤγουν συμμετα-

βάλλονται μὲ τοὺς καιρούς. Ὅταν τὰ τυραννόπωλα κρίνωνται νόμιμοι ἄρχοντες, τί ἐμποδίζει νὰ δικαιώσωμεν καὶ τὰ ληστόπωλα, καὶ ἁπλῶς ὅλους τοὺς κατὰ διαδοχὴν καὶ πατρικὴν κληρονομίαν μαστιγίας;

17 Ὀκτωβρίου. Μ' ἐρωτᾶς διὰ τί προτιμῶ τὸ Γάδαρος ἀπὸ τὸ Γαείδαρος· Μήτε τὸ ἓν μήτε τ' ἄλλο ἐδυνήθην ἀκόμη νὰ πληροφορηθῶ πόθεν ἐγεννήθη. Ἄλλην αἰτίαν ἴσως τῆς προτιμήσεως τοῦ πρώτου δὲν ἔχω, πλὴν διότι ἔβαλαν οἱ Γραμματικοὶ τὰς χεῖράς των εἰς τὸ δεύτερον. Ὀργὴ Θεοῦ καταφέρεται ὅπου αὐτοὶ ἐπιβάλλουσι τὰς χεῖρας. Εἶναι ὅμως καὶ τοῦτο, ὄχι βέβαιον ἀλλ' ὅμως ἀκινδυνώτερον παρὰ τὴν ἐτυμολογίαν τῶν Γραμματικῶν. Ἐξεύρεις ὅτι πολλότατα θαλασσόζωα εἶναι ὁμώνυμα τῶν χερσαίων ἢ τῶν πτηνῶν. Π.χ. Ἀετὸς πτηνόν, καὶ Ἀετὸς ἰχθύς, Ἀλώπηξ ἰχθὺς καὶ τετράπουν, Ἄρκτος ἰχθὺς ὀστρακοδ. καὶ τετρ. Βοῦς ἰχθ. καὶ τετρ. Κίχλα (τζίχλα) πετεινὸν καὶ ἰχθ. καὶ ἄλλα πολλότατα εὑρισκόμενα εἰς τὸ Περὶ ζώων ἱστορ. τοῦ Ἀριστοτέλους. Εἰς τὸ αὐτὸ βιβλίον εὑρίσκεται καὶ ΟΝΟΣ ἰχθὺς τὸν ὁποῖον οἱ νεώτεροι τῆς φυσ. ἱστορ. συγγραφεῖς ἀκόμη δὲν εἶναι σύμφωνοι ἂν πρέπῃ νὰ κρίνωσι τὸν αὐτὸν μὲ τὸν Γαλλιστὶ ὀνομαζόμενον **Merlus** ἢ **Merluche** ἰχθῦν. Εἷς ἐξ αὐτῶν νομίζει ὅτι ὁ ΟΝΟΣ τοῦ Ἀριστοτέλους εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ τὸν ὁποῖον οἱ σημερινοὶ Κρῆτες ὀνομάζουσι ἀκόμη *Γαδαρόψαρο*, ἢ Γαιδαρόψαρο. Ἡ γνώμη αὕτη εἰς τὴν ὁποίαν καταρχὰς ἔδωκα ὀλίγην προσοχήν, μ' ἐφάνη πολλὰ πιθανή, ἀφοῦ εὗρηκα εἰς τὸν Ἀθήναιον Βιβλ. Ζ. σελ. 315 περὶ τοῦ θαλασσίου τούτου ὄνου τὰ ἀξιοσημείωτα ταῦτα λόγια « ΟΝΟΣ, ὃν καλέουσί τινες ΓΑΔΟΝ ». Ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα περὶ τῆς ταυτότητος ἢ ἑτερότητος τοῦ

Ἀριστοτελικοῦ Ὄνου, καὶ τοῦ Κρητικοῦ Γαδαροψάρου, τοῦτο εἶναι βέβαιον ὅτι τὸ θαλάσσιον τοῦτο ζῶον ὀνομάζετο ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς (δηλαδὴ εἰς ἄλλο καὶ ἄλλο μέρος τῆς Ἑλλάδος) καὶ Ὄνος καὶ Γάδος. Τί τὸ ἐκ τούτου κριτικὸν πιθανὸν συμπέρασμα; ὅτι καὶ ὁ χερσαῖος ὄνος, ὠνομάζετο εἰς κἀνὲν μέρος τῆς Ἑλλάδος ΓΑΔΟΣ, ὅθεν ἐγεννήθη ὁ ἡμέτερος ΓΑΔΑΡΟΣ. Διὰ νὰ μὴ σὲ βάλω ὅμως εἰς κίνδυνον ν' ἀπατηθῇς ἀπὸ τὴν εὔλογον ταύτην συνώνυμον ὁμωνυμίαν, δίκαιον εἶναι νὰ σὲ φανερώσω, καὶ τί ἐφρόνουν περὶ τῆς παραγωγῆς τοῦ Γαδάρου πρὶν πέσω εἰς τὴν ῥῆσιν τοῦ Ἀθηναίου. Ὁ Γάδαρος Ἑλληνιστὶ ὀνομάζεται ἀκόμη καὶ Κάνθων καὶ Κανθήλιος, ὅθεν καὶ τὰ Κανθήλια (πληθυντικῶς) τοῦ Γαδάρου τὸ σαγμάριον. Ἀλλὰ τοῦ *Κάνθωνος* τούτου παράγωγον ἐγεννήθη ὁ Κάνθαρος, ἀπὸ τὴν πρόληψιν εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν οἱ παλαιοὶ ὅτι ὁ Κάνθαρος (εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν Ἀσκάθαρος) ἐγεννᾶτο ἀπὸ τὴν κόπρον τοῦ Γαδάρου (Κάνθωνος). Ὅτι εἶναι τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ὁ Κάνθων καὶ ὁ Κάνθαρος, φανερὸν εἶναι ἀπὸ τὸν Ἀριστοφάνην ὅστις (Εἰρην. 82) ὀνομάζει Κάνθωνα (Γάδαρον), τὸν Κάνθαρον (Ἀσκάθαρον). Τὶ παράδοξον λοιπὸν ἀνίσως καὶ ὁ ἡμέτερος Γάδαρος ἦναι παραφθορὰ τοῦ Κάνθαρος; Ἐὰν ἦναι δύσκολος ἡ ἐκλογὴ μεταξὺ τῶν δύο τούτων παραγωγῶν, τοῦτο κἂν μὲ φαίνεται βέβαιον, ὅτι ὁ *Γαείδαρος* εἶναι φαντασίας τῶν γραμματικῶν παίγνιον. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Γαδάρου. C'est faire trop d'honneur à cet animal et à tous ceux qui lui ressemblent que de s'en occuper davantage.

Περὶ δὲ τῆς θηλείας καὶ τοῦ θηλυκόνω, καλὸν εἶναι νὰ σὲ γράψω ἀπὸ τὸ λεξικὸν τοῦ Ἡσυχίου τὰ λόγια

ταῦτα, διὰ νὰ καταλάβῃς πόσον συμβάλλει εἰς κατάληψιν τῆς παλαιᾶς ἡ σημερινὴ ἡμῶν γλῶσσα. « Θήλεια » (λέγει πληθ. καὶ οὐδετερ.) ἱμάντων τὰ ΤΕΤΡΙΜΜΕΝΑ, » εἰς ἃ διωθεῖται τὰ ὀξέα· καὶ τῶν σπονδύλων τὰ κοῖλα». Τοῦτο, φίλε μου οἱ νέοι κριτικοὶ ἀκριβῶς δὲν τὸ ἐκατάλαβαν. Γράφε λοιπὸν ΤΕΤΡΗΜΕΝΑ (ἤγουν *τρυπημένα*) καὶ ὄχι *τετριμμένα*. Τὰ *θήλεα* εἶναι αἱ ἡμετέραι θήλειαι ἢ θηλεῖαι (les boutonnières), *τὰ ὀξέα* εἶναι πᾶν εἶδος κομβίων les boutons qui entrent dans les boutonnières. Ἡ μεταφορὰ πρόδηλον ὅτι ἀπὸ τῆς συνουσίας τῶν ζώων. Κατὰ τὴν αὐτὴν μεταφοράν, καὶ τῶν ὀστέων ὅσα ἔχουσι κοιλότητας, εἰς τὰς ὁποίας ἐμβαίνουσιν ἄλλα ὀστᾶ, ὀνομάζονται *θήλεα*, ὡς εἶναι τῆς ῥάχιος οἱ σπόνδυλοι, τῶν δακτύλων οἱ κόνδυλοι κτλ. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἀκόμη μεταφορὰν πιθανὸν εἶναι ὅτι καὶ τὰ *ὀξέα* les boutons, ὠνομάζοντο καὶ *Ἄῤῥενα*, ἀπὸ τὸ ἄλλο τοῦτο ἄρθρον τοῦ Ἡσυχίου, « Ἄῤῥενα . . . . τῶν κονδύλων τὰ » ἐξέχοντα, καὶ τὰ εἰς κοιλότητα ἐμπίπτοντα». Λαλεῖ πάλιν ἐδῶ περὶ ὀστῶν. Τὸ περίεργον εἶναι, ὅτι καθὼς ἀπὸ τὸ συμβαῖνον εἰς τὴν ὀχείαν μετεφέρθη ἡ λέξις εἰς τὰ ὀστᾶ, ἢ μᾶλλον εἰς τῶν ὀστέων τὴν συνάρθρωσιν, οὕτως ἀπὸ ταῦτα ἔγινεν ἄλλη μεταφορὰ εἰς τὰ γεννητικὰ μόρια. Ἄρθρον κατὰ τοὺς ὀστεολόγους ὀνομάζεται τὸ συναμφότερον δύο ὀστῶν, ἑνὸς κοίλου καὶ τοῦ ἄλλου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον περιφεροῦς, τὸ ὁποῖον ἐμβαίνει εἰς τὴν κοιλότητα. Ἀλλὰ καὶ τὰ γεννητικὰ μόρια ὠνομάσθησαν ἄρθρα, «Καὶ μοιχὸς ἑάλω ποτέ, ἄρθρα ἐν ἄρθροις ἔχων» (Λουκιαν. Εὐνουχ. § 10).

20 Ὀκτωβρίου. Τὸ ἐξοδεύομαι μεταχειριζόμεθα μέσως, ὡς καὶ οἱ παλαιοὶ τὸ Δαπανῶμαι. Ἡ ἀνάλυσίς του

εἶναι, Ἐξοδεύω, ἢ δαπανῶ τὰ ἐμαυτοῦ. Ἐνέργεια δηλαδὴ καὶ πάθος ἐν ταυτῷ, ἡ πρώτη διὰ τὴν δόσιν, μέτρησιν, σκόρπισιν, ῥίψιν, αἱ ὁποῖαι δὲν γίνονται χωρὶς ἐνεργείας· τὸ δεύτερον διὰ τὴν ἐκ τῆς τοιαύτης σκορπίσεως προσγινομένην εἰς τὸν ἐξοδεύοντα βλάβην.

Εὑρίσκονται καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους τοιαῦτα ῥήματα, ὁποῖα ζητεῖς, ἤγουν ῥήματα τῶν ὁποίων ἡ ἐνέργεια τείνει εἰς τὸ νὰ κάμῃ ἄλλον νὰ ἐνεργήσῃ. Τοιαῦτα εἶναι τὸ Πλουτίζω (Πλούσιον ποιῶ) Φοβέω καὶ Φοβίζω (τὸν κάμνω νὰ φοβῆται) καὶ ἄλλα. Μ' ὅλον τοῦτο ὅταν τῆς ἐνεργείας τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ἔχῃ φυσικὴν ὕπαρξιν καὶ αἰσθητὴν (ὁποῖος εἶναι ὁ πλοῦτος) ἀλλὰ μᾶλλον ἀφῃρημένην καὶ νοητὴν (ὁποῖος εἶναι ὁ φόβος), τὸ συνηθέστερον εἶναι ἡ περίφρασις. Ποιῶ ἢ παρασκευάζω φοβεῖσθαι, καὶ κομψότερον, ἐμποιεῖν τινὶ φόβον, δέος, αἰσχύνην κτλ. ἤγουν τὸν κάμνω νὰ φοβῆται ἢ νὰ ἐντρέπεται κτλ.

Εἰπέ με καὶ σὺ φίλε, τώρα τοῦτο. Εἰς τὴν Ἤπειρον μεταχειρίζεσθε ἀληθῶς δύο γλώσσας, τὴν Γραικικὴν ταύτην εἰς τὴν ὁποίαν σὲ γράφω καὶ μὲ γράφεις, καὶ τὴν λεγομένην Ἀλβανικήν; Τὸ ἐρώτημά μου διὰ νὰ μὲ καταλάβῃς καλὰ εἶναι τοῦτο. Τὰς μεταχειρίζεσθε ὡς οἱ Γάλλοι τοῦ Languedoc καὶ τῆς Provence· ὅπου οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ λαλοῦν ἀναμεταξύ των τὴν Γαλλικήν, μὲ δὲ τοὺς ὑπηρέτας των καὶ ἁπλῶς μὲ τὸν ὄχλον τὴν ἐπιχώριον Patois Languedocien ou Provencial; — Ὅλοι οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ τῆς Ἠπείρου ἐξεύρουν καὶ τὴν Ἀλβανικὴν γλῶσσαν, καθῶς ὅλοι οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ τῶν εἰρημένων δύο Γαλλικῶν ἐπαρχιῶν, τὴν Γαλλικήν; ὁ Ἠπειρωτικὸς ὄχλος ἀγνοεῖ παντάπασι τὴν Γραικικήν; Δός με περὶ τῶν τοιούτων καθαρὰν ἰδέαν, ἂν ἦναι δυνατόν· τὸ

ἕβδομον βιβλίον τοῦ Στράβωνος, εἰς τὸ ὁποῖον καταγίνομαι τώρα μ' ἔδωκε τὴν ἀφορμὴν τῆς τοιαύτης ἐρωτήσεως. Λαλεῖ περὶ τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Μακεδονίας (σελ. 327 ἐκδ. Κασωβ.), καὶ φέρει τὴν γνώμην τῶν ὅσοι ἐνόμιζαν συγγενῆ τὰ δύο ἔθνη. « Ἔνιοι δὲ καὶ σύμπασαν » τὴν μέχρι Κερκύρας, Μακεδονίαν προσαγορεύουσιν, αἰ- » τιολογοῦντες ἅμα, ὅτι καὶ κουρᾷ καὶ διαλέκτῳ, καὶ » χλαμύδι, καὶ ἄλλοις τοιούτοις χρῶνται παραπλησίως. » Ἔνιοι δὲ καὶ ΔΙΓΛΩΤΤΟΙ εἰσι ». Τὸ *Δίγλωττοι* τοῦτο, τὸ ἐννοῶ καὶ τὸ ἐξηγῶ, καθ' ὅ,τι ἴδα εἰς τὸ Μονπελλιέρ, ὅπου οἱ Καλοὶ καγαθοί, ἤγουν ὅσοι ἔλαβον μετρίαν καλὴν ἀνατροφὴν λαλοῦν μεταξύ των Γαλλιστί, μὲ δὲ τοὺς ὑπηρέτας των καὶ τὸν ὄχλον, ὡς εἶπα, Λαγκεδοκιστί. Ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὅμως ὄχλον πολλοὶ καὶ λαλοῦν καμμίαν φορὰν Γαλλιστί· καὶ σπάνιοι εἶναι (εἰς τὰς πόλεις τοὐλάχιστον) ὅσοι ἀγνοοῦν παντάπασι τὴν Γαλλικήν. Εἰς ὀλίγα λόγια, εἶναι ἀληθῶς *δίγλωττοι*. Διὰ ταύτης τῆς λέξεως ὁ Στράβων ἐννοεῖ (ἂν δὲν λανθάνωμαι) τὴν Μακεδονικὴν (ἤγουν Ἑλληνικὴν ἢ τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου) γλῶσσαν, καὶ τὴν Ἠπειρωτικήν, ἥτις ἐνδέχεται νὰ ἦναι μήτηρ τῆς νῦν Ἀλβανικῆς. Περὶ δὲ τῆς Ἀλβανικῆς ταύτης, ἂν τὴν ἐξεύρῃς, παρακαλῶ σε κατὰ σχολὴν (a votre loisir) νὰ μὲ σημειώσῃς μίαν ἢ δύο ἑκατοντάδας λέξεων τῶν συνηθεστέρων μὲ τὴν ἐξήγησίν των. Ἀλλὰ τοῦτο μὲ τὴν ἀνάπαυσίν σου, ἐπειδὴ δὲν ἀποβλέπει ἀμέσως εἰς τὸν Στράβωνα. Αἱ λέξεις τὰς ὁποίας ζητῶ εἶναι, πρῶτον αἱ θρησκευτικαί, Θεός, ἄγγελος κ.τ.λ. ἔπειτα τινῶν ζώων κατοικιδίων (des animaux domestiques) τρίτον χορταρίων καὶ δένδρων τινῶν τῶν πλέον χρησίμων εἰς ἡμετέραν τροφήν.

Ἔπεμψα εἰς τοὺς δύο σου ἀδελφοὺς διὰ τοῦ Κρητὸς δύο Πλουτάρχους καὶ δύο Πολυαίνους.

Ἂν ἔχῃς ἢ ἂν εὕρῃς αὐτοῦ προχείρους, τοὺς μύθους τοῦ Αἰσώπου, ἔκδοσιν τῆς Βενετίας, ἀπὸ τὰς μακαρίας ἐκείνας ἐκδόσεις τὰς πεμπομένας συνήθως εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος, στεῖλέ μέ τους νὰ ζήσῃς.

Πέρασε εἰς χρέος μου λίτρας 26 διὰ δύο Ἡλιοδώρους, τοὺς ὁποίους ἐπώλησα ταύτας τὰς ἡμέρας.

Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν μ' ἔπεμψεν ἀπὸ Γενεύαν ὁ Prevost τὴν μετάφρασιν τοῦ Malthus, Essai sur le principe de poputation. Βιβλίον ἐξαίρετον, καὶ ἄξιον νὰ μεταφρασθῇ εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν, διὰ νὰ μάθωσιν οἱ Ἐλεήμονες ἡμῶν πλούσιοι, ποῖον εἶναι τὸ ἀληθινὸν εἰς τοὺς ἐνδεεῖς ἔλεος. — Τὸ ἀναγινώσκω μὲ πολλὴν μου εὐχαρίστησιν.

Τὴν περιέχουσαν τὰ προειρημένα *ἐλεεινὰ* ἐπιστολὴν μὴ μὲ τὴν ἐπιστρέψῃς διότι ἔλαβον τὸ ἴσον της· καὶ ἁπλῶς ὅ,τι ἀπὸ τὰ πεμπόμενα δὲν σὲ λέγω ῥητῶς νὰ ἐπιστρέψῃς, μὴ τὸ ἐπιστρέφῃς.

Ἀπέθανεν ὁ ταλαίπωρος Χριστόδουλος ὁ Χαριάνθης, χρηστὸς καὶ λόγιος νέος.

Μ' ἔστειλε καὶ ὁ Σνεϊδέρος πρὸ μικροῦ τὴν νέαν ἔκδοσιν τῶν Πολιτικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἀρίστη· φρόντισον νὰ τὴν ἀποκτήσῃς.

Ἐὰν εὕρῃς γνήσιον ταβάκον τῶν Ἰωαννίνων, στεῖλε με νὰ ζήσῃς μίαν ἢ δύο λίτρας, ἢ (ἂν δὲν εἶναι πολλὰ ἀκριβὸς) καὶ περισσοτέρας.

119.

4 Ἰανουαρίου 1810.

Φίλε ἀσπάζομαί σε.

Ἔτος εὐτυχέστατον μετὰ πολλῶν ἄλλων ἀκολούθων εὔχομαι καὶ εἰς σὲ καὶ εἰς τοὺς σούς! Μηδ' εἰς ἐμὲ ἀτυχὲς ἤθελεν εἶσθαι ἐὰν εἶχα μὲ περισσοτέραν ὑγείαν κόπους ὀλιγωτέρους. Τέσσαρες ἑβδομάδες εἶναι ἀποῦ μελετῶ νὰ σὲ γράψω, καὶ τὸν σφοδρῶς τρέχοντα χρόνον, τρέχων ἐξόπισθεν ἐγώ, ὡς τρέχουσιν ὅσοι ἔχουν τὴν ἡλικίαν μου, νὰ πιάσω δὲν ἐμπορῶ. Τώρα πληροφοροῦμαι ὅτι μωροῦ ἔργον ἔπραξα, ὅταν ἀπέβαλα τὰ τρισχιλία ἐτήσια φράγκα τοῦ Στρ. Τὸ ἔκαμα ὁ ταλαίπωρος μὲ ἐλπίδα νὰ μὴ μᾶς βιάζωσι νὰ τρέχωμεν πλέον τοῦ πρέποντος· Μ' ὅλον τοῦτο ὁ Ἥρως ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ τὸ τέλος τοῦ ἔργου, ἐπροσφέραμεν εἰς αὐτὸν καὶ τὸν δεύτερον τόμον προσωπικῶς, καὶ ὅσον ἀποβλέπει ἰδίως εἰς ἐμέ, κωμικῶς· ἐπειδὴ ἦτον ἀνάγκη νὰ παρασταθῶμεν εἰς αὐτὸν μὲ στολὴν καὶ σκευὴν αὐλικήν. Ὅθεν παράστησον εἰς τὴν φαντασίαν σου ἐνδυμένον μὲ φορέματα δανειστά, μὲ σκιάδιον ἰσομέγεθες μὲ πέτασον ἀλεξιβροχον, καὶ περιεζωσμένον ῥομφαίαν, καὶ κινδυνεύοντα πολλάκις νὰ πέσῃ διὰ τὴν εἰς τὰ σκέλη τῆς ῥομφαίας ἐμπλοκήν· ποῖον; ἐμέ, καὶ κράτει ἂν ἦναι δυνατὸν τὸν γέλωτα.

Προχθὲς μὲ εἶπεν ὁ Κρής, ὅτι τὸ ὁποῖον εἶχα δώσῃ εἰς αὐτὸν πακέτον διὰ σέ, ἔμελλε νὰ πεμφθῇ χθὲς ἢ σήμερον. Αὐτὸ περιέχει:

Διὰ τὸν Οὐγκροβλαχίας πρὸς τὸν ὁποῖον ἂς πεμφθῇ ἐκ μέρους μου.

1 Πρῶτον τόμον Πλουτάρχου.

1 Πολύαινον.

Διὰ σέ.

1 Πρῶτον τόμον Πλουτάρχου χρυσοδεμένον, εἰς μέγα χαρτίον.

1 Πολύαινον εἰς μόσχινον δέρμα.

2 Τόμους Histoire des premiers temps de la Grèce par Clavier, δῶρον παρ' αὐτοῦ.

1 Dictionnaire Grec-français par Planche.

3 Volumes nouvelle edition excellente de Boileau.

2 Volumes Dictionnaire Etymologique français 28 10 κατὰ τὴν ἐγκεκλ. σημ. τοῦ Allais.

Πρόγραμμα τῆς Ἰονικῆς Ἀκαδημίας καὶ ἄλλα φυλλάδια.

Ἠγόρασα ἄβουλά σου τὸ ἐτυμολογικὸν λεξικόν, ἐπειδὴ πρέπει νὰ τὸ ἔχῃς. Ἐὰν τὸ ἀπέκτησας εὔκολα δύνασαι νὰ τὸ πωλήσῃς καὶ μὲ κέρδος. Ὡσαύτως ἄβουλά σου καὶ τὴν νέαν ἔκδοσιν τοῦ Βοιλαίου, καὶ διὰ τὰς καλὰς σημειώσεις, καὶ μάλιστα διὰ τὰ προλεγόμενα, εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι πολλαὶ παρατηρήσεις ἱστορικαὶ περὶ τῆς μορφώσεως καὶ τελειώσεως τῆς Γαλλικῆς γλώσσης, ἀναγκαῖαι εἰς ἡμᾶς οἱ ὁποῖοι *φκιάνομεν τὴν ρωμαίικιαν* μας γλῶσσαν. Εἰς τὰ προλεγόμενα ταῦτα ἄξιον σημειώσεως εἶναι, ἂν καὶ πρὸ τῶν Προλεγομένων γνωστὸν εἰς τοὺς ὀπωσοῦν λογίμους Γάλλους ἦτο, τὸ περὶ Πασχαλίου. Ὁ εὐτυχέστατος οὗτος σοφὸς ἐμάντευσε πῶς ἔχει νὰ μορφωθῇ καὶ ποῦ νὰ σταθῇ ἡ πάτριός του γλῶσσα, καὶ ἔγραψε τὰς ὀνομαζομένας *Lettres provinciales* εἰς ὕφος τοιοῦτον, ὥστε, ὁπόταν τῶν περισσοτέρων του συγχρό-

νων συγγραφέων, ἡ γλῶσσα ἀπηρχαιώθη, αὐτοῦ μόνου τὸ σύγγραμμα σχεδὸν ἔμεινε κλασσικόν. Ἔπρεπε διὰ τοῦτο καὶ μόνον ν' ἀναγνώσῃς καὶ τὰς lettres provinciales. Καιρὸν δὲν ἔχω φίλε. Τὰ ἀναγκαῖα λοιπόν.

Ἔκαμες καλὰ ν' ἀνοίξῃς τὴν ἐπιστολήν τοῦ Πρωτοψ. Σ' ἔπεμψα πρὸ ἡμερῶν καὶ τὴν ἀπόκρισιν ἀνοικτήν

Ὁ Κλαυέριος ἐψηφίσθη μέλος τοῦ Πανεπιστημίου. Εἶμαι κ' ἐγὼ *προσγεγραμμένος* (correspondant) τῆς Ἰωνικῆς! Μὴ φοβεῖσαι μήτ' ἐμὲ μήτ' αὐτήν· τὴν παροῦσαν λέγω· ἥτις εἶναι συνθεμένη ἀπὸ μέλη δυστυχέστατα καθὼς ἐγώ, ὡς μ' ἐπληροφόρησεν εἷς ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ στολισμένος καὶ μὲ παιδείαν καὶ μὲ νοῦν. Εἰς τὸ ἑξῆς *ἐλπιστέον τὰ λῴονα*. Μένε λοιπὸν ἥσυχος.

Τὸ λεξικὸν Ἑλληνογαλλικὸν τοῦ Bellin μένει ἀκόμη χειρόγραφον εἰς χεῖρας ἑνὸς τῶν ἐδῶ βιβλιοπωλῶν, ὅστις ἐνδεχόμενον νὰ τὸ τυπώσῃ, καὶ τότε θέλομεν ἔχει τρία, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἴσως συντεθῇ τέταρτον ἄλλο καλόν. Παρατήρησον ὅμως (καὶ σημείωσέ το) ὅτι εἰς τὸ τοῦ Planche ἀπὸ τῆς σελ. 1073 μέχρι τῆς σελ. 1136 θέλεις εὑρεῖν διαφορὰν εἰς τὸ καλήτερον· ἐπειδὴ εἰς μόνας αὐτὰς τὰς σελίδας συνήργησεν ὁ La Rochette. Ἄμποτε νὰ τὸν εἶχαν ἀφήσει νὰ κάμῃ καὶ τὰ λοιπά!

Χαίρω ὅτι ἐπληρώθης ἀπὸ τὸν Courier. Ἀσυγκρίτως περισσότερον ὅμως ἐχάρην ὅτι δὲν ἐνοστιμεύθης τοῦ Ἱσπανικοῦ Ὁμήρου τὰ στιχουργήματα. Καὶ τὸ πραγματικὸν καὶ τὸ λεκτικὸν détestables καὶ ἄξια τῆς ἀκοῆς τοῦ Παπαπαπολυζώη, τοῦ Παπαδούκα καὶ ἄλλων τοιούτων «λίθων μυλικῶν, μήτε ὦτα μήτε ἐγκέφαλον ἐχόντων», ὡς λέγει ὁ θεῖος ἐγκέφαλος τοῦ Πλάτωνος.

Εἰς τὸ Σακύλλιον τοῦ Γάδου (τοῦτο θέλει εἰς τὸ ἑξῆς

εἶσθαι τ' ὄνομά του) ὄχι ζωοτροφία παλλακῆς ἀλλὰ μηδὲ τόσον (ὑπολαμβάνω) ἔμεινεν ὅσον χρειάζεται τοῦ μύστακος ἡ βαφή. Ἴσως ἀγνοεῖς ὅτι βάπτει ὁ κτηνώδης τὸν μύστακα. Εὐχαριστῶ εἰς τὸν κόπον ὅσον ἔλαβες νὰ μὲ γράψῃς τὰς Ἠπειρωτικὰς λέξεις.

Τοῦ *ἑκατέρου* ἡ ἐξήγησις εἶναι παντάπασι ἡδυτάτη (plaisante), ἐξεύρεις ὅτι τὸ « Ὡς ἡδὺς εἶ ! » τῶν παλαιῶν λαμβάνεται ἐπὶ κακοῦ, καθὼς καὶ εἰς τοὺς Γάλλους τὸ vous êtes plaisant.

Παρὰ τοῦ Mure δὲν ἔλαβα ἀκόμη τίποτε. Μὴ σὲ λυπεῖ ἡ ἀποτυχία τῆς Γούνας. Κατὰ τὸ φαινόμενον, ὁ χειμὼν μέλλει νὰ ἦναι ὑγρός, ἀλλ' ὄχι πολλὰ ψυχρός.

Περὶ τῆς οἰκον. ἢ κληρον. τοῦ Χ. δὲν ἔξευρα τίποτε. Ἐβεβαιώθην ὅμως ἀπὸ τὸν ΒΒ. ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Καρποὶ τῆς κακῆς ἀνατροφῆς, κοινοῦ δυστυχήματος τοῦ γένους.

Μ' ἐρωτᾷς φίλε μου περὶ πολλοτάτων πραγμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα μήτε δύναμιν, μήτε καιρὸν νὰ σ' ἀποκριθῶ δὲν ἔχω ὁ πανάθλιος. Λέγεις ὅτι κρύπτεται κἄν τι μυστήριον εἰς αὐτά. Μυστήρια ἀποκρίνομαι πολλά, ὄχι *Μυστήριον*. Ἐκ τῶν ὁποίων ὅμως τινὰ ἀνακαλύπτει ὁ χρόνος καὶ ἡ μετὰ προσοχῆς ἀνάγνωσις, καὶ τρίτη ἡ μὲ ἄλλας γλώσσας παραβολὴ τῶν αὐτῶν ἐννοιῶν καὶ φράσεων, καὶ τετάρτη ἴσως ἐξέτασις τῆς κυρίας ἐννοίας τῶν λέξεων, καὶ ὄχι τῆς μεταφορικῆς.

Παραδείγματος χάριν Πολεμῶ εἶναι *faire la guerre*, μάχομαι *se battre*, βλέπεις ὅτι καὶ τὸ Γαλλικὸν διὰ τοῦ μέσου ἐκφράζεται. Ψεύδομαι εἶναι μεταφορικῶς *mentir*· ἀλλὰ κυρίως *je me trompe*· καὶ εἰς τὸ Γαλλικὸν διὰ τοῦ μέσου. Ἐπειδὴ τὸ ἐνεργητικὸν *Ψεύδω* σημαίνει tromper.

Ὑπάγω je vais, Πορεύομαι je me transporte.

Τρώγω *je mange* Γεύομαι *je goute*· ἐδῶ οἱ Γάλλοι δὲν ἔχουν μέσον, διότι αἱ γλῶσσαι δὲν ὁμοιάζουσι κατὰ πάντα. Καθὼς τὸ οὐδέτερον *περιπατῶ* ἐκφράζουσιν ἐκεῖνοι διὰ τοῦ μέσου *je me promene*· διὰ τί; διότι τὸ ἐνεργητικὸν *promener* σημαίνει *περιάγω*, ἀκολούθως τὸ μέσον ἔπρεπε νὰ ἦναι *περιάγω ἐμαυτὸν je me promene*. Καθὼς τὸ ἡμέτερον Ἀποθετικὸν ἢ Ἐπίμεσον *περιέρχομαι* δίδει ὑπόνοιαν, ὅτι καὶ τὸ μηδεπούποτε σήμερον εὑρισκόμενον ἐνεργητικὸν *ἔρχω*, ἦτο παλαιὰ εἰς τὴν γλῶσσαν. Μυρία τις ἄλλα δύναται νὰ ἀνακαλύψῃ μὲ τοιαύτην ἔρευναν. Ἀλλὰ χρειάζεται καιρός, καὶ ἄλλος ἄνθρωπος παρ' ἐμέ. Ἐπειδὴ τὸ *γεύω* καὶ εἰς τὴν παλαιὰν γλῶσσαν σημαίνει faire gouter un autre, καὶ εἰς τὴν νέαν donner à diner à un autre, *ὡς τὸ τὸν ἔγευσα σήμερον* ἐξ ἀνάγκης τὸ Γεύομαι σημαίνει *je me donne à manger ou je me procure du manger*· ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον· καὶ ἂν ὅλοι οἱ Παπαδοῦκαι εἴπωσι τὸ ἐναντίον. Ἂν ὀλίγα τινὰ φαίνωνται ἀσύμφωνα εἰς τὸν γενικὸν κανόνα, τὸ αἴτιον εἶναι ὅτι δὲν ἔχομεν ὁλόκληρον τὴν γλῶσσαν εἰς τὰ ὀλίγα μείναντα βιβλία τῶν παλαιῶν.

Τὸ *Καταγιρώσκω* καὶ *Καταγρώσομαι*, καὶ προβαίνω καὶ προβήσομαι, εἶναι ἄλλης θεωρίας μυστήριον . . . . Ὦ! φίλε, τὶ γλυκύπικρον πάθος ἐγεννήθης εἰς ἐμέ! Πολεμοῦμαι ὁ ταλαίπωρος ἀπὸ τὴν ἔνδειαν τοῦ καιροῦ, καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ σὲ εὐχαριστήσω, ἂν ἦτο δυνατόν, κατὰ πάντα. Ἀλλὰ τοῦτο τὸ κατὰ πάντα μὴ τὸ ἐλπίσῃς ποτέ, καὶ διότι εἶναι ἀληθῶς καὶ τινὰ μυστήρια (τὰ ὁποῖα ὅμως μήτε τόσα μήτε τόσον ἰσχυρὰ εἶναι, ὥστε νὰ ἀνατρέψωσι τοὺς γενικοὺς κανόνας), καὶ διότι δὲν ἔφθασα

ἀκόμη εἰς τόσην εἴδησιν τῆς γλώσσης, ὅσην ἴσως νομίζεις ὅτι ἔχω. Μὴ φαντασθῇς ἐδῶ ὅτι μετριοφρονῶ καθ' ὑπόκρισιν. Μόνα τὰ κατάρατα καλὰ *γραμματικὰ* προξενοῦσι τὰς τοιαύτας ψευδομετριοφροσύνας.

Ἰδοὺ λοιπὸν ἐγκεκλεισμένον κατάλογον (1) τινῶν ῥη-

Α.

(1) Ἀγνοῶ . . . . . — Ἀγνοήσομαι.
Ἄδω . . . . . — Ἄσομαι.
Ἀκούω . . . . . — Ἀκούσομαι.
Ἀναβιόω . . . . . — Ἀναβιώσομαι.
Ἀνακύπτω . . . . . — Ἀνακύψομαι.
Ἀνανεύω . . . . . — Ἀνανεύσομαι.
Ἀναμολογῶ . . . . . — Ἀνομολογήσομαι.
Ἀντακούω . . . . . — Ἀντακούσομαι.
Ἀποβαίνω . . . . . — Ἀποβήσομαι.
Ἀποθνήσκω. . . . . — Ἀποθανοῦμαι.
Ἀποφεύγω . . . . . — Ἀποφεύξομαι.

Β.

Βαίνω . . . . . — Βήσομαι.
Βιῶ . . . . . — Βιώσομαι.

Γ.

Γελῶ. . . . . — Γελάσομαι.
Γινώσκω . . . . . — Γνώσομαι.

Δ.

Δάκνω . . . . . — Δήξομαι.
Διδάσκω . . . . . — Διδάξομαι.
Διώκω. . . . . — Διώξομαι.
Δραμέω ἢ Δρέμω. . . . . — Δραμοῦμαι.

Ε.

Ἐγκωμιάζω. . . . . — Ἐγκωμιάσομαι (α).

(α) Douteux. Dans le Banquet de Platon (Συμποσ. σελ. 198). deux fois au futur ἐγκωμιάσεσθαι et ἐγκωμιάσεται. Mais dans son

μάτων τύπου ἐνεργητικοῦ ἢ οὐδετέρου εἰς τὸν ἑνεστῶτα, καὶ εἰς τὸν μέλλοντα παθητικοῦ ἢ μέσου. Τοῦ τύπου

Ἐγχαίνω	—	Ἐγχανοῦμαι.
Εἴδω	—	Εἴσομαι (6).
Εἰκάζω	—	Εἰκάσομαι.
Ἐπάδω	—	Ἐπάσομαι.
Ἐπαινῶ	—	Ἐπαινέσομαι (γ).
Ἐπανανεόω	—	Ἐπανανεώσομαι.
Ἐπιχέζω	—	Ἐπιχεσοῦμαι.

Θ.

Θαυμάζω	—	Θαυμάσομαι.
Θέω	—	Θεύσομαι ἢ Θευσοῦμαι.
Θνήσκω	—	Θανοῦμαι.

Κ.

Καίω	—	Καύσομαι.
Καταβαίνω	—	Καταβήσομαι.
Καταγελῶ	—	Καταγελάσομαι.
Καταγινώσκω	—	Καταγνώσομαι.
Κατανεύω	—	Κατανεύσομαι.
Καταπίνω	—	Καταπίομαι.
Κλάω	—	Κλαύσομαι ἢ Κλαυσοῦμαι (δ).

Gorgias (Γορ. σελ. 518-519) deux fois de même ἐγκωμιάσουσι. Mais encore ceci pourrait bien être une faute de copiste.

(6) Il existe un autre futur du thème inusité Εἰδέω, Εἰδήσω jamais Εἰδήσομαι.

(γ) D'après cette règle j'ose dire que dans ce passage de Platon (Sympos. σελ. 214) τί ἐν νῷ ἔχεις; ἐπὶ τὰ γελοιότερά με ἐπαινέσεις; ἢ τί ποιήσεις; Il faut dire ἐπαινέσῃ (ou suivant l'orthographe attique ἐπαινέσει) Platon ne pouvait pas ignorer ce que plusieurs siècles après Grégoire de Nazianze affectaient d'imiter. «Ἀθανάσιον ἐπαινῶν ἀρετὴν ἐπαινέσομαι».

(δ) Il existe un autre futur du thème inusité Κλαιέω, Κλαιήσω ἢ Κλαήσω, jamais Κλαήσομαι.

μόνον λέγω· ὅτι καὶ τούτων οἱ μέλλοντες μήτε πάθος μήτε μεσότητα κυρίως δηλοῦσι, ἀλλ' ἐννοοῦν ὅ,τι καὶ ὁ

Κολάζω . . . . . — Κολάσομαι.
Κρύπτω . . . . . — Κρύψομαι.

Λ.

Λαμβάνω. . . . . — Λήψομαι.

Μ.

Μανθάνω. . . . . — Μαθήσομαι.
Μετατρέχω. . . . . — Μετατρέξομαι.

Π.

Πλεονεκτῶ. . . . . — Πλεονεκτήσομαι.
Πλέω . . . . . — Πλεύσομαι ἢ Πλευσοῦμαι (ε).
Προσβαίνω. . . . . — Προσβήσομαι.
Προσχωρῶ. . . . . — Προσχωρήσομαι.
Πίνω. . . . . — Πιοῦμαι.

Ρ.

Ροφέω. . . . . — Ροφήσομαι.

Σ.

Σιγάω . . . . . — Σιγήσομαι.
Σιωπῶ. . . . . — Σιωπήσομαι.
Σπουδάζω . . . . . — Σπουδάσομαι.
Συγχωρῶ. . . . . — Συγχωρήσομαι.
Συμβαίνω. . . . . — Συμβήσομαι.

(ε) Sur cette règle est fondée la préférence que j'ai donné (dans Isocr. vol. II. p. 260) à la variante Εἰσπλευσοίμην sur celle de Εἰσπλευσαίμην. Cette dernière est un aoriste de forme moyenne de l'optatif, par conséquent un solécisme par ce qu'on ne dit pas à l'indicatif dans la significatton active εἰσπλευσάμην comme on dit εἰσπλεύσομαι ou εἰσπλευσοῦμαι. Il fallait donc dans Isocrate lire dans la forme active εἰσπλεύσαιμι ou dans la forme moyenne εἰσπλευσαίμην la preuve est dans Isocrate même vol. I, pag. 318. Εἰ δ' ἄλλοσέ ποι πλεύσειαν. Il aurait commis un solécisme s'il eut dit πλεύσαιντο

ἐνεστὼς ἤγουν ἐνέργειαν. Ἢ ἂν ἐννοοῦν καμμίαν φορὰν μεσότητα παραβαλλόμενα μὲ ἄλλας γλώσσας ἐννοοῦν εἰς μόνον τὸν μέλλοντα.

T.

Τίκτω . . . . . — Τέξομαι.
Τωθάζω . . . . . — Τωθάσομαι (ς).

Υ.

Ὑβρίζω. . . . . — Ὑβριοῦμαι.
Ὑφαρπάζω . . . . . — Ὑφαρπάσομαι (ζ).

Φ.

Φέρω. . . . . — Οἴσομαι.
Φεύγω . . . . . — Φεύξομαι ἢ Φευξοῦμαι.

X.

Χωρῶ . . . . . — Χωρήσομαι.

(ς) C'est pour n'avoir pas fait attention à cette règle que M. Schneider dans son dictionnaire met Τωθάσω pour futur de Τωθάζω. Il ajoute immédiatement après que Platon employe aussi le futur moyen Τωθάσομαι comme il regardait comme une singularité appartenante à Platon tandis que dans son dialecte il ne pouvait pas employer Τωθάσω. Il fallait donc rediger cet article «Τωθάζω, fut. Τωθάσομαι» (sans faire mention de Τωθάσω) comme il a fait à l'article Θαυμάζω, fut. Θαυμάσομαι, sans nommer le Θαυμάσω. Le passage de Platon est dans le dialogue intitulé Ἱππίας μείζων σελ. 290, οὐ μόνον οὐκ ἀποδέξεται ἀλλὰ πάνυμε καὶ τωθάσεται.

(ζ) D'après cette règle on peut juger de la correction que Brunck a faite dans ce vers d'Aristophane (Νεφέλ. 389):

Ἄγε νῦν, ὅπως, ὅταν τι προβάλωμαι σοφὸν
Περὶ τῶν μετεώρων, εὐθέως *ὑφαρπάσεις*.

Il a trouvé ce futur actif dans ses manuscrits, et il l'a préferé au futur moyen *ὑφαρπάσει* (suivant l'orthographe attique au lieu d' *ὑφαρπάσῃ*) qui était dans les éditions antérieures. C'est à dire, qu'il a préférés un solécisme à un atticisme.

Π. χ. Σιγῶ ἢ σιωπῶ, εἰς τὸν μέλλοντα ποτὲ δὲν θέλεις εὑρεῖ Σιγήσω ἢ σιωπήσω, ἀλλὰ πάντοτε (εἰς τοὺς καλοὺς συγγραφεῖς δηλαδὴ) σιγήσομαι καὶ σιωπήσομαι οἱ Γάλλοι ὅμως ἔχουν τὴν μεσότητα καὶ εἰς τοὺς δύο χρόνους *je me tais, je me tairai.*

Καὶ διὰ μὲν τὰ οὐδέτερα ἴσως εὔκολον εἶναι νὰ δώσῃ τις λόγον. Τὸ Σιγῶ πιθανὸν εἶναι ὅτι εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν (τὴν πρὸ Ὁμήρου καθ' ὑπόθεσιν) ἦτον ἀληθῶς ἐνεργητικόν, σημαῖνον τὸ Γαλλικὸν je fais taire un autre. Ἡ πιθανότης εἶναι ἀπὸ τὸ σωζόμενον *Σιγάζω* τὸ ὁποῖον σημαίνει *κάμνω ἄλλον νὰ σιγήσῃ*. Τότε λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης, θέλοντες νὰ παραστήσωσιν αὐτοπάθειαν, ἢ ἐνέργειαν ἐπιστρέφουσαν εἰς τὸν ἐνεργοῦντα ἔλεγον *Σιγῶμαι* je me tais, καὶ καταλλήλως εἰς τὸν μέλλοντα *σιγήσομαι* je me tairai. Ἔπειτα καθὼς συμβαίνει εἰς ὅλας τὰς γλώσσας, ἀπηρχαιώθη τὸ Σιγῶμαι, εἰς τὸν ἐνεστῶτα, ἤγουν ἔδωκε χώραν εἰς τὸ οὐδέτερον Σιγῶ· ἀλλ' ἔμεινεν ὁ μέλλων, καὶ ἐπροξένησε τὴν τοιαύτην ἀνωμαλίαν. Καὶ ποία γλῶσσα εἶναι χωρὶς ἀνωμαλίας;

Τοῦ δὲ ἐνεργητικοῦ ἐνεστῶτος ἡ μετάβασις εἰς μέλλοντα μέσον εἶναι πλέον δυσκατανόητος π. χ. λαμβάνω Λήψομαι· διὰ τί ὄχι Λήψω; Δὲν ἔχω καιρὸν Ἀλέξανδρε, μηδὲ δίκαιον ἔχεις σὺ νὰ ζητῇς παρ' ἐμοῦ, ὅ,τι δὲν ἐστάθησαν ἀκόμη καλοὶ οἱ Λεξικογράφοι καὶ Γραμματογράφοι νὰ κανονίσωσι. Παράβαλε τὸν κατάλογον μὲ ὅλα τὰ συγγενῆ ἄρθρα τοῦ Σνεϊδερείου Λεξικοῦ (τὸ ὁποῖον βέβαια εἶναι τὸ καλήτερρν ἀπ' ὅλα) καὶ θέλεις ἰδεῖ πόσον ἀκόμη εἶναι μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀκρίβειαν. Τὸν κατάλογον ἐσύνθεσα ἀπὸ μυρίας σημειώσεις, σκορπισμένας εἰς μυρία φυλλάρια, καὶ ἀφ' οὗ τὸν ἐσύνθεσα, ἀπεφάσισα νὰ

μὴ σὲ τὸν στείλω· τόσον ἦτο συγκεχυμένος. Ἐξ εὐτυχίας ὁ υἱὸς τοῦ Διδότου ἠθέλησε νὰ τὸν ἀντιγράψῃ, καὶ νὰ τὸν βάλῃ εἰς τάξιν δι' ἰδίαν του διδασκαλίαν. Ὅπως καὶ ἂν ἦναι (διότι ἀναμάρτητον δὲν τὸν ἐγγυῶμαι) φύλαξέ τον καὶ παράβαλέ τον μὲ τὰς ἀναγνώσεις σου.

Περὶ τῶν Γενικῶς ἀπολελυμένων, λέγω πάλιν ὅτι αἱ ἐξαιρέσεις μέρος εἶναι λυταί· αἱ ἄλυτοι εἶναι καταχρήσεις τῆς γλώσσης, καὶ δὲν ἀνατρέπουσι τὸν κανόνα. Πρέπει νὰ σὲ ἐξηγήσω τὴν ἰδέαν μου, ἔπειτα νὰ σὲ φέρω καὶ παράδειγμα ἀπὸ ἄλλην φράσιν ἀνόμοιον. Ἐξεύρεις τὸ ὀνομαζόμενον ἀπὸ τοῦ Γραμματικοὺς *Σχῆμα πρὸς τὸ νοούμενον* ἤγουν ὅταν τὰ ἑπόμενα τῆς φράσεως ἀναφέρωνται ὄχι ἀμέσως εἰς τὰ προηγούμενα, ἀλλ' εἰς τὰ διὰ τῶν προηγουμένων νοούμενα, ἢ περιεχόμενα δυνάμει εἰς αὐτά, ἢ συνώνυμα . . . ἢ . . . ἢ μυρία ἄλλα τοιαῦτα. Θουκυδιδ. Β' μζ'. « ἡ νόσος πρῶτον ἤρξατο . . . λεγό- » μενον μὲν καὶ πρότερον πολλαχόσε ἐγκατασκῆψαι ». Τὸ *λεγόμενον* ἀναφέρεται ὄχι ἀμέσως εἰς τὸ προηγούμενον *Νόσος*, ἀλλ' εἰς τὸ συννοούμενον καὶ συγγενές του *νόσημα*. Πλουτάρ. Ἀριστείδ. § 1 σελ. 240 τοῦ δευτέρου μου τόμου (ὅστις ἐκδίδεται μετ' ὀλίγας ἑβδομάδας) « Καὶ μὴν **ἄρξαί** γε τὸν Ἀριστείδην . . . φησίν. Εἰδὲ . . . » ΗΣ διὰ πλοῦτον ἐτύγχανον οἱ λαγχάνοντες ». Τὸ ΗΣ εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ προσκολλήσῃς πούποτε, ἂν δὲν ἐννοήσῃς τὸ ΑΡΧΗΣ περιεχόμενον δυνάμει εἰς τὸ **Ἄρξαι**. Ἂς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὴν γενικὴν ἀπόλυτον, ἡ ὁποία ἐτάραξε τὸν μυελόν, ἢ μᾶλλον τὰ ἄχυρα τῆς κεφαλῆς τοῦ Παπαδούκα. Ἡλιοδώρ. Β'. σελ. 316. Τῆς παρακμασάσης Ἑλλάδος λέξιν, καίπερ τὰ νῦν ἀγόρασιν, Ἑλληνικώτερον ἡμῶν λεγόντων ». Ἀπὸ ποίους εἴμεθα ἡμεῖς;

ἀπὸ τοὺς ἀκμάσαντας ἢ παρακμάσαντας Ἕλληνας; ἡ ἐναντίωσις τοῦ *καίπερ* seroit une grosse sottise ἂν ἤμεθα, ἀπὸ τοὺς ἀκμάσαντας. Ἂν εἴμεθα, ὡς ἀληθῶς εἴμεθα, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν παρακμασάντων, ἐξήγησον τὴν φράσιν πρὸς τὸ νοούμενον « Τῶν παρακμασάντων Ἑλ- » λήνων λέξιν, καίπερ τὰ νῦν ἡμῶν κτλ. »· « λέξιν τῶν » παρακμασάντων Ἑλλήνων τῶν ἐπὶ Ἡλιοδώρου, καί » περ οὐκ οὖσαν λέξιν τῶν νῦν Ἑλλήνων καὶ τούτων πα- » ρακμασάντων ».

Ἔρχομαι τώρα εἰς τὸ παράδειγμα τῶν καταχρήσεων. Τὸ *Ὅτι μὴ* ἀντὶ τοῦ *Πλὴν* εἰς τὴν ἀρχὴν ἐσυντάττετο μὲ ὀνομαστικὰς ἀρσενικὰς καὶ θηλ. ἢ μὲ ὀνομ. καὶ αἰτιατ. οὐδετέρας· καὶ αὕτη ἦτον ἡ ὀρθὴ σύνταξις. « *Ὅτι γὰρ μὴ Ἀθῆναι*, ἦν οὐδὲν ἄλλο πόλισμα λόγιμον. » Ἡροδότ. Α'. ρμγ'. Τοῦτο ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ *πλὴν Ἀθηνῶν* ἢ *παρὰ τὰς Ἀθήνας*· ἡ ἀνάλυσίς του εἶναι, ὅ,τι μὴ, ἤγουν *δὲν ἦτο λόγιμον ὅ,τι δὲν ἦτον Ἀθῆναι*, καὶ βλέπεις φανερὰ ὅτι τὸ *ὅ,τι* εἶναι ἀναφορικὴ ἀντωνυμία, καὶ ὄχι σύνδεσμος. Μὲ τὸν καιρὸν ὅμως ἡ κατάχρησις, τὸ ἔκαμεν ὅτι, ἢ μᾶλλον *ὅτιμή*· Λουκιανὸς Τ. VIII σελ. 250 «Οὔτε προσιεμένη ὅτι μή σε» ἔπρεπε νὰ ἦναι Σύ, διά νὰ ἀναλυθῇ *μήτε δεχομένη ὅ,τι εἶσαι σύ*. Ἀλλὰ πάλιν τὸ λέγω, αἱ ἐξαιρέσεις δὲν ἀνατρέπουσι τοὺς κανόνας, καὶ κανεὶς διὰ ταύτας δὲν ἀσχημονεῖ *ὅ,τι μὴ Δούκας*.

Ἀλλὰ θέλεις νὰ σὲ συμβουλεύσω, φίλε μου, κατὰ τοῦ ἐν *ταύταις τεθραμμένου* Δούκα ἐκδίκησιν καὶ εὐγενῆ, καὶ εἰς τὸ γένος κοινωφελεστάτην. Ἄκουσον μετὰ προσοχῆς. Ἀλλὰ πρέπει νὰ βάλῃς εἰς ἔργον τὸ λεγόμενον μὲ πολλὰ μυστικὸν τρόπον.

Ἴσως ἀγνοεῖς ὅτι εἶναι γραμματικὴ ἐξαίρετος Ἑλλη-

νικὴ γραμμένη εἰς τὸ Γερμανικόν. Ausführliche Griechische Grammatik von August Mathia Leipsig 1807. Ἀπόκτησέ την τὸ γρηγορώτερον, καὶ εὗρε κἀνένα νέον Γραικὸν νὰ τὴν μεταφράσῃ μυστικῶς καὶ γρήγορα εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, καὶ ὄχι τὴν Ἑλληνικήν. Πρὸ ὀλίγου μὲ τὴν ἐγνώρισεν ὁ Θυρότος· καὶ ὅταν σὲ λέγω ἐξαίρετος, ἐννοῶ, ὅτι εἶναι ἡ καλητέρα ἀπ' ὅλας, ὄχι ὅτι εἶναι ἀνεπίδεκτος τελειώσεως περισσοτέρας. Τόσον εἶναι, φίλε μου, καλή, ὥστε μόλις ἔχει νὰ φανῇ εἰς τὴν γλῶσσαν μας, καὶ θέλουν πεμφθῇ εἰς τοὺς κόρακας ὅλαι αἱ γραμματικαί. Τόσον εἶναι καλή, ὥστε τὴν στοχάζομαι ὄχι μόνον ὠφελιμωτάτην εἰς τὴν παιδείαν τοῦ γένους, ἀλλὰ καὶ κέρδους μεγάλου πρόξενον εἰς τὸν μεταφραστὴν καὶ τὸν χορηγὸν τῆς δαπάνης. Ναὶ χωρὶς φόβον προφητεύω, ὅτι μετὰ 18 μῆνας τῆς δημοσιεύσεως θέλει χρειασθῇ δευτέρα τύπωσις. Βάλετο λοιπὸν εἰς ἔργον γρηγορώτατα καὶ μυστικώτατα. Ἔχομεν τὸν Κούμαν εἰς τὴν Σμύρνην, τὸν Σελεπῆν εἰς τὴν Χίον, τὸν χαριτωμένον νέον Θεόφιλον εἰς τὰς Κυδωνίας. Ἀφοῦ τὴν εἰσάξωμεν εἰς τὰς τρεῖς ταύτας πόλεις, τὰ ὄντως καλὰ γραμματικὰ ἐμβαίνουσιν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἐὰν εὕρωμεν ἐναντίωσιν ἀπὸ τοὺς γραμματικοὺς τῆς παλαιᾶς ζύμης, ἐγὼ ὑπόσχομαι νὰ γράψω πρὸς τοὺς προεστῶτας καὶ τῆς Σμύρνης καὶ τῆς Χίου μ' ὅλην τὴν πρέπουσαν δεινοπάθειαν. Ἀλλὰ μὴ φοβοῦ ἐναντίωσιν· ὅλοι οἱ νέοι θέλουν τὴν ἐναγκαλισθῆν, καὶ πέμψειν εἰς τοὺς κόρακας τοὺς διδασκάλους των. Μὴν τὸ ἀμελήσῃς· σὲ βεβαιόνω ὅτι θέλει προξενήσει μεταβολὴν εἰς τὰ μαθήματα, καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας ἰδέας τῶν κεφαλῶν, καὶ παύσει ἐν ταὐτῷ καὶ τὴν ἀναίσχυντον καπηλείαν τῶν Παπαδουκῶν. Ἂν εἶχα τὸν και-

ρόν, δὲν σὲ τὸ ἔγραφα κἄν· ἀλλ' ἤθελα τὴν μεταφράσει καὶ τυπώσει, καὶ σὲ τὴν πέμψει ἀπρογνώστως σου.

Εἰπέ με, τίνα ὀνομάζει *ἀσπάλακα* «ὁ ἐν ναύταις τεθραμμένος» Παπαδούκας; Τὸν Κούμαν; καὶ αἰνίττεται τὴν ἀμβλυωπίαν του; εἰπέ μέ το μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Ταχυδρόμου.

Ἀφῆκα εἰς τὸν ἔσχατον τόπον τῆς ἐπιστολῆς τὴν εἰς τὸ ζήτημα τῶν χρηστῶν Ῥώτα καὶ Παντίου ἀπόκρισιν. Δὲν θαυμάζω, φίλε αὐτούς, ὅσον σέ. Ἡ μὴν ἐσυμφωνήσετε καὶ οἱ τρεῖς μὲ σκοπὸν νὰ δοκιμάσετε, ἐὰν τὸ γῆρας μοῦ ἐξενεύρισε παντάπασι τὸν ἐγκέφαλον. «Ἔστι» γὰρ καὶ διανοίας, ὥσπερ καὶ σώματος γῆρας». Καὶ ἂν δὲν τὸ ἔλεγεν ὁ Ἀριστοτέλης ἱκανὴ εἶναι ἡ πεῖρα νὰ τὸ διδάξῃ τοὺς δυστυχεῖς γέροντας. Μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἐκατέβην ἀκόμην εἰς βαθμὸν τοιαύτης μωρίας. Ἐὰν ἔχωσιν 500 φράγκα νὰ ἐξοδεύσωσι, συμβούλευσέ τους, φίλε μου, ἀσπασάμενος ἐκ μέρους μου, νὰ τὰ δώσωσιν εἰς κἀνένα σπουδάζοντα Γραικὸν πένητα· καὶ ἡ τοιαύτη γενναία χορηγία θέλει εἶσθαι πολλῶν εἰκόνων καὶ πολλῶν εἰδώλων ἀντάξιος. Εὐτύχει!

120.

10 Ἰανουαρίου 1810.

Ἀλέξανδρε φίλε,

Καλὴν ἡμέραν, ἥτις μόλις ἀκόμη ἔφεγξεν. Ὀλίγαι ἡμέραι εἶναι ἀποῦ σ' ἔγραψα μακρὰν ἀπόκρισιν εἰς πολ-

λὰς ἐπιστολάς σου. Παρὰ τοῦ Mure τίποτε ἀκόμη δὲν μὲ ἦλθε.

Προχθὲς ἐμέτρησα πρὸς τοὺς Ἰορδάνας 2000 φράγκα, διὰ νὰ τὰ οἰκονομήσωσι κατὰ τὴν διαταγήν σου. Τὴν ὁμολογίαν των δὲν περικλείω εἰς τὴν παροῦσαν, ὅτι μὲ τὴν ἔδωκαν ἀπλῆν. Ἂν ὅμως πρέπῃ νὰ σὲ τὴν πέμψω, ζήτησέ μου την. Εἰς τὸ χρέος τοῦ λογαριασμοῦ σου ἐπέρασα ἀντὶ τῶν εἰρημένων 2000 φράγκων λίτρας Γαλατικὰς 2025.

Ταύτας σὲ πέμπω κατὰ τὸ παρόν, ὄχι ἐκ περιουσίας, ἀλλὰ διὰ τὸν φόβον μὴ τὰς ἀσωτεύσω εἰς βιβλία. Ἔπειτα καὶ διὰ τὴν αὔξησιν τῆς δαπάνης μου καὶ τῆς παρούσης καὶ τῆς μελλούσης μου. Βλέπω, ὅτι διὰ νὰ εὐχαριστήσωμεν τὸν Ἥρωα, ἀνάγκη εἶναι νὰ πληρόνω εἰς τὸ ἑξῆς ἀντιγραφέα Γάλλον, διὰ νὰ ἀντιγράφῃ καθαρὰ πάραυτα ὅσα ἐξέρχονται ἀπὸ τὰς χεῖράς μου κείμενον καὶ σημειώσεις τοῦ Στράβωνος, διὰ νὰ τὰ διορθόνω καὶ πάλιν νὰ τὰ ἀντιγράφῃ. Ἠναγκάσθην πολλάκις ὁ ταλαίπωρος τρὶς νὰ ἀντιγράψω τὰ αὐτά. Τόσον εἶναι τὸ ἔργον δύσκολον, καὶ τοσαύτην ἀπαιτεῖ τὴν προσοχήν. Φοβοῦμαι μὴ καὶ ἡ αὔξησις τῆς βιβλιοθήκης μου μ' ἀναγκάσῃ νὰ μετοικήσω εἰς ἀκριβώτερον οἴκημα.

Οἰκονόμησον λοιπὸν φίλε, ὅσα ἔχεις εἰς χεῖράς σου τῶν ἐμῶν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὲ φέρωσι τίποτε κέρδος. Ἂν ἦτο τρόπος νὰ μὲ τὰ ἐμβάσῃς εἰς σάλια, τοῦτο ἦτο τὸ συντομώτερον διὰ νὰ ἐλευθερωθῶ, καὶ νὰ σὲ ἐλευθερώσω ἀπὸ τοιαύτας φροντίδας διὰ πάντα. Ἀλλέως κάμε, ὡς εὕρῃς συμφερώτερον. Ὑγίαινε εὐδαιμονῶν! Σ' ἔγραψα νομίζω ὅτι ὁ Κλαυέριος ἐμβῆκεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, καὶ τοῦτο μὲν εἶναι Καλόν· ἀλλ' ἐμβῆκεν καὶ ὁ Γάλ-

λιος· τοῦτο δὲ εἶναι αἴσχιστον καὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ὅτι δέχεται τοὺς ἀνεπιστήμονας καὶ εἰς αὐτόν, ἐπειδὴ μέλλει νὰ γένῃ καταφανεστέρα ἡ οὐδένειά του. Λέγει δὲν ἐνθυμοῦμαι ποῦ καὶ πῶς ὁ φιλόσοφος Montaigne, ὅτι οἱ τοιοῦτοι ὁμοιάζουσι τοὺς πιθήκους. Plus ils montent, plus ils montrent leur cul. Καὶ πάλιν ὑγίαινε.

Ἀφορμῆς δοθείσης δὲν πρέπει νὰ λησμονήσω ἄλλο ὁμοίως νόστιμον. Ὁ *Ἑκάτερος* ὀργανίζει ζητῶν διὰ τοῦ Νικολοπώλου (μὲ εἶπε τις) νὰ προσγραφῇ correspondant εἰς τὸ Πανεπιστήμιον.

Εἰς τὸ πῦρ τὴν παροῦσαν.

121.

28 Ἰανουαρίου, 1810.

Ἀγαπητὲ φίλε, χθὲς μ' ἔδωκεν ὁ Κρὴς τὸ φυλλάδιον. Μὴ λογιάζῃς πόσον μ' ἐλύπησεν ἡ ἀνάγνωσις αὐτοῦ, ὄχι διὰ τὰς ἀγροίκους του φλυαρίας· αἱ ὁποῖαι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον καὶ τὴν ἀμαθίαν καὶ τὴν θηριωδίαν του δεικνύουσιν, ἀλλ' ὅτι ἐξ αἰτίας μου μάχεσαι μὲ ἀνδράποδον ἀκαταμάχητον.

« Οὕτω πονηρῷ συμπέπλεξαι δαίμονι ».

Ἢ δὲν ἐκατάλαβες, φίλε ὅτι εἶναι ἀκαταμάχητος; Τὰ ὅπλα σας εἶναι παντάπασιν ἄνισα· ὅθεν εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸν κινήσῃς. Αὐτὸς ἔχει τίγρεως θηριωδίαν, πιθήκου ἀναισχυντίαν, καὶ ὄνου ἠλιθιότητα. Εἰς τοιαῦτα ὅπλα πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντισταθῇς; Αὐτὸς γράφει χωρὶς νὰ συλλογίζεται· καὶ εἰς σὲ καθὼς εἰς ὅλους τοὺς καλῶς

θραμμένους, δὲν εἶναι συγχωρημένον μηδ' ὅλα ὅσα συλλογίζεσαι νὰ γράψῃς. Αὐτὸς εἶναι φίλε μου, αὐτόχρημα ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν ἐκείνων, ὅσοι δὲν ἔμαθαν ποτὲ μηδὲ θέλουν μάθει, ὅτι « Παλαμήδης εὗρε γράμματα οὐχ ὑπὲρ » τοῦ γράφειν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ γιγνώσκειν ἃ » δεῖ μὴ γράφειν » ὡς ἔλεγεν ὁ ἀγχινούστατος Ἀπολλώνιος (παρὰ Φιλοστράτῳ Βιβλ. Δ, κεφ. 33).

Λανθάνεσαι, φίλε μου, μεγάλως, ἂν φαντασθῇς, ὅτι εἶσαι καλὸς νὰ νικήσῃς τοιοῦτον ἄγροικον καὶ κακότροπον ἀνθρωπίσκον. Δύο χιλιάδας στηλιτεύσεις τῆς ἀμαθίας του ἂν γράψῃς, μὴν ἀμφιβάλῃς ὅτι δύο χιλιάδας ἀντιρρήσεις ἔχει νὰ γράψῃ. Καὶ τοῦτο βλέπεις ὅτι τέλος δὲν ἔχει. Τί προσμένεις ἀπὸ ἀνδράριον, ὅστις ἐπαγγέλλεται νὰ μᾶς δείξῃ τὸν *Παραλληλισμὸν τῆς γλώσσης εἰς διαφόρους* ΒΑΘΜΟΥΣ *καὶ ἐποχάς*, ἔπειτα πηδᾷ ἀπὸ τὸν Θουκυδίδην εἰς τὸν Εὐτρόπιον, τοὺς ὁποίους χωρίζουν 800 σχεδὸν ἔτη, καὶ ἀπὸ τοῦτον εἰς τοὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν, τῶν ὁποίων ἡ διάστασις εἶναι ὑπὲρ τὰ χίλια ἔτη, ὡς νὰ ἦσαν οἱ μεταξὺ ΒΑΘΜΟΙ τῆς θαυμαστῆς του κλίμακος ὅλοι συντριμμένοι; Ὄχι! φίλε μου, δὲν εἶσαι σὺ ἐπιτήδειος ἀνταγωνιστὴς τοῦ Δούκα. Ὁ Δούκας εἶναι ἀκαταμάχητος.

Εἷς μόνος τρόπος πολέμου εἶναι μ' αὐτόν. Ἐπειδὴ ὡς τίγρις πολεμεῖ, ὡς τίγριν πρέπει νὰ τὸν πολεμήσῃς, ἤγουν νὰ τὸν τοξεύσῃς ἐξ ἀφανοῦς, καὶ νὰ τὸν πληγώσῃς εἰς τὸ καιριώτερον μέρος, τὸ ὁποῖον εἰς τὰ ἀνδράποδα εἶναι τὸ Βαλάντιον.

Σ' ἔγραψα προλαβόντως περὶ τῆς Γραμματικῆς τοῦ Mathiae. — Ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὴ εἶναι διεξοδικωτάτη, ἐσυλλογίσθην μετὰ ταῦτα νὰ ἀποκτήσῃς τὸ γρηγορώτερον τὴν τοῦ Βυτμάννου, ἐπιγραφομένην Griechische

Grammatik, von Philipp Buttmann. Vierte Ausgabe, Berlin 1808. Εἶναι ὄχι ἐνδεεστέρα τῆς ἄλλης (τὴν ὁποίαν ὅμως πρέπει νὰ ἔχῃς κ' ἐκείνην), καὶ εἰς τινὰ φιλοσοφικωτέρα. Ἀλλά, τὸ χρησιμώτερον εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις, εἶναι πολλὰ συντομωτέρα. Εὔκολον εἶναι νὰ κάμῃς νὰ τὴν μεταφράσῃ τις εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν. Σὲ βεβαιόνω ὅτι παρὰ τὴν κοινὴν ὠφέλειαν τῶν σπουδαζόντων τὴν γλῶσσαν, θέλει προξενήσειν καὶ εἰς τὸν ἐκδότην ἰδίαν ὠφέλειαν χρηματικὴν ὄχι μικράν. Ἀλλὰ καθὼς σὲ εἶπα, τὸ πρᾶγμα νὰ γένῃ κρυφίως, διὰ τὸν φόβον μὴ προφθάσῃ ὁ Παπαδούκας νὰ τὰς γνωρίσῃ καὶ τὰς δύο. Ἂν κατὰ δυστυχίαν τὰς ἐγνώρισεν ἤδη, καὶ ἐδιόρθωσεν ἀπ' αὐτὰς τὴν τελευταίαν του ἔκδοσιν, μηδὲ τότε δὲν εἶναι κακὸν νὰ μεταφρασθῇ ὁ Buttmann· διὰ νὰ γένωσι καταφανεῖς αἱ καπηλικαί του κλοπαί. Μὴ τὸ ἀμελήσῃς Ἀλέξανδρε, καὶ βάλε με σύντροφον, ἂν θέλῃς, καὶ εἰς τὴν δαπάνην τοῦ τύπου. Τὸ προοίμιόν της πρέπει νὰ ἦναι ὀλιγόστιχον, μηδὲ νὰ φέρῃ κἀνὲν ἴχνος μνήμης τοῦ ἀκαταμαχήτου.

Δύο σου ἐπιστολὰς ἔχω· ἀλλὰ μὲ λείπει ὁ καιρὸς ν' ἀποκριθῶ. Ὑγίαινε!

Ἂν ἐξεύρῃς ὅτι ἔχει ὁ Κ. ὀλίγην ἢ πολλὴν ἐπιῤῥοὴν εἰς τὸν ἐγκέφαλον τοῦ φερωνύμως Μόσχου, καλὸν ἦτο νὰ τὸν ἐπιπλήξῃ σφοδρῶς, διὰ τὴν εἰς τὸν Γάδον προσκόλλησιν καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ τῆς ΕΤΑΙΡΙΑΣ συγκρότησιν. Πρέπει ὅμως νὰ φανῇ ὅτι τὸ ἔμαθεν ἀπὸ ἐπιδημήσαντας ἐκεῖ ἐκ τῆς Γερμανίας ἀνθρώπους, διότι εὑρίσκονται μεταξὺ τῆς ἑταιρίας θηρία ἀκαταμάχητα ὡς ὁ Παπαδούκας· καὶ νομίζω ὅτι ἓν ἀπὸ ταῦτα τὰ θηρία ἐξηγρίωσε τόσον καθ' ἡμῶν τὸν Παπαδούκαν. Ἂν ἀκολουθῇς τὴν

Ἀλληλογραφίαν μὲ τοὺς Ζ. δὲν ἦτον κακὸν (μὲ πολλὰ τεχνικὸν ὅμως τρόπον, καὶ δὲν ἐξεύρω ποῖον) νὰ τοὺς προδιαθέσῃς κατὰ τῆς Ἑταιρίας· διότι αὐτοὶ πέμπουσι κατὰ χώρας καὶ πόλεις δακτυλίδια εἰς ἔκτασιν τῆς Ἑταιρίας καὶ φοβοῦμαι μὴ γράψωσι καὶ πρὸς αὐτοὺς καὶ ἀπατήσωσι τὴν ἁπλότητά των τόσον, ὥστε νὰ κάμωσι κανὲν ἐπιχείρημα εἰς σύστασιν τῆς γελοίας ἑταιρίας γελοιωδέστατον. Καὶ πάλιν ὑγίαινε! καῦσον τὴν ἐπιστολήν.

Ἀπ' ὅλους ἡμᾶς, φίλε μου, ὅσοι εὑρισκόμεθα ἐδῶ, μόνος ὁ Βάμβας φαίνεται νὰ ἔχῃ κάποιον νοῦν.

122.

16 Μαρτίου 1810.

Ἀλέξανδρε φίλε,

Ἀσπάζομαι καὶ σὲ καὶ ὅλην σου τὴν οἰκογένειαν. Ἔχω μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἓξ ἐπιστολάς σου ν' ἀποκριθῶ, 3, 8. 22 Ἰανουαρίου [δι' ἑνὸς ν] 10, 15 καὶ 27 Φεβρουαρίου. Πόθεν ν' ἀρχίσω δὲν ἐξεύρω.

Μὲ λέγεις νὰ μὴ ταραχθῶ διὰ τὸ ἀνθρωπόμορφον θηρίον. Σὲ βεβαιόνω ὅτι ἐταράχθην πολύ, καὶ ἴσως περισσότερον τοῦ πρέποντος, ὄχι δι' ἐμὲ τόσον, ὅσον διὰ σᾶς τοὺς δύο, καὶ μάλιστα διὰ σὲ ὅτι ἐξ αἰτίας μου ἔλαβες ἐλέγχους παρὰ τῶν ἀδελφῶν. Ἔπειτα ὅμως ἀνακρίνων τὸ πρᾶγμα φιλοσοφικώτερον, ἄλλο δὲν ἴδα εἰς ὅλην ταύτην τὴν μάχην, παρὰ ἀγωνίαν τῆς ψυχορράγούσης ἀμαθίας, καὶ ἀπελπισμένα σκιρτήματα ἐναντίον τῆς φονευούσης φιλοσοφίας. Αὐτὸς ἐνδεχόμενον νὰ ἀσχημονήσῃ ἀκόμη

εἰς τὸ ἑξῆς· ἀλλ' ἦσο βέβαιος ὅτι θέλει εἶσθαι ὁ τελευταῖος. Ἔγινε πλέον φανερὸν ἀπὸ τὰ κατ' αὐτοῦ φυλλάδια σας ὅτι ἐπέρασεν ἡ δυστυχεστάτη τοῦ γένους ἐκείνη ἐποχή, εἰς τὴν ὁποίαν ἄλλο πλὴν χαρτίου καὶ καλαμαρίου δὲν ἐχρειάζετο ὅστις ἠγάπα νὰ γράψῃ. Ἀπὸ τὸ μέρος αὐτοῦ ἐσχάτη ἀλογία καὶ εἰς τὸ πραγματικὸν καὶ εἰς τὸ λεκτικόν· ἀπὸ τὸ μέρος τῶν στηλιτευσάντων αὐτόν, καὶ τὸ πραγματικὸν κάλλιστον, καὶ τὸ λεκτικόν, ὅσον συγχωρεῖ τῆς γλώσσης ἡ παροῦσα κατάστασις, καλόν. Μὴ λέγῃς λοιπὸν ὅτι τὸ φυλλάδιόν σου εὐηρέστησε δι' ἐμέ.

Ἔλαβα καὶ αὐτὸ καὶ τ' ἄλλα ὅσα ἔπεμψας χωρὶς νὰ ἐξεύρω τίς μὲ τὰ ἔφερεν. Ὁ Αἴσωπος μάλιστα ἦλθεν εἰς καιρόν. Οἱ μικροὶ Γεωγράφοι εἶναι ἐλλιπεῖς δύο φύλλα, τῶν ὁποίων τὴν σημείωσιν σ' ἔπεμψα διὰ τοῦ Κρητός. Ὁ Συντίπας ἐστάλη εἰς τὸν ἐν Λιβόρνῳ Σπανιολάκην, ὅστις ἀκόμη δὲν εὗρηκε μέσον νὰ μὲ τὸν στείλῃ.

Τὴν πρὸς τὸν Βαχατόρην ἔσπευσα νὰ στείλω, διότι μ' ἐφόβισας περὶ τοῦ Κούμα. Ὁ Βαχατόρης εἶναι καλός, ἀλλὰ σαλευόμενος εὔκολα ἀπὸ τὸ καλόν. Τὸν δὲ Π. στοχάζομαι ὡς ἀσάλευτον εἰς τὴν ἀνόητον ἰδιοτροπίαν καὶ οἴησιν αὐτοῦ. Μ' ἐφόβισας τώρα πάλιν νέον φόβον μὲ τὸν Χρ. ἐγὼ ἐνόμιζα τὸν ἅγιον ἄνδρα τοῦτον, ὅτι ἐπέρασεν εἰς τὰς σκηνὰς τῶν ἁγίων. Τοιοῦτος τοὐλάχιστον λόγος ἐλέχθη πρὸ μηνῶν ὀλίγων. Ὁ φόβος μου εἶναι διὰ τὰ προλεγόμενα εἰς τὸν δεύτερον τόμον τοῦ Πλουτάρχου, τὰ ὁποῖα τυπόνονται ταύτην τὴν ὥραν. Εἰς αὐτὰ αὐτὸς (ἀνωνύμως ὅμως) καὶ οἱ κατ' αὐτὸν ἀνακαλύπτονται ὀλίγον. Ἔχει τὴν μερίδα του καὶ τὸ ἀνθρωπόμορφον θηρίον. Ἄμποτε νὰ ἐξιππάσθην [ἢ μᾶλλον, Ἐξεσπάσθην] ματαίως!

Καλῶς ἔκρινας ὅτι δὲν ἦτο καλὸν νὰ ἐκδικηθῇς τὸν θρασύδειλον πίθηκον διὰ τοῦ Κράτους, ἤθελες ἀμαυρώσειν τὴν ἀξίαν τοῦ φυλλαδίου.

Ἐκδίκησις θαυμαστή, δικαία, καὶ εἰς τὸ γένος μεγάλης ὠφελείας πρόξενος, εἶναι ἡ μετάφρασις τῆς γραμμ. τοῦ Βυτμάνου. Δὲν θέλω παύσει νὰ σὲ ἐνοχλῶ περὶ τούτου, ἕως νὰ εὕρῃς μεταφραστὴν ἐπιτήδειον· εἰς κοινὴν ὅμως καὶ ὄχι Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Περὶ τῶν προθέσεων τοῦ ἀσημάντου, οἱ Λατῖνοι γραμματικοὶ λέγουσι τοῦτο. Οἱ ἡμέτεροι σιωποῦσι· τοὐλάχιστον δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ τὸ εὕρηκα εἰς κἀνένα. Ἀλλὰ καταλαμβάνεις πολλὰ καλὰ ὅτι τὰ τοιαῦτα εἶναι λεπτολογήματα, καὶ ὀρθῶς ἀπέδωκας τὴν αἰτίαν, ὅτι διὰ τὸ πολυσήμαντον ἐνομίσθησαν ἀσήμαντοι. Ἔχουσιν ὅμως ἀμυδράν τινα καὶ πρωτίστην σημασίαν, τὴν αὐτὴν μὲ τὰ ἐξ αὐτῶν παραγόμενα ἐπιῤῥήματα. Ἐν [ἔνδον, ἐντός]· Ἐκ ἢ ἐξ [ἐκτὸς ἔξω]· Ἀνὰ [ἄνω]· Κατὰ [κάτω]· Πρὸς [πρόσω]· Εἰς ἢ Ἐς [εἴσω, ἔσω] κτλ. Μὴ σὲ ταράττωσι τὰ τοιαῦτα !

Ὅταν σ' ἔλεγα ὅτι οἱ Λατῖνοι τὰς λέγουσιν ἀσημάντους, ἔπρεπε νὰ προσθέσω, ὅτι τὸ λέγουν ὡς γνώμην τῶν Ἑλλήνων Γραμματικῶν. Οὕτω τὸ ἀναφέρει ῥητῶς ὁ Πρισκιανός. Ὁ Ἀπολλώνιος ὅμως (μόνος τῶν σωζομένων φιλόσοφος γραμματικὸς) δὲν λέγει τίποτε περὶ τούτου.

Μ' ἐλύπησες περὶ τοῦ Οὐγκροβλαχίας. Μὴν ἀμελήσῃς (ὅταν λάβῃς τὸ πρῶτον πακέτον) νὰ τὸν πέμψῃς τὸν α΄ τόμον Πλουτάρχου καὶ τὸν Πολύαινον.

Εἰς τὸ πακέτον τοῦτο παραδομένον πρὸ πολλοῦ εἰς τὸν Κρῆτα παρὰ τὸν Πλούταρχον τοῦ Οὐγκροβλαχίας (εἰς μέγα χαρτίον) καὶ τὸν Πολύαινον, εἶναι καὶ ὁ διὰ

σὲ Πλούταρχος καὶ Πολύαινος, ἔτι ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος τοῦ Κλαυερίου 2 τόμοι, τὸ Ἐτυμολογικὸν λεξικὸν τῆς Γαλλικῆς γλώσσης 2 τόμοι, ὁ Boileau 3 τόμοι· τὸ Ἑλληνογαλατικὸν λεξικὸν τοῦ Planche, καὶ ἄλλα τινὰ φυλλάδια.

Αὔριον παραδίδω καὶ ἄλλα δύο πακέτα πρὸς τὸν Κρῆτα τὸ ἓν περιέχει δύο δευτέρους τόμους τοῦ Στράβωνος, τὸν ἕνα διὰ σέ, τὸν ἄλλον διὰ τὸν ἀδελφὸν Πασχάλιον. Τὸ δεύτερον μικρὸν δεσμίδιον περιέχει προκηρύξεις τοῦ νέου Βιογραφικοῦ λεξικοῦ (εἰς τὸ ὁποῖον συνεργεῖ καὶ ὁ Κλαυέριος) καὶ τὰς ἐπαρχιωτικὰς ἐπιστολὰς τοῦ Πασχαλίου, τὰς ὁποίας μὴν ἔχων χρείαν αὐτῶν, σὲ πέμπω καὶ ἔχε τας κτῆμα, ἂν δὲν τὰς ἠγόρασας. Ἐὰν ὅμως τὰς ἠγόρασας πέμψε με τας ὀπίσω μὲ πρώτην ἀφορμὴν εὔκολον, ἢ αὐτὰς ἢ τὰς ἀγορασμένας, ἐὰν ἦναι ἐκδόσεως ἐνδεεστέρας.

Ἀπὸ τὸ γραμματίδιον τοῦ Κλαυερίου καταλαμβάνεις τί ζητεῖ. Τὸ μετέγραψα, συλλογισθεὶς πόσον κόπον ἔμελλε νὰ σὲ προξενήσῃ ἡ ἀνάγνωσις, ἐπειδὴ ἐγὼ μόλις ἀναγινώσκω τὰ θεοχάρακτά του γράμματα μετὰ εἰκοσαετῆ συνήθειαν. Προθυμήσου λοιπὸν νὰ μᾶς στείλῃς ὕλην τοῦ λεξικοῦ ὅσην δύνασαι (λαβὼν εἰς βοήθειάν σου καὶ τὸν Κούμαν) συντείνουσαν εἰς τὴν βιογραφίαν τῶν ἡμετέρων. Τὸν Πολυζώην (ἂν ἀπέθανε), μὴ λησμονήσῃς ὡς κόσμον καὶ καύχημα τῆς Ἑλλάδος ! ! !

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τοῦ Μελετίου (τὴν ἔχω) εἶναι ὡς τὴν ἔγραψεν, ἢ μεταφρασμένη; χρεία εἶναι νὰ μᾶς τὸ εἴπῃς διὰ τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀνδρός, καὶ ὅ,τι ἄλλα ἐξεύρῃς, ἢ μάθῃς περὶ αὐτοῦ.

Εἶναι Βάστιος, καὶ ὄχι Ῥάστιος, ὁ γράψας. Ἡ κρι-

τική του ἐπιστολὴ περιέχει διαφόρους παραβολὰς ἀντιγράφων μὲ τυπωμένα.

Τίνας σειρῆνας μὲ λέγεις καλότυχε; δὲν χρειάζεται σειρῆνας ὁ καὶ ἀπὸ ἡλιθιωτέρους ἑαυτοῦ εὔκολος ν' ἀπατηθῇ μοσχώνυμος. Εἰς ὅσον διέτριψεν ἐδῶ διάστημα δὲν ἐκέρδησε τίποτε· ἀλλὰ μεταπηδᾷ ἐμπλήκτως ἀπὸ μάθημα εἰς μάθημα, καὶ σήμερον εἶναι γεωμέτρης, αὔριον χημικός, μετὰ τὴν αὔριον πολιτικός, καὶ ποτε καὶ πολεμικός. Τὸν ἦλθε καὶ αὕτη ἡ ἐπιθυμία νὰ ἐξασκηθῇ τὰ 'Αρεϊκά. Τὸν εἶπα πολλάκις ὅτι ἐλεύθερος εἰς τὴν ἐκλογήν, πρέπει κἂν νὰ προσηλωθῇ καὶ νὰ δουλωθῇ εἰς ὅ,τι μίαν φορὰν ἐκλέξῃ· ἀλλὰ τὰ εἶπα εἰς λίθον. Ἡ σειρὴν εἶναι μαθητὴς καὶ κληρονόμος τοῦ Μηκωνίου· καὶ ὑποπτεύομαι πολλὰ ὅτι καὶ αὐτὸς ἐξηρέθισε τὸ ἀνθρωπόμορφον θηρίον.

Ἔλαβον ἀπὸ Βενετίαν καὶ τὸν πρῶτον τόμον τοῦ Ἑλληνικοῦ λεξικοῦ τοῦ Γαζῆ, τὸ ὁποῖον γνωρίζεις ἤδη.

Βλέπω ὅτι ἐσύστησας εἰς ἐμὲ Κατακουζηνούς, Ῥάλλας κτλ. καὶ θέλω προσφερθῆν εἰς αὐτοὺς διὰ χάριν σου χαριέστερον ἀφ' ὅ,τι μὲ συγχωρεῖ ἡ κατὰ τῶν τοιούτων πρόληψις. Μ' ὅλον τοῦτο προβλέπω ὅτι γρήγορα θέλουν μὲ βαρυνθῆ. Ce ne sera pas ma faute. Ἡ τοῦ Θυρώτου σχολὴ ἔπαυσε πρὸ πολλοῦ.

Σκόρπισον τὰς προκηρύξεις τοῦ Βιογραφικοῦ λεξικοῦ. Περὶ δὲ τῶν προκηρύξεων τοῦ Παυσανίου δὲν μὲ εἶπες ποτὲ ἂν ἔκαμαν κἀνένα καρπόν, μ' ὅλον ὅ,τι ὁ Μόσχος μὲ εἶπεν ὅτι ἐσυνάχθησαν αὐτοῦ τινὲς ὑπογραφαί.

Πέμπων τὸν Πολύαινον καὶ τὸν Β'. τόμον τοῦ Πλουτάρχου πρὸς τὸν Οὐγκροβλαχίας Δοσίθεον, ἤθελες πρά-

ξει γνωστικὰ ἂν τὸν ἔγραφες τίποτε κατὰ τοῦ Ἀνθρωπομόρφου θηρίου, τὸ ὁποῖον,

« ἀκόλαστον ἔσχε γλῶσσαν, αἰσχίστην νόσον »

ὡς λέγει ὁ Εὐριπίδης. Ἂν ἡ πανιερότης του τὸν ἐλέγξῃ περὶ τούτου, ἐνδεχόμενον ὁ ἔλεγχος νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὴν περαιτέρω γλωσσαλγίαν, τὴν ὁποίαν φοβοῦμαι ὅταν ἀναγνώσῃ τὰ προλεγόμενα τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ Πλουτάρχου. Ἠναγκάσθην « ἑκὼν ἀέκοντι θυμῷ » νὰ τοῦ τρίψω ὀλίγον τὴν μωρὰν μεγαλοφροσύνην.

Τὴν ὥραν ταύτην (18 Μαρτίου) λαμβάνω διὰ τοῦ Νικολοπώλου παρὰ τοῦ Σχινᾶ γραφὴν τὴν 9ην Φεβρουαρίου. Ἀποδημεῖ ἐκεῖθεν εἰς Βουκουρέστιον μετὰ τοῦ νέου Οὐγκροβλαχίας Ἰγνατίου, διὰ νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖθεν νὰ σπουδάσῃ τὴν Ἰατρικήν, ἢ εἰς Παυίαν, ἢ εἰς Παρισίους (ὡς τὸν συμβουλεύσω μὲ λέγει). Ἐγὼ περὶ τούτου συμβουλὴν δὲν ἔχω. Ἔκαμνες ὅμως καλὰ πέμπων εἰς αὐτὸν τὸν ὁποῖον μὲ ζητεῖ, ὡς μὴ λαβὼν ἀκόμη, πρῶτον τόμον τοῦ Πλουτάρχου, νὰ τὸν συμβουλεύσῃς τὴν Παβίαν, διὰ πολλὰς αἰτίας, καὶ μάλιστα διὰ τὸ φύσει θερμουργὸν αὐτοῦ καὶ εὐκατάφορον εἰς τὸν ἐνθουσιασμόν, ἐνωμένον μὲ πολλὴν ἁπλότητα. Ἂν ἐμπλέξῃ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Συμμαθητοῦ αὐτοῦ καὶ προέδρου τῆς **ἑταιρίας** Ζαλίκογλου, οὐαὶ εἰς αὐτόν. Διὰ νὰ μὴ πολυλογῶ, σὲ περικλείω τὴν ἐπιστολήν του.

Τὴν πρὸς τὸν Λεξικογράφον παράδος ἀφ' οὗ σφραγίσῃς. Ἂν τὸ εἰς αὐτὴν περιεχόμενον χωριστὸν γραμματίδιον στοχασθῇς ὅτι δὲν συμφέρει, μὴ τὸ δώσῃς. Ἐπεθύμουν νὰ τὸν εἴπω τίποτε περὶ τῆς *Λέξεως* **Βασκαίνω** τοῦ Λεξικοῦ, ἀλλ' ἀπέβαλα μετὰ μικρὸν τὸν λογισμόν, ὡς διαβόλου πείραξιν.

Τὸ ἀναγκαιότερον ἀπ' ὅλα εἶναι νὰ μοῦ πέμψῃς ἀσφαλῶς τὴν πρὸς τὸν Ζωσιμᾶν ἐπιστολήν, ὅτι δὲν ἔχω καιρὸν νὰ γράφω ἴσα ὁ διὰ τὰς ἁμαρτίας μου ἐμπλεχθεὶς μὲ ἀνθρώπους τῶν ὁποίων ἡ φιλανθρωπία εἶναι νόσος (Πλουτάρχ. Μερ. Α' σελ. 191 καὶ 431). Δὲν ἐξεύρεις πόσους ἐχθροὺς μ' ἐπροξένησαν μὲ ταύτην τὴν νόσον. τώρα ὅτι κινδυνύω πάλιν νὰ καταντήσω εἰς ἔλλειψιν ἀργυρίου, προσμένων (ἂν δὲν παραπέσῃ ἡ ἐπιστολή μου) δὲν ἐξεύρω ἕως πότε τὴν ἀπόκρισιν αὐτῶν. Εἰπέ με ἂν ἔγραψα καλὰ τὴν ἐπιγραφήν των Γαλλιστί, διὰ νὰ τοὺς μηνύσω κἂν καὶ δι' ἄλλης ὁδοῦ τὴν χρείαν μου συντόμως. Πλὴν τῶν πρὸς σέ, αἱ μακραὶ ἐπιστολαὶ εἶναι δι' ἐμὲ θάνατος, καὶ διὰ τὸν σωματικὸν κόπον, καὶ ἀσυγκρίτως περισσότερον διὰ τὴν ἀγανάκτησιν, ὅτι δυνάμενοι νὰ μ' ἐλευθερώσωσιν οἱ πρὸς τοὺς ὁποίους γράφω ἀπὸ ματαίους καὶ ἐμποδιστικοὺς τοῦ ἔργου μου κόπους δὲν τὸ κάμνουσι. Τοῦτο εἶναι κατάρα Θεοῦ, ἐριννύων ὀργή. Ἂν εἶχαν ἰδέαν, ἢ σκιὰν ἰδέας, τῆς ὅσης ἔχω χρείαν προσοχῆς εἰς τὸ ἔργον μου, ἔπρεπε νὰ καταλάβωσι, ὅτι εἰς αὐτοὺς δὲν πρέπει νὰ γράφω, πλὴν ὁσάκις ἔχω τόμον ἕτοιμον νὰ τοὺς πέμψω. Ἔχω πολλὰ ἄλλα περὶ τούτου νὰ σὲ εἴπω· ἀλλὰ δὲν ἔχω δύναμιν ὁ ταλαίπωρος νὰ τὰ γράψω. Ἀκόμη καλὰ νὰ ἀναλάβω ἀπὸ τὴν ὁποίαν μ' ἐπροξένησεν ἡ τελευταία διαγωγὴ τοῦ μακαρίτου Μηχαὴλ σωματικὴν ἀτονίαν (πίστευσόν με) δὲν ἐμπόρεσα. Ὑγίαινε καὶ εὐτύχει.

Ἄλλοτε περὶ τῆς μεταφράσεως τοῦ Ῥακίνα. (19 Μαρτίου). Περὶ τῶν ἐκδιδομένων μύθων Αἰσώπου μὴ φανερώσῃς ἀκόμη τίποτε εἰς κανένα.

Εἰς τὸ πῦρ ἡ ἐπιστολή.

Εἰπέ με πόσας ἡμέρας πρέπει νὰ προσμένω τὴν ἀπόκρισιν τῶν Z.

123.

26 Μαΐου 1810.

Ἔλαβα φίλε τὴν ἐπιστολήν σου τῆς ἐνάτης μὲ τὴν ἀπὸ τὸν Ζωσιμᾶν, καὶ μὲ τὴν πρὸς τὸν Πατρινόν. Οὗτος ἦτον ἐδῶ πρὸ δέκα ἡμερῶν ἄγνωστος εἰς ἐμέ, καὶ χωρὶς τῆς ἐπιστολῆς σου, ἤθελεν ἴσως μείνει ἄλλας τόσας. Τὸν ἔστειλα λοιπὸν τὴν ἐπιστολὴν διὰ τοῦ Κρητός· καὶ τὴν ἐπαύριον μ' ἐτίμησε μὲ τὴν ἐπίσκεψίν του. Ἀργύρια ὅμως μήτ' ἀπ' αὐτὸν μήτ' ἀλλαχόθεν ποθὲν ἀνεφάνησαν ἀκόμη.

Τὴν 23 τοῦ παρόντος σ' ἐστάλη διὰ τοῦ Allais πάλα σημειωμένη A. Z. Nº 8 περιέχουσα 100 σώματα εἰς φύλλα τοῦ δευτέρου τόμου Πλουτάρχου διὰ τοὺς Ζωσιμάδας καὶ . . . . . 9 ῥαμμένα δι' ἐμέ. Αἱ ἀσχολίαι μου καὶ κάποια τῆς ψυχῆς μου ἀδημονία μ' ἔκαμαν νὰ λησμονήσω νὰ εἴπω τὸν Allais νὰ σὲ τὰ στείλῃ διὰ τοῦ Franck. σὲ τὰ ἔστειλε δι' ἄλλου *κομισσιοναρίου* ὀνομαζομένου Brek τὸ ὁποῖον νομίζω δὲν βλάπτει τίποτε.

Εἰς τὴν αὐτὴν πάλαν περιέχονται καὶ ἡ 73 παράδοσις τῆς ἐγκυκλοπαιδείας 41 (περὶ τῆς ὁποίας γράψε με ἂν θέλῃς νὰ παύσω) καὶ ἄλλα τινὰ βιβλίδια διὰ σέ, τιμὴν τὴν ὁποίαν ἀκόμη δὲν ἐξεύρω 9 ἢ 10.

Περισσότερα σήμερον νὰ σὲ γράψω δὲν εἶναι δυνατόν.

Ὑγίαινε πασυγγενεί!

124.

12 Ἰουνίου 1810.

Ἔλαβα, φίλε μου, τὴν ἐπιστολήν σου συνωδευμένην μὲ τὰς τοῦ Κούμα, εἰς τὰς ὁποίας ὅμως δὲν εὗρηκα τὴν ὁποίαν μὲ ἀναγγέλλεις πρὸς τὸν Μοσχοκάρηνον. Ὅλαι αὐταὶ καὶ ἐξαιρέτως ἡ προθυμία τοῦ νὰ μὲ βοηθήσῃς διὰ τοῦ Μαρτίνου ἐγαλήνισαν τὴν ταραγμένην μου ψυχήν. Χαίρω μάλιστα ὅτι ὁ Κούμας ἔκρινεν ἄξιον φροντίδος πρᾶγμα τὴν γραμματικήν, καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκάζομαι νὰ σὲ γράψω σήμερον τοὺς ὀλίγους τούτους στίχους, ἀναβάλλων τὰ διεξοδικώτερα εἰς τὸ ὁ Θεὸς ἐξεύρει πότε. Τὸ ἀναγκάζον εἶναι νὰ σὲ μηνύσω ὅτι μὲ εἶπέ τις Γερμανός, ὅτι ὁ Buttmann ἔκαμε πέμπτην ἔκδοσιν τῆς Γραμματικῆς του· εἶναι λοιπὸν χρειῶδες νὰ τὸ ἐξεύρῃς, ἐὰν ἔχετε σκοπὸν νὰ μεταγλωττίσετε ταύτην, ὡς συντομωτέραν.

Ὁ φίλος ἦλθεν εἰς αἴσθησιν, χθὲς μὲ ἠρώτησε περὶ χρημάτων, καὶ μὲ ὑπεσχέθη νὰ μὲ φέρῃ 4000 φράγκα πρὸς τὸ τέλος τῆς ἑβδομάδος. Ὅθεν πρὸς τὸ παρὸν δὲν ἔχω χρείαν νὰ προσδράμω εἰς τὸν Μαρτῖνον.

Γράψον πάλιν, νὰ ζήσῃς! πρὸς τὸν Θεοχάρην διὰ μίαν καλὴν γούναν, ἀλλὰ νὰ ἐνεργήσῃ μὲ τρόπον νὰ τὴν ἔχω τὸ βραδύτερον πρὸς τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου ἀλλέως νὰ μᾶς δώσῃ τὴν ἀπόφασιν, διὰ νὰ φροντίσω μὲ τὸν Στεφανάκην ν' ἀγοράσω καμμίαν ἐδῶ, ἤτις μέλλει νὰ μὲ κοστίσῃ τὸ διπλοῦν. Ὑγίαινε πανοικί!

125.

23 Ἰούλιον 1810.

Φίλτατε Ἀλέξανδρε, ἀσπάζομαι σὲ καὶ τοὺς σούς.

Ἀπὸ τὴν ἐδῶ κλεισμένην (τὴν ὁποίαν ἀσφαλῶς νὰ πέμψῃς, ἀφ' οὗ σφραγίσῃς, διὰ τοῦ κυρίου Σταύρου Ἰωάννου σὲ παρακαλῶ) καταλαμβάνεις ὅτι καιρὸν ἀκόμη δὲν ἔλαβα νὰ ἀποκριθῶ εἰς τὰς ἐπιστολάς σου. Πνίγομαι ὁ ταλαίπωρος ἀπὸ ἀσχολίας, καὶ ἂν δὲν τολμῶ νὰ εἴπω τὸ «Ἄλλοις ὑπηρετῶν ἀναλίσκομαι» δίκαιον ἔχω νὰ φωνάζω «Βαναύσοις εἰς μάτην λαλῶν ἀφανίζομαι».

Μὴ φοβηθῇς τὰ εἰς τὴν κλεισμένην γραφόμενα ἀλλ' εὔχου νὰ δεχθῶσι τὸ πρόβλημα τῆς ἀμισθίας, ὡς πολλὰ ὠφελιμώτερον καὶ εἰς τὴν ὑγείαν μου, καὶ εἰς τὸ ἔργον μου. Ἔχω τὰς 5000 τοῦ βραβείου χορηγίαν τοῦ 1811 ἔτου. Τὸ δὲ 1812!! θέλεις ἴσως μὲ εἰπεῖν. Ἀλλ' εἶσαι βέβαιος ὅτι ἔχω κἂν νὰ ζήσω καὶ μέχρι τοῦ βραβείου; *Ἀλλὰχ γκερίμ!* Καὶ ἐπειδὴ περὶ τούτου ὁ λόγος, καλὸν ἦναι νὰ ἐξεύρῃς, ὅτι καὶ ἀποθανόντος μου, πάλιν μέλλει νὰ δοθῇ, διὰ νὰ τὸ ζητήσῃς, ὡς ἀνῆκον εἰς τὸν κληρονόμον. Τὴν κρίσιν τοῦ πανεπιστημίου τὴν βλέπεις αὐτολεξεὶ ἀντιγραμμένην εἰς τὸν Μηνύτορα.

Εἰπέ με (ἀλλὰ γρήγορα καὶ μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ταχυδρόμου) ἐὰν ἦσαι βέβαιος, ἢ ἤκουσας παρ' ἄλλου τινὸς τὴν λέξιν *Μάρα* διὰ τὸ ἔσω τοῦ δένδρου, ἢ μᾶλλον τῶν κλάδων τινῶν δένδρων (ἐπειδὴ ὅλα δὲν ἔχουν) τὴν ὁποίαν ἡ συνήθεια ὀνομάζει *ψίχαν* ἢ καρδίαν οἱ δὲ παλαιοὶ ἔλεγον *Ἐντεριώνην*. Ἀμυδρῶς μοῦ παριστάνει ἡ

μνήμη, ὅτι τὴν λέγομεν καὶ *Μάναν*· ἀλλ' ἀμυδρῶς, ὥστε «καὶ φημὶ κἀπόφημι», εἰς τὸν αὐτὸν δισταγμὸν εὑρίσκεται καὶ ὁ Βάμβας. Ὅθεν βοήθησόν με γρήγορα, ἀφ' οὗ ἀκριβῶς ἐρευνήσῃς, καὶ ἐρωτήσῃς ὅσους γνωρίζεις. Τοιαύτη *ἐντεριώρη*, ἢ *ψίχα*, ἢ *μάνα*, εἶναι παραδείγματος χάριν τῆς λεγομένης Κουφοξυλίας (ἑλλην. *Ἀκτῆς*). Τὴν Ἀκτὴν ταύτην ὀνομάζουν οἱ Λατῖνοι Sambucus· ὅθεν ἴσως παράγεται τὸ Τουρκικὸν Τζιμποῦκι. Ὑγίαινε! Δὸς τὴν ἐγκεκλεισμένην (τὴν πρὸς τὸν κύριον Ἀναστ. Ζωσιμᾶν) πρὸς τὸν κύριον Σταῦρον Ἰωάννου τὸν ὁποῖον κατασπάζομαι καὶ παρακαλῶ νὰ πέμψῃ ἀσφαλῶς ὡς ἀναγκαίαν. Εἰπέ τον, ὅτι τὸν ἔπεμψα διὰ τοῦ ἐν Στρασβούργῳ Franck κασσέλαν σημειωμένην AZ N° 7 καὶ περιέχουσαν 35 σώματα δεμένα τοῦ Β' τόμου Πλουτάρχου· περὶ τῶν ὁποίων (ὡς τὸν ἔγραψα) ἔχει ν' ἀκολουθήσῃ τὴν διαταγὴν τοῦ κυρίου Ζωσιμᾶ.

126.

Σεπτέμβριος 1810.

Ἀλέξανδρε φίλε,

Λυπηρὰ θέλω σὲ γράψει, περὶ τῶν ὁποίων ὅμως μὴ λυπηθῇς. Ὁ λογοκάπηλος καὶ γελοῖος Γαΐλιος, ταραχθεὶς ὅτι τὸ ἔνορκον κριτήριον δὲν ὠνόμασε τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὀνομάζει καὶ νομίζει ἰδικήν του μετάφρασιν Γαλλικὴν τοῦ Θουκυδίδου, ἐσύνταξε καὶ ἐτύπωσε διατριβὴν μακράν, εἰς τὴν ὁποίαν προηγουμένως σπουδάζει νὰ ἀποδείξῃ ὅτι

αὐτός, καὶ ὄχι ἐγώ, εἶναι ἄξιος βραβείου. Ἄλλος ἀντ' αὐτοῦ (τὸ ὁποῖον μηδ' αὐτὸ δὲν ἦτο εὔσχημον) ἤθελ' ἀρκεσθῆν νὰ δείξῃ ὅτι εἶναι ἄξιος βραβείου, χωρὶς σύγκρισιν πρὸς ἄλλον. Ἀλλ' αἱ 5000 φρ. τοῦ ἐτάραξαν τὰς φρένας τόσον, ὥστε νὰ ἀσχημονήσῃ χωρὶς ἐντροπήν. Ἡ μετάφρασις τοῦ Θουκυδίδου εἶναι προηγουμένως τοῦ Levesque· αὐτὸς (ὁ Γαίλιος δηλαδὴ) τὴν ἐξέδωκε δεύτερον, ἀλλάξας τὴν μετάφρασιν ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὅπου δὲν τὸν ἐφάνη καλή. Ὁ Levesque δὲν ἐμνημονεύθη, ὡς πίπτων ἔξω τῆς δεκαετίας· ὁ (ὡς νομίζει) διορθωτὴς τῆς μεταφράσεως καὶ δεύτερος ἐκδότης Γαίλιος δὲν ἐμνημονεύθη, ὡς ὁμολογῶν αὐτὸς εἰς τὸ προοίμιον του ὅτι τὴν μετάφρασιν τοῦ Levesque ἐκδίδει, διωρθωμένην εἴς τινας τόπους. Παραβάλλει λοιπὸν εἰς τὴν διατριβήν του τὰς δύο μεταφράσεις διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ ἔκδοσις του πρέπει νὰ λογισθῇ νέα μετάφρασις. Μετὰ τὸν Levesque ἐμπλέκεται μ' ἐμέ, σπουδάζων ν' ἀποδείξῃ ἐναντίον τοῦ ἐνόρκου κριτηρίου, ὅτι ὄχι μόνον τὸ Γαλλικόν μου ὕφος δὲν ἀξίζει τίποτε, ἀλλὰ καὶ τόπους τοῦ κειμένου τοὺς μὲν κακῶς ἐνόησα τοὺς δὲ κακῶς ἐδιώρθωσα. Δὲν μὲ λυπεῖ τόσον ὁ ἀπροσδόκητος οὗτος πόλεμος (ὁ ὁποῖος στρέφει εἰς γέλωτα καὶ καταφρόνησιν τοῦ πολεμοῦντος, ὡς θέλεις καταλάβει ἀπὸ τὴν ἐγκεκλεισμένην ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν χωρὶς νὰ κοινωνήσῃς κανένα πέμψε με ὀπίσω) ὅσον δύο ταῦτα. Πρῶτον ὅτι εἶναι ἀδύνατον ν' ἀποκριθῶ εἰς αὐτόν, ὅτι εἶναι ἄσχημον διὰ τὰς ἀναθεματισμένας 5000· δεύτερον ὅτι ἡ διατριβή του ἂν γένῃ γνωστὴ εἰς τὸν Πάριον καὶ εἰς τὸν Δούκαν, δύο θηρία καπηλικώτερα καὶ ἀγριώτερα τοῦ Γαιλίου, δὲν ἐξεύρω πῶς ἔχουν νὰ μὲ

σπαράξωσι. Ὢ τὶ καλὸν πρᾶγμα τὸ *Λάθε βιώσας*! Ὑπομονὴ πλέον.

Τὸν φίλον τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ ἐγκεκλεισμένη, ἠρώτησα ὡς ἐμπειρότερόν μου εἰς τὰ τοιαῦτα περὶ βιβλίου ἀξίου μεταφράσεως διὰ τὸν Φιλαδελφείας. Καὶ μ' ἐσύστησε τὸν νεωστὶ ἐκδοθέντα **Εὔδοξον**, τοῦ ὁποίου βλέπεις ἐγκεκλεισμένην τὴν ἐπίκρισιν γραμμένην ἀπὸ τὸν αὐτὸν φίλον. Ἐγὼ ἂν καὶ δὲν τὸν ἀνέγνωσα, κρίνω καλὸν νὰ σὲ τὸν στείλω, ἂν θέλῃς. Μ' ὅλον τοῦτο εἶναι κατὰ τὴν γνώμην μου ἄλλο ἱστορικὸν νέον τοῦ Koch τριάκοντα ἐτῶν πόνος, περιέχων τὴν νέαν ἱστορίαν, δηλαδὴ ἀπὸ τῆς ἐφόδου τῶν βαρβάρων εἰς τὴν Ἰταλίαν, μέχρι τῆς τῶν Γάλλων πολιτικῆς μεταβολῆς (εἰς τρεῖς νομίζω τόμους). Λέγε ποῖον ἀπὸ τὰ δύο θέλεις; Καὶ διὰ τὶ νὰ μὴ μεταφρασθῶσιν ἂν ἦναι τρόπος, καὶ τὰ δύο; Ὑγίαινε πανοικί. Πνίγομαι ἀπὸ ἀσχολίας καὶ ἀνίας. Ταύτην τὴν στιγμὴν λαμβάνω χονδρὴν καὶ πολυδάπανον ἐπιστολῶν δέσμην ἀπὸ τὴν Γερμανίαν ἀπ' ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον δὲν ἐγνώριζα ἕως τώρα πλὴν διά τινων ἀτυχῶν ἐκδόσεων ἑλληνικῶν συγγραφέων. Τὸ νόστιμον εἶναι ὅτι εἰς τὴν αὐτὴν δέσμην εὑρίσκω καὶ τὴν ἐπιστολήν του 24 Μαΐου καὶ τὸ ἴσον αὐτῆς 9 Αὐγούστου, καὶ πολλὰ ἄλλα χαρτία τυπωμένα καὶ γραμμένα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἐπιγράμματα γενναῖα τῆς γονίμου του κεφαλῆς εἰς τὸν Πάπαν Πίον ζ', εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Γαλλίας, εἰς τὸν Αὐτ. τῆς Ῥωσίας, εἰς τὸν Αὐτ. τῆς Αὐστρίας, καὶ τὸν μακρὸν κατάλογον (διπλοῦν καὶ αὐτὸν) τῶν ἐκδόσεων καὶ μεταφράσεών του. Λάβε λοιπὸν μίαν τῶν ἐπιστολῶν του καὶ ἕνα τῶν καταλόγων του, διὰ νὰ καταλάβῃς καὶ τὶ ζητεῖ παρ' ἐμοῦ, καὶ ἂν ἦναι δυνατὸν εἰς ἐμὲ νὰ πληρώσω τὴν

ἐπιθυμίαν του. Φαίνεται ὅτι εἶναι ὀλίγον ἠλίθιος. Ἀπὸ τὰς ἐκδόσεις του τὰς εἰς τὸν κατάλογον, αἱ σταυροσημειωμέναι εἶναι ὅσας ἔχω. Τὰ θαυμαστὰ σχόλια τοῦ Ἀββᾶ Rancé, τὰ ὁποῖα μὲ προσφέρει, εἶναι δωδεκαετοῦς μειρακίου πόνος, καὶ ἄλλην ἀρετὴν δὲν ἔχουν παρὰ τὸ σπάνιον. Ἀλλὰ τοιαύτη εἶναι πολλῶν Γερμανῶν ἡ Πουλομαθημοσύνη. Ἂν ἐξαιρέσῃς τὸν Σνεϊδέρον, τὸν Οὐόλφιον, τὸν Ἑρμάνον, καὶ ὀλίγους ἄλλους τινάς, οἱ λοιποὶ των ἐκδόται εἶναι . . . Καὶ πάλιν ὑγίαινε.

Καῦσε τὴν ἐπιστολήν.

Στεῖλε μ' ὀπίσω τὴν τοῦ Θυρότου.

127.

20 Σεπτεμβρίου 1810.

« Ἀρχὴ τὸ ἥμισυ τοῦ παντός ». Ἀρχίζω λοιπόν, Ἀλέξανδρε φίλε, σήμερον ν' ἀποκριθῶ εἰς τὰς ἐπιστολάς σου 10, 14, 27 Ἰουνίου, 26 Ἰουλίου, 8 καὶ 9 Αὐγούστου.

Εἴθε νὰ μὴν εἶχαν πλὴν τὸ βαναυσικὸν οἱ ταλαίπωροί μας ἔμποροι! Ἀλλὰ τί νὰ εἴπῃ τις περὶ τοῦ ὑπεροπτικοῦ; Μετὰ δέκα ἡμέρας τῆς ἀγγελίας τοῦ δεκαετοῦς βραβείου, ἦλθεν ὁ εἷς εἰς συγχάρησιν, καὶ τοῦτο νομίζω ἐντρεπόμενος σέ. Τώρα ὅμως πρὸς τὰ τέλη τῆς μελετωμένης μετὰ μικρὸν ἀποδημίας ἔρχεται συχνότερον, καὶ μὲ συμβουλεύεται καὶ περὶ βιβλίων ἀποκτήσεως καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων ὠφελίμων εἰς αὐτόν. Εἰς ταύτην ὅμως τὴν διαγωγήν του, καθὼς καὶ εἰς τὴν φαινομένην μετάνοιαν αὐτοῦ, ἐνδέχεται νὰ συνήργησε καὶ ἡ μετὰ τοῦ

Κοδρικᾶ συχνὴ συναστροφή, ἐπειδή, καθὼς συμπεραίνω ἀπὸ λόγους τινὰς τοῦ Κρητός, τὸν ἐκατάλαβε καὶ τὸν ἐχόρτασε. Ὁ ἄλλος (τὸν συνοδοιπόρον του λέγω) παρὰ μίαν ἢ δύο φοράς, τὰς πρώτας ἡμέρας, δὲν ἐπάτησε πλέον εἰς ἐμέ, καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἀπαντῶν με προσποιεῖται ὅτι δὲν μὲ βλέπει ἢ δὲν μὲ γνωρίζει. Εἰς αὐτὸν ὅμως δὲν παραξενίζομαι· ὅσον ἔχει πλοῦτον μὲ τόσην ἄλλην ἀπαιδευσίαν εἶναι στολισμένος, καὶ σιμὰ τῆς ἀπαιδευσίας ἔχει καὶ φυσικὴν τῆς διανοίας ἠλιθιότητα. Ὁ ἰδικός σου ἐξ ἐναντίας οὔτ' ἀπὸ φυσικὰ προτερήματα εἶναι ἄμοιρος, καὶ ἀπέκτησε καὶ ποσὴν παιδείαν, τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖ καὶ καταγίνεται ν' αὐξήσῃ. Ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, ἐγὼ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐδέχθην καὶ τοὺς δύο (παραβλέψας τὴν μωρὰν αὐτῶν περιφρόνησιν) μὲ ἀνοικτὰς τὰς ἀγκάλας· τώρα δὲ δέχομαι τὸν ἰδικόν σου μὲ τὴν αὐτὴν καὶ περισσοτέραν φιλοφροσύνην· τὸν ἄλλον δὲ προσποιοῦμαι κ' ἐγὼ εἰς τὰς ἀπαντήσεις ὅτι δὲν τὸν βλέπω. Il ne faut point caresser les sots; ce seroit le moyen de les rendre tout-à-fait imbecilles.

Σ' ἔγραψα, νομίζω, ὅτι σὲ κατέγραψα διὰ δύο σώματα τοῦ ἱστορικοῦ Λεξικοῦ, τοῦ ὁποίου εἶναι δύο μῆνες ἀποῦ ἄρχισεν ὁ τύπος. Ἐὰν ἀποθάνω, ζήτησέ τα ἀπὸ τὸν Κλαυέριον.

Ἔλαβα τὰ λείποντα φύλλα τῶν μικρῶν Γεωγράφων καὶ εὐχαριστῶ.

Ἂς ἀναβάλῃ κατὰ τὸ παρὸν ὁ φίλος Κούμας τὴν μετάφρασιν τοῦ Ἀγάθωνος, καὶ ἂς δοθῇ ὅλος εἰς τὴν γραμματικὴν τοῦ Βυτμάννου. Δὲν βλάπτει ἂν μετέφρασε καὶ τὴν τετάρτην ἔκδοσιν· ὅτι πολὺς καιρὸς δὲν θέλει περάσει ἕως νὰ ἴδῃς καὶ ἕκτην ἔκδοσιν καὶ ἑβδόμην, καὶ καθε-

ξῆς. Τῆς μεθόδου τῆς διδασκαλίας τῆς Γραμματικῆς ἡ θεωρία εἶναι πρᾶγμα νέον, μηδ' ἦτο (καὶ ὄχι *μήτ' ἦτο* ἐδῶ) δυνατὸν νὰ διορθωθῇ, ἂν δὲν ἐδιορθόνετο πρῶτον ἡ φιλοσοφία, ἤγουν ἂν δὲν ἐγίνετο ἀντ' αἱρετικῆς ἐκλεκτική. Εἰς καλὸν ἐνθυμήθην τὴν Ἐκλεκτικήν. Ἀπό τινα τῶν γραφομένων σου συμπεραίνω ὅτι ὁ Κούμας κλίνει ὀλίγον εἰς τὸν *Καρτισμόν*. Μὲ κακοφαίνεται, ἂν οὕτως ἔχῃ τὸ πρᾶγμα. «Πάντα δοκιμάζοντες τὸ καλὸν κατέχετε». Λέγουσι συμφώνως καὶ ἡ θρησκεία καὶ ἡ φιλοσοφία. Ἐπιστρέφω πάλιν εἰς τὴν Γραμματικήν. Ἂς τὴν μεταφράσῃ τὸ γρηγορώτερον, ἐπειδὴ ὁ ἄλλος ἀνακαλυφθεὶς ἀπὸ σὲ μεταφραστὴς δὲν εἶναι, ὡς συμπεραίνω, φόβου ἄξιος. Οἱ Ἰλλυρικοὶ ποιηταὶ εἶναι, πρᾶγμα πολλὰ κωμικόν. Δὲν γνωρίζω τοῦ Παπᾶ βασιλείου τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος.

Τὸν ἄλλον Γραμματικὸν τὸν χρυσοκέφαλον, συμβούλευσον ἂν ἦσαι ἀκόμη εἰς καιρόν, νὰ μὴν ἐπιγράψῃ ὁ ταλαίπωρος τὴν γραμματικήν του *Τερψίνοον*, ἀλλὰ *Γραμματικήν*· «τὴν σκάφην σκάφην» τὰ δὲ ἐπιτηδευμένα ὀνόματα καὶ ἐπώνυμα ἂς τ' ἀφήσῃ εἰς τοὺς ἀγύρτας.

Δὲν ἐκατάλαβα καλά, ἐὰν ὁ συνθέτης καὶ συντάκτης τῆς νέας Ἐγκυκλοπαιδείας, εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ ὁ Λεξικογράφος. Ἐὰν δὲν δέχεται συμβουλήν, ἄφες τον νὰ κάμνῃ ὡς τὸν δόξῃ· il va trop vite le bon homme!

Εὐχαρίστησον καὶ πάλιν τὸν Ἀποστόλιον Στάμον ἐκ μέρους μου διὰ τὸν Ταβάκον.

Τὸ Λεξικὸν τοῦ Κρομύδι ἢ Κρεμίδι δὲν ἔλαβα ἀκόμη, ἂν καὶ μὲ τὸ ἀναγγέλλῃς ὡς σταλμένον.

Γράψε με νὰ ζήσῃς περὶ τῆς καταδρομῆς τοῦ ἀρσενικοῦ γραϊδίου τῆς Χίου, καὶ πῶς τὴν ἔκριναν οἱ Χῖοι.

Ἡ ἀπὸ τὸν ἐδῶ γελοῖον προφέσσορα καταδρομὴ ἐγέν-

νησεν ἀγανάκτησιν εἰς ὅλων σχεδὸν τῶν σοφῶν τὰς ψυχάς. Ὅθεν μὴ λυπᾶσαι.

Λάβε ὀπίσω τὴν πρὸς τὸν Μοσχοκάρηνον, καὶ συγχώρησον τὴν περιέργιαν τῆς ἀνοίξεως καὶ ἀναγνώσεως Χαίρω ὅτι συνήργησα εἰς τὸ νὰ μὴ δοθῇ· ἤθελεν εἶσθαι μαργαρῖται εἰς χοῖρον. Δὲν ἐμπορεῖς νὰ φαντασθῇς πόσον ἀπεκτηνώθη ἐδῶ ὁ ταλαίπωρος. Ἀδύνατον εἶναι νὰ προσαποκτήσῃ περισσοτέραν κτηνωδίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπεδήμησεν ἢ θέλει μετὰ μικρὸν ἀποδημήσειν Ἰταλίαν. Ἐξεμαύλισε καὶ τὸν Ἰατρὸν Ἀσάνην, καὶ τὸν σύρει ἐντάμα εἰς τὸ ταξείδιον, ὡς μὴ χωρῶν εἰς τὴν τρύπαν του ποντικὸς τὰ κολοκύνθια.

Ἴδα καὶ τὴν μετάφρασιν τοῦ δου τοῦ Γαζῆ (εἰς τὴν ἐπιστολήν σου δηλαδή), καὶ τὸν νέον Λάσκαριν, καὶ τὰ στιχουργήματα τοῦ Βενιέρη κτλ. Ἐλεεινὰ πράγματα, ἀλλ' ὅμως σημεῖα ἀναντίῤῥητα τῆς εἰς τὸ καλὸν μεταβολῆς τοῦ ἔθνους. Ὁ τοιοῦτος καὶ τοσοῦτος τῶν πνευμάτων βρασμὸς ἐξ ἀνάγκης μετὰ τὰ ἐλεεινὰ μέλλει νὰ φέρῃ καὶ τὰ θαυμαστά. Encore un peu de patience. Ἀπὸ τοῦ Κούμα τὴν φρόνησιν ἐλπίζω μεγάλα καλά.

Τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τοῦ Μελετίου δὲν ἔχω πλὴν τρεῖς τόμους, τῶν ὁποίων ὁ τρίτος εἶναι ἐκδομένος τὸ 1784 ἔτος. Στεῖλέ με λοιπόν, παρακαλῶ, τὸν τέταρτον ἄδετον, ἂν ἦναι τρόπος. Στεῖλέ με καὶ τὴν ἀπὸ τὸν Πρώϊον συνθεμένην βιογραφίαν ἂν ἐκδόθη· εἴθε νὰ μὴν ἀνέφερεν εἰς αὐτὴν τὰ κατὰ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας παλαίσματα τοῦ Κορεσσίου καὶ τοῦ Ἀργέντη τῶν Ἰατρῶν! Περὶ δὲ τῆς μελετωμένης ἀπὸ τὸν αὐτὸν μεταφράσεως γαλλικοῦ τινος βιβλίου σ' ἔγραψα τὰ ἀναγκαῖα, καὶ προσμένω ἀπόκρισιν. Τὸ τοῦ φίλου μου ἂν καὶ σοφόν, δὲν μὲ

φαίνεται τόσον ὠφέλιμον εἰς τοὺς παρόντας καιροὺς (λέγω τὴν παλαιὰν καὶ μυθικὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος). Ἔπειτα εἶναι καὶ δύσκολον διὰ τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ὀλίγην προσοχὴν εἰς τὸ νὰ τὸ διαιρέσῃ εἰς τμήματα καὶ κεφάλαια.

Τὸν νέον Οὐγγροβλαχίας πρέπει νὰ βοηθήσῃς «καὶ χερσὶ καὶ ποσὶ» τὸ λεγόμενον, ἤγουν νὰ τὸν χειραγωγήσῃς μὲ τὰς συμβουλάς σου. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν σ' ἐπληροφόρησα περὶ τοῦ Θεοφίλου, ὅτι ἀληθῶς μᾶς εἶπε (μάρτυς καὶ ὁ Βάμβας) ὅτι ἦτο προσκαλεσμένος νὰ διαδεχθῇ τὸν Βενιαμίν. Ὁ Θεόφιλος εἶναι ἀδύνατον νὰ ψευσθῇ. Δύο νέους ἐγνώρισα ἐδῶ μὲ ἑλληνικὰ καὶ ἤμερα ἤθη· τὸν Θεόφιλον καὶ τὸν Μουστοξίδην. Τούτου τὴν ἐπιστολὴν σὲ πέμπω, ὄχι διὰ τοὺς περὶ ἐμοῦ ἐπαίνους (Il y a long-temps que je suis gueri de cette maladie), ἀλλ' ὅτι δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ εἰς σὲ καὶ εἰς τὸ γένος ἡ γνώρισις τῶν ἀληθινῶν ἐργατῶν τῆς παιδείας τοῦ γένους. Δὲν ἐξεύρει ὁ καλὸς νέος τὴν προγονικὴν γλῶσσαν ἀκόμη· μὲ ὑπεσχέθη ὅμως ὑπόσχεσιν ἱερὰν νὰ τὴν μάθῃ.

Σὲ πέμπω καὶ τὰς ἐπιστολὰς τῶν Γραμματέων τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας καὶ τὰς ἀποκρίσεις. Βλέπεις ὅτι οἱ ἄθλιοι βιάζονται νὰ δείξωσιν εἰς τὴν Εὐρώπην τὰ γεννήματα τῆς κεφαλῆς των. Δὲν ἐξεύρω τίνα καὶ ποῖα εἶναι· συμπεραίνω ὅμως ἀπὸ τὴν περὶ τοῦ Ντούκα κρίσιν (ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα), ὅτι εἶναι ἀποβάλματα καὶ ὄχι γεννήματα. Ὁ Προσαλέντης πρώτην φορὰν τώρα μὲ γράφει· ὁ δὲ Γάλλος Γραμματεὺς εἶναι σχεδὸν τρεῖς χρόνοι ἀποῦ μὲ βασανίζει μὲ τὰς ἐπιστολάς του, καὶ ταύτην πρώτην ἀπόκρισιν λαμβάνει παρ' ἐμοῦ τώρα. Εἰς ὅλας μὲ ἀναγγέλλει τὸν ἀδελφόν του· ὁ δὲ ἀδελφός μὲ πέμπει πάντοτε τὰς ἐπιστολὰς διὰ τῆς μικρᾶς πόστας, ἀλλὰ δὲν

μ' ἔδειξε ποτὲ τὸ τίμιόν του πρόσωπον, ἢ δι' ὑπεροψίαν, ἢ καὶ ἴσως διότι φρονιμώτερα παρὰ τὸν ἀδελφὸν γραμματέα, καταλαμβάνει καὶ αὐτὸς τὴν Ἰόνιον κενοδοξίαν. Πέμψε νὰ ζήσῃς τὰς ἀποκρίσεις μου, ἀφοῦ τὰς σφραγίσῃς, ἀσφαλῶς διὰ τῆς Βενετίας. Εἴθε νὰ μὲ ἐλευθερώσωσι τὴν ἀηδεστάτην ταύτην ἀλληλογραφίαν! Ἔδειξα τὰς ἐπιστολάς των εἰς τὸν Μελίτην (ἕν' ἀπὸ τοὺς σταλέντας ἐδῶ πέντε πρέσβεις ἑπτανησιώτας) ἄνδρα μὲ παιδείαν, καὶ μὲ φυσικὴν ἀγχίνοιαν στολισμένον, καὶ ὅστις γνωρίζει προσωπικῶς ὅλους τοὺς Ἀκαδημιακούς, καὶ γελῶν μὲ εἶπεν ὅτι, ἂν ἦτον εἰς τόπον μου, μηδ' ἀποκριθῆν ἤθελε παντάπασιν.

Σ' ἔστειλα ὀπίσω καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Οὐγγροβλαχίας, καὶ τὸ περὶ συστάσεως τοῦ Βυζαντινοῦ σχολείου, τοῦ *Ἀπὸ πρώτης βαλβῖδος*.

Ὁ Γαζῆς εἶναι ὁ μέλλων ἐκδότης τῆς νέας ἐγκυκλοπαιδείας;

Τοῦ Τεργεστινοῦ Ἰατροῦ τὸ σύγγραμμα δὲν τὸ γνωρίζω. Σὲ βεβαιόνω ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ ἦναι εὐδόκιμον· φοβοῦμαι ὅμως ἀπὸ τὴν ὁποίαν μ' ἔγραψε μίαν φορὰν ἐπιστολήν, καὶ ἀπὸ τὸ μέγα σύγγραμμα τὸ ὁποῖον μ' ἔδειξεν εὑρισκόμενος ποτὲ ὁ υἱός του ἐδῶ, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ του τὴν **Λογικὴν** μὴν ἔχῃ καὶ αὐτὸς τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας τὰ διανοήματα.

Εἶναι πολὺς καιρὸς ἀποῦ τυραννοῦμαι νὰ κρίνω ἂν πρέπῃ νὰ σὲ κοινωνήσω τὸ ἑξῆς. Ὁ δισταγμὸς τοῦ *δὲν πρέπει* προήρχετο ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἐφοβούμην κίνδυνον κἀνένα διὰ σέ, διὰ τὸν κατὰ τὸν ὁποῖον οἰκονόμησα τὸ πρᾶγμα τρόπον. Μ' ὅλον τοῦτο ἔξευρέ το, χωρὶς νὰ ἀνακαλύψῃς μήτε τὸ πρᾶγμα μήτε τ' ὄνομα μου εἰς τὸν

Κρῆτα. Ἀπὸ τὰς ἐδῶ κλεισμένας ἐπιστολὰς καὶ τὸν Γενικὸν λογαριασμὸν τοῦ Σπ. βλέπεις τί ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν Κρῆτα. Ἂν καὶ ἡ ἀπαίτησις εἶναι δικαία, εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὁ Γάδος ἀνεκίνησε τὸ πρᾶγμα. Τὸ καλὸν εἶναι ὁ Σπ. δὲν κατέστησεν ἐπίτροπον τὸν Γάδον, ἀλλ' ἐμέ. Ἐδιόρθωσα λοιπὸν τὸ πρᾶγμα οὕτως, ὥστε μόνον τὸ κεφάλαιον (μὲ ἐλπίδα νὰ κόψω καὶ ἀπ' αὐτὸ εἰς τὸ ἑξῆς) νὰ πληρωθῇ κατὰ μικρὸν εἰς διαφόρους διορίας μακράς, τὰς ὁποίας μέλλει νὰ διορίσῃ εἰς τὸ ἑξῆς ὁ Κρής. Ὅταν ἀνέγνωσα πρὸς αὐτὸν τὴν πρὸς τὸν Σπ. μεσιτευτικὴν ἐπιστολήν, ἡ *ῥητορική* μου τὸν ἐκίνησεν εἰς δάκρυα πολλὰ καὶ ἐχύθη νὰ ἀσπασθῇ τὴν χεῖρα μου. Ἐκ τούτου ἔλαβα τὴν ἀφορμὴν καὶ τὸ δικαίωμα νὰ τὸν συμβουλεύσω φρόνιμον διαγωγήν. Τώρα (ὅσον καταλαμβάνω καὶ συμφέρει εἰς τὰς ὑποθέσεις σου) νὰ τὸν κρατῇς πάντοτε εἰς τὴν πρὸς ἐμὲ ταύτην εὐλάβειαν. Ἐλπίζω ὅτι καὶ τὸ χρέος του θέλει πληρώσει ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ εἰς ἐσᾶς θέλει χρησιμεύσει. Ὀπίσω στεῖλε με τὰς ἐπιστολὰς (ταύτας μόνας) τοῦ Σπ. καὶ τὸν λογαριασμόν. Καὶ δὸς εἰς τὸ πῦρ νὰ ζήσῃς! τὴν παροῦσαν ἐπιστολήν· καὶ πρόσεχε εἰς τὸ ἑξῆς ἀπὸ τοὺς Γραμματικούς σου.

Τοῦ διδασκάλου τῆς Φιλοσοφίας, Posselt ἡ γνώμη περὶ τῆς Ἀλβανικῆς γλώσσης, ὡς καταγομένης ἀπὸ τὴν Ἰλλυρικήν, δὲν εἶναι νέα. Πρῶτος ὁ Thunmann (Πράξανδρος) εἶκασε τὴν γένεσιν ταύτην. Ἔμεινε τώρα εἰς τὸν Posselt νὰ μᾶς δώσῃ καὶ ἀποδείξεις ἐναργεστέρας παρὰ τὰς τοῦ Πραξάνδρου· τὸ ὁποῖον δὲν μὲ φαίνεται τόσον εὔκολον. Ὅπως ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ἂν ἐξέδωκε τὸ σύγγραμμά του, προμήθευσέ με το. Εἶναι ἐντροπὴ καὶ δι' ἐμὲ καὶ δι' αὐτὸν νὰ σὲ εἴπω νὰ τὸν ἐρωτήσῃς (ἀφ'

ἑαυτοῦ σου) ἂν γνωρίζῃ τὸ σύγγραμμα τοῦ Adelung, ἐπιγραφόμενον Mithridates, oder Allgemeine Sprachen Kunde εἰς τρεῖς τόμους τῶν ὁποίων ἔχω πρὸ πολλοῦ τοὺς δύο, καὶ προσμένω μὲ ἀνυπομονησίαν τὸν τρίτον. Λέγω *ἐντροπή*, διότι πρέπει νὰ ὁμοιάζῃ τὸν *Ντούκαν*, ὅστις ἐπαγγέλλεται νὰ γράφῃ περὶ γενέσεως καὶ συγγενείας γλωσσῶν, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τί εἶπαν ἢ τί ἔγραψαν ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅμως ἐρώτησέ τον Il n'y a pas du mal à cela. Εὑρίσκονται καμμίαν φορὰν καὶ μεταξὺ τούτων *Ντοῦκαι*, ἢ *Ντούκιδες*, φρόντισε καὶ σύ, φίλε, ν' ἀποκτήσῃς τὸν *Μιθριδάτην*.

Ἐπαριθμῶ εἶναι *πρὸς τοῖς ἠριθμημένοις ἀριθμῶ ἕτερα*. Εἰς τὸ *Ἀπαριθμῶ*, ἂν καὶ τῆς *Ἀπὸ* ἡ ἔννοια ἦναι δυσθήρατος, καὶ φαίνεται τρόπον τινὰ καὶ περιττή, ἀρκεῖ ὅτι τοῦτο μετεχειρίσθησαν οἱ παλαιοί, καὶ ὄχι τὸ *ἐπαριθμῶ*· ἀρκεῖ ἀκόμη ὅτι καὶ οἱ Γάλλοι (εἰς τὸ Denombrement) καὶ οἱ Γερμανοὶ (εἰς τὸ Abzählen) τὴν *ἀπὸ* μεταχειρίζονται.

Τοῦ *Οὔτε* καὶ *Οὐδὲ* τὴν διαφορὰν πῶς νὰ σὲ παραστήσω δὲν ἐξεύρω. Τὸ *Οὔτε οὔτε*, ἐνθυμοῦ ὅτι εἶναι τὸ ἀντίθετον (l'opposé) τοῦ διπλοῦ *Εἴτε*, ἢ τοῦ Καί. Ἰδοὺ τὸ παράδειγμα ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιστολῆς σου (ἂν καὶ ἐσφαλμένον ὅμως) τῆς 8 Αὐγούστου, περὶ τοῦ Z. « Δὲν δυσαρεστοῦμαι τόσον εἰς τὸ ὁποῖον τοὺς κάμνεις » πρόβλημα, *Εἴτε* τὸ δεχθῶσιν, *εἴτε* μὴ τὸ δεχθῶσι κτλ. » ἐδῶ, φίλε, ἐπειδὴ ἡ φράσις ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἄρνησιν, *Δὲν*, καλλιώτερον ἦτο, *οὔτ' ἂν τὸ δεχθῶσιν οὔτ' ἂν μὴ τὸ δεχθῶσι*. Ἂν ἡ ἀρχὴ τῆς φράσεως ἦτο καταφατική, π. χ. *Εὐαρεστοῦμαι*, ἢ *Ἀδιαφορῶ*, ἢ *ὀλίγον μὲ μέλει*, τότε ἦτο ὀρθὸν τὸ *εἴτε τὸ δεχθῶσι εἴτε μὴ*

τὸ δεχθῶσι ἢ τὸ, καὶ ἂν τὸ δεχθῶσι καὶ ἂν μὴ τὸ δεχθῶσι,

Εἰς τὸ τέλος τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς λέγεις, Οὔτε ἐγώ, οὔτε ὅσους ἠρώτησα δὲν ἐξεύρουν « ἂν ἡ ψύχη λέγεται » πούποτε καὶ μάνα ». Ἐδῶ εἶναι ὀρθὸν τὸ *οὔτε*, ἐπειδὴ τὸ καταφατικὸν ἀντίθετόν του ἤθελεν εἶσθαι, *Καὶ ἐγώ, καὶ ὅσους ἠρώτησα, ἐξεύρομεν* κτλ. Ἡ αὐτὴ θεωρία εἶναι καὶ περὶ τοῦ *Μήτε, μήτε.*

Τὸ *οὐδὲ* ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ *καὶ δὲν*, ἢ μὲ τὸ *ἀλλὰ καὶ δέν*· ὅθεν ὅπου ἔχουν χώραν τοῦτα, ἐμπορεῖς νὰ βάλῃς ἐκεῖνα. Τὸ ἀντίθετόν του εἶναι ἡ ἁπλῆ κατάφασις ἢ ἀνέκφραστος, δηλαδὴ τὸ περιεχόμενον καὶ ὑπονοούμενον (ἀλλ' ὄχι καὶ ἐκφραζόμενον) εἰς τὰ ῥήματα *ΝΑΙ* ἢ τὸ *ἀλλὰ καί*. Πρέπει λοιπὸν ν' ἀκολουθῇ τὴν ἁπλῆν ἄρνησιν Οὔ, ἢ ἑνωμένην μὲ ἄλλο τι μόριον, ἀλλ' ὄχι τὸ, *τε* (καθὼς εἶναι τὸ *Οὔτε*).

Ἂς φέρωμεν πάλιν τὰ αὐτὰ παραδείγματα εἰς ἄλλην ἔννοιαν. « Δὲν δυσαρεστοῦμαι τόσον εἰς τὸ ὁποῖον τοὺς » κάμνεις πρόβλημα, *οὐδὲ* φοβοῦμαι μὴ τοὺς κακοφανῇ » κτλ. » ἤγουν, *καὶ δὲν φοβοῦμαι*· ἐδῶ τὸ *Οὔτε* εἶναι σολοικισμός. Ἐμπορεῖς ὅμως νὰ τὸ μεταχειρισθῇς ἐὰν στρέψῃς τὴν φράσιν εἰς τοῦτο, *Οὔτε δυσαρεστοῦμαι, . . . Οὔτε φοβοῦμαι*. Ἄλλο παράδειγμα : « Δὲν παραιτοῦμαι » μηδ' ἂν ὁ βασιλεὺς μ' ἐμποδίσῃ » ἐδῶ εἶναι φανερὰ ἔλλειψις, καὶ τὸ *μηδὲ* ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ *ἀλλὰ καὶ δὲν*, ἤγουν ὄχι μόνον ἂν ὁ τυχὼν ἄνθρωπος, *ἀλλὰ καὶ* ὁ βασιλεὺς ἂν μ' ἐμποδίσῃ *δὲν* παραιτοῦμαι. « *Δὲν* ἐξεύρω *μηδὲ* μὲ μέλει νὰ μάθω » « *μήτ'* ἐξεύρω, *μήτε* μὲ μέλει νὰ μάθω » τῆς πρώτης φράσεως ἡ ἀντίθετος εἶναι, « *κ'*

ἐξεύρω καὶ φροντίζω νὰ μάθω » τῆς δευτέρας *καὶ ἀγνοῶ καὶ ἀμελῶ νὰ μάθω.*

Ἴσως ἄρχισα νὰ φλυαρῶ, ἐπειδὴ ἐσκοτίσθην. Εἰς τὴν λδ'. σελ. τῶν Αὐτοσχ. στοχασμῶν εἰς τὸν Ἰσοκράτην « ἐπέρασε, « μηδὲ θέλει πλέον ἐπιστρέψει » ὀρθὸν ἐπειδὴ ἀναλύεται εἰς τὸ *Καὶ δὲν θέλει κτλ.* εἰς τὸ λέ, *μήτε χαρίζομεν μήτε πωλῶμεν.* Ὀρθόν, διότι ἀντίκειται εἰς τὸ *Καὶ χαρίζομεν καὶ πωλῶμεν.* Ἀλλ' εἰς τὴν μέ. σελ. τὸ *Μήτε τοῦ κέρδους ἡ ἐλπὶς* εἶναι σολοικισμός, *ὅτι ἔπρεπε, μηδέ, διὰ νὰ ἰσοδυναμῇ μὲ τὸ καὶ τοῦ κέρδους ἡ ἐλπὶς δὲν κτλ.* Εἰς τὴν ἐπιστολήν σου τὴν πρὸς τὸν Δ. σελ. 27 « Οὔτε καιρὸν ἔχω οὔτε ἡ ἀηδία » εἶναι ὀρθὸν καθὼς καὶ τὸ (σελ. 52) « χωρὶς νὰ ἐξεύρῃς βέβαια τί λέγεις *οὐδὲ* πῶς συνθέτεις ». Ἐξεναντίας κακὸν (τῆς σελ. 11) τὸ « διότι ἡ κατάστασίς μου, οὔτε ἡ τῆς Ἑλλάδος » δὲν » (ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *Οὔτ' ἡ κατάστασις μου οὔτε ἡ τῆς Ἑλλάδος δὲν*) καὶ χειρότερον (ἂν δὲν λανθάνωμαι) τὸ (σελ. 55) « Δὲν ἀφῆκας τὸν διεστραμμένον . . . ΟΥΤΕ ὠφελήθης ἐξ ὧν . . . ΟΥΔ' ἐκ τοῦ ὑπαναχωρήσαντος κτλ.» ἔπρεπεν . . . ΟΥΔ' *ὠφελήθης* ΟΥΤ' *ἐξ ὧν* . . . ΟΥΤ' *ἐκ τοῦ ὑπαναχωρήσαντος*, διὰ νὰ μὴ γενῇ σύγχυσις τῶν ἰδεῶν. Τὸ *Οὐδ' ὠφελήθης* ἀκολουθεῖ φυσικὰ τὸ *Δὲν ἀφῆκας*, καθὼς φυσικὰ τὸ *ἐξ ὧν εἶπεν ὁ* καὶ τὸ *ἐξ ὧν εἶπεν ὁ σχολιαστὴς* ἔχουσι κοινωνίαν, ἡ ὁποία πρέπει νὰ φανερωθῇ μὲ τὰ αὐτὰ μόρια. Σελ. 12, λέγεις, « Ἐγὼ δὲ φίλον ποτὲ δὲν σὲ ἐστοχάσθην, ΟΥΤΕ ἐξεύρω πόθεν . . . ΟΥΤΕ διὰ τί μακαρίζεις . . . ΟΥΤΕ διὰ τί εἰς τὸν ἐπίλογον κτλ. » τοῦτο εἶναι συγκεχυμένον, δύο τρόποι διορθώσεως εἶναι, *Οὐδὲ ἐξεύρω πόθεν . . . Ἢ διὰ τί μακαρίζεις . . . Ἢ διὰ τί εἰς τὸν ἐπίλογον.* ἢ, *Οὐδὲ ἐξεύρω*

οὔτε πόθεν . . . οὔτε διὰ τί μακαρίζεις . . . Οὔτε διὰ τί εἰς τὸν ἐπίλογον. Τὸ *δὲν σὲ ἐστοχάσθην* μὲ τὸ *Οὐδὲ ἐξεύρω* συγκροτοῦν μίαν χωριστὴν σειρὰν ἐννοιῶν, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ συμπλεχθοῦν μὲ τὸ *Οὐδὲ διὰ* νὰ ἀναλυθῇ ἡ φράσις εἰς τὸ *δὲν σὲ ἐστοχάσθην καὶ δὲν ἐξεύρω*· ἔπειτα ἔρχεται ἄλλη σειρὰ ἰδεῶν ἥτις κρέμεται ἀπὸ τὸ *οὐδ' ἐξεύρω*, ὅθεν πρέπει καὶ αὐτὴ νὰ συμπλεχθῇ μὲ τὰ αὐτὰ μόρια «δὲν ἐξεύρω οὔτε πόθεν ὁρμώμενος » μὲ κηρύττεις, οὔτε διὰ τί μακαρίζεις, οὔτε διὰ τί εἰς » τὸν ἐπίλογον » κτλ. ἢ μὲ τὸν διαζευτικὸν σύνδεσμον, ὡς εἶπα ἀνωτέρω.

Ἴσως μ' ὅλην ταύτην τὴν μωρολογίαν δὲν ἐξηγήθην ὅμως ἀκόμη ἀρκετά. Ἀλλ' ὅμως μὲ ταῦτα τὰ παραδείγματα καὶ μὲ ὀλίγην σκέψιν ἱκανὸς εἶσαι νὰ ἀναπληρώσῃς τὰ λείποντα. Τοὺς κανόνας τούτους, οἱ ὁποῖοι εἶναι τῆς παλαιᾶς γλώσσης, ἐπειδὴ προξενοῦν εὐκρίνειαν τῶν ἰδεῶν, χωρὶς κἀνένα μακαρονισμόν, πρέπει νὰ τοὺς φυλάξωμεν, καὶ ἂν ἦναι τρόπος νὰ τοὺς νομοθετήσωμεν. Τοὺς παρέβην ἐγὼ πολλάκις, καὶ δὲν εἶναι παράδοξον, ἐπειδὴ εὑρίσκεται ἡ παράβασις καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνικοὺς συγγραφεῖς, ἀλλὰ τὸ περισσότερον ὅμως εἰς τοῦ παρακμάζοντος Ἑλληνισμοῦ τοὺς συγγραφεῖς. Ἀπὸ ἑκατὸν τοιαῦτα σφάλματα εἰς τοὺς δοκίμους πιθανὸν ὅτι τὰ 99 εἶναι τῶν ἀντιγραφέων. Εἰς τὸ ἑξῆς ἐλπίζω νὰ γένω προσεκτικώτερος. Ἡ τέχνη τοῦ γράφειν, φίλε, εἶναι τέχνη δύσκολος, καὶ δὲν ἀποκτᾶται μὲ αὐτοσχεδιασμούς, ὡς εἶναι οἱ ἰδικοί μου, ἀλλὰ χρειάζεται καὶ κόπον πολὺν καὶ χρόνον μακρόν. Ἐρώτησε τὸν ἀδελφόν σου καὶ φίλον μου Πασχάλιον, ἔκαμε ποτὲ σκέψιν εἰς τὰ τοιαῦτα; Ἂν τὸν εἶχα ἐδῶ μίαν μόνην ἑβδομάδα βέβαιος εἶμαι ὅτι ἤθελα

τοῦ στρέψει τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν κάμει νὰ βδελυχθῇ τὸν Ντ. καὶ τοὺς μιμητὰς καὶ θαυμαστὰς τοῦ Ντ. Ἤθελεν εἶσθαι θαῦμα καὶ ὑπὲρ αὐτὰ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν τὰ θαύματα θαυμαστότερον (εἰπέ το ἐκ μέρους μου τὸν Πασχάλιον) ἐὰν ἡμεῖς μόλις ἐξυπνίσαντες ἀπὸ τὴν μακρὰν βαρβαρότητα ἐλαμβάνομεν ἐν τῷ ἅμα καὶ ἐννοίας ἀκριβεῖς τῆς μορφώσεως τῆς γλώσσης καὶ τῆς τέχνης τοῦ γράφειν, καὶ ἐὰν (τὸ γελοιότερον) τὰς τοιαύτας ἐννοίας ἦσαν καλοὶ νὰ μᾶς δώσωσι ἄνθρωποι ὁποῖος ὁ Ντ. καὶ οἱ ὅμοιοι τοῦ Ντ. ἦγουν ἄνθρωποι, ἢ μᾶλλον ἀνθρωπίσκοι, γυμνοὶ ἀπὸ ἱστορίαν, γυμνοὶ ἀπὸ γενικῆς γραμματικῆς θεωρίαν, γυμνοὶ ἀπὸ ἀλλογενῶν γλωσσῶν εἴδησιν, γυμνοὶ καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐπειδὴ τὴν ἔμαθαν ὄχι ἀπὸ τὴν ἀκριβῆ παρατήρησιν καὶ σύγκρισιν τῶν δοκίμων συγγραφέων ἀλλ' ἀπὸ γραμματικὰς ἀθλίας, καὶ ἀπὸ ἀνάγνωσιν σοφιστῶν τὸ περισσότερον τοῦ παρακμάζοντος ἑλληνισμοῦ, ἢ ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων καὶ κανόνων· τοῦτο λέγω ἤθελεν εἶσθαι θαῦμα ὑπὲρ πάντα τὰ θαύματα, ἐὰν ἐγίνετο εἰς ἡμᾶς, ὁπόταν εἰς τὸ πλέον φωτισμένον ἔθνος τῆς Εὐρώπης, εἰς αὐτὴν τὴν μητρόπολιν τῶν φώτων περιέχουσαν ἑπτακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν, τοὺς Παρισίους, μόλις (καὶ τοῦτο χωρὶς ὑπερβολὴν) εὑρίσκονται πεντήκοντα εἰδήμονες τῆς τέχνης τοῦ γράφειν. Αἱ πρῶται (φίλε μου Πασχάλιε) τῆς ἐξυπνίσεως ἐνέργειαι καὶ κινήσεις εἶναι σκορδινισμοί, εἶναι χασμήσεις, εἶναι ψηλαφήσεις (tâtonnemens) καὶ παντοδαπαὶ ἀπορίαι καὶ ἀμηχανίαι. Τοιαῦται χασμήσεις καὶ τοιοῦτοι σκορδινισμοὶ εἶναι (χωρὶς μετριοφροσύνης ὑπόκρισιν) καὶ ὅσα ἐγὼ τολμῶ νὰ λέγω καὶ νὰ γράφω περὶ μορφώσεως γλώσσης. Ἀλλ' ὅμως ἡ τόλμη μου εὑρίσκει κάποιαν ἀπο-

λογίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἔκαμα ὁπωσδήποτε περὶ τῶν τοιούτων ἔρευναν· εἰς τὴν ὁποίαν διέτριψα μεταξὺ φωτισμένου ἔθνους μακρὰν διατριβήν, καὶ εἰς τὴν νὰ χειραγωγοῦμαι ἀπὸ σοφωτέρους μου εὐπείθειαν. Καταγίνου, φίλε Πασχάλιε, εἰς τὴν μετὰ προσοχῆς ἀνάγνωσιν, ἐκ μὲν τῶν παλαιῶν, τοῦ Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασέως, ἐκ δὲ τῶν νέων, τῶν ὅσα ἔγραψαν οἱ Γάλλοι περὶ τῆς θεωρίας τῆς γλώσσης, ἂν θέλῃς νὰ καταλάβῃς τὴν δυσκολίαν τοῦ πράγματος, καὶ ὄχι τὰ ἐξεράσματα τοῦ Παπαδούκα, τοῦ κατασκευαστοῦ τῆς θαυμαστῆς κλίμακος, τῆς ὁποίας οἱ βαθμοὶ ἀπέχουσιν εἷς ἀπὸ τὸν ἄλλον 800 καὶ 1000 ἔτη. Ἡ κλίμαξ αὕτη μόνη εἶναι καλὴ νὰ δείξῃ ὅτι ἔχει τόσην ὁ γεννάδας εἴδησιν τῆς θεωρίας καὶ τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης, ὅσην ἐγὼ τῆς τῶν Κινέζων.

Ἄσπασε ἀπὸ μέρους μου καὶ εὐχαρίστησον τὸν ἐν Βενετίᾳ κύριον Ἰωάννην Χριστοδούλου διὰ τὴν προθυμίαν του νὰ μὲ στείλῃ τὸν Συντίπαν. Ἔλαβα καὶ αὐτὸν καὶ τὸν Αἴσωπον· περὶ τῶν ὁποίων γράψε με τί σὲ χρεωστῶ, διὰ νὰ τὸ καταχωρίσω εἰς τὸ διφθέριόν μου. Ἔγραψα εἰς χρέος σου 13 : 11 διὰ τὰ προσταλέντα βιβλία, ἤγουν τὸν Boileau, les lettres chinoises, τὴν γραμματικὴν καὶ τὰ λοιπά. Γράφε με κατὰ καιρὸν καὶ ὅσα πέμπεις εἰς τὸν ἀδελφόν μου, διὰ νὰ συμφωνῶσιν οἱ μεταξύ μας λογαριασμοί.

Σὲ πέμπω καὶ τὰ ἐπιγράμματα τοῦ **Τευχήρους**, τὰ ὁποῖα ἐλησμόνησα νὰ κλείσω εἰς τὴν προλαβοῦσαν. C' est une espece de Papapolyzo, μὲ διαφορὰν ὅμως, ὅτι οὗτος μὲν εἶναι ἀληθῶς πολυμαθής, ἂν καὶ χωρὶς κρίσιν, ὁ δὲ ἡμέτερος *Παπᾶς* Κόντζουρον. Εἰς τὸν κατάλογον τοῦ Τευχήρους πιθανὸν ὅτι ἐσημείωσες τὴν γραμ-

ματικὴν τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης. Τὴν ἠγόρασα, ἀλλ' ἀκόμη δὲν τὴν ἄνοιξα.

Ἡ νέα σου ζήτησις βιβλίων Γαλλικῶν τελειοῦται καὶ πέμπεται πρὸς τὸ τέλος τῆς παρούσης ἑβδομάδος, ὅτε θέλω σὲ πέμψει καὶ τὸν λογαριασμὸν αὐτῶν. Ἄλλο δὲν θέλει λείψει ἀπ' αὐτὰ πλὴν τὰ δύο σώματα τοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Smith. Μ' ἐσυμβούλευσεν ὁ Allais νὰ προσμείνωμεν πολλὰ ὀλίγους μῆνας διὰ τὸ συμβὰν εἰς αὐτά. Εἴτε διὰ σκευωρίαν καπηλικὴν τῶν ἐχόντων, εἴτε ἀληθῶς ἔλειψαν εἰς τὸ μαγαζίον των (δὲν ἐξεύρω πῶς) 600 τόμοι τοῦ πρώτου ἢ δευτέρου μέρους· ὅθεν ἐδίπλωσαν σχεδὸν τὴν τιμήν, διὰ νὰ σκεπάσωσι τὴν ζημίαν. Τώρα ὅμως (ἴσως ἡ ὑπερβολικὴ τιμὴ ἐλάττωσε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀγοραστῶν) τυπόνουσιν (ὡς λέγουν) τοὺς λείποντας τόμους. Γράψε λοιπὸν πρὸς τὸν φίλον σου νὰ ἔχῃ ὑπομονήν, διὰ ταύτην τὴν ἔκδοσιν τοῦ Smith, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζομαι κ' ἐγώ. Διότι ἡ ἄλλη ἡ λεγομένη τοῦ *Maradan* εἶναι ἀκόμη ἀκριβωτέρα.

Σὲ πέμπω κλεισμένον καὶ τὸ πρόγραμμα τοῦ νεωστὶ ἐπινοηθέντος θεάτρου τῶν Αἰσωπικῶν μύθων, ὄχι δι' ἄλλο πλὴν διὰ νὰ μὴ σὲ φανῇ αἴνιγμα, ὅ,τι λέγω περὶ τούτου εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ Αἰσώπου μου. Ὑπῆγα εἰς τὸ θέατρον, καὶ μ' ἐφάνη ὠφέλιμος ἐπινόησις διὰ τὰ παιδάρια, ὡς ὁ Ἐπαμινώνδας (τὸν ὁποῖον ἀσπάζομαι ὡς καὶ τὴν μητέρα του), ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴν ἡ τρυφὴ τῶν Παρισίων ματαιώσῃ τὴν ἐπίνοιαν.

Εἰπὲ τὸν ἀδελφόν σου Μηχαὴλ νὰ μὴ φοβῆται περὶ τῆς τύχης τῶν γυμνασίων τῆς Ἑλλάδος. Μήτε θεοὶ μήτε δαίμονες εἶναι πλέον καλοὶ νὰ διώξωσι τὴν φιλοσοφίαν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ἐνδεχόμενον νὰ θυσιάσωσι καταρχὰς

τρεῖς ἢ τέσσαρας (ἐκ τῶν ὁποίων ἴσως καὶ ἐμὲ) τὰ νερωνικὰ καὶ φαλαρικὰ γερόντια· ἀλλ' ἡ παιδεία δὲν θέλει ὀπισθοποδήσῃ. Πληροφόρησέ με ποῖον τέλος ἔλαβε τὸ κατ' ἐμοῦ δρᾶμα τοῦ ῥητοροδιδασκάλου Ἀθανασίου, καὶ μάλιστα πῶς τὸ ἔκριναν οἱ Χῖοι. Τὸν ἀφῆκαν νὰ μὲ κατασπαράξῃ ἀδεῶς οἱ γράφοντες πρὸς ἐμὲ ἀηδέστατα ἐγκώμια, καὶ οἱ καυχώμενοι (ὡς λέγουσιν) εἰς τὴν μετ' αὐτῶν συγγένειάν μου; Ὑγίαινε!

Εἰς τὸ πῦρ, παρακαλῶ σε ὅσα γράφω.

128.

7 Ὀκτωβρίου 1810.

Σ' ἔγραψα πολλὰ μακρὰν ἐπιστολήν, Ἀλέξανδρε φίλε, τὴν 24 τοῦ περασμένου μηνός. Χθὲς ἐπέμφθη πρὸς τὸν Franck διὰ τοῦ Allais τὸ Σανδύκιον τῶν πρὸ πολλοῦ παραγγελθέντων βιβλίων διὰ νὰ σὲ τὸ στείλῃ αὐτοῦ. Εἶναι σημειωμένον AZ N° 10. Τὸν εἶπα, ἂν ἦναι εἰς καιρόν, νὰ δράμῃ εἰς τὸν ἀμαξῶνα νὰ μεταβάλῃ τὸ AZ εἰς τὸ AB· ἀλλὰ δὲν ἐξεύρω ἂν ἐπρόφθασε. Τοῦτο ὅμως δὲν φέρει ζημίαν.

Ἐδῶ κλεισμένον θέλεις εὑρεῖ τὸν λογαριασμὸν τοῦ Allais μὲ δύο ἢ τρεῖς παρατηρήσεις πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν ζητησάντων τὰ βιβλία, ὡς εἶναι παραδείγματος χάριν ἡ περὶ τοῦ Λεξικοῦ τῆς μυθολογίας τοῦ Noel. Νεαρὸν ἐκβαλμένον ἀπὸ τὸν τύπον (τρίτη ἔκδοσις) ἦτο τῶν ἀδυνάτων νὰ στιχωθῇ, χωρὶς νὰ κατασπιλωθῇ. Τὰ 1535 φράγκα (ἐξεύρεις ὅτι τώρα πλέον δὲν εἶναι διαφορὰ

μεταξὺ φράγκων καὶ λιτρῶν), τὸν ἔστειλα χθὲς μὲ διπλήν μου ἀποχὴν νὰ τὸ λάβῃ ἀπὸ τὸν Μαρτῖνον. Ὅθεν δὲν ἐπέρασα τίποτε μήτε εἰς τὸ χρέος μήτε εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ λογαριασμοῦ σου.

Σὲ περικλείω πρὸς τούτοις ἕτερον λογαριασμὸν τοῦ Allais διὰ τὴν 74 παράδοσιν τῆς ἀϊδίου καὶ ἀτελευτήτου Ἐγκυκλοπαιδείας, ἐπειδὴ μ' ἔγραψες νὰ τὴν ἀκολουθῶ. Εἰς αὐτὴν τὸν εἶπα νὰ προσθέσῃ καὶ τὸν Εὔδοξον τοῦ Delenge, καὶ τοῦ Koch τὸ Tableau des revolutions de l'Europe, δύο βιβλία ἄξια μεταφράσεως, τὰ ὁποῖα δύνασαι νὰ κοινωνήσῃς πρὸς τὸν Φιλαδελφείας. Ὁ δὲ Allais ἐπρόσθεσε καὶ ἄλλα δύο, διὰ τὴν ἀνάγκην νὰ συναρμόσῃ μὲ τὸ Σανδύκιον τὸ μικρὸν χωριστὸν πακέτον. Κατ' εὐτυχίαν τὸ Lettres à Sophie sur la physique δὲν εἶναι κακόν, μηδὲ μεταφράσεως ἀνάξιον. Ἡ μυθιστορία τῆς Lady Hamilton δύναται νὰ πωληθῇ μὲ κέρδος. Τὸ περιέχον τὴν ἐγκυκλοπαιδείαν καὶ τ' ἄλλα ταῦτα πακέτον, εἶναι προσραμμένον εἰς τὸ Σανδύκιον ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Σημείου AZ (ἢ AB) μὲ τρόπον ὥστε δύνασαι νὰ τὸ ἀποσπάσῃς χωρὶς νὰ ἀνοίξῃς τὸ Σανδύκιον. Ὁ λογαριασμὸς τοῦ Allais διὰ τὸ πακέτον τοῦτο εἶναι φρ. 100.75· ἐκ τῶν ὁποίων ἐπέρασα εἰς χρέος τοῦ λογαριασμοῦ σου φρ. 90. Τοῦτον μόνον τὸν λογαριασμὸν στεῖλέ με ὀπίσω.

Σὲ πέμπω τελευταῖον καὶ τὴν πρὸς τὸν Ἰατρὸν Ἀσάνην αὐτόθεν σταλεῖσαν ἐπιστολὴν πρὸς ἐμέ. Τὸ παλληκάριον τοῦτο εἶχεν ἀποδημήσει εἰς συνοδίαν τοῦ ἄλλου παλληκαρίου (τοῦ Μοσχοκεφάλου) διὰ νὰ περιέλθωσι τὴν Ἰταλίαν, καὶ νὰ γνωρίσωσι «Πολλῶν ἀνθρώπων ἄστεα καὶ νόον» εἰς ὠφέλειαν τῆς πατρίδος των. Ὦ πόσον ὠφε-

λιμώτεροι ἤθελαν εἶσθαι εἰς αὐτὴν καὶ αὐτοί, καὶ αὐτῶν ἄλλοι πολλοὶ παρόμοιοι, ἐὰν ἡ τυφλὴ τύχη τοὺς ἔθετεν εἰς τῶν γεωργῶν τὴν τάξιν (διὰ τὴν ὁποίαν ἡ φύσις τοὺς ἐγέννησε) καὶ ἀντὶ βιβλίων ἔδιδεν εἰς τὰς χεῖράς των ἀξινορύγια καὶ δικέλλας. Καὶ ὁ Κρὴς καὶ ἐγὼ ἐσπουδάσαμεν νὰ ἐμποδίσωμεν τὸν ἐξοχώτατον ἀπὸ τὴν περιήγησιν τῆς Ἰταλίας τόσον περισσότερον ἄκαιρον καὶ γελοίαν, ὅσον δὲν εἶχε μηδὲ χιτῶνας ἱκανούς, διὰ τὴν εἰς τὴν ὁποίαν ὁ πατήρ του (ἴσως δικαίως) τὸν ἀφῆκεν ἀναργυρίαν· ἀλλὰ δὲν ἐστάθη τρόπος. Ἐγὼ δὲ ὁ τάλας ἀφ' οὗ ἐδαπάνησα 36 σολδία διὰ τὴν ἐπιστολήν του, ἀναγκάζομαι καὶ πάλιν νὰ ἐξοδευθῶ καὶ νὰ σ' ἐξοδεύσω, διὰ νὰ ἀποφύγω τὰς περαιτέρω δαπάνας. Ὅθεν παρακαλῶ (εἶναι νομίζω ἡ ἐπιστολὴ ἀπὸ τὸν Σβάρτζ) νὰ δώσῃς τὴν εἴδησιν, καὶ πρὸς τὸν στείλαντα, καὶ πρὸς τὸν Γαζῆν ἀπὸ μέρους μου, ὅτι ὁ Ἀσάνης δὲν εἶναι πλέον ἐδῶ. Τοιαύτας ἐπιζημίους δαπάνας ἔκαμα καὶ δι' ἄλλους πολλάς.

Τίς εἶναι ὁ ἄλλος ἐξοχώτατος Ἀσκληπιάδης ἐχθρός σου καὶ ἐχθρός μου, περὶ τοῦ ὁποίου μ' ἔγραφες εἰς τὰς προλαβούσας ἐπιστολάς; δὲν ἐδυνήθην νὰ τὸν μαντεύσω.

Ὑγίαινε! Καῖε τὰς ἐπιστολάς μου.

129.

Ὀκτώβριος 1810.

Ἀπὸ τὴν ἐδῶ κλεισμένην πρὸς τὸν Νεοκαισαρείας περὶ ὑποθέσεων παντάπασιν ἀνοικείων εἰς ἐμέ, συμπεραίνεις, Ἀλέξανδρε φίλε, ποῖαι καὶ πόσαι πρέπει νὰ ἦναι αἱ ἀλ-

λαχόθεν ἐνοχλήσεις, ὅσαι ἔχουν κάποιαν οἰκειότητα μὲ τὴν κατάστασίν μου, καὶ ἐκ τούτου δεύτερον συμπέρασμα εὔκολα σύρεις, ὅτι εἶναι ἀδύνατον εἰς ἐμὲ κατὰ τὸ παρὸν νὰ σὲ γράψω εἰς πλάτος. Ἐβασανίσθην ὅλην μου τὴν νεότητα ὁ ἄτυχος μὲ ἐλπίδα νὰ εὕρω μικρὰν ἀνάπαυσιν εἰς τὸ γῆρας· καὶ τὸ γῆράς μου ἔγινεν ἀσυγκρίτως πολυπονώτερον ἀπὸ τὴν νεότητα. Τοῦτο πάλιν τὸ ἀπροσδόκητον τοῦ Νεοκαισαρείας μοῦ ἔπεσεν εἰς τὴν κεφαλὴν ὡς κεραυνός. Δὲν ἐμπορῶ νὰ σὲ περιγράψω τὴν τραγικὴν καὶ κωμικὴν ἐντάμα τοῦ προσώπου μου ἀλλοίωσιν ὅταν ἀνοίξας τὴν ἐπιστολήν του εὗρηκα μέσα *προτέστα προκούρας* καὶ ἄλλα τοιαῦτα πικρὰ εἰς ἐμὲ χαρτιά, γλυκασμένα μὲ πολλὰ ἐγκώμιά μου καὶ ἀναριθμήτους εὐχὰς καὶ εὐλογίας. Κάμε τὸ λοιπόν, φίλε, διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ, χαιρέτισε καὶ παρακάλεσε ἀπὸ μέρους μου τὸν ἀδελφόν σου κύριον Μηχαὴλ νὰ μὲ ἐλευθερώσῃ, παρακινῶν τὸν ἱεράρχην (εἴτε πληρωθῇ, εἴτε μή, ἡ συναλλαγματικὴ γραφὴ) νὰ κατευθύνῃ εἰς τὸ ἑξῆς πρὸς τὸν Κρῆτα τὰ περαιτέρω περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως κινήματα. Ἀρκετὸς εἶναι ὅσον ἔχασα καιρὸν εἰς τὰς πολλὰς συνελεύσεις καὶ συνομιλίας, καὶ εἰς τοὺς πολλοὺς δρόμους πρὸς τὸν χρεωφειλέτην του. Χωρὶς ταύτης τῆς τριψημερίας, μὲ τοῦτον τὸν ταχυδρόμον ἤθελα σὲ πέμψει τὰ εἰς τοὺς Αἰσωπικοὺς μύθους προλεγόμενά μου· ἀλλὰ τώρα, χάρις εἰς τὸν Νεοκαισαρείας! πρέπει νὰ προσμένῃς ἀκόμη τινὰς ἑβδομάδας.

Τὴν ἐγκεκλεισμένην ἄλλην εἶναι πολλαὶ ἡμέραι ἀποῦ μὲ τὴν ἔφερεν ὁ Βάμβας· ἀλλ' ἐπρόσμενα νὰ λάβῃ τέλος τοῦ Νεοκαισαρείας ἡ ὑπόθεσις, διὰ νὰ σὲ τὴν στείλω.

Τῶν βιβλίων ἡ τελευταία ζήτησις ἡ παρὰ σοῦ δὲν

ἀμελήθη· μήτ' ὀλίγας ἡμέρας ἐλπίζω ὅτι θέλουν ἑτοιμασθῆν ὅλα καὶ σταλθῆν αὐτοῦ.

Εἰς τὰ ῥηθέντα Προλεγόμενα θέλεις εὑρεῖν ὄχι ὀλίγα νεάκουστα καὶ ἀξιάκουστα εἰς ἡμᾶς, καὶ μὲ εὐχαριστησίν σου ἐλπίζω. Ὑγίαινε!

130.

10 Ὀκτωβρίου 1810.

Καλὴν ἡμέραν! ἔλαβα χθὲς τὴν ἐπιστολήν σου, περιχουσαν τὴν τοῦ Στ. καὶ τὴν τοῦ Ζ. Ἀλλὰ περὶ αὐτῶν καιρὸς δὲν εἶναι τώρα· ἡ ἐπιστολή μου ἔχει ἄλλην ὑπόθεσιν.

Χθὲς εἰς τὰς τρεῖς ἥμισυ ὥρας μετὰ τὸ μεσημέριον, ὀλίγον πρὶν λάβω τὴν ἐπιστολήν σου, μ' ἀπαντᾶ εἰς τὴν ὁδὸν ὁ Γάδος, καὶ μὲ ἀναγγέλλει ὅτι τὸ πρωῒ τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ὑπῆγαν παρὰ τοῦ Ἀστυνόμου εἰς τοῦ Κρητός, καὶ τὸν ἐσήκωσαν. Τοῦτο βέβαια πρέπει νὰ ἦναι κατὰ λάθος, ἢ κατὰ διαβολὴν ἐχθροῦ τινος· ὅτι δυσκολαίνομαι νὰ πιστεύσω τόσην ἀγνωσίαν εἰς τὸν Κρῆτα, ὥστε νὰ ἀναμιχθῇ εἰς πράξεις ὑποκειμένας εἰς τὴν ἐφορίαν τῆς Ἀστυνομίας. Ὁ γάδος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς ἀπαντήσεις δὲν μὲ ὁμιλεῖ. Ἡ εὐχαρίστησις μὲ τὴν ὁποίαν μὲ τὸ ἀνήγγειλε, καὶ τὴν ὁποίαν μηδ' ἡ προποιητή του συλλύπησις νὰ σκεπάσῃ δὲν ἐμπόρει, μὲ βάλλει εἰς ὑποψίας. Ὅταν τὸν εἶπα, ὅτι τὸ πρᾶγμα πρέπει νὰ ἦναι κατὰ λάθος, μ' ἀπεκρίθη ὅτι καὶ αὐτὸς ἐλπίζει νὰ ἦναι τοιοῦτον· «ἀλλ' ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος πάλιν (εἶναι λόγια ἰδικά

» του) ἡ Ἀστυνομία εἰς τοιαῦτα δὲν κινεῖται ἁπλῶς καὶ » ὡς ἔτυχε, χωρὶς νὰ ἔχῃ ἀφορμὰς εὐλόγους ».

Ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, ἔκριν' ἀναγκαῖον νὰ σὲ τὸ ἀναγγείλω πάραυτα.

Πρὸς τὸ βράδυ (χθὲς) ὑπῆγα εἰς τοῦ Κρητὸς διὰ νὰ ἐρευνήσω ἀκριβέστερον περὶ τοῦ συμβάντος. Ἡ θυρωρὸς μὲ εἶπε ὅτι ὁ Ὠθωμανὸς πρέσβυς ἐκινήθη εἰς τὸ νὰ τὸν ζητήσῃ ἀπὸ τὸ Κράτος, ὡς ὑπήκοον τῆς Πόρτας. Δὲν ἐξεύρω πλέον ποῖον ἀποτέλεσμα ἐγέννησε τοῦ Πρέσβεως ἡ προστασία. Ὑγίαινε.

131.

5 Νοεμβρίου 1810.

Ἀσπάζομαι.

Ὁ Κρὴς ἤδη λυτρωθείς, πιθανὸν ὅτι σ' ἔγραψε τὰ πάθη καὶ τὰς αἰτίας τῶν παθῶν του. Τὸν Κούμαν παρηγόρησε, καὶ συμβούλευσε νὰ κρατηθῇ εἰς τὴν Σμύρνην ἀναποσπάστως μὲ ἐλπίδα χρηστοτέρας καταστάσεως· εἰς τὴν ὁποίαν ἐλπίζω νὰ συνεργήσω κ' ἐγώ, ὡς θέλεις ἰδεῖν εἰς τὴν μετὰ τὴν παροῦσαν ἐπιστολήν μου. Ἡ ἐπιχείρησις τῆς συνεργίας ταύτης ἤθελε σὲ σταλθῆν ταχύτερον, ἐὰν αἱ ἀσχολίαι μου ἦσαν ὀλιγώτεραι, καὶ τὸ σωμάτιον εὐρωστότερον καὶ τὸ ψυχάριον ἐλεύθερον ἀπὸ παντὸς εἴδους ἀνίας. Ὑγίαινε.

Ἴδες εἰς τὴν τελευταίαν τῶν Ζ. ἐπιστολὴν ὅτι ἔδωκαν (εἰς τίνα δὲν ἐξεύρω) προσταγὴν νὰ μὲ σταλῶσιν 6000

φρ. Μέχρι ταύτης τῆς ὥρας δὲν ἔλαβα τίποτέ ποθεν.

Ἀκόμη ὁ ἐδῶ πρὸ πολλοῦ φθάσας Φιλιππίδης δὲν μὲ ἠξίωσε τῆς ὄψεως του. Τί προσμένεις ἀπὸ τὰς ἐπιστήμας ὅταν δὲν ἐπικτίζωνται εἰς παιδικὴν καλὴν ἀνατροφήν;

Εἰς τὸ πῦρ.

132.

8 Νοεμβρίου 1810.

Φίλε Ἀλέξανδρε, ἀσπάζομαί σε.

Ταύτην τὴν ὥραν σὲ γράφω ἐνοχλούμενος ἀπὸ ποδαγρικοὺς πόνους· ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ σὲ γράψω. Ἔλαβα τὴν 27 Ὀκτωβρίου ἐπιστολήν σου· εἰς τὴν ὁποίαν θέλω ἀποκριθῆν ἄλλοτε, ὡς τόσον ἐμήνυσα τὸν Κρῆτα νὰ ἔλθη πρὸς ἐμὲ νὰ λάβῃ τὴν συναλλαγματικὴν τοῦ Ράλλη, καὶ νὰ τὴν οἰκονομήσῃ κατὰ τὴν διαταγήν σου.

Ἔρχομαι τώρα εἰς τὸ ὁποῖον μὲ ἀναγκάζει νὰ σὲ γράψω. Κλεισμένας ἐδῶ βλέπεις ἐπιστολὰς δύο. Ἡ πρώτη εἶναι πρὸς τοὺς Χίους τῆς Σμύρνης. Παρακαλῶ σε νὰ τὴν στείλῃς ἀσφαλῶς, διότι, ἂν χαθῇ, δύναμιν νὰ γράψω ἄλλην δὲν ἔχω. Ἀφοῦ τὴν ἔγραψα καὶ τὴν ἀνέγνωσα κατὰ συνέχειαν, ἐκατάλαβα ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ γενῇ δραστικωτέρα. Μ' ὅλον τοῦτο, καὶ ὡς εἶναι ἐλπίζω νὰ ἐνεργήσῃ, ἐὰν λάβῃ τὴν τύχην νὰ πέσῃ εἰς χεῖρας ἀναγνώστου τοιούτου, ὁποῖος νὰ ἔχῃ ἰδέαν τοῦ πόσην δύναμιν ἔχει ἡ κατ' ἦθος καὶ καθ' ὑπόκρισιν ἀπαγγελία, εἰς ἀκοὰς συναθροισμένου λαοῦ. Διὰ τοῦ Κούμα νὰ τὴν

πέμψῃς δὲν συμφέρει· αὐτὸς πρέπει νὰ ἦναι εἰς τὰ τοιαῦτα ἁπλοῦς θεατὴς καὶ ἀκουστής. Συμφέρει ἴσως ὅμως νὰ τὸν προμηνύσῃς τὸ πρᾶγμα, διὰ νὰ συμβουλευθῇ μὲ τὸν Κάππαριν, ἢ μέ τιν' ἄλλον, νὰ δοθῇ ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐπιστολῆς εἰς κανένα νέον παιδευμένον, ὅστις πρέπει νὰ τὴν ἀναγνώσῃ πρότερον καθ' ἑαυτὸν δὶς καὶ τρίς, καὶ νὰ μελετήσῃ καλῶς τὴν θεατρικὴν ἀπαγγελίαν της. Ἐνθυμᾶσαι τὸ τοῦ Δημοσθένους «τί πρῶτον ἐν Ῥητορικῇ; » ὑπόκρισις· τί δεύτερον; ὑπόκρισις· τί τρίτον; ὑπόκρι» σις»! Περισσότερον ἡ ὑπόκρισις τῆς ἀναγνώσεώς μου, παρὰ ἡ ἀξία τῶν γραφομένων, ἐκίνησε τὸν Βάμβαν εἰς δάκρυα, τὰ ὁποῖα (τὸ κωμικώτερον) διεδόθησαν εἰς ἐμὲ τὸν ἀναγνώστην. Εἶναι ἀδύνατον μεταξὺ τοσούτων καλουπακίων νὰ μὴν εὑρεθῶσι καὶ τινὲς ἔχοντες αἴσθησιν καὶ ψυχὴν τοῦ Βάμβα. Ἂς προειδοποιήσῃ ἀκόμη ὁ Κούμας τὸν Κάππαριν, ἢ πιστὸν ἄλλον τινα, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ κατευθύνεται ὄχι εἰς μόνον τὸ ἰδίως ὀνομαζόμενον ρουφίτιον τῶν Χίων τῶν ἐχόντων ἐργαστήρια εἰς τὰ δύο Βεζεστένια, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς μεγαλεμπόρους τοῦ Βεζὶρ Χανίου, καὶ ἁπλῶς εἰς ὅλους τοὺς παρεπιδήμους Χίους τῆς Σμύρνης, ἤγουν ἐξαιρουμένων τῶν εἰς Σμύρνην κατοίκων καὶ ὑπανδρευμένων Χίων. Ἀφοῦ μόνη ἡ συνέλευσις τῶν τοιούτων Χίων ἀκούσῃ τῆς ἐπιστολῆς τὴν ἀνάγνωσιν, τότε ἂς προκαλέσῃ εἰς δευτέραν ἄλλην συνέλευσιν (τὸ συμφερώτερον ἦτον εἰς τὴν αὐτήν, διὰ νὰ μὴ δώσωσι καιρὸν καὶ χώραν εἰς σμυρναϊκὰ καὶ φαρισαϊκὰ ἄλλα συνέδρια καὶ συμβούλια) ἀπὸ τοὺς ὑπανδρευμένους κατοίκους τῆς Σμύρνης εἴτε Σμυρναίους εἴτε Χίους, εἴτε ἄλλων πόλεων γεννήματα, τοὺς φρονιμωτέρους, διὰ νὰ

συμβουλευθῶσι μετ' αὐτῶν τὰ μέσα τῆς διακρατήσεως τοῦ γυμνασίου.

Ἡ δευτέρα ἐπιστολὴ εἶναι πρὸς τοὺς γενναιοτάτους, οἱ ὁποῖοι μοῦ κόπτουσι 2000 φρ. τώρα εἰς τὸ Γῆρας μου, ἤγουν, εἰς καιρὸν ὅταν αἱ χρεῖαί μου αὐξάνωσι. Ἄλλως δὲν τοὺς συγχωρῶ τοιοῦτον μικροπρεπὲς ἔργον, πλὴν ἂν μεταθέσωσι ταύτην τὴν ποσότητα εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς Σμύρνης. Παρακαλῶ σε περὶ ἐμοῦ νὰ μὴ τοὺς ἀναφέρῃς τίποτε· ἀλλ' ἐξ ἐναντίας νὰ τοὺς παρακινήσῃς θερμῶς νὰ βοηθήσωσι τὸν Κούμαν. Καλὸν ἴσως ἤθελεν εἶσθαι νὰ κοινωνήσῃς τὴν πρὸς αὐτοὺς (ὄχι τὴν πρὸς σὲ ταύτην μου) ἐπιστολήν, καὶ εἰς τὸν Κύριον Σταῦρον Ἰωάννου, ἀσπαζόμενος καὶ παρακαλῶν αὐτὸν νὰ γράψῃ ἰδίως πρὸς τοὺς γενναίους νὰ δείξωσι κἂν τὴν γενναιότητά των εἰς τὸν Κούμαν. Κάμε ὅτι δύνασαι, νὰ μὴ φύγῃ ὁ Κούμας ἀπὸ τὴν Σμύρνην· βάλε τὰ δυνατά σου νὰ μὴ νικηθῇ ἡ φιλοσοφία ἀπὸ τοὺς ὑποκριτὰς καὶ Φαρισαίους.

Ἂν ἀληθῶς μὲ ἀγαπῶσιν ὁ Παντίας καὶ ὁ Ῥώτας ἂς τὸ δείξωσιν ἐμπράκτως, πέμποντες εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς Σκορδουλισμένης Σμύρνης ὅσα εἶχαν ἀποφασίσει νὰ ῥίψωσιν εἰς τὴν θάλασσαν διὰ νὰ ἔχωσι τὴν εἰκόνα τοῦ ποδαγρικοῦ. Εἰπὲ εἰς αὐτοὺς ταῦτα ἀπὸ μέρους μου. Ὑγίαινε! Δός με χωρὶς ἀργοπορίαν μόνην τὴν εἴδησιν ὅτι ἔλαβες τὴν παροῦσαν.

Διὰ τύχην μου κατεστήθη παντάπασι Γελοῖος ὁ Γαίλιος, ὡς θέλεις συμπεράνει ἀπὸ τὸ κλεισμένον κατ' αὐτοῦ νέον Σκῶμμα.

133.

17 Νοεμβρίου 1810.

Ἀσπάζομαί σε.

Εἰς τὴν 8 τοῦ παρόντος πέμπων τὴν πρὸς τὸν Ζ. ἐπιστολὴν καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἐν Σμύρνῃ Χίους, ἢ διὰ τοὺς ἀρθριτικοὺς σφοδροὺς τότε πόνους, ἢ διὰ τοὺς συνήθεις μου ῥεμβασμούς, ἐλησμόνησα νὰ περικλείσω καὶ τὰ λειπόμενα τῶν Προλεγομένων εἰς τὸν Αἴσωπον. Μόλις μετὰ πολλὰς ἡμέρας τὸ ἐκατάλαβα, ὁπότε τὰ εὗρηκα κρυμμένα μεταξὺ πολλῶν ἄλλων τυπογραφικῶν δοκιμίων τοῦ Στράβωνος. Λάβε τα λοιπὸν τώρα. Ἡ *παγιδευτικὴ θεολογία* φυσικὰ θέλει σὲ κινήσει εἰς ὑπόνοιαν, ὅτι ἀποβλέπει τὴν πρὸ μικροῦ καταδρομὴν τοῦ ταραχοποιοῦ Παρίου. Τὸ πρᾶγμα ἔχει βέβαια πολλὴν οἰκειότητα· ἀλλ᾽ ὅμως ἐστάθη αὐτοματισμοῦ ἔργον, ἐπειδὴ ὅταν τὸ ἔγραφα, δὲν εἶχα ἀκόμη μάθει παρὰ σοῦ τὰ βωμολόχα παλαίσματα τοῦ κακοῦ γεροντίου.

Τὰ ζητηθέντα βιβλία διὰ τὸν Σχινᾶν τοῦ Βυζαντίου ἑτοιμάζονται. Θέλουν σταλθῆν εἰς χωριστὸν κιβώτιον μὲ 100 σώματα Αἰσώπου. Σήμερον γράφω πρὸς τοὺς Μοσπ. καὶ Πατρ. ζητῶν τὰ δηλούμενα εἰς τὴν ἐπιστολὴν Ζ. 6000 φρ. Κλεισμένην ἐδῶ σὲ πέμπω καὶ τὴν ὁμολογίαν τοῦ Κρητός.

134.

9 Δεκεμβρίου 1810.

Φίλε ἀσπάζομαί σε.

Καιρὸν ν' ἀποκριθῶ εἰς τὰς ἐπιστολάς σου δὲν ἔχω. Εἶναι τρεῖς ὁλόκληροι ἡμέραι ἀποῦ ἄλλο δὲν γράφω πλὴν ἐπιστολάς. Ἔχω παρὰ ταύτας καὶ τῆς ἀρθρίτιδος τὰς ἀλγηδόνας, καὶ ψυχικὰς ἄλλας μελαγχολίας.

Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος μηνὸς σ' ἐπέμφθη διὰ τοῦ Franck Πάλα σημειωμένη MZ N° 5, περιέχουσα 100 σώματα Αἰσώπου εἰς φύλλα διὰ λογαριασμὸν τῶν Ζωσιμάδων. Παρὰ ταῦτα θέλεις εὑρεῖ 9 ῥαμμένα κατὰ τὸ σύνηθες, καὶ 8 δεμένα.

Ἀπὸ τὰ ῥαμμένα δὸς νὰ ζήσῃς!

1 Τὸν Γαζῆν.

1 Τὸν Παντίαν Ῥάλλην.

1 Τὸν Ῥώταν.

1 Τὸν Πόπ.

1 Τὸν ἰατρὸν Ἀλεξανδρίδην ἐὰν εὑρίσκεται αὐτοῦ. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἄλλους.

Ἀπὸ τὰ στιχωμένα εἶναι: Δεμένα εἰς δέρμα μόσχινον.

1 Διὰ σέ,

1 τὸν Πρώην Οὐγγροβλαχίας Δοσίθεον,

2 τοὺς δύο σου ἀδελφούς,

1 τὸν Κούμαν,

1 τὸν Νικόλαον Πετρίτζην,

Demi reliure.

1 τὸν Ἀδελφόν μου Α. Κοραῆν,

1 τὸν Πρωτοψάλτην Δημήτριον Λῶτον.

Ἔλαβα τέλος πάντων καὶ τὴν πολυπόθητον Γούναν ἀπὸ τὴν Λειψίαν. Ὁ κομιστὴς αὐτῆς ἦτο ὁ φίλος σου καὶ φίλος μου ὁ ἐξοχώτατος ἰατρὸς Ἀναστάσιος Γεωργιάδης. Μὴ λησμονήσῃς (παρακαλῶ σε) νὰ μὲ σημειώσῃς τὴν τιμὴν τῆς Γούνας.

Δὲν ἐξεύρω, ἂν δυνηθῶ νὰ γράψω μὲ τὸν παρόντα ταχυδρόμον πρὸς τὸν Ζωσιμᾶν· ἔπειτα μηδ' (ὄχι *μήτ'*) ἐξεύρω τί νὰ γράψω, μὴν ἐξεύρων ἂν ἐπιμένῃς εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ νὰ μὴ στείλῃς τὴν πρώτην μου ἐπιστολήν, ἀπόφασιν ἴσως καλήν, ἴσως δὲ καὶ κακήν. Ἀποθνήσκω, φίλε, ἐὰν αὐτοὶ ἀκολουθοῦντες νὰ μὲ πληρόνωσιν ὡς πρότερον, νομίζουν ὅτι ἔχουν καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ζητῶσι παρ' ἐμοῦ ἔργον ἀνάλογον (κατὰ τὴν κρίσιν αὐτῶν *ἀνάλογον*) τῆς πληρωμῆς, καὶ νὰ μ' ἀνερωτῶσιν συνεχῶς τί κάμνω, ποῦ εὑρίσκομαι, πόσους τόμους ἐκδίδω κατὰ μῆνα, ἴσως δὲ καὶ καθ' ἑβδομάδα. Οἱ ἄνδρες κατὰ δυστυχίαν, στοχάζονται τὸ ἔργον βαναυσικόν, καὶ δὲν ἔχουν οὐδεμίαν ἰδέαν, πόσας ἐρεύνας, πόσον κόπον χρειάζεται ἓν μόνον προοίμιον οὐτιδανὸν ὡς τὸ τοῦ Αἰσώπου. Δὲν ἐξεύρουν ὅτι πολλάκις ἀναγκάζομαι νὰ ἀφίνω τὸ ἔργον μου, καὶ νὰ τρέχω εἰς τὸν τυπογράφον, διὰ νὰ διορθώσω, ἢ διὰ νὰ προλάβω νὰ ἐμποδίσω κἀνὲν ἁμάρτημα τῆς διανοίας μου. Δὲν ἐξεύρουν ὅτι πολλάκις τὴν νύκτα (καὶ τοῦτο συμβαίνει δὶς καὶ τρὶς τῆς ἑβδομάδος) πηδῶ ὡς διωκόμενος ἀπὸ τὴν κλίνην καὶ ἀνάπτω φῶς, διὰ νὰ σημειώσω μὲ τὸ μολύβδινον κονδύλιον κἀμμίαν ἔννοιαν οἰκειοτέραν εἰς τὰς σημειώσεις, ἢ τὰ προλεγόμενα, τὴν ὁποίαν ἐγέννησεν ἡ σιωπὴ τῆς νυκτός, καὶ φοβοῦμαι μὴν ἐξαλείψῃ ἀπὸ τὴν μνήμην μου τὸ μέχρι τῆς ἡμέρας διάστημα. Ὅλα ταῦτα τὰ βάσανα (ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὁ Πα-

παδούκας εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν ἐδοκίμασεν ποτὲ κἀνὲν) εἶναι δι' ἐμὲ « σὴς βιβρώσκων ὀστέα »· καὶ ὅταν σὲ λέγω *Ἀποθνήσκω*, δὲν ἐννοῶ τόσον τὸν σωματικὸν θάνατον, ὅσον φοβοῦμαι μή μου θανατώσῃ πρὸ τούτου τὸ λογικὸν καμμία ἀποπληξία ἢ παράλυσις. Διὰ ταύτας τὰς αἰτίας ἐπεθύμουν πολύ, ὄχι νὰ παραιτηθῶ ἀπὸ τὴν εἰς τ' ὄνομά των ἐξακολούθησιν τῆς Ἑλλ. Βιβλ., ἀλλὰ διὰ τῆς παραιτήσεως τῶν 2000 φρ. νὰ ἀγοράσω τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ μὴν ἀνερωτῶμαι νὰ μὴ βιάζωμαι περὶ τοῦ ἔργου μου, ὡς βιάζεται ὁ σκυτοτόμος, ὡς βιάζεται ὁ ῥάπτης. Τόσον πολλὴ εἶναι ἡ τὴν ὁποίαν αὐτὸς εἰς ἐμαυτὸν κάμνω βίαν, ὥστε ἐξωτερικὴ ἄλλη βία (σὲ βεβαιόνω) ἄλλο νὰ ἀποτελέσῃ δὲν ἐμπορεῖ, παρὰ σφάλματα πολλὰ εἰς τὸ ἔργον μου, ἀτιμίαν εἰς ἐμέ, καὶ τέλος ὄλεθρον. Καλὸν ἦτο λοιπὸν νὰ σταλθῇ ἡ ἐπιστολή μου· ἐὰν ὅμως ἐπιμένῃς εἰς τὸ νὰ τὴν κρατήσῃς, δός με τὴν εἴδησιν μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ταχυδρόμου, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἀνάγγειλε καὶ εἰς αὐτοὺς ἐκ μέρους μου ὅτι προσμένω τὸν λογαριασμὸν τοῦ τυπογράφου, διὰ νὰ τοὺς πέμψω ἐν ταυτῷ καὶ τὴν δαπάνην τοῦ τύπου τοῦ Αἰσώπου, καὶ τὸν χρονικὸν ὁλόκληρον λογαριασμόν. Εἰπέ του ὅτι εἶμαι καὶ ἄῤῥωστος ὀλίγον, καὶ θέλεις εἰπεῖ τὴν ἀλήθειαν. Αἱ ἀλγηδόνες τῆς ἀρθρίτιδος μοῦ κρατοῦν ταύτην τὴν ὥραν τὸ στῆθος, καὶ μὲ σείουσι μὲ βῆχα πολύν· ἂν ἀναβῶσιν ἀνωτέρω, je ne réponds plus de moi. Ἡσυχίαν ζητῶ, καὶ ἡσυχίαν νὰ εὕρω δὲν δύναμαι.

Ἂς μεταβῶμεν εἰς ἄλλα ὄχι χαριέστερα, ἀλλὰ κωμικώτερα. Ὁ ἀστρονόμος δὲν ἐκατέβη ἀκόμη ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν πενιχράν μου κατοικίαν· ὅθεν κινδυνεύω ν' ἀποθάνω χωρὶς νὰ τὸν γνωρίσω· ὅτι ἐγὼ ν' ἀνα-

βῶ πρὸς αὐτὸν εἶναι τῶν ἀδυνάτων, ἂν καὶ ἴσως προσμένῃ νὰ ὑπάγω ἐρευνῶν ποῦ κατοικεῖ, ὡς οἱ Μάγοι τὸν Χριστόν μας, « Ποῦ ἐστὶν ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν » Ἰουδαίων » Ἔπειτα παραπονούμεθα περὶ τοῦ Λιβορνικοῦ Γάδου ! Εἶναι καὶ τοῦτο παρατηρήσεως ἄξιον, ἡ ἔμφυτος λέγω φιλαρχία τῶν ἱερωμένων, τὴν ὁποίαν ἡ παιδεία ἀντὶ νὰ διορθώσῃ μεταβάλλει εἰς ὕβριν (insolence). Τοῦτο μὲ φέρει εἰς μνήμην τῶν γαδάρων τοὺς ὁποίους ἐθυσίαζαν οἱ ὑπερβόρεοι εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Δὲν ἐξεύρω τί τὸν ἦλθε τὸν Πίνδαρον (ἴσως διὰ νὰ κάμῃ γελοιοτέραν τὴν θυσίαν) νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ Ἀπόλλων ἔχαιρε καὶ ἐγέλα βλέπων τὰ ὑβριστικὰ σκιρτήματα τῶν σφαζομένων ὄνων.

Κλειτὰς ὄνων ἑκατόμβας
. . . . . .
Εὐφαμίαις τε μάλιστ' Ἀπόλλων
Χαίρει. γελᾷ θ' ὁρῶν Ὕβριν
Ὀρθιᾶν κνωδάλων.

Καταλαμβάνουν οἱ καλοί μας Παπάδες ὅτι σφάζονται ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν· ὅθεν ἐπρόσδραμαν τινὲς ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν παιδείαν, ἀλλὰ χωρὶς νὰ λησμονήσωσι τὰ γαδαρικὰ σκιρτήματα καὶ λακτίσματα. Μηδὲ συλλογίζονται ὅτι ὅσον αὐτοὶ σκιρτῶσι τόσον περισσότερον γέλωτα προξενοῦν εἰς τὸν προστάτην τῆς παιδείας τὸν φωτεινὸν Ἀπόλλωνα, καὶ εἰς τοὺς ἀδόλους αὐτοῦ προσκυνητὰς καὶ ὀπαδούς. Δὲν λέγω ὅτι ὅλοι εἶναι τοιοῦτοι· εὑρίσκονται καὶ τινὲς ἐλεύθεροι ἀπὸ πάθη ὀνικά, ἀλλὰ πολλὰ ὀλίγοι. Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων εἶναι ὁ Βάμβας· τὸν παρεκάλεσα νὰ συγγευθῶμεν σήμερον, μὲ ἐλπίδα νὰ διασκεδάσω

ὀλίγον τὰς θλίψεις τῆς ψυχῆς μου. Ὑγίαινε ἄπειρος καὶ ἀμέτοχος πάσης θλίψεως !

Καῦσε τὴν ἐπιστολήν.

Ἡ τιμὴ τοῦ Αἰσώπου εἶναι 12 φράγκα καθαρά. Τόσα πληρόνουσιν οἱ βιβλιοπῶλαι καὶ τὸν πωλοῦσιν αὐτοὶ εἰς τὸ κοινὸν 14.

Πολλὰς ἡμέρας ἔχω ἀποῦ δὲν ἴδα τὸν Κρ. Δὲν ἐξεύρω τί κάμνει, μηδὲ τί ἀπεφάσισε περὶ τῆς ἀποδημίας του. Τὸ αἴτιον τῶν συμβάντων εἰς αὐτὸν ἦτον ὑπόνοια ἀλληλογραφίας μὲ τὸν μεταφραστὴν τῆς Φαίδρας· ἐφάνη ὅμως ἀθῶος μετὰ τὴν ἀκριβῆ ἔρευναν τῶν χαρτίων του. Συνεδιεβάλθη μ' αὐτὸν καὶ ὁ στείλας τὴν συναλλαγματικὴν P. ἢ μᾶλλον ἔμπλεξεν ὁ Κρὴς διὰ τὸν P. Οὗτος χρεωστεῖ τὴν ἡσυχίαν του εἰς τὴν προφθάσασαν ἀποδημίαν του. Ταῦτα σὲ λέγω ὡς ἀναγκαῖα νὰ γινώσκωνται. *Ντελιολὰν τζηκμὰ γιολτάν, μπελὰ γκελὶρ μπασινά.* Ἐκ τούτων συμπεραίνεται καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς προνοίας νὰ μὴ πεμφθῇ ἡ ἀνάκρισις τῆς τραγῳδίας εἰς τὸν Κ. ὅστις μητ' αὐτοὺς μήτε τὰς μεταφράσεις ἐπιθυμεῖ νὰ γνωρίσῃ.

135.

25 Δεκεμβρίου 1810.

Μετὰ τὴν πρὸς τὸν Ζωσιμᾶν (ἐδῶ κλεισμένην) ἀς ἔλθω τώρα φίλε καὶ εἰς τὴν πρὸς σέ, εἰς ἀπόκρισιν τῶν ἐπιστολῶν σου, 29 Σεπτ., 20 καὶ 27 Ὀκτ. καὶ 21 Νοεμβρ.

Ἐμπόδισας βέβαια μὲ καλὸν σκοπὸν τὴν προτέραν

πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολήν μου· φοβοῦμαι ὅμως μὴν ὁ καλὸς σκοπός σου οὗτος κατασταθῇ εἰς ἐμὲ ὀλέθριος. Ἐὰν αὐτοί, φίλε, ἢ διὰ σοῦ, ἢ διὰ τοῦ Σταύρου παρακινούμενοι, ἀποκαταστήσωσι τὸ ἐτήσιον εἰς τὸ ἀρχαῖον, ἦσο βέβαιος ὅτι μὲ σκοτόνουσι καὶ διὰ τὸ δικαίωμα τὸ ὁποῖον θέλουν νομίσει ὅτι ἔχουν νὰ μ' ἀνακρίνωσι συχνὰ καὶ νὰ μὲ βιάζωσι νὰ ἐκδίδω χαρτία τυπωμένα μὲ γράμματα μαῦρα (ἄλλην ἔννοιαν ἐκδόσεως μήτ' ἔχουν μήτε δύνανται νὰ λάβωσι), καὶ διὰ τὸ ἀδιάλειπτον τῆς ὑποψίας μου μὴν ὑποπτεύωνται αὐτοὶ ὅτι τὸ ἔργον μου εἶναι ἀσυγκρίτως ἐνδεέστερον τῆς ἀξίας τῶν 5000 φρ. Πάλιν σὲ λέγω, μὲ σκοτόνουσι. Ἡ ἡλικία μου, αἱ σωματικαί μου ἀσθένειαι, αἱ ψυχικαί μου ἀνίαι, αἱ ἀκατάπαυστοι ἀσχολίαι, καὶ ἡ τὴν ὁποίαν αὐτὸς εἰς ἑμαυτὸν κάμνω βίαν, διὰ νὰ μὴν ὀπισθοποδήσω, εἶναι τοσαύτη, ὥστε μὲ εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑποφέρω ἐξωτερικὴν ἄλλην βίαν, ὅσον μικρὰν καὶ ἂν ἦναι, χωρὶς νὰ ἀπολεσθῶ.

Σμικρὰ παλαιὰ σώματ' εὐνάζει ῥοπή.

Ὅθεν παρακαλῶ σε, ἂν δὲν τοὺς ἔγραψες περὶ τούτου, νὰ μὴ τοὺς γράψῃς, ἂν θέλῃς νὰ μὴ γένω θυσία, ὄχι τῆς πατρίδος (τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι ἔνδοξον), ἀλλὰ τῆς ἀπειρίας τῶν ἀδιακρίτων εὐεργετῶν τῆς πατρίδος.

Χαρὰν μεγάλην μ' ἐπροξένησες μὲ τὴν εἴδησιν τῆς μεταβολῆς τῶν Σμυρναίων· μ' ἐλύπησες ὅμως καὶ ὄχι ὀλίγον μὲ τὴν κακήν, ἢ τοὐλάχιστον ὕποπτον, διαγωγὴν τῶν προστατῶν τῆς νέας σχολῆς· ὅτι ἡ τοιαύτη διαγωγὴ δίδει ὅπλα ἰσχυρὰ εἰς τοὺς ἐναντίους, καὶ ἀντὶ φιλοσοφίας ἐχθρῶν τοὺς δείχνει ζηλωτὰς νὰ φυλάξωσιν ἀπὸ τῶν ἁρπάγων τὰς χεῖρας τὰ χρειαζόμενα εἰς παιδείαν μέσα. Ὅπως ἂν ἦναι, λέγε πάντοτε πρὸς τὸν Κούμαν, ὅτι τὸ

μόνον ἰσχυρὸν καὶ δίκαιον, ἐνταυτῷ μέσον νὰ πολεμῇ τοὺς ἐχθρούς του, καὶ τέλος νὰ τοὺς καταπονέσῃ, εἶναι νὰ βάλῃ καλὴν τάξιν καὶ μέθοδον εἰς τὰ γραμματικὰ τῆς σχολῆς του, καὶ νὰ τὰ κάμῃ ὄντως *Καλὰ γραμματικά*. Ἂς μὴν ἀμελήσῃ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν μετάφρασιν τῆς γραμματικῆς τοῦ Βυτμάννου.

Τὴν αὐτὴν λύπην ἐδοκίμασα καὶ διὰ τὴν κατάργησιν τοῦ Βυζαντινοῦ γυμνασίου, ὄχι ὅμως καὶ τὸν ὁποῖον φοβεῖσαι φόβον, μὴ διωχθῇ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἡ φιλοσοφία. Τοῦτο, φίλε, νόμιζέ το πλέον ἀδύνατον. Ἂν καὶ καρποὺς ἀκόμη δὲν ἐγέννησεν, ἐρίζωθη ὅμως τόσον σφοδρά, ὥστε ὄχι πέντε ἢ δέκα πιναροὶ καὶ φθειριῶντες ἅγιοι, ἀλλ' ὁ χορὸς ὅλος τῶν δαιμόνων τῆς κολάσεως, καλὸς δὲν εἶναι νὰ τὴν ἀνασπάσῃ. «Ἐπέρασεν ὁ καιρὸς (ὡς λέγει τῶν Χίων ἡ παροιμία) ὅταν ἔδεναν τοὺς σκύλους μὲ τὰ *λουκάνικα*».

Ἐπροτίμων περισσότερον νὰ μοῦ εὕρῃς καὶ νὰ μὲ διδάξῃς λέξιν διὰ τὰ *Λουκάνικα* ἢ τὰ *Σουτζούκια* (τὰ ὁποῖα οἱ παλαιοὶ ὠνόμαζαν Ἀλλᾶντας) παρὰ νὰ μ' ἐρωτᾷς ἂν ἦναι συγχωρημένη ἡ χρῆσις τοῦ *Τρίποδος*. Διὰ τί ὄχι; ἐπειδὴ ἔχομεν (ἑλληνιστὶ γράφοντες τοὐλάχιστον) καὶ τὸ ὄνομα *βαλβίς*, μὴν ἔχοντες τὸ πρᾶγμα, τὸ ὄνομα *Κήρυξ*, τὸ ὁποῖον εἰς τοὺς παλαιοὺς ἦτο ἱερατικὸν ὄνομα, καὶ ἄλλα πολλὰ τὰ ὁποῖα τώρα δὲν ἐνθυμοῦμαι. Τοιαῦτα λείψανα ἀρχαιοτέρας γλώσσης καὶ θρησκείας εὑρίσκονται εἰς ὅλας τὰς γλώσσας. Ἀρκοῦμαι εἰς τὸ Immoler τῶν Γάλλων ἀπὸ τὸ Λατινικὸν Immolare παράγωγον τοῦ Mola, τὸ ὁποῖον ἐσήμαινε *κριθὴν πεφρυγμένην* (τὸ *φρύγω* εἶναι τὸ *Καβουρδίζω* καὶ μᾶς χρειάζεται καὶ δι' αὐτὸ λέξις, κἂν διὰ τὸν καφὲν) τὴν ὁποίαν ἔῤῥιπταν ἐπάνω εἰς τὸ ζῶον πρὶν τὸ σφάξωσιν.

Μ' ὅλον τοῦτο χρειάζεται καὶ εἰς τὰ τοιαῦτα κρίσις καὶ διάκρισις. Ὅσα εἶναι ῥιζωμένα εἰς τὴν γλῶσσαν ἀπὸ παλαιὰ ἀφανισμένα ἔθιμα τοῦ ἔθνους πρέπει νὰ ἀφίνωνται, ἐπειδὴ τρόπον τινὰ ἐσωματοποιήθησαν μὲ τὴν γλῶσσαν. Εἶναι ὅμως γελοῖον νὰ τὰ ἀνανεόνωμεν καὶ νὰ τ' αὐξάνωμεν χωρὶς ἀνάγκην. Τοιαῦτα εἶναι τῶν Ἀττικῶν μηνῶν τὰ ὀνόματα εἰς τὸ τέλος τῶν ἐπιστολῶν (Βοηδρομιών, Μεταγειτνιὼν κτλ.), τόσον γελοιότερα, ὅσον δὲν ἦσαν ὅλης τῆς Ἑλλάδος κοινά, ἀλλὰ μόνον τῶν Ἀθηναίων. Τοιαῦται μὲ φαίνονται καὶ τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας αἱ *Ὀλυμπιάδες*.

Σὲ εἶπα, νομίζω, ὅτι τὰ περὶ τῶν κατορθωμάτων, ἢ μᾶλλον τὰ περὶ τῆς σπουδῆς τοῦ κατορθῶσαι, τοῦ Ἰγνατίου, μὲ τὰ ἔγραψεν εἰς μάκρος καὶ πλάτος ἄπειρον ὁ Σχοινᾶς.

Σὲ εἶπα ὡσαύτως καὶ ὅτι ἔλαβα τὴν γούναν καὶ προσμένω τὴν δήλωσιν τῆς τιμῆς διὰ νὰ τὴν καταγράψω εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ σου, καὶ οὕτω νὰ σὲ στείλω τὴν ὅλην σημείωσιν τῆς ληψοδοσίας τοῦ παρόντος ἔτους, τὴν ὁποίαν ἤθελες κάμνει χριστιανικώτερα νὰ μὲ τὴν στέλλῃς σὺ (par charité). Δὲν ἔχω (ὡς μηδὲ ποτὲ εἶχα) κεφαλὴν διὰ τὰ τοιαῦτα, τώρα μάλιστα, ὅταν ἡ κεφαλή μου πάσχῃ καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὰ χαλάσματα καὶ κατεδαφίσματα τῆς ἡλικίας. «Ἔστι γὰρ καὶ διανοίας, ὥσπερ καὶ » σώματος, γῆρας». — Τὸ αἰσθάνομαι· δὲν εἶχα χρείαν νὰ τὸ μάθω ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλην. Μὲ λέγεις ὅτι εὑρίσκεις διαφορὰν εἰς τὰς 13:11. Δὲν ἔχω καιρὸν νὰ τὸ ἐρευνήσω· ὑποπτεύομαι ὅμως ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὴν *ῥιμέσσαν* τῶν 10 καθ' 100.

Τὰ τοῦ Σχοινᾶ βιβλία ἄργησαν ἕως τώρα δι' ἀπρος-

δόκητον ἀρρωστίαν (μὲ λέγει ὁ Allais) τοῦ στιχωτοῦ. Πρὸς τὴν ἐρχομένην ὅμως ἑβδομάδα λαμβάνει τέλος καὶ τοῦτο. Περιοδικὸν φιλολογικὸν βιβλίον, ὁποῖον ζητεῖς διὰ τὸν Σχοινᾶν, ἄλλο δὲν εἶναι ἐδῶ παρὰ τὸ Magasin Encyclopedique. Τοῦτο ὅμως συμφέρει νομίζω, καλήτερα, νὰ τὸ προμηθεύσῃς αὐτοῦ διὰ κανενὸς βιβλιοπώλου. Τόμους τῆς Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης δὲν ἔβαλα διὰ τὸν Σχοινᾶν, ἐπειδὴ εὑρίσκονται αὐτοῦ. Δὲν ἐξεύρω ἂν ἔκαμα καλά. Πρέπει νὰ σὲ τὸ γράψω τώρα διὰ νὰ μὴ τὸ λησμονήσω προτοῦ τελειώσω τὴν ἐπιστολήν. Σ' ἔστειλα πρὸ πολλοῦ γράμμα καὶ συναλλαγματικὴν διὰ τὸν Νεοκαισαρείας (le bon dieu le benisse!) ἀπὸ τὸν χρεωφειλέτην του Fourcade, κόνσολον τῆς Σινώπης· ὁ Forcade ἔλεγε τότε ὅτι ἑτοιμάζετο καὶ αὐτὸς ν' ἀφήσῃ τοὺς Παρισίους διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τοὺς Σινωπέας. Ἀλλ' ὁ γεννάδας εὑρίσκεται ἀκόμη ἐδῶ. Καὶ ἐπειδὴ εἶναι φόβος μέγας μὴν ἡ συναλλαγματική του στρεφθῇ ὀπίσω *μὲ τῆς πομπῆς τὰ μανδήλια*, καὶ ὁ Κρὴς τότε δὲν θέλει εἶσθαι πλέον ἐδῶ νὰ μὲ βοηθήσῃ κάμε το δι' ἀγάπην Θεοῦ, πρόλαβε νὰ μηνύσῃς τὸν ἀδελφόν σου νὰ κατευθύνῃ τὸν Νεοκαισαρείας (ἤγουν τὰς ἐπιστολάς του καὶ τὴν *προκούραν*) εἰς ἄλλον τινὰ ἐδῶ, καὶ ὄχι εἰς ἐμέ· ἢ ἂν ἔφθασαν ἤδη αὐτοῦ, κατεύθυνέ τας εἰς τὸν Ἰορδάνην, ἢ εἰς τὸν Μαρτῖνον.

Ἐζήτησα σώματα ἐπικρίσεως *Εὐδόξου* ἀπὸ τὸν Θυρῶτον· ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν δὲν τὸν ἔμειναν πλέον ἄλλα. Σὲ κατέγραψεν ὁ Κλαυέριος δι' ἄλλα δύο σώματα τοῦ ἱστορικοῦ Λεξικοῦ, τοῦ ὁποίου ἄρχισεν ἡ τύπωσις τοῦ πρώτου τόμου.

Λέγεις πάλιν *συστήσεως*, ἀντὶ *συστάσεως*, εἰς δὲν ἐξεύρω ποίαν ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς σου. Περὶ δὲ τοῦ Ἰλλυρ.

ποιητ. ἐσημείωσα ταύτην τὴν φράσιν. « Δὲν εἶναι ὅμως » μεταφραστής, ΟΥΤΕ ἄξιος φόβου ». Ἐδῶ ἐξ ἀνάγκης ἐχρειάζετο τὸ ΟΥΔΕ, διὰ τὸ προηγούμενον *Δέν*.

Τὸν ἑαυτόν του, ὄχι τὸν Θ ἐκατακάθισεν ὁ ταλαίπωρος Β, ἂν τὸ *Κατακαθίζω* σημαίνῃ τὸ ἀπὸ ὀρθὸν καὶ ὑψηλὸν καταστέινω *χαμηλὸν καὶ πλησίγειον*. Εὕρηκα μεγάλην ἀναλογίαν τῶν ἠθῶν τοῦ Θ πρὸς τὰ ἤθη τοῦ Μουστοξίδη. Ὡς τοὺς δύο τούτους εἴθε τὸ γένος νὰ εἶχε πολλούς! Ὁ Βάμβας τοὺς ὁμοιάζει, καὶ ἴσως (ἂν δὲν λανθάνωμαι) ἔχει καὶ τοῦτο προτέρημα παρ' αὐτούς, ὅτι ὡς πρεσβύτερος τὴν ἡλικίαν εἶναι καὶ ὀλιγώτερον ὑποκείμενος εἰς τὸν κίνδυνον τῆς μεταβολῆς. Ἀπὸ τὸν Ἰούλιον (ἀλλὰ τοῦτο ἂν μ' ἀγαπᾷς νὰ μείνῃ μυστικὸν εἰς σὲ μόνον) ἄρχισα νὰ τὸν δίδω 50 φράγκα κατὰ μῆνα, διὰ νὰ μὲ βοηθῇ εἰς τοὺς πίνακας, καὶ εἰς τὰς διορθώσεις τῶν τυπογραφικῶν παροραμάτων. Ἡ μέχρι τούτου βοήθεια ἐστάθη πολλὰ μικρὰ (καὶ ὄχι μεγαλητέρα θέλει εἶσθαι νομίζω εἰς τὸ ἑξῆς) ὄχι διὰ σφάλμα τοῦ Βάμβα ἀλλὰ διὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὰς περιστάσεις τοῦ πράγματος. Ἐξηγοῦμαι καθαρώτερα. Πίναξ ὡς καταλαμβάνεις καλά, εἶναι εἷς κατ' ἔτος, σπάνιον οἱ δύο. Περὶ τῶν δοκιμίων τοῦ τυπογράφου, τὸ πρῶτον εἶναι τὸ βαρύ, ἐπειδὴ παρὰ τὰς διορθώσεις τῶν σφαλθέντων εἰς τὸν τύπον, διορθώνω πολλάκις τὰ ἰδικά μου παροράματα μεταβάλλων καὶ τὰς φράσεις καὶ τὰς ἐννοίας μου. Ὅθεν ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ ἦμαι ἐγὼ ὁ διορθωτής, καὶ ὄχι ἐκεῖνος, ὅστις δὲν δύναται νὰ μαντεύσῃ τί ἐπιθυμῶ νὰ ἀλλάξω· ἔμειναν τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον· ἀλλὰ πολλάκις ἀναγκάζομαι διὰ τὸ μάκρος τοῦ διαστήματος νὰ τὸν στέλλω τὸ ἓν μόνον ἀπ' αὐτά. Μ' ὅλα ταῦτα τὸν πληρόνω μὲ εὐχαρίστησίν

μου τὰ 50 κατὰ μῆνα, διότι τὰ γινόμενα ἐξ αὐτῶν 600 κατ' ἔτος ἀνακουφίζουν ὀλίγον τὴν χρείαν του. Δὶς τοῦ μηνὸς τὸν καλῶ εἰς τὸ γεῦμά μου, καὶ μετὰ τὸ γεῦμα ὑπάγομεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ θέατρον. Κάμνει καὶ θέματα εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν καὶ ἔχει διορθωτὴν (μὴ γελᾷς) ἐμέ.

Τοῦτο ἠναγκάσθην νὰ σ' ἐξομολογηθῶ διὰ νὰ μὴ καταντήσω εἰς τὴν ὀδυνηρὰν ἀνάγκην νὰ τοῦ κόψω τὴν μικρὰν ταύτην βοήθειαν. Ἐπειδὴ ἀπεφάσισα διὰ τὴν ἡσυχίαν τῆς ψυχῆς μου νὰ ἀρκεσθῶ εἰς τὰ διδόμενα 3000 φρ. παρὰ τῶν Ζ. ἀνάγκη εἶναι νὰ ἐπινοήσω πόρους ἄλλους ἀναλόγους μὲ τὰ ἔξοδα καὶ μὲ τὰς χρείας μου. Παρακαλῶ σε λοιπὸν τὰ εὑρισκόμενα εἰς χεῖρας σου ἀργύριά μου καὶ παρὰ ταῦτα ἐὰν δυνηθῶ πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐρχομένου Φεβρουαρίου νὰ σὲ πέμψω ἀκόμη 2 ἢ 3 χιλιάδας (περὶ τῶν ὁποίων πρόλαβε νὰ μὲ γράψῃς πρὸς τίνα νὰ τὰ παραδώσω) ἂν ἦναι δυνατὸν νὰ τὰ βάλῃς εἰς καμμίαν ἐπικερδῆ πραγματείαν, κάμνων καὶ τὴν λεγομένην *σηγουρτὰν* διὰ τὰ ἐνδεχόμενα, μὲ κάμνεις χάριν. Ἐὰν ὅμως ὄχι, τότε νὰ τὰ βάλῃς εἰς τὸν τόκον εἰς τὸ κοινὸν τῆς Χίου ἢ τῆς Σμύρνης, ὅπου πληρόνουσι τόκον περισσότερον (δὲν ἐξεύρω τίς μὲ εἶπε ὅτι εἰς τὴν Σμύρνην ὁ τόκος τόρα εἶναι 12 τὰ 100) ἀλλὰ νὰ τὰ βάλῃς εἰς ὄνομά σου, καὶ ὄχι εἰς τὸ ἰδικόν μου.

26 Xbre). Τὰ μέχρι τοῦδε ἦσαν χθὲς γραμμένα καὶ τελειωμένα, ὅταν ἔλαβα πρὸς τ' ἀργὰ τὴν ἐπιστολήν σου, τῆς 11 Xbre· ἥτις ἀνανέωσε πάλιν τὴν περὶ τοῦ Κούμα λύπην μου. Κρίνω (ὡς καὶ σὺ) ὀλέθριον τὴν μετὰ τῆς παλαιᾶς σχολῆς ἕνωσιν. Εἶναι ἀληθῶς « Ἐπίβλημα » ἱματίου καινοῦ ἐπὶ ἱμάτιον παλαιὸν . . . καὶ τὸ καινὸν

» σχίζει, καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνεῖ ἐπίβλημα τὸ ἀπὸ » τοῦ καινοῦ »· κατὰ τοῦ Χριστοῦ μας τὰ λόγια. Ἂς ἀποφύγῃ λοιπόν, ἂν θέλῃ τὴν σωτηρίαν του, τὴν τραγελαφικὴν ταύτην συμπλοκὴν ὁ Κούμας, καὶ ἂς κάμῃ παντοίους τρόπους νὰ ἀναγνωσθῇ εἰς τὸ σύστημα τῶν Χίων ἡ πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολή μου.

Ὢ πόσην χαρὰν μ' ἐπροξένησεν ἡ πληρωμὴ τῶν 1000 γρ. πρὸς τὸν Νεοκαισαρείας !

Ἀπὸ τὰ ζητούμενα ἀπὸ τὸν ἀδελφόν σου, τὰ μὲν εἶναι ἀδύνατα, τὰ δὲ δύσκολα. Τὸ διὰ τί, εἰπὲ τὸν ἀδελφόν σου, καὶ ὅτι θέλω κινήσει πάντα λίθον, νὰ καταβάσω τὰ ἀδύνατα, ἂν ἦναι τρόπος, εἰς τὸν βαθμὸν τῶν δυνατῶν, καὶ τὰ δύσκολα νὰ εὐκολύνω.

Πάλιν σὲ λέγω (νὰ ζήσῃς Ἀλέξανδρε !) τὰ περὶ τοῦ Βάμβα νὰ μὴ κοινωνηθῶσιν εἰς κανένα, ὅτι δὲν συμφέρει διὰ πολλὰς αἰτίας, τὰς ὁποίας ἴσως ἄλλοτε σὲ ἐξηγήσω. Εὔχομαι εἰς σὲ καὶ τὴν ἀγαπητήν σου οἰκογένειαν ἔτη πολλὰ καὶ εὐδαίμονα !

Εἰς τὸ πῦρ ἡ ἐπιστολή.

Τὴν τοῦ Λαρχήρου φύλαξε, χωρὶς ὅμως νὰ τὴν ἐκβάλῃς ἀπὸ τὰς χεῖράς σου, διὰ τὸν φόβον μή, θέλων τις καὶ νομίζων νὰ μὲ ὠφελήσῃ, τὴν δημοσιεύσῃ ζῶντος τοῦ γράψαντος, ce qui n' est ni juste ni honnête.

136.

17 Ἰανουαρίου 1811.

Ἀσπάζομαι καὶ σὲ καὶ τοὺς σοὺς καὶ σᾶς καλοχρο-

νίζω ἀπὸ ψυχῆς. Χθὲς ἐκίνησεν ὁ Κρὴς διὰ τὰ Αὐτόθι. Ἐρχόμενον νὰ μ' ἀποχαιρετίσῃ τὸν εἶπα πολλὰ περὶ τῆς διαγωγῆς του· ἴσως καὶ καλά, ἐπειδὴ ἔκλαιεν ἀκούων τὴν δημηγορίαν μου, τὴν ὁποίαν ἡ ἀγρυπνία τῆς προλαβούσης νυκτὸς ἐνδέχεται νὰ ἔκαμε παθητικωτέραν.

Προχθὲς ἔλαβα καὶ τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 5. Ἐπέρασα εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ σου φρ. 294 : 80 διὰ τὴν γούναν, καὶ εἰς τὸ χρέος 139.80 διὰ τὰ τελευταῖα βιβλία τοῦ Σχοινᾶ καὶ τοῦ Πρωΐου, τὰ ὁποῖα ἐστάλησαν διὰ τοῦ Franck τὴν δευτέραν ἢ τὴν τρίτην τοῦ παρόντος μηνός. Ἡ γούνα εἶναι καλή· ἀλλ' ἔπρεπε νὰ μὲ διδάξῃς καὶ τ' ὄνομά της. Ἀπ' ὅσους ἐρώτησα κανεὶς ποίου ζώου δέρμα εἶναι δὲν ἐξεύρει. Τὸν λογαριασμὸν τῶν βιβλίων ἔχεις ἐδῶ κλεισμένον.

Μίαν μόνην φορὰν ἦλθε πρὸς ἐμὲ ὁ, καθὼς κάλλιστα τὸν ἐπονομάζεις, ἄτεγκτος. Χωρὶς πρόληψιν καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν φιλοφρονητικῶν του σχημάτων ἀνεκάλυψα τὴν θηριωδίαν του. Τὴν ἐπληροφορήθην ἔπειτα, ὅταν ἀνέγνωσα τὸ θρασύδειλον τέλος τοῦ προλόγου. Ἀπαράλλακτα τὰ φοβερίσματα τοῦ Δούκα, ὅστις λέγει καὶ ἐκεῖνος εἰς δὲν ἐνθυμοῦμαι ποῖον μέρος τῶν σοφῶν του διατριβῶν, ὅτι ὅστις τὸν ἐγγίσῃ, πιάζει τέττιγα ἀπὸ πτερόν. Τὸ θρασύδειλον τοῦτο ἔξω τῆς θηριωδίας παραστένει καὶ κἄποιον θερσιτικὸν καὶ κωμικὸν τῆς φορτικῆς κωμῳδίας. Τὸ κακὸν εἶναι ὅτι τὰ τοιαῦτα λέγονται εἰς ἀπαίδευτον καὶ ἀναγινώσκονται ἀπὸ ἔτι ἀπαίδευτον ἔθνος, qui ne comprend pas la valeur des mots. Ἐξεύρεις, φίλε μου, τίς τὸ πρωτέκβαλεν ἀπὸ τὸ στόμα του τοῦτο τοῦ Τέττιγος; Ὁ διὰ τὴν κακήν του γλῶσσαν περιβόητος Ἀρχίλοχος. « Ἐκεῖνος τοίνυν πρός τινος ἀκούσας κα-

» κῶς, Τέττιγα, ἔφη, τὸν ἄνδρα εἰληφέναι τοῦ πτεροῦ. » (Λουκιαν. Ψευδολογιστ. Τ. 8. σελ. 59). Οὗτος ὁ καλὸς Ἀρχίλοχος (ὡς λέγει ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ὁρατίου) ἀνάγκασε τὸν ταλαίπωρον Λυκάμβην καὶ τὴν θυγατέρα του Νεοβούλην, μὲ τὴν λοίδορόν του γλῶσσαν, νὰ παύσωσι τὰς ἀνίας των μὲ τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον. Καὶ ἂν τὰ τοιαῦτα ἔκαμαν τὴν μνήμην τοῦ Ἀρχιλόχου στυγεράν, ὅστις εἶχεν ἴσως καὶ κάποιον δικαιολόγημα (ἂν ἀληθῶς ὁ Λυκάμβης ὑποσχεθεὶς νὰ τὸν δώσῃ τὴν θυγατέρα εἰς γυναῖκα, ἀθέτησε τὴν ὑπόσχεσιν) καὶ ἐδόξασε καὶ τὴν Ἑλλάδα μὲ τὰ ποιήματά του, τί πρέπει νὰ συλλογισθῇ τις περὶ τοιούτων Θερσιτῶν, οἱ ὁποῖοι μεταχειρίζονται Ἀρχιλοχείους ἀπειλάς; Ἐλησμόνησα νὰ σὲ εἴπω ὅτι κατ' ἄλλους, ὄχι ὁ Λυκάμβης αὐτός, ἀλλ' αἱ τρεῖς του θυγατέρες ἐκρεμάσθησαν καθὼς μαρτυρεῖ τὸ ἐπίγραμμα, τὸ ὁποῖον ἂν λησμονήσω νὰ τὸ βάλλω εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς, ἐνθυμοῦ νὰ μὲ τὸ ζητήσῃς, ὅτι ἐμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ, ὄχι εἰς τὸ νὰ μὴ κρεμασθῶμεν ἀπὸ τὰ ἐξεράσματα τοιούτων Τεττίγων, ἢ μᾶλλον ὀρθῶν θηρίων, ἀλλ' εἰς τὸ νὰ γίνεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον κοινοτέρα ἡ εἴδησις τῶν τοιούτων. Ἧσο βέβαιος, φίλε, ὅτι ἡ ἀπαιδευσία τοῦ ἔθνους θαῤῥύνει τοὺς τοιούτους ἐξωλεστάτους εἰς τοιαύτας ἐξωλεστάτας ἐξομολογήσεις, καὶ ἀπόδειξις τούτου εἶναι ὅτι εἰς τὰ φωτισμένα ἔθνη, κάνεις τὴν σήμερον, ὅσον ἐξωλέστατος καὶ ἂν ἦναι, δὲν ἤθελε τολμήσειν νὰ ἐκφωνήσῃ μήτε τὸ κωμικὸν τοῦ Ἐξοχωτάτου «Ἔνεστι κἀν μύρμηκι κἀν σέρφῳ χολὴ» (ὅστις δὲν ἐξεύρει κἂν τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ *κἀν* [*καὶ ἐν*] ἀλλὰ τὸ γράφει *κἄν* [*καὶ ἂν*] μήτε τὸ κομψότερον τοῦ Παπαδούκα, τὰ πτερὰ λέγω τοῦ Τέττιγος. Ὄχι βέβαια! μήτε σέ,

μήτε τὸν Δούμαν, μήτ' ἐμὲ δὲν θέλουν μᾶς ἀναγκάσει νὰ κρεμασθῶμεν. Ἀλλὰ σὲ βεβαιόνω ὅτι ἤθελα μεγάλως κινδυνεύσειν, ἂν ὄχι διὰ τῆς ἀγχόνης, ἀλλ' ἀπὸ λύπην καὶ ἐντροπὴν νὰ σχάσω, ἐὰν μοῦ ἔφευγεν ἀπὸ τὸ στόμα τοιαύτη θηριώδης ὁμολογία.

Ὁ Κόκκαλος παρέδωκεν εἰς τὸν Κρῆτα τὴν δέσμην ἀνοικτήν. Εἴθε νὰ μὴν εἶχες ἐγκεκλεισμένην κἀμμίαν ἐπιστολήν! Κανὼν γενικὸς εἰς τὸ ἑξῆς· ποτέ σου εἰς βιβλίων δέσμην, ἐπιστολὴν ἢ ὅτι δήποτε χαρτίον γραμμένον, μὴ βάλλῃς. Ὅτι βλέπεις οἱ ταλαίπωροί μας ὁμογενεῖς, τοὐλάχιστον μέγα μέρος ἀπ' αὐτούς, εἶναι ἀληθῶς κοκκάλινοι, ἤγουν δὲν ἔχουν σάρκας νὰ αἰσθάνωνται μηδὲ ψυχὴν νὰ κρίνωσιν ὅτι πρᾶγμα σφραγισμένον ἄλλος παρὰ τὸν πρὸς τὸν ὁποῖον στέλλεται, δὲν ἔχει τὴν ἄδειαν ν' ἀνοίξῃ. Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς δώσῃ γνῶσιν! εὔχομαι κ' ἐγὼ μετὰ σοῦ.

Ὁ μέγας διορθωτὴς δὲν μ' ἀξίωσεν ἀκόμη τοῦ προσώπου του· quels regrets si je meurs avant de le voir! Ὁ δὲ οἰκεῖός του μὲ γράφει ὅτι ἀρχίζει σὺν Θεῷ τὴν ἐφημερίδα του, ὀνομαζομένην *Ἑρμῆς ὁ Λόγιος*, καὶ ζητεῖ παρ' ἐμοῦ νὰ τὸν πέμπω ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν τροφὰς διὰ τὸν Ἑρμῆν του. Δὲν τὸν ἀπεκρίθην, καὶ ἴσως οὐδὲ τὸν ἀποκριθῶ.

Μοῦ ἐζάλισες τὴν κεφαλὴν μὲ τὸν *Λιβουρνήσιον*, καὶ μ' ἔβαλες εἰς φόβον μὴ ἐξ ἀπροσεξίας σ' ἔγραψα ἄλλα ἀντ' ἄλλων. Δὲν ἐμπορῶ νὰ καταλάβω τίς εἶναι ὁ Λιβουρνήσιος. Ἐγὼ σ' ἔλεγα ὅτι ὁ συνδιαβληθεὶς περὶ τῆς ἀλληλογραφίας ἦτον ὁ Ῥάλλης.

Ἂς μὴ λησμονήσω τὸ ἐπίγραμμα :

Σῆμ' τόδ' Ἀρχιλόχου παραπόντιον, ὃς ποτε πικρὴν
Μοῦσαν ἐχιδναίῳ πρῶτος ἔδαψε χόλῳ,
Αἱμάξας Ἑλικῶνα τὸν ἥμερον. Οἶδε Λυκάμβης,
Μυρόμενος τρισσῶν ἄμματα θυγατέρων.
Ἥρεμα δὴ παράμειψον ὁδοιπόρε, μήποτε τοῦδε
Κινήσῃς τύμβῳ σφῆκας ἐφεζομένους.

Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς δώσῃ γνῶσιν !

Ἡ διατριβὴ τοῦ Κρομμύδου εἶναι καλή, ἂν καὶ βρύῃ ἀπὸ σφάλματα πάμπολλα. Τὰ σφάλματα, ὅταν ὁ λόγος ἦναι περὶ γλώσσης καὶ παλαιᾶς καὶ νέας, καὶ μάλιστα τῆς παραθέσεως αὐτῶν, εἶναι ἀναπόφευκτα εἰς τοὺς ὅσοι δὲν ἐξεύρουν παρὰ τὰ καλὰ γραμματικά. Εἰς τοιαῦτα χρειάζεται ἡ εἴδησις τῆς Λατινικῆς γλώσσης, καὶ μηδ' αὐτὴ εἶναι ἱκανὴ χωρὶς τὴν βοήθειαν τριῶν ἢ τεσσάρων νεωτέρων γλωσσῶν. Ὅθεν εἶναι συγχωρήσεως ἄξια τὰ σφάλματα τοῦ Κρομμύδου, καὶ τόσον περισσότερον ὅσον ἔγραψε καὶ πολλὰ καλά, ὁποῖοι εἶναι αἱ κοιναὶ παροιμίαι, καὶ τὰ ἔγραψε μὲ μετριοφροσύνην, ὡς πρέπει εἰς τοὺς ὅσοι γράφουσι πρὸς ὠφέλειαν, καὶ ὄχι νὰ δείξωσι τὴν πολλὰ μικρὰν αὐτῶν σοφίαν συνωδευμένην μὲ φρικτὰς ἀμαθίας. Εἴθε νὰ μὴ μᾶς εἶχε κάμει δῶρον καὶ τὴν μετ' ἄλλων *χορισπορδέντζαν* του, δῶρον παντάπασιν ἄκαρπον. Ὅπως ἂν ἦναι, εὐχῆς ἄξιον ἦτο νὰ εἴχαμεν δέκα καὶ περισσοτέρας τοιαύτας διατριβάς, ὁποία ἡ τοῦ Κρομμύδου· καὶ ἂν ἴσως εἶναι ἀκόμη εἰς τὸν κόσμον, γράψε τον νὰ ἐξακολουθῇ, καὶ νὰ συλλέγῃ μάλιστα παροιμίας.

18 Ἰανουαρίου. Ἐκράτησα ἕως σήμερον τὴν ἐπιστολὴν μὲ σκοπὸν νὰ τὴν ἐκτείνω· ἀλλὰ δὲν ἔχω καιρὸν ὁ ταλαίπωρος νὰ σὲ εἴπω ἀκόμη ὀλίγα διὰ τὰ προειρημένα *Γιαντζαρόπουλά μας*, τὰ ὁποῖα ἂν δὲν εἶχα τόσον πλῆ-

θος ἀσχολιῶν, καλὸς ἤμην (σὲ βεβαιόνω) νὰ ἀνακαλύψω εἰς τὸ γένος, καὶ νὰ δείξω ὅτι εἶναι Γιανιτζάρων σπέρματα, καὶ ὄχι Ἑλλήνων ἀπόγονοι, ὅσοι καταισχύνουσι τὰς Μούσας, μὲ τὸ *Χόσουτουν Γκιαούρ, χακιρτάρ γκελίριμ.* Ὑγίαινε.

Καῦσον τὴν ἐπιστολήν.

Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν σ' ἔγραψα ὅτι μετ' ὀλίγας ἡμέρας τῆς ἀπολυτρώσεώς του ἔστειλεν ὁ Κρὴς πρὸς τὸν Σπ. 2000 φρ. (μερίδα τοῦ χρέους του) δι' ἐμοῦ. Ἔξευρέ το λοιπὸν καὶ τοῦτο, ἐὰν σὲ συμφέρῃ νὰ τὸ ἐξεύρῃς. Πρόσεχε ὅμως, παρακαλῶ σε, μὴ μὲ φανερώσῃς εἰς αὐτόν· ὅτι μηδ' εἰς σὲ δὲν συμφέρει ἡ τοιαύτη φανέρωσις.

137.

26 Ἰανουαρίου, 1811.

Καὶ πάλιν ἀσπάζομαί σε. Μόλις ἔπεμψα τὴν προλαβοῦσάν μου (18) εἰς τὴν πόσταν, καὶ μ' ἔφερεν ὁ Βάμβας τὴν ἐγκεκλεισμένην. Ἀποκρινόμενος εἰς τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 5, δὲν ἔλαβα καιρὸν νὰ σ' ἐρωτήσω πῶς κρίνεις καὶ τί στοχάζεσαι λέγων, «τὸ δὲ περὶ τοῦ σχο» λείου Σμύρνης καὶ περὶ πληρωμῆς ἀντιγραφέων νὰ » ἀφήσωσιν εἰς τὴν κρίσιν καὶ χρείαν σου ;» Ὑποθέτω ὅτι αὐτοὶ συνήνεσαν καὶ ἐγὼ ἐδέχθην τὸν παλαιὸν μισθόν· τί ἀκολουθεῖ ἐκ τούτου ; Αὐτοὶ τὸν δίδουν μὲ ἐλπίδα περισσοτέρου ἔργου, ὡς ἤθελαν τὸν δώσει καὶ εἰς τεχνίτην βάναυσον, μὲ συνθήκην νὰ λαμβάνωσι παρ' αὐτοῦ, ἂν ἦναι σκυτοτόμος, δέκα ζυγὰς ὑποδήματα τὴν ἑβδομάδα

ἀντὶ τῶν πέντε. Ἐγὼ δ' ὁ ταλαίπωρος ἀφ' ὅ,τι ἕως τώρα ἔκαμα περισσότερον νὰ κάμω εἶναι τῶν ἀδυνάτων. Ἄλλη ἀπορία. Λαμβάνων τὸν μισθὸν ἐντελῆ, καὶ δίδων μέρος ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ σχολεῖον, δὲν εἶμαι τάχα ἄδικος, ἢ καὶ γελοῖος ἴσως, νὰ κάμνω τοιαύτας εὐεργεσίας, ἔχων ἀδελφὸν πένητα; Ὁπόταν, ἐὰν ἡ εὐεργεσία γίνεται ἀμέσως ἀπ' αὐτούς, καὶ ἐμὲ ἀφίνουσιν ἥσυχον, καὶ μέγα καλὸν κάμνουσιν εἰς τὸ γένος.

Ὁ μέγας διορθωτὴς συναναστρέφεται καὶ συμφαγοποτεῖ πολλάκις μὲ τὸν Γάδον. Ἀγαθῇ τύχῃ! ἐγὼ δὲν ἠξιώθην ἀκόμη νὰ τὸν ἴδω.

Τὸ νομιζόμενον Ἀρθριτικὸν εἰς σέ, ἴσως εἶναι πρόσκαιρον ρευματικόν. Τοὐλάχιστον ἡ φύσις καὶ κατασκευὴ τοῦ σώματός σου, καὶ τὸ ἐνεργητικὸν τῆς ζωῆς σου δὲν δίδουσι τοιαύτην ὑποψίαν, παρεκτὸς ἂν οἱ γονεῖς σου ἦσαν ὑποκείμενοι εἰς τὸ πάθος. Ὅπως ἂν ἦναι πρόσεχε, καὶ συμβουλεύσου ἐγκαίρως κἀνένα ἰατρόν, γιὰ νὰ τὸ κόψῃς εἰς αὐτὴν τὴν ρίζαν, πρὶν νὰ βλαστήσῃ.

Ὑγίαινε!

Καῖε τὰς ἐπιστολάς μου.

138.

13 Μαρτίου 1811.

Ἀσπάζομαί σε.

Δὲν ἐξεύρω τί νὰ εἴπω περὶ τῆς τύχης μου. Τρεῖς ἑβδομάδες εἶναι ἀποῦ κοιτάζομαι τὸ βραδὺ μὲ ἀπόφασιν νὰ

σὲ γράψω τὸ πρωΐ, καὶ ἀνατέλλουσι πάντοτε μὲ τὸν ἥλιον, παρὰ τὴν Ἑλληνικὴν Βιβλιοθήκην καὶ τὸν Στράβωνα, τὰ ὁποῖα εἶναι, ὡς καὶ αἱ σωματικαί μου ἀσθένειαι, ἀδιασπάστως προσκολλημένα εἰς ἐμέ, μύριαι ἄλλαι ἀσχολίαι, ἀπὸ τὰς ὁποίας πολλαί, ἂν καὶ γελοῖαι, εἶναι κατὰ δυστυχίαν τοιαῦται, ὁποῖαι νὰ μὲ περισπάσωσι μὲ πολλήν μου ἀγανάκτησιν ἀπὸ τὰ προκείμενα.

Ἔχω τὰς ἐπιστολάς σου τῆς 23 Ἰανουαρίου, τῆς 2, 16 καὶ 27 Φεβρουαρίου. Λέγεις, ὅτι οἱ Ζ. «δὲν θέλουσι νὰ σκοτώσωσιν *οὔτε* τὸ σῶμά σου, *οὔτε* τὸν νοῦν σου». ἐδῶ τὸ *Οὔτε* εἶναι ὀρθόν.

Ἔλαβα παρ' αὐτῶν διὰ τοῦ Σταύρου ἐπιστολὴν τῆς 12 Ἰανουαρίου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγκρίνουσι μὲν τὰ 3000 φρ. περὶ δὲ τῆς δαπάνης μὲ στέλλουσιν εἰς τὸν Μοσπ. καὶ Πατρ. πρὸς τοὺς ὁποίους καὶ ἔγραψα πάραυτα ζητῶν 8000 φρ. διὰ νὰ τελειώσω τὸν τρίτον καὶ ν' ἀρχίσω τὸν τέταρτον τόμον τοῦ Πλουτάρχου. Προσμένω τὴν ἀπόκρισιν.

Τὸν κύριον Σταῦρον χαιρέτισε καὶ εὐχαρίστησε ἀπὸ μέρους μου, λέγων ὅτι θέλω τὸν ὑπηρετήσει τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὰ ζητούμενα. Ἂς μὲ συγχωρήσῃ, ἂν δὲν τὸν γράφω ἰδίως, καὶ ἂς σπλαγχνισθῇ τὴν ἀδυναμίαν μου.

Διὰ τὴν αὐτὴν ἀδυναμίαν ἂς προσμείνῃ ἔτι μικρὸν καὶ ὁ Κούμας τὴν εἰς τὰ ἐρωτώμενα ἀπόκρισιν. Εἰπέ τον ὡς τόσον νὰ διακόψῃ τὴν μετάφρασιν τοῦ ἱστορικοῦ Λεξικοῦ, ἕως νὰ σὲ στείλω (περὶ τὸν Μάϊον ὡς μὲ λέγει ὁ Κλαυέριος) τοὺς πρώτους δύο (τριπλοῦς) τοῦ νέου, τὸ ὁποῖον πρέπει ἀπαραιτήτως ν' ἀκολουθήσῃ. Ἤθελεν εἶσθαι χρυσοῦν ἔργον, ἐὰν ἀντὶ μεταφράσεως ὁλοκλήρου, ἔκαμνεν ἐκλογὴν τῶν ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα ἢ χρήσιμα εἰς τὴν πα-

ροῦσαν ἡμῶν κατάστασιν. Οἱ Ἑλληνικοὶ ἔνδοξοι πρέπει νὰ εὑρίσκωνται ὅλοι χωρὶς ἐξαιρέσεως, καὶ τῶν Ῥωμαίων οἱ περισσότεροι, μάλιστα ὅσων γίνεται μνήμη εἰς τοὺς Βίους τοῦ Πλουτάρχου καὶ ἄλλα Ἑλληνικὰ συγγράμματα. Περὶ τῶν ἐνδόξων ἢ ὡς ἐνδόξων τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἀρκοῦν οἱ ἐπισημότεροι. Εἶναι πλῆθος ἄπειρον ἄλλων, οἱ ὁποῖοι διὰ τὴν ἔνδοξον αὐτῶν ἀδοξίαν, ἢ διότι δὲν ἔχουν οὐδεμίαν σχέσιν μὲ τὰ πράγματα καὶ μὲ τὰς ἰδέας τῆς Ἑλλάδος, πρέπει νὰ μᾶς ἦναι παντάπασιν ἀδιάφοροι, τοὐλάχιστον πρὸς τὸ παρόν. Διὰ νὰ φέρω παράδειγμα ἀπὸ τοὺς Μοναχούς, εἶναι ἀναρίθμητοι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Μοναχικῶν ταγμάτων εἰς τοὺς Δυτικούς· ἀλλὰ παρὰ τὸν ἅγιον Ἰγνάτιον Λοϋόλαν ἀρχηγὸν (fondateur) τοῦ τῶν Ἰησουϊτῶν τάγματος (καὶ τοῦτο διὰ τὸ πολυθρύλλητον αὐτῶν) καὶ ἄλλων τριῶν ἢ τεσσάρων ἴσως, ἀρχηγῶν ἄλλων, τί μᾶς χρησιμεύουσι τὰ ὀνόματα τῶν λοιπῶν ;

Ἂν ἔκαμεν ὅ,τι σὲ γράφουν ὁ Θ. τὸ ἔκαμε κακά. Ἡ ἁπλότης του τὸν ἔφερεν εἰς τὸ νὰ γένῃ παίγνιον πανούργων. Πολὺ ἐπεθύμουν νὰ μὲ τὸ γράψῃ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ· τὴν ἀπόκρισιν ἔχω σχεδιασμένην εἰς τὴν κεφαλήν μου. Ὅπως ἂν ἦναι, θάῤῥυνε τὸν Κούμαν, καὶ ἐνίσχυέ τον νὰ ὑποφέρῃ πάσης λογῆς ἐναντία, καὶ νὰ μὴ μετακινηθῇ ἀπὸ τὸν τόπον του. Ἄλλα χειρότερα τούτων ἀσυγκρίτως ἠθέλαμεν ἰδεῖν πρὸ τριάκοντα χρόνων· ἀλλὰ τὰ νῦν ἐναντία, ἀντὶ νὰ φοβίσωσιν, εἶναι λαμπρὰ ἀπόδειξις ὅτι τὸ θηρίον τῆς ἀπαιδευσίας πνέει τὰ λοίσθια. Τὴν πρόσκλησιν τοῦ Θ. τὴν στοχάζομαι (καὶ μὴν ἀμφιβάλλῃς εἰς τοῦτο) ὡς συμβιβασμὸν (capitulation), τὸν ὁποῖον ἐξ ἀνάγκης καὶ δι' ἀπελπισίαν δέχεται ἡ παντα-χόθεν πολιορκουμένη ἀπαιδευσία. Εἴθε νὰ μ' ἔγραφεν ὁ

Θ! πρὶν λησμονήσω τὰ ὅσα ἐσυλλογίσθην ὅτι πρέπει ν' ἀποκριθῶ!

Δὲν σὲ κρίνω διὰ τοὺς *ἀλλᾶντας*, ἂν καὶ ἀγαπῶ περισσότερον τὸ πρᾶγμα παρὰ τὄνομά των· περὶ δὲ τοῦ *Φρυγανίζω* σὲ εὐχαριστῶ, ἐπειδὴ δὲν τὸν εὑρίσκω εἰς τὰ ἄθλια μας λεξικά. Ἂν καὶ ἐσήμαινεν ἄλλο εἰς τοὺς παλαιούς, προτιμώτερον ὅμως τοῦτο παρὰ τὸ *Καβουρδίζω*.

Τὸ *Σέβας* δὲν ἔχει γενικήν· ὅθεν ἀντὶ τοῦ *Ἄξιος σέβας*, εἶναι κάλλιον *Ἄξιος σεβασμοῦ*. Διὰ τί Ἠνέῳξε, καὶ ὄχι *Ἄνοιξε*; Διὰ τί *ὑποπέσῃ εἰς ποινήν*, καὶ ὄχι *πέσῃ εἰς ποινήν*; Διὰ τί *Αὐτόχρημα*, καὶ ὄχι *Ἀπαραλλάκτως*, ἢ *Ἀπαράλλακτα*;

Πρὶν ῥαβδίσῃ τὸν Κρ. ἔπρεπε νὰ συλλογισθῇ, ὅτι, ἂν αὐτὸς διὰ τὴν σοφίαν του δὲν ἔχῃ χρείαν ἀπὸ τὸν Κρ. εἶναι ὅμως περισσότερον τὸ πλῆθος τῶν ἀσόφων οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ τὰ τοιαῦτα. Ἐγὼ ἐξεναντίας τὸν ἐπαινῶ εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ τρίτου τόμου Πλουτάρχου τὰ ὁποῖα μετ' ὀλίγον θέλω σὲ πέμψει. Ἴδες κατὰ τύχην ποτὲ τὴν λέξιν *Ἤπαρ* εἰς τὸ Λεξικὸν τοῦ ῥαβδιστοῦ; C'est un article fort plaisant.

Τὸ *Γούνα* φαίνεται ὅτι εἶναι ἀπὸ τὸ Ἰταλικὸν *Gonna*, καθὼς ἀπὸ τὸ *Gonella* ἐκάμαμεν τὴν *Γουνέλλαν*.

Ἀγαπῶ νὰ ἔχω τὸν *Λόγιον Ἑρμῆν*, ἀλλὰ πῶς νὰ τὸν προμηθευθῶ δὲν ἠξεύρω. Ἂν ἦναι τρόπος νὰ μὲ πέμπεται (ὄχι παρ' αὐτοῦ) εἰς δύο ἢ τρεῖς φορὰς κατ' ἔτος, μαζευμένα πολλὰ ὁμοῦ διά τινος ταξειδιώτου, δὲν ἤθελεν εἶσθαι κακόν.

Χθὲς ἔλαβα τὸν πρῶτον τόμον τοῦ Δ, καὶ ἀπόρησα εἰς τὸ θράσος τοῦ παχυδέρμου ἐκδότου. Εἶναι τῇ ἀληθείᾳ πρᾶγμα ἐπιστασίας καὶ περιεργίας πολλῆς ἄξιον ἡ ἀναι-

σχυντία τοῦ ἀνδρός. Πάλιν τὸ πτερὸν τοῦ Τέττιγος (σελ. μβ'.), πάλιν φοβερισμοὺς *ἀρχιχόλους* καὶ ὄχι Ἀρχιλοχείους, ὅτι ἐκεῖνος ἦτον ἔνδοξος ποιητής, καὶ μόνον ἐλάττωμα εἶχε τὴν κακολογίαν. Ἀλλ' οὗτος ὁ παμμίαρος εἶναι ἀπαράλλακτος γιανίτζαρης, καὶ κατὰ τὴν θηριωδίαν καὶ κατὰ τὴν ἀπαιδευσίαν, παρεκτὸς ἂν νομίζῃ παιδείαν τὴν εἴδησιν τινῶν Λεξειδίων, τὰ ὁποῖα μηδ' αὐτὰ νὰ πλέξῃ καλὸς δὲν εἶναι. Λογικὴν τί πρᾶγμα εἶναι τὸ ἀνδράποδον δὲν τὴν ἠξεύρει.

Λέγει σελ. ιέ. τοῦ θαυμαστοῦ συμβουλευτικοῦ· « Οὐδὲ δύναμαι νὰ εὕρω τινὰ αἰτίαν ἐνταῦθα [αἰτίαν δηλαδὴ μέμψεων κατὰ τῶν διδασκάλων τῶν Ἰωαννίνων], ΜΕ ΟΛΟΝ ΟΤΙ θέλω καὶ νὰ συκοφαντήσω τοὺς ἄνδρας ὅ,τι καὶ δύναμαι ». Πρὸς Διὸς καὶ θεῶν, ἐξήγησέ μου τί λέγει ὁ Θερσίτης, τί νοεῖ. Ὁμολογεῖ ὅτι κλίνει ἡ διάθεσις τῆς ψυχῆς του εἰς τὴν συκοφαντίαν; Τοῦτο εἶναι ἀληθές· ἀλλ' ὅμως δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναισχυντήσῃ τόσον, ὥστε σιμὰ τῶν ἄλλων του προτερημάτων νὰ μᾶς ἐξομολογηθῇ ὅ,τι εἶναι καὶ συκοφάντης. Εἰς τὸ Γαλλικὸν βέβαια ἄλλως νὰ μεταφρασθῇ δὲν εἶναι δυνατὸν πλὴν διὰ τοῦ quoique je veuille même les calomnier, ἢ malgré le désir que j'ai de les calomnier. Ἡ ἠθέλησεν ὁ ἄθλιος νὰ μιμηθῇ τὸ ἡμέτερον *μ' ὅλον ὅτι* (ἐπινοημένον εἰς τόπον τοῦ βαρβάρου *μ' ὅλον ὁποῦ*) χωρὶς νὰ καταλάβῃ τὴν ἔννοιαν; βέβαια τὸ ἐσύγχισε μὲ τὸ *Ἂν καὶ* ἢ *Καὶ ἂν*, ὡς ἤθελε συγχίσῃ καὶ τὸ *Καίπερ* μὲ τὸ *εἰ καὶ* τῶν παλαιῶν. Καὶ ἂν ἤθελα νὰ συκοφαντήσω τοὺς ἄνδρας quand même je voudrois les calomnier, καὶ καθαρώτερον quand même j'aurois l'envie de les calomnier· τοῦτο εἶναι τὸ νόημα τῆς φράσεως λογικοῦ καὶ χρηστοήθους ἀνδρός.

Ἀντ' αὐτοῦ μᾶς λέγει *Μ' ὅλον ὅτι* κτλ. Λύτρωσέ με, ἂν ἀγαπᾷς τὸν Θεόν, ἀπὸ ταύτην τὴν ἀμηχανίαν, μὲ τὰ σχόλιά σου εἰς τὸν νέον τοῦτον Δημοσθένην. Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι τὰ *ρωμαΐκα* του. Παρατρέχω «τοὺς *συντόρους* τοῦ σχολείου» σελ. κγ'. Εἰς δὲ τὰ Ἑλληνικά του, καὶ τὴν νέαν ἐπιχείρησιν τοῦ πιθήκου, νὰ διορθόνῃ καὶ αὐτός, καιρὸν δὲν ἔλαβα νὰ ἐξετάσω τὴν κριτικήν του σοφίαν· εἰς τὴν σελ. 2 βλέπω ὅτι μεταβάλλει *τό, εἰ δυνατὸν ἐρεῖν* εἰς τὸ *εἰ δυνατὸν εἰπεῖν*. Τὸ πρῶτον εἶναι σόλοικον βέβαια· τὸ δεύτερον ὁμοιάζει τὸ *Μ' ὅλον ὅτι*. Εἰς τὸν Δίωνα νὰ τὸ εἴπῃ, ἦτο ὄχι μόνον δυνατόν, ἀλλὰ καὶ εὔκολον, καὶ παντάπασιν ἀνεμπόδιστον. Ἂν ἦτο κἀνὲν ἐμπόδιον θρησκευτικόν, ἔπρεπε νὰ εἴπῃ *Εἰ θέλεις εἰπεῖν*. Ἀναφέρεται λοιπὸν τὸ δυνατὸν ὄχι εἰς αὐτόν, ἀλλ' εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, ἤγουν ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ ἔλθῃ ἡ Ἀθηνᾶ αὐτὴ προσωπικῶς, νὰ αὐλήσῃ ἔμπροσθεν τοῦ Σαρδαναπάλου. Τὸ τοιοῦτον ἤθελεν εἶσθαι θαῦμα, διὰ τὸ ὁποῖον ἠμπορεῖ τις νὰ εἰπῇ *ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ γένῃ τοιοῦτον θαῦμα*. Ἡ διόρθωσις λοιπὸν τοῦ κειμένου ἔπρεπε νὰ ἦναι *εἰ δυνατόν*, χωρὶς τὸ *ἐρεῖν* (ἐπειδὴ καὶ εἶναι ἀντίγραφα εἰς τὰ ὁποῖα λείπει) ἢ, *εἰ δυνατὸν ἦν*.

Εἰς τὸν ἕβδομον λόγον σελ. 170, «ὅτι τῶν ἄλλων Ἀχαιῶν ΚΑΛΩΣ ἐχόντων, οἱ δὲ ἐξ ἡμίσους ἐκόμων. Τὸ νὰ μὴν νοήσῃ ὅτι ἔπρεπε νὰ γράψῃ ΚΟΜΑΣ (ΗΔ) δὲν εἶναι δεινόν. Τὸ δεινὸν εἶναι ὅτι σιωπᾷ εἰς τὸ δυσνόητον *καλῶς ἐχόντων*· ἐνδέχεται νὰ ἦτο καὶ *καλὰς κόμας ἐχόντων*. Εἰς τὸν αὐτὸν λόγον σελ. 190· «Καὶ ἔλαφον καταπονῶ, » καὶ ΣΥΝΕΦΙΣΤΑΜΑΙ ». Ἐκατάλαβε τί θέλει νὰ εἴπῃ ἡ τελευταία λέξις; καὶ διὰ τί δὲν τὴν ἐξηγεῖ, ὁ ἐξηγῶν πολλάκις τὰ φανερά; Ἔπρεπε κἂν νὰ κοινωνήσῃ εἰς τοὺς

ἀναγνώστας τὴν εἰκασίαν τῶν κριτικῶν, ἂν καὶ κακὴν *συὲ συνεφίσταμαι*, ὅτι ἐκ ταύτης δύναταί τις νὰ εὕρῃ τὴν ὀρθὴν **σὺν ὑφίσταμαι (ηδ)**.

Ἐπεθύμουν νὰ ἔχω καὶ τοὺς ἄλλους τόμους, ἀλλ' ἐπειδὴ πρέπει νὰ χάσω καιρὸν εἰς τὰς φλυαρίας του, προτιμῶ νὰ σὲ ἐπιστρέψω τὸν πρῶτον.

Σήμερον ἔπεμψα πρὸς τὸν Ἰορδάνην τὴν ἄδειαν νὰ σύρῃ ἀπὸ τοὺς τελώνας ὁ Πατρινὸς τὰ βιβλία του. Τὴν ἔλαβα δι' ἐπιμελείας τοῦ Allais.

Περὶ τοῦ Γεωργαντοπούλου ὁ Κουσινέρης δὲν μ' ἔφερεν ἀκόμη τὴν ἀπόκρισίν του.

Ἐδῶ περικλεισμένον θέλεις εὑρεῖ καὶ σχέδιον τοῦ μεταξύ μας λογαριασμοῦ. Βλέπεις ὅτι δὲν τὸν ἔκλεισα, διότι ὑπερβαίνει τὴν γνῶσίν μου τὸ νὰ συμβιβάσω τὰς πάλαι λίτρας μὲ τὰ νῦν φράγκα.

Διόρθωσέ τον λοιπὸν μεταβάλλων ἐκείνας εἰς ταῦτα, ἢ ταῦτα εἰς ἐκείνας, καὶ στεῖλέ με τον.

Ἀπὸ τὰ ζητούμενα βιβλία τὰ ἔλλιπῆ εὗρε μερικὰ ὁ Allais, τὰ ὁποῖα θέλουν σὲ σταλθῆν μὲ τὴν διὰ τὸν Πρώϊον Ἑλληνικὴν βιβλιοθήκην. Τὰ λοιπὰ περὶ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἐπειδὴ ἐπιθυμεῖ Ἕλληνας συγγραφεῖς, θέλω σὲ πέμψῃ σημείωσιν καλῶν τινῶν ἐκδόσεων νὰ τὰ προμηθεύσῃς αὐτοῦ, ὅπου πιθανῶς εἶναι εὐθηνότερα, ὡς τυπωθέντα εἰς τὴν Γερμανίαν.

Ὁ τῆς Λειψίας φίλος σου μοῦ ζητεῖ διὰ τοῦ ἐξοχωτάτου Γεωργιάδου, τὸ περὶ καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος, τὸ πολεμιστήριον σάλπισμα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα μωρολογήματα. Ἀπεκρίθην εἰς τὴν ἐξοχότητά του ὅτι ἡ ὀλιγότης τῶν τυπωθέντων καὶ τοῦ χρόνου τῆς τυπώσεως τὸ διάστημα τὰ διεσκόρπισεν ὅλα, καὶ ὅτι θέλω γράψει πρὸς

σέ, ἂν εὑρίσκωνται ἀκόμη τινά, νὰ τὸν τὰ πέμψῃς. Ἂν σὲ ζητήσῃ λοιπόν, amuser le μὲ τὴν ἐλπίδα ἕως νὰ τύχω τὸν καιρὸν νὰ σὲ στείλω ὅσα εὕρω. Τοῦτο τὸ ἔκαμα διὰ νὰ κόψω πᾶσαν κοινωνίαν μὲ τῆς Θρᾴκης τὸ γιανιτζαρόπουλον. Νὰ ὑποκρίνωμαι δὲν ἐμπορῶ, μηδὲ νὰ δείχνω πρόσωπον γλυκύ, εἰς τὸν ἀναγκάζοντά με νὰ σκυθρωπάζω καὶ νὰ ἀγανακτῶ. *Ἀναβάθη* λέγει τὸ θηρίον ὅτι ἀναπαύομαι, ὁπόταν ἔχων χρείαν λουτρῶν καὶ ἄλλων ἰατρικῶν δὲν εὑρίσκω τὸν καιρὸν νὰ τὰ μεταχειρισθῶ. Προσθέτει ὅτι καὶ ἀπατῶ τοὺς πλουσίους Ζ. διὰ νὰ πλουτίσω, ὁπόταν ἀποβάλλω τοὺς μισθούς των διὰ νὰ λάβω ἄνεσιν ὀλίγην τῶν κόπων μου.

14 Μαρτίου.

Δὲν ἔφθασα χθὲς νὰ δώσω τέλος εἰς τὴν ἐπιστολήν μου. Ἐπεθύμουν ν' ἀποκριθῶ τὸν Βυζάντιον Σχοινᾶν· ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποκριθῶ εἰς αὐτόν, καὶ πολλοὺς ἄλλους κατ' αὐτόν, τῶν ὁποίων αἱ ἐπιστολαὶ πρὸ πολλῶν μηνῶν εὑρίσκονται εἰς ἐμέ, ἀνάγκη εἶναι ν' ἀφήσω καὶ τὴν Ἑλληνικὴν βιβλιοθήκην καὶ τὸν Στράβωνα. Εἰπέ τον ὅτι εἰς τὰς παραφράσεις (καὶ τοιαῦται εὑρίσκονται καὶ ἄλλαι εἰς διαφόρους τῆς Εὐρώπης βιβλιοθήκας δημοσίους) τοῦ Ὁμήρου, ἐνδέχεται νὰ εὑρίσκεται καί τι καλόν, ἀλλὰ τόσον ὀλίγον ὥστε δὲν ἀξίζει μήτε τὸν κόπον μήτε τὸν χρόνον, ὅσον εἶναι χρεία νὰ ἐξοδεύσῃ τις διὰ νὰ τὰς ἐρευνήσῃ. Εἶμαι χορτασμένος μέχρις ἀηδίας ἀπὸ ἐξηγήσεις, παραφράσεις καὶ σχόλια γραμματικῶν, καὶ ἡ κατ' αὐτῶν μου πρόληψις εἶναι τοσαύτη, ὥστε δὲν ἀνοίγω σχεδὸν κἀνένα, φοβούμενος μὴ χάσω τὸ πολυτελέστατον (ὡς ἔλεγεν ὁ

Θεόφραστος) *ἀνάλωμα*, τὸν χρόνον. Τὸ μόνον κέρδος ἀπὸ τὰς τοιαύτας παραφράσεις, ἐὰν ἦσαν εἰς κοινοτέραν γλῶσσαν, ἤθελεν εἶσθαι, ἡ παράθεσις τῆς κοινοτέρας ταύτης μὲ τὴν σήμερον λαλουμένην. Εἰπὲ λοιπὸν τὸν νέον νὰ μὴν ἐξοδεύῃ ματαίως τὸ *πολυτελὲς ἀνάλωμα* εἰς ἀντιγραφὰς τοιούτων παραφράσεων, καὶ ἂς ἀρκῆται εἰς τὸν Εὐστάθιον. Ὁ ζητούμενος κατάλογος βιβλίων Γαλλικῶν θέλει τὸν σταλθεῖν· περὶ δὲ τῶν ἀνακρίσεων τῶν ἐκδόσεών μου, ἂν εὕρω τινὰς ἀκόμη σωζομένας ἀπ' αὐτάς, θέλω τὰς πέμψει. Ἡ ἐπιστολή του ἐδόθη εἰς Θυρότον.

Εἶχε γράψει, εἶχεν ἀποθάνει, ἦτο ἀποθαμένος (καὶ ὄχι *ἀποθαμμένος* ὅτι τοῦτο εἶναι ἀπὸ τὸ *θάπτω*). Ἔχει δίκαιον ὁ Κούμας νὰ τὰ κρίνῃ βάρβαρα. Mais que voulez vous que je fasse à tout cela? Τὸ ὀρθόν, ἢ τοὐλάχιστον τὸ γειτονεῦον τοῦ ὀρθοῦ εἶναι, *Εἶχε γραμμένα*· ἀλλὰ τὸ κακὸν εἶναι ὅτι δὲν ἐμπορεῖ νὰ προσαρμοσθῇ εἰς ὅλα, καὶ εἰς πολλὰ διαστρέφει καὶ τὴν ἔννοιαν. Εἰς τὰ οὐδέτερα, καθυπόθεσιν, *Εἶχα τρέξειν*, ἐμπορεῖς νὰ εἴπῃς *εἶχα τρεγμένα*; ὡς λέγουν οὗτοι *j'avois couru*. Ὅλα ταῦτα μὲ σκέψιν ὥριμον θεωρημένα ὑπαγορεύουν, ὅτι κάλλιον εἶναι νὰ ἀφεθῇ εἰς τὴν γλῶσσαν ἡ ἀνωμαλία αὕτη, παρὰ νὰ στερηθῶμεν τὴν ἐκ τοῦ ὑπερσυντελικοῦ σαφήνειαν. Ἡ ἀνωμαλία εἶναι εἰς μόνον τὸν μέλλοντα· διότι οἱ ἄλλοι χρόνοι εὔκολα δικαιολογοῦνται. *Εἶχα ὑπάγει* (βέβαια δὲν θέλεις εἴπειν ποτέ, *Εἶχα ὑπαγωμένα ἢ ἤμην ὑπαγωμένος*) εἶναι, *εἶχα ἤδη τελειωμένην τὴν ἐνέργειαν τὴν δηλουμένην διὰ τοῦ ὑπάγειν*, συντομώτερον *Εἶχα τὸ ὑπάγειν*. Ἴσως μὲ ὀλίγον *σιρετλίκι* δικαιολογηθῇ καὶ τὸ *Εἶχα γράψειν* ἤγουν, *τὴν μέλλουσαν ἐνέργειαν τοῦ γράφειν τὴν εἶχαν ἤδη, δὲν ἦτο πλέον μέλλουσα εἰς ἐμέ*.

Ὅταν μ' ἔλθωσιν ἀπὸ Λιβόρνον ἀργύρια, θέλω δώσει τοὺς Ἰορδάνας 2000 φρ. ἢ καὶ περισσότερα· ὅλον τὸ ἐμὸν εἶναι δαπανημένον εἰς τὸν τρίτον τόμον τοῦ Πλουτάρχου. Ἂς πιστεύωσιν ὅμως ὅτι ἐμποδίσθη ὁ τύπος δι' ἔλλειψιν ἀργυρίου· ἴσως ἡ τοιαύτη πίστις τοὺς διορθώσῃ. Ὅπως ἂν γένῃ, εἰς τὸ ἑξῆς σὲ βεβαιόνω, ὅτι δὲν θέλω ἀκολουθεῖν τὸν τύπον εἰμὴ κατὰ λόγον τῶν εὑρισκομένων εἰς ἐμὲ ἀργυρίων τοῦ Z, χωρὶς νὰ δαπανῶ τὰ ἐμά.

Τὰ ἐμὰ ταῦτα καὶ τὰ σταλέντα, καὶ ὅσα μέλλω νὰ σὲ στείλω, οἰκονόμησέ τα, ὡς κρίνεις συμφερώτερον εἰς ἐμέ, χωρὶς ζημίαν σου ὅμως.

Πρέπει νὰ δεχθῇς καὶ τὴν πρόσκλησιν τοῦ Βουκουρεστιανοῦ Λυκείου. Ὅτι θέλεις ἔχειν συντρόφους καὶ θιασώτας εἰς αὐτὸ καὶ Παπαδούκας, καὶ ἴσως ἀχρειεστέρους παρ' αὐτὸν ἄλλους, εἶναι βέβαιον. Ἀλλ' εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν, τοιαῦται ἀκαδημίαι ἄλλως νὰ συγκροτηθῶσι δὲν εἶναι δυνατόν Ὑγίαινε.

Ἀνέγνωσα καὶ τὴν εἴδησιν τοῦ Ἰλλυρικοῦ ποιητοῦ. Mon dieu que c'est bête!

Ἐλυπήθην ὁ ἀνόητος ὅτι δὲν ἦλθεν εἰς ἐμὲ ὁ *Φωτάτζης*. Τώρα μέμφομαι (ἀληθῶς σὲ λέγω) τὴν τόσην μου μωρίαν καὶ εὔχομαι νὰ μὴν ἔλθῃ. Ὑπερβόρειος ὄνος ἄξιος νὰ προσφερθῇ θυσία εἰς τὸν Ἀπόλλωνα.

Καῦσε τὴν ἐπιστολήν.

139.

1 Maΐου 1811.

Φίλτατε Ἀλέξανδρε, ἀσπάζομαι σὲ καὶ τοὺς σούς.

Εἰς ἀμηχανίαν εὑρίσκομαι πόθεν καὶ πῶς ν' ἀρχίσω

τὴν ἀπόκρισιν εἰς τέσσαρας ἐπιστολάς σου, ἤγουν τὴν τῆς 21 Φεβρουαρίου, τῆς 7 καὶ 18 Μαρτίου καὶ τῆς τελευταίας 15 Ἀπριλίου. Πρέπει ν' ἀρχίσω (τὸ εὕρηκα νομίζω) ἀπὸ τὸ ἀξιολογώτερον καὶ χρησιμώτερον εἰς τὴν εὐδαιμονίαν σου, καὶ τὸ ὁποῖον (σὲ τὸ ἐξομολογοῦμαι τώρα), μοῦ ἐνώχλει πολλάκις τὸν λογισμόν. Μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν συγχαίρω καὶ σὲ καὶ τὴν σύζυγόν σου, καὶ μάλιστα τὸν Ἐπαμεινώνδαν, ὅτι ἡ μήτηρ του καταγίνεται εἰς τὰ *Ῥομέκα*. Εἰς αὐτὸν ἡ μητρικὴ προπαρασκευὴ αὕτη ἦτον ἀναγκαία. Ἔμεινε τώρα, φίλε, εἰς σὲ νὰ καταγίνεσαι εἰς ὅλα τὰ μέσα, ὅσα νομίζεις πρόσφορα νὰ τῆς αὐξήσωσι τὴν ἀγάπην τῆς γλώσσης. Χρειάζεται καὶ εἰς αὐτό, καθὼς εἰς ἄλλα πολλά, ὀλίγη γοητεία· ἐννοῶ τὴν εἰς τὸ συμφέρον ἀποβλέπουσαν γοητείαν καὶ μόνην ἐκείνην, τὴν ὁποίαν καὶ οἱ ἰατροὶ μεταχειρίζονται πολλάκις ἀλείφοντες l' ovlo del vaso. Κατὰ δυστυχίαν, εἰς τὰ *Ῥομέκα* μας δὲν εὑρίσκεται ἀκόμη μήτ' ἡ ἁρμονία τῆς Ἰσοκρατικῆς συντάξεως, μήτε ἡ μαγεία τοῦ Πλατωνικοῦ χαρακτῆρος. Ναί, φίλε, Μάγος εἶναι, κυριολεκτικῶς μάγος, ἐπειδὴ μὲ κάμνει πολλάκις νὰ ἐντρέπωμαι ὅτι τὸν συγχωρῶ καὶ τὰς ἀσυλλογιστίας του (καὶ ἔχει πολλὰς τοιαύτας) διὰ χάριν τῆς λεκτικῆς τέχνης· μὲ τὴν ὁποίαν τὰς *φκιάνει*.

Διὰ ταύτας λοιπὸν τὰς αἰτίας μελέτα τον συχνά, κ' ἔκαμνες καλὰ ν' ἀκολουθήσῃς καὶ τὴν συμβουλὴν τοῦ Κούμα (τὸν ὁποῖον ἀσπάζομαι), ἤγουν νὰ μεταφράσῃς τὴν ἀπολογίαν. Μακρὰ δὲν εἶναι· προσοχὴν μόνον χρειάζεται, καὶ καιρὸν περισσότερον ἀφ' ὅσον εἶναι χρεία νὰ μεταφράσῃ τις ἱστορικὸν βιβλίον. Ἡ ἐκ τῆς μεταφράσεως ὠφέλεια εἶναι πολλαπλασία τοῦ κόπου, καὶ διὰ τὴν

σύζυγον, εἰς τὴν ὁποίαν προξενεῖς ἀνάγνωσιν ἡδυτάτην καὶ μεστὴν χάριτος· καὶ διὰ τὸν λεκτικόν σου χαρακτῆρα. Ἔχε το, φίλε, ἀξίωμα τοῦτο, ὅτι ματαίως κοπιάξουσι νὰ *φκιάσωσι* τὴν γλῶσσαν ἡμῶν, ὅσοι δὲν εἶναι Βαπτισμένοι καὶ καταμοσχευμένοι εἰς τὰ προγονικὰ συγγράμματα. Ὁμοθυμαδὸν ὅλοι οἱ Γάλλοι λέγουν ὅτι ὁ Ῥακῖνας ἔφερε τὴν γλῶσσάν των εἰς τελειότητα, καὶ τελειότητα τοιαύτην, ὥστε νὰ νομίζεται ἡ πρώτη γλῶσσα τῆς Εὐρώπης· ἀλλ' ὁ Ῥακίνας ἤξευρεν ὅλα τὰ συγγράμματα τῶν παλαιῶν, καὶ ἐξαιρέτως ἀπὸ στήθους τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Εὐριπίδην. Ἐὰν εἰς αὐτοὺς ἔκαμε τοιοῦτον ἀποτέλεσμα ἡ γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων, εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι πολὺ περισσότερον θέλει συνεργήσει εἰς τὴν τελείωσιν τῆς ἡμετέρας, ἥτις ὄχι μόνον λέξεις ἀπείρους, ἀλλὰ καὶ φρασεολογίας (locutions et tournures) πολλοτάτας ἐφύλαξε τῆς προγονικῆς ἀπαραλλάκτους. Κάμε λοιπὸν τὴν μετάφρασιν τῆς ἀπολογίας, *ἀγαθῇ τύχῃ*! καὶ ἀφ' οὗ τὴν γράψῃς καὶ τὴν μεταγράψῃς τρεῖς καὶ τέσσαρας φοράς, καὶ τὴν δείξῃς εἰς τὸν Κούμαν, διὰ τὸ « Ἀγαθοὶ οἱ δύο ὑπὲρ τὸν ἕνα »· ἂν στοχάζεσαι ὅτι καὶ οἱ τρεῖς ἀγαθοὶ ὑπὲρ τοὺς δύο, στεῖλέ με την μὲ πλατὺ περιθεώριον, διὰ νὰ σημειώσω κ' ἐγὼ ὅ,τι μ' ἔλθῃ εἰς τὴν κεφαλήν, καὶ νὰ σὲ τὴν πέμψω ὀπίσω. Εἰς τοῦ Ἰσοκράτους τῆς ἐκδόσεώς μου τὰ προλεγόμενα, τὰ ὁποῖα τυπόνονται ταύτην τὴν ὥραν, μὲ ἐπιγραφὴν « Ἀκολουθία »τῶν αὐτοσχ. στοχ. περὶ τῆς Ἑλλ. παιδ. καὶ γλώσσης» θέλεις εὑρεῖ πολλὰ περίεργα περὶ τῆς γλώσσης, τὰ ὁποῖα καλὸν ἦτον ν' ἀναγνώσῃς πρὶν ἐκδώσῃς τὸ κατὰ τοῦ Βαρθόλδου ἀντιῤῥητικόν, διὰ νὰ χειραγωγηθῇς εἰς τὴν σύνθεσιν ὄχι ἀπὸ τοὺς στοχασμούς μου (δὲν εἶμαι ἀρκετὰ

μωρὸς ὥστε νὰ τοὺς προβάλλω τύπον καὶ ὑπογραμμὸν εἰς τοὺς ἄλλους) ἀλλὰ ἀπὸ παρατηρήσεις παλαιῶν φιλοσόφων κριτικῶν, ἀγνώστους κατὰ δυστυχίαν εἰς τοὺς περισσοτέρους ἡμῶν, καὶ τὸ δυστυχέστερον εἰς τοὺς *φκιάστας* τῆς γλώσσης. Ἄλλο δὲν εἶναι ἰδικόν μου εἰς τοὺς στοχασμοὺς τούτους, μακαρονισμένους μὲ βίαν μεγάλην, χωρὶς νὰ λάβω κἂν τὸν καιρὸν νὰ τοὺς ἀναθεωρήσω, πλὴν ἡ θέσις καὶ τάξις τὴν ὁποίαν ἔδωκα εἰς τὰς παρατηρήσεις, καὶ τὰ συμπεράσματα εὔκολα γεννώμενα ἀπὸ τὴν παράλληλον θέσιν ταύτην, τὰ ὁποῖα ἢ λανθάνομαι πολύ, ἢ εἶναι ὁ ἀληθὴς μίτος τῆς Ἀριάδνης, ὅστις ὡδήγησε τοὺς προγόνους εἰς τὴν τελείωσιν τῆς γλώσσης των, καὶ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ κρατῶμεν καὶ ἡμεῖς, ἂν δὲν θέλωμεν νὰ πλανηθῶμεν εἰς τὸν Λαβύρινθον τῆς σημερινῆς γλώσσης. Εἰς τοὺς αὐτοὺς στοχασμοὺς ἐτόλμησα κατὰ πάρεργον νὰ μεταφράσω, ἢ μᾶλλον νὰ παραφράσω καὶ ὀλίγους στίχους τῆς Ἀπολογίας. Γελῶ,

Οὗτοι, μὰ τὴν Δήμητρα, δύναμαι μὴ γελᾶν.
Καίτοι δάκνω γ' ἐμαυτόν· ἀλλ' ὅμως γελῶ,

ὅταν παραβάλλω τὴν μετάφρασίν μου μὲ τὸ κείμενον τοῦ Πλάτωνος. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἔγινε πλέον, καὶ τὸ χειρότερον ἐτυπώθη.

Δὲν κάμνεις καλὰ διὰ πολλὰς αἰτίας, νὰ μὴ βάλῃς τὄνομά σου εἰς τὴν κατὰ Βαρθόλδου Ἀντίῤῥησιν. Ὑπόθες ὅτι τὸ ἀπέδωκαν εἰς ἐμέ. Τοιαύτη ὑποψία κάμνει ὅλον τὸ ἐναντίον τοῦ ὅ,τι σπουδάζεις νὰ ἀποδείξῃς. Ὅσον εἶναι πολλοὶ καὶ διάφοροι οἱ γράφοντες καὶ φωνάζοντες, τόσον εἶναι λαμπροτέρα ἡ ἀπόδειξις ὅτι τὸ γένος ἐξυπνίσθη. Νὰ βάλῃς χωρὶς δισταγμόν, φίλε, τὄνομά σου, καὶ νὰ μὴ τὸν σπλανχνισθῇς ὁλότελα, ὁσάκις δράξῃς ἀφορ-

μὴν εὔλογον νὰ τὸν ἀντιδαγκάσῃς. Εἰς τὸ περὶ τῆς δεισιδαιμονίας ἄρθρον μάλιστα ἦτο καλόν, ἦτον ἀναγκαῖον, νὰ ἀναφέρῃς τὰ πρὸ μικροῦ συμβάντα εἰς τὴν Βέρναν (Berne en Suisse) ὅπου πιστεύουσιν ἀκόμη εἰς ὀπτασίας, καὶ φονεύουσι τοὺς οἰκειοτάτους, μὲ σκοπὸν νὰ τοὺς ἐμβάσωσιν εἰς τὸν Παράδεισον, καὶ τὰ συμβάντα εἰς τὴν φωτισμένην Ἀγγλίαν, ὅπου κατὰ τὴν δεκάτην ἐννάτην ἑκατονταετηρίδα, οἱ Ῥιφορμάτοι ἱερωμένοι θέλουσι καὶ τάττουσι τοὺς καθολικοὺς εἰς τάξιν εἰλώτων. Ἂν εἰς τὰ φωτισμένα ἔθνη γίνονται ἀκόμη τοιαῦτα ἀτοπήματα τυραννικὰ ἐν ὀνόματι τῆς Θρησκείας, τί παράδοξον ἂν εἰς ἔθνος τετρυχωμένον ἀπὸ μακρὰν δουλείαν εὑρίσκονται ὀλίγα τινὰ ἀρσενικὰ γραίδια ἐχθρὰ καὶ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἀνθρωπότητος; Φοβούμενος μὴν (ἂς ἦναι καλὰ ὁ Ἰουστινιανός!) δὲν ἔχῃς εἴδησιν ἀκόμη περὶ τῶν νέων τούτων συμβάντων, σὲ περικλείω τὰς δύο ἐφημερίδας, διὰ νὰ ἔχῃς νὰ ἀναφέρῃς καὶ τὴν πηγὴν ὅθεν τὰ ἔλαβες, καὶ τὸ ἀκριβὲς μηνολόγημα. Ἂν ἠξεύρῃς ἄλλα τοιαῦτα, μὴν ἀμελήσῃς νὰ τὰ προσθέσῃς, ἂν ἦναι συγχωρημένον. Τὸ αἷμα, παραδείγματος χάριν, τοῦ ἁγίου Ἰαννουαρίου (Βοήθειά μας!) τὸ ὁποῖον κοκκινίζει καὶ ἀνανεοῦται καθ' ἕκαστον ἔτος εἰς τὴν Νεάπολιν εἰς σωτηρίαν τῶν Λαζαρόνων. Τοῦτο ὅμως ἐπειδὴ εἶναι σκευώρημα τῶν καθολικῶν, ἴσως δὲν συμφέρει.

Περὶ δὲ Σουλιώτων, ἂν ἐξετάσωμεν τοὺς ἀναντιῤῥήτως Ἕλληνας, αὐτοὶ μήτε τοὺς Μακεδόνας δὲν ἐνόμιζον Ἕλληνας, μήτε πολὺ μέρος τῆς Θεσσαλίας. Τοιαύτη ἦτο τοὐλάχιστον ἡ γνώμη τῶν Ἀθηναίων, ὡς φαίνεται ἀπὸ τοὺς κατὰ Φιλίππου λόγους τοὺς Δημοσθένους. Εἰς τοιαύτας ἐθνικὰς ἀμφισβητήσεις τὸ μόνον ἀκριβὲς κριτήριον

εἶναι ἡ γλῶσσα, μάλιστα ὅταν ἦναι ἑνωμένη μὲ τὴν θρησκείαν, καὶ ὄχι αἱ μεγαλαυχήσεις μιᾶς μερίδος τοῦ ἔθνους, ἥτις διὰ τὴν αὔξησιν τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν, ἀποκλείει τὰς ἄλλας μερίδας τῆς συγγενείας. Τὰ ὀνόματα ἀνδρῶν καὶ πόλεων τοῦ περισσοτέρου μέρους τῆς Ἠπείρου εἶναι Ἑλληνικά· ἐκεῖ ἦτον ὁ Ἀχέρων, ἐκεῖ ὁ Ἅδης, ἐκεῖ τὸ περιβόητον χρηστήριον τῆς Δωδώνης, τὸ ὁποῖον ἦτον ὁ ἅγιος Ἰαννουάριος ὅλων κοινῶς τῶν Ἑλλήνων· ἐκεῖ ἐβασίλευσε μετὰ τὰ τρωϊκὰ ὁ διώνυμος (Πύρρος καὶ Νεοπτόλεμος) υἱὸς τοῦ Ἀχιλλέως. Il faut être bien difficile pour s' appesantir sur des questions de cette nature.

Τὰ ἐγκεκλεισμένα γράμματα ἔλαβον. Τὸ τελευταῖον ἔστειλα διὰ τῆς μικρῆς πόστας πρὸς τὸν Νικολόπωλον. Τὸ πρῶτον ἦτο τοῦ Πρωτοψάλτου τῆς Σμύρνης πρὸς ἐμὲ ἀπαγγέλλον τὴν παραλαβὴν τοῦ Προδρόμου τῆς Ἑλλ. Βιβλ. καὶ τὰ δάκρυα ὅσα ἔχυσεν ἀναγινώσκων τοὺς αὐτοσχεδίους στοχασμούς. Τοῦτο μ' ἐπαρηγόρησε μὴ λογαριάζῃς πόσον, ὄχι ὡς ἀπόδειξις ὅτι εὐηρέστησεν ὁ πόνος μου εἰς τὴν σοφωτάτην Ἰωνίαν, ἀλλ' ὡς σημεῖον ὅτι δὲν εἶχέ τις ἀκόμη τολμήσει νὰ τὸν κατηγορήσῃ. Ἀπὸ τἄλλο μέρος ὅμως, ὅταν στοχασθῶ ὅτι ὁ Πρόδρομος ἐδόθη εἰς τὸν Ὀρφέα τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸν ἀγαπητόν μου ἐξάδελφον, ὅστις μηδὲ γρὺ εὐχαριστίας δὲν μ' ἔγραψεν ἀκόμη περὶ τοῦ ἰδικοῦ του Προδρόμου, φοβοῦμαι μὴ κάμωσι τὸν ταλαίπωρον Ὀρφέα νὰ μεθαρμώσῃ τὴν Λύραν του εἰς παλινῳδίαν, καὶ νὰ κλαύσῃ δεύτερον καὶ δι' ὅσα ἔκλαυσε, καὶ διὰ τὴν ἀπώλειαν ἐμοῦ τοῦ φίλου του.

Γ'. Maïou. Ἀναλαμβάνω σήμερον τὴν ὁποίαν χθὲς

νὰ διακόψω ἠναγκάσθην ἀπόκρισίν μου. Χαίρω ὅτι σ' ἄρεσεν ἡ ἀπολογία τοῦ Σωκράτους. Δὲν ἐξεύρω ἂν ἔδωκες ἱκανὴν προσοχὴν εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ τοῦ Τραγῳδοῦ Ῥακίνα θεμένην εἰς τὰ ἔσχατα τῆς βίβλου. Εἶναι ἀξιοσημείωτος καὶ διὰ τὸ πραγματικὸν καὶ διὰ τὸ λεκτικὸν αὐτῆς μέρος· διὰ τὸ πραγματικόν, ὅτι ὁ καλὸς κἀγαθὸς ἄνθρωπος οὗτος ἐλέγχει τὴν δεισιδαιμονίαν τοῦ ἀδελφοῦ του, ὑπερασπίζων τὸν Σωκράτην· διὰ τὸ λεκτικόν, ὅτι δὲν γράφουσι πλέον οἱ Γαλάται σήμερον οὕτω, φίλε μου. Εἰς ὅλην τὴν ὑφὴν τοῦ λόγου βασιλεύει ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁ Ἁλικαρνασεὺς Διονύσιος ὀνομάζει Χάριτα, καὶ τὸ ὁποῖον, καθὼς ὀξύτατα παρατηρεῖ, εὐκολώτερον δύναταί τις νὰ αἰσθανθῇ παρὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ πρᾶγμα εἰς ἄλλους : Il y a des noms si respectables, qu' on ne saurait, pour ainsi dire, les attaquer sans attaquer le genre humain. Μάθε ἄλλο ἀνέκδοτον : Ὑπόμνημα τῆς σοφίας τοῦ πρεσβυτέρου Ῥακινάδου τούτου ἄλλο τίποτε παρὰ τὴν ὁποίαν βλέπεις ἐπιστολὴν ταύτην δὲν ἔμεινε. Τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ ἔχομεν τὸ περὶ Θρησκείας ποίημα, καλὰ στιχουργημένον, ὡς κρίνουσιν οἱ πρόσφοροι τῶν τοιούτων κριταί, ἀλλὰ πολὺ λειπόμενον τῆς χάριτος, τὴν ὁποίαν ὁ πατὴρ Ῥακίνας μετήντλησεν εἰς τὰς τραγῳδίας του ἀπὸ τὴν ἀδιάλειπτον τοῦ χαριτωμένου Εὐριπίδου ἀνάγνωσιν. Ἐκ τούτου προέρχεται ὅτι εἰς τὸ Λεξικὸν τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τ' ὄνομα τοῦ πρεσβυτέρου Ῥακινάδου δὲν εὑρίσκεται. Συμβούλευσον τοὺς μεταφραστὰς νὰ τὸν βάλωσι, καὶ ἐπειδὴ τὰ σωζόμενά του δὲν εἶναι πλὴν αὕτη ἡ ἐπιστολή, ἂς βάλωσι καὶ τὴν μετάφρασιν τῆς ἐπιστολῆς, ἐπειδὴ μάλιστα ἀποβλέπει τὴν δόξαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ συντείνει εἰς τὸ νὰ

στηλιτεύσῃ τὴν χηνώδη ἀναισθησίαν τῶν πολεμούντων τὸ ἀνθρώπινον γένος, qui attaquent le genre humain.

Τὸν Πὸπ ὅταν εὕρῃς ἀφορμὴν ἐμμέσως ἢ ἀμέσως, δὸς τὴν εἴδησιν ὅτι δὲν εἶδον εἰς καμμίαν ἐφημερίδα, τὴν ἀγγελίαν τῆς μετρικῆς του. Τοῦτο μ' ἐρωτᾷ· ἀλλὰ δὲν ἔχω φίλε μου καιρὸν νὰ ἀναψύξω κἄν. Δύο τοῦ Γαζῆ ἐπιστολαὶ εὑρίσκονται πρὸ πολλῶν ἑβδομάδων εἰς τὸ τραπέζιόν μου φωνάζουσαι « ἀπόκρισιν ».

Ἐπέρασα εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ σου 73 : 16. Ταῦτα λοιπὸν σὲ χρεωστῶ καὶ ὄχι περισσότερα. Ἐκ τούτου συμπέρανε πόσον εἶμαι ἀκριβὴς εἰς τοὺς λογαριασμούς μου. Πάντοτε *Μπουταλὰς* ἤμην εἰς τὰ τοιαῦτα.· ἀλλὰ τώρα αὐξάνει ταύτην μου τὴν διάθεσιν, καὶ ἡ ἀσχολία μου εἰς ἄλλα. Ἡ τύχη μου ὅτι δὲν ἔχω νὰ κάμω μὲ τὸν Σ. Σ. Ἀκόμη ὁ καλὸς χριστιανὸς (ἂς ἦναι καλὰ ὁ Ἰουστινιανός!) δὲν μ' ἔπεμψε τὰ μὲ χρεωστεῖ, καὶ μ' ὅλον τοῦτο ἴσως ταύτην τὴν ὥραν προσεύχεται εἰς κάμμιαν ἐκκλησίαν, ἢ ἐπιπλήττει τὴν γυναῖκά του, ὅτι ἔβαλεν ἐλάδιον εἰς τὴν φακῆν.

Τὴν Γραμματικὴν τοῦ Καρατζᾶ ἢ Καραντζᾶ ἐμπόρεις νὰ μὲ τὴν στείλῃς καὶ ἀστίχωτον· ἡ εὐχαριστία μου δὲν ἤθελεν εἶσθαι μικροτέρα δι' αὐτό. Προσμένω καὶ τὴν τοῦ Δαρβάρεως.

Τὰ σταλέντα ἀπ' ἐμὲ δὲν ἀξίζου εὐχαριστίαν. Ἔκαμες καλὰ νὰ μεταγλωττίσῃς τὴν παιδιὰν τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἴσως ἔκαμνες καλήτερα καὶ νὰ τυπώσῃς τὸ μεταγλωττισθὲν εἰς τὸ αὐτὸ σχῆμα καὶ ἀριθμὸν τῶν χαρτίων μετὰ τῆς θήκης, διὰ νὰ εἰσάξῃ τὴν χρῆσιν εἰς τοὺς ὁμογενεῖς, εἰς ἐκείνους τοὐλάχιστον ὅσοι ἔχουσι κἄν τινα φροντίδα τῆς παιδείας τῶν ἰδίων τέκνων, νὰ προσ-

θέσης καὶ μικρὸν προοίμιον (καὶ αὐτὸ εἰς τὴν θήκην), τοῦ ὁποίου τὸ νόημα νὰ ἦναι, ὅτι ἂν οἱ Γάλλοι φροντίζουν νὰ διδάξωσι τὰ τέκνα των τὴν Ἑλληνικὴν (ἀλλόφυλον εἰς αὐτοὺς) ἱστορίαν, à combien plus forte raison nous autres qui portons même ce nom. Ἐγὼ ἐσυλλογίσθην νὰ τὸ κάμω· ἀλλὰ καὶ ὁ καιρὸς μοῦ λείπει, καὶ αὐτοῦ γίνεται χωρὶς ἀμφιβολίαν εὐθηνότερον.

Σὲ εὐχαριστῶ περὶ τοῦ Ἀμπαριάζω, περὶ τοῦ ὁποίου θέλεις εὑρεῖ εἰς τὰς εἰς Ἰσοκράτην σημειώσεις εἰκασίαν ἴσως ὄχι ἀπίθανον. Τὸ ὡραιότερον ἀφ' ὅσα θέλεις ἰδεῖ εἰς τὴν ἔκδοσιν ταύτην εἶναι ἡ εἰκὼν τοῦ Ἰσοκράτους, χαλκογραφημένη ἀπὸ γνησίαν παλαιὰν προτομὴν τοῦ Ῥήτορος. Καὶ ὁ Ἕλλην ἀγαλματοποιὸς θαυμαστός, ἀλλὰ καὶ ὁ Γαλάτης χαλκογράφος, τὸν ὁποῖον εὐτύχησα νὰ εὕρω, τοιοῦτος περὶ τοῦ ὁποίου δύναταί τις νὰ εἴπῃ μὲ τὸν Αἰσχύλον,

Ὁ σηματουργὸς δ' οὔ τις εὐτελὴς ἄρ' ἦν,
Ὅστις τόδ' ἔργον ὤπασε . . . . .

Ἀλλὰ πόσην ἀπορίαν θέλει σὲ προξενήσει ἡ παλαιὰ τῆς εἰκόνος ἐπιγραφὴ μὲ δίφθογγον, ΕΙΣΟΚΡΑΤΗΣ; Τοιαύτην βέβαια ὅσην ἠπόρησα κ' ἐγὼ κατὰ πρώτην προσβολήν. Ἔχε ὀλίγην ὑπομονήν, καὶ θέλεις ἰδεῖ πῶς τὰ *φκιάνω* (εἰς τοὺς αὐτοσχ. στοχ.) ταῦτα τὰ παράδοξα. Ἐνθυμοῦ, ὅταν τὴν λάβῃς, νὰ τὴν ἐπαινέσῃς πρὸς τὸν Z. Ἂν καὶ μετὰ χαρᾶς συγκατένευσεν εἰς ταύτην τὴν δαπάνην ὁ φίλος, ἔχω ὅμως σκοπὸν (κινούμενος ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα τὸ ὁποῖον εἰς νέας ψυχὰς φυσικὰ πρέπει νὰ κάμωσι τῶν ἐνδόξων Ἑλλήνων αἱ εἰκόνες) νὰ προβάλω εἰς αὐτὸν ἄλλο δαπανηρότερον. Θέλεις γελάσει ἴσως διὰ τὸ τολμηρὸν τῆς ἰδέας μου. Ἀγαπῶ νὰ βάλω εἰς ἕκα-

στον βίον τοῦ Πλουτάρχου καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἱστορουμένου προσώπου, ὁσάκις δηλαδὴ εὑρίσκεται παλαιὰ καὶ ὁμολογουμένως γνησία εἰκών. Ἕκαστος λοιπὸν τόμος Πλουτάρχειος πρέπει νὰ περιέχῃ ἓξ τοὐλάχιστον εἰκόνας. Τοῦτο φαίνεται, ἀλλὰ δὲν εἶναι κυρίως δαπάνη περισσοτέρα, ἐπειδὴ τὰ ἔχοντα εἰκόνας βιβλία πωλοῦνται ἀκριβώτερα καὶ κατὰ λόγον τῆς εἰκόνος. Ἀλλ' ἐπειδὴ χαρίζουν περισσότερα ἀφ' ὅσα πωλοῦν, ἐνδεχόμενον νὰ τοὺς φανῇ βαρύ. Καὶ ποῖος Δημοσθένης νὰ τοὺς πείσῃ, ὅτι τοιαύτη παράδοξος ἔκδοσις ἔξω τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τὸν ὁποῖον μέλλει νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τῶν Ἑλληνικῶν μειρακίων τὰς ψυχάς, εἶναι ἱκανὴ νὰ καταισχύνῃ καὶ τὸν Βαρθόλδυν, καὶ ὅλους τοῦ γένους τοὺς κατηγόρους; Ἂν μ' ἐπερίσσευαν ἀργύρια ἤθελα τὸ τολμήσει ἐξ ἰδίων μου, καὶ φανερώσει εἰς αὐτοὺς τὴν δαπάνην εἰς τὸ τέλος τῆς ἐκδόσεως, ὅτε διορίζεται καὶ ἡ τιμὴ τῆς πωλήσεως. Διὰ νὰ καταλάβῃς καλὰ τὴν ἰδέαν μου, Ὑπόθες ἓξ εἰκόνας εἰς ἕκαστον τόμον· πρὸς 12 Λοδοβίκους ἑκάστη εἰκὼν (τόσον μ' ἔγινε μ' ὅλα τὰ ἔξοδα ἡ τοῦ Ἰσοκράτους) κάμνουσι 1428 δαπάνην περισσοτέραν εἰς ἕκαστον τόμον τὰ ὁποῖα μοιραζόμενα εἰς 1500 σώματα κάμνουσιν (ἂν δὲν λανθάνωμαι) 23 σολδία ἀκριβώτερον ἕκαστον τόμον. Δὲν εἶναι κανεὶς ἀπὸ τοὺς βιβλιοπώλας ὅστις δι' ἀφορμὴν τῶν εἰκόνων, ἀντὶ 23, δὲν θέλει λογαριάσει 30 σολδία. Ἀλλὰ καθὼς εἶπα, τὰ χαρίσματα φέρουσι δυσκολίαν εἰς τὰς τοιαύτας ὄντως Ἑλληνικὰς μεγαλουργίας. Τὴν κατάραν σου (καὶ διὰ τί ὄχι καὶ τὴν ἰδικήν μου;) νὰ ἔχῃ ὁ Ἰουστινιανός! Εἰς τὴν Παλαιογραφίαν τοῦ Μοντεφαλκονίου (Montfaucon) εὑρίσκω ὅτι ὁ μεγα-

λουργὸς οὗτος Αὐτοκράτωρ *ἔφκιασε* 365 ἐκκλησίας, ὅσας ἡμέρας δηλ. ἔχει ὁ χρόνος. Bravo! Bravissimo!

Ὁ ἐπιγραφόμενος τέταρτος τόμος τοῦ Θησ. τοῦ Στεφ. δὲν ἔχει τι κοινὸν μὲ τὰ Γλωσσάρια. Τὰ Γλωσσάρια εἶναι χωριστὰ εἰς ἄλλον τόμον, ὁ ὁποῖος σπανιώτατα εὑρίσκεται ὁμοῦ μὲ τοὺς τέσσαρας, ἐπειδὴ μήτε μέρος κυρίως τοῦ θησαυροῦ νομίζεται. Αὐτὸς περιέχει τὰ Γλωσσάρια, ἔπειτα τοῦ Ἐρρίκου Στεφάνου παρατηρήσεις τινὰς Λατινιστὶ εἰς τὰ γραφέντα ἀπὸ Γρηγόριον τὸν Κορίνθου καὶ Ἰωάννην τὸν Γραμματικὸν περὶ διαλέκτων, εἶτα ὁμοίως Λατινιστὶ καὶ ὁμοίως περὶ διαλέκτων τὸ ἐπίμετρον (Appendix) τοῦ αὐτοῦ Στεφαν. Ἀπὸ 100 κτήτορας τοῦ Θησαυροῦ μόλις εὑρίσκονται δέκα ἔχοντες καὶ τὸν τόμον τοῦτον τῶν Γλωσσαρίων. Ὅθεν ὁ Θησαυρός σου εἶναι ἀνελλιπής, ἢ μᾶλλον ὑπερχειλής, ἐπειδὴ ἔχεις διπλοῦν τὸν τέταρτον. Μ' ὅλον τοῦτο, ἐπειδὴ τὰ Γλωσσάρια γίνονται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον σπανιώτερα καὶ παρὰ τὸν Θησαυρόν, ἂν τὰ τύχῃς ποῦ ποτε ἅρπα τα διὰ τὸν Ἐπαμεινώνδαν. Ὁμοίως ἂν εὕρῃς καὶ τὰ δύο Λεξικίδια, τὸ Ἰωνικὸν καὶ τὸ Δωρικὸν τοῦ Πόρτου, τοῦ συντοπίτου ἡμῶν, ἀγόρασε καὶ ταῦτα, ὡς σπάνια γινόμενα καὶ αὐτά. Μὲ συνέβη γελοῖόν τι μὲ τὸν Πόρτον τοῦτον ταύτας τὰς ἡμέρας τὸν Κρῆτα. Σὲ εἶπα νομίζω ὅτι ἐξέδωκε τὸν Θουκυδίδην. Αὐτὸς ἐξέδωκε καὶ ἄλλα Ἑλλήνων συγγράμματα, ὄχι ὀλίγα, μὲ σημειώσεις ὄχι μεμπτάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Κωμικὸς Ἀριστοφάνης. Τούτου τοῦ Ἀριστοφάνους ἀντίτυπον, ἴδιον κτῆμα τοῦ Πόρτου, εὗρηκα εἰς Ἑλληνιστοῦ φίλου οἶκον, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ τέλος ἰδίᾳ χειρὶ τοῦ Πόρτου (τοῦ υἱοῦ ἢ τοῦ πατρὸς δὲν ἔχω τώρα καιρὸν νὰ ἐξετάσω, καὶ οἱ δύο ἦσαν σοφοί, καὶ οἱ δύο

προφέσσορες) εὑρίσκεται γραμμένος μακρότατος κατάλογος Ἑλληνικῶν ὀνομάτων, τίνων; vous ne le devinerez pas· τῶν γεννητικῶν μορίων τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός, γραμμένος, φίλε, μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν καὶ κατηριθμημένος (numeroté) ὡς νὰ ἦτον ὁ λόγος περὶ τῆς σωτηρίας τῆς Ἑλλάδος. Μάθε λοιπὸν ἀπὸ τὸν κατάλογον τοῦτον, ὅτι τὸ ἀνδρεῖον μόριον ἔχει ἑλληνικὰς ὀνομασίας 79 καὶ τὸ γυναικεῖον 66. Ἤγουν τόσας ἠδυνήθη νὰ συνάξῃ ὁ Πόρτος ἐπὶ ζωῆς του· δὲν ἐξεύρω, καὶ πιθανὸν ὅτι δὲν θέλω μάθει ποτέ, ἂν εὑρίσκωνται περισσότεραι. Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι τὰ γελοῖα. Σπουδαιότερον δὲ ἤθελεν ἀπορήσει τις διὰ τί ἀπὸ τόσον θησαυρὸν ὀνομασιῶν ἡ κοινὴ γλῶσσα δὲν ἐφύλαξε παρὰ τὴν Ψ. ἐπὶ ἀνδρός, καὶ τὴν φύσιν κοινῶς ἐπὶ τῶν δύο, μερικῶς δὲ διὰ τὸ θῆλυ μεταχειρίζεται δύο ἰταλικὰ τὸ Μ. καὶ τὸ τῶν Χίων Ρ (Π). Ἡ φύσις εὑρίσκεται εἰς τὸν Ἱπποκράτην, ἀλλ' ἐπὶ μόνης τῆς γυναικός, ὅπου λαλεῖ περὶ πτώσεως τῆς μήτρας (la chuta dela matrice) «Ἢν αἱ μῆτραι προέλθωσιν ἔξω τῆς φύσιος».

Ἐπειδὴ περὶ Ἱπποκράτους ὁ λόγος, σὲ χρειάζεται καὶ τὸ λεξικὸν τοῦ Ἱπποκράτους (δηλ. διὰ τὸν υἱόν σου) συντεθὲν ἀπὸ τὸν Φοέσιον καὶ ἐπιγραμμένον Οἰκονομία Ἱπποκράτους· ἀλλ' αὐτὸ μήτε δυσεύρετον εἶναι, καὶ ἔτυχε νὰ ἔχω δύο ἀνθ' ἑνός. Ὅθεν θέλω σὲ στείλει μὲ πρώτην ἀφορμὴν τὸ ἕν, καὶ μὴν ἀμελήσῃς νὰ μὲ τὸ ἐνθυμίσῃς, ἂν τὸ λησμονήσω.

Δη Ματου. Ἴσως ἀπορήσεις διὰ τί παραπονούμενος διὰ τὰς πολλὰς ἀσχολίας, ὅμως εἰς τὴν ἐπιστολογραφίαν γίνομαι Ἀράβιος αὐλητής, ἤγουν «Δραχμῆς μὲν ἄρχο-» μαι, μνᾶς δὲ οὐ παύομαι». Τοῦτο πρῶτον μὲν δὲν

εἶναι πρὸς ὅλους τὸ αὐτό· ἔπειτα « μεταβολὴ πάντων γλυκὺ » ὡς λέγει ὁ γλυκύτατος Εὐριπίδης· εὑρίσκω κἄν ποιαν ἄνεσιν, ὅταν μωρολογῶ.

Περὶ τῶν ὅσα ἐδάνεισας τὸν ἱππέα, τὸ εἶπα ἐξ ἐμαυτοῦ πρὸς τὸν συστήσαντα, ἀναγκασμένος ἀπ' αὐτόν. Ἦλθε μίαν τῶν ἡμερῶν νὰ μὲ ζητᾷ (comme une chose qui ne souffre aucune difficulté) νὰ σύρῃ διὰ τῆς συστάσεώς μου κολυβογραφικὴν πρὸς σέ, διὰ νὰ κάμῃ τὴν χρειαζομένην δαπάνην εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ Τζελεπῆ υἱοῦ τοῦ ἐν Σμ. Ζ. Δὲν ἔδειξα οὐδεμίαν ἀπιστίαν διὰ τὰ δανεισθέντα, μήτε τὄνομά σου ἔβαλα εἰς ὑποψίαν. Διὰ νὰ τὸν ξεφορτωθῶ ἀνάγκη ἦτο νὰ τὸν παραστήσω, ὅτι δὲν εἶχα μετὰ σοῦ τόσην οἰκειότητα, ὥστε πρὶν παλαιωθῇ ἡ πρώτη σύστασις (διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἀργύριον ἐδάνεισας) νὰ κάμω καὶ δευτέραν ἄλλην ὁμοίως ἀργυρικήν. Ὅθεν μὴν ἐντρέπεσαι τίποτε περὶ τούτου· ἃς ἐντρέπωνται ὅσοι κάμνουν ἐντροπῆς ἄξια. Μοῦ καίουσιν ἀκόμη τὴν καρδίαν, ὅσα ἐδαπάνησα ματαίως διὰ τὴν ἀνοησίαν του εἰς εἴκοσι μηνῶν διάστημα λευκαίνων αἰθίοπα.

Ἄδικον ἔχεις νὰ παραπονῆσαι ὅτι ὁ Σνειδέρος, δὲν φέρει εἰς μαρτυρίαν τὸν Ἡλιόδωρον.

Ἀκρία καὶ εἰς τὴν πρώτην καὶ εἰς τὴν δευτέραν τοῦ Λεξικοῦ τὸ ἐνόμισεν οὐσιαστικόν· τὸ διώρθωσεν εἰς τὸ ἐπίμετρον τῆς δευτέρας.

Ἄκρις, ιος· κατὰ τὰ σημ. εἰς τὸν Ἡλιόδ. σελ. 1.

Ἀμέθυσος, ηὔξησεν εἰς τὸ ἐπίμετρον τὸ ἄρθρον, κατὰ τὸ εἰς τὸν Ἡλιόδ. σελ 178.

Ἀναφέρω· ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ μνημονεύω φαίνεται πρώτην φοράν, κατὰ τὰ εἰς τὸν Ἡλιόδ. σελ. 334.

Ἀχλύς· πρώτην φορὰν κατὰ τὰ εἰς τὸν Ἡλιόδ. σελ. 70.

Ἔπω. μετὰ αἰτιατικῆς πρώτην φοράν· κατὰ τὰ εἰς τὸν Ἡλιόδ. σελ. 56.

Ἔνιοι· ἐδῶ φαίνεται ὅτι ἦτο φθασμένος καὶ ὁ Πρόδρομος, ὅπου εἰς τοὺς Αὐτοσχ. στοχασμ. σελ. 40 ἐξηγῶ τὸ Ἔνιοι, Ἔνι οἵ, καὶ τὸ Ἐνίοτε, Ἔνι ὅτε. Εἰς τὴν πρώτην ἔκδοσιν οὐδεμία περὶ τούτων κριτικὴ ἔρευνα. Εἰς τὴν δευτέραν ἀντιφατικὴ ἔρευνα. Ἀποβάλλει τὸ Ἔνιοι, ὡς Ἔνι οἵ, καὶ ὅμως δέχεται τοῦ Ἐνίοτε τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ Ἔνι ὅτε.

Καλέω εἰς ταύτην τὴν ἔκδοσιν εὑρίσκω πρώτην φορὰν τὸ Κεκλήσομαι ὠνομασμένον *fut. exact.* ἤγουν μέλλοντα ἐντελῆ (ἀπὸ τὸ Λατινικὸν exactus), καθὼς ὠνόμασα τοὺς τοιούτους μέλλοντας εἰς τὸν Ἡλιόδωρον σελ. 68.

Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι τὰ σιγηθέντα, καὶ εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι, μὰ τὴν ἀλήθειαν! καὶ τινὰ τὰ ὁποῖα δὲν εἶχαν χρείαν μνημονεύσεως.

Πρόσθες εἰς ταῦτα. Πυθαονίκη, ἡ (οὐσιαστ.) Προσκνύζομαι, τὸ ὁποῖον ἐσύγχισε μὲ τὸ Προσκνυζάομαι (διότι μητ' ἐγὼ δὲν ἔκαμα μήτε ἐχρεώστουν νὰ κάμω τὴν διάκρισιν μὴ γράφων Λεξικόν). Πρόσθες τὸ Μύρω εἰς τὸ ὁποῖον ἔπρεπε κἂν νὰ εἰπῇ ὅτι ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Ἡλιόδωρον τὸ Γραικικὸν Μυρολογῶ, καὶ τὴν Ὀμφήν, τῆς ὁποίας τὴν δευτέραν σημασίαν (*ὀσμὴν*) τὴν ἔμαθεν ἀπὸ τὰς σημ. τοῦ Ἡλιοδώρου, ἐπειδὴ δὲν εἶναι μήτ' αὐτὸ εἰς τὴν αην ἔκδοσιν. Καὶ τὸ Φιλαβρος εἶναι ἀπὸ τὸν πίνακα τοῦ Ἡλιοδώρου, καὶ τὸ Φορτόω, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν πρώτην ἔκδοσιν ἐνόμιζεν ἀμφιβαλλόμενον ZW. Μήτε τὸ Ῥηχὰ (εἰς τὸ Ῥαχία) δὲν εἶναι εἰς τὴν αην ἔκδ.

Ἐκεῖνα δὲ εἰς τὰ ὁποῖα μὲ ὀνομάζει εἶναι ἀπὸ μὲν τὸν Ἡλιόδωρον, Αὐτοκτονέω, Αὖρος, Ἡμίθαλπτος, Θωρά-

κιον, Κατάκριτος, Κοιτίς, Κυτίδιον, Λαγαρίζω, Ὑπόχρυσος. Ἀπὸ δὲ τὸν Ἱπποκράτην, Βλάζω, Εὐνουχίας, Σφάκελος. Τοσαῦτα σχεδὸν μὲ ἀνεκάλυψεν ἕως τώρα ἡ τύχη, καὶ ὄχι ἡ ἔρευνα, τὴν ὁποίαν μήτε καιρὸν εἶχα νὰ κάμω, μήτε ἂν ἔκαμνα δυνατὸν ἦτο νὰ τὴν πιστεύσω, ἂν δὲν εἶχα τὴν πρώτην ἔκδοσιν. Καὶ εἶναι εὐτυχία ὅτι τὴν ἐκράτησα· ἀλλέως ἤθελε μὲ βάλῃ εἰς ὑποψίαν μήπως ἐσημείωσα ἐγὼ ὡς ἰδικά μου τὰ ὁποῖα ἄλλος πρὸ ἐμοῦ εἶπεν. Ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, ἐνθυμοῦ ὅταν ἀποθάνω, ὅτι ἐκατάστησα νέαν *μόδαν* μεταξὺ τῶν κριτικῶν τῆς Εὐρώπης, νὰ ἐρευνῶσι καὶ τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν, καὶ τὸ τυραννικώτερον, νὰ τὴν μανθάνωσιν· τοῦτο θέλεις τὸ ἰδεῖ μετ' ὀλίγους χρόνους, μάλιστα, ἐὰν ἐκδόται καλήτεροί μου, ὄχι μόνον ἀκολουθήσωσι τὴν παράθεσιν τῶν δύο γλωσσῶν, καθὼς ἔκαμα, ἀλλὰ καὶ γράφωσι τὰς σημειώσεις των καθαρὰ *ρωμέϊκα*. Ἂν αἱ σημειώσεις των ἦναι ἀληθῶς διδασκαλικαί, τί ἔχουσι νὰ κάμωσι τῆς Εὐρώπης οἱ λόγιοι, ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ μάθωσι καὶ τὴν *ρωμαίϊκιαν* γλῶσσαν. Δὲν ἦτο κακόν, ὅταν λάβῃς ἀφορμήν, νὰ δώσῃς ὀλίγην νύξιν τὸν Γαζῆν. Ὄχι, φίλε, μὴ τὸ πιστεύσῃς ποτέ! διὰ νὰ μὲ φέρῃ εἰς μαρτυρίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴν ἀτιμασθῇ αὐτὸς λαμβάνων εἰς τὸ λεξικόν του ὡς ξένα, τὰ τῶν ὁμογενῶν του. Ἡ τιμὴ τῶν τοιούτων εἶναι πολλὰ εὐτελής· ἀλλ' ἐπειδὴ εἴμεθα ἀκόμη πολλὰ πτωχοί, δὲν πρέπει νὰ δίδωμεν εἰς τοὺς ξένους τὰ ἡμέτερα, ὅσον εὐτελῆ καὶ ἂν ἦναι. Ἐγὼ ἂν ἔκαμνα λεξικὸν ἀκολουθῶν τὸ Γερμανικόν, ἤθελα παραβάλει τοὺς πίνακας τοῦ Ἡλιοδώρου καὶ τοῦ Προδρόμου, τὰς σημ. εἰς τὸν Ἱπποκράτην καὶ εἰς τὸν Θεόφραστον τοῦ Κ. ἄρθρον κατ' ἄρθρον μὲ τὰς λέξεις τοῦ Γερμανικοῦ τῆς πρώ-

της καὶ δευτέρας ἐκδόσεως, καὶ ἀποδώσει τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι, καὶ εἰς καθ' ἕνα τὸ ἰδικόν του (avec politesse et sans humeur) καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι ἐχθρός μου θανάσιμος ὁ Κ. καὶ φίλος ἄκρος ὁ Schn. Ἡ μικρόν, ἢ μέγα, ἢ εὐτελὲς ἢ πολυτελές, τὸ πρᾶγμα ἀνήκει εἰς τοὺς Γρ. καὶ ὄχι εἰς τὸν δεῖνα ἢ δεῖνα Γρ. Φίλε ἀναγκάζομαι νὰ κάμω τέλος· ἐζαλίσθην καὶ σ' ἐζάλισα. Ἄλλην ζάλην παρὰ ταύτην εἴθε νὰ μὴ δοκιμάσῃς ποτέ! Μὲ ἄλλην σ' ἀποκρίνομαι εἰς τὰ λοιπά.

140.

8 Maΐου 1811.

Ἀσπάζομαί σε.

Ἔχω 4 σώματα τοῦ νέου Βιογραφικοῦ Λεξικοῦ διὰ σέ, τὰ ὁποῖα μετ' ὀλίγας ἡμέρας θέλω πέμψει μὲ τὰ ζητηθέντα βιβλία διὰ τὸν Φιλαδελφείας καὶ διὰ τὸν Σχινᾶν. Καιρὸν δὲν ἔχω νὰ γράφω πολλά, μηδὲ ν' ἀποκριθῶ εἰς ἐπιστολάς σου.

Προχθὲς ἔδωκα τὸν Ἰορδάνην πατέρα καὶ υἱοὺς 1514,45 διὰ τὰ ὁποῖα δός με πίστιν εἰς τὸν μεταξύ μας λογαριασμόν. Οἰκονόμησέ τα καὶ αὐτὰ ὡς κρίνεις ὠφελιμώτερον δι' ἐμέ.

Τὴν ὁποίαν σ' ἔστειλα ἐπιστολὴν περὶ τῆς μετὰ τὴν ἀποβίωσίν μου διαταγῆς τῆς οὐσίας μου, πέμψε μέ την ὀπίσω, ἢ σχίσε την, διὰ νὰ σὲ στείλω ἄλλην ἀντ' αὐτῆς. Καθὼς εἶναι γραμμένη, ἔχει δίκαιον καὶ ὁ Χρ. ἐπειδὴ

ἔχει τώρα τὸν Θεοφρ. νὰ ζητῇ μερίδα, et je ne veux pas être dupe et la risée des fanatiques ou des imbecilles.

Τὴν ἐγκεκλεισμένην παρακαλῶ νὰ στείλῃς σφραγισμένην πρὸς τὸν Ζ. Ἴδες κατάστασιν καὶ σπιτικὸν ὡς λέγουσιν οἱ Χῖοι. Μὲ τοιαῦτα μέσα, καὶ τοιαύτην ἀργυρίου προμήθειαν ζητοῦν, καὶ φυσιολογίας καὶ ἀνατομίας. Τοῦ τρίτου τόμου τυπόνεται τὴν ὥραν ταύτην ὁ πίναξ· ὁ τέταρτος ἄρχισε· μὴ τὸ εἴπῃς ὅμως κανένα· ἂς πιστεύουν ὅτι εἶναι ἐμποδισμένος δι' ἀναργυρίαν, μήπως ἔλθουν εἰς αἴσθησιν. Ἡ ἀναργυρία ὅμως εἶναι ἀληθής, ἐπειδὴ κρατῶ ἰδικά μου 1000 σχεδὸν φρ. (τὰ ὁποῖα ἔμελλα νὰ σὲ στείλω) διὰ τὸν φόβον μὴν ἔλθω εἰς ἀνάγκην. Ἰδοὺ σὲ περικλείω καὶ τὴν ἐπιστολήν των, τὴν ὁποίαν στεῖλέ με ὀπίσω.

Περικλείω καὶ ἄλλην τοῦ Βάμβα πρὸς τὸν Κούμαν, πρὸς τὸν ὁποῖον γράψε (καιρὸν ἀκόμη δὲν ἔχω νὰ ἀποκριθῶ) νὰ μένῃ εἰς τὸν τόπον του ἀμετακίνητος, καὶ νὰ ταχύνῃ τὸ γρηγορώτερον τὴν μετάφρασιν τῆς Γραμματικῆς.

Ἄρχισα κἄν τι, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου, κατὰ τοῦ ἀνθρωπομόρφου τέττιγος· ἀλλὰ τὸ ἄρχισα. Ἔχω καιρὸν νὰ τὸ ἀκολουθήσω ὁ ταλαίπωρος; Ἆρα θέλει εἶσθαι ἀληθὲς τὸ «Ἀρχὴ τὸ ἥμισυ τοῦ παντός;»

Καὶ πάλιν ἀσπάζομαι καὶ σὲ καὶ τοὺς σούς.

Ἀκόμη δὲν ἔλαβα τοὺς ἀκολούθους τόμους τοῦ Δίωνος.

141.

10 Maΐου 1811.

Μετὰ τὰς ἐπιστολάς σου, Ἀλέξανδρε φίλε, τῆς 21

Μαρτίου καὶ 18 Ἀπριλίου, ἔλαβον χθὲς καὶ τρίτην τὴν 28 Ἀπριλίου. Ποτὲ ἐπιστολὴ δὲν ἔφθασε τόσον εὔκαιρα ὅσον αὕτη, διότι ἐθεράπευσεν ὀλίγον τὴν ἀναργυρίαν μου. Ἔλαβα ἀπὸ τὸν Ἰορδάνην τὰς 395 : 5 σόλδια, πώλησιν Ἀπολλοδώρων, Θεοφρ. Ἱπποκρ. καὶ Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης 7 δὲν ἐξεύρω τι, ἐπειδὴ δὲν ἐκατάλαβα τί σημαίνει τὸ *Τρίτομον*. Εἶναι ἑπτὰ τόμοι τοῦ πρώτου μέρους τοῦ Πλουτάρχου; ἐξήγησιν νὰ ζήσῃς! ὡς τόσον κατεχώρισα εἰς τὸ χρέος τοῦ λογαριασμοῦ σου 359 : 5 καὶ ἄλλα τόσα εἰς τὸ ἔχειν σου, καὶ οὕτως ἐξωφλήθη ἡ ποσότης αὕτη.

Μ' ἀφῆκαν πάλιν οἱ εὐλογημένοι χωρὶς σολδίον, τόσον ὥστε τὰ διωρισμένα ὀλίγα ἀργύρια εἰς δαπάνην καλοκαιρινῶν ἐνδυμάτων, τὰ ἐξοδεύω εἰς τὰ Παλωτικὰ τοῦ δευτέρου τόμου Πλουτάρχου, διὰ νὰ στείλω εἰς Λιβόρνον, εἰς Λειψίαν τὸν συνήθη ἀριθμὸν τῶν ἀντιτύπων, καὶ αὐτοῦ πρὸς σὲ τὰ 100. Μὴ λογιάσῃς πόσον μοῦ ζαλίζουσι ταῦτα τὴν ταλαίπωρον κεφαλήν, πόσον μ' ἐξηλόνουσιν ἀπὸ τὸ ἔργον μου, εἰς πόσην ἀμηχανίαν καὶ ἀγανάκτησιν μὲ φέρουσιν. Ὅταν σ' ἔγραφα, φίλε, περὶ Σαλίων, ἴσως ἐφαντάσθης ὅτι τὸ δαιμόνιον τῆς φιλοπλουτίας ἐκυρίευσε τὰς πολιάς μου τρίχας. Ἂν τὴν μυριοστὴν μόνον μερίδα τοιούτου πάθους εἶχα, δὲν ἤθελ' ἀποβάλει 3000 φρ. ἐτήσιον παρὰ τοῦ Κράτους, καὶ ἄλλας 2000 φρ. τοῦ Πανεπιστημίου, διότι (σὲ τὸ λέγω καθαρὰ) εἰς τὰς χεῖράς μου εἶναι τώρα τρόπον τινὰ τὸ πρᾶγμα, ἐὰν θέλω μόνον νὰ περιέλθω (τὴν πρώτην φορὰν ὅταν σχολάσῃ τόπος) τὰς οἰκίας τῶν ψηφοφόρων. Ἀλλὰ τοῦτο βέβαια ὅταν ἀκολουθήσῃ, κλαῖέ με πλέον ὡς *ξεμωραμένον*. Ὁ μόνος σκοπὸς τῆς ἐμπορίας τῶν Σαλίων ἦτο νὰ

ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὴν ἀδιάκριτον ταύτην καὶ τυραννικὴν ἀνωμαλίαν τῶν μὲ τοὺς ὁποίους μ' ἔμπλεξε καὶ μὲ συνέδεσεν ἡ τύχη. Ὑπομονή!

Θαρσεῖν χρή, φίλε Βάττε, τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον.

Τὸ κακὸν εἶναι ὅτι δι' ἐμὲ πολλὰ *αὔριον* δὲν ἔμειναν. Ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος ἐκατήντησε καὶ ὁ ἀδελφός μου (ὡς μανθάνω) εἰς πενίαν. Ἴσως ἐξ αἰτίας τῶν *καλῶν γραμματικῶν*. Ἐὰν τὰ σκυθικὰ ξυλοκοπήματα τοῦ Χρ. δὲν εἶχαν τὸν ἀγανακτήσει τόσον, ὥστε νὰ ἀποσκιρτήσῃ καὶ ἀκόντων τῶν γονέων, ἀπὸ τὸ σκολιὸν σχολεῖον, ἤθελε καὶ αὐτὸς εἶσθαι τώρα εἰς τὸν ὀλίγον ἀριθμὸν τῶν φωτισμένων τοῦ γένους, καὶ πιθανὸν ὅτι μὲ τὴν χειραγωγίαν μου, καὶ πόρον βίου χρηστὸν ἤθελεν εὑρεῖ. Ἀλλ' ὅμως ἢ πεπαιδευμένον ἢ ἀπαίδευτον, τὸ χρέος μου εἶναι νὰ τὸν βοηθήσω. Ἕως τώρα τὸν ἔπεμπα μικρὰν βοήθειαν ἐκ διαλειμμάτων διὰ τοῦ Σπανιολάκη, ἀνωμάλως ὅμως. Καὶ τούτου αἴτιος εἶναι ὁ ἐξάδελφός μου Πετρίτζης. Δὲν ἐξεύρω τί τὸν ἦλθε τὸν εὐλογημένον νὰ μὲ γράψῃ (εἶναι σχεδὸν δύο χρόνοι τώρα) ὅτι ἡ ἀνάγκη τοῦ ἀδελφοῦ μου δὲν ἦτο τόση, ὅσην ἐζήτει νὰ μὲ τὴν παραστήσῃ. Ὅθεν παρακαλῶ σε, φίλε μου, νὰ γράψῃς εἰς κανένα σου φίλον, νὰ τὸν δίδῃ ἀδιακόπως εἰς τὸ ἑξῆς ἑκατὸν γρόσια κάθε τρίμηνον, ἤγουν τετρακόσια τὸ ὅλον ἔτος, ὄχι ὅμως ὅλα ὁμοῦ, ἀλλὰ κατὰ τρίμηνον ἕκαστον τεταρτημόριον· καὶ μὴν ἀμελῇς νὰ μὲ γράφῃς κατὰ καιρὸν τὴν ἀξίαν αὐτῶν εἰς λίτρας Γαλλικάς, διὰ νὰ τὰς καταχωρίζω εἰς τὸ πρὸς σέ μου χρέος.

Ἔξω τούτου παρακαλῶ σε νὰ γράψῃς πρὸς τὸν Κρῆτα, ἢ πρὸς τὸν Ἰορδάνην νὰ μὲ προμηθεύσωσιν, ἐὰν ἔλθω εἰς χρείαν, 1000 ἢ 1500 φρ. Χρείαν βέβαια δὲν

πρέπει νὰ λάβω, ἂν οἱ Ζ. ἀποκριθῶσι χωρὶς ἀναβολὴν εἰς τὴν ἐπιστολήν μου· ἀλλ' ἐξεύρω ἐγὼ πότε μέλλει νὰ τοὺς ἔλθῃ ἡ ὄρεξις νὰ σβέσωσι τὴν δίψαν μου;

Τὸ πρὸς τὸν Γάδον γράμμα σου ἔστειλα σήμερον τὸ πρωὶ πρὸς τὸν Κρῆτα. Χρεία δὲν εἶναι νὰ σὲ παραγγείλω νὰ προσέχῃς ἀπὸ τὸν φυσιωμένον ἀνθρωπίσκον τοῦτον (τὸν Γάδον λέγω) καὶ νὰ τὸν στείλῃς εἰς κόρακας καὶ αὐτὸν καὶ τὰς πτωχαλαζονικάς του ἐμπορίας. Τὴν ἑταιρίαν ὁ μωροπαμπόνηρος ἐσύστησε καθ' αὐτὸ διὰ νὰ ἀτιμάσῃ καὶ νὰ βλάψῃ ἐμέ· ἤγουν μὲ ἐλπίδα νὰ ἐμβάσῃ ὅλους τοὺς ἐδῶ Γραικοὺς εἰς αὐτήν, πλὴν ἐμοῦ, καὶ οὕτω νὰ ἔχῃ πρόφασιν εὐλογοφανῆ νὰ κηρύττῃ, ὅτι μόνος ἐγὼ ἀποσκιρτῶ ἀπὸ τὴν μετὰ τοῦ γένους ὁμόνοιαν. Καὶ ἐνδέχεται νὰ τὸ κατορθώσῃ, διὰ τὴν κατάστασιν τῶν ἐδῶ εὑρισκομένων, οἱ ὁποῖοι σχεδὸν ὅλοι, πλὴν τοῦ Βάμβα (ὡς σὲ εἶπα), εἶναι κακοαναθρεμμένα ἀνθρωπάρια. Ὁ Κρὴς μὲ λέγει ὅτι ἐμβῆκε καὶ ὁ Ν. Ἂν ἦναι ἀληθές, δὲν ἐμβῆκεν, ἀλλ' ἐμβασμένος ἀρχῆθεν, ἀρχίζει τώρα νὰ φαίνεται, διότι ὁ ἀλωπεκισμὸς πάλιν τούτου τοῦ νέου εἶναι ἀκατανόητος. Ὁ Γάδος κἂν μὲ πολεμεῖ φανερά, ἀλλὰ τοῦτον φοβοῦμαι ὅτι μὲ τοξεύει ἐξ ἀφανοῦς. Ὑποπτεύομαι ὅτι ποῦ καὶ ποῦ, μὲ εὐλάβειαν καὶ λαθραίως ὅμως, ὑποσπείρει καὶ τὴν ἀνεψιότητα, διότι ὁ Γραμματικὸς τῶν Ζ. ὅταν ἐπέρασεν ἐδῶθεν διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς Ὁλανδίαν, μ' ἐρώτησε μίαν τῶν ἡμερῶν, ἂν ἔχω ἐδῶ ἀνεψιόν. Τὸν ἀπεκρίθην, ὅτι ἂν εἶχα, ἤθελα τὸν ἔχει σύνοικον. Τὰ βρωμώδη ταῦτα μηχανουργήματα ἀναγκάζομαι νὰ σὲ κοινωνῶ, καὶ νὰ χάνω τὸν καιρόν μου γράφων αὐτά, ἐπειδὴ φοβοῦμαι ὅτι προσμένουν νὰ καλύψω τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ κατασπαράξωσι τὴν μνήμην μου, ὅταν δὲν θέλω πλέον

εἶσθαι εἰς κατάστασιν ν' ἀποκριθῶ. Σὲ βεβαιόνω ἐνόρκως ὅτι βαρημένος ἀπὸ τὰ τοιαῦτα, ἂν δὲν ἤμην ἐμπλεγμένος εἰς τὸν Στράβωνα, ἤθελ' ἀφήσει τοὺς Παρισίους, καὶ ὑπάγει, ὄχι εἰς τὸ Σίναιον ὄρος, ὡς ἐλπίζει ὁ παχύδερμος διδάσκαλος τῆς Ῥητορικῆς, ἀλλ' εἰς κανένα τόπον ἔρημον νὰ ἡσυχάσω, καὶ νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὰς κακίας τῶν ἀνθρώπων.

Ἴσως, φίλε μου, στοχάζεσαι τὴν ἀγανάκτησίν μου ὡς ἐκβαίνουσαν τὰ ὅρια τῆς φιλοσοφίας. Ἀλλ' ἐρωτῶ σε τί νὰ κάμω, ὅταν, παραδείγματος χάριν, ἄνθρωποι ὡς ὁ Clavier, ὡς ὁ Thurot καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι, μὲ ἐρωτοῦν περὶ τῆς γελοίας ταύτης ἑταιρείας, τῆς ὁποίας τὰ μέλη δὲν γνωρίζουν; Ἂν καὶ φίλοι πιστοὶ εἶναι συγχωρημένον εἰς ἐμὲ νὰ ἀνακαλύψω εἰς αὐτούς, ὡς ὁ Χάμ, τὴν γύμνωσιν καὶ τὴν αἰσχύνην τῆς πατρίδος μου; εἶναι πρέπον νὰ τοὺς εἴπω, ὅτι εἶναι συνωμοσία δύο ἢ τριῶν πονηρῶν ἀνθρωπίσκων μὲ ἄλλους δύο ἢ τρεῖς ἠλιθίους;

Ἀπὸ τοὺς ἠλιθίους τούτους ὁ ἠλιθιώτερος (πρὸς τὸν ὁποῖον ἔκαμε καλὰ ὁ Κρὴς νὰ μὲ δώσῃ τὴν ἐπιστολήν σου), ἀποδημεῖ ταύτας τὰς ἡμέρας ἀρκετὰ μαδημένος ἀπὸ τὸν ΖΛΓ. ὄχι εἰς τὴν πατρίδα του, ἀλλ' εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου τὸν πέμπει ὁ πατήρ του, διὰ νὰ προσθέσῃ καὶ τὰ τῆς Ἰταλίας καλά, εἰς ὅσα ἀπέκτησε μεταξὺ τῶν Γάλλων. Πολλὰ ζῶα ἐγνώρισα εἰς τὸ διάστημα τῆς ὀδυνηρᾶς μου ζωῆς· ἀλλὰ τοῦτο, φίλε μου, τὸ ζῶον δὲν ὁμοιάζει κανενὸς τῶν γνωρισμένων. Χωρὶς ὑπερβολὴν σὲ λέγω, ὅτι μετὰ τὴν μακρὰν ἐδῶ διατριβήν του, ἐπιστρέφει ὁποῖος ἦλθε, καὶ ἠμπορεῖ νὰ λέγῃ μὲ τὸν Ἰώβ, «γυ-» μνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου, γυμνὸς καὶ ἀπε-» λεύσομαι».

Διὰ τοῦτο σ' ἔλεγα μάλιστα ὅτι δὲν συμφέρει νὰ ἔλθῃ ἐδῶ ὁ Σχ. Κοῦρος ὡς εἶναι, εὐθὺς θέλουν τὸν χώσει εἰς τὴν Ἑταιρείαν τοῦ Γάδου, καὶ τὸ πρᾶγμα δὲν θέλει σταθῆν ἕως αὐτοῦ, ἀλλὰ θέλουν μολύνει καὶ τὰ ἁπλᾶ του ἤθη.

Ἐκ τοῦ Γάδου ἠκούσθη λόγος ὅτι ἐδῶ ἔρχονται ὁ Πατρινός, ὁ Κωνστάκης καὶ δὲν ἠξεύρω ποῖος ἄλλος τῶν ἐμπόρων τοῦ Λιβόρνου. Δὲν ἐξεύρω εἰς ποῖον βαθμὸν οἰκειότητος εὑρίσκεσαι μὲ τὸν πρῶτον· ἂν ἦναι ὅμως ὑψηλός, ἴσως δὲν ἔκαμνες κακὰ νὰ τὸν προδιδάξῃς μὲ τρόπον εὔμορφον τὰ περὶ τῆς ἑταιρείας. Διότι ὁ καλός σου Γάδος, πρῶτον πρόβλημα τοῦτο κάμνει εἰς τοὺς νεοφέρτους, διὰ νὰ αὐξάνῃ τοὺς προσηλύτους.

Διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας, χωρὶς νὰ ἀναφέρῃς ὅτι σὲ γράφω περὶ τοιούτων, δεῖξον πρὸς τὸν Β. ἀποκρινόμενος ἰσχυρῶς τὴν δυσαρέστησίν σου κατὰ τῆς Γελοιώδους ἑταιρείας. Ἂν καὶ τὸν ὑπολαμβάνω ἄνδρα φρονιμώτατον, ἐπειδὴ τὸν ἐδοκίμασα μὲ τρόπους παντοίους, ἕως καὶ μὲ αὐτὸν τὸν οἶνον, τὸν ὀνομασθέντα ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς δικαίους «Νοῦ κάτοπτρον» μ' ὅλον τοῦτο ἐπειδὴ πολεμεῖται συνεχῶς ἀπὸ τοὺς περὶ τὸν Γάδον, νὰ προσκολληθῇ εἰς τὴν ἑταιρείαν, καλὸν ἦτο νὰ ἔχῃ ἐπίκουρον καὶ σύμμαχον τῆς οἰκείας του φρονήσεως καὶ τῶν ἄλλων τὴν φρόνησιν. Τὸν λαμβάνω πολλάκις σύντροφον εἰς τὸ τενιχρόν μου γεῦμα, καὶ μετὰ τὸ γεῦμα καμμίαν φορὰν καὶ συνθεατὴν τῶν Ῥακινείων τραγῳδιῶν εἰς τὸ Γαλλικὸν θέατρον.

12 Μαΐου.

Λαμβάνω πάλιν τὸν κάλαμον, ὄχι ὅμως μὲ ἐλπίδα νὰ

τελειώσω σήμερον. Ὁ Κρὴς μ' ἔδωκε, κατὰ τὴν προσταγήν σου, τὴν πρὸς τὸν Μοσχοκέφαλον ἐπιστολήν σου. Τί θέλεις νὰ τὴν κάμω ;

Εἰς τὰ γράμματά σου εὗρηκα καὶ ἐπιστολὴν πρὸς ἐμὲ ἀπό τινα Μιλτιάδην, νέον σπουδάζοντα εἰς τὴν Βονωνίαν. Πῶς ἡ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας ἐπιστολὴ ἐπέρασεν αὐτοῦ;

Αἱ τὰς ὁποίας με ζητεῖς ἀνακρίσεις περὶ ἐμοῦ καὶ τοῦ Κούμα, ἐτυπώθησαν ὀλίγαι τινὲς κατὰ συνήθειαν, καὶ ἀναλώθησαν, ἄλλαι μοιρασθεῖσαι ἐδῶ, καὶ ἄλλαι σταλεῖσαι αὐτοῦ εἰς τὸν καιρόν. Ἡ δὲ Γαλλικῶς γραμμένη ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου, καὶ διωρισμένη διὰ τὴν Φραγκοφορτικὴν ἐφημερίδα περιγραφὴ τῶν θαυμάτων τῆς ἐκεῖ σχολῆς, εἰς τὰς ἡμετέρας ἐδῶ ἀδύνατον εἶναι νὰ βαλθῇ, τοὐλάχιστον ὡς εἶναι. Καὶ τὸ πραγματικὸν αὐτῆς καὶ τὸ λεκτικὸν ἔχει τι νηπιῶδες· ἔπειτα μηδὲ περισσότερόν τι ἀπὸ τὰ γνωστὰ εἰς τούτους διδάσκει. Δυνατὴ εἶναι καὶ τῶν μαθητῶν καὶ τοῦ διδασκάλου ἡ εὐδοκίμησις· ἀλλ' οἱ κριταὶ τῆς εὐδοκιμήσεως τίνες καὶ ποῖοι ; Ἐὰν εὑρίσκετο καθ' ὑπόθεσιν εἰς τὴν συνέλευσιν πεπαιδευμένος τις Γάλλος, καὶ ἔγραφε περὶ ταύτης πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς του, τὸ πρᾶγμα ἤθελεν εἶσθαι διάφορον. Τὴν ἔδωκα ὅμως πρὸς τὸν Thurot, ὄχι ὡς σταλμένην κατ' ἐπιταγὴν (τοῦτο εἶναι τὸ *Πιταγοῦ* τῶν Χίων) νὰ δημοσιευθῇ, ἀλλ' ὡς εἴδησιν γραμμένην ἀπὸ φίλον πρὸς φίλον καὶ δυνατὴν νὰ χρησιμεύσῃ εἰς αὐτόν, εἰς τὴν ὁποίαν ἑτοιμάζεται νὰ καταχωρίσῃ εἰς τὸν Ἑρμῆν τῆς Γαλλίας ἀγγελίαν τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ Πλουτάρχου. Ἔκαμα ἄλλο περισσότερον· ἐπειδὴ φυσικά, κινούμενος ἀπὸ τὰ πρὸς τοὺς Σμυρναίους προλεγόμενά μου, πρέπει νὰ λαλήσῃ περὶ τῆς νέας σχολῆς τῶν Σμυρναίων, ἔδωκα εἰς αὐτὸν τὴν ἐπι-

στολὴν τοῦ Κούμα, μὲ τὴν πρέπουσαν ὅμως προδιδαχήν· ἤγουν νὰ ἐπαινέσῃ τὸν ζῆλον τῶν Σμυρναίων, χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ μήτε μικρὸν μήτε μέγα τίποτε περὶ τῆς συμβάσης ταραχῆς.

Σήμερον ἑτοιμάζει δι' ἐμὲ ὁ Allais Πάλαν νὰ σὲ στείλῃ αὐτοῦ, ἥτις περιέχει

100 ἀντίτυπα εἰς φύλλα τοῦ δευτέρου τόμου Πλουτάρχου διὰ λογαριασμὸν Ζωσιμάδων.

9 ἀντίτυπα τοῦ αὐτοῦ ῥαμμένα, διὰ νὰ δώσῃς ἐξ αὐτῶν παρ' ἐμοῦ εἰς τοὺς ὅσοι ἔλαβον τὸν πρῶτον τόμον. Αὐτοί εἶναι, ἂν ἐνθυμοῦμαι καλά, Γαζῆς, Ῥώτας, Πανδίων ἢ Παντίας, Κούμας καὶ δὲν ἠξεύρω ποῖοι ἄλλοι. Τοῦ Κούμα ἔπρεπε νὰ τὸ στείλω δεμένον, ἐπειδὴ εὑρίσκεται εἰς τόπον Χρυσανθικόν, ἤγουν βάρβαρον, ὅπου δὲν εὑρίσκονται βιβλιοδέται· ἀλλ' ἡ γνῶσις μὲ ἦλθεν ἀργά.

1 χρυσοδεμένον Πράσινον εἰς μέγα χαρτίον διὰ σέ, τὸ ὁποῖον μὴ δείξῃς κανένα, ἕως νὰ στείλω πρὸς τὸν Σταῦρον τὰ δεμένα.

1 δεμένον κίτρινον νὰ πέμψῃς παρ' ἐμοῦ πρὸς τὸν πρώην Οὐγκροβλαχίας, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ σφραγίσῃ, ἂν δύναται, τὸ ἀπύλωτον στόμα τοῦ ὀρθοῦ θηρίου. Ἀλλ' ἐκ μέρους σου.

2 δεμένα εἰς μικρὸν χαρτίον διὰ τοὺς δύο σου ἀδελφούς, παρακαλῶν τὸν φίλον Πασχάλιον (ἐκ μέρους μου τοῦτο) νὰ μὴ κρίνῃ περὶ πραγμάτων, τὰ ὁποῖα νὰ ἐρευνήσῃ ἀκριβῶς δὲν τὸν ἐσυγχώρησε τὸ ἐπάγγελμά του. Βεβαίωσέ τον, ὅτι μ' ὅλον ὅτι ἐδαπάνησα μέρος τι τῆς ζωῆς μου εἰς τῶν τοιούτων τὴν ἔρευναν, ὁμολογῶ (χωρὶς ὑπόκρισιν μετριοφροσύνης) ὅτι ὅσα εἶπα, λέγω, καὶ θέλω εἰπεῖν εἰς τὸ ἑξῆς, εἶναι καὶ εἰς ἐμὲ αὐτὸν ἀβέβαια. Ἐν-

δέχεται νὰ ἦναι καλά, ἐνδέχεται νὰ ἦναι καὶ ἐσφαλμένα. Ἀλλ' ἐὰν κατὰ δυστυχίαν ἦναι ἐσφαλμένα (καὶ τὸ σφάλμα θέλει εἶσθαι τοῦ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσέως, μεγάλου Κριτικοῦ, ὄχι ἰδικόν μου), φρονιμωτέραν ἄλλην συμβουλὴν εἰς τὸ ἔθνος νὰ δώσῃ τις δὲν ἔχει παρὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ χυδαϊσμοῦ, ἤγουν «νὰ γράφῃ καθὼς μι-» λεῖ, καὶ νὰ μὴ *γυρεύῃ νὰ σιάσῃ* τὴν γλῶσσαν *ὁποῦ* » ἔλαβεν ἀπὸ τοὺς *γονιούς* του»· ἐπειδὴ αὕτη εἶναι κἂν γλῶσσα τοῦ περισσοτέρου μέρους τοῦ ἔθνους, γλῶσσα τὴν ὁποίαν μεταχειρίζονται οἱ ἀπόστολοι τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας, ὁσάκις διδάσκουσι τοὺς ἀπαιδεύτους νησιώτας Γραικούς· καὶ βλέπεις πόσους ἔσυραν εἰς τὸν Παπισμὸν μεταχειριζόμενοι τὴν γλῶσσαν τοῦ ἔθνους· ἂν ἐμεταχειρίζοντο τὴν γλῶσσαν τὴν λέγουσαν *αὖθις* ἀντὶ τοῦ *πάλιν*, καὶ *ἐπιτρέπω*, ἀντὶ τοῦ *συγχωρῶ*, καὶ ἁπλῶς τὰ μακαρόνια δὲν λέγω τοῦ Παπαδούκα (ποίαν ἰσχὺν ἔχει εἰς τὰ τοιαῦτα μαρτυρία τοιούτου παχυδέρμου ἀνδρός;), ἀλλὰ τοῦ ὄντως σοφοῦ καὶ δοξάσαντος ὁπωσδήποτε τοὺς ὁμογενεῖς Εὐγενίου, κἀνεὶς δὲν ἤθελε τοὺς ἀκούσειν. Ναί! φίλε Πασχάλιε νὰ μὲ χαρῇς! καὶ νὰ σὲ χαρῶ! καὶ ὡς στολισμένος ἀπὸ τὴν φύσιν μὲ κρίσιν ἱκανήν, καὶ ὡς αὐξήσας τὴν κρίσιν σου μὲ τὴν παιδείαν, μὴ ῥίπτεσαι εἰς κίνδυνον ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε νὰ ἀποφασίζῃς περὶ πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ζητοῦσι μακρὰν ἔρευναν καὶ θεωρίαν, μὴ ῥίπτεσαι εἰς κίνδυνον κρημνισμοῦ ἀναβαίνων ἢ καταβαίνων κλίμακα κατασκευασμένην ἀπὸ τόσον ἀνόητον πίθηκον, ὥστε μηδὲ Πίθηκος, φύσει πηδητικὸν ζῶον, νὰ πηδήσῃ τοὺς βαθμούς της δὲν ἐμπορεῖ.

1 τὴν 73ην παράδοσιν τῆς ἀθλίας Ἐγκυκλοπαιδείας,

τῆς ὁποίας, ἐπειδὴ δὲν σὲ πληρόνουσιν θέλω παύσει τὴν ἐξακολούθησιν, ἂν ἀγαπᾷς.

2 τόμους τῆς νῦν ὡς καλητέρας ἐπαινουμένης γραμματικῆς Γαλλικῆς.

2 τόμους Voyage d'un chinois en Europe } par Levy
1 Pensées. . . . . } καὶ τὰ δύο

1 L'art de diner en ville κομψὸν κωμικὸν ποιημάτιον.

Ταῦτα ἠγόρασα εἰς χρῆσίν σου ὡς ἀστεῖα, ἔπειτα καὶ ὀλιγοδάπανα, πρὶν λάβω τὴν εἴδησιν ὅτι δὲν ἔχεις καιρὸν νὰ καταγίνεσαι εἰς τὰ τοιαῦτα.

Ἡ γραμματικὴ ὅμως ἐμπορεῖ νὰ σὲ χρησιμεύῃ, αἱ Pensées εἶναι φιλοσοφικαί, καὶ ἡ περιήγησις τοῦ Κινέζου πλαστὴ ὡς αἱ Lettres persanes de Montesquieu. Ταῦτα σὲ πέμπονται εἰς τὴν Πάλαν σημειωμένην AZ. Nº 8. Τὰ δὲ ζητούμενα τοῦ Ρουσσώ, Βολταίρου, Μολιέρου καὶ Κονδιλλάκου, θέλουν σταλῆ τὴν ἐρχομένην ἑβδομάδα χωριστά.

Πολλὴν χαρὰν μ' ἐπροξένησας μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς μεταφράσεως τῆς Γραμματικῆς. Courage!

Ἐχάρην ὡσαύτως ὅτι σ' ἐκίνησαν εἰς δάκρυα τὰ προλεγόμενα· σημεῖον ὅτι δὲν εἶναι τόσον κακά· δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν σὲ ἔστειλα τὰ πρῶτα ἢ δεύτερα δοκίμια τοῦ τυπογράφου. Ἴσως ἀναγινώσκων αὐτὰ ἐκ δευτέρου εἰς τὸν δεμένον τόμον εὑρεῖς διαφοράς, ὄχι πολλὰς ὅμως. Εὐχαριστῶ περὶ τῆς συμβουλῆς τοῦ νὰ λαλῶ μετριώτερον περὶ τῶν ἀντιφιλοσόφων. Τὸ κακὸν εἶναι (καὶ τοῦτο ἐξομολογοῦμαι πρὸς σὲ μόνον) ὅτι ἐνόσῳ ἡ κεφαλή μου εὑρίσκεται εἰς ἡσυχίαν δὲν ἐμπορῶ νὰ γράψω τίποτε. Πρέπει νὰ πυρωθῇ πρῶτον καὶ νὰ ἐξάψῃ, καὶ τότε ν' ἀρχίσω καὶ

νὰ τελειώσω εἰς τὴν αὐτὴν ἡμέραν. Καὶ καταλαμβάνεις καλὰ ὅτι εἰς τοιαύτην κατάστασιν ψυχῆς φεύγουσι πολλάκις ἀπὸ τὸν κάλαμον, καὶ μὴ θέλοντος τοῦ κινοῦντος αὐτόν, κάποιαι τραχύτητες. Τόσον εἶναι ἀληθὲς τὸ λεγόμενον, ὥστε πολλάκις βραδύνεται ἡ ἔκδοσις τοῦ τόμου καὶ μῆνα ὁλόκληρον ἕνα, διὰ τὴν ψυχρότητα τῆς ἀθλίας μου κεφαλῆς, καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ἀμηχανίαν πόθεν ν' ἀρχίσω καὶ ποῦ νὰ τελειώσω τοὺς στοχασμούς. Καμμίαν φορὰν συλλογίζομαι καὶ τοῦτο (ἴσως ἐσφαλμένως) μήπως εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν τοῦ γένους, ὠφελοῦν περισσότερον τὰ πυρωμένα μὲ τὰς ὀλίγας των ἁμαρτίας, παρὰ τὰ πολλὰ μετρημένα καὶ ψυχρά. Δὲν ἠμπορεῖς νὰ λογιάσῃς πόσον κατέχει καὶ τυραννεῖ τὴν ψυχήν μου ἡ μανιώδης αὕτη κενοδοξία, ἡ κενόδοξος μανία, νὰ μὴ φανῇ ὅτι οἱ ἀλλογενεῖς μᾶς ἔφεραν μὲ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὰς ἐπιστήμας. Μὲ φαίνεται πρᾶγμα ἄξιον νὰ σημειωθῇ μὲ χρυσᾶ γράμματα εἰς τὴν ἱστορίαν, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἀφ' ἑαυτῆς ἐσηκώθη ἀπὸ τὴν πτῶσίν της. Ἐκ ταύτης τῆς μανίας ἐξήγει ὅσα τραχέα εὑρίσκεις εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου μου.

Δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἀσύμφορον νομίζω, εἰς θεραπείαν τῶν τοιούτων παρεκτροπῶν τοῦ καλάμου, νὰ προκαταλαμβάνῃς τοὺς πανταχοῦ φίλους σου, μεταχειριζόμενος καὶ τινὰς συγχωρημένας μηχανάς, ὁποία παραδείγματος χάριν εἶναι, νὰ τοὺς ἐνθυμίζῃς τὴν μετάφρασιν τοῦ Στράβωνος, καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς συμπεραινομένην εὔνοιαν καὶ προστασίαν τοῦ Ἥρωος. Τοῦτο εἶναι καλὸν νὰ ἐμπνεύσῃ φόβον εἰς τοὺς δυναμένους καὶ βουλομένους νὰ μὲ ἐνοχλήσωσι. Τοῦτο λέγω, ὄχι φοβούμενος αὐτοὺς τὸ παραμικρόν, ἀλλὰ τὴν ἐνδεχομένην ἐκ τῆς τοιαύτης των ἀνοησίας καταισχύνην τοῦ γένους.

13 Μαΐου. Χαίρω πολὺ διὰ τὴν φροντίδα σου περὶ τῆς μεταφράσεως τῆς Γραμματικῆς. Τοῦτο μόνον συμβούλευσε τὸν μεταφραστὴν νὰ ἀρκεσθῇ εἰς τὸ νὰ μεταφράσῃ καὶ κατ' ἴχνος ν' ἀκολουθήσῃ μίαν τῶν δύο, ὁποιαν θέλῃ, (ἂς ἦναι ὅμως ἡ μικροτέρα), χωρὶς νὰ ἐπιχειρήσῃ ἑρανισμὸν καὶ συγκλεισμὸν ἐκ δύο ἢ καὶ περισσοτέρων γραμματικῶν, ἢ καὶ ἰδικῶν του μερικῶν παρατηρήσεων. Τοῦτο σὲ λέγω, φίλε, ὅτι δὲν εἴμεθα ἀκόμη εἰς κατάστασιν ἐκλεκτικῆς κριτικῆς. Ἂν καὶ δὲν ἦναι παντάπασιν καθαρὰ ἀπὸ παροράματα μήτε ἡ τοῦ Βυτμάνου μήτ' ἡ ἄλλη, εἶναι ὅμως ἀφ' ὅσας ἐγνωρίσαμεν οἱ πανάθλιοι ἡ διδασκαλικωτέρα. Ὅταν μίαν φορὰν ἐκδοθῇ Γραικιστί, τότ' ἔχομεν τὸν καιρὸν κατὰ μικρὸν νὰ τὴν ἀναθεωρήσωμεν, καὶ νὰ τὴν διορθώσωμεν ἀπὸ ἄλλας Γραμματικάς, ἢ καὶ μεταγενεστέρας ἐκδόσεις τοῦ αὐτοῦ Βυτμάνου, καὶ νὰ κάμωμεν νέαν ἔκδοσιν.

Τὴν αὐτὴν συμβουλήν μου δομένην καὶ διὰ τὸ Λεξικὸν ἄμποτε νὰ ἤθελε τὴν ἀκούσει ὁ Γ.! τὸν ἔλεγα ν' ἀκολουθήσῃ κατίχνος τὸν Σνειδέρον. Ὅπου ἀνέμιξε τὰ ἰδικά του il n'a pas fait des merveilles. Ἔξω τούτου φοβοῦμαι ὅτι Βρυάζει καὶ ἀπὸ ἄλλου εἴδους σφάλματα προερχόμενα ἀπὸ ἄγνοιαν τῆς Γερμανικῆς γλώσσης· ἐπειδὴ εἰς μόνας 5 ἢ ἓξ φορὰς τὰς ὁποίας τὸ ἄνοιξα ἕως τώρα, εὗρηκα σχεδὸν ἰσάριθμα ἁμαρτήματα. Εἰς τὴν λέξιν **Δεῦρο**, ἀπατηθεὶς ὁ ταλαίπωρος ἀπὸ τὸ διττόσημον τοῦ Γερμανικοῦ *So* μᾶς λέγει ὅτι τοῦτο τὸ *δεῦρο* σημαίνει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ *Οἵτινες*. Εἰς τὴν λέξιν **Αἰμάλωψ**, λέγει ὅλον τὸ ἐναντίον τοῦ Σνειδέρου, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ἤθελες κάμει ψυχικόν, ἂν τὸν συναναστρέφεσαι, νὰ τὸν ὁδηγήσῃς ἀφ' ἑαυτοῦ σου νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ

τοιαῦτα σφάλματα εἰς τὸ τέλος τοῦ δευτέρου τόμου. Λέγει ὁ Σνεϊδέρος (λεξ. Ἐρύκω) mir aber. . . zu seyn scheint λέγει καὶ αὐτός, *κατὰ τὸ ἐμοὶ δοκοῦν*, εἰς τρόπον ὥστε ἡ γνώμη τοῦ Σνεϊδέρου ἔγινε γνώμη καὶ κρίσις τοῦ Γ. Τὸ τοιοῦτον ἦτο συγχωρημένον, ἐὰν ἠκολούθει, κ' ἐφανέρονεν εἰς τὸ προοίμιον ὅτι ἠκολούθησε, κατίχνος τὸν Σνεϊδέρον. Τὰ τοιαῦτα ὅμως εἶναι κενοδοξίας καὶ ὄχι ἀγνοίας σφάλματα, ὁποῖον εἶναι καὶ τὸ εἰς τὴν λέξιν *ἄνθρωπος*. Ὁ Σνεϊδέρος φέρει εἰς μαρτυρίαν (εἰς τὸ τέλος τοῦ δευτέρου τόμου) ὅσα εἶπα εἰς τὸν Ἡλιόδωρον (σελ. 54) περὶ τῆς φράσεως *ἐξ ἀνθρώπων*. Αὐτὸς δὲν ἐκαταδέχθη νὰ μὲ ὀνομάσῃ. Ἀλλοῦ ὅμως (Λεξ. Βλάζω) μὲ ὀνομάζει ὡς ὁ Σν. et même avec tendresse. Ταῦτα εἶναι, φίλε μου ὡς σὲ εἶπα, 5 ἢ ἐξ φορῶν μόνον τρυγήματα· καὶ φοβοῦμαι πολὺ μὴ τὸ ὅλον ἔργον ἦναι « βόρβορος παχύς, καὶ σκῶρ ἀεὶ νῶν » ὡς λέγει ὁ Κωμικός.

Μ' ὅλα ταῦτα, διὰ νὰ σὲ παρηγορήσω, ἦσο βέβαιος, ὅτι ὅσον *κακοφκιασμένον* καὶ ἂν ἦναι, περισσοτέρα θέλει εἶσθαι ἡ ἐξ αὐτοῦ ὠφέλεια παρὰ τὴν βλάβην. Εἰς τὴν παροῦσαν ἡμῶν κατάστασιν, μὴν ἐλπίζῃς ἀκόμη πράγματα ἀκριβῆ. Ἀλλ' ἔρχονται καὶ τὰ ἀκριβέστερα, ἐὰν μάλιστα ἀκούσῃ ὁ Κούμας τὴν συμβουλήν μου (καὶ μεταφρασθῇ διὰ φροντίδος σου καὶ ἡ γραμματικὴ) νὰ εἰσάξῃ πρῶτος αὐτὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ ὄντως καλὰ γραμματικά.

14 Μαΐου. Δι' αὐτὴν τὴν ἔτι εἰς πολλὰ κοινὴν ἀδυναμίαν ἡμῶν, ἂν κατὰ δυστυχίαν (ὅτι δυστυχίαν τὸ νομίζω) μὲ συμβουλευθῇ ὁ Μουρούζης περὶ τῆς μεταφρ. τῆς τραγῳδ. θέλω τὸν παρακινήσει νὰ τὴν ἐκδώσῃ, μ' ὅλον ὅτι δὲν μ' ἀρέσκει μήτ' ὁ χαρακτήρ, μήτ' ἡ ἀκρι-

βεια τῆς μεταφρ. Τὰ τοιαῦτα (et c'est ma profession de foi), ἐπειδὴ ἀναποφεύκτως εἰς παντὸς γένους μόρφωσιν ἢ ἀναμόρφωσιν πρέπει νὰ προηγοῦνται τῶν καλῶν καὶ ἀκριβῶν, ὁποῖα καὶ ἂν ἦναι, εἶναι πάντοτε ὠφέλιμα, ἐπειδή, ἂν ὄχι ἄλλο, ἐπιταχύνουσι κἂν καὶ τὴν φανέρωσιν τῶν καλῶν. Ἡ μετάφρασις τοῦ Μουρούζη, μὴν ἀμφιβάλλῃς, θέλει διεγείρει κανένα νὰ κάμῃ καλητέραν ὡς καὶ τὸ λεξικὸν τοῦ Γ. θέλει παρακινήσει φρονιμώτερον ἄλλον τινὰ νὰ μᾶς δώσῃ καλὸν λεξικόν.

Δὲν ἐξεύρω διὰ ποίαν αἰτίαν λέγεις *Σύστησις*, ἐπειδὴ αὐτὸ ἀκολουθεῖ τὴν ἀναλογίαν τοῦ *Περίστασις*, *ἀντίστασις*, *Κατάστασις*. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν σὺ ἢ ὁ Κούμας μεταχειρίζεται καὶ τὸ *Ἀνθίστασις* ἀντὶ τοῦ *Ἀντίστασις*. Λέγεις καὶ εἰς μίαν τῶν ἐπιστολῶν σου « Νὰ ἐνώσῃ » τὴν εὐεργεσίαν του *μὲ ἐκείνην τῶν Ζωσιμάδων* ». Αὐτὸς εἶναι Γαλλισμός, ἢ Ἰταλισμὸς *avec celle de*, ἢ *con quella de*. Ἂς ἔλθω εἰς ἄλλα ἀξιολογώτερα. Εἰς τὴν πρὸς τὸ ὀρθὸν θηρίον ἐπιστολήν σου σελ. 8 λέγεις « Εἶναι » χρεία νὰ ὑπάγῃς εἰς καμμίαν στενήν . . . . ἢ προνοούμενος τέκνα καὶ γυναῖκα, νὰ προστρέξω εἰς τὴν πολιτείαν μὲ τὸ φυλλάδιον *ἀνὰ χεῖρας πρὸς φύλαξιν τῆς* » *ζωῆς μου* ». Καλήτερον καὶ σαφέστερον εἰς τὸ Γερόντιον, καὶ ὄχι ὀλιγώτερον ἑλληνικὸν ἦτο, *εἰς τὰς χεῖρας, διὰ φύλαξιν τῆς ζωῆς μου*. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι μικρόν· ὅ,τι σὲ παρακαλῶ νὰ προσέχῃς εἰς τὸ ἑξῆς, εἶναι ἡ καταλληλία τῶν φράσεων μὲ τὰς ἰδέας. Εἰς τὴν κεφαλήν σου ἦτο δύο προσώπων καὶ δύο πράξεων διαφόρων ἰδέα τοῦ θηρίου, καὶ τῆς κατακλείσεώς του εἰς καμμίαν στενὴν κτλ. καὶ τοῦ κυνηγοῦ, καὶ τῆς διὰ τὸν φόβον τοῦ θηρίου καταφυγῆς του εἰς τὴν πολιτείαν. Ταύτην τὴν

ἀναγκαίαν διαστολήν, ἡ φράσις σου τὴν συγχέει φίλε. Ἔπρεπεν ἐξ ἀνάγκης νὰ μεταχειρισθῇς τὰς ἀντωνυμίας ἢ ΣΥ *νὰ ὑπάγῃς* . . . . . ἢ ΕΓΩ *προτρεούμενος*. Τότε μόνον ἔπρεπε νὰ ἀφεθῶσιν ἐὰν δὲν ἦτο διαστολὴ προσώπων, *νὰ ὑπάγῃς* . . . . . *ἢ νὰ κάμῃς ἄλλο τι, ἢ νὰ σὲ καταφρονήσω* . . . . *ἢ νὰ προστρέξω*.

Τῆς 22 σελίδος τὸ *ἐπαρίθμησις* ἐνδέχεται νὰ ἦναι τυπογραφ. σφάλμα ἀντὶ τοῦ *ἀπαρίθμησις* εὑρίσκω ὅμως καὶ *ἐπαριθμῶν* σελ. 38.

Τῆς 23 τὸ *παρ' ἃ* σημαίνει βέβαια τὸ *παρ' ἃ* τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ἡ γραφή του δὲν μὲ φαίνεται Γραικική. Τὸ κάμνεις φανερὸν ὅτι εἰς διαστολήν· ἀλλὰ δὲν εἶναι, φίλε, ἀναγκαία ἡ τοιαύτη διαστολή, ὄχι μόνον διότι μηδ' οἱ παλαιοὶ δὲν ἐφύλαττον πάντοτε τοιαύτας διακρίσεις (ποτὲ δὲν ἔγραψαν *καθ' ἑξῆς* ἀλλὰ πάντοτε *καθεξῆς*, μ' ὅλον ὅτι εἶναι σχεδὸν ἀποδεδειγμένον ὅτι τὸ ἑξῆς εἶναι γενικὴ τοῦ ἀχρήστου ἡ ἑξὴ [ἤγουν ἡ συνέχεια]) ἀλλὰ τὸ χειρότερον, ὅτι χωρίζων τὸ ἃ δὲν ἔχεις ποῦ νὰ τὸ θέσῃς εἰς τὴν κοινὴν γραμματικήν· τὸ *ἃς* τῆς αὐτῆς σελίδος δὲν πρέπει νὰ γράφεται *ἃς* σελ. 44 τυπογρ. σφ. *νῆξιν* ἀντὶ τοῦ *νύξιν*· σελ. 49 δύο φορὰς *οὔτε* ἀντὶ τοῦ *οὐδέ*. Ἐσύγχισα κ' ἐγὼ (ὄχι μίαν μόνην φοράν) δὲν ἐνθυμοῦμαι ποῦ, τὸ *οὔτε* μὲ τὸ *οὐδέ*, καὶ τὸ *μήτε* μὲ τὸ *μηδέ*. Ἡ καλή μας μοῖρα εἶναι ὅτι τὰ τοιαῦτα εἰς τοῦ ἀντιδίκου ἡμῶν τὴν κεφαλὴν ποτὲ δὲν ἐμβήκασιν.

Κακῶς δὲ πάλιν εἰς τὴν 55 σελίδα τὸ *οὔτε* ἀντὶ τοῦ *οὐδέ*. Μὲ κάκοφαίνεται ὅτι εἰς τὴν 59 καὶ 60 σελίδα ἀποδίδεις τὴν τιμὴν (ἐὰν ἦναι τιμὴ) τοῦ ΘΑ, καὶ τῆς καταργήσεως τοῦ *ἤθελον* εἰς τὸν Ζ. ἐλησμόνησες λοιπὸν τὴν Αἰολοδωρικὴν Γραμματικήν;

Περὶ δὲ τῆς παραλείψεως ἢ ἀφέσεως τοῦ ἂν καὶ εἰς τοὺς Παλαιούς, τοῦτο δὲν εὑρίσκεται πλὴν εἰς τὸν παρακμάζοντα Ἑλληνισμόν, καὶ μάλιστα τὸν Βυζαντινόν. Οἱ δόκιμοι ποτὲ δὲν τὸν ἀφίνουσιν ὅταν (σημείωσαι καλὰ τοῦτο) ἦναι λόγος περὶ τοῦ καλουμένου conditionnel κατὰ τοὺς Γάλλους· τὸ j'aurois fait *ἤθελα κάμει* εἶναι πάντοτε εἰς ἐκείνους *ἐποίησα ἄν*. Διὰ τοὺς καταργοῦντας τὸ *Ἤθελα* δύο δρόμοι μένουν, ἢ νὰ καταργήσωσι καὶ τὸ *Θὰ* τοῦ μέλλοντος, ἢ νὰ τρέψωσιν τὸ παραστατικὸν τοῦ *ἂν* εἰς τὸ *Ἤθα*. *Θὰ γράψω* j'écrirai, *ἤθα γράψω* j'aurais écrit. Ἀφίνω τὸν ἐκ τῆς καταργήσεως κολοβωμὸν καὶ τὴν σύγχυσιν πολλῶν ἰδεῶν: εἰς τὸ *Καρδηλαράπται* σελ. 37 ἡ πρόθεσις εἶναι περιττή. « Ἄπτε, παῖ, λύχνον » (Ἀριστοφ. νεφέλ. στ. 18.)

15 Μαΐου.

Περὶ δὲ τοῦ Πίνακος, τὸν ἐσυκοφάντησας. Εἶναι ἀπαράλλακτος ὁ Πίναξ τῶν προτέρων ἐκδοτῶν τοῦ Θουκυδίδου. Ἀλλ' ἐπρόκρινεν ὁ παμπόνηρος καὶ παγκάκιστος νὰ σιωπήσῃ παρὰ νὰ στερηθῇ τὴν μὴ προσήκουσαν εἰς αὐτὸν τιμὴν τοῦ μακροῦ Πίνακος, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἐπρόσθεσε μήτε συλλαβήν, εἰς καιρὸν ὅταν διὰ τὸ στρυφνὸν τοῦ Συγγραφέως, ἔπρεπε νὰ προστεθῶσιν ἀκόμη πάμπολλα, καὶ νὰ διορθωθῶσιν οὐχὶ ὀλίγα.

Τὸ Θέατρον τῆς Θεοδοσίας ἦτον ἀξιολογώτερον νὰ κηρυχθῇ εἰς τούτους, ἐὰν ἦναι ἀληθές.

Ἂν καὶ δὲν μ' ἔφερεν ἀκόμη ὁ Allais τὴν ἀγγελίαν τῆς ἀποστολῆς τῆς Πάλλας, πρέπει νὰ σὲ στείλω σήμερον τὴν μακρὰν ταύτην ἐπιστολήν, μάλιστα ἐπειδὴ καιρὸν δὲν ἔχω νὰ τὴν κάμω μακροτέραν. Τὸ μάκρος της ἐκ μέρους ἐπροξενήθη, καὶ ἀπὸ τὰς ἀνακρίσεις τοῦ φυλ-

λαδίου σου, αἱ ὁποῖαι τόσον ὀλιγώτερον πρέπει νὰ σὲ λυπήσωσιν, ὅσον τὰ τοιαῦτα σφάλματα (καὶ περισσότερα ἂν ἦσαν), εἶναι (πάλιν τὸ λέγω) ἄφευκτα εἰς τὴν παροῦσαν τῆς γλώσσης νηπιότητα. Μ' ὅλα ταῦτα, καλήτερα γράφεις, ὄχι παρὰ τὸν Δούκαν (τοιαύτη σύγκρισις εἶναι ὕβρις) ἀλλὰ παρὰ πολλοὺς νομίζοντας καὶ νομιζομένους νὰ γράφωσι καλῶς. Χαλεπὰ τὰ καλά· καὶ πολὺ χαλεπώτερα εἰς τοὺς πρώτην φορὰν ἐπιχειροῦντας νὰ τ' ἀποκτήσωσι. Courage! il ne faut point reculer; je suis convaincu que nous ne reculerons point, καὶ ἂν διαῤῥαγῇ ὁ Βαρθόλδυς. Ὑγίαινε μετὰ τῶν σῶν! Καῖε τὰς ἐπιστολάς μου.

Πέμψε καὶ τὴν πρὸς τὸν Κούμαν· ὅ,τι λέγω περὶ τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ Πλουτάρχου, ὅτι πρέπει νὰ ἦναι ἤδη εἰς χεῖράς του, καθὼς καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, εἶναι οἰκονομικῶς λεγμένα.

Δὲν ἐξεύρεις, φίλε μου, τί κακὸν μὲ συνέβη μὲ τοὺς μικροὺς γεωγράφους. Ἢ ἐγὼ σ' ἔγραψα κακὰ (ὡς μὲ συμβαίνει πολλάκις), ἢ σὺ ἀπροσέκτησας εἰς τὰ γραφόμενα, καὶ ἀντὶ νὰ μὲ στείλῃς τὰ φύλλα *Z* καὶ *Aa* τοῦ πρώτου τόμου ὁλόκληρα ἀπὸ σελ. 353 ἕως 384 (inclusivement) μ' ἔστειλες τὰ αὐτὰ φύλλα, καὶ σελίδας τοῦ δευτέρου τόμου. Κάμε λοιπὸν τὸ ψυχικόν σου νὰ μ' ἐλευθερώσῃς ἀπὸ ταύτην τὴν φροντίδα, πέμπων τὰς τοῦ πρώτου τόμου σελ. 353 ἕως 384 καὶ σὲ ἀντιπέμπω, ἂν σὲ χρησιμεύωσι, τἆλλα.

142.

12 Μαΐου 1811.

Φίλε ἀσπάζομαί σε.

Δι' 7	Ἀπολλοδώρους πρὸς 12 fr. . .	84 :
» 7	Θεοφράστους 4 $^1/_2$	31 : 10
» 7	3ου τομ. Ἑλλ. Βιβλ. 30 . . .	210 : —
» 3	Ἱπποκράτας περὶ ἀερίων κτλ. πρὸς 11 fr. 5	33 : 15
		358 : 25

Εἶναι θαῦμα ὅτι εὑρέθη αὕτη ἡ σημείωσις εἰς τὰ διφθέριά μου. Ἄλλην φορὰν μὴ μὲ βάλλῃς εἰς τοιούτους πειρασμούς, μὴ μὲ κάμῃς νὰ χάσω τὸν νοῦν μου. Εἶναι ἀντιγραμμένη πιθανὸν ὅτι ἀπὸ ἐπιστολήν σου, εἰς τὴν ὁποίαν ὅμως (νὰ σὲ εἴπω τὴν ἀλήθειαν) δὲν καταλαμβάνω τί θέλει νὰ εἴπῃ τὸ 7 3ου τομ. Ἑλλ. Βιβλ. 30— 210. Ἆρα εἶναι ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος τόμος τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλ. ἤγουν ὁ πρῶτος καὶ δεύτερος τοῦ Πλουτάρχου ; je n'en sais rien.

Χθὲς πρὸς τὰργὰ ἔλαβα δύο σου ἐπιστολὰς τὴν 25 καὶ 27 Ἀπριλίου, ὁμοῦ καὶ τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ τὸ μέρος, ὅπου ἔβαλες τὴν πρὸς τὸν ἐκδότην ἐπιστολήν σου Ἔχω καὶ ἄλλας σου προτέρας τούτων· ἀλλ' ἂς ἀποκριθῶ τώρα εἰς ταύτας, διὰ νὰ μὴ ταράξω τὴν εὔσειστόν μου κεφαλήν, μάλιστα μετὰ νύκτα ἄγρυπνον, ὁποίαν ἐπέρασα τὴν τελευταίαν. Εἶμαι ἐκ τῆς ἀγρυπνίας ἄῤῥωστος κατ' εὐτυχίαν· διότι χωρὶς τούτου ἤθελ' ἀναβάλειν καὶ πάλιν

τὴν ἀπόκρισιν ἀναγκαζόμενος ἀπὸ τὴν εἰς τὸν Πλούταρχον καὶ Στράβωνα χρεωστουμένην προσοχὴν περισσοτέραν, ἀφ' ὅσης εἶναι χρεία εἰς ἐπιστολὰς φιλικάς, εἰς τὰς ὁποίας ἔχει χώραν ἡ συγκατάβασις.

Ἡ ἐπιστολή σου πρὸς τὸν ἐκδότην εἶναι καλή. Ὡς κλίνεις φυσικὰ εἰς τὸν τόνον, οὕτω σπούδαζε νὰ κάμῃς τὴν σύνθεσίν σου γλυκυτέραν εἰς τὴν ἀκοήν. Δύο πράγματα μάλιστα εἶναι σπουδῆς καὶ προσοχῆς ἄξια εἰς τὴν *Ῥωμαίκιαν* μας γλῶσσαν, τόνος καὶ γλυκύτης, ἐπειδὴ εἶναι (ὡς ὅλαι αἱ βάρβαροι γλῶσσαι) παραλυμένη καὶ πολλὰ ἄνοστος εἰς τὴν ἀκοήν. Μαρτύριον ὅσα ἐγράφησαν εἰς τὸ διάστημα τῶν περασμένων ἑκατονταετηρίδων ἀπὸ τῆς ἁλώσεως, καὶ ὅσα γράφονται ἀκόμη ἀπὸ τοὺς ἀντιφιλοσόφους, καὶ ἀπὸ ὄχι ὀλίγους τῶν ὑποκρινομένων ν' ἀγαπῶσι τὴν φιλοσοφίαν. Ἀπὸ ταῦτα τίποτε τίς ν' ἀναγνώσῃ χωρὶς ναυτίαν δὲν ἠμπορεῖ. Καὶ ἐπειδὴ εἶναι τρόπον τινὰ ἀντικείμενα ὁ τόνος καὶ ἡ γλυκύτης, ἐδῶ μάλιστα χρειάζεται ἡ τέχνη νὰ τὰ συγκερνᾷ τις οὕτως, ὥστε μήτε διὰ τὸν τόνον νὰ πικραίνεται ἡ σύνθεσις, ὡς τὸ πάσχει πολλάκις ὁ Θουκυδίδης, μήτε διὰ τὴν πολλὴν γλυκύτητα νὰ παραλύεται ὁ τόνος, ἁμάρτημα σύνηθες εἰς τὸν Ἰσοκράτην. Φεῦγε, ὅσον δύνασαι, τὰς πολλὰς καὶ συνεχεῖς συγκρούσεις τῶν συμφώνων· καὶ ὁσάκις ἀναγκάζεσαι νὰ μεταχειρίζεσαι λέξεις πολυσυμφώνους, μοίραζέ τας, εἰς τὴν περίοδον, καὶ τόπιζέ τας ὅσον δυνατόν, μακρὰν μίαν τῆς ἄλλης. Ἐὰν εὑρίσκῃς εἰς τοὺς αὐτοσχεδ. στοχασμ. συνθέσεις ἐναντίας εἰς τούτους τοὺς κανόνας (καὶ εἶναι βέβαια πολλαὶ τοιαῦται εἰς αὐτούς), μὴ σκανδαλίζεσαι· ἀλλ' ἀκολούθει, ὡς φρόνιμος τὴν εὐαγγελικὴν συμβουλήν, «Ὅ,τι ἂν λέγωσιν ὑμῖν ποιεῖν, ποιεῖτε, κατὰ

» δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε ». Καὶ δὲν τὰ λέγω ἐγὼ φίλε· τὰ παρετήρησαν καὶ τὰ ἐδίδαξαν ἄλλοι πρὸ ἐμοῦ. Ἡ τέχνη τοῦ γράφειν εἶναι ἀναντιῤῥήτως μέρος φιλοσοφίας, ἂν καὶ οἱ ἀγράμματοι φιλόσοφοι τὴν νομίζωσιν ἔργον σχολαστικὸν (pedantisme). Ἡ Δήλωσις τοῦ φίλου Κ. τελευτᾷ εἰς ταῦτα τὰ λόγια «διὰ τοῦ γένους ΤΩΝ ΤΟΝ » φωτισμόν ». Τὸ σφάλμα βέβαια δὲν εἶναι μέγα, καὶ ἂν εἶχα καιρὸν ἴσως εὕρισκα μεγαλείτερα. Ἀλλ' ἐσημείωσα τὸ τραχὺ τοῦτο *τοντὸν* διότι μ' ἔφερεν εἰς μνήμην τὸ ἑξῆς γελοῖον ἀνέκδοτον, τὸ ὁποῖον κοινώνησε καὶ εἰς τὸν Κ. νὰ γελάσῃ, τώρα μάλιστα ὁπόταν ἔχῃ χρείαν γελοίων, διὰ νὰ παρηγορήσῃ ὅσας προξενεῖ εἰς αὐτὸν ἀθυμίας ἡ ὑπόκρισις συνωδευομένη μὲ τὴν δεισιδαιμονίαν καὶ τὴν χηνωδίαν. Ἐξεύρεις ὅτι οἱ Παρισινοὶ Ἀθηναῖοι περιπαίζουσι τοὺς ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ὡς ἀμοίρους τῆς τέχνης τοῦ λαλεῖν καὶ γράφειν. Ἦτο (λέγουσιν, ἢ πλάττουσιν) εἰς χορείαν μὲ τὰς θυγατέρας του εἷς ἀπὸ τοὺς μεσημβρινοὺς Γάλλους· μία τῶν θυγατέρων του ἐσυγχόρευε μὲ νέας καὶ νέους ἄλλους πολλούς. Ὁ ταλαίπωρος πατὴρ εἶδεν, ἢ ἐφαντάσθη ὅτι εἶδεν, ἓν' ἀπὸ τοὺς συγχορευτὰς νέους βάλλοντα τὴν χεῖρα εἰς τοὺς μαστοὺς τῆς θυγατρός. Σύρει μὲ ὀργὴν μεγάλην ἀπὸ τὸν χορὸν τὴν θυγατέρα, καὶ τὴν ἐρωτᾷ τὸ κομψῶς συνθεμένον ἐρώτημα τοῦτο qui t'a tâté tes tétons? Μὰ τὴν ἀλήθειαν! τὰ ἓξ ταῦτα Τ εἰς τόσον μικρὰν φράσιν εἶναι καλὰ νὰ σπαράξωσι καὶ αὐτὰ τοῦ Δούκα τὰ αὐτία, ἂν δὲν ἦσαν παντάπασιν ἀναίσθητα.

Μὴ τὸν ὀνομάζῃς *Ντούκαν*, ἀλλὰ *Δούκαν*, ὡς αὐτὸς θέλει νὰ ὀνομάζεται. Ἐξεύρεις διὰ τί; ὅτι τὸν ὠφελεῖς οὕτως περισσότερον, ἐπισκιάζων τρόπον τινὰ μὲ τὴν ἀλ-

λοίωσιν τοῦ ὀνόματος τὸν ἄξιον φανερώσεως καὶ στηλιτεύσεως, ἔπειτα καὶ δίδων εἰς αὐτὸν ἀφορμὴν νὰ καυχᾶται, ὅτι ἀπὸ πάθος κινούμενοι γράφουσιν οἱ γράφοντες κατ' αὐτοῦ. Τὸ κάλλιστον ὅμως ἤθελεν εἶσθαι νὰ τὸν πέμψῃς εἰς τοὺς κόρακας καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ὁμοίους των Γιανιτζάρους. Δὲν λέγω διὰ τοῦτο ὅτι ἔκαμες κακὰ νὰ φανερώσῃς τὸ πτερὸν τοῦ Τέττιγος.

Τὸ *Γλιστραίνω* (ἢ μᾶλλον *Γλιστρῶ*) δὲν εἶναι βέβαιον ὅτι εἶναι ἀπὸ τὸ *Ὀλισθαίνω*· καιρὸν δὲν ἔχω νὰ σὲ ἐξηγήσω τὰς αἰτίας τῆς ἀμφιβολίας μου.

Ἐξήγησέ με τώρα τοῦτο. Αἱ κάτω σημειώσεις ὅσαι ἐπιφέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ Ἐκδ. τοῦ Λογ. Ἑρμ. ἔγιναν μετὰ τὸ κείμενόν σου; ἦγουν εἰς ἀντίρρησιν τοῦ κειμένου σου, ὡς ἀπὸ ἑτεροδοξοῦντα, ἢ κἂν ἀπολογούμενον εἰς τοὺς ἐλέγχους σου; ἢ προτέρας γραμμένας τοῦ κειμένου τὰς φέρεις εἰς μαρτύριον τῶν ἐλέγχων σου; Τὸ *Ἤτριον* εἶναι πανάθλιον ne lui en deplaise pas! ἐρεύνησα, ἀφορμὴν λαβὼν ἀπὸ τοῦτο, καὶ τὸ Λεξικὸν (*Ἤτριον*) ὅπου θέλων νὰ βάλῃ περισσότερα τῶν ὅσα λέγει ὁ Σνειδέρος, ἔπεσε κατὰ δυστυχίαν εἰς τόπον Ἱπποκράτους ἀμφιβαλλόμενον· τὸν ὁποῖον, διότι ἦτον ἀμφιβαλλόμενος, ἐσιώπησεν ὁ φρόνιμος Γερμανός. Λέγω τὸν *Ἐξητριασμένον οἶνον*. Δὲν ἠρκέσθη εἰς αὐτό, ἀλλ' ἔβαλεν καὶ εἰς τὸ Ε στοιχεῖον τὸ *Ἐξητριάζω*· ἀλλὰ τοῦτο τὸ σφάλμα του εἶναι κοινὸν μὲ τὸν Σνειδέρον. Ἂν καὶ στηρίζεται εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Γαληνοῦ, πιθανώτερον ὅμως εἶναι παρὰ πολύ, ὡς καὶ ἄλλοι πρὸ ἐμοῦ τὸ ἔκριναν, ὅτι ὁ Ἱπποκράτης δὲν εἶπεν *ἐξητριασμένον*, ἀλλ' *ἐξηθριασμένον* ἀπὸ τὸ ἐξαιθριάζω, ἤγουν *βάλλω εἰς αἰθρίαν*.

Ἀθλιέστερον ὅμως τούτου ἀσυγκρίτως εἶναι τὸ τῆς

146 σελίδος τελευταῖον, « οἱ Γερμανοί, οἱ Γάλλοι, οἱ Ἰταλοὶ καὶ οἱ Ἄγγλοι οὐδὲν τοιοῦτον μέσον μετεχειρίσθησαν κτλ. Tant pis pour eux s'il est vrai qu'ils ne l'ont point employé. Ἀλλ' εἶναι ὅλον τὸ ἐναντίον.

13 Μαΐου. Πῶς ὅλον τὸ ἐναντίον; Σιωπῶ τὸ Λεξικὸν τοῦ παρακμάζοντος Ἑλληνισμοῦ τοῦ Δουκαγγίου, τὸ ὁποῖον ἀρκετὰ ἐγνωρίσθη ἀπὸ τοὺς Αὐτοσχ. στοχ. Ἀλλ' ὁ αὐτὸς Δουκάγγιος ἔκαμε καὶ Λεξικὸν τοῦ παρακμάζοντος Λατινισμοῦ (ἐκ τοῦ ὁποίου ἐγεννήθησαν ἡ Ἰταλική, Ἰσπανικὴ καὶ ἡ Γαλλικὴ γλῶσσαι), τὸ ὁποῖον εἶναι τώρα εἰς δέκα τρομεροὺς τόμους πρώτου μήκους. Ἀπ' αὐτὸ ἴσως *χαμπάρι* δὲν ἔχει. Καὶ ἂν αὐτὸ ἀγνοῇ, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ γνωρίζῃ τὸ ἐτυμολογικὸν Λεξικὸν τῆς Γερμανικῆς γλώσσης τοῦ Wachter, εἰς δύο τόμους πρώτου μήκους; ἢ τὸ νεώτερον τῆς αὐτῆς γλώσσης τοῦ Adelung εἰς τέσσαρας χονδροὺς δευτέρου μήκους; πῶς τὸ ἐτυμολογικὸν τῆς Γαλλικῆς τοῦ Menage εἰς δύο πρώτου μήκους; πῶς τὸ ἐτυμολογικὸν τῆς Ἰταλικῆς τοῦ αὐτοῦ Menage εἰς ἕνα πρώτου μήκους; πῶς; πῶς; καὶ ποῦ νὰ τὰ ἐνθυμηθῶ ὅλα; Mon dieu, comme peut on être si bête! ὄχι τόσον διὰ τὴν ἄγνοιαν, ὅσον διὰ τὴν τόλμην τῆς ἐκ τρίποδος ἀποφάνσεως, *οὐδὲν τοιοῦτον μέσον μετεχειρίσθησαν*. Ἔπειτα τί σημαίνει ἡ προσκάλεσις νὰ γράψῃ ἕκαστος τοῦ τόπου του *τὰ προϊόντα, τὰ φυτά, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα*; μήπως εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῶσι ταῦτα, καὶ νὰ παραβληθῶσι μὲ τὰ ἀρχαῖα, χωρὶς τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τῶν ὀνομάτων καὶ λέξεων, καὶ τὴν παραβολὴν τῶν αὐτῶν μὲ γλώσσας ἄλλας νεωτέρας; Δὲν ἐμπορεῖς νὰ λογιάσῃς πόσον κόπον ἐδοκίμασα διὰ νὰ καταλάβω ὅτι τὸ *Ἀγιόκλημα* εἶναι *Αἰγόκλημα*. Εὑρίσκω εἰς

τὸν Ἱπποκράτην φυτὸν ὀνομαζόμενον *Χαμαιλέων*, καὶ διδόμενον εἰς γυναικεῖα πάθη. Ἐνθυμοῦμαι πολλὰ καλὰ ὅτι ἤκουσα εἰς τὴν παιδικήν μου ἡλικίαν ἀπὸ τῆς εὐγενοῦς καὶ καλῆς μητρός μου τὸ στόμα τὸν *Χαμολιό*, καὶ αὐτὸν εἰς γυναικεῖα πάθη (ἀλλὰ δὲν ἐξεύρω ποῖα) διδόμενον. Ἐνθυμοῦμαι καὶ τὸν ριζοτόμον (herboriste) Τοῦρκον, ὅστις ἐφώναζεν εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς Σμύρνης, *Χαμολιὸ σατάριμ*. Ἀλλὰ μ' ἐσυγχώρει τότε ἡ ἡλικία μου, ἢ ὁ τύφος τῶν *καλῶν γραμματικῶν*, νὰ ἐξετάσω καὶ τὸ φυτὸν καὶ τὸνομα καὶ τὰ πάθη εἰς τὰ ὁποῖα τὸ ἐμεταχειρίζοντο αἱ Σμυρναῖαι, διὰ νὰ τὸ παραβάλω τώρα μὲ τὰς ἱπποκρατικὰς θεραπείας, καὶ νὰ κερδήσω ἀπὸ τὴν παραβολὴν ταύτην ἴσως ὄχι ἀνωφελὲς θεώρημα διὰ τὴν ἰατρικήν; Ἀληθινά, φίλε, ΔΕΙΝΟΝ Η ΑΓΝΟΙΑ!

14 Μαΐου. Καὶ διὰ νὰ μὴ λησμονήσω ἀρχίζω ἀπὸ τὸν Αἴσωπον. Οἱ βιβλιοπῶλαι τὸν πωλοῦσι 14 φρ. εἰς τὸ κοινόν· ἐμὲ δὲ πληρόνουσι πρὸς 12 τὸ ἀντίτυπον, ἀλλ' ἀφαιροῦντες καὶ τὸ 13ον ἀντίτυπον (εἰς ἑκάστην δωδεκάδα διδόμενον συνήθως δωρεάν), καὶ πληρόνοντες 144 φρ. διὰ 13 ἀντίτυπα, μὲ δίδουσι λοιπὸν φρ. 11, σολδίον ἓν καὶ ἥμισυ σχεδόν, δι' ἓν ἀντίτυπον. Κατ' αὐτὸ λοιπὸν οἰκονόμησε τὴν πώλησιν, ὥστε νὰ πληρώνῃς εἰς ἐμὲ καθαρὰ 11 φρ.

Ἔλαβα ὀπίσω καὶ τὴν πρὸς τὸν Z. ἐπιστολήν. Ἄλλη *φορτούνα* πάλιν αὕτη· ἐπειδὴ πιθανὸν ὅτι μέλλεις νὰ μ' ἐπιστρέψῃς καὶ τὴν ὁποίαν ἔλαβες βέβαια ἕως τώρα δευτέραν πρὸς τὸν αὐτόν. Ἀλλ' ἴσως ἀπὸ τῆς πρὸς ἐμὲ ἐπιστολῆς του τὸ κατ' ἀλήθειαν, ἢ κατὰ πολιτικόν, σεβαστικὸν ὕφος του κινούμενος, ἀποφασίσῃς νὰ τὴν πέμψῃς

ὡς ἀκίνδυνον. Ἡ ἀπορία μου μάλιστα στέκει εἰς τὸ πῶς ἔχω ν' ἀπολογηθῶ διὰ τὸ μάκρος τῆς σιωπῆς μου, ἂν κρατηθῶσι καὶ αἱ δύο ἐπιστολαί.

Ἔχεις τὸ ἐτυμολογικὸν λεξικὸν (τὸ ὁποῖον ἀνωτέρω εἶπα) τοῦ Adelung; εἶναι καλὸν νὰ τὸ ἀποκτήσῃς. Τὸ ἐπλήρωσα ἐδῶ 120 φρ. Εἰπέ με πόσον πωλεῖται αὐτοῦ. Ἔχω χρείαν καὶ ἄλλων πολλῶν τοιούτων βοηθημάτων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐσυνάθροισα τινὰ κατὰ μικρόν· ἀλλὰ τώρα ἀναγκάζομαι νὰ γίνωμαι οἰκονομικώτερος, ἐπειδὴ ἀκρωτηρίασα τὴν παρὰ τοῦ Z. πρόσοδον. Καὶ διὰ τί ἀνόητε (ἀκούω σε φωνάζοντα) τὴν ἀκρωτηρίασες; Ἡ μετὰ χαρᾶς ἀποδοχή των ἔδειξεν ἀρκετὰ ὅτι δὲν ἔπραξα ἀνόητα, πράττων οὕτως μὲ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι κατὰ δυστυχίαν δὲν ἔχουν οὐδεμίαν ἰδέαν τοῦ ἔργου μου, μήτε τῶν ὀργάνων καὶ μέσων ὅσα χρειάζομαι διὰ νὰ τὸ ἐργάζωμαι, ἂν ὄχι ἐπαινετῶς, κἂν ἀκατηγορήτως. Τί νὰ σὲ εἴπω! Ἐὰν ὅσα μοῦ κρατῇς εἰς χεῖρας χρήματα, ἦσαν τρὶς τόσα, σὲ βεβαιόνω, ἤθελα τοὺς πέμψειν εἰς . . . εἰς . . . εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ περισσότερον ἐλέους παρὰ μομφῆς εἶναι ἄξιοι. Ἄκουε ἄλλο νόστιμον· ἤθελες ποτὲ πιστεύσει ἂν σ' ἔλεγα, ὅτι καὶ ὁ Π. συνέδραμε (χωρὶς ἴσως νὰ τὸ ἐξεύρῃ ἢ νὰ τὸ θέλῃ) εἰς τὸν ἀκρωτηριασμόν; καὶ μ' ὅλον τοῦτο σὲ λέγω τὴν ἀλήθειαν. Αὐτὸς εὑρισκόμενος ἐδῶ, ἀδιάφορος τρόπον τινὰ τὴν ἀρχήν, πρὸς τὰ τελευταῖα ἐσύχναζεν εἰς ἐμὲ δὶς καὶ καμμίαν φορὰν τρὶς τῆς ἑβδομάδος. Ποτὲ δὲν ἦλθε χωρὶς νὰ μὲ παρακινῇ ὡς ἐργοδιώκτης, καὶ ὡς ἄμεσος πληρωτὴς αὐτὸς (μὲ γελαστὸν ὅμως πρόσωπον καὶ φιλοφροσύνην πολλὴν) νὰ γρηγορεύω τὸ ἔργον μου, καὶ νὰ μ' ἐρωτᾷ πότε τελειόνω τὸν εἰς χεῖρας, πότε ἀρχίζω ἄλλον τόμον. Εἴτε

παρακινούμενος ἀπὸ τὸν Ζ. μ' ἔκαμνε τὴν ἄτοπον καὶ ὀχληρὰν ταύτην παρακίνησιν, εἴτε καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ, κρίνων τὸ μικρόν μου ἔργον ἀνάξιον τῆς τόσον χονδρῆς πληρωμῆς, τοῦτο νὰ μαντεύσω δὲν εἶμαι καλός. Τὸ ἀποτέλεσμα ἐστάθη νὰ ταχύνω τὸν ἀκρωτηριασμόν, διὰ νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὴν βανασικὴν ταύτην ἀδιάλειπτον ἐνόχλησιν. Εἰς τὸν φίλιον Δία σὲ ὁρκίζω νὰ μὴ φανερώσῃς τίποτε περὶ τούτων εἰς αὐτόν· τοῦτο μόνον ἦτο καλὸν (καὶ ὄχι περισσότερον) νὰ τὸν σημειώσῃς ἐν παρόδῳ ἀφ' ἑαυτοῦ σου, et sans faire semblant de rien, ὅτι μὲ ζήτησιν καὶ παράκλησίν μου ἐλάττωσαν οἱ Ζ. τὴν χρηματικὴν πρόσοδον. Ἴσως τοῦτο τὸν φέρει κἂν εἰς αἴσθησιν ὅτι δὲν εἶμαι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν χρειαζομένων παρακίνησιν νὰ ἐργάζωνται τὸ διὰ τὸ ὁποῖον πληρόνονται.

Τὰ περὶ τοῦ Κούμα μὲ λυποῦσι πολύ, ὅτι βλέπω τὸν ἄνθρωπον εἰς πειρασμὸν μέγαν ν' ἀφήσῃ τὴν Σμύρνην. Συγχωρήσεως ἄξιος εἶναι ἂν νικηθῇ ἀπὸ τὸν πειρασμόν· ἀλλὰ τόσον ἐνδοξοτέρα θέλει εἶσθαι ἡ νίκη του, ὅσον μεγαλήτερος εἶναι ὁ πειρασμός. Συμβούλευε λοιπὸν καὶ ἐνίσχυέ τον νὰ ὑπομένῃ ἀμετακίνητος ὅπου στέκει, μηδὲ νὰ μεταχειρίζεται μήτ' αὐτὸς μήτ' οἱ μετ' αὐτοῦ ἄλλα ὅπλα, πλὴν ὅσα φυσικὰ χορηγεῖ εἰς αὐτόν, καὶ τῆς ἡλικίας τὸ πρεσβύτερον, καὶ τῆς πείρας τὸ μακρότερον, καὶ τῆς σοφίας τὸ περισσότερον. Τὴν Γραμματικήν, διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ! γρήγορα. Καὶ πρόσεχε (νὰ ζῇς) αὐτοῦ ν' ἀποφύγῃς ὅσον εἶναι δυνατὸν τὰ τυπογραφικὰ σφάλματα. Περὶ τοῦ Θ. ἀκόμη ἀπορῶ τί νὰ εἴπω; πιστεύω ἀκόμη ὅτι ἡ νεότης του τὸν ἠπάτησεν. Ἐὰν ὅμως δὲν μὲ γράψῃ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν εἰς Σμύρνην ἐπιδημίαν του, θέλω ἐξηγήσειν τὴν σιωπήν του, ὡς καταδί-

κην τῆς συνειδήσεώς του. Ἡ ἔνοχος ὅμως ἡ ἀθῶος, τὸν ταλανίζω διὰ τὴν μετὰ ὑποκριτῶν συντροφίαν του, οἱ ὁποῖοι δὲν θέλουν ἀργήσειν νὰ τὸν πλάσωσι κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν αὐτῶν. Εἰς τὸν Λόγιον Ἑρμῆν βάλε ὅ,τι κρίνεις εὔλογον ἐκ τῆς ἐπιστολῆς του, τὴν ὁποίαν ἐδῶ κλεισμένην σὲ πέμπω. Ὄχι ὅμως εἰς ὅσα μέλεις νὰ προσθέσῃς, καὶ τὴν περὶ τοῦ Θεοφίλου ἰδίαν μου ὑπόληψιν· ὅτι προσμένω, ὡς εἶπα, ἀπ' αὐτὸν ἢ ἐπιστολὴν ἢ σιωπήν. Ἡ σιωπή του θέλει εἶσθαι καταδίκη· ἡ ἐπιστολή του θέλει δειξει ἂν ἦναι καταδίκης ἄξιος, ἢ ἂν τὸ σφάλμα του περιορίζεται εἰς ἁπλῆν ἀπειρίαν. Ἔπειτα πρὸς τοὺς Σμυρναίους τὸν Κούμαν ἐπαίνεσα· περὶ δὲ Θ. οὐδὲ γρὺ ποτὲ δὲν εἶπα. Ἂν αὐτοὶ ἦναι κλέπται, δὲν θέλω ἐγὼ νὰ γένω ἐγὼ κλεπταποδόχος.

17 Μαΐου.

Ἀναλαμβάνω καὶ πάλιν τὴν ἀπόκρισιν. Ὁ Θεὸς ἐξεύρει πότε θέλει λάβει τέλος. Εἰς ταύτην αὐτῆς τὴν διακοπὴν ἔλαβα καὶ ἄλλο σου γράμμα (τῆς 4 Μαΐου) περιέχον τὸν ἐτήσιον λογαριασμόν, τὸν ὁποῖον κατέστρωσα εἰς τὸ κατάστιχόν μου. Τοῦτο μόνον νὰ ζήσῃς ἐξήγησέ με, ἂν δὲν θέλῃς νὰ πληρώσω δίς, ὅ,τι χρεωστῶ ἄπαξ. Ὅταν μὲ ἔστειλες τὰ 359 : 5 εἰς τὴν ποσότητα ταύτην περιείχοντο 7 Ἀπολλόδωροι τῶν ὁποίων τὴν τιμὴν (πρὸς 12 φρ.) φρ. 84 ἐμέτρησα πάραυτα πρὸς τὸν Κλαυέριον τώρα βάλλεις εἰς τὸν λογαριασμὸν 19 Ἀπολλοδώρους φρ. 228 συμπεραίνω λοιπὸν ὅτι εἰς τοὺς 19 περιέχονται οἱ πρῶτοι ἑπτά, καὶ ἀκολούθως ἀπὸ τὰ 228 φρ. ἀφαιρῶν τὰ πληρωμένα 84 μένω χρεώστης πρὸς τὸν Κλαυέριον 144 φρ.

Οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα; Τὸ αὐτὸ ἐρώτημα εἶναι καὶ

διὰ τοὺς 11 Ἱπποκράτας καὶ 12 Θεοφράστους διὰ τοὺς ὁποίους ἐπλήρωσα τοὺς σημειωμένους εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς παρούσης πρὸς τὸν Σπανολάκην· 7 Θεοφρ. καὶ 3 Ἱπποκρ. Τὸ αὐτὸ ἐρώτημα καὶ περὶ τῶν ὅσα ἀναφέρονται εἰς τοὺς Ζ.

	288 φρ.
	540
	108
	270
	144
Τόσα πρέπει νὰ περάσω εἰς τῶν Ζ. τὸν λογαριασμόν;	1350 φρ.
ἢ (ἀφοῦ ἀφαιρέσω τὰ εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς ἐπιστολῆς 210 περασμένα εἰς τὸν λογαριασμόν των).	210
τόσα μόνον	1140

Σὲ ζαλίζω, καὶ ζαλίζομαι κ' ἐγώ· ἀλλὰ δὲν εἶναι πρώτη φορὰ ἀποῦ ἔπαθα τοιαύτας διπλοπληρωμάς, καὶ τὰς κατέπια μὲ σιωπήν. Ὅθεν, par charité, ὅταν μὲ γράφῃς περὶ τοιούτων φεῦγε ὅσον δυνατὸν τὸν Λακωνισμόν. Ἔξω ἀπὸ τὴν φυσικὴν ἀποστροφήν μου καὶ ἀλλοτριότητα ἀπὸ λογαριασμοὺς Δοσοληψίας, εἰπὲ ἂν ἀγαπᾷς ἔτι καὶ νωθρότητα, αἱ ἄλλαι μου δειναὶ ἀσχολίαι μὲ κάμνουσιν ἀκόμη νωθρότερον εἰς τὰ τοιαῦτα. Πρόσθες εἰς τὰς ἀσχολίας καὶ τὴν φροντίδα τῆς χρηματικῆς εἰσόδου διὰ τὴν δαπάνην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν νὰ μ' ἐλευθερώσωσιν ὅτι εἶναι συμφέρον δὲν τὸ καταλαμβάνουν οἱ καλοὶ Ζ. Προφασίζονται τὰ κάμπια καὶ ἄλλα τοιαῦτα

σιαλίσματα. Ἀλλὰ δὲν ἠδύναντο κἂν νὰ διορίσωσι τοὺς ἐν Λιβόρνῳ νὰ μὲ ἐμβάλλουσι τὰ χρειαζόμενα καθόσον τὰ ζητῶ. Ἔγραψα πρὸς αὐτοὺς ζητῶν 8000, μετὰ μακρὰν αὐτῶν (ἤτις μὲ ἀνάγκασε ν' ἀφήσω τὸ ἔργον μου καὶ νὰ τοὺς γράψω καὶ δεύτερον) σιωπὴν μ' ἔπεμψαν 5000, ὅτι τόσας μόνον τοὺς ἐδιώρισαν νὰ πέμψωσιν οἱ Ζ. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἱκανὰ ὅσα πολλάκις σὲ εἶπα. Τοῦτο μόνον προσθέτω ἀληθῶς καὶ ἀδόλως ὅτι ἐπεθύμουν πολλὰ νὰ μὲ παραιτήσωσι παντάπασι. Χωρὶς αὐτοὺς τὸ ἔργον μου (μὴν ἀμφιβάλλῃς) ἤθελεν εἶσθαι ἀκριβέστερον ἴσως καὶ περισσότερον. Ὕλην ἔχω πλουσίαν καὶ δι' αὐτοσχεδ. στοχ. καὶ δι' ἄλλα τινὰ πάρεργα ὠφέλιμα εἰς τὴν παροῦσάν μας κατάστασιν. Ἀλλὰ μοῦ σκοτίζουν τὴν κεφαλὴν οἱ Γεννάδαι μὲ τὴν ἄτακτον καὶ ἀνόητον διοίκησιν τοῦ πράγματος. Ὑπομονή!

Μὴ σὲ ξενίζῃ τὸ δῶρον τοῦ Δ.

Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, κοὐκ ὀνήσιμα.

Τοιοῦτος εἶναι ὁ χαρακτὴρ τῶν Θρασυδείλων τούτων *γιανιτζάρων*. Κτυποῦν, ὅταν εὕρωσιν, ἢ νομίσωσι τὸν καιρὸν ἁρμόδιον τοῦ κτυπήματος, συστέλλονται, ἢ προσποιοῦνται ὅτι συστέλλονται, ὅταν τοὺς ἀντικτυπήσῃ τις, ἕως νὰ εὕρωσι πάλιν ἀφορμὴν νέου πολέμου. Ὁ αὐτὸς Δ. ὅστις εὗρηκε μηχανὴν νὰ ἑνώσῃ τὰ ἀντιφάσκοντα, τὴν πρὸς σὲ λέγω ἀφιερωτικὴν ἐπιστολὴν περιέχουσαν καὶ φιλοφροσύνας ἀνδραποδώδεις, καὶ ὕβρεις θηριώδεις, ἐπενόησε νὰ σὲ χαρίσῃ καὶ τοὺς μυθογράφους. Τὸ ψυχάριόν του φαίνεται ὅτι εἶναι ἀληθῶς διεστραμμένον, καὶ τοιοῦτον, ὁποῖον δὲν ἐτόλμησέ ποτε μηδὲ κἂν νὰ συλλο-

γισθῇ, ὄχι νὰ προφέρῃ, ἢ νὰ καταλάβῃ τί σημαίνει τό,

Τοιοῦτός εἰμι καὐτός, εὐθεῖαν λόγων
Τέμνων κέλευθον, κοὐ διπλοῦς πέφυκ' ἀνήρ.

Ὅ,τι μ' ἐκακοφάνη περισσότερον εἶναι, ὅτι μετὰ τὸν Αἴσωπον, ἐμελέτων ἐγὼ νὰ ἐκδώσω (ἀκολουθίαν τῶν Παρέργων) τοὺς Μυθογράφους τούτους. Τὸ νόστιμον εἶναι ἂν τοὺς ἔλαβεν, ὡς τοὺς εὗρε συλλεγμένους εἰς τοῦ Ἀγγέλου Gale τὴν ἔκδοσιν, χωρὶς νὰ ἐξεύρῃ ὅτι εἶναι νέαι ἐκδόσεις χωρισταὶ εἰς φυλλάδια τῶν αὐτῶν ἀπὸ διαφόρους Γερμανούς. Ὡς τόσον πέμπε με τὰς φλυαρίας του ὅλας, καὶ κατάγραφέ τας εἰς τὸν λογαριασμόν μου. Τοῦ Δίωνος τοὺς ἀκολούθους τόμους καὶ τὸν Μάξιμον ἀκόμη δὲν ἔλαβα. Ἔχει εἰς τὸν Δίωνά του τὸ Ἀγγεῖον τῆς κάκης, ἀληθινὰ πολλὴν κάκκην. Τοῦτο τὸ *κάκκην* εὑρίσκεται σχεδὸν αὐτολεξεὶ εἰς τὰ σχόλιά του. Δὲν ἔχω καιρὸν νὰ ζητήσω τὸν τόπον τώρα. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα εἶναι ὡς σὲ τὸ λέγω. Δὲν γνωρίζει ὁ πανάθλιος τὴν ἀξίαν τῶν λέξεων μήτε τῆς παλαιᾶς, μήτε τῆς χάριτι θείᾳ διορθουμένης ἀπ' αὐτὸν νέας γλώσσης. Ὁ σκοπός του εἶναι νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ κείμενον εἶναι καθυπόθεσιν κακογραφημένον, ἢ ὕποπτον, (*ἡμάρτηται ἢ οὐκ ἔῤῥωται*), καὶ τί λέγει ἀντὶ τούτου ὁ ἀναθεματισμένος; *Ἐν κάκῃ ἐστί.* Τοῦτο τώρα τὸ *ἐν κάκῃ ἐστὶν* εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μὲ ἓν κ ἄλλο νὰ σημάνῃ δὲν εἶναι δυνατόν, καὶ ἂν ὅλοι τοῦ κόσμου οἱ Δοῦκες καὶ Πρίγκιπες εἴπωσι τὸ ἐναντίον, πλὴν τὸ *ἐν ἀνανδρίᾳ ἐστὶ* (le texte est un lâche et n' est point brave), μὲ δύο κκ, θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ *κείμενον εἶναι εἰς τὰ σκατά.* Καὶ τοῦτο φαίνεται τὸ ἀληθέστερον ὅτι ἀληθινὰ ὁ ἄνθρωπος εἶναι σκατοποιός. [Ὦ!

Ἀλέξανδρε! μὲ ποῖον ἀγροῖκον ἀντίπαλον σ' ἔμπλεξεν ἡ τύχη σου; Νὰ σὲ νικήσῃ βέβαια εἶναι τῶν ἀδυνάτων· ἀλλὰ καὶ ἂν τὸν νικήσῃς ποῖον ἀριστεῖον ἐλπίζεις νὰ λάβῃς ἀπὸ τοιαύτην νίκην; εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς καὶ ἂν ἐκατα-πάτεις εἰς ὁδὸν ῥιμμένην κάκκην. Τὸ ὑπόδημά σου μολύνεις χωρὶς νὰ βλάψῃς τὴν κάκκην]. Τὸ εὕρηκα· εἶναι εἰς τὴν 30 σελίδα τοῦ πρώτου τόμου, εἶναι *ἡ Διὰ πρόθεσις ἐν κάκῃ ἐλλείπουσα, ἤγουν ἀνάνδρως ἐλλείπουσα, ἢ σκατωδῶς ἐλλείπουσα.* Ὅταν ὁ Ἀπολλώνιος (ὁ μόνος φιλόσοφος γραμματικὸς) ἔχῃ ἀφορμὴν νὰ λαλήσῃ περὶ τοιούτων, λέγει « Ἐν κακίᾳ ἐστί » (Περὶ συντάξ. βιβλ. γ', κεφ. 6). Ἐνδεχόμενον νὰ εὕρηκεν ὁ κάκιστος Δ. εἰς ἄλλον τινα γραμματικὸν τὸ « Ἐν κάκῃ ». Ἀλλὰ τοῦτο ἀντὶ νὰ τὸν ἀθωώσῃ, τὸν ἐλέγχει μηδὲ γνωρίζοντα τί πρέπει νὰ μιμῆται.

21 Μαΐου.

Ἐπειδὴ ἦλθα ἕως ἐδῶ, καλὸν εἶναι νὰ ἀναφέρω καὶ τὰς προτέρας σου ἐπιστολὰς τὴν 3 λέγω καὶ τὴν 10 Ἀπριλίου, εἰς τὰς ὁποίας ὅμως δὲν εὑρίσκω πολλὴν ὕλην ἀποκρίσεως. Δὲν ἐξεύρω εἰς ποίαν ἀπ' ὅλας σου εὕρηκα τὸ εἰς τὸν Ἑλλανίδην κομψότατον ἐπίγραμμα. Γρήγορα ὅμως ἢ θέλουν παύσειν ὁλότελα, ἢ μεταβληθῆν εἰς ἀνεκτότερα τὰ τοιαῦτα ὅλα ποιήματα. Δὲν ἐξεύρω πῶς ὁ κομψὸς πεζογράφος Δ. δὲν ἐτόλμησέ ποτε νὰ στιχουργήσῃ; τόσον περισσότερον ἄπορον εἶναι τοῦτο, ὅσον εἰς αὐτὸν τίποτε δὲν φαίνεται δύσκολον καὶ ὅσον τὰ αὐτία του εἶναι θαυμασίως ὠργανισμένα εἰς ἀκοὴν τοιούτων μελιῤῥύτων στίχων. Δὲν ἐξεύρεις ἄλλο ἀνδραγάθημα τοῦ

Δ. τούτου. Εἰς τὴν Σελ. 45 τοῦ Α'. τόμου τοῦ Δίωνος, εἰς τὸ τέλος λέγει, « Ἐντεῦθεν

» Δῖος Ἀλέξανδρος πρήσας Καδμήϊον ἄστυ, »
» Πινδαρικῶν σεμνῷ φείσατ' ἄγει μεγάρων. »

Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἀναγινώσκων ἐσυμπέρανες ἀπὸ τὸ « Ἐντεῦθεν » (ἔπρεπε κἂν νὰ ἦναι *Ἐντεῦθεν* τὸ,) ὅτι οἱ στίχοι εἶναι παλαιοῦ τινος ποιητοῦ, καὶ πρὸς τούτοις τόσον πολυθρύλλητοι, τόσον γνωστοί, τόσον τρόπον τινὰ παροιμιώδεις, ὥστε ἤρμοζεν εἰς αὐτοὺς τὸ *Ἐντεῦθεν*. Οὕτω τὸ ἐσυμπέρανα καὶ ἐγώ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ὀσμή μου αἰσθάνετο δὲν ἐξεύρω τι ἀλλότριον τῆς παλαιᾶς εὐοσμίας, μηδ' ἡ μνήμη μου μ' ἔλεγε τίποτε περὶ αὐτῶν, ἠθέλησα νὰ ἐρευνήσω πόθεν τοὺς ἀνέσκαψεν ὁ γεννάδας σχολιαστής. Ἔλαβα λοιπὸν εἰς χεῖρας τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ῥεϊσκίου, ὅπου εἶναι καὶ αἱ σημειώσεις τοῦ προτέρου ἐκδότου Μορέλλου. Ὁ Γάλλος οὗτος Μορέλλης εἰς τὸν δεύτερον τόμον σελ. 553 ἐξηγῶν τοῦτον τοῦ Δίωνος τὸν τόπον, λέγει λατινιστί, super hoc adolescentuli ita ludebamus, καὶ προσθέτει ἀμέσως μετὰ τὰ λόγια ταῦτα, τοὺς δύο στίχους. Τώρα τοῦτο, φίλε, θέλει νὰ εἴπῃ, « Περὶ τούτου μειράκιον ἔτι ὢν οὕτως ἔπαιξα », ἤγουν καθαρὰ εἶναι οἱ στίχοι ποίημα τοῦ Μορέλλου τοῦ Γάλλου, ὅταν ἦτον μειράκιον. Ὁ γεννάδας ἐκδότης δὲν ἐκατάλαβε τίποτε ἀπὸ τὰ εὔληπτα καὶ ὀλίγα ταῦτα Λατινικά· ἀλλὰ κατέπιε τοὺς στίχους πρῶτον ὡς ἕλληνος ποίημα· δεύτερον ὡς τοῦ αὐτοῦ εἴδους τὸν πρῶτον μὲ τὸν δεύτερον, ἐπειδὴ τοὺς καταγράφει ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας ὅθεν ὁ πρῶτος εἶναι ἑξάμετρος, ὁ δεύτερος πεντάμετρος· τρίτον ὅτι τοὺς ὑποθέτει τόσον γνωστοὺς εἰς ὅλον

τὸν κόσμον, ὥστε ἠρκέσθη εἰς μόνον τὸ *Ἐντεῦθεν*. Καὶ ποῦ νὰ καταγράψω ὅλα του τὰ καλά, βίβλος ὁλόκληρος δὲν ἀρκεῖ.

Τὸν νέον Βούλγαριν ἀντιχαιρέτισε ἀπὸ μέρους μου, καὶ εἶπέ τον ὅτι μετὰ χαρᾶς θέλω τὸν ἀποκριθῆν τότε, ὅταν μὲ γράψῃ εἰς τὴν μητρικήν του γλῶσσαν.

Ὁ Ἰσοκράτης ἐστάλη εἰς τὸν Πρωτοψάλτην διὰ τοῦ μακαρίτου Ζ. Ἀλλ' ἴσως ἀκόμη μένει κλεισμένον εἰς Λιβόρνον τὸ σανδύκιον, ὅπου εὑρίσκετο τὸ πακέτον.

Διὰ τί λέγεις (δὲν ἐξεύρω ποῦ) *Ἠνέῳξα*, καὶ ὄχι *ἄνοιξα*;

Νέον Ἑρμογένην τινα λέγεις δὲν ἐξεύρω.

Ὡσαύτως ἀγνοῶ καὶ ὅσα μὲ λέγεις περὶ τῆς ὁποίας ἔγραψεν ὁ Γαλάτης φορτικῆς εἰκόνος σκώπτων τοὺς Σμυρναίους.

22 *Μαΐου.*

Χθὲς μ' ἀπάντησεν εἰς τὸν δρόμον ὁ Μαρτῖνος, καὶ μὲ εἶπεν ὅτι κρατεῖ 3 βιβλία δι' ἐμὲ (συμπεραίνω τὰ λείποντα τοῦ Δίωνος καὶ τὸν Μάξιμον). Σήμερον πέμπω νὰ τὰ ζητήσω.

Τώρα βλέπω εἰς τοῦ Κούμα τὴν ἐπιστολὴν ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ κάμω νὰ ἀναγγείλωσι πάλιν εἰς τὰς ἐφημερίδας τὴν τελευταίαν ἔρευναν τῶν μαθητῶν του. Ἄλλην ἀφορμὴν προσφυεστέραν δὲν ἔχω παρὰ τὴν μέλλουσαν ἀγγελίαν τοῦ τρίτου τόμου Πλουτάρχου. Ἀλλὰ μόλις ἐμελέτησα νὰ λαλήσω περὶ τούτου τὸν μέλλοντα νὰ κάμῃ τὴν ἀγγελίαν Θυρότον, καὶ μοῦ ἐγεννήθη εἰς τὴν κεφαλὴν δισταγμὸς μὴ δὲν συμφέρει τοιαύτη ἀγγελία διὰ τὴν εἴτε ἠλίθιον, εἴτε πανοῦργον πρᾶξιν τοῦ Θ. Καταλαμβάνεις

καλὰ ὅτι ἡ περίστασις δὲν ὁμοιάζει τὴν προτέραν. Τώρα εἶναι δύο σχολεῖα· τῶν ὁποίων τὸ ἓν περιποιοῦνται τὰ χοιρίδια τῆς Σμύρνης μὲ στοργὴν μητρός, τὸ ἄλλο βλέπουν μὲ μητρυιᾶς ὄμματα, καὶ μητρυιᾶς τόσον κακῆς, ὥστε νὰ ζητήσωσι μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ἄμβωνος νὰ τὸ στερήσωσι, καὶ τὴν παρ' ἄλλων ἐνδεχομένην τροφήν. Ἀγγελία γαλλικὴ περιέχουσα τοὺς ὀφειλομένους εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ Κούμα ἐπαίνους, ὅταν φθάσῃ εἰς τὴν Σμύρνην μαντεύεις τάχα ποῖον ἀποτέλεσμα εἶναι πιθανὸν ὅτι θέλει κάμει; Κατὰ τὴν ὀλίγην μου γνῶσιν νομίζω τοῦτο· θέλουν προθυμηθῆν καὶ τὰ χοιρίδια νὰ κηρύξωσι διὰ τῶν ἀλλογενῶν καὶ αὐτὰ τὸ νέον των εὐαγγελικὸν σχολεῖον. Καὶ τότε μέλλει νὰ σβεσθῇ εἰς τὸ ἑξῆς τὄνομα τοῦ Κούμα ὁλότελα, ἢ διὰ νὰ μὴ γένῃ τοῦτο, νὰ φανερώσωμεν εἰς τοὺς ἀλλοφύλους τὴν ἐκ διχονοίας φύτευσιν δύο σχολείων εἰς τὴν Σμύρνην. Ἔχουν ἐδῶ μέσον θαυμάσιον περὶ τοιαύτης ἀγγελίας, τὸ ἀλωπεκίδιον, τὸ ὁποῖον εἶναι (ὡς λέγει τῶν Γάλλων ἡ παροιμία) l'âme damnée τοῦ Περάκη, καὶ ἐξεναντίας ἐχθρὸς κρύφιος ἐμοῦ καὶ τῶν ὅσους ἐγὼ τιμῶ. Ζύγισε καλὰ τὰ λεγόμενα, καὶ εἰπέ με τὴν γνώμην σου, καὶ κατ' αὐτὴν θέλω πράξειν. Δὲν φοβοῦμαι τὸν πόλεμον· ἀλλὰ τοιούτου πολέμου ἀποτέλεσμα ἄλλο δὲν ἐμπορεῖ νὰ ἦναι πλὴν αὔξησις τῆς διχονοίας τῶν Σμυρναίων, καὶ καταισχύνη παρὰ τῶν ἀλλογενῶν, ἂν μάθωσι τὴν διχόνοιαν. Ἂν εἴπῃς τίποτε περὶ τούτου τὸν Κούμαν, φυλάξου, παρακαλῶ σε, μὴν ἀναφέρῃς *Ἀλωπεκίδιον*, *Περάκην*, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. Προσοχὴ χρειάζεται μεγάλη εἰς τὰ τοιαῦτα, καὶ πάντοτε μέν, μάλιστα δ' ὅταν ἔχῃ τις νὰ κάμῃ ἢ μὲ ἀμαθῆ χοιρίδια ἢ μὲ σοφὰ *γιαντζαρόπουλα*. Τὴν αὐτὴν ψυχὴν τοῦ

Τέττιγος, καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ **μύρμιγκος** ἔχει· ἀλλ' ἔχει ὅμως πνεῦμα περισσότερον καὶ ἀπὸ τοὺς δύο, καὶ κάμνει τοὺς πολέμους του μὲ ἄλλην τακτικήν.

31 Μαΐου. Βλέπεις πόσαι ἡμέραι ἐπέρασαν πρὶν δυνηθῶ νὰ ἀναλάβω εἰς χεῖρας τὴν ἀπόκρισιν. Εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ ἔλαβα καὶ τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 16 Μαΐου, περιέχουσαν τὴν ἐπιστολὴν τῶν κατοικούντων τὴν Σμύρνην Χίων. «Τὰ ὀνόματά των (λέγεις) δὲν θέλουν οἱ γράψαν-» τες νὰκουσθῶσιν». Ἄλλος παρὰ τὸν Βάμβαν, δὲν τὰ ἤκουσε, μηδὲ θέλει τἀκούσειν. Εἶναι ὅμως ὁ φόβος των ἐλεεινὸς ἅμα καὶ φοβερός, διότι ὑποθέτει καὶ κακίαν καὶ δύναμιν μεγάλην τῶν ἐναντίων, τὴν ὁποίαν ἐξεναντίας κάμνει ἀμφίβολον ἡ διαμονὴ τοῦ Κούμα. Δὲν ἐξεύρω πῶς νὰ τὰ συμβιβάσω, ἢ πῶς νὰ τὰ ἑτερειάσω.

Ὁ λόγιος ἑρμῆς ἔγραψε καὶ πρὸς ἐμὲ (εἶναι δύο σχεδὸν μῆνες) ζητῶν ὕλην, διὰ τὴν ἐφημερίδα, καὶ ζητῶν μὲ ἐγκώμια ἐξεραστικά, «ἵνα πρωτεύω ἐν πᾶσιν», ἀφοῦ εἰς τὸ πρῶτον **Ἠτρίον** τῆς ἐφημερίδος δὲν τὸν ἐκράτησεν ἡ ψυχή του νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι τῆς ἐφημερίδος ταύτης τὴν ἔννοιαν καὶ ἐπίνοιαν ἐγὼ πρῶτος τὴν ἔδωκα (Πλουταρχ. Μέρ. Α', Αὐτοσχ. στοχ. σελ. υς'.-μη'.), ἀφοῦ δὲν ἐφρόντισε νὰ μὲ πέμπῃ κἂν τὰ **Ἠτρία** του ἐπιμελῶς, ἀλλὰ μ' ἔρριψεν εἰς τὴν ἐντροπὴν νὰ τὰ κοινωνῶσιν οἱ Γάλλοι εἰς ἐμὲ τὸν Ἕλληνα, καὶ νὰ ἀπορῶσι πῶς ἐγὼ ὁ εἰσηγητὴς τῆς ἐφημερίδος ἔμεινα **Ἀνηρίαστος**.

Κατάγραψέ με εἰς τὴν **Ἠτριακὴν** ἐφημερίδα ταύτην διὰ δύο σώματα, ἓν δι' ἐμὲ καὶ τὸ ἄλλο διὰ τὸν Κλαυέριον, καὶ εἰπέ με τὴν τιμήν, διὰ νὰ τὴν περάσω εἰς τὸν λογαριασμόν σου. Ὅσον κακόμοιροι καὶ ἂν ἦναι,

μὲ εἶναι ἀναγκαία, διὰ νὰ χειραγωγοῦμαι ἀπ' αὐτὴν εἰς τοὺς ἑξῆς Αὐτοσχ. στοχασμούς. Πέμπε τα εἰς *πακέτον* κατὰ μέρος, ὁσάκις εὑρίσκεις ἀφορμὴν ἀδάπανον. Ἐδῶ δὲν ἐφάνησαν ἀκόμη ἀμμὴ μόνα δύο **Ἠτρία**. (Δὲν ἐφόβισε τὰ αὐτία του κἂν τὸ καθ' ὑπερβολὴν ξενίζον τοῦ ὀνόματος!), τοὐλάχιστον ταῦτα μόνα ἐδανείσθη ὁ Κλαυέριος ἀπὸ φίλον, καὶ αὐτὸς μάλιστα ἠγανάκτησε μὴ βλέπων εἰς αὐτὰ τὄνομα τοῦ εἰσηγητοῦ. Λέγει ὁ Πολύβιος (βιβλ. Δ, κεφ. 87) περὶ τῶν δολίων συκοφαντῶν, « Καινὸς γὰρ δή τις οὗτος εὕρηται τρόπος διαβολῆς, τὸ » μὴ ψέγοντας, ἀλλ' ἐπαινοῦντας, λυμαίνεσθαι τοὺς πέ- » λας. Εὕρηται δὲ μάλιστα καὶ πρῶτον τοιαύτη κακεν- » τρέχεια καὶ βασκανία καὶ δόλος αὐτῶν περὶ τὰς αὐλὰς » διατριβόντων, καὶ τῆς τούτων πρὸς ἀλλήλους ζηλοτυ- » πίας καὶ πλεονεξίας ». Ἐδῶ τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι *διαβολή*, ἀλλ' *ἁρπαγή*, τὴν ὁποίαν, διὰ νὰ κλείσῃ τὴν εἴσοδον εἰς πᾶσαν ἐπιφώνησιν (reclamation) ἐμελέτωσε μὲ τόσα ἄνοστα ἐγκώμια. Ἴσως στοχάζεσαι ὅτι μ' ἐλύπησε πολὺ ἡ δόλιος αὕτη ἀποσιώπησις. Ὄχι, φίλε! ἀλλὰ δαιμονίζομαι ὁσάκις βλέπω τὰ δόλια. Τοῦτο ἔκαμα καὶ τὸν Σοφοκλέα νὰ ἐκφωνήσῃ,

Ὤλοιντο! μή τι πάντες οἱ κακοί, τὰ δὲ
Λαθραῖ' ὃς ἀσκεῖ μὴ πρέποντ' αὐτῷ κακά.

Χαίρω ὅτι μέλλει γρήγορα νὰ σὲ στείλῃ ὁ Κούμας τὴν γραμματικὴν τοῦ Βυτμάνου. Δός την πάραυτα εἰς τὸν τύπον, καὶ πρόσεχε (πάλιν σὲ παρακαλῶ) ν' ἀποφύγῃς, ὅσον δυνατόν, τὰ τυπογραφικὰ σφάλματα.

Ἔλαβα ἀπὸ τὸν Μαρτῖνον τοὺς λοιποὺς τόμους τοῦ Δίωνος καὶ τὸν Μάξιμον.

1 Ἰουνίου. Σήμερον πέμπει ὁ Allais πρὸς τὸν Franck

τοῦ Στρασβούργου κιβώτιον σημειωμένον A.B.N. 1 διὰ νὰ σὲ τὸ στείλῃ αὐτοῦ. Περιέχει πρῶτον μὲν traité des études de Rollin τόμ. 4 καὶ Principes de litterature de Batteux τόμ. 5. Ταῦτα εἶναι διὰ τὸν Κούμαν τὸν ζητήσαντα φιλολογίας μεθοδικῆς βιβλία, ἐξαίρετα μέν, ἀλλὰ δὲν ἐξεύρω πῶς ἔχουν νὰ τὰ μεταχειρισθῶσιν, ἂν τὰ ζητῶσι διὰ μετάφρασιν, ἐπειδὴ τὰ παραδείγματα εἶναι Λατινικὰ καὶ Γαλλικά. Ἂν εἶχαν ἀρκετὴν ἐμπειρίαν τῆς Ἑλληνικῆς, ὥστε εἰς τόπον τῶν ἀλλογλώσσων παραδειγμάτων, νὰ βάλωσιν ἀνάλογα παραδείγματα ἀπὸ συγγραφεῖς καὶ ποιητὰς Ἕλληνας, τὸ ἔργον ἤθελεν εἶσθαι χρυσοῦν. Ὅπως ἂν ἦναι, ἡ ἀνάγνωσις καὶ μελέτη τῶν βιβλίων τούτων θέλει τοὺς ὠφελήσειν· καὶ ἡ γνώμη μου εἶναι νὰ μὴ κάμωσι μετάφρασιν ὁλοσχερῆ, ἀλλ' ἀπάνθισμα τῶν γενικωτέρων κανόνων καὶ παρατηρήσεων. Δεύτερον, τὰ ἀνετερείαστα βιβλία (livres dépareillés) τὰ ζητηθέντα, καὶ μόλις εὑρεθέντα διὰ τὸν ἀδελφόν σου. Τρίτον Ἐφημερίδα περὶ παίδων ἀγωγῆς, εἰς τὴν ὁποίαν (ἂν καὶ δὲν τὴν γνωρίζω) σὲ κατέγραψα δι' ἓν ἔτος, μὲ ἐλπίδα ὅτι θέλει σὲ χρησιμεύσει διὰ τὸν Ἐπαμινώνδαν. Εἰπέ με πῶς τὴν εὑρίσκεις. Ἂν ἦναι καλή, καλὰ ἤθελες κάμειν φροντίζων τὴν μεταγλώττισιν ἀπὸ κανένα, ἢ κἂν τὴν διὰ τοῦ λογίου Ἑρμοῦ ἀγγελίαν, διὰ νὰ τὴν γνωρίσῃ τὸ γένος, μήπως συνδράμῃ εἰς τὸ νὰ ἐλαττώσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν *γιανιτζαροπούλων*. Διὰ ταῦτα ὅλα ἐσημείωσα εἰς τὸ χρέος τοῦ λογαριασμοῦ σου κατὰ τὴν ἐγκεκλεισμένην τοῦ Allais σημείωσιν. . . . . φρ. 60

Παρὰ ταῦτα θέλεις εὑρεῖν εἰς τὸ κιβώτιον 4 σώμ. τοῦ νέου βιογραφ. Λεξικοῦ πρὸς 12 φρ. » 48

Εἰς μεταφορὰν . . . . . φρ. 108

Ἐκ μεταφορᾶς . . . . . φρ. 108

Εἶναι καὶ τὰ τέσσαρα ἄδετα, τὰ μὲν τρία διότι κινδυνεύουν νὰ σπιλωθοῦν εἰς τὸ κτύπημα, ἐπειδὴ εἶναι ἀκόμη ὑγρά, τὸ δὲ τέταρτον καὶ διὰ τοῦτο, καὶ διότι τὸ στίχωμα εἶναι περιττὸν, ἐπειδὴ μέλλει νὰ τὸ μεταχειρισθῇ ὁ Κούμας εἰς τὴν μετάφρασιν. Λυποῦμαι ὅσον κόπον ἐδοκίμασαν εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ παλαιοῦ· ἀλλ' εἰπέ τους ὅτι ἐξανάγκης πρέπει νὰ τὴν ἀφανίσωσι, καὶ ν' ἀκολουθήσωσι κατὰ πόδας τὸ νέον, ὄχι ὡς ἀναμάρτητον, ἀλλ' ὡς ἀσυγκρίτως τοῦ παλαιοῦ ἀκριβέστερον.

Εἰς τὸν πρῶτον τόμον εὐθὺς ἀνοίξας σελ. 265 εὕρηκα *Æschriou* (*Αἰσχρίου* βάρβαρον ὄνομα), γράφε *Æschrion* (Αἰσχρίων). Εἰς τὸν δεύτερον σελ. 458 καταβ. 2, *en ésotériques* et en acroamatiques Γρ. *exotériques* (*ἐξωτερικά*). Κοινώνησε ταῦτα τὸν Κούμαν, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἂν εὕρω καὶ ἄλλα, θέλω σὲ τὰ σημειώσειν.

Περιέχει ἀκόμη τὸ Σανδύκιον 13 ἀπολογίας Σωκράτους ἀστιχώτους, ἐξ αὐτῶν βάλλω εἰς χρέος σου τὰς ὁποίας ἐζήτησας 4 . . . . . » 16

Τὰς λοιπὰς θέλεις φροντίσειν νὰ τὰς πωλήσῃς κατὰ μικρὸν δι' ἐμέ. Τὸ αἴτιον ὅτι ἐπῆρα 13 εἶναι διὰ νὰ κερδήσω τὸ 13 σῶμα καὶ 15 σολδία εἰς ἕκαστον τῶν 12. Ἂν

Εἰς μεταφορὰν . . . . . φρ. 124

Ἐκ μεταφορᾶς . . . . . φρ. 124

ἀγόραζα μόνα 4 ἤθελα τὰ πληρώσειν 16 φ.
9 τόμ. 5 Ἑλλην. Βιβλιοθ. διὰ τὸν Φιλα-
δελφείας 2 πάρεργα καὶ 2 Eloquence de
la chaire . . . . . φρ. 114.20
7 τομ. Ἑλλην. βιβλ. διὰ τὸν Σχοινᾶν . . » 91.50
7 τομ. Ἑλλην. βιβλ. διὰ τὸν Ὅμηρον. . » 94.60
424.30

Τῶν ὁποίων τὴν λεπτομερεστέραν σημείωσιν γράφω εἰς τὴν ἀκόλουθον σελίδα.

Τοῦ Φιλαδελφ. ὁ λογ. εἶναι·

1 Πρόδρομ. Ἑλλην. βιβλ.	10.50	στιχ.	1.80	φρ.	12.30
2 Ἰσοκρατ, 2 τομ.	18 —	»	3.60	»	21.60
2 Πλουταρχ. 2 »	32 —	»	3.60	»	35.60
1 Πολύαινον. 1 »	10.50	»	1.80	»	12.30
1 Αἴσωπ. 1 »	12 —	»	1.80	»	13.80
2 Eloq. de la chaire	15 —	»	3.60	»	18 60
					114.20

Τοῦ Ὁμήρου. εἰς μόσχινον.

1 Προδ. Ἑλλ. Βίβλ.	10.50	στιχ.	1.80	φρ.	12.30
2 Ἰσοκρατ. τομ. 2	18 —	»	3.60	»	21.60
2 Πλουτάρχ. τομ. 2	32 —	»	3.60	»	35.60

Εἰς προβάτινον.

1 Πολύαινον	10.50	»	1.30	»	11.80
1 Αἴσωπον	12 —	»	1.30	»	13.30
					94.60

Τοῦ Σχινᾶ.			Εἰς προβάτινον.	
1 Προδ. Ἑλλ. Βιβλ.	10.50	στιχ.	1.30	φρ. 11.80
2 Ἰσοκρατ. τομ. 2	18 —	»	2.60	» 20.60
2 Πλουταρχ. τομ. 2	32 —	»	2.60	» 34.60
	Ἡμίδετα.			
1 Πολύαινον	10.50	»	1 —	» 11.50
1 Αἴσωπον	12 —	»	1 —	» 13 —

2 Ἰουνίου.

Χθὲς τὸ ἑσπέρας ἔλαβα καὶ τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 22 (τὸ *Ἀπὸ* 22 εἶναι Ἰταλισμὸς ἢ Γαλλισμὸς) Μαίου. Μηδ' ἐγὼ ἀφιεροῦμαι διόλου εἰς τὸν Κούμαν· μ' ὅλον τοῦτο ἡ πρὸς ἐμὲ σιωπὴ τοῦ Θεοφίλου μὲ βάλλει εἰς ὑποψίαν ὅτι μηδ' αὐτοῦ ἡ συνείδησις δὲν εἶναι πληροφορημένη ὅτι ἔκαμε καλά.

Ὁ Κλαυέριος μὲ τυραννεῖ πάλιν ζητῶν ἀπ' ἐμὲ Γραικικὰς βιβλιογραφίας (Εὐγενίου δηλαδή, Θεοτοκίου καὶ τῶν τοιούτων) διὰ τὸ Λεξικόν. Ζήτησε λοιπὸν ἀπὸ τὸν Κούμαν, ἐὰν ἐξεύρῃ τι ἰδιαίτερον καὶ περὶ αὐτῶν καὶ περὶ ἄλλων, νὰ μὲ τὰ κοινωνήσῃ εἰς γραφὴν εὐανάγνωστον, διὰ νὰ τὰ ἀναγινώσκῃ ὁ Κλαυέριος, καὶ νὰ μὴν ἀναγκάζομαι νὰ τὰ μεταγράφω.

Σήμερον (ἡμέρα κυριακὴ) προσμένω τὸν Βάμβαν διὰ νὰ συγγευθῶμεν. Μὲ εἶπεν ὅτι μέλλει νὰ μὲ φέρῃ τὴν ὁποίαν τὸν ἐσυμβούλευσα νὰ γράψῃ πρὸς τὸν Κούμαν ἐπιστολὴν περὶ τῶν βιβλίων του. Αὐτὸς ἔχει εἰς Βυζάντιον κιβωτὸν πολλῶν βιβλίων Ἑλληνικῶν καὶ Γαλλικῶν

τὰ ὁποῖα εἶναι εἰς φανερὸν κίνδυνον νὰ γένωσι τροφὴ σκωλήκων, ἢ βλαπτικωτέρων παρὰ σκώληκας ἀνθρώπων λεηλασία. Τὸν εἶπα λοιπὸν νὰ μηνύσῃ νὰ τὰ στείλωσι πρὸς τὸν Κούμαν, διὰ νὰ τὰ πωλήσῃ κατὰ μικρόν, ἀπολαμβάνων ἐν τῷ μεταξὺ καὶ τὴν χρῆσιν αὐτῶν. Τοῦτο γίνεται καὶ βοήθημα εἰς τὸν Βάμβαν, καὶ ἴσως ὄχι μικρὰ ὠφέλεια εἰς τὸν Κούμαν, εὑρισκόμενον εἰς Χοιρόπολιν, ὅπου ἄλλα σχεδὸν βιβλία δὲν γνωρίζουν παρὰ τὰ Μηναῖα. Ἐγὼ ἀκολουθῶ (εἶναι σχεδὸν χρόνος ἀποῦ ἄρχισα) νὰ δίδω κατὰ μῆνα τὰ 50 φρ. πρὸς τὸν Β. Ἄρχισε νὰ λαμβάνῃ ἡδονὴν εἰς τὴν παλαιὰν φιλολογίαν, καὶ εἰς τὴν ἐξάσκησιν ἢ *φκιάσιν* τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης. Τὸν ἀναφρόδιτον φκιάστην δὲν ἠξιώθην νὰ ἴδω (καὶ εὔχομαι νὰ μὴν ἴδω ποτὲ) μ' ὅλον ὅτι πρὶν ἔλθῃ ἐνόμιζε δυστυχίαν του τὸ νὰ μὴ μὲ γνωρίσῃ, ὡς θέλεις τὸ μάθειν ἀπὸ τὴν ἐγκεκλεισμένην του ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν στεῖλε μ' ὀπίσω.

Εἰς τοῦ Φιλαδελφείας τὰ βιβλία ἐπρόσθεσα τὴν ῥητορικὴν τοῦ ἄμβωνος (l'éloquence de la chaire) εἰς δύο τόμους, πληροφορημένος ὅτι θέλει τὸν ἀρέσειν καὶ θέλει τὸν ὠφελήσειν. *Ὠρελήτειν*, ὅταν λέγω, ἐννοῶ ἂν ἔχῃ ψυχὴν εὐαίσθητον· ὅτι μόναι αἱ τοιαῦται ψυχαὶ εἶναι εὐφυεῖς εἰς τὴν ῥητορείαν. Τὸ σύγγραμμα εἶναι τοῦ περιβοήτου Ἀββᾶ Maury, τανῦν ἀρχιεπισκόπου τῶν Παρισίων. Εἰς αὐτὸ θέλεις εὑρεῖν, ἂν ἔχῃς καιρὸν νὰ τὸ φυλλομετρήσῃς, τινὰ παραδείγματα τῶν αὐτοσχεδίων ὁμιλιῶν τοῦ Père Bridaine, τοῦ ὁποίου δεῖγμα μικρὸν σ' ἔστειλα ἄλλοτε.

Ἐλησμόνησες λοιπὸν ὅτι ἐπέρασα τοὺς Ἡλιοδώρους εἰς τὸν λογαριασμόν σου πάντοτε πρὸς 13 φρ. ὅταν δη-

λαδὴ πωλῶ ἕνα τὴν φοράν. Ὅταν δίδω δωδεκάδα, ἤτις λογαριάζεται 13 σώματα εἰς τοὺς βιβλιοπώλας ἔρχεται πρὸς 12 φρ. Ἀλλὰ δωδεκάδα δὲν ἔδωκα πλὴν εἰς μόνον σχεδὸν τὸν Barrois· αὐτὸς τὸν πωλεῖ εἰς τὸ κοινὸν 16 φρ. Ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ τοὺς 13 Ἡλιοδώρους δὲν μὲ πληρόνει εἰμὴ 156 φρ. τὸν δίδει χέριον νὰ τὸν πωλήσῃ καὶ πρὸς 14 $^1/_2$.

Τὸν Πρόδρομον μὲ πληρόνουν καθαρὰ πρὸς 10 $^1/_2$ τὸν πωλοῦν αὐτοί. . . . . φρ. 12

Τὸν Πολύαινον εἰς ἐμὲ καθαρὰ πρὸς 10 $^1/_2$ τὸν πωλοῦν αὐτοί. . . . . » 12

Τὸν Αἴσωπον εἰς ἐμὲ καθαρὰ πρὸς 12 τὸν πωλοῦν αὐτοί. . . . . » 14

8 Ἰουνίου.

Σήμερον ἀληθινὰ πρέπει νὰ τελειώσω ἑκὼν καὶ ἄκων τὴν μακρὰν ταύτην ἐπιστολήν. — Ὅταν μ' ἔστειλεν ὁ Allais τὴν σημείωσιν ἔβλεπα ὅτι ἔλειπεν ἀπ' αὐτὴν καὶ ἄλλο βιβλίον des erreurs et des prejugés etc. τὸ ὁποῖον εἶχα τὸν ζητήσειν. Ὅθεν νομίσας ὅτι τὸ ἐλησμόνησε, τὸ ἀνέβαλα εἰς ἄλλης ἀποστολῆς ἀφορμήν. Ἔπειτα ἀναγκαζόμενος νὰ ὑπάγω πρὸς τὸ μέρος τῆς κατοικίας του τὸν ἠρώτησα καὶ μὲ εἶπεν ὅτι τὸ ἔβαλεν, ἀλλὰ δὲν ἐνθυμήθη νὰ τὸ περάσῃ εἰς τὴν σημείωσιν. Ὅθεν ἐχρεογράφησα καὶ δι' αὐτὸ φρ. 11 τὸν λογαριασμόν σου· τὰ ὁποῖα προστιθέμενα εἰς τὰ 424.30, γίνονται τὰ σύμπαντα φρ. 435.30. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Allais εἶναι ὀλίγον συγχυμένος διὰ τὰς πρὸ μικροῦ συμβάσας χρεωκοπίας εἰς πολλοὺς βιβλιοπώλας, εἰπέ με ἂν τὸ εὕρηκες εἰς τὸ κιβώτιον,

ὡσαύτως ἂν εὕρηκες καὶ ἄλλας (παρὰ τὰς ἐδῶ κλεισμένας) παχυτέρας ἐπιστολὰς τοῦ Βάμβα.

Ἔβαλα εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ σου φρ. 78 δι' ἐξ Ἡλιοδώρους πωληθέντους εἰς τὸν βιβλιοπώλην Schoell.

Τὸ βιβλίον des erreurs et des préjugés μ' ἐφάνη ἀναγκαῖον εἰς ἡμᾶς· ἂν ἦτο τρόπος νὰ βάλῃς κανένα νὰ τὸ μεταφράσῃ, ἢ ὅλον ἢ κατ' ἐπιτομήν, δύο θέλουν ἀπ' αὐτὸ προξενηθῇ ὠφέλειαι, πρώτη εἶναι ἡ θεραπεία πολλῶν ἀνοησιῶν, ὅσαι βασιλεύουσιν εἰς ἡμᾶς, δευτέρα ὅτι γίνεται τρόπον τινὰ καὶ ὅπλον εἰς τὰς χεῖρας τῶν φιλολόγων, τὸ ὁποῖον χρείας καλούσης ἐμποροῦν νὰ τὸ μεταχειρισθῶσι, κατὰ τῶν ὅσοι ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους (ὡς ὁ Βαρθόλδυς) μᾶς στηλιτεύουν ὡς δεισιδαίμονας, ἐπειδὴ αἱ αὐταί, καὶ πολλαὶ χειρότεραι παρ' αὐτὰς δεισιδαιμονίαι, κατακυριεύουσι καὶ τοὺς φωτισμένους τούτους. Ἂν γνωρίζῃς ἱκανὸν τὸν Σχοινᾶν, ἢ ἄλλον τινὰ τοῦ Βυζαντίου, στεῖλέ το νὰ τὸ μεταφράσῃ. Ἴσως ὅμως ἤθελεν εἶσθαι κάλλιον νὰ μεταγλωττισθῇ αὐτοῦ κατ' ἐπιτομὴν ὑποκάτω τῆς ἐπιστασίας καὶ κρίσεώς σου.

Εἰς τὸν πάτον τοῦ κυβωτίου θέλεις εὑρεῖν δέσμας δύο ἢ τρεῖς καταλόγων βιβλίων παμπόλλων, ἐκ τῶν ὁποίων στεῖλε ὅσους θέλεις τὸν Σχοινᾶν. Περὶ δὲ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ, νὰ τὸν στείλω σημείωσιν ποῖα εἶναι τὰ καλὰ βιβλία, τοῦτο εἶναι πολλὰ κοπῶδες δι' ἐμέ, καὶ ἴσως ἀνωφελὲς δι' αὐτόν. Ὅστις ἐπιθυμεῖ γνῶσιν καὶ κρίσιν βιβλίων, πρέπει νὰ ἔχῃ συστηματικόν τι σύγγραμμα φιλολογίας ὡς εἶναι τὸ τοῦ Laharpe, ὡς εἶναι τὸ εὑρισκόμενον εἰς τὸ κιβώτιον τοῦ Batteux καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἔπειτα καὶ περιοδικὴν ἐφημερίδα τινά, ὡς εἶναι τὸ Magasin Encyclopédique, le Mercure de France, κτλ.

Παρὰ τοὺς καταλόγους θέλεις εὑρεῖν καὶ μερικὰ φυλλάδια ἰδικά μου, ἐκ τῶν ὁποίων στεῖλε εἰς τὸν Θεοχάρην, ὡς ἀπὸ προσώπου σου.

Ἔτι θέλεις εὑρεῖν (ἂν δὲν ἐλησμόνησε νὰ τὸ βάλῃ ὁ Allais) φυλλάδιον κατὰ τοῦ Ἐχθίστου τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἑλλάδος Maltebrun, χρήσιμον νὰ τὸ γνωρίζητε αὐτοῦ, ἐὰν κατὰ τύχην αὐθαδιάσῃ πάλιν ποτὲ καθ' ἡμῶν.

Ἐνθυμοῦ νὰ μὲ γράψῃς καὶ ὅσα πέμπεις τὸν ἀδελφόν μου, διὰ νὰ τὰ καταγράψω εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ σου. Ἐδῶ κλεισμένην εὑρίσκεις καὶ τὴν τυπωμένην ἐπιστολὴν τοῦ Μουστοξίδη. Στεῖλέ με την ὀπίσω.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θέλω σὲ πέμψειν 100 σώματα τοῦ τρίτου τόμου Πλουτάρχου. Ἂν καὶ τελειωμένος πρὸ τινῶν ἑβδομάδων, ἀργοστολῶ τὴν ἔκδοσίν του διὰ τοὺς Z. ἴσως τοῦτο τοὺς φέρει εἰς αἴσθησιν· διότι (πάλιν σὲ τὸ λέγω) μὲ τυραννοῦσι πολύ. Μὴν ἀναγγείλῃς λοιπὸν εἰς κανένα, ἕως νὰ τὸν λάβῃς, τὴν τελείωσιν τοῦ τρίτου τόμου.

Τώρα ἀσχολοῦμαι εἰς τὴν τύπωσιν τοῦ τετάρτου, καὶ σὲ βεβαιόνω ὅτι θέλω τὸν ἀργοστολήσειν, ἕως νὰ μὲ πέμψωσιν ἀργύρια. Σκοπὸν εἶχα (ἂς μείνῃ τοῦτο κρυφὸν εἰς σὲ) νὰ δώσω τὸν Στράβωνα εἰς ἐξακολούθησιν τῶν Παρέργων. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐστοχάσθην τὸ ἐπιχείρημα délicat (*Ἐπίζηλον* καὶ χυδ. *Πίζουλον*), καταλαμβάνεις ἴσως διὰ τί, εὗρηκα εὔλογον νὰ τὸ προγνωρίσω εἰς τὸν συνεργάτην τῆς μεταφράσεως, ὅστις μὲ ἀπεκρίθη τὴν ἐδῶ κλεισμένην ἀπόκρισιν (τὴν ὁποίαν ἐπίστρεψον ὀπίσω). Ἄλλο τὸν ἐρωτοῦσα, καὶ ἄλλο μ' ἀποκρίνεται, εἴτε διότι δὲν μ' ἐκατάλαβεν εἴτε διότι δὲν ἠθέλησε νὰ μὲ καταλάβῃ. Ὁ μόνος μου φόβος ἦτο μὴ δυσαρεστήσω εἰς τὸν Μέγαν, ὄχι διότι καταγινόμενος εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ

κειμένου ἔπρεπε ν' ἀμελήσω τὴν μετάφρασιν, ὡς αὐτὸς νομίζει, ἀλλὰ διότι ἐνδεχόμενον νὰ ἤθελεν ὡς τῆς αἰτίας τῆς μεταφράσεως, οὕτω καὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ κειμένου τὴν τιμὴν ὁ Μέγας, καθὼς ἦτο καὶ δίκαιον. Ἀλλ' ἀνάγκη εἶναι νὰ τελειώσω τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν σήμερον, τὴν ὁποίαν ἀφοῦ κρατήσῃς ὅσον καιρὸν τὴν χρειάζεσαι εἰς βοήθειαν τῆς μνήμης σου, παρακαλῶ σε νὰ καύσῃς. Ὑγίαινε!

143.

19 Ἰουνίου 1811.

Ἀσπάζομαί σε.

Μόλις ἔπεμψα εἰς τὸν ταχυδρόμον τὴν μακρὰν καὶ διὰ μακροῦ γραμμένην ἐκείνην ἐπιστολήν μου, κ' ἔλαβα διὰ Λειψίας ἀπὸ τὸν Χρυσοκέφαλον τὸν πρῶτον τόμον τῆς εἰς τρεῖς Γραμματικῆς του μὲ ἐπιστολὴν παρακαλοῦσάν με νὰ τὴν διορθώσω καὶ νὰ τὴν ἐπιστρέψω εἰς αὐτὸν διορθωμένην νὰ τὴν μεταχειρισθῇ εἰς δευτέραν ἔκδοσιν. Ἴδες χρυσῆν κεφαλήν!

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔλαβα καὶ τὰ παρὰ τὴν γραμματικὴν ἀθλιέστερα **ἡτρία** τοῦ Λ. Ε. Ἀπόρησεν ὁ Βάμβας, καὶ ἠγανάκτησα ἐγὼ καὶ διὰ τὰς κρίσεις καὶ διὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου, καὶ τῶν ἐννοιῶν τὴν ἀκατάλληλον καὶ ἀσυνάρτητον συνέπειαν τοῦ Ἐκδότου, « Καλὰ » νὰ πάθῃς! σὺ τὸν ἔκλεξες, σὺ τὸν ὠνόμασες » θέλεις ἐκφωνήσειν χωρὶς ἀμφιβολίαν, Καὶ ἐγὼ ἀποκρίνομαι ὅτι

καὶ μ' ὅλην μου ταύτην τὴν ἀγανάκτησιν δὲν ἐμετανόησα ὅτι τὸν ὠνόμασα. Τὸ πρᾶγμα ἔπρεπε ν' ἀρχήσῃ διὰ νὰ γένῃ κέντρον τι ὅλων τοῦ ἔθνους τῶν παρουσῶν γνώσεων καὶ μεγάλων καὶ μικρῶν, καὶ ὀρθῶν καὶ διεστραμμένων, τῶν πρώτων διὰ νὰ πλεονασθῶσι, τῶν δευτέρων διὰ νὰ μεγαλυνθῶσι καὶ νὰ διορθωθῶσι. Τοῦτο μόνον σ' ἐξομολογοῦμαι ὅτι ἐνόμιζα τὴν ἀμαθίαν του ὀλιγωτέραν ἀφ' ὅ,τι εἶναι, μηδ' ἤλπιζα ποτὲ ὅτι σιμὰ τῆς ἀμαθίας εἶχε καὶ τόσην ἀγριότητα, ὥστε νὰ λυπήσῃ γηραλαῖον ἄνδρα τὸν Κρομμύδην μὲ λέξεις καὶ φράσεις Ἀρχιλοχείους καὶ Ἀρχιχολείους. Τοῦτο μάλιστα τόσον μ' ἐτάραξεν, ὥστε μὰ τὸν Ἑρμῆν ! ἂν δὲν ἤμην ἀσχοληµένος εἰς ἄλλα, χωρὶς ἀναβολὴν ἤθελα ἐπιχειρήσειν μὲ τὴν συνέργειαν τοῦ Βάμβα ἔκδοσιν ἄλλην φιλολογικῆς ἐφημερίδος.

Χθὲς ἐπιστρέφων πρὸς τἀργὰ εἰς τὴν κατοικίαν μου εὗρηκα τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 8 Ἰουνίου. Ὦ πόσην χαρὰν μ' ἐπροξένησες λέγων ὅτι ἔλαβες τὸ τρίτον τῆς Γραμματικῆς τοῦ Βυτμάννου ! Γρήγορα, παρακαλῶ σε, ν' ἀρχίσῃς τὸν τύπον της, οὕτως ὅμως ὥστε ἡ γρηγορότης νὰ μὴ γένῃ τυπογραφικῶν σφαλμάτων αἰτία πολλῶν. C' est essentiel.

Ἂν ἦτο τρόπος νὰ μὲ περᾷς τὰ φύλλα καθόσον ἐκβαίνουσιν ἀπὸ τὸν τύπον, ἤθελα κ' ἐγὼ συνεργήσει, ἂν ὄχι εἰς τὸ ἀναμάρτητον, εἰς τὸ κἂν ὅσον εἶναι δυνατὸν ὀλιγαμάρτητον. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι καὶ μακρὸν καὶ δαπανηρόν. Φρόντισε κἂν νὰ μὲ στείλῃς τὰ καθαρὰ φύλλα, τὰ ὁποῖα ἀναγινώσκοντες,μίαν φορὰν ὁ Βάμβας καὶ δευτέραν ἐγώ, ἐμποροῦμεν τοὐλάχιστον νὰ κάμωμεν μετὰ σοῦ ἀκριβεστέραν εἰς τὸ τέλος τῆς βίβλου, *τὴν διόρθωσιν*

τῶν σφαλμάτων (l' errata). Ὑγίαινε ! Δὲν ἔχω καιρὸν νὰ σὲ εἴπω περισσότερα. Καὶ ταῦτα τὰ ὀλίγα ἡ χαρὰ τῆς Γραμματικῆς τὰ ἔγραψεν.

Εἰς τὸ πῦρ.

Σήμερον θέλω παραδώσειν εἰς τὸν Βάμβαν τὰς ὁποίας δι' αὐτὸν μὲ πέμπεις ἐπιστολάς.

Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ἐφημερίδας τοῦ Λ. Ε. (δὲν ἐνθυμοῦμαι ποίαν) μεταχειρίζεται καὶ αὐτὸς τὸ **μ' ὅλον ὅ,τι** à peu près comme Mr Duca Surnommé *la Cigale* ὁ Βάμβας ἔκαμε τὴν παρατήρησιν.

144.

11 Αὐγούστου 1811.

Ἀσπάζομαί σε.

Ἔχω τρεῖς σου μακρὰς ἐπιστολὰς τῆς 5, 10 καὶ 24 Ἰουλίου, εἰς τὰς ὁποίας μακρὰν ἀπόκρισιν δὲν μὲ συγχωρεῖ νὰ κάμω κατὰ τὸ παρὸν ὁ καιρός. Τόσον σὲ λέγω, ὅτι εἰς τὰς 2 τοῦ παρόντος ἐπέμφθη διὰ τοῦ Allais πρὸς τὸν Φράνκ, διὰ νὰ σὲ στείλῃ αὐτοῦ, πάλα σημειωμένη M. Z. Nº 5 καὶ περιέχουσα,

Εἰς μικρὸν χαρτίον.

100 σώματα εἰς φύλλα 3 τόμου Πλουτάρχου διὰ λογαριασμὸν τῶν Ζωσιμάδων.

Δι' ἐμὲ

9 — ῥαμμένα
5 — δεμένα εἰς μόσχινον
1 — » εἰς προβάτινον
2 — » ἡμιστίχωτα

Μέγα χαρτίον

1 — χρυσοδεμένον πράσινον
1 — εἰς μόσχινον κίτρινον

1 Δέσμην διαφόρων χαρτίων εἰς τὰ ὁποῖα καὶ αἱ δύο ἐφημερίδες ἤ ἐπιμηνίδες (Ἰουνίου καὶ Ἰουλίου) τοῦ περὶ παίδων ἀγωγῆς τοῦ Guizot.

Ἀπὸ τὰ 9 ῥαμμένα δὸς ἐκ μέρους μου :

1 τὸν Ἀρχιμανδρίτην Γαζῆν
1 τὸν Παντίαν Ῥάλλην
1 τὸν Ἰάκωβον Ῥώταν
1 τὸν Πόπ.
1 τὸν Ἰατρὸν Ἀλεξανδρίδην.

5

Ἀπὸ τὰ δεμένα εἰς μόσχινον μικροῦ χαρτίου.

Δωρεὰν

2 τοὺς δύο σου ἀδελφούς
1 τὸν Κούμαν
1 τὸν ἐξάδελφόν μου Νικόλαον Πετρίτζην
1 τὸν Φιλαδελφείας Πρώϊον διὰ τὸ ὁποῖον ἐπέρασα εἰς χρέος σου 17 φρ. 80.

Τώρα αἰσθάνομαι τὴν ἀναποδίαν μου. Ἐλησμόνησα νὰ βάλω ἔτι ἓν εἰς μόσχινον διὰ τὸν Ὅμηρον. Θεράπευσε λοιπὸν τὸ ἁμάρτημα, κάμνων νὰ δεθῇ αὐτοῦ ἀπαραλλάκτως ἓν ἀπὸ τὰ ῥαμμένα 9, καὶ βάλε εἰς πίστιν τοῦ λο-

γαριασμοῦ μου καὶ εἰς χρέος τὰ δετικὰ 17 : 80

Τὸ 1 προβάτινον εἶναι διὰ τὸν Σχοινᾶν, ἐπειδὴ τοιαῦτα ἦσαν καὶ τὰ προσταλμένα εἰς αὐτόν, βάλλω καὶ δι' αὐτὸ εἰς χρέος σου . . . . . 17 : 30

εἰς τὰ ὁποῖα πρόσθες καὶ τὸ ὄπισθεν τοῦ Φιλαδελφείας . . . . . 17 : 80

52 : 90

Τὰ σταλθέντα προβάτινα πρὸς τὸν Σχοινᾶν δὲν ἦτο δι' οἰκονομίαν, ἀλλὰ διότι εὑρέθησαν πρόχειρα οὕτω δεμένα. Ἀλλέως ἔπρεπε νὰ λύσω πάλιν καὶ νὰ χασομερήσω, ὅστις δὲν ἔχω ποτὲ καιρὸν ἀρκετὸν διὰ τὸ ἔργον μου.

Τῶν δύο ἡμιστιχωμένων εἰς χαρτίον κόκκινον τὸ ἓν εἶναι διὰ τὸν ἀδελφόν μου, τὸ ἄλλο διὰ τὸν Πρωτοψάλτην.

Μέγα χαρτίον.

Τὸ χρυσοδεμένον πράσινον εἶναι διὰ σὲ ἐκ μέρους τῶν Z.

Τὸ μόσχινον κίτρινον εἶναι διὰ τὸν πρῴην Οὐγκροβλαχίας Δοσίθεον ἐξ ἐμοῦ.

Ἔλαβα τῆς 10 καὶ τῆς 20 Ἰουλίου τὰ τομίδια τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ διπλᾶ, καὶ ἐπλήρωσα μὲ τὴν εὐχήν σου φρ. 9 $^{12}/_{100}$. Ὅθεν παῦσε, παρακαλῶ σε, καὶ ἂν δὲν εὕρῃς τρόπον ἄλλον ἀποστολῆς, προτιμῶ νὰ μείνω *ἀνητρίαστος*, παρὰ νὰ πληρόνω τοιαύτας ἐφημερίδας, ἔδωκα πίστιν εἰς τὸν λογαριασμόν σου διὰ 15 φρ. ἐτήσιον Λογ. Ἑρμ. διὰ τὸν Clavier.

Πρόγραμμα νέας ἐκδόσεως τοῦ Πλάτωνος εἰς τὸν βιβλιοπώλην τῆς Λειψίας Jo. Aug. Gottlob Weigel ἴδα

ταύτας τὰς ἡμέρας, ἀπὸ καλοὺς κριτικοὺς ἀγγελλομένης. Ὅθεν ἐπειδὴ ἡ διορία τῆς ὑπογραφῆς τελειώνει μὲ τὴν πανήγυριν τοῦ Σεπτεμβρίου ἐπρόφθασα διὰ τοῦ Mr. Bast τρεῖς ὑπογραφὰς 1 εἰς ὄνομά σου, τὴν ἄλλην διὰ τὸν Κλαυέριον καὶ τὴν τρίτην δι' ἐμέ. Ὅθεν γράψε τὸν Weigel νὰ δώσῃ εἰς ὅτινα θέλεις ἢ νὰ σὲ στείλῃ αὐτοῦ τὸ ἰδικόν σου ἀντίτυπον, καὶ ἂν ἔχῃς καιρὸν καὶ θέλῃς καὶ ἄλλας ὑπογραφάς, πρέπει νὰ σπουδάσῃς νὰ τὸν γράψῃς. Ἡ ἔκδοσις εἰς 15 τόμους (τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος ἐκδίδοται κατὰ τὸ 1812) θέλει εἶσθαι ἀρίστη. Πληρόνεται κάθε τόμος 1 Thal 13 gross. καὶ διὰ τοὺς μὴ ὑπογράψαντας μέλλει νὰ πληρωθῇ 2 Thal. 8 gross. Μὲ κακοφαίνεται ὅτι δὲν ὑπέγραψα καὶ διὰ τὸν Βάμβαν. Ὅθεν ἂν γράψῃς τὸν Weigel, εἰπέ τον νὰ βάλῃ εἰς ὄνομά μου ἀνθ' ἑνὸς δύο σώματα. Αὐτὸς τώρα (ὁ Βάμβας λέγω) ἐβάλθη (ὡς λέγεται) μὲ τὴν κεφαλὴν εἰς ἔρευναν τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης, χωρὶς νὰ ἀμελῇ τὰς ἐπιστήμας· ἐκατάλαβε καὶ αὐτός, ὡς νουνεχής, ὅτι τὰ *καλά μας γραμματικὰ* μόλις εἶναι καλὰ νὰ ἐξηγῶσι τὸ *Γγὰρ διοδεύσας ὡσεὶ ξηράν*, καὶ ἄλλους τοιούτους ὕμνους. Ὅλας τὰς κυριακὰς τὰς διατρίβει μ' ἐμὲ ἀπὸ τῆς δεκάτης πρωϊνῆς μέχρι τῆς δεκάτης σχεδὸν βραδινῆς ὥρας.

Μ' ἐζητοῦσες μίαν φορὰν διὰ τὸν ἀδελφόν σου Μιχαὴλ βιβλία κομψὰ διὰ νὰ συγκροτήσῃ μικρὰν βιβλιοθήκην. Βλέπω εἰς κατάλογον συλλογὴν πατέρων εἰς μικρὸν μῆκος εἰς 21 τόμους, ἥτις μὲ φαίνεται κομψή, καὶ ἤθελα τὴν ἀγοράσῃ δι' ἐμαυτόν, ἐὰν δὲν ἐπληρώνετο ἐδῶ 120 φρ. Ἐπιγράφεται Patrum Sanctorum opera polemica et c. καὶ περιέχει :

Ἰουστῖνον φιλόσοφον καὶ μάρτυρα εἰς	3	τόμους
Κλήμεντα Ἀλεξανδρέα	3	»
Ὠριγένην.	15	»
	21	

εἶναι τυπωμένη εἰς Wirceburg 1777 - 1794. Εἰπέ με πόσον πληρόνεται αὐτοῦ· ἔξω τούτων ὁ αὐτὸς ἐκδότης F. Oberthür ἐξέδωκε καὶ τὸν Ἰώσηπον ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας εἰς τρεῖς τόμους τοῦ αὐτοῦ μήκους κατὰ τὸ 1782 εἰς τὴν Λειψίαν· ζητοῦν δι' αὐτὸν ἐδῶ φρ. 48 μέτριον χαρτίον, καὶ 66 καλόν. Ὑγίαινε !

145.

17 Αὐγούστου 1811.

Ἀλέξανδρε φίλε,

Ἔρχομαι τώρα εἰς τὴν πρὸς τὰς ἐπιστολάς σου 5. 10, 22 Ἰουλίου καὶ 3 Αὐγούστου. Τὴν 11 σ' ἔγραψα συντόμως πέμπων τὰ 100 σώματα τοῦ τρίτου τόμου Πλουτάρχου, καὶ σ' ἔλεγα πρὸς τούτοις νὰ μὴ μὲ πέμπῃς τὸν Λογ. Ἑρμ. διὰ τῆς πόστας.

Ἀπόκρισις εἰς τὴν 5 Ἰουλίου. Οὕτω πρέπει νὰ κάμω, διὰ νὰ μὴ χάσω τὸν ὀλίγον μου νοῦν. Μὴ ταράττεσαι δια τὸν Ῥακενδύτην. Εἰς τὸν κόσμον τοῦτον πάντοτε οἱ γόητες προχωροῦν. Ὁ κόσμος ν' ἀλλάξῃ διὰ χάριν ἡμῶν τρόπος δὲν εἶναι. Ἄλλο δὲν μένει εἰς βλέποντας καὶ νοοῦντας τὰ τοιαῦτα, πλὴν ὁ γέλως τοῦ Δημοκρί-

του, ἢ ὁ κλαυθμὸς τοῦ Ἡρακλείτου, ἢ καὶ μικτόν τι ἀπὸ τὰ δύο, τοὺς μὲν νὰ γελᾷ, τοὺς δὲ νὰ κλαίῃ.

Ἂν ἔξευρεν ὁ πανηγυριστής του Γερμανὸς τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ Λεξικοῦ, ἤθελεν ἴσως γενῇ φειδωλότερος τῶν ἐγκωμίων· εἰπέ με ἂν ἀνέγνωσες πρῶτον (λέξ. Ἄσβολος) ἔπειτα ἂν ἐκατάλαβες τί θέλει νὰ εἴπῃ ὁ *Ἀναλυμένος ψόλος*; ἂν ἦναι δυνατὸν (Λεξ. Ἐμπαίω) νὰ παράγεται τὸ *Ἐμπήγω* τῆς συνηθείας ἀπὸ τὸ *Ἐμπαίω* καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ *Ἐμπήγνυμι*; Ἀνίσως (Λεξ. Ἔμπαισμα) τὸ *Πλουμίον* δέχεται ἀμφιβολίαν (ΙΣΩΣ) ὅτι παράγεται ἀπὸ τὸ Λατινικὸν *Pluma* (ἴδε Πλουταρχ. Μερ. Β. σελ. 392); Ποίαν (λεξ. Ἤπαρ) οἰκειότητα ἔχει τὸ *συκότι* μὲ τὸ *Σηκὸς* (Ἴδ. Προδρ. Ἑλλ. Βιβλ. σελ. 316); Ἂν τὸ *Θηλυδριῶτις* ἐμπορεῖ νὰ ἦναι θηλυκὸς σχηματισμὸς τοῦ Θηλυδριώδης; καὶ ἄλλα τοιαῦτα πάμπλειστα, τὰ ὁποῖα κατ' εὐτυχίαν του ἀγνοεῖ ὁ Κρομ. Ἀλλά, καθὼς σὲ εἶπα, γέλα ἢ κλαῖε, et le temps châtiera leur insolence. Καλὸν ἦτο βέβαια, διὰ νὰ μὴ μᾶς στοχάζωνται, ὡς λέγεις, ἀναισθήτους οἱ ἀλλογενεῖς, νὰ εὑρίσκετο κανείς, νὰ τρυπᾷ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν μὲ τὴν βελόνην τῆς δικαιοσύνης τὴν γεμισμένην ἀέρα φύσκαν τῶν τοιούτων. Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἐχρειάζετο δύο ἐφημερίδας. Διὰ νὰ μὴ σὲ βάλω εἰς κόπον νὰ ἐρευνᾷς τὸν *Ἀναλυμένον ψόλον*, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Βάμβας ὠλιγοθύμησεν ἀπὸ τὸν γέλωτα, ὅταν (μετὰ πολὺν κόπον νὰ τὸ καταλάβω κ' ἐγὼ) ἔκαμα τὴν ἐξήγησιν εἰς αὐτόν, εἶναι εἰκασία (καὶ εἰκασία κομψὴ) τοῦ Σνεϊδέρου, τὴν ὁποίαν μήτ' ἐκατάλαβε, μήτε νὰ καταλάβωσι τοὺς ἀναγνώστας ἐστάθη καλὸς νὰ κάμῃ. Λέγει λοιπὸν ὅτι ὁ *Ἄσβολος* εἶναι συγγενὲς ὄνομα μὲ τὸ *ψόλος* (ὅθεν ὁ *ψολόεις κεραυνὸς* τοῦ Ὁμήρου) καὶ

κατ' ἄλλο δὲν διαφέρει, πλὴν ὅτι εἶναι ἐν διαλύσει τοῦ ψ στοιχείου (πσ βσ καὶ ἀνεστραμμένος σβ) καὶ ὅτι ἐπρόσλαβε καὶ τὸ πλεοναστικὸν ᾱ. Αὐτὸς ἐνόμισεν ὅτι ἦτο πρᾶγμα ἀναλυμένον, ὡς κηρός, ὡς βούτυρον, ἢ καὶ ὡς κάκκη. Ἡ γνώμη μου δὲν εἶναι νὰ ἐμπλέκεσαι μὲ τοὺς τοιούτους. Ἂν ἦτον αὐτοῦ ὁ Κρομ. εἰς αὐτὸν ἀνῆκε περισσότερον ὡς ἀδικημένον.

Τὸν ἄλλον Παππᾶν διὰ τί Ἀρχιλῶκον, καὶ ὄχι *Ἀρχίλοχον* ;

Ἐλησμόνησα νὰ σὲ εἴπω ὅτι τοῦ Wachter τὸ Λεξιξὸν εἶναι εἰς Λατινικὴν γλῶσσαν διὰ νὰ μὴ κάμῃς ματαίως τὴν δαπάνην. Μ' ὅλον τοῦτο ἂν τὴν ἔκαμες, μένει διὰ τὸν Ἐπαμεινώνδαν (Ἀσπάζομαι καὶ αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα του). Μηδ' ἐγὼ ἀκόμη δὲν τὸ ἀπέκτησα· καὶ ἴσως μηδέ με εἶναι ἀναγκαῖον, ἔχοντα ἄλλα πολλὰ εἰς ἀναπλήρωσιν, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται τὰς μαρτυρίας του.

Μέλλεις (λέγεις) νὰ κοινωνήσῃς εἰς τὸν Πατρινὸν τὸ πρὸς ἐμέ του κατόρθωμα. Ἀλλὰ πρόσεχε (νὰ ζήσῃς !) μὴ μ' ἐμπλέξῃς μ' αὐτόν. Ἐμπορεῖς γενικῶς νὰ τὸν εἴπῃς, ὅτι μὴν ὑποφέρων ἐξωτερικὰς καὶ παιδαγωγικὰς ἢ δουλαγωγικὰς παρακινήσεις ἀκρωτηρίασα τὸ ἐτήσιόν μου. Τὸ δὲ ὅτι συνέδραμε καὶ αὐτὸς εἰς τὸ νὰ κάμω τὸ μελετώμενον γρηγορώτερα, καὶ νὰ στεροῦμαι τώρα ἀπὸ πολλὰ ἀξιόλογα βιβλία, εἶναι ἀληθέστατον.

Ἐδῶ κλεισμένην σὲ πέμπω τὴν πρὸς τοὺς Z. Στεῖλέ την σφραγισμένην, καὶ πρόσεχε, διὰ τὸν Θεόν, μὴν ἀποβάλῃς τὴν ζήτησιν αὐτῶν νὰ ἀναλάβῃς τὴν φροντίδα καὶ διοίκησιν τῶν ἀπρονοήτων βιβλίων.

Βέβαια τὸ δίκαιον ἀπαιτεῖ νὰ μὴ καταδικασθῇ ὁ Θ.

πρὶν ἀκουσθῇ. Μ' ὅλον τοῦτο μεγάλως ὑποπτεύομαι ὅτι ἐνέχεται εἰς τὰ παρὰ τοῦ Κ. κατηγορούμενα. Ἡ πρὸς ἐμέ του σιωπὴ ἐλέγχει ὄχι καθαρὰν συνείδησιν.

Οἱ Χῖοι (λέγεις) μέλλουν νὰ καλέσωσι τὸν Βάμβαν. Ἀλλ' ἂς τὸν ἀφήσωσι πρῶτον νὰ τελειώσῃ τὰ μαθήματά του.

Τὸ Κυριακοδρόμιον τοῦ Θεοτοκίου ἐγνώρισα· ἀλλ' ἡ μνήμη μου δὲν μὲ βοηθεῖ εἰς τὴν περὶ τοῦ ὕφους κρίσιν. Τοῦτο μόνον ἐνθυμοῦμαι ὅτι τὸ ἔκρινα τότε φρονιμώτερον παρὰ τὰ μακαρόνια τοῦ Εὐγενίου.

Ὑπομονὴ ὅτι ἀναγινώσκεις τινὰ τῶν ἐπιστολῶν μου πρὸς τὸν Ῥάλλην, τὸν ὁποῖον στοχάζομαι φρόνιμον ἄνδρα· ἀλλὰ διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ, Ἀλέξανδρε, μὴν ἐκβαίνωσιν ἀπὸ τὰς χεῖράς σου αἱ ἐπιστολαί μου. Κράτει τας μόνον ὅσον εἶναι χρεία εἰς βοήθειαν τῆς μνήμης σου, ἔπειτα εἰς τὸ πῦρ.

Καλὰ μ' ἀνέφερες τὸν Ἀρσάκην. Μ' ἀνάγκασεν ὁ ἔρημος νὰ ἐξοδεύσω 8 σχεδὸν φράγκα, πέμπων εἰς ἐμὲ (διὰ τῆς πόστας ὁ γενναδας) τὸ Θεοκρίτειον (καὶ τί Θεοκρίτειον !) εἰδύλλιον. Δὲν ἐμπορῶ νὰ σὲ περιγράψω πόσην ἀγανάκτησιν μ' ἐπροξένησεν ἡ δυστυχεστάτη αὕτη δαπάνη.

Καθάρσιον τοῦ περὶ τῶν αὐξήσεων δόγματος ἄλλο δὲν ἐξεύρω πλὴν τὴν κρίσιν ὅτι πρέπει νὰ γράφωμεν, ἂν ὄχι ὡς λαλοῦμεν, ὁμοίως ὅμως ὅσον εἶναι δυνατὸν μὲ τὴν λαλουμένην ἀπὸ τοὺς καλοὺς κἀγαθοὺς τοῦ ἔθνους γλῶσσαν. Συλλογίσου ἐν συνειδήσει, ἐὰν λαλοῦντες, ὅταν ἦσον ἐδῶ, πρὸς ἀλλήλους ἐμεταχειρίσθημέν ποτε σὺ ἢ ἐγὼ τὴν χρονικὴν αὔξησιν. Δὲν ἔχομεν πλὴν τὴν συλλαβικὴν *λέγω*, *ἔλεγα*, καὶ πολλὰ ὀλίγας τινας χρονικάς, κ' ἐκείνας κα-

θιερωμένας ἀπὸ τὸν ἐκκλησιαστικὸν χαρακτῆρα, ὡς τὸ *Ἥμαρτον*. Μὲ λέγεις *ἐσχολιασμένον Ἑρμογένην*. Στοίχημα βάλλω ὅτι ἂν μὲ τὸ ἔλεγες διὰ ζώσης φωνῆς, ἤθελες εἰπεῖν *Σχολιασμένον*, καὶ μ' ὅλον ὅτι αὕτη εἶναι ἀπὸ τὰς συλλαβικάς. Ποτὲ δὲν θέλει ἐκβῇ ἀπὸ τὸ στόμα σου ἢ κανενὸς ἄλλου λογίου στόμα ὅστις φοβεῖται τὴν ἐπιτήδευσιν καὶ κακοζηλίαν (affectation) ἡ λέξις ἠλειμμένος, ἢ ὡς θέλουν οἱ Ἀττικισταὶ τοῦ Βυζαντίου, *Ἀλιλιμμένος*, ἀλλὰ πάντοτε (μὰ τὸν Ἀλέξανδρον!) *Ἀλειμμένος*.

Δευτέρα ἔκδοσις Ἑρμογένους μὲ νέα σχόλια! κατὰ τὴν δεκάτην ἑνάτην ἑκατονταετηρίδα! ἀπὸ τὸν Βαρδαλάχον! bravo! bravissimo! Ἀγνοεῖ λοιπὸν ἡ μιμουμένη ἢ ἐπαγγελλομένη νὰ μιμῆται τοὺς Εὐρωπαίους Ἀκαδημία των, ὅτι ὁ Ἑρμογένης (ὅστις ἐχρησίμευεν ἴσως τί εἰς τοὺς καιροὺς ἐκείνους) τὴν σήμερον συνετάφη μ' ἄλλους πολλοὺς ὁμοίους του εἰς τὸ μνῆμα τῆς ἀμνησίας. Ἀγνοεῖ λοιπὸν ὅτι τὴν σήμερον παρὰ τὴν *Ῥητορικὴν* τοῦ Ἀριστοτέλους (τὴν ὁποίαν κανεὶς ἀπὸ τοὺς ῥητοροδιδασκάλους ἡμῶν δὲν καταλαμβάνει), τὸ περὶ *Ὕψους* τοῦ Λογγίνου, τὸ *περὶ ἑρμηνείας* τοῦ Δημητρίου, καὶ τὸ *περὶ συνθέσεως ὀνομάτων* τοῦ Διονυσίου, ὅτι παρὰ ταῦτα λέγω τὰ ἐπαινούμενα καὶ ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους καὶ ἀληθῶς ἀξιέπαινα, ὅλα σχεδὸν τἄλλα ῥητορικὰ διδάγματα καὶ παιδεύματα εἶναι φλυαρίαι. Δὲν ὀνομάζω τὴν ἐξαίρετον ῥητορικὴν τοῦ Κυντιλιανοῦ ἐπειδὴ εἶναι γραμμένη Λατινιστί.

Δὲν εἶναι παράξενον νὰ ἀγνοοῦνται εἰς ἡμᾶς καὶ τὰ εἰς αὐτὰ τὰ μαθητάρια τῶν Εὐρωπαϊκῶν σχολῶν γνωστά, ἐπειδὴ ἀγνοοῦμεν ἀκόμη οἱ ταλαίπωροι καὶ αὐτὰ

τὰ ἁπλούστατα καὶ στοιχειώδη καθήκοντα τοῦ πολιτισμοῦ. Λαμβάνει τὸ ἀχρειέστατον ἀνδράριον ἐπιστολήν μου, καὶ τὸ πάθος τὸν τυφλόνει τόσον, ὥστε νὰ μὴν ἐξεύρῃ ὅτι εἰς τὰ φωτισμένα ἔθνη εὑρίσκονται καὶ μέσα, νὰ εὐχαριστῇ τις τὰ πάθη του χωρὶς νὰ τὰ ἀποθηριόνῃ. Μέσον ἁπλούστατον ἦτο ἡ μικρὰ πόστα, εἰς τὴν ὁποίαν ἠδύνατο νὰ ῥίψῃ τὴν ἐπιστολήν μου, χωρὶς αὐτὸς νὰ φανῇ. Ἐπαγγέλεται φιλόσοφίαν, καὶ δὲν ἐκατάλαβεν ἀκόμη, ὅτι ἀφοῦ ἦλθεν εἰς αὐτὸν ἡ ἐπιστολή μου, δὲν εἶχε πλέον μηδὲ τὴν ἐξουσίαν νὰ τὴν στείλῃ ὀπίσω, ἀλλ' ἦτον εἰς χεῖρας του ὡς παρακαταθήκη χρεωστουμένη νὰ ἀποδοθῇ εἰς ἐμέ, καὶ ὄχι νὰ ἐπιστραφῇ εἰς τὸν πέμψαντα.

Ἀπόκρισις εἰς τὴν τῆς 10 Ἰουλίου. Ἀλλὰ πρέπει πρῶτον νὰ λουσθῶ, ἐπειδὴ τὸ νερὸν ἐθερμάνθη . . . Δὲν ἐξεύρω τίνα μὲ λέγεις *Θυρωρόν*. Μήτ' ἴδα τοιοῦτον, μήτ' ἔλαβ' ἀκόμη τι παρὰ τοιούτου. Εἰς τὴν ἀρχὴν μ' ἔστειλες ἓν ἢ δύο, δὲν ἐνθυμοῦμαι (ἐπειδὴ εὑρίσκονται ταύτην τὴν ὥραν εἰς τοῦ Βάμβα) μετὰ καὶ βιβλιδίου στιχηροῦ, ἀσμάτων Ἀνακρεοντείων εἰς τὴν *Ῥωμαϊκιάν* μας, διά τινος αὐθέντου πλέον παρὰ θυρωροῦ σχῆμα ἔχοντος. Ἐκεῖνον λέγεις; μ' ὅλην του τὴν στολὴν καὶ τὴν κομψότητα μ' ἐπῆρε τριάκοντα σολδία· ἑκουσίως μου ὅμως.

Περὶ τοῦ Βιογραφικοῦ Λεξικοῦ δὲν εἶναι πλέον χρεία νὰ σὲ εἴπω νὰ συμβουλεύσῃς τὸν Κούμαν νὰ ἀφανίσῃ ἑκουσίως τὸν παλαιὸν ὅλον κόπον τῆς μεταφράσεως, ὅτι φυσικὰ καὶ ἀκουσίως του οὕτω πρέπει νὰ γένῃ τὸ πρᾶγμα.

Περὶ τοῦ **Σοὶ** καὶ **Σὲ**, σὲ λέγω, ὅ,τι ἔλεγα καὶ περὶ τῶν αὐξήσεων, μήτε σὺ μήτ' ἐγώ, μήτ' αὐτοὶ οἱ γεννάδαι, ἐμεταχειρίσθησαν ποτὲ τὴν δοτικὴν εἰς τὴν ὁμι-

λίαν. Δύο πτώσεις γνωρίζει περὶ τῶν τοιούτων τὸ γένος τὸ ΣΟΥ καὶ ΣΕ, *Σοῦ εἶπα*, *ἢ Σὲ εἶπα*. Le sens commun ἐκλέγει τὴν δευτέραν, ἂν ὄχι ὡς καλήν, ὡς ὀλιγώτερον ὅμως κακήν. Τὶς ἀπ' αὐτοὺς εἶπεν εἰς τὸ πληθυντικόν, *Τοῖς εἶπα*, ὅταν ὁ λόγος περὶ δύο ἢ περισσοτέρων; Τὶς ἀπ' αὐτοὺς εἶπεν εἰς τὸ δεύτερον πρόσωπον *Ὑμῖν εἶπα*; δὲν λέγουν ὅλοι καὶ σοφοὶ καὶ ἄσοφοι, *Σᾶς εἶπα*, εἰς τὴν αἰτιατικήν; Μ' ὅλον τοῦτο, φίλε μου, εἰς τὰ τοιαῦτα δὲν χρειάζονται φιλονεικίαι· τῶν γλωσσῶν τὸ πρᾶγμα δὲν ὁμοιάζει ἄλλα πράγματα. Εἶναι πρᾶγμα ἐπίζηλον ἢ *Πίζουλον* (delicat) ἡ μόρφωσίς των. Εἶναι πολλὰ παραδείγματα εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς γλώσσας, ἐκ τῶν ὁποίων φαίνεται, ὅτι πολλάκις εἰς τὴν εἰσαγωγὴν καὶ μόρφωσιν καὶ λέξεων καὶ φράσεων νικᾷ ἡ ἀμάθεια τὸν ὀρθὸν λόγον, καὶ τότε μάλιστα, ὅταν, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν μάστιγα τοῦ ὀρθοῦ λόγου, καταφεύγῃ εἰς φατρίας καὶ συνωμοσίας, καὶ συγκροτῇ δορυφορίαν ἀνδραρίων, οἱ ὁποῖοι σκέψιν οὐδεμίαν περὶ γλώσσης ποτὲ δὲν ἔκαμαν. Διὰ τοῦτο, πάλιν σὲ λέγω, φίλε, φεῦγε τὰς περὶ τούτου φιλονεικίας, αἱ ὁποῖαι ἐπικυροῦσι πολλάκις τὸ ὁποῖον ζητεῖ τις νὰ ἀκυρώσῃ. Εὔχου μόνον τὴν ἀποτροπὴν τῶν χειροτέρων, καὶ γράφε ὡς κρίνεις, ἀφίνων κ' ἐκείνους νὰ μακαρονίζωσι καὶ νὰ ἠτριάζωσιν, ὡς ἀγαποῦν. Ἔπειτα, ἐὰν ἡ γλῶσσα εἶναι, ὡς ἀναμφιβόλως εἶναι, πρᾶγμα δημοκρατικόν, ἔχουσι καὶ αὐτοὶ τὸ δικαίωμα νὰ λέγωσι τὴν γνώμην των. Τὸ κακὸν εἶναι ὅτι μόλις ἐγνωρίσθη τὸ δικαίωμα τοῦτο, μόλις ἄρχισε νὰ κινῆται τὸ ἔθνος εἰς μόρφωσιν τῆς φωνῆς του, καὶ ἀνεβλάστησαν δύο φατρίαι, ἡ μία κλίνουσα εἰς τὸ ὀχλοκρατικόν, καὶ ἡ ἄλλη εἰς τὸ ὀλιγαρχικόν. Τὸ σύστημα τῶν

ὀχλοκρατικῶν εἶναι ἁπλούστατον, ἐπειδὴ εἰς ἕνα μόνον σκοπὸν ἀποβλέπει, ὡς καὶ εἰς τὰς κακὰς πολιτείας, τὴν ὑπερίσχυσιν τοῦ ὄχλου. Τὸ ὀλιγαρχικὸν ἐξεναντίας εἶναι πολυκέφαλος ὕδρα. Ἔχει τὴν ὀλιγαρχικήν του φατρίαν ὁ Παπαδούκας· ζητεῖ νὰ συγκροτήσῃ ἄλλην ὁ Ἑρμογράφος· συμπεραίνω ἀπὸ γραφόμενά τινα, ὅτι καὶ ἡ Βουκουρεστιανὴ Ἀκαδημία διϊσχυρίζεται καὶ αὐτὴ νὰ δώσῃ νόμους εἰς γλῶσσαν, ἥτις ἀκόμη δὲν ἔλαβε τοὺς ἀληθινούς της νομοθέτας, οἵτινες εἶναι συγγραφεῖς καὶ ποιηταὶ κλασσικοί. Καμμίαν ἡμέραν θέλεις ἰδεῖν καὶ τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν κρίνουσαν καὶ αὐτὴν ἂν πρέπῃ νὰ λέγωμεν *Τραβῶ* (trarre) ἢ *Σύρω*. Τὸ νόστιμον εἶναι ὅτι, τὸ *Τραβῶ* εὑρίσκεται καὶ εἰς τὴν αὐτὴν ἐκείνην μετάφρασιν τοῦ Θουκυδίδου, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ μεταφραστὴς φοβούμενος μὴ τὸ *Ὀργίζομαι* τοῦ συγγραφέως δὲν εἶναι σαφές, τὸ ἑρμήνευσε μὲ τὸ σαφέστατον εἰς ὅλους *Χαλεπαίνω*!!!

Ἡ ἔνδειξις τῆς τόσης οἰκειότητος μὲ τὸν Σνεϊδέρον εἶναι καὶ αὐτὴ insolence. *Τὸ φίλος* ὄνομα δὲν δίδεται παρὰ εἰς τοὺς ἐκ πολλοῦ χρόνου οἰκείους, καὶ μὲ τοὺς ὁποίους ὁ γράφων ἔχει κάποιαν πολλὴν ἢ ὀλίγην ἀναλογίαν. Ἀλλ' ἡ διαφορὰ ἀπ' ἐκεῖνον εἰς τοῦτον εἶναι περισσοτέρα παρὰ ἀπὸ τὴν ἡμέραν εἰς τὴν νύκτα. Ταύτας τὰς ἡμέρας ἔλαβα ἐπιστολὴν ἀπὸ τὸν Σνεϊδέρον, μὲ πέμπει τὴν ἔκδοσιν τοῦ *Περὶ ζώων ἱστορίας* τοῦ Ἀριστοτέλους, τὴν ὁποίαν προσμένω μὲ ἀνυπομονησίαν, καὶ σὲ λέγω, πρὶν τὴν ἴδω, ὅτι θέλει εἶσθαι ἀρίστη. Θρηνεῖ ὁ ταλαίπωρος ὅτι ἀναγκάζεται εἰς τὸ γῆρας του ν' ἀφήσῃ τὴν σχολὴν τοῦ Francfort sur l'Oder, καὶ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Βρεσλαυϊκήν.

Ἐλησμόνησα, ναί, τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἀναφροδίτου.

Τὴν ἔχεις τώρα, καὶ στεῖλέ μέ την ὀπίσω. Χαίρω ὅτι σὲ ἤρεσεν ἡ Ῥητορικὴ τοῦ Ἄμβωνος.

Διὰ τὰς τιμὰς τῶν βιβλίων, ἔκρινα νὰ σὲ γράψω χωριστὴν ἐπιστολήν, ἐδῶ κλεισμένην, διὰ νὰ ἐμπορῇς πάντα καιρὸν νὰ τὴν δείχνῃς, ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ.

Περὶ δὲ τῶν εἰς ἐμὲ ἀνηκόντων ἀντιτύπων, σὲ παρακαλῶ νὰ μὴ ζαλίσεσαι, σὲ ἀφίνω ἥσυχον καὶ ἀπὸ πᾶσαν ἐνοχὴν ἐλεύθερον.

Τί ἔχομεν ν' ἀποκριθῶμεν, λέγεις; ὅταν οἱ κατήγοροι μᾶς ὀνειδίζωσι περὶ τῶν δεισιδαιμόνων τῶν ἐκ τοῦ χοροῦ τῶν καλῶν κἀγαθῶν; Soyez tranquille. Ἔχουσι καὶ αὐταὶ καλοὺς κἀγαθοὺς πολλοὺς τοιούτους. Πλῆθος τοιούτων ἐγνώρισα. Τούτων εἷς ἦτο ὁ περίφημος Villoison.

Ὁ Ὅμηρος (λέγεις) ἔδωκε **Πάλιν** τὸν ἀδελφόν μου γρόσια 100. Τὸ *Πάλιν* σημαίνει δευτέραν φοράν· καὶ ὅμως εἰς τὸ διφθέριόν μου δὲν τὴν εὑρίσκω. Ἡ λοιπὸν ἐλησμόνησες νὰ μὲ τὸ γράψῃς, ἢ ἐγὼ δὲν τὸ ἐπέρασα εὐθύς. Καθάρισέ μου λοιπὸν τὸ πρᾶγμα, διὰ νὰ ὑπάγωμεν συμφώνως. Τὰς προλαβούσας σου τὰς ἀφάνισα, καθὼς κάμνω πάντοτε εἰς τὰς ὅσας μάλιστα περιέχουσιν ὀνόματα ξένα ξένων καὶ ἀλλοκότων ἀνθρωπίσκων.

Ἀπορῶ τί μὲ λέγεις περὶ τοῦ Ἰταλικοῦ Πολυγράφου· τοιαῦτα φύλλα ἐδῶ βέβαια δὲν ἔμειναν. Ἀνάγνωσέ τα ἀκόμη μίαν φοράν, καὶ μὴ μὲ τὰ πέμψῃς ὀπίσω.

Κάμνεις καλὰ δεχόμενος τὸ ὁποῖον σὲ φορτίζουσι βάρος οἱ Ζωσιμάδαι. Ἀλλὰ τὸ βάρος μόνον, ὄχι δὲ καὶ νὰ ἐξοδεύσῃς ἐκ τῶν σῶν. Πρέπει νὰ τοὺς περνᾷς εἰς τὸν λογαριασμὸν ὅλα σου καὶ μικρὰ καὶ μεγάλα τὰ ἔξοδα. « Δαπανώμενος ἐφ' ἃ μὴ δεῖ, ὀλίγος ἔσῃ ἐφ' ἃ δεῖ ».

Ἀπόκρισις εἰς τὴν 24 Ἰουλίου. Ἔλαβον τοῦ Κούμα

τὴν ἐπιστολήν· ἀλλὰ μήτε καιρὸν μήτε δύναμιν ν' ἀποκριθῶ κατὰ τὸ παρὸν δὲν ἔχω· κατ' εὐτυχίαν δὲν εἶναι μηδ' ἀναγκαία ἡ γρήγορος ἀπόκρισις, ἐπειδὴ ὁ κόπος τοῦ παλαιοῦ Λεξικοῦ ἐματαιώθη, καὶ ἢ πρέπει ν' ἀρχήσωσι τὴν μετάφρασιν τοῦ νέου, (τὸ ὁποῖον εἶναι une bagatelle de 6 ou 7 ans), ἢ νὰ παραιτηθῶσι παντάπασι.

Καὶ ἐγὼ ἀπορῶ πῶς ὁ Κρ. συγχέει προφανῶς τὸν Ἀρχίχολον Δ, μὲ τὸν Ἀρχίτυφον ἐφημεριδογράφον.

Ἂς μὴν ἀναφέρῃ εἰς τὰς σημειώσεις τῆς γραμματικῆς ὁ Κ. τὴν γνώμην μου μήτε περὶ Ἀποθετικῶν μήτε περὶ ἄλλου τινός.

Μὴ φατρίας, μήτε μὲ τὸν Βασιλάκιον, μήτε μ' ἄλλον κανένα.

Ἐδῶ κλεισμένην εὑρίσκεις καὶ τὴν τοῦ Κρ.

Ἀπόκρισις εἰς τὴν 3 Αὐγούστου. Μεγάλη χάρις εἰς τὸν ΠΡ. ὅτι καταγράφεται εἰς τὸν Παυσανίαν. Ἡ πανιερός του καταγραφὴ «ποιήσει τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν, » καὶ τὴν τραχεῖαν εἰς πεδία». Ἐξεύρει ὅτι δι' ἔλλειψιν ὑπογραφῶν ἐμποδίζεται τόσους χρόνους τώρα ὁ τύπος τοῦ Παυσανίου· καὶ ἀντὶ νὰ παρακινήσῃ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γνωρίμους του, καὶ νὰ συναθροίσῃ μίαν ἑκατοστὺν ὑπογραφῶν, μᾶς πέμπει ξηρὰν τὴν ἰδικήν του.

Περὶ τοῦ Λεξικοῦ του ἔκαμες καλὰ γράφων τὴν ἀδυναμίαν μου εἰς αὐτόν. Ἀλλὰ μηδ' ὁ Βάμβας ἐπιθυμεῖ μήτε λεξικοῦ διόρθωσιν, μήτε φιλότιμον βοήθειαν παρὰ τοῦ ΠΡ. καὶ μὲ εἶπε ῥητῶς νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ μὴ μεσιτεύῃς περὶ τοιούτων. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι πένης· ἀλλ' εἶναι οἰκονόμος, εἶναι ὀλιγαρκής, ἔχει μαθητάς τινας, ἂν καὶ πολλὰ ὀλίγους (ἕνα ἢ δύο νομίζω), ἔχει καὶ τὰ παρ' ἐμοῦ 50 κατὰ μῆνα φρ. τὰ ὁποῖα προσπαθῶ ὁ ταλαίπω-

ρος (οἰκονομῶν κ' ἐγὼ) νὰ αὐξήσω ἂν ἦναι τρόπος. Μὲ φαίνεται λοιπὸν ὅτι εἶναι συμφέρον καὶ εἰς αὐτόν, καὶ εἰς τὸ γένος, νὰ μείνῃ παντάπασιν ἀνεξάρτητος καὶ ἀδούλωτος εἰς τοὺς ἐκεῖ. Τοὺς ἐξεύρομεν. Τί *τζιτζέκια* εἶναι, καὶ μάλιστα οἱ Λευῖται. Μὲ ἑκατὸν ἢ διακοσίων γροσίων βοήθειαν, εἶναι καλοὶ νὰ τοῦ σηκώσωσι τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὸν χρειαζόμενον καιρὸν εἰς τὰ μαθήματά του. Ἔπειτα ὁ τύπος τοῦ Λεξικοῦ, καθὼς καλῶς ἔκρινες, χρειάζεται διπλῆν δαπάνην ἐδῶ. Αὐτοῦ, φίλε, πρέπει νὰ τυπωθῇ, καὶ νὰ τυπωθῇ γρήγορα. Ἂν καὶ μεγάλην ὑπόληψιν περὶ αὐτοῦ δὲν ἔχω, συμφέρει ὅμως καὶ εἰς τὸ γένος, καὶ εἰς τὸ ἴσως νὰ μετριάσῃ τὸν τύφον τοῦ ἄλλου Λεξικογράφου.

Μεγάλη χάρις ἀκόμη εἰς τὸν ΠΡ, ὅτι εὑρισκόμενος εἰς τὴν Χίον ἴδε καὶ ἤκουσε τὸ « βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως » ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ » καὶ δαιμονιζόμενον περὶ αὐγῶν καὶ ὀρνίθων, καὶ δὲν ἄνοιξε τὸ στόμα του, διὰ νὰ κἂν ἐμποδίσῃ δευτέραν ἄλλην ἐνδεχομένην στηλίτευσιν. Εἶναι λοιπὸν παντάπασιν ἀδιάφορος εἰς τοὺς Αὐτοσχ. στοχ. ἐπειδὴ μήτ' ἐσυλλογίσθη, μήτ' ἐφοβήθη τὸν ἐνδεχόμενον, ἐκ τῆς στηλιτεύσεως, φόβον μου νὰ τοὺς ἀκολουθῶ.

Ὢ πόσην χαρὰν μᾶς ἐπροξένησε (μάλιστα τὸν Βάμβαν) τὸ πρῶτον τετράδιον τῆς Γραμματικῆς! ὁ Βάμβας en est enchanté. Δὲν ἐξεύρω ἂν μ' ἔστειλες τὸ καθαρόν, ἐπειδὴ εὑρίσκω τυπογραφικὰ σφάλματα, πολλὰ ὀλίγα ὅμως. Courage! Αὐτὴ θέλει ματαιώσει ὅλας τὰς γραμματικάς.

Δὸς (νὰ ζήσῃς) τὴν ἐγκεκλεισμένην (ἢ μᾶλλον τὴν *ἐγκλεισμένην*) εἰς τὸν Γ. ἀφοῦ τὴν σφραγίσῃς.

Ἐδόθη ἡ εἰς τὸν δεύτερον ἑρμηνέα ἀπὸ τὸν Βάμβαν διὰ τῆς μικρᾶς πόστας. Ὑγίαινε εὐδαιμονῶν.

Καῦσε, χωρὶς πρόφασιν, τὴν ἐπιστολήν μου.

Τῆς Γραμματικῆς τὰ τετράδια μὲ τὰ πέμπεις μὲ τὰ τετράδια τοῦ Λ. Ε, ὅταν εὕρῃς μέσον ἀδάπανον.

146.

17 Αὐγούστου 1811.

Ἀλέξανδρε φίλε, ἀσπάζομαί σε.

Μὲ βίαν σὲ γράφω, καὶ διὰ τοῦτο μόνον σὲ γράφω, νὰ σὲ πληροφορήσω περὶ τῶν τιμῶν τῆς Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης, περὶ τῶν ὁποίων ἢ σὺ ἐλησμόνησας ὅτι σ' ἔγραψα καὶ ἄλλοτε, ἢ ἐγὼ ἐλησμόνησα νὰ σὲ γράψω. Ἰδοὺ λοιπὸν ποία εἶναι ἡ τιμὴ ἑκάστου.

Ὁ Πρόδρομος Ἑλλ. Βιβλ. πωλεῖται εἰς τὸ κοινὸν	12	
Ἀπὸ τοὺς βιβλιοπώλας, οἱ ὁποῖοι μὲ πληρώνουσι.		10.50
Ὁ Ἰσοκράτης οἱ δύο τόμοι	21	18
Τοῦ Πλουτάρχου κάθε τόμος . . .	18	16
Ὁ Πολύαινος	12	10.50
Ὁ Αἴσωπος.	14	12

Βλέπεις λοιπὸν ὅτι οἱ βιβλιοπῶλαι κερδαίνουσιν εἰς μὲν κάθε σῶμα Προδρόμου . . . . . φρ. 1.50
εἰς κάθε σῶμα Ἰσοκράτους . . . . . » 3 —
εἰς κάθε τόμον Πλουτάρχου. . . . . » 2 —
εἰς κάθε σῶμα Πολυαίνου . . . . . » 1.50
εἰς κάθε σῶμα Αἰσώπου . . . . . » 2 —

Δὲν ἀρκοῦνται ὅμως εἰς αὐτό, ἀλλ' ἡ συνήθεια εἶναι νὰ τοὺς δίδωνται τὰ 13 σώματα διὰ 12, ἤγουν κερδαίνουσιν ἔτι καὶ ἓν σῶμα εἰς πᾶσαν δωδεκάδα.

Τὸ αὐτό, φίλε, λοιπὸν εἶναι δίκαιον νὰ κάμῃς καὶ σὺ εἰς τὰ ὅσα πωλεῖς διὰ λογαριασμὸν τῶν κυρίων Ζωσιμάδων, καὶ πρὸς τούτοις νὰ ἀφαιρῇς καὶ τὴν Προβιζιῶνε σου τὴν συνειθιζομένην εἰς τοὺς πραγματευτάς, καὶ διότι δὲν εἶσαι βιβλιοπώλης, καὶ διότι πωλεῖς καὶ ἐμβάζεις ἀργύρια γρηγορώτερα παρ' αὐτούς.

Ἔτι πρέπει νὰ ἀφαιρῇς καὶ τὸ ἀγώγιον τῆς μετακομιδῆς ἀπ' ἐδῶ ἕως αὐτοῦ, ἔτι τὰ ραπτικά, ἐὰν πωλῇς τινὰ ῥαμμένα. Οὕτω νὰ κάμῃς ἐξ ἅπαντος, καὶ ἀντὶ νὰ παραπονεθῶμεν ἢ ὁ κύρ. Ζωσιμᾶς ἢ ἐγώ, θέλομεν κ' οἱ δύο σὲ γνωρίζει χάριν.

Τὸ αὐτὸ νοεῖται καὶ διὰ τοῦ κυρίου Σπανιολάκη τὸν Ἱπποκράτην καὶ τὸν Θεόφραστον

Ἱπποκράτης.	15	12
Θεόφραστος.	6	4.50

Ἔξω τούτων πρέπει νὰ λαμβάνῃς τὴν προβιζιωνέ σου, τὰ ραπτικά, καὶ νὰ ἀφαιρῇς καὶ τὸ ἀγώγιον.

Ὑγίαινε· μὲ τὴν ἀκόλουθον σὲ γράφω πλατύτερα.

147.

28 Αὐγούστου 1811.

Διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ, φίλε, ἐλευθέρωσέ με ἀπὸ τὸν ἀδιάκριτον Παπᾶν. Χθὲς τὸ ἑσπέρας ἐπλήρωσα ἀκόμη φρ. 7 καὶ σολδ. 4 διὰ τὸ διπλοῦν τετράδιον τῆς

15 Αὐγούστου, Ἔχω ἕως τώρα πληρωμένα 22 φράγκα. Εἰπέ τον ὅτι δὲν θέλω πλέον νὰ λαμβάνω μήτε δωρεὰν μήτε μὲ πληρωμὴν τὰ τετράδιά του. Ἂς τὰ πέμπῃ, εἰς τοὺς κόρακας, ἂν ἀγαπᾷ, ἀλλ' ὄχι πλέον εἰς ἐμέ. Πλὴν τῶν ἰδικῶν σου τίποτε σχεδὸν δὲν εὕρηκα ἄξιον εἰς αὐτὰ μηδ' ὀβολοῦ, ὄχι 22 φρ. Τὸ δεύτερόν σου ὅμως ἦτο καλήτερον τοῦ πρώτου κατὰ τὴν σύνθεσιν. Ἐδῶ κλεισμένας δύο πρὸς τοὺς Ζωσιμάδας καὶ πρὸς τὸν Φιλαδελφείας, καὶ ἄλλας δύο τοῦ Βάμβα. Σφράγισέ τας ὅλας πρὶν τὰς πέμψῃς. Καὶ πρῶτον περὶ τῶν Ζ. βλέπεις πόσην καὶ ποίαν πρόνοιαν ἔχουν περὶ τῆς διαδόσεως τῶν βιβλίων. Φαίνεται ὅτι ὅσα ἐστάλησαν εἰς Λιβόρνον ἀπ' ἀρχῆς ἕως τώρα σαπίζουν ἐκεῖ εἰς γωνίαν κάνενὸς μαγαζίου. Μαρτύριον καὶ τοῦτο ὅτι ὁ πλοῦτος χωρὶς παιδείαν δὲν εἶναι τίποτε. Γράψε του καὶ σὺ περὶ ταύτης τῆς ἀμελείας τὰ δέοντα, λέγων, ὅτι σὲ τὰ γράφουν ἀπὸ τὸν Λεβάντε, καὶ ὅτι μ' ἐρώτησες περὶ τούτου, ἂν ἐπιμελοῦμαι νὰ πέμπω τοὺς τόμους καθόσον ἐκβαίνουσιν ἀπὸ τὸν τύπον. Περὶ δὲ τοῦ Πανιερωτάτου, μηδ' ἐγὼ δὲν τὸν κρίνω καλὸν νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἐπιχείρημά του, ὡς πρέπει, καὶ μάλιστα γυμνὸς καθὼς εἶναι ἀπὸ βοηθήματα, τῶν ὁποίων πολλὰ μικρὸν μέρος εἶναι ὅσα τὸν ἐσημείωσα. Ἀλλὰ τί θέλεις; σὲ τὸ εἶπα καὶ ἄλλοτε· ἀνάγκη εἶναι νὰ γραφθῶσι καὶ νὰ τυπωθῶσι πρῶτον πολλὰ τοιαῦτα ἐξαμβλώματα πρὶν ἔλθωσι τὰ ὑγιῆ καὶ ὁλόκληρα γεννήματα. Τοιαύτη ἐσπάθη εἰς ὅλα τὰ ἔθνη ἡ πρόοδος τοῦ ἀνθρωπίνου μυελοῦ. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐνισχύωμεν τοὺς *ἐμοῦντας*, ἂν θέλωμεν νὰ ἔλθωσι καὶ οἱ *ἀκριβοῦντες*. Βλέπεις τί τὸν ἀποκρίνομαι καὶ περὶ τοῦ Λεξικοῦ των. Μηδ' αὐτοῦ χρηστὴν ὑπόληψιν δὲν ἔχω· καλὸν ὅμως εἶναι νὰ τυπωθῇ διὰ πολ-

λὰς αἰτίας, καὶ διὰ νὰ προοδοποιήσῃ, καὶ νὰ ταχύνῃ τὸν ἐρχομὸν τοῦ καλοῦ· ἀλλ' αὐτοῦ, ὄχι ἐδῶ. Καὶ ὅταν ἔλθῃ αὐτοῦ, σὺ φίλε, μὴν ἀνακατωθῇς εἰς αὐτό, ἀλλ' ἂς διορίσωσιν ἔμμισθον διορθωτὴν ὅτινα θέλουν. Μὴ (νὰ ζήσῃς) ἐμπλέκεσαι εἰς τοιαῦτα, Μὲ τοῦ Θεοδώρου καὶ Νεοφύτου τὰ γραμματικὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ κάμῃ τις καλὸν Λεξικόν. Ἴδομεν τί ἔκαμεν ὁ *ἀναλυμένος ψόλος*· δύσκολον μὲ φαίνεται νὰ κάμωσιν αὐτοὶ καλήτερα παρ' αὐτόν. Μὲ τοιαύτην κεφαλὴν τολμᾷ νὰ γίνῃ καὶ διορθωτὴς καὶ νομοθέτης τῆς γλώσσης! εἰς τὴν πρώτην σελίδα τοῦ μετὰ 7 φρ. πληρωθέντος καταράτου τετραδίου εὑρίσκω: «διὰ »τὸ **εἶναι** γεγραμμένον ἐν εἴδει ὁμιλιῶν . . . ἐν ἑνὶ λόγῳ »τὸ βιβλιάριον **εἶναι** ἐξαίρετον κτλ.». Εἰς τεσσάρων στίχων διάστημα ἐκφράζει μὲ τὴν αὐτὴν ἀπαραλλάκτως λέξιν καὶ τὸ ἀπαρέμφατον, καὶ τὸ τρίτον πρόσωπον τοῦ ὁριστικοῦ ἐνεστῶτος Pulito! Bravo! Εἶναι ἀνεκδιήγητοι καὶ ἀναρίθμητοι αἱ κομψότητές του. Ἀπὸ τὴν *τέχνην τοῦ λέγειν* (Redekunst) εἶναι παντάπασιν ἄμοιρος ὁ ταλαίπωρος· ἀλλὰ δὲν ἤλπιζα ποτὲ ὅτι μηδὲ *τῆς τέχνης τοῦ λαλεῖν* (Sprachkunst) δὲν ἔχει καμμίαν ἰδέαν. Μὲ βάλλει εἰς ἀπορίαν, μὴ καὶ αὐτοῦ καὶ τῶν κατ' αὐτὸν ἡ δυστυχία προέρχεται ὄχι ἀπὸ μόνην ἀμάθειαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ φυσικὸν ὀργανισμόν τινα τῆς κεφαλῆς των, μὴν ἡ φύσις ἐφέρθη εἰς αὐτοὺς ὄχι ὡς μήτηρ, ἀλλ' ὡς μητρυιά· Λέγει περὶ τῶν σωματικῶν ἀῤῥωστημάτων ὁ Ἱπποκράτης «Φύσεως ἀντιπραττούσης κενεὰ »πάντα». Τὸ αὐτὸ ἐνοεῖται καὶ περὶ τῶν ψυχικῶν. Τί θέλεις νὰ κάμῃ ἡ παιδεία, ὅταν πέσῃ εἰς δυστυχεῖς κεφαλὰς προγόνων, καὶ ὄχι υἱῶν τῆς φύσεως; Ἔγραψες (λέγεις) περὶ τοῦ Βάμβα πρὸς τὸν Φιλαδελφείας. Βλέ-

πεις ὅτι εἶπά τι κ' ἐγὼ περὶ τῆς βοηθείας εἰς τὴν πρὸς τὸν Φ. ἐπιστολήν μου. Ἀλλ' ὁ Βάμβας δὲν φροντίζει περὶ τούτου, ἐξεναντίας ἄρχισε νὰ φοβῆται μὴ τὸν προβάλωσι βοήθειαν μὲ συνθήκην καὶ ὑποχρέωσιν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Βυζαντίου. Αὐτὸς θέλει νὰ ἦναι παντάπασιν ἀνεξάρτητος· καὶ δὲν ἔχει ἄδικον εἰς τοῦτο. Πρέπει ὅμως νὰ εὕρωμεν τρόπον νὰ τοῦ αὐξήσω τὸ μηνιαῖον τῶν 50 φρ. Ἐρωτῶ σε, ἐὰν *φκιάσωμεν* μικρὸν Ὅμηρον μὲ σχόλια ἐκλεγμένα μέρος ἀπὸ τὰ ἤδη γνωστὰ μικρὰ σχόλια λεγόμενα τοῦ Διδύμου, ἀπὸ τὸν Εὐστάθιον, καὶ ἀπὸ τὰ νέα σχόλια τὰ ἐκδομένα ἀπὸ τὸν Villoison, ἐὰν *φκιάσωμεν* τοιοῦτον Ὅμηρον, καὶ δὲν θελήσωσιν οἱ Ζωσιμάδαι νὰ τὸν βάλωσιν εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῆς Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης, εἶναι τρόπος νὰ μᾶς χορηγήσῃς τὴν δαπάνην τοῦ τύπου ἀπὸ συνδρομὴν πέντε ἢ δέκα πραγματευτῶν; Τὸ ἔργον τοῦτο (ἔξευρέ το μόνος) εἶναι σχεδὸν τὸ ἥμισυ τελειωμένον ἀπὸ Γερμανὸν ἐκδότην, ὅστις ἀπέθανε πρὶν νὰ προσθέσῃ τὸ ἄλλο ἥμισυ. Τὸ ἐξέδωκεν ὡς ἐφημερίδα εἰς πολλῶν χρόνων διάστημα, ἓν τετράδιον (ἤγουν μίαν ῥαψῳδίαν) ἢ ὡς λέγει ὁ πρόγονος *ἠτριον*, τὴν φοράν. Ἂν εὑρίσκῃς εὔλογον νὰ ἀκολουθήσω τὸν αὐτὸν τρόπον εἰς τὸν μερισμόν, τότε ἡ δαπάνη δὲν χρειάζεται συνδρομητάς. Ἀπὸ τὸ ἓν μέρος πωλοῦμεν καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τυπώνομεν. Οὕτω δύναμαι νὰ βάλω τὸν Βάμβαν νὰ δουλεύῃ μὲ αὔξησιν τοῦ μηνιαίου. Ἔκαμεν ὁ Γερμανὸς τῆς Ἰλιάδος μόνης 12 ἢ 13 Ῥαψῳδίας. Ἀλλὰ πάλιν σὲ λέγω, ἔχετο, μυστικόν, μὴ φθάσῃ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ Λογοκαπήλου Δ.

Κάμε με τὴν χάριν, νὰ στείλῃς Αἴσωπον ἕνα (ἀπὸ

τοὺς ραμμένους) πρὸς τὸν Μουστοξίδην καὶ τὸν τρίτον τόμον τοῦ Πλουτάρχου ἀπὸ μέρους μου.

Τώρα ἐνθυμοῦμαι, ὅτι μ' ἐρώτησές ποτε περὶ Ξενοκράτους. Ναί· εἶναι Ξενοκράτης *περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἐνύδρων τροφῆς*, ἐκδομένος ἀπὸ κάποιον Signor Ancora εἰς τὴν Νεάπολιν, γνώριμον τοῦ φίλου μου La Rochette. Οὗτος ἐξεύρων ὅτι εἶχα τινὰς σημειώσεις κριτικὰς εἰς αὐτὸν Λατινιστὶ γραμμένας μὲ παρεκάλεσε τότε (χρόνοι τοὐλάχιστον 12) νὰ τὰς ἀντιγράψῃ καὶ νὰ τοῦ τὰς στείλῃ. Ὁ καλὸς Signor Ancora τὰς ἔβαλεν εἰς τὴν ἔκδοσίν του μὲ πολλὰ σφάλματα (τὰ ὁποῖα δὲν πιστεύω νὰ ἦναι τῆς ἀντιγραφῆς τοῦ La Rochette)· καὶ ὅμως δὲν ἐκαταδέχθη νὰ στείλῃ μήτε τὸν La Rochette μήτ' ἐμὲ ἓν σῶμα.

Τὸ τελευταῖον τετράδιον τῆς Γραμματικῆς ἔλαβα ἀνέξοδον.

Καῦσον τὴν ἐπιστολήν.

148.

1 Νοεμβρίου 1811.

Ἀσπάζομαί σε.

Ἔλαβον τὰς ἐπιστολάς σου 24 Αὐγούστου, 7 καὶ 25 Σεπτεμβρίου, καὶ τὴν τελευταίαν 9 Ὀκτωβρίου, περιέχουσαν τὰς πρὸς τὸν Βάμβαν καὶ ἐμὲ ἀπὸ Χίου καὶ Κωνσταντινουπόλεως παχείας ἐπιστολάς, πρὸς τὰς ὁποίας ἐδῶ κλεισμένας σὲ πέμπω τὰς ἀποκρίσεις. Ἀνάγνωσέ τας καὶ σφραγίσας πέμψε τας εἰς αὐτοὺς εὐχόμενος γνῶσιν

περισσοτέραν. Μ' ἀναφέρεις καὶ ἄλλην ἐπιστολήν σου 6 Ὀκτωβρίου. Δὲν τὴν ἔλαβα, παρεκτὸς ἂν νοῇς τὴν δέσμην τῶν τετραδίων τοῦ Λ. Ε, καὶ τῆς Γραμματικῆς, τὰ ὁποῖα ἔλαβα. Τὰ τετράδια τοῦ Λ. Ε. εἶναι μέχρι τοῦ S στοιχείου, περιεχομένου καὶ τούτου τοῦ S. Λείπει μόνον (δὲν ἐξεύρω διὰ τί) τὸ φύλλον Ν. Ὅθεν παρακαλῶ σε νὰ μᾶς στείλῃς τὸ Ν διπλοῦν, ἔπειτα τὸ Τ καὶ Υ καὶ τὰ ἀκόλουθα καθεξῆς διπλᾶ. Χαιρέτισον ἀπὸ μέρους μου τὸν κύριον Σταῦρον Ἰωάννου καὶ παρακάλεσον νὰ μὲ στείλῃ ἓν σῶμα τοῦ Ὀρειβασίου τυπωμένου (εἰς Πετρούπολιν νομίζω) μ' ἔξοδα τῶν Ζωσιμάδων.

Ἐδῶ κλεισμένην σ' ἐπιστρέφω καὶ τὴν πρὸς τὸν κύριον Ῥάλλην ἐπιστολήν.

Ὁ Γεωργαντόπουλος εἶναι εἰς Νεάπολιν μὲ σκοπὸν νὰ ἔλθῃ ἐδῶ δὲν ἐξεύρω πότε.

Θέλω σὲ πέμψειν καὶ τοὺς Προδρόμους καὶ τοὺς Ἰσοκράτας μ' ἄλλα *χαλαμπαλήκια*.

Ἐλησμόνησα νὰ σὲ εἴπω ὅτι διὰ τὸ τελευταῖον στάλμα τῶν τετραδίων τοῦ Λ. Ε. καὶ τῆς Γραμματικῆς, ὁ κομιστὴς μ' ἔφερε τὴν δέσμην ἀπὸ τὸ Bureau du ministre des affaires étrangères (ὡς ἔλεγεν) ἐπισημειωμένον μὲ φρ. 6 καὶ 15 σολδία ἀγώγιον, τὰ ὁποῖα ἐπλήρωσα. Δὲν μέμφομαι τὴν πληρωμήν, ἀλλὰ σὲ τὸ κοινωνῶ μόνον, δι' ὑποψίαν μὴν ὁ φέρων αὐτὸ ἐπέγραψε τὸ ἀγώγιον εἰς ἴδιόν του κέρδος. Ἀλλὰ καὶ ἂν οὕτως ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, τί εἶχα νὰ κάμω; τίποτε.

Μὲ λέγεις νὰ σὲ στείλω γράμματα πρὸς τοὺς ἔχοντας τὴν Ἑλληνικὴν Βιβλιοθήκην βιβλιοπώλας, διὰ νὰ σὲ γνωρίσωσι κύριον; καὶ ἀπορῶ τί νὰ κάμω, ἐπειδὴ μηδ' ἐμὲ πλέον δὲν γνωρίζουσι κύριον, ἀφοῦ ἔδειξα εἰς αὐτοὺς

καὶ ἐσύστησα τοὺς ἀληθεῖς κυρίους. Ἴδες ὅτι ἔγραφα περὶ τούτου πρὸς τοὺς Ζωσιμάδας. Ἂς προσμένωμεν λοιπὸν τὴν ἀπόκρισίν των. Ἂν ὅμως θέλῃς νὰ γράψω, γράφω. Ἴσως ὁ Πατρινὸς ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ γράψῃ πρὸς αὐτοὺς ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀποθανόντος. Ἐρώτησέ τον, νὰ ἴδωμεν τί ἐκβαίνει ἐκ τούτου. Εἰς καλὸν τὸν ἐνεθυμήθην (τὸν ἐργοδιώκτην τοῦτον Π.). Δὲν συμφέρει φίλε μου νὰ τὸν ἀναφέρῃς τίποτε περὶ ἐμοῦ.

Ὁ Κυριακοδρομίτης μὲ ἀπάτησεν il n'y a pas grand mal à cela· χειρότερον εἶναι τὸ νὰ ἀπατᾷ τις ἄλλους ἀπὸ τὸ νὰ ἀπατᾶται αὐτός. C'est un polisson de plus à ajouter au grand nombre des polissons, οἱ ὁποῖοι τολμοῦν νὰ βάλλωσι τὴν χεῖρα εἰς τὸ πηδάλιον πρὸ τοῦ νὰ γυμνασθῶσιν εἰς τὸ κωπίον. Βλέπω κ' ἐγὼ τὴν ὀχλοκρατίαν (ὡς τὴν ὀνομάζεις) τὴν περὶ τῆς γλώσσης. Ἀλλὰ θεραπείαν εἰς τοῦτο ἄλλην δὲν εὑρίσκω παρὰ τὴν φρόνιμον ὑπόκρισιν· ἤγουν νὰ μὴ τοὺς ἐναντιόνεταί τις ἐκ τοῦ προφανοῦς περὶ γλώσσης, διὰ νὰ μὴ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς αὐτοὺς νὰ κάμωσι τὰς ἀμόρφους τῆς κεφαλῆς των ἰδέας συστηματικάς, καὶ συγκροτήσωσιν αἱρεσιν, καὶ ἀνεγείρωσι κριτήριον νομοθετικὸν περὶ γλώσσης. Ναί! κριτήριον, φίλε μου. Ἔδωκε τὸ παράδειγμα ἂς ἦναι καλὰ τὸ Λύκειον τοῦ Βουκουρεστίου. Νομοθετεῖ περὶ γλώσσης, ὡς νὰ ἦτο συγκροτημένον ἀπὸ συγγραφεῖς καὶ ποιητὰς ἐνδόξους. Ἄλλους νομοθέτας γλώσσης ὁποιασδήποτε ἀπὸ τοὺς τοιούτους δὲν γνωρίζω. Ἐνόσω λείπουν ἀκόμη ἔνδοξοι ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς, ὅστις τολμᾷ νὰ φιλονεικῇ περὶ γλώσσης, εἶναι ἄξιος τοῦ *Ντιμαρχᾶ*. Ἐδῶ σὲ πέμπω ἄλλης Ἀκαδημίας πρόγραμμα Γραικικόν, διὰ νὰ θρηνήσῃς. Ἄλλο δὲν ἔλειπε παρὰ νὰ μᾶς νομοθετήσῃ τι

καὶ αὐτὴ περὶ γλώσσης. Λέγει, δὲν ἐνθυμοῦμαι εἰς ποῖον μέρος τῆς Γραμματικῆς του, λαλῶν περὶ τῆς διπλῆς εἰς τὸ ἔθνος χρήσεως τοῦ *σοὶ τὸ ἔδωκα, καὶ σὲ τὸ ἔδωκα*, ὁ Δάρβαρις, ὅτι οἱ **φρόνιμοι** μεταχειρίζονται τὴν δοτικήν. Τοῦτο θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ αἰτιατικὴ ἔμεινεν εἰς τοὺς ἄφρονας. Καταλαμβάνεις λοιπὸν ἀπὸ τοῦτο, φίλε μου, ποίαν ἰδέαν ὁ φρόνιμος Δάρβαρις καὶ οἱ κατ' αὐτὸν ὅλοι φρόνιμοι ἔχουσι τῆς γλώσσης, ἐπειδὴ μεταχειρίζονται τὴν λέξιν τῆς *φρονήσεως*, ἀντὶ τῆς λέξεως *χρήσεως* καὶ χρήσεως (πάλιν τὸ λέγω) τῶν ἐνδόξων, ἥτις εἰς τὰς γλώσσας σπανίως ὁδηγεῖται ἀπὸ τὴν φρόνησιν. Οἱ ἔνδοξοι ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς γίνονται νομοθέται τῆς γλώσσης, ὄχι διότι ἐστάθησαν φρόνιμοι, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτον εἰς τὴν ἐξουσίαν των, ἐπειδὴ δὲν ἦσαν αὐτοὶ εὑρεταὶ τῆς ὕλης τῆς γλώσσης, ἀλλὰ τὴν ἔλαβον ἀπὸ τοὺς γονεῖς των, ἀλλὰ διότι, πλουτισμένοι ἀπὸ τὴν φύσιν μὲ ἐξαίρετον ψυχῆς διάθεσιν, ἔδωκαν εἰς ταύτην τὴν ὕλην μορφὴν ὡραίαν καὶ θελκτήριον. Ἡ γραμματικὴ τῶν Γάλλων, ὅταν δίδῃ κανόνας συντάξεως, δὲν λέγει ἡ δεῖνα σύνταξις εἶναι ἡ φρόνιμος, ἀλλ' ἡ δεῖνα σύνταξις εἶναι ἡ καλή, ἐπειδὴ ταύτην, καὶ ὄχι τὴν ἐναντίαν της, ἐμεταχειρίσθησαν οἱ ἔνδοξοι ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν βέβαια καὶ πολλοὶ τρελλοί. Τὴν αὐτὴν μέθοδον ἀκολουθοῦν καὶ ὅλων τῶν ἄλλων ἐθνῶν αἱ Γραμματικαί, ἤγουν γίνονται ἀπὸ τοὺς ἐνδόξους. Εἰς ἡμᾶς στερημένους ἀκόμη ἀπὸ τοιούτους ἐνδόξους, εἶναι τολμηρὸν καὶ αὐτὸ τὸ νὰ λέγωμεν ὅτι ἔχομεν Γραμματικήν. Δὲν ἐννοῶ μὲ τοῦτο, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γένῃ συλλογὴ τῆς ἀκόμη πολυποικίλου καὶ ἀστάτου χρήσεως τῆς γλώσσης· ἐξεναντίας εἶναι ἐπαινετὸς ὁ Δάρβαρις ὅτι ἐπεχείρησε νὰ τὸ κάμῃ·

ἀλλ' ἤθελεν εἶσθαι ἄξιος ἐπαίνου μεγαλητέρου, καὶ δείξειν ὅτι ἔχει καθαρὰν ἰδέαν γλώσσης, ἐὰν ἀντὶ τοῦ *Γραμματική*, ἐπέγραφε τὸ πόνημά του *Ὕλη Γραμματικῆς*.

Περὶ δὲ τῆς Βυτμανικῆς Γραμματικῆς ἔχω συναθροισμένα τὰ τυπογραφικὰ σφάλματα τῶν πρώτων τετραδίων, ὅταν τελειώσω καὶ τὰ εὑρισκόμενα εἰς τὰ ὑστεροσταλμένα, θέλω σὲ πέμψει τὸν κατάλογον, διὰ νὰ προσθέσῃς εἰς τὸ τέλος τὰ errata. Φίλε, πρέπει νὰ σπουδάσῃς νὰ ξεφορτωθῇς τοιαύτας ἀσχολίας, ἢ νὰ ἀποκτήσῃς κανένα νέον ὑπουργὸν νὰ σὲ βοηθῇ εἰς τὰς ὑποθέσεις σου. Ἐξ ἰδίας μου πείρας καταλαμβάνω, εἰς πόσην καὶ ποίαν ἀμηχανίαν εὑρίσκεσαι πολλάκις· τοῦτο δὲν συμφέρει μήτε εἰς τὴν ὑγείαν σου, μήτ' εἰς τὴν ἐμπορικήν σου κατάστασιν. Ἐγὼ πνίγομαι ἀπὸ τὰς ἀσχολίας· ἡμέραν ἐξ ἡμέρας πλεονάζουσιν, ὅσον ἐλαττοῦνται αἱ σωματικαί μου δυνάμεις. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐλάττωσις αὐτῶν σύρει σιμά της τὴν ἐλάττωσιν τῶν ψυχικῶν, ἡ μνήμη ἄρχισε νὰ μὲ πλανᾷ καὶ νὰ μὲ προδίδῃ. Τοιαύτης πλάνης ἀποτέλεσμα εἶναι πολλάκις ἡ εἰς τὰ ζητήματά σου σιωπή μου. Τώρα, δὲν ἐξεύρω διὰ ποίαν ἰδεῶν συζυγίαν καὶ σύναψιν, μ' ἔρχεται εἰς τὴν κεφαλὴν τὸ περὶ Ξενοκράτους ἐρώτημά σου.

Εἰς τοῦ Ξενοκράτους τούτου τὸ *Περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ὑδάτων τροφῆς* βιβλίδιον εἶχα κάμειν διορθώσεις τινάς· τὰς ὁποίας ὁ La Rochette, μαθὼν ὅτι εἰς Νεάπολιν εἷς ἀπὸ τοὺς γνωστούς του ὀνομαζόμενος Signor Ancora, ἔμελε νὰ δώσῃ νέαν ἔκδοσιν τοῦ Ξενοκράτους μ' ἐπαρακάλεσε θερμῶς νὰ τὰς κοινωνήσω. Ἐγὼ τότε (εἶναι τοῦτο 15 ἢ 16 χρόνια) ἤμην ἄῤῥωστος, καὶ ἀκολούθως ἀδύνατος νὰ τὰς βάλω εἰς καθαρόν. Ὁ πολλὰ πρόθυμος La Rochette ἀναδέχεται τὸν κόπον νὰ τὰς συναθροίσῃ καὶ νὰ

τὰς μεταγράψῃ ἀπὸ τὰ σχεδιάσματά μου, καὶ τὰς πέμπει εἰς τὸν σιδηροῦν Ἄγκυραν. Καὶ οὗτος τὰς ἐπρόσθεσεν εἰς τὴν ἔκδοσίν του, ἂς ἦναι καλά, μὲ τόσα σφάλματα, ὥστε ὅταν ἐδανείσθην ἀπὸ τὴν Αὐτοκρ. βιβλιοθήκην τὸν νέον Ξενοκράτην διὰ νὰ τὸν ἴδω, ἐκαταράσθην καὶ τὴν ἡμέραν ὅταν τὰς ἔκαμα, κ' ἐκείνην ὅταν τὰς ἐκοινώνησα. Ἄλλο νοστιμώτερον· ὁ ἀπὸ μέταλλον δημιουργημένος οὗτος Ἄγκυρας δὲν ἐκαταδέχθη νὰ μᾶς στείλῃ μήτε τὸν La Rochette μήτ' ἐμὲ ἓν σῶμα τοῦ Ξενοκράτους. Οἱ πόλεμοι καὶ αἱ λοιπαὶ πολιτικαὶ ταραχαὶ μ' ἐμπόδισαν νὰ τὸν εὕρω καὶ νὰ τὸν ἀποκτήσω ἀλλαχόθεν· ὅτι ἂν τὸν εὕρισκα τότε σύνωρα, ἤθελα τὸν μετεκδώσειν ἐδῶ (n'en deplaise point à Mr. Gajetano d'Ancora) μὲ κἂν διωρθωμένας τὰς σημειώσεις μου. Τώρα μανθάνω, ὅτι ἔχει γνώμην νὰ τὸν ἐκδώσῃ ὁ Σνεϊδέρος, ὅστις πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν μ' ἔπεμψε τὴν νέαν του ἔκδοσιν τοῦ *Περὶ ζώων ἱστορίας* τοῦ Ἀριστοτέλους. Ταῦτα καὶ περὶ τοῦ Ξενοκράτους.

Νέα Βάσανα καὶ νέας τρικυμίας φοβοῦμαι ἀπὸ τὰς προστεθείσας σημειώσεις εἰς τὴν Διατριβήν. Ἂν ἦτο παρών, αὐτὸς ἐκδότης, ὁ συγγράψας, ἤθελεν εἶσθαι τὸ πρᾶγμα ἴσως ἀκίνδυνον. Ἀλλ' ὅταν σὺ τὴν ἐκδίδῃς πῶς ἔχει νὰ μὴν ὑποπτευθῇ τὸ μέρος ὅθεν γίνεται τὸ λιθοβόλημα ; τὸ πρᾶγμα ὅμως ἔγινε· καὶ ἄλλο δὲν ἔμεινε παρὰ νὰ εὕρῃς τὸν τρόπον νὰ τὸν πιστώσῃς, ὅτι λιθοβολεῖται ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀδίκως, ἀσπλάγχνως καὶ γελοίως ἐλιθοβόλησε. Καλὸν εἶναι βέβαια ἡ τοιαύτη ἀντιλιθοβόλησις, καὶ διὰ νὰ ἐξανεμίσῃ ὀλίγον τὸ φουσκομένον του κρανίον, καὶ διὰ νὰ τὸν κάμῃ προσεκτικώτερον εἰς τοὺς ἀκολούθους τόμους τοῦ ἀθλιεστάτου Λεξικοῦ. Ποτέ, φίλε, δὲν

τὸ ἀνοίγω, χωρὶς νὰ τύχω ἀποδείξεις λαμπρὰς τῆς ἀμαθίας του, ἢ ἀναιδεῖς σφετερίσεις τῶν ξένων ἱδρώτων. Λέγει ὁ συγγραφεὺς (Λεξ. *Ἀπριάτην*) Das letzere meyne ich, λέγει καὶ αὐτός, « Ἐγὼ ὅμως νομίζω κτλ.» Αὐτὸ ἤθελεν εἶσθαι ὀρθόν, ἐὰν ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ Λεξικοῦ ἔφερε *μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ δεῖνος*, ἐπειδὴ εἰς τὰς ὁμολογημένας γνωστὰς μεταφράσεις αἱ πρωτοπροσωπίαι, ὅλος ὁ κόσμος τὸ ἐξεύρει ὅτι ἀναφέρονται εἰς τὸν συγγραφέα, καὶ ὄχι εἰς τὸν μεταφραστήν. Ὅταν θέλῃ νὰ προσθέσῃ ἰδικά του, τὸ πρᾶγμα καταντᾷ εἰς γέλωτα. Λέγει ὁ συγγραφεὺς ὅτι τὸ Ἀλκυόνιον ὁμοιάζει τὴν φωλεὰν τῆς Ἀλκυόνος. Αὐτὸς δὲ λέγει, ὅτι ὁμοιάζει αὐτὴν τὴν ἀλκυόνα (τὴν ὁποίαν γράφει *Ἀλκυῶνα*), καὶ τὸ νοστιμώτερον, ὅτι καὶ τὴν ὁμοιάζει καὶ εὑρίσκεται καὶ εἰς τὴν φωλεάν της. Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ καταριθμήσω τὰς ἀποτυχίας καὶ δυστυχίας του ὅλας; Ἂν εἶχε νοῦν ὁ ταλαίπωρος, ὄχι τὴν εἰκόνα του ἤθελε βάλειν εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς βίβλου, ἀλλὰ καὶ τὸνομά του ἤθελεν ἀφανίσειν, ἂν ἦτον εἰς καιρὸν διὰ τοῦ Carton. Ἀλλ' αὐτὸς ἂς κάμῃ ὡς τὸν δόξει. Σύ, φίλε, πρόσεχε, μήθ' ἑαυτὸν μήτ' ἐμὲ νὰ ἐμπλέξῃς εἰς ἱερατικοὺς ὄνυχας. Ἐγὼ τοὺς τοιούτους εὔχομαι χρόνους μακροὺς ζωῆς, διὰ νὰ γένωσι μάρτυρες αὐτόπται τῆς καταδίκης των. Δὲν ἦτο παρ. χαρ. ἐπιθυμητὸν νὰ ἔζῃ σήμερον ὁ Νεόφυτος νὰ ἴδῃ ὅτι μήδ' οἱ μωροὶ πλέον δὲν ἀναγινώσκουσι τὴν Γραμματικήν του; Δὲν ἦτο καλὸν νὰ ζῇ ὁ . . . ; δὲν ἦτο καλὸν νὰ ἀναπνέῃ ἀκόμη ὁ . . . , ἄλλοι καὶ ἄλλοι, αὕτη εἶναι ἡ μόνη δραστήριος θεραπεία τῶν τοιούτων, ἡ μάστιξ λέγω τῆς ἐπερχομένης γενεᾶς, ἐὰν τοὺς ἔφθανε, πρὶν ἐκπνεύσωσι τὸ μωρὸν αὐτῶν ψυχάριον.

Ἴδα καὶ τὰ περὶ τῶν δομένων εἰς τὸν ἀδελφόν μου· καὶ εἶναι καλῶς δομένα. Τοῦτο μόνον φρόντιζε νὰ μὴ δίδωνται περισσότερα κατ' ἔτος τῶν 400 γρ. καὶ τούτων μεριστῶν εἰς ἑκατὸν κατὰ τρίμηνον. Μὲ κακοφαίνεται νὰ μὴ δύναμαι περισσότερον ἀλλὰ σὲ βεβαιόνω ὅτι δὲν δύναμαι ὁ ταλαίπωρος. 400 εἰς αὐτόν, 600 εἰς τὸν Βάμβαν διὰ νὰ μὲ βοηθῇ, 800 ἐνοίκιον (μὲ φόβον μὴν ἀναγκασθῶ νὰ πληρώσω εἰς τὸ ἑξῆς καὶ 1000 διὰ τὴν αὔξησιν τῆς βιβλιοθήκης μου) 500 τὴν θεράπαιναν. Ἐὰν μὲ συμβῇ ἀῤῥωστία ἡ τελευταία (ἥτις ἐνδέχεται νὰ ἦναι καὶ μακρὰ) δὲν ἔχω πόρον ἄλλον παρὰ νὰ σύρω τὰ εὑρισκόμενα εἰς χεῖράς σου, ἢ νὰ πωλήσω τὰ βιβλία μου. Ἐλησμόνησα νὰ προσθέσω ὅσα μέλλουν νὰ μὲ προξενήσωσιν ἔξοδα τὰ τέσσαρα βιβλία τοῦ Στράβωνος 12, 13, 14 καὶ 15ον ἀκολούθως, τὰ ὁποῖα μεταφράζω τώρα, καὶ ἐξανάγκης πρέπει νὰ πληρώσω κανένα καλλιγράφον διὰ νὰ βάλῃ καὶ αὐτὰ καὶ τὰς σημειώσεις εἰς καθαρόν, διὰ νὰ τὰ δώσω εἰς τὸν τύπον.

Ὑγίαινε, καὶ καῦσε τὴν ἐπιστολὴν ἂν μὲ ἀγαπᾷς.

149.

1 Ὀκτωβρίου.

Τὴν πρὸς σέ, φίλε, ἐπιστολὴν καὶ τὰς πρὸς τοὺς Χίους εἶχα γραμμένας ἀπὸ χθές· ἀλλ' ἐπρόσμενα τὰς τοῦ Βάμβα, ὅστις δὲν ἐμπορεῖ νὰ μὲ τὰς φέρῃ πρὸ τῆς κυριακῆς (3 Ὀκτ.)· χθὲς πρὸς τὸ ἑσπέρας μ' ἔπεμψεν ὁ πρῶτος ἑρμηνεὺς τοῦ Τουρκικοῦ Πρέσβεως, ὁ καλούμενος Θεολόγος

δέσμην τετραδίων Λ. Ε, εἰς τὴν ὁποίαν εὗρηκα καὶ ἐπιστολήν σου τῆς 6 Ὀκτ. καὶ τὸν Ἀπολλόδωρον.

Ἡ ἀρρωστία σου μ' ἐλύπησε πολύ, δὲν μ' ἐξέπληξεν ὅμως· τὴν ἐπρόβλεπα καὶ τὴν ἐπρόσμενα ὡς ἐπακολούθημα τῶν πολλῶν κόπων. Πρόσεχε, διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ, μὴ βλάψῃς μεγάλως τὸν ἑαυτόν σου. Πρέπει ἐξανάγκης νὰ εὕρῃς μηχανὴν εἰς τὸ ἑξῆς καὶ τρόπον, νὰ συμμετρήσῃς τοὺς ἀγῶνας μὲ τὰς δυνάμεις σου, καὶ νὰ τοὺς μεθοδεύσῃς εἰς τρόπον, ὥστε νὰ διαδέχεται εἷς τὸν ἄλλον περιοδικῶς καὶ κατὰ τάξιν, καὶ κατὰ διαστήματα τοιαῦτα, ὁποῖα νὰ σὲ δίδωσι καὶ τὴν εἰς τὸ ἀσθενὲς ἡμῶν σαρκίον ἀναγκαίαν ἄνεσιν.

Ἀνέγνων τὸ τετράδιον Υ. Ἂν ἤμην εἰς τόπον σου, δὲν ἤθελ' ἀποκριθῆν ἀμέσως εἰς αὐτόν, διὰ τὴν ὁποίαν κατωτέρω θέλω σὲ κοινωνήσειν ἰδέαν μου, ἀλλὰ πρὸς τὸν redacteur δι' ὀλιγωτάτων στίχων, τῶν ὁποίων τὸ νόημα νὰ ἦναι τὸ ἑξῆς. Τὸ νόημα μόνον σὲ λέγω, ὄχι καὶ τὴν διασκευὴν αὐτοῦ.

« Πανσοφολ. Γ. Εἰς τὸ τελευταῖον σου τετράδιον ἀνέγνωσα ἐπιστολὴν ἀνώνυμον πρὸς ἐμέ, εἰς τὴν ὁποίαν ἤθελα μετὰ χαρᾶς ἀποκριθῆν ἐὰν ἐγνώριζα τὸν πρὸς τὸν ὁποῖον γράφω. Αὕτη ἡ ἄγνοια μὲ παραγγέλλει σιωπήν, διὰ νὰ μὴ σκιαμαχῶ ματαίως. Μὴ σὲ ταράξῃ, Σοφολογ., ἡ λέξις *Σκιαμαχῶ*. Ἂν καὶ εἰς πολλὰ εἶμαι γνώμης διαφόρου ἀπὸ τὴν γνώμην τοῦ γράφοντος, τόσον ἀπέχω ἀπὸ τὴν πρὸς αὐτὸν μάχην, ὥστε εὔχομαι νὰ γένῃ εἰς τοὺς ὁμογενεῖς ἡμῶν τύπος ἡ ἐπιστολή του καὶ ὑπογραμμὸς τοῦ πῶς πρέπει νὰ γράφωσι καὶ νὰ διαλέγωνται πρὸς ἀλλήλους οἱ ἀληθινοὶ φίλοι τῶν Μουσῶν καὶ τῶν Χαρίτων. Καὶ τοῦτο μάλιστα μὲ φέρει εἰς θαυμασμὸν διὰ τί γρά-

φει ἀνωνύμως. Δίκαιον ἔχουν νὰ κρύπτωνται εἰς ὅσους ἡ ἀνακάλυψις προξενεῖ καταισχύνην, ὄχι ὅσοι γράφουσι κατ' αὐτόν. »

« Ἀλλ' ἀφίνω τὴν περαιτέρω περιεργίαν περὶ τοῦ ἀνωνύμου ἐπιστολογράφου, καὶ σὲ ζητῶ συγχώρησιν νὰ κάμω τὴν μικρὰν ἑξῆς ὑποσημείωσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔκαμες σημείωσιν (σελ. 324) περὶ τῆς λέξεως *Σανδύκιον* ἢ Σανδούκιον. »

« Λέγεις πρῶτον ὅτι εὑρίσκεται εἰς τοὺς συγγραφεῖς τοῦ ιε'. αἰῶνος. Ἐνδεχόμενον ἡ βία, ἢ τῶν τυπογράφων ἡ ἀβλεψία νὰ ἔβαλε τὸν ιε'. ἀντὶ τοῦ ιγ'. αἰῶνος· ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ σὲ λανθάνῃ ὅτι εὑρίσκεται εἰς τὸ ἐπιγραφόμενον τοῦ Κυρίλλου γλωσσάριον : « Μαρσίπιον, σεντούκιν, ἢ πουγγίν ». (Ἴδ. τὸν Δουκαγγ. σελ. 1353). Τοῦ Κυρίλλου τούτου ὁ χρόνος εἶναι ἄδηλος, ἐπειδὴ ἄλλοι τὸν θέλουσι νὰ ἤκμασε μετὰ τὰ 1200, καὶ ἐξ ἄλλων φαίνεται ὅτι ἦτο καὶ πολὺ ἀρχαιότερος. Ἀλλὰ τοιαύτη χρονολογικὴ κρίσις ὑπερβαίνει τὰς δυνάμεις μου, μηδὲ καιρὸν ἔχω νὰ καταγίνωμαι εἰς τὰ τοιαῦτα. Τοῦτο μόνον μὲ φαίνεται βέβαιον, ὅτι καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ἡ λέξις Σανδύκιον εἶναι τοῦ ιε'. αἰῶνος δὲν ἀκολουθεῖ ἀπὸ τοῦτο ὅτι δὲν εἶναι ἑλληνική, καὶ ἀκόμη ὀλιγώτερον, ὅτι εἶναι ἀραβική. Ἐξεύρω ὅτι « ταύτην μεταχειρίζονται οἱ Τοῦρκοι· καὶ ἀντὶ νὰ ἀποφασίσω ὅτι τὴν ἔλαβον ἀπὸ τοὺς Ἄραβας ἢ ἀπὸ τοὺς Πέρσας, πολὺ πιθανώτερον μὲ φαίνεται, ὅτι τὴν ἐδανείσθησαν, ὅθεν ἔλαβον καὶ τὸ *Κιρεμὶτ* καὶ τὸ *Ἐργάτ*, καὶ τὸ *Χωριάτ*, καὶ τὸ *Λάχανα*, καὶ ἄλλα πολλά, τὰ ὁποῖα τώρα δὲν ἐνθυμοῦμαι. »

« Λέγεις ἔπειτα, φίλτατε Γ., ὅτι εἰς *οὐδένα τῶν παλαιῶν συγγραφέων εὑρίσκεται*. Ἂν ἐννοῇς τῶν σωζομέ-

ων παλαιῶν συγγραφέων, μηδ' ἐγὼ νομίζω ὅτι εὑρίσκεται, ἂν καὶ πολὺ ἀπέχω ἀπὸ τὸ νὰ τοὺς ἀνέγνωσα ὅλους, γνωστοὺς βέβαια εἰς τὴν σοφολογιότητά σου. Μ' ὅλον τοῦτο ἀρκεῖ νομίζω ἡ μαρτυρία τοῦ Ἡσυχίου· καὶ καθὼς ἄλλαι πολλόταται λέξεις εὑρίσκονται εἰς αὐτόν, χωρὶς νὰ εὑρίσκωνται εἰς τοὺς σωζομένους συγγραφεῖς, τὰς ὁποίας δὲν ἔπλασεν ἀπὸ τὴν κεφαλήν του, ἀλλὰ ἐπῆρε ἀπὸ συγγραφεῖς ἢ ποιητάς, οἱ ὁποῖοι κατὰ δυστυχίαν ἀφανίσθησαν, οὕτως εἶναι πιθανὸν ὅτι εὗρηκε καὶ τὸν Σάνδυκα εἰς παλαιὸν συγγραφέα ἢ ποιητὴν ὁ παλαιότερος τοῦ Κυρίλλου Ἡσύχιος. »

« Ἔπειτα εἰς τοιαῦτα, φίλε, πρέπει, ἂν δὲν λανθάνωμαι, νὰ λαμβάνωμεν ὁδηγὸν καὶ τὴν ἀναλογίαν, ἥτις ἐδῶ μάλιστα βεβαιόνει τρόπον τινὰ τὴν ὁποίαν δίδει ὁ Ἡσύχιος εἰς τὸν Σάνδυκα σημασίαν. »

« Ὁ *Νάρθηξ* εἰς τὸν αὐτὸν Ἡσύχιον εἶναι καὶ αὐτὸς φυτόν, καὶ ὅμως εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν σημαίνει καὶ εἶδος κιβωτίου ἢ Κουτίου (ἰδ. Σνεϊδερ. Λεξικ. λεξ. Νάρθηξ).»

« Ἡ *Πύξος* εἶναι ὁ σήμερον ἀρσενικῶς ὀνομαζόμενος Πύξος, καὶ ἀπὸ τοὺς χυδαίους μὲ τουρκικὴν λέξιν *Τζιμοίρι*, καὶ ὅμως ὠνομάσθησαν ἀπ' αὐτὸν αἱ Πυξίδες, τὰ κουτία ἢ μικρὰ σανδύκια, τὴν ἀρχὴν ὅσα εἶχαν ὕλην τὴν *Πύξον*, ἔπειτα μὲ τὸν καιρὸν (ὡς συμβαίνει εἰς τὰς γλώσσας) ἁπλῶς καὶ τὰ ἀπὸ ὁποιανδήποτε ἄλλην ὕλην κατεσκευασμένα κουτία. Ἡ Πυξὶς δὲν εἶναι μετουσιαστικόν, ὡς τὸ *Πύξινος*, καθὼς ἤθελέ τις τὸ φαντασθῆν, ἀλλ' ὑποκοριστικὸν τοῦ Πύξος, ὡς τοῦ *Νῆσος* ἡ *Νησίς*. »

« Τί θαυμαστὸν λοιπόν, ἐὰν καὶ ἀπὸ τὸ φυτόν, τὸν Σάνδυκα, ὠνομάσθησαν ἀγγεῖα ἢ σκεύη Σανδύκια ; Μήτε καιρόν, μήτε χρείαν ἔχω νὰ ἐξετάσω τί φυτὸν ἦτο ὁ

Σάνδυξ, ἤ ἄν ἦτο δυνατὸν νὰ κατασκευασθῶσιν ἀπ' αὐτὸν σκεύη, ὡς ἀπὸ τὸν Πύξον καὶ τὸν Νάρθηκα. »

« Αἱ μετωνυμίαι καὶ ἁπλῶς αἱ τροπικαὶ σημασίαι εἰς τὰς γλώσσας εἶναι πολλάκις τόσον μακρυσμέναι ἀπὸ τὰς κυρίας σημασίας, τόσον παράξενοι καὶ τόσον ἀλλόκοτοι, ὥστε ματαιόνουσι πᾶσαν ἔρευναν ἤ ἀνίχνευσιν τῆς ἀκολουθίας τῶν ἐννοιῶν, διὰ τῆς ὁποίας διαδοχῆς ἐπέρασαν ἀπὸ τὴν πρώτην εἰς τὴν τελευταίαν σημασίαν. Ὑπομονὴ ὅτι ὁ Νάρθηξ σημαίνει καὶ κουτίον, ἀλλὰ πῶς ἐκατήντησε νὰ σημαίνῃ καὶ μέρος ὁλόκληρον οἰκοδομῆς, καὶ οἰκοδομῆς ὄχι μικρᾶς, τὸν νάρθηκα τοῦ ναοῦ, τοῦτο δὲν μ' ἐδίδαξεν ἀκόμη κανείς. »

« Πρέπει νὰ σὲ εὐχαριστήσω διὰ τὴν ἄλλην σου σημείωσιν, τῆς ὁποίας σκοπὸς εἶναι νὰ ἀποβάλῃ τὸ χυδαιέστατον. Ὁ *στόμας*. Χυδαιέστατον τὸ ὀνομάζω διὰ τὴν ὑπόληψιν ὅτι κάνεις ἀπὸ τοὺς ἀκόμη μέλλοντας ἐνδόξους ἡμῶν ποιητὰς ἤ συγγραφεῖς δὲν θέλει τὸ μεταχειρισθῇ. Ἂν κατὰ δυστυχίαν τὸ μεταχειρισθῶσι, θέλει καὶ αὐτὸ εὐγενισθῇ ὡς καὶ ἄλλα πολλά. Κανόνα καὶ νόμον εἰς τὰς γλώσσας ἄλλον δὲν γνωρίζω παρὰ τὴν χρῆσιν τῶν ἐνδόξων. Ἕως νὰ γεννηθῶσιν αὐτοί, χρεωστοῦμεν ἡμεῖς, ἂν δὲν λανθάνωμαι, νὰ λαλῶμεν καὶ νὰ γράφωμεν περὶ γλώσσης μὲ ὑποστολήν. Ὑγίαινε ! ».

Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τὸν redacteur συντόμως, προνοῶν ὅμως νὰ φυλάξῃς μόνον τὸ νόημα, καὶ ὄχι τὰς λέξεις ἤ φράσεις, διὰ νὰ μὴ μὲ καταλάβῃ. Ἂν εὑρίσκῃς ὅμως συμφερώτερον τὸ νὰ σιωπήσῃς καὶ περὶ τοῦ *Σανδοὺκ* εἶσαι κύριος· καὶ τοῦτο εἶναι νομίζω τὸ καλήτερον.

Τώρα σὲ λέγω διὰ τί δὲν εἶναι καλὸν ν' ἀποκριθῇς ἀμέσως εἰς τὸν ἀνώνυμον. Ἡ ἐπιστολή του μὲ φαίνεται

παγιδευτική· οἱ περὶ σοῦ ἔπαινοι καὶ οἱ περὶ ἐμοῦ, καὶ ὁ χαρακτὴρ ὅλος τῆς ἐπιστολῆς πλησιάζων εἰς τὸ ἀνθρωπικόν, καὶ ἀντιφάσκων τρόπον τινὰ εἰς τὸν ἔπαινον τοῦ χυδαϊσμοῦ, μὲ φαίνονται δέλεαρ καὶ ἂν δὲν ἦναι αὐτὸς ὁ Οὐρανοβάμων Φ. εἶναι ἴσως κάνεις ἀπὸ τοὺς μαθητὰς ἢ ὀπαδούς του. Διὰ νὰ σὲ βάλῃ εἰς τὰ βρόχια, ἐμεταχειρίσθη ὕφος πλησιάζον εἰς τὰς ἡμετέρας περὶ γλώσσης ἰδέας. Ἂν ἡ σιωπή σου τὸν ἀναγκάσῃ νὰ φανερωθῇ, μανθάνομεν τίς εἶναι· ἐὰν ἐπιμόνως φυλάξῃ τὸ ἀνώνυμον, εἶναι βέβαια ἀπὸ τὴν φατρίαν τῶν χυδαϊστῶν.

Βλέπω καὶ τὸν ἄλλον ἀνώνυμον, τὸν ἐκδότην τοῦ Ἀπολλοδώρου. Νέος πάλιν οὗτος τρόπος καπηλείας. Ἐγνώρισα, φίλε, πολλοὺς ἀναιδεῖς, ἀλλ' οὗτος ὁ Παπᾶς εἶναι, ὡς λέγει ὁ Κωμικός, «τῶν ἀναιδῶν ἀναιδέστερος». Ἀντετύπωσε, φίλε μου, τὴν ἔκδοσιν τοῦ Heyne καὶ χωρὶς κἂν νὰ τὸν ὀνομάσῃ εἰς τὸ προοίμιον, λέγει ἀνερυθριάστως εἰς τοὺς ὁμογενεῖς του, « Δέξασθε τοίνυν ὦ παῖδες Ἑλλήνων, ἐκ τῶν πόνων τῶν ἐμῶν καὶ τοῦτο ». Θέλουν τὸ δεχθῆν οἱ ταλαίπωροι καὶ τοῦτο, καὶ τούτου χειρότερα, ἐπειδὴ εἶναι γυμνοὶ ἀπὸ βιβλία. Ἀλλὰ σύ, κατάρατε λογοκάπηλε, πῶς ὑποφέρεις νὰ κάμνῃς ἐργαστήριον καὶ πορισμὸν τὴν γυμνότητα τοῦ γένους σου, καὶ νὰ πέμπῃς εἰς αὐτοὺς ἐκδόσεις ἀντιγραμμένας ἀπ' ἄλλους, καὶ καλάς, ἂν ἦσαν μόνον ἀντιγραμμέναι, καὶ ὄχι μολυσμέναι μὲ τὰς ἀνοήτους σημειώσεις σου; Ἤθελεν εἶσθαι ἀφορμὴ εὔλογος, ἐπειδὴ φυλάττει τὸν ἀνώνυμον, νὰ γράψω τι εἰς τὸν Λ περὶ τῆς ἀναιδεστάτης ἐκδόσεως ταύτης, ἐὰν δὲν ἐφοβούμην τὰς ἀνοήτους ὑποσημειώσεις καὶ τὰ σεντούκια τοῦ ἄλλου Παπᾶ. Ἴδες, φίλε, τοὺς διεξοδικωτάτους καὶ χωρὶς πόνων πολλῶν νὰ γένωσιν ἀδυνά-

τους γενεαλογικοὺς πίνακας τῆς μυθολογίας· ἄλλο δὲν διαφέρουσιν ἀπὸ τοὺς συνταχθέντας ἀπὸ τὸν Heyne, πλὴν εἰς ὅσα ἐπρόσθεσεν αὐτὸς σφάλματα τυπογραφικά. Δὲν σὲ λέγω παραμύθια. Ζήτησον τὴν ἔκδοσιν τοῦ Heyne εἰς τέσσαρα μικρὰ τομίδια τυπωμένην εἰς Γοττίγγαν κατὰ τὸ 1782, καὶ παράβαλέ την. Ταύτην σὲ λέγω καὶ ὄχι τὴν δευτέραν τὴν πρὸ ὀλίγων χρόνων, ἂν καὶ ἦναι πιθανόν, ὅτι ἐφύλαξε καὶ εἰς ταύτην ὁ Heyne τοὺς πίνακας. Πιθανὸν ὅτι ἐλεηλάτησεν ὁ ἀναιδὴς παπᾶς καὶ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Κλαυερίου, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχω καιρὸν νὰ ἐρευνήσω. Εἰς τὸν Παλαίφατον ἀκόμη χειρότερα· διορθώσεις ἄλλων, τὰς προβάλλει ὁ ἀναθεματισμένος ὡς ἰδικάς του. Ἀπὸ τὰς διαφόρους γραφὰς δὲν ἐστάθη καλὸς νὰ ἐκλέξῃ τὰς πιθανωτέρως γνησίας. Τί νὰ σὲ εἴπω; Τοιοῦτον ἀναίσχυντον Παπᾶν δὲν ἐγνώρισα ἀκόμη. Τὸ ἐπινόημα τῆς ἀνωνυμίας εἶναι ὁμολογία ἥττας δι' ὅσα ἔγραψα κατ' αὐτοῦ, καὶ ζητεῖ μὲ τοῦτο νὰ ἐλευθερωθῇ εἰς τὸ ἑξῆς ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀπολογίας. Ἔκαμεν ὁ *ἐτεπσίζης* τοῦτον τὸν ἁπλοῦν λογισμόν· ἂν σιωπήσωσιν οἱ (καθὼς ἐπαφροδίτως τοὺς ὀνομάζει) ὀνυχοτρῶκταί μου, ἀκολουθῶ ἥσυχα τὸ ἔργον τῆς καπηλείας μου· ἂν βοήσωσι, τοξεύουσι κατ' ἀνωνύμου· τί μὲ μέλει; ἀκολουθῶ καὶ πάλιν paisiblement mon commerce.

Ὑγίαινε! καὶ καῦσον ὅλα μου τὰ γράμματα.

Δὲν ἔχω καιρὸν νὰ ἐξετάσω ταύτην τὴν ὥραν τὰ φύλλα τοῦ Λ. Ε, διὰ νὰ σὲ εἴπω τί μ' ἔστειλες ἕως τώρα. Τὸ L καὶ Μ τῆς Γραμματικῆς ἔλαβα.

Περὶ τοῦ Σανδυκίου, ἐνθυμᾶσαι ἂν εἶπα τίποτε εἰς τὸν Ἡλιόδωρον ἢ ἄλλου; Καιρὸν δὲν ἔχω ὁ ταλαίπωρος νὰ ἐξετάσω.

150.

28 Νοεμβρίου 1811.

Φίλε Ἀλέξανδρε,

Σὲ συλλυποῦμαι διὰ τὴν φθορὰν τοῦ υἱοῦ, ἀλλὰ σὲ συγχαίρω ἀπὸ ψυχῆς διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς μητρός, τῆς ἀγαπητῆς σου συζύγου, τὴν ὁποίαν προσκυνῶ.

Ἐδῶ κλεισμένην εὑρίσκεις τὴν πρὸς τὸν Ζ. σφράγισε καὶ στεῖλέ την, καὶ κάμε τὰ δυνατά σου νὰ τοὺς καταπείσῃς νὰ ἀνοίξωσι τὰ σανδύκια τοῦ Λιβόρνου.

Ἀπὸ τὸν βιβλιοπώλην τοῦ Βαταυικοῦ Λουγδούνου S. et J. Luchtmaus ἔλαβα ἐπιστολήν, διὰ τῆς ὁποίας μὲ ἐρωτᾷ ἐὰν ἀληθῶς ἀπέθανεν ὁ Ζωσιμᾶς τῆς Λιβόρνου, καὶ ἂν ὁ ζῶν Ἀναστάσιος ἦναι νόμιμός του κληρονόμος. Τὸν ἀπεκρίθην πάραυτα, νὰ ἀκολουθήσῃ ἀφόβως τὰς προσταγὰς τοῦ ζῶντος. Ἡ αὐτὴ ἐρώτησις πιθανὸν ὅτι μέλλει νὰ ἔλθῃ καὶ ἀπὸ Λειψίαν. Ὡς τόσον καλὸν εἶναι ὅτι σ' ἔδωκαν τὴν τοιαύτην ἐπιστασίαν. Σὺ ὅμως, φίλε, ὡς καὶ ἄλλοτε τὸ εἶπα, πρέπει νὰ φροντίσῃς νὰ συμμετρήσῃς τὰς δυνάμεις μὲ τὰς ἐργασίας σου, καὶ νὰ κινήσῃς πάντα λίθον νὰ εὕρῃς βοηθὸν ἄξιον νὰ σοῦ κουφίζῃ τὸ βάρος. Πρέπει πρὸς τούτοις νὰ μὴν ὑπουργῇς τοὺς πλουσιωτέρους σου δωρεάν, ἀλλὰ νὰ ἀπολαμβάνῃς τὴν χρεωστουμένην ἀμοιβὴν εἰς τοὺς κόπους σου.

Ταύτην τὴν ὥραν ἑτοιμάζει ὁ Allais τὴν Πάλαν περιέχουσαν Ἰσοκράτεις, Προδρόμους, καὶ ἄλλα. Τὸν ἐμήνυσα νὰ βάλῃ καὶ τὸν Ἀγάθωνα τοῦ Wieland. Ὅταν μὲ φέρῃ τὴν σημείωσιν, θέλω σὲ τὴν πέμψει, ἡ Πάλα πέμπεται πρὸς τὸν Franck. Ἰδοὺ σὲ πέμπω καὶ τῶν *Ἡμαρτημένων διόρθωσιν τῆς Γραμματικῆς* μέχρι τοῦ

Μ στοιχείου. Τὸ Ν καὶ τὰ καθεξῆς δὲν μ' ἔστειλες ἀκόμη.

Τὸν Λόγιον Ἑρμῆν ἔχω τώρα ἀνελλιπῆ μέχρι τοῦ *Υ* στοιχείου. Εἰς τὸ ἑξῆς ἄρχισε νὰ μὲ πέμπῃς ἀπὸ τοῦ Χ καὶ τὰ ἀκόλουθα διπλᾶ, ὅταν εὑρίσκῃς μέσον ἀδάπανον. Δὲν ἔχω καιρὸν περισσότερον. Ὑγίαινε.

151.

5 Δεκεμβρίου 1811.

Ἀλέξανδρε φίλε,

Τὴν 28 τοῦ περασμένου ἀπεκρίθην εἰς τῆς 13 ἐπιστολήν σου, περικλείσας καὶ τὴν πρὸς τοὺς Z. Τὸ περὶ τοῦ ὁποίου σ' ἔγραφα κιβώτιον, AB N° 1 ἐστάλη τὴν 30 πρὸς τὸν Φράγκ διὰ τοῦ Allais, διὰ νὰ σὲ τὸ πέμψῃ ἐκεῖθεν.

Τὸ κιβώτιον περιέχει 15 *Προδρ. Ἑλλην. Βιβλιοθήκης* καὶ 15 *Ἰσοκράτας* πρῶτον καὶ δεύτερον τόμον, μετὰ τῶν εἰκόνων καὶ τῶν ἐπιγραφῶν. Ἔχει πρὸς τούτοις καὶ τρεῖς ἀριθμούς, ἤγουν τρία τετράδια (5, 6 καὶ 7) τῆς περὶ παίδων ἀγωγῆς ἐφημερίδος, καὶ τὸν ζητηθέντα Ἀγάθωνα 3 τόμ. fr. 6.

Ἀλλὰ παρὰ ταῦτα περιέχει ἰδικά μου τὰ ἑξῆς.

Köch. Tableau des revolutions del'Europe	Tom.	3	fr.	22 —
2 exemplaires reliés du dictionnaire Grec-francais de Planche	»	2	»	33 —
Noël Dictionnaire de la fable.	»	2	»	19 —
— Leçons de litterature et dela morale.	»	2	»	10.50
Roujoux, Revolution des Sciences . . .	»	3	»	13 —
Ginguené, Litterature d'Italie οἱ τρεῖς τόμ. 1, 2 καὶ 3.	»	3	»	16 —
Traité dela Morale des pères del' Eglise .	»	1	»	6 —
				119.50

Τώρα νὰ σὲ εἴπω τὶ μὲ ἠνάγκασε νὰ σὲ στέλλω βιβλία διὰ λογαριασμόν μου. Εἶναι τώρα χρόνος καὶ ἐπέκεινα ὁποῦ ἐχρεωκόπησαν διάφοροι βιβλιοπῶλαι. Ἐγὼ μ' ὅλον ὅτι (διὰ τὰς ἁμαρτίας μου) ἔχω συναλλάγματα μέ τινας ἐξ αὐτῶν διὰ τὰς ἐκδόσεις μου, δὲν ἐβλάφθην πλὴν ἀπ' ἕνα 109 $^1/_2$ φρ. διὰ λογαριασμὸν τοῦ Σπανιολάκη ἀπὸ Ἱπποκράτας καὶ Θεοφράστους. Εἰς ἄλλους ὅμως ἔχω σκορπισμένα καὶ Ἱπποκρ. καὶ Θεοφρ. καὶ τόμους τῆς Ἑλλ. Βιβλ. Ἀπὸ τούτους οἱ μὲν εἶναι ἀσφαλεῖς, ἄλλοι δέ τινες ὄχι τόσον βέβαιοι, ἐκ τῶν τελευταίων εἶναι ὁ Allais ἐκ τοῦ ὁποίου ἔλαβα τὰ ἀνωτέρω βιβλία πλὴν τοῦ Traité de la morale etc. Εἶναι καλὸς νέος καὶ ἔξυπνος καὶ ἐπιμελητής, ἀλλ' ὅμως νέος καὶ φιλόπλουτος· καὶ διὰ τοῦτο τὸ φιλόπλουτον κινδυνεύει νὰ χάσῃ 9000 fr. εἰς τὸν βιβλιοπώλην τῆς Λειψίας Reclam. Ἀναγκάσθην λοιπὸν νὰ τὸν ζητῶ βιβλία sans faires semblant de rien, καὶ ἴσως ἀναγκασθῶ νὰ τὸν ζητήσω καὶ ἄλλα. Ἐδῶ κλεισμένην σὲ πέμπω καὶ τὴν σημείωσίν του, τὴν ὁποίαν στρέψε μ' ὀπίσω. Αὐτὰ δὲ τὰ βιβλία, ἰδὲ ἂν ἦναι τρόπος νὰ τὰ πωλήσῃς διὰ λογαρισμόν μου προσθέτων εἰς τὴν τιμὴν 5 ἢ 10 τὰ 100, ἢ μὴ προσθέτων μηδὲ τίποτε, ἂν ἡ προσθήκη κάμνῃ τὴν πώλησιν δυσκολωτέραν.

Ἴσως ἀγαπᾷς ν' ἀκούσῃς καὶ τὴν περὶ αὐτῶν κρίσιν μου. Τὸ Λεξικὸν τοῦ Planche, καὶ χειρότερον ἀπ' ὅ,τι εἶναι ἂν ἦτο, δὲν εἶναι χρεία νὰ μάθῃς παρ' ἐμοῦ, ὅτι εἶναι ἀναγκαιότατον εἰς τοὺς ἡμετέρους. Τὸ πασίδηλον τῆς ἀνάγκης ταύτης μ' ἔκαμε νὰ λάβω δύο σώματα. Τὸ αὐτὸ λέγω καὶ διὰ τὸ dictionnaire de la fable. Ἂν καὶ ὁ συγγραφεὺς ἦναι φανερὸς εἰς ὅλους λογοκάπηλος, ἔχων ὅμως παρὰ τὴν καπηλείαν καὶ ἀληθινὴν προ-

κοπὴν (καὶ κατὰ τοῦτο ἀνόμοιος μὲ τοὺς ἡμετέρους Δούκας) καταγίνεται εἰς πράγματα ἀληθῶς ὠφέλιμα. Ἴσως προτιμηθῇ καὶ ἐμοῦ, καὶ ἄλλων ἀξιωτέρων ἐμοῦ, νὰ ἐμβῇ καὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ὅπου εἶναι ταύτην τὴν ὥραν τόπος σχολάζων.

Τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως εἶναι καὶ τὸ Léçons de litterature etc. τὸ ἐφυλλομέτρησα ὀλίγον, καὶ σὲ συμβουλεύω, ἂν ἔχῃς καιρόν, νὰ τὸ φυλλομετρήσῃς ἐν παρόδῳ πρὶν τὸ ἀποξενωθῇς· εἶναι ἀπάνθισμα ἐγκυκλοπαιδικὸν ὅλων τῶν κλασικῶν Γαλατῶν πεζῶν καὶ ποιητῶν, ἐπιτήδειον νὰ προξενήσῃ καὶ χρηστοήθειαν καὶ χρηστογλωττίαν, διὰ τὴν καλὴν ἐκλογὴν τοῦ πραγματικοῦ ἐνταυτῷ καὶ τοῦ λεκτικοῦ. Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι τὰ ἀναγκαῖα, ἢ τοὐλάχιστον χρήσιμα.

Ἄριστα δὲ καὶ κλασσικὰ εἶναι τὸ Tableau des revolations de l'Europe, καὶ τὸ Litterature d'Italie. Τὸ πρῶτον ἴσως τὸ γνωρίζεις· τὸ δεύτερον εἶναι νέον. Καὶ οἱ δύο συγγραφεῖς εἶναι ἀπὸ τὸν πολλὰ μικρὸν ἀριθμὸν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ὅταν γράφωσι, συλλογίζονται ὄχι τί θέλουν εἰπεῖν περὶ τῶν γραμμένων οἱ σύγχρονοί των, ἀλλὰ τί μέλλει νὰ κρίνῃ ἡ ἐπερχομένη γενεά, κριτὴς δίκαιος καὶ ἀδυσώπητος. Ἡ Litterature d'Italie δὲν ἐτελείωσεν ἀκόμη· μετ' ὀλίγον μὲ λέγει ὁ Thurot ὅτι θέλει ἐκδοθῆν ὁ τέταρτος τόμος.

Τὸ τοῦ Roujoux δὲν ἐξεύρω τί πρᾶγμα εἶναι, τὸ ἐπρόσθεσα ὅμως εἰς τὴν Litterature d'Italie ὡς βιβλίον ὁπωσοῦν ἀναλόγου ὕλης.

Τὸ Traité de la morale de l'Eglise τὸ ἐγνώρισα (εἶναι 35 χρόνοι τώρα) εἰς τὸ Ἀμστελδὰμ καὶ τὸ ἀνέγνωσα δὲν ἐμπορεῖς νὰ λογιάσῃς μὲ πόσην ἡδονήν. Διὰ-

λεκτικὴ ἰσχυρὰ καὶ ἀκαταμάχητος. Ἔπειτα ἐδῶ πρὸ χρόνων τὸ ἐζήτησα καὶ δὲν τὸ εὗρηκα, ἢ διότι εἶναι κατὰ τῶν Δυτικῶν, ἢ διότι εἰς τὰ τοιαῦτα ἀδιαφοροῦν ὅλως οὗτοι. Ὅπως ἂν ἦναι, τὸ βιβλίον εἶναι σπάνιον καὶ διὰ τὴν παλαιότητά του. Μίαν τῶν ἡμερῶν ἐρευνῶν ἄλλα βιβλία εἰς τὴν παραποταμίαν ἀπὸ τὰ ὀνομαζόμενα ἀπὸ τούτους bouquins, ἔπεσα εἰς αὐτό, τὸ ἀνεγνώρισα μετὰ χαρᾶς ὡς παλαιόν μου φίλον, καὶ ἐξαγόρασα ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς φθορᾶς διὰ 3 φρ., καὶ ὄχι 6 ὡς τὸ γράφω εἰς τὸν λογαριασμόν. Τοῦτο σὲ λέγω, διὰ νὰ τὸ πληρώσῃς 3 μόνα φρ. ἐὰν κατὰ τύχην ἐπιθυμήσῃς νὰ τὸν κάμῃς φίλον. Ἐὰν ὅμως τὸ στείλῃς εἰς ἄλλον κανένα πρόσεχε εἰς τίνα τὸ στέλλεις, μηδὲ φανερώσῃς τὄνομα τοῦ προξενήσαντος καὶ γνωστοποιήσαντος τοῦτο εἰς σέ. Διότι εἶναι ἐπιτηδειότατον νὰ καθαρίσῃ τὰς κεφαλὰς ἀπὸ πολλὰς αἰσχρὰς προλήψεις, διὰ τοῦτο χρειάζεται προσοχὴν καὶ ὁ ἔπαινος καὶ ἡ σύστασις αὐτοῦ. Ἂν πέσῃ εἰς χεῖρας ἀνδρὸς νοῦν ἔχοντος, ἐμπορεῖ νὰ φέρῃ μέγαν καρπόν. Ἴσως δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἀνωφελὲς νὰ πέσῃ καὶ εἰς χεῖρας ἀνοήτου, καὶ ὁ ἀνόητος οὗτος νὰ ἀνακομβωθῇ νὰ τὸ ἀνασκευάσῃ. Τοιαύτῃ ἀνασκευὴ καὶ γνωριμώτερον εἰς τὸ ἔθνος καὶ ἰσχυρότερον θέλει τὸ καταστήσειν. Τοιαύτη εἶναι τῆς ἀληθείας ἡ ἀκαταμάχητος ἰσχύς, ὅταν μάλιστα δείχνεται ἀπὸ τὸν ὅστις ἐξεύρει νὰ τὴν δείξῃ.

7 Δεκεμβρίου. Σήμερον λαμβάνω τὴν μακρὰν ἐπιστολήν σου τῆς 22 Νοεμβρίου, καὶ ἄλλην ἐν ταυτῷ ἀπὸ τὸν εἰς Ἀμστελδὰμ Στεφ. Παλαιολόγον, ὅστις ζητεῖ βοήθειαν ἀπ' ἐμὲ διὰ τὸ ὁποῖον ἀπήντησεν ἀπὸ τοὺς τελώνας ἐμπόδιον νὰ σὲ στείλῃ τὰ ζητούμενα σώματα τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης· ἀλλὰ τίνα βοήθειαν νὰ τὸν

βοηθήσω μηδ' ἐγὼ δὲν ἐξεύρω. Σήμερον θέλω λαλήσει τὸν Allais περὶ τούτου. Ὡς τόσον ἀποκρίνομαι εἰς τὴν ἐπιστολήν σου.

Δὲν ἔλαβα διὰ πόστας μηδὲ δι' ἄλλου τινὸς μέσου φύλλον τῆς Σμυρναϊκῆς ἐπιστολῆς. Τὸ δὲ πρὸ τούτου τῆς Γραμματικῆς (δὲν ἐνθυμοῦμαι ποίου στοιχείου) εἶναι βέβαιον πάλιν σὲ λέγω ὅτι τὸ ἔλαβα ἀδάπανον ἀπὸ τὸν διαμοιραστὴν (facteur) τῆς πόστας· ἀλλ' ἂν ἔφερεν ἐπιγεγραμμένα σημεῖα ἀριθμῶν, δὲν ἐνθυμοῦμαι. Βλέπω κ' ἐγὼ ὅτι τὸ τετράδιον N τοῦ Λογ. Ἑρμ. δὲν λείπει. Μ' ἐρωτᾷς πῶς ἔλαβα τὸ S. ἐπροκόψαμεν ! ! ! εἰς τοιαύτας ἐρωτήσεις, ποτὲ μὴ προσμένῃς ἀπόκρισιν. Νομίζεις ὅτι ἔχεις νὰ κάμῃς μὲ ἄνθρωπον δυνατὸν καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα. Λανθάνεσαι φίλε. Τοῦτο μόνον ἐξεύρω ὅτι τὸ ἔλαβα, ὡς καὶ τὰ ἀκόλουθα δύο Τ καὶ Υ. Ὡσαύτως ἐξεύρω ὅτι ἄλλη ἦτο ἡ σταλεῖσα διὰ τοῦ Min. des A. E. δέσμη καὶ πληρωθεῖσα 6 : 15, καὶ ἄλλη διὰ τοῦ Θεολόγου σταλεῖσα εἰς ἐμὲ ἀδάπανος. Ὅθεν μὴν ἁμαρτάνῃς ὑποπτευόμενος, ἂν καὶ τὰ βυζαντινὰ παλληκάρια δίδωσι πολλάκις ἀφορμὴν καὶ χώραν εἰς τοιαύτας ὑποψίας. Ὁ ἀγενέστατος οὗτος Θεολόγος δὲν ἦλθε ποτὲ πρὸς ἐμέ, τὸ ὁποῖον συγκαταριθμῶ μὲ τὰ πολλὰ ὀλίγα εὐτυχήματα τὰ συμβάντα εἰς τὴν ἀτυχεστάτην μου ζωήν· καὶ μ' ὅλον τοῦτο, ὁσάκις μ' ἀπαντήσῃ, ἀπορεῖ ὅτι δὲν ὑπῆγα ποτὲ ἐγὼ ὁ γέρων εἰς αὐτοῦ τοῦ νέου ἐπίσκεψιν. Ὄχι μὲ ναύτας, ἀλλὰ μὲ Τούρκους πρέπει νὰ ἦναι ἀναθραμμένος, ὅστις τολμᾷ νὰ ἐκφωνήσῃ des insolences de cette force. Ταλαίπωρον Ἑλληνικὸν γένος ! πότε μέλλεις νὰ λουσθῇς καὶ νὰ καθαρισθῇς ἀπὸ τὴν λέπραν τοιαύτης καὶ τοσαύτης ἠλιθίου ἀπαιδευσίας !

Βλέπω καὶ πάλιν τὰ ὑλακτήματα (clabaudages) τῶν Βυζαντινῶν νομοθετῶν τῆς γλώσσης καὶ ἀπορῶ περὶ τῆς τόσης αὐτῶν σοφίας. Μ' ὅλον ὅτι ἡ ἡλικία μου καὶ ἡ εἰς τὴν Εὐρώπην μακρὰ διατριβή μου μεταξὺ ἀνδρῶν φωτισμένων ὑποθέτουσιν ἔρευναν περισσοτέραν τῶν τοιούτων, σὲ βεβαιόνω χωρὶς ὑπόκρισιν μετριοφροσύνης ὅτι ποῦ μέλλει νὰ καταντήσῃ ἡ ποίαν μορφὴν θέλει λάβειν ἡ **Ῥωμαίκιά** μας, δὲν τὸ ἐξεύρω, μὰ τὴν φιλίαν μας! δὲν τὸ ἐξεύρω. Παρὰ τὸν ὅρκον, ἄλλη ἀπόδειξις τῆς ἀληθοῦς ἀγνοίας μου εἶναι ὅ,τι πολλάκις σὲ εἶπα, ὅ,τι σὲ λέγω πάλιν, καὶ νὰ λέγῃς τὸν Κούμαν σὲ συμβουλεύω. Ποῖον ; Ἂν νομίζετε τὴν μέσην ὁδὸν (ὡς κ' ἐγὼ τὴν νομίζω) καλήν, πατεῖτε την μὲ σιωπὴν καὶ ἡσυχίαν, διὰ τὸν κίνδυνον μὴ συσταθῶσιν αἱρέσεις. Ὅτι ἂν τοῦτο συμβῇ, γίνεται πλέον ἄδηλον εἰς τίνα μέλλει νὰ μείνῃ ἡ νίκη· εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον, ἢ à un tas d' ignorants intrigants, οἱ ὁποῖοι ἔχουν εἰς χεῖρας καὶ ὅπλα, τὰ ὁποῖα στεροῦνται οἱ ὀπαδοὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου. Ἔχει βέβαια ὁ Κούμας ἐπιτήδειον ὅπλον τὴν σχολήν του, καὶ τοὺς ἀκροατάς του, οἱ ὁποῖοι πιθανὸν ὅτι θέλουν τὸν συνοδεύσειν εἰς τὴν μέσην ὁδόν. Ἀλλ' εἶναι ἱκανὸν τὸ ὅπλον τοῦτο νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὸν Λ. Ε, εἰς τὸ Βουκουρεστινὸν Λ, καὶ εἰς τὴν Βυζαντινὴν φατρίαν ; Μὴ πολὺ θάῤῥος, φίλε μου, εἰς τὸν ὀρθόν σου λόγον, μηδ' εἰς τὴν μέσην ὁδόν σου. Βάδιζέ την ἥσυχα, sans faire semblant de rien, καὶ ἄφες καὶ τοὺς μακαρονίζοντας καὶ τοὺς χυδαΐζοντας, ἀκόμη καὶ τοὺς ὑποκρινομένους ὅτι ἀκολουθοῦν καὶ αὐτοὶ τὴν μέσην ὁδὸν νὰ πολεμῶσι πρὸς ἀλλήλους, ἕως νὰ τοὺς ὑποτάξῃ ἢ ὁ ὀρθὸς λόγος, ἢ κἂν συγγραφεύς τις, πεζὸς ἢ ἔμμετρος, διάφορος ἀπ' αὐτοὺς ὅλους

τοὺς ἀνόστους καὶ ἀνοήτους λέξεων συῤῥάπτας. Ζητοῦν οἱ ἐξοχώτατοι οὗτοι ἰατροὶ νὰ ἰατρεύσωσι τὴν γλῶσσαν πρὶν ἐρευνήσωσιν ἢ νοήσωσι ποῖον εἶναι τὸ πάθος τῆς γλώσσης, καὶ πόθεν πρέπει ν' ἀρχίσωσι τὴν θεραπείαν. Ζητοῦν νὰ οἰκοδομήσωσι πρὶν συνάξωσι τῆς οἰκοδομῆς τὴν ὕλην, ἡ ὁποία εἶναι αἱ ἀναρίθμητοι λέξεις σπαρμέναι εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἄγνωστοι ἀκόμη εἰς τὰ λεξικά, καὶ τῶν ὁποίων πρέπει πρῶτον νὰ διορισθῇ ἡ ἀξία (la valeur des mots), καὶ ὁ τόπος τῆς οἰκοδομῆς ὅπου πρέπει νὰ ἐμβῇ πᾶσα μία. Διὰ ταύτην τῆς ἀξίας τὴν ἄγνοιαν καὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχαίων καὶ τῶν σημερινῶν χυδαΐζουν καὶ οἱ χυδαΐζοντες, μακαρονίζουν καὶ οἱ μακαρονίζοντες. Ἀλλ' ἡ γνῶσις τούτων εἶναι πρᾶγμα ἀδιάφορον, ἔλεγε δὲν ἐξεύρω εἰς ποῖον μέρος τοῦ Λ. Ε., χωρὶς νὰ στοχασθῇ ὅτι τὰ ἀναρίθμητα σφάλματα τοῦ λεξικοῦ του προέρχονται ἀπὸ τὴν ἄγνοιαν de la valeur des mots, μηδὲ νὰ συλλογισθῇ ὅτι « Ἀρχὴ παιδεύσεως ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις» ὡς ἔλεγεν ὁ φρόνιμος Ἐπίκτητος.

Κ' ἐγὼ μὲ τὴν γνώμην σου εἶμαι περὶ τοῦ Πανιερωτάτου. Κοῦφα πράγματα, καὶ ὁρμήματα εἰς ἐπιχειρήσεις πραγμάτων τῶν ὁποίων τὴν δυσκολίαν δὲν εἶναι καλὸς νὰ ἐξετάσῃ. Ἂς προβιβασθῇ ὅπου καὶ ὅπως θέλει· ὅσον ὑψηλότερα ἀναβῇ τόσον φανερωτέρα θέλει γενῇ ἡ ταπεινότης καὶ πρὸς ὠφέλειαν τῆς πατρίδος νεκρικὴ νωθρότης του. Ὅτι διὰ μὲν τὰς μεταφράσεις, καὶ ἂν εἶχεν ὅλα τὰ βοηθήματα, ἡ ἀμέλειά του ἤθελεν εἶσθαι συγγνωστή «Οὐ παντὸς πλεῖν εἰς Κόρινθον ». Ἀλλ' ὁ τόπος τὸν ὁποῖον κατέχει, δίδει πολλὰς καὶ καλὰς ἀφορμὰς εἰς αὐτὸν νὰ συνδράμῃ καὶ νὰ συνεργήσῃ εἰς θεραπείαν τοῦ πληγωμένου του γένους.

Περὶ Ὁμήρου μὴ λαλήσῃς πλέον τίποτε εἰς τοὺς Ζ. μηδὲ πρὸς ἄλλον κανένα. Λέγεις, « Τοῦτο σὲ λέγω, ὄχι διὰ νὰ παραιτηθῇς τὸ ἐπιχείρημα, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξεύρῃς **διὰ** νὰ οἰκονομήσῃς τὸ πρᾶγμα ». Ἡ τελευταία πρόθεσις εἶναι περιττή.

11 Δεκεμβρίου.

Βλέπω τὴν περὶ Ξενοκράτους τύφλαν τῆς μνήμης μου. Ὑπομονή ! Ἐκ τούτου συμπέρανε ἂν ἤμαι καλὸς νὰ σ' ἀποκριθῶ ποῖον φύλλον τῆς Γραμματικῆς ἔλαβα ἀδάπανον. Ὅτι ἔλαβα ἓν τοιοῦτον διὰ τῆς πόστας ἀδάπανον εἶναι ἀσφαλῶς βέβαιον, ἀλλὰ ποῖον ; ὁ Θεὸς μόνος τὸ ἐξεύρει. Ἔχω ταύτης τώρα τὰ μέχρι τοῦ Μ. Μὲ λείπει τὸ Ν καὶ τὰ ἑξῆς. Βλέπω ὅτι μεταφράζει τὴν ε'. ἔκδοσιν. Ἔχω ἐγὼ τὴν τετάρτην σταλμένην ἀπὸ τὸν συγγραφέα. Μ' ἔστειλε καὶ τὴν ε', ἀλλ' ἐχάθη· καὶ δὲν τὴν ἐζήτησα, διότι ἔμαθον ὅτι ἑτοιμάζει ς'. Τὰ παραλειφθέντα ἀπὸ τὸν μεταφραστὴν λέγω κ' ἐγὼ μὲ σέ, « Εἴθε νὰ μὴν εἶναι ἀναγκαῖα ! »

Τὸν Ὀρειβάσιον πάλιν σ' ἐνθυμίζω νὰ μὲ τὸν προξεξενήσῃς ἀπὸ τοὺς Ζ.

Ὁ Βάμβας γνωρίζει τὸν περὶ τοῦ ὁποίου μὲ γράφεις Παΐσιον, καὶ δὲν ἀπόρησεν εἰς τὴν εὐσυνειδησίαν (delicatesse) τοῦ ἀνδρός, παντάπασιν ἐναντίαν εἰς τὴν σπουδαρχίαν καὶ σπουδοχρηματίαν τοῦ Κυριακοδρομίτου· εἶμαι νὰ σχάσω, ὅτι δὲν εὑρίσκω τὴν ὁποίαν μ' ἔγραψεν ἀπὸ Λιβόρνου ἐπιστολὴν ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἐκεῖθεν ἀποδημίας. Παραβάλλων ἐκείνην μὲ τὴν νῦν σιωπὴν (πρὸς τίνα ; πρὸς ἐμέ, τὸν ὁποῖον τόσον ἐσέβετο, καὶ εἰς τοῦ ὁποίου τὴν πατρίδα σχολαρχεῖ) ἤθελες πληροφορηθῆν ὅτι c'est un polisson. Ἐμάντευσεν ὁ διάβολος τὴν

ἀπόκρισιν, καὶ μ' ἐστέρησε τῆς ἡδονῆς νὰ τὸν μαστίξω ὡς τὸν ἔπρεπε. *Χοσουντούν!* Ἴσως παρασταθῇ καμμία ἄλλη ἀφορμὴ νὰ τὸν κυριακοδρομήσω.

Ἐπαινῶ τὴν ἀπόφασίν σου νὰ μὴ φορτόνεσαι εἰς τὸ ἑξῆς ἐκδόσεις βιβλίων. Ἀρκεταὶ εἶναι φίλε, εἰς σὲ αἱ ἐμπορικαὶ φροντίδες. Περὶ δὲ φιλολογίας περιορισου εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν δοκίμων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, ἐκ τῶν ὁποίων (πάλιν σὲ λέγω) δὲν ἐμπορεῖς νὰ φαντασθῇς πόσην ὠφέλειαν λαμβάνει τις εἰς τὸ νὰ γράφῃ τὴν σημερινὴν ἡμῶν γλῶσσαν.

Ἄφες τὸν λογοκάπηλον νὰ κυλίεται εἰς τὰ πηλά του. Ὅσον περισσότερα γράφῃ, τόσον θέλει στηλιτεύσειν περισσότερον τὴν παχυδερμίαν του. Ἡ τῶν μυθογράφων ἔκδοσις est fort divertissante. Ἴδε εἰς τοῦ Φισχήρου τὴν ἔκδοσιν μαρτυρίας μυθογράφων Λατίνων· τοὺς ὁποίους ἐπειδὴ δὲν ἀνέγνωσε, μήτε καλὸς εἶναι ν' ἀναγνώσῃ ποτέ, διαστρέφει τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ὡς τὸν δόξει. Εἰς τὴν σελ. 251 εἰς τὴν σημ. ἀντὶ τοῦ *Πλάκιδον ἐν μύθοις* λέγει ὁ Βωμολόχος *Πλάκιθον ἐν μύθῳ*. Καὶ ὑπομονὴ εἰς τοῦτο· ἀλλὰ τὸν ἀκόλουθον στίχον. *Τζέτζην ἐν σχολίοις παρὰ Λυκόφρονι*, τοῦτο εἰς χαρακτῆρα λόγου ὑπομνηματιστικόν· (en style de commentateur) σημαίνει ὅτι ὁ Λυκόφρων, ποιητὴς ἀκμάσας 300 σχεδὸν ἔτη πρὸ Χριστοῦ, ἀναφέρει τὸν ἀκμάσαντα δώδεκα ἑκατονταετηρίδας μετὰ Χριστόν, Τζέτζην. Δὲν ἐκατάλαβεν ὁ Κτηνώδης ὅτι ἔπρεπε νὰ εἴπῃ *Τζέτζην ἐν τοῖς εἰς τὸν Λυκόφρονα σχολίοις*. Σελ. 268 στ. 1, Γράφει τὴν κακὴν γραφὴν εἰς τὸ κείμενον *Ἐπίεσαν*, βάλλει εἰς τὴν σημείωσιν τὴν ὄχι ὀρθωτέραν τοῦ Φισχήρου *Ἐπῆεσαν*, καὶ τὴν ἐξηγεῖ *Ἦσαν ἐπὶ τοῦ τείχους*, καὶ ἀπὸ ταύτην τὴν ἐξή-

γησιν κἂν δὲν ἐκατάλαβεν ὅτι ἡ γνησία γραφὴ ἔπρεπε νὰ ἦναι *Ἐπῆσαν*. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἔλλειψις κρίσεως· τὸ δὲ προστιθέμενον ἀμέσως *ἄλγεα φέροντες πολεμίοις* (παρῳδία τοῦ Ὁμήρου, «Μυρί' Ἀχαιοῖς ἄλγεα ἔθηκε»), τί νὰ τὸνομάσῃ τις; ἦτο καιρός, ἦτο τόπος τοιαύτης προσθήκης; quel à propos! quel goût! quel animal! εἰς τὸ τέλος τοῦ περὶ Ὕδρας αὐτοῦ τούτου κεφαλαίου, λέγει ὁ Παλαίφατος, *καὶ τὴν Ὕδραν ἀναιρεῖ*, Γράφε *Καὶ τὴν Ὕδραν αἱρεῖ* (ἐξ ΗΔ), Τοῦτο λέγω ὄχι δι' αὐτὸν πλέον· c' est trop fin pour sa tête, ἀλλὰ διὰ νὰ διορθώσῃς σὺ τὸν Παλαίφατόν σου. Κατὰ τὸν μῦθον, εἶναι καλὸν τὸ *Ἀναιρεῖ* (*tuer*)· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐξήγησιν, ἢ παρεξήγησιν, τοῦ Παλαιφάτου, ἡ Ὕδρα εἶναι πολίχνιον. Ὅθεν εἶναι βέβαιον ὅτι ἔγραψεν *τὴν Ὕδραν αἱρεῖ* (il prit le bourg d' Hydra). Ἡ *Ἀνὰ* πρόθεσις ἐγεννήθη ἀπὸ ἀντιγραφέα (ὅμοιον εἰς τὴν σοφίαν μὲ τὸν Παπαδούκαν) ὅστις ἐδίπλωσε τὴν τελευταίαν συλλαβὴν τοῦ *Ὕδραν*. Σελ. 270 στ. 1 *τοῦ περὶ Ἀλκήστιδος κεφαλαίου*, γράφει ὡς ἔγραψαν καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ *Λέγεται μύθος τραγικῴδης, ὡς δὴ* κτλ. χωρὶς νὰ συλλογισθῇ ὁ καλὸς γραμματικὸς κἂν ἐκ τῆς ἀναλογίας τῆς γλώσσης, ὅτι τὰ κτητικὰ δὲν σχηματίζονται εἰς ωδης· μηδ' εἶπέ τις *Γραμματικῴδης*. *Φορικῴδης*, *Βασιλικῴδης*. Γράφε λοιπὸν εἰς τὸν Παλαίφατόν σου, *Λέγεται μῦθος τραγικός, ὡς δὴ* (ἐξ ΗΔ); Βλέπεις κ' ἐδῶ φανερὰ ὅτι τὸ ωδης ἐγεννήθη ἀπὸ τὸ ἀκόλουθον *ὡς δή*. Ταῦτα ὅμως ἔξευρέ τα μόνος, διότι ἐνδέχεται νὰ ἐκδώσω τοὺς μυθογράφους· καὶ ἂν αἱ τοιαῦται διορθώσεις εἶναι ἐντελέσταται, δὲν ἤθελα ὅμως νὰ τὰς προλάβῃ κανεὶς λογοκάπηλος. Ἀνέγνωσες πούποτε ὅτι ὁ Λεξικογράφος Σουΐδας ἦτο εἷς ἀπὸ

τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Διονύσου; ἐγὼ δὲν ἐνθυμοῦμαι τοιοῦτον πρᾶγμα. Ὁ Παπαδούκας ὅμως τὸ βεβαιόνει (σελ. 263) «Βάκχαι δὲ καὶ Σάτυροι, καὶ Πᾶνες, καὶ Σειληνοί, ὀπαδοὶ Διονύσου, ὡς ὁ Σουίδας». Ὦ τὸν ἔρημον καὶ τὸν σκοτεινόν, πόσον εἶναι νόστιμος! Τοιοῦτον ἐκδότην ἔπρεπε νὰ ἔχουν οἱ Ζ. καὶ ἀντὶ νὰ τοῦ ἐλαττώσωσι τὸν μισθόν, νὰ τὸν καταχρυσώσωσι. Ταλαίπωρον Ἑλληνικὸν γένος! ἀπὸ τίνας καὶ ποίους σοφοὺς ἀναγκάζεσαι διὰ τὴν παντελῆ σου γύμνωσιν νὰ λαμβάνῃς ἐκδόσεις. Ἀνάγκη ἦτο νὰ φανερωθῶσι τὰ τοιαῦτα εἰς τὸ γένος. Ἀλλὰ τί νὰ κάμω ὁ ταλαίπωρος; πρῶτον δὲν ἔχω καιρόν, ἔπειτα φοβοῦμαι μὴν ἡ ἀγανάκτησις μὲ ἐξωθήσῃ εἰς τὴν ἀμετρίαν, καὶ τελευταῖον (νὰ σ' ἐξομολογηθῶ καὶ τοῦτο) δὲν καταδέχομαι νὰ παλαίω μὲ τοιοῦτον αἰσχρὸν πίθηκον. Μὴ νομίσῃς ὅτι ὅσα σ' ἔγραψα, ταῦτα μόνα, ἢ μὲ ἄλλα τινὰ ὀλίγα εὑρίσκονται εἰς τὰς ἐκδόσεις του. Δὲν εἶναι σχεδὸν σελὶς εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἀποδείχνει φανερά, ὅτι ἦτον ἐπιτηδειότερος νὰ κόπτῃ ξύλα ἀπὸ τοὺς λόγγους, παρὰ νὰ ἐκδίδῃ Ἑλληνικοὺς συγγραφεῖς.

12 Δεκεμβρίου.

Σὲ εἶπ' ἀνωτέρω τί αἰνιγματωδῶς (ἢ κατὰ τὸν Δ. *αἰνιγματικωδῶς*) περὶ τοῦ Πανεπιστημίου. Χρεία· εἶναι νὰ σὲ λαλήσω σαφέστερον. Εἶναι, ὡς εἶπα, ταύτην τὴν ὥραν τόπος σχολάζων διὰ θάνατον ἑνὸς τῶν μελῶν. Ἀπὸ τὸν μέγιστον ἀριθμὸν τῶν ὑποψηφίων εἶμαι εἷς κ' ἐγώ· ἀλλ' ὅμως δὲν ἔχω οὐδεμίαν ἐλπίδα ἐπιτυχίας, πρῶτον διότι δὲν ἔκαμα κἀνὲν ἀπ' ὅσα ἔκαμαν οἱ συνυποψήφιοί μου κινήματα, τὰς συνήθεις ἐπισκέψεις καὶ παρακλήσεις λέγω,

μ' ὅλον ὅτι τινὲς τοῦ Πανεπιστημίου (καὶ ἐν πρώτοις ὁ Κλαυέριος καὶ ὁ Barbié du Bocage) ἐπιθυμοῦντες ἀδόλως καὶ γνησίως νὰ μὲ εἰσάξωσι, μ' ἐπαρακίνησαν δὲν ἐμπορεῖς νὰ λογιάσῃς μὲ πόσην θερμότητα νὰ τὰ κάμω. Δεύτερον αἴτιον τῆς μελλούσης ἀποτυχίας μου εὑρέθη μεταξὺ τῶν ὑποψηφίων καὶ Κόμης τις (Comte de la Borde), καὶ ὄχι μόνον Κόμης, ἀλλὰ καὶ ἰσχυρὰ προστατευόμενος ἀπὸ τὸν Αὐτοκρατορικὸν Ὑπηρέτην τῶν ἔξω πραγμάτων. Οὗτος, ὡς ἤκουσα, ἐκάλεσε καὶ εἰς γεῦμά τινας τοῦ Πανεπιστημίου, διὰ νὰ προκαταλάβῃ τὰς ψήφους των εἰς χάριν τοῦ προστατευομένου. Εἶναι πρὸς τούτοις ὑποψήφιος καὶ ὁ βιβλιοθηκάριος αὐτοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος· ἀλλὰ μηδ' αὐτὸς δὲν εἶναι ἐλπὶς νὰ νικήσῃ τὸν Κόμητα, διότι ὁ Γενναῖος καὶ φρόνιμος ἡμῶν Αὐτοκράτωρ δὲν ἠθέλησέ ποτε νὰ δείξῃ οὐδεμίαν ἐπιρροὴν εἰς τὰς ἐκλογὰς καὶ ψήφους τοῦ Πανεπιστημίου. Αὔριον (παρασκευὴν) 2 ὥρας μετὰ τὸ μεσημέριον μέλλει νὰ γένῃ ἡ ψηφηφορία. Θέλω φυλάξει τὴν παροῦσαν ἕως τὸ Σάββατον, διὰ νὰ σὲ ἀναγγείλω ὄχι ὅτι ἔγινα μέλος τοῦ Π. (τοῦτο θέλει εἶσθαι ἀληθινὸν θαῦμα, εἰς ἐποχὴν χρόνου ὁπότε θαύματα πλέον δὲν γίνονται), ἀλλὰ ἄν, ἢ μᾶλλον ὅτι ἔγινεν ὁ Κόμης. Περὶ τούτων εἰς κανένα μὴ κοινωνήσῃς τίποτε. Ὁ Βάμβας ὁ ταλαίπωρος ὠδίνει ὡς τίκτουσα, καὶ βασανίζεται ἀπὸ τὴν ἐλπίδα τῆς ἐπιτυχίας καὶ τὸν φόβον τῆς ἀποτυχίας. Αὐτὸς καὶ ὁ πτωχός μου ἀδελφὸς (ὄχι αἱ παρακλήσεις τῶν φίλων μου) ἐστάθησαν οἱ δύο μεγάλοι πειρασμοί, δυνατοὶ νὰ μὲ κλονίσωσι, ἴσως καὶ μὲ κρημνίσωσιν εἰς τὰς *Βίζιτας*, διὰ νὰ ἐλαφρύνω καὶ τῶν δύο τὴν πενίαν. Ἀλλ' ὅμως μήτε τὸ ἔπραξα, μήτε μετανοῶ διὰ τὴν ἀπραξίαν. Καὶ ταῦτα μὲν ἴσως ἢ

δὲν εἶναι κακά, ἢ τοὐλάχιστον εἶναι συγγνωστά, ἐπειδὴ τὰ κάμνουσιν ὅλοι. Ἀλλὰ τί νὰ εἴπῃ τις διὰ τὸν Ὀγδοηκοντούτην, τοῦ ὁποίου τὴν τυπωμένην ἀγγελίαν βλέπεις ἐδῶ κλεισμένην. Τὴν ἀπ' ὅλους γελασθεῖσαν ἀλλόκοτον ἀγγελίαν ταύτην ἔπεμψεν ὁ Γεραιὸς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον· καὶ καυχᾶται μήτε δι' *ἀνδραγαθίας*, μήτε διὰ *πατραγαθίας*, ἀλλὰ διὰ πράγματα καινὰ καὶ παράδοξα, καὶ πρωτάκουστα, καὶ διὰ τοῦτο χρείαν ἔχοντα καὶ νέου ὀνόματος· ποίου; ἄλλο προσφυέστερον δὲν εὑρίσκω τοῦ *Μελλαγαθίας*. Μὲ τοιούτους καὶ τοσούτους ἀντιπάλους πῶς θέλεις νὰ ἐλπίζω καλὴν ἔκβασιν ἐγώ; ὅστις μήτε τὰ ὀλίγα μου πονήματα ἄξια τολμῶ νὰ κρίνω τοιαύτης τιμῆς, καὶ διὰ προστασίας μήτε δύναμαι μήτε θέλω νὰ τὴν ἀξιωθῶ; Πάλιν σὲ παρακαλῶ μόνος σὺ ἔξευρε ὅσα σὲ γράφω.

Ὑποχρέωσα τὸν λογαριασμόν σου 6 φρ. διὰ τὸν Ἀγάθωνα. Τὰ διὰ λογαριασμόν μου βιβλία συμποσοῦνται εἰς φρ. 113.50, τὰ ὁποῖα ἀφίνω ἀνοικτά, ἕως νὰ τὰ πωλήσῃς.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. Ἀφῆκα τὴν ἐπιστολὴν διὰ νὰ τὴν μεταλάβω μεθαύριον. Ταύτην τὴν ὥραν (μίαν μετὰ τὸ μεσημέριον) ἦλθε πρός με ὁ κλεινὸς Ἀρχαιολόγος Visconti, αὐτοκίνητος, καὶ μὲ βεβαιοῖ ὅτι καὶ αὐτός, καὶ ἄλλοι τινες μετ' αὐτοῦ θέλουν δώσει αὔριον τὴν ψῆφον των εἰς χάριν ἐμοῦ. Τοῦ ἀπεκρίθην· *Δὲν ἀμφιβάλλω περὶ τούτου*, εἰς τέσσαρας μόνας λέξεις, καὶ μετέθηκα τὴν συνομιλίαν εἰς ἄλλας φιλολογικὰς ὕλας.

Ὅταν σ' ἔλεγα περὶ τοῦ *Σάρδυξ*, ὑπωπτευόμην μὴν ἦναι καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὴν λείαν (butin), τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ γραμματικογράφος εἰς τὸν Πρόδρομον καὶ Ἡλιόδωρον.

Εὔκολον εἶναι νὰ τὸ βεβαιωθῇς παραβάλλων μίαν ὥραν μόνος, τὸν πίνακα τῆς σημερινῆς γλώσσης τὸν εἰς τὸ τέλος τοῦ Προδρόμου καὶ τοῦ Ἡλιοδώρου, μὲ τὸν Πίνακα τῆς Γραμματικῆς του. Τὸ κωμικὸν εἶναι, ὅτι, ἐπειδὴ μὴν ἔχοντες ἐκ τῆς παιδείας μάθησιν ἱκανήν, ὡς ἔχουσιν ἐκ φύσεως τὸ ληστρικόν, κλέπτουσιν ἀκρίτως ὅ,τι εὕρωσι, καὶ χρυσὸν καὶ μόλυβδον. Εὗρηκεν εἰς τὸν Ἡλιόδωρον (Β, σελ. 117) τὴν ὀρθὴν ἐτυμολογίαν τοῦ *Οὖγια*, μὲ τὴν τυφλὴν ἐτυμολογίαν τοῦ Προφύλλιον εἰς τὴν αὐτὴν σελίδα, καὶ ἔβαλε γρήγορα εἰς τὸν σάκκον του καὶ τὰ δύο, ὁ ἀναίσχυντός μου ληστής. Ἐγὼ ἐδιόρθωσα τὴν τύφλαν μου ἔπειτα εἰς τὸν Ἰσοκράτην (Β. σελ. 183). Καὶ ἔμεινε τώρα νὰ ἴδωμεν, ἐὰν εἰς κἀνὲν ἀπὸ τὰ πολλά του συγγράμματα τὸν ἔλθῃ ὄρεξις νὰ ληστεύσῃ καὶ τὴν ἐκ μετανοίας ἐπανόρθωσιν. Ἐκ τούτου συμπέρανε ἂν εἶχα δίκαιον νὰ ὑποπτευθῶ καὶ περὶ τοῦ *Σαρδυκίου*. Καὶ πάλιν σὲ λέγω, ὅτι μ' ὅλον ὅτι δὲν τὸ εὗρηκα εἰς τοὺς Πίνακάς μου, ἀκόμη δὲν ἐλευθερώθην ἀπὸ τὴν ὑποψίαν. Τὸ εὑρίσκω σημειωμένον εἰς τὸ περιθεώριον τοῦ Ἡσυχίου μου. Τί νὰ σὲ κάμω, ἐπειδὴ δὲν ἔχω καιρὸν μηδὲ δύναμιν ν' ἀρχίσω μετὰ τοῦ Βάμβα ἐφημερίδα φιλολογικήν· ἤτις ἤθελε τοὺς φέρει εἰς θεογνωσίαν tous ces petits drôles.

15 Δεκεμβρίου. Ἀμέλησα νὰ σὲ στείλω χθὲς τὴν ἐπιστολήν μου, ἢ μᾶλλον δὲν εὗρηκα μίαν ἀνέσεως στιγμὴν νὰ τὴν τελειώσω. Μήτ' ὁ Κόμης, μήτ' ἐγώ, ἀλλ' ὁ Amory Duval διασκευαστὴς (redacteur) τοῦ Γαλατικοῦ Ἑρμοῦ· ὡς βλέπεις εἰς τὴν ἐγκεκλεισμένην ἐφημερίδα. Τὴν σημείωσιν τῶν μελλαγαθιῶν στεῖλε ὀπίσω, καὶ τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν δὸς εἰς καιομένους ἄνθρακας.

Ὑγίαινε!

Χθὲς τὸ βραδὺ ἔλαβα καὶ τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 4 Δεκεμβρίου· εἰς τὴν ὁποίαν ν' ἀποκριθῶ κατὰ τὸ παρὸν τρόπος δὲν εἶναι, 15 Xbre. Ὁ Allais ἀπόκρισιν ἀκόμη δὲν μ' ἔφερε.

152.

16 Ἰανουαρίου 1812.

Ἀλέξανδρε φίλε, ἀσπάζομαι καὶ σὲ καὶ τοὺς σοὺς εὐχόμενος διὰ τὴν ἀρχὴν ὅσα εὔχομαι καὶ δι' ὅλας τὰς ἡμέρας τοῦ χρόνου.

Χαίρω ὅτι εὕρηκες γραμματικὸν τῆς ὀρέξεώς σου. Κράτει τον καλά, καὶ σπούδαζε νὰ συντέμνῃς τοὺς κόπους σου ὅσον τὸ δυνατόν, ἀποβάλλων ὅσα εἶναι ἀνοίκεια τοῦ ἐπαγγέλματός σου. Τοιαῦτα εἶναι αἱ τυπογραφικαὶ διορθώσεις, καὶ αἱ μὲ ἀπαιδεύτους συμπλοκαί, αἱ ὁποῖαι καρπὸν ἄλλον δὲν γεννῶσι πλὴν τοῦ νὰ κάμνωσιν εἰς τοὺς ἀλλογενεῖς καταφανεστέρας τὰς *ἡπατοσκοπίας* ἡμῶν, καὶ νὰ δείχνωσιν εἰς αὐτοὺς καὶ τὴν φιλολογικὴν καὶ τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τῶν ντζιεριῶν μας. Ἔχω ἐπιστολάς σου 28 Νοεμβρίου, 4, 25 καὶ 26 Δεκεμβρίου. Πρὸς τὸν Luchtmaus τοῦ Βαταυικοῦ Λουγδούνου δὲν ἔστειλα πλὴν ἀπὸ 20 σώματα ἑκάστου συγγράμματος. Πρὸς δὲ τὸν Besson τῆς Λειψίας, Πρόδρομον, Ἰσοκράτην, Πλούταρχον καὶ Πολύαινον, 150 σώματα ἀπὸ καθένα· ἀπὸ δὲ τὸν Αἴσωπον, 100 μόνα. Καὶ τοῦτο, διότι μὲ εἶπεν ὅτι τὸν πέμπω παρὰ πολλά. Ὅθεν τὸν μὲν Πλούταρχον ἐξανάγκης πρέπει νὰ ἀκολουθῶ νὰ τὸν πέμπω

τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν 150. Τὰ δὲ πάρεργα (πλὴν τοῦ Πολυαίνου) θέλει ἔχει ἀπὸ 100.

Περὶ δὲ τῆς τιμῆς ἀπὸ τὸν Luchtmaus·

Πλούταρχον 15 fr. 50 καθαρὰ
Πολύαινον 10 » 50 »
Αἴσωπον 12 » — »

Σὲ τὰ λογαριάζει ὀρθά.

Τὸν δὲ Πρόδρομον 9.75 ἔπρεπε νὰ τὸν βάλῃ ὡς τὸν Πολύαινον 10.50. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὅμως βάλλει τὸν Ἰσοκράτην 18, ὁπόταν ἡ τιμή του εἶναι 17.50. Ἐνδεχόμενον νὰ τὸν ἔγραψα οὕτως εἰς τὸν καιρόν, δηλαδὴ 50 ἑκατοστὰ διὰ τὸν Ἰσοκράτην περισσότερον, καὶ 75 ἑκατοστὰ διὰ τὸν Πρόδρομον ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸ σύνηθες. Ὅθεν ἐπειδὴ δὲν εἶναι κίνδυνος νὰ λανθασθῶσιν αὐτοὶ ποτέ, τὸ μὲν περὶ Ἰσοκράτους ἀφίνεις κωφόν· περὶ δὲ Προδρόμου τὸν λέγεις, ὅτι εἶναι ἡ αὐτὴ τιμὴ καὶ τοῦ Πολυαίνου, ἤγουν 10.50. Ἂν σὲ εἴπῃ ὅτι τὸν ἔγραψα 9.75 πρέπει νὰ τὸν πιστεύσωμεν ὡς τίμιον ἄνδρα. Αἱ αὐταὶ τιμαὶ ἐννοοῦνται καὶ διὰ τὸν Besson, καθαραὶ χωρὶς καμμίας ἄλλης ἐπιφόρτωσιν δαπάνης, καὶ χωρὶς τὸ διδόμενον ἐδῶ εἰς τούτους 13ον σῶμα εἰς πᾶσαν δωδεκάδα. Αἴτιον τῆς διαφορᾶς ταύτης ἡ δαπάνη τοῦ *ἐμβαλλαγίου*, τὴν ὁποίαν ἀναγκάζομαι νὰ κάμνω ἐδῶ διὰ τὰ στελλόμενα ἔξω.

Δὲν ἀρκοῦν ταῦτα, μηδ' ἡ ποδάγρα, ἥτις φαίνεται ὅτι ἀγαπᾷ νὰ μεταβληθῇ εἰς χειράγραν, ἀλλ' ἔπρεπε ν' ἀποκριθῶ καὶ δὶς τὸν Παλαιολόγον, πρῶτον διὰ νὰ τὸν στείλω τὴν ἄδειαν νὰ σὲ πέμψῃ βιβλία, τῶν ὁποίων τὴν ἀποστολὴν ἔλεγε (δὲν ἐξεύρω διὰ τί), ὅτι ἦτο ἐμποδισμένη, ἔπειτα χθὲς εἰς ἄλλην του ἐπιστολήν, εἰς τὴν ὁποίαν μ' ἔλεγεν ὅτι δὲν εὕρισκε Πολύαινον εἴς τὰ κιβώ-

τια. Πρόσθες εἰς ταῦτα τὰς ἀπ' ἄλλα μέρη ἐπιστολὰς καθημερινάς, καὶ τὰς ἐδῶ ἀναρίθμους χασημερίας μὲ ἀνθρώπους ἀδιακρίτους, νομίζοντας ὅτι εἶμαι σιδηροῦς καὶ ὄχι σάρκινος. Τούτων ὅλων λέγω ἂν ἐγνώριζες μόνον τὸ δεκατημόριον, ἤθελες ἀπορήσειν ὅτι ζῶ. Προχθὲς ἀκόμη ἔλαβα δέσμην ἐπιστολῶν χονδρὴν ἀπὸ τὸν ἅγιον καὶ τρισάγιον Νεοκαισαρείας. Ὁ γεννάδας οὗτος Παπᾶς ἢ Πάπας, ἀφοῦ τὸν ἐπροξένησα 1000 γρόσια χαμένα σχεδόν, δέκα μῆνες ἐπέρασαν καὶ δὲν ἄνοιξε τὸ στόμα του, μηδ' ἐκίνησε τὴν χεῖρα του (ὡς νὰ εἶχε τὴν χειράγραν μου) νὰ γράψῃ κἂν ἓν *εἰσπολάτη* ἢ εἰς ἐμέ, ἢ εἰς τὸν ὁποῖον ἐμεταχειρίσθην Βολάνην, καὶ τώρα ἡ γλυκύτης τῶν ἀπροσδοκήτων 1000 γροσῶν, τὸν ἔφερεν εἰς ὄρεξιν νὰ μᾶς στείλῃ πάλιν ἐπιστολὰς καὶ ἐνταλτήρια (procurations) διὰ νὰ ἀναγκάσωμεν (λέγει) τὸν ὀφειλέτην του νὰ πληρώσῃ 987 γρόσια τόκον τῶν 1000. Ἴδες γνῶσιν! Ἴδες καύκαλον καμηλαυχοσκεπασμένον! Κατ' εὐτυχίαν τὸ ἐνταλτήριον εἶναι εἰς ὄνομα τοῦ Βολάνη· ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἰδικόν μου ἂν ἦτο, σὲ βεβαιόνω ὅτι δὲν ἤθελα τὸν ἀποκριθῆν. Μήτε Θεός, μήτε δαίμονες συγχωροῦν, ν' ἀφίνω τὴν Ἑλληνικὴν Βιβλιοθήκην, διὰ νὰ ἀσχολοῦμαι εἰς τοὺς τόκους τοῦ Νεοκαισαρείας.

Ὀπίσω βλέπεις τὴν καταγραφὴν τοῦ ἐτησίου μας λογαριασμοῦ, τὸν ὁποῖον ἀφίνω ἄκλειστον, διὰ νὰ ἐρευνήσῃς ἂν συμφωνῶμεν. Τὴν δευτέραν διανομὴν τοῦ Βιογραφικοῦ Λεξικοῦ 4 σώματα ἀπὸ δύο τόμους τὸ καθέν, ἔλαβα πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, καὶ προσμένω νὰ τύχῃ καὶ ἄλλο τίποτε, ὥστε νὰ γένῃ κἂν μικρὸν κιβώτιον νὰ σὲ τὸ στείλω. Ἕκαστον σῶμα περιέχει τὸν τρίτον τόμον AU-BE καὶ τὸν τέταρτον BE-BO. Συλλογίσθητι λοι-

πὸν πόσοι τόμοι μέλλουν νὰ γίνωσιν, ἐπειδὴ εἰς τοὺς 4 δὲν ἐπληρώθη ἀκόμη τὸ Β στοιχεῖον. Ἤθελαν κάμειν φρονιμώτατα ὁ φίλος Κούμας καὶ οἱ περὶ αὐτὸν νὰ συνθέσωσιν ἐκλογὴν ἀπ' αὐτό, ὅλων τῶν Ἑλλήνων καὶ ὄχι τι περισσότερον κατὰ τὸ παρόν, καὶ τότε οἱ τέσσαρες τόμοι καταντῶσιν εἰς ἓν λεπτὸν τομίδιον, τὸ ὁποῖον τυπόνεται εὐθὺς χωρὶς χρείαν προαγγελμάτων καὶ ὑπογραφῶν· ἔπειτα καθεξῆς κάμνουσι τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀκολούθων τόμων, καθόσον ἐκδίδονται.

Μὲ τὴν γνώμην σου εἶμαι νὰ ὑπογράψῃς διὰ τρεῖς καὶ τέσσαρας ἐφημερίδας διὰ τὸν Κούμαν. Ζήτησε λοιπὸν τὸ Mercure de France, τὸ Magasin Encyclopedique, καὶ τὴν (ἐὰν ἀκόμη ἀκολουθῇ) Bibliothèque Britanique. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι ἀπάνθισμα τῶν ἐκδιδομένων εἰς τὴν Ἀγγλίαν βιβλίων, ἀπὸ Γενευησίους γαλλιστὶ γραμμένων μὲ πολλὰ καλὴν κρίσιν.

Δὲν εἶναι τρόπος νὰ μὲ προξενήσῃς (μὲ τὸ ἀργύριόν μου) ὀλίγον ἠπειρωτικὸν ταβάκον;

Δὲν εἶναι τρόπος νὰ μὲ προξενήσῃς (μὲ τὸ αὐτὸ) φιαλίσκην μιᾶς ἢ δύο οὐγγιῶν ἔλαιον ῥόδινον (essence de rose) ἢ ὡς τὸ ὀνομάζει ὁ Ὅμηρος, ῥοδόεν; Εὐδαιμόνει!

Περὶ τῶν λοιπῶν μὲ τὴν ἀκόλουθον.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

1811		*Χρεωστεῖ*		
Ἰανουαρ.		Διὰ τὸν παρελθόντα λογαρ.	φρ.	6174.38
Μαΐου		Διὰ τὰ πεμφθέντα διὰ τοῦ Ἰορδάνου. .	»	1514.45
30	»	Διὰ 4 σώματα Λεξ. Βιογραφικοῦ. . .	»	48 —
—	»	Διὰ τὰ βιβλ. τοῦ Φιλαδελφείας . . .	»	114.20
—	»	Διὰ τὰ » τοῦ Ὁμήρου.	»	94.60
—	»	Διὰ τὰ » τοῦ Σχοινᾶ	»	91.50

— »	Διὰ des erreurs et des préjugés 2 τομ.	»	11 —
14 Αὐγούστου	Διὰ γ'. τομ. Πλουτ. διὰ τὸν Φιλαδελφ.	»	17.80
— »	Διὰ τὸν αὐτὸν » διὰ τὸν Ὅμηρον .	»	17.80
— »	Διὰ τὸν αὐτὸν » διὰ τὸν Σχοινᾶν .	»	17.30
7 Σεπτεμβ.	Διὰ τὰ πεμφθέντα διὰ τοῦ Martin . .	»	1000 —
30 Νοεμβρ.	Διὰ τὸν Ἀγάθωνα τοῦ Wieland. . .	»	6 —
28 Δεκεμβρ.	Διὰ 4 σώματα Λεξ. Βιογραφ. seconde livraison	»	48 —
30 Μαΐου	Διὰ βιβλία κατὰ τοῦ Allais τὴν σημ.	»	60 —
— »	Διὰ 4 Apologie de Socrate. . . .	»	16 —
		φρ.	9231.03

Ἔχει

8 Ἰουνίου	Διὰ 6 Ἡλιοδώρους.	»	78 —
— »	Διὰ 1 Βεκκαρίαν	»	3.50
23 Ἰουλίου	Δι' ἑνὸς ἔτους λογ. Ἑρμ. διὰ Clavier .	»	15 —
— Νοεμβρ.	Διὰ πληρωθέντα εἰς τὸν ἀδελφόν μου 388 γρ.	»	388 —
	100 γρ.	»	90 —
		φρ.	574.50

153.

17 Ἰανουαρίου 1812.

Ἀσπάζομαί σε.

Χθὲς σ' ἔγραψα περικλείσας καὶ τὸν μεταξύ μας ἐτήσιον λογαριασμόν. Εἰς τὴν 4 Δεκεμβρίου ἐπιστολήν σου εὗρηκα τὸ ἀντίγραφον τῆς κατὰ τοῦ Κρ. ἀντικρίσεως καὶ ἀνακρίσεως· καὶ ἐμακάρισα τὸν εὑρετὴν τῆς τυπογραφίας, ὡς ἐταλάνισα τοὺς ἠλιθίως μεταχειριζομένους τὸ θεῖον εὕρημα τοῦτο, χωρὶς νὰ τρέμωσι τὸν δι' αὐτοῦ ἀποθα-

νατισμὸν τῆς μωρίας των. Αὐτὸς εἶναι ὁ ὑπάρξας (l' agresseur) καὶ ὁ Κρ. ὁ ἀμυνόμενος· καὶ μ' ὅλον τοῦτο ἀντὶ νὰ σιωπήσῃ, ἐμεταχειρίσθη τὸ σκληρότατον καὶ σκυθικὸν *ἐξέρασε*, καὶ τὸ μετεχειρίσθη εἰς καιρὸν ὅταν δὲν εἶχέ τι χρηστὸν νὰ ἀντιπροβάλῃ εἰς ἀπολογίαν του. Autant de lignes autant de sottises. Καὶ πραγματικὸν καὶ λεκτικὸν μωρότερον σύνθεμα δὲν ἐγνώρισα εἰς τὴν ζωήν μου.

Ὡς νὰ μὴν ἦτον ἀποδειγμένη ἡ τοῦ *συκωτίου* ἐτυμολογία, φέρει ἀκόμη τὴν μαρτυρίαν τοῦ Εὐσταθίου, « τὸ Συκωτὸν κατὰ παλαιὰν καὶ *τέχνην* καὶ ἱστορίαν » μ' ὅλον ὅτι καὶ αὐτὴν ἐναντίαν του· καὶ εἶμαι σχεδὸν βέβαιος ὅτι μηδ' ἐκατάλαβε τὴν λέξιν *τέχνην*, διὰ τῆς ὁποίας σημαίνει ὁ Εὐστάθιος τὴν τέχνην τῶν λίχνων ὅσοι ἔτρεφαν μὲ σῦκα τὰ ζῶα, τῶν ὁποίων ἐπεθύμουν νὰ ἔχωσι παχέα συκώτια.

Λατινιστὶ ficus σῦκον, ὅθεν ficatum εἰς τὸν παρακμ. Λατινισμ. τὸ ἧπαρ. Ἑλληνιστὶ καὶ Γραικιστὶ Σῦκον ὅθεν Συκώτιον εἰς τὸν παρακμ. ἑλλην. τὸ αὐτὸ Ἰταλιστὶ figo ἢ fica τὸ σῦκον ἀπὸ τὸ πρῶτον ἐσχηματίσθη τὸ figato τὸ αὐτὸ ἀπὸ τὸ δεύτερον τὸ panficato, ἄρτος ζυμωμένος μὲ σῦκα. Ἱσπανιστὶ higo τὸ σῦκον, higado τὸ ἧπαρ.

Γαλλιστὶ figue τὸ σῦκον foie τὸ ἧπαρ.

Τὴν σύμπτωσιν ταύτην καὶ συμφωνίαν εἰς πέντε γλώσσας, ὅστις τὴν νομίζει ἔργον αὐτομάτου, καὶ καταφεύγει εἰς τὴν ἡπατοσκοπίαν, διὰ νὰ παράξῃ τὸ *σκότιον*, τί ἄλλο δείχνει εἰς τοὺς ἀγαπῶντας τὰ λαμπρὰ καὶ καθαρὰ παρὰ τὴν σκοτίαν καὶ τὸν βόρβορον τῆς κεφαλῆς του ; Πάλιν τὸ λέγω, ἂν ἐκαταλάμβαναν οἱ τοιοῦτοι τί λέγουν

ἢ τί γράφουν, ἤθελαν φεύγει τὴν τυπογραφίαν, ὡς τὸν διάβολον. Ἄφες τους λοιπόν, φίλε μου, νὰ στηλιτεύωνται μόνοι διὰ τῆς θείας τυπογραφίας, καὶ μὴ συμπλέκεσαι μὲ τοὺς ἀπαιδεύτους συμπλοκήν, ἐκ τῆς ὁποίας μήτε τιμὴ μήτ' ὄφελος προσδοκᾶται. « Τί κοινὸν (μᾶς λέγει σοβαρῶς) λεξιθήρᾳ καὶ φιλολογίᾳ ; » καὶ μᾶς διδάσκει, νὰ θηρεύωμεν ἰδέας καὶ ὄχι λέξεις, ὡς νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ χωρισθῶσιν αἱ λέξεις ἀπὸ τὰς ἰδέας, ἢ νὰ μάθῃ τις ἰδέας χωρὶς λέξεων, ἢ νὰ κατανοήσῃ λέξεις, χωρὶς ἐν ταὐτῷ νὰ καταλάβῃ καὶ τὰς ἰδέας. Ἡ τέχνη τῶν λίχνων εἶναι ἰδέα, τὴν ὁποίαν αὐτὸς δι' ἀμαθίαν ἢ διὰ πεῖσμα ἀρνεῖται, ἐπειδὴ ἀποβάλλει ἢ ὑποκρίνεται ὅτι ἀποβάλλει τὴν ἑρμηνευτικὴν λέξιν (συκωτὸν) τῆς ἰδέας. Τὸ *συκώτιον* εἶναι λέξις τὴν ὁποίαν ὅστις θηρεύσει, ἢ μᾶλλον κανεὶς δὲν ἐμπορεῖ νὰ θηρεύσῃ, χωρὶς νὰ θηρεύσῃ ἐντάμα καὶ τὴν ἰδέαν τῆς τέχνης τῶν λίχνων. Καὶ αἱ τοιαῦται μὲν εἶναι ὀλίγου ἄξιαι ἰδέαι, ἀλλ' εἰς ποίαν τέχνην ἢ ἐπιστήμην, εἶναι δυνατὸν νὰ μάθῃ τις τὰ θεωρήματα χωρὶς τὰς λέξεις ἢ ταύτας χωρὶς ἐκείνων ; Ἂς μᾶς τὸ διδάξῃ ὁ ἄτυχος καὶ ἄσκοπος θηρευτής. Ἐξ ὄνυχος ἔδειξε τὸν λέοντα, ἐὰν εἶχεν ἰδέας πραγμάτων ἄλλων σαφεῖς, δὲν ἤθελεν μωρολογεῖν περὶ πραγμάτων ἀγνώστων παντάπασιν εἰς αὐτόν.

Διὰ τὴν αὐτὴν ἔκλειψιν τῶν ἰδεῶν ἐσύγχισε καὶ συνετάραξε τὰ Πλουμιστά, τὰ πολύμιτα, καὶ ταῦτα πάλιν μὲ τὸ Pluma τῶν Λατίνων, χωρὶς νὰ διακρίνῃ μήτε δύναμιν λέξεων, μήτε τὰς διαφόρους ἐποχὰς τῆς χρήσεώς των. Ὁ Πλίνιος, τὸν ὁποῖον ψευδῶς φέρει εἰς μαρτυρίαν, ἔχει τὸ Polymita ἀλλ' ὄχι ὅμως καὶ τὸ Plumativa. Τὸ *Pluma* εἶναι ἀρχαία ῥωμαϊκὴ λέξις σημαίνουσα πτερόν, τῆς

ὁποίας τὴν ἐτυμολογίαν μηδ' αὐτοὶ τῶν Λατίνων οἱ Γραμματικοὶ δὲν ἀνεκάλυψαν. Ἕνα μόνον ἀπὸ τοὺς νεωτέρους ἔτυχα εἰκάζοντα μήπως εἶναι ἀπὸ τὸ Φλύω, πέφλυμαι, Φλῦμα ὅθεν Pluma· τόσον μόνον, λέγει, προσθέτων «διὰ τὸ κυματῶδες τῆς κινήσεως». Τὰ ἑξῆς εἶναι εἰκασίαι ἰδικαί μου. Ἐὰν ἐξετάσῃς τὸ μακρὸν ἄρθρον τοῦ *Φλέω* εἰς τὸ Λεξικὸν τοῦ Σνεϊδέρου, καὶ τὴν πολυπληθῆ συγγένειαν τοῦ ῥήματος τούτου μὲ ἄλλα, καὶ ὅτι ὅλα ἐπιστηρίζονται εἰς τὴν αὐτὴν θεμελιώδη ἰδέαν τῆς ταχείας ῥεύσεως ἢ κινήσεως, γίνεται πιθανὸν ὅτι τὸ Pluma εἶναι φλῦμα, καθὼς καὶ τὸ Pluit τῶν Λατίνων (βρέχει il pleut) εἶναι ἀπὸ τὸ Φλύει. Ἐὰν ἔπειτα προσθέσῃς εἰς ταῦτα, ὅτι καὶ οἱ Γερμανοὶ λέγουσι fliessen τὸ *ῥέειν*, fliehen τὸ *φεύγειν*, fliegen τὸ *ἵπτασθαι*, καὶ flügel τὴν πτέρυγα, ὅλα κινήσεως συντόνου σημαντικά, ἡ παραγωγὴ καὶ συγγένεια γίνεται ἔτι πιθανωτέρα. Τὸ fliegen λέγει ὁ Ἀδελούγγης (Τομ. 2, σελ. 206) est mit fliehen, fliessen, flassen, und hundert andern ähnlichen genau verwandt.

Ἐκ τούτου τοῦ Λατινικοῦ Pluma ἔκαμαν οἱ αὐτοὶ Λατῖνοι τὸ Plumatilis τὸ σημαῖνον εἰς αὐτοὺς τὸ κεντητὸν ἢ ὡς λέγομεν ἐξομπλιαστόν, τὴν ἀρχὴν ἴσως διότι τὰ κεντούμενα εἶχαν ὁμοιότητά τινα μὲ τὰ πτερὰ τῶν ὀρνέων, εἶτα ἁπλῶς καὶ πάσης λογῆς σχήματα, ὁποῖα εἶναι τὰ ἄνθη, τὰ ζῶα κτλ. Ἡ παρυφὴ (λέγει ὁ Εὐστάθιος εἰς τὴν Ὀδυσσ. σελ. 1436) ἐστὶ κατὰ τὸν Ἀθήναιον κόσμου εἶδος «ἐν ἱματίῳ, οὐκ εὐδιάρθρωτος πάνυ σαφῶς, ὁποῖα ἴσως τὰ λεγόμενα **ἐξεμπλωτὰ** καὶ **πλουμιστὰ**». Βλέπεις λοιπὸν ὅτι ἐξεμπλωτά, κεντητά, καὶ πλουμιστά, σημαίνουν τὸ αὐτό, ἤγουν σχήματα κεντού-

μενα μὲ τὴν βελόνην, μὲ πορφυροῦς, ἀργυροῦς ἢ χρυσοῦς κλωστῆρας ἐπάνω εἰς πανίον ἤδη ὑφασμένον.

Τὰ δὲ Πολύμιτα (ὡς καὶ ἡ λέξις τὸ φανερόνει) ἦσαν μὲν καὶ αὐτά, ἄνθη, ζῶα, ἢ ἄλλα σχήματα, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα ἐγίνοντο εἰς αὐτὸν τὸν καιρὸν τῆς ὑφάνσεως μὲ πολλοὺς καὶ διαφόρως βαμμένους μίτους ἢ κλωστῆρας, εἰς τρόπον ὥστε ἐκατέβαινε τὸ ὑφασμένον ἀπὸ τὴν κρεβατήν, καὶ τελείως ζωγραφισμένον, χωρὶς νὰ ἔχῃ χρείαν ἄλλης κεντήσεως. Ἂν αὐτὸς παράγῃ τὸ Pluma ἀπὸ τὸ Πλύμιτα κατὰ *ἀποκοπὴν* (δὲν ἐξεύρει κἂν ὅτι τοῦτο λέγεται συγκοπή, πλὴν ἂν ἐννοῇ τὴν ἀποκοπὴν τῆς τελευταίας τα) εἶναι κύριος· « ἐξέστω Κλαζομενίοις ἀσχημονεῖν » Ἀλλὰ δὲν θέλει *πείσειν* κανένα τῶν ὅσοι φιλολογοῦσι μὲ κανόνας βεβαιωμένους ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἔρευναν καὶ κρίσιν, καὶ θηρεύουσι τὰς λέξεις ὄχι δι' αὐτάς, ἀλλὰ διὰ τὰς ἐξ αὐτῶν γνώσεις καὶ ἰδέας. « Ἀρχὴ παιδεύσεως ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις », ἀξίωμα τὸ ὁποῖον ἐβεβαίωσεν αὐτός, δείξας εἰς τὸ Λεξικὸν διὰ τῆς ἀνεπισκεψίας τὴν ἀπαιδευσίαν του.

Ἠθέλησε παρ. χάρ. ὑποκρινόμενος μετριοφροσύνην νὰ ἐξομολογηθῇ αὐτοκινήτως ἄλλο σφάλμα τοῦ Λεξικοῦ, τὴν σύγχυσιν λέγω τῆς *Ἀνὰ* προθέσεως μὲ τὸ *Ἀναβάδηρ*, καὶ ἔπαθε τὸ τῆς παροιμίας, « Ἡ ὄρνιθα σκαλίζουσα ἔκβαλε τ' ὀμμάτιόν της », ἐπειδὴ μᾶς ἀνεκάλυψεν ἄλλο του αἴσχιστον σφετέρισμα, ἄγνωστον ἀκόμη, τοὐλάχιστον εἰς ἐμέ. Ἐξηγεῖ τὸ *Ἀναβάδηρ* ὁ Γεννάδας ἐξήγησιν νέαν, μὴ εὑρισκομένην εἰς τὸν Σνεϊδέρον. Ἐὰν ἡ ἐξήγησίς του ἦτον ὀρθή, τίς δὲν ἤθελε δικαίως τὸν ἐπαινέσειν; τίς δὲν ἤθελεν ὁμολογήσειν, ὅτι δὲν ἠκολούθησεν ὡς τυφλὸς χειραγωγούμενος τὸν Σνεϊδέρον, ἀλλ' ἐπροθυ-

μήθη νὰ συνεισφέρῃ καὶ αὐτός τι ἐξ ἰδίας του ὁράσεως καὶ ἐρεύνης εἰς τελειοποίησιν καὶ τοῦ Λεξικοῦ καὶ τῆς μαθήσεως τῆς γλώσσης; Καὶ ἡ μὲν ἐξήγησις, κατ' ἐμὴν κρίσιν, εἶναι ὀρθή· ἀλλ' εἴτε τοιαύτη, εἴτε μή, δὲν εἶναι ἰδική του. Ἐγὼ πρῶτος ἀμφίβολον οὖσαν τὴν ἐβεβαίωσα εἰς τὸ περὶ Ἀερ. τοπ. ὑδ. τοῦ Ἱπποκρ. Τομ. Β', σελ. 329 - 331. Αὐτὸς ἄλλο δὲν ἔκαμε παρὰ νὰ τὴν τυφλώσῃ καὶ νὰ τὴν κολοβώσῃ, διότι πρῶτον ἐσιώπησε τὴν ἄλλην διόρθωσιν τοῦ *ἐπορχουμένην*, εἰς τὸ *Ἐποχουμένην*, ἐκ τῆς ὁποίας μάλιστα κρέμεται ἡ βεβαίωσις τῆς ἐξηγήσεως τοῦ *Ἀναβάδην*. Καὶ τὴν ἐσιώπησεν, ἐπειδὴ δὲν τὸν ἐσύμφερε μήτε τὸ *ἐπορχουμένην* νὰ φυλάξῃ, ὡς ἀσύμφωνον μὲ τὸ *Ἀναβάδην*, μήτε τὸ *ἐποχουμένην* νὰ λησταύσῃ, διὰ νὰ μὴ γένῃ τὸ κλέμμα πολλὰ χονδρὸν καὶ ἐπομένως καταφανές. Καὶ τέλος στεφανόνει τὰ λεγόμενα μὲ τὸν ἄξιον αὐτοῦ κολοφῶνα τοῦτον, «Κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Ἀσιανῶν» κάμνων εἰς ὅλους τοὺς Ἀσιανοὺς κοινόν, ὅ,τι οἱ συγγραφεῖς ἱστόρησαν περὶ μόνου τοῦ Σαρδαναπάλου. Εἰς τοὺς νῦν Ἀσιανοὺς δὲν εἶναι βέβαια γνωστόν, καὶ εἰς τοὺς παλαιοὺς ἂν ἦτο, δὲν ἤθελαν τὸ ἱστορήσειν οἱ συγγραφεῖς ὡς ἴδιόν τι τρυφῆς ἔργον τοῦ Σαρδαναπάλου. Τὴν σήμερον ἔπαυσε πλέον νὰ νομίζεται τοιοῦτον· καὶ ταύτην τὴν ὥραν ἀναβάδην σὲ γράφω τὸ μέρος τῆς ἐπιστολῆς τοῦτο, χωρὶς βέβαια νὰ ἦμαι, μηδὲ ποτὲ νὰ ἔγινα Σαρδανάπαλος, ἂν καὶ τοῦτο ἐννοοῦσεν ὁ ἐλέγξας με ὡς ἀναβάδην κερδαίνοντα τὰ ἀργύρια τῶν Ζ. Θρᾳκικὸς Ἀσκληπιάδης.

Πάλιν σὲ συμβουλεύω, φίλε, μὲ τοὺς τοιούτους νὰ μὴν ἐμπλέκεσαι· ἀλλὰ νὰ τοὺς εὔχεσαι μόνον ζωὴν καὶ ὄρεξιν νὰ γράφωσι καὶ νὰ τυπόνωσι πολλά· καὶ ἄφες τὴν φρον

τίδα εἰς τὴν θείαν τυπογραφίαν νὰ τοὺς μαστίζῃ καὶ νὰ τοὺς *στίζῃ*, ἐπειδὴ δὲν θέλουν νὰ ἀφήσωσι νὰ πέτωνται ἐλευθέρως καὶ νὰ χάνωνται εἰς τὸν ἀέρα τὰ « Ἔπεα πτερόεντα » ἀλλὰ τῶν δένουσι τὰς πτέρυγας μὲ τὰς ἀλύσεις τοῦ τύπου, καὶ παραδίδονται ἑκουσίως οἱ μωροὶ εἰς τὸ κριτήριον τῆς ἱστορίας δέσμιοι (ils se livrent à la justice de l'histoire) κατὰ τὴν ὡραίαν φράσιν τοῦ Suard, τὴν ὁποίαν βλέπεις εἰς τὴν ἐδῶ κλεισμένην ἐφημερίδα. Εἷς μόνος τρόπος πολέμου πρὸς αὐτοὺς εὐτυχοῦς εἶναι δυνατός, δευτέρα ἐφημερίς, ἀλλὰ τίς νὰ τὴν ἐπιχειρήσῃ; δὲν χρειάζεται μεγάλην σοφίαν, διὰ νὰ ἀντιφέρεται πρὸς τοὺς τοιούτους, μηδὲ προθυμία μᾶς λείπει μήτ' ἐμὲ μήτε τὸν Βάμβαν· ἀλλὰ χρειάζεται καιρόν, δαπάνην, συλλογὴν ἐφημερίδων φιλολογικῶν Γαλλ. Γερμαν. Ἀγγλ. Ἰταλ. διὰ νὰ γένῃ ἐξ αὐτῶν ἀπάνθισμα κριτικόν, καὶ ἀληθὲς ΜΕΤΑΚΕΝΩΜΑ ἀπὸ τὰ σοφὰ καυκία τῶν Εὐρωπαίων εἰς τὰ ἀπαίδευτά μας καύκαλα. Σὲ βεβαιόνω, φίλε, ὅτι τοιαύτη ἐφημερὶς καὶ τὸν νοῦν ἡμῶν ἤθελε φωτίσειν, καὶ τὰ ἤθη ἡμερώσειν, καὶ πολλοὺς φλυάρους ἀγύρτας ἤθελε καὶ πρὸ τοῦ *Κριτηρίου τῆς ἐπερχομένης γενεᾶς* ἀναγκάσειν νὰ κρυφθῶσι πάλιν εἰς τὸ σκότος τῆς φωλεᾶς των, ὅθεν τοὺς ἐθάρρυνε νὰ προκύψωσιν ἡ δυστυχία τοῦ γένους. Καὶ γελῶ καὶ κλαίω, ὅταν βλέπω Δαρβ. καὶ Καπετ. νὰ διακροτῶσι καὶ νὰ κρίνωσι τὰ συμφέροντα τοῦ γένους (discuter les interêts de la nation). Καὶ γελῶ καὶ κλαίω ὅταν βλέπω καυχωμένους ζῆλον ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀνθρωπίσκους, οἱ ὁποῖοι προτιμῶσι νὰ λησταύωσιν ἀναιδῶς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ συνεργάτας εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς πατρίδος, παρὰ νὰ ὁμολογήσωσιν εὐγε-

νῶς ὅτι ἐξεύρουσι καὶ ἄλλοι φυσικὰ τί περισσότερον διὰ τὸ μακρὸν γῆρας.

Τέλος· παρακαλῶ σε φιλικῶς καὶ τοῦτο, Ἀλέξανδρε, νὰ καύσῃς καὶ τὴν παροῦσαν, καὶ ὅσας ἄλλας παρομοίας ὕλης ἐπιστολάς μου δὲν ἔκαυσας ἀκόμη. Κανέν' ἀπ' αὐτοὺς δὲν φοβοῦμαι· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἀντὶ νὰ τοὺς διορθώσῃ ἡ ἀγανάκτησίς μου, θέλει τοὺς καταστήσειν χειροτέρους, τὸ φρονιμώτερον εἶναι νὰ τοὺς ἀφήσωμεν εἰς τὴν ἐκδίκησιν τῆς τυπογραφίας. Αὐτὴ δεσμίους θέλει τοὺς παραδώσειν εἰς τὸ ἀδέκαστον τῆς ἐπερχομένης γενεᾶς κριτήριον. Ἑκατόν, ἦσο βέβαιος, διατριβαὶ κατὰ τοῦ ἐφημεριδογράφου δὲν εἶναι καλαὶ νὰ κάμωσιν ὅ,τι ἔκαμεν ἡ ἀθλιεστάτη του ἀντίῤῥησις κατὰ τοῦ Κρ. Στήλην ἀνίστησεν ὁ ταλαίπωρος ἀνεξάλειπτον κατὰ τῆς ἰδίας του ἀμαθίας, καὶ καθὼς ἔλεγεν ὁ Λεωνῆς ὁ Ἄμοιρος, « ἐκβῆκεν ἀπὸ τὰ πηλ. καὶ ἔπεσεν εἰς τὰ σκ. ». Ὦ θεία τυπογραφία ! Αἰωνία ἡ μνήμη τοῦ εὑρόντος σε !

Ἀπὸ τἄλλο μέρος, σπούδαζε νὰ χαλινόνῃς ὀλίγον καὶ τὴν πολύῤῥυτον φιλολογίαν τοῦ Κρ. ὅτι μὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ αὐτὸς συχνὰ ἐμπερδεύεται εἰς ἀναπτύξεις λέξεων ὑπὲρ τὴν δύναμίν του, καὶ μᾶς λέγει πράγματα ἄξια τῆς δεκάτης τρίτης ἑκατονταετηρίδος, καὶ τῳόντι ἀδελφὰ τῶν ἐτυμολογιῶν τοῦ ῥακενδύτου, καὶ τῶν σχολίων τοῦ πτερωτοῦ τέττιγος. Δός τον νὰ καταλάβῃ ὅτι τὸ ἔργον του εἶναι νὰ συναθροίζῃ μόνον λέξεις, καὶ ν' ἀφίνῃ εἰς ἄλλους τὴν ἔννοιαν (ἢ τὴν *ἔγνοιαν*) νὰ τὰς ἐξηγῶσι.

Περὶ τοῦ Πανεπιστημίου, ἴδες ὅ,τι σ' ἔγραψα αὐτοχείρως, καὶ, ὅ,τι σ' ἔστειλα διὰ τῆς ἐφημερίδος· ὁ Κόμης ἔλαβεν ὀκτὼ ψήφους, ἐγώ, ἑπτά, καὶ ὁ Μελλαγαθίας μόνας τρεῖς.

Ὁ γέρων Κουζ. ἐφέρθη πάντοτε ἀχρεῖα μ' ἐμὲ ὡς ἀχρεῖος. Δὲν ἦλθε κἂν νὰ μ' ἐρωτήσῃ ἐὰν ἔχω τι νὰ τὸν δώσω νὰ σὲ φέρῃ. Ὑπομονή!

Μ' ἔλεγες νὰ ὑπάγω εἰς τὸ Bureau des gazettes νὰ ζητήσω τετράδια τοῦ Ἑρμοῦ καὶ ἀποροῦσα εἰς τοῦτο, ἐπειδὴ συνήθεια εἶναι τὰ τοιαῦτα νὰ στέλλωνται εἰς τὸν οἶκον ἀπὸ τὸ Bureau. Ἤμην ἄρρωστος ὅταν ἔλαβα τὴν εἴδησιν. Χθὲς ὅμως (18 Ἰαν.) ὑπῆγα· καὶ μὲ ἀπεκρίθησαν ὅτι δὲν ἔλαβαν, καὶ ὅτι ἂν εἶχαν δὲν μὲ τὰ ἔδιδαν, ἐπειδὴ δὲν μὲ γνωρίζουν, ἀλλὰ τὰ ἔπεμπαν εἰς τὸν οἶκον, et tout cela d'une manière qui n'étoit point des plus douces. Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάξῃ ἀπὸ τὰ χειρότερα! ὅτι φοβοῦμαι μὴν ἔπεσεν εἰς χεῖρας κἀνενὸς λῃστοῦ, καὶ μὲ τὰ φέρει καμμίαν ἡμέραν ζητῶν 50 ἢ 60 φρ.

Τὸν Κούμαν γράφω ἄλλην φοράν. Ὑγίαινε!

154.

6-19 Μαρτίου 1812.

Ἔχω, φίλε, ἐπιστολάς σου 26 Δεκεμβρίου, 16 καὶ 28 Ἰανουαρίου, 26 καὶ 29 Φεβρουαρίου. Ἀποροῦσα πῶς εἰς μίαν ἀπ' αὐτὰς ἀπατήθης τόσον, ὥστε νὰ καταριθμῇς εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν φίλων μου τὸν Δ. Ἀλλὰ δὲν ἄργησες νὰ μάθῃς τὴν ἀγριότητά του. Καὶ αὐτὸς καὶ ὁ ἄλλος Δ. καὶ ὁ Κ. καὶ ὁ Γ. ἦσο βέβαιος ὅτι εἶναι πλασίδια τῆς αὐτῆς ζύμης, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπλάσθησαν καὶ ὁ Χάλκανθος καὶ ὁ Πάριος καὶ ἄλλοι ὅσοι γαυίζουσι κατὰ τῆς φιλοσοφίας. Εἰς τὸ φαινόμενον κατετάχθησαν ἀναισχύν-

τως εἰς τὴν μοῖραν τῶν συμβουλευόντων τὸν φωτισμόν, ἐπειδὴ ἐνόησαν ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἰδιῶται ἄρχισαν νὰ ὑποπτεύωνται τοὺς ἀντιφιλοσόφους. Ἀλλ' ἡ αὐτὴ θηριωδία χαρακτηρίζει καὶ τούτους ὡς κ' ἐκείνους. C'est le même fond de mechanceté; la difference n'est que dans la forme, καὶ ἡ διαφορὰ αὕτη εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀδυναμίας των. Ἐὰν κατὰ δυστυχίαν ἦσαν ἰσχυροί, πρὸ πολλοῦ ἤθελαν ἀναγκάσειν καὶ σὲ καὶ ἄλλους κατὰ σὲ *νὰ γυρεύετε τὴν δουλείαν σας*, καὶ νὰ τοὺς τρέμετε ὡς δεσπότας. Θέλεις ἀπόδειξιν τῆς ὁποίας σὲ λέγω μικρᾶς διαφορᾶς; Τίς εἶναι ὁ σκοπός των; νὰ μὲ κατασιγάσωσιν, ἐπειδὴ ἡ φωνή μου τοὺς ἐνοχλεῖ· ἡ διαφορὰ δὲν στέκει παρὰ εἰς τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται μέσα. Ἐκεῖ κάτω ἀναβαίνουν εἰς τὸν Ἄμβωνα· ἐδῶ, ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι ἀδύνατον, ἐμβαίνουν καὶ κρύπτονται εἰς τὸν Λ. Ε, καὶ μὲ συμβουλεύουν νὰ μὴν ἐκβαίνω τὰ ὅρια τοῦ Ἰατροῦ· καὶ ὁ Θεοφιλέστατος ἐκδότης ὡς νὰ μὴν ἐκατάλαβε κατὰ ποίου φέρεται τὸ τόξον, τὸ τυπόνει, ἀφοῦ ἐκήρυξε δημοσία ὅτι δὲν δέχεται πλέον *σκανδαλώδεις συζητήσεις*. Εἶναι καὶ ἡ κήρυξις αὐτὴ ὄχι ἔργον φίλου τῆς εἰρήνης, ἀλλὰ προασφάλεια· αὐτοὶ μὲν καὶ οἱ περὶ αὐτὸν νὰ ἔχωσι τὴν ἐλευθερίαν νὰ βάλωσι τὰ κόπριά των εἰς τὸν Λ. Ε. ὅτε καὶ ὅπως θέλουσι, καὶ νὰ κλείωσιν εἰς τοὺς ἄλλους πᾶσαν εἴσοδον δικαίας ἀντιλογίας ἢ ἀπολογίας. Νομίζει ὁ ἀνόητος ὅτι δὲν καταλαμβάνω τίνα ἀποβλέπει ἡ συχνὰ κατηγορουμένη ἀπ' αὐτὸν *Λεξιθηρία*, καὶ τί σημαίνει *τὸ ἄγριον καὶ ἀσύνηθες εἶσθαι* (σελ. 29 τοῦ δευτ. ἔτους). Ἂν εἶχε νοῦν ἤθελεν ἀνοίξειν τὴν Γραμματικὴν τοῦ φίλου του Δ (σελ. 146), νὰ ἴδῃ ὅτι εἶναι ἀσυγκρίτως συνηθέστερον παρὰ τὸ *Ἥτριον*. Ἂν ἡ κεφαλή του δὲν περιεῖ-

χεν ἄχυρα ἀντ' ἐγκεφάλου, ἤθελε νοήσειν, ὅτι ἡ περὶ ἰατροῦ φιλολογοῦντος ζήτησις δὲν ἔχει παντάπασι χώραν εἰς ἐφημερίδα φιλολογικήν. Ἐξηγοῦμαι. Ἂν ἰατρός, ῥάπτης, σκυτοτόμος ἢ ὁποῖος ἄλλος τεχνίτης κάμνει καλὰ ἢ κακὰ νὰ φιλολογῇ ὑπόκειται εἰς τὴν κρίσιν τῆς κοινῆς ὑπολήψεως, εἰς ἕνα λόγον, εἰς τὴν κοινοδοξίαν (opinion publique). Μόνα τὰ φιλολογήματά του εἶναι ὑπεύθυνα εἰς κρίσιν φιλολογικῆς ἐφημερίδος. Ἂν ἦναι καλὰ ἐπαινοῦνται, ἢ τοὐλάχιστον ἀναφέρονται διηγηματικῶς, ἂν ὁ ἔπαινος τοὺς βαρύνῃ· ἂν ἦναι κακά, κατακρίνονται, καὶ εἰς τόπον αὐτῶν βάλλουν αὐτοὶ καλήτερα. Καὶ τότε μόνον ἴσως ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ εἴπωσι τὸν ἰατρόν, «Βλέπε τοὺς ἀῤῥώστους σου», καὶ τὸν σκυτοτόμον, «Ἀσχολοῦ εἰς τὰ ὑποδήματά σου». Ἀλλ' οἱ Γεννάδαι οὗτοι τόσον ἀπέχουν τοῦ νὰ τὰ εὕρωσι κακά, ὥστε καὶ ἀναισχύντως ἔκλεψαν ἀπ' αὐτὰ τὰ ὄντως καλά, καὶ ἀκρίτως καὶ τὰ κακά, χωρὶς νὰ ὀνομάσωσι τὴν πηγήν, ὅθεν τὰ ἔλαβαν, ὡς τὸ μαρτυροῦν αἱ ἐτυμολογίαι αἱ εἰς τὸ τέλος τῆς Γραμματικῆς τοῦ Δ. παραβαλλόμεναι (πολλαὶ ἐξ αὐτῶν) μὲ τοὺς Πίνακας τῶν προτυπωθέντων μου Ἡλιοδώρου καὶ Προδρόμου, ὡς τὸ μαρτυρεῖ τὸ ἀθλιέστατον Λεξικὸν τοῦ Γ, εἰς τὸ ὁποῖον ὄχι μόνον ἐμὲ ἐλεηλάτησε, ἀλλὰ καὶ τὸν σοφὸν ὁδηγόν του τὸν Γερμανόν, τοῦ ὁποίου τοὺς μαργαρίτας ἔμιξε μὲ τὰ ἰδικά του κόπρια.

Ἂν εἶχεν ὀβολοῦ κρίσιν (πάλιν τὸ λέγω), ἤθελε τρομάξειν τὴν μέλλουσαν κρίσιν τῶν φιλολόγων Εὐρωπαίων, ὅταν ἴδωσι τὴν κατὰ τῶν ἰατρῶν φιλολόγων καταφοράν, χωρὶς καμμίαν σημείωσιν καὶ ἀνάκρισιν τοῦ ἐκδότου, ἐξεύροντες ὅτι ὁ τὸν Πλούταρχον καὶ ἄλλους πολλοὺς συγγραφεῖς ἐκδόσας Ῥείσκιος ἦτον Ἰατρός, ὁ Ὁλλανδὸς

Βερνάρδος καὶ αὐτὸς ἐκδότης Ἑλληνικῶν βίβλων, Ἰατρός. ἄλλος Ἄγγλος (δὲν μ' ἔρχεται τὄνομά του ταύτην τὴν ὥραν) ἰατρός, ὁ Président Bouhier φιλολόγος ἄριστος, ἦτο συγκλητικὸς καὶ νομικός, οἱ ὁποῖοι ὅλοι ὅ,τι ἔκαμαν, διὰ πολλῆς καὶ μακρᾶς ἐρεύνης λέξεων τὸ ἔκαμαν. Ὁ πολλοὺς πολλοτάτων συγγραφέων Ἑλλήνων τύπους διορθώσας, καὶ ἀπ' ὅλων τῶν κριτικῶν σήμερον ἀκόμη τὰ στόματα μὲ τιμὴν ὀνομαζόμενος κριτικώτατος Παλμέριος (Paulmier de Grentemesnil) ἦτο στρατιωτικός, καθὼς καὶ ὁ ζῶν γνωστός σου Courier. Ὁ Βουδαῖος αὐλικὸς καὶ maitre des requêtes (*ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων*) Φραγκίσκου τοῦ πρώτου, ἐπεχείρησε τὸ πρῶτον Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀκόμη τιμώμενον σήμερον, καὶ ἀπαραιτήτως εὑρισκόμενον εἰς τὰς βιβλιοθήκας τῶν φιλολόγων. Ὁ Στέφανος εἰς τὸν θησαυρόν του ὠφελήθη πολλὰ ἀπὸ τὸν Βουδαῖον, καὶ τὸν ὀνομάζει συχνά, δὲν τὸν κλέπτει ἀναισχύντως. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ Λεξικογράφος (καὶ κατ' αὐτοὺς Λεξιθήρας) Στέφανος, τί ἦτο; Τυπογράφος· ἤγουν ἐπάγγελμα εἶχε νὰ τυπόνῃ τὰ τῶν ἄλλων, ὡς εἶναι σήμερον ὅλοι οἱ τυπογράφοι, καὶ ὄχι νὰ συντάξῃ αὐτὸς τόσον διεξοδικὸν λεξικόν, καὶ παρὰ τὸ Λεξικόν, νὰ ἐκδώσῃ τόσον πλῆθος ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων.

Ἴσως δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἀνωφελὲς νὰ δημοσιευθῶσι διὰ τοῦ τύπου οἱ στοχασμοὶ οὗτοι, ὄχι δι' αὐτούς, τῶν ὁποίων ἡ κακία ἐμποδίζει τὴν διόρθωσιν, ἀλλὰ κἂν διὰ τοὺς Εὐρωπαίους νὰ μὴ μᾶς νομίζωσι ἀπ' ὅ,τι εἴμεθα ἀθλιώτερους. Καὶ τοῦτο πρέπει νὰ μᾶς νομίσωσιν ἐξάπαντος, ἐὰν μᾶς κρίνωσιν ὅλους κατὰ τὸ μέτρον τῆς σοφίας τοῦ Γ. Ἐγὼ ὅμως δὲν θέλω φανῆν, μηδὲ σὲ συμβουλεύω νὰ

φανῇς, εἰς τοιοῦτον πόλεμον. Ἐγὼ ἐγήρασα, καὶ σοῦ (μὴν ὑπερηφανευθῇς διὰ τοῦτο) εἶναι ἀνάξιοι τοιοῦτοι ἀντίπαλοι. Στεῖλέ τους εἰς τοὺς κόρακας, καὶ ἀσχολοῦ εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν ἀγαπητῶν σου τέκνων, καὶ εἰς τὴν αὔξησιν τῶν χρηματικῶν μέσων, ἐπιτηδείων νὰ εὐκολύνωσι τὴν ἀνατροφήν. Τότε μόνον ἤθελεν εἶσθαι καλὴ καὶ δραστικὴ ἡ δημοσίευσις, ἐὰν ἤρχετο ἀπὸ τὴν Ἀσίαν, εἰς εἶδος ἐπιστολῆς (ὄχι ἀνωνύμου, ἀλλ' ὑπογεγραμμένης ἀπὸ κανένα μαθητὴν) πρὸς τὸν Ἠτριαστήν, πρὸς αὐτὸν μὲν ἔχουσα ὄχι κατηγορίας, ἀλλὰ παράπονα, διὰ τί βάλλει τοιαύτας διατριβὰς εἰς τὸν Ἑρμῆν του, ἱκανὰς νὰ στηλιτεύσωσι τὴν ἀμαθίαν τοῦ γένους, ἢ ἂν τὰς βάλλῃ, διὰ τί μὲ τὴν σιωπήν του δεῖχνει ὅτι εἶναι τῆς αὐτῆς γνώμης, μήδ' ἐκατάλαβεν ὅτι ἡ γνώμη εἶναι γραμμένη, ἂν ὄχι μὲ σκοπόν, μὲ τρόπον ὅμως νὰ κεντήσῃ καὶ νὰ λυπήσῃ ἄνδρα γέροντα, ὅστις ἂν δὲν ἔκαμε καλόν, κανὲν ὅμως κακὸν δὲν ἐπροξένησεν εἰς τὴν πατρίδα του. Τοιαύτην ἐπιστολήν, γραμμένην εἰς ὕφος τίμιον καὶ πρέπον (décent), ἂν δὲν θελήσῃ νὰ τὴν βάλῃ εἰς τὸν Ἑρμῆν του, τότε ἔχει δίκαιον ὁ γράψας αὐτὴν νὰ τὴν δημοσιεύσῃ διὰ τοῦ τύπου μὲ προσθήκας νυκτικωτέρας.

Ἂν εἶχε μυελὸν εἰς τὸ κρανίον του, ἤθελεν ἐντρέπεσθαι διὰ τὰ ἀπειροπληθῆ σφάλματα τοῦ Λεξικοῦ του, ἀντὶ νὰ μεταχειρίζεται τὴν λέξιν *ἐξεράσῃ* κατὰ τῶν ἀνακρινόντων αὐτά. Μηδ' αὐτὰ τὰ τυπογραφικά, ἢ μνημονικὰ (ἄφευκτα καὶ εἰς τοὺς σοφωτάτους) σφάλματα τοῦ Σνεϊδεριανοῦ Λεξικοῦ ἐστάθη καλὸς νὰ διορθώσῃ. Ἀντὶ τούτων τῶν ὀλίγων ἐπρόσθεσεν αὐτὸς μυρμηκιὰν σφαλμάτων, τὰ ὁποῖα δὲν δεῖχνουν τύπου ἢ μνήμης, ἀλλὰ πολλῆς ἀμαθείας καὶ ἀκρισίας παραπτώματα.

Ἀπόκριμα· ἢ δὲν ἐκατάλαβε τί λέγει ὁ Σνεϊδέρος, ἢ τὸ ἐξέφρασεν εἰς τρόπον νὰ μὴ καταλάβῃ ὁ μαθητευόμενος τὴν γλῶσσαν. Ἀπόκριμα (εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ Σν.) εἶναι ἀπὸ τὸ *Ἀποκέκριμαι*· σημαίνει ὅμως [ὡς νὰ ἦτο ἀπὸ τὸ ἐνεργητ. *Ἀποκέκρικα*] συγχώρησιν, ψῆφον κτλ. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ Ἀποκέκριμαι λαμβάνεται ὄχι μόνον παθητικῶς, (j'ai été separé, choisi, élu), ἀλλὰ καὶ μέσως (j'ai répondu), ἕπεται, ὅτι τὸ *Ἀπόκριμα* σημαίνει καὶ *Ἀπόκρισιν* (une réponse).

Ἀσκαίρω. *Τὸ ἄλφα* (λέγει) *εἶναι εὔφωνον*. Τίς ἀπὸ τοὺς νέους δύναται νὰ τὸ καταλάβ; εἶναι τὸ αὐτό, ὡς νὰ ἔλεγε τὸ ᾰ τοῦ Ἀσκαίρω εἶναι βραχὺ ἢ μακρὸν· τὸ Euphonisch. τοῦ Σνεϊδ. κατὰ λέξιν δὲν θέλει νὰ εἴπῃ *Εὔφωνον*, ἀλλ' *Εὐφωνικόν*, καὶ σημαίνει ὅτι τὸ ῥῆμα εἶναι *Σκαίρω* (ὅθεν ὁ Σκάρος) καὶ δὲν προσλαμβάνει τὸ ᾰ πλὴν χάριν εὐφωνίας, ὡς τὸ συνώνυμόν του *Σπαίρω* (ὅθεν ὁ Σπάρος), Ἀσπαίρω, ὡς τὸ *Σταφὶς Ἀσταφίς*, καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Ἀσκάλαβος. Ἀπὸ τοῦτο παράγει τὸ *Ἀσκαλόρω*, τὸ ὁποῖον πιθανὸν ὅτι εἶναι ἀπὸ τὸ *Σκάλα*, καὶ τοῦτο πάλιν ἀπὸ τὸ Λατινικὸν Scala. Ἀλλ' ὑπομονὴ εἰς τοῦτο.

Περὶ δὲ τοῦ ἑπομένου *Ἀσκάλαφος*, πῶς νὰ τὸν δικαιολογήσῃ τις; Ἂν δὲν ἐγνώριζε τὴν Γερμανικὴν ἀρκετά, ἐδύνατο νὰ ἐξετάσῃ τὸν Ἀπολλόδωρον καὶ τὸν Ἀντώνιον Λιβεράλιν, νὰ καταλάβῃ κἂν ἀπ' ἐκείνους τί λέγει ὁ Σνεϊδέρος. «Ὁ Ἀπολλόδωρος ἔχει Ἀσκάλαφον, ὅστις μεταμορφοῦται εἰς, **Ὦτος**» τοῦτο τὸ *μεταμορφοῦται εἰς Ὦτος* ἐννοεῖται γραμματικῶς, ὡς λέγομεν, τὸ ῡ τρέπεται εἰς ᾱ· εἰς τὸ Γερμανικὸν ὑπάγει καλὰ ἡ ὀνομαστική. Αὐτὸς ἔπρεπε νὰ εἴπῃ: *Ὁ Ἀπολλόδωρος ἀνα-*

φέρει (ὄχι *ἔχει*) *τινὰ* (*ἄνδρα δηλαδὴ*) *μεταμορφωθέντα εἰς Ὦτον*. Τὰ ἀκόλουθα ἀκόμη χειρότερα. *Τὸν αὐτὸν ἔχει καὶ ὁ Ἀντωνῖν. . . . ὥστε μένει* κτλ. δὲν ἐκατάλαβεν ὅτι ὁ Συνεῖδ. λέγει, *Τὸν αὐτὸν ὀνομάζει ὁ Ἀντωνῖνος Ἀσκάλαβον, χωρὶς νὰ διορίσῃ ἀκριβῶς τὸ εἰς τὸ ὁποῖον ἐμεταβάλθη πτηνόν. Τοῦτο μόνον λέγει ὅτι εἶναι ποικίλον* κτλ.

Ἀρεστόν· ἠθέλησεν ἐδῶ νὰ κάμῃ τὸν σοφόν, καὶ νὰ βάλῃ τῶν Γάλλων τὸ Decret. Βέβαια τοῦτο εἶναι. Ἀλλ' ἐπειδὴ καταδέχεται νὰ καταβῇ ἀπὸ τὸ ὕψος τῶν ἰδεῶν του εἰς τοιαύτας λεξιθηρίας ἀναξίας τῆς σοφίας του, ἔπρεπε (καὶ ἐδῶ βέβαια ἦτο ὁ τόπος) νὰ βάλῃ τὴν σημείωσιν τοῦ Στεφάνου (Θησ. Τ. Α, σελ. 577) ὅτι τὸ Arrêt τῶν Γάλλων εἶναι ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν *Ἀρεστόν*. Ἀλλὰ στοίχημα βάλλω ὅτι δὲν τὸ ἐκατάλαβεν, ἐπειδὴ εἶναι γραμμένον Λατινιστὶ Arresta.

Βάρ. Ὁ Συνεῖδερος δὲν τὸ ἀναφέρει, ὡς μηδ' ὁ Στέφανος, ἐπειδὴ ἔγραφαν Ἑλληνικὰ Λεξικὰ καὶ ὄχι Ἑβραϊκά. Αὐτὸς δὲν ἔκαμεν ἴσως κακά, νὰ τὸ ἀναφέρῃ· ἔκαμεν ὅμως τυφλὰ νὰ γράφῃ ὅ,τι δὲν νοεῖ, καὶ νὰ τὸ παράγῃ ἀπὸ τὸ *Βραχύς*. Δὲν ἐνθυμήθη κἂν (ἀναγινώσκων τοῦ Σουΐδα τὸ «Βὰρ ὁ υἱός, ὡς τὸ Βὰρ Ἰωνᾶ») τὸ εὐαγγέλιόν του; (Ματθ. ις', 17) «Μακάριος εἶ Σίμων Βὰρ Ἰωνᾶ» νὰ καταλάβῃ ὅτι εἶναι λέξις Ἑβραϊκή, ὡς καὶ ὁ Βαρθολομαῖος υἱὸς τοῦ Θολμὶ ἢ Θολμαίου.

Δάος . . . 2) κύριον ὄνομα ἑνὸς σκλάβου. Ὦ Ζεῦ καὶ Θεοί! οὕτως ἀτομικῶς! τοῦτο θέλει νὰ εἴπῃ, ὅτι ἐστάθη ἕνα καιρὸν σκλάβος τις ἔχων ὄνομα κύριον τὸ Δάος· ἀλλὰ τὸ Ein Sclavenname, σημαίνη, *ἓν ἀπὸ τὰ ὀνόματα τὰ ὁποῖα ἔδιδαν εἰς τοὺς Σκλάβους*, ὄχι ἁπλῶς

εἰς ὅλους, ἀλλ' εἰς τοὺς ἀγοραζομένους ἀπὸ τὴν Δακίαν, τὴν ὁποίαν ὠνόμαζαν καὶ Δαυΐαν, «Δάκους δὲ (λέγει ὁ » Στράβων σελ. 304 βιβλ. ξ') . . . οὓς οἶμαι Δαύους » καλεῖσθαι τὸ παλαιόν· ἀφ' οὗ καὶ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς » ἐπεπόλασε τὰ τῶν οἰκετῶν ὀνόματα, Γέται καὶ Δαῦοι· » τοῦτο γὰρ πιθανώτερον, ἢ ἀπὸ τῶν Σκυθῶν, οὓς κα- » λοῦσι Δάας . . . ἐξ ὧν γὰρ ἐκομίζετο [τὰ ἀνδράποδα], » ἢ τοῖς ἔθνεσιν ἐκείνοις ὁμωνύμως ἐκάλουν τοὺς οἰκέτας, » ὡς *Λυδόν*, καὶ *Σύρον* κτλ.» ἀπαράλλακτα δηλαδὴ ὡς καὶ σήμερον οἱ Παρισινοὶ καλοῦσι τοὺς ὑπηρέτας των Bourguignon Champagne, καὶ τὰ ὅμοια, ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας δηλαδὴ (Bourgogne Champagne) ὅθεν ἔρχονται.

Δυσπαθὴς . . . «Τὰ ὁποῖα ὁ Πλούταρχος συντάττει μετὰ τοῦ μέμφεσθαι» Ποῖα; τὸ *δυσπαθεῖν*, ἢ τὸ *Δειλοπαθεῖν*. Ἔπειτα τί σημαίνει τὸ *συντάττει*; Τοῦτο εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Λεξικογράφων ἢ γραμματικῶν λέγεται περὶ ῥημάτων, προθέσεων κτλ. συνταττομένων μὲ τὴν δεῖνα ἢ δεῖνα πτῶσιν, ἢ μὲ ἀπαρέμφατον. Τὸ Verbinden εἶναι *συνάπτει*, καθὼς καὶ ἀληθῶς συνάπτει τὰ δύο ῥήματα ὁ Πλούταρχος εἰς τὸν βίον τοῦ Καίσαρος § 38, σελ. 300 τοῦ τετάρτου τόμου (τὸν ὁποῖον ἐλπίζω νὰ σὲ στείλω μετὰ ἕνα μῆνα) «Ἀπήντων οἱ στρατιῶται, μεμφόμενοι καὶ δυσπαθοῦντες».

Διάγραμμα. Δύο τύφλαι. Πρώτη, τοῦ Ξενοκράτους ἡ μαρτυρία κολοβή, καὶ διὰ τοῦτο ἀκατανόητος, ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, «*Τὸ δὲ μέχρι* τῶν δυσξυνέτων διαγραμμάτων κτλ.» Ἀφήσας τὰς πρώτας τρεῖς λέξεις ἔκαμε τὴν ῥῆσιν ἀληθινὸν αἴνιγμα. Δευτέρα τύφλα, «Παρὰ Πλατ. Ζ. περὶ Μουσικῶν ὑπὸ Δαιδάλου κ.τ.λ.». Τὸ *Περὶ Μουσικῶν*

ἔπρεπε νὰ βαλθῇ κατωτέρω. «Παρὰ δὲ Πλουτάρχου ἐπὶ μουσικῶν διαγραμμάτων· ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος κτλ.» Ὁ Πλούταρχος (ὄχι ὁ Πλάτων) μεταχειρίζεται τὴν λέξιν εἰς μουσικὴν σημασίαν· καὶ τοῦτο λέγει ὁ Σνεϊδέρος.

Διεγγύα. Ἐσύγχυσεν ὁ μισητὴς τῆς λεξιθηρίας, καὶ πλούσιος ἀπὸ πραγμάτων ἰδέας τὸ Bürgschaft μὲ τὸ Bürgerschaft, καὶ διὰ νὰ μᾶς τὸ κάμῃ λαμπρότερον, τὸ ἔβαλε καὶ Γαλλιστὶ la Bourgoisie. Ἀλλ' ὁ ἄθλιος, ἂν δὲν γνωρίζῃ τὴν Γερμανικήν, τόσον εἶναι ἀμαθὴς τῆς Ἑλληνικῆς, ὥστε νὰ μὴ καταλαμβάνῃ, ὅτι τὸ *Διεγγύα* ποτὲ δὲν ἐσήμαινεν, «Ἡ κοινότης μιᾶς πόλεως»; Ἀλλ' ὁ ἄθλιος ἀντὶ νὰ θηρεύῃ μυίας, δὲν ἤθελε κάμει καλήτερα νὰ θηρεύῃ τὰς ἀληθεῖς καὶ γνησίας σημασίας τῶν λέξεων.

Ἐκθύσιμος. Στοίχημα βάλλω ὅτι δὲν καταλαμβάνεις τί σημαίνει τὸ «Παρὰ Πλουτάρχ. Κούρ.» Ποῖος διάβολος νὰ καταλάβῃ τὰ γραφόμενα ἀπὸ τοιούτους, ἐπειδὴ αὐτοὶ πρῶτοι δὲν τὰ καταλαμβάνουν; Αὐτό, φίλε μου, εἶναι τὸ Curios. τοῦ Σνεϊδέρου, καὶ θέλει νὰ εἴπῃ ἐντελῶς De curiositate, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ λατινικὴ ἐπιγραφὴ τοῦ βιβλίου τοῦ Πλουτάρχου, ἐπιγραφομένου Ἑλληνιστί, *Περὶ πολυπραγμοσύνης*.

Ἐπορχέομαι. Ἄλλο παρόμοιον τοῦ πρώτου, καὶ ὄχι ὀλιγώτερον νόστιμον. Ἔγραψεν ὁ Σνεϊδέρος Appian. punic. ἔγραψε καὶ αὐτὸς *Ἀππίαν. Πουνικ.* Μάθε λοιπόν, φίλε, ὅτι εἶναι ἡ Λατινικὴ ἐπιγραφὴ De rebus punicis τοῦ βιβλίου τοῦ Ἀππιανοῦ ἐπιγραφὴν ἔχοντος ἑλληνικὴν ταύτην, «Λιβυκά, ἤτοι τὰ Καρχηδόνια»· ὁ Λιβυκὸς ἢ Καρχηδόνιος ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς Λατίνους Punicus, ἢ Poenicus, ἢ Poenus, τὸ ὁποῖον εἶναι τῶν

Ἑλλήνων τὸ *Φοίνιξ*, ἐπειδὴ οἱ Καρχηδόνιοι ἦσαν ἄποικοι τῶν Φοινίκων.

Ἤπειρος. «Τοῦ Λέσχη» ὡς τοῦ *Πανταζῆ*· τὸ ἀληθινόν του ὄνομα εἶναι ὁ *Λέσχης* τοῦ *Λέσχου*, ἢ ὡς τὸν ὀνομάζει ὁ Παυσανίας, ὁ *Λέσχεως τοῦ Λέσχεω*. Mais c'est une bagatelle, allez plus loin, et vous y trouverez, «Τοιοῦτον καὶ τὸ ἐν Ἀναλέκτ. . . . . καὶ τὸ τοῦ Ἰακώβ». Τίνος; τοῦ τῆς παλαιᾶς διαθήκης, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰσαάκ, ἢ τοῦ τῆς νέας, τοῦ Ἀποστόλου Ἰακώβ; Prenez garde, ne vous y trompez pas; ce n'est ni l'un ni l'autre. Εἶναι ὁ Προφέσωρ Ἰακώβ, ζῶν καὶ ὑγιής, ὅστις ἔγραψε διεξοδικωτάτας σημειώσεις εἰς τὴν Ἀνθολογίαν τῶν ἐπιγραμμάτων περιεχομένην εἰς τὰ Ἀνάλεκτα τοῦ Brunck, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον (ἤγουν τὰς σημειώσεις του) πέμπει τὸν ἀναγνώστην ὁ Σνειδέρος. Vergl. Analecta . . . u. das (ἤγουν und daselbst) Jacobi, τὸ ὁποῖον θέλει νὰ εἴπῃ «Παράβαλε τὰ Ἀνάλεκτα εἰς τὸν τόπον τοῦ πρώτου τόμ. σελ. 261, καὶ προσέτι τοῦ δευτέρου σελ. 302, καὶ ἐκεῖ (εἰς τὸν αὐτὸν δηλαδὴ τόπον) τὰς σημειώσεις τοῦ Ἰακώβ.» Βλέπεις ὅτι δὲν εἶναι μήτε Πατριάρχης, μήτ' Ἀπόστολος. Ἐζαλίσθης, νομίζω, ἀρκετά. Τὸ κρίνω ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔπαθα ἐγὼ κεφαλαλγίαν γράφων τοιαύτας ἀθλιότητας. Ὑπομονὴ ἂν ἦσαν μόναι αὐταί· ἀλλὰ δὲν εἶναι σχεδὸν σελίς, ὅπου ἡ πτωχεία τοῦ λεκτικοῦ δὲν ἀποδείχνει τὴν πτωχείαν τοῦ πραγματικοῦ. Εἶναι τῇ ἀληθείᾳ ἀκατανόητον πῶς μὲ τόσην ἀμαθίαν ἐνόνεται τόσος τύφος καὶ τόση ἀναίδεια. Ὅπου λέγει ὁ Σνειδέρος Ich meyne, λέγει καὶ αὐτὸς *Ἐγὼ νομίζω*, ὡς νὰ ἦτο καλὸς ἀπὸ τὰς πολλάς του ἀναγνώσεις νὰ νομίσῃ καὶ νὰ κρίνῃ καὶ αὐτὸς τίποτε,

ὅστις τὸ Περὶ πολυπραγμοσύνης τοῦ Πλουτάρχου ὀνομάζει ΚΟΥΡ (ἤγουν κουρεύματα καὶ ψαλίδια) καὶ τοῦ Ἀππιανοῦ τὰ Λιβυκὰ ΠΟΥΝΙΚ.

Τώρα πρέπει νὰ σ' ἀφήσω πρὸς ὀλίγον, διὰ νὰ διορθώσω τὸ τυπογραφικὸν πρῶτον φύλλον τῶν Αὐτοσχ. στοχ. τοῦ Δ τόμου τοῦ Πλουτάρχ.

Τὸ ἐδιόρθωσα. Εἰς αὐτὸ καὶ τὰ ἀκόλουθα θέλεις εὑρεῖν πολλὰ καὶ περὶ Λεξιθηρίας, καὶ περὶ Ἠτρίου, καὶ περί . . τοῦ δυστυχοῦς Κυριακοδρομίτου· τὰ ὁποῖα ἴσως διεγείρουσι καὶ τῆς πολιᾶς μου κεφαλῆς νέας ζάλας καὶ νέους κλύδωνας. Ἀλλὰ μὴ σὲ τρομάξῃ ὅ,τι σὲ λέγω. Τὸ πταῖσμα δὲν θέλει εἶσθαι ἰδικόν μου. Ὄχι μὰ τὸν Θεόν! Ἀφίνω πολλοὺς ἀνωνύμους· καὶ τοὺς ὀνομασθέντας τοὺς ὀνομάζω μὲ τόσην τιμὴν καὶ εὐλάβειαν, ὥστε μὲ φαίνεται ἀδύνατον ν' ἀποκριθῶσιν ἄτιμα, ἐὰν δὲν θέλωσι νὰ ἀποδειχθῶσι παρ' ὅ,τι εἶναι ἀτιμώτεροι. Ce n'est pas tout, ὅπου τὰ λεγόμενα εἶναι ὀλίγον ἐπισφαλῆ καὶ ἐπίζηλα ἢ *πίζουλα* (délicats), τὰ περιτειχίζω μὲ μαρτυρίας τῆς γραφῆς, καὶ τὸ νοστιμώτερον, καὶ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ἂν τολμήσουν νὰ πολιορκήσωσιν καὶ τοῦτο τὸ τεῦχος, τότε πλέον δὲν ἐξεύρω εἰς ποίαν ἄλλην ἀκρόπολιν νὰ καταφύγω. Εἶναι μία πολλὰ ἰσχυρά, ὁ ὀρθὸς λόγος· ἀλλὰ πῶς θέλεις νὰ τὸν σεβασθῶσιν ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ἔκαμαν ἀληθινὴν ἐμπορίαν τὴν παιδείαν τοῦ ἔθνους; οἱ ὁποῖοι ἐτόλμησαν νὰ ὑβρίσωσι τὸ ἔθνος, δείχνοντες εἰς αὐτὸ ζώντων ἑαυτῶν τὰς εἰκόνας; Ἡ δυστυχία μου εἶναι ὅτι εἶμαι μόνος, καὶ δὲν ἔχω ἐκεῖ κάτω συνεργοὺς νὰ βοηθῶσιν ἀπὸ καιρὸν τὴν ἀδυναμίαν μου. Ὁ Κούμας ἤθελεν εἶσθαι ἐξαίρετος, ἐὰν δὲν εἶχε τὰς φροντίδας τοῦ σχολείου του, καὶ ἐὰν ἐκεῖ παρόντος δὲν ἦτο καὶ μεγα-

λήτερος ὁ κίνδυνος νὰ λαλῇ μὲ πολλὴν ἐλευθερίαν. Ἐλπίζω ὅμως εἰς τοὺς Πατέρας τῆς ἐκκλησίας νὰ μὲ σκεπάσωσιν ἀπὸ τὰ βέλη των. Οἱ ὀργισμένοι μ' ἀναγκάζουν εἰς τὸ γῆράς μου νὰ γένω καὶ θεολόγος. Παρὰ ταῦτα θέλεις ἀναγνώσειν καὶ μαρτυρίας Γαλλικὰς περὶ γλώσσης προόδου καὶ διορθώσεως ἀπὸ σύγγραμμα στεφανωθὲν ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Βερολίνου κατὰ τὸ 1759 ἔτος. Ἔπειτα καὶ μίαν μου *τζαρλατανίαν* νὰ βάλω ὁλόκληρον τὸ ψήφισμα τῶν Ἀθηναίων περὶ Ζήνωνος τοῦ φιλοσόφου, ἄξιον πολλῆς περιεργίας καὶ πολλοῦ θαυμασμοῦ τῆς αἰσθήσεως τῶν καλῶν, τὴν ὁποίαν εἶχαν οἱ *Πάλαι πατέρες* ἡμῶν. Τζαρλατανία tant qu'il vous plaira, τὴν ἔκρινα ὅμως ἀναγκαίαν, διὰ νὰ ἐνισχύσῃ καὶ τοὺς ἐκεῖ διδασκάλους, καὶ νὰ μαλάξῃ τὰς λιθίνους καρδίας τῶν ἡμετέρων πλουσίων. Γένοιτο!

Κάμνει καλὰ ὁ Κρ. σιωπῶν· τοιαῦτα πράγματα δὲν εἶναι διὰ τοὺς τοιούτους· ἤθελαν πράξει φρονιμώτερα νὰ περιορίζωνται εἰς τὴν συνάθροισιν τῶν λέξεων, καὶ ν' ἀφίνωσιν εἰς ἄλλους τὴν φροντίδα νὰ τὰς ἀνιχνεύωσιν.

Ἐρωτώμενος περὶ τῆς *Κουτζουλίας* ἐνθυμήθην (ἂν δὲν μὲ λανθάνῃ ἡ μνήμη μου), ὅτι καὶ ἄλλοτε μ' ἔκαμες τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν, καὶ ἐγὼ ἐσιώπησα, διότι δὲν εἶχα τί ν' ἀποκριθῶ. Ἡ δευτέρα σου (ἐὰν ἀληθῶς ἦναι δευτέρα) ἐρώτησις μ' ἔβαλεν εἰς περιεργίαν. Ὅπως ἂν ἦναι, ἔγινες αἰτία νὰ μάθω κ' ἐγὼ τὴν γένεσιν τῆς λέξεως, καὶ σ' εὐχαριστῶ διὰ τὸ δῶρον, ὄχι τῆς Κουτζουλίας (τοιαῦτα δῶρα κάμνε τα εἰς ἄλλους) ἀλλὰ τῆς μαθήσεως. Ἄνοιξα τὸ Λεξικὸν τοῦ Σομαυέρα καὶ εὗρηκα τὴν λέξιν σταυρωμένην. Τοῦτο θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι βάλλω τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ εἰς ὅσων λέξεων δὲν γνωρίζω τὴν

παραγωγήν. Τότε ἐπρόσδραμα εἰς τὴν ἀναλογίαν· ἐνθυμήθην ὅτι ὀνόματα ἀποπατημάτων ζώων, σχηματίζονται πολλάκις ἀπ' αὐτὸ τοῦ ζώου τὄνομα. Τοιοῦτον εἶναι εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν τὸ *Ὄρις* (σκατὸν ὄνου) εἰς τὴν *Ῥωμαϊκιάν μας Βουριὰ* (σκατὸν βοός), καὶ ἡ *Βερβελία* (σκατὸν προβάτου) ἀπὸ τὸ Λατινικὸν (δὲν ἐξεύρω διὰ τί) vervex *πρόβατον*. Εἶναι λοιπὸν καὶ ἡ *Κουτζουλία* Κοττυλία (μὲ δύο τ) ἀπὸ τὴν *Κότταν*, τὴν ὄρνιθα. Τροπῆς τοῦ ο καὶ υ εἰς ου, καὶ τῶν δύο ττ εἰς τζ ἢ μᾶλλον τσ ἔχεις παραδείγματα πολλὰ εἰς τοὺς πίνακας τῆς Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης καὶ τοῦ Ἡλιοδώρου. Ἀφοῦ ἤλθα ἕως ἐδῶ, ἄνοιξα καὶ τὸν Ἡσύχιον, καὶ εὑρίσκω «Κόττος, ὄρνις» λέγει τὸν πετεινὸν ὡς φαίνεται ἀπὸ ἄλλο του τοῦτο «Κοτίκας (γρ. Κοττίκας), «ἀλέκτωρ» ὅθεν βλέπεις ὅτι τὸ θηλυκὸν *Κόττα* (ἡ ὄρνιθα) μὴ σωζόμενον εἰς τοὺς παλαιούς, εὑρίσκεται ὅμως εἰς ἡμᾶς. Παρακάτω ὁ αὐτὸς σημειοῖ «Κότυνα (γρ. Κόττυνα), τὰ σκύβαλα». Μὴν ἀμφιβάλλῃς ὅτι τὰ *Κόττυνα* ταῦτα εἶναι αἱ Κουτζουλίαι. Τοῦτο μένει ἀκόμη ἀμφίβολον ἂν ἔγραψεν ὁ Ἡσύχιος μὲ τὸ ν *Κόττυνα*, ἢ μὲ τὸ λ *Κόττυλα*. Εἰς τὸ Βερβελία καὶ Κουτζουλία ἔχομεν τὸ λ, εἰς τὸ Βουνία τὸ ν. Ἀλλ' ὅμως τοῦτο τὸ Βουνία, ἐνδέχεται νὰ ἦναι συνηρημένον ἀπὸ τὸ *Βοόρεια* (Βοὸς καὶ ὄνου κόπρος), ἴσως διότι τὰ δύο ζῶα ταῦτα εἶναι τὰ συνηθέστερα καὶ γνωστότερα εἰς τὴν γεωργίαν. Βλέπεις εἰς ποίας μωρολογίας μὲ ἀναγκάζεις! ἀφίνω σε πάλιν διὰ νὰ γράψω σημειώσίν τινα εἰς τὸν Στράβωνα, ἡ ὁποία τώρα *ἀπαξιστὰν* μὲ ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν.

Ἴδα καὶ τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Κούμα (τὰς ὁποίας σὲ στέλλω ὀπίσω), καὶ τὰς συμβάσας εἰς τὸν Θ. τύχας διὰ

τὴν κακοτυχίαν τῆς κεφαλῆς του. Τὸν Κούμαν συμβούλευε νὰ μὴν ἀνακατώνεται εἰς ταῦτα μήτε μικρόν, μήτε μέγα. ἀλλὰ νὰ ἦναι ἁπλοῦς θεατὴς τῶν γινομένων καὶ θάῤῥυνέ τον νὰ ῥιζόνεται ὁλονέν, καὶ νὰ στέκῃ ἀκλόνητος, μὲ τὴν ἐλπίδα (τὴν ὁποίαν ἀδύνατον νὰ μὴ καταναοῇ καὶ αὐτός), ὅτι ἀπὸ τὸ σχολεῖόν του (ὡς ἀπὸ δούρειον ἄλλον ἵππον) μέλλουν νὰ ἐξέλθωσιν οἱ νικηταὶ τῆς Τρῳάδος, τῆς βαρβαρότητος λέγω καὶ τῆς ἀναισχύντου ἀμαθίας τούτων τῶν πολλῶν καὶ παντοδαπῶν κοράκων. Ἀπὸ τὸ σχολεῖον του μέλλει νὰ ἐκβῇ καὶ ἡ καλὴ ἐφημερὶς ἐρανισμένη ἀπὸ φιλολογικὰς ἐφημερίδας τῶν Εὐρωπαίων. Εὐκολώτερον ἴσως εἶναι ἀπ' ὅ,τι τὸ νομίζεις· ἔχων συνεργοὺς σοφούς, καὶ μαθητὰς ἑτοίμους νὰ γράφωσιν εἰς καθαρὸν τὰ συνταγμένα, τί μέγα πρᾶγμα εἶναι νὰ πέμπῃ αὐτοῦ εἰς τύπον, ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν τετράδια (ὄχι *Ἠτρία*). Κοινώνησε ταύτην τὴν ἰδέαν εἰς αὐτόν. Ἐὰν εἶχα τρεῖς μόνους ἀντιγραφεῖς εἰς τὴν ἐξουσίαν μου, καὶ τὸν τρόπον νὰ τοὺς τρέφω, ἤθελα . . . . ἀλλά,

Τὸ καυχᾶσθαι παρὰ καιρὸν
Μανίαισιν ὑποκρέκει,

λέγει ὁ Πίνδαρος. « Ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου » καθὼς ὁ Παῦλος. Τὴν ἀρθρίτιδά μου λέγω, ἡ ὁποία ἀντὶ τῶν ποδῶν ἀπειλεῖ τὰς χεῖρας, διὰ νὰ μ' ἐμποδίσῃ νὰ γράφω, ἀκούσασα ἴσως τὰς εὐχὰς τῶν μὴ ὑποφερόντων, ὅ,τι γράφω.

Ἀνέγνωσα καὶ τὴν Σμυρναϊκὴν ἐπιστολήν, καὶ μ' ἐπλήγωσε τὸ *Κοραϊκὸν ὕφος*, σὲ τὸ λέγω εἰλικρινῶς, ὅτι καὶ σὺ καμμίαν φορὰν καταφέρεσαι εἰς τοιαῦτα παραπτώματα. Ἐὰν ἀληθῶς (τὸ ὁποῖον διστάζω) ἔχει τι τὸ

ὕφος ἄξιον μιμήσεως ἐμποδίζετε τὴν μίμησιν περισσότερον μὲ τὰς ὑπερβολάς, ἔπειτα λυπεῖτε καὶ τὸ γῆράς μου, διεγείροντες κατὰ τῆς κεφαλῆς μου τόσους, ὄχι ἀνθρώπους,

Ἀλλ' ἀνδράρια μοχθηρά, παρακεκομμένα,
Ἄτιμα, καὶ παράσημα, καὶ παράξενα,

γεννημένα διὰ νὰ κεντῶσι, καὶ δυνάμενα νὰ φαρμακεύσωσι, καὶ νὰ καταιβάσωσι μὲ ὀδύνην εἰς τὸν Ἅδην τὴν ζωὴν τῶν ἀληθῶς ἀγαπώντων τὰς Μούσας. Δὲν ἐνθυμᾶσαι (δὲν ἐξεύρω εἰς ποῖον ἀπὸ τὰ πολλά του σοφὰ συγγράμματα) τί σᾶς εἶπεν ὁ ναύτης Δ. « Ὃ σὺ θαυμάζεις τοῦθ' ἑτέροισι γέλως » συμβουλὴν καλήν, τὴν ὁποίαν φοβούμενος μὴ λησμονήσετε, σᾶς ἐνθύμισε πάλιν (Λ. Ε. Περιοδ. Β, σελ. 30) ὁ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀγωνιζόμενος μὲ τὸν αὐτὸν τοῦ Δ. φιλάνθρωπον καὶ χριστιανικὸν σκοπόν; Croyez-moi, mon ami, il ne faut pas badiner avec des gens de cette force, μάλιστα, ὅταν κρατῶσιν εἰς χεῖρας ὅπλον, τὸ ὁποῖον σὺ δὲν ἔχεις, μηδ' ἂν τὸ εἶχες, σ' ἐκράτει ἡ συνείδησις νὰ τὸ κινήσῃς, ὡς ἐκεῖνοι· ἐφημερίδα νοῶ. Ἄφησε εἰς τὴν ἱερὰν τυπογραφίαν τὴν ἐκδίκησιν. Αὐτὴ μόνη στηλιτεύει τὴν ὁποίαν ἔπρεπεν ἐπιμελῶς νὰ κρύπτωσι μωρίαν των, δεσμεύουσα τὴν ἔκφρασιν τῶν ἐννοιῶν αὐτῶν, καὶ κόπτουσα τὰ πτερὰ τῶν *πτεροέντων ἐπῶν*, ὡς τὰ ὀνομάζει ὁ Ὅμηρος. Ἀντ' ἐκδικήσεως εὔχου εἰς αὐτοὺς ζωὴν μακράν, ὄχι τοῦ Μαθουσάλα τὰ ἔτη, ἀλλὰ πεντήκοντα μόνα ἀκόμη. Ἴσως τότε ἔλθωσιν εἰς αἴσθησιν, βλέποντες τὰ σοφά των συγγράμματα εἰς τὰ ἐργαστήρια τῶν βακάλιδων, κερατοειδῶς τυλιγμένα εἰς ὑποδοχὴν ἅλατος καὶ πιπερίου. Πολλοὺς εἶπα πεντήκοντα χρόνους· ἂν τοῦ Κούμα ἡ σχολὴ στε-

ρεωθῇ (ὡς ἐλπίζω), γρήγορα θέλεις ἰδεῖν διατριβὰς λογικωτέρας ἀπ' ὅσας ἀνεγνώσαμεν ἕως τώρα, καὶ ἐφημερίδα ἀληθῶς φιλολογικὴν καὶ κριτικήν.

Ὁ Κ. κρίνει τὸν Κλ. «πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκοῦσαι»· Ἐδάνεισεν εἰς τὸν βιβλιοπώλην ἀργύρια καὶ τὸν ἔκαμε χάριν, ἐπειδὴ μὴ δυνάμενον νὰ τὰ εὕρῃ ἀλλαχόθεν τὸν τὰ ἐπιστεύθη, ἐπειδὴ μ' αὐτὰ ὑπῆγεν εἰς πλησιόχωρον πόλιν καὶ ἀγόρασε βιβλιοθήκην ὁλόκληρον ἀποθανόντος, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐκέρδησεν. Ἂν ἐπῆρε βιβλία ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἀπ' αὐτὸν ὁ Κλ. τὰ ἐλάμβανε μὲ τὸ αὐτὸ δικαίωμα καὶ εἰς τὴν αὐτὴν τιμήν, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι, ὡς καὶ ἐγώ, καὶ ἐλάμβανε πολλάκις καὶ περισσότερα ἀπ' ὅσων εἶχε χρείαν, φοβούμενος καὶ βλέπων τὴν δυστυχίαν του, διὰ νὰ μὴ χάσῃ παντάπασι τὸ ἰδικόν του. Ὅταν ἴδε πλέον ὅτι δὲν εἶναι ἐλπίς, τὸν ἔσφιγξεν ὀλίγον, καὶ αὐτὸς ἀντὶ τοῦ παρακαλεῖν, ὡς ὀφειλέτης, ἐφέρθη ὡς ναύτης, ὄχι τόσον διὰ ψυχῆς ἀπαιδευσίαν, ὅσον διὰ τὸν κατάρατον οἶνον, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἄμετρον χρῆσιν τὸν ἔῤῥιψεν ἡ δυστυχία του. Παρὰ ταῦτα ὁ Κλ. εἶχε καὶ ἄλλην αἰτίαν νὰ ζητῇ τὰ ἀργύριά του ἐπιμόνως. Εἶναι τώρα δύο χρόνοι ἀποῦ ἔπαυσε νὰ ἦναι δικαστής, διὰ τὴν ἀναμόρφωσιν τῶν δικαστηρίων ὅλων, μὴν ὀνομασθεὶς (ὡς οὐδ' ἄλλοι πολλοὶ τῶν παλαιῶν δικαστῶν) κριτὴς εἰς κανὲν ἀπὸ τὰ νέα δικαστήρια. Ἡ παῦσις αὕτη τὸν κόπτει σύῤῥιζα 8000 φρ. κατ' ἔτος· καὶ ἂν μένωσιν εἰς αὐτὸν τὰ πατρικά του, εἶναι ὅμως ὀλίγα πρὸς τὰς χρείας τοῦ οἴκου του, ὥστε ἐμπορῶ νὰ εἴπω ὅτι ἀναλόγως θεωρούμενος δὲν εἶναι πλουσιώτερος τοῦ βιβλιοπώλου. Αὕτη εἶναι ἡ ἀλήθεια· ἀλλὰ τό, «Εὐλαβοῦ τὰς διαβολάς, κἂν ψευδεῖς ὦσιν» εἶναι σοφὸν παράγγελμα, τὸ

ὁποῖον ἂν ἠκολούθει ἡ συμβία τοῦ Κλ. ὥστε νὰ μὴν ἐκτραχύνῃ τὸν ἀδιάκριτον ὀφειλέτην (αὐτῆς ἦσαν νομίζω τὰ ἀργύρια καὶ ὄχι τοῦ Κλ.) δὲν ἤθελε φλυαρεῖν κατ' αὐτῶν πρὸς ἀνθρώπους, « οἷος ὁ γεννάδας Κ. ». Ἀλλ' ὑπομονή. Τὸν φιλοπότην τοῦτον βιβλιοπώλην φέρω τώρα ἐγὼ εἰς τὸν οἶκον, ὡς καλλιγράφον, νὰ μοῦ βάλλῃ εἰς καθαρὸν τὴν μετάφρασιν τινῶν βιβλίων τοῦ Στράβωνος, πληρόνων αὐτὸν τόσα τὸ φύλλον. Ἄνοιξε τώρα καὶ μικρὸν ἄλλο νέον βιβλιοπωλεῖον.

Παρακαλῶ σε νὰ δώσῃς εἰς τὸ πῦρ τὴν παροῦσαν ἐπιστολήν, ἀφ' οὗ σημειώσῃς χωριστά, ἂν ἔχῃ τι χρήσιμον εἰς σέ· καὶ νὰ μὴ τὴν κοινωνήσῃς εἰς κανένα, ἐνθυμούμενος πάντοτε τί λέγει ὁ Πλάτων, « ἐν φρονίμοις τε καὶ φίλοις περὶ τῶν μεγίστων τε καὶ φίλων τἀληθῆ εἰδότα λέγειν, ἀσφαλὲς καὶ θαῤῥαλέον ».

Ἄρχισα νὰ τοὺς φοβοῦμαι μὲ τὰ σωστά μου. Ὅλα εἶναι δυνατὰ εἰς αὐτούς, καὶ ὅλα ἐνδεχόμενα ἀπ' αὐτούς.

Σὲ γράφω εἰς χωριστὸν φύλλον τὰ ἐμπορικά. Πάλιν σὲ συμβουλεύω φιλικῶς νὰ τοὺς ἀφήσῃς καὶ σύ. Βλέπεις ὅτι κρίνουν ἀνοίκεια τὰ τοιαῦτα καὶ εἰς πραγματευτὰς καὶ εἰς ἰατρούς, μ' ὅλον ὅτι εἰς πολλοὺς ἐξ αὐτῶν τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι οἰκειότερον (ἐπειδὴ καὶ τῶν Παπάδων, ἢ Παπῶν, ἢ Πάπων τὸ καθ' αὐτὸ ἐπάγγελμα εἶναι νὰ ψάλλωσι τὴν λειτουργίαν των, καὶ ὄχι νὰ ἐτυμολογῶσι τὰ σκότια ἢ σκότια). Ἀλλ' ὅμως, ἐὰν ἦσαι ἀμετάθετος εἰς τοῦτο, ἴσως δὲν ἤθελες κάμει κακά, πρὶν τυπώσῃς, νὰ μὲ στείλῃς τὸ σχέδιόν σου, ὄχι διότι ἔχεις χρείαν τῆς ὁδηγίας μου, ἀλλ' ὅτι φυσικὰ οἱ τέσσαρες ὀφθαλμοί βλέπουν περισσότερα παρὰ τοὺς δύο· καὶ πίστευσε περὶ τούτου τὸν Ὅμηρον.

Σύν τε δύ' ἐρχομένω, καί τε πρὸ ὁ τοῦ ἐνόησεν,
Ὅπως κέρδος ἔῃ· μοῦνος δ' εἴπερ τε νοήσῃ,
Ἀλλά τε οἱ βράσσων τε νόος, λεπτὴ δέ τε μῆτις.

155.

Ἀπρίλιος 1812.

Ἀσπάζομαί σε.

Οὕτω, καθὼς τοὺς ἐλογαρίασες, εἶναι Πρόδρ. 9.70, Ἰσοκράτ. 16.61, Πλούταρχ. 14.77, Πολύαιν. 9.70, Αἴσωπ. 11,8 καὶ τόσον πρέπει νὰ τοὺς περᾷς εἰς τοὺς Ζ. Ὅ,τι περισσότερον τοὺς πωλήσῃς, εἶναι ἰδικόν σου· ἔξω τούτου πρέπει νὰ περᾷς εἰς χρέος των καὶ τὰς δαπάνας τοῦ ἀγωγίου, μηδὲ νὰ ζημιώνεσαι τίποτε.

Τὰ ἐκ τοῦ Ῥώτα 278.30 ἔλαβα ἀπὸ τὸν Μαρτῖνον. Καὶ δι' αὐτὰ δὲν σ' ἔδωκα πίστιν εἰς τὸν λογαριασμόν, ἐπειδὴ μηδ' εἰς χρέος σου τὰ εἶχα σημειώσειν.

Τὴν ἐγκεκλεισμένην στεῖλε πρὸς τὸν Ζ. μετὰ τῆς παρὰ τοῦ Θεοτόκη πρὸς αὐτὸν γραμμένης· τὴν ἄλλην τὴν πρὸς ἐμὲ ἀνάγνωσε, καὶ σχίσε.

Περικλείω καὶ τὰ δύο πρῶτα φύλλα, ἤ ἡτρία si cela vous plait davantage τῶν Αὐτοσχ. στοχ. τοῦ δ' τόμου. Ὅταν μ' ἐμήνυσες τὴν μετ' αἰσχύνης ἀναχώρησιν τοῦ Θεοφίλου ἦτο γραμμένα τὸ « ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον » κτλ. Δὲν ἠθέλησα νὰ μετακινήσω τίποτε, διὰ τὴν πρόνοιαν μὴ μιμηθῇ εἰς τὸ ἑξῆς ἄλλος τὸν Θ. Ἔπειτα ἄξιος εἶναι νὰ σημειωθῇ ὀλίγον εἰς διόρθωσιν. Τὸ βιβλίον ἐξ

οὐ φέρω τὰς Γαλλ. μαρτυρίας, ἂν θέλῃς νὰ τὸ ἀποκτήσῃς, πρόσεχε μὴ τὸ ἀγοράσῃς εἰς τὸ πρωτότυπον Γερμανικόν, ἀλλὰ τὴν Γαλλικὴν μετάφρασιν τυπωμένην εἰς Breme 1762, ὅτι ἔγινεν ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ συγγραφέως, καὶ μὲ πολλὰς προσθήκας λειπούσας εἰς τὸ πρωτότυπον. Ὁ συγγραφεὺς ὀνομάζεται Michaëlis. Ἔχει πολλὰ ὠφέλιμα εἰς ἡμᾶς τοὺς *φκιάστας* τῆς γλώσσης.

Βλέπεις ὅτι πλησιάζει ἡ πρὸς σὲ τοῦ δ′ τόμου ἀποστολή, ὅτι θέλουν σὲ σταλθῆν ὁμοῦ καὶ τὰ τέσσαρα σώματα τῆς δευτέρας παραδόσεως τοῦ Βιογραφικοῦ Λεξικοῦ.

Τὰ τετράδια τῶν Αὐτοσχ. στοχ μὴ κοινωνήσῃς εἰς κανένα· ὅτι φίλε μου δὲν συμφέρει νὰ δίδωμεν καιρὸν προπαρασκευῆς εἰς τοὺς ἐναντίους· ἄλλο εἶναι νὰ δημοσιευθῶσιν ὁμοῦ μὲ τὸ κείμενον (ἤγουν ὁ τόμος ὅλος), καὶ ἄλλο χωριστά, μῆνας ἴσως δύο ἀρχήτερα. Τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον τετράδιον θέλει ἴσως σ᾽ εὐχαριστήσειν περισσότερον.

Ὁ Ζ. Λ. μέλλει νὰ σὲ στείλῃ καὶ ἄλλα τινά, τῶν ὁποίων πρέπει νὰ φροντίσῃς τὴν γρήγορον διάδοσιν.

Εἰπέ με τώρα, καὶ εἰπέ μέ το χωρὶς ἀργοστολίαν· ἐπειδὴ μελετᾷς νὰ σύρῃς ἀπὸ τὴν Λειψίαν σώματα, συμπεραίνεται ὅτι πρέπει νὰ τὸν πέμψω μόνα ἑκατὸν ἀπὸ τὸν 4 τόμον· oui ou non?

Ἴσως ἐχρειάζετο νὰ ἐξηγήσῃς εἰς τοὺς Ζ. ἐν συντομίᾳ τὸ οὐσιῶδες τῆς πρὸς αὐτοὺς Γαλλικῆς ἐπιστολῆς.

Ὑγίαινε εὐδαιμονῶν! Εἰς τὸ πῦρ.

Καλὴν ἡμέραν! Ἔλαβα καὶ τὴν ἐπιστολήν σου, καὶ τὸν μεταξύ μας λογαριασμόν· ἀλλὰ καιρὸν δὲν ἔχω μήτε νὰ τὸν ἐξετάσω, μήτ᾽ ἄλλο τι νὰ σὲ γράψω. Πνίγομαι καὶ ἀπὸ ἀσχολίας καὶ ἀπὸ ἀρθριτικὰς ἀλγηδόνας.

Ὁ τόμος Πλουτάρχου, ὡς βλέπεις, ἐτελείωσεν· ἀλλ' αἱ χαλκογραφίαι θέλουν μᾶς σύρει ὅλον τὸν Μάϊον. Ἡ ἐπίνοια νὰ βάλω τὸ ψήφισμα τὸ περὶ Ζήνωνος δὲν μὲ φαίνεται κακή. Ἄντικρυ τοῦ ψηφίσματος θέλεις ἰδεῖν (εἰς τὸν καιρὸν) καὶ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τοῦ Ζήνωνος χαλκογραφημένην. Il y a un peu de chartatanisme dans tout cela; ἀλλά, φίλε, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρισκόμεθα ἐλεεινὴν κατάστασιν αἱ ψυχαὶ χρειάζονται σφοδροὺς σεισμοὺς καὶ κεντήσεις. Ἔπειτα τὸν δικαιόνει καὶ τὸ παράδειγμα τῶν παλαιῶν, ὅσοι λέγω ἐμεταχειρίσθησαν τὴν τερατείαν εἰς ὠφέλειαν τῶν ἀπαιδεύτων· καὶ τὴν ἐμεταχειρίσθησαν πολλοί. Car il n'est pas ici question des fripons. Ἔλαβες ἀπὸ τὸ Ἀμστελδὰμ βιβλία; ποῖα καὶ πόσα; διὰ νὰ τὰ ἀφαιρέσω ἀπὸ τὰ μέλλοντα νὰ σταλθῶσιν ἐκεῖ, καὶ νὰ τὰ προσθέσω εἰς τὰ σά.

156.

20 Ἀπριλίου 1812.

Ἀλέξανδρε φίλε εὔχομαί σε καλὴν ἡμέραν.

Μὴ τὰ συνειθισμένα σου. Μήτε Κούμας εἶναι πλέον αὐτοῦ, μήτε Παντίας, νὰ ἀνακαλύπτῃς εἰς αὐτοὺς ὅσα θέλω νὰ ἐξεύρῃς σὺ μόνος, πρὸς καιρὸν τοὐλάχιστον. Βλέπεις ἐδῶ κλεισμένον τὸ προοίμιον τῆς ἐκδόσεως τῆς Α΄ ῥαψῳδίας τῆς Ἰλιάδος. Ὅλη εἶναι τελειωμένη πλὴν 3 χαλκογραφιῶν εἰς 12 τετράδια ἡ ἡτρία, τῶν ὁποίων

τὰ τρία πρῶτα σὲ πέμπονται. Μένουν 9, τὰ ὁποῖα ἂν δὲν μ' εὕρῃ τρόπον ὁ Βολάνης ἀδάπανον, ἴσως κάμω τὴν τρέλαν νὰ σὲ τὰ πέμψω καὶ αὐτὰ διὰ τῆς πόστας.

Τὸ *μὴ τὰ συνειθισμένα σου*, σημαίνει ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον δὲν ἀγαπῶ νὰ ὁμολογήσῃς εἰς κανένα ἢ διὰ ζώσης ἢ διὰ γραμμένης φωνῆς, ὅτι εἶμαι ἐκδότης, διὰ πολλὰς αἰτίας. Ἂς τὸ ὑπονοοῦν, ἀλλ' ἂς μὴ τὸ ἀκούσῃ κανείς, μήτ' ἀπὸ σὲ μήτε ἀπ' ἐμὲ ὁμολογούμενον. 1500 σώματα ἐτύπωσα, διότι εἶμαι σχεδὸν βέβαιος ὅτι θέλει μὲ εὐκολίαν πωληθῆν καὶ διὰ τὸ μικρὸν τοῦ ὄγκου (175 σελίδας ἔχει ὅλον μετὰ τοῦ προοιμίου) καὶ διότι μ' ὅλας του τὰς ἀτελείας σὲ βεβαιόνω φίλε *βαλαὰ μπιλαά*! (χωρὶς πτωχαλαζονείας), ὅτι πρώτην φορὰν εἰς τὸ ταλαίπωρον γένος, φαίνεται Ὅμηρος ἢ Ὁμήρου ἀρχὴ μὲ ἐκλογὴν ἐξηγήσεων καθαρισμένην ἀπὸ τὰς μωρίας τῶν γραμματικῶν. Ἐξεύρω, φίλε (καὶ δὲν ἔχασα τὸν νοῦν μου ὡς μὲ συκοφαντεῖ δοκησίσοφον ὁ σχολαστικὸς (pédant) Φ.), ὅτι μετὰ πεντήκοντα χρόνους ἡ συλλογή μου θέλει δώσει χώραν εἰς ἀσυγκρίτως κριτικωτέρας καὶ τελειοτέρας. Ἀλλ' εἰς τὴν παροῦσαν ὥραν καὶ κατάστασίν μας τὴν *Ρωμαϊκιαν*, τοῦτο εἶναι τὸ τελειότερον. Ὁ Βάμβας μὲ τρώγει ν' ἀρχήσω τὴν Β' ῥαψῳδίαν· ἀλλὰ πρῶτον δὲν ἔχω τὸν τρόπον τῆς δαπάνης, ἔπειτα θέλω νὰ ἴδω καὶ πληροφερέστερον τὴν τύχην τῆς Α'.

Ἀπὸ τὰ 1500, τὰ 1000 μέλλω νὰ σὲ στείλω αὐτοῦ, νὰ τὰ οἰκονομήσῃς, ὡς κρίνεις εὔλογον. Γράψε με τίνα θέλεις εἰς Λειψίαν νὰ στείλω 300 εἰς ὄνομά σου. Δὲν θέλω μήτε τὸν Besson μήτ' ἄλλον τοιοῦτον. Εἶναι καλὸς ὁ Θεοχάρης; Ὅταν τὰ στείλω, δὲν θέλω φανῆν ἐγώ· ἀλλὰ θέλουν πεμφθῆν ἀπὸ τὸν τυπογράφον ἢ τὸν Allais

διὰ λογαριασμόν σου. Ἀγαπᾷς νὰ στείλω εἰς Βενετίαν ἢ Τεργέστην μερικά, πάλιν εἰς ὄνομά σου;

Βλέπεις ὅτι δὲν τὰ ἐδίπλωσα. Ἡ αἰτία εἶναι, ἂν σὲ στείλω τὰ λείποντα ἐννέα τετράδια καὶ τὸ μετώπιον φύλλον (frontispice) νὰ τὸ δέσῃς καὶ νὰ τὸ πέμψῃς πάραυτα πρὸς τὸν Κούμαν· ὅτι τὰ ἀπὸ Σανδυκίου θέλουν ἀργοπορήσειν πολύ. Καὶ ἐγὼ ἐπεθύμουν ν' ἀρχίσῃ ἡ χρῆσις τοῦ πράγματος ἀπὸ πρῶτον αὐτοῦ τὸ σχολεῖον, καὶ ὄχι ἀπ' ἄλλο. Ὅταν τὸ στείλῃς, τὸν γράφεις μόνον ὅτι τὸ πέμπεις διὰ προσταγῆς τοῦ Βολισσινοῦ ἐκδότου, καὶ ὄχι τι πλέον. Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι τὰ Ἑλληνικὰ φρονήματα, τὰ ὁποῖα ὁ ταλαίπωρος ἤθελα δείξειν μὲ τρόπον ἄλλον γενναιότερον, ἂν εἶχα τὸν τρόπον. Ἂς ἔλθω μεν καὶ εἰς τὴν χρηματικήν, ἢ καὶ βαναυσικήν, ἂν οὕτω θέλῃς, πρόνοιαν καὶ προμήθειαν.

Ὁ Κόπος τοῦ πράγματος, φίλε, εἶναι δὲν ἐμπορεῖς νὰ λογιάσῃς πόσος Ἀπὸ τοῦ Μυλλέρου τὴν συλλογὴν ἀρχισμένην 22 ἔτη τώρα, καὶ ἀκόμη 9 ῥαψωδιῶν ἐλλιπῆ, ἔλαβα ἀσυγκρίτως ἀφ' ὅσον ἤλπιζα ὀλιγωτέραν βοήθειαν, σχεδὸν οὐδεμίαν. Ἔχω λοιπὸν τὸν Βάμβαν, καὶ ἀντιγράφει κατὰ πᾶσαν κυριακὴν τὰς ἀπὸ διαφόρους ἐξηγητὰς ἐκλογάς· ἔπειτα πρέπει νὰ τὰς ἀναθεωρήσω, νὰ ἐξαλείψω πολλάς, καὶ νὰ προσθέσω, ἀπὸ νεωτέρους κριτικοὺς ἄλλας ὄχι ὀλίγας. Τὰ τοιαῦτα χρειάζονται καιρόν, σκέψιν, ἀναθεώρησιν καὶ ἀναμάσσησιν πολλήν, ἐπειδὴ εἶναι διὰ νέους μαθητάς, εἰς τοὺς ὁποίους συμφέρει πολὺ νὰ μὴ προσφέρεται παρὰ ὅ,τι εἶναι ἀποδεδειγμένως ὀρθόν, καὶ ὄχι τῶν γραμματικῶν αἱ πολλαὶ καὶ μακραὶ φλυαρίαι.

Ἀλλ' ὁ Β. πρέπει νὰ πληρόνεται ὄχι μόνον δικαίως,

ἀλλὰ καὶ γεναίως. Τὴν ὥραν ταύτην διὰ τοὺς κόπους του, καὶ διὰ δαπάνας ἄλλας συμποσίων (εὐτελῶν καὶ σωκρατικῶν) ἀναγκαίων, εἰς ἄνεσιν καὶ ψυχαγωγίαν, καὶ αὐτοῦ, καὶ περισσότερον ἐμοῦ τοῦ καταδαμασμένου καὶ ἀπὸ κόπους καὶ ἀπὸ γῆρας, δαπανῶ ὑπὲρ τὰ 1000 φρ. κατ' ἔτος. Ὅλας τὰς κυριακὰς ἀπὸ πρωΐ ἕως ἑσπέρας τὰς διάγει μ' ἐμέ. Μετὰ τὸ γεῦμα ὑπάγομεν καμμίαν φορὰν καὶ εἰς τὸ θέατρον. Ἄρχισε νὰ ἐνθουσιάζεται τὸν ἀληθῆ ἐνθουσιασμὸν διὰ τῶν **Πάλαι Πατέρων** ἡμῶν τὰ συγγράμματα, καὶ ἐπληροφορήθη καλά, ὅτι ἀγράμματος φιλόσοφος, εἶναι βάναυσος φιλόσοφος.

Συμπέρασμα τούτων εἶναι, ὅτι πρέπει νὰ ὠφεληθῶ ἀπὸ τὴν πώλησιν ταύτην, διὰ νὰ ὄχι μόνον πληρώνω τὸν Β' ἀλλὰ καὶ νὰ αὐξήσω (ὡς τὸ ἐπιθυμῶ σφοδρὰ) τὸ ἐτήσιόν του. Πρέπει νὰ ὠφεληθῶ διὰ νὰ ἔχω τὸν τρόπον νὰ ἐξακολουθῶ τὰς ἑξῆς Ῥαψῳδίας, τοὐλάχιστον μίαν κατ' ἔτος.

Πρέπει νὰ ὠφεληθῶ, διὰ νὰ ἀντέχω (ὡς ἔκαμα ἕως τώρα) εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ ἐμβῶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον δι' ὁδοῦ μισητῆς εἰς ἐμέ. Ἀπέθανε πρὸ ὀλίγων ἑβδομάδων καὶ ἄλλος ἐξ αὐτῶν ὁ μεταφραστὴς τοῦ Θουκυδίδου Leveque, καὶ ἐμβῆκεν ἄλλος εἰς τόπον αὐτοῦ διὰ τῆς συνειθισμένης θύρας. Ἐπρόσμεναν ταύτην κἂν τὴν φορὰν νὰ συντριφθῇ ἡ ὑπερηφανία μου, νὰ κινηθῶ εἰς ἐπισκέψεις καὶ παρακλήσεις. Ἐπέρασε καὶ αὕτη ἡ ἀνεμοζάλη χωρὶς νὰ μὲ πνίξῃ, Dieu en soit loué ! ἐπειδὴ φίλε, « Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πολλὰ ποιοῦμεν κακά ». Τὸ *ὑπερηφανία* n' est pas sans raison. Οὕτω μὲ εἶπεν ὁ Θυρότος ὅτι τὸ ὀνομάζουν τινὲς ἀνδραποδώδεις· καὶ ἠγανάκτησε τόσον ὥστε νὰ μὲ συμβουλεύσῃ νὰ ἀναφέρω τι

περὶ τούτου εἰς τοὺς Αὐτοσχ. στοχ. τοῦ Δ΄ τόμου Πλουτάρχου. Ἀλλὰ τί ἐμποροῦσα νὰ εἴπω χωρὶς νὰ ἐγγίξω ὅλον τὸ Πανεπιστήμιον; ὅθεν ἐπαράκουσα τὴν συμβουλήν του. Ὁ Θυρότος οὗτος ἐψηφίσθη εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Καθολικὴν σχολὴν (Université) ὑποδιδάσκαλος, καὶ μετὰ θάνατον τοῦ διδασκάλου διάδοχος τῆς Ἠθικῆς. Ἀρχίζει νὰ παραδίδῃ τὴν 4 τοῦ μέλλοντος Μαίου. Μὲ ἀνέγνωσε γραμμένην τὴν εἰσαγωγήν. Ὡραῖον πρᾶγμα καὶ Σωκρατικόν· ἦτο παρὼν καὶ ὁ Βάμβας. Παρεκάλεσα τὸν Θυρότον νὰ τὴν τυπώσῃ· ἂν τὸ κάμῃ θέλω σὲ πέμψειν τινὰ φυλλάδια νὰ τὰ μοιράσῃς εἰς τοὺς ἀπὸ τὴν δουλειὰν θηριωθέντας. Ὁ Κλαυέριος, μὲ μεγάλην μου χαρὰν ἐψηφίσθη καὶ αὐτὸς διδάσκαλος τῆς Ἱστορίας εἰς τὸ Collège de France, εἰς τόπον τοῦ αὐτοῦ Leveque. Ἀπολαμβάνει διὰ τοῦτο 6000 φρ. κατ' ἔτος. Ἂς ἔλθω πάλιν εἰς τὸν μηδὲν τούτων ἔχοντα.

Πρέπει νὰ ὠφεληθῶ διὰ τὰ ἐνδεχόμενα κακά. Ἂν ἀποπληχθῶ, ἢ παραλυθῶ, φίλε, σύντομον ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, εἶναι χαρὰ Θεοῦ καὶ εὐτυχία. Ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα πάθη γίνονται καὶ πολυχρόνια· καὶ εἰς τούτους τοὺς πολλοὺς καὶ κακίστους ἐνδεχομένους χρόνους, ἄλλη βοήθεια δὲν μένει παρὰ τὴν Αὐτοκρ. ἐτήσιον σύνταξιν τῶν 2000 φρ. καὶ ὅσα μοῦ κρατεῖς αὐτοῦ, καὶ ἂν τὸ πολυχρόνιον δαπανήσῃ ὅλα ταῦτα, τελευταῖα ἄγκυρα ἡ βιβλιοθήκη μου. Ὅθεν βλέπεις, φίλε μου, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ προμηθεύσω ἔλαιον διὰ τὸν λύχνον, διὰ νὰ μὴν ἀναγκασθῶ μετὰ τόσον ὀδυνηρὰν ζωήν, νὰ τελειώσω τὴν ζωὴν εἰς νοσοκομεῖον. Ἐπαράγγειλα τὸν Βάμβαν, ἂν μὲ συμβῇ τίποτε, νὰ σὲ τὸ μηνύσῃ πάραυτα, διὰ νὰ γράψῃς πρὸς κανένα τραπεζίτην νὰ μὲ δίδῃ τὰ ἀναγκαῖα, καθόσον τὸ

καλέσῃ ἡ χρεία μου. Διὰ ταῦτα λοιπόν, καὶ ὅταν πωλήσῃς τὴν Ῥαψῳδίαν μὴ μὲ πέμπῃς ἀργύρια, ἀλλὰ κράτει τα αὐτοῦ, ἢ σύ, ἢ ἂν σὲ βαρύνωσι, δός τα εἰς ἄλλον τινα πραγματευτὴν μὲ τόκον, ἕως νὰ σὲ τὰ ζητήσω, ἂν μὲ χρειασθῶσι διὰ τὴν δαπάνην τῆς Β΄ ῥαψῳδίας. Εἶναι πρὸς τούτοις καὶ ἡ χρεία τοῦ ἀδελφοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον παρακαλῶ νὰ δίδωνται ἐπιμελῶς τὰ 100 γρ. καθ' ἕκαστον τρίμηνον. Ἔπρεπε νὰ τὰ αὐξήσω καὶ αὐτά· ἀλλὰ τί νὰ κάμω; *ἀλλάχ κερίμ.* Ἐξοδεύω πολλὰ εἰς τὰ βιβλία μου.

Ὅπως ἂν συμβῇ, προθυμήσου νὰ μὲ συνδράμῃς μὲ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς πωλήσεως εἰς τὸν φοβερὸν ἀγῶνα, τὸν ὁποῖον ἀγωνίζομαι κατὰ τοῦ περὶ τοῦ Πανεπιστημίου πειρασμοῦ. Point des visites! Καὶ μαρτύρομαι τὴν ἱερὰν φιλίαν, δὲν τὸ κάμνω τόσον δι' ἰδίαν μου, ὅσον διὰ κοινὴν τοῦ γένους τιμήν. Ἀνατριχιάζω, ὅταν ἐνθυμηθῶ τὸ Je n' ai connu de nation plus vile que la nation grecque, τὸ ὁποῖον ἐκήρυττεν εἰς τοὺς Παρισίους ὁ πολυμαθέστατος ἀλλ' ἀνοητότατος Βιλλοισών. Ἂν ὄχι δι' ἄλλο διὰ κἂν ἐκδίκησιν τῆς προπηλακισθείσης πατρίδος, εἶναι χρέος μου νὰ τὸν ἐλέγξω συκοφάντην.

Τὴν ἐπιστολήν σου 14 Ἀπριλίου ἔλαβα ὁμοῦ καὶ τὰ περιεχόμενα ἴσα τῶν πρὸς τοὺς Ζ. Ὅλα ἅγια καὶ καλά. Λάβε ὀπίσω τὴν ὁποίαν ἐκεῖνοι σ' ἔστειλαν. Ἔλαβα καὶ τὴν πρὸ ταύτης (8 Ἀπριλ.) μὲ τὸν ἐτήσιον λογαριασμόν. Νομίζω ὅτι ὑπάγομεν συμφώνως, ἂν καὶ ἄπαξ μόνον ἔλαβα καιρὸν νὰ τὸν θεωρήσω. Ἡ πρὸς τὸν Normand ἐδόθη διὰ τοῦ Βολάνη. Ὑγίαινε! Εἰς τὸ πῦρ.

Ὁ τέταρτος τόμος τοῦ Πλουτάρχου εἶναι τελειωμένος, καὶ δὲν προσμένει πλὴν δύο χαλκογραφίας ἀκόμη.

157.

12 Μαΐου 1812.

Πρὸς τὸν Κύριον Ἀλέξανδρον Βασιλείου.

Εἰς Βιέννην τῆς Αὐστρίας.

Ὁ κύριος Liebe, Πολωνὸς τὸ γένος, ἔρχεται αὐτοῦ, μὴ δυνηθεὶς νὰ εὕρῃ ἐδῶ ὅ,τι ἐπεθύμει. Ἐάν, φίλε, ἐμπορεῖς νὰ τὸν συστήσῃς αὐτοῦ πρὸς τοὺς χρείαν ἔχοντας, ὡς καλὸν νὰ παραδώσῃ τὰς διαλέκτους Λατινικήν, Γερμανικὴν καὶ Γαλλικὴν (Ἐξεύρει καὶ τὰς Ἑλληνικὰς παλαιὰν καὶ νέαν) δὲν θέλουν μετανοήσειν οἱ μαθητευόμενοι ἀπ' αὐτόν. Ὑγίαινε

Ὁ φίλος
ΚΟΡΑΗΣ.

158.

15 Μαΐου 1812.

Ἀσπάζομαί σε.

Τὴν 2 τοῦ παρόντος ἔδωκα συστατικὴν εἰς Πολωνόν τινα, ὀνομαζόμενον Liebe, εἰδήμονα τῆς Γερμανικῆς, τῆς Γαλλικῆς, τῆς Λατινικῆς, ὀλίγον τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, καὶ λαλοῦντα ἐλευθέρως τὴν νέαν ταύτην τὴν *Ρωμαϊκιαν*. Ἀφοῦ τὸν ἀπέλυσα, ἐσυλλογίσθημεν ὁ Βάμβας κ' ἐγώ, ὅτι αὐτὸς ἐμποροῦσε νὰ χρησιμεύσῃ καὶ εἰς Χίον, καὶ εἰς Σμύρνην, ὡς διδάσκαλος τῶν ὁποίων ἐξεύρει

γλωσσῶν. Τὸν εἶπε τι καὶ ὁ Βάμβας. Ὁ ἄνθρωπος φαίνεται φιλομαθής, ἥσυχος καὶ αὐτάρκης. Γράψε περὶ αὐτοῦ τὸν Κούμαν, καὶ ἰδὲ τί σε λέγει κ' ἐκεῖνος.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν (9) ἔλαβα καὶ ἐπιστολήν σου τῆς 29 Ἀπριλίου. Ἔλαβα ὡσαύτως καὶ τὰ τετράδια τοῦ Λογ. Ἑρμ. (καὶ τῆς Γραμματικῆς) σῶα κατὰ τὴν προσκολλημένην σημείωσιν μέχρι τοῦ Η. Καὶ οὕτω παρακαλῶ πέμπε καὶ τὰ ἑξῆς διπλᾶ ἀπὸ τοῦ Ι, ὅταν εὑρίσκῃς μέσον ἀσφαλές, καὶ μή σε μέλει, ἂν ἔρχωνται ἀργὰ ἢ γρήγορα. Ἡ ὑποσημείωσις τοῦ *ἀναλυμένου* εἰς τὴν τυπωμένην τοῦ Κ. ἐπιστολήν, ἦτο πολλὰ κωμική· μάλιστα ἐκεῖνο τὸ Sentimental *ἀλλόμοιον*! Εἰς ἀταξίαν καὶ σύγχυσιν φρικτὴν φαίνεται ὅτι χορεύουν εἰς τὴν κεφαλήν του αἱ ἰδέαι τῶν πραγμάτων, καὶ ὅταν ἀναγκασθῇ νὰ σύρῃ καμμίαν ἀπὸ τὸν χορὸν διὰ νὰ τὴν ἐνδύσῃ μὲ γράμματα, σύρει τὴν τυχοῦσαν, χωρὶς ἔρευναν, ἂν ἔπρεπε νὰ σύρῃ αὐτὴν ἢ ἄλλην.

Ἀλλὰ τούτου πολὺ κωμικωτέρα ἦτον ἡ ἐν ἁγίοις κατάταξις καὶ καταχώρησις τοῦ πανενδόξου Χ. Κωμικὴν τὴν ὀνομάζω, διὰ τὴν ἐλπίδα ὅτι αὕτη εἶναι ἡ τελευταία ἁγιοποίησις· ἀλλέως ἤθελεν εἶσθαι πολλῶν θρήνων ἀξία.

Περὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἀδελφοῦ σου δὲν ἐξεύρω τί νὰ εἴπω. Ἐπιθυμῶ νὰ τὸν δουλεύσω ἀλλὰ πῶς ἐγὼ δύναμαι νὰ μάθω τὴν κατάστασιν καὶ τοὺς διαλογισμοὺς τοῦ Κρητός, ὅστις ἐνδέχεται νὰ ἦναι καὶ ἀθῶος ἀπὸ τὰς ὑποψίας τὰς κατ' αὐτοῦ; Τὴν εἶχεν εἰς τὸ περασμένον διαγωγὴν (καλὴν εἰς τὸ φαινόμενον), τὴν αὐτὴν κρατεῖ πάντοτε. Ὁ Σπαν. ὡς ἔμαθε τὴν ἐπιδημίαν του, τὸν ἐζήτησε πάλιν μερίδα τοῦ χρέους· καὶ ἐμεσίτευσα νὰ τὸν

ἀφήσῃ ἥσυχον τὸ ἔτος τοῦτο. Εἶναι πολλαὶ ἡμέραι ἀποῦ δὲν τὸν ἴδα. Ὅταν ἔλθῃ (καὶ δὲν θέλει ἀργήσειν νὰ ἔλθῃ), θέλω τὸν ἀναφέρειν περὶ τῶν ὁποίων ζητεῖ βιβλίων ὁ ἀδελφός σου, καὶ βλέπω τί με ἀποκρίνεται. Εἰπὲ ὡς τόσον τὸν ἀδελφόν σου, νὰ μεταχειρισθῇ καὶ αὐτὸς τὸ πολιτικόν, καὶ νὰ τὸν ζητῇ πάντοτε τὰ βιβλία. Εἰπέ τον ἔτι ὅτι τὸ ἐλπιζόμενον ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον νέον Λεξικὸν τῆς Γαλλικῆς γλώσσης εἶναι ἔργον μακροχρόνιον τόσον, ὥστε ἀμφιβάλλω ἂν ἐξαρκέσῃ ὁ τὸν ὁποῖον εὔχομαι μακρὸν τοῦ Πασχαλίου βίος εἰς τὴν τελείωσιν τοῦ Λεξικοῦ. Μεταφράσεις Ἑλληνικῶν βιβλίων εἶναι τὸ Περὶ ὕψους τοῦ Λογγίνου ἀπὸ τὸν Boileau,

Ὠκέλλου τοῦ Λευκανοῦ περὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως

Τιμαίου τοῦ Λοκροῦ περὶ ψυχῆς κόσμου.

Τὸ εἰς εἰς τὸν Ἀριστοτέλην ψευδῶς ἀναφερόμενον περὶ κόσμου.

Καὶ τὰ τρία ταῦτα εἰς δύο τόμους ἀπὸ τὸν Battaux.

Τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ Ἐπικτήτου δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀπὸ ποῖον, καὶ ἄλλα ὀλίγα τινά.

Αἱ μεταφράσεις τοῦ Λογοκαπήλου Γαιλίου εἶναι κοινῶς καταφρονημέναι.

Ἔπειτα ὁ εὐλογημένος Πασχάλιος μ' ἐμπλέκει εἰς ἀμηχανίας, λέγων νὰ μὴ φανερώσω εἰς τὸν Κρ. τὴν ἐπιστολήν του. Μὲ τοῦτο μοῦ κόπτει πᾶσαν ἀφορμὴν νὰ ἐμβῶ εἰς διάλεξιν καὶ συνομιλίαν μ' αὐτόν. Εἶναι ὅμως ἀνάγκη νομίζω νὰ τὸν εἴπω κἂν ὅτι ὁ κὺρ Πασχάλιος μὲ παρακαλεῖ νὰ τὸν συμβουλεύσω περὶ τῶν βιβλίων.

Περὶ δὲ Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης τιμῆς (τὴν ὁποίαν νομίζει βαρεῖαν) εἶσθε κύριος σὺ καὶ οἱ Ζωσιμάδαι. Ἐνθυμᾶσαι, νομίζω, ὅτι κατὰ τὴν Προκήρυξιν (Προδρ. σελ.

3) εἰς τοὺς ἀγοράζοντος 10 σώματα Γραικοὺς γίνεται συγκατάβασις 20 τὰ 100. Ἂν θέλωσιν οἱ Ζ. ἂς κάμωσι τὴν αὐτὴν συγκατάβασιν καὶ εἰς τοὺς ἀγοράζοντας ἓν μόνον σῶμα.

Ταῦτα γράψε, νὰ ζήσῃς! πρὸς τὸν ἀδελφόν, ἀσπασάμενος ἀπὸ μέρους μου.

Τοῦ Besson ἡ σιωπὴ μὲ φέρει καὶ εἰς ἀπορίαν καὶ εἰς ἀγανάκτησιν. Ἀπορῶ ὅτι δὲν ἔστειλες τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν διὰ τοῦ Θεοχάρη, ἢ ἄλλου τινος, νὰ τὸν ἀναγκάσῃ ν' ἀποκριθῇ.

Ὁ τέταρτος τόμος Πλουτάρχου εἶναι πρὸ πολλοῦ τελειωμένος, καὶ δὲν προσμένει παρὰ δύο χαλκογραφίας, αἱ ὁποῖαι τελειοῦνται πρὸς τὰ τέλη τοῦ παρόντος. Ταύτας τὰς ἡμέρας ἀρχίζω τὸν πέμπτον τόμον. Ὅθεν εἶναι ἀνάγκη νὰ γράψῃς πρὸς τὸν Μαρτῖνον, ἢ ἄλλον τινά, νὰ μὲ δώσῃ 6000 ἢ 7000 φρ., ὄχι ὅμως εὐθύς, ἀλλὰ κατὰ τὴν ζήτησίν μου ἀπὸ 500 ἢ 1000 τὴν φοράν, καθόσον λαμβάνω χρείαν· ὅτι δὲν θέλω νὰ ἔχω ἀργύριον εἰς τὸν οἶκον κατ' οὐδένα τρόπον.

Προσμένω τὸ τέλος τῶν δύο χαλκογραφιῶν, διὰ νὰ στείλω πρὸς τοὺς Ζ. καὶ σώματα τοῦ 4 τόμου, καὶ τὴν εἰς αὐτὸν δαπάνην, καὶ τὸν ἐτήσιον λογαριασμόν.

Ἀπορῶ διὰ τί δὲν μ' ἔστειλες ἓν μόνον τετράδιον τῆς ἐφημερίδος τοῦ Ἀλεξανδρίδου. Στεῖλέ με κἂν ἓν σῶμα τοῦ Γραικοτουρκικοῦ του Λεξικοῦ, καὶ γράψε με τὴν τιμήν. Αὐτὸ ἐμπορεῖ νὰ μὲ χρησιμεύσῃ.

Γράψε εἰς χρέος μου διὰ τὸν Σουίδαν σου φρ. 90
πολὺς καιρὸς εἶναι ἀποῦ μ' ἔτυπτεν ἡ συνείδησις ὅτι σοῦ τὸν κρατῶ· ἀλλὰ δὲν εὕρισκα ν' ἀγοράσω ἄλλον. Σοῦ τὸν τιμῶ λοιπὸν κατὰ

τοὺς καταλόγους τῶν πωλήσεων, ὅπου τὸν εὑρίσκω σημειωμένον ἀπὸ 80 ἕως 90. Ζήτησε νὰ τὸν ἀγοράσῃς αὐτοῦ. Ἂν πληρώσῃς περισσότερα τῶν 90 θέλεις περάσειν τὸ περισσότερον εἰς χρέος μου.

Διὰ 8 Ἡλιοδώρους πωληθέντους, διὰ τοῦ βιβλιοπώλ. Barrois	104
Διὰ ἕνα Βεκκαρίαν διὰ τοῦ Allais	3.50
	197.50

Καλὰ εἶναι ὅσα ἔγραψας πρὸς τοὺς Ζ. Ἄμποτε νὰ καρποφορήσωσιν!

Εἰπὲ τὸν ἀδελφόν σου καὶ τοῦτο, ὅτι ἄρχισεν ὁ τύπος τοῦ Παυσανίου πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν Ἑλληνιστὶ καὶ Γαλλιστί. Ἐκατάπεισα τέλος πάντων τὸν τυπογράφον μου νὰ τὸν τυπώσῃ μὲ ἔξοδά του, εἶτα νὰ μοιράζωνται τὸ κέρδος μετὰ τοῦ Κλαυερίου. Ἐπροστέθη καὶ τοῦτο βάρος εἰς τὰ λοιπά μου βάρη (Ἂν ἔχῃ νέας ὑπογραφάς, ἂς τὰς πέμψῃ σύνωρα). Τὸ βάρος μου εἶναι νὰ βλέπω κἂν ἓν δοκίμιον ἑκάστου τετραδίου.

18 Μαΐου.

Προχθὲς τὸ ἑσπέρας εὗρα τὴν ἐπιστολήν σου (5 Ἀπριλίου) ἐπιστρέφων εἰς τὸν οἶκον. Χαίρω ὅτι ἔλαβες τὰ προλεγόμενα τῆς Ῥαψῳδίας. Ὅτι θέλουσι μαντεύσειν τὸν γράψαντα, εἶναι ἀναμφίβολον· ἀρκοῦμαι εἰς τὸ νὰ μὴ τὸν ὁμολογήσωμεν ἡμεῖς. Ἐτελειώθη τὸ ὅλον· ἀλλὰ προσμένω τρεῖς χαλκογραφίας διὰ νὰ σὲ τὸ στείλω, τὰς ὁποίας ἀναγκάσθην νὰ ἀναβάλω, διὰ νὰ μὴν ἐμποδίσω

τὰς λειπούσας ἔτι δύο, ἢ μᾶλλον μίαν ἀκόμη (χθὲς μ' ἔφεραν τὴν μίαν) διὰ τὸν 4 τόμον τοῦ Πλουτάρχου. Ὅταν λάβῃς τὰ σώματα τῆς Ῥαψῳδίας, λέγεις ὅτι τὰ ἔλαβες ἀμέσως ἀπὸ τὸν τυπογράφον. Πρὸς τὸ τέλος τῆς παρούσης ἑβδομάδος θέλω σὲ στείλειν καὶ ἄλλο τι ὁμοίως ἀπροσδόκητον, ὡς καὶ τὸ τῆς Ῥαψῳδίας. Μάντευσέ το, ἂν ἦσαι καλός. Εἰς αὐτὸ θέλεις ἰδεῖν μαστιζομένους λογικῶς tous ces polissons, οἱ ὁποῖοι μᾶς συμβουλεύουν νὰ ἀπέχωμεν ἀπὸ τὴν φιλολογίαν, σέ, ὡς ἔμπορον, καὶ ἐμὲ ὡς ἰατρόν. Ὑγίαινε.

159.

Ἀρχὰς Ἰουλίου 1812.

Ἔχω, φίλε, δύο σου ἐπιστολὰς (4 Μαίου, καὶ ταύτης προτέραν 5 Ἀπριλίου). Ἔλαβα τὰ τετράδια τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ μέχρι τοῦ *Ι*, περιεχομένου καὶ τούτου, καὶ τῆς Γραμματικῆς τὸ *Αα*, καὶ τὸ Τουρκικὸν Λεξικὸν τοῦ Ἀλεξανδρίδου.— Ἀλλ' αἱ ἐπιστολαί μου τῆς 30 Μαίου καὶ 9 Ἰουνίου ἐχάθησαν — Ὄχι! τὰς ἔχω καὶ αὐτάς· ἀλλ' ἄρχισα νὰ γράφω, πρὶν νὰ τὰς συναθροίσω ὅλας. Διὰ νὰ μὴ χάσω παντάπασι τὸν νοῦν πρέπει ν' ἀκολουθήσω τὴν τάξιν τῶν ἐπιστολῶν σου. Ὁ τρόπος οὗτος θέλει γεννήσει πολλὰς ἐπαναλήψεις τῶν αὐτῶν καὶ μωρολογίας· εἶναι ὅμως ὁ προσφορώτερος εἰς τὴν κατάστασίν μου.

Εἰς τὴν 5 Ἀπριλίου. Δὲν συμφέρει κατ' οὐδένα τρόπον νὰ δώσῃς νὰ ὑπονοήσωσι τὸν Β. ὡς συντάκτην τῆς Α Ῥαψῳδίας· ὄχι μόνον διότι δὲν εἶναι, ἀλλὰ καὶ διότι

δὲν εἶναι δίκαιον νὰ ἀναφέρωμεν εἰς ἄλλους τὰ μὴ προσήκοντα, εἴτε καλὰ εἴτε μή, χωρὶς τὴν συγκατάθεσίν των.

Ὡσαύτως δὲν συμφέρει νὰ προβάλῃς συνδρομὴν καταγραφῆς διὰ τοῦ Λ. Ε. περὶ τῆς ἐξακολουθήσεως τοῦ ἔργου, καὶ διὰ τὴν ἀδηλότητα, καὶ διότι ἡ καταγραφὴ θέλει φάγειν ὅλον τὸ κέρδος. Τὸ βιβλιάριον μέλλει νὰ πωληθῇ καὶ διότι εἶναι ἀναγκαῖον, καὶ διότι ὅσων ἔχομεν τοιούτων στοιχειωδῶν βιβλίων εἰς τὰ ἄθλιά μας σχολεῖα, εἶναι χωρὶς ὑπερηφανίας τὸ ὀλιγώτερον ἄθλιον. Ἀρκεῖ μόνον νὰ γένῃ κλασσικὸν εἰς τὴν Σμυρναϊκὴν σχολήν· καὶ τότε θέλει διαδοθῆν εὐκόλως καὶ εἰς τὰς ἄλλας. Στεῖλε 6 σώματα δῶρον εἰς αὐτήν, λέγων ὅτι ἐδιωρίσθης ἀπὸ τὸν Βολισσινὸν ἐκδότην νὰ τὰ στείλῃς, καὶ ὄχι τι πλέον.

Μὲ κακοφαίνεται ὅτι ὁ Θεοχάρης εἶναι ἀνεπιτήδειος εἰς πώλησιν τῶν τοιούτων. Μὲ τὸν ἐφημέριον ἐψυχράνθης (λέγεις) διὰ τὴν γραμματικὴν τοῦ Χρ. Ἴσως τὸ αὐτὸ ἀκολουθήσῃ καὶ εἰς ἐμέ. Ἔλαβα κ' ἐγὼ τὴν γραμματικήν.

Ἡ εἰσαγ. εἰς τὴν Ἠθ. τοῦ Θ. δὲν τυπόνεται δι' αἰτίαν εὔλογον. Τὰ διὰ ζώσης φωνῆς ἀπαγγελλόμενα εἶναι «ἔπεα πτερόεντα». Ἡ τύπωσις δένει τὰ πτερά, τῶν ὁποίων ἡ δέσμευσις ἴσως δὲν ἀρέσωσιν εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Εἰς τὴν 4 Μαΐου. Αὕτη δὲν ἔχει ἄλλο παρὰ τὴν δυστυχῆ ἀπώλειαν τοῦ ἀντιγράφου (καὶ ὄχι χειρογράφου) τῆς γραμματικῆς. Τὸ Λεξικὸν τοῦ Γαζῆ ἐτελειώθη; ὡς τοιοῦτον κηρύττεται εἰς τὸ Journal de l' empire τῆς 29 Ἰουνίου. Ἀνάγνωσε τὴν ἐφημερίδα ταύτην, ἂν τὴν εὕρῃς αὐτοῦ· τὸ κεφάλαιον τὸ περὶ τῆς καταστάσεως τῶν Γραικῶν a l' air d'y être inseré à dessein.

Εἰς τὴν 30 Μαΐου. Τὸν De Pueche γράφέ τον (ἂν

θέλῃς) ***Πνέχην***, Ἡ πρὸς σὲ σιωπὴ τοῦ Β. περὶ τῆς συναλλαγματικῆς αἰτίαν ἔχει, ὅτι ὁ εὐλογημένος ἔδωκε τὴν ἐπιστολήν του εἰς τὸν Liebe νὰ σὲ τὴν φέρῃ. Μηδ' ἐγὼ ἐξεύρω πῶς ἔχεις νὰ θεραπεύσῃς τὸ χάσμα τῆς γραμματικῆς διὰ τὴν σελιδαρίθμησιν (pagination)· ἄλλος τρόπος δὲν εἶναι παρὰ τὸν ἑξῆς. Ὅταν τελειωθῶσι τὰ ἀκόλουθα τοῦ *Aa*, ἐὰν ἡ τελευταία σελὶς τοῦ *G* 9 εἶναι (φέρ' εἰπεῖν) 400, καὶ ἡ πρώτη τοῦ *Ff* 413 τότε γράφεις εἰς τὸ ἄνω ἀριστερὸν μέρος τῆς τελευταίας σελίδος τοῦ *Gg* 400-412, ἢ εἰς τὸ ἄνω δεξιὸν τῆς πρώτης τοῦ *Ff*, 401-413. Ἔχεις δίκαιον νὰ προκρίνῃς τὸ Βυτμάνιος ἀπὸ τὸ Βουτμάννος. Οἱ πάλαι πατέρες ἡμῶν, ὅταν ἐλάμβανον ξενικὰ ὀνόματα, ἐφρόντιζαν τὸ εὐφωνότερον, ὥστε νὰ προσθέτωσι πολλάκις καὶ φωνήεντα εἰς τὸ μέσον. Ἂν ὁ Πλάτων, παρ. χαρ. εὑρίσκετο εἰς ἀνάγκην νὰ μεταφράσῃ τὸ Butmann, ἤθελε γράψειν *Βυτεμάννος*. Ἔκαμαν εἰς πολλὰ (ὁμολογῶ) κατάχρησιν ταύτης τῆς εὐφωνίας ἱκανὴν νὰ ταράξῃ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν γεωγραφίαν, ἀλλ' ὁ τοιοῦτος κίνδυνος τὴν σήμερον δὲν ἔχει χώραν ἀφοῦ εὑρέθη ἡ τυπογραφία. Μ' ὅλον τοῦτο, ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, χρέος ἔχεις ν' ἀκολουθήσῃς τὴν γνώμην τοῦ μεταφραστοῦ· ce sont ses affaires.

Μέγα καλὸν ἤθελε μᾶς προξενήσειν ὁ Γερμανὸς κριτὴς τοῦ Λ. Ε. ἂν εἶχεν ὁδηγὸν εἰδήμονα τῆς ἡμετέρας καταστάσεως καὶ ἀδέκαστον. Ὠφέλιμον ἤθελεν εἶσθαι νὰ τὸν γνωρίσῃς. Ὁ Κοδρ. Προστάτης τῆς ἀναγεννήσεως τῶν Γρ. c'est vraiment fort plaisant! Δὲν ἐξεύρω διὰ τί ὁ Κούμας σὲ συγκαταριθμεῖ μὲ τοὺς μακαρονιστάς; καὶ αὐτός, καὶ ἐγώ, καὶ ὅλοι μας εἴμεθα μακαρονισταὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. Ἡ μόρφωσις καὶ μετάβασις γλωσ-

σης ἀπὸ γλῶσσαν εἶναι συνωδευμένη καταρχὰς ἀπαραιτήτως μὲ μακαρονισμόν Ὅταν ἐκωμῴδησα τοὺς μακαρονιστάς, ἐνοοῦσα ἐκείνους, ὅσοι μακαρονίζουσιν ἑκούσιως καὶ μὲ ἐπιτήδευσιν τοῦ πράγματος, καὶ δι' ἀποστροφὴν ἠλίθιον τῆς κοινῆς λαλουμένης γλώσσης, ὄχι τοὺς ζητοῦντας φρονίμως καὶ ἡσύχως τὴν διόρθωσιν τῆς γλώσσης. Ἡ ζήτησις αὕτη τοὺς κάμνει τιμήν, ἀλλ' ἀρκετὸν εἶναι ὅτι τὴν ἄρχισαν. Δὲν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν των νὰ τελειώσωσιν αὐτοὶ εἰς τὸ μικρὸν τῆς ζωῆς των διάστημα ἔργον πολλῶν καὶ χρόνων καὶ κόπων.

Δι' ὅσα μ' ἔστειλες τὰ τελευταῖα δὲν ἐπλήρωσα τίποτε· δὲν ἐξεύρω πῶς νὰ τὸ ἐξηγήσω. Διὰ τί δὲν μ' ἔστειλες μὲ τὸν Ζαλίκογλουν καὶ τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ Κρομμύδου;

Ἡ *ἐπιτηδειγμὴ* πρώτην φορὰν τώρα κτυπεῖ τὴν ἀκοήν μου. Ὁ Τηλέγραφος εἶναι, ὡς τὸν ἐνόμιζα καὶ προτοῦ τὸν λάβω.

Πάλιν μὲ λυπεῖς λέγων ὅτι ἐζημιώθης ἀπὸ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν πώλησιν τῆς Ἑλληνικῆς βιβλιοθ. Ἂν ἐσυνέβη τι λάθος εἰς τὴν πώλησιν, δίκαιον εἶναι νὰ περασθῇ ἡ ζημία εἰς λογ. τῶν Ζ. καὶ ὄχι νὰ τὴν ὑποφέρῃς σύ.

Ὁ τέταρτος τόμος Πλουτάρχου ἐστάλη πρὸς σὲ διὰ τοῦ Franck τὴν 23 Ἰουνίου σώματα 100 εἰς φύλλα, καὶ 9 ῥαμμένα. Εἰς τὴν αὐτὴν Πάλαν σημειωμ. MZ N° 5 ἐβάλθησαν δεμένα εἰς μόσχινον 5. εἰς προβάτινον 1. ἡμιστίχωμα 2. εἰς κίτρινον δέρμα 1. εἰς χρυσοῦν στίχωμα 1. Τὸ χρυσοδεμένον εἶναι διὰ σὲ ἐκ μέρους τῶν Ζωσιμάδων. Τὸ δεμένον κίτρινον (ὁμοίως εἰς μέγα χαρτίον) εἶναι διὰ τὸν Οὐγγροβλαχίας Δοσίθεον ἐκ μέρους μου. Ἀπὸ τὰ 5

μόσχινα 2 εἶναι διὰ τοὺς δύο σου ἀδελφούς, 1 διὰ τὸν Κούμαν.

Τὸ τέταρτον διὰ τὸν Φιλαδελφείας . .	17 fr.	80
Καὶ τὸ πέμπτον διὰ τὸν Ὅμηρον . .	17 :	80
Τὸ προβάτινον εἶναι διὰ τὸν Σχινᾶν (ἐξ ἀνάγκης διὰ νὰ ὁμοιάζῃ μὲ τὰ προσταχθέντα)	17 :	30
Γράψε τα εἰς ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ μου.	52 :	90

Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν σ' ἐμήνυσα νὰ καταγράψῃς ὁμοίως εἰς τὸ ἔχειν μου διὰ 4 σώματα εἰς τόμους 8 τοῦ Βιογραφικοῦ Λεξικοῦ (seconde livraison) τὰ ὁποῖα ἐβάλθησαν εἰς τὴν αὐτὴν πάλαν, 48 φρ. Εἰς τὴν αὐτὴν πάλαν θέλεις εὑρεῖν δέσμην σημειωμένην Μ περιέχουσαν τὰ λείποντα τῆς Α ῥαψῳδίας, τῆς ὁποίας τὰ προλεγόμενα ἔλαβες διὰ τῆς πόστας, καὶ σιμὰ ταύτης τοῦ προτέρου ἐκδότου τὰ φύλλα, τὰ ὁποῖα μ' ἐχρησίμευσαν εἰς ἴσον ἀναγκαῖον διὰ τὴν τύπωσιν. Ῥίψε τα εἰς τὸ πῦρ ἀφ' οὗ τὰ ἴδῃς. Τοῦτο ἔκαμα διὰ νὰ σὲ δώσω μικρὰν ἰδέαν τοῦ κόπου τῶν τοιούτων.

Δευτέραν δέσμην Ν περιέχουσαν τὴν στηλίτευσιν τοῦ Στεφάνου, ὅστις ἐμβῆκεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον δι' ἀμοιβὴν κωμῳδίας νέας. Ἔπειτα ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἀνεκάλυψεν εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν βιβλιοθήκην ἀντίγραφον εἰς τὸ ὁποῖον εὑρέθη γραμμένη ἡ κωμῳδία (τοὐλάχιστον ἡ πλοκὴ καὶ ἡ ὑπόθεσίς της) ἀπὸ Ἰησουίτην τινὰ πρὸ σχεδὸν 100 ἐτῶν. Δὲν εἶχα καιρὸν νὰ ἐξετάσω πόσον εἶναι δικαία ἡ στηλίτευσις μὲ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ παραβολὴν τῶν δύο δραμάτων (ἐτυπώθη καὶ τὸ Ἰησουϊτικὸν καὶ παίζεται εἰς τὸ Ὠδεῖον, τὸ τοῦ νομιζομένου κλέπτου παίζεται εἰς τὸ Φραγκικὸν θέατρον). Ἴδα καὶ τῶν δύο

τὴν παράστασιν. Μ' ἐφάνη ὅτι ὁ κλέπτης τὸ ἐκάλλυνε, ἢ τοὐλάχιστον τὸ *ἔφκιασεν* ἀναλογώτερον μὲ τὴν παροῦσαν διάθεσιν τῶν πνευμάτων. Δὲν ἔπρεπεν ὅμως, ὁ *ἐρίφης* νὰ σιωπήσῃ τὸν εὐεργέτην του, καὶ νὰ καταχώσῃ εἰς παντελῆ λήθην τὸν ταλαίπωρον Ἰησουίτην. Τὰ φυλλάδια (21 τὸν ἀριθμὸν) διὰ νὰ καταλάβῃς τὴν ὑπόθεσιν, πρέπει νὰ τἀναγνώσῃς μὲ τάξιν ἀπὸ 1 ἕως 21 ὡς τὰ ἐσημείωσα. Καθ' ἑκάστην, ἢ ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἐδημοσιεύετο ἕν. C' était un plaisir de voir πῶς ἔτρεχαν οἱ φιλόκαινοι Παρισινοὶ νὰ τὰ ἀγοράζωσι. Βλέπεις ὅτι τοὺς ἐμιμήθην καὶ ἐγὼ εἰς τὴν τρέλαν· τὴν ὁποίαν ὅμως ἔπαυσα ἀφοῦ ἐξόδευσα τὰ ἀργύριά μου, καὶ ἴδα ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν παύει· διότι εἶναι ἀκόμη 8 ἢ δέκα μετὰ τὰ 21, καὶ ἴσως ἀκολουθήσωσι καὶ ἄλλα. Ἔξω τούτων ἐχαλκογράφησαν καὶ 8 ἢ 10 φορτικὰς εἰκόνας. Εἰς τὴν δέσμην θέλεις εὑρεῖν δύο, τὰς πρώτας. Ὅπως ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ὁ ἄνθρωπος ἐνθρονίσθη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, τὸ ὁποῖον ἐστηλιτεύθη καὶ αὐτὸ εἰς χαλκογραφικὴν εἰκόνα, διὰ τὴν ἀνεξέταστον ὑποδοχὴν τῶν ὅσοι ἔχουν πόδας ῥωμαλέους καὶ πρόσωπον χάλκινον νὰ τρέχωσιν εἰς ἐπισκέψεις.

Τρίτην ἄλλην δέσμην P. περιέχει 36 εἰκόνας ὅσων ἕως τώρα ἔβαλα εἰς τὰς ἐκδόσεις μου. Πέμψε τας πρὸς τὸν Κούμαν, καὶ συμβούλευσέ τον νὰ στολίσῃ μ' αὐτὰς τὸν οἶκον τῆς σχολῆς, ὅπου παραδίδονται τὰ μαθήματα, πρὸς γοητείαν τῶν νέων ψυχῶν.

Παρὰ τὰς δέσμας ταύτας ἔβαλα τὸ βιβλίον τοῦ St. Geran ou la nouvelle langue française καὶ τὸ ποιημάτιον τοῦ περιφήμου ποιητοῦ καὶ πρώτου σήμερον εἰς τούτους Abbé Delille ἐπιγραφόμενον La Conversation.

Τὸ πρῶτον εἶναι παρῳδία σατυρικὴ πολλῶν ποιητῶν (δὲν ἀφῆκεν ἄτρωτον μήτε τὸν Abbé Delille) καὶ συγγραφέων ζώντων, οἱ ὁποῖοι συνερίζονται τίς νὰ φθείρῃ περισσότερον τὴν πάτριον αὐτῶν γλῶσσαν μὲ τοὺς νεολογισμούς, μὲ τὰς τερατώδεις φρασεολογίας, καὶ ἄλλα πολλὰ ἐλαττώματα καὶ γραμματικὰ καὶ λογικά, ἐλεεινά, ἀλλὰ φυσικά, ἐπακολουθήματα τῆς πλησμονῆς τῶν καλῶν. Καὶ ἂν ἦναι φυσικὰ τί ὠφελοῦν οἱ στηλιτευμοί; ἤθελες ἀντιλέξειν. Τοῦτο μόνον δύνανται νὰ κάμωσι, νὰ βραδύνωσι τὴν πτῶσιν τῆς γλώσσης. Νὰ περάσῃ θέλει καὶ αὐτή, ὡς ἡ τῶν πάλαι προγόνων ἡμῶν, ἴσως ὀλίγον ἀργότερα, διὰ τὴν τυπογραφίαν. Ὁ ξένος ἐγὼ ἄρχισα νὰ αἰσθάνωμαι τὴν διαφορὰν καὶ εἰς τὰς καθημερινὰς συνομιλίας, καὶ εἰς τὰ βιβλία τῆς γλώσσης ἀπὸ τὴν ὁποίαν εὗρηκα γλῶσσαν κατὰ τὸ 1788 πρῶτον ἔτος τῆς ἐδῶ διατριβῆς μου. Δύο μάλιστα φοβερὰ σημεῖα τῆς μελλούσης φθορᾶς προμηνευτικά, εἶναι ἡ κατάστασις τῶν θεάτρων, τὰ ὁποῖα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κενὰ ὅταν παίζωσι κλασσικὰ Δράματα, καὶ στοιβασμένα μέχρι πνιγμοῦ, ὅταν δίδωσι νέων ποιητῶν ἀμαθεστάτων ἀμαθῆ δράματα, καὶ δεύτερον ἡ ἀμέλεια τῆς παλαιᾶς φιλολογίας, Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς.

Τὸ δεύτερον εἶναι κομψὸν ποιημάτιον περὶ συνομιλίας· καὶ ὁ ποιητής, ὡς εἶπα, νομίζεται τὴν σήμερον ὁ κορυφαῖος τῶν συγχρόνων ποιητῶν. Εἰς τὸ προοίμιον τοῦ μεγάλου τούτου ποιητοῦ θέλεις εὑρεῖν une petite bagatelle ἥτις ἀποδείχνει τὴν ἀμέλειαν τῆς παλαιᾶς φιλολογίας. Εἰς τὴν 19 σελίδα λέγει ὅτι ἡ τέχνη τῆς συνομιλίας εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Θεοφράστου ἦτον ἀκόμη εἰς τὰ σπάργανα, καὶ μόλις ἐτελειώθη εἰς τοὺς χρόνους τοῦ

Περικλέους. Μεγάλη σοφία καὶ ἱστορίας εἴδησις δὲν ἐχρειάζετο βέβαια, διὰ νὰ μάθῃ ὅτι ὁ Περικλῆς ἦτο μίαν ἑκατονταετηρίδα σχεδὸν ἀρχαιότερος τοῦ Θεοφράστου. Τοὺς παλαιούς των κλασσικοὺς ἔπαυσα πρὸ πολλοῦ νὰ τοὺς ἀναγινώσκω μὴ ἔχων τὸν καιρόν· τοὺς νέους καὶ ἂν τοὺς εἶχα, δὲν ἤθελα τοὺς ἀναγινώσκειν. Τὸ περὶ Περικλ. καὶ Θεοφρ. μ' ἐφάνη τόσον ἀπίθανον, ὥστ' ἐθέλησα νὰ γένω αὐτόπτης τοῦ πράγματος. Τὸ νοστιμώτερον εἶναι ὅτι ἄλλος σοφός, ποιητὴς καὶ αὐτός, ἀναγγέλλων μετὰ πολλῶν ἐπαίνων καὶ ἀνακρίνων τὸ *περὶ τῆς συνομιλίας* ποιημάτιον ἀναφέρει εἰς τὸν Μηνύτορα αὐτὸν τοῦτον τὸν περὶ Περικλ. στοχασμὸν comme une observation juste. Καὶ πληρωμένος ἂν ἦτο, δὲν ἤθελε δουλεύσειν τόσον καλὰ τὸν φίλον καὶ τὴν πατρίδα του, ἀποδείξας μὲ τὴν προσθήκην τῆς ἰδίας του ἀμαθίας, ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο ἁπλῆ ἀπροσεξία (distraction), ἀλλὰ νόσημα τῆς παρούσης τῶν ποιητῶν καταστάσεως. Εἰς τὸ αὐτὸ προοίμιον τοῦ ποιηματίου σελ. 9 παρασταίνει ὡς ἄπαξ γενόμενον, ὅ,τι ἐγένετο κατ' ἔθος εἰς τὴν Σπάρτην, τὴν μέθυσιν λέγω τῶν δούλων, περὶ τῆς ὁποίας λαλῶ εἰς τὸ προοίμιον τῆς Α Ῥαψῳδίας σελ. κθ'. Ἱκανὰ καὶ τὰ περὶ τούτων.

Ἀπὸ τὰ ἐννέα ῥαμμένα σώματα τοῦ Πλουτάρχου δὸς

τὸν Ἀλεξανδρίδην. 1
Γαζῆν. 1
Πόπ 1
Παντίαν Ῥάλλην 1
Ῥώταν 1
Σχινᾶν τῆς Παυίας 1
Μουστοξίδην 1

7

Ἔστειλα καὶ εἰς τὸ Λιβόρνον καὶ εἰς φύλλα, καὶ δεμένα.

Ὡσαύτως ἔστειλα καὶ πρὸς τὸν Σταῦρον Ἰωάννου (πρὸς τὸν ὁποῖον δὸς τὴν ἐδῶ κλεισμένην) τὰ 50 σώματα διὰ τοὺς Ζωσιμάδας. Περὶ τοῦ Besson, καὶ τοῦ Luchtmans, μοῦ ἔχεις ἀκόμη τὰς χεῖρας δεμένας. Πότε καὶ πόσα νὰ στείλω εἰς τὸν πρῶτον; ἐὰν στείλω μόνα 100, τί ἔχεις νὰ κάμῃς περὶ τῶν περισσευόντων 50 εἰς τοὺς τρεῖς πρώτους τόμους, εἰς τὸν Ἰσοκράτην καὶ εἰς τὸν Πρόδρομον;

Πάσχεις καὶ σὺ μὲ τοὺς γραμματικούς σου ὅ,τι κ' ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος μὲ τὰς θεραπαίνας. Τὸ ἰδικόν μου πάθος ὅμως εἶναι δεινότερον, ὅτι ὑπόκειμαι καὶ εἰς κίνδυνον κλοπῆς.

Ἐπειδὴ θέλεις νὰ κρατήσω τὸν Σουίδαν; τὸν κρατῶ, εὔχομαι εἰς τὸν μέλλοντα νὰ τὸν μεταχειρισθῇ σοφὴν καὶ χρηστὴν ψυχήν. Γένοιτο!

Ἡ Ῥητορικὴ συντάττεται ὅλον ἓν ἀπὸ τὸν Β.΄Εξευρέτο ὅμως μόνος σου. Κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν φέρει τὸ τετράδιόν του, καὶ τὸ ἀναθεωρῶ τὴν ἑβδομάδα, διὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου (ἐπειδὴ εἶναι καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοὺς μισοῦντας τὸν μακαρονισμόν), τὸ ἐπιστρέφω τὴν ἀκόλουθον κυριακὴν μὲ παρατηρήσεις τινὰς περὶ τοῦ πραγματικοῦ, καὶ μάλιστα περὶ τῶν πηγῶν, ὅθεν πρέπει νὰ γεμίζῃ τὸ λαγήνιόν του, καὶ τὰς ὁποίας φυσικά, ὡς ἔχων πλειότερα βιβλία, πλειότερον αὐτοῦ πρέπει νὰ γνωρίζω, καὶ λαμβάνω ἄλλο νέον ἀντ' αὐτοῦ. Ἀπὸ τὴν δεκάτην πρωϊνὴν ὥραν τῆς Κυριακῆς μέχρι τῆς δευτέρας μετὰ τὸ μεσημέριον βοηθεῖ ἐμὲ γράφων καὶ ἀντιγράφων ὅσα τὸν δίδω. Τὴν τρίτην ὥραν γευόμεθα, καὶ μένει πλέον

ὅλην τὴν ἐσπέραν μ' ἐμέ. Ἐστοχάσθημεν, ὅταν τὴν γράψῃ εἰς καθαρόν, νὰ τὴν στείλωμεν αὐτοῦ εἰς τύπον, διὰ τὸ οἰκονομικώτερον τῆς δαπάνης. Ἀπὸ τἄλλο μέρος ὅμως εἶναι μεγάλη διαφορὰ νὰ τυπωθῇ ἐδῶ διὰ τὴν ὀρθότητα καὶ ἀκρίβειαν τοῦ ἔργου. Συλλογίζομαι λοιπὸν τοῦτο· νὰ τὴν προβάλω εἰς τὸν τυπογράφον μου μὲ συνθήκας ν' ἀγοράσῃ αὐτὸς καὶ τὸ χαρτίον, καὶ νὰ κάμῃ καὶ τοῦ τύπου τὴν δαπάνην, καὶ μετὰ τρεῖς μῆνας ἀφοῦ κινήσῃ ἀπεδῶ ἡ πρώτη κασσέλα ἢ πάλα μὲ σώματα ρητορικῆς σταλμένα αὐτοῦ, νὰ τὸν πληρόνωμεν τὸ ἥμισυ τῆς δαπάνης, καὶ μετ' ἄλλους τρεῖς τὸ λειπόμενον εἰς τὴν ἀποπλήρωσιν. Τότε πλέον μᾶς βοηθεῖς αὐτόθεν (μὲ τὸν δέοντα τόκον), ἢ ἀπὸ ἰδικά σου, ἢ καὶ ἀπὸ ἰδικά μου, ὡς κρίνεις εὔλογον. Τί λέγεις περὶ τούτου ; Τὸ πόνημα εἶναι καλόν, ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν ἦτο τοιοῦτον εἶμαι βέβαιος ὅτι θέλει πωληθῆν ὡς ἄρτος, διότι ὅσα ἔχομεν τοιαῦτα στοιχειώδη ρητορικὰ sont des saloperies παραβαλλόμενα πρὸς τοῦτο. Καμμίαν φορὰν ἀνοίγομεν τὸν Ἑρμογένην τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἀρχιχόλου Παρίου. Δὲν ἐμπορεῖς νὰ φαντασθῇς πόσον εἶναι γελοῖος εἰς τὰς σημειώσεις του ὁ ἔρημος. Ἀποδίδει εἰς τὸν Ἑρμογένην ὀνομασίας σχημάτων, τὰ ὁποῖα πεντακόσια ἔτη πρὸ τοῦ Ἑρμογένους ὠνόμασε καὶ ὥρισεν ὁ Ἀριστοτέλης. Τοιαύτας Κάκκας (ἀπὸ τὰς ὁποίας γέμουσι καὶ τοῦ Παπαδούκα τὰ καπηλικὰ διφθέρια καὶ ὄχι βιβλία) εἰς τοῦ Β. τὴν ρητορικὴν δὲν θέλεις εὑρεῖν, ἀλλὰ διδασκαλίαν ἐρανισμένην ἀπὸ τοὺς κορυφαίους παλαιοὺς καὶ νέους. Ἐλπίζει τὸν ἐρχόμενον χειμῶνα νὰ ἦναι εἰς κατάστασιν ν' ἀρχίσῃ τὸν τύπον.

Εἰς τὴν 9 Ἰουνίου. Πρώτην φορὰν ἀκούω τώρα, ὅτι εἶναι εἰς τὸν κόσμον ἔκδοσις καὶ μετάφρασις τοῦ Ι. ἀπὸτὸν Δ.

Ἀπὸ τὸν Μαρτῖνον ἔλαβα, τὴν 12 Ἰουνίου fr. 3000, καὶ τὴν 29 τοῦ αὐτοῦ ἄλλα τόσα, ὅλα ἐντάμα 6000. Εἰπέ με, νὰ ζήσῃς! ἐὰν εἰς τὴν ὁποίαν μέλλει νὰ σὲ στείλῃ ὁμολογίαν μου τῶν τελευταίων τρισχιλίων, ἔγραψα εἰς τὸ τέλος τὸ σύνηθες fait double, ἢ ἂν τὸ ἐλησμόνησα, ὡς ὑποπτεύομαι τώρα. Δὲν εἶναι παράξενος ἀπὸ μέρους μου τοιαύτη ἀπροσεξία· κάμνω ἄλλας μεγαλητέρας καὶ ἀξίας τοῦ παπᾶ Τρέχα. Χθὲς ἔσυρα δύο κάλτζας εἰς ἕνα πόδα μίαν ἐπάνω τῆς ἄλλης, ἔπειτα ἴδρωσα, ἀγανάκτησα, ζητῶν κάλτζαν διὰ τὸν ἄλλον πόδα.

Ἐδῶ κλεισμένας δύο ἐπιστολάς, μίαν εὐχαριστήριον πρὸς τὸν ἀδελφόν σου κὺρ Μιχαὴλ (ἐξεύρει τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν;), καὶ ἄλλην πρὸς τοὺς Ζ. μετὰ τοῦ λογαριασμοῦ των.

Πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐρχομένης ἑβδομάδος ἐλπίζω νὰ σὲ στείλω καὶ τὸν Ἱεροκλ. καὶ τὸν Ὅμηρον. Οὗτος ἔχει τρεῖς θαυμαστὰς χαλκογραφίας. Τότε θέλω σε γράψειν καὶ περὶ τῆς τιμῆς. Περὶ τοῦ Πλουτάρχου δὲν εἶναι χρεία· ὅτι ἡ τιμὴ εἶναι ἴση τῆς τιμῆς τῶν ἄλλων τόμων.

Ἀσπάζομαι σὲ καὶ τοὺς σούς.

Μὴ στείλῃς ὀπίσω τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Silvestre de Sacy.

160.

6 Αὐγούστου 1812.

Διὰ νὰ μὴ προφασίζεσαι εἰς τὴν καῦσιν τῆς ἐπιστολῆς, σὲ γράφω χωριστὰ ἐδῶ τὴν σημείωσιν τῶν ἀπεσταλμένων βιβλίων διὰ τοῦ Franck. Καῦσε λοιπὸν ἐκείνην, καὶ

φύλαξε τὴν σημείωσιν ταύτην εἰς βοήθειαν τῆς μνήμης σου. Εἰς τὴν 6 λοιπὸν Αὐγούστου σ' ἔπεμψε διὰ τοῦ Franck ὁ Allais,

1 Πάλαν σημειωμένην AB, Nº 2, ἥτις περιέχει. . . 1
700 σώματα τῆς A ῥαψῳδίας εἰς φύλλα ὁμοῦ μετὰ τῶν εἰκόνων καὶ τῶν ἐπιγραφῶν (etiquettes). 2
350 Ἱεροκλέους εἰς φύλλα μετὰ τῶν ἐπιγραφῶν . 3
50 » τοῦ αὐτοῦ ῥαμμένα (brochés) . . 4
2, 4ον καὶ 5ον τόμον ῥαμμένους, Histoire de la litterature Italienne. 5
1 Σανδύκιον σημειωμένον AB, Nº 1, τὸ ὁποῖον περιέχει,
294 σώματα τῆς A Ῥαψῳδίας ἡμίδετα 6
7 » » χρυσόδετα 7
300 » Ἱεροκλέους ἡμίδετα 8
1 » » χρυσόδετον. 6
13 » Chronologie historique. 10

Ταῦτα πρὸς σὲ ἀμέσως.

Παρὰ ταῦτα ἔστειλεν ὁ Allais τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰς Τεργέστην πρὸς τοὺς κυρίους Γλυκοφρύδην καὶ Ῥώταν.

1 Σανδύκιον σημειωμένον AB, Nº 3 καὶ περιέχον
200 σώματα τῆς A Ῥαψῳδίας ἡμίδετα. . . . 11
200 » Ἱεροκλέους ἡμίδετα 12

Τὸ Σανδύκιον τοῦτο πέμπεται ἀμέσως ἀπὸ τὸν Allais μὲ ἐπιστολὴν ἀπὸ τὸν αὐτὸν πρὸς τὸν Γλυκ. καὶ Ῥώτ. εἰς τὴν ὁποίαν (χωρὶς νὰ μὲ ὀνομάσῃ) τοὺς λέγει ὅτι εἶναι προσταγμένος ἀπὸ σὲ νὰ τοὺς τὸ πέμψῃ, καὶ τοὺς διορίζει ν' ἀκολουθήσωσι περὶ αὐτοῦ τὴν διαταγήν σου. Γράψε λοιπόν, νὰ ζήσῃς! πρὸς αὐτοὺς πῶς νὰ οἰκονομήσωσι τὰ παρὰ τοῦ Allais πεμπόμενα, διὰ τῶν ὁποίων τὴν πώλησιν ἔχουν νὰ ἀναφερθῶσιν ὡς εἰς κύριον ἀμέσως

εἰς σέ. Τὸ στίχωμά των εἶναι ἀπαράλλακτον κατὰ τὸ στίχωμα τῶν πρὸς σὲ πεμπομένων 294 τῆς Α Ραψ. καὶ 300 τοῦ Ἱεροκλ. τοῦ Σανδυκίου ΑΒ Νº 1, ἤγουν ἡμίδετα, καὶ ἐπληρώθησαν πρὸς 7 σολδία τὸ σῶμα. Τοῦτο σὲ λέγω, διὰ νὰ στοχασθῇς ἐὰν αὐτοῦ τοιοῦτον στίχωμα γίνεται εὐθηνότερον, νὰ τὸ ἐξεύρω διὰ μελλούσας ἄλλας περιστάσεις. Ἂς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὴν τιμήν. Τῆς Α ραψῳδίας ἡ τιμὴ ἐδιωρίσθη πρὸς 6 fr. τὸ σῶμα broché (ὄχι δεμένον)· ἀπὸ τὰ 6 fr. δίδεται εἰς τὸν πωλητὴν 30 σολδία, καὶ πρὸς τούτοις τὸ 13 σῶμα δωρεὰν εἰς πᾶσαν δωδεκάδα. Μὲ δίδουσι λοιπὸν καθαρὰ 4 φρ. καὶ 3 σολδία διὰ κάθε σῶμα. Τοιαύτη πρέπει λοιπὸν νὰ ἦναι αὐτοῦ καὶ εἰς ὅλην τὴν φωτισμένην Εὐρώπην ἡ τιμή, ἤγουν 6 φράγκα διὰ σέ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα μὲ δίδεις (διὰ κάθε σῶμα broché) καθαρὰ 4 φρ. καὶ 3 σολδία, καὶ μένουν ἀκόμη εἰς ζημίαν μου τὰ Παλωτικά. Τὰ λοιπὰ 37 σολδία μένουν εἰς σὲ διὰ τὴν προμήθειαν τῆς πωλήσεως καὶ ταῦτα μὲν διὰ τὰ brochés, διὰ τὰ ἡμίδετα δὲ πρέπει νὰ λαμβάνῃς ἀπὸ τὸν ἀγοραστὴν 7 σολδία περισσότερα, διὰ νὰ μὲ δίδῃς καθαρὰ 4 $^1/_2$ φρ.

Ὁ Ἱεροκλῆς πωλεῖται 3 φρ. ἀπὸ ταῦτα δίδονται 20 σολδία εἰς τὸν Βιβλιοπώλην, καὶ πρὸς τούτοις τὸ 13 εἰς πᾶσαν δωδεκάδα. Μὲ δίδουν λοιπὸν καθαρὰ 1 φρ. καὶ 15 σολδία εἰς ἕκαστον σῶμα ῥαμμένον, τόσα λοιπὸν πρέπει νὰ μὲ ἐμβάσωσι καθαρὰ ἤγουν 1 φρ. 15 σολ. διὰ τὰ πωλούμενα εἰς τὴν φωτισμένην Εὐρώπην· τὰ δὲ 25 σολδία μένουν διὰ τὸν κόπον σου· διὰ δὲ τοὺς ἡμιδέτους Ἱεροκλέας πρέπει νὰ λαμβάνῃς τὰ 7 σολδία τοῦ στιχώματος ἀπὸ τὸν ἀγοραστὴν περισσότερα διὰ νὰ μὲ δίδῃς τότε καθαρὰ 2 φρ. καὶ 2 σολδία.

Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι διὰ τοὺς ἀλλογενεῖς. Εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲ (ἀλλ' ἐκεῖ μόνον ὅταν φθάσωσι) ἐπειδὴ ἐνδέχεται νὰ τὰ εὕρωσιν ἀκριβά, ἔχεις πληρεξούσιον ἄδειαν νὰ καταβιβάσῃς τὴν τιμὴν εἰς ὅσον κρίνεις ἱκανὸν νὰ εὐκολύνῃ τὴν πώλησιν βαθμόν.

Ἀπὸ τὸν Ἱεροκλέα ἐτύπωσα 1000 μόνα σώματα, ἀπὸ δὲ τὸν Ὅμηρον 1500. Πολλὰ ἴσως θέλουν σὲ φανῆν ὅσα σὲ πέμπω· ἀλλὰ σὺ ἔχεις ἴσως τόπον εὐρυχωρότερον νὰ τὰ φυλάττῃς. Ἐγὼ εἶμαι εἰς στενοχωρίαν μεγάλην, καὶ μόλις ἔχω τόπον νὰ θέσω τὰ βιβλία μου.

Τὸ ἓν σῶμα Ὁμήρου καὶ ἓν Ἱεροκλέους διὰ τὸν Λ. Ε, ἀσφαλέστερον εἶναι νὰ τὰ δώσῃς προσωπικῶς παρὰ νὰ τὰ πέμψῃς πρὸς τὸν Γ, διὰ νὰ τὸν προλάβῃς ὅτι πρέπει νὰ τὰ κηρύξῃ ἀνωνύμως ὡς εἶναι, νὰ μὴ τὸν κτυπήσῃ καὶ βάλῃ ἐξ ἀπροσεξίας ἢ δι' ἄλλην ἀφορμὴν ὄνομα τὸ ὁποῖον ὡς ἐφημεριδογράφος δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ μαντεύῃ χωρὶς ἄδειαν τοῦ συγγραφέως. Χαρίσματα ἄλλα δὲν ἔχεις νὰ κάμῃς εἰς κανένα πλὴν ταῦτα. 6 Ἱεροκλεῖς ἡμιδέτους πέμπεις εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Σμύρνης, καὶ 6 Ὁμήρους τοὺς χρυσοδεμένους καὶ ἐπιγεγραμμένους *Βραβεῖον εὐμαθείας* πρὸς τὸν Κούμαν, παραγγέλλων νὰ δίδῃ τὰ χρυσοδεμένα δῶρα εἰς τοὺς προκόπτοντας μαθητάς. 6 Ἱεροκλεῖς εἰς τὸ (ἀπερρύη ἡ συνέχεια).

161.

9 Αὐγούστου 1812.

Ἀσπάζομαί σε.

Ἔχω ἐπιστολάς σου 22 Ἰουνίου, 18 καὶ 22 Ἰουλίου. Ἡ πρώτη μᾶς ἔφερε τὰ περικλεισμένα γράμματα παρὰ τῶν Χίων. Ἐδῶ θέλεις εὑρεῖν τὰς ἀποκρίσεις τοῦ Βάμβα, καὶ τὴν μακρὰν ἰδικήν μου πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους ἀπόκρισιν, τῆς ὁποίας ἡ σύνταξις μοῦ ἔσεισε τόσον τὴν ἀθλίαν κεφαλήν, ὥστ' ἂν δὲν τὴν ἀντέγραφεν ὁ Βάμβας, σὲ βεβαιόνω ὅτι δὲν ἤθελα δυνηθῆν νὰ τὴν βάλω εἰς καθαρώτερον. Σκληρὰ ἴσως θέλει σὲ φανῆν· ἀλλ' *ἃ γέγραφα γέγραφα*· καὶ ἂς σταλθῆ, φίλε μου, ὡς εἶναι. Εἶμαι πολλὰ γηραλαῖος, ὥστε δὲν εἶναι πλέον τρόπος ν' ἀλλάξω ὕφος καὶ χαρακτῆρα λόγου. Ἔπειτα εἶμαι ἀδικημένος, καὶ ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ φωνάζω. Ἀφῆκαν ἀτιμώρητον τὸν φονέα μου (ἐπειδὴ τί ἄλλο πρέπει νὰ ὀνομασθῆ ὁ ἀναίσχυντος δημοκόπος, ὅστις ἐν ὀνόματι Θεοῦ διεγείρει κατεπάνω μου ὄχλον ἀπαίδευτον, ὅστις ἂν ἤμην ἐκεῖ, ἤθελε μὲ λιθοβολήσειν ὡς ἀσεβῆ) καὶ δὲν ἐντρέπονται νὰ ζητῶσι νὰ μὲ κληρονομήσωσι ζῶντα. Ἡ ἐπιστολή μου ἴσως κἂν ἐμποδίσῃ νὰ δευτερωθῆ καὶ ἄλλην φορὰν τοιαύτη στηλίτευσις. Ἐὰν ὅμως δὲν γεννήσῃ τὸ προσδοκώμενον τοῦτο καλόν, εἶναι καὶ ἄλλα.

— πολλά μοι ὑπ' ἀγκῶ-
νος ὠκέα βέλη,

διάφορα ἀπὸ τὰ τεττίγια πτερὰ καὶ τὴν μυρμήκειον χο-

λὴν τῶν κακῶν ἀγγείων, ἢ τῶν ἀγγείων τῆς κάκκης. Ὁ ἄθλιος κατάλογος τῆς ἀθλίας βιβλιοθήκης των εἶναι ἱκανὸς νὰ καταδικάσῃ καὶ αὐτῶν τοὺς διδασκάλους, καὶ τὴν εὐαγγελικὴν σχολήν, καὶ ἄλλας πολλὰς τοιαύτας σχολάς, ἐπειδὴ ἀποδείχνει γεωμετρικῶς καὶ τὴν ἀμαθίαν καὶ τὴν ἀχρειότητα τῶν ἐπαγγελλομένων νὰ διδάσκωσιν ἄλλους ὅ,τι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξεύρωσιν αὐτοί.

Ὅ,τι δὲν ἐκατάλαβες περὶ τοῦ Θ. εἶναι τοῦτο. Σ' ἔλεγα ὅτι ὁ Θυρῶτος ἔγραψε προοίμιον ἢ εἰσαγωγὴν εἰς τὴν ἠθικήν, τὴν ὁποίαν ἐξεφώνησεν εἰς τὸ ἀκροατήριόν του εἰς τὸ πρῶτον μάθημα· Ἤλπιζα νὰ τυπωθῇ ἀλλὰ δὲν τυπόνεται πλέον. Τοιαῦτα πολλὰ ἀπορήματα προξενοῦσι πολλάκις εἰς ἐμὲ καὶ ἐπιστολαί σου, μάλιστα ὁσάκις ἀργήσῃ νὰ ἔλθῃ ἡ ἀπόκρισις.

Τοιοῦτον σχεδὸν ἀπόρημα ἀπορῶ καὶ περὶ τῆς τυπωθείσης εἰς Λειψίαν γραμματικῆς. Νομίζω ὅτι λέγεις τὴν Χρυσοκεφάλειον, ἀλλὰ πάλιν ἀπορῶ διὰ τί ἀνακατόνεσαι, φίλε, εἰς τὰ τοιαῦτα· καὶ τίς ἐξοδεύει περὶ ταύτης; Ἂν ἦναι ἀργύρια τοῦ Ἀλ. Βασ. ἔχει ἄδικον ὁ Ἀλ. Βασ. Μία μόνη γραμματικὴ πρέπει εἰς τὸ ἑξῆς νὰ ἔχῃ χώραν εἰς τὰ σχολεῖα· καθὼς καὶ μία μόνη ῥητορική.

Ἀλλ' ἡ μὲν Γραμματικὴ τοῦ Βυτμάννου ἐτελειώθη σχεδόν. Περὶ δὲ τῆς Ῥητορικῆς εἶναι τὸ πρᾶγμα προβληματικόν. Ἢ λανθάνομαι πολύ, ἢ τοῦ Β. ἡ ῥητορικὴ πρέπει νὰ ἦναι ἐντελεστέρα παρὰ τὴν ῥητορικὴν τοῦ Ο. Ἂν ἦτον ὁ λόγος περὶ ποιήματος, ἤθελεν εἶσθαι τολμηρὰ ἢ μᾶλλον ἀνόητος τοιαύτη κρίσις· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι σύνταγμα ἐρανισμένον ἀπὸ πολλὰ καὶ καλὰ συντάγματα, τῶν ὁποίων ὅσος πλοῦτος εὑρίσκεται ἐδῶ, τόση ἐλεεινὴ πτωχεία βασιλεύει ἐκεῖ, πάλιν τὸ λέγω, ἡ Ῥητορικὴ τοῦ

Β πρέπει νὰ ἔχῃ τὰ πρωτεῖα. Ἔμεινε πλέον ὁ πόλεμος τῆς φιλαυτίας· εἶναι τάχα πιθανόν, ἀφοῦ μίαν φορὰν ἐσύνταξε Ῥητορικὴν ὁ Ὀ. νὰ δεχθῇ πλέον ἄλλην; Τὸν Βάμβαν δὲν εἶπα τίποτε περὶ τούτου, φοβούμενος μὴ τὸν ψυχράνω, καὶ μάλιστα εὑρισκόμενον εἰς τὸ τέλος, καὶ μὴν ἔχοντα πλέον σχεδὸν ἄλλο παρὰ νὰ τὴν μεταγράψῃ εἰς καθαρόν. Ἴσως ἤθελεν εἶσθαι συμφερώτερον νὰ εἴπῃς πρὸς τοὺς ἐκεῖ ὡς παρ' ἐμοῦ μαθὼν πρὸ πολλοῦ, ὅτι ὁ Β. εἶχε σκοπὸν νὰ τυπώσῃ ῥητορικὴν περὶ τὸν ἐρχόμενον χειμῶνα, καὶ ὅτι, ἐπειδὴ σὲ τὸ ἐκοινώνησα ὡς μυστικόν, δὲν ἠθέλησες ἕως τώρα νὰ τὸ φανερώσῃς. Κάμε περὶ τούτου, ὡς κρίνεις εὐλογώτερον καὶ συμφερώτερον· ἀλλ' ἐγὼ τὸν Βάμβαν δὲν θέλω τὸν ἐμποδίσειν.

Πόθεν ὠνειρεύθησαν ὅτι ἔλαβα παρὰ τοῦ Λειψιανοῦ βιβλιοπώλου 12 χιλ. φρ. ἐπειδὴ ὅσα λαμβάνω ἀπὸ πωλήσεις τὰ περῶ εἰς τοὺς πεμπομένους λογαριασμούς; Ὅλη ἡ περὶ τῆς βιβλιοθήκης διοίκησις ὁμοιάζει πλοίου χωρὶς πηδάλιον κυβέρνησιν. Γενοῦ, διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ σὺ πηδάλιον. Βλέπεις ὅτι εἰς τὴν Χίον δὲν ἔχουν ἀκόμη τίποτε ἀπὸ τὰς ἐκδόσεις μου· τὸ αὐτὸ πιθανὸν ὅτι ἀκολουθεῖ καὶ διὰ τὰ λοιπὰ σχολεῖα. Διὰ τί λοιπὸν ἐξοδεύουν ματαίως; διὰ τί καυχῶνται ὅτι ἐξοδεύουν διὰ τὴν Ἑλλάδα; Γράψε καὶ τὸν Πατρινόν, ἐπειδὴ ἔλαβε τὴν ἄδειαν, νὰ στείλῃ ὅπου εἶναι χρεία, κἂν διὰ πώλησιν. Μὲ κακοφαίνεται ἡ γεννηθεῖσα, ἢ μέλλουσα νὰ γένῃ, διακοπὴ τῆς ἀλληλογραφίας, ἐπειδὴ ἐξανάγκης πρέπει νὰ διακόψω καὶ ἐγὼ τὸν τύπον τοῦ πέμπτου τόμου Πλουτάρχου, τοῦ ὁποίου τὸ κείμενον εἶναι τυπωμένον ὅλον· δὲν ἔμειναν πλὴν αἱ σημειώσεις καὶ αἱ χαλκογραφίαι. Ἀλλ' ἐγὼ ἰδικά μου νὰ δαπανῶ δὲν ἔχω, μηδ' ἂν εἶχα

ἤθελα δαπανήσειν εἰς ἔργον, τὸ ὁποῖον ἄρχισε νὰ μὲ βαρύνῃ καὶ νὰ μὲ ἀηδιάζῃ διὰ πολλὰς αἰτίας, τῶν ὁποίων πρώτη εἶναι ἡ κώλυσις τῆς διαδόσεως τῶν βιβλίων εἰς τὴν Ἑλλάδα, κώλυσις προερχομένη ἀπὸ τὴν κακὴν κυβέρνησιν, καὶ ἡ ὁποία μὲ στερεύει τὴν μόνην γλυκεῖαν ἀμοιβὴν τῶν κόπων μου, τὴν αἴσθησιν λέγω ὅτι δὲν κοπιάζω ματαίως· καὶ δευτέρα ὁ λογισμός, ὅτι ἂν ἀπαρχῆς, ἀντὶ νὰ γένω μισθωτὸς αὐτῶν ὑπουργός, ἐκοπίαζα διὰ λογαριασμόν μου, (ὡς κάμνει ὁ τρομερὸς Τέττιξ), ἤθελα ἴσως εἶσθαι τώρα εἰς κατάστασιν νὰ χαρίζω καὶ ἐγὼ ὡς αὐτοί, καὶ μὲ περισσοτέραν κρίσιν τῆς χαρίσεως, καὶ πλειοτέραν (ἀκόλουθον τῆς κρίσεως) ὠφέλειαν. Μετὰ τὸν πέμπτον μένει ἀκόμη εἷς, ὁ ἕκτος τόμος, εἰς συμπλήρωσιν τῶν Βίων τοῦ Πλουτάρχου. Ἐὰν ζήσω νὰ τὸν τελειώσω καὶ τοῦτον, καὶ μοῦ μείνῃ ἀκόμη ἡ δύναμις νὰ μουζαλόνω χαρτία, θέλω παραιτηθῆν ἀπὸ τοὺς φίλους Ζ. ὡς τόσον, ἂν βεβαιωθῇς ὅτι ἐδιακόπη ἡ ἀλληλογραφία, δός με τὴν εἴδησιν ν' ἀρχίσω κἂν τὴν Β ῥαψῳδίαν, ἢ νὰ ἐκδόσω ἄλλο τι διὰ λογαριασμόν μου.

Τὸ περὶ προφορᾶς ἄλλο τι δὲν εἶναι πλὴν ἐράνισμα, ἀπὸ πολλὰ πολλῶν συντάγματα περὶ ταύτης, τὰ ὁποῖα ὅλα, ἢ σχεδὸν τὰ περισσότερα εὑρίσκονται συναθροισμένα καὶ ἐκδομένα ἀπὸ τὸν Havercamp εἰς δύο τόμους. Ἴδικόν του ἄλλο δὲν ἐπρόσθεσε παρὰ κόμπον καὶ τύφον ἠλίθιον πολύν.

Καλὴ εἶναι τοῦ Κούμα ἡ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ἠτριαστὴν καὶ θαυμάζω πῶς ὑπέφερε νὰ τὴν καταχωρίσῃ εἰς τὸν Λ. Ε. Ἂν ὁ δεύτερος τόμος τοῦ Λεξικοῦ ὁμοιάζῃ τὸν πρῶτον, ἐπροκόψαμεν. Ἤθελες γελᾷν γέλων ἄσβεστον, ἂν εἶχα καιρὸν νὰ σὲ σημειόνω ὅσα καθημέραν ἀπαντῶ

(χωρὶς νὰ τὰ ζητῶ) ἀληθῶς ζαχάρινα. Ἰδὲ ὡς τόσον τὴν λέξιν *Δολιχόσκιος*, ὅπου ὁ μὲν Σνεϊδέρος λέγει ὅτι εἰς τὸν Ὅμηρον (Ἰλιάδ. γ', 346 δολιχόσκιον ἔγχος»)· τὸ ἐπίθετον τοῦτο εἶναι εἰκονικὴ παράστασις (malerisches Γαλλ. pittoresque) τοῦ ἔγχους· ὁ δὲ καταναλισκόμενος ζωγραφητὸς λύχνος ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος εὗρηκε δὲν ἐξεύρω εἰς τίνος διαβόλου ἀποθήκην, ὅτι ὁ Ὅμηρος λαλεῖ περὶ τῆς *Ζωγραφικῆς* βούρτζας ! ! ! Εἰς τὸ ἀνώτερον ἄρθρον, *Δόλιχος*, τρεῖς φορὰς ἐμετάβαλε τοῦ Σνεϊδέρου τὰ Γερμανικὰ μίλια εἰς Γεωμετρικά, καὶ πρὸς τὸ τέλος μᾶς ἐξήγησε *κουκία φάβα* εἰς τὰ ὁποῖα ἐμπόρει νὰ προσθέσῃ καὶ *φακῆ ῥεβίθια*, μηδ' ἀπὸ τὴν Λατινικὴν λέξιν phaseolus ἐκατάλαβεν ὅτι εἶναι τοῦ Διοσκορίδου ὁ Φασίολος, ὁ λεγόμενος ἀπ' ἄλλους Φάσηλος, τὰ σημερινὰ ἡμῶν Φασούλια ἢ κἂν εἶδος φασουλίων. Δὲν ἐξεύρω τί νὰ εἴπω ; Ὑπομονὴ νὰ μὴν ἐξεύρῃ τις νὰ προπατῇ μόνος ὁδόν· ἀλλὰ μηδ' ὁδηγὸν καὶ ὁδηγὸν καλὸν καλὸς νὰ ἦναι νὰ ἀκολουθήσῃ ! Τὸ πρῶτον ἐνδέχεται νὰ ἦναι τυφλότης· τὸ δεύτερον εἶναι ὅλων τῶν αἰσθήσεων παντελὴς παράλυσις.

Διὰ νὰ μὴ τὸ λησμονήσω· ὁ Μουστοξίδης μὲ παραπονεῖται ὅτι δὲν ἔλαβεν Αἴσωπον. Στεῖλέ τον ἕνα ῥαμμένον.

Θέλω πέμψειν πρὸς τὸν Besson 25, καὶ πρὸς τὸν Luchtmans 20 σώματα τοῦ 4 τόμου Πλουτάρχου. Ἀπορῶ καὶ περὶ τῶν δύο, τοῦ πρώτου, ὅτι δὲν ἐπώλησε, τοῦ δευτέρου, ὅτι μηδὲ τὰ πωλημένα πληρόνει. Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῆς μακρᾶς ἀμελείας. Δὲν ἤθελεν ἴσως εἶσθαι ἀσύμφορον, γράφων πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους, ἢ τοὺς ἐν Κωνσταντινοπόλει, ἢ τοὺς ἐν Χίῳ, νὰ τοὺς δώσῃς ἐπιπόλαιον συμβουλὴν sans affectation, et

sans que cela paroisse concerté, λέγων ὅτι εἶναι ἐντροπή των ν' ἀφίνωσιν αὐτοὶ νὰ στηλιτεύεται ἐπ' ἄμβωνος ὁμογενὴς εὐδοκιμῶν ὁπωσδήποτε καὶ ἐπαινούμενος ἀπὸ τοὺς ἀλλογενεῖς, καὶ πρὸς τούτοις εὑρισκόμενος εἰς δούλευσιν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γαλλίας. Δύναμιν δὲν ἔχω νὰ ὑπάγω παρέκει. Ὑγίαινε!

Μόλις εἶχα τελειώσειν τὴν παροῦσαν ἐπιστολήν, κ' ἔλαβα χθὲς πρὸς τὸ βραδὺ τὴν ἐπιστολήν σου (29 Ἰουλίου) μὲ τοῦ κακοῦ ἀγγείου τὰς βρωμερὰς κάκκας. Μόλις ἀπ' ὅσα μετετύπωσες ἀνέγνωσα τὸ τεταρτημόριον· καὶ ἀπὸ ταῦτα τοῦτο μόνον ἐκατάλαβα ὅτι μέγα δίκαιον εἶχεν ὁ Πλάτων λέγων ὅτι ἡ σοφία δὲν πρέπει νὰ παραδίδεται εἰς πᾶσαν ψυχὴν ἀνεξετάστως. Ὁ Θρᾷξ ἦτο πλασμένος ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ διωρισμένος ἀπὸ τὴν ἀνατροφήν του νὰ ἦναι ναύτης, ἢ ἁμαξάριος ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον· καὶ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ τὸν ἔκαμεν Ἑλληνιστὴν καὶ Λατινιστήν. Τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς κακίας του μάλιστα, καὶ πολλῆς παρατηρήσεως ἄξιον εἶναι ὅτι ἀγαπᾷ τοὺς ἀποθανόντας, καὶ ἀπὸ τοὺς ζῶντας μόνον τὸν Παπαδούκαν, ἐκείνους διότι πλέον δὲν ἐνοχλοῦν τὴν κενοδοξίαν του, τοῦτον διότι δὲν εἶναι καλὸς νὰ ἐνοχλήσῃ κάνενὸς κενοδοξίαν. C' est la marche naturelle des esprits arbitraires et envieux. Δὲν ἐκατάλαβα τὸ Πίθηκες καὶ Πίθηκος. Καὶ τὰ δύο λέγονται διὰ τὸ ζῶον Πίθηξ καὶ Πίθηκος· τὸ δεύτερον κατὰ τὸν Σουίδαν ἐσήμαινε καὶ τὸν νάννον, « Πιθώ, ἡ μιμώ· πίθηξ δὲ παράτισιν ὁ βραχὺς ἀνθρωπίσκος κτλ. » Καὶ πάλιν ὁ αὐτός, « Πίθηξ, ἡ μιμώ », Δὲν ἐξεύρω λοιπὸν τί ἐμποδίζει νὰ ὀνομάζῃ τις τὸ ζῶον Πίθηκον καὶ Πίθηκα, καθὼς καὶ τὸν βραχὺν ἀνθρωπίσκον (ὁποῖος εἶναι ὁ Θρᾷξ) Πίθηκον

καὶ Πίθηκα. Οὕτω τὸ ἐνόησε καὶ ὁ Σνεϊδέρος Nach Suidas, auch ein Zwerg. Εἰς δὲ τὰ κατὰ σοῦ « Οὔτε στρατηγός, οὔτε λοχαγός, οὔτε συγγραφεύς, οὔτε μεταφραστὴς » δείχνει φανερὰ τὴν παχεῖαν ἀμαθίαν του, καὶ τὴν σχολαλωπεκίαν του· εἶναι καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τοὺς Μονοπώλας (Προλεγόμ. Ἱεροκλ. σελ. κθ′-λ′) τοὺς ἐπαρίστερα γράμματα μαθόντας, ὡς ὁ Παπαδούκας καὶ ὁ Δάρβαρις. Μήτε ὁ φιλοσοφῶν καὶ φιλολογῶν χρεωστεῖ διὰ νὰ λογίζεται τοιοῦτος, νὰ γράψῃ ἢ νὰ μεταφράσῃ τι, ἐπειδὴ ὁ Σωκράτης δὲν ἔγραψε τίποτε, ἀλλ' ἔκρινε τὰ ἀπ' ἄλλους γραφόμενα καὶ λεγόμενα, καὶ τὰ ἔκρινε πολλὰ καλά· μήτ' ὁ ἐπαγγελλόμενος ἐπάγγελμα βιωτικὸν ἄλλο τι διάφορον ἀπὸ τοὺς λόγους, ἀποκλείεται διὰ τοῦτο ἀπὸ τοὺς λόγους, ἐπειδὴ ὁ φίλος τοῦ Σωκράτους, ὁ περίφημος Σίμων ὁ Σκυτοτόμος ἔγραψε 33 διαλόγους φιλοσοφικούς, ἐπονομασθέντας *Σκυτικοὺς* (ἴδ. τὸν βίον τοῦ Σίμωνος εἰς τὸν Διογένην Λαέρτιον Τομ. Ι′, σελ. 151 ἔκδ. τοῦ Menage, Amsteldam 1692, ἢ τὴν ἔκδ. τοῦ Στεφάνου 1594 σελ. 170). Καὶ εἰς τοὺς Ἀθηναίους μήτ' ἀπορίαν μήτε γέλωτα ἐπροξένησεν ὁ σκυτοτόμος φιλόσοφος. Εἰς δὲ τὰ θρακικά, σκυθικὰ καὶ τουρκικὰ ἔθνη, συνειθισμένα νὰ ἔχωσι χωριστοὺς οὐλαμάδας καὶ σοφτάδας, οἱ σοφοὶ πραγματευταὶ προξενοῦν ἔκπληξιν, καὶ διεγείρουσι τὸν φθόνον τῶν σχολαστικῶν οὐλαμάδων. Ταῦτα σὲ γράφω διὰ νὰ τὰ μεταχειρισθῇς, ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ. Τὸ φρονιμώτερον ἦτο νὰ σιωπήσῃς, καὶ νὰ τὸν στείλῃς εἰς τοὺς κόρακας καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ὁμοίους του ἠλιθίους σχολαστικούς. Ἐὰν ὅμως *μούτλακ* θέλῃς νὰ ἀποκριθῇς πρόσεχε νὰ ζήσῃς νὰ μὴ δείξῃς κἀνὲν πάθος, ἀλλὰ φιλοσοφικῶς νὰ ἐκθέσῃς τὴν δυστυχίαν τοῦ γένους,

καὶ τὴν αἰτίαν τῆς δυστυχίας. Ἂν τὰ κακὰ ταῦτα ἀγγεῖα, εἶχαν ἀληθινὴν σοφίαν, καὶ ἀληθῆ ζῆλον ὑπὲρ πατρίδος ἤθελαν εὔχεσθαι νὰ ἔχῃ τὸ γένος πεντήκοντα ἄλλους ἐμπόρους κατὰ σέ, καὶ ἀκόμη τρεῖς ἢ τέσσαρας ἐκδότας καλλιωτέρους μου· διότι ὅσον ἀτελεῖς καὶ ἂν ἦναι αἱ ἐκδόσεις μου ἔπρεπε τὸ Θρᾳκικὸν θηρίον νὰ τὰς παραβάλῃ μὲ τοῦ φίλου του τὰς ἐκδόσεις διὰ νὰ μάθῃ κἂν ὅτι δὲν τὰς κάμνω **ἀναβάδην** ὡς λέγει κομψηλιθίως. Ἔπρεπεν ὁ Συκοφάντης νὰ μάθῃ πρῶτον ποῖαι εἶναι αἱ μετὰ τῶν Z. σχέσεις μου καὶ τίς ὁ παρ' αὐτῶν διδόμεμος μισθὸς τῶν κόπων μου, διὰ νὰ ἐξεράσῃ ὅτι μεταχειρίζομαι (ἢ μακαρονικῶς *διατίθημι*) κατ' ἰδίαν ἀρέσκειαν τὸ ἀδρὸν αὐτῶν βαλάντιον. Μακαρίζει τοὺς Εὐγενίους καὶ Θεοτοκίους καὶ τοὺς ἀναβιβάζει εἰς τὰς νεφέλας· μακάριοι βέβαια εἶναι ὅτι ἀπέθαναν. Ἂν ἔζων, μηδ' αὐτοὺς ἤθελεν ἀφήσειν ἀτρώτους ἡ μιαρὰ καὶ σκατωμένη του γλῶσσα. Οἱ φθονεροὶ μὲ τοὺς νεκροὺς μόνον ἔχουν εἰρήνην. Καὶ πάλιν ὑγίαινε !

Καῦσε τὴν ἐπιστολὴν χωρὶς πρόφασιν.

162.

28 Αὐγούστου 1812.

Ἀσπάζομαί σε.

Μ' ἐκαταζάλισεν ἡ ἐπιστολή σου τῆς 15, τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν ἐκατάλαβα καλά. Φανερὸν ὅτι ἦλθεν αὐτοῦ τὸ διωρισμένον διὰ τὸν Πατρινὸν εἰς Λιβόρνον Σανδύκιον·

ἀλλ' αὐτὸ ἦτο σημειωμένον MZ N° 6, καὶ ὄχι AZ N° 6 ὡς τὸ σημειόνεις. Εἶναι τοῦτο λάθος τῆς ζάλης καὶ βίας σου, ἢ ἄλλη δευτέρα τύφλα τοῦ Allais;

Ὅπως ἂν ἦναι, σήμερον μὲ ὑπεσχέθη ὁ Allais νὰ σὲ γράψῃ ἀμέσως ἐπιστολὴν δηλωτικὴν τοῦ λάθους, διὰ νὰ ἐμπορῇς νὰ τὴν δείξῃς αὐτοῦ. Γράφει ἐν αὐτῷ καὶ πρὸς τὸν Faurat τῆς Μασσαλίας νὰ κρατῇ ἐκεῖ τὸ Σανδύκιον MZ N° 5 (τὸ διωρισμένον διὰ σὲ) ἐὰν ἀκόμη δὲν τὸ ἔπεμψε πρὸς τὸν Πατρινόν. Πρόφθασε νὰ ζήσῃς! καὶ αὐτόθεν νὰ γράψῃς πρὸς τὸν αὐτὸν Πατρινόν, ἐὰν τὸ ἔλαβε, νὰ σὲ τὸ στείλῃ αὐτοῦ ἀνέγγικτον, καὶ νὰ προσμένῃ νὰ λάβῃ ἀπὸ σὲ τὸ αὐτοῦ κατὰ δυστυχίαν σταλμένον MZ N° 6.

Ἡ ἀπειλουμένη δήμευσις ἤθελεν εἶσθαι καὶ τῶν ἀδίκων ἀδικωτέρα, ἐπειδὴ εἶναι καὶ ἀπ' αὐτὸν τὸν ἥλιον λαμπρότερον, ὅτι ἡ ἀποστολὴ ἔγινεν ἀπὸ λάθος.

Κατὰ τὴν 20 τοῦ παρόντος ἔπεμψα πρὸς τὸν ἐν Λειψίᾳ Besson 25, καὶ πρὸς τὸν Luchtmans τῆς Λεΐδας 20 σώματα τοῦ τετάρτου τόμου Πλουτάρχου, καὶ ἔγραψα καὶ πρὸς τοὺς δύο, νὰ σὲ γνωρίσωσι κύριον καὶ δι' αὐτά, ὡς καὶ διὰ τὰ προσταλθέντα.

Σ' ἐπρόγραψα τὴν ἀποστολὴν (εἰς τὴν 6 τοῦ παρόντος) μιᾶς Πάλας AB N° 2 et ἑνὸς Σανδυκίου AB N° 1 μὲ Ὁμήρους καὶ Ἱεροκλέας· τὰ τοῦ Σανδυκίου εἶναι δεμένα· ὅθεν ὡς τοιαῦτα πρέπει νὰ τὰ φανερώσῃς εἰς τὸ Τελώνιον. Ἐλησμόνησα νὰ σὲ γράψω ὅτι εἰς τὸ Σανδύκιον τοῦτο εὑρίσκεται πακέτον χωριστὸν τοῦ Βάμβα διὰ τὸν ἐν Βυζαντίῳ ἀδελφὸν ἢ ἀνεψιόν του, πρὸς τὸν ὁποῖον σὲ παρακαλεῖ νὰ φροντίσῃς νὰ ἐγχειρισθῇ.

Εἶπα τὸν Allais νὰ φροντίσῃ νὰ λάβῃ, ἂν ἦναι δυνα-

τὸν ἀπὸ τὴν ἐδῶ Διλιγέντζαν ἀποδεικτικὸν τοῦ λάθους· ἀλλὰ δὲν μ' ἔφερεν ἀκόμη ἀπόκρισιν, καὶ ὁ καιρὸς μὲ βιάζει νὰ σφραγίσω τὴν παροῦσαν. Ὑγίαινε!

163.

22 Σεπτεμβρίου 1812.

Καλὴν ἡμέραν! ἡ ἀῤῥωστία μ' ἐμπόδισε νὰ σὲ γράψω τὴν δευτέραν παρατήρησιν, ἥτις εἶναι τῆς πρώτης ἴσως ἀναγκαιοτέρα.

Λέγει (σελ. 7) τὸ κακὸν ἀγγεῖον, «οὔτε στρατηγός, οὔτε λοχαγός, οὔτε στρατιώτης ὢν . . . ἵνα δόξῃ τις εἶναι κτλ.». Ἤμην βέβαιος, ὅτι τὸ λεγόμενον ἦτο ῥῆσις ἀρχαίου συγγραφέως· ἤμην ἀκόμη βέβαιος ὅτι τὴν ἐμεταχειρίσθη τυφλῶς καὶ σχολαστικῶς, κατὰ τὰ παραλαμβανόμενα πολλάκις παλαιὰ καὶ καλὰ καὶ μεταβαλλόμενα εἰς ἄθλια καὶ τυφλὰ ἀπὸ τὸν θαυμάσιον Δούκαν. Ἀλλὰ δὲν εἶχα πρόχειρον εἰς τὴν μνήμην μήτε τὸν συγγραφέα, μήτε τὸν τόπον. Μετὰ πολλὴν σκέψιν ἐνθυμήθην τὸν Ξενοφῶντα. Αὐτὸς ἠκολούθει τοὺς μετὰ τοῦ Κύρου Ἕλληνας, χωρὶς νὰ ἔχῃ ἐπάγγελμα στρατιωτικόν, ἀλλ' ἐθελοντής, καὶ ὡς λέγουν οὗτοι comme volontaire. Αὐτὸς οὗτος λοιπὸν ἱστορῶν τὴν ἀνάβασιν εἰς Περσίαν καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἐπιστροφὴν τῶν Ἑλλήνων, ἀναφέρει μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ περίστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ μόνη του συμβουλὴ ἔσωσε τοὺς Ἕλληνας, λαλεῖ δὲ περὶ ἑαυτοῦ καὶ τῆς συμβουλῆς του ὡς περὶ τρίτου προσώπου (Κύρου ἀναβάσεως βιβλ. Γ', κεφ. 1, § 4). «Ἦν δέ τις ἐν τῇ

» στρατιᾷ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὃς οὔτε στρατηγός, οὔτε » λοχαγός, οὔτε στρατιώτης ὤν, παρηκολούθει κ.τ.λ. » ἐκθέτει ἔπειτα τὴν συμβουλήν του, καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ὠφέλειαν καὶ σωτηρίαν. Τοῦτο μόνον ἀρκεῖ νὰ δείξῃ τὸ ἀνάρμοστον τῆς εἰς σὲ προσαρμογῆς τοῦ ῥητοῦ ἀπὸ τὸν σχολαστικόν. Οἱ ἀκούσαντες τὴν συμβουλὴν τοῦ Ξενοφῶντος Ἕλληνες, αὐτὴν ἐζύγισαν, αὐτὴν εὑρήκασι καλήν, καὶ αὐτὴν ἀκολουθήσαντες ἐσώθησαν, χωρὶς νὰ περιεργασθῶσιν, ἂν ὁ συμβουλεύων ἦτο στρατηγός, ἢ λοχαγός, ἢ ὅστις ἄλλος διάβολος ὅμοιος τοῦ Θρᾳκός. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν μένει ἕως αὐτοῦ. Ἡ ἠλίθιος κακία τοῦ σχολαστικοῦ γίνεται καταφανεστέρα ἀπὸ τὸ ἑξῆς.

Ὁ Πλούταρχος, ὅστις εἶχε τέχνην ἄλλην, διάφορον τῶν σχολαστικῶν, νὰ ἀπανθίζῃ τὰς ῥήσεις παλαιῶν, καὶ νὰ τὰς μεταχειρίζηται ὄχι ὡς παίγνια τοῦ σχολείου, ἀλλ' ὡς ὄργανα βιωφελῆ, εἰς τὰ *πολιτικά του παραγγέλματα* (§ 23) διὰ νὰ δείξῃ ὅτι χρέος ἔχει ὁ πολιτικὸς ἀνὴρ νὰ λέγῃ τὰ καλὰ εἰς τοὺς συμπολίτας του, χωρὶς νὰ προφασίζεται, ὅτι δὲν εἶναι ἔργον αὐτοῦ νὰ τὰ λέγῃ μὴ ὄντος ἄρχοντος, μήδ' ἐπάγγελμα ἔχοντος δημόσιον, « ὡς οὐ » προσῆκον ἄρχοντος ἑτέρου, πολυπραγμονεῖν καὶ παρα- » διοικεῖν· ὁ γὰρ νόμος ἀεὶ τῷ τὰ δίκαια πράσσοντι καὶ » γινώσκοντι τὰ συμφέροντα τὴν πρώτην τάξιν ἐν τῇ » πολιτείᾳ δίδωσιν » ἐπιφέρει ἀμέσως, « *Ἦν δέ τις φη-* » *σὶν, ἐν τῷ στρατεύματι Ξενοφῶν, οὔτε στρατηγός,* » *οὔτε λοχαγός·* ἀλλὰ τῷ φρονεῖν τὰ δέοντα, καὶ τολ- » μᾷν αὐτὸν εἰς τὸ ἄρχειν καταστήσας, διέσωσε τοὺς » Ἕλληνας ». Καὶ ἂν, καὶ « ἑτέρου ἄρχοντος », ἔχει δίκαιον ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος νὰ λέγῃ τὴν γνώμην του, πολλῷ μᾶλλον ἑτέρων φλυαρούντων, καὶ αὐθαδῶς καὶ

ὑπερηφάνως καὶ αὐτοχειροτονήτως καυχωμένων, τούτου, ὅτι εἶναι λοχαγὸς καὶ στρατηγὸς εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς Ἑλλάδος, ἐκείνου, ὅτι εἶναι Ἀπελλῆς ὁ ζωγράφος, δι' ὄχι ἄλλην ἀρετήν, πλὴν ὅτι μακαρονίζουσι καὶ τὴν νέαν καὶ τὴν παλαιὰν γλῶσσαν, καὶ φλυαροῦν ἀναισχύντως *ὅττι κεν ἐπ' ἀκαιρίμαν* κτλ.

Ταύτην τὴν σημείωσιν δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀμελήσῃς. Τὸ ταλαίπωρον γένος, διὰ τὴν ἄγνοιαν ὅθεν ἐπάρθησαν τὰ βροντοκοπήματα ταῦτα «οὔτε στρατηγός, οὔτε λοχαγὸς» ἀναγκάζεται νὰ θαυμάζῃ τὰ τοιαῦτα,

— ἀνδράρια μοχθηρά, παρακεκομμένα,
Ἄτιμα, καὶ παράσημα, καὶ παράξενα,

ὡς ἔλεγεν ὁ Ἀριστοφάνης περὶ τῶν ἐξωλεστάτων δημοκόπων τῶν Ἀθηναίων. Πρέπει νὰ τὸν στενοχωρήσῃς ν' ἀποκριθῇ, ἐὰν ἀποδοκιμάζῃ καὶ τὸν, ὅθεν ἔλαβε τὴν ῥῆσιν, Ξενοφῶντα, ὅτι ἐσυμβούλευσε καὶ ἔσωσε τοὺς Ἕλληνας, ἐὰν ἀποδοκιμάζῃ, καὶ τὸν Πλούταρχον, τὸν φρονίμως μεταχειρισθέντα τὴν ῥῆσιν.

Καλὸν ἤθελεν εἶσθαι ἀκόμη νὰ παρακινήσῃς καὶ τὸν Κούμαν νὰ γράψῃ καὶ αὐτός τι ἐκεῖθεν, ἔχων μάλιστα δίκαιον νὰ ἀπολογηθῇ εἰς τὰς συκοφαντίας τοῦ Θρακικοῦ θηρίου. Ἂν αὐτὸ δὲν ἠμερώσῃ, ἧσο βέβαιος, ὅτι τὰ τοιαῦτα ἀνακαλύμματα θέλουν ἐμποδίσειν ἄλλα θηρία νὰ σπαράττωσι τοὺς τιμίους ἀνθρώπους, καὶ θέλει φέρειν κατὰ μικρὸν τὴν ἡμερότητα εἰς τὸ ἔθνος.

Περὶ τῆς μεταφορικῆς σημασίας τῶν *Φώτων*, ἄλλο συχνότερον παρὰ ταύτην δὲν εὑρίσκεται εἰς τὴν νέαν Διαθήκην. Ὅταν ὁ Χριστὸς λέγῃ *Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου* ἐννοεῖ ἐγὼ εἶμαι ὁ διδάσκαλος τοῦ Κόσμου. Τὴν αὐτὴν μεταφορὰν ἔχει καὶ ὁ Φωστήρ, καὶ ὁ Φωσφόρος

εἰς τὴν νέαν Διαθήκην. Ἔτι καὶ εἰς τὴν *Ῥωμαϊκιάν* μας γλῶσσαν, ὅταν λέγῃ τις, βακάλης καθυπόθεσιν, ὅτι ὁ Δούκας εἶναι *φωστήρας* τί ἄλλο λέγει πλὴν ὅτι εἶναι σοφώτατος;

Προχθὲς ἔλαβα καὶ τὴν ἐπιστολήν σου (9 Σεπτ.) ἀλλὰ δὲν ἔχω καιρὸν ν' ἀποκριθῶ. Ἐλπίζω ὅτι σ' ἔφθασεν ἕως τώρα τὸ ἀποδεικτικὸν τοῦ λάθους γράμμα ἀπὸ τὸν Allais.

Ὑγίαινε! Εἰς τὸ πῦρ, νὰ ζήσῃς!

164.

4 Ὀκτωβρίου 1812.

Καλὴν ἡμέραν! εἶναι κυριακή, ὥρα ἕκτη πρωϊνή. Χθὲς ἑσπέρας ἔλαβα τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 23 Σεπτεμβρίου εἶχα πρὸ ταύτης καὶ τρεῖς ἄλλας 2 καὶ 9 τοῦ αὐτοῦ, καὶ 19 Αὐγούστου. Ἔλαβα καὶ τὴν δέσμην τῆς Ῥητορικῆς, διὰ τὴν ὁποίαν ἐπλήρωσα φρ. 10 καὶ σολδ. 16. Τοῦτο σὲ λέγω, ὄχι ἐκ δυσαρεστήσεως διὰ τὴν δαπάνην, ἀλλ' ὅτι ὑποπτεύομαι ὅτι τὴν ἔστειλες μὲ ὑπόληψιν καὶ προσδοκίαν νὰ περάσῃ ὡς σύγγραμα τυπωμένον. Σήμερον προσμένω τὸν Βάμβαν, ὅστις εἶχε μὲ δώσειν εἰς τὸ Κεραμικὸν προχθὲς τὴν ἐδῶ κλεισμένην ἐπιστολὴν διὰ τὸν διασκευαστὴν τοῦ Λ. Ε. Δός την λοιπὸν πρὸς τὸν Πανοσιολογιότητά του, διὰ νὰ κάμῃ τὴν ἀγγελίαν. Δὲν ἀπεφάσισα ἀκόμη εἰς τὸν λογισμόν μου, ἂν πρέπῃ νὰ ἀνακαλύψω σήμερον εἰς τὸν Β, ὅ,τι ἕως τώρα ἐκράτησα κρυφόν, τὸ περὶ τῆς Ῥητορ. λέγω τοῦ Ο. Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει σχεδὸν ἄλλο νὰ κάμῃ παρὰ νὰ τὴν ἀντιγράψῃ

εἰς καθαρόν. Δὲν θέλει βέβαια τὸν εὐφράνειν ἡ ἀγγελία· ἀλλ' ὅμως ὁ κόπος του δὲν πρέπει διὰ τοῦτο νὰ ματαιωθῇ.

Δίδων πρὸς τὸν Διασκευαστὴν τοῦ Ἑρμοῦ τὴν Βολίσσιον ἔκδοσιν, δός την, νὰ ζήσῃς! μὲ τρόπον ὥστε νὰ καταλάβῃ ὅτι πρέπει νὰ τὴν ἀναγγείλῃ ὡς εἶναι, ἀνώνυμον. Τοιαῦτα μικρὰ καὶ χυδαῖα καθήκοντα μηδ' ἀναφέρονται ποσῶς εἰς τοὺς Ἐφημεριδογράφους τούτων. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἴδα καὶ μικρότερα τούτων ἀθετούμενα, καλὸν εἶναι ἡ προφυλακή, μὴ νομίσῃ ὅτι κάμνει μάλιστα χάριν τὸν Βολισσινόν, νὰ τὸν ὀνομάσῃ en toutes lettres. Τὸ αὐτὸ νοεῖται καὶ διὰ τὸν Ἱεροκλέα.

Περὶ τῆς τιμῆς καὶ τῶν δύο, πάλιν σὲ λέγω, φίλε, εἶσαι κύριος νὰ τὴν διορίσῃς, εὐθηνότερον ἀπ' ὅ,τι σ' ἔγραφα· διὰ τὴν Ἑλλάδα ὅμως μόνην καὶ μόνην.

Ἐδῶ κλεισμένον εὑρίσκεις μέρος τοῦ καταλόγου τῆς μελλούσης βιβλιοθήκης τῆς Χίου. Ἀγαθῇ τύχῃ *Ὀγουρλοῦ κατεμλῆ*. Ἔβαλα εἰς αὐτὸν ὅσα εἶναι ἐκδομένα εἰς Γερμανίαν, Ὁλλανδίαν καὶ Ἰταλίαν, τὰ ὁποῖα εὐκολώτερον σὺ αὐτόθεν, παρὰ ἡμεῖς ἐδῶθεν δύνασαι νὰ προμηθεύσῃς. Ἐσημείωσα τινῶν καὶ τὰς τιμὰς ὅσον ἔξευρα ἢ ἐνθυμούμην, ἢ ἦτο δυνατὸν νὰ εὕρω εἰς κατάλογον. Αὐτά, φίλε, καὶ χωρὶς νὰ σὲ τὸ εἴπω καταλαμβάνεις ὅτι πρέπει νὰ ἦναι στιχωμένα (ὅλα), ἐπειδὴ ἐκεῖ στιχωτὰς δὲν ἔχουν, καὶ ἂν εὑρίσκωνται τινὲς πρέπει νὰ ἦναι καλοὶ ὡς καὶ τὰ καλά των γραμματικά. Μετὰ ταῦτα σὲ στέλλω κατὰ μικρὸν τὴν ἀκολουθίαν τοῦ καταλόγου. Μὴ προσμένῃς ὅμως ταύτην, ἀλλ' ἄρχισε τὴν προμήθειαν, τὰ μὲν ζητῶν ἀπὸ Ὁλλανδίαν, τὰ τῆς Ὁλλανδίας, τὰ δὲ ἀπὸ Λειψίαν, ἢ αὐτόθεν, τὰ τῆς ὅλης Γερμανίας. Ἂν

εὕρῃς ἄπορόν τι εἰς τὸν κατάλογόν μου, ζήτει τὴν λύσιν. Μὴν ἐρωτᾷς πόσον βάσανον μοῦ εἶναι καὶ τοῦτο τοῦ καταλόγου τὸ ἔργον. Ὑπομονή.

Ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο Θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσιν,
Ζώειν ἀχνυμένοις.

Ἤλπιζα ὁ ταλαίπωρος νὰ εὕρω μικρὰν ἀνάπαυσιν εἰς τὸ γῆρας μου, καὶ ὅλον τὸ ἐναντίον τώρα, ὅσον αἱ τρίχες μου λευκαίνονται, τόσον πυκνοῦται καὶ μαυρίζει τὸ νέφος τῶν κόπων καὶ τῶν ἀσχολιῶν μου. Πρέπει νὰ τελειώσω τὴν ἐπιστολήν μου, διότι μ' ἔφθασεν ἄλλος *μπελᾶς*.

Ὑγίαινε, καὶ ῥίψε την εἰς τὸ πῦρ.

Μὴ λησμονήσετε ὅτι αἱ περὶ τῆς Ῥητορικῆς τοῦ Βάμβα ζητήσεις πρέπει νὰ στέλλωνται αὐτοῦ, ἐλεύθεραι ἀπὸ ἀγώγιον πόστας.

165.

5 Νοεμβρίου 1812.

Φίλε,

Χθὲς τὸ ἑσπέρας ἔλαβα τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 24 Ὀκτωβρίου καὶ χωριστὸν τὸ σύγγραμμά σου ἀνέξοδα. Τί θέλει νὰ εἴπῃ τοῦτο; Διὰ τί τἄλλα ἐπλήρωσαν, καὶ τοῦτο δίδεται χωρὶς πληρωμήν; ἐάν τι κρύπτεται εἰς τὰς περὶ πόστας διαταγὰς ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς. Εἶχα λάβειν ἀρχήτερα καὶ τὴν διὰ τοῦ Allais (12 Ὀκτωβρίου). Ἔστειλα καὶ τὴν τοῦ Ἐπαμινώνδου πρὸς τὸν Στεφανάκην, ἐπιγράψας, ὄχι πρόσκλησιν, ἀλλὰ νύξιν νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ· ἀλλὰ δὲν τὸν ἴδα ἀκόμη. Καὶ ἂν τὸν ἴδω δὲν

ἐξεύρω πῶς ἔχω νὰ τὸν λαλήσω, ὥστε νὰ μὴ καταλάβῃ. Ἴσως τὸ ἀσφαλέστερον εἶναι, νὰ τὸν γράψῃς νὰ μὲ δώσῃ δύο χιλιάδας φράγκα, ἂν ἔχῃ εἰς χεῖράς του· καὶ αὐτὰ ἀληθῶς ἦλθεν ὥρα νὰ τὰ χρειασθῶ διὰ λογαριασμὸν τῶν Z.

Καιρὸν δὲν ἔχω νὰ μακρύνω τὴν ἐπιστολήν. Τὸ σύνταγμά σου εἶναι κάλλιστον, κάκιστα τυπωμένον. Τὴν ὁποίαν προσθέτεις περίοδον εἰς τὴν 7 σελίδα, ἔλιπε καὶ ἀπὸ τὸ σταλθὲν εἰς ἐμὲ ἀντίγραφον· Τό,

Οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος, οὔτ' ἐνὶ Βουλῇ,

εἶναι 202ος στίχος τῆς Β ῥαψῳδίας τῆς Ὁμηρικῆς Ἰλιάδος. Εἰς αὐτὸν ἔπρεπε νὰ περιορισθῇ ὁ ἡλίθιος σχολαστικός, ἐπειδὴ σκοπὸν εἶχε νὰ ὑβρίσῃ· ἀλλὰ δι' εὐτυχίαν σου ἐπρόσθεσε τὸ Ξενοφώντειον, ἐτίμησε σέ, καὶ ἔχεσεν ἑαυτόν, δείξας ὅτι συγκλώθει τὰ ἀσύγκλωστα.

Bref! μὴ διαδώσῃς τὸ σύγγραμμά σου, ἕως νὰ κάμωμεν τὴν ἀναθεώρησιν τῶν σφαλμάτων καὶ νὰ σὲ τὴν στείλωμεν, καὶ τότε ἢ τὴν προσθέτεις ὡς errata, ἢ τὸ μετατυπόνεις (εἰς ὄγδοον ὅμως), διὰ νὰ μάθῃς ἄλλην φοράν, νὰ ἦσαι προσεκτικώτερος. Τὸ ἀνέγνωσα χθὲς καὶ ἐσημείωσα μὲ τὸ μολύβιον ἀνορθογραφίας τινάς· σήμερον τὸ δίδω καὶ τὸν Βάμβαν νὰ τὸ ἀναθεωρήσῃ καὶ αὐτός.

Ἀπροσδοκήτως ταύτας τὰς ἡμέρας ἔπεσεν εἰς τὴν κεφαλήν μου ἐπιστολὴ Ἀμστελοδαμινοῦ προφέσσωρος ἀγνώστου εἰς ἐμέ, συνωδευμένη μὲ λατινικοὺς στίχους, εἰς ἔπαινον ἐμοῦ, καὶ εὐχὰς θερμὰς περὶ τῆς ἀναγεννήσεως καὶ ἀναστάσεως τῆς Ἑλλάδος. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀπὸ τοὺς ἐπισήμους τοῦ τόπου, καὶ φίλος τοῦ ἐδῶ Δομίνου, τῆς Καλβινικῆς Ἐκκλησίας, ὅστις καὶ μ' ἔφερεν

προσωπικῶς καὶ τὴν ἐπιστολὴν καὶ 4 σώματα τῶν στίχων. Σὲ πέμπω ἓν ἀπ' αὐτά, καὶ τὴν ἔπιστολήν του, καὶ τὴν ἀπόκρισιν μου· τοῦτο κάμνω, ἐπειδὴ στοχάζομαι, ὅτι ἐμπορεῖ νὰ σὲ χρησιμεύσῃ ἡ διδαχή του περὶ τῶν βιβλίων τῆς Ὁλλανδίας, καὶ νὰ σὲ φυλάξῃ ἀπὸ τὴν αἰσχροκέρδειαν τῶν βιβλιοπωλῶν. Ἔπειτα αἱ ἰδικαί μου ἡμέραι ἔμειναν ὀλίγαι· καλὸν εἶναι νὰ γνωρίζῃς ἐκεῖ σοφὸν ἄνδρα τοῦ ὁποίου ἐνδέχεται νὰ λάβῃς χρείαν εἰς τὸ ἑξῆς πρὸς ὠφέλειαν τοῦ γένους. Μὴ μ' ἐπιστρέψῃς τὴν ἐπιστολήν· καὶ τοὺς στίχους μὴ κοινωνήσῃς εἰς κανένα, νὰ μὴ μοῦ σηκώσῃς πάλιν νέους δαίμονας εἰς τὴν κεφαλήν. Ὑγίαινε!

Τὴν μετάφρασιν τῶν στίχων ἔκαμεν ὁ Β. καὶ θέλει σὲ τὴν πέμψειν.

166.

9 Νοεμβρίου 1812.

Ἀλέξανδρε φίλε, ἀσπάζομαί σε.

Τὴν πέμπτην τοῦ παρόντος σ' ἔγραψα μικρὸν γράμμα εἰς τὸ ὁποῖον ἐπερίκλεισα καὶ τὸ πρὸς τὸν Προφέσσωρα Bosscha. Σήμερον προσθέτω ὅσα τότε δὲν ἐμπόρεσα.

Μὴ σὲ μέλῃ περὶ τῆς ἀπρονοησίας τῶν ζητούντων τὸ σανδύκιον· προνόησε σὺ νὰ λάβῃς τὸ ἐκεῖθεν ἐξάπαντος, διὰ νὰ μὴ συνταραχθῶσι τὰ πράγματα.

Πρέπει νὰ στείλῃς τρεῖς γραμματικὰς καὶ τρεῖς φυσικάς. Ἓν ἀφ' ἑκάστης· αὐτῶν σῶμα εἶναι διὰ τὸν Βάμβαν, ἓν διὰ τὸν μέλλοντα νὰ τὸ κηρύξῃ εἰς τὸν Ἑρμῆν

(τοιαύτη εἶναι ἡ περὶ τούτων συνήθεια) καὶ ἔν, ἂν θέλῃς, δι' ἐμέ.

Χθές, τέλος πάντων, ἦλθεν ὁ Κρ. πρὸς ἐμέ. Μετὰ πολλὰς ὁμιλίας, παρόντος καὶ τοῦ Β. τὸν ἐρώτησα καὶ περὶ Σ. Μὲ εἶπεν ὅτι ἀπὸ 22 τὸν ἔμειναν ἔτι 6. Δὲν πιστεύω νὰ σᾶς ἀπατήσῃ· μ' ὅλον τοῦτο καλὸν εἶναι ν' ἀγρυπνῆτε.

Ἐδῶ κλεισμένον σ' ἐπιστρέφω τὸ κατὰ τοῦ κακίστου ἀγγείου. Ἀνάγκη εἶναι νὰ τὸ μετατυπώσῃς διὰ νὰ μὴ δώσῃς πάλιν λαβὰς ἄλλας νέας εἰς ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους ἡ πλάττουσα φύσις ἐζύμωσε μὲ τὸν ἰὸν τῶν ἐρινύων. Ἀπὸ τὰ παλαιὰ μὴ διαδώσῃς πλέον, καὶ εἰς τοὺς ἔχοντας μὴ δώσῃς τὰ νέα, ἂν δὲν σ' ἐπιστρέψωσι τὰ παλαιά. Οὕτω (νὰ ζήσῃς) κάμε, καὶ ὄχι ἄλλως.

Εἶναι δύο, ἴσως καὶ τρεῖς, χρόνοι ἀποῦ μ' ἐζήτησεν ὁ ἐν Ἀμστελοδάμῳ Μαρκέλλας, ἢ Μάρκελλος νὰ τὸν προμηθεύσω τὰ Ἀστεῖα τοῦ Ἱεροκλέους· καὶ δὲν τὰ εὗρηκα. Ἐπεθύμουν τώρα νὰ τὸν πεμφθῇ ἓν ἀπὸ τὰ αὐτοῦ εὑρισκόμενα σώματα. Ἀλλὰ πῶς; Ἂν ἦναι τρόπος νὰ τυλίξῃς εἰς χαρτίον ἄγραφον δύο ῥαμμένα, καὶ ἐπιγραμμένα, ἓν εἰς ὄνομα τοῦ Μαρκέλλου, τὸ ἄλλο εἰς τοῦ Παλαιολόγου, ὄχι μὲ χαρακτῆρας γραμμάτων ἰδικούς σου, κάμε το.

Σὲ εἶπα, νομίζω, πρὸ πολλοῦ ὅτι ἔχω τὴν τρίτην παράδοσιν (livraison) τοῦ Βιογραφικοῦ Λεξικοῦ· εἶπα χθὲς καὶ τὸν Κρῆτα, ἂν τύχῃ μέσον ἀσφαλὲς κανὲν νὰ σὲ τὰ στείλῃ. Ὑγίαινε πανοικί!

Ἔχεις ἐδῶ κλεισμένην καὶ ἀπὸ τὸν Β. ἐπιστολήν.

167.

9 Ἰανουαρίου 1813.

Ἀλέξανδρε φίλε,

Πόθεν ν' ἀρχίσω δὲν ἐξεύρω. Ἔχω τέσσαρας ἐπιστολάς σου. 11, 17, 21 Νοεμβρίου, καὶ τὴν τελευταίαν 25 Δεκεμβρίου. Αὕτη μὲ ἦλθε συνωδευμένη μὲ δύο φυσικάς, δύο γραμματικάς, τὸν Ὀρειβάσιον καὶ *πρὸς ἔτι τούτοις* τὸ Κυριακοδρόμιον! Παρὰ ταῦτα εὗρηκα τρία ἀντίτυπα τοῦ κατὰ τοῦ Θρ. συγγράμματος, καὶ δύο ἐπιστολὰς (ὄχι τρεῖς, ὡς λέγεις) μίαν τὴν πρὸς ἐμέ, καὶ ἄλλην τὴν πρὸς Βολάνην. Ἠτρίον δὲν εὗρηκα κανὲν ὁλότελα· καὶ ἴσως ἐλησμόνησες νὰ τὰ βάλῃς εἰς τὴν δέσμην. Ὅλα ταῦτα μ' ἐστάλησαν ἀνοικτὰ σακκισμένα εἰς χειρόμακτρον, διὰ τὰ ὁποῖα (ἢ ὡς ὁ Δ. δι' ἃ) ἐπλήρωσα 20 φράγκα.

Ἔγραφες εἰς τὴν 21 Νοεμβρ. ὅτι ἔμελλες νὰ πέμψῃς τρεῖς Γραμμ. καὶ τρεῖς Φυσ. καὶ ὅμως πέμπεις ἀπὸ δύο. Τὸ ἓν σῶμα ἐδόθη εἰς τὸν Βάμβαν· τὸ ἄλλο ἦτο δι' ἐμέ. Λείπει τὸ τρίτον διὰ τὸν μέλλοντα νὰ τ' ἀναγγείλῃ εἰς τὸν Γαλατικὸν Ἑρμῆν, τὸν Thurot. Ὡς τόσον δίδω εἰς αὐτὸν τὰ ἰδικά μου, μὲ ἐλπίδα ὅτι θέλεις μὲ πέμψειν ἄλλα.

Ἠτρία ἔχω διπλᾶ ἕως εἰς τὸ y ἐμπεριεχόμενον καὶ τοῦτο, πλὴν τοῦ I, τὸ I ἁπλοῦν, καὶ τὸ ὁποῖον ἐνθυμᾶσαι ὅτι μὲ τὸ ἔστειλες ἁπλοῦν διὰ τοῦ ταχυδρόμου. Μᾶς λείπουσι λοιπὸν τὸ Z καὶ τὰ ἀκόλουθα ὅλα διπλᾶ. Παρὰ ταῦτα εἰς τὸ τετράδιον S συνέβη αὐτοῦ εἰς τὸν τυπογρά-

φον συμφορά· τὸ περιέχον φύλλον τὴν 275 καὶ 276 σελίδα εἶναι σχισμένον, ὡς τὸ βλέπεις περικλεισμένον ἐδῶ, διὰ νὰ μὲ πέμψῃς ἀντ' αὐτοῦ (διὰ τοῦ ταχυδρόμου) τὰς δύο μόνας σελίδας.

Ἂς ἔλθωμεν εἰς τὸν Βολάνην. Ἀλλὰ πρῶτον (καὶ τοῦτο διὰ νὰ μὴ τὸ λησμονήσω ὕστερα) βλέπω εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῆς Marchais des Jacobins. Γράφεται Marché. Τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν ἔκρινα κάλλιον νὰ τὴν σφραγίσω καὶ νὰ τὴν δώσω αὐτὸς ἐγώ. Σήμερον μετὰ τὸ γεῦμα (εἶναι Κυριακὴ) ὑπάγω πρὸς αὐτὸν μετὰ τοῦ Βάμβα, καὶ τὴν παραδίδω, ἂν τὸν εὕρω, τὴν ἀφίνω εἰς τὸν θυρωρόν, ἐὰν ἦναι ἔξω. Καὶ τότε ἐξανάγκης πρέπει νὰ ἔλθῃ νὰ μὲ φέρῃ ἀργύρια, ἢ νὰ μὲ εἴπῃ τὰς αἰτίας διὰ τὰς ὁποίας δὲν μὲ τὰ φέρει. Τοῦτο μ' ἐφάνη κάλλιον· αὐτὸς ἔχει, ἢ κἂν δείχνει, σέβας τι πρὸς ἐμέ, καὶ τοῦτο ἴσως τοῦ ἀνοίξῃ τὸ βάλαντιον. Nous verrons.

Ἐγέλασα πολὺ διὰ τοὺς μακροὺς Ἱερεμιακούς σου θρήνους περὶ τῆς ἀναξιότητός σου. Καὶ ἂν ἦτον ἄλλος παρὰ σὲ ὁ θρηνῳδός, ἤθελα ὑποπτευθῆν τὸ παροιμιακόν, *Σύρε με καὶ κλαίοντα*. Ἀλλ' ἐπειδὴ πιστεύω ὅτι τὸ πιστεύεις, σ' ἐνθυμίζω τὸ σοφὸν παράγγελμα «Μηδὲν ἄγαν». Μή, διότι οἱ ἐναντίοι κατήντησαν εἰς τόσην ἠλιθιότητα, ὥστε νὰ παραβάλλωνται μὲ τοὺς ἀρίστους ζωγράφους, καὶ στρατηγοὺς καὶ λοχαγούς, πέσωμεν ἡμεῖς εἰς τόσην ἑαυτῶν καταφρόνησιν.

Ὁ Βόσχας ἐμπορεῖ νὰ σὲ χρησιμεύσῃ καὶ μὲ λόγον καὶ μὲ ἔργον. Εἰς τὸ Ἀμστελδὰμ συμβαίνουσι συχναὶ πωλήσεις βιβλιοθηκῶν ἀποθανόντων. Εἶναι πολλὰ βιβλία τυπωμένα κατὰ τὴν δεκάτην ἑβδόμην ἑκατονταετηρίδα,

τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται πολλὰ εἰς αὐτάς. Βία μεγάλη δὲν εἶναι (ἂν καὶ τὸ πρᾶγμα ἀναγκαῖον) νὰ τὰ ἔχωσιν ὅλα ὁμοῦ ἐν ταὐτῷ οἱ Χῖοι· ἀρκεῖ νὰ σταλθῶσιν ὅσα εἶναι τυπωμένα ἀπὸ τὰ 1750 μέχρι τῆς σήμερον, ἔπειτα κατ' ὀλίγα, ἀδιακόπως ὅμως, καὶ τὰ λοιπά. Τὰς παρὰ τοῦ Besson τιμὰς ἤθελες κάμει καλά, ἂν μὲ τὰς ἐσημείωνες εἰς γαλατικὰ νομίσματα.

Τὸ μέγα ἐτυμολογικὸν ἐπλήρωσα ἐγὼ 72 φρ. ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι δυσεύρετον, δὲν εἶναι παράξενον, ἂν ὑπάγῃ ἐντὸς ὀλίγου καὶ μέχρι τῶν 100. Τὸν Σοφοκλῆ τοῦ Brunck εἶναι σχεδὸν 12 χρόνοι ἀποῦ τὸν ἐπλήρωσα 35 fr. καὶ τὸν Ἀριστοφάνη του ἄλλα τόσα. Τὰ *Ἀνάλεκτά* του τὰ σημειόνουσιν ἀπὸ 40 (τόσα νομίζω μ' ἔγιναν) ἕως 50 fr.

Διὰ δὲ τὰ λεγόμενα καὶ συμβουλευόμενα ὡς ἀναγκαῖα παρὰ τοῦ Besson τὰ μὲν εἶναι ἄγνωστα εἰς ἐμέ, τὰ δὲ ἀτελείωτα. Ἄφες λοιπὸν ταῦτα κατὰ τὸ παρὸν εἰς ὡριμωτέραν σκέψιν. Τοῦ Sturz de dialecto Macedonic· δύνασαι νὰ τὸ ἀγοράσῃς ὅμως. Τοῦ Ἐμπεδοκλέους τὰ λείψανα εἶναι νέου ἐκδότου· ἐγὼ ἔχω τὴν ἔκδοσιν τῶν λειψάνων τοῦ Ἐμπεδοκλέους (μόνου) τοῦ Sturz τυπωθεῖσαν εἰς δύο τόμους 1805 qui est un excellent travail. Δὲν ἐξεύρω ἂν ὁ νέος ἐκδότης ἀξίζει τὸν πρῶτον. Τὸν παλαιὸν ἐπλήρωσα (ἂν ἐνθυμοῦμαι καλὰ) ἕως 20 φρ.

Περὶ τῆς Βολισσίας ἐκδόσεως, ἂν στοχάζεσαι τὰ 8 γρ. περισσά, ἔχεις τὴν ἄδειαν νὰ τῆς καταβάσῃς τὴν τιμήν, ὅσον κρίνεις εὔλογον. Περὶ δὲ τῆς ἀπωλείας τῶν δύο σειρῶν γράψε με καθαρὰ ἂν οἱ δύο σωροὶ εἶναι δύο ἑκατοσταί, ἤγουν ἂν λείπωσι 200 χαλκογρ. τοῦ ἑκατόγχειρος, διὰ νὰ σὲ τὰς πέμψω.

Τὸν Σταγειρίτην νομοθέτην δὲν καταλαμβάνω τίς εἶναι.

Τὸν δαπανήσαντα εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς φυσικῆς Ἀλφιέρην, εἰπέ με ποῖος εἶναι καὶ τί σημαίνει τὸ ἰταλικόν του ἐπωνύμιον.

Ὁ περὶ τοῦ Μώμουμῦθος τοῦ μωμητοῦ ἐμὲ ἀποβλέπει;

Παρὰ τὴν τρίτην παράδοσιν τοῦ βιογραφικοῦ λεξικοῦ, ἔχω τώρα καὶ τρία σώματα τοῦ τρίτου τόμου τοῦ Στράβωνος, δύο δεμένα διὰ σὲ καὶ τὸν ἀδελφὸν Πασχάλιον, καὶ ἓν ἄδετον διὰ τὸν Ζωσιμᾶν· Τὸν φίλον Πασχάλιον παρακάλεσε θερμῶς ἀπὸ μέρους μου νὰ μὲ συγχωρήσῃ ὅτι δὲν ἀπεκρίθην εἰς τὴν μακράν του ἐπιστολήν. Πίστευσέ με φίλε, ὅτι δὲν ἐμπορῶ ὁ ταλαίπωρος νὰ ἐξαρκέσω εἰς τόσους κόπους. Ἔχω καὶ ἄλλην ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ Μιχαήλ, εἰς τὴν ὁποίαν πότε μέλλω ν' ἀποκριθῶ δὲν ἐξεύρω. Ἐξεύρεις μόνας τὰς ἐπιστολὰς ὅσαι μὲ πέμπονται διὰ σοῦ· αὗται δὲν εἶναι τίποτε παραβαλλόμεναι πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐρχομένων ἀλλαχόθεν. Σὲ βεβαιόνω χωρὶς ὑπερβολήν, ὅτι τῆς ἐπιστολογραφίας τὸ ἔργον μοῦ ἀφαιρεῖ κατ' ἔτος τόσον χρόνου μέρος, ὅσον χρειάζεται εἰς ἔκδοσιν ἑνὸς χονδροῦ τόμου συγγραφέως, μ' ὅλον ὅτι δὲν ἀποκρίνομαι εἰς ὅλας. Εἶναι ὅμως καὶ ἐπιστολαί, τῶν ὁποίων, κατὰ δυστυχίαν μου, ἡ ἀπόκρισις εἶναι ἀπαραίτητος. Τοιαύτη εἶναι ἡ ἐδῶ κλεισμένη πρὸς τὸν διδάσκαλον τῶν Σερρῶν, Κωνσταντῖνον Μινωΐδην. Πρῶτος οὗτος ὁ διακριτικὸς ἄνθρωπος ἐζήτησε τὴν Ἑλληνικὴν βιβλιοθήκην ἀγοραστὴν καὶ ὄχι δωρητήν. Στεῖλέ την λοιπὸν πρὸς αὐτὸν λαμβάνων τὴν τιμὴν ὅθεν γράφει εἰς τὴν ὁμοίως ἐδῶ κλεισμένην ἐπιστολήν του. Μοῦ ζητεῖ καὶ πίνακας λογαριθμικούς. Αὐτόθεν λοιπὸν ἀγόρασέ του ἓν ἀπὸ τὰ ἑξῆς τρία.

Tables de logarithmes par Callet.
» » par Briggs.
» » par Neper.

Ἂν αὐτοῦ δὲν εὑρίσκωνται, δός με τὴν εἴδησιν σύνωρα, νὰ βάλω ἓν ἀπ' αὐτὰ εἰς τὸ πακέτον τοῦ Βιογρ. Λεξ. καὶ τοῦ Στράβ.

Ἰδοὺ καὶ ἄλλην ἐπιστολὴν τοῦ Ζαίμογλου καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν ἀπόκρισίν μου, ἡ ὁποία ὅμως, ὡς βλέπεις, δὲν μ' ἀσχόλησε πολύ. Μ' ἔστειλεν αὐτήν, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὸ ἴσον της, διὰ νὰ μὲ προξενήσῃ δαπάνην ἀνωφελῆ.

Ἀλλὰ τὰς 2000 φρ. τὰς ἀπὸ τοῦ Μαρτίνου διὰ λογαριασμὸν Ζωσιμάδων; ἀκόμη δὲν σὲ εἶπα τίποτε, τὰς ἔλαβα ὅμως καὶ τὰς κατέγραψα εἰς τὸν λογαριασμὸν Ζ.

Ἐδῶ κλεισμένον θέλεις εὑρεῖν καὶ τὸν ἐτήσιον μεταξύ μας λογαριασμόν· ἐξέτασέ τον, ἂν ὑπάγῃ καλά, καὶ πρόσθεσε εἴ τινα ἔξοδα ἔκαμες δι' ἐμὲ εἰς βιβλία ἢ ἄλλα, καὶ ὅσα ἔπεμψες τὸν ἀδελφόν μου.

Ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ ἀδελφοῦ ὁ λόγος, καὶ εἶναι τῆς θρησκείας παράγγελμα τὸ « Ἀδελφοὶ ἐν ἀνάγκαις χρήσιμοι ἔστωσαν » πρέπει νὰ σὲ λαλήσω πλατύτερον περὶ αὐτοῦ. Ἐξεύρω ὅτι εὑρίσκεται εἰς ἀνάγκην· ἀλλ' ἐξεύρω ὡσαύτως ὅτι κλίνει ὀλίγον εἰς τὸ ἄσωτον, ὄχι τὸ μεμπτὸν ἄσωτον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κάμνει καταφρονητὸν τὸν ἔχοντα, ἀλλὰ καθὼς λέγουν οὗτοι il ne se gêne pas, ὀλίγην μέριμναν ἔχων τοῦ αὔριον. Ἀφοῦ μ' ἔγραψεν αὐτὸς ἔβαλε τώρα τὴν γυναῖκα του καὶ μὲ γράφει ζητοῦσα βοήθειαν, καὶ μὴ ἀναφέρουσα ὅλως περὶ τῶν ὁποίων λαμβάνουσι κατὰ τρίμηνον. Καὶ τὸ χειρότερον μὴν ἀρκού-

μενος εἰς τὰς ἀμέσους ταύτας ζητήσεις ἐπρόσδραμαν καὶ εἰς τοὺς ἐκεῖ συγγενεῖς τοῦ *ἀκριβοῦ μου φίλου τοῦ ἐδῶ* N ! χωρὶς νὰ ὑποπτεύωνται κἂν ὅτι μὲ ἀτιμάζουν. Ἦλθεν ὁ φίλος N. εἰς ἐμὲ (ὅστις ἄλλως δὲν πατεῖ εἰς τὴν οἰκίαν μου), καὶ μὲ μεγάλην κατάνυξιν μ' ἐκοινώνησε τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀδελφοῦ μου, ὡς βαλμένος μεσίτης ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του νὰ μὲ παρακινήσῃ εἰς βοήθειαν. Τὸν ἀπεκρίθην λακωνικῶς, ὅτι χρείαν παρακινήσεως δὲν ἔχω, ἐπειδὴ τὸν πέμπω κατὰ τρίμηνον ὅ,τι μὲ συγχωρεῖ ἡ δύναμίς μου. Καὶ οὕτως ἀνεχώρησε διὰ νὰ μὴ μετέλθῃ πλέον. Ἂν ἐκεῖνος ἦναι εἰς ἀνάγκην, ἐγὼ δὲν κολυμβῶ εἰς τὸν πλοῦτον. Ἀπὸ τὰ γνωστὰ εἰς σὲ εἰσοδήματά μου πληρόνω θεράπαιναν, ἐνοίκιον βαρύ, τὸ ὁποῖον τὸ ἐρχόμενον θέρος ἀνάγκη εἶναι νὰ γένῃ πολὺ βαρύτερον, διὰ τὸν μελετώμενον μετοικισμόν μου, 800 fr. πληρόνω τώρα, καὶ στοχάζομαι ὅτι μὲ χρειάζεται οἶκος ὑπὲρ τὰ 1000, διὰ νὰ χωρήσῃ τὴν βιβλιοθήκην μου. Παρὰ ταῦτα ἐξεύρεις ὅτι βοηθῶ καὶ τὸν Βάμβαν, ὄχι βοήθειαν εὐεργεσίας, ὡς αὐτὸς τὴν κηρύττει, ἀλλ' ἀμοιβὴν τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας εἰς ἐμέ. Πρόσθες εἰς ταῦτα καὶ σχεδὸν 500 φρ. εἰς ἀγώγιον ἐπιστολῶν, αἱ ὁποῖαι κατὰ δυστυχίαν μου συρρέουσι πανταχόθεν. Τὸ εἰσόδημά μου ὅλον στέκει εἰς 3000 φρ. τῶν Z. καὶ 2000 τοῦ Κράτους. Τὰ εἰς χεῖράς σου μὴ τὰ λογαριάζῃς, ἐπειδὴ αὐτὰ εἶναι ἀπόθετα εἰς ἀπάντησιν τῶν ἐνδεχομένων. Ἂν ἀποπληχθῶ, ἢ παραπληχθῶ, μὲ μένουν μόνα τοῦ Κράτους τὰ 2000 φρ. καὶ τὰ λοιπὰ πρέπει νὰ μὲ τὰ στέλλῃς αὐτόθεν ἐκ τοῦ κεφαλαίου νὰ τὰ δαπανῶ κατ' ὀλίγα. Ἔξω τῆς ἀσωτίας, φοβοῦμαι καὶ τοῦτο, μὴ τοῦ ἀδελφοῦ μου αἱ ζητήσεις εἶναι ὄχι τόσον ἀνάγκης ἀποτέλεσμα, ὅσον ψευ-

δοῦς ὑπολήψεως ὅτι ὁ ἀδελφός του εἰς τοὺς Παρισίους πλουτεῖ· τοῦτο μὲ φαίνεται πολὺ πιθανώτερον.

Ὅπως ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα γράψε, νὰ ζήσῃ! τὸν Κούμαν νὰ δώσῃ τὴν νύμφην μου (ὄχι τὸν ἀδελφόν μου) πεντήκοντα γρόσια κατὰ τὸ παρόν, καὶ νὰ σὲ γράψῃ νὰ τὰ πληρώσῃς αὐτοῦ. Ἂν εὐκολύνεται ἡ πώλησις τῆς Βολισσινῆς ἐκδόσεως (καὶ διὰ τοῦτο σ' ἔλεγα νὰ καταβάσῃς τὴν τιμὴν αὐτῆς) ἐμπορῶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ τὴν στείλω τίποτε. Τὰ πεντήκοντα ταῦτα γρόσια εἶναι παρὰ τὸ τριμηνιαῖον, τὸ ὁποῖον πρέπει πάντοτε νὰ στέλλεται. Παρακαλῶσε ἀκόμη νὰ ἐρωτήσῃς ἀκόμη τὸν Κούμαν, ἐὰν τὴν ὁποίαν βλέπεις ἐπιστολὴν τῆς νύμφης μου εἶναι ἀληθῶς ἰδιόγραφος. Δὲν τὸ πιστεύω· καὶ ἂν οὕτως ἔχῃ, θέλω λυπηθῆν.

13 Ἰανουαρίου.

Ἀναγκάσθην νὰ διακόψω τὴν ἐπιστολὴν δι' ἄλλας ἀσχολίας ἀπροσδοκήτους. Δὲν ἐμπορεῖς νὰ στοχασθῇς πόσην ἀγανάκτησιν μ' ἐπροξένησε πάλιν ἐχθὲς ὁ Ζαΐμ. Ζαΐμογλους Ζαϊμόπουλος. Ἄλλας δύο ἐπιστολάς, φίλε, ἐν ταυτῷ, ἐπιστολήν, καὶ τὸ ἴσον τῆς ἐπιστολῆς. Ἀπὸ 24 Ὀκτωβρίου ἕως 14 Νοεμβρίου 4 ἐπιστολάς, διὰ τὰς ὁποίας πληρόνω 112 σολδία. Πρὸς Διός! πρόφθασέ τον τὴν ἐγκεκλεισμένην ἀπόκρισιν, νὰ μή με πτωχύνῃ μὲ τὰς πλουσίας του ἐπιστολάς.

Ὢ οἷαι κεφαλαί!

Ἀφῆκα τὸν περὶ τῆς νύμφης μου λόγον εἰς τό, *θέλω λυπηθῆν*. Θέλω λυπηθῆν, ὅτι δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ ἀνταμείψω τὴν παιδείαν της μὲ πλουσιώτερον δῶρον. Εἰπὲ τὸν Κούμαν ὅμως νὰ τὴν ἐλέγξῃ, ὅτι ὑπάγουν νὰ κλαίωνται εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ Ν.

Τὴν κυριακήν, ὡς σ' ἔλεγα, ὑπῆγα τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Βολάνην, καὶ μὴν εὑρὼν αὐτὸν τὴν ἀφῆκα εἰς τὸν θυρωρόν, παρακαλέσας νὰ τὸν εἴπῃ νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ. Ἰδοὺ σήμερον τετάρτη τῆς ἑβδομάδος, καὶ δὲν ἐφάνη ἀκόμη. Προσμένω ἀκόμη δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ἔπειτα τὸν γράφω πάλιν, ἢ καὶ ὑπάγω πρὸς αὐτόν.

Τὰ εἰς Κυδωνίας διωρισμένα 6 τοῦ Ἱεροκλέους καὶ ἓξ τοῦ Ὁμήρου σώματα, ἂν δὲν ἐστάλησαν, ἂς μὴ σταλῶσι. Ἐπειδὴ ὁ Βενιαμὶν ἐξωσμένος ἀπὸ τὸν Θεόφιλον, ὡς ἠκούσαμεν ἐδῶ, σχολαρχεῖ εἰς τὴν Μιτυλήνην, ἂς σταλῶσιν εἰς τὴν Μιτυλήνην.

Τὸ *προ-σοχὴν* καὶ τὸ *διεφ-θορότα* εἶναι τύφλαι τυπογραφικαί. Τὸ *εἶχαν* καὶ *ἤθελαν*, vous avez beau dire, εἶναι ὄχι μόνον τῆς Γραμματικῆς γλώσσης ἴδια, ἀλλά, τὸ περιεργότερον, καὶ ἀναλογώτερα, παρὰ τὰ τῆς Ἑλληνικῆς θείας γλώσσης. Αἱ λέξεις εἶναι σημεῖα τῶν ἐννοιῶν· ὅταν δύο διάφοροι ἔννοιαι σημαίνωνται μὲ τὸ αὐτὸ σημεῖον, τὸ σημεῖον παύει νὰ ἦναι σημεῖον. *Ἔλαβον* (εἰς ἐγώ), *Ἔλαβον* (πολλοί), τοῦτο εἶναι τῆς παλαιᾶς ἀνωμαλίας καὶ ἀκαταλληλότης, ἀπὸ τὴν ὁποίαν μᾶς ἐλευθέρωσεν ἡ φθορὰ τῆς γλώσσης, λέγουσα, *Ἔλαβα* (ἐγὼ εἷς) *Ἔλαβαν* (πολλοί). Ἀλλ' εἴτε φθορά, εἴτε βελτίωσις, αὐτὴ εἶναι σχεδὸν δύο χιλιάδες ἐτῶν ἀποῦ ἐμβῆκεν εἰς τὴν γλῶσσαν. Ὁ Ἡρακλείδης λέγει (εἰς τὸν Εὐστάθ. σελ. 1759) «οἱ Ἑλληνίζοντες ἐν Κιλικίᾳ . . . . ἀπο» βάλλοντες τὸ ν̄ καὶ μετατιθέντες τὸ ο μικρὸν εἰς βραχὺ » ᾱ προφέρονται, *ἔλαβα* λέγοντες καὶ *ἔφαγα*· καὶ τρίτα » τούτων πληθυντικὰ εἰς ᾶν λήγοντα λέγουσι». Δὲν ἐξεύρω ἂν ἀπὸ τὴν Κιλικίαν ἐπέρασεν ὁ τύπος εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἢ ἀπὸ ταύτην εἰς τὴν Κιλικίαν· ἐπειδὴ εἰς τῶν Ἑβδο-

μήκοντα τὴν μετάφρασιν εὑρίσκονται συχνά, *ἔφυγαν*, *ἔλαβαν*, *ἐγκατέλιπαν*, *ἦλθαν*, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ἂν οἱ Ἑβδομήκοντα τὰ ἐμεταχειρίσθησαν, κλεῖσε καὶ σὺ τοὺς ὀφθαλμούς, et avalez-les sans faire tant de façons.

15 Ἰανουαρίου.

Δὲν ἐφάνη ἀκόμη ὁ Βολάνης. Σήμερον τὸν πέμπω ἐπιστολίδιον, ἐρωτῶν, ἂν μὲ δίδῃ ἀργύρια κατὰ τὴν προσταγήν σου.

Εἰς τὴν πρὸς τὸν διδάσκαλον τῶν Σερρῶν ἀπόκρισίν μου βλέπεις, ὅτι τὸν συμβουλεύω νὰ ἐμβάσῃ εἰς τὸ σχολεῖόν του τὴν γραμματικὴν τοῦ Βυτμάννου. Πρέπει λοιπὸν νὰ τὸν πέμψῃς καὶ μίαν γραμματικὴν ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων ὅσα ζητεῖ, κατευθύνων ὅλα πρὸς τὸν ἐν Τεργέστῃ Joseph la Brosse, ὅστις θέλει σὲ πληρώσειν τὴν τιμήν.

Οἱ καταγραφθέντες εἰς τὴν Ῥητορικὴν τοῦ Βάμβα εἶναι ἀνυπόμονοι νὰ μάθωσι τὴν τιμήν· δίδαξέ τους τὴν ὑπομονήν. Εἷς τόμος (ἢ ἴσως τομίδιον) Ῥητορικῆς δὲν ἐμπορεῖ νὰ τιμηθῇ τόσον, ὥστε νὰ βλάψῃ τοὺς διὰ πολλὰ σώματα καταγραφθέντας. Δυσκολίαι τινὲς ἀργοπόρησαν τὴν ἀρχισιν τῆς τυπώσεως, αἱ ὁποῖαι μετ' ὀλίγας ἑβδομάδας παύουσιν. Ὅταν τυπωθῇ τὸ πρῶτον φύλλον, τότε ἐξ ἀναλογίας μανθάνομεν πόσα φύλλα μέλλει νὰ κάμῃ τὸ λοιπὸν τοῦ ἀντιγράφου.

Διὰ τί δὲν μὲ στέλλει ὁ Γ. τὸν δεύτερον τόμον τοῦ Λεξικοῦ, ἐπειδὴ μ' ἔστειλε τὸν πρῶτον; Εἶναι *κακιωμένος*, ὡς φαίνεται. Πρέπει ὅμως νὰ ἐξετάσῃς μὲ τρόπον ἄγνωστον εἰς αὐτόν, ἂν ἔχῃ ἢ δὲν ἔχῃ γνώμην νὰ τὸν

πέμψῃ, διὰ νὰ μοῦ τὸν ἀγοράσῃς, ἂν μὲ ὠργίσθη. Ἀπ' αὐτὸ χρείαν ἄλλην δὲν ἔχω, παρὰ λέξεις τινὰς Θεσσαλικὰς κοινάς, διὰ τῶν ὁποίων ἐξηγεῖ καμμίαν φορὰν τὰς ἀρχαίας. Πλὴν τοιαύτης ἀφορμῆς ποτὲ δὲν τὸ ἄνοιξα.

Δὲν ἐξεύρεις πάλιν πόσον μέγαν πειρασμὸν ἐδοκίμασα ταύτας τὰς ἡμέρας μὲ τὸ Πανεπιστήμιον. Εἶναι εἰς αὐτὸ ταύτην τὴν ὥραν δύο τόποι σχολάζοντες διὰ τὸν θάνατον τοῦ Larcher καὶ τοῦ Toulongeon. Ἦλθεν ὁ Κλαυέριος πρὸς ἐμὲ παρακαλῶν θερμῶς καὶ παρακινῶν με νὰ κάμω τὰς συνειθισμένας ἐπισκέψεις, μὲ σχεδὸν ἔνορκον ὑπόσχεσιν ὅτι δὲν θέλω ἀποτύχειν τὸ ζητούμενον. Ἔτυχε διὰ τὰς ἁμαρτίας μου νὰ εὑρεθῇ παροῦσα καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Θυρότου, καὶ μ' ἐβασάνισαν, φίλε, τόσον, ὥστε μ' ἔφεραν εἰς ἀληθινὸν πειρασμόν. Ὁ Κλαυέριος μ' ἐφοβέρισε καὶ μὲ τὰ ἐνδεχόμενα τοῦ γηρατίου, διὰ νὰ μὴ παραβλέψω καὶ τὴν χρηματικὴν ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον βοήθειαν. Τέλος συγκατέβη νὰ κάμω συνωδευμένος μ' αὐτὸν τὴν εἰς τὸν Γραμματέα (secretaire) ἐπίσκεψιν. Δὲν ἐσυγκατένευσα μηδ' εἰς τοῦτο, πρῶτον μὲν διότι ἡ παράβασις δὲν στέκει εἰς τὸ πολὺ ἢ τὸ ὀλίγον, εἰς τὴν μίαν ἢ εἰς τὰς εἴκοσιν ἐπισκέψεις, ἔπειτα ὅτι μηδ' ἀρκεῖ μία μόνη, καὶ τρίτον, ἐπειδὴ εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ γραμματεὺς προστατεύει νέον ἄλλον πρὸ πολλοῦ καὶ κινεῖ πάντα λίθον νὰ τὸν ἐμβάσῃ. Ἐλπίζω ὅτι οὗτος εἶναι ὁ τελευταῖος πειρασμός, καὶ καθὼς ἐγὼ ἀπεφάσισα νὰ μὴν ἐμβῶ μὲ *βιζίτας*, οὕτως καὶ αὐτοὶ θέλουν ἀποφασίσειν νὰ μὲ στοχάζωνται πλέον ὡς ἀποθανόντα.

Δὲν ἐξεύρω ποῦ ἴδα, ἢ ἀνέγνωσα, ὅτι ἡ εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῶν ἐπιστολῶν δοτικὴ (Τῷ κυρίῳ κ.τ.λ.), φέρει τρόπον τινὰ τὸν Κούμαν εἰς ἀνάγκην τοῦ νὰ κάμῃ ἐξαι-

ρεσιν τοῦ κανόνος. Αἱ ἐξαιρέσεις εἶναι βέβαια συγχωρημέναι διὰ τὴν ἀνάγκην· ἀλλὰ τοιαύτην ἀνάγκην δὲν βλέπω διὰ τὰς ἐπιγραφάς. *Πρὸς τὸν Κύριον* εἶναι τόσον καλόν, ὅσον καὶ *Τῷ Κυρίῳ*.

Ἡ πρὸς τὸν N. B. ἐπιστολή σου εἶναι τώρα καλή. Ἐδῶ κ' ἐκεῖ παρορράματά τινα τὰ ὁποῖα νά σε σημειώσω καιρὸν δὲν ἔχω. Τὸ κυριώτερον εἶναι, ὅτι ἡ ἐπιστολή σου (καὶ τοῦτο χωρὶς καμμίαν πρόληψιν) ἀναγινώσκεται μὲ εὐχαρίστησιν, εἰς καιρὸν ὅταν τῶν κακοδαιμόνων τούτων τὰ συνθέματα, πρέπῃ νὰ ἔχῃ ὄνου ὦτά τις διὰ νὰ τὰ ὑποφέρῃ. Δὲν εἶναι μόνος ὁ μακαρονισμός, ὅστις ἐκπλήττει καὶ ταράττει τῆς ἀκοῆς τὸ τύμπανον, ἀλλὰ παρὰ τὸν μακαρονισμὸν ἀηδέστερον ἡ παντελὴς ἔλλειψις τοῦ ῥυθμοῦ. Δὲν ἐξεύρουν οἱ ἄθλιοι ὅτι ἡ σύνθεσις τῶν λέξεων εἶναι μουσικῆς ἔργον. Σὲ εἶπα νομίζω καὶ ἄλλην φοράν, ἀφοῦ γράψῃς μίαν περίοδον ἢ σελίδα, νὰ τὴν ἀναγινώσκῃς τρανά, καὶ νὰ γίνεσαι ἀκροατὴς τῶν ἰδίων σου. Παραδείγματος χάριν ταύτην σου τὴν περίοδον (σελ. 2) «ἡ σφετέρισις τῶν ξένων, καὶ ἡ ἀποσιώπησις τῆς πηγῆς, ὅθεν ἠρύσθησαν τὰ φιλολογικὰ» ἀναγινώσκων μὲ σιωπὴν τὴν εὕρηκα καλήν· ἐκφωνουμένη ὅμως (ὡς ἂν ἔλεγες καὶ ψαλλομένη) μὲ φαίνεται οὕτω καλητέρα, «Ἡ σφετέρισις τῶν ξένων, καὶ τῆς πηγῆς ὅθεν ἠρύσθησαν τὰ φιλολογικὰ ἡ ἀποσιώπησις». Ἔπειτα καὶ τὸ *ἠρύσθησαν* εἶναι ὀλίγον σκληρόν, δηλαδή, ὄχι γραικικόν. On pourroit encore vous chicaner sur l' *ἀποσιώπησις τῆς πηγῆς*. Ἡ πηγὴ μήτε λαλεῖ, μήτε σιωπᾷ· καὶ ἂν (ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ) τὸ δεχθῇ τις ὡς μεταφορικόν, ἡ ἀποσιώπησις γίνεται στέρευσις, παῦσις τοῦ νεροῦ. Δὲν ἦτο κάλλιον. *Ἡ ἀποσιώπησις τοῦ ὀνόματος τῆς πηγῆς*;

Ὁ Τσαμβαρδίκης μὲ εἶπεν (ἂν ἐνθυμοῦμαι καλά), ὅτι ὁ ἀντίπαλός σου ἐστάθη δοῦλος (καθὼς ὁ Τσέτσης). Ἐξέτασε περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ πράγματος. Τὸ ὕφος του ἀληθῶς φέρει σημεῖα μαστιγίου. C'est le style d'un homme échappé des galères.

Τὴν πρὸς τὸν διδάσκαλον τῶν Σερρῶν ἐπιγραφὴν βλέπεις, ὅτι φέρει τὸ *Μιτωτδης*. Δὲν ἐξεύρω ἂν ἀνέγνωσα ὀρθὰ τὴν μονοκονδυλίαν του. Διόρθωσέ το, ἂν ἦναι στρεβλόν. Ἂν τὸ κρίνῃς εὔλογον, πέμψε τον καὶ ἕνα Ἱεροκλέα, καὶ ἕνα Ὅμηρον, ὡς ἀπὸ τὴν Βολισσὸν διωρισμένους νὰ πεμφθῶσι.

16 Ἰανουαρίου.

Χθὲς ἔστειλα τὴν ἐπιστολήν πρὸς τὸν Στ. Ἀπόκρισιν ἀκόμη δὲν ἔλαβα· πιθανὸν ὅτι θέλει ἐλθεῖν αὔριον (Κυριακήν). Ἂν καὶ δὲν ἔχω πλέον τίποτε νὰ σὲ γράψω, δὲν σφραγίζω τὴν ἐπιστολὴν πρὸ τῆς ἀποκρίσεώς του.

17 Ἰανουαρίου, Κυριακῇ.

Ἀκόμη δὲν ἔλαβον ἀπόκρισιν ἀπὸ τὸν Στ. Ἴσως ἔλθῃ σήμερον αὐτός. Ἂν δὲν ἔλθῃ, μὴν ἔχων τι πλέον νὰ πράξω, σὲ πέμπω τὴν δέσμην τούτων ὅλων τῶν ἐπιστολῶν αὔριον. Χθὲς τὸ ἑσπέρας ἔλαβα τὴν 6 Ἰανουαρίου ἐπιστολήν σου περιέχουσαν τὴν τοῦ Κούμα· τὰ παρ' αὐτοῦ ζητούμενα χρειάζονται σκέψιν. Καλὸν ἦτο νὰ καταβάσῃς (μὲ γνώμην τῶν Ζωσιμάδων) τὴν τιμὴν τῆς βιβλιοθήκης, ἀλλὰ διὰ μόνην τὴν Ἑλλάδα καὶ μόνους τοὺς Ἕλληνας. Φυλάττου διὰ τὸν Θεόν, μὴ τὴν καταβάσῃς εἰς τὰ πωλούμενα εἰς Βιέννην· ὅτι τότε θέλεις μὲ

ἀναγκάσειν νὰ τὴν καταβάσω καὶ ἐδῶ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς φωτισμένης Εὐρώπης, ὅπου δὲν ἐγόγγυσαν ἀκόμη περὶ τῆς τιμῆς, ὡς γογγύζει ἡ πτωχὴ καὶ χρημάτων καὶ νοῦ Ἑλλάς. Τὴν ὁποίαν ἐδιώρισα τιμήν, ἐδιωρίσθη μὲ βουλὴν καὶ γνώμην τῶν ἐδῶ βιβλιοπωλῶν.

Ἀπὸ τὰς ἐγκεκλεισμένας μή με στείλῃς καμμίαν ὀπίσω.

Τὰ πρὸς τὸν διδάσκαλον Σερρῶν βιβλία δίκαιον εἶναι νὰ τὰ λογαριάσῃς εἰς τὴν ὁποίαν τὰ δίδομεν εἰς τοὺς βιβλιοπώλας τιμήν.

Σελ. 1. Πῶς μόνος; *ἐπειδὴ* τοσοῦτοι πρὸ αὐτοῦ. — σελ. 2, μεταξὺ τῶν συγγραφέων *ἡ σφετέρισις*· σελ. αὐτ. εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τῆς Γραμματικῆς του — σελ. 3, ζητεῖται *ἡ μάντευσις* (ὄχι *ἐπίνοια*), — σελ. 4, νὰ *φυλλομετρῶ* τὰ βιβλία—σελ. 15, *Τειρεσίου* (μὲ δίφθογγον), — σελ. 16, πρὸς τὸ *προσεχῶς* προηγούμενον, — σελ. 18 σημ. 24, Ἀλλὰ μετὰ λόγου τὰς *ἀνέτρεψα*, — σελ. 24 σημ. 54 *Αὐτὴ* πολλάκις *Δηλίου* δεῖται κολυμβητοῦ, — σελ. 26, σημ. 61, ὁ Ἰταλὸς *Βεργάμου* (διὰ τοῦ *B*).

Ταῦτα εἶναι τὰ κατεπείγοντα, μικρὰ μέν, ἀλλ' ἀναγκαῖα, ὅταν ἐμπλέκεται τις μὲ σχολαστικούς, καὶ μὲ σχολαστικοὺς ἐκ τῶν κακίστων ἀγγείων. Ἂν ἐμπορῇς νὰ ἀναβάλῃς τὸν τύπον ὀκτὼ μόνας ἡμέρας, θέλω σὲ στείλειν ἀκόμη δύο παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας, ὡς χρειαζομένας ὀλίγην ἔρευναν, τώρα νὰ γράψω δὲν ἔχω τὸν καιρόν. Τὸ ὅλον ἡ ἀνασκευὴ εἶναι καλή.

Χθὲς (Κυριακὴν) σ' ἔγραφα τὰ ὀλίγα ταῦτα μὲ βίαν. Ἂς προθυμηθῶ σήμερον ἂν ἦναι δυνατὸν νὰ σὲ γράψω τὰς δύο παρατηρήσεις, ἢ κἂν τὴν μίαν.

Πρώτην παρατ. Δὲν καταλαμβάνω τὶ λέγει ὁ κακοδαίμων μὲ τὸ περὶ Μουσικῆς τοῦ Βρυεννίου· αὐτὸ εἶναι

πρὸ πολλοῦ τυπωμένον εἰς τὴν Ἀγγλίαν, μὲ τοῦτον τὸν τίτλον. Manuelis Bryennii, Harmonicorum, libri tres, (τοῦ Βρυεννίου Ἁρμονικῶν βιβλία τρία) ἐκδοθέντα ἀπὸ τὸν Wallis εἰς τὸ Oxford κατὰ τὸ 1699 ἔτος.

Ἀλλὰ πρὸ τούτων ἐξέδωκε εἰς τὸ Ἀμστελδὰμ κατὰ τὸ 1652 ὁ Μεϊβόμιος βίβλον περιέχουσαν ἑπτὰ μουσικοὺς παλαιούς, Ἀριστόξενον, Εὐκλείδην, Νικόμαχον, Ἀλύπιον, Γαυδέντιον, Βάκχιον καὶ Ἀριστείδην. Μετὰ τούτους ἔχομεν καὶ τοῦ Πλουτάρχου τὸ *περὶ Μουσικῆς*. Εἶναι πρᾶγμα νόστιμον, ἀφοῦ οἱ κριτικοὶ μετὰ τόσους ἐκδομένους παλαιοὺς ἁρμονικοὺς δὲν ἐστάθησαν ἀκόμη ἱκανοὶ νὰ ἐξακριβώσωσι τῆς ἀρχαίας Μουσικῆς τὴν θεωρίαν καὶ πρᾶξιν, νὰ προσμένωμεν ἀπὸ συγγραφέα τῆς βαρβαρωμένης Ἑλλάδος, τὸν Βρυέννιον (ἤκμασεν εἰς τὰ 1320) φῶς εἰς τὰ τοιαῦτα. Βλέπω τώρα εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Φαβρικίου, ὅτι ὁ τῆς δεκάτης τετάρτης ἑκατονταετηρίδος οὗτος Βρυέννιος ἄλλο δὲν ἔκαμε πλὴν νὰ ἀναμασσήσῃ τὰ τοῦ Εὐκλείδου εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον τῶν ἁρμονικῶν του· εἰς τὸ δεύτερον καὶ τρίτον σχολιάζει τρόπον τινά, τὸν Πτολεμαῖον, ἄλλον μουσικόν. Ἀλλ' ὅπως ἂν ἦναι, ὁ Βρυέννιος οὗτος εἶναι ἐκδομένος. Τί ζητεῖ λοιπὸν ὁ ἀμαθέστατος συκοφάντης;

Μ' ὅλον τοῦτο, ἐπειδὴ ἐνδέχεται νὰ ἐννοῇ ἄλλο τι ἀνέκδοτον περὶ τῆς αὐτῆς ὕλης τοῦ Βρυεννίου (τὸ ὁποῖον νομίζω ἀδύνατον, ἐπειδὴ τίποτε περὶ τούτου δὲν βλέπω εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Φαβρικίου) ἡ σημείωσίς σου πρέπει νὰ γένῃ σχεδὸν τοιαύτη (εἰς τὴν σελ. 21 σημ. 42):

« Τίνα Βρυέννιον, μᾶς λέγεις; Τοῦ Μανουὴλ Βρυεν-
» νίου τὰ τρία βιβλία τῶν ἁρμονικῶν; ἀλλ' αὐτὰ εἶναι
» ἐκδομένα πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἀπὸ τὸν

» Wallis (1699), τὸ ὁποῖον σὺ ἀγνοεῖς· ἂν παρὰ ταῦτα
» σώζονται ἄλλα τινα τοῦ Βρυεννίου μουσικῆς ἀντίγραφα
» ἀνέκδοτα, τὸ χρέος σου ἦτο νὰ μᾶς φανερώσῃς ποῖα
» καὶ πόσα καὶ εἰς ποίαν βιβλιοθήκην σώζονται; Ἀλλ'
» ἐπειδὴ τοῦτο δὲν ἐκαθάρισες, μᾶς εἶναι συγχωρημένον,
» ἕως νὰ τὸ καθαρίσῃς, νὰ σὲ ὑποπτευώμεθα λέγοντα,
» *ὅττι κεν ἐπ' ἀκαιρίμαν* κτλ. Καὶ τοῦτο μὲν εἶναι ὑπο-
» ψία· τὸ δὲ νὰ προσμένῃς ἀπὸ τὸν Βρυέννιον συγγραφέα
» τῆς ιδ' ἑκατονταετηρίδος ἐξήγησιν τῆς παλαιᾶς μου-
» σικῆς, ὁπόταν οἱ ἑπτὰ παλαιοὶ Μουσικοὶ ἐκδομένοι ἀπὸ
» τὸν Μεϊβόμιον, καὶ τὸ μακρὸν περὶ Μουσικῆς σύνταγμα
» τοῦ Πλουτάρχου δὲν ἐστάθησαν ἱκανὰ νὰ μᾶς ἀναπτύ-
» ξωσιν ἀκόμη τὴν θεωρίαν τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς,
» τοῦτο εἶναι φανερὰ ἀπόδειξις τῆς παχυτάτης περὶ τῶν
» τοιούτων ἀμαθίας σου καὶ τοῦ φθονεροῦ κνησμοῦ νὰ
» ἐξεμῇς *ὅττι κεν ἐπ' ἀκαιρίμαν* κτλ.

Σελίδ. 8, σημ. 31· ταύτης τὴν σημείωσιν ἔπρεπε νὰ τὴν ἐκτείνῃς. « Εἰς τοὺς ἀποθανόντας εὑρίσκεις, ὅ,τι δὲν
» εὑρέθη ἀκόμη εἰς τὴν φωτισμένην Εὐρώπην, Ἄνδρας
» κλεινοὺς οἱ ὁποῖοι *Περὶ πασῶν σχεδὸν τῶν τεχνῶν καὶ*
» *ἐπιστημῶν, ἐκ τῆς γραμματικῆς μέχρι τῆς θεολογίας*
» *ἐσύγγραψαν* ὡς ΠΑΣΩΝ ΣΧΕΔΟΝ ΤΟΥΤΩΝ ΕΙΔΗΜΟΝΑΣ,
» εἰς τοὺς ζῶντας ταράττεσαι ἂν εὕρῃς τινὰ ἀτυχέστερον
» τῶν ἀποθανόντων, μίαν μόνην ἐπιστήμην ἢ τέχνην
» ἔχοντα, καὶ ταύτην ἐργαζόμενον, ὅπως δύναται, πρὸς
» κοινὴν ὠφέλειαν, ἢ μηδ' εὑρίσκεις ὅλως τοιοῦτόν τινα
» εἰς τοὺς ζῶντας. Εἰς μόνους τοὺς νεκροὺς γίνεσαι καὶ
» τοῦ Λυγκέως ὀξυδερκέστερος, ἐπειδὴ βλέπεις ὄχι μόνον
» τὰ ὑπὸ γῆν ὡς ἐκεῖνος, ἀλλὰ καὶ τὰ μὴ ὄντα. Διότι
» βέβαια, ἔτι ζῶν ὁ μακαρίτης Εὐγ. ἂν ἄκουε κἀνένα

» νὰ τὸν ἐκθειάσῃ ὡς **πασῶν σχεδὸν τῶν τεχνῶν**
» **καὶ τῶν ἐπιστημῶν εἰδήμονα** ἤθελε τὸν πτύσῃ
» εἰς τὸ πρόσωπον ὡς ἀναίσχυντον κόλακα, ἢ τὸν ἀπο-
» κινήσῃ ὡς μεθυσμένον μεθυσμένως φλυαροῦντα *ὅττι*
» *κεν ἀπ' ἀκαιρίμαν* κ.τ.λ. ἐπειδὴ ὅσα μᾶς ἀφῆκε συγ-
» γράμματα τὸν ἀποδείχνουν ἄνδρα σοφὸν καὶ ψυχὴν
» ἔχοντα παντάπασι διάφορον ἀπὸ τὰς ψυχὰς πολλῶν
» ἐπαγγελλομένων σοφίαν, ἀλλ' ὄχι πασῶν σχεδὸν τῶν
» τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν εἰδήμονα. Εὐλογημένε καὶ
» καλὲ ἄνθρωπε! Εἰς τὸ ταλαίπωρον ἡμῶν γένος ὁ θά-
» νατος τοιούτων ἀνδρῶν, ὁποῖος ἦτον ὁ Εὐγένιος εἶναι
» βέβαια δυστυχία· ἀλλὰ τὸ γένος δὲν ὀπισθοπόδησε διὰ
» τοῦτο εἰς τὴν προκοπήν του· ἐὰν οἱ ζῶντες, λαμβανό-
» μενοι καθ' ἕνα ἦναι ὀλιγώτερον ἐκείνου σοφοί, εἶναι
» ὅμως τὸν ἀριθμὸν περισσότεροι (παρεκτὸς ἂν μηδὲ τοῦτο
» δὲν τὸ βλέπῃς), ἐκ τῶν ὁποίων ὁμοῦ συνθεμένων καὶ
» ζυμωμένων πλάττονται καὶ ἀρτοκοποῦνται πολλοὶ Εὐ-
» γένιοι.

Τί τοὺς θανόντας οὐκ ἐᾷς τεθνηκέναι;

» Τί γεωργεῖς τὸν ᾅδην ταλαίπωρε Γεωργιάδη, καὶ
» ζητεῖς ὑπὸ γῆν δένδρα τόσον παράδοξα ὥστε νὰ φέρω-
» σιν ὅλα σχεδὸν τὰ εἴδη τῶν καρπῶν, ὡς νὰ μὴν ἔμει-
» νεν εἰς τὴν ἀπὸ σὲ καὶ τοὺς συγχρόνους σου πατουμέ-
» νην γῆν, κανὲν ἴχνος καρποφορίας; »

Ὑγίαινε καὶ καῦσον τὴν ἐπιστολήν.

168.

1 Φεβρουαρίου 1813.

Ἀλέξανδρε φίλε,

Τὴν 17 Ἰανουαρίου σ' ἔπεμψα τὴν ἀπὸ τῆς 9 τοῦ αὐτοῦ ἀρχισθεῖσαν μακρὰν ἐπιστολήν μου. Σ' ἔλεγα ὅτι τὴν αὐτὴν ἡμέραν (17) μ' ἔφερεν ὁ Στ. φρ. 1000 διὰ λογαριασμόν σου μὲ ὑπόσχεσιν νὰ μὲ φέρῃ ἔτι τὴν ἀκόλουθον τετράδα ὅσα δυνηθῇ. Τὸν ἐπρόσμεινα ματαίως ἕως τῆς 25, ὅτε καὶ πάλιν τὸν ἔγραψα μικρὸν ἐπιστολίδιον παρακαλῶν νὰ μὲ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἀνάγκην μου. Μηδ' εἰς τὸ ἐπιστολίδιον δὲν ἀπεκρίθη μέχρι ταύτης τῆς ὥρας. Δὲν κρίνω συμφέρον νὰ τὸν γράψω καὶ δεύτερον. Ὡς τόσον ἔχε τὴν εἴδησιν· καὶ γράψε τον πάλιν ὅτι μὲ ἐπιστολήν μου τῆς 1 Φεβρουαρίου σὲ ζητῶ πάλιν ἀργύρια, ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν μ' ἔδωκε πλὴν 1000 μόνα φρ. νὰ ἴδωμεν τί ἐκβαίνει ἀπὸ τοῦτο.

Τὴν ἐγκεκλεισμένην σφραγίσας πέμψε πρὸς τὸν Ζ. τὴν ἄλλην (τοῦ Βάμβα) πρὸς τὸν Κούμαν, καὶ τὴν τρίτην σφραγισμένην πρὸς τὸν αὐτὸν νὰ τὴν δώσῃ μὲ τὰ 50 γρόσια εἰς τὴν νύμφην μου. Ἔρρωσο εὐδαιμονῶν!

169.

15 Μαρτίου 1813.

Εἶναι ἀδύνατον, Ἀλέξανδρε φίλε, νὰ σὲ περιγράψω, τὴν ὁποίαν μὲ προξενοῦν ἀνίαν, καὶ πολλάκις ἀγανάκτησιν, πολλῶν λογῶν περιστάσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι καί τινες γελοῖαι, καὶ ἑπομένως ἄξιαι νὰ καταφρονῶνται. Ἀλλ' αἱ σωματικαί μου ἀσθένειαι, αὐξανόμεναι καθ' ἡμέραν καὶ ὥραν ἀπὸ τὸ γῆρας μὲ βιάζουν πολλάκις νὰ παρακούω τῆς φιλοσοφίας τὸ χρυσοῦν παράγγελμα **ἀνέχου.**

Βίασε τὴν φαντασίαν σου νὰ σὲ παραστήσῃ πρᾶγμα ἀνύπαρκτον, *συνωμοσίαν* πολλῶν ἀδιακρίτων ἀνθρώπων, καὶ ἐντοπίων καὶ ξένων ἀπὸ διαφόρους πατρίδας, οἱ ὁποῖοι ἐσυμφώνησαν νὰ μὲ θανατώσωσιν, ἀφ' οὗ πρῶτον μοῦ κενώσωσι τὸ βαλάντιον, ὥστε νὰ μὴν ἔχω μηδὲ τῆς ταφῆς τὰ χρειαζόμενα ἔξοδα. Πολλὰς ἐπιστολὰς πληρόνω, καὶ ῥίπτω εὐθὺς εἰς τὸ πῦρ· ἀλλ' εἶναι κατὰ δυστυχίαν καὶ πολλαί, αἱ ὁποῖαι χρειάζονται ἀπαραίτητον ἀπόκρισιν ἄλλαι διὰ τὴν προσδοκωμένην ἀπὸ τὴν ἀπόκρισιν ὠφέλειαν, καὶ ἄλλαι διὰ τὸν φόβον (ὡς καὶ σὺ τὸ ἐσυλλογίσθης) τῆς ἐνδεχομένης ἔχθρας διὰ τὴν σιωπήν. Σὲ βεβαιόνω χωρὶς ὑπερβολήν, ὅτι μόνη ἡ ἐπιστολικὴ κοινολογία μοῦ ἀφαιρεῖ κατ' ἔτος τόσον καιρὸν ὅσον χρειάζεται ἡ ἔκδοσις ἑνὸς συγγραφέως. Ἔρχομαι τώρα εἰς τὴν μόνην εὐάρεστον ἀπόκρισιν τῶν πολλῶν ἐπιστολῶν σου, τὴν ὁποίαν μὲ ἀνάγκασαν νὰ ἀναβάλλω πολλῶν ἀνοήτων ἄλλων ἐπιστολαί· καὶ ἀρχίζω ἀπὸ τὴν ὁ-

ποίαν ἔλαβα σήμερον τελευταίαν σου τῆς 3 Μαρτίου.

Μήτε παρὰ θυρωροῦ φάκελλον ἔλαβα, μήτε τὸν Ἀρμίς· ἀκόμη ἴδα, μήδ' ἴσως θέλω τὸν ἰδεῖν, ἐὰν κατὰ δυστυχίαν ἴδε πρῶτον τὸν φίλον μου τὸν Ἀθηναῖον.

Μὲ λύπην μου βλέπω τὰ δι' ἀγάπην μου βάσανά σου. Ἄκουσε, φίλε, τὴν φιλικὴν καὶ σύντομον ταύτην συμβουλήν. Πέμψε τους ὅλους εἰς τοὺς Κόρακας... Πρᾶγμα καὶ τοῦτο τῆς τύχης. Μόλις ἐκβῆκεν ἀπὸ τὸν κάλαμον ἡ λέξις *Κόρακας*, καὶ μὲ φέρουσιν ἐπιστολήν. Τίνος; — τοῦ Γ. Ἀλλὰ περὶ τούτου εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς.

Περὶ τῶν Ζ. εἶναι καὶ αὐτοὶ εἰς ἐμὲ λύπης μεγάλης πρόξενοι ζητοῦντες πράγματα ἀδύνατα. Μὴ φροντίζῃς μηδὲ περὶ τούτου, μηδὲ φαίνου πρὸς αὐτοὺς ὑπερασπιστής μου.

Ἂν δὲν ἔδωκες εἰς τὸν Κ. τὸ φυλλάδιον τὸ μετὰ τὸ ἔργον τοῦ Αὐστερλ. μὴ τὸ δώσῃς, νὰ ζήσῃς! ὅτι δὲν συμφέρει κατ' οὐδένα τρόπον. «Μέμνασ' ἀπιστεῖν· νεῦρα ταῦτα τῶν φρενῶν».

Ἔχω τώρα ν' ἀποκριθῶ εἰς τὰς ἐπιστολάς σου 24 καὶ 25 Φεβρουαρίου, ἐκ τῶν ὁποίων τὴν μίαν μ' ἔφερεν ἄνθρωπος ἄγνωστος εἰς ἐμὲ καὶ δὲν μ' ἐζήτησε πληρωμήν· ἀλλὰ μόνην αὐτὴν μ' ἔφερε. Δὲν ἐξεύρω ἂν ὀνομάζῃς φάκελλον ταύτην τὴν ξηρὰν ἐπιστολήν. Ἡ ἄλλη μὲ λέγει ὅτι πέμπεις διὰ τῶν περιηγητῶν Πετροβίκου καὶ Ἀρμάσεν Β' τόμον Λεξικοῦ Γ. καὶ ἄλλα τινά. Ἀλλὰ πάλιν σὲ λέγω ὅτι δὲν ἴδα κἀνένα ἀπ' αὐτούς.

Ἡ ἐπιστολή σου 13 Φεβρ. μ' ἔφερε τὸ λεῖπον φύλλον εἰς τὸ τετράδιον τοῦ Λ. Ε. S περὶ τοῦ ὁποίου σὲ εὐχαριστῶ. Σὲ λέγω πάλιν καθαρὰ ὅτι ἀπὸ τὴν σειρὰν ταύτην ἔχομεν δύο σώματα (ὁ Κλαυέριος κ' ἐγὼ) ἀπὸ τοῦ

Α μέχρι τοῦ Υ τέλεια πλὴν τοῦ Ι λείποντος εἰς τὸ ἰδικόν μου, ἀντὶ τοῦ ὁποίου ἔχω διπλοῦν τὸ D.

Μᾶς λείπουν λοιπὸν εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς σειρᾶς ταύτης ἀπὸ τὸ Ζ δηλαδὴ καὶ τὰ ἑξῆς (ἤγουν ὅλος ὁ Δεκέμβριος) διπλᾶ, καὶ τὸ Ι ἁπλοῦν δι' ἐμέ.

Ὁ Κρὴς δὲν μ' ἔφερεν ἄλλα, μηδὲ πιστεύω ὅτι θέλει μὲ φέρειν. Ὅθεν παρακάλεσον ἀσπασάμενος ἐκ μέρους μου τὸν κύριον Σταῦρον Ἰωάννου, νὰ σὲ μετρήσῃ 1000 φρ. ἀπὸ τὰ ὁποῖα μέλλει νὰ μὲ πέμψῃ 3000 (ὡς λέγεις), ἢ ἂν μὲ τὰ ἔπεμψε, δεῖξέ με εἰς ποῖον ἔχω νὰ πληρώσω τὰ 1000 σου φρ.

Κάμνω τέλος μὲ τὴν μακρὰν ἐπιστολήν σου τῆς 31 Ἰανουαρίου. Εἰς αὐτὴν μὲ λέγεις, ὅτι ἔδωκες τὴν περὶ τῶν δοθέντων 1000 φρ. εἴδησιν πρὸς τὸν ἀδελφὸν Πασχάλιον. Ἀλλ' εἰς τί χρήσιμος ἡ εἴδησις, ἐπειδὴ ἡ πρὸς τὸν πληρωτὴν ὁμολογία μου λέγει, «ἐκ προσταγῆς καὶ διὰ λογαριασμὸν Ἀλεξάνδρου Βασιλείου». Ἂν δὲν δυστροπήσῃ (τὸ ὁποῖον δὲν προσμένω), διὰ σὲ τὰ ἐπλήρωσεν, ὄχι διὰ τὸν Πασχάλιον.

Ἔλαβε τέλος καὶ ἡ ὑπόθεσις τοῦ Κουσόφσκη, ὡς βλέπεις ἀπὸ τὸ κλεισμένον ἐδῶ ἐξοφλητικόν. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι. ὅτι τὴν ἐτελείωσεν ὁ Κρής, χωρὶς τὸν ὁποῖον ἐγὼ βέβαια δὲν ἤθελα εἶσθαι εἰς κατάστασιν νὰ τὴν τελειώσω. Τοῦτο σὲ λέγω, ὄχι διὰ νὰ σ' ἐμποδίσω νὰ μ' ἐπιβάλλῃς δουλεύσεις, ἀλλὰ διὰ τὴν ὁποίαν ἤθελα δοκιμάσειν περὶ τῆς ἀναξιότητός μου λύπην.

Εἰς τόπον τοῦ Larcher καὶ Toulongeon ἐμβῆκαν ὁ de la Borde καὶ ὁ Boissonade. Δι' ἐμὲ δὲν εἶναι πλέον εἰς τὸ ἑξῆς ἐλπὶς οὐδεμία, καὶ ἂν ἤθελαν ἀποθάνειν ὅλοι. Ὁ μέγας κίνδυνος τῶν πειρασμῶν ἐπέρασε· καὶ «ὀψὲ

μέν, ἀλλὰ νοῦν ἐσχήκαμεν.» Δύο ἦσαν οἱ φοβερώτεροι, ἡ κατάρατος φιλοτιμία νὰ λυπήσω ὀλίγον τοὺς ἐχθρούς μου, καὶ ἡ ἔνδεια τοῦ ἀδελφοῦ μου. Ἀλλ' ἐστοχάσθην, ὅτι μὲ τὸ νόμισμα τῆς ἀτιμίας ἀγοράζεται μὲν ἐτήσιον εἰσόδημα, ὄχι ὅμως καὶ τιμή. Ἐὰν ἦναι βέβαιον, ὅτι εὑρίσκονται εἰς τὸ πανεπιστήμιον πολλοὶ ἄλλοι ὄχι σοφώτεροί μου, βέβαιον εἶναι ὅτι μηδ' ἐγὼ δὲν ἤθελα τὸ ἀτιμάσειν. Ἂν αὐτοὶ δὲν αἰσθάνωνται, ὅτι ἦτο χρέος των de profiter de la circonstance, pour prouver l'interêt qu'ils prennent à la regéneration d' une nation aux ancêtres dela quelle ils doivent jusqu' à l'existence de leur corps, μάλιστα πληροφορημένοι ἀπὸ ἐγχωρίας καὶ ξένας ἐφημερίδας ὅτι εἶμαι καὶ ἐγὼ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὅσοι προθυμοῦνται νὰ βοηθῶσι τὴν ἀναγέννησιν. Ἂν αὐτοὶ (λέγω) δὲν αἰσθάνωνται πρᾶγμα τόσον ἁπλοῦν, καθὼς τὸ εἶπα εἰς τὸν Κλαυέριον, μηδ' ἐγὼ δὲν πρέπει νὰ φροντίζω περὶ αὐτῶν.

Ἐρεύνησα καὶ τὸν ἐτήσιον λογαριασμόν, καὶ κατέγραψα εἰς χρέος σου 9920 : 61. Ἀλλ' ἐλησμονήσαμεν, φίλε, καὶ οἱ δύο νὰ περάσωμεν 278 : 30 ἔμελλε νὰ σὲ στείλῃ ὁ Ῥώτας ἀπὸ Τεργέστην. Ἂν ἀμέλησε νὰ σὲ τὰ στείλῃ, γράψε με, νὰ τὸ ἐνθυμήσω εἰς αὐτόν, ἐπειδὴ μετ' ὀλίγας ἡμέρας μέλλω νὰ τὸν στείλω ζητηθέντα βιβλία.

Ὁμοῦ μὲ τὸν Ἀγάθωνα σ' ἔπεμψα καὶ βιβλία διὰ λογαριασμόν μου, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν καὶ ἀπολογίαι Σωκράτους ἐκ τῆς μεταφράσεως τοῦ Thurot. Μετὰ ταῦτα σ' ἔπεμψα καὶ τινὰ σώματα Elemens de Chronologie Historique. Πωλοῦνται αὐτὰ ἢ δὲν πωλοῦνται; ἔμελλα νὰ σὲ στείλω καὶ ἄλλα διάφορα· ἀλλ' ἡ σιωπή σου μ' ἐμπόδισε.

Ἔγραψα εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ σου 30 φρ. διὰ τὴν τρίτην (ὡς νομίζω, καὶ εἰπέ μέ το) περίοδον τοῦ Λ.Ε.

Ναί, ὡς λέγεις, τὰ τετράδια τῆς αης καὶ 15ης Δεκεμβρίου μᾶς λείπουν διπλᾶ ἀπὸ τὴν δευτέραν περίοδον, καὶ τὸ τετράδιον Ι ἁπλοῦν· ἔπειτα ἀπὸ τὴν τρίτην περίοδον δὲν ἔχομεν ἀκόμη τίποτε. Καθαρώτερα νὰ ἐξηγηθῶ εἶναι ἀδύνατον, καὶ ἂν ἤμην μέλος τοῦ Πανεπιστημίου.

Ὁ ἀδελφός μου εἶναι ἄγονος ἀπὸ τέκνα· εἴθε νὰ περιωρίζετο ἕως αὐτοῦ ἡ ἀγονία του! Μ' ἐλύπησαν πολὺ τὰ ἐγκώμιά του. Ἀλλὰ τί νὰ κάμω ὁ ταλαίπωρος; εἰς τοσαύτην ἡλικίαν (ἐπέρασε τοὺς ἑξήκοντα) τίνα συμβουλὴν νὰ τὸν δώσω, καὶ ποίαν ἐλπίδα πρέπει νὰ ἐλπίζω ἀπὸ τὴν συμβουλήν μου; εἶναι καὶ αὐτὸς μία ἀπὸ τὰς πολλάς μου ἀνίας, αἱ ὁποῖαι συντρέχουν εἰς τὸ νὰ μὲ καταιβάσωσι μὲ ὀδύνας εἰς τὸν τάφον. Παρὰ τὴν ἀριθριτικὴν νόσον εἶναι δύο μῆνες ἀποῦ ἄρχισαν νὰ μὲ τυραννοῦν ἴλιγγοι τῆς κεφαλῆς ἐκ διαλειμμάτων. Οἱ ἴλιγγοι κατὰ τὰ Ἱπποκρατικὰ *κιτάπια* εἶναι πρόδρομοι τῆς ἀποπληξίας. Μὴ λυπεῖσαι ὅμως, φίλε, ἔκαμα τὰ συμβουλευόμενα εἰς τοιαύτην περίστασιν, διὰ νὰ τὴν ἀπομακρύνω κἄν, ἂν δὲν τὴν ἀποφύγω. Τὸ δραστικώτερον ὅμως ἰατρικὸν ἤθελεν εἶσθαι ἀνάπαυσις ὀλίγη τοῦ πνεύματος, καὶ διατριβὴ εἰς τὴν ἐξοχήν, δύο πράγματα ἀδύνατα εἰς ἐμέ.

Ὡς τόσον βοήθει με ὅσον δύνασαι, ἀναλαμβάνων μέρος τῶν κόπων μου, τοὺς ὁποίους θαῤῥῶν εἰς τὴν φιλίαν σ' ἐπιφορτίζω.

Καὶ πρῶτον μὲν στεῖλε τὴν ἐγκεκλεισμένην εἰς τὸν εὐλογημένον Ἰσκενδέρην, ὅστις (καταλαμβάνεις ἀπὸ τὴν συμπεμπομένην εἰς σὲ γραφήν του) ἔχει σκοπὸν νὰ μὲ

στείλῃ τὰ βιβλία του νὰ τὰ τυπόνω. Ἴσως ὁ λακωνισμός μου τὸν δυσαρεστήσῃ.

Δεύτερον, ἐλευθέρωσέ με ἀπὸ ἄλλον σκόλοπα χειρότερον τὸν Ζαβ. Τὸ καλόν σου παλληκάριον τοῦτο ἔβαλε σκοπὸν νὰ μὲ κάμῃ *Καπικεχαγιάρ* του, νὰ φροντίζω τὰς ἐδῶ ὑποθέσεις του. Ἡ τιμὴ βέβαια εἶναι μεγάλη! Δὲν ἐξεύρω πόθεν παρακινούμενος δείχνει τόσην οἰκειότητα πρὸς ἐμέ, ὅστις εἰς ὅλην τῆς ἐδῶ διατριβῆς του τὸ διάστημα δὲν ἔδειξα καμμίαν εἰς αὐτόν. Τὸν ἐδέχθην, ὁσάκις ἦλθε πρὸς ἐμέ, μὲ φιλοφροσύνην, καὶ τοῦτο διότι μὲ τὸν εἶχες συσταμένον σύ· ἀλλ' ὅμως δὲν ἔδωκα εἰς αὐτὸν μηδὲ τὴν ἐλαχίστην ἀφορμὴν νὰ φαντασθῇ, ὅτι ἔχω δι' αὐτὸν καμμίαν ὑπόληψιν. Καὶ πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ μὲ ἐμπνεύσῃ ἡ διαγωγή του ὑπόληψιν; Ἡ διαγωγή του δὲν ἦτο μήτε μεθύσου, μήτε λάγνου, μήτε χαρτοπαίκτου διαγωγή· ἴσως ἦτον εὐτυχέστερον δι' αὐτὸν νὰ εἶχε κἀνὲν ἀπὸ τὰ πάθη ταῦτα. C'était précisémant la conduite d' un sot. Τύφος πολύς, ἐπίδειξις καὶ μεγαλαυχία τοῦ πλούτου του, ἔξοδα τρελὰ εἰς σκεύη οἴκου πολυδαπανώτερα, ἀφ' ὅτι τὸν ἔπρεπαν, παντελὴς ἀφροντισία φωτισμοῦ, ὑποψίαι ἄλογοι κατὰ τῶν μὴ φροντιζόντων ὅλως περὶ αὐτοῦ, ὑπεροψία κατὰ τῶν ὅσους ἡ κεφαλή του ἔκρινεν ὑποδεεστέρους του, καὶ ἄλλα ὅσα χρειάζονται νὰ κατασκευάσωσι τὸ ἄγαλμα d' un imbecille.

18 Μαρτίου.

Χθὲς τὸ ἑσπέρας ἔλαβα ἐπιστολὴν ἀπὸ τὸν κύριον Σταῦρον διὰ τοῦ συνήθους ταχυδρόμου. Ἀπὸ τὸν εἰς αὐτὴν ὀνομαζόμενον Susskind δὲν ἔλαβα ἀκόμη μήτ' εἴ-

δησιν μήτ' ἀργύρια· ὅταν τὰ λάβω θέλω γράψει καὶ πρὸς τὴν τιμιότητά του, καὶ πρὸς τὸν κύριον Ζωσιμᾶν.

Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Σταύρου περιεῖχεν ἄλλην ἰδικήν σου γραμμ. 6 Μαρτίου, ἀλλὰ πρὶν ἀποκριθῶ καὶ εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὰ λείποντα τῶν πρὸ αὐτῆς, πρέπει νὰ τελειώσω τὴν εἰκόνα τοῦ παλληκαρίου.

Οὗτος λοιπὸν ὁ ἐνδοξότατος ἄρχων, στέλλει ἀπροσδοκήτως εἰς ἐμέ, τὸν παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντα *Καπικεχαγιάν* του, ἐπιστολὴν περιέχουσαν συναλλαγματικὴν διὰ 1679 φρ. καὶ τὴν στέλλει (ἄκουε καλὰ) φορτισμένην Chargée ὡς λέγουσιν εἰς τὴν πόσταν. Μ' ἔρχεται λοιπὸν εἴδησις ἀπὸ τὴν πόσταν νὰ ὑπάγω εἰς ζήτησίν της· (ἴσως δὲν τὸ ἐξεύρεις) τὰς τοιαύτας εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάγῃ προσωπικῶς ὁ *πρὸς ὃν*, καὶ ἂν ἦναι ἄῤῥωστος πρέπει νὰ κάμῃ ἐγγράφως καὶ ἐμμαρτύρως διὰ νομικοῦ ἐντολέα του (procureur) τινά, διὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ τὴν ζητήσῃ. Ὑπῆγα λοιπόν, φίλε, ἀσθενὴς καὶ συρόμενος νὰ λάβω τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἄρχοντος. Ἀλλ' ἡ ἡλιθιότης δὲν παύει ἕως αὐτοῦ· μετ' ὀλίγας ἡμέρας δευτέρα ἐπιστολὴ μὲ τὴν δευτέραν συναλλαγματικήν, καὶ αὐτὴ Chargée à la poste ! ! ! Ἀναγκάσθην καὶ πάλιν ὁ ταλαίπωρος νὰ ὑπάγω νὰ ζητήσω καὶ τὴν δευτέραν. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν διορίζει ἐμὲ τὸν Καπικεχαγιάν του νὰ δώσω 600 φρ. πρὸς τὸν Didot χρεωστούμενα ἀπὸ βιβλία, 100 εἰς ἕνα του παράσιτον, ἄλλας διαφόρους διαφόρων ἀνοήτων πραγμάτων ἀγοράς, καὶ τὰ λοιπὰ νὰ στέκωσιν εἰς ἐμέ, διὰ μελλούσας ἄλλας ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν τοῦ ἄρχοντος χρείας καὶ ζητήσεις. Ἡ ἐπιστολή του εἶναι un chef d' oeuvre de bêtise. Πολλὰ εὐγενική, ἀλλὰ γραμμένη μὲ τρόπον, ὡς ἤθελε μὲ γράψει εἷς ἀπὸ τοὺς Μινί-

στρους καλοθελητής μου μὲ σκοπὸν νὰ μὲ δείξῃ εὐνοϊκὴν προστασίαν. Νομίζει ὁ ἄθλιος ὅτι μὲ κάμει τιμήν, μ' ὅλον ὅτι τὸν εἶπα πρὶν ἀναχωρήσῃ, ὅταν μ' ἔδωκε νύξιν μελλούσης ἐπιστολικῆς κοινολογίας, ὅτι τὸ γῆράς μου δὲν μὲ συγχωρεῖ τὰ τοιαῦτα. Ὑπομονή! Ἕως νὰ τὸν γράψω, καὶ νὰ τὸν ἀποφορτισθῶ ὡς ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης, εἰπέ τον τὰ ὁποῖα μέλλω νὰ σὲ γράψω ὀλίγα λόγια δι' αὐτόν, εἰς τὸ τέλος τῆς παρούσης, διὰ νὰ μάθῃ κἂν ὅτι ἔλαβα τὴν συναλλαγματικήν. Δὲν τὸν ἔγραψα ἀκόμη μηδὲ γρύ, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν μ' ἐπροξένησεν ἀγανάκτησιν, καὶ διὰ νὰ τοῦ καταβάλω ὀλίγον τὸν τύφον. Ἐφυλακώθη διὰ τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ἀνομίαν· καὶ μόνος ὁ Βάμβας σπλαχνισθεὶς τὴν συμφοράν του, ὑπῆγε νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ εἰς τὴν φυλακήν. Καὶ ὅμως ἀναχωρεῖ τὸ ξόανον χωρὶς νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν Βάμβαν, διὰ κἂν νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ.

Ἔρχομαι τώρα εἰς τὴν ἐπιστολήν σου. Vous avez bien deviné. Δὲν εἶναι ἀμφιβολία, φίλε, ὅτι τὰ περὶ τοῦ κλήρου ἐνεπνεύσθησαν εἰς τὸν Κ. ἀπὸ τὸν σοφὸν ἐφημεριδογράφον. Τῆς πρὸς ἐμὲ ἐπιστολῆς του τὸ ὕφος μὲ βεβαιόνει εἰς τοῦτο. Ὕφος περίεργον διὰ τὴν φαινομένην εἰς αὐτὸ κωμικὴν θρασυδειλίαν Σπουδάζει νὰ φανῇ φίλος μου μὲ ὅλα του τὰ δυνατά· ἔπειτα τὸν φεύγουσι λέξεις καὶ φράσεις, αἱ ὁποῖαι μὲ τῆς κριτικῆς τοὺς κανόνας ἐξηγούμεναι λέγουν ὅτι, ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, ἕτοιμος εἶναι ὁ καλός σου Παππᾶς, νὰ μεταχειρισθῇ καὶ la batterie sacerdotale. Δὲν τοὺς φοβοῦμαι ποσῶς, φίλε. Μ' ὅλον τοῦτο σὲ συμβουλεύω καὶ πάλιν εἰλικρινῶς νὰ τοὺς ἀφήσῃς νὰ κουρεύωνται. Περὶ δὲ τοῦ Κ. ἐγκωμίαζέ τον ὅσον θέλῃς, ἐγὼ τὸν κρίνω παραβάτην τῶν καθηκόντων. Τὸ

νὰ σὲ ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν εἶναι πρᾶγμα δόξης (affaire d'opinion), ἴσως ἐσφαλμένης, ἴσως δὲ καὶ ὀρθῆς. Ἀλλὰ νὰ ἀνακαλύψῃ εἰς τὸν ἀντίδικόν σου τὴν ὑπόθεσιν, τοῦτο δὲν ἐμπορῶ νὰ τὸ χωνεύσω. Ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, καλὸν ἔγινεν, ἡ παραίτησις τῆς ἐκδόσεως. Ἀρκετὴ εἶναι ὅσην δοκιμάζει ἡ συνείδησις αὐτῶν τιμωρία· ἀρκετὴ καὶ ἡ παραφροσύνη διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἄκοντες, ἴσως δὲ καὶ ἀγνοοῦντες παντάπασι, κάμνουν ἐνδοξότερον, τὸν ὁποῖον σπουδάζουν νὰ ἀφανίσωσιν. Ἂς ἐπαινῇ τὰς ἐκδόσεις τοῦ Σχαιφήρου· ἂν ἐπιτύχῃ τὸ νὰ διαδοθῶσιν εἰς πολλούς, πολλοὶ θέλουν μάθειν τί λέγει εἰς τὰς σημειώσεις του ὁ Σχαιφῆρος περὶ ἐμοῦ. Τοῦτο εἶναι τὸ τῆς παροιμίας « Ἡ ὄρνιθα σκαλίζουσα ἔκβαλε τὸν ὀφθαλμόν της. » Δὲν ἠρκέσθη ὁ κριτικὸς νὰ βάλῃ εἰς τὸ κείμενον τοῦ Σοφοκλέους διόρθωσίν μου, εἰς κείμενον λέγω δυσνόητον, ἢ μᾶλλον ἀνόητον, μ' ὅλον ὅτι ἐξεδόθη τοιοῦτον, ὡς ἦτο, μυριάκις ἀπὸ τὴν ἀναγέννησιν τῶν ἐπιστημῶν, ἕως τῆς ἐκδόσεως τοῦ Σχαιφήρου, ἀλλὰ καὶ λέγει δι' ἐμὲ πλειότερα ἀφ' ὅσα μὲ πρέπουν, διὰ νὰ μὲ προθυμοποιήσῃ εἰς τὸ ἔργον μου, ὁπόταν οἱ σχολαστικοί μας οὗτοι κρίνουν ἀπρεπὲς τὸ νὰ ἐνασχολοῦνται οἱ ἰατροὶ εἰς διορθώσεις συγγραφέων. Ἴδε τὸν εἰς δύο μικροὺς τόμους Σοφοκλέα τοῦ Σχαιφήρου (ἂν τὸν ἔχῃς) Τομ. 1, σελ. 373-374 καὶ τόμ. 2 σελ. 300-301.

Τὸ Πιλητὸν ὑπάγει καλά· διὰ τὴν *Κώλαν* ἔχεις εἰς βοήθειάν σου τὸν Σκαλιγέρον· διὰ τὴν Κόλλαν ἐμπορεῖ νὰ προβάλῃ ἐκεῖνος τὸν Σαλμάσιον. Εἶναι καὶ οἱ δύο κριτικοὶ τῆς πρώτης τάξεως· ὅθεν μένει τρόπον τινὰ τὸ πρᾶγμα ἄκριτον ἀκόμη. Ἂν καὶ δὲν ἔλαβα ἀκόμη καιρὸν νὰ κάμω ἰδίαν ἀκριβεστέραν σκέψιν περὶ τούτου,

κλίνω ὅμως εἰς τὴν *Κόλλαν* τοῦ Σαλμασίου. Αὐτὸς ὅμως καὶ οἱ κατ' αὐτόν, μὴ νομίσῃς ὅτι ἔχουν *χαμπάρι*, ὅτι ἔγινεν ἤδη ζήτησις περὶ τούτου· εἶναι συνειθισμένοι οἱ ἄθλιοι νὰ φλυαροῦν *ὅττι κεν ἐπ' ἀκαιρίμαν*.

Ταύτην τὴν ὥραν ἦλθεν ὁ Κρής, καὶ τὸν ἀνάφερα πάλιν περὶ ἀργυρίων. Μ' ἀπεκρίθη ὅτι ἔχει κἂν τι νὰ πωλήσῃ, καὶ τότε θέλει μὲ φέρειν χρήματα. Plut-à-dieu que cela soit vrai!

Ὁ Allais μὲ εἶπεν ὅτι σήμερον ἢ αὔριον ἐλπίζει νὰ σὲ στείλῃ τὸ ἀναγκαῖον ἀπολυτικόν.

Ἄφες με νὰ ἀναπνεύσω ὀλίγον (δύο νύκτας τὰς παρελθούσας δὲν ἔκλεισα τοὺς ὀφθαλμοὺς) καὶ τότε ἐξετάζω τὸν κατάλογον τῶν βιβλίων, καὶ σὲ γράφω, ὅ, τι ἀποφασίσω ν' ἀγοράσω ἐδῶ. Μὲ φαίνεται ὅμως ἀδύνατον βιβλία τυπωμένα εἰς Γερμανίαν, νὰ μὴν ἦναι πολυτιμώτερα ἐδῶ.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας σὲ πέμπω τὸ βιογραφικὸν λεξικὸν καὶ τοὺς Στράβωνας.

Ἐδῶ κλεισμένον ἔχεις χειρόγραφον τοῦ Σκυλίτζη διὰ γρόσια . . . . Ἀμέλησα νὰ τὰ ζητήσω ἕως τώρα, ἐπειδὴ ἦτον εἰς δυστυχίαν. Τώρα ὅμως ἤκουσα ὅτι ἔκαμε γάμον εὐδαίμονα. Στεῖλε λοιπὸν νὰ ζήσῃς! τὸ χειρόγραφον εἰς τὸν Κούμαν, παρακαλῶν νὰ τοῦ τὰ ζητήσῃ καὶ νὰ σὲ τὰ πέμψῃ.

Περὶ Βεν. καὶ Θεοφ. τί νὰ σὲ εἴπω δὲν ἐξεύρω.

Τὸ μέγα Ἐτυμολογικὸν δύσκολον εἶναι νὰ εὑρεθῇ καὶ ἐδῶ. Θέλω ὅμως ἐρευνήσειν καὶ περὶ τούτου, καὶ σὲ γράψειν τὰ Δέοντα.

Ἐδῶ κλεισμένας δύο ὁμολογίας μίαν δι' 600 φρ. καὶ ἄλλην διὰ 100, τὰς ὁποίας παρακαλῶ νὰ ἐγχειρίσῃς πρὸς τὸν κύριον Ζαβαρδίκην. Εἰπέ τον τὸν εὐλογημένον νὰ μὴ

μὲ πέμπῃ ἐπιστολὰς chargées à la poste, τὰς ὁποίας δὲν δίδουσι πλὴν προσωπικῶς εἰς ἐκεῖνον τοῦ ὁποίου φέρουσι τὄνομα. Ἐγώ, ὡς σε εἶπα ἤμην εἰς τὴν ἐξοχὴν ἐκ συμβουλῆς τῶν Ἰατρῶν, καὶ ἠναγκάσθην νὰ καταβῶ δύο φορὰς εἰς τὴν πόλιν, διὰ τὰς ἐπιστολάς του.

Συναλλαγματικὰς ἔλαβα πολλάκις, ἀλλὰ ποτὲ δὲν μὲ ἦλθε συναλλαγματικὴ chargée à la poste. Ὑγίαινε.

170.

26 Μαρτίου 1813.

Ἀσπάζομαί σε.

Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς περασμένης ἑβδομάδος σ' ἔγραψα διεξοδικῶς. Μετὰ τὰς 4 γνωστὰς ἐπιστολὰς τοῦ Ζαϊμοπούλου ἔλαβα πέμπτην (48 σολδία), καὶ τὴν ἐπαύριον ἕκτην ἄλλην (ταύτην ὅμως ἀνέξοδον). Ἐάν, ὡς λέγει, μὲ ἔγραψε δέκα ἐπιστολάς, προσμένω ἀκόμη τέσσαρας. Εἰς τὴν τελευταίαν μὲ φοβερίζει, ὅτι θέλει ἀποθάνειν, ἂν δὲν τὸν ἀποκριθῶ, et que je serai responsable à la patrie de la mort d'un pareil sujet. Πρόφθασε φίλε μου τὴν ἀπόκρισιν, μὴν ἀποθάνῃ. Ἕως τώρα ἐνόμιζα, ὅτι ἡ πολύγραφος ἀδολεσχία του ἦτον ἀποτέλεσμα τῆς ἡλικίας. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι εἶναι σαλευμένη ἡ κεφαλή του. Κάμε το δι' ἀγάπην Θεοῦ, φίλε μου, παρακάλεσε τὸν ἀδελφόν σου, νὰ εἴπῃ καὶ αὐτὸν, καὶ ὅσους

ἄλλους μανθάνει ὀρεγομένους νὰ μὲ γράφωσιν, ὅτι δὲν ἀποκρίνομαι πλέον εἰς κανένα. Μὲ φέρουσιν εἰς ἀπελπισίαν, μὰ τὸν Θεόν!

Δὸς νὰ ζήσῃς τὴν ἐγκεκλεισμένην, εἰς τὸν παράλληλον ἄνδρα τοῦ Ζαϊμοπούλου, καὶ φρόντισε μὲ τρόπον γλυκὺν καὶ φρόνιμον νὰ μὲ ἐλευθερώσῃς ἀπὸ τὸ ἀβάστακτον αὐτοῦ βάρος, προφασιζόμενος, ὅτι ἐπειδὴ εἶμαι εἰς τὴν ἐξοχὴν διὰ τὴν ὑγείαν μου, εἶναι ἀδύνατον νὰ δεχθῶ τὴν τιμὴν νὰ ἦμαι *Καπικεχαγίας* του. Εἰπέ τον ὅτι καὶ τὰς ἰδικάς σου ὑποθέσεις ἀναγκάζομαι νὰ ἀμελῶ.

Σήμερον ἀποκρίνομαι πρὸς τὸν Σταῦρον, περικλείων εἰς τὴν ἐπιστολήν του καὶ τὴν πρὸς τὸν Γ. ἀπόκρισίν μου. Δὲν τὴν πέμπω διὰ σοῦ, μὴν ὑποπτευθῇ ὅτι τὴν ἀνέγνωσες. Δὲν ἐξεύρω πῶς ἔχει νὰ τὸν φανῇ· τοῦτο ἐξεύρω, ὅτι ἀλλέως ν' ἀποκριθῶ δὲν ἦτο δυνατόν.

Ὁ ἄρχων Ἄρμις κατευοδώθη. Ἦλθε πρὸς ἐμὲ μίαν φοράν, καὶ τὸν ἐπέστρεψα τὴν ἐπίσκεψιν. Μ' ἔπεμψεν ὅσα ἐπαράδωκες εἰς αὐτόν, πλὴν τοῦ Λεξικοῦ τοῦ Γ. Δὲν τὸν ἴδα μετὰ ταῦτα διὰ νὰ τὸ ζητήσω, ἂν κατὰ δυστυχίαν δὲν ἐχάθη. Αὔριον ὅμως μελετῶ νὰ τὸν γράψω ἐπιστολίδιον ἐρωτῶν περὶ τοῦ Λεξικοῦ.

Τὸ προοίμιον τῆς Ῥητορικῆς τοῦ Οἰκονόμου εἶναι φρονιμώτατα γραμμένον.

Ὅταν πληρώσῃς δι' ἐμὲ πρὸς τὸν Ζ. τὰ 925 φρ. $31/_{100}$, εἰπέ με εἰς τίνα ἀγαπᾷς νὰ τὰ πληρώσω καὶ αὐτὰ καὶ τὰ ὁποῖα ἔλαβα ἀπὸ τὸν Κρῆτα 1000.

Σφράγισε τὴν ἐγκεκλεισμένην πρὶν τὴν ἐγχειρίσῃς πρὸς τὸν Ζ. καὶ ἀνάγνωσέ τον, ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, ὅτι σὲ γράφω εἰς τὴν ἑξῆς σελίδα.

Μὴ παραπονεῖσαι, φίλε, ὅτι ἀμελῶ τὰς ὑποθέσεις σου.

Ἡ κατάστασις τῆς ὑγείας μου εἶναι ἡ αἰτία, ὄχι τῆς πρὸς σέ μου διαθέσεως καμμία ἀλλοίωσις. Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν δὲν ἀπεκρίθην ἕως τώρα πρὸς τὸν ἀδελφόν σου, μηδὲ πρὸς τὸν Κούμαν. Λάβε λοιπὸν ὑπομονὴν καὶ λέγε καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους νὰ λαμβάνωσιν ὑπομονήν. Δὸς νὰ ζήσῃς, ὡς τόσον τὴν ἐδῶ κλεισμένην πρὸς τὸν κύριον Ζαμπαρδίκην, καὶ μέτρησε τον δι' ἐμὲ φρ. $925,31/_{100}$ λαμβάνων παρὰ τῆς τιμιότητός σου διπλοῦν χειρόγραφον, κατὰ τὸ σύνηθες. Ὑγίαινε εὐδαιμονῶν!

Εἰς τὸ πῦρ καὶ τὴν παροῦσαν καὶ τὴν προλαβοῦσαν.

Α. ΚΟΡΑΗΣ.

171.

26 Ἀπριλίου 1813.

Καὶ πάλιν ἀσπάζομαί σε.

Ἔχω ἐπιστολάς σου 27 καὶ 28 Μαρτίου καὶ 5 Ἀπριλίου, εὐχαριστῶ διὰ τῆς μεταγραφῆς τῆς Γερμανικῆς ἀποκρίσεως τὸν κόπον· τὸν ὁποῖον ὅμως κάλλιον ἦτο νὰ βάλῃς εἰς ἄλλο τι χρησιμώτερον. Δὲν ἐξεύρω ἂν ὁ ἐπικριτὴς δι' ἐντροπὴν ἀκολουθεῖ νὰ ἐκθειάζῃ τὸν φίλον του, ἐγὼ σὲ βεβαιόνω ἐκ τοιούτων ἐπαίνων, ὁποίων ἔδωκα εἰς αὐτόν, τίποτε δὲν συμπεραίνεται, μήτε τιμῆς δι' αὐτὸν μήτ' αἰσχύνης ἄξιον δι' ἐμέ. Ἂν τὸν ἔδειξα ἱκανὸν νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸν Λ. Ε. τὸ ἔκαμα διότι ἱκανώτερον ἄλλον

δὲν ἐγνώριζα· « εἰς τὴν ἀνυδρίαν καλὸν εἶναι καὶ τὸ χαλάζιον ». Μ' ὅλα ταῦτα, ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ἐφάνη καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν χάλαζαν ἀχρηστότερος. Δὲν ἐπρόβλεπα ὅτι παρὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς μαθήσεως ἔμελλε νὰ τὸν λείψῃ καὶ ὁ κοινὸς νοῦς. Μ' ἐπληροφόρησε μάλιστα περὶ τῆς ἐλλείψεως ταύτης ἡ τελευταία του ἐπιστολή· καὶ μὴ φοβεῖσαι ὅτι θέλει φανερώσει τὴν ἀπόκρισίν μου εἰς κανένα, ὅτι τὴν ἔγραψα εἰς τρόπον, ὥστε νὰ μὴ τολμήσῃ νὰ τὴν δείξῃ μηδὲ τὸν Ἱεράρχην. Μὲ τὴν μίαν τὸν ῥαπίζω, μὲ τὴν ἄλλην χεῖρα τὸν χαδεύω, *Τῇ μὲν ῥαπίζων, τῇ δὲ καρῥέζων χερσῖν*. Ὡς τόσον ἔκαμες καλὰ παραιτούμενος τὴν ἔκδοσιν τῆς διατριβῆς, ὄχι διὰ φόβον, ἀλλ' ὅτι φίλε δὲν εἶναι *καῖρι* ἀπὸ τοιούτους ἀνθρώπους. Ἡ φρονιμωτέρα ἐκδίκησις κατὰ τῶν τοιούτων εἶναι νὰ τοὺς ἀφίνῃ τις ἢ καὶ νὰ τοὺς ἐνισχύῃ νὰ γράφωσι καὶ νὰ τυπόνωσι. Δὲν ἐξεύρουν οἱ ταλαίπωροι ποία φοβερὰ μάστιξ εἶναι ἡ τυπογραφία, μηδ' αἰσθάνονται, ὅτι δεσμεύει καὶ διαιωνίζει τὰς ὁποίας ὁ ἄνεμος ἐξερχομένας ἀπὸ τὸ στόμα των ἤθελεν ἀφανίσειν ἀνοίας των. Δὲν ἀνοίγω ποτὲ τὸ Λεξικόν του χωρὶς ν' ἀπαντήσω μικρὰν ἢ μεγάλην quelque betise. Καὶ τὸ ἀνοίγω ὄχι ποτὲ δι' ἄλλο, πλὴν δι' ἐλπίδα νὰ εὕρω καμμίαν λέξιν τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης σαφηνίζουσαν ἀγνοούμενόν τι. Καταγίνομαι τὴν ὥραν ταύτην εἰς τὰς σημειώσεις τοῦ 12ου βιβλ. τοῦ Στράβωνος, καὶ ἐπειδὴ εὗρηκα τόπον δυσνόητον, ὅστις μ' ἐτυράννησε δύο ταχινὰς ὁλοκλήρους, ἀφοῦ ἐτυράννησεν ἄλλους πρὸ ἐμοῦ σοφωτέρους μου, τὸν Σαλμάσιον, τὸν Βόσσιον, καὶ τελευταῖον τὸν Σνεϊδέρον, εἰς τὸ Λεξικόν του (λέξ. Ἐγκοίλιος), ἠθέλησα νὰ ἴδω τί λέγει καὶ ὁ μέγας φιλολόγος τοῦ Κόπ. Βλέπεις τὴν ῥῆσιν τοῦ Στρ. « ναῦς

κατεσκευασμένας ἀμφοτέρωθεν ἐγκοιλίων μητρῶν χωρίς ». Ἡ γνώμη τοῦ Σαλμασίου εἶναι, ὅτι λείπει ὁ καὶ σύνδεσμος μεταξὺ τοῦ *ἐγκοιλίων* καὶ τοῦ *Μητρῶν*· ὁ Βόσσιος διϊσχυρίζεται ὅτι μόνον τὸ *Κατεσκευασμένας* πρέπει νὰ μεταβληθῇ εἰς τὸ *Κατεσκευασμένων*, διὰ νὰ σημαίνῃ *ἐγκοίλια κατεσκευασμένα χωρὶς μήτρας*· ὁ Σνειδέρος (πιθανώτερον ἴσως) λέγει ὅτι τὸ *μητρῶν* πρέπει νὰ ἐξαλειφθῇ ὡς ψυχαγωγία τοῦ *ἐγκοιλίων*. Ὅτι τοῦτο ἐννοεῖ λέγων, und da könnte μητρῶν bei Strabo eine Glosse seyn. Ὁ μέγας φιλολόγος, ὅστις ἀπὸ τὴν εἰς τὸ στόμα του περιεχομένην γλῶσσαν ἴσως ἄλλην δὲν γνωρίζει, μᾶς λέγει, ὅτι « τὸ μητρῶν φαίνεται ὅτι εἶναι ἰδιωτισμός τινος διαλέκτου ». Καὶ ὅμως τῶν τοιούτων ἡ ἄγνοια δὲν εἶναι μηδὲ εἰς τοὺς μικροὺς φιλολόγους συγχωρημένη. Γλώσσας ὀνομάζουσιν οἱ σημερινοὶ φιλολόγοι (ἴδ. Diction. de l' Academ. λέξ. glose) τὰς εὑρισκομένας πολλάκις εἰς τὰ ἀντίγραφα ἐξηγήσεις τῶν δυσνοήτων λέξεων, γραμμένας ἢ ἐπάνω εἰς αὐτὰς τὰς λέξεις, ἢ ἐνάντια εἰς τὸ περιθώριον. Συνέβη πολλάκις τοιοῦτον ἀντίγραφον νὰ πέσῃ εἰς ἀμαθοῦς ἄλλου ἀντιγραφέως χεῖρας, ὅστις νομίζων τὴν προσθεμένην λέξιν, ὄχι ἐξήγησιν, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως φωνήν, τὴν βάλλει εἰς τὴν σειρὰν τοῦ κειμένου, καὶ συγχέει ὅλην τὴν ἔννοιαν· αὐτὰ φίλε μου εἶναι γνωστὰ καὶ εἰς τὰ ἑνὸς χρόνου μαθητάρια τούτων, εἰς ἡμᾶς γενικῶς εἶναι συγχωρημένον νὰ μὴ τὰ ἐξεύρωμεν ἀκόμη. Μ' ὅλον τοῦτο ὅστις ἐπιχειρεῖ Λεξικόν, πρέπει κἂν ν' ἀρχίσῃ νὰ μάθῃ τὰ κοινότατα ταῦτα, ἢ νὰ μὴ τολμᾷ τὰ ὑπὲρ δύναμιν. Εἰπέ με ἂν ἀληθεύῃ, λέγων ὅτι τὸ *Ἐγκοίλια* σώζεται εἰς τὴν *ῥωμαϊκιάν* μας. Ἐγὼ δὲν τὸ ἤκουσά ποτε. Ἔπειτα διστάζεις μὴ γνωρίζῃ τὰ περὶ

τῆς Κόλλας τοῦ Σαλμασίου. Πῶς καὶ πόθεν φίλε μου! τίποτε ἀπὸ τὰ τοιαῦτα· καὶ ἂν τὰ ἴδαν ποτέ, δὲν τὰ καταλαμβάνουν. Ἱκανὰ νομίζουν χαρτίον καὶ καλαμάριον εἰς τὸ γραφειν. Ὅπως ἂν ἦναι, ἄφες τους νὰ πλανῶνται, καὶ εὔχου εἰς αὐτοὺς χρόνους πολλούς, νὰ φθάσωσι τὸν φωτισμὸν τοῦ γένους, καὶ νὰ καταδικασθῶσι καὶ μὴ θέλοντες εἰς τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ φυλάττωσι σιωπήν. Ἔφριξα ἀναγινώσκων καὶ τὰ περὶ τοῦ Λ. Ε. ῥαδιουργήματα, καὶ τὴν μετὰ τοῦ ἐχθροῦ τῆς Ἑλλάδος Bartholdy μελετωμένην διαλλαγὴν αὐτῶν, ἀλλὰ δὲν ἀπόρησα· ἐξεναντίας εἶμαι βέβαιος, ὅτι, ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, θέλουν συνάψειν κοινολογίαν ἐπιστολικὴν καὶ μ' αὐτὸν τὸν Πάριον, καὶ συντάξειν καὶ τὸ συναξάριον τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Χρ. τοῦ ἐπιστάτου τῆς Εὐαγγελικῆς σχολῆς.

Ἐπειδὴ περὶ Εὐαγγ. σχ. ὁ λόγος, τὸ ἀλωπεκίδιον εἶπε τὸν Βάμβαν, ὅτι τὸν *καλοῦν ἀπὸ τὴν Σμύρνην*, οὕτως ἁπλῶς, *καλοῦν*, χωρὶς αἰτίαν· καὶ ἐγώ, ἂν καὶ πολὺ ἀπέχω τοῦ νὰ ἦμαι μάντις κακῶν, ἐμάντευσα, ὅτι τὸν καλεῖ ἡ Εὐαγγελικὴ σχολή, διὰ νὰ τὸν κάμῃ ἀντίπαλον τοῦ Οἰκονόμου. Τί λέγεις; Ἂν ἦτον ἰατρός, πιθανὸν ὅτι τὸν ἐκάλουν οἱ συγγενεῖς του, διὰ νὰ τοὺς πλουτίσῃ μὲ τὴν τέχνην του.

27 *Ἀπριλίου.*

Καλὴν ἡμέραν! *Κοιλίαν καραβίου* (ὅθεν πιθανὸν ὅτι εἶναι τῶν Γάλλων τὸ quille d' un vaisseau) ἄκουσα πολλάκις· ἀλλ' *ἐγκοίλια* εἶναι ἄγνωστον εἰς ἐμέ. Πληροφόρησέ με λοιπὸν περὶ τούτου. Ὅπως ἂν ἦναι, τὰ γρα-

φόμενα ἂς μένωσιν εἰς σὲ μόνον μυστικά· μὴ μ' ἀνοίξῃς πάλιν νέας ζάλας παρὰ τῶν σχολαστικῶν, ὅτι αὐτὸς λέγει εἰς τὴν ἐπιστολήν του, ὅτι μὲ ὑποπτεύονται ὅλοι ὡς αἴτιον τῆς κατ' αὐτοῦ καταδρομῆς σου. Ἡ ἐπιστολή του εἶναι une pièce curieuse, καὶ ἤθελα σὲ τὴν στείλειν μὲ τὸ καταμαυρισμένον τῆς ἀποκρίσεώς μου σχέδιον, ἂν δὲν ἐφοβούμην τὰ ἐνδεχόμενα. Ὅτι ἀληθινὰ ἐντροπὴ καὶ εἰς τοὺς δύο μᾶς εἶναι (μεταξὺ τῶν ἄλλων κακῶν οἱ ἔρημοι θέλουν μᾶς κάμειν καὶ ὑπερηφάνους) νὰ παλαίωμεν μὲ τοιούτους γελοίους ἀνδρίσκους. Ἄφες τὴν τυπογραφίαν νὰ τῶν στίξῃ τὰ μέτωπα μὲ πυρωμένον σίδηρον.

Ὁ Rousseau εἶναι *πυρράκης* (ὡς ὁ Ἡσαῦ) καὶ ὄχι *κοκκινάκης*. Φαίνεται ὅτι ἐπίστευσες καὶ σύ, ὅτι διατρίβω εἰς τὴν ἐξοχήν, ἢ μέλλω νὰ διατρίψω· πόθεν εἰς ἐμὲ τὸν ταλαίπωρον τοιαύτη εὐτυχία; καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν ν' ἀφήσω τὸν Πλούταρχον καὶ τὸν Στράβωνα; Τούτου τυπόνομεν τώρα τον Δ' τόμον· τοῦ Πλουτάρχου εἶμαι εἰς τὸν πίνακα τοῦ Ε'. Ἐπροφασίσθην τὴν ἐξοχὴν διὰ νὰ ἀποφορτισθῶ τὸ ἀνόητον ἀρχοντόπουλον. Τὸν ἐρχόμενον ὅμως Ἰούλιον εἶμαι εἰς ἀνάγκην νὰ μετοικήσω μὴν ἔχων πλέον ποῦ νὰ θέσω τὰ βιβλία μου· ὅθεν ἐνοικίασα κατοικίαν πλησίον τοῦ Λουξεμβούργου, βλέπουσαν εἰς αὐτὸ τὸ Λουξεμβοῦργον, διὰ κἂν νὰ ἔχω εἰκόνα ἐξοχῆς, ἂν δὲν ἔχω ἐξοχήν. Δὲν οἰκουρῶ τὰς ἑορτάς, μηδὲ τὰς ἄλλας ὅλας ἡμέρας μετὰ τὸ γεῦμα· ἀλλὰ πόσαι εἶναι ἐδῶ αἱ καλαὶ διὰ περίπατον ἡμέραι!

Κάμνεις καλὰ νὰ μὴ γίνεσαι ἀπολογητής μου πρὸς τοὺς Ζ. Ἄφες ἐμὲ νὰ πολεμῶ μ' αὐτούς, ἐπειδὴ ἡ κακή μου τύχη μ' ἔμπλεξε μὲ αὐτούς.

Ὁ Κρὴς μήτ' ἔφερε, μήτε θέλει φέρει ἄλλα παρὰ τὰ

1000 φρ. τὰ ὁποῖα ἐπαράδωκα χθὲς εἰς τὸν Μαρτῖνον, ὡς βλέπεις ἀπὸ τὸ ἐδῶ κλεισμένον χειρόγραφόν του.

Σ' ἐζήτησα τὰ 278 : 30 τοῦ Ῥώτα, διότι αὐτὸς μ' ἔγραφε τὴν 10 Μαρτίου, 1812, « Τῶν βιβλίων τούτων τὴν τιμὴν φρ. 278 : 30 ἐπέρασα, κατὰ τὴν θέλησίν σου πρὸς τὸν κοινὸν φίλον, κὺρ Ἀλέξανδρον Βασιλείου εἰς Βιέννην ». Ἡ ἐπιστολή σου μ' ἐφόβισε μὴ ἡ γεροντικη μου μνήμη μὲ κάμνῃ νὰ ζητῶ τὰ πληρωμένα· ὅθεν πέμπων εἰς τὸν Μαρτῖνον τὰ 1000 σου φρ. τὸν παρεκάλεσα νὰ ἐξετάσῃ τὰ διφθέριά του, ἂν μ' ἐπλήρωσε τοιαύτην ποσότητα τὸν Ἀπρίλιον καὶ μῆνας ἀκολούθους τοῦ 1812 ἔτους· καὶ μ' ἀπεκρίθη μὲ τὸν συνήθη βαυναυσικὸν λακωνισμόν, ὅτι δὲν μ' ἐπλήρωσε τὸν Ἀπρίλιον μῆνα. Τώρα δὲν ἐξεύρω τί νὰ κάμω· πιθανὸν ὅμως ὅτι ὁ Ῥώτας εἶναι ὁ λησμονήσας.

Ὑπόφερε ma betise, ἂν ἀναγκάζωμαι καὶ πάλιν νὰ σὲ ζητήσω ἐξήγησιν περὶ τῶν 30 φρ, τοῦ Λ. Ε. διὰ τὸν Κλαυέριον. Τὴν πρώτην καὶ δευτέραν περίοδον μ' ἐπλήρωσεν ὁ Κλ. πρὸς 15 φρ. ἤγουν 30 διὰ τὰς δύο, ἐπειδὴ εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς πρώτης περιόδου ἔγραφεν ὁ Ἠτριαστὴς « πληρόνοντες εἰς κάθε ἀρχὴν τοῦ ἑξαμήνου ἀνὰ γρόσια 7 $^1/_2$ ὅ ἐστὶ 15 διὰ ἕνα ὁλόκληρον χρόνον ». Κατ' αὐτὸ λοιπὸν ἐλογαρίαζα τὰ πρὸς τὸν Κλαυέριον μεταβάλλων τὰ γρόσια εἰς φράγκα. Ἐνδεχόμενον νὰ ἐδίπλωσε τὴν τιμήν· ἀλλ' ἔπρεπε νὰ τὸ φανερώσῃ διὰ νέας ἀγγελίας· χωρὶς ταύτης πῶς ἔχω νὰ ζητήσω 30 φρ. διὰ μίαν (τὴν τρίτην) περίοδον ; Δὲν τὸν εἶπα ἀλόμη τίποτε, ἕως νὰ καταλάβω καλὰ τὸ πρᾶγμα. Ὅσα εἰς τὰς προλαβούσας μου σ' ἐσημείωσα λείποντα τετράδια, πλήρωσέ τα, διὰ νὰ τὰ λάβῃς μὲ εὐκολίαν καὶ μὴ τὰ ζητῇς δωρεάν.

Ἡ ἐπιστολὴ τῶν Χίων, τὴν ὁποίαν ἐδῶ κλεισμένην σ' ἐπιστρέφω, μ' ἐπαρηγόρησε, μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι δὲν θέλουν εἰς τὸ ἑξῆς συγχωρήσειν νὰ γίνωνται εἰς τὴν πατρίδα των τοιαῦται ἀνομίαι ἀτιμάζουσαι περισσότερον αὐτούς, παρ' ἐμέ. Εἶναι ἀληθινά, πρᾶγμα γελοῖον, νὰ μάθωσι τὰ φωτισμένα τῆς Εὐρώπης ἔθνη, ὅτι τοὺς ὁποίους ἐγὼ ὑπερύψωσα παρὰ τοὺς ἄλλους Γραικοὺς (εἰς τὸ περὶ τῆς νῦν καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος συνταγμάτιον) εἶναι τῶν ἄλλων ἀσυγκρίτως χειρότεροι· καὶ ἐμὲ μὲν ἀντὶ νὰ ἐλέγξωσιν ὡς ψευδεγκωμιαστήν, θέλουν συγχωρήσειν, ἴσως δὲ καὶ ἐπαινέσειν, ἀποδιδοντες εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ζῆλον μου, τὴν σπουδὴν νὰ κρύψω ὅσον εἶναι δυνατὸν ὁ ταλαίπωρος τῆς ταλαιπώρου μου πατρίδος τὰς ἀοχημίας. Ἀλλὰ αὐτοὺς πῶς μέλλουν νὰ τοὺς κρίνωσιν; ἢ ὡς ἀχαρίστους, ἐπειδὴ εἰς αὐτῶν (ὄχι εἰς ἄλλων) τὴν πόλιν κατεσπαράχθη ἀσεβῶς ὁ γέρων ἐγκωμιαστὴς τῆς πόλεώς των, ἢ ὡς τόσον ἀνοήτους, ὥστε ὑποφέρουν νὰ κυβερνῶνται ἀπὸ τοιούτους ἀνθρωπίσκους, ὁποίος εἶναι ὁ Παπαγιακουμῆς καὶ ἄλλοι παρόμοιοι τοῦ Παπαγιακουμῆ, ἀμαθέστεροι καὶ ἀπ' αὐτοὺς τῶν φωτισμένων ἐθνῶν τοὺς ὑδροφόρους καὶ ξυλοφόρους. Ὡς ἀθλία Ἑλλάς! ἀπὸ τὸν Δημοσθένην εἰς τὸν Παπαγιακουμῆν. Τοῦτο εἶναι « Ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους! »

Καῦσε τὴν παροῦσαν ἐπιστολήν.

172.

28 Ἀπρίλιος 1813.

Τὰς τέσσαρας προλαβούσας σελίδας δὸς εἰς τὸ πῦρ. Μόνων τῶν ἑξῆς ἔχεις χρείαν.

Περὶ τὴν 20ην τοῦ παρόντος ἔπεμψα διὰ τοῦ Allais πρὸς τὸν Franck, διὰ νὰ ὁδώσῃ ἐκεῖθεν πρὸς σὲ Παλίον μικρὸν περιέχον.

8 τέσσαρα σώματα τοῦ βιογραφικοῦ λεξικοῦ.

1 Esprit de Sophie Arnould.

1 Du commandement de la Cavalerie Γραικογαλλικόν, σὲ τὸ πέμπει ὁ Courier.

3 τρία σώματα τοῦ τρίτου τόμου τοῦ Στράβωνος, τὰ δύο δεμένα διὰ σέ, καὶ τὸν ἀδελφὸν Πασχάλιον, τὸν ὁποῖον ἀσπάζομαι. Τὸ σκεπασμένον μὲ χάρτωνα πέμψε παρ' ἐμοῦ πρὸς τὸν Ἀναστ. Ζωσιμᾶν.

1 Πακέτον ἐφημερίδας τοῦ χειμερίου τριμήνου, εἰς τὰς ὁποίας ὑπεγράφθην, μὴ δυνάμενος νὰ τὰς ἀναγινώσκω ἔξω διὰ τὸ ψύχος· ἐπειδὴ εὑρίσκονται εἰς αὐτὰς (ἀχρήστους πλέον εἰς ἐμὲ) ἀξιόλογά τινα κεφάλαια σπαρμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἴσως ἡ ἀνάγνωσίς των θέλει σ' ἀρέσειν.

1 Πακέτον Ν τοῦ Βάμβα περιέχον τὴν μέλλουσαν νὰ τυπωθῇ εἰς τὸν Λ. Ε. διατριβήν του, ὡς βλέπεις ἀπὸ τὰς ἐδῶ κλεισμένας ἐπιστολάς του δύο, ἀπὸ τὰς ὁποίας τὴν μίαν θέλεις δώσειν εἰς τὸν ἐκδότην τοῦ Ἑρμοῦ ὁμοῦ μὲ τὴν διατριβήν.

8 Cours de litterature par Laharpe εἰς 8 τομίδια.

Διὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο σύγγραμμα τοῦ Laharpe σὲ ἐχρέωσα μὲ τὰ δετικὰ. 30.80
Εἰς αὐτὰ πρόσθες καὶ τὰ παλωτικὰ τὰ ἐξοδευθέντα ἀπὸ τὸν Allais. 6.50
37.30

Δὲν μ' ἔφερεν ἀκόμη τὴν δαπάνην διὰ τὴν Ἐγκυκλοπ. ἀποθήκην, καὶ τὴν Βρεττανικὴν βιβλιοθήκην. Ἀλλὰ τίς σ' ἐζήτησε τὸν Laharpe; θέλεις εἰπεῖν. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἔλαβεν ἐδῶ ὑπόληψιν (καὶ ὑπόληψιν ἀξίαν) κλασσικοῦ συγγράμματος φιλολογίας. Ἀλλ' ἦτο εἰς 19 χονδροὺς τόμους, καὶ ἑπομένως πολύτιμον· ὁ Auger (ἀπὸ τοὺς εὐδοκιμοῦντας ἐδῶ τὴν σήμερον) τὸ ἐσύντεμεν εἰς 8, φυλάξας ὅλα τὰ οὐσιώδη καὶ ἄξια εἰδήσεως, καὶ περικαθαρίσας πολλὰ περιττὰ καὶ ἀντιφιλοσοφικά, ἐπειδὴ ὁ ταλαίπωρος Laharpe ἔγινεν εἰς τὸ γῆράς του Καπουκῖνος. Τὸ ἠγόρασα δι' ἐμὲ καὶ ἡ ἀνάγνωσίς του μ' εὐχαρίστησε τόσον, ὥστε ἠγόρασα καὶ δεύτερον σῶμα διὰ σέ, καὶ τρίτον διὰ τὸν Ῥώταν. Ἔχει παρατηρήσεις πολλὰς κρίσεως καὶ *γούστου* γεννήματα, καὶ τοιαύτας, ὁποῖαι προσαρμόζονται εἰς ὅλας γενικῶς τὰς γλώσσας καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τέχνην τοῦ γράφειν, εἰς ἡμᾶς μάλιστα ἀναγκαῖαι τοὺς *φκιάστας* τῆς γλώσσης. Θεωρεῖ τὴν φιλολογίαν γενικῶς ἀρχίζων ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας καὶ Ῥωμαίους, καὶ τελευτῶν εἰς τοὺς Γάλλους. Καὶ εἰς μὲν τὰ περὶ Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, ἡ ἀνάγνωσις χρειάζεται προσοχήν, ὅτι ἀγνοοῦσεν ὁ Laharpe τὴν Ἑλληνικὴν καὶ ἡ εἰς τὴν Λατινικὴν γνῶσίς του, ἦτον ὄχι πολλὰ ἀκριβής. Εἰς δὲ τὰ περὶ Γάλλων ἔχει θαυμαστὰς καὶ λεπτολόγους ἀνιχνεύσεις περὶ τῆς τέχνης τοῦ γράφειν, στολισμένας μὲ

πολλὰ ἀνέκδοτα περιεργίας ἄξια. Ἀνάγνωσέ το λοιπὸν μὲ προσοχὴν καὶ ὕβριζέ με. Εἶχα σκοπὸν νὰ ἀγοράσω μίαν δωδεκάδα, νὰ σὲ τὰ στείλω διὰ λογαριασμόν μου· ἀλλ' ἐφοβήθην μὴ δὲν πωληθῶσι. Ὡσαύτως ἐμποροῦσα νὰ ἀγοράσω ἀπὸ τὸν τυπογράφον, καὶ μίαν ἑκατοστὴν τῆς μεταφράσεως τοῦ Courier *Du commandement de la cavalerie* μὲ τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον τοῦ Ξενοφῶντος πρὸς 45 σολδία τὸ σῶμα ἀστίχωτα. Ὅταν τὸ ἀναγνώσῃς, εἰπέ με τὴν γνώμην σου.

Εὑρίσκεις ἐδῶ κλεισμένην καὶ ἄλλην ἐπιστολὴν πρὸς τὸ ἀρχοντόπωλον· ὅσοι ἔχουν νὰ τὸν γράψωσι, κατευθύνονται τώρα εἰς ἐμὲ τὸν καπικεχαγιάν του.

Ἐγέλασα πολὺ μὲ τὸ *Ζῶον λογικὸν* (Ζ. Λ.) τοῦ Κ. Εὐτυχία ὅτι δὲν ἦτο Ζ. Α.

Περὶ δὲ τῆς βιβλιοθήκης τῶν Χίων πρέπει νὰ γένῃ ἀπόφασις, καὶ συνθήκη ἀμοιβαία διὰ τὸν κίνδυνον μὴν ἀγοράσωμεν διπλᾶ σώματα βιβλίων. Παρισίου (ἐνθυμοῦ καὶ σημείωσέ το καλὰ) λοιπόν, Στρασβούργου, Γενέβας, Βασιλείας καὶ Φραγκοφορτίου ἐκδόσεις ἀρχίζω νὰ τὰς προμηθεύσω, εὐθὺς ὅταν λάβω τὴν ἀπόκρισιν τῆς παρούσης.

Ἂς τελειώσω τὴν ἐπιστολὴν μὲ τὸ ἀπὸ τ' ὀποῖον ἔπρεπε νὰ τὴν ἀρχίσω. Μ' ἐκαταζάλισες μὲ τὴν μελετωμένην εἰς Πετρούπολιν μετοικεσίαν. Πρέπει βέβαια νὰ σ' ἐκίνησεν εἰς τοῦτο μεγάλης ὠφελείας προσδοκία ἑνωμένη μὲ τὴν βεβαιότητα, ὅτι δὲν θέλει βλάψειν τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων σου ἡ εἰς τὰ ἄγρια βορεινὰ μέρη μετάβασις. Ἂν καὶ πολὺ λυποῦμαι τὸν περισσότερον μακρυσμόν σου ἀπ' ἐμοῦ, ἡ λύπη μου ὅμως ἤθελεν εἶσθαι ἀπαρηγόρητος, ἐὰν εἶχα τὴν παραμικρὰν ὑποψίαν, ὅτι τὰ ἀγαπητά σου τέκνα θέλουν παιδευθῆν ἐκεῖ, παρὰ ὅπου

νῦν εὑρίσκεσαι, χειρότερα. Ἀλλὰ μὲ συγχωρεῖ τοιαύτην ὑποψίαν ἡ φρόνησίς σου, καὶ ἡ πατρικὴ πρὸς αὐτά σου στοργή; καὶ εἶναι δυνατὸν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον νὰ προκρίνῃ τὸ κέρδος ἀπὸ τὴν ὀρθὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων του; Δὲν ἐξεύρω τί νὰ εἴπω μηδὲ τί περὶ τούτου νὰ συλλογισθῶ, εὑρισκόμενος εἰς ἄγνοιαν καὶ τῆς καταστάσεώς σου καὶ τοῦ πόσον μέλλει νὰ βελτιώσῃ τὴν κατάστασίν σου ἡ νέα αὕτη ἐπιχείρησις. Μ' ὅλον τοῦτο, ἂν ἦναι δυνατὸν νὰ εὕρῃς αὐτοῦ τὰς αὐτὰς ὠφελείας, χωρὶς νὰ μετακινηθῇς ἀλλοῦ, πίστευσόν με πολλὰ καλὸν εἶναι τοῦ Θεόγνιδος τὸ παράγγελμα·

Οὐ χρὴ κιγκλίζειν ἀγαθὸν βίον, ἀλλ' ἀτρεμίζειν·
Τὸν δὲ κακὸν κινεῖν ἕς τ' ἂν ἐς ὀρθὰ βάλῃς.

Περὶ δὲ τῶν ἐμῶν, ἐὰν στοχάζεσαι ὅτι ὠφελιμώτερον εἶναι νὰ τὰ βάλῃς εἰς τὴν ἐπιχείρησιν, κάμε το. Πλοῦτον δὲν ὀρέγομαι· ἀσφάλειαν ἐπιθυμῶ περὶ τῆς μελλούσης ὀλίγης μου ζωῆς. Διότι, ἂν με συμβῇ καμμία ἀποπληξία, ἢ τύφλωσις ὀφθαλμοῦ (ἄρχισαν καὶ αὐτοὶ νὰ ἀμβλύνωνται) μένω πλέον μὲ τὴν αὐτοκρατορικὴν σύνταξιν 2000 φρ. ἀπὸ τὴν ὁποίαν πληρόνω 800 φρ. ἐνοίκιον καὶ 450 ὑπηρέτην. Ἡ μετοικεσία μου μέλλει νὰ μοῦ δαπανήσῃ ὑπὲρ τὰ 300 φρ. Σὲ λέγω καὶ τοῦτο, φίλε, Δὲν ἐμπορεῖς νὰ στοχασθῇς πόσον μοῦ τρώγει τὴν καρδίαν ἡ ἐνόχλησις τῶν Ζ. καὶ ἡ ἀπορία των ὅτι δὲν κάμνω πολλοὺς τόμους κατ' ἔτος. Διὰ νὰ ἐλευθερώσω τὸ ἀσθενές μου γῆρας ἀπ' αὐτούς, σκοπὸν ἔχω νὰ ἀποβάλω καὶ αὐτὰ τὰ διδόμενα παρ' αὐτῶν, χωρὶς νὰ ἀποβάλω τὴν ἐξακολούθησιν τῆς βιβλιοθήκης, ἢ νὰ ἐξαλείψω τὸνομά των ἀπ' αὐτήν. Πολὺς καιρὸς ἀποῦ ἀκούεις τὰς μωρολογίας μου, καὶ ἴσως ἀκόμη δὲν ἐγνώρισες πόσον εἶμαι

ἀνυπόμονος, ὄχι δουλείας (τὴν ὁποίαν οὐδεὶς τίμιος πρέπει νὰ ὑπομένῃ) ἀλλὰ τῆς παραμικρᾶς ἐνοχῆς ἢ ἐξαρτήσεως· ἡ ἀνυπομονησία αὕτη μὲ στερεύει 3000 ἐτήσια φρ. τοῦ κράτους διὰ τὸν Στράβωνα. Εὐθὺς ὅταν μοῦ ἀπαιτηθῇ τι ὡς χρέος, ἀποξυλόνομαι, νεκρόνομαι ὅλως. Διὰ ταῦτα, κάμε περὶ τῶν χρημάτων μου ὡς κύριος πληρεξούσιος, ὅ,τι θέλεις, καὶ ὅπως θέλεις.

Τελειόνοντος τὴν ἐπιστολὴν δὲν μοῦ ἐβάσταξεν ἡ ψυχὴ νὰ σὲ τυραννῶ μὲ τὴν περιεργίαν σου τί μ' ἔγραψε καὶ τί τὸν ἀπεκρίθην. Ἰδοὺ λοιπὸν ἡ ἐπιστολή του, μὲ τὸ σχέδιον τῆς ἀποκρίσεώς μου. Σὲ τὰς πέμπω μὲ ταύτην τὴν συνθήκην, ὄχι μόνον νὰ μὲ τὰς στείλῃς ὀπίσω, ἀλλὰ μήτε νὰ τὰς κοινωνήσῃς εἴς τινα, μήτε νὰ τὰς ἀντιγράψῃς, μήτ' εἰς κἀνένα νὰ σὲ φύγῃ κἀνένας λόγος, ἀρκετὸς νὰ δώσῃ ὑποψίαν, ὅτι σ' ἔγραψα περὶ τούτου. Ὑγίαινε!

Τὸ διὰ σὲ σῶμα τοῦ Laharpe ἠναγκάσθην νὰ στιχώσω, διὰ τὴν ὑποψίαν, μὴν ἔχῃ τι ἐλάττωμα, ὡς εἶχε τὸ ἰδικόν μου, εἰς τὸ ὁποῖον φύλλον ἦν ἦτο φαγωμένον.

173.

12 Μαΐου 1813.

Φίλε χαῖρε!

Ἔχω τῆς 24 Ἀπριλίου τὴν ἐπιστολήν σου· ἀλλὰ δὲν εἶναι περὶ ταύτης ὁ λόγος σήμερον, ἐπειδὴ προσμένω τὴν

παρὰ σοῦ εἰς τὴν τελευταίαν μου ἀπόκρισιν, διὰ νὰ φροντίσω τὰ ἐκ Παρισίων βιβλία.

Ὑπόθεσιν ἔχει ἡ παροῦσα ταύτην μόνην· εἰς τὸν πέμπτον τόμον τῶν Βίων Πλουτάρχου τελειόνω τοὺς αὐτοσχεδ. στοχασμοὺς μὲ τὰ ἑξῆς λόγια.

« Μόλις ἐτελείωσα τοὺς ὀλίγους τούτους αὐτοσχεδ. » στοχ. καὶ μοῦ ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν νὰ ζητήσω διὰ τῆς » ἑξῆς ἀγγελίας ἀπ' ὅλους τοὺς σοφοὺς τῆς Εὐρώπης, » ἐκείνους μάλιστα, ὅσοι καταγίνονται εἰς ἐκδόσεις Ἑλ- » ληνικῶν ἢ Ῥωμαίων συγγραφέων, πρᾶγμα καὶ εἰς τὴν » Ἑλλάδα ὠφέλιμον, καὶ πολλῆς δόξης αἴτιον εἰς αὐτούς».

Ἀκολουθεῖ ἡ ἀγγελία.

« Ὦ φιλέλληνες σοφοὶ τῆς Εὐρώπης, οἱ κάτοικοι τῆς » νήσου Χίου, ἀφοῦ ἔδωκαν πολλῶν ἄλλων καλῶν παρα- » δείγματα εἰς τοὺς ὁμογενεῖς των, ἀπεφάσισαν ν' αὐξή- » σωσι τὴν βιβλιοθήκην τοῦ γυμνασίου των, καὶ νὰ τὴν » καταστήσωσιν αὐτοὶ πρῶτοι δημόσιον βιβλοθήκην, κοι- » νὴν ὄχι μόνον εἰς τοὺς κατοίκους τῆς νήσου, ἀλλὰ καὶ » εἰς τοὺς παρεπιδημοῦντας εἰς αὐτὴν ὁμογενεῖς ἢ ἀλ- » λοφύλλους σπουδαίους ἄνδρας. Οἱ φιλέλληνες Χῖοι κα- » τέβαλαν ἀργυρίου ἱκανὴν ποσότητα, διὰ νὰ προμηθεύ- » σωσι τὰ χρειαζόμενα βιβλία. Καταγόμενος ἀπὸ τὴν » νῆσον ταύτην, Ἄνδρες σοφοὶ τῆς Εὐρώπης, ἔκρινα » χρέος μου, ὄχι μόνον δι' ὠφέλειαν τῆς ἰδίας μου πα- » τρίδος, ἀλλὰ πλέον ἀκόμη προθυμούμενος νὰ δείξω εἰς » αὐτήν, πόσον τιμᾶτε τὴν παιδείαν καὶ τοὺς ἀγαπῶντας » αὐτήν, νὰ σᾶς παρακαλέσω ὅλους ταπεινῶς, διὰ τὴν » ἀγάπην τῶν ὁποίων λατρεύετε **Μουσῶν**, νὰ στέλλετε » δωρεὰν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Χίου ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς

» τὸ ἑξῆς ἓν σῶμα ἕκαστος ἀφ' ἑκάστου Ἑλληνικοῦ, ἢ
» ἢ Λατίνου ποιητοῦ ἢ συγγραφέως ἔκδοσιν. Τοιαύτης
» δωρεᾶς καταλαμβάνετε καλά, Ἄνδρες σοφοί, ποῖον
» θέλει εἶσθαι τὸ ἀποτέλεσμα. Ἡ Ἑλλὰς ὅλη θέλει ἐνι-
» σχυθῆν εἰς τὸ ὁποῖον ἄρχισε νὰ τρέχῃ στάδιον τῆς
» ἀναγεννήσεως αὐτῆς, βλέπουσα, ὅτι οἱ φίλοι τῆς σοφίας
» Εὐρωπαῖοι μόλις ἔμαθον τὴν εἰς τὰ καλὰ κίνησιν αὐ-
» τῆς, καὶ προθυμοῦνται φιλανθρώπως νὰ τῆς ταχύνωσι
» τὸν δρόμον· μόλις ἠκούσθη, ὅτι ἄναψαν οἱ Ἕλληνες
» τῆς παιδείας τὸν λύχνον, καὶ οἱ φίλοι τῶν φώτων
» Εὐρωπαῖοι πέμπουν εἰς αὐτὴν πολλὰς λαμπάδας ἀναμ-
» μένας· μόλις ἔγινε γνωστὸν ὅτι οἱ ἀπόγονοι τοῦ σοφω-
» τέρου μεταξὺ τῶν παλαιῶν ἐθνῶν κοπιάζουν ν' ἀνα-
» λάβωσι τὰς προγονικὰς ἀρετάς, καὶ οἱ φίλοι τῆς ἀρε-
» τῆς Εὐρωπαῖοι ἐλαφρύνουσι καὶ παρηγοροῦσι τοὺς κό-
» πους των. Τοιοῦτον ἔργον, Ὦ σοφοὶ τῆς Εὐρώπης,
» εἶναι φανερὸν ὅτι θέλει σᾶς δοξάσειν μεγάλως· συγχω-
» ρήσατέ με ὅμως νὰ σᾶς δείξω, ὅτι καὶ θέλει σᾶς ὠφε-
» λήσειν. Οἱ πολῖται τῆς Χίου εἶναι ἱκανοὶ νὰ πληρώ-
» σωσι τὰς σοφὰς καὶ πολυτίμους ἐκδόσεις σας· καὶ τὸ
» γένος τὸ Ἑλληνικὸν ἁπλῶς ἔχει σήμερον ὁμογενεῖς βοη-
» θοὺς πολλούς. Ἀλλ' ἢ σεῖς, ἢ κἀνεὶς ἀπὸ τοὺς συγ-
» γενεῖς ἢ φίλους σας, ἐνδεχόμενον νὰ ἔλθετε εἰς πόθον
» νὰ περιέλθητε τὴν Ἑλλάδα, τῆς ὁποίας τῶν μεγάλων
» ἀνδρῶν τὰ συγγράμματα ἔγιναν μέγα μέρος τῆς εὐδαι-
» μονίας σας. Εἰς ὅλους σᾶς εἶναι γνωστὴ ἡ ἀδυναμία
» τῶν περιηγητῶν νὰ φέρωσι μετ' αὐτῶν πολλὰ βιβλία,
» ἀναγκαῖα εἰς σοφὴν καὶ καρποφόρον συγγραφὴν περιη-
» γήσεως· ὅλοι σεῖς ἠκούσατε πολλάκις τὰ παράπονα
» τῶν περιηγητῶν, ὅτι δὲν εὑρίσκουσι βιβλία εἰς τὴν

» Ἑλλάδα. Τὰ παράπονα ταῦτα θέλουν παύσειν εἰς τὸ
» ἑξῆς διὰ μόνης τῶν Ἑλλήνων τῆς προνοίας, ἀλλ' εἶναι
» ὠφέλιμον καὶ εἰς σᾶς νὰ ταχύνετε τὴν παῦσιν αὐτῶν
» μὲ τὴν ὁποίαν ἀπὸ σᾶς ζητῶ ἐλαφρὰν συνεισφοράν.
» Συλλογίσθητε πόσην χαρὰν ἤθελεν αἰσθανθῆν ὅστις ἀπὸ
» σᾶς τυχὸν ἐπιδημῶν εἰς τὴν Χίον, εὕρῃ πρόχειρον ὅ,τι
» ἤθελε ζητήσειν βιβλίον· πόσην, ἐὰν εὕρῃ καὶ τὄνομά
» του γραμμένον εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου· πόσην, ὅταν
» ἴδῃ καὶ τοὺς κατοίκους νὰ τὸν περιποιοῦνται πλέον
» παρ' ἄλλους ὡς εὐεργέτην τῆς πόλεως, ὡς φίλον τῆς
» Ἑλλάδος ὅλης ἀληθινόν. Εἶμαι βέβαιος, Σοφοὶ ἄνδρες
» τῆς Εὐρώπης, διὰ τὴν ὁποίαν ἔχετε εἰς τὴν ἐξάπλωσιν
» τῆς παιδείας προθυμίαν, ὅτι ὄχι μόνον θέλετε μετὰ
» χαρᾶς τελέσειν τὸ ἔνδοξον καὶ ὠφέλιμον ἔργον τοῦτο,
» ἀλλὰ καὶ αὐτάς σας τὰς Ἀκαδημίας θέλετε παρακι-
» νήσειν νὰ στέλλωσιν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Χίου τὰ
» σοφά των ὑπομνήματα. Μικρὰ δαπάνη εἶναι εἰς Ἀκα-
» δημίαν ὁλόκληρον ἡ δαπάνη ἑνὸς σώματος ὑπομνημά-
» των· ἀλλ' ὁ ἐξ αὐτῆς ἔπαινος εἶναι μέγας, καὶ ἡ μνήμη
» ἀνεξάλειπτος. Τῆς συστάσεως τῶν Ἀκαδημιῶν ὁ σκο-
» πὸς εἶναι τῶν φώτων ἡ προκοπὴ καὶ διάδοσις· ἐκεῖναι
» μόναι αἱ Ἀκαδημίαι εἶναι ἐπαίνου ἄξιαι, ὅσαι δὲν ἀμε-
» λοῦσι τίποτε ἀφ' ὅσα φέρουσιν εἰς τοῦτον τὸν σκοπόν.

« Ὅσοι ἀπὸ σᾶς, φιλέλληνες σοφοὶ τῆς Εὐρώπης θε-
» λήσετε νὰ δείξετε μὲ τὴν πρὸς τοὺς νέους Ἕλληνας
» φιλανθρωπίαν, τὴν διὰ τὰς εὐεργεσίας τῆς παλαιᾶς Ἑλ-
» λάδος εὐγνωμοσύνην σας, πρέπει νὰ γράφετε εἰς τὴν
» πρώτην σελίδα τοῦ πεμπομένου δώρου τὄνομά σας μὲ
» ταύτας τὰς λέξεις, *Δῶρον τοῦ . . . εἰς τὴν δημόσιον*
» *βιβλιοθήκην τῆς Χίου*, καὶ οὕτω νὰ τὸ πέμπετε ἐλεύ-

» θερον ἀπ' ἀγώγιον εἰς τὴν Αὐστριακὴν Βιέννην πρὸς
» τὸν ἐντιμότατον πραγματευτὴν Ἀλέξανδρον Βασιλείου
» (ἐπιγράφοντες εἰς τὸ πεμπόμενον, A Mons. Alexandre
» Basili à Vienne en Autriche) διὰ νὰ τὸ στέλλῃ
» ἐκεῖθεν εἰς Χίον. Ἐκεῖ κατευοδωθὲν τὸ δῶρον λαμβά-
» νοντες οἱ ἐπιστάται ἔχουν χρέος νὰ καταγράφωσι τὄνομά
» σας καὶ εἰς τὸ κατάστιχον τῆς βιβλιοθήκης. »

Ἀπόκρισιν ἀνυπέρθετον, νὰ ζήσῃς! ἂν κρίνῃς συμφέρουσαν, ἢ ὄχι, τὴν τοιαύτην ἀγγελίαν. Ὑγίαινε!

174.

4 Ἰουνίου 1813.

Ἀλέξανδρε φίλε μου, ἀσπάζομαί σε.

Σὲ γράφω ὡς ἀναβιώσας. Ἡ ἀῤῥωστία ἦτον ὀλιγοχρόνιος, μόνον 24 ὡρῶν πυρετὸς ἀρθριτικός, ἀλλὰ τόσον σφοδρός, ὥστε εἶναι σήμερον ὑπὲρ τὰς τρεῖς ἑβδομάδας ἀποῦ ἀργῶ, μὴ δυνάμενος νὰ ἀσχοληθῶ εἰς τίποτε σπουδαῖον. Πρώτη εἶναι ἡ παροῦσα ἐπιστολή, ἥτις μοῦ βάλλει τὸν κάλαμον εἰς τὰς χεῖρας, διὰ νὰ ἀποκριθῶ εἰς τὰς δύο σου ἐπιστολὰς 13 καὶ 22 Μαΐου, καὶ μίαν πρὸ αὐτῶν 24 Ἀπριλίου.

Πρέπει πρὸ πάντων νὰ σὲ εἴπω, διὰ νὰ προσέχῃς εἰς τὸ ἑξῆς, ὅτι ἡ 13 Μαΐου ἦτο, φίλε, ὅλη σπασμένη ἀπὸ τὸ ἓν μέρος, ὥστε εἶναι παράδοξον ὅτι δὲν ἐξεχύθησαν

τόσα διάφορα χαρτίων κομμάτια· ἀπὸ τὸ ἡμεροδρομεῖον ἔγραψαν ἐπάνω, arrivée dans cet état au bureau. Ἄλλην φορὰν λοιπὸν μεταχειρίζου χαρτίον ἰσχυρότερον διὰ τὸ κάλυμμα.

Εὐθὺς ἔδωκα εἰς τὸν τύπον τὸ λεῖπον τῶν Αὐτοσχ. στοχ. προσθέσας καὶ ὅσα ἔκρινες εὔλογον νὰ προστεθῶσι περὶ τῆς διαμονῆς καὶ διαρκείας τῶν Χίων συστημάτων, καὶ τὄνομα τοῦ Στ. Ῥοδοκανάκη.

Πρᾶγμα παράδοξον, ὅτι δὲν εὑρίσκω εἰς τὴν μνήμην μου συναλλαγματικὴν 278 φρ. 30 σταλμένην ἀπὸ σὲ πρὸς τὸν Μαρτῖνον δι' ἐμέ. Ὅπως ἂν ἦναι, δὲν ἐτόλμησα νὰ τὸν ἐρωτήσω, ἐπειδὴ μάλιστα μέλλει νὰ φανερωθῇ τὸ πρᾶγμα, ὡς λέγεις, ἀπὸ τὸν ὁποῖον θέλει πέμψειν ὁ Μαρτῖνος πρὸς τοὺς Ῥάλλιδας λογαριασμόν. Ἂς προσμείνωμεν λοιπόν, ἕως νὰ καθαρισθῇ τὸ πρᾶγμα αὐτόθεν. Ὡς τόσον παρὰ τὰ 81 : 40 καὶ 37: 30, κατάγραψε ἀκόμη εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ μου φρ. 50 διὰ χρόνον ἕνα Magasin Encyclopedique, καὶ 63 : 60 διὰ χρ. ἕνα τῆς Bibliotheq. Brittanique. Ἔτι φρ. 48 διὰ τέσσαρα σώματα τοῦ Βιογρ. Λεξικοῦ, τὰ ὁποῖα ἐπρόφθασεν ὁ Allais πρὸς τὸν Franck διὰ νὰ τὰ προσθέσῃ εἰς τὸ προσταλμένον πακέτον. Πρόσθες ἀκόμη εἰς τὸ ἔχειν μου φρ. 5 : 50 διὰ τὸν ἕκτον τόμον de la Litterature Italienne, τὸν ὁποῖον κρατῶ ἐδῶ, ἕως νὰ εὕρω ἀφορμὴν ἀποστολῆς.

Εἰς δὲ τὸ χρέος μου γράψε φρ. 8 διὰ δύο Βεκκαρίας δεμένους, καὶ φρ. 65 διὰ 5 σώματα Ἡλιοδώρου πωλημένα ἀπὸ τὸν Allais, ἂν δὲν σ' ἐμήνυσα νὰ τὰ γράψῃς διότι δὲν ἐνθυμοῦμαι.

Παρὰ τὰ 81 : 40 τοῦ Ῥώτα, τὸν ἔστειλα μετέπειτα

καὶ ἄλλα βιβλία διὰ τοῦ φίλου του (δυσανάγνωστον τὸ ὄνομα) διὰ φρ. 17 : 60 · τὰ ὁποῖα, ἂν καὶ δὲν τὸν γράφω περὶ αὐτῶν, ἐνδεχόμενον νὰ σὲ πέμψῃ ὁμοίως. Ὅθεν παρακαλῶ σε, ἂν δὲν τὰ ἔλαβες, πρόφθασε νὰ τὸν παρακαλέσῃς ἐκμέρους μου, νὰ μὲ τὰ στείλῃ τὸν ἐρχόμενον Σεπτέμβριον εἰς συκοστάφιδα τῆς Σμύρνης. Ἂν ὅμως τὰ ἔλαβες, παρακαλῶ σε πάλιν νὰ σιωπήσῃς, διὰ τὸν φόβον τῶν δώρων. Δός τον ἐνταυτῷ τὴν εἴδησιν καὶ τῆς τὸν ἐρχόμενον Ἰούλιον μετοικεσίας μου εἰς τὴν rue de Madame N° 5 près du Luxembourg.

Ἂς μὲ συγχωρήσῃ καὶ ὁ Μινωΐδης, ἂν δὲν τὸν γράφω. Ἡ κατάστασίς μου ἀπαιτεῖ νὰ οἰκονομῶ ὅσας ὁ πυρετὸς μ' ἀφῆκεν ὀλίγας δυνάμεις, διὰ νὰ μὴν ἐξανακυλίσω ὁ ταλαίπωρος τώρα μάλιστα εἰς τὸν καιρὸν τῆς πολυπόνου καὶ πολυφροντίστου μετοικεσίας μου. Κατ' εὐτυχίαν, ἢ κατὰ δυστυχίαν, εἶχα συντάξειν ὀλίγους τινὰς αὐτοσχεδίους στοχασμοὺς διὰ τὸν πέμπτον τόμον τοῦ Πλουτάρχου, οἱ ὁποῖοι τώρα τυπώνονται· ἀλλέως μηδ' αὐτοὺς δὲν ἤθελα εἶσθαι εἰς κατάστασιν τώρα νὰ γράψω. Λέγω, *κατὰ δυστυχίαν*, ὅτι ἐνδεχόμενον νὰ μὲ προξενήσωσι καὶ αὐτοὶ νέας ζάλας. Θέλω σὲ στείλειν τὸ καθαρὸν τετράδιον, ὅταν μ' ἔλθῃ ἀπὸ τὸν τυπογράφον.

Ἐξήγησέ με τὸν Κοδρ. καὶ τὸ περὶ τῶν ὡρῶν τῆς ἡμέρας σύγγραμμά του· ὅλα ταῦτα εἶναι, φίλε, δι' ἐμὲ αἰνίγματα. Πρώτην φορὰν τἀκούω τώρα.

Πρὸς τὸν Μουστοξίδην ἔστειλες κατὰ καιρὸν τὴν ἀκολουθίαν τῆς Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης, ὡς σ' ἔγραφα; Τί μὲ βασανίζει καὶ αὐτὸς ζητῶν διὰ φίλων δὲν ἐξεύρω (ἴσως μηδ' αὐτὸς δὲν ἐξεύρει) τί; Ἐὰν τὸν λείπῃ ὁ τέταρτος τόμος Πλουτάρχου, στεῖλέ τον νὰ ζήσῃς πρὸς αὐτόν. Ὁ

ἀπὸ Παυΐας Σχ. μὲ ζητεῖ καὶ αὐτὸς τὴν Ἑλλ. βιβλ. διότι (λέγει) ἐχάρισεν τὴν ὁποίαν εἶχε ! ! ! Μήτ' ἀπεκρίθην, μήτ' ἀποκρίνομαι εἰς τοιαῦτα νόστιμα ζητήματα.

Περὶ τῆς λυπηρᾶς εἰς ἐμὲ μελετωμένης ἀποδημίας σου, ἄλλο δὲν ἔχω πλέον νὰ σὲ εἴπω, πλὴν τὸ ἀπὸ βάθους ψυχῆς **ἀγαθῇ τύχῃ** ! Πότε λοιπόν ; διὰ ποίας ὁδοῦ ; τίν' ἀφίνεις αὐτοῦ διάδοχον τῶν ὑποθέσεών σου, καὶ φροντιστὴν τῶν πρὸς ἄλλους σχέσεων ; Πρὸς τίνα ἔχω νὰ πέμψω τὸν ε' τόμον τοῦ Πλουτάρχου ; Διὰ τίνος μέλλω νὰ σὲ πέμπω εἰς Πετρούπολιν τὰ γράμματά μου ; Ὅπως ἂν ἀποφασίσῃς, φρόντισε κἂν νὰ μὴ κάμῃς τὸ ταξείδιον τὸν χειμῶνα.

Περὶ δὲ τῶν ἐμῶν πάλιν σὲ λέγω, ὅτι εἶσαι κύριος πληρεξούσιος νὰ κάμῃς ὅ,τι κρίνεις ὠφελιμώτερον εἰς ἄνθρωπον πολεμούμενον ἀπὸ τὸ γῆρας καὶ ἀπὸ τὴν ἀρθρίτιδα. Ἡ κατάστασίς μου τὴν σήμερον εἶναι τοιαύτη. Ἄλλη μία ἐπισημασία (accès) ὁμοίαν τῆς ὁποίας ἔπαθα τώρα, θέλει φέρει θάνατον, ἢ παντελῆ τῆς δυνάμεώς μου κατάλυσιν, ὥστε νὰ μὴν ἦμαι πλέον καλὸς διὰ (ἀπερρύη ἡ λέξις, σχισθέντος τοῦ χάρτου συμπληρωτέον πιθανῶς « τίποτε· τὸ πρῶτον). Τὸ εὔχομαι ἀνυποκρίτως, ὡς εὐτυχίαν μου. Ἡ δὲ τῆς δυνάμεως κατάλυσις, ἐὰν ἦναι πολυχρόνιος, κινδυνεύω νὰ καταντήσω εἰς ἔνδειαν τῶν ἀναγκαίων, μὴν ἔχων ἄλλην ἀφορμὴν τοῦ ζῆν παρὰ τὴν Αὐτοκρατορικὴν σύνταξιν τῶν 2000 φρ. ἐκ τῆς ὁποίας πληρόνω 750 φρ. ἐνοίκιον, 450 θεράπαιναν, καὶ 600 πρὸς τὸν Β.

Χθὲς ἑσπέρας (8) ἐρχόμενος ἀπὸ τὸν εἰς Κεραμεικὸν περίπατον εὗρηκα τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 29 Μαΐου, περιέχουσαν τὴν πρὸς τὸν Βολάνην, καὶ τὴν πρὸς ἐμὲ τοῦ . . . . . ὀνόμασέ τον, ὡς θέλεις. Ἡ πρὸς τὸν Βολάνην

ἐστάλθη σήμερον. Ἡ ἄλλη δὲν ἦτον ὁποία νὰ συνεργήσῃ εἰς ἀνάληψιν τῶν δυνάμεών μου, μ' ὅλον τοῦτο, ἐπειδὴ πρὸ πολλοῦ ὑπωπτευόμην ὅτι αὐτοῦ ἔμελλε νὰ καταντήσῃ τὸ πρᾶγμα, ἐγλύκαινα ὅσον δυνατὸν μὲ τὸ μέλι τῆς φιλοσοφίας τὴν προξενηθεῖσαν εἰς ἐμὲ ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν ἀηδίαν. Ἓν μόνον μὲ θλίβει ὅτι δὲν ἐμπορῶ ν' ἀποκριθῶ κατ' ἀξίαν εἰς ἄνθρωπον, ὅστις ἀπὸ φίλον μεταβάλλεται εἰς δεσπότην, καὶ μ' ἐξηγεῖ καταλεπτῶς τὴν φύσιν τοῦ ἔργου μου, καὶ τὸ παραβάλλει μὲ ἄλλα ἔργα, καὶ κρίνει τὴν ἐλαφρότητα καὶ τὴν βαρύτητα αὐτῶν. C' est une véritable insulte! καὶ κατὰ δυστυχίαν πρέπει νὰ τὴν ὑποφέρω, διὰ νὰ μὴ μᾶς μάθωσι καὶ οἱ ἀλλογενεῖς.

Ἐὰν ὅμως δὲν ἐκδικῶμαι φανερῶς τὴν ὕβριν, ἀνάγκη κἂν ἦναι νὰ τὴν παύσω εἰς τὸ ἑξῆς, καὶ καταγίνεται τώρα ἡ ἀσθενής μου κεφαλὴ εἰς τὸ νὰ εὕρῃ τὰ προσφορώτερα μέσα τῆς παύσεως.

Ἂς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὰ βιβλία τῶν Χίων. Φοβεῖσαι λέγεις, τὰς διπλαγορασίας, ἀλλ' ὁ φόβος σου εἶναι, φίλε, μάταιος, ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον εἰς τόσων βιβλίων προμήθειαν νὰ μὴ συμβῇ καὶ διπλαγορασία. Ἀλλ' εἰς Βιβλιοθήκην δημόσιον, ὡς πρέπει νὰ τὴν κάμωσι, διπλοῦν, ἢ καὶ τριπλοῦν βιβλίον τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως δὲν εἶναι ἐλάττωμα. Τὰ περιττὰ πωλῶσιν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Σμύρνης, ἢ καὶ εἰς κἀνένα σπουδαῖον. Τὸ κακὸν εἶναι ὅτι οἱ Χῖοι τοιαῦτα ἀκόμη δὲν καταλαμβάνουσι. Μ' ὅλον τοῦτο ἡ ἄγνοιά των δὲν πρέπει νὰ ἐμποδίζῃ τὸ ἔργον σου. Εἰς τοῦ Λουγδούνου τὰ βιβλία βλέπω τὸν Στέφανον Βυζάντιον τοῦ Pinedo φιορ. 3 καὶ ὑπάγει καλά. ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἀρκεῖ· εἶναι χρεία νὰ ζητήσῃς καὶ τὸν Στέφανον Βυζάντιον τοῦ Βερκελίου (Abrahamus Ber-

kelius) τυπωμένον (ἕνα τόμον) εἰς τὸ Λουγδοῦνον, καὶ παρὰ τοῦτον ἄλλον τόμον τυπωμένον εἰς τὸ αὐτὸ Λουγδοῦνον ἔχοντα τὰς σημειώσεις τοῦ Ὁλστενίου εἰς τὸν Στέφανον (Lucae Holstenii notae et castigationes in Stephanum Byzantium). Οἱ τρεῖς οὗτοι συμπληροῦσι τὸν Στέφανον, καὶ εἶναι ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖοι. Ἐγώ, μὴ δυνηθεὶς νὰ τοὺς ἀποκτήσω, εἶναι τώρα δέκα χρόνοι ἀποῦ μεταχειρίζομαι ἡσύχως τοὺς Στεφάνους τῆς Αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης, ὅπου ἴσως τοὺς ἔχουσι καὶ τετραπλοῦς. Τῶν ὅσα μὲ σημειόνεις ν' ἀγοράσω ἐδῶ, ἔδωκα τὴν σημείωσιν εἰς τὸν βιβλιοπώλην Barrois, διὰ νὰ προσθέσῃ τὰς τιμὰς καὶ ὅταν μὲ τὴν ἐπιστέψῃ, θέλω σὲ φανερώσειν τί ἀγόρασα, καὶ τί ἀφίνω ν' ἀγοράσῃς σύ. Θαυμάζω ὅμως βλέπων εἰς τὴν σημείωσιν ταύτην τὸν Σοφοκλέα τοῦ Brunck, καὶ τὸν Ἐπίκτητον τοῦ Schweighaeuser· ὁ Σοφοκλῆς εἶναι τυπωμένος εἰς τὸ Στρασβούργ, ὁ Ἐπίκτητος εἰς τὴν Λειψίαν, λογίζεται ὅμως καὶ αὐτὸς εἰς τὸ Στρασβοὺργ καὶ διὰ τὸ ὄχι πολὺ διάστημα τῶν πόλεων, καὶ διὰ τὸν ἐκδότην Schw. κατοικοῦντα καὶ διδάσκοντα εἰς τὸ Στρασβούργ. Ἐδῶ κλεισμένην σὲ πέμπω πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν τὴν ὁποίαν καίεις, ἂν σὲ φανῇ περιττή, πέμπεις, ἂν τὴν κρίνῃς ὠφέλιμον. Ὁ Schweighaeuser εἶναι τίμιος γέρων, καὶ ἐμπορεῖ νὰ σὲ ὠφελήσῃ ἄλλοτε, ἂν ὄχι τώρα· ἔπειτα μὲ φαίνεται καὶ εὐκολωτέρα ἐκεῖθεν ἡ μετακομιδὴ τῶν βιβλίων. Ἐμπορεῖς νὰ ζητήσῃς καὶ κατάλογον ἄλλων βιβλίων μὲ τὰς τιμὰς ἀπὸ τὸν ἐκεῖ βιβλιοπώλην, νὰ τὰς παραβάλλῃς μὲ τὰς παρὰ τῶν ἄλλων.

12 Ἰουνίου.

Ἐκράτησα ἕως σήμερον τὴν ἐπιστολήν, διότι ἠθέλησα

νὰ συντάξω καὶ τὴν ὁποίαν ἐδῶ κλεισμένην εὑρίσκεις ἐπιστολὴν εἰς ὄνομά σου, διὰ νὰ τὴν ἀνοίξῃς μετὰ τὴν ἀποβίωσίν μου. Φανέρωσέ με τὴν παραλαβήν της (διὰ νὰ ἀφανίσω τὸ σχέδιον) καὶ φύλασσέ την ἀσφαλῶς. Εἶναι γραμμένη 13 Φεβρουαρίου 1813, ὅτι ἀληθῶς ἀπὸ τότε ἦτο γραμμένη, ἀλλὰ δὲν ἔλαβα καιρὸν ὁ ταλαίπωρος νὰ τὴν βάλω εἰς καθαρὸν καὶ νὰ σὲ τὴν πέμψω. Οἰκονομῶ τὰς ὀλίγας μου δυνάμεις διὰ τὴν μετοικεσίαν, ἥτις μέλλει νὰ μὲ προξενήσῃ καὶ «πόνους πολλοὺς καὶ δαπάνην οὐ σμικράν». Εὐτύχει !

Εἰς τὴν *Φιλολογικὴν πρόσκλησιν* βλέπω *συστηθείσης* Γράφε πάντοτε *συσταθείσης*. *Ἱκανοποίησιν* γρ. *πλήρωσιν*· ἡ Ἱκανοποίησις σημαίνει ἄλλο. *Φθορὰν τοῦ καιροῦ*. ἐδῶ ἐχρειάζετο *δαπάνην* ἢ *τριβήν*. Εἰς τὴν ἀρχὴν γράφεις, *Πρὸς δόξαν του καὶ τοῦ γένους*· ἡ σύνταξις δὲν εἶναι σόλοικος. ἔχει ὅμως κἄν τι τραχὺ καὶ ἀσύνηθες· εἰς ἄλλα τὸ *του* εἶναι καλόν· ἐδῶ διὰ τὴν ἀκόλουθον συμπλοκὴν τῆς δευτέρας γενικῆς, ἔπρεπε *πρὸς δόξαν αὐτοῦ καὶ τοῦ γένους*. Μὴ γελᾷς. Ἂν δὲν ἀποθάνω δὲν ἐλευθερόνεσαι ἀπὸ τὰς τοιαύτας μωρολογίας.

175.

23 Ἰουνίου 1813.

Ἀλέξανδρε φίλε ἀσπάζομαί σε,

Τὰς ἐπιστολάς σου, ἔλαβον, καὶ χθὲς ἑσπέρας τὴν πρὸς τὸν Βάμβαν μὲ τὰς σημειώσεις· ἀλλ' εἶναι ἀδύνα-

τον νὰ σ' ἀποκριθῶ λεπτομερῶς τώρα διὰ τὴν ζάλην τῆς μετοικεσίας. Ὅλα μου τὰ βιβλία εἶναι κατὰ γῆς διὰ νὰ βαλθῶσιν εἰς κιβώτια. Τοῦτο μόνον σὲ λέγω· ἀγόραζε βιβλία καὶ πέμπε, πλὴν τοῦ θησαυροῦ τοῦ Στεφάνου, τοῦ Σκαπούλα, τοῦ μεγάλου Ἐτυμολογικοῦ καὶ τοῦ Διογένους Λαερτίου. Τοῦ Brunck τὰς ἐκδόσεις, ὄχι εἰς Βενετίαν (ὅπου φοβοῦμαι μὴν εἶναι μετατυπώσεις γέμουσαι τυπογραφικῶν σφαλμάτων) ἀλλ' εἰς Στρασβοῦργον πρέπει νὰ τὰς ζητῇς ἐξάπαντος ὡς ἐκείνας τοῦ Schweighäuser, πρὸς τὸν ὁποῖον κάμνεις καλὰ νὰ γράψῃς. Τοῦ Wyttenbach ὁ Πλούταρχος εἰς τόμους 5 καλὸς εἶναι ν' ἀναβαλθῇ κατὰ τὸ παρόν. Ἐδῶ ζητοῦν 360 φρ. δι' αὐτόν, καὶ εἶναι μόνα τὰ ἠθικά, καὶ χωρὶς σημειώσεων. Γράψε το πρὸς τὸν ἀδελφὸν Πασχάλιον, ὅστις κάμνει πολὺ ἀκριβὸν τὸν ἰδικόν μου Πλούταρχον.

Ἀναγγέλλεις Ἑρμῆν Λόγιον διὰ τῆς πόστας· δὲν ἔλαβα ὅμως ἀκόμη τίποτε. Ὑγίαινε.

Τῆς μετοικεσίας ἡ ζάλη μ' ἐμπόδισε νὰ ἐξετάσω τὸν ὁποῖον μὲ πέμπεις διορθωμένον νέον λογαριασμόν.

Ἐδῶ κλεισμένους εὑρίσκεις καὶ τοὺς Αὐτοσχ. Στοχ. Πέμψε (νὰ ζήσῃς!) τὴν πρὸς τὸν Z.

Ἡ ἀπόκρισίς σου ἂς μὲ πεμφθῇ rue de Madame N° 5 près du Luxembourg.

176.

22 Ἰουλίου 1813.

Ἀγαπητὲ Ἀλέξανδρε, ἀσπάζομαι καὶ σὲ καὶ τοὺς σούς. Χθὲς ἑσπέρας ἔλαβα τὴν ἐπιστολήν τῆς 3 Ἰουλίου. Μ'

ἐλύπησε πολὺ ἡ κατ' ἐμοῦ καὶ τῶν φίλων μου λύσσα τοῦ ναύτου Δ. καὶ ἤθελε μὲ βλάψειν ἡ λύπη ἂν δὲν ἦτο συνωδευμένη μὲ τὴν παρηγορίαν, τὴν μεταβούλευσίν σου λέγω τῆς εἰς Πετρούπολιν μετοικεσίας. Ἂν καὶ τώρα ἦσαι μακρὰν ἀπ' ἐμέ, ἡ μελετηθεῖσα ὅμως μετοικεσία (σὲ λέγω τὴν ἀλήθειαν) ἔγινε προσθήκη εἰς τὰς πολλάς μου ἀνίας καὶ σ' ἐπαράστενεν εἰς τὴν φαντασίαν μου, ὡς μετοικισμένον εἰς τοὺς ἀντίποδας καὶ παντάπασιν ἐξοικισμένον εἰς τοῦ κόσμου τὰ ἀοίκητα. Τῆς αὐξήσεως τῶν ὑπαρχόντων ἡ σπουδὴ εἶναι πρᾶγμα δίκαιον, καὶ μάλιστα ὅταν ἔχῃ τις γυναῖκα καὶ τέκνα· μὲ φαίνεται ὅμως ὅτι παρὰ τὸν εἰς τὴν Ῥωσίαν μετοικισμὸν εὑρίσκονται καὶ ἄλλα μέσα τῆς αὐξήσεως. Φίλους ἔχεις· ἐπινόησε κἀνένα τρόπον ἄλλον νὰ συγκροτήσῃς κοινωνίαν ὠφέλιμον.

Μ' ἐμήνυσεν ὁ Μαρτῖνος, ὅτι μ' ἐπλήρωσεν εἰς τὸν καιρὸν τὰ φραγ. 278.30. Τὸ ἁμάρτημα (λυπηρὸν καὶ τοῦτο εἰς ἐμὲ) ἦτο τῆς μνήμης μου, n'en parlons plus.

Εἰς τὰ ὁποῖα σημειόνεις εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ μου βλέπω τὸν Laharpe 37.40· καὶ ὅμως ἐγὼ σ' ἔγραψα 30.80, περιεχομένου καὶ τοῦ στιχώματος· πλὴν ἂν ἐπροσκόλλησες εἰς αὐτὰ καὶ τὰ 6.50 ἔξοδα τῆς Πάλας. Ἀλλὰ καὶ μ' αὐτά, γίνονται 37.30 (καὶ ὄχι $40/_{100}$).

Περὶ τῶν συκοσταφίδων ἐπαράβης τὴν διαταγήν μου. Σ' ἔγραφα (ἂν καὶ ἐδῶ ἡ μνήμη μου δὲν μὲ πλανᾷ) νὰ μὴ τὰ ζητήσῃς, ἐὰν τὰ 17.60 ἦναι πληρωμένα.

Ἀπὸ τὰ διορισθέντα βιβλία εἰς τὴν 24 Ἀπριλίου ἐπιστολήν σου ν' ἀγορασθῶσιν ἐδῶ, ἐπρόσδραμα εἰς τὸν Barrois ὡς παλαιότερον καὶ τιμιώτερον. Σ' ἔγραφα ὅτι τὸν Πλούταρχον τοῦ Wyttembach, τὸν σημειόνει φρ. 360. Αὐτὸς φίλε πρέπει ν' ἀγορασθῇ εἰς Ἀμστελδὰμ

καὶ ὄχι ἐδῶ. Τὸν Ἡρόδοτον σημειόνει 180 φρ. τὸν Διογένην Λαέρτιον 2 τόμους δεμένους εἰς ἕνα 48, τὸν Θησαυρὸν τοῦ Στεφάνου χωρὶς τῶν Γλωσσαρίων, (ὡς εἶναι καὶ ὁ ἰδικός σου) 125, τὸν Σκάπουλαν 27, τὸν Σοφοκλῆ τοῦ Brunck 78, καὶ τὸν Ἐπίκτητον τοῦ Schweighauser 78. Μήτε Σουίδαν, μήτ' ἐτυμολογικὸν δὲν ἐδυνήθη νὰ εὕρῃ.

Ἀπ' αὐτά, φίλε, δὲν ἠγόρασα πλὴν τὸν Σκάπουλαν φρ. 27, καὶ τὸν Λαέρτιον 48. Πιστοποίησέ με λοιπὸν διὰ φρ. 75· ἤθελες κάμειν καλά, ἂν εἰς χωριστὸν χαρτίον ἐπιγραμμένον **τὰ ἀπὸ Παρισίων βιβλία**, ἐσημείωνες ὅσα βιβλία μέλλω νὰ σὲ στείλω διὰ τοὺς Χίους, καὶ εἰς ἄλλο χαρτίον ὅσα ἕως τώρα ἠγόρασες διὰ νὰ μὲ τὸ στείλῃς ἐδῶ. Καὶ εἰς αὐτὸ σημειόνω εἰς τὸ ἑξῆς ἀπὸ τὰς μελλούσας ἐπιστολάς σου ὅσα μέλλεις ν' ἀγοράσῃς. Μὲ τοῦτο ἀποφεύγομεν τὸν κίνδυνον τῆς διπλαγορασίας.

Ἡρόδοτον λοιπόν, Σοφοκλῆ καὶ Ἐπίκτητον δὲν ἀγοράζω. Προμήθευσον τὸν πρῶτον ἀπὸ Amsterdam, τὸν Σοφοκλ. καὶ Ἐπίκτ. ἀπὸ Strasbourg. Θησαυρ. Στεφ. Σουίδαν καὶ Ἐτυμολογικὸν (ἔκδ. Sylburge) ζήτει σὺ αὐτόθεν, ζητῶ κ' ἐγὼ ἐδῶ, μὲ συνθήκην νὰ διδωμεν εἷς τὸν ἄλλον τὴν εἴδησιν τῆς ἀγορᾶς χωρὶς ἀναβολήν, διὰ τὸν φόβον τῆς διπλαγορασίας, ὅστις ὅμως εἶναι μάταιος, ἐπειδὴ τὰ τρία ταῦτα βιβλία εἶναι σπανιώτατα, καὶ ἡ τιμή των θέλει αὐξάνειν. Ὅθεν καὶ ἂν τὸ ἔχῃ τις διπλοῦν, ἐνδέχεται καὶ νὰ κερδήσῃ εἰς τοῦ ἑνὸς τὴν μεταπώλησιν. Τὸν Θησαυρ. Στεφ. τοῦ Barrois δὲν ἠγόρασα, ἐπειδὴ τὸ ἐξεμπλάριον ἦτο εἰς ἀθλίαν κατάστασιν· ἔσωθεν φύλλα πολλὰ τριμμένα διὰ τὴν παλαιότητα, καὶ ἔξωθεν ὄχι στιχωμένον, ἀλλὰ cartonné, ὡς λέγουσιν οὗτοι.

Τοὺς ἀγορασθέντας Σκάπουλαν καὶ Λαέρτιον, προσμένω ν' ἀγοράσω καὶ ἄλλα τινὰ τυπωθέντα ἐδῶ (τὰ ὁποῖα κίνδυνος δὲν εἶναι ν' ἀγοράσῃς σὺ) καί τινα Γαλλικὰ ἐπιστημονικά, διὰ νὰ τὰ πέμψω ὅλα ὁμοῦ, δὲν ἐξεύρω ποῦ· ἐπειδὴ δὲν μὲ τὸ ἐσημείωσες ἀκόμη. Τὸν Πολύβιον τοῦ Κασωβῶνος, ἂν τὸν ἀγόρασες, ἔκαμες καλά· ἐπειδὴ ἔχει καὶ τὰ τακτικὰ τοῦ Αἰνείου. Πρέπει ὅμως ἐξάπαντος ν' ἀγοράσῃς καὶ τὸν Πολύβιον τοῦ Schweighauser εἰς τόμους 9, ὡς καὶ τὸν Ἀθήναιον τοῦ αὐτοῦ εἰς τόμους 14.

Περὶ τοῦ Στράβωνος, μ' ἐφάνη σκοτεινὴ ἡ ζήτησίς σου. Ἔδωκες τὸν Ἱεράρχην τοὺς τρεῖς τόμους· διὰ τί λοιπὸν ζητεῖς δύο σώματα, ἤγουν 6 τόμους; ζητεῖς τὴν τιμὴν διὰ νὰ πωλήσῃς τὸν τρίτον· ποῖον τρίτον; ἐπειδὴ ἔδωκες καὶ τοὺς τρεῖς. Ἐξήγησέ με σαφέστερον τὸ πρᾶγμα.

Νὰ σὲ ἀναγγείλω καὶ ζημίας. Εἰς τὸν Molini, βιβλιοπώλην τῆς Φλωρεντίας εἶχα πρὸ πολλοῦ 12 Ἱπποκράτας καὶ 12 Θεοφράστους διὰ λογαριασμὸν τοῦ Σπανιολάκη, 12 Ἡλιοδώρους καὶ 12 Βεκκαρίας (6 brochés et 6 demi-reliure) διὰ λογαριασμόν σου· τὸν ἔστειλε καὶ ὁ Κλαυέριος διὰ μέσου μου 12 Ἀπολλοδώρους, ὅλα ὁμοῦ 528 φρ. 60. Ὅλον σχεδὸν τὸ 1812 ἔτος ἐλθὼν δι' ὑποθέσεις του διέτριψεν ἐδῶ· καὶ δὲν ἠδυνήθην νὰ λάβω τίποτε ἀπ' αὐτόν, προφασιζόμενον, ὅτι δὲν ἐξεύρει τὶ εἶναι πωλημένον καὶ τὶ μένει ἀπώλητον. Μετὰ τὴν ἀποδημίαν του ἔγραψα τὸν Σπανιολάκην νὰ ἐπιμεληθῇ τὴν ὑπόθεσιν· καὶ ὁ Μολίνης μ' ἀπεκρίθη δι' αὐτοῦ, ὅτι εὑρέθησαν πωλημένα διὰ 333 φρ. 35· ὅθεν ἔδωκε τὴν ἄδειαν τὸν Σπανιολάκην νὰ σύρῃ συναλλαγματικήν, νὰ πληρωθῇ τὸν ἐρχόμενον Αὔγουστον. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἑβδομάδας τῆς

ἀποδοχῆς ἐχρεωκόπησεν ὁ κατάρατος. Εἰς ταύτην τὴν χρεωκοπίαν εὑρίσκεσαι σὺ ζημιούμενος διὰ 6 Βεκκαρίας δεμένους . . . . . φρ. 23.10
1 ῥαμμένον . . . . . » 3.25
4 Ἡλιοδώρους . . . . . » 48 —
φρ. 74.35

Μένουν δὲ καὶ ἀπώλητοι εἰς αὐτόν,
5 Βεκκαρίαι ῥαμμένοι
8 Ἡλιόδωροι.

Γράψε λοιπὸν ἢ τὸν Σπανιολάκην, ἢ τὸν Πατρινὸν νὰ ἐπιμεληθῇ νὰ λάβῃ ἐν τοσούτῳ τὰ ἀπώλητα, καὶ νὰ ἐπιμεληθῇ καὶ τὰ 74.35 ὅταν διορισθῇ τί ἔχει νὰ πληρώσῃ τοὺς δανειστάς του. Ἐδῶ κλεισμένην σὲ πέμπω καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ χρεωκόπου, τὴν ὁποίαν στρέψε με ὀπίσω.

Ὑγίαινε.

Εἰς τὴν πρὸς Μολίνην ἀπόκρισίν μου τὸν ἔλεγα νὰ γνωρίσῃ σὲ κύριον εἰς τὸ ἑξῆς διὰ τοὺς 5 Βεκκαρίας καὶ 8 Ἡλιοδώρους. Τὴν κλεισμένην πέμψε πρὸς τὸν Κούμαν.

177.

9 Αὐγούστου 1813.

Ἀσπάζομαί σε.

Καιρὸν δὲν ἔχω μακρᾶς ἐπιστολῆς. Διὰ τὰ τετράδια τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ ἐπλήρωσα φράγκα 4 καὶ $80/_{100}$. Διὰ τοῦτο παῦσε πλέον νὰ τὸν πέμπῃς διὰ τῆς πόστας. Εἰς τὴν προκήρυξιν τοῦ Θεοκλήτου βλέπω τὴν τιμὴν σημειω-

μένην, *δύο φλωρία μετὰ τῶν ἐξόδων τῆς πόστας*. Τοῦτο εἰς ὅλας τὰς γλώσσας σημαίνει ὅτι αὐτὸς μέλλει νὰ πληρόνῃ τὸ ἀγώγιον μέχρι τῆς κατοικίας ἑκάστου τῶν ὑπογραμμένων.

Τὴν ἐρχομένην ἑβδομάδα θέλω σὲ πέμψειν 100 σώματα τοῦ πέμπτου τόμου Πλουτάρχου εἰς φύλλα. Σήμερον πέμπω 50 ραμμένα διὰ τοὺς Ζ. πρὸς τὸν Σταῦρον Ἰωάννου, διὰ τοῦ ὁποίου θέλεις λάβειν τὴν παροῦσαν.

Ἀκόμη προσμένω νὰ μὲ γράψῃς, ποῦ μέλλω νὰ κατευθύνω τὰ διὰ τὴν Χίον βιβλία.

Ἀνάγκη εἶναι, φίλε, νὰ διατάξῃς ἢ τὸν Μαρτῖνον, ἢ τὸν Ἰορδάνην, νὰ κρατῶσι πάντοτε εἰς τὴν ἐξουσίαν μου 1000 φρ. καὶ ἡ ἐξουσία νὰ ἦναι ἐτήσιος, ἢ τοὐλάχιστον μακρά. Ὑγίαινε!

178.

23 Αὐγούστου 1813.

Ἀσπάζομαι καὶ σὲ καὶ τοὺς σούς.

Χαίρω ὅτι ἐσύρθης ἀπὸ τὴν εἰς Πετρούπολιν μελετωμένην μετάβασιν, ἢ κἂν τὴν ἀνέβαλες εἰς ὡριμωτέραν σκέψιν δευτέραν.

Τὸ χαρτίον τῶν ἐπιστολῶν σου πίνει, ἢ τὸ μελάνιόν σου εἶναι κάκιστον. Πολλάκις ἀναγκάζομαι νὰ ζητῶ τὴν βοήθειαν τοῦ Βάμβα εἰς τῶν ἐπιστολῶν σου τὴν ἀνάγνωσιν.

Τὴν 17 τοῦ παρόντος μηνὸς σ' ἐπέμφθη Πάλα (διὰ τοῦ Franck) περιέχουσα 100 σώματα εἰς φύλλα μετὰ

τῶν εἰκόνων τοῦ ε' τόμου Πλουτάρχου, καὶ 9 ῥαμμένα. Παρὰ ταῦτα περιέχει ἡ Πάλα,

2 σώματα εἰς μέγα χαρτίον, τὸ ἓν χρυσοδεμένον, καὶ τὸ ἄλλο ἀχρύσωτον.
5 μικρὸν χαρτίον δεμένον μόσχινον
1 » » προβάτινον
1 » » ἡμίδετον
9

1 ἕκτον τόμον Histoire litteraire d' Italie.

2 σώματα τῆς τραγῳδίας Εὐριπίδου ἐπιγραφομένης *Φοίνισσαι*.

Ἀπὸ τὰ 9 ῥαμμένα δὸς 1 τὸν Γαζῆν, 1 τὸν Ἀλεξανδρίδην, καὶ πέμψον 1 πρὸς τὸν Σχινᾶν τῆς Παυίας, 1 πρὸς τὸν Μουστοξίδην, 1 πρὸς τὸν Ῥώταν, 1 πρὸς τὸν Ῥάλλην, 1 πρὸς τὸν Πὸπ, 1 πρὸς τὸν Κούμαν.

Ἀπὸ τὰ δύο μέγα χαρτίον τὸ χρυσοδεμένον εἶναι διὰ σὲ δῶρον παρὰ τῶν Z. τὸ ἄλλο διὰ τὸν πρώην Οὐγγροβλαχίας Δοσίθεον παρ' ἐμοῦ.

Ἀπὸ τὰ μόσχινα ? διὰ τοὺς δύο ἀδελφούς σου, 1 διὰ τὸν ἐν Σμύρνῃ ἐξάδελφόν μου Νικόλαον Πετρίτσην.

Ἀπὸ τὰ αὐτὰ 1 διὰ τὸν Φιλαδελφείας φρ. 17 : 80
1 διὰ τὸν Ὅμηρον . . » 17 : 80
Τὸ δὲ προβάτινον διὰ τὸν Σχινᾶν τοῦ Βυζαντίου . . . . . » 17 : 30
52 : 90

Τῶν ὁποίων τὴν τιμήν, ὅταν λάβῃς πέρασέ την εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ μου.

Τὸ ἡμίδετον εἶναι διὰ τὸν ἀδελφόν μου. Αἱ Φοίνισσαι τοῦ Εὐριπίδου πέμπονται ἀπὸ τὸν ἐκδότην Franck ἓν σῶμα διὰ σέ, καὶ ἕτερον διὰ τὸν Κούμαν.

Σὲ εἶπα, ὅτι τὰ τελευταῖα φύλλα τοῦ Λ. Ε. μὲ ἀνάγκασαν νὰ πληρώσω 96 σολδία. Ἐδῶ κλεισμένην σὲ πέμπω καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Allais, εἰς τὴν ὁποίαν βλέπεις ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔρχωνται τὰ τοιαῦτα διὰ τῆς πόστας. Προτιμῶ νὰ στεροῦμαι τὸν Λ. Ε, παρὰ νὰ τὸν πληρόνω τόσον χονδρά, μάλιστα τὸν χρόνον τοῦτον, ὅτι χρειάζομαι οἰκονομίαν πλειοτέραν παρ' ἄλλοτε. Ἡ μόνη μετοικεσία μοῦ ἔφαγε 350 φρ. σχεδόν.

Σ' ἔγραψα ὅτι ἀγόρασα διὰ τοὺς Χίους τὸν Σκάπουλαν καὶ τὸν Διογένην Λαέρτιον. Ἀγόρασε τὸν Σουίδαν διὰ 80 φρ. ὅτι ἐδῶ δὲν εὑρίσκεται.

Λέγε *Μελίτης* νήσου, ἡ Μελίτη τῆς Μελίτης.

Ἐδῶ κλεισμένην τὴν πρὸς τοὺς φίλους. Δὲν ἐξεύρω πῶς μέλλεις νὰ τὴν κρίνῃς· μετριώτερα νὰ γράψω δὲν ἦτο δυνατόν.

Τὸν Στράβωνα δὲν σ' ἔστειλα, προσμένων νὰ ἐξηγηθῇς σαφέστερα.

Εἶναι καὶ ἄλλα τῆς 2 Ἰουνίου ἐπιστολῆς σου, καὶ τῶν 3 καὶ 13 Ἰουλίου, ζητοῦντα ἴσως ἀπόκρισιν. Ἀλλ' εἶμαι καταζαλισμένος ἀπὸ ἀσχολίας, εἶμαι καὶ ἄῤῥωστος· ὄχι κλινήρης, ἐπειδὴ γράφω, ἀλλ' ὅμως ἀπὸ τὴν τελευταίαν μου ἀσθένειαν ἀκόμη ἐντελῶς δὲν ἀνέλαβα. Ὑγίαινε.

Γράψε με πῶς καὶ ποῦ νὰ στείλω τὰ τῶν Χίων.

179.

Paris, 30 Octobre 1813.

Mon cher ami, j'ai reçu vos lettres dont la dernière est du 6 Octobre. Je n'y ai point répondu jus-

qu'à ce moment, parceque j'étois dans le doute, si les lettres pouvoient passer.

Le retard du 6me volume de Plutarque commence à m'inquieter. Vous deviez, mon ami, demander à Franck s'il a reçu le ballot, et à qui l'a-t-il expédié. Je m'imagine que le ballot envoyé en même temps et par la même voie à M. Stavro Giovanni doit avoir essuyé le même retard; puisque vous n'en dites rien.

Je n'ai pas encore vu M. D'Frais de Milan, que vous m'annoncez comme porteur du Mercure grec. J'ai reçu les trois feuilles de ce même Mercure que vous m'avez envoyées.

Bolani est parti vers la fin du mois d'Août, ou un peu plutôt, sans venir me voir; ce qui m'a beaucoup étonné. Je ne sais à quoi attribuer cette negligence, d'autant plus coupable qu'il devoit présumer que je pouvois avoir quelque commission à lui donner pour vous.

J'ai donné la seconde lettre de change à Bamba. L'impression de sa Rhétorique vient d'être achevée; mais comment vous en faire passer les exemplaires pour les souscripteurs? je n'en sais rien. Au moins faut-il, ce me semble, les en avertir.

Dites-mois, je vous prie, pourquoi M. Zambardiqui ne me repond point, et pourquoi ne me débarasse-t-il de son argent. Où se trouve-t-il à présent?

L'ordre que vous avez donné à Martin, pour m'avancer de l'argent au besoin, je vous prie de le

lui renouveller tous les six mois. J'ai la tête trop occupée de mon travail, pour que je la tourmente encore par des soucis financiers.

Je finirai cette lettre en me reservant de vous écrire plus amplement dans une autre occasion. Je vous embrasse de tout mon cœur.

CORAY.

P. S. Si M. Rota de Trieste a reçu quelque argent de la vente d'Hierocles ou de l'Iliade d'Homère, je vous prie de le prevenir de vous le faire passer, ou, si vous jugez à propos de me le faire passer directement. Il en est de mème de tout ce que vous aurez reçu du debit des exemplaires qui sont passés par vos mains; vous me le remettrez ici pour que je puisse commencer à faire imprimer la suite.

180.

24 Νοεμβρίου 1813.

Ἀλέξανδρε φίλε,

Εἰς τὴν παροῦσαν κλεισμένας σὲ πέμπω τρεῖς ἐπιστολὰς τοῦ Βάμβα καὶ τετάρτην τὴν ἰδικήν μου πρὸς τοὺς ἐν Χίῳ ἐπιτρόπους. Ταύτην κάλυψε μὲ χαρτίον ἐπιγράψας, « Πρὸς τοὺς τιμιωτάτους ἐπιτρόπους τοῦ ἐν Χίῳ γυμνασίῳ. Εἰς Χίον ».

Εὑρίσκομαι εἰς μεγάλην μέριμναν περὶ τῶν αὐτοῦ σταλθέντων τοῦ ε'. τόμου Πλουτάρχου. Ὁ Franck ἔγραψε πρὸς τὸν Allais, ὅτι σὲ τὰ κατευόδωσεν αὐτοῦ

κατὰ τὴν 21 τοῦ περασμένου μηνός. Εἴθε νὰ μὲ φανερώσῃς γρήγορα τὴν παραλαβὴν καὶ αὐτῶν, καὶ τῶν εἰς Λειψίαν σταλθέντων 25 καὶ τῶν εἰς Λεΐδαν 20!

Ὁ ἐκ Μεδιολάνου δὲν ἔφθασεν ἀκόμη, διὰ νά με φέρῃ ὅσα τὸν ἔδωκας βιβλία.

Ὁ Βάμβας μέλλει νὰ στείλῃ 500 ἢ 600 σώματα τῆς Ῥητορικῆς του εἰς τὸν Franck ἐν τοσούτῳ διὰ νὰ εὑρίσκωνται κἂν ἐκεῖ, ἂν δὲν ἦναι τρόπος νὰ σταλθῶσιν ἐκεῖθεν πρὸς σὲ πάραυτα.

Καιρὸν νὰ γράψω πλειότερα δὲν ἔχω· Εἰπέ με ἂν ἴδες τὸν Βολάνην· ποῦ εὑρίσκεται ὁ Ζαμβαρδίκης καὶ μὴ ἀμελήσῃς (νὰ ζήσῃς!) νὰ μὲ δώσῃς πάραυτα τὴν εἴδησιν τῆς παραλαβῆς τοῦ ε΄ τόμου Πλουτάρχου Ἐρρωσο!

Μὴ λησμονήσῃς νὰ συμπέμψῃς πρὸς τοὺς Χίους καὶ τὸ ἴσον τῆς πρὸς τοὺς σοφοὺς προσκαλέσεως, ἐδῶ κλεισμένον καὶ αὐτό.

Καὶ ἐκ διαλειμμάτων νὰ σημειόνῃς τὸν Μαρτῖνον νὰ μὲ πιστεύεται δύο ἢ τρεῖς χιλιάδας φρ. κατ' ἔτος. Ἀκόμη χρείαν δὲν ἔλαβα, ἐνδέχεται ὅμως πρὸς τὸ τέλος τοῦ ἐνιαυτοῦ νὰ μὲ λείψωσιν ἀργύρια.

Πέμπε με καὶ τὰ ἀπὸ τῶν Ῥαψῳδιῶν, καθόσον πωλῶνται.

181.

23 Δεκεμβρίου 1813.

Ἀσπάζομαί σε.

Χθὲς ἔλαβα παρὰ τοῦ Μαρτίνου 2000 φρ. Τούτων τὰ μὲν 1000 εἶναι διὰ τὸν τύπον τοῦ ἕκτου καὶ τελευταίου

τῶν βίων τοῦ Πλουτάρχου τόμου, σχεδὸν 400 (ἐπειδὴ δὲν ἔκαμα ἀκόμη τὸν λογαριασμὸν) διὰ βιβλία τῆς Χίου, καὶ τὰ λοιπὰ δι' ἰδίαν μου χρείαν.

Τὰ διὰ τὴν Χίον βιβλία αὔριον ἢ μεθαύριον τὰ παλόνει ὁ Allais ὁμοῦ μὲ 700 σώματα (brochés) Ῥητορικῆς τοῦ Βάμβα, καὶ τὰ πέμπει εἰς Στρασβοῦργον, διὰ νὰ στέκωσιν ἐκεῖ, ἕως νὰ κρίνῃς εὔλογον καὶ ἀσφαλὲς νὰ μετακομισθῶσιν αὐτοῦ. Δύο Παλίδια στοχάζομαι ὅτι πρέπει νὰ γένωσι. Φρόντισε λοιπὸν νὰ γράψῃς εὐθὺς πρὸς τὸν Franck, καὶ νὰ συμβουλευθῇς μ' αὐτόν, ἂν συμφέρῃ νὰ τὰ δρομώσῃ δι' αὐτοῦ.

Εἰς τῶν Χίων τὰ βιβλία (τὸ λέγω τώρα διὰ νὰ μὴ τὸ λησμονήσω) θέλεις εὑρεῖν τοῦ Τυρταίου τὸ ἆσμα μεταφρασμένον καὶ τυπωμένον ἀπὸ τὸν Διδότον. Ἐπειδὴ δὲν περιέχεται εἰς τὸν λογαριασμόν, κράτει το, ἂν τὸ θέλῃς, πέμψε το εἰς Χίον, ἂν δὲν τὸ θέλῃς.

Ὁ ἀπὸ Μεδιολάνου Ἡσαΐας δὲν ἐφάνη ἀκόμη. Ἂν τύχῃς ἀφορμὴν νὰ μὲ στείλῃς τίποτε, ἐνθυμοῦ (νὰ ζήσῃς!) νὰ μὲ πέμψῃς ἓν σῶμα μεταφράσεως Γραμματικῆς τοῦ Βυτμάννου, γράφων με καὶ τὴν τιμὴν διὰ νὰ τὴν περάσω εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λαγαριασμοῦ σου. Εἶναι δι' ἄλλον, ὄχι δι' ἐμέ.

Εἰς τὰ στελλόμενα Παλία θέλεις εὑρεῖν καὶ ἓν σῶμα Στράβωνος στιχωμένον εἰς τόμους τρεῖς ὅσοι ἐξεδόθησαν ἕως τώρα. Νῦν δὲ ἀσχολούμεθα εἰς τὸν τύπον τοῦ τετάρτου, ὅστις μετὰ δύο ἔτη (μὲ τὴν εὐχήν σου) βλέπει τὸ φῶς. Ἐπλήρωσα διὰ τοὺς 3 τόμους τούτους φρ. 97.50-100 μὲ τὰ στιχωτικά. Ἤθελα τοὺς ἔχειν εὐθηνοτέρους, ἂν ἔπεμπα ἀμέσως εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν τυπογραφίαν, ἀλλὰ δὲν τὸ ἔκρινα εὔλογον. Τὸν τέταρτον καὶ τοὺς ἀκο-

λούθους (ἂν ζήσω νὰ ἴδω τὸ τέλος), θέλεις τοὺς ἔχειν ἀμισθί. Τώρα λοιπόν, λαμβάνων τοὺς τρεῖς, εἰπέ με καθαρά, τίνα ἄλλον τόμον θέλεις ἐξ αὐτῶν, ἄλλους τρεῖς ὁμοίους (πρῶτον, δεύτερον καὶ τρίτον;) ὅτι ἐγὼ στοχάζομαι πάλιν ὅτι δὲν σοῦ λείπει πλέον τίποτε. Τρεῖς εἶχες· τοὺς ἔδωκες εἰς τὸν Ἱεράρχην· ἰδοὺ σὲ πέμπω τρεῖς ἄλλους ὁμοίους.

Εἰς τὸν ὁποῖον θέλω σὲ πέμψειν κατάλογον τῶν Χίων, θέλεις ἰδεῖν καὶ δῶρα τοῦ Κλαυερίου καὶ τοῦ Θυρότου εἰς τὴν Χίαν βιβλιοθήκην. Ὁ Prevost τῆς Γενέβας μὲ γράφει ὅτι μέλλει νὰ σὲ στείλῃ καὶ αὐτὸς δῶρον διὰ τὴν αὐτὴν βιβλιοθήκην. Δὲν θέλει φανῆν παράδοξον, ἂν ὅ,τι ἔγραψα σχεδὸν παίζων, γενήσῃ καρπὸν σπουδαῖον; Μὴν ἐρωτᾷς πόσον ἡ φαντασία μου πηδᾷ εἰς ταύτην τὴν ἰδέαν. Νὰ βλέπω ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους πεμπόμενα δῶρα εἰς τὴν βιβλιοθήκην των ἀπὸ τοὺς σοφοὺς τῆς Εὐρώπης· ἀπὸ τἄλλο νὰ ἀκούω (ἤγουν νὰ φαντάζωμαι ὅτι ἀκούω) τὰς ἀπορίας τῶν Χίων, καί τινας ἐξ αὐτῶν, νὰ ἐκφωνῶσι κινοῦντες τὰς κεφαλάς, *Καλ'ἤρταν'τοῦτα!* καὶ τοὺς φρονιμωτέρους ν' ἀποκρίνωνται, «Αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου», καὶ τοὺς λογίους νὰ λέγωσι, «Τώρα ἄρχισε νὰ λαμβάνῃ μορφὴν Ἑλλάδος ἡ Ἑλλάς», καὶ τοὺς ὑποκριτὰς νὰ στενάζωσιν ἐνθυμούμενοι τὴν εἰς αὐτοὺς τόσον ὠφέλιμον παλαιὰν ἀμορφίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ἐνθυμοῦ, φίλε, νὰ μὴν ὑποχρεώσῃς τὸν Κλαυέριον εἰς Λ. Ἑρμῆν διὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος 1814. Τὸν εὑρίσκει πολύτιμον καὶ ὑπέρτιμον.

Ἐνθυμᾶσαι τὸ πρόβλημα τοῦ Κούμα περὶ τῆς μετατυπώσεως τῶν Αὐτοσχ. στοχασμῶν. Δὲν ἐνθυμοῦμαι τί ἀπεκρίθην εἰς αὐτό, ἢ ἂν ὅλως ἀπεκρίθην. Τώρα ἀναλο-

γιζόμενος τὸ πρᾶγμα βλέπω ὅτι τὸ δίκαιον εἶναι νὰ τυπωθῶσι διὰ λογαριασμόν μου. Τοῦτο λέγουσιν ὅλων τῶν φωτισμένων ἐθνῶν οἱ νόμοι, « Οὐδεὶς ἐχέτω τὴν ἄδειαν » νὰ τυπώνῃ τοὺς κόπους τῶν ἄλλων χωρὶς τὴν συγκα- » τάθεσιν τοῦ Κοπιάσαντος ». Ἐὰν λοιπὸν κάμετε τοιαύτην ἀπόφασιν, ἂς τυπωθῶσιν αὐτοῦ εἰς Βιέννην, ἢ συντροφικῶς μὲ τὸν μέλλοντα νὰ κάμῃ τὴν δαπάνην τοῦ τύπου, ἢ μ' ἄλλον ὁποῖον κρίνῃς συμφορώτερον τρόπον. Ἐὰν τοῦ τύπου τὰ ἔξοδα δὲν ἦσαν πολλά, καλλιώτερον ἤθελεν εἶσθαι, νὰ τὸ τυπώσῃς ἀπὸ τὰ ἀργύριά μου.

Ἦλθεν ἐδῶ ταύτας τὰς ἡμέρας αὐτόθεν κάποιος Εὐστάθιος ἀπὸ τὴν Ἄρτην, ἡλικίας μεταξὺ τῶν 40 καὶ 50, μὲ σκοπὸν (λέγει) νὰ σπουδάσῃ. C'est un peu tard; ἀλλ' ὅμως καλὸν εἶναι καὶ τὸ « Ὀψιμαθὴς μᾶλλον ἢ ἀμαθής ». Μοῦ τὸν συσταίνει ὁ Γαζῆς. Τὸν γνωρίζεις, σὺ φίλε, τὸν Εὐστάθιον; τὴν κατάστασιν, τὰ ἤθη κ.τ.λ. τοῦ ἀνδρός;

Ἔλαβα καὶ τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 24 Νοεμβρίου ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔπρεπε ν' ἀρχίσω, ἂν τὴν εὕρισκα πάραυτα πρόχειρον. Δὲν ἐμπορῶ νὰ σὲ περιγράψω, πόσον μ' εὔφρανες ἀναγγέλλων τὴν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἐμπορικὴν ἕνωσιν. « Ἀδελφὸς ὑπὸ ἀδελφοῦ βοηθούμενος, ὡς πόλις ὀχυρά ». Εὔχομαι εἰς τὴν πόλιν ταύτην βροχὴν χρυσίου ἀληθεστέραν ἀπὸ τὴν μυθευομένην εἰς τὴν νῆσον τῆς Ῥόδου χρυσῆν τοῦ Διὸς βροχήν, ὡς λέγει ὁ Πίνδαρος.

Βρέχει θεῶν βασιλεὺς ὁ μέγας
χρυσαῖς νιφάδεσσι πόλιν.

Λέγεις ὅτι περικλείεις εἰς τὴν ἐπιστολήν σου *σημειωσιν τῶν ἀγορασθέντων βιβλίων* καὶ μετ' ὀλίγα, καὶ σή-

μείωσιν τῶν μήπω εὑρεθέντων. Δὲν εὕρηκα μήτε τὴν μίαν μήτε τὴν ἄλλην.

24 Δεκεμβρίου.

Ἔφθασεν εὐτυχῶς καὶ ἡ πέμπτη παράδοσις τοῦ Βιογραφικοῦ Λεξικοῦ τομ. 9 καὶ 10. Ἐμβαίνουσι λοιπὸν εἰς τὸ πεμπόμενον αὐτοῦ δέμα τὰ τέσσαρα σώματα (τομ.8) διὰ τὰ ὁποῖα ἐχρέωσα τὸν λογαριασμόν σου φρ. 48.

Ἐπειδὴ Χαρίτωνος ἔκδοσις C. riallii (ὡς τὸ γράφεις) δὲν εὑρίσκεται ποῦποτε, συμπεραίνω, ὅτι εἶναι ἡ ἔκδοσις ἡ ἐν Ἀμστερδὰμ 1750 ἀπὸ τὸν D' Orville, τὸν ὁποῖον Λατινίζοντες γράφουν εἰς τοὺς καταλόγους Dorvillii· βέβαια κακογραμμένον τὸ ἀνέγνωσες. Αὕτη (εἰς 4^0) εἶναι μόνη καλή. Τὴν μετετύπωσε κατὰ τὸ 1783 ὁ Reiske εἰς Λειψίαν εἰς 8^0. Σχεδὸν ἀδιάφορον εἶναι ὁποιαν ἀγοράσῃς· μ' ὅλον τοῦτο προτίμησε τὴν πρώτην. Εἰς τοὺς καταλόγους τῶν βιβλιοπωλῶν τὴν βλέπω σημειωμένην ἀπὸ 24 ἕως 27 φρ.

Μὴ ταράττεσαι, φίλε, διὰ τὸν διπλασιασμὸν τινῶν βιβλίων, τὸ μὲν ὅτι εἶναι ἄφευκτον τὸ τοιοῦτον εἰς προμήθειαν τόσων βιβλίων· τὸ δὲ κυριώτερον (ἂν καὶ δυσκολώτερον ἀκόμη νὰ νοηθῇ ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους) ὅτι καὶ διπλᾶ πολλὰ νὰ εὑρίσκωνται δὲν βλάπτει εἰς βιβλιοθήκας ὀνομαζομένας καὶ νομιζομένας δημοσίους. Εἰς τὰς ἐδῶ, δὲν λέγω τὴν Αὐτοκρατορικήν, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ τριπλᾶ καὶ τετραπλᾶ φυλάττονται (7 ἢ ὀκτὼ σώματα τοῦ Θησαυροῦ τοῦ Στεφάνου ἔχει), ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς μικρὰς βιβλιοθήκας ἀκόμη εὑρίσκονται τοιαῦτα διπλώματα. Εἰς ἡμᾶς, μακρυσμένους ἀπὸ βιβλιοπώλας καὶ τυπογράφους, ὄχι μόνον συμφέρει, ἀλλ' εἶναι καὶ ἀναγκαῖον, τοὐλάχιστον διά τινας συγγραφεῖς. Καὶ χωρὶς τὸν κίνδυνον

τῆς ἀπωλείας τινὸς βιβλίου, καὶ τῆς ἀνάγκης νὰ τὸ προσμένῃ πάλιν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, εἶναι πρᾶγμα, ἐλεεινὸν ὅταν φερειπεῖν βιβλιοθήκη τινὸς πόλεως στερῆται βιβλίον, νὰ μὴ δύναται νὰ τὴν βοηθήσῃ ἄλλη πόλις, ἡ δανείζουσα, ἢ καὶ πωλοῦσα τὸ διπλοῦν της. Πρόσθες καὶ τὴν εὐχρηστίαν τῆς ἀλλαγῆς. Τί λέγω; ἐδῶ φίλε, πολλάκις ἡ μία βιβλιοθήκη δίδει τὰ διπλᾶ της εἰς ἄλλην, καὶ λαμβάνει ἀπ' ἐκείνην ὅσα τῆς λείπουσι, καθὼς γίνεται καὶ εἰς τὰς Πινακοθήκας καὶ εἰς τὰς Νομισματοθήκας.

Εἰπέ με τίς εἶναι ὁ γεννάδας Ποστέλνικος· ὁ Γαμβρὸς τοῦ μεγάλου Λογοθέτου ὀνομαζόμενος Ἰάκωβος Ποστέλνικος, ἢ ὁ Μηκώνιος Ποστέλνικος, ὁ χρηματίσας γραμματεὺς τοῦ Σχοινᾶ; Εἶναι τρόπος νὰ μὲ προξενήσῃς τὸ σύγγραμμά του; Ἐπεθύμει καὶ ὁ Βάμβας νὰ ἔχῃ ἐκεῖνο τὸ μέρος τὸ μέρος τοῦ Λ. Ε. τὸ περιέχον τὴν ἀντίρρησιν αὐτοῦ τοῦ Β.

Ἀνάγγειλε τὴν προόδωσιν τῆς Ῥητορικῆς εἰς τοὺς ὑπογεγραμμένους, ἐκείνους μάλιστα ὅσοι ὑπέγραψαν διὰ πολὺν ἀριθμὸν σωμάτων· ἴσως πληρώσωσι μέρος τῆς τιμῆς, διὰ νὰ πληρώσῃ καὶ ὁ Βάμβας τὸν τυπογράφον.

Ἀπὸ τὸν Allais μανθάνω τὸν θάνατον τοῦ ἐν Λειψίᾳ Besson. Εἴθε νὰ μὴ σὲ προξενήσῃ βάσανα ὁ διάδοχός του!

Πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐρχομένης ἑβδομάδος θέλω σὲ πέμψειν τὴν σημείωσιν τῶν διὰ τὴν Χίον βιβλίων.

Εὔχομαι καὶ σὲ καὶ τὴν ἀγαπητὴν οἰκογένειαν εὐδαιμονέστατον νέον ἔτος!

Περικλείω ἐπιστολὴν διὰ τὸν Z.

182.

30 Δεκεμβρίου 1813.

30 Παυσανίας brochés.
3 » reliés en veau.
4 σώματα εἰς τόμους 8 βιογραφικοῦ Λεξικοῦ.
3 volumes, manuel du Libraire, δεμένον Basane, δῶρον παρ' ἐμοῦ εἰς τὸν Ἀλέξ. Βασιλείου.
1 περιτυλιγμένον εἰς χαρτίον μὲ ἐπιγραφὴν Zambardischi

Παρὰ ταῦτα θέλει βάλειν ὁ Allais, ὅσα ἐζήτησες ἀπ' αὐτὸν ἀμέσως. Ἡ σημείωσις τῆς Πάλας εἶναι AZ, N° 3 καὶ σὲ πέμπεται διὰ τοῦ Franck.

Ἂς ἀρχίσω ἀπὸ τὸν Zambardischi. Παρακαλῶ σε, φίλε, νὰ μὴ τὸ στείλῃς πρὸς αὐτόν, πλὴν ἀφοῦ μάθῃς ἀσφαλῶς ποῦ εὑρίσκεται. Αἱ ἁμαρτίαι μου τὸν ἐκόλλησαν μ' ἐμέ· καὶ δὲν βλέπω τὴν ὥραν νὰ τὸν ἀποφορτισθῶ. Ὡς τόσον πέμψε τον τὴν ἐγκεκλεισμένην μὲ τὴν ἀποχὴν τοῦ Διδότου διὰ τὰ 40 φρ.

Τὸ παρ' ἐμοῦ δῶρον (Manuel du Libraire) μὴ σὲ φανῇ παράξενον. Δὲν εἶμαι ἄνθρωπος νὰ κάμνω δῶρα· ἀλλὰ αὐτὸ δὲν μὲ κοστίζει τίποτε, καὶ σὲ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ πολὺ διὰ τὴν ἀγορὰν τῶν διὰ τοὺς Χίους βιβλίων. Εἶναι καιρὸς ἀποῦ τὸ ἐπρομηθεύθην ὡς ἓν τῶν ἀναγκαίων εἰς τοὺς ἔχοντας βιβλιοθήκην. Ἀλλ' αὐτοῦ ἔγινε τώρα νέα ἔκδοσις αὐξημένη εἰς τόμους 4, τὴν ὁποίαν ἐπρομηθεύθην. Ἡ αὔξησις διὰ σὲ εἶναι ἀδιάφορος, ὅθεν καὶ ἡ δαπάνη περιττὴ νὰ ἀποκτήσῃς τὴν νέαν ἔκδοσιν, μάλιστα ἐπειδὴ μετ' ὀλίγους χρόνους πιθανὸν ὅτι μέλλει

νὰ γένῃ τρίτη ἔκδοσις. Ἕως νὰ γένῃ, τὸ στελλόμενον εἶναι ἱκανὸν νὰ σὲ χειραγωγῇ καὶ εἰς τὴν γνώρισιν καὶ εἰς τὰς τιμὰς τῶν βιβλίων.

Διὰ τὰ τέσσαρα σώματα Βιογραφικοῦ Λεξικοῦ θέλεις περάσειν εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ μου . φρ. 48
Διὰ τοὺς τρεῖς δεμένους Παυσανίας 30 καὶ στιχωτικὰ $5.25/_{100}$. 35.25
φρ. 83.25

Οἱ δύο εἶναι διὰ τὸν ἀδελφόν σου κὺρ Πασχάλιον· ἔκρινα ὅτι θέλεις καὶ σὺ νὰ ἔχῃς ἕνα.

Οἱ 30 Παυσανίαι brochés εἶναι δι' ὑπογραμμένους, ἂν ἦναι τινὲς αὐτοῦ ἢ ἀλλοῦ ὑπογραμμένοι· ἂν δὲν ἦναι, πώλησέ τους, ὡς δύνασαι, διὰ λογαριασμόν μου. Περὶ δὲ τῶν Πλουταρχείων σωμάτων, παρὰ τὰ δύο (εἰς μέγα χαρτίον) τὸ χρυσοδεμένον διὰ σέ, καὶ τὸ λευκὸν διὰ τὸν Δοσίθεον (πρὸς τὸν ὁποῖον εἶναι τὸ τελευταῖον, ἐπειδὴ δὲν ἀγαπῶ νὰ χαρίζω, εἰς ἄνδρας, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔκαμαν τίποτε εἰς χάριν τοῦ γένους), τὸ demi reliure εἶναι διὰ τὸν ἀδελφόν μου.

Τὸ προβάτινον διὰ τὸν Σχοινᾶν 17.30
Τὸ μόσχινον διὰ τὸν Ὅμηρον 17.80
Τὸ αὐτὸ διὰ τὸν Φιλαδελφείας 17.80
52.90

Πέρασέ τα καὶ ταῦτα εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ. Μένουσι τρία μόσχινα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ δύο θέλεις προσφέρειν παρ' ἐμοῦ εἰς τοὺς δύο σου ἀδελφούς, καὶ τὸ τρίτον πέμψειν πρὸς τὸν ἐξάδελφόν μου Νικόλαον Πετρίτζην· Ἀπὸ δὲ τὰ 9 brochés δὸς

1 τὸν Γαζῆν 1 τὸν Μουστοξίδην

	1 τὸν Πὸπ		1 τὸν Ῥώταν
4	1 τὸν Ἀλεξανδρίδην	4	1 τὸν Ῥάλλην
	1 τὸν Σχοινᾶν τῆς Παυίας		1 τὸν Κούμαν, καὶ
	1 τὸν Στ. Ροδοκανάκην.		

Παρὰ τὰ ὄπισθεν θέλεις εὑρεῖν εἰς τὴν Πάλαν καὶ ἐγκυκλοπαιδείας τόμους . . . διὰ τὰ Ἰωάννινα, καὶ τὰς ἄλλας σου παραγγελίας, ὡς βλέπεις εἰς τὴν πρὸς σὲ τοῦ Allais ἐπιστολὴν τὴν ἐδῶ κλεισμένην.

Σ' ἐπιστρέφω τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἀδελφοῦ σου, πρὸς τὸν ὁποῖον θέλω γράψει, ὅταν γένω κύριος τοῦ ἑαυτοῦ μου.

Γράφων πρὸς τὸν Z, δηλοποίησέ τον τὴν ἔκδοσιν Παυσανίου. Ἴσως σοῦ ζητήσωσι καμμίαν δωδεκάδα σωμάτων. Πέμψε τον καὶ τὴν κήρυξιν.

Τὸ βιβλίον τοῦ Ζαμβαρδίκου κράτησε, ἕως νὰ λάβῃς τὴν πρὸς αὐτόν μου ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν δὲν προφθάνω σήμερον νὰ στείλω.

Ἐδῶ κλεισμένον τὸν ἐτήσιον λογαριασμόν, μετὰ τὸν ὁποῖον μένουν εἰς χρέος σου 6697.8. Στεῖλέ με, ὅταν εὐκαιρήσῃς καὶ τὸν ἰδικόν σου, διὰ τὸ σύμφωνον, προσθέτων καὶ ὅσα ἔδωκας διὰ τὸν ἀδελφόν μου.

Μετ' ὀλίγον μέλλω νὰ ἔλθω πάλιν εἰς χρείαν ἀργυρίου διὰ τὸ ὁποῖον ἄρχισα νὰ τυπόνω νέον σύγγραμμα.

Μὴ λησμονήσῃς νὰ γράψῃς πρὸς τὸν Faurrat τῆς Μασσαλίας διὰ τὸ σανδύκιον τῶν Χίων, AB, N° 1 καὶ πρὸς τὸν Franck τοῦ Στρασβούργου διὰ τὰ πρὸς σὲ πεμπόμενα AZ, N° 3 τὰ μένοντα τέσσαρα συγγράμματα διὰ τοὺς Χίους, θέλουν σὲ σταλθῆν τὴν ἐρχομένην ἑβδομάδα μὲ τὸν Ξενοκράτην.

183.

30 Δεκεμβρίου. 1813.

Ἀσπάζομαί σε.

Ἐδῶ κλεισμένην, Ἀλέξανδρε φίλε, σὲ πέμπω τὴν σημείωσιν τῶν σήμερον παραδοθέντων διὰ τοῦ Allais εἰς τὸν ἀμαξάριον βιβλίων. Καὶ πρῶτον μὲν εἶναι τὰ διὰ τοὺς Χίους, περὶ τῶν ὁποίων ἐχρέωσα τὸν λογαριασμόν σου φρ. 407 : 10. Αὐτὰ περιέχονται εἰς Σανδύκιον σημειωμένον AB N° 1, ὁμοῦ μὲ 469 σώματα ῥαμμένα καὶ ἑπτὰ στιχωμένα (τῶν ὁποίων τὰ τρία εἶναι καὶ εἰς τὴν διὰ τοὺς Χίους σημείωσιν) Ῥητορικῆς τοῦ Βάμβα. Παρὰ τὸ Σανδύκιον, εἶναι καὶ μικρὴ ἑτέρα Πάλα σημειωμένη AB N° 2, καὶ περιέχουσα 231 σώματα Ῥητορικῆς ῥαμμένα, καὶ τὸ γραμμάτιον εἰς τὴν διὰ τοὺς Χίους σημείωσιν Ἑλληνογαλλικὸν Λεξικὸν τοῦ Πλάγκου (Planche). Ἐνδέχεται ἀπὸ τὰ στιχωμένα νὰ ἐπέρασαν ἀπὸ τὸ Σανδύκιον εἰς τὴν Πάλαν. Τοῦτο σὲ λέγω, διὰ νὰ μὴ ταράττεσαι πρὶν ἀνοίξῃς καὶ τὰ δύο. Ὁ Allais ἔγραψε πρὸς τὸν Franck τοῦ Στρασβούργου, νὰ τὰ κρατῇ ἐκεῖ ἑωσοῦ νὰ λάβῃ τὴν περὶ αὐτῶν διαταγήν σου. Εἴθε νὰ τὰ παραλάβῃς αὐτοῦ καὶ ἀσφαλῶς καὶ γρήγορα! Ἔγραψα κ' ἐγὼ πρὸς σὲ εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς περασμένης ἑβδομάδος, ἀναγγέλλων τὴν μέλλουσαν ἀποστολὴν τῶν βιβλίων, καὶ τὴν χρείαν νὰ διδάξῃς τὸν Franck πῶς ἔχει νὰ σὲ τὰ στείλῃ αὐτοῦ. Εἶχα καὶ προγραμμένην ἄλλην (εἰς τὴν 24 Νοεμβρίου), εἰς τὴν ὁποίαν ὅμως ἀκόμη δὲν μ' ἀπεκρίθης.

Τὴν σημείωσιν στεῖλε, ἢ τὸ ἴσον αὐτῆς, πρὸς τοὺς Χίους. Νὰ τοὺς γράψω ἐπιθυμίαν ἔχω· ἀλλὰ μὲ λείπουσιν ὁ καιρὸς καὶ ἡ δύναμις. Ἔκαμνες ὅμως καλὰ νὰ τοὺς παρακαλέσῃς, νὰ στείλωσιν εἰς τὸν Λόγιον Ἑρμῆν μικρὰν σημείωσιν εὐχαριστήριον διὰ τὰ δῶρα τοῦ Κλαυερίου καὶ τοῦ Θυρότου (ὄχι διὰ τὰ τοῦ Βάμβα μηδὲ διὰ τὰ ἰδικά μου)· καὶ ἀκόμη καλήτερα, ἂν ἐσύνθετες σὺ τὴν σημείωσιν, καὶ τὴν καταχώριζες εἰς τὸν Ἑρμῆν μὲ εἴδησιν καὶ θέλησιν αὐτῶν. Τοῦτο ἐπιθυμῶ διὰ τὸν φόβον, μὴ δοθῇ ἡ φροντὶς τῆς συντάξεως εἰς κἀνένα σχολαστικόν, καὶ συνθέσῃ λογίδριον νόστιμον κατὰ τὰ μελιτωμένα τοῦ Δούκα συντάγματα. Ἡ εὐχαριστία πρέπει νὰ ἦναι Λακωνική, ἀλλὰ τοιαύτη, ὁποία νὰ δείχνῃ εὐγνωμοσύνην ἀνδρῶν μεγάλα φρονούντων καὶ μεγάλα μελετώντων νὰ κατορθώσωσι δι' ἀγάπην τῆς πατρίδος των, καὶ ὄχι τὸ «ὁ Θεὸς νὰ σοῦ τὸ πληρώσῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν·» τῶν ζητούντων καὶ δεχομένων ἐλεημοσύνην. Σ' ἔλεγα εἰς τὴν προτέραν ταύτης ἐπιστολήν, ὅτι καὶ ὁ Προφέσσωρ τῆς Γενέβας Prevost ἔμελλε νὰ σὲ στείλῃ δῶρον διὰ τὴν βιβλιοθήκην τῆς Χίου· καὶ ἐλπίζω νὰ τὸν μιμηθῶσι καὶ ἄλλοι, ὅταν μάλιστα φανερωθῇ ἡ δόσις τῶν ὀλίγων τούτων διὰ τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ. Τὸν Κλαυέριον καὶ τὸν Θυρότον ἐμπορεῖς νὰ συλλογισθῇς πιθανῶς ὅτι συνήργησεν εἰς τὴν δωρεὰν αὐτῶν ὀλίγον τι καὶ ἡ διὰ ζώσης μου φωνῆς παρακίνησις· ἀλλ' ὁ Prevost, φίλε, παρεκινήθη ἀπὸ μόνην τὴν εἰς τὸν πέμπτον τόμον τοῦ Πλουτάρχου τυπωθεῖσαν πρόσκλησιν· ἀπὸ τὴν ὁποίαν θέλουν παρακινηθῆν καὶ ἄλλοι, ὅταν κατασταθῶσι τὰ πράγματα.

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν τῆς 24 Νοεμβρίου ἦτο καὶ ἐπιστο-

λὴ διὰ τοὺς Χίους ἀπ' ἐμέ, καὶ ἄλλη ἀπὸ τὸν Βάμβαν. Εἰς τὴν τελευταίαν μου ἐπερίκλεισα καὶ μίαν πρὸς τοὺς Ζωσιμάδας. Ἔτι δὲ σ' ἔλεγα ὅτι ἔλαβα καὶ ἀπὸ τὸν Μαρτῖνον 2000 φρ. ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 1000 ἐπέρασα εἰς λογ. Ζωσιμ. καὶ τὰ 1000 εἰς χρέος μου πρὸς σέ. Τὸν μεταξύ μας ἐτήσιον λογαριασμὸν θέλω σὲ πέμψειν, ὅταν λάβω ὀλίγην ἄνεσιν. Ὡς τόσον γράψε πάλιν, νὰ ζήσῃς! τὸν Μαρτῖνον, νὰ κρατῇ 2000 ἢ καὶ 3000 φρ. πάντοτε ἕτοιμα εἰς τὴν θέλησίν μου.

Ἴδες μὲ τίν' ἄνθρωπον ἔχεις νὰ κάμῃς! Ἐλησμόνησα εἰς τὴν καταγραφὴν τῶν περιεχομένων εἰς τὸ Σανδύκιον, νὰ σὲ ἀναφέρω περὶ ἑνὸς σώματος Στράβωνος (τομ. 1, 2 καὶ 3) καὶ τεσσάρων σωμάτων Βιογραφικοῦ Λεξικοῦ.

Εἰς τὰ βιβλία τῶν Χίων ἔβαλα τὸν Ἐκκλησιαστικὸν θησαυρὸν τοῦ Σουϊκήρου, ὡς βιβλίον πρῶτον μὲν ἀναγκαῖον, ἔπειτα καὶ εὐθηνότατον. Ἂν, κατὰ τύχην, τὸν ἀγόρασες καὶ σύ, ἀφαίρεσέ τον ἀπὸ τὴν σημείωσιν τῶν Χίων, καὶ στεῖλε τον νὰ πωληθῇ διὰ λογαριασμόν μου.

Τελειόνω τὴν ἐπιστολὴν σήμερον 4 Ἰανουαρίου τοῦ 1814 νέου ἔτους τὸ ὁποῖον καὶ εἰς τὴν προτέραν ἐπιστολὴν σ' εὐχήθην, καὶ εἰς τὴν παροῦσαν σ' ἐξαναεύχομαι εὐτυχέστατον.

Σ' ἐνθυμίζω πάλιν, ὅτι ὁ Κλαυέριος δὲν θέλει πλέον τὸ Λόγιον Ἑρμῆν..

184.

7 Μαρτίου 1814.

Ἀλέξανδρε φίλε, ἀσπάζομαί σε.

Πρὸς τὰ τέλη τοῦ Δεκεμβρίου σ' ἔγραψα τὴν τελευταίαν ἐπιστολὴν μετὰ πολλὰς ἄλλας προτέρας· καὶ εἰς

ὅλας αὐτὰς δὲν ἔχω ἀπόκρισιν οὐδεμίαν· εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ἔλαβα καὶ ἀπὸ τὸν κύριον Μαρτῖνον 2000 φρ. περὶ τῶν ὁποίων σ' ἔλεγα νὰ περάσῃς τὰ 1000 εἰς λογαριασμὸν τῶν Ζ, καὶ τὰ 1000 εἰς χρέος μου. Περὶ τὰς αὐτὰς ἡμέρας σ' ἔστειλα καὶ διὰ τοῦ Στρασβούργου δύο σανδύκια περιέχοντα 700 Ῥητορικὰς τοῦ Βάμβα, καὶ ἄλλα βιβλία τὰ ἑξῆς διὰ σὲ καὶ διὰ τὴν βιβλιοθήκην τῶν Χίων.

Διὰ τοὺς Χίους κατὰ τὴν τότε σταλθεῖσαν σημείωσιν	φρ.	407 : 10
Διὰ σὲ 4 σώματα Βιογραφικοῦ Λεξικοῦ τῆς ε'. παραδόσεως . .	48 :	
3 τόμους Στράβωνος 1ον 2ον καὶ τρίτον.	97 : 50	
		145 : 50
		552 : 60

Ἀπὸ τὴν μακράν σου σιωπὴν συμπεραίνω ὅτι ἢ δὲν ἔλαβες τὰ γράμματά μου, ἢ αἱ εἰς αὐτὰ ἀποκρίσεις σου ἔμειναν εἰς τὸν δρόμον. Ὅπως ἂν ἦναι, ἡ παντελὴς μου στέρησις ἀπὸ ἀργύρια μ' ἀναγκάζει νὰ σὲ γράψω καὶ ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ζητῶν γρήγορον βοήθειαν.

Ἡ στέρησις αὕτη διέκοψε καὶ τὸν τύπον τοῦ ἕκτου καὶ τοῦ τελευταίου τόμου τῶν Βίων Πλουτάρχου, καὶ ἄλλας ἐπιχειρήσεις μου. Ἔγραφα (ἐνθυμᾶσαι) πρὸς τοὺς Ζ. νὰ μ' ἐμβάσωσιν ἀργύρια πρὸς τὰ Χριστούγεννα. Ἐὰν τὰ ἔμβασαν ἢ διὰ σοῦ, ἢ διὰ τοῦ κυρίου Σταύρου Ἰωάννου (τὸν ὁποῖον ἀσπάζομαι) προθυμήθητε νὰ εὕρητε κάνένα τρόπον νὰ μὲ τὰ προφθάσετε.

Πρὸς ταῦτα τὰ τῶν Ζ. παρακαλῶ σε, φίλε, νὰ δια-

τάξῃς τὸν κύριον Μαρτῖνον νὰ μὲ δώσῃ ὅταν καὶ ὅσα τὴν φορὰν ζητήσω, ἕως 4000 φρ. ἀπὸ τὰ ἰδικά μου. Μὴν ἀμελήσῃς περὶ τούτου.

Ὁ Βάμβας σὲ ἀσπάζεται καὶ σὲ παρακαλεῖ νὰ ἀναγγείλῃς εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνεψιόν του διὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου, ὅτι ζῇ καὶ ὑγιαίνει.

Ἐλπίζω καὶ εὔχομαι νὰ ὑγιαίνῃς μ' ὅλην σου τὴν ἀγαπητὴν οἰκογένειαν.

Εἰπέ με ἂν σ' ἔστειλεν ὁ Φρὰνκ τὰ δύο σανδύκια, ἢ ἂν σ' ἔγραψε κἂν περὶ αὐτῶν.

185.

11 Ἀπριλίου 1814.

Φίλε Ἀλέξανδρε,

Μετὰ μακρὰν διακοπὴν ἐπιστολογραφίας, ἔλαβα κατὰ τὴν δεκάτην τοῦ περασμένου τὴν γραμμένην ὀλιγόστιχόν σου, τὴν 16 Φεβρουαρίου, περιέχουσαν καὶ ἀπὸ τοὺς Ζ. Τὴν ὁποίαν λέγεις ὅτι εἶχες μὲ γράψει τὴν 10 δὲν ἔλαβα.

Ἂν καὶ εἰς τὸ φαινόμενον ἔπαυσαν, ἢ κἂν ἔπρεπε νὰ παύσωσι τὰ ἐμπόδια τῆς ἐπιστολικῆς κοινολογίας, βλέπω ὅμως ὅτι ἀκόμη δὲν ἀνοίχθη ὁ δρόμος· ὅθεν σὲ πέμπω τὴν παροῦσαν διὰ τοῦ Ἀμστερδάμ. Ὅθεν εὐθὺς φίλε μου λαμβάνων αὐτήν, γράψε πρὸς τὸν Μαρτῖνον, νὰ κρατῇ 4000 φρ. ἀπὸ τὰ ἰδικά μου εἰς τὴν ἐξουσίαν μου, διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ τυπώνω κἂν τίποτε διὰ λογαριασμόν μου, ἐπειδὴ οἱ Ζ. ἔπαυσαν ἢ μελετῶσι νὰ παύσωσιν.

Μὴν ἐρωτᾷς εἰς πόσην στενοχωρίαν ἦλθα· σήμερον ἴσως ἀποκοτήσω νὰ τὸν ζητήσω ἀργύρια. Λέγω *ἀποκοτήσω*· ἐπειδὴ πρὸ δύο ἢ τριῶν ἑβδομάδων τὸν ἔστειλα ἐπιστολὴν πρὸς σέ, παρακαλῶν νὰ εὕρῃ τὸν τρόπον νὰ σὲ τὴν πέμψῃ ἀσφαλῶς, *διότι* (τὸν ἔλεγα) *εὑρίσκομαι εἰς ἀνάγκην ἀργυρίου*. Τὴν ἐπιστολὴν ἐδέχθη, ἀλλὰ θάρρος τίποτε δὲν μ' ἔδωκε περὶ χρημάτων· ὅθεν ἐσυμπέρανα ὅτι δὲν εἶχεν ἀκόμη λάβειν τὴν διαταγήν σου.

Καιρὸς εἶναι νὰ γράψῃς καὶ πρὸς τὸν **Franck** ζητῶν τὰ δύο σανδύκια περιέχοντα 100 Ῥητορικὰς τοῦ Βάμβα, καὶ ὀλίγα βιβλία διὰ τὴν βιβλιοθήκην τῆς Χίου, ἂν κατὰ δυστυχίαν δὲν ἔγιναν παρανάλωμα τῶν περιστάσεων. Ἂν ἔλαβες ἀργύρια ἀπὸ τὸν Ὅμηρον καὶ Ἱεροκλέα, ἢ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἢ ἀπὸ τὸν Ῥώταν, πέμψε μέ τα καὶ αὐτά· ὅτι καθὼς βλέπω τώρα πλέον πρέπει νὰ ζῶ ἀπὸ τὰ ἕτοιμα· τῶν ὁποίων ἡ ὀλιγότης συμπίπτουσα μὲ τὴν καθημέραν αὐξανομένην γεροντικὴν ἀδυναμίαν μου, δὲν ἐξεύρω ποῦ μέλλει νὰ μὲ καταντήσῃ. Ὑπομονή! Ὑγίαινε καὶ εὐδαιμόνει!

186.

29 Ἀπριλίου 1814.

Φίλε Ἀλέξανδρε,

Πάσχω τώρα μῆνας τέσσαρας ἀδιαλείπτως, χρεωστῶ τὸν τυπογράφον, ὅστις ἔπαυσε νὰ τυπόνῃ, μὴν ἔχων μηδ' αὐτὸς πῶς νὰ πληρόνῃ τοὺς ἐργάτας του· χρεωστῶ τὸν χαλκογράφον, τὸν ὁποῖον κατέπαυσα διὰ νὰ μὴν αὐξάνω τὸ χρέος μου. Χρεωστῶ καὶ αὐτὸν τὸν χαρτοπώλην.

Ἐκατάντησα ἕως νὰ μὴν ἔχω νὰ πληρώσω τὸ ἐνοίκιόν μου. Ἀπὸ τὸν Στράβωνα μοῦ χρεωστεῖται μισθὸς τεσσάρων μηνῶν καὶ δὲν ἐξεύρω πότε μέλλουν νὰ μὲ πληρώσωσιν. Ἔλαβα τέλος πάντων κατὰ τὴν 25 τοῦ παρόντος τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 13 καὶ ἔστειλα τὴν ἐγκεκλεισμένην πρὸς τὸν Ἰορδάνην κατὰ τὴν 26, καὶ μόλις χθὲς τὸ . . . (ἴσως ἑσπέρας) ἔπεσεν ὡς κεραυνὸς εἰς τὴν κεφαλήν μου ἡ ἀρνητική του ἀπόκρισις. Τί ἔχω νὰ κάμω (1) . . . . (ἴσως ἐὰν μὲ) τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ταχυδρόμου δὲν μὲ προμηθεύσῃς 3 ἢ 4 χιλιάδας φράγκα ἀπὸ . . . . . Μὴ βλέπῃς πλέον μήτε κάμβιον, τολμῶ νὰ εἴπω, μήτε κινδύνους· ἂς ἦναι καὶ . . . . . λογαριασμόν μου. Μεγαλήτερος ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ σχάσω δὲν ἐμπορεῖ . . . . ἀσπάζομαί σε πανοίκιον, καὶ ζητῶ ταχινὴν βοήθειαν. Εἰς ὅλον τὸ διάστημα τῆς ὀδυνηρᾶς μου ζωῆς ἀνίαν ἀκόμη παρομοίαν δὲν ἐδοκίμασα.

Εἰς τὴν 16 Φεβρουαρίου ἐπιστολήν σου ἀπεκρίθην κατὰ τὴν 11 τοῦ παρόντος διὰ τοῦ Ἀμστελδάμ· ἔλαβα καὶ τὰς ἐπιστολάς σου (τώρα δηλαδὴ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν) τῆς 15 Δεκεμβρίου 1813 καὶ 10 Φεβρουαρίου 1814.

Ἐδῶ κλεισμένην ἔχεις ἐπιστολὴν καὶ τοῦ Βάμβα.

Τὸν Κούμαν γράψε νὰ μὴ μετακινήσῃ ἀπὸ τὸν τόπον του· ἡ εἰς Βυζάντιον προσκάλεσις εἶναι καὶ ἄδικος καὶ ἀνόητος. Ὑγίαινε!

---

(1) Διὰ στιγμῶν ἐσημείωσα τὰς ἕνεκα σχίσματος τοῦ φύλλου ἐκλιπούσας λέξεις.

187.

25 Μαΐου 1814.

Ἀσπάζομαί σε.

Ἔλαβα τὴν 11 Μαΐου ἐπιστολήν σου, καὶ κατόπιν αὐτῆς τὴν 12. Ἀλλὰ μήτε καιρὸν μήτε δύναμιν ἔχω ν' ἀποκριθῶ διεξοδικῶς. Τὴν συναλλαγματικὴν 250 στηρλίνας ἐπραγμάτευσε ὁ Μαρτῖνος πρὸς. . . φρ. 18:40

4600 φρ.

ἀφαιρεῖ διὰ τὴν προμηθ. $^1/_2$ % 23

διὰ μεσιτικὰ $^1/_8$ % 5:75

28:75

Ἐπέρασα εἰς τὸ ἔχειν σου 4571:25

Σὲ περικλείω καὶ τὴν σημείωσιν τοῦ Μαρτίνου, καὶ τὸν μεταξύ μας ὁλικὸν λογαριασμόν· εἰς αὐτὸν βλέπεις ὅτι ἐπέρασα ἀκόμη εἰς τὸ ἔχειν σου καὶ τὰς προτοῦ πληρωθείσας ἀπὸ τὸν Μαρτῖνον (23 Δεκεμ. 1873) 2000 φρ. εἰς καιρὸν ὅταν ἔπρεπε νὰ περάσω 1000 μόνον, ἐπειδὴ τὰ λοιπὰ 1000 ἦσαν διὰ τοὺς Z. Ἂν τὰ ἐπέρασες λοιπὸν εἰς τὸν λογ. ἐκείνων, ἔκβαλέ τα ἀπὸ τὸν ἰδικόν μου· ἀλλέως πρέπει νὰ πληρόνω τόκον ἐγὼ δι' αὐτούς.

Πέμψε, νὰ ζήσῃς! καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολήν, διὰ νὰ τελειώσῃ ὁ ἕκτος τόμος, καὶ νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὸν ζυγόν, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ ἀνόητος δὲν ἔπρεπε νὰ βάλω τὸν λαιμόν μου ποτέ. Γράψε με, ἐὰν αἱ ζημίαι των εἶναι ἀληθεῖς καὶ τόσον μεγάλαι, ὥστε νὰ τοὺς ἀναγκάσωσι νὰ παραιτηθῶσιν. Ὅτι ἐζημιώθησαν, αἱ δειναὶ περιστάσεις τὸ δείχνουσι πιθανώτατον· ὅτι τόσον ὅμως, δυσκολεύομαι νὰ τὸ πιστεύω. Ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, μὲ μεγάλην

μου εὐχαρίστησιν ἀποβάλλω τὸν ζυγόν. Ἄλλο δὲ μὲ λυπεῖ πλὴν ὅτι δὲν ἐπρονόησα νὰ τὸν ἀποβάλω ἀρχήτερα ἐγώ, καὶ κινδυνεύω τώρα, ἢ νὰ μείνω γυμνὸς ἀπὸ πᾶσαν βοήθειαν εἰς τὸ γῆράς μου, ἢ νὰ ἀναγκασθῶ νὰ κάμνω ἐκδόσεις Δουκικάς. Ὑγίαινε εὐδαιμονῶν πανοικί! καὶ πέμψε με τὸν λογαριασμόν.

Τὸν τηλέγραφον τὸν περιέχοντα τὴν πρὸς τοὺς Χίους καλήν σου ἐπιστολήν, μὲ τὸν ζητῇς ματαίως, ἐπειδὴ μὲ τὸν ἔστειλες. Σ' ἔστειλαν οἱ Χῖοι τὰς 3000 φρ. τοῦ 1814 ἔτους, ὡς ἔγραφα εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ ε' τόμ. σελ. κα';

Δὲν ἐνθυμοῦμαι ποῦ καὶ πότε μ' ἐπαράγγελλες νὰ μὴ γράψω τι δημόσιον κατὰ τῶν Z. (1) . . . (ἴσως τὸ) ὁποῖον (πρέπει νὰ σὲ τὸ ἐξομολογηθῶ) μ' ἐλύπησε. Τόσον ἀνόητον μὲ νομίζεις; ἤθελεν εἶσθαι τὸ αὐτὸ καὶ . . . (ἴσως νὰ κτυπήσω) τὴν κεφαλήν μου εἰς πέτραν. Ἡ κεφαλὴ συντρίβεται καὶ ὄχι ἡ πέτρα. Ἂν αὐτοὶ δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ διακρίνωσιν ἐκδόσεις, μὴ τοῦτο τὸ ἀκούσιον αὐτῶν ἁμάρτημα δύναται νὰ ἀμαυρώσῃ ὅσα καλὰ ἔκαμαν. Ἂν εἶχαν παιδείαν ἤθελαν ἀναμφιβόλως μὲ ὀλιγωτέραν δαπάνην κατορθώσωσιν ἀσυγκρίτως περισσότερα· ἀλλὰ τοῦτο (πάλιν τὸ λέγω) εἶναι ἁμαρτία ἀκούσιος.

188.

11 Ἰουνίου 1814.

Ἀσπάζομαί σε παροίκιον!

Καὶ ἀρχίζω ἀπὸ τὸν λογαριασμόν σου τὸν ἐτήσιον ὄχι

(1) Διὰ στιγμῶν ἐσημείωσα τὰς ἕνεκα σχίσματος τοῦ φύλλου ἐκλιπούσας λέξεις.

δι' ἄλλην αἰτίαν πλὴν ὅτι ταύτην τὴν ὥραν ἔχει μικρὰν δύναμιν ἡ κεφαλή μου νὰ τὸν ἐξεμπεριδέσῃ ἂν ἦναι δυνατόν.

Πρῶτον ὅ,τι μὲ ζαλίζει εἶναι ἡ ποσότης ἡ μείνασα εἰς χρέος σου α' Ἰανουαρίου 1813 φρ. 9926:97

ἀφαιρεῖς . . .	11	
μένουσι	9915:97	
Ἀλλὰ κατὰ τὸν ὁποῖον μ' ἔστειλες πέρυσιν ἡ ποσότης ἦτο		9977:87
		9915:90
διαφορὰ		61:90

Ὁ τὸν ὁποῖον εἶχα σὲ στείλει λογαριασμὸν ὀλίγας ἡμέρας, πρὶν λάβω τοῦτον σου τὸν τελευταῖον, ἐκλείετο μὲ τὴν ποσότητα . . . . . φρ. 8770:77

Προσθέτω εἰς αὐτὸν διὰ πώλησιν βιβλίων ἰδικῶν μου	»	1542:09
Δι' ἕνα Θεόφραστον	»	4:50
Διὰ 5 Ἱπποκρατ.	»	56:25
Διὰ τὰ τῶν Ζωσιμάδων	»	1622:80
Διὰ τόκον	»	991:59
		12988:00
Σὲ πιστοποιῶ διὰ τὴν διαφορὰν . . .		61:90
Διὰ τὰ ἀπὸ Μαρτῖνον, διὰ βιβλία μου .		900
		961:90
Δι' ἐξισασμὸν		12026:10
		12988:08

Μὴ δ' οὕτως εἶναι δυνατὸν νὰ τὸν ἐξισάσω. Διαφέρει ἀπὸ τὸν ἰδικόν σου [12033:60] φρ. 7:40. Μίαν ὁλόκληρον ταχινὴν ἐδαπάνησα, καὶ ἐδοκίμασα ὠδῖνας βουνοῦ

διὰ νὰ γεννήσω τὸν ἄθλιον τοῦτον ποντικόν. Ἐὰν δὲν κάμῃς ἔλεος νὰ τὸν καθαρίσῃς, καὶ νὰ μὲ εἴπῃς ἀποφασιστικὰ τί νὰ βάλω εἰς τὸ κατάστιχόν μου, σὲ βεβαιόνω ὅτι μήτε κεφαλὴν ἔχω καλὴν νὰ ὑποφέρῃ τὰ τοιαῦτα, μήτε καιρὸν νὰ δαπανῶ. Γράψε με λοιπόν, καὶ θέλω κάμει κατὰ τὰ γραμμένα χωρὶς περαιτέρω ἐξέτασιν. Ὄχι σύ, φίλε πιστέ, ἀλλ' ἐχθρός, καὶ ἐχθρὸς πλεονέκτης, νὰ μὲ δώσῃ λογαριασμὸν δοσοληψίας προτιμῶ νὰ τὸν καταστρώσω ὡς εἶναι γραμμένος ἀπ' αὐτόν, παρὰ νὰ φθείρωμαι εἰς ἐρεύνας τῶν ὁποίων τὴν ἕξιν καὶ συνήθειαν ἔχασα πρὸ πολλοῦ. Τώρα μάλιστα εἶμαι παντάπασιν ἀλλότριος τῶν τοιούτων. Ἀπ' ὥραν εἰς ὥραν αἰσθάνομαι τὴν ἐλάττωσιν τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν μου δυνάμεων.

Σημείωσαι ἔτι μίαν διαφοράν· βάλλεις

διὰ τοὺς Z.	1622:80
ἀλλ' αὐτὰ ἑνούμενα μὲ τὰ διὰ τοὺς Χίους φέρουσι	407:10
	2029:90

καὶ ὄχι 2000 τὰ τοῦ Μαρτίνου.

23 Ἰουνίου 1814.

Πρὸ ἡμερῶν εἶχα γραμμένα τὰ ὄπισθεν, καὶ ἡ τὴν ὁποίαν μ' ἐπροξένησαν ζάλην μ' ἀνάγκασε νὰ τ' ἀφήσω ἀτελείωτα.

Τώρα λαμβάνω τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 10 Ἰουνίου, καὶ χωρὶς περαιτέρω ἔρευναν καὶ ζάλην ἐσημείωσα εἰς τὸ κατάστιχόν μου τὴν σημείωσίν σου, κατὰ τὴν ὁποίαν τὴν 31 Xbrê 1813 ἔμεινες χρεώστης 12020:60 et cela est fini. Εἰς τὸ νέον ἔτος 1814 κατεχώρισα εἰς τὸ ἔχειν σου, διὰ 250 στηρλίνας 4511:25
καὶ διὰ τὰ ἀπ' Αὐγούστης 593:82

Παρατηρῶ ὅμως ὅτι μήτ' εἰς τὴν τελευταίαν σου ταύτην σημείωσιν, μήτ' εἰς τὸν προσταλμένον λογαριασμὸν δὲν σημειόνεις τίποτε δι' ἀργύρια πληρωμένα ἐτησίως εἰς τὸν ἀδελφόν μου. Τί σημαίνει ἡ παράλειψις αὕτη;

Τὰ τῶν Χίων δὲν πρέπει νὰ μένωσιν ἀνενέργητα, διὰ νὰ μὴ ψυχρανθῇ ἡ ἐνέργειά των, καὶ νὰ κατηγορηθῶμεν καὶ ἡμεῖς ὡς πτωχαλαζόνες διὰ τὰς μεγαλαύχους κηρύξεις. Ἔκαμες καλὰ νὰ βάλῃς εἰς τὸν Τηλέγραφον τὴν ἀγγελίαν τῶν Εὐρωπαϊκῶν δώρων. Πιθανὸν ὅτι θέλουν σὲ σταλθῆν καὶ ἄλλα. Καὶ ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα κατήντησεν ὡς αὐτοῦ, πρέπει ν' ἀγοράζῃς ἀδιακόπως βιβλία καὶ νὰ πέμπῃς, καὶ νὰ ζητῇς πάντοτε ὡς ὑπόσχεσίν των τὰ κατ' ἔτος 3000 φ. Ὁ Βάμβας εἶναι ἀπ' ἐκείνους τοὺς ὀλίγους, οἱ ὁποῖοι χρειάζονται βιβλιοθήκην πλουσίαν, καὶ εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ τὴν μεταχειρισθῶσιν ὠφελίμως. Ὅ,τι κάμνω ἐγὼ τὸ βλέπει· καὶ εἶναι βέβαια πολλὰ ὀλίγον, ὡς ἀνάλογον τῆς ὀλίγης μου δυνάμεως. Ἀλλ' ἐπληροφορήθη καὶ αὐτός, καὶ ἦσο πληροφορημένος καὶ σύ, ὅτι τοῦ ὀλίγου τούτου μηδὲ τὸ δεκατημόριον δὲν ἤθελ' εἶσθαι καλὸς νὰ κατορθώσω ἐὰν ἤμην εἰς τὴν Χίον ἢ εἰς τὴν Σμύρνην, ἢ εἰς τὸ μέγα Πατριαρχεῖον τῆς μεγάλης πόλεως τοῦ Κωνσταντίνου. Ὁσάκις λάβω χρείαν βιβλίου, πέμπω εἰς τὴν Βασιλικὴν Βιβλιοθήκην τὴν θεράπαιναν καὶ τὸ φέρει πάραυτα, καὶ λαμβάνω ἀπ' αὐτὸ τὴν ἐλπιζομένην βοήθειαν, ἢ κἂν πληροφοροῦμαι ὅτι δὲν ἐλάλησε κανεὶς περὶ τῆς ὁποίας μέλλω νὰ λαλήσω ὑποθέσεως. Ἀλλ' εἰς τὴν ἐλεεινὴν ἡμῶν πατρίδα, φίλε, ἐάν τις (καὶ πόσοι εἶναι ἀκόμη οἱ τοιοῦτοι!) ἀπὸ τοὺς σπουδαίους ἔλθῃ εἰς χρείαν βιβλίου, πρέπει νὰ προσμένῃ ὀλό-

κληρον ἔτος νὰ τὸ φέρῃ ἀπὸ τὴν φωτισμένην Εὐρώπην καὶ ἂν κατὰ δυστυχίαν (ὡς μ' ἐσυνέβη πολλάκις) δὲν εἶναι ὁποῖον τὸ ἐνόμιζεν, ἄλλο ἔτος ἓν ἀκόμη νὰ φέρῃ ἄλλο. Ὢ οἷαι κεφαλαὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν Γραικῶν μας καὶ ἐγκέφαλον οὐκ ἔχουσι!

Τῆς ἐλλείψεως τοῦ ἐγκεφάλου ταύτης ἔργον εἶναι, καὶ ἡ πρόσκλησις τοῦ Κ. εἰς τὸ Βυζάντιον. Μὴν ἐρωτᾷς πόσην δυσαρέσκειαν ἐδοκίμασα εἰς αὐτό. Δὲν μ' ἐλύπησε τόσον ἡ ἀνοησία τῶν προσκαλούντων (ἐπειδὴ ἀπ' αὐτοὺς φρόνιμα ἔργα ποτὲ δὲν εἶχα ἐλπίσειν), ὅσον μ' ἐτάραξεν ἡ ὑπακοὴ τοῦ Κ. Ἐὰν ἡ περὶ αὐτοῦ κρίσις τοῦ ἀδελφοῦ σου εἶναι ὀρθή, οὐαὶ καὶ μυριάκις οὐαὶ εἰς τὸν Κ! Ἐπροτίμησε νὰ κολακεύῃ τοὺς Σαρδαναπάλους τῆς πρωτευούσης πόλεως παρὰ νὰ πρωτεύῃ αὐτὸς εἰς δευτερεύουσαν.

Περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν Αὐστοσχ. στοχ. κάμε ὡς κρίνεις εὔλογον. Δύο ταῦτα σὲ παρακαλῶ μόνον· πρῶτον νὰ σπουδάσῃς νὰ λάβῃς καὶ ὑπογραφὰς ἀρκετὰς πρὸ τῆς ἐπιχειρήσεως, διὰ νὰ δαπανήσῃς ἀπὸ τὰ ἰδικά μου, ἢ οὐδετίποτε, ἢ κἂν ὀλίγα· δεύτερον νὰ παραδώσῃς τὴν διόρθωσιν τῶν δοκιμίων τοῦ τύπου εἰς ἄνθρωπον προσεκτικόν, διὰ νὰ μὴ γεμισθῇ τὸ βιβλίον ἀπὸ σφάλματα. Περὶ ὑπογραφῶν ἐμπορεῖς νὰ ζητήσῃς ἀπὸ τὸν Κούμαν, ἀπὸ Τεργέστην, Βενετίαν, καὶ μάλιστα Λιβόρνον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον πρῶτος ὁ Σπανιολάκης πρὸ ἐτῶν τινων μ' ἐπρόβαλε τὴν κατ' ἰδίαν ἔκδοσιν τῶν Αὐτοσχ. στοχασμῶν. Ἐπιθυμῶ νὰ ἐξοδεύσῃς ὀλίγα ἀπὸ τὰ ἰδικά μου, ὄχι δι' ἄλλο, πλὴν ὅτι εἰς αὐτὰ σχεδὸν μόνα μένουσι τώρα αἱ ἐλπίδες μου. Τὰ τοῦ Στράβωνος ἄρχισαν νὰ μᾶς πληρόνωσιν, ἀλλὰ δὲν ἀρκοῦν εἰς τὰς χρείας μου, αἱ ὁποῖαι αὐ-

ξάνουσιν ἀναλόγως μὲ τὰς ἀδυναμίας τῆς γεροντικῆς ἡλικίας.

Τρίτην ὄχι πλέον παράκλησιν, ἀλλ' ἀπαίτησιν Λακωνικήν· « Οἱ αὐτοσχεδ. στοχασμοὶ ἢ νὰ τυπωθῶσι χωρὶς εἰκόνα, ἢ νὰ μὴ τυπωθῶσι παντάπασιν ». Εἶναι ἀσυγχώρητον εἰς ἐμὲ νὰ καταστήσω γελοίας τὰς ὀλίγας ἡμέρας ἢ ὥρας, ὅσας ἀκόμη μέλλω νὰ πατῶ τὴν γῆν, ὑποφέρων ὅ,τι ἐβδελύχθην εἰς ἄλλους, ὅ,τι νὰ βδελύσσωνται ἐπαράγγειλα ῥητῶς τοὺς ὁμογενεῖς μου εἰς αὐτοὺς τούτους τοὺς Αὐτοσχ. στοχασμούς. Καὶ αὐτὸ μόνον τὸ νὰ τυπωθῶσι χωριστὰ τὸ δέχομαι ἐξ ἀνάγκης, φοβούμενος μὴ αἱ τελευταῖαι τῆς ζωῆς μου ἡμέραι κάμωσιν ἀπ' ὅ,τι εἶναι πενεστέραν τὴν κατάστασίν μου. Ἐνόσῳ ἔμεναν κολλημένοι μὲ τὸν Πλούταρχον, ἡ λαμπρότης τοῦ Πλουτάρχου τοὺς ἐστόλιζεν ὀλίγον τι. Χωρισμένους ἀπ' αὐτὸν ἴσως ἀκόμη ἡ παροῦσα γενεὰ τοὺς ἐπαινέσῃ· ἀλλ' ἡ ἐπερχομένη θέλει τοὺς κρίνειν ὅ,τι ἀληθῶς εἶναι, δηλαδὴ ὡς καρποὺς ἀρχομένης τοῦ ἔθνους παιδείας, ἢ νὰ τὸ εἴπω καθαρώτερα, ὡς ψελλίσματα νηπίων. Τοιαύτης κρίσεως χρόνον καὶ προβλέπων καὶ εὐχόμενος εἰς τὸ γένος μου, τοῦτο μόνον ἐπιθυμῶ, εἰς τοῦτο μόνον ἀρκοῦμαι, νὰ μή με συγκαταριθμήσωσι μὲ τοὺς καταισχύνοντας τὸ γένος, μηδ' ὄρεξιν ἔχω καμμίαν (πίστευσόν με φίλε) νὰ δείξω εἰς αὐτοὺς καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ νεκροῦ μου σώματος.

Ὡραία καὶ ἐπαφρόδιτος εἶναι ἡ μεταφορά. « Θεμελιοῦντες πάντοτε εἰς ἄμμον πολλαπλασιάζομεν τὰ ἐρείπια. »

Εὐθὺς ὅταν λάβῃς ἀργύρια ἀπὸ τὰς ῥητορικάς, πέμψε τα πρὸς τὸν Βάμβαν, διὰ νὰ πληρώσῃ τὸν τυπογράφον.

Περὶ τοῦ Πασχάλη ἢ Πασχαλίου, εἰπὲ τὸν ἀδελφόν

σου νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Δούκαν, καὶ νὰ κάμῃ ὅ,τι ἐκεῖνος ἀποφασίσῃ μὲ τὴν πολλήν του σοφίαν.

Ἂς ἀναθεωρήσω τώρα καὶ τὰς προλαβούσας ἐπιστολάς σου· εἰς τὴν 15 Δεκεμβρίου 1813 εὑρίσκω τὸν κατάλογον τῶν σταλέντων εἰς Χίον βιβλίων. Διὰ τὰ διπλᾶ μὴ ταράττεσαι. Γράψε τὸν Κούμαν νὰ τ' ἀγοράσῃ ἀπ' αὐτούς. Ἂν ἦσαν ὀλιγώτερον πλέον εἰδήμονες τῶν τοιούτων, ἤθελα τοὺς γράψειν νὰ μὴ τὰ πωλήσωσι, ὡς ὄντα ἀναγκαῖα τὰ τοιαῦτα διπλώματα εἰς βιβλιοθήκας τοιαύτας, ὁποίαν τοὺς ἐσυμβούλευσα, καὶ ὁποίαν ἐλπίζομεν νὰ συνάξωσι. Τὸν Θησαυρὸν τοῦ Στεφάνου μὲ τὰ Γλωσσάρια καὶ μὲ τὸ Ἀναπλήρωμα τοῦ Scot, τὸν ἐπλήρωσες φρ. 186 : 60. Ἦσο βέβαιος, καὶ βεβαίωσέ τους, ὅτι ἐδῶ ἔπρεπε νὰ πληρωθῇ τοὐλάχιστον 600 φρ. Πέμπε με λοιπὸν τὰς σημειώσεις τῶν ἀγοραζομένων ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρόν, διὰ νὰ τὰ ἔχω πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ ν' ἀγοράζω κ' ἐγὼ κατ' ὀλίγον ὅ,τι εὕρω χρήσιμον χωρὶς κίνδυνον διπλώσεως. Ἀλλὰ πάλιν σὲ λέγω μὴ σὲ ταράττῃ ἡ δίπλωσις. Εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ συμβῶσι τὰ τοιαῦτα εἰς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουσιν ἔργον καὶ ἐπάγγελμα μόνον αὐτό. Ἡ ἀγορὰ πρέπει νὰ γίνεται μὲ ὑπομονήν, χωρὶς ὅμως διακοπήν.

Εἰς τὰς ἐπιστολὰς 10 καὶ 16 Φεβρουαρίου 1814 δὲν ἔχω τι ν' ἀποκριθῶ, καθὼς μήτ' εἰς τὴν 13 Ἀπριλίου μήτ' εἰς τὴν 11 Μαΐου.

Εἰς τὴν 12 Μαΐου εὕρηκα τέλος πάντων τὴν λύσιν τοῦ περὶ Στράβωνος αἰνίγματος. Ζητεῖς λοιπὸν τὴν ἐξακολούθησιν δύο σωμάτων, ἑνὸς διὰ τὸν Ἱεράρχην καὶ τοῦ ἄλλου διὰ σέ, ἀπὸ τοῦ τετάρτου τόμου (ὅστις διὰ τὰς περιστάσεις δὲν ἄρχισεν ἀκόμη νὰ τυπόνηται) καὶ τῶν

ἑξῆς, Cela est clair comme le jour. Ἀλλὰ τὸ νόστιμον εἶναι ὅτι μένει τι ἀκόμη αἰνιγματῶδες εἰς τὰ γραφόμενα. Λέγεις ὅτι παρὰ ταῦτα τὰ δύο σώματα, τοῦ Ἱεράρχου καὶ τὸ ἰδικόν σου, ἔλαβες ἀκόμη καὶ χωριστὸν τρίτον τόμον τοῦ Στράβωνος εἰς Carton ἀπ' ἐμέ, καὶ ζητεῖς καὶ δι' αὐτὸν τὸν πρῶτον καὶ δεύτερον διὰ νὰ τὸν πωλήσῃς διὰ λογαριασμόν μου. Οὐδεμίαν μνήμην ἢ ἰδέαν ἔχων τοιαύτης ἀποστολῆς ἀπορῶ πῶς εὑρίσκεται εἰς χεῖρας σου τρίτος χωριστὸς τόμος τοῦ Στράβωνος· πλὴν ἂν ἀπὸ ρεμβασμὸν τοῦ νοῦ τὸν ἔστειλα πρὸς τὸν Allais, διὰ νὰ τὸν βάλῃ εἰς τὸ Σανδύκιον. Τὸ περὶ τούτου ὅμως ὅπως ἂν ἦναι, θέλω σὲ στείλειν ἀπεδῶ μὲν τὸν πρῶτον καὶ δεύτερον τόμον, ἀπὸ δὲ τὸν Ἄδην τὸν τέταρτον καὶ τοὺς ἑξῆς.

Παρακαλῶ σε νὰ μὲ γράψῃς πόσα σώματα ἔλαβες ἀπὸ κάθε τόμον τοῦ Πλουτάρχου χωριστὰ ἀπὸ τὸν Besson, μὲ τὴν ὑπομονήν σου.

Τοῦ κωμῳδοῦντος με Ποστελνίκου ἔκαμες καλὰ νὰ μᾶς φανερώσῃς τὄνομα· διότι κρατεῖ ἐπιστολὴν αὐτοῦ ὁ Βάμβας, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐξάγων τσελεπῆς οὗτος μὲ ὑψόνει εἰς τοὺς οὐρανούς Δὲν αἰσθάνεται ὁ παχύδερμος μήτε τὸ αἰσχρὸν τῆς ἀντιφάσεως, μήτε ὅτι δίδει ὅπλα εἰς τὸν Δούκαν καὶ τοὺς κατὰ τὸν Δούκαν, τῶν ὁποίων προηγούμενος σκοπὸς εἶναι νὰ ἐμποδίσωσι τὸ γένος νὰ φωτισθῇ ὑπὲρ αὐτούς, ἐπειδὴ ὁ τοιοῦτος φωτισμὸς οὔτε τὸ βαλάντιον αὐτῶν γεμίζει, καὶ τὴν ὁποίαν λαμβάνουσιν ἀπὸ τοὺς ἀπαιδεύτους δόξαν, ὡς καπνὸν διαλύει. Δὲν αἰσθάνεται ὁ παχύδερμος, ... Ἀλλὰ μὴ γίνωμαι κ' ἐγὼ παχύδερμος δαπανῶν τὸν πολύτιμον καιρὸν εἰς τοιού-

των ἀνθρωπίσκων μνήμην, εἰς τοὺς ὁποίους ἀρκεῖ νὰ εἴπῃ τις τὸ *Βάλλ' ἐς κόρακας* ! Ἐνθυμᾶσαι ὅτι ἐξωπλίσθης κατὰ τοῦ Λογιερμογράφου διὰ τὸν μὲ τὸν ὁποῖον ἀνάγγειλε τρόπον τὴν ἰδικήν μου ἔκδοσιν τοῦ Πλουτάρχου καὶ τὴν τοῦ Σχαιφέρου. Ὁ τρόπος βέβαια ἦτον ἐλεεινός· ἀλλ' ἐστάθη εὐτυχία τὸ νὰ ἐμποδισθῇ ἡ ἀντίῤῥησίς σου, ὄχι διότι δὲν ἦτο δικαία, ἀλλ' ὅτι τὰ ὅπλα σου δὲν ἦτο καλὰ ἀκονημένα. Αὐτὸς ἐγὼ δὲν ἐγνώριζα τὴν ἔκδοσιν τοῦ Σχαιφέρου· ὅθεν μηδὲ καλὸς ἤμην νὰ γράψω καλητέραν τῆς ἰδικῆς σου ἀντίρρησιν. Ἀλλὰ τέλος πάντων τὴν ἀπέκτησα τὴν ἐπαράβαλα μὲ τὴν ἰδικήν μου, καὶ τί νὰ ἴδω ἢ τί νὰ εἴπω ! φίλε μου. Ὁ Σχαιφέρος ἐκδίδει σχεδὸν τὴν ἰδικήν μου ἔκδοσιν, ἐπειδὴ μ' ἔκαμε τὴν τιμὴν νὰ εἰσάξῃ εἰς τὸ κείμενόν του πολλάς μου διορθώσεις ὡς ἀναντιῤῥήτους. Τὸ κακὸν ὅμως εἶναι, ὅτι ἐκδίδει μὲν τὸν Πλούταρχον, ὡς ἐγώ, κατὰ τομίδιον χωριστόν, δὲν σημειόνει ὅμως εἰς ἕκαστον τόμον τὴν ἀκριβῆ ἐποχὴν τῆς ἐκδόσεως, ἀλλὰ φυλάττει εἰς ὅλους τοῦ πρώτου τόμου τὸ ἔτος 1812. Τί συμβαίνει ἐκ τούτου ; Οἱ πρῶτοι τρεῖς τόμοι τῆς ἐκδόσεώς μου ὄντες 1809, 1810, 1811, δὲν εἶναι δύσκολον εἰς τὸν παραβάλλοντα τὰς δύο ἐκδόσεις μὲ προσοχὴν καὶ φιλανθρωπίαν καὶ φιλογένειαν νὰ καταλάβῃ, ὅτι τὰς εὑρισκομένας εἰς αὐτοὺς μεταβολὰς τοῦ Πλουταρχικοῦ κειμένου, καλὰς ἢ κακάς, τὰς ἔλαβεν ὁ Σχαιφέρος ἀπ' ἐμέ, καὶ ὄχι ἐγὼ ἀπ' αὐτόν. Ὁ τέταρτός μου τόμος 1812, συμπίπτει μὲ τὸ 1812 ὅλων του τῶν τόμων. Ἀλλὰ μηδὲ τούτου δὲν εἶναι πολλὰ δύσκολος ἡ ἐξέτασις καὶ πληροφορία τοῦ ἀληθοῦς. Ὁ πέμπτος μου ὅμως εἶναι 1813 et ὁ ἕκτος θέλει εἶσθαι 1814, ἐν ᾧ αὐτὸς μένει πάντοτε εἰς τὸ 1812. Ὅθεν ὅσας μεταβολὰς

ἔκαμα εἰς αὐτούς, ἂν συμπέσωσι μὲ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Σχαιφέρου (ὡς εἶναι πιθανόν, ὅτι θέλει τὰς λάβειν) θέλει φανῆν ὅτι τὰς ἐπῆρα ἐγὼ ἀπ' αὐτόν. Καὶ ὁ μὲν Σχαιφέρος ὢν καὶ τίμιος ἄνθρωπος, καὶ ἀρκετὰ εἰδήμων ἐκδόσεων, εἶμαι βέβαιος ὅτι ἤθελε φανερώσειν εἰς κἀνένα του προοίμιον, ἐὰν ἔκαμνε προοίμια. Ἀναγκάζεται ὅμως νὰ ἐκδίδῃ ἀπροοιμίαστα, καὶ νὰ κάμνῃ ὀλίγον τὸν κάπηλον (εἶναι δέκα τέκνων πατὴρ ὁ ταλαίπωρος). Ἀλλὰ τί νὰ εἴπῃ τις περὶ ἐφημεριδογράφου, ὅστις λαμβάνων δύο ἐκδόσεις τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, χωρὶς νὰ τὰς παραβάλῃ, κάμνει τοιαύτην ἐλεεινὴν ἀγγελίαν; Εἶναι ἀμαθία, ἢ κακοθελησία κατ' ἐμοῦ; πιστεύω πλέον τὸ πρῶτον διότι ἂν ἤθελεν ἐκθέσειν τὸ πρᾶγμα, ὡς ἔχει, πλέον παρ' ἐμὲ ἤθελε τιμήσειν ἑαυτόν, ὡς εἰδήμονα τοῦ ἐπαγγέλματος τῆς ἐφημεριδογραφίας.

Ταῦτα σὲ γράφω, ὄχι διὰ νὰ ὀπλισθῇς πάλιν (ἀρκετὴ εἶναι ἡ εἰς τὸ ἐμπόριον ἀσχολία σου καὶ δὲν πρέπει κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἐμπλέκεσαι μὲ τοιούτους, μηδὲ νὰ ζητῇς νίκας, εἰς τὰς ὁποίας ὁ νικητὴς γίνεται τοῦ νικημένου ἀδοξότερος), ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξεύρῃς ποῖοι εἶναι οἱ ἡμέτεροι, καὶ πρὸς ποίους ἀντιφερόμεθα, ὅταν μᾶς πειράξῃ ὁ Σατανᾶς νὰ τοὺς ῥαπίσωμεν.

Δὲν εἶναι καὶ τοῦτο περίεργον τῆς τύχης σύμπτωμα! Μόλις ἐτελείωσα τὸν περὶ Σχαιφέρου λόγον, καὶ λαμβάνω διὰ τῆς μικρῆς πόστας ἐπιστολίδιον παρὰ τοῦ Boissonade. Εἰς αὐτὸ μὲ ἀναγγέλλει πρῶτον ὅτι προσφωνεῖ εἰς τὴν *ἐξοχότητά μου* τὴν ὁποίαν κάμνει ἔκδοσιν τοῦ Μαρίνου· ἔπειτα μοῦ ἀντιγράφει παράγραφον Λατινικὸν ἐπιστολῆς σταλμένης εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὸν Σχαιφέρον, εἰς τὴν ὁποίαν παραπονεῖται ὅτι δὲν ἔλαβεν ἀκόμη τὸν ε'

τόμον τοῦ Πλουτάρχου, καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ τοῦ τὸν προφθάσῃ τὸ γρηγορώτερον. Φανερὸν ὅτι διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἔκδοσίν του (πάντοτε μὲ ἔτος 1812), τὴν ὁποίαν ἔπαυσεν εἰς τὸν βίον τοῦ Σύλλα. Ἴσως ἐσύμφερε νὰ παρακαλέσῃς ἀφ' ἑαυτοῦ σου τὸν Βαρδαλάχον, ὅταν φανῇ ὁ ἕκτος τόμος τοῦ Πλουτάρχου μου, ἢ ὁ πέμπτος τοῦ Σχαιφέρου (τέσσαρα τομίδια ἔχει ἕως τώρα ἐκδομένα), νὰ κάμῃ λακωνικὴν ἀγγελίαν εἰς τὸν Ἑρμῆν, ἀφοῦ ὅμως παραβάλῃ τρεῖς ἢ τέσσαρας βίους τῆς ἰδικῆς μου ἐκδόσεως μὲ ἄλλους τόσους τῆς Σχαιφεριανῆς, διὰ νὰ πληροφορηθῇ. Ἡ ἀγγελία ὅμως πρέπει νὰ ἦναι ἄμεμπτος διὰ τὸν Σχαιφέρον, διότι ὡς σὲ εἶπα ὅλον του τὸ ἁμάρτημα εἶναι ἡ πενία του. Ἴσως δὲ καὶ βλέπων ὅτι ἄργησε νὰ τὸν σταλθῇ ὁ πέμπτος μου τόμος καταλάβῃ ὅτι ἡ ἀργοστολία ἔγινεν ἐξεπίτηδες, καὶ τότε τὸ ἀναγγείλῃ αὐτὸς εἰς τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ ἐκδώσῃ τομίδιον, ὅτι βάσιν λαμβάνει τὴν ἔκδοσίν μου· καὶ τότε δὲν χρειάζεται πλέον ἀπὸ μέρους ἡμῶν ἀντιφώνησις (reclamation) εἰς τὸν Ἑρμῆν. Ὅπως ἂν ἦναι, ἡ ἀγγελία πρέπει νὰ γένῃ τιμία, τοῦτο μόνον φανερόνουσα ὅτι αἱ διορθώσεις τοῦ Κ. φαίνονται πιθαναί, καὶ εἰς τοὺς σοφοὺς φιλολόγους τῆς Εὐρώπης, ἐπειδὴ εἷς ἀπὸ τοὺς ἐνδοξοτέρους αὐτῶν κατεχώρισε πολλὰς ἀπ' αὐτὰς εἰς τὸ κείμενόν του. Πρέπει νὰ ἐξεύρῃ καὶ τοῦτο ὁ ἀγγελεύς. Δύο λογῶν διορθώσεις εἶναι· αἱ πρῶται ἐξ ΗΔ, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐδέχθη τὰς πλειοτέρας ἢ σχεδὸν ὅλας. Αἱ δεύτεραι ἐκ ΔΓ ἔλαβε καὶ ἀπ' αὐτὰς ἀπείρους. Λογίζονται καὶ αὐταὶ ἰδικαί μου ἐπειδὴ ἠκολούθησε τὴν κρίσιν μου εἰς τὸ διάλεγμα δύο ἢ περισσοτέρων διαφόρων γραφῶν. Εἰς ὀλίγα λόγια ἐμπορεῖ ὁ ἀγγέλλων νὰ ἐπαινέσῃ τὸν Σχαιφέρον μὲν φιλοῦντα καὶ

τιμῶντα με καὶ νὰ συστήσῃ τὴν ἔκδοσίν του, προσθέτων ὅτι σκοπὸν ἄλλον δὲν ἔχει ἡ ἀγγελία του, πλὴν τὸ νὰ ἐξηγήσῃ τοῦ ἔτους 1812 τὴνδιαφοράν, διὰ τοὺς μὴ γνωρίζοντας τὰ τοιαῦτα.

Ὁ Μουστοξίδης ἦλθεν ἐδῶ, πλὴν παροδικῶς καὶ δι' ὀλίγας ἡμέρας,καὶ πάλιν ἀνεχώρησε. Βιβλία δὲν μ' ἔφερε, μὲ ὑπεσχέθη ὅμως νὰ μὲ τὰ στείλῃ. Γένοιτο!

Ἡ δευτέρα συναλλαγματικὴ ἐστάλθη πρὸς τὸν Μαρτῖνον. Ἐπειδὴ ἔχεις ἀκόμη ἀργύρια εἰς χεῖράς σου τῶν Χίων, εὔλογον μὲ φαίνεται νὰ προβλέψωμεν ἀπεδῶ μίαν ἐγκυκλοπαιδείαν τυχαίαν (de hasard, ἐπειδὴ τὸ τυχηρὰ εἶναι casuelle). Αὐτὴ ἐπροχώρησεν ἕως τώρα εἰς τὴν 79 παράδοσιν (livraison) εἰς τόμους πλειοτέρους τῶν 270 in 4°. Ἐμπορῶ νὰ τὴν τύχω εἰς τὰ 1100 ἢ 1200 τὸ πολὺ φράγκα ἄδετον· διὰ στιχωτικὰ πρέπει νὰ λογαριάσωμεν σχεδὸν

900	900
2000	2100.

Τί λέγεις περὶ τούτου; Τὸ βιβλίον εἶναι ἀναγκαῖον, εἶναι καὶ εὐθηνόν, ἔπειτα καὶ χρήσιμον εἰς τὸ νὰ σώζεται ἡ θερμότης καὶ ὁ ζῆλος τῶν Χίων, ὅταν βλέπωσι αὐξανομένην τὴν βιβλιοθήκην κατὰ μικρόν. Ὁ Βάμβας εἶναι μὲ τὴν γνώμην μου, ἐπειδὴ αὐτὸς μάλιστα αἰσθάνεται τὴν χρείαν τοῦ πράγματος. Καὶ πόσα ἄλλα χρειάζονται εἰς ἀληθῆ καὶ ὄχι ψευδώνυμον βιβλιοθήκην! Μὴ διακόψῃς αὐτοῦ τὴν ἀγοράν. Ἐὰν ἠγοράσθησαν ὅσα εἶχα σὲ σημειώσει, γράψε με νὰ σὲ πέμψω νέαν σημείωσιν. Τὸν Μαρῖνον μὴν ἀγοράσῃς· διότι πιθανὸν ὅτι στέλλων εἰς ἐμὲ τὸ διωρισμένον δι' ἐμὲ σῶμα ὁ Boissonade (δὲν ἔλαβεν

ἀκόμη σώματα ἀπὸ Λειψίας, ὅπου ἐτυπώθη) θέλει στέλειν καὶ διὰ τοὺς Χίους, γνωρίζων τὴν περὶ αὐτῶν μου ἀγγελίαν.

Πρὸς τὸν Βαρδαλάχον ἐμπορεῖς νὰ στείλῃς (ἂν δὲν εὑρεθῇ αὐτοῦ εἰς βιβλιοπώλην) τὸν ἰδικόν σου Ἱππαρχικὸν τοῦ Ξενοφῶντος διὰ 4 φρ. καὶ σοῦ ἀγοράζω ἄλλον ἐδῶ διὰ τὴν αὐτὴν τιμήν. Ἐλησμόνησα νὰ σημειώσω καὶ τὴν ἀπολογίαν τοῦ Σωκράτους ἀπὸ τὸν Thurot εἰς τὴν ἐδῶ κλεισμένην ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Βαρδαλάχον.

Εὐδαιμόνει!

189.

12 Ἰουλίου 1814.

Ἀσπάζομαι καὶ σὲ καὶ τοὺς σούς.

Τὴν 25 Ἰουνίου ἔλαβα. Ἔδωκα τὴν πρὸς τὸν Allais καὶ θέλει φροντίσειν περὶ τῶν ζητουμένων. Τὴν ἐγκεκλεισμένην δὸς εἰς ὅτινα πρέπει νὰ δοθῇ. Ὁ Κουτζούκης οὗτος (πιθανὸν ὅτι ἐξεύρεις) μὲ πέμπει ἐκ προσταγῆς τῶν Z. συναλλαγματικὴν διὰ 3886 : 6 λίτρας Γαλλικάς. Ὁ ἕκτος τόμος τοῦ Πλουτάρχου βαδίζει πρὸς τὸ τέλος τῆς τυπώσεως, τὸ ὁποῖον προσμένω διὰ νὰ πέμψω πρὸς αὐτοὺς τὸν τελευταῖον λογαριασμόν.

Παρὰ τὴν πρὸς τὸν Κουτζούκην, ἐδῶ κλεισμένην θέλεις εὑρεῖν καὶ τὴν διαθήκην μου, δηλαδὴ νέαν διαθήκην, ἀντὶ τῆς ὁποίας παρακαλῶ σε νὰ μὲ στείλῃς ὀπίσω τὴν προτέραν, χωρὶς νὰ ἀγανακτήσῃς μήτε διὰ τὰς μεταβολὰς καὶ μεταβουλεύσεις μου, μήτε διὰ τὰς ὁποίας σὲ

προξενῶ ματαίας δαπάνας. Ἡ πενιχρά μου τύχη ἔγινε πενιχροτέρα τῆς πρώτης· ὅθεν ἦτον ἀνάγκη ν' ἀλλάξω καὶ τὴν διαθήκην τῶν πραγμάτων μου.

Εὐχαριστῶ σε, ὅτι ἐμήνυσες τὸν Μαρτῖνον νὰ μὲ προφθάσῃ εἰς τὴν χρείαν μου. Δὲν ἔχω καμμίαν κατὰ τὸ παρόν· ἀλλ' ὅμως εἶναι καλὴ πρόνοια καθ' ἑξάμηνον νὰ τὸν ἐνθυμίζῃς νὰ μὲ βοηθῇ εἰς τὴν ἀνάγκην μου.

Ὑγίαινε εὐδαιμονῶν !

190.

Ἐκ Παρισίων, 30 Ἰουλίου 1814.

Ἀλέξανδρε φίλε, ἀσπάζομαί σε.

Τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 15 Ἰουλίου ἔλαβα περιέχουσαν ἄλλην ἀπὸ τὸν κύριον Ζωσιμᾶν. Εἰς μεγάλην ἀπορίαν μ' ἔφερεν ἡ ἀσυμφωνία τῶν δύο τούτων ἐπιστολῶν. Ὁ μὲν κύριος Ζωσιμᾶς μὲ βεβαιόνει πάλιν τὴν παραίτησίν του ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Βιβλιοθήκην· καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἀπόφασιν προσμένω τὴν τελείωσιν τοῦ ἕκτου τόμου Πλουτάρχου (ὁ ὁποῖος ἐμποδίσθη ἕως τώρα διὰ τὰς περιστάσεις) διὰ νὰ φροντίσω ἄλλην ἔκδοσίν τινα διὰ λογαριασμόν μου. Σὺ δέ, φίλε, ἐξεναντίας μὲ προβάλλεις πάλιν ὅσα εἶχεν ἀρχήτερα μὲ προβάλει ὁ κύριος Ζωσιμᾶς, καὶ δὲν ἐδέχθην ὡς ἀδύνατα εἰς ἐμέ. Καὶ αὐτὸς σὺ φίλε, ἂν τὰ ἐξετάσῃς ἀκριβῶς, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι

θέλεις τὰ κρίνειν ἀδύνατα τοὐλάχιστον εἰς ἐμέ. Ἄλλως νὰ ἐξηγήσω τὴν τοιαύτην ἀσυμφωνίαν δὲν δύναμαι, πλὴν ὑποθέτων ὅτι ἡ πρὸς ἐμὲ ἐπιστολὴ 6 Ἰουνίου τοῦ κ. Ζωσιμᾶ δὲν εἶναι σύγχρονος μὲ τὴν ὁποίαν ἔλαβες σὺ ἀπ' αὐτόν· συμπεραίνω λοιπὸν ὅτι εἶναι προγενεστέρα ἡ ἰδική σου, καὶ ἀκολούθως ὅτι τὰ εἰς αὐτὴν γραφόμενα ἀναιροῦνται ἀπὸ τὴν ἰδικήν μου.

Ἀλλ' ὅπως ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, σὲ βεβαιόνω, φίλε, καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ βεβαιώσῃς τὸν κ. Ζωσιμᾶν, ὅτι τὸ ζητούμενόν του ἂν ἦτο ἀπὸ τὰ δυσκολώτατα, μ' ὅλον ὅτι τὸ γῆράς μου δὲν μὲ συγχωρεῖ πλέον νὰ παλαίω μὲ δυσκολίας, ἤθελα τολμήσειν νὰ τὸ ἐπιχειρισθῶ διὰ τὸν Ζωσιμᾶν, καὶ διὰ μόνον τὸν Ζωσιμᾶν. Ἀλλὰ μὲ ζητεῖ (πάλιν τὸ λέγω καὶ τὸ ἐξαναλέγω) πρᾶγμα ὑπὲρ τὴν δύναμίν μου.

Καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον, περιττὸν ἴσως ἤθελε φανῆν νὰ ἀποκριθῶ εἰς ἐκεῖνο τῆς ἐπιστολῆς σου τὸ μέρος, ὅπου εἶναι ὁ λόγος περὶ τοῦ μισθοῦ τοῦ ἀδυνάτου τούτου πράγματος. Νὰ μὲ δίδουσι λέγεις, 100 ἢ 200 σώματα ἀπὸ τὰ τυπωμένα. Αὐτά, φίλε, πρῶτον μὲν χρειάζονται καιρὸν νὰ πωληθῶσιν· ἔπειτα (ἂν ὑποθέσωμεν δυνατὸν τὸ ἀδύνατον), μὲ συγχωρεῖ ἡ γνωστὴ εἰς σὲ πενιχρά μου κατάστασις νὰ δεχθῶ τοιαύτην ἀμοιβὴν τοῦ κόπου μου, εἰς καιρὸν ὅταν ἦναι σχεδὸν βέβαιον, ὅτι γινομένη ὅλη ἡ ἔκδοσις διὰ λογαριασμόν μου θέλει φυσικὰ παρακινήσειν ὅλους τοὺς ἀγοράσαντας ἢ λαβόντας δωρεὰν τοὺς προτέρους τόμους νὰ ἀγοράσωσι καὶ τοὺς ἀκολούθους; Δὲν σὲ λανθάνει, φίλε, ὅτι ὅλη μου ἡ χρηματικὴ κατάστασις περιορίζεται σήμερον εἰς μόνην μου τὴν μικρὰν βιβλιοθήκην, εἰς τρόπον ὥστε, ἂν ἡ πρὸ τοῦ θανάτου μου ἀσθέ-

νεια (δὲν ἐξεύρω ποία θέλει εἶσθαι) σταθῇ μακρά, μέλλω ν' ἀναγκασθῶ νὰ πωλῶ τὰ βιβλία μου διὰ νὰ νοσοκομοῦμαι. Μ' ὅλον τοῦτο, ὡς εἶπα, ἡ περὶ τοῦ μισθοῦ συμφωνία ἤθελε φανῆν περιττή, ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα διὰ τὸ ὁποῖον δίδοται ὁ μισθός, εἶναι ἀδύνατον. Τότε μόνον ἤθελεν γένῃ δυνατόν, ἂν ἐμποροῦσα νὰ μετοικήσω ἢ αὐτοῦ ἢ εἰς Βενετίαν, διὰ νὰ ἦμαι αὐτόπτης διορθωτὴς τῶν ἐκδόσεών μου. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν τὸ συγχωρεῖ μήτε τὸ γῆρας μου, μήτε ἡ εἰς τὸν Στράβωνα ἀσχολία μου. Ὅλα ταῦτα συλλογιζόμενος εὗρηκα δίκαιον καὶ συμφέρον εἰς τὴν κατάστασίν μου νὰ ἐξακολουθήσω τὴν Ἑλληνικὴν βιβλιοθήκην διὰ λογαριασμόν μου. Ὅθεν σὲ παρακαλῶ, φίλε, νὰ γράψῃς πρὸς τοὺς φίλους σου δι' ὑπογραφάς. Ἡ τιμὴ θέλει εἶσθαι ἓν τέταρτον ὀλιγώτερον διὰ τοὺς ὑπογεγραμένους ἀπ' ὅ,τι πωλοῦνται εἰς τὸ κοινόν· διὰ τὸν κύριον Ζωσιμᾶν ὅμως ἐάν, ὡς ἐλπίζω, μὲ κάμῃ χάριν νὰ ὑπογράψῃ δι' ἀριθμὸν σωμάτων ἀξιόλογον, θέλω τὸν λογαριάσειν ἓν τρίτον ὀλιγώτερον ἀπ' ὅ,τι πωλοῦνται εἰς τὸ κοινόν.

Θέλω ἐξαποστείλειν πρὸς τὸν κύριον Στέφανον Παλαιολόγον εἰς Ἀμστελδὰμ τὰ βιβλία, ὅταν τελειωθῇ καὶ ὁ ἕκτος τόμος, διὰ τὸ οἰκονομικώτερον· ἡ τελείωσις τοῦ τελευταίου τόμου ἐλπίζω νὰ γένῃ πρὸς τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου. Ἐὰν ὅμως κρίνῃς ὅτι καλὸν εἶναι νὰ πέμψω τοὺς προτέρους τόμους ἀρχήτερα πρὸς τὸν ῥηθέντα Παλαιολόγον, γράψε μέ το διὰ νὰ τὸ βάλω εἰς πρᾶξιν.

Εἰπὲ παρακαλῶ, τὸν κύριον Ζωσιμᾶν, ἀσπασάμενος ἀπὸ μέρους μου, ὅτι ἔλαβα ὅσα μ' ἔστειλε διὰ τοῦ κυρίου Ζήση Κουτζούκη· καὶ ὅτι θέλω τὸν γράψειν ὅταν τελειώσῃ ὁ ἕκτος τόμος, πέμπων ἐν ταυτῷ καὶ τὸν τέλειον

λογαριασμόν. Ἡ ἀργοπορία ἐγεννήθη ἀπὸ τὰς περιστάσεις, καὶ βλάπτει περισσότερον ἐμὲ παρ' ἄλλον τινά. Ἀλλὰ τί νὰ κάμω; «ἀνάγκη οὐδὲ θεοὶ μάχονται». Περὶ τοῦ ἐτησίου μου ἔγραψα πρὸς αὐτόν, ὅτι τὸν ἐλευθερόνω ἀπὸ τὸ βάρος ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ παρόντος μηνὸς Ἰουλίου, ἂν καὶ δὲν ἐλευθερώθην ἀκόμη ἀπὸ τὸν ἕκτον τόμον. Ὑγίαινε καὶ εὐτύχει.

ΚΟΡΑΗΣ.

Τὸν ἀδελφόν μου μὴν ἀμελήσῃς. Ἂν καὶ ἦναι ὑπὲρ τὴν δύναμίν μου ἡ τὴν ὁποίαν τοῦ πέμπω ἐτήσιος βοήθεια, εἶναι ὅμως χρέος μου νὰ τὴν πέμπω.

Θέλω φροντίσειν τὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν, καὶ ἄλλα τινὰ βιβλία χρήσιμα διὰ τὴν βιβλιοθήκην τῶν Χίων.

Τὴν συγκλεισμένην ἐδῶ, στεῖλε (νὰ ζήσῃς!) ὅπου εἶναι διωρισμένη.

191.

30 Ἰουλίου 1814.

Ἀλέξανδρε φίλε,

Ἀνάθεμα τὴν ὁποίαν ἔμπλεξα μ' αὐτοὺς ὥραν! Δὲν ἐξεύρω ἂν ἐκατάλαβες τὸν σκοπόν των. Ἄκουσε τὴν ἐξήγησιν. Ἐνόμιζαν ὅτι παραιτούμενοι, ἐξανάγκης ἤθελαν μὲ κάμειν νὰ παραιτηθῶ κ' ἐγώ. Βλέποντες ὅμως ὅτι ἀκολουθῶ μὲ τὴν αὐτὴν ἐπιγραφήν, χωρὶς τὸνομά των, συμπεραίνουσιν ἑπομένως, ὅτι μέλλουν νὰ πέσωσιν εἰς

τοῦτο τὸ ἄφευκτον δίλημμα, ἢ νὰ παύσωσι νὰ χαρίζωσι πλέον, ἢ θέλοντες ν' ἀκολουθῶσι τὰς δωρεάς των, ν' ἀναγκάζωνται ν' ἀγοράζωσιν ἀπ' ἐμὲ τὴν ἀκολουθίαν, καὶ νὰ τὴν χαρίζουσιν εἰς τοὺς ὁποίους ἐχάρισαν τὰ πρότερα, καὶ ὅμως χωρὶς τὸνομά των. Ἀλλ' ἐρωτῶ σε, εἶναι δυνατὸν νὰ παύσω ἐγὼ τὴν ἀκολουθίαν, ἀφ' οὗ ἔδωκα τοιαύτας λαμπράς, καὶ σχεδὸν μεγαλαύχους ὑποσχέσεις εἰς τὸν Πρόδρομον (σελ. γ'.); Ἥσο βέβαιος, φίλε μου, ὅτι μήτε δυστυχίαι, μήτε πρόνοια πλειοτέρας οἰκονομίας τοὺς ἐκίνησεν εἰς τοῦτο, ἀλλὰ κάνεὶς κρυπτὸς διάβολος κεντᾷ τὴν ἀπαίδευτον φιλοδοξίαν των· καὶ ἐπειδὴ ἦτον ἀπροσδόκητος εἰς αὐτοὺς ἡ ἀπόφασις ν' ἀκολουθῶ διὰ λογαριασμόν μου, εἰς ἐμὲ μὲν (διὰ τὴν αἰσχύνην τῆς μετανοίας) γράφουν πάλιν ὡς συγκατανεύοντες εἰς τὴν ἀπόφασίν μου, εἰς σὲ δὲ προβάλλουσι πάλιν τὰ πάλαι προβληθέντα, μὲ ἐλπίδα ὄχι ὅτι θέλω τὰ δεχθῆν, ἀλλ' ὅτι θέλεις εὑρεῖν σὺ κάνένα τρόπον συμβιβάσεως ὁποῖος νὰ μὴ βλάπτῃ τὴν φιλαυτίαν των. Μὴν ἐρωτᾷς, φίλε, εἰς πόσην ἀμηχανίαν καὶ πόσην ἀγανάκτησιν μὲ φέρει ἡ διαγωγή των ἡ πρὸς ἐμέ. Ἡ ὑγεία μου ἔγινε χειροτέρα ἀπ' ὅ,τι ἦτο δι' αὐτούς, καὶ τὸ γῆρας μου βαρύτερον δι' αὐτούς· καὶ ὅτι δὲν ἔσχασα ἀκόμη μὲ φαίνεται πρᾶγμα παράδοξον. Ἀλλὰ τί λέγω, δι' αὐτούς, καὶ ὄχι δικαιότερον διὰ τὴν κακήν μου κεφαλήν! Ἐγὼ ἔπρεπε νὰ μὴ μοχθῶ ἐξαρχῆς μὲ ἀνθρώπους ἀγνώστους εἰς ἐμέ, μηδὲ νὰ συμπεράνω ἀπὸ τὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα εὐεργεσίας των, ὅτι ἐξεύρουν πῶς νὰ προσφέρονται μὲ τοὺς ὄχι ὀλιγώτερον παρ' αὐτοὺς προθύμους εἰς τῆς Ἑλλάδος τὴν βελτίωσιν. Ἐγὼ ὁ ἀνόητος ἐδόθην εἰς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι τολμοῦν νὰ μὲ μεταχειρίζωνται ὡς γραμματικὸν

αὐτῶν (comme un garçon de bureau). Ὢ ποία καταισχύνη ! νὰ θέλουν αὐτοὶ νὰ μὲ ὁδηγῶσι ποῖα βιβλία πρέπει νὰ ἐκδίδω, καὶ ποῦ νὰ τὰ ἐκδίδω. Ὢ ποία μου καταισχύνη ! νὰ μὴ διακρίνωσι τὰς τοῦ Δούκα καὶ τοῦ Βλάντη καὶ τοῦ Πουτσολάντου ἐκδόσεις ἀπὸ τὰς ἐκδόσεις μου. Ἐγὼ εἶμαι ὁ αἴτιος, καὶ ἐγὼ πρέπει νὰ ἀναστενάζω.

Τὸ γὰρ ἐσλεύσσειν οἰκεῖα πάθη,
Μηδενὸς ἄλλου παραπράξαντος,
μεγάλας ὀδύνας ὑποτείνει.

Ἂς ἐρευνήσωμεν τώρα μήπως εὕρωμεν θεραπείαν, ἢ κἂν παρηγορίαν, τοῦ τόσου κακοῦ. Ἐδῶ κλεισμένην σὲ πέμπω χωριστὴν ἐπιστολὴν πρὸς σέ, τὴν ὁποίαν ἂν εὕρῃς καλήν, ἐμπορεῖς νὰ τὴν πέμψῃς ὡς ἀφ' ἑαυτοῦ πρὸς αὐτούς, μὲ παράκλησιν νὰ σὲ τὴν στείλωσιν ὀπίσω.

Μ' ἐρωτᾷς ποία ποσότης χρημάτων εἶναι δι' ἐμὲ ἱκανὴ ἐτήσιος νὰ ἐξακολουθῶ τὴν Ἑλλην. Βιβλιοθ. Ἐξεύρεις ὅτι ἐλάμβανα 3000 φρ. ἀπὸ τοὺς Ζ. κατ' ἔτος· εἰς αὐτὰ πρόσθες 2000 τοῦ Στράβωνος γίνονται **5000** φρ. Ἀπὸ τὰς 5000 ταύτας δίδω 600 φρ. τὸν Βάμβαν καὶ 400 τὸν ἀδελφόν μου. Μένουν λοιπὸν 4000. Σὲ βεβαιόνω, φίλε, ὅτι μετὰ βίας, καὶ ἀκριβεστάτης οἰκονομίας μὲ ἀρκοῦν εἰς τὴν παροῦσαν ὅλων τῶν πρὸς ζωὴν ἀναγκαίων αὔξησιν τῆς τιμῆς. Ἐξόδευα κατ' ἔτος 500 ἕως 600 φρ εἰς αὔξησιν τῆς βιβλιοθήκης μου· εἶναι ὅμως δύο χρόνοι τώρα ἀποῦ δὲν ἀγόρασα κἀνὲν βιβλίον μὲ μεγάλην τῆς ψυχῆς μου θλῖψιν. Στοχάζομαι λοιπὸν καὶ δίκαιον καὶ συμφέρον εἰς ἐμὲ νὰ ἀναλάβω διὰ λογαριασμόν μου τὴν Βιβλιοθήκην. Εἶναι σχεδὸν βέβαιον, ὅτι ὅσοι ἔχουν τοὺς προτέρους τόμους, μέλλουν νὰ ἀγοράσωσι τοὺς

ἀκολούθους. Αὐτοὶ οἱ Ζ. μέλλουν ν' ἀναγκασθῶσιν νὰ τοὺς ἀγοράσωσι, διὰ νὰ μὴν ἀφήσωσιν ἀτελεῖς τὰς μωράς των δωρεάς. Ἂν ἦναι λοιπὸν τρόπος νὰ κατορθωθῇ τὸ τῆς ὑπογραφῆς, τοῦτο θέλει εἶσθαι τὸ ἐπικερδέστατον· εἰ δὲ μή, εἶναι τάχα δύσκολον (ἐρωτῶ) νὰ συμφωνήσωσι 5 ἢ 6 πραγματευταὶ πλούσιοι νὰ μὲ δίδωσι τὰς 3000 χιλιάδας τὰς ἐτησίους, καὶ 60 σώματα (ὡς τὰ λαμβάνω καὶ ἀπὸ τοὺς Ζ.) καὶ νὰ πωλῶσι τὴν ἐξακολούθησιν διὰ λογαριασμόν των; Εἰς τοῦτο ἀφίνω σὲ καὶ τὸν Ῥώταν νὰ τὸ διορίσητε ὡς εὕρετε εὔλογον, καὶ ἀζήμιον δι' ἐμέ. Ἀπὸ τῆς α'. τοῦ παρόντος Ἰουλίου μηνὸς ἄρχισα νὰ ζῶ μὲ μόνας τὰς 2000 τοῦ Στράβωνος, αἱ ὁποῖαι ἐκινδύνευαν νὰ παύσωσι καὶ αὐταί. Ὅσα τῶν ἰδικῶν μου ἔσυρα ἀπὸ σὲ τὰ δαπανῶ τώρα εἰς τὸν τύπον ἑνὸς τομιδίου Παρέργων, τὸ ὁποῖον ἐλπίζω νὰ σ' ἀρέσῃ. Ἤθελεν εἶσθαι πολὺ καλλιώτερον (ἢ μᾶλλον ὀλιγώτερον ἀτελὲς) ἂν ἤμην ἐλεύθερος ἀπὸ τὴν ὁποίαν μὲ προξενοῦν ἀνίαν αἱ δεσποτικαὶ μωρίαι τῶν καλῶν τούτων ἀνθρώπων. Εἶναι ἀδύνατον, φίλε, νὰ σὲ παραστήσω ζωηρὰ ποῖον εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τὸ γινόμενον ἀπ' αὐτοὺς εἰς τὴν ψυχήν μου. Αὐτοὶ νὰ ζητοῦν νὰ διευθύνωσι τὰς ἐκδόσεις μου, τὰς ὁποίας, καλὰς ἢ κακάς, λαμβάνουσιν ὅμως εἰς παράδειγμα ἐπίσημοι φιλολόγοι τῆς Εὐρώπης καὶ τὰς μεταντυπόνουσι! Ἀφῆκα ὁ ταλαίπωρος τὸ θεῖον κλίμα τῆς πατρίδος μου καὶ ζῶ τρέμων (ἐπειδὴ οἰκονομῶ καὶ τὸ πῦρ) εἰς τὴν κρυερὰν ἀτμοσφαῖραν τῶν Παρισίων, διὰ τί; διὰ νὰ μὴν ἔχω κἀνένα δεσπότην. Κατεφρόνησα τρεῖς χιλιάδας ἐτησίους φράγκων τοῦ καταλυθέντος ἡγεμόνος, διὰ τί; διὰ τὸν φόβον μὴ μὲ βιάσῃ δεσποτικῶς νὰ ταχύνω τὸ ἔργον τοῦ Στράβωνος. Ἐπαράβλεψα δύο χι-

λιάδας ἄλλας ἐτησίου ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον, διὰ τί; διότι ἐνόμισα ὅτι νὰ δεσπόζεται ἀγαπᾷ ὅστις παρακαλεῖ καὶ ζητεῖ χάριν ἀπὸ ἀνθρώπους ἀγνώστους καὶ πολλάκις (τὸ χειρότερον) καὶ καταφρονουμένους. Καὶ τώρα εἰς τὸ γῆράς μου, νὰ δεχθῶ νόμους καὶ κανόνας ἀπ' ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων ὅσον ἐπαινῶ καὶ θαυμάζω τὰς πρὸς τὸ γένος εὐεργεσίας, τόσον ἐλεεινολογῶ τὴν ἀπαιδευσίαν καὶ μέμφομαι τὴν δεσποτικὴν αὐθάδειαν! Ὄχι, ὄχι! μήτ' αὐτῶν μήτ' ἄλλου κἀνενὸς προσταγὰς νὰ δεχθῶ δὲν εἶναι δυνατόν. Καὶ αὕτη μὲν εἶναι, φίλε, ἡ πρὸς τὴν 15 Ἰουλίου ἐπιστολήν ἀπόκρισίς μου. Ἂς ἴδωμεν τώρα τί περιέχουσιν αἱ λοιπαὶ 13, 7 καὶ 6 τοῦ αὐτοῦ.

Ἡ τῆς 13 περιεῖχε τὴν συναλλαγματικὴν 700 φρ. διὰ τὸν Βάμβαν ὅστις τὰ ἔλαβε. Τὸν Capo d' Jstria δὲν ἐγνώρισα· χαίρω ὅμως ἀκούων παρὰ σοῦ ἐπαινούμενον τὸν ἄνθρωπον. Τὸν Κωνσταντῖνον οὔτ' ἴδα οὔτ' ἐπιθυμίαν νὰ ἴδω συνέλαβά ποτε. Τίς εἶμαι ἐγώ καὶ τίς αὐτός! τὴν πρὸς τοὺς δυνατοὺς καὶ μεγάλους εἴσοδον, ὡς παντάπασιν ἀλλοτρίαν τῆς ταπεινῆς μου καταστάσεως, ἀπέφυγα πάντοτε· αὐτοῦ δὲ καὶ τὴν ἔτρεμα, ὑποπτευόμενος μὴ ὁ Κουρούτος (ὅστις ἦλθε τρεῖς φορὰς εἰς ἐμὲ μὲ πολλὴν εὐγένειαν καὶ φιλοφροσύνην) μὲ τὴν προβάλῃ, καὶ μὲ ῥίψῃ εἰς φοβερὰν ἀμηχανίαν τοῦ τί νὰ κάμω. Ἂν μὲ τὴν ἐπρόβαλλεν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἡ ἀπόκρισις ἤθελεν εἶσθαι εὔκολος καὶ μονοσύλλαβος, **οὔ.** Ἀλλ' ἀνίσως αὐτὸς ὁ Κ, ὄχι διὰ τὰ μαῦρά μου ὀμμάτια, ἀλλὰ διὰ τὰ τέλη των, ἐπεθυμοῦσε νὰ ἴδῃ τὰ *μοῦτρά μου*! Ἀκόμη τρέμω συλλογιζόμενος τὸν μὲ τὸν ὁποῖον ἔμελλα νὰ προσφερθῶ τρόπον εἰς αὐτόν. Il m' auroit pris pour un sauvage du Canada.

Δὲν ἐξεύρω τίνα μὲ λέγεις Γεροντοποιὸν (ἴσ. γεροντωπόν)· ἂν ἦναι, δὲν ἐνθυμοῦμαι τὸνομά του, ὅστις ἦλθε καὶ αὐτὸς δύο φοράς, καὶ ἔλεγε τὸν ἑαυτόν του πολιτικὸν (Diplomate) μ' ἐφάνη *Τζαρλατάνος* καὶ *Τζαρλατάνος* χωρὶς ἀστειότητα πνεύματος.

Ἦλθε καὶ ἄλλος νέος ἀπ' αὐτοὺς πρὸς ἐμέ, *Καπιτάνος* τὸ ἀξίωμα, τὸ γένος Χῖος ἀπὸ τοὺς Μαυροκορδάτους· νέος στολισμένος μὲ παιδείαν καὶ χαριέστατος.

Ἀπόκρισις εἰς τὴν τῆς 7 Ἰουλίου. Ὁ Κοπίταρ ἦλθε χθὲς πρὸς ἐμέ. Μ' ἐφάνη γλυκὺς καὶ ἥμερος. Εἰπέ με ἂν εἰς τὴν ἐπιστροφήν του εἶναι ἀσφαλὲς νὰ τὸν δώσω τίποτε διὰ σέ. Ὁ Βλάχος δὲν ἐφάνη ἀκόμη. Ἂν φερθῇ μετριοφρόνως θέλει μ' εὑρεῖν μετριοφρονέστερον· ἐὰν ὑπερηφάνως, θέλει μάθειν ὅτι κ' ἐγὼ δὲν ἀπορῶ νὰ κάμνω τὸν ὑπερήφανον πρὸς τοὺς ἀξίους περιφρονήσεως.

Ἀπορεῖς ὅτι ἡ Μοναχιακὴ Ἀκ. μὲ συγκατεκόλλησε μὲ τὸν Πουτσολάντον· ἀλλὰ τί ἤθελες εἰπεῖν ἂν μ' ἔβλεπες συγκατακολλημένον καὶ συγκαταχεσμένον (passez moi l' expression) μὲ τὸν Δ. ὁ Θεὸς νὰ μὲ φυλάξῃ ἀπὸ τὰ χειρότερα, ἐὰν ὅμως ἦναί τι χειρότερον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τὴν μὲ τὸν Δ. συναρίθμησιν. « Πονηροὶ καὶ γόητες προκόψουσιν » ἀλλὰ προσθέτει φρόνιμα εἰς αὐτὸ ὁ Παῦλος « ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι ». Κάμνουσιν οἱ ἀναίσχυντοι τόσον κρότον, ὥστε ζαλίζουσι καὶ τοὺς ἀλλογενεῖς, οἱ ὁποῖοι μήτε καιρὸν ἔχουν, μήτε διάφορον εὑρίσκουν νὰ ἐξετάσωσι τοὺς κόπους των. Δὲν συλλογίζονται οἱ ἄθλιοι ὅτι ἡ φήμη των ἐπιστηρίζεται εἰς τοῦ γένους ἡμῶν τὴν ἀμαθίαν. Εἰς καλὴν βάσιν, θέλεις εἰπεῖν· ναὶ κ' ἐγὼ καλὴν ἀναγκάζομαι κατὰ δυστυχίαν νὰ τὴν εἴπω. Ἀλλ' ἡ βάσις αὕτη μέλλει νὰ σαλευθῇ καὶ

νὰ βυθισθῇ καὶ τότε θέλεις ἰδεῖν ὅλους σου τοὺς σοφολογιωτάτους τούτους νὰ κρημνίζωνται εἰς ἐξοπίσω τοῦ ἄλλου εἰς τὸν βυθὸν ἀπὸ τὸν ὁποῖον δὲν ἤθελαν ἐκβῆν ποτέ, ἐὰν τὸ γένος εἶχε παιδείαν.

Ὁ Προφέσσωρ οὗτος τοῦ Μοναχίου ἦλθε πρὸς ἐμὲ ὀλίγας ἡμέρας, ἡ ἑβδομάδας, πρὸ τῆς τελευταίας πολιτικῆς μεταβολῆς· εἶναι νέος, θερμὸς καὶ δραστήριος τὴν φύσιν· καὶ μ' ἐφάνη ὁ ἐνθουσιασμὸς καλὸν ὄργανον νὰ τὸ μεταχειρισθῶ εἰς διέγερσιν τῆς ληθαργίας τοῦ γένους μου. Ὅτι, φίλε, χρειάζονται καμμίαν φορὰν καὶ τοιοῦτοι λωλοί· ὁ θόρυβος καὶ κτύπος των ἐξυπνοῦσι τοὺς κακῶς ἡσυχάζοντας. Ἀλλ' ὅμως ἡ προσφορὰ νὰ μεταφερθῇ εἰς Βιέννην μὲ φέρει εἰς ὑποψίαν *μὴ εἶναι τζαρλατάνος*. Αὐτὸς λοιπὸν μ' ἔφερε καὶ δύο του διατριβὰς Γερμανιστὶ γραμμένας, τὴν μίαν περὶ Ἡσιόδου, τὴν ἄλλην περιέχουσαν δύο του δημοσίους ἀναγνώσεις. Εἰς τὴν δευτέραν ἐπιγραφομένην Zweite Vorlesung. Die Neugriechen, λαλεῖ περὶ τῆς σημερινῆς ἡμῶν καταστάσεως· ἀπαριθμεῖ τοὺς ὅσοι συντρέχουν εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως ταύτης. Καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις μνημονεύει καὶ τὸν Δ. ὡς ἄνδρα ζηλωτήν, κάμνοντα καὶ τυπόνοντα μὲ δαπάνην ἰδίαν ἐκδόσεις δι' ὠφέλειαν τοῦ γένους der, um zu verbesserung des griech. Volkes mitzuwirken, auf eigne kosten viele griechische Schriftsteller, mit Uebersetzungen, κτλ. κτλ. Πρέπει νὰ σὲ στείλω τὴν διατριβήν. Ἂν τὸ ἔξευρεν ὁ γεννάδας Δ. οὐαὶ εἰς σέ, εἰς ἐμέ, καὶ εἰς ὅλους ὅσους νομίζει φθονεροὺς ἐχθροὺς τῆς δόξης του! Ἀπορῶ ὅτι δὲν τὸν ἐψήφισαν καὶ αὐτὸν μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Θέλει λάβειν καὶ ταύτην τὴν τιμὴν καμμίαν ἡμέραν ἀπὸ τοὺς ξένους, καὶ καμμίαν εἰκόνα τοῦ

ἀγρίου του προσώπου ἀπὸ τοὺς ἰδίους. Ἀλλ' ἡ ἱερὰ τυπογραφία στέκει ὄπισθεν τῶν τοιούτων, καὶ τοὺς μαστίζει μὲ τὰ συγγράμματά των, τῶν ὁποίων ἡ οὐδένεια θέλει γενῆν καταφανὴς εἰς ὅλον τὸ γένος, ὅταν ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸ παχὺ τοῦτο σκότος. Τοῦ Πουτσολάντου ἡ ἄμμος σ' ἐκίνησεν εἰς γέλωτα. Σὲ λέγω χωρὶς ὑπερβολὴν ὅτι δὲν εἶναι σχεδὸν σελὶς εἰς τὴν ὁποίαν νὰ μὴν εὑρίσκεταί τι μικρὸν ἢ μέγα, περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον βρομῶδες σκόνδαμα. Κἀνεὶς δὲν γράφει ἀναμαρτήτως· ἀλλ' ὅταν ἦναι συναθροισμένα ἐν ταὐτῷ τόσον πολλὰ τὰ ἁμαρτήματα, ἔξω τῆς ἀμαθίας γίνονται δεῖγμα καὶ μωρᾶς τωόντι κεφαλῆς. Ὄχι ἡ Μοναχιακὴ Ἀκ. ἀλλὰ μηδ' αὐτὸ τὸ Πανεπιστήμιον δὲν εἶναι καλὸν νὰ ἀποπλύνῃ τόσα σκατά, καθὼς δὲν ἴσχυσε νὰ πλύνῃ μηδὲ τὸν Γαίλιον, ἂν καὶ ὀλιγώτερον ἀμαθῆ παρ' αὐτόν.

Εἰς τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 6 Ἰουλίου, βλέπω μὲ χαρὰν τὴν προθυμίαν τῶν Χίων, καὶ ἑτοιμάζω μετὰ τοῦ Βάμβα κατάλογον νέον νὰ σὲ στείλω. Πρέπει καὶ εἰς τοὺς Χίους καὶ εἰς τοὺς αὐτοῦ εὑρισκομένους συμπατριώτας των νὰ εἴπῃς δραστικῶς, ὅτι χωρὶς καταισχύνην τοῦ γένους ὅλου δὲν ἐμποροῦν νὰ παύσωσιν τὴν προθυμίαν των. Ἡ τοιαύτη παῦσις θέλει δείξει ὅτι ἡ μεγάλαυχος ἀγγελία περὶ τῆς μελλούσης βιβλιοθήκης ἦτον ἀγγελία ψωμοζητῶν, μόνον ἔχουσα σκοπὸν ν' ἁρπάσωμεν ἀπὸ τούτους βιβλία.

Ἡ οἰκονομία τοῦ Ἱπποκράτους εἶναι τυπωμένη εἰς τὸ Francfort, ὡσαύτως καὶ τὰ δύο Λεξικὰ Ἰωνικὸν καὶ Δωρικὸν τοῦ ὁμογενοῦς Πόρτου. Πιθανὸν ὅτι δύνασαι νὰ τὰ εὕρῃς εἰς τὴν Γενεύαν, γράφων πρὸς τὸν Prevost. Ὁ Ὁμηρικὸς Πίναξ τοῦ Seber ἐτυπώθη εἰς Ἀμστελδάμ,

καὶ αἱ σημειώσεις τοῦ Holstein εἰς τὸν Βυζάντιον Στέφανον εἰς Λέϊδαν. Ἐξαναζήτησέ τα πάλιν· ὅ,τι δὲν εὑρίσκεται τὴν μίαν ἡμέραν ἐνδεχόμενον νὰ εὑρεθῇ τὴν ἐπαύριον. Ὅλα ταῦτα εἶνα ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα.

Τοῦ Παυσανίου ὁ πρῶτος τόμος ἐξεδόθη. Ἂν ἔχῃς τὸν τρόπον νὰ μάθῃς πόσοι καὶ ποῖοι εἶναι οἱ αὐτοῦ ὑπογεγραμμένοι, θέλεις μὲ τοὺς σημειώσειν, διὰ νὰ στείλω διὰ σοῦ τὰ ἀνήκοντα σώματα νὰ τοὺς τὰ δώσῃς καὶ νὰ λάβῃς τὴν πληρωμὴν μὲ τῆς μετακομιδῆς τὰ ἔξοδα. Ἂν ἔχῃς ἀφορμὴν νὰ γράψῃς πρὸς τὸν Ῥώταν, δός τον τὴν εἴδησιν νὰ μαζεύσῃ κ' ἐκεῖνος τοὺς ἐκεῖ ὑπογραμμένους, καὶ νὰ τοὺς φανερώσῃ. Δὲν ἐξεύρω ἂν ἔχῃς καί τινας ὑπογραφὰς ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν.

Ζητεῖς, φίλε, νὰ δικαιώσῃς τὸν Κ. διὰ τῆς μωροκακίας τοῦ Δ. Ἀλλ' οἱ φρόνιμοι ἔχουσι τρόπους ἄλλους νὰ ἐκδικῶνται τοὺς ἐχθρούς των. Εἶναι τὸ αὐτό, ὡς νὰ ἐκινοῦσα πάντα λίθον κ' ἐγὼ νὰ χωσθῶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ νὰ ἐκδικηθῶ τὸν ἀναισχύντως κηρύξαντα ὅτι ἀπεβλήθην. Ἧσο βέβαιος, φίλε, ὅτι τὸ κατορθόνω μὲ ὀλίγας *Βίζιτας*, τόσον εὐκολώτερον, ὅσον καὶ φίλους ἔχω πολλοὺς εἰς αὐτό, καὶ οἱ μὴ φίλοι μου ἄρχισαν νὰ ἐντρέπωνται, καὶ νὰ ἐπιθυμοῦν, ἢ τὸν ἐμβασμόν μου, ἢ τὸν θάνατόν μου, διὰ νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὸν ἔλεγχον. Ὅστις καὶ ἂν ἦμαι, ἡ συνείδησις τοὺς τύπτει βλέποντας ἀμαθεστέρους μου πολλοὺς νὰ συγκαθέζωνται μ' αὐτούς, καὶ ἡ κοινὴ ὑπόληψις τοὺς μαστίζει· ἐπειδὴ φίλε, καὶ ἐντόπιοι καὶ ξένοι, τὸ ἔχουν ὡς ὁμολογούμενον ὅτι εἶμαι τοῦ Π· καὶ μανθάνοντες τὸ ἐναντίον, οἱ μὲν λέγουσι C'est singulier, οἱ δὲ N, C'est ridicule.

Τὸ νὰ ἀρχίσῃς ἀπὸ τῶν προλεγομένων Ἡλιοδώρου,

διὰ τοὺς αὐτοσχ. στοχ. δὲν δέχεται καμμίαν ἀμφιβολίαν. Εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Βιβλίου, ἢ ἀμέσως μετὰ τὸν τίτλον (frontispice), βάλε, ἂν σὲ φανῇ εὔλογον, τὴν ἑξῆς ῥῆσιν τοῦ Ἰσοκράτους.

« Ἔστι τῶν γεγραμμένων ἔνια μὲν περὶ **φιλοσοφίας** » πεπαῤῥησιασμένα καὶ δεδηλωκότα τὴν δύναμιν αὐτῆς· » ἔστι δέ τι καὶ τοιοῦτον, ὃ τῶν νεωτέρων τοῖς ἐπὶ τὰ » μαθήματα καὶ τὴν παιδείαν ὁρμῶσιν, ἀκούσασιν ἂν » συνενέγκοι ». Ἰσοκρατ. Περὶ ἀντιδοσ. σελ. 312.

Τὸ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ μὲ κεφαλαῖα γράμματα, διὰ νὰ κεντήσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀντιφιλοσόφων. Ὁ ἐκδότης πρέπει νὰ ἦσαι σύ, καὶ ὄχι ὡς ἀπ' ἐμοῦ. Φύλαξε τοῦτο τὸ κομμάτιον, καὶ σχίσε τὴν λοιπὴν ἐπιστολήν, ἢ καῦσέ την.

Ἰδὲ μὴ κάμῃς λάθος εἰς τὰς ἐπιστολάς· τὴν ὑπογεγραμμένην μὲ τὸ Κ. ἐμπορεῖς νὰ στείλῃς πρὸς τὸν Ζ, ἂν τὸ εὕρῃς εὔλογον, εἰ δὲ μή, μὴ τὴν στείλῃς.

Ὁ Μαρῖνος εἶναι συναξαριστὴς τοῦ Νεοπλατωνικοῦ Πρόκλου. Ὁ Πρόκλος οὗτος ἔβλεπεν ὀπτασίας, ἐπρόβλεπε τὰ μέλλοντα, καὶ ἔκαμνε καὶ θαύματα, tale quale ὡς νὰ ἀναγινώσκῃς, ἓν ἀπὸ τὰ συναξάριά μας. Εἶναι ὅμως καλὸν καὶ χρήσιμον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς πτώσεως τῆς Ἑλλάδος. Οὗτοι οἱ Νεοπλατωνικοὶ συνήργησαν πολὺ εἰς τὸ νὰ τὴν ἐπιταχύνωσιν. Ὑγίαινε!

192.

26 Αὐγούστου 1814.

Ἀσπάζομαί σε.

24, 28 Ἰουλίου, 13 καὶ 14 Αὐγούστου εἶναι αἱ πρὸς τὰς ὁποίας ἀποκρίνομαι ἐπιστολάς σου. Κ' ἐγὼ μὲ τὴν γνώμην σου εἶμαι, ὅτι εἰς ἀθλιεστάτην κατάστασιν εὑρισκόμεθα. Ὅταν βλέπῃ τις τὰ προβλήματα καὶ μελετήματα τῶν ἐπιθυμούντων τὴν ἔκδ. τῶν Α Σ. τί ἔχει πλέον νὰ εἴπῃ περὶ τῶν Ζ; « Εἰ γὰρ τὸ φῶς τοιοῦτον καὶ τοσοῦ-» τον, τὸ σκότος πόσον! » Ἐρχόμεθα οἱ ταλαίπωροι χωρὶς προηγουμένην ἀνατροφὴν εἰς τὰ φωτισμένα ἔθνη, λαμβάνομεν παρ' αὐτῶν σπουδαστὰ ὀλίγα μαθήματα, καὶ ταῦτα πολλάκις χωρὶς μέθοδον, καὶ ἐπιστρέφομεν χωρὶς νὰ παρατηρήσωμεν καὶ νὰ σημειώσωμεν τὰ πρῶτα κἂν στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ. Εἰς ποίαν πόλιν τούτων ἠκούσθη, ὅτι εἶναι νόμιμον ἢ πρέπον νὰ ἐκδίδῃ τις σύνταγμα ζῶντος ἀνθρώπου μὲ προσθήκας ἰδικῶν του σημειώσεων! Ἀλλὰ καὶ ἀποθανόντος οἱ κληρονόμοι του μόνοι ἔχουν τὸ δικαίωμα μέχρι τινὸς (ἐδῶ εἶναι μέχρι δεκαετίας) νὰ τὸ ἐκδίδωσι καὶ νὰ τὸ τυπόνωσιν ὡς θέλουσι. Προσθῆκαι ἢ σημειώσεις δὲν συγχωροῦνται πλὴν εἰς τοὺς μεταφραστάς. Ὅταν τὸ σύνταγμα περάσῃ εἰς ἄλλο ἔθνος καὶ ἄλλην γλῶσσαν, τότε ὁ ἀλλογενὴς ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ προσθέσῃ εἰς τὴν μετάφρασίν του ὅ,τι θέλει. Ἂν ἔχωσιν οἱ φίλοι προσθήκας, ὠφελίμους, ὡς νομίζουσιν, εἰς τὸ γένος, ἂς τὰς συναθροίσωσιν εἰς χωριστὸν συνταγμάτιον καὶ ἂς τὰς ἐκ-

δώσωσιν, ἀγαθῇ τύχῃ! da loro et per loro. Σοῦ ἐπιστρέφω λοιπὸν τὴν προκήρυξιν, ἐξαλείψας μόνα τὰ τελευταῖα. Ὁ ἐκδότης πρέπει, φίλε, νὰ ἦναι σύ, καὶ πρὸς αὐτοὺς γράφεις, ὅτι ἐγὼ σὲ κατέστησα ἐκδότην, καὶ ὄχι τι πλέον.

Ὁμοίαν, ἂν καὶ μικροτέραν ταραχὴν αἰσθάνθην διὰ τὴν μέλλουσαν δημοσίευσιν τῶν γραμμένων πρὸς αὐτὸν περὶ μεθόδου μεταφράσεως. Τοῦτο βέβαια δὲν εἶναι τῶν ἀσυγχωρήτων· ἀλλ' ἐνθυμοῦμαι τάχα, ὁ ταλαίπωρος τί ἔγραψα! καὶ ὅσα γράφει φίλος πρὸς φίλον, πολλάκις μὲ βίαν, καὶ ἐπομένως μὲ ὀλίγην προσοχὴν εἰς τὴν συνάρτησιν τῶν ἐννοιῶν πρέπει τάχα νὰ δημοσιεύωνται διὰ τοῦ τύπου;

Ἡ ἀργοπορία τοῦ Allais προῆλθεν ἀπὸ ἀῤῥωστίαν. τώρα ὅμως ἀναλαμβάνει, καὶ ἴσως ἐφρόντισεν ἤδη τὰ ζητούμενα.

Λυποῦμαι πολὺ δι' ὅσην σ' ἐπροξένησε ζημίαν ἡ ἀργὴ πώλησις τῶν εἰς τὸν Μαρτῖνον πραγματειῶν σου· ἐδῶ ἔχει χώραν ἡ Γαλλικὴ παροιμία, le mieux est quelquefois ennemi du bien.

Ὡσαύτως μ' ἐλύπησαν καὶ τὰ περὶ τῆς χρεωκοπίας τῶν Ἄγγλων βιβλιοπωλῶν, καὶ μάλιστα τὰ περὶ τῆς ἀδηλότητος τῆς παραλαβῆς τοῦ Ἡλιοδώρου. Ἐνθυμήθην τι παρόμοιον συμβὰν εἰς ἐμὲ πρὸ πολλῶν ἐτῶν. Δὲν ἐνθυμοῦμαι τοῦ ἀγρίου βιβλιοπώλου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔστειλα ὀλίγα σώματα Ἱπποκράτους, τόνομα. Δὲν τὰ ἐδέχθη· τοῦτο δὲν εἶναι ἄγριον. Ἀλλὰ δὲν μὲ ἀπεκρίθη κἂν ὅτι δὲν τὰ δέχεται, καὶ ἐπέρασαν μῆνες ὑπὲρ τοὺς δέκα, καὶ τὰ βιβλία ἐχάθησαν. Τέλος πάντων ἀνεκαλύφθησαν en dépot εἰς μαγαζεῖον τῆς ἀγγλικῆς παραλίας

δὲν ἐξεύρω ποῖον, εἰς κίνδυνον νὰ σαπήσωσιν. Ἔκρινα (καὶ δὲν μεταβάλλω τὴν κρίσιν μου) πάντοτε τὸ ἔθνος. . . . . (1) φυσικὰ τόσον, ὥστε μηδ' ἡ τοσαύτη εἰς τὰς ἐπιστήμας πρόοδος, καὶ ἡ βαθυτέρα χωρὶς ἀμφιβολίαν. . . . . (1) κἀνὲν ἄλλο ἔθνος ἐξέτασις καὶ θεωρία τῶν καθηκόντων δὲν ἴσχυσε νὰ τοὺς ἐξαλείψῃ παντάπασιν ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα, τὴν ὁποίαν εἶχαν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος τραχύτητα, μηδ' ἐκατάλαβαν τί νοεῖ ὁ Εὐριπίδης, ὅταν λέγῃ,

Οὐ παύσομαι τὰς χάριτας
Μούσαις συγκαταμιγνὺς
ἡδίσταν συζυγίαν·
Μὴ ζῴην μετ' ἀμουσίας!

Μόνοι εἰς τοὺς παλαιοὺς οἱ Ἀθηναῖοι, μόνοι εἰς τοὺς νέους οἱ Γάλλοι (χωρὶς πρόληψιν, φίλε μου) ἐκατόρθωσαν ταύτην τὴν ἡδίστην συζυγίαν.

Ἔκαμες κάλλιστα νὰ μὲ στείλῃς τὴν πρὸς τὸν Ζ. ἐπιστολήν· καὶ ἴσως δὲν κάμῃς κακά, νὰ μὴ τοὺς γράψῃς τίποτε πλέον περὶ τούτου. Ἡ μετὰ Χίων συνθήκη ἐνδέχεται νὰ ἦναι βέβαια χειροτέρα. Ὢ οἵας ἀθλιότητος, τῆς ἡμετέρας! Εἰς τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ βίου μου νὰ καταντήσω εἰς τὸ «Γινώσκω ὃν φύγω, μὴ γινώσκων πρὸς ὃν φύγω» καὶ νὰ φοβοῦμαι κατὰ τὴν παροιμίαν, «Μὴ » τὸν καπνὸν φεύγων εἰς τὸ πῦρ αὐτὸ πέσω». Ἴσως ὁ ἐρχόμενος χειμὼν μ' ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοιαῦτα βάσανα. Ὅπως ἂν γένῃ, μὲ τοὺς παλαιοὺς κοινωνίαν πλέον δὲν θέλω· καὶ οἱ νέοι, ἂν κατὰ δυστυχίαν ἐμπλεχθῶ μὲ νέους, πρέπει κἂν νὰ προγινώσκωσιν, ὅτι συμβουλάς, περὶ τοῦ τί καὶ πῶς ἔχω νὰ ἐκδίδω, ἀπὸ κανένα δὲν δέχομαι, καθὼς

(1) Ἐξέλιπε λέξις σχισθέντος τοῦ χαρτίου.

μηδ' αὐτός, ἂν καθ' ὑπόθεσιν τοὺς εἶχα ἐμπιστευθῆν ὀλίγα ἀργύρια νὰ τὰ πραγματεύωνται διὰ λογαριασμόν μου, ἔπρεπε νὰ ὑποφέρωσι τὰς περὶ πραγματείας συμβουλάς μου.

Πῶς εἶναι, φίλε μου, δυνατὸν νὰ διορίσω τὰ ἔξοδα ἑκάστου τόμου, ὁπόταν δὲν ἦναι διωρισμένον τὸ πάχος τοῦ τόμου, μηδ' ἡ ποσότης τῶν σημειώσεων σχετικῶς πρὸς τὴν ποσότητα τοῦ κειμένου. Ὅσον αὗται εἶναι πλειότεραι, τόσον ἀκριβώτερος γίνεται ὁ τόμος. Πρόσθες καὶ τοὺς πίνακας, τοὺς ὁποίους νὰ κάμνωσιν ἄλλοι ἀναγκάζομαι νὰ πληρόνω. Ἀπὸ τὰς τρεῖς των χιλιάδας ἔδιδα κατ' ἔτος 600 φρ. εἰς τὸν Β, καὶ ἀκολουθῶ νὰ τὰ δίδω, καὶ δι' αὐτό, καὶ διὰ νὰ ἀναγινώσκῃ ἅπαξ κἂν ἕκαστον δοκίμιον, εἰς ἀποφυγὴν τῶν τυπογραφικῶν σφαλμάτων. Τοῦτο μόνον νομίζω ὅτι δύναται τίς νὰ προβάλῃ μὲ μεγάλην πιθανότητα. Ἐὰν ἑνωθῶσι πέντε ἢ ἓξ ἔντιμοι πραγματευταί, δίδοντες ὅμως τὴν ἐπιστασίαν εἰς ἕνα μόνον σὲ (διὰ νὰ γνωρίζω μόνον σέ, καὶ πρὸς μόνον σὲ νὰ γράφω) καὶ καταβάλῃ ἕκαστος ἀπ' αὐτοὺς χίλια μόνον γρόσια κατ' ἔτος, δύνανται χωρὶς νὰ χάσωσι τὸ κεφάλαιον, νὰ ἐλπίζωσι καὶ τόκον 10 ἢ τοὐλάχιστον 8 εἰς τὰ 100. Χάρισμα βέβαια αὐτοὶ δὲν θέλουσι κάμνει. Καὶ εἰκόνες πλέον δὲν εἶναι, πλὴν ἴσως μία μόνη εἰς ἕκαστον τόμον, τῆς ὁποίας ἡ δαπάνη εἶναι μικρὸν πρᾶγμα.

Σὲ κακοφαίνεται ὅτι δὲν ἐζήτησεν ὁ Capo d'. νὰ μὲ γνωρίσῃ· ἐμὲ δ' ἐξεναντίας ἐκαλοφάνη. Δὲν ἐμπορεῖς νὰ λογιάσῃς πόσον ἔτρεμα ἕως νὰ ἀναχωρήσῃ ὁ ἄλλος, φοβούμενος μὴν αὐτὸς (1) . . . . . μὲ προβάλῃ νὰ μὲ γνωρίσῃ εἰς τὸν Δοῦκα· καὶ μ' ἀναγκάσῃ νὰ τὸν ἀποκριθῶ τὸ ἄνοστον, ἀλλ' ὅμως προαποφασισμένον μὲ μεγάλα

(1) Ἐξέλιπε λέξις σχισθέντος τοῦ χάρτου.

γράμματα. **οὔ** Ἐγώ, φίλε, ἔτυχα πολλάκις ἀφορμάς, ἀλλὰ πάντοτε τὰς ἐφοβήθην, ἢ διὰ τὴν εὐτέλειαν, ἢ διὰ τὴν ἀτολμίαν μου, τῆς μετὰ τῶν μεγάλων ἀναστροφῆς. « Τί κοινὸν κυνὶ καὶ βαλανείῳ ; » ὄχι ὅμως διότι εἶμαι κύων (τοῦτο δὲν τὸ δέχομαι), ἀλλὰ διότι εἶμαι ἄμοιρος ἀπ' ὅσα χρειάζεταί τις διὰ νὰ ἀρέσῃ τοὺς μεγάλους. Ἡ ὑποψία σου μάλιστα ὅτι μὲ ἀπέφυγε διὰ σέ, καὶ ἡ περὶ τοῦ Δ. κρίσις αὔξησε τὴν εὐχαρίστησίν μου ὅτι δὲν ἐγνωρίσθην. Ἐὰν ἀληθῶς, ὡς νομίζεις (ἐγὼ δὲν τὸ πιστεύω) δὲν μὲ συγχέει μὲ τὸν Δ. ἀντὶ νὰ δυσαρεστῆται εἰς τοὺς ζητοῦντας νὰ ἐμποδίσωσι τὴν σύγχυσιν, ἔπρεπε νὰ συνεργήσῃ, ἂν ὄχι ἄλλως, κἂν μὲ τὴν προσωπικὴν ἀποστροφήν του, εἰς τὸ νὰ μετριάσῃ τὰ σκιρτήματα d'un méchant imbecille. | Φοβερὸν καὶ ἐλεεινὸν ἐντάμα, ἂν ὁ ἄλλος ἦναι, ὡς τὸν περιγράφεις, χειρότερος. Τοῦ ἕκτου τόμου τὸ προοίμιον (τυπόνεται ταύτην τὴν ὥραν) δὲν θέλει βέβαια τὸν ἀρέσειν, ὡς μηδ' εἰς ἄλλους τινάς. Ce n'est point ma faute. Ἂς μ' ἔχωσι κἂν χάριν, ὅτι δὲν ἐκβαίνω τὰ ὅρια τῆς εὐσχημοσύνης καὶ μάλιστα τῆς δικαιοσύνης, μηδὲ φλυαρῶ ὡς αὐτοὶ οἱ γεννάδαι, οἱ ὁποῖοι ἔφθασαν εἰς τόσην ἀναισθησίαν ὥστε νὰ νομίζωσιν ὅτι εἰς τὸ νὰ γράφῃ τις πλὴν μελανίου καὶ χαρτίου τίποτ' ἄλλο δὲν χρειάζεται. Τὸ κλεῖσμα εἰς καμάραν εἶναι Ζαχαρίτικον· τὸν δίδω τὰ νικητήρια, καὶ ὁμολογῶ χωρὶς δυσκολίαν *τὸ Ἐβαλά*. Καὶ ἄκλειστος ἀπαντῶ μεγάλας δυσκολίας, πόσῳ μᾶλλον κλεισμένος, καὶ κλεισμένος ἴσως εἰς καμάραν γυμνὴν ἀπὸ βιβλία. Ἂς ἀφήσωμεν τὰς βωμολοχίας τοῦ πιθήκου. Τὸ περὶ τῆς δυσκολίας πίστευσέ το ὡς εἰλικρινῶς προφερόμενον ἀπὸ τὸ στόμα μου· καὶ τοῦτο πολλάκις προξενεῖ τὴν ἀργοστολίαν τῆς ἐκδόσεως.

Κόλασις εἶναι δι' ἐμέ, ὁσάκις μέλλω νὰ γράψω προοίμιον. Ἑβδομάδες περῶσι πολλαὶ πολλάκις πρὶν νοήσω τί πρέπει νὰ γράψω, πόθεν ν' ἀρχήσω, καὶ πῶς νὰ τελειώσω. Τίποτε δὲν ἤμην καλὸς νὰ κάμω, ἂν δὲν ἤρχετο κάποτε κανὲν πάθος ἀπροσδόκητον νὰ μοῦ σείσῃ τὴν ψυχήν, καὶ νὰ μὲ σύρῃ ἀπὸ τὴν ληθαργίαν μου.

Ὁ Καπιτάνος (ὄχι Κολονέλλος) εἶναι ἀπὸ τοὺς Μαυροκορδάτους, ἢ—γορδάτους τῆς Χίου. Ἐξαετῆ τὸν ἔσυρεν ἀπὸ τὴν νῆσον ὁ θεῖός του ἅγιος Βιδινίου, ἢ Βελιγραδίου, δὲν ἐνθυμοῦμαι. Μὲ ἄρεσε πολύ, ὡς «τὰς χάριτας Μούσαις συγκαταζευγνὺς» καὶ μ' ἔκαμε νὰ τὸν ἀγκαλιάσω καὶ νὰ τὸν φιλήσω μὲ δάκρυα. Ἐλεεινὸν γένος, νὰ μὴν ἦσαι ἀκόμη εἰς κατάστασιν νὰ καυχᾶσαι εἰς πολλοὺς ὁμοίους του νέους! ἀλλὰ νὰ λαμβάνῃς νόμους καὶ διδαχὰς ἀπὸ καμαροκλείστους, ἀπὸ πουτσολάντας, καὶ ἄλλους τοιούτους ἀνθρωπίσκους!

Ὁ Κοπίταρ συνέφαγε χθὲς μ' ἐμὲ καὶ τὸν Βάμβαν γεῦμα λιτόν, ὡς συνειθίζω. Ἂν ἦναι τρυφηλός, κακὴν τὴν ἔπαθεν ὁ ταλαίπωρος. Θέλει βλασφημεῖν κ' ἐμὲ καὶ τὸ γεῦμά μου. Μὲ εἶπε ὅτι ὁ καμαρόκλειστος (1) . . . . αὐτοῦ. Μὲ εἶπεν ἀκόμη, ὅτι ὁ προφέσσωρ τοῦ Μ. ἔπεμψε πρὸς τὸν ἄλλον δῶρα βιβλία διὰ τοὺς Χίους. Τοῦτο εἶναι, φίλε, κακὸν καὶ κινδυνεύει νὰ γένῃ χειρότερον, ἂν δὲν προσέχωμεν. Ἐὰν ἔλαβε δῶρα διὰ τοὺς Χίους (τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι δὲν ἐξεύρεις ἀκόμη) διὰ τί δὲν τὰ ἔστειλε πρὸς σὲ ἢ πρὸς τὸν Ῥοδοκανάκην, τοὺς ὁποίους ἐξεύρει διωρισμένους εἰς τοῦτο, ἢ ἐπιθυμεῖ νὰ τὰ πέμψῃ ἀμέσως αὐτὸς πρὸς τοὺς Χίους, διὰ νὰ «οἰκοδομῇ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον;» Κάμε λοιπὸν τρόπον, φίλε μου,

(1) Ἐξέλιπε λέξις σχισθέντος τοῦ χάρτου.

νὰ τὸ μάθῃς ἢ ἀπ' αὐτόν, ἢ ἀπὸ τὸν Περάρχην (διὰ νὰ μὴ φανῇς ἔχων τὴν εἴδησιν ἀπ' ἐμὲ) καὶ ζήτησε τὸ βιβλίον, ἢ τὰ βιβλία, μὲ πρόφασιν ὅτι ἔχεις ἕτοιμον σανδύκιον νὰ στείλῃς πρὸς τοὺς Χίους. Ἂν δὲν μεταχειρισθῇς τοιαύτην προφυλακήν, ἦσο βέβαιος, ὅτι ὁ *ἐρίφης* κατ' ὀλίγον θέλει μεταφέρειν εἰς ἑαυτὸν ὅ,τι δυνηθῇ, διὰ νὰ τὸ πέμπῃ ἀμέσως εἰς Χίον. Φυσικὰ ὅστις δὲν δύναται νὰ στηριχθῇ εἰς τοὺς ἰδίους του πόδας, ζητεῖ τοιαῦτα ἐντροπιασμένα στηρίγματα.

Ὁ Βλάχος δὲν ἐφάνη ἀκόμη. Λέγεις σύντομον τὸν καιρὸν τῆς περιηγήσεως τοῦ Κοπίταρος· ἀλλ' ὅμως ἀπὸ τοὺς λόγους του συμπεραίνω ὅτι μέλει νὰ φάγῃ ὅλον τὸν Σεπτέμβριον, ἴσως δὲ καὶ μέρος τοῦ Ὀκτωβρίου.

Θέλω φροντίσειν νὰ πέμψω τὰ δέκα σώματα Παυσανίου διὰ τὸν ἀδελφόν σου. Παρὰ τὰ δέκα σώματα τοῦ φίλου Ῥώτα, εἶναι ἄλλα 28 ὀνόματα ὑπογραμμένων εἰς τὴν Τεργέστην, τὰ ὁποῖα ἴσως εἶναι δύο χρόνοι ἀποῦ μὲ τὰ ἔστειλε· φυσικὰ πολλοὶ ἀνεχώρησαν εἰς ἄλλην πόλιν, καὶ τινὲς ἴσως εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Ἂν ἔχῃς ἀφορμὴν νὰ τὸν γράψῃς, παρακάλεσέ τον ἀπὸ μέρους μου νὰ μὲ φανερώσῃ τοὺς σωζομένους ὑπογραμμένους. Τὰ ἰδικά του (μ' ἔγραφε νομίζω 6 καὶ ὄχι 10) τὰ θέλει στιχωμένα ἢ ἀστίχωτα νὰ τὰ παραδώσω εἰς τὸν φίλον του Amiel, ἢ πῶς νὰ τὰ πέμψω; Καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἡ αὐτὴ ἐρώτησις.

Μὴ λυπεῖσαι περὶ τοῦ Belin. C'est sans consequence. Εἶναι ὁ μεταφραστὴς τοῦ Λουκιανοῦ εἰς 6 τόμους· ἐξέδωκε καὶ τὸν Ὀππιανόν. Ἔπειτα (εἶναι χρόνοι τώρα) μὴ δυνάμενος νὰ θρέψῃ τὴν φαμιλίαν του μετοίκησεν εἰς Ῥωσίαν, ὅπου ὁ Αὐτοκράτωρ τὸν ἔκαμε προφέσσορα δι-

δασκαλείου δὲν ἐνθυμοῦμαι ποίας πόλεως. Ὅσα φλυαρεῖ εἶναι διδάγματα τοῦ πάλαι Villoison. Οὕτως ἐδιάθεσε καὶ αὐτὸν καὶ τὸν Κλαυέριον καὶ ἄλλους πολλούς. Ἀλλὰ τὸν μὲν Κλαυέριον ἔσυρα ἀπὸ τὴν ἀπάτην ὁλότελα· αὐτὸν δὲ δὲν ἐδυνήθην, μηδ' ἐφρόντισα νὰ δυνηθῶ, ἐπειδή, ὡς εἶπα, εἶναι sans conséquence. Πολλὰ ὀλίγην ὑπόληψιν ἔχει εἰς τὴν πατρίδα του ὡς φιλολόγος, καὶ καμμίαν σχεδὸν εἰς τὴν Γερμανίαν. Παρὰ ταῦτα ὑπολαμβάνεται ἀπὸ τοὺς ἐδῶ τοσαύτης ἐλαφρίας ἡ κεφαλή του, ὥστε νὰ πλησιάζῃ τὴν ἠλιθιότητα. Δεῖγμα τῆς ἠλιθιότητος ταύτης εἶναι καὶ τὸ νὰ λησμονήσῃ ὅτι εἶμαι Γραικός. Μ' ὅλον τοῦτο, ἂν τύχῃ ἀφορμή, δὲν εἶναι κακὸν νὰ τὸν ῥαπίσῃ τις. Ἂν καὶ τὸ νὰ νομίζωμαι Γάλλος ἦναι μικρὸν κέρδος διὰ τούτους, καὶ μικρὰ ζημία διὰ τοὺς ὁμογενεῖς μου, πρέπει ὅμως νὰ ὀνομάζωνται τὰ σῦκα, σῦκα, καὶ ἡ σκάφη, σκάφη. Εἰπέ με ποῦ εἶναι τυπωμένον τὸ βιβλίον του. Ἐξεύρω τὴν ἐπιγραφὴν Histoire de l'Eloquence etc. ἀλλ' ἐδῶ δὲν ἐφάνη ἀκόμη.

Μὲ τὴν ἑξῆς σὲ πέμπω μέρος καταλόγου διὰ τοὺς Χίους.

Δημοσίευσε χωρὶς ἀναβολὴν τὴν προκήρυξιν περὶ τῶν Αὐτοσχ. στοχ. καὶ πρὸς τοὺς γράψαντας ἐμπορεῖς νὰ ἀντιγράψῃς ὅτι εἶναι ἐκ θελήσεώς μου, διὰ νὰ κόψῃς τὰ περαιτέρω προβλήματα. Παρακάλεσέ τους μόνον, ὡς καὶ τὸν ἀδελφὸν Πασχάλιον καὶ τὸν Κούμαν καὶ ἄλλους νὰ σὲ προμηθεύσωσιν ὑπογραφάς. Ὑγίαινε, καὶ εὐτύχει φίλε!

Δὲν ἐπέτυχαν οἱ μαντεύοντες ὅτι καταγίνομαι εἰς τὸν Ἡρωδιανόν. Ἐμποδίσθη ἕως τώρα ἡ τελείωσις τοῦ τύπου, διὰ νὰ τελειώσω (1) . . . . τόμον Πλουτάρχου· μὴ

(1) Ἐξέλιπε λέξις σχισθέντος τοῦ χάρτου.

νομίσωσιν ὅτι τὸν ἀργοπορῶ διὰ τὸ συμφέρον μου, ἐπειδὴ τὸ πάρεργον δὲν εἶναι πλέον εἰς ὄνομά των.

Μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Ταχυδρόμου εἰπέ με, ἂν ἡ κατ' ἐμοῦ, ἢ καθ' ἡμῶν, στιχηρὰ κωμῳδησις εἶναι τυπωμένη, ἢ μόνον περιφέρεται εἰς ἀντίγραφα. Δὲν εἶναι τρόπος νὰ μὲ πέμψῃς 5 ἢ 6 στίχους;

193.

19 Σεπτεμβρίου 1814.

Ἀσπάζομαί σε φίλε !

Τὰς ἐπιστολάς σου 2 Σεπτ. 3 καὶ 7 τοῦ αὐτοῦ ἔχω πρὸ ὀφθαλμῶν, ἀλλ' ἀπόκρισιν εἰς αὐτὰς διεξοδικὴν νὰ κάμω δὲν ἐξεύρω ἂν ὁ καιρὸς μὲ τὸ συγχωρήσῃ. Essayons toujours.

Χθὲς ἔφθασεν ὁ Βλάχος ἀπὸ Γενεύης καὶ μ' ἐπαράδωκε τὰ τὸν εἶχες δώσειν.

Χθές, ἢ προχθὲς ἔπεμψεν ὁ Allais πρὸς τὸν Στέφανον Παλαιολόγον τοῦ Ἀμστελοδάμου Πάλαν σημειωμένην AZ. Nº 1 καὶ περιέχουσαν 100 σώματα τοῦ τετάρτου καὶ 100 τοῦ πέμπτου τόμου τῶν βίων Πλουτάρχου μὲ τὰς χαλκογραφίας των. Σ' ἔλεγα ὅτι σκοπὸν εἶχα νὰ τὰ πέμψω πρὸς τὰ τέλη τοῦ παρόντος, διὰ νὰ προσθέσω εἰς αὐτὰ ἄλλα 100 τοῦ ἕκτου τόμου. Ἀλλ' ὁ ἕκτος τόμος δὲν ἐτελειώθη ἀκόμη, καὶ φοβούμενος τὸν εἰς χειμῶνα πλοῦν τῆς Βαλτικῆς, ἐσυλλογίσθην ὠφέλιμον νὰ προφθάσω κἂν αὐτά, ἕως νὰ τελειωθῇ ὁ ἄλλος. Ὅθεν, ἂν ἀκό-

μη δὲν ἔχῃ τὴν περὶ αὐτῶν διαταγήν σου, μὴν ἀργήσῃς νὰ τὸν γράψῃς τὰ χρειώδη. Τὰ τοῦ τρίτου τόμου τὰ ἔχει πρὸ πολλοῦ ἐκεῖ.

Ἔλαβα καὶ τὰς ἐπιστολὰς τῶν Χίων τὰς πρὸς ἐμὲ καὶ τὰς πρὸς τὸν Βάμβαν. Ἔκαμες καλὰ νὰ δώσῃς εἰς τὸν Λ. Ε. τὴν πρὸς τοὺς δωρητὰς εὐχαριστίαν των. Ἔκαμαν αὐτοὶ κακὰ νὰ προβάλωσιν εἰς τὸν Βάμβαν τὸν Βαρδαλάχον. Εἶναι ὅμως ἀξία συγγνώμης καὶ συγκαταβάσεως ἡ ἀπειρία των.

Ἀνέγνωσα τὴν ἀθλίαν ἐπιστολὴν τοῦ ἐλαφροῦ Προφέσσωρος. Ἀλλ' ἀσυγκρίτως ἐλαφρότερος καὶ ἀθλιέστερος εἶναι ὁ ἐκδότης καὶ σχολιαστὴς αὐτῆς. *Ὢ οἵα κεφαλὴ* κτλ. ! Φαίνεται, φίλε μου, ὅτι οἱ τοιοῦτοι ἔκαμαν ἀπόφασιν νὰ γράφωσι χωρὶς νὰ συλλογίζωνται.

Ὅτι ἡ ἐπιστολή μου διαβαίνει ἀπὸ χεῖρας εἰς χεῖρας καὶ ἀντιγράφεται, τοῦτο δὲν εἶναι ἀπόδειξις τῆς χρηστότητος τῆς ἐπιστολῆς, ἀλλὰ μᾶλλον λυπηρὰ μαρτυρία τῆς πτωχείας τοῦ γένους. Ἐξεύρεις τὴν παροιμίαν·

Ἂν μὴ παρῇ κρέας, ταρίχῳ στερκτέον.

ὑπομονὴ μέχρι τούτου· ἀλλ' ἂς μὴ δημοσιευθῇ καὶ διὰ τοῦ τύπου ἡ ταριχεία μου.

Ποῦ εἶδες ἢ ἐγνώρισες τὸ σύγγραμμα τοῦ Belin de Ballu; ἐδῶ ἡ ἔκδοσίς του εἶναι ἀκόμη ἄγνωστος. Τὸ ἐξέδωκε τάχα εἰς τὴν Ῥωσίαν; τὸ ἐζήτησα ἐπιπόνως, διὰ νὰ τοῦ τρίψω ὀλίγον τὴν ἐλαφρίαν εἰς τὸ προοίμιον τοῦ Περὶ τῆς . . . . ὄχι τοῦ ἕκτου τόμου Πλουτάρχου, ἐπειδὴ αὐτὸ εἶναι τυπωμένον πλέον. Ἀλλὰ μὴ ἔχων τὴν καθ' ἡμῶν φλυαρίαν του πρὸ ὀφθαλμῶν δὲν τολμῶ νὰ τὸν ξιφίζω εἰς τὸ σκότος. Ἂν ἀληθῶς τὸ εἶδες αὐτοῦ

τυπωμένον, δὲν ἔκαμνες κακὰ νὰ βάλῃς κἀνένα νὰ ἀντιγράψῃ ἐκεῖνο μόνον τὸ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον μαίνεται καὶ ἀσχημονεῖ καθ' ἡμῶν, διὰ κἂν νὰ μάθῃ καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλοι, ὅτι ἐπέρασεν ὁ καιρός, ὅταν ἦτο συγχωρημένον νὰ ὑβρίζωνται ἐπαδείας (impunément) οἱ Γραικοί. Πρέπει ὅμως νὰ μὲ τὸ προφθάσῃς, ἂν ἦναι δυνατὸν μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ταχυδρόμου, προσγράφων καὶ τὸν τίτλον τοῦ βιβλίου Γαλλιστί, καὶ τὴν σελίδα ὅπου εὑρίσκεται ἡ ὕβρις, καὶ αὐτὴν τὴν ὕβριν, Γαλλιστί· διότι ἡ τύπωσις τοῦ προοιμίου ἄρχισε.

Λυποῦμαι πολὺ διὰ τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασες ζημίαν παρὰ τοῦ Μαρτίνου. Περὶ τῶν Ἄγγλων δὲν ἀπορῶ· τοιούτους τοὺς ἤθρα πάντοτε, καὶ τοιούτους, ὡς σὲ εἶπα, θέλεις τοὺς εὑρεῖν ὁσάκις λάβῃς ἀφορμὴν δοσοληψίας μ' αὐτούς.

Ἐγκυκλοπαιδείαν δὲν εἶναι δύσκολον νὰ εὕρωμεν. Ὁ Allais μὲ εἶπεν ὅτι τὸν ἐρχόμενον μῆνα εἶναι εἰς δημόσιον πώλησιν μὴ στιχωμένη. Ἴσως τὴν ἀποκτήσωμεν.

Ἡ μετὰ τῶν Χίων συνθήκη μ' ἀρέσκει πολύ· ἀλλ' ὅμως, ὡς σὲ εἶπα, πολὺ ἐπεθύμουν (καὶ βάλε τὰ δυνατά σου νὰ τὸ κατορθώσῃς) νὰ εἶσαι σὺ ὁ διοικητὴς καὶ οἰακοστρόφος, μὴ φεύγοντες τὸν καπνόν, κατὰ τὴν παροιμίαν, πέσωμεν εἰς αὐτὸ τὸ πῦρ. Τὸ νὰ λαμβάνω νόμους παρ' ἄλλων δὲν ὑπόφερα μηδ' εἰς αὐτήν μου τὴν νεότητα· καὶ διὰ νὰ τοὺς ἀποφύγω ἐξωρίσθην ἑκουσίως ἀπὸ τὴν πατρίδα μου. Τὸ γῆρας, καταλαμβάνεις καλά, εἶναι ὄχι μόνον ἀνυπόμονον ζυγοῦ, ἀλλὰ καὶ παράξενον καὶ παράμωρον, καὶ ὕποπτον τόσον, ὥστε νὰ βλέπῃ ἀκάνθας, ὅπου ἄλλοι βλέπουν ῥόδα. Que voulez-vous que je fasse! δὲν εἶναι πλέον καιρὸς νὰ ἀλλάξω βίον καὶ ἤθη.

Ὁ κατάλογος τῶν βιβλίων διὰ τοὺς Χίους σὲ ἐστάλθη

καταρχὰς τῆς περασμένης ἑβδομάδος, καὶ μετ' ὀλίγον θέλει σὲ σταλθῆν καὶ ἄλλος. Χαίρω διὰ τὴν προθυμίαν αὐτῶν, καὶ πρέπει νὰ σπουδάσωμεν νὰ τοὺς κάμωμεν προθυμοτέρους. Ἐξεύρεις πῶς στοχάζομαι τὸ πρᾶγμα τοῦτο; ὡς ἐποχὴν τῆς ἀσφαλοῦς τοῦ γένους ἀναγεννήσεως. Ἕως τώρα ἐκήρυττα τὴν μεταβολήν μας, ἂν ὄχι μὲ ἀμφιβολίαν, ὄχι πάλιν ὅμως (σὲ τὸ ἐξομολογοῦμαι) μὲ μεγάλην πληροφορίαν. Τὸ ἐκήρυττα πλέον διὰ τὴν κατὰ τῶν ἀλλογενῶν κατηγόρων ἀγανάκτησιν, παρὰ διὰ βεβαιότητα αὐτοῦ τοῦ πράγματος. Τώρα ὅμως, φίλε, δὲν μ' ἔμεινε πλέον ἀμφιβολία. Προβλέπω τὰς οὐρὰς καὶ τὰ ἀναγκαῖα ἐπακολουθήματα τῆς δημοσίου ταύτης βιβλιοθήκης, καὶ ἂν χαίρω ὅτι μικρόν τι συνήργησα κ' ἐγὼ εἰς αὐτήν, λυποῦμαι τοῦτο μόνον, ὅτι θέλω εἶσθαι ἀθέατος τῶν καρπῶν. Τὰ παρὰ τῶν ἀλλογενῶν μάλιστα δωρήματα μὲ εὐφραίνουσι πολύ, ὡς ἐπιτήδεια ν' αὐξήσωσι τὴν προθυμίαν τῶν ἡμετέρων. Πρέπει ὅμως, φίλε μου, νὰ τοὺς δώσῃς νὰ καταλάβωσιν, ὅτι εἰς ἕκαστον τόμον δωρητὸν πρέπει νὰ προσθέτωσιν αὐτοὶ εἴκοσι ἀγοραστούς, ἂν θέλουν νὰ τιμήσωσι καὶ νὰ ὠφελήσωσι καὶ ἑαυτοὺς καὶ τὸ γένος ὅλον. Θέλω πάλιν τοὺς γράψειν κ' ἐγώ· ἀλλὰ δὲν εἶμαι τώρα εἰς κατάστασιν. Φυσικὰ δειλὸς εἰς τὸ γράφειν, ἔγεινα πολὺ δειλότερος, ἀφοῦ ἔμαθα ὅτι καὶ μὲ ἀντιγράφουσιν. Ἤθελεν εἶσθαι ὅμως πολὺ συμφερώτερον καὶ εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς τὸ γένος, ν' ἀφήσωσι τὰς ἀντιγραφάς, καὶ νὰ ἐνεργῶσι προθύμως, ἂν εὑρίσκωσι καμμίαν ὠφέλιμον συμβουλὴν εἰς τὰ γραφόμενα. Πρέπει νὰ τελειώσω, διὰ νὰ γράψω δύο στίχους καὶ πρὸς τὸν Παλαιολόγον. Ὑγίαινε μετὰ τῶν οἰκείων σου!

Στιχωμένους τοὺς θέλεις ὅλους τοὺς τόμους τοῦ Παυ-

σανίου ; γράψε μέ το καθαρά, καὶ πόσους νὰ σὲ στείλω, διὰ νὰ ἔχω καιρὸν νὰ τοὺς στιχώσω καὶ νὰ τοὺς βάλω εἰς τὸ Σανδύκιον τοῦ ἕκτου τόμου. Ἂν ἦσο βέβαιος ὅτι ἐμπορεῖς παρὰ τὰς ὑπογραφάς, νὰ πωλήσῃς μίαν ἑκατοντάδα, ἐμποροῦσα νὰ τοὺς πάρω ἀπὸ τὸν τυπογράφον μὲ κάποιαν ὠφέλειαν δι' ἐμέ, διότι αὐτὸς ἔκαμε τὴν δαπάνην τοῦ τύπου διὰ νὰ μοιράζεται τὸ κέρδος μετὰ τοῦ Κλαυερίου. Πληρόνων εὐθὺς 100 σώματα εἰς αὐτόν, πιθανὸν ὅτι θέλω κερδήσειν τίποτε πολὺ ἢ ὀλίγον.

194.

15 Νοεμβρίου 1814.

Ἀλέξανδρε φίλε ἀσπάζομαί σε,

Ἔχω τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 27 Ὀκτωβρίου. Ἴσως εἶναι καὶ καμμία ἀπὸ τὰς προλαβούσας χωρὶς ἀπόκρισιν. Τὸν ὁποῖον ἔχω ὀλίγον νοῦν κινδυνεύω νὰ τὸν χάσω ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς τῶν καταράτων σχολαστικῶν. Αὐτοὺς φοβοῦμαι πλέον παρ' ὅσα εὕρηκες σὺ φοβερὰ εἰς τὸν ἐπίλογον τῶν Αὐτοσχεδίων. Ἔξω τῆς ἀμαθίας των φαίνονται ὅτι ἔχουσι καὶ ψυχὴν κακὴν οἱ κατάρατοι. Ἡ ψαλθεῖσα παράκλησις ἀπὸ τὸν Πατριάρχην μ' ἐπαρηγόρησε μικρόν, ὡς δυνατὴ νὰ τοὺς ζαρώσῃ ὀλίγον. Ἔκαμνες καλὰ νὰ γράψῃς περὶ τούτου διεξοδικώτερον εἰς τὸν Κούμαν. Τί νὰ τὸν γράψῃς ; οὐδ' ἐγὼ εἶμαι καλὸς νὰ σ' ἐξηγηθῶ τὴν ἰδέαν μου. Ἐπεθύμουν δηλαδὴ νὰ οἰκειωθῇ τὸν Πατριάρχην καὶ τὴν σύνοδον εἰς τρόπον ὥστε, ἂν ὄχι ῥητῶς,

νὰ συμπεραίνεται κἂν ἀπὸ τὴν πρὸς αὐτὸν προσφοράν, ὅτι καταφρονοῦσι παντάπασι τὸ σχολαστικὸν γένος.

Περὶ τῶν ἀναφερομένων εἰς τοὺς αὐτοσχεδίους ἀνωνύμων ἐπιστολῶν ἀπορεῖς. Εἶναι σχεδὸν χρόνοι τρεῖς ἀποῦ ἔλαβεν ὁ Βάμβας ἐπιστολὴν ἀνώνυμον (ἤτις πιθανῶς εἶναι τοῦ Παρίου) γέμουσαν φάρμακα, καὶ σκοπὸν ἔχουσαν νὰ τὸν ἀποκόψῃ ἀπὸ τὴν Εὐρώπην. Ἐξεύρουν οἱ κατάρατοι, ὅτι ὅσον πολλαπλασιάζονται εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ κατὰ τὸν Κούμαν καὶ Βάμβαν ἄνδρες, τόσον πλέον καταφανὴς γίνεται ἡ οὐδένειά των. Ἔχουσι τὴν αὐτὴν γνώμην, καὶ τὴν αὐτὴν πρόθεσιν μὲ τοὺς αὐτοῦ κινοῦντας τὴν χολήν σου σχολαστικούς, νὰ σβέσωσι τὰ φανάρια διὰ νὰ μὴ φαίνεται ἡ κλεφθεῖσα παρὰ τῶν χυδαίων ὑπόληψίς των.

Εὖγε καὶ ὑπέρευγε ὁ Ῥοδοκανάκης! ἄσπασέ τον ἀπὸ μέρους μου καρδιακῶς, καὶ εὐχαρίστησέ τον διὰ τὴν γενναίαν του προσφοράν. Τὸν εὐχαριστῶ καὶ διὰ τὸ γένος ὅλον, καὶ ἰδίως ἀκόμη δι' ἐμέ, τὸν ὁποῖον, πτωχὸν ὄντα, κάμνει πλούσιον, ἐάν, ὡς λέγεις, ἐσυνήργησεν εἰς τὴν προσφορὰν ἡ ἐπιστολή μου.

Ἀγόρασε τὰ προβαλλόμενα ἀπὸ τὸν Luchtmans βιβλία· οἱ θησαυροὶ μάλιστα Γρονεβίου καὶ τῶν λοιπῶν μὲ φαίνονται τιμῆς πολλὰ μετρίας. Περὶ τοῦ Ἀπουληίου ἐνδέχεται ἐξ ἀπροσεξίας νὰ σ' ἔγραψα ἄλλα ἀντ' ἄλλων (ἢ καθὼς θέλει ὁ μαῦρος *ἀλλαρτοραλῶν*). Οἱ μακάριοι πτωχοί τῷ πνεύματι, ἂν μ' ἐκινοῦσαν κἂν εἰς γέλωτα, ἤθελα βέβαια τοὺς τὸ συγχωρήσειν· μὰ τὸν Θεόν! τοὺς τὸ συγχωρήσειν. Ἀλλὰ νὰ ὀνομάζωσι καὶ νὰ νομίζωσι **Κωμῳδίαν** μεθυσμένων ἀνδραρίων ἔμετον! a-t-on jamais vu une pareille imbécillité! Ἐπιστρέφω εἰς τὸν

Ἀπουλήϊον, ὅστις ἀναμφιβόλως εἶχε πλειότερον πνεῦμα παρὰ τὸν Κωμῳδόν. Ἀγόρασέ τον· τὸν Ἀπουλήϊον λέγω τοῦ Λουγδούνου εἰς 4, ὄχι τὸν Κωμῳδόν.

Σήμερον πέμπει ὁ Allais πεντήκοντα σώματα τοῦ 6 τόμου Πλουτάρχου πρὸς τὸν κύριον Σταῦρον Ἰωάννου. Αὔριον ἢ μεθαύριον θέλει πέμψει καὶ πρὸς σὲ τὸν συνήθη ἀριθμόν, συνωδευμένον μὲ τὰς πρὸς αὐτὸν παραγγελίας σου.

Ὡσαύτως θέλει πέμψει καὶ πρὸς τὸν ἐν Μασσαλίᾳ Faurrat (μὲ δύο ρ νομίζω) Σανδύκιον περιέχον τὴν ἐγκυκλοπαιδείαν καὶ ὡς τριάκοντα τόμους δῶρα διὰ τὴν Χίον. Τὸν εἶπα νὰ γράψῃ πρὸς τὸν Faurrat νὰ προσμένῃ τὴν διαταγήν σου περὶ τοῦ Σανδυκίου. Ὅθεν μὴν ἀμελήσῃς νὰ γράψῃς εὐθὺς πρὸς τὸν Φαυράτον τοῦτον, ποῦ ἔχει νὰ τὸ κατευθύνῃ. Ἔκαμνες ἴσως καλὰ καὶ νὰ τὸ ἀσφαλίσῃς (assurer) διὰ τοὺς κινδύνους τῆς θαλάσσης, ἂν ἡ τιμὴ τῆς ἀσφαλίσεως δὲν εἶναι ὑπερβολική.

Σ' ἔγραψα νομίζω ὅτι περὶ τὰ μέσα Σεπτεμβρίου ἔστειλα τὸν Παλαιολόγον 100 σώματα τοῦ 4 τόμου καὶ 100 τοῦ πέμπτου τοῦ Πλουτάρχου. Εἰς τὴν 8 τοῦ παρόντος ἐστάλθη πρὸς τὸν αὐτὸν καὶ ὁ 6ος καὶ τελευταῖος τόμος 100 σώματα. Ὅθεν γράψε καὶ πρὸς αὐτὸν νὰ τὰ κατευθύνῃ καὶ αὐτὰ καὶ τὰ πρῶτα ὅπου θέλουσιν οἱ Z. Εἶπα τὸν Παλαιολόγον, ἂν εὑρίσκῃ εὔλογον νὰ τὰ ἐνδύσῃ ἀκόμη ἓν πανίον κηρωτὸν διὰ τὸν χειμῶνα, ἢ κἂν νὰ παραγγείλῃ τὸν Καπιτάνον νὰ τὰ θέσῃ εἰς τόπον ὅπου νὰ ἦναι ἀνέγγιστα ἀπὸ ὑγρασίαν.

Γράψε με μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ταχυδρόμου εἰς τίνα τῶν βιβλιοπωλῶν θέλεις νὰ στείλω τὰ στελλόμενα πρότερον (25 σώματα) εἰς τὸν Besson καὶ καθαρὰ τὸ ὄνο-

μά του. Τὰ εἴκοσι τοῦ Λουγδούνου φανερὸν ὅτι θέλεις νὰ τὰ πέμψω πρὸς τὸν Luchtmans.

Προσμένω τὸν λογαριασμὸν τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας καὶ τινων ἄλλων ὀλίγων ἀγοραστῶν διὰ τοὺς Χίους, νὰ τὸν καταστρώσω καὶ νὰ σὲ τὸν πέμψω. Ὡς τόσον ἔλαβα 5000 φρ. ἀπὸ Μαρτῖνον. Ἀφοῦ πληρωθῶ τὰ τῶν Χίων, ὅσα περισσεύσουν τὰ περᾶς εἰς χρέος μου.

23 Νοεμβρίου.

Ἀναγκάσθην νὰ κρατήσω τὴν ἐπιστολὴν ἕως σήμερον, τὸ μὲν ὅτι ἀῤῥώστησα μικρόν, τὸ δὲ ὅτι ὁ Allais, δὲν ἐστάθη ἀκόμη καλὸς νὰ κινήσῃ τὸ σανδύκιον πρὸς τὸν Faurrat τῆς Μασσαλίας, τὸ διὰ τοὺς Χίους. Τὸ ἐμπόδιον ἦλθεν ἀπὸ τὸν στιχωτὴν δι' ὀλίγους τόμους τοὺς τελευταίους τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἄδετοι. Αὔριον ὅμως μὲ εἶπεν ὁ Allais, ὅτι τοὺς λαμβάνει, καὶ τοὺς βάλλει πάραυτα μετὰ τῶν λοιπῶν εἰς τὸ Σανδύκιον. Ὅταν μὲ δώσῃ τὴν σημείωσιν, σὲ πέμπω εὐθὺς τὸν λογαριασμὸν τῶν Χίων.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἔλαβα τὴν ἐπιστολήν σου 5 Νοεμβρίου μὲ τὴν ἀπὸ τὸν χρηστὸν Μιχαὴλ τὸν ἀδελφόν σου, ὅστις μ' ἐκίνησε καὶ εἰς λύπην, καὶ εἰς γέλωτα «ἀχνύμενόν περ»· γέλωτα, ὅτι δὲν ἐξεύρει ἀπὸ τίνα τί ζητεῖ· ἀπ' ἄνθρωπον ἑξηκονταεπταετῆ ἀρθριτικὸν καὶ βασανισμένον ἀπὸ πολλὰς καὶ ποικίλας ἀνίας ἔργον παντάπασιν ἀλλότριον τῶν συνήθων μελετῶν καὶ σπουδασμάτων του· ἐλυπήθην δὲ ἐξεναντίας πολὺ ὅτι ὁ ζητῶν εἶναι ὁ Μιχαὴλ Βασιλείου, τὸν ὁποῖον νὰ ὑπουργήσω ἤθελα νομίζειν εὐτυχίαν, ἂν ἦτο δυνατὸν ν' εὐτυχήσω ὁ ἄτυχος καὶ κακόμοιρος ἐγώ. Θέλω τὸν γράψειν καὶ ἀμέσως περὶ τού-

του· ἀλλ' ἐν τοσούτῳ ἄσπασέ τον ἐκ μέρους μου, καὶ βεβαίωσέ τον, ὅτι, ἂν καὶ ὁλότελα ἀλλότριον τῶν ἀσχολιῶν μου ἔργον μὲ προβάλλῃ, ἤθελα μετὰ χαρᾶς τὸ ἐπιχειρήσειν, ἂν εἶχα τόσην δύναμιν καὶ τόσον μόνον καιρόν, ὥστε νὰ δίδω δύο τῆς ἡμέρας ὥρας εἰς αὐτό. Περὶ τοῦ ταβάκου, εἰπέ τον, ὅτι τὸν γνωρίζω μεγάλην χάριν, ἥτις ὅμως δὲν ἤθελεν εἶσθαι μικροτέρα, ἐὰν μ' ἔγραφε τὴν τιμὴν αὐτοῦ, διὰ νὰ τὴν πληρώσω.

Καλὴ ἡ ἀπόφασις νὰ δώσῃς τὴν ἐπιστολήν μου εἰς τὸ *Κακὸν ἀγγεῖον*· καὶ προσμένω τὸ ἀποτέλεσμά της. Ὄχι βέβαια! δὲν λαμβάνομεν ἐδῶ τὸν Λ. Ε. Καὶ ἐπειδὴ ἔπεσε λόγος περὶ τοῦ ἀθλιεστάτου Λ. Ε., δὲν εἶναι τρόπος (ἐρωτῶ σε), τώρα ἐνῷ εἶναι αὐτοῦ ἡ συνέλευσις τῶν δυνατῶν τῆς γῆς (ἂν καὶ εἰς φαινόμενον ἀνοίκειον πρόβλημα) νὰ ζητήσετε, ἢ νὰ βάλετε τινὰ νὰ ζητήσῃ, τὴν ἀκώλυτον διάβασιν τῶν ἐφημερίδων καὶ ἄλλων τοιούτων βιβλίων διὰ τῆς πόστας, ἤγουν μὲ πληρωμὴν δύο μόνον σολδίων τὸ φύλλον, ὡς γίνεται εἰς ὅλην τῆς ὄντως σοφῆς Γαλλίας τὴν ἐπικράτειαν. Εἰς ἔθνη φωτισμένα ἡ τοιαύτη εὔκολος καὶ ὀλιγοδάπανος ἀποστολὴ τῶν τοιούτων συμβάλλει εἰς τὴν πρόοδον τῶν φώτων. Ἰδέ, κίνησε πάντα λίθον διὰ τοῦ Στείνου, ἢ Λαάρπου, νά γένῃς αἴτιος τοιούτου καλοῦ.

Ἴδα τὰ φρυάγματα τῶν σχολαστικῶν μὲ μεγάλην μου λύπην· τὴν ὁποίαν ὅμως παρηγορεῖ ὁ λογισμός, ὅτι ἀληθῶς εἶναι σημεῖα τῆς διαλυομένης ἀπαιδευσίας. Τὰ στοχάζομαι, φίλε, ὡς σπαραγμοὺς καὶ σφαδασμοὺς θανασίμως πληγωμένου καὶ ψυχορράγοῦντος θηρίου. Γρήγορα θέλουν λησμονηθῆν καὶ αὐτοί, καὶ τὰ μηδένα νοῦν ἔχοντα σάλιά των, ἐπειδὴ ἐλησμονήθησαν ἄλλα συνταγμένα ἀπὸ

πολὺ λογικωτέρους καὶ ἡμερωτέρους ἄνδρας παρ' αὐτούς. Ἀνοίξαμεν ὁ Βάμβας κ' ἐγὼ τὴν περασμένην κυριακὴν ἓν ἀπὸ τὰ βιβλία τοῦ πολυγράφου τοῦ θαυμαζομένου ἀπὸ τὸν Γεωρ. . . . . ὡς πανεπιστήμονος, γραμμένον Ἑλληνικά, ἤ, ὡς ἔλεγεν ὁ *Μπάρπ' Ἀναστάσις* (ἦτο σύντεκνος τοῦ πατρός μου), *λιαγικά*. Ἀδελφέ, σὲ λαλῶ, μὰ τὴν φιλίαν μας! χωρὶς πρόληψιν, ἐλεεινὸν πρᾶγμα καὶ εἰς τὸ λεκτικόν, ἐλεεινὸν καὶ διὰ πολλὰ ἀσυγχώρητα παραπτώματα τοῦ πραγματικοῦ. Εἶναι ὅμως συνταγμένον, ὄχι βέβαια ἀπὸ ἀνθρωπίσκον παρόμοιον τοῦ Δούκα καὶ τοῦ Κομητᾶ, ἀλλὰ ἀπὸ ἄνδρα ἀληθῶς σπουδαῖον, ἀλλ' ὅστις δὲν ἐκατάλαβε τὸ πολλῆς προσοχῆς ἄξιον.

Ὅς γ' ἠπίστατο πολλά, κακῶς δ' ἠπίστατο πάντα.

Ἀλλ', ἂς κουρεύωνται! ὡς λέγεις οἱ μήτε πολλὰ μήτε καλὰ ἐπιστάμενοι.

Ἐδῶ κλεισμένην σὲ πέμπω τὴν νέαν προκήρυξιν τοῦ Παυσανίου. Μελετῶ νὰ βάλω εἰς τὸ πρὸς σὲ μέλλον νὰ πεμφθῇ σανδύκιον (τοῦ 6 τόμ. Πλουτάρχου) τριάκοντα Παυσανίας ῥαμμένους διὰ λογαριασμόν μου· ὅθεν κήρυξε εἰς τοὺς αὐτοῦ ὁμογενεῖς τὴν τιμήν του, προσθέτων ὅτι καὶ προσμένεις σώματα διὰ τοὺς ὑπογραμμένους, ἢ μέλλοντας νὰ ὑπογραφθῶσιν. Ἡ τιμή, ὡς βλέπεις εἶναι 10 φρ.

Ἐὰν ἔχῃς ἀφορμὴν νά γράψῃς πρὸς τοὺς Z. εἰπέ τους ὅτι προσμένω τὰ στιχωμένα τοῦ 6 τόμου Πλουτάρχου διὰ νὰ τὰ στείλω πρὸς τὸ Faurrat νὰ τὰ πέμψῃ ἐκεῖθεν πρὸς τὸν Πατρινόν· ὅτι ἐστάλησαν ἤδη τὰ δι' αὐτοὺς 50 σώματα ῥαμμένα πρὸς τὸν Στ. Ἰωάννου. Ὅτι προσμένω καὶ τῶν λοιπῶν τὴν ἀποστολὴν διὰ νὰ τοὺς γράψω, καὶ νὰ τοὺς στείλω καὶ τὸν μεταξύ μας λογαριασμόν·

ὅτι ἡ ἀργοπορία τούτων ὅλων προῆλθεν ἀπὸ τὰς περιστάσεις· ὅτι . . . . . μὴν ἐρωτᾷς πόσον μὲ φαρμακεύει ἡ ἔννοια τοῦ νὰ ἐμπλεχθῶ μετὰ τῆς τιμιότητός των. Ὅ,τι μὲ θλίβει περισσότερον εἶναι τὸ νὰ μὴ τολμῶ νὰ τοὺς παραστήσω τὴν ἄγνοιαν καὶ ἄνοιαν αὐτῶν τὴν περὶ τῶν τοιούτων. Πιστεύω ὅτι ἄλλοι ἔπεμπαν αὐτοῦ γραμμένους τοὺς κόπους των διὰ νὰ τυπωθῶσι (ὡς μὲ γράφουν οἱ Z)· καὶ βλέπω ὅτι αὐτοῦ εἶναι τυπωμένον καὶ τὸ ὁποῖον ἀνωτέρω σ' ἔλεγα βιβλίον τοῦ πολυγράφου. Ἀλλὰ δὲν ἐξεύρουν οἱ ταλαίπωροι, ὅτι οἱ πολυγράφοι εἶναι « οὐ τῶν ἀκριβούντων, ἀλλὰ τῶν ἀπεμούντων » ὡς ἔλεγε δὲν ἐνθυμοῦμαι τώρα τις (ὁ Ἀντισθένης νομίζω) ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους.

Εἰς τόσα φάρμακα ὅσα καταπίνω καθημέραν πρόσθες καὶ τὴν μετ' ὀλίγων μέλλουσαν ἀναχώρησιν τοῦ Βάμβα, ἥτις εἶναι ἀληθινὸν πένθος δι' ἐμέ· καὶ μὴ σὲ φανῇ παράξενον, ἐὰν ἀκούσῃς καμμίαν ἡμέραν, ὅτι ἀπεπλήχθην.

Ὁ τοῦ Βαρδαλάχου μετὰ τοῦ Βάμβα συνδυασμὸς ἤθελε βέβαια εἶσθαι ὠφέλιμος, ἐὰν ὁ Βαρδαλάχος ἐδέχετο τὴν παράδοσιν τῆς φιλολογίας, τῆς ὁποίας ἀρκετὰ καὶ ὁ Βάμβας εἶναι τώρα ἔμπειρος, καὶ τὴν ὁποίαν πολλὰ θέλει τοὺς εὐκολύνειν ἡ καθημέραν αὐξανομένη βιβλιοθήκη τῶν Χίων. Οἱ Χῖοι (εἶμαι βέβαιος) δὲν θέλουν μᾶς καταισχύνειν· διότι τί ἄλλο παρὰ καταισχύνην θέλει μᾶς προξενήσειν ἡ μετὰ τὴν δειχθεῖσαν ἀπὸ τοὺς ἀλλογενεῖς προθυμίαν ἀμέλειά των; Τώρα ἄρχισα νὰ πιστεύω, ὅτι τὰ δῶρα δὲν θέλουν παύσειν· ἀλλ' αὐτὰ τιμῶσι, δὲν τελειόνωσι δημόσιον βιβλιθήκην.

Δὲν μ' ἔστειλεν ἀκόμη ὁ τυπογράφος τὰ καθαρὰ φύλλα τοῦ Ξενοκράτους, διὰ νὰ σὲ στείλω τὸν ἐπίλογον τῶν

Προλεγομένων, εἰς τὸν ὁποῖον λαλῶ ἀκόμη περὶ τῶν Χίων, καὶ περὶ τῶν δώρων τοῦ Thiersch καὶ τοῦ Hottinger.

Μὴ λησμονήσῃς νὰ γράψῃς τὸν Faurrat περὶ τοῦ ὁποίου μέλλει νὰ λάβῃ ἀπὸ τὸν Allais σανδυκίου διὰ τοὺς Χίους. Περὶ τῆς τῶν Ἀθηναίων κηρύξεως une autre fois. Ὑγίαινε!

195.

1 Δεκεμβρίου 1814.

Φίλε Ἀλέξανδρε,

Ὑγιαίνω, μετὰ τὸν μέγαν κίνδυνον ν' ἀποπληχθῶ διὰ τὰς ἀπὸ τὰ μικρὰ ἀνδράρια ἐπηρείας. Κατὰ τὴν 26 τοῦ περασμένου σ' ἔγραψα περικλείσας καὶ τὴν πρὸς ἐμὲ δευτέραν ἐπιστολὴν τοῦ σχολαστικοῦ, καὶ ἄλλην ἀπ' ἐμὲ πρὸς τὸν Σταῦρον Ἰωάννου, δηλωτικὴν τῆς ἀποστολῆς 50 σωμάτων, τῶν ὁποίων τῆς Πάλας ἴσως ἐλησμόνησα πάλιν νὰ φανερώσω τὸ σημεῖον. Εἶναι λοιπὸν AZ N° 1.

Σήμερον λαμβάνω τέλος πάντων τὰ ἀπὸ Μεδιολάνου βιβλία· τὰ ὁποῖα εἶναι τόμοι 6 (Στοιχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς γλ. καὶ Γραμματικῆς Βασιλείου 5, καὶ τὸ Λεξικὸν τοῦ Γαζῆ) καὶ παρ' αὐτοὺς φύλλα τοῦ Λ.Ε. διπλᾶ a-g (δηλαδὴ 7 διπλᾶ τετράδια).

Ἐδῶ κλεισμένον ἔχεις καὶ τὸ τέλος τῶν προλεγομένων τοῦ Ξενοκράτους μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς, εἰς τὴν ὁποίαν βλέπεις τὄνομα τῶν ΧΙΩΝ. Περὶ τούτου εἶναι χρεία νὰ σ' ἐξηγήσω τὸν σκοπόν μου, διὰ νὰ τὸν ἐξηγήσῃς καὶ σὺ

πρὸς τοὺς Χίους. Ἂν ἀποτόμως (brusquement) ἔκαμνα διακοπὴν τοῦ ὀνόματος τῶν Ζ. χωρὶς νὰ βάλω εἰς τόπον αὐτοῦ ἄλλο ὄνομα, τὶ εἶχαν νὰ συμπεράνωσιν ἐκ τούτου οἱ ἀλλογενεῖς, καὶ μάλιστα οἱ ἐδῶ, οἵτινες ἐξεύρουν τὴν κατάστασίν μου τὴν χρηματικὴν ἀνίκανον εἰς ἐκδόσεις δι' ἰδίας μου δαπάνης; Τί ἄλλο, πλὴν ὅτι εἰς τὸ ταλαίπωρον ἡμῶν γένος εἷς μόνος Ζ εὑρίσκεται, καὶ παύοντος αὐτοῦ, δὲν εὑρίσκεται πλέον ἄλλος νὰ ἀναπληρώσῃ τὸν τόπον του. Ὁ λογισμὸς οὗτος μὲ ἀρρώστησε, φίλε, καὶ μετὰ πολλὰς μερίμνας ἄλλον τρόπον θεραπείας δὲν εὗρηκα παρὰ τοῦτον. Μὴ νομίσωσι λοιπὸν οἱ Χῖοι, ὅτι τοὺς ἀναγκάζω νὰ ἀναδεχθῶσι τὴν δαπάνην τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης. Ἄπαγε! τόσον ἀπέχω τούτου, ὥστε καὶ σὲ παρακαλῶ ἐπιμόνως νὰ μὴ συμφωνήσῃς περὶ τοῦ ὁποίου μ' ἔγραφες τρόπου μ' αὐτοὺς ἕως νὰ λάβῃς δευτέραν μου γνώμην περὶ τούτου. «Ὅστις καῇ εἰς τὸ κουρκούτιον » φυσᾷ τὸ ξυνόγαλα » λέγει ἡ χυδαία παροιμία. Ὄχι διότι ἔχω τόσην ὑπόληψιν τῶν Χίων κεφαλῶν ὅσην ἔχω τῆς κεφαλῆς τῶν Ζ. ἀλλ' ὅτι ἀποσκιρτῶ φυσικὰ εἰς τὴν ἰδέαν παντὸς εἴδους ἐξαρτήσεως. Ἔπειτα ἔπρεπε νὰ δείξω καὶ εἰς τοὺς ἀναιδῶς ἀπολύοντας ἑβδομηκονταετῆ σχεδὸν γέροντα ὡς ἕνα τῶν γραμματικῶν ἢ δούλων αὐτῶν, ὅτι εὑρίσκονται ἄλλοι εἰς τὸ γένος ἐντιμοτέραν ὑπόληψιν ἔχοντες περὶ ἐμοῦ. Εἰπὲ λοιπὸν τοὺς Χίους ὅτι ὁ Ξενοκράτης εἶναι δι' ἰδίας μου δαπάνης, καὶ ἄρχισα καὶ ἄλλο σύγγραμμα μὲ ἔξοδά μου, ὁμοίως ὅμως εἰς ὄνομά των· ἄλλο παρ' αὐτῶν δὲν ζητῶ παρὰ ὑπογραφὰς νὰ μὲ προξενήσωσιν ὅσας δύνανται. Ἐὰν ὅμως ἀγαπῶσι νὰ γίνεται διὰ λογαριασμόντων, τότε μὲ πληρόνωσι (κατὰ λόγον τῆς συμφωνίας) τὸ ἐξάμηνον ἀπὸ τὸν παρελθόντα Ἰού-

λιον μέχρι τέλους τοῦ παρόντος ἔτους (τόσον δηλαδὴ καιρὸν ὅσον ἔπαυσε τὸ ἐτήσιον τῶν Z) διὰ νὰ ἦναι καὶ ὁ Ξενοκράτης ἰδικός των. Ἀλλ' ὡς σὲ εἶπα, καλὸν εἶναι νὰ μὴ συμφωνήσῃς ἀκόμη τίποτε, ἕως δευτέρας μου γνώμης. Τὸνομά των ὅμως θέλει ἀκολουθεῖ εἰς τὴν ἐπιγραφήν, ὡς πρᾶγμα ἀναγκαῖον διὰ τὴν τιμὴν τοῦ γένους.

Τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ περασμένου μηνὸς ἐκίνησεν ὁ Allais πρὸς τὸν Faurrat τῆς Μασσαλίας τὸ διὰ τοὺς Χίους Σανδύκιον σημειωμένον AB, Nº 1 καὶ περιέχον τὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν 152 τόμους καὶ τὰ παρὰ τῶν ἀλλογενῶν δῶρα. Μετὰ τὸ τέλος τῆς παρούσης, ἂν ἐξαρκέσῃ ἡ δύναμίς μου, θέλω γράψει καὶ πρὸς τοὺς Χίους, πέμπων ἀνοικτὴν πρὸς σὲ μετὰ τοῦ λογαριασμοῦ, διὰ νὰ τὸν περάσῃς εἰς τὸ κατάστιχον. Μὴ λησμονήσῃς τὸν Faurrat νὰ τὰ κατευθύνῃ εἰς Σμύρνην ἢ Κωνσταντινούπολιν.

5 Δεκεμβρίου.

Ἐκράτησα τὴν ἐπιστολὴν ἕως σήμερον διὰ νὰ τελειώσω τὸν λογαριασμὸν τῶν Χίων, τὸν ὁποῖον ἐδῶ κλεισμένον βλέπεις. Κατ' αὐτὸν λοιπὸν μένουσιν ἀπὸ τὰς ὁποίας ἔλαβα παρὰ τοῦ Μαρτίνου 2000 φράγκα, εἰς χεῖρας μου φρ. 255:60, τὰ ὁποῖα πέρασε εἰς χρέος τοῦ λογαριασμοῦ μου· καιρὸν δὲν ἔχω νὰ τοὺς γράψω. Βλέπεις ὅτι ἡ Ἐγκυκλοπαιδεία στιχωμένη τόμοι 152 μὲ ὅλα τὰ ἔξοδα τοὺς ἔρχεται 1464:90 δηλαδὴ σχεδὸν $9\,^1/_2$ φρ. ὁ τόμος. Ἄσπασε ἐκ μέρους μου τὸν κύριον Ῥοδοκανάκην, καὶ εἰπέ τον, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ τοὺς γράψῃ νὰ αὐξήσωσι τὸ ἐτήσιον τῆς βιβλιοθήκης, ἐπειδὴ μετ' ὀλίγον μελετῶ νὰ σὲ στείλω καὶ ἄλλον κατάλογον διὰ νὰ τοὺς προμηθεύσῃς βιβλία ἀναγκαῖα Ἑλληνικά, Λατινικά, Ἰταλικά,

ἀκόμη καὶ Γερμανικὰ πολλὰ ἀξιόλογα. Μὴ τοὺς παραδοξοποιήσῃ τὸ *Γερμανικά*. Πρέπει νὰ μάθωσιν οἱ νέοι των καὶ ταύτην τὴν γλῶσσαν, εἰς τὴν ὁποίαν θέλουν εὑρεῖν θησαυροὺς νὰ μετακενώσωσιν εἰς τὰς εὐκαίρους κεφαλὰς τοῦ γένους. Ἂν δὲν ἦσαν εὔκαιροι, εὑρίσκετο τόση κακοήθεια εἰς ἡμᾶς τοὺς ταλαπώρους;

Τὰ σημειωμένα τέσσαρα μὲ ἀστερίσκον * θέλουν βαλθῆν εἰς τὴν ἑτοιμαζομένην νὰ σταλθῇ πρὸς σὲ Πάλαν, τῆς ὁποίας τὴν σημείωσιν δὲν μ' ἔφερεν ἀκόμη ὁ Allais. Αὐτὴ περιέχει:

Μικρὸν χαρτίον.

100 σώματα εἰς φύλλα τοῦ ς' τόμου Πλουτάρχου μὲ τὰς εἰκόνας.
9 σώματα εἰς φύλλα τοῦ ς' brochés.
5 στιχωμένα μὲ μόσχινον (veau)
1 » προβάτινον (Basane)
1 » demi-reliure

Μέγα χαρτίον.

1 » χρυσόδετον πράσινον διὰ σέ.
1 » μὲ λευκὸν δέρμα διὰ τὸν Οὐγγροβλαχίας Δοσίθεον.

196.

29 Δεκεμβρίου 1814.

Ἀσπάζομαί σε, φίλε.

Ἔχω δύο σου ἐπιστολὰς τῆς 6-7 καὶ τῆς 9 Δεκεμβρίου. Πρὸ τῆς παρούσης σ' ἔγραψα καὶ ἄλλην κατὰ τὴν

19 περὶ τοῦ Κομήτου, τῆς ὁποίας προσμένω τὴν ἀπόκρισιν. Ὁ Βολάνης ἀπὸ τίνας μυίας κεντρίζεται δὲν ἐξεύρω· ἀκόμη δὲν μὲ ἀξίωσε τοῦ προσώπου του ὁ ἀνόητος. Εἴθε νὰ μοῦ ἐλευθερώσῃς τὸν ταβάκον μου!

Κάμνεις καλὰ ἐξακολουθῶν ἀδιακόπως τὴν προμήθειαν τῶν βιβλίων τῆς Χίου. Χαίρω ὅτι τοὺς ἐπροξένησες καὶ τὸν Γεσνῆρον, ὅστις μ' ἐβοήθησε πολὺ εἰς τὰς εἰς τὸν Ξενοκράτην σημειώσεις.

Τὸν Faurrat δὲν γνωρίζω πλέον παρὰ σύ. Αὐτὸν μὲ διώρισεν ὁ μακαρίτης Μιχαὴλ Ζωσιμᾶς διὰ τὰ εἰς Λιβόρνον πεμπόμενα βιβλία, καὶ εἰς αὐτὸν ἀκολουθῶ νὰ πέμπω διὰ τοῦ Allais.

Μ' ἔδωκες καὶ σὺ ἄλλοτε ἄλλο ὄνομα. Ἀλλὰ δὲν τὸ ἐνθυμούμην. Εἶναι ἐκεῖ ὁμογενὴς καὶ ὁ Πέτρος Σκυλίτζης, νεωστὶ διαβὰς νὰ συσταθῇ (ὄχι συστηθῇ). Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτον ἤξευρα ἂν ἐστερεώθη ἐκεῖ, ὡς ἐμελέτα.

Θέλω πέμψει πρὸς τὸν Weigel τὰ 25 καὶ πρὸς τὸν Luchtmans τὰ 20 σώματα τοῦ τελευταίου τόμου Πλουτάρχου. Πρόσεχε μὴ κάμῃς εἰς κἀνένα καμμίαν τῆς τιμῆς συγκατάβασιν.

Ἂν κατορθώσῃς τὸ περὶ τοῦ ὁποίου μ' ἔπεμψες τὸ Γαλλικὸν ἴσον, θέλω σὲ κηρύξειν θαυματουργόν, καὶ θαυματουργὸν ὠφελιμώτερον παρὰ πολλοὺς ἄλλους, ἀντὶ ῥαδιουργῶν ἀδίκως ὀνομαζομένους θαυματουργούς.

Ἐγέλασα, ἀλλὰ πόσον νομίζεις! (καὶ εἶχα χρείαν ὁ ταλαίπωρος νὰ διαλύσω ὀλίγον τὴν στυγνότητα τῆς θλιμμένης μου ψυχῆς) διὰ τό, vous avez venu hier? Μὲ ἐνθύμισες ὅ,τι λέγει εἰς τὸ Ποικίλον θέατρον (Théatre des varietés) ὁ Βωμολόχος Potier. Λέγει τις, j'ai *t* été au bal, τὸν ἀποκρίνεται ὅτι εἶναι σόλοικον καὶ ἀλλότριον

νέου καλῶς ἀναθραμμένου—διορθούμενος λέγει δεύτερον j'ai r'été—Οὐδὲ τοῦτο δὲν λέγεται—Πῶς λοιπὸν πρέπει νὰ εἴπω;—Λέγε j'*ai été*, parceque l'h est aspirée. Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι ἄξια γέλωτος πολλοῦ.

Λυπηρὰ δὲ εἶναι ἡ τὴν ὁποίαν λέγεις ἀδιαφορία τῶν δυναμένων νὰ παύσωσι τὴν ἀναισχυντίαν τῶν μωρῶν σχολαστικῶν, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν μίαν χεῖρα κρατοῦν τὴν μάχαιραν, καὶ μὲ τὴν ἄλλην προτείνουσιν ἔμπλαστρα διὰ τὰς ὁποίας ἔκαμαν οὐδὲ παύουν νὰ κάμνωσι πληγάς. Γνωρίζεις τὸ χρυσοῦν συγγραμμάτιον τοῦ Duclos ἐπιγραφόμενον Considérations sur les moeurs de ce siècle. Διὰ τὸν φόβον μὴ δὲν τὸ ἔχεις πρέπει νὰ σὲ ἀντιγράψω τὴν ἐξῆς γνώμην: Si les honnêtes gens s'avisaient de faire cause commune, leur ligue serait bien forte. Quand les gens d'esprit et d'honneur s'entendront les sots et les fripons jouerront un bien petit rôle il n'y a malheureusement que les fripons qui fassent des ligues; les honnêtes gens se tiennent isolés. Mais la probité sans courage n'est digne d'aucune considération etc.

Ὁμοίως λυπηρὰ εἶναι καὶ ἡ διαγωγὴ τοῦ μωροῦ Μουσαγ. τῆς ὁποίας καὶ σκοπὸς ἦτο καὶ ἀποτέλεσμα θέλει εἶσθαι ἡ ματαίωσις τῆς πρὸς τοὺς Χίους μόλις ἀρχομένης παρὰ τῶν ἀλλογενῶν δωροφορίας. Τὸ ἔργον εἶναι μεγάλης ἀγανακτήσεως ἄξιον καὶ χρειάζεται θεραπείαν. Δὲν ἐξεύρω ἂν ἦναι ἀρκετὴ ἡ τὴν ὁποίαν σ' ἔπεμψα σχεδιασμένη ὡς παρὰ τῶν Χίων ἐπιστολή. Ἐκεῖθεν ἀπ' Ἀθηνῶν ἐχρειάζετο κἀνένας μὲ νοῦν νὰ δείξῃ τὴν δικαίαν του ἀγανάκτησιν διὰ τὴν ἀλλόκοτον ταύτην καὶ ἀναίσχυντον συγκόλλησιν τῶν Μουσῶν μὲ τὸν Χείρωνα. Ἂν τοῦτο δὲν

γενῇ ἐκεῖθεν, συναρίθμησε τὴν σιωπὴν αὐτῶν μὲ τὰ πολλὰ ἄλλα τῆς ἀναισθησίας τοῦ ταλαιπώρου γένους σημεῖα. Ποίαν σχέσιν ἢ ποίαν δόξης συνεισφορὰν ἔχει πρὸς τὰς Ἀθήνας ὁ χειρουργὸς Χείρων, ἢ ὁ μαθητής του Ἀχιλλεὺς ὁ ὁποῖος χωρὶς τὴν θείαν τοῦ Ὁμήρου φαντασίαν ἤθελε μένειν ἀνώνυμος! Πρέπει, φίλε, νὰ ἀπορήσω καὶ εἰς τοῦτο· ἐπειδὴ οἱ ἐκεῖθεν συγκροτηταὶ καὶ ἔφοροι τῆς Ἑταιρείας προβάλλουσιν εἰς τοὺς συνδρομητὰς δακτυλίδιον μὲ γλαῦκα καὶ ἐπιγραφὴν Φιλομούσων, καὶ ὄχι τι πλέον, διὰ τί σεῖς δέχεσθε αὐτοῦ δακτυλίδιον *καλπιζάρικον*. Ἦτο δίκαιον, μὲ φαίνεται, νὰ ζητήσετε ἀπὸ τὸν ἀναίσχυντον παραχαράκτην τὸ ἀπὸ τὴν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν κηρυττόμενον δακτυλίδιον, καὶ ὄχι ἄλλο. Ἡ ἀποδοχή σας δικαιόνει τὴν κιβδηλείαν του, καὶ θέλει ἀναγκάσειν ἴσως καὶ τοὺς ἀθλίους ἐφόρους εἰς σιωπὴν διὰ τὸν φόβον τῆς ἀποτυχίας τῶν δώρων. Τὸ Musentreiber *Μουσηλάτης* εἶναι ἄξιον τοῦ ἐπινοήσαντος καὶ ἐξηγήσαντος *Ὀνηλάτου* Eseltreiber.

Ὁ Κύριλλος Λιβέριος εἶναι ἄγνωστος εἰς τὸν Βάμβαν. Ὠφελιμώτερον ἴσως ἦτο νὰ σοφισθῇ αὐτοῦ ἢ εἰς ἄλλο τι παιδευτήριον τῆς Γερμανίας.

Ὅσα σὲ γράφει ὁ Βάμβας περὶ τοῦ Βαρδαλάχου, τὰ αὐτὰ δειλιῶ κ' ἐγώ. Εἶναι πρᾶγμα ἀνεξήγητον, ἢ τοὐλάχιστον δυσεξήγητον, ἄνθρωπος μαθητευμένος εἰς τὴν Εὐρώπην κατὰ τὴν δεκάτην ἐννάτην ἑκατονταετηρίδα νὰ ἐκθειάζῃ ἄνδρα, ὅστις δὲν ἐντράπη νὰ περιπαίξῃ τὰ σωματικὰ ἐλαττώματα τοῦ ἐχθροῦ του, καθὼς οὐδ' ὁ Δ. τὴν ἀσθένειαν τῆς ὄψεως τοῦ Κ.

Τοὺς χαρακτῆρας τοῦ Θεοφράστου τοῦ Ὠτιγγήρου δὲν τοὺς ἴδα ἀκόμη. Ὅθεν δὲν ἔχω τί νὰ σὲ εἴπω περὶ αὐτῶν.

Ἡ μετάφρασις τοῦ Ἀγάθωνος ἐχρειάζετο πλειότερον κτένισμα. Μ' ὅλον τοῦτο τὴν κρίνω ὡς τὴν κρίνεις καὶ σύ, ἀσυγκρίτως ὑπερτέραν, καὶ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν πλέον εὐάρεστον παρὰ ὅλας ὅλων τῶν παχυδέρμων κατηγόρων του τὰς ῥαψῳδίας. Εἰς τοῦτο ἀπατήθη ὁ μεταφραστής, ὅτι ἐνόμισε χρέος του ν' ἀκολουθήσῃ κατὰ λέξιν τὸν συγγραφέα του. Τοιαύτη πιστότης εἰς ὅλας τὰς γλώσσας εἶναι κακή, καὶ μάλιστα εἰς τὴν Γερμανικήν, εἰς τὴν ὁποίαν κυριεύει, καὶ θέλει ἴσως αἰωνίως κυριεύσειν ἔκφρασις τις γραώδης ὁμοία τῆς ἀπὸ τούτους ὀνομαζομένης commerage (*συντεκνισμός*). Τοιούτων μυθιστορικῶν, ἀστείων, γελοίων κτλ. ἡ μετάφρασις πρέπει νὰ ἦναι ἐλευθέρα καὶ προσαρμοσμένη εἰς τὸν ἰδιάζοντα χαρακτῆρα τῆς εἰς τὴν ὁποίαν μεταφέρονται γλώσσης, ὡς ἔκαμεν ὁ Dujardin μεταφράσας τὰς σατύρας τοῦ Rabner. Δὲν ἐπαινῶ τὴν μετάφρασιν ταύτην, διότι δὲν τὴν γνωρίζω (καὶ ἐνδεχόμενον ἄλλως νὰ μεταφράζῃ κακὰ καὶ ὁ μεταφράζων ἐλευθέρως)· εἰς παράδειγμα μόνον τὸν ὀνομάζω (Satyres de Rabner trad. libre par Dujardin 4 vol. in 12).

Προσμένω τὸν Allais νὰ μὲ εἴπῃ ἂν ἐκίνησε πρὸς ἐ πάλαν ἑτέραν σημειωμένην AK N° I καὶ περιέχουσαν τὰ ἑξῆς:

450 Ξενοκράτας εἰς φύλλα.
50 ῥαμμένους.
3 στιχωμένους εἰς δέρμα μόσχινον.
30 Παυσανίας ῥαμμένους.
4 ἓν σῶμα Σοφοκλέους εἰς τόμους 4 χρυσοδεμένον.
1 Μαρίνου βίος Πρόκλου δεμένον.
1 Φυλλάδιον Expériences sur la digestion.

Τὸ φυλλάδιον ὡς βλέπεις τὴν ἐπιγραφήν, εἶναι δῶρον τοῦ ἰατροῦ Montegre, ὁ Μαρῖνος, τοῦ Boissonade, ὁ Σοφοκλῆς, τοῦ Βάμβα, διὰ τοὺς Χίους αὐτά. Ἐγὼ ὁ ἄθλιος ἔκαμα πάλιν τὰ συνειθισμένα μου· ἤγουν ἐλησμόνησα νὰ βάλω Ξενοκράτην δεμένον διὰ τοὺς Χίους, διότι οἱ τρεῖς δεμένοι εἶναι διὰ σὲ καὶ τοὺς ἀδελφούς σου. Μὴν ἀπορῇς, ἀλλὰ θρήνει με, καὶ διόρθονε, ὅσον δυνατόν, τὰς ἀτυχίας μου. Ἡ διόρθωσις εἶναι εὔκολος· δὸς ἓν ἀπὸ τὰ ραμμένα τὸν στιχωτήν σου νὰ τὸ δέσῃ ἀπαράλλακτον ὡς τὸ ἰδικόν σου τὸ δεμένον, ἐπίγραψε τὄνομά μου ὡς εἰς δῶρον, καὶ στεῖλέ το. Πέρασε τὴν δαπάνην τοῦ στιχώματος εἰς λογαριασμόν μου. Εἰπὲ τοὺς Χίους νὰ μὴ καταφρονήσωσι τὸ τοῦ Μοντέγρου ὡς φυλλάδιον καὶ τὸ παραῤῥίψωσιν εἰς καμμίαν γωνίαν. Τοιαῦτα φυλλάδια εὑρίσκονται χιλιάδες εἰς τὴν Βασιλικὴν ἐδῶ βιβλιοθήκην, καὶ τὰ φυλάττουσιν μὲ τὴν αὐτὴν προσοχὴν τὴν ὁποίαν ἔχουν διὰ τὰ παχυσώματα βιβλία.

Ἂς ἔλθωμεν τώρα εἰς τοὺς πεμπομένους 500 Ξενοκράτας. Βλέπεις εἰς αὐτοὺς τὄνομα τῶν Χίων· εἶναι ὅμως διὰ λογαριασμόν μου, ἐπειδὴ ἐτυπώθη ἐξ ἰδίων μου. Ὅθεν, φίλε μου, πάλιν σὲ λέγω, νὰ τοὺς βεβαιώσῃς (μυστικὸν τρόπον ὅμως), ὅτι τοῦτο δὲν τοὺς ὑποχρεόνει εἰς τίποτε. Νὰ ψωμοζητῶ δὲν ἔμαθα. Ἀπέβαλα ταύτας τὰς ἡμέρας πάλιν προσφορὰν 6000 φρ. ἐτησίου καὶ κατοικίας ἀμίσθου, ὡς θέλεις ἰδεῖν μετ' ὀλίγον, διὰ νὰ μὴν ἀναγκασθῶ νὰ προσκυνήσω κανένα. Ἀλλὰ τί εἶχα νὰ κάμω; Ἀναγκασμένος ἤμην νὰ βάλω ὄνομα δαπανώντων διὰ τὴν τιμήν μου καὶ τὴν τιμὴν ὅλου τοῦ γένους. Ἂν ἔκλεξα τὸ ἰδικόν των, αὐτοὶ πρέπει νὰ μὲ γνωρίζωσι χάριν. Τὄνομά των λοιπὸν ἔχει νὰ φαίνεται εἰς τοὺς ἀκο-

λούθους τόμους τῆς Βιβλιοθήκης (ἄρχισα μὲ τὴν εὐχήν σου τὸν ἔνατον) καὶ ἂς τὸ ἐξηγοῦν ὄχι ὡς χρέος των, ἀλλ' ὡς τιμὴν τὴν ὁποίαν προσφέρω εἰς αὐτούς.

Ἐδῶ κλεισμένην τὴν πρὸς τοὺς Ζ. Στεῖλέ την ἀφοῦ τὴν σφραγίσῃς. Δὲν ἐξεύρω ἂν εὐαρεστηθῇς εἰς τὸν ὁποῖον τελειόνω τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολὴν τρόπον. Στεῖλέ τους καὶ μίαν προκήρυξιν τοῦ Παυσανίου· ἴσως σὲ ζητήσωσι τινά, καὶ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὸ βάρος. Τώρα πρέπει νὰ σ' ἐξομολογηθῶ καὶ τὸ περὶ Παυσανίου μυστικόν. Ἔχεις αὐτοῦ μὲ τοὺς νῦν πεμπομένους, 60· ἔπεμψα 27 εἰς Τεργέστην, 5 εἰς Ἀμστελδάμ, καὶ 5 εἰς Λιβόρνον, ἐκράτησα καὶ ἐδῶ τρεῖς. Τοὺς 100 τούτους μ' ἔδωκεν ὁ τυπογράφος διὰ 750 φρ. μετρητά, ἔχων χρείαν ἀργυρίου, διὰ νὰ καταχερίσῃ τὸν δεύτερον τόμον. Ἐδῶ πωλοῦνται κατὰ τὴν προκήρυξιν 10 φρ. ὁ τόμος διὰ τοὺς ὑπογραμμένους, καὶ 12 διὰ τοὺς λοιπούς. Ὅθεν ἂν εὕρῃς τρόπον νὰ μοῦ τοὺς διαθέσῃς κατὰ μικρόν, μὲ μένει, βλέπεις, κάποιον κέρδος. Τὴν τιμὴν ὅμως τῆς ὑπογραφῆς (10 φρ.) δὲν εἶναι δίκαιον νὰ καταιβάσῃς οὔτε δι' ἐμέ, οὔτε διὰ τὸν πωλήσαντα. Ἂν στοχάζεσαι εὔκολον τὴν διασπορὰν τῶν 60, ἐμπορῶ νὰ προμηθεύσω ἀκόμη μίαν ἑκατοντάδα ἂν θέλῃς καὶ συντροφικούς. Γράψε πρὸς τοὺς Ζ. καὶ περὶ τοῦ Ξενοκράτους· μετὰ ἕνα ὅμως μῆνα (ἢ ἂν κρίνῃς καὶ δύο) τῆς πρώτης σου πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολῆς. Εἰς τοῦτο θέλουν ἀναγκασθῆν νὰ δείξωσι καθαρὰν τὴν πρὸς ἐμὲ διάθεσιν αὐτῶν. Ἐπειδὴ ὁ Ξενοκράτης εἶναι ἀκολουθία τῆς Ἑλλην. Βιβλ. ἀδιάσπαστος, ἀκόλουθον εἶναι νὰ ἐπάρωσι καὶ ἀπ' αὐτὸν κἂν ὅσα ἐχάρισαν ἀπὸ τὰ προλαβόντα. Nous verrons. Ἔκαμες καλὰ νὰ παραγγείλῃς πάλιν τὸν Μαρτῖνον νὰ μὲ δώσῃ ἀργύρια. Μετὰ μικρὸν θέλω ἐλθειν

εἰς χρείαν 1500 ἢ καὶ 2000 φρ. διὰ τὸν καταχερισθέντα ἔνατον τῆς Βιβλιοθήκης τόμον. Μὴ λείπῃς πάλιν νὰ τοῦ ἀνανεώσῃς τὴν μνήμην.

« Καλὸν δὲ καὶ γέροντι μανθάνειν σφόδρα » μὲ λέγεις· κ' ἐγὼ σ' ἀποκρίνομαι « κάλλιστον ». Ἐδύνασο νὰ προσθέσῃς καὶ ὅ,τι ἔλεγεν ὁ Σόλων, « Γηράσκω δ' ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενος » τὸ ὁποῖον βεβαιοῦμαι ἀπὸ τὴν καθημερινὴν πεῖραν. Μ' ὅλον τοῦτο, φίλε, ἡ συμβουλή σου ἀπετέλεσεν ὅλον τὸ ἐναντίον. Εἰς τὸ ἑξῆς (πλὴν ἀπὸ μνήμης ἁμαρτίαν) θέλω λέγειν *Μεθαύριον* καὶ ὄχι *Μεταύριον*. Ne vous en fachez pas.

Πρῶτον μὲν (διὰ ν' ἀρχίσωμεν σχολαστικῶς), ἂν ἐξετάσω ὅσα ὅσα μέχρι νῦν ἐλήρησα εἰς προοίμια, ἐπιστολάς, Αὐτοσχ. στοχ. κτλ. εἶμαι βέβαιος ὅτι πρῶτος ἐγὼ καινοτομήσας εἶπα *Μεταύριον*, καὶ δὲν εἶμαι οὔτε μιμητής, οὔτε ἀκόλουθος ἄλλου. Εἴθε μήτε νὰ ἐμιμούμην ἄλλα παρὰ τὰ καλά, μηδὲ νὰ ἐκαινοτόμουν ποτὲ πλὴν ὅσων ἡ καινοτομία στηρίζεται εἰς ὀρθὸν λόγον ! Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἀδύνατον εἰς τῶν ἀνθρώπων τὰ κολοκύνθια. Εἶμαι, σὲ λέγω, σχεδὸν βέβαιος ὅτι εἶπα πούποτε *Μεταύριον*. Ἂν ἀλλοῦ που μετέπεσα εἰς τὸ Μεθαύριον, καὶ πάλιν ἔπειτα εἰς τὸ Μεταύριον, εἶναι καὶ ἡ τοιαύτη ἀστασία ἀναπόφευκτος εἰς τὰς ἀρχομένας νὰ μορφώνωνται γλώσσας· τῆς ὁποίας παραδείγματα ἐμπορῶ νὰ φέρω πολλά, ὄχι ἀπὸ τὰς φλυαρίας τῶν σχολαστικῶν, ἀλλ' ἀπὸ σέ, ἀπὸ τὸν Κούμαν, καὶ ἀπὸ τοὺς ὅσοι ἐκατάλαβαν τὴν ἀνάγκην τοῦ ὁμαλισμοῦ τῆς γλώσσης. Ἔμεινε τώρα νὰ ἴδωμεν ποῖον τῶν δύο εἶναι τὸ λογικώτερον, τὸ *Μεθαύριον* ἢ τὸ *Μεταύριον*, τοῦ ὁποίου ἡ κρίσις δὲν εἶναι

δύσκολος, ἂν δεχθῶμεν τὰ ἀκόλουθα περὶ μορφώσεως ἢ διορθώσεως γλωσσῶν ἀξιώματα.

« Χωρὶς ἀνάγκην δὲν πρέπει νὰ καταργῆται ἢ νὰ μεταμορφώνεται λέξις συνήθης εἰς τὰς ἀκοὰς ὅλου τοῦ ἔθνους».

« Ἡ μεταμόρφωσις πρέπει νὰ γίνεται εἰς τρόπον, ὥστε νὰ μὴ προξενῆται σύγχυσις μὲ ἄλλην λέξιν ἢ φράσιν, καὶ ἐπομένως ἀμφιβολογία. »

« Ἡ μεταμόρφωσις ἢ ἀλλοίωσις τῆς λέξεως πρέπει, ὅσον δυνατόν, νὰ ἦναι τοιαύτη, ὁποία νὰ παρασταίνῃ εἰς τὸν ἀκούοντα χωρὶς δισταγμὸν τὸ αὐτὸ νόημα, τὸ ὁποῖον ἐσυλλάμβανε καὶ ὅταν ἄκουε τὴν ἀκόμη ἀμεταμόρφωτον λέξιν ».

Ἐὰν ταῦτα ἦναι ἀξιώματα, ὡς ἐγὼ τὰ νομίζω, τὸ *Μεθαύριον* εἶναι κάλλιον τοῦ *Μεταύριον*. Ἀνάγκη μεταμορφώσεως δὲν εἶναι καμμία, ἐπειδὴ τὰ ψιλὰ καὶ τὰ δασέα δὲν εἶναι εἰς τὴν γλῶσσάν μας· ὡς εἶναι φανερὸν ἐκ τοῦ ἐναντίου *ἀπ' ὅ,τι* ἀντὶ τοῦ *ἀφ' ὅ,τι*. Ἀλλὰ τί λέγω εἰς τὴν γλῶσσαν μας: Αὐτοὶ οἱ παλαιοὶ οἱ γνωρίζοντες τὰς ψιλότητας καὶ δασύτητας, ἔλεγαν ὅμως *Ἀπηλιώτης* καὶ *Λεύκιππος*, ἀντὶ τοῦ *Ἀφηλιώτης* καὶ *Λεύχιππος*, καὶ *Ἀφαιρῶ* καὶ *Μεθ' ἅρκυος*, ἀντὶ τοῦ *Ἀπαιρῶ* καὶ *Μετ' ἄρκυος*. Δεύτερον τίς δύναται νὰ μᾶς βεβαιώσῃ ὅτι ἀντὶ τοῦ ψιλουμένου *Αὔριον* οἱ Ἀττικοὶ δὲν ἔλεγαν *Αὔριον*. Σχολιασταί, Λεξικογράφοι, Ἐτυμολογισταί, καὶ ἁπλῶς ὅλοι οἱ Γραμματικοὶ ὀνομάζουσι τοὺς Ἀττικοὺς *Δασυντάς*, διότι ἀγαποῦσαν πολὺ τὴν δασεῖαν (ὡς ἐκ τοῦ ἐναντίου οἱ Αἰολεῖς τὴν ψιλήν), καὶ φέρουσιν 8 ἢ 10 παραδείγματα λέξεων ψιλουμένων, τὰς ὁποίας οἱ Ἀττικοὶ ἐδάσυναν (ἴδ. Μοίριδα τὸν Ἀττικιστὴν σελ. 179 τὴν Λατιν. σημείωσ. ἔκδ. Λουγδ. Βαταυικ. 1759).

Βλέπεις λοιπὸν ὅτι λέγοντες *Μεταύριον*, κινδυνεύομεν νὰ ἐξορίσωμεν Ἀττικισμὸν ἀπὸ τὴν γλῶσσαν, καὶ νὰ ἐρεθίσωμεν τὴν χολὴν τῶν σχολαστικῶν Ἀττικιστῶν. Ἀλλ' ἂν δὲν πρέπῃ νὰ καινοτομηθῇ, διὰ τὸ μὴ ἀναγκαῖον, δὲν πρέπει ἀκόμη, διότι φέρει καί τινα σύγχυσιν καὶ ἀμφιβολίαν. Ἀπὸ καμμίαν γλῶσσαν δὲν λείπουν ἀμφιβολογίαι· ἡ προξενοῦσα ὅμως ὀλιγωτέρας εἶναι ἡ λογικωτέρα. Ὁ ἀκούων *Μεταύριον* ἆρα δὲν κινδυνεύει νὰ τὸ συγχέῃ μὲ τό, *Μὲ ταῦριον*; ἐπειδὴ εἰς τοῦτο φυλάττομεν τὴν ψιλότητα, ὡς εἶναι φανερὸν ἀπὸ τὴν παροιμίαν, « Μὲ τὸ σήμερον καὶ μὲ ταῦριον διαβαίνει ὁ καιρὸς ματαίως ». Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν τὸ συγχέῃ, διὰ τί μία φωνὴ ἐξερχομένη ἀπὸ τὸ στόμα νὰ προσαρμόζεται εἰς δύο διάφορα νοήματα. Ὅστις ἐπαράβαλε τὰς λέξεις μὲ τὰ νομίσματα, ἔκαμε παραβολὴν φιλοσοφικήν. Καθὼς ἕκαστον νόμισμα παραστένει μίαν διωρισμένην ποσότητα, παρόμοια πᾶσα μία λέξις (ἁπλῆ ἢ σύνθετος) ἑνὸς μόνου νοήματος παραστατικὴ πρέπει νὰ ἦναι. Ἂς μείνῃ λοιπὸν τὸ ἐπίῤῥημα, ὡς τὸ προφέρει τὸ ἔθνος ὅλον, *Μεθαύριον*, διὰ νὰ παραστένῃ τὸ *Μετὰ τὴν αὔριον*, μηδὲ νὰ συγχέεται μὲ τὸ *Μεταῦριον* (μὲ τὸ αὔριον).

Δὲν ἐξεύρω ἂν σὲ πείσωσι ταῦτα. Ὅσον τὸ κατ' ἐμέ, ἂν ἄλλην φορὰν προφέρω τὸ *Μεθαύριον*, *Μεταύριον*,

Ἀπολοίμην καὶ διαπρισθείην, διατμηθείην τε λέπαδνα!

Καιρὸς εἶναι νὰ σὲ ἐξηγήσω καὶ τὰ ὁποῖα νεωστὶ ἀπέβαλα 6000 φρ. Ἀπέθανε πρὸ μικροῦ ὁ προφέσσωρ τοῦ Γαλλικοῦ σπουδαστηρίου (College de France) ἰατρός, ὀνομαζόμενος Bosquillon. Εἶναι *ὁ μελλαγθλας* ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου σ' ἔστειλα τὴν ἔντυπον σημείωσιν τῶν πολ-

λῶν ὅσων ἔμελλε νὰ τυπώσῃ συγγραμμάτων. Τριάκοντα σχεδὸν χρόνους, πρὸς 6000 φρ. κατ' ἔτος, δὲν ἐξήγησεν ἄλλο εἰς τοὺς ἀκροατάς του παρὰ τοὺς ἀφορισμοὺς καὶ τὸ προγνωστικὸν τοῦ Ἱπποκράτους, ἔκαμε μίαν μόνην ἔκδοσιν καὶ μίαν μόνην μετάφρασιν μόνων τῶν ἀφορισμῶν. Εἶναι ἀπίστευτοι τοιαῦται καταχρήσεις εἰς ἔθνη φωτισμένα· ἀλλ' ὅμως γίνονται. Στοχάσου, ἂν χρειάζεται μεγάλην σοφίαν ἢ κόπον πολὺν νὰ ἐξηγῇς πάντοτε τὸ αὐτὸ διὰ τόσον παχὺν μισθόν, εἰς καιρὸν ὅταν τὸ χρέος τῆς καθέδρας ὡς ὀνομάζεται de langue et de Philosophie grecque ἀπαιτοῦσε καὶ Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλην καὶ Ἐπίκτητον, ὀλίγον τι ἀπὸ καθένα. Ἡ ἐκλογὴ τῆς καθέδρας γίνεται τὸν τρόπον τοῦτον· ὀνομάζουσιν ἕνα οἱ προφέσσορες (εἶναι 18) τοῦ σπουδαστηρίου, καὶ πέμπουσι τὄνομα εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Ἐὰν τοῦτο ἐγκρίνῃ τὴν ψῆφον τοῦ σπουδαστηρίου, προχειρίζεται προφέσσωρ ὁ ὀνομασθεὶς ἐπικυρούμενος ἀπὸ τὸ κράτος. Ἂν τὸ πανεπιστήμιον ψηφίσῃ ἄλλον, τότε ὁ Μινίστρος ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐκλέξῃ ἕνα τῶν δύο, ἢ καὶ νὰ διορίσῃ τρίτον ἄλλον. *Τούτων οὕτως ἐχόντων* (ὡς λέγει ὁ σχολαστικὸς Κομητᾶς), λαμβάνω ἀπροσδοκήτως τὴν 6 Δεκεμβρίου ἐδῶ κλεισμένην ἐπιστολὴν τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Σπουδαστηρίου προσκαλοῦσάν με ἐκ μέρους τοῦ χοροῦ τῶν Προφεσσόρων νὰ δεχθῶ τὴν καθέδραν. Βλέπεις καὶ τὴν σύντομον ἀπόκρισίν μου, τὴν ὁποίαν μὴ μεμφθῇς, πρὶν ἀκούσῃς τὸ τέλος. Ἡ καθέδρα δὲν ἦτο πολὺ δύσκολος. Τοῦ μὲν Ἱπποκράτους πλειότερα (ἴσως καὶ ἀκριβέστερον) συγγράμματα νὰ ἐξηγήσω ἤμην καλός· περὶ δὲ τῶν λοιπῶν φιλοσόφων ἔχω βοηθήματα ἀρκετὰ εἰς τὰ συγγράμματα τῶν Γερμανῶν, καὶ ἐξαιρέτως τοῦ Ten-

nemann καὶ Tiedemann. Ἀλλ' ἡ πρόσκλησις, φίλε μου, δὲν ἦτον ἀρκετή· ἐχρειάζετο πρὸ τῆς ψηφοφορίας νὰ ὑπάγω εἰς ἐπίσκεψιν πρῶτον αὐτῶν τῶν προσκαλούντων, ἔπειτα τῶν τοῦ Πανεπιστημίου, νὰ ψωμοζητήσω τὰς ψήφους των. Εἰς τοῦτο μ' ἐθάρρυνε πολὺ ὁ Κλαυέριος, βεβαιῶν με, ὅτι θέλω λάβειν ὅλας τὰς ψήφους, καὶ ὅτι ἡ παρ' ἐμοῦ ἐπίσκεψις δὲν ἦτο πλὴν pure formalité. Ὅλα ταῦτα, φίλε μου, τὰ ἐζύγισα, τὰ ἐστάθμησα, τὰ ἐκαμπάνισα, καὶ ἐσυμπέρανα ὅτι δι' ὀλίγας ἡμέρας, ὅσας ἔχω νὰ ζήσω, δὲν ἄξιζεν ὁ κόπος τῶν ἐπισκέψεων. Οὔτε τὸ πρόσωπόν μου λοιπὸν ἴδαν, οὔτε τὴν καθέδραν μ' ἔδωκαν, οὔτε ἐγὼ λυποῦμαι τὴν ἀποτυχίαν της. Ἐξεναντίας χαίρω ὅτι τὴν ἔλαβεν ἀντ' ἐμοῦ ἄνθρωπος φίλος καὶ ἄξιος τῆς καθέδρας ὁ Thurot. Ἤθελα μεγάλως λυπηθῆν ἂν ἐκλέγετο εἰς τόπον αὐτοῦ ἰατρός τις, ὅστις ἐκίνησε πάντα λίθον, ὥστε νὰ τολμήσῃ νὰ γράψῃ καὶ πρὸς αὐτὸν ἀμέσως τὸν βασιλέα διὰ νὰ λάβῃ τὴν καθέδραν. Ἡ τόλμη ἦτο τόσον πλέον ἀξιογέλαστος, ὅσον ἀνομωτέρα· ἐπειδὴ εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἄνακτος νὰ ἐπικυρώσῃ ἢ νὰ ἀθετήσῃ τὸν ὀνομασθέντα ἀπὸ τὸ Βασιλικὸν σπουδαστήριον καὶ ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον προφέσσορα, ἀλλ' ὄχι νὰ τὸν ὀνομάσῃ πρῶτος αὐτός. Ἀλλὰ τοιαῦτα κάμνει ἡ μέθη τῆς πλεονεξίας. Αἱ 6000 φρ. τοῦ ἐζάλισαν τόσον τὸν ἐγκέφαλον, ὥστε νὰ προσθέσῃ εἰς τὴν πρὸς τὸν ἄνακτα ἀναφορὰν καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Gail, ὅτι εἶναι εἰδήμων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι τὰ συμβάντα περὶ τῆς καθέδρας. Ἐλησμόνησα νὰ σὲ εἴπω ὅτι παρὰ τὸν Ἑλληνιστὴν τοῦτον ἰατρὸν εἶχε συναγωνιστὴν ὁ Thurot καὶ τὸν Boissonade. Ἀλλ' ὁ Boissonade μαθὼν ὅτι ὁ Thurot ζητεῖ τὴν καθέδραν

παραιτήθη ἀπὸ τὴν ζήτησιν, καὶ πιθανὸν ὅτι ἤθελε κάμει τὸ αὐτὸ καὶ δι' ἐμέ, ἂν ἐπεθύμουν τὴν προφεσσορίαν. Ὁ Thurot δὲν ἐπρόβαλε τὸν ἑαυτόν του πλὴν ἀφοῦ ἐβεβαιώθη ἐκ στόματός μου, ὅτι δὲν τὴν θέλω. Φύλαξε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ διοικητοῦ διὰ τὰ ἐνδεχόμενα, ἀλλ' ὅμως, φίλε, σὲ παρακαλῶ θερμῶς, καὶ ἀπαιτῶ ὡς φιλικὸν χρέος, νὰ μὴ τὴν ἐκβάλῃς ἀπὸ τὰς χεῖράς σου. Καταλαμβάνεις πόσον ἄτιμον ἤθελεν εἶσθαι δι' ἐμέ, ἐάν τις τὴν ἀντιγράψῃ, καὶ κινούμενος ἀπὸ ζῆλον μὴ κατ' ἐπίγνωσιν τὴν δημοσιεύσῃ. Εἰς ἄλλον βέβαια παρὰ σὲ ποτὲ δὲν ἤθελα τὴν κοινωνήσειν, οὐδὲ τὴν ἐμπιστευθῆν. Ἔχεις ταύτην μόνον τὴν ἄδειαν, νὰ τὴν ἀναγνώσῃς μυστικῶς εἰς κανένα σου φίλον, ἢ καὶ νὰ εἴπῃς καὶ πρὸς τοὺς μὴ φίλους, ὅτι ἐπροσκαλέσθην, καὶ ὄχι τι πλέον. Ἴσως ἐμποροῦσες νὰ βάλῃς εἰς τὸν Λ. Ε. ἢ εἰς τὸν τηλέγραφον τὴν ἀγγελίαν μόνην. Ἂν τὸ κρίνῃς εὔλογον, πρέπει νὰ ἦναι συντομωτάτη εἰς τοῦτον τὸν τρόπον: « Ἀπέθανεν εἰς Παρισίους ὁ ἰατρὸς Βοσκιλλών, προφέσ- » σωρ γλώσσης καὶ φιλοσοφίας Ἑλληνικῆς εἰς τὸ Βασι- » λικὸν σπουδαστήριον τῆς Γαλλίας (College Royal de » France) καὶ ἐπροκαλέσθη ἀπὸ τοὺς Βασιλικοὺς προ- » φέσσορας εἰς τὴν καθέδραν τοῦ ἀποθανόντος ὁ Κ. Δὲν » τὴν ἐδέχθη ὅμως ἐμποδιζόμενος ἀπὸ διαφόρους ἄλλας » ἀσχολίας· ὅθεν ἐψηφίσθη ἀντ' αὐτοῦ ὁ φίλος του κύριος » Θυρότος ». Ταῦτα μόνον πρέπει, φίλε, ἢ κἂν τοιοῦτον μόνον νόημα περιέχοντα λόγια πρέπει νὰ κηρύξῃς (ἂν τὸ εὑρίσκῃς ὅμως εὔλογον), καὶ ὄχι τι πλέον. Οὐδ' εἰς αὐτὰ δὲν ἤθελα συγκατανεύσειν, ἂν δὲν εἶχα ἐχθρούς, καὶ ἐχθρούς, ἀχρείους· ἴσως ἡ παρὰ τῶν φωτισμένων τιμὴ ἀμβλύνῃ ὀλίγον τὰ φαρμακευμένα των τόξα. Καλαὶ ἦσαν,

φίλε, αἱ 6000 φρ. ἂν ὄχι δι' ἄλλο, διὰ κἂν νὰ καίω ξύλα πλειότερα (ἀναγκαζόμενος τώρα νὰ οἰκονομῶ ἕως καὶ αὐτά). Ἀλλὰ πῶς θέλεις εἰς τὴν γηραλαίαν μου ἡλικίαν νὰ περιέρχωμαι ἀπὸ θύραν εἰς θύραν νὰ ζητῶ ψήφους ἀπ' ἀνθρώπους, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὑρίσκονται κατὰ δυστυχίαν καὶ τινές, ἀπὸ τοὺς ὁποίους νὰ ζητήσω χάριν τὸ κρίνω ἴσον καὶ νὰ πηδήσω ἑκουσίως εἰς λάκκον γεμισμένον ἀπὸ . . . ! Τοῦτο δὲν γίνεται· μὰ τὸν Θεὸν δὲν γίνεται! Ὑγίαινε εὐδαιμονῶν!

Ἡ πάλα ΑΚ Nº 1 ἐκίνησε χθὲς διὰ τὸ Στρασβοῦγον, διὰ νὰ σὲ πεμφθῇ ἐκεῖθεν. Ἡ τιμὴ τοῦ Ξενοκράτους εἰς τοὺς ἐδῶ Βιβλιοπώλας εἶναι 7 φράγκα τὸ σῶμα, καὶ ἓν, ἐπίμετρον εἰς τὴν δωδεκάδα. Ἤγουν τοὺς δίδω 13 σώματα καὶ μὲ πληρόνουσι μόνα 12 πρὸς 7 φράγκα, καὶ αὐτοὶ τὰ πωλοῦσιν εἰς τὸ κοινὸν πρὸς 8· κατ' αὐτὸ λοιπὸν διώρισε τὴν τιμὴν πρὸς τοὺς ἡμετέρους, λογαριάζων τὴν τιμὴν τοῦ γροσίου. Πρὸς τοὺς νομίζοντας ἀκριβὴν τὴν τιμὴν τῆς Βίβλου, δίδαξέ τους ὅτι τὰ $^4/_5$ τοῦ βιβλίου εἶναι σημειώσεις τυπωμέναι εἰς χαρακτῆρα λεπτότερον, καὶ ἑπομένως 5 τὰ 100 ἀκριβώτερον. Ἂν θέλωσιν εὐθηνὰ βιβλία, εἶναι πρόχειροι τοῦ Δούκα αἱ ἐκδόσεις. Ὅστις ἀγοράσῃ δωδεκάδα ἐμπορεῖ νὰ τὸν χαρίσῃς τὸ 13ον. Δὲν λογαριάζω τὰ ἔξοδα τῆς μετακομιδῆς (μ' ἐπέρασεν ὁ Allais διὰ τὴν Πάλαν ταύτην 24.60) οὐδ' ὅσα ἔχεις νὰ πληρώσῃς αὐτοῦ. Δὲν σ' ἔστειλα στιχωμένα, διότι ἔμελλε νὰ δαπανηθῇ καὶ αὐτοῦ τοὐλάχιστον 15 ἢ 16 σολδία demi-reliure εἰς ἕκαστον σῶμα. Στίχωνέ τα αὐτοῦ λοιπόν, ὡς δύνασαι. Ἂν κρίνῃς ὅμως νὰ σὲ στείλω τινὰ καὶ στιχωμένα, θέλω σὲ τὰ στείλειν.

Εἰπέ με, ἂν κρατῇς ἀκόμη ἀργύρια τῶν Χίων. Εἶναι

χρεία νὰ προμηθευθῶσιν ἀκόμη, πρὶν ἀποδημήσῃ ὁ Βάμβας, βιβλία διὰ 600 ἢ 700 φρ.

Τὸν Μαρτῖνον μὴ λησμονήσῃς νὰ ἐνθυμίζῃς πάντοτε νὰ μὲ προφθάσῃ εἰς τὰς χρείας μου. Καὶ πάλιν ὑγίαινε!

Σήμερον λαμβάνω γράμμα ἀπὸ τὸν Θεόφιλον τῶν Κυδωνιῶν καὶ ἀπὸ τοὺς ἐπιστάτας τῆς ἐκεῖ σχολῆς, μὲ διαταγὴν εἰς τὸν ἐν Λιβόρνῳ Πατρινὸν νὰ μὲ ἐμβάσῃ τὴν ἀξίαν 5000 γρ. διὰ ὄργανα καὶ βιβλία. Κοινώνησέ το πρὸς τοὺς Χίους. Τοῦ Θεοφίλου ἡ ἐπιστολὴ εἶναι ἀξιοσημείωτος, ἐπειδὴ δὲν ἐμφαίνει οὐδὲ γρὺ περὶ τῶν ὅσα ἔγραψα αὐτὸν αἰνιττόμενος. Ἐξεναντίας γέμει ἀπὸ σεβαστικὰς φράσεις. Εἶναι ἆρα σημεῖον μετανοίας; Γένοιτο.

197.

9 Φεβρουαρίου 1815.

Φίλε Ἀλέξανδρε,

Αἱ τῆς 9, 24, 31 Δεκεμβρίου, καὶ 7, 14, 18 Ἰανουαρίου, ἐπιστολαί σου ἦλθαν αὐταὶ καὶ τὰ εἰς αὐτὰς περιεχόμενα. Ἀνέγνωσα καὶ τὴν πολλῆς ἀδημονίας πρόξενον τὴν πρὸς τὸν Β. περὶ τῶν συμβάντων εἰς Βυζάντιον· μὲ τὴν ὁποίαν πῶς νὰ συμβιβάσωμεν τὴν πρὸς ἐμὲ τελευταίαν (18 Ἰανουαρίου) δὲν εἰξεύρομεν οὔτ' ὁ Β. οὔτ' ἐγώ.

Ἔλαβες (λέγεις) τὴν πρὸς ἐμὲ δευτέραν τοῦ σχολαστικοῦ· ἰδοὺ κλεισμένην ἐδῶ σὲ πέμπω καὶ τρίτην. Ἀπόκρισιν πλέον νὰ λάβῃ παρ' ἐμοῦ κίνδυνος δὲν εἶναι· τοῦτο

μόνον λυποῦμαι ὅτι μ' ἀναγκάζει ὁ κατάρατος νὰ πληρόνω τῶν φλυαριῶν του τὸ ἀγώγιον, καὶ νὰ ζημιόνω ἀκόμη καὶ σέ.

Τοὺς ἀπὸ τὸν Ὠτιγγῆρον ἐκδοθέντας Χαρακτῆρας Θεοφράστου δὲν τοὺς ἔχουν ἀκόμη ἐδῶ· καὶ ἂν τοὺς εἶχαν, πολὺς καιρὸς ἤθελε περάσειν πρὶν τοὺς ἀναγνώσω. Πνίγομαι, φίλε, ἀπὸ ἀσχολίας. Πλῆθος βιβλίων προσμένει τὴν ἀνάγνωσίν μου πολὺ ἀναγκαιοτέρων εἰς ἐμὲ καὶ διὰ τὸν ὁποῖον τυπόνω ἔνατον τῆς Ἑλλ. Βιβλ. τόμον, καὶ διὰ τὸν Στράβωνα. Ἐζήτησα μ' ὅλον τοῦτο νὰ μὲ φέρωσι τοὺς χαρακτῆρας. Καὶ δὲν εἶναι μόναι αὗται αἱ ἀσχολίαι μου· αἱ καθημεριναὶ πολλαχόθεν ἐπιστολαὶ αὐξάνουσιν τὴν ζάλην μου. Δὲν ἀποκρίνομαι εἰς ὅλας. Ἀλλ' εἶναι μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοιαῦται, εἰς τὰς ὁποίας « ἑκὼν ἀέκοντι θυμῷ » ἀναγκάζομαι νὰ ἀποκρίνωμαι· θέλεις πληροφορηθῆν ἐκ τῶν ἐδῶ κλεισμένων πρὸς τοὺς Κυδωνιάτας, πρὸς τὸν Θεόφιλον, καὶ ἔτι (τίς ἤθελε τὸ πιστεύσειν!) πρὸς τὴν ἀδελφὴν τοῦ Θεοφίλου. Σὲ πέμπω τὴν ἐπιστολὴν τῆς νέας ταύτης καὶ τὰς ἄλλας διὰ νὰ λάβῃς καθαρὰν ἰδέαν τῶν γινομένων εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ταύτην μόνην τῆς Εὐανθίας τὴν ἐπιστολὴν πέμψε μ' ὀπίσω, ἐπειδὴ τὴν δείχνω εἰς πολλοὺς τῶν ἐδῶ. Il nous est permis de tirer vanité des petites choses, en attendant que nous soyons en état d' en produire de plus grandes. Ὁ Θ. βλέπεις ὅτι γράφει, ὡς νὰ μὴν ἀνέγνωσε τοὺς Αὐτοσ. στ. Τὸν ἀποκρίνομαι κ' ἐγὼ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς νὰ μὴν ἔγραψα τίποτε, κάμνων, ὡς λέγουσιν, *ἐξωκοῦ*. Τοῦτο ἔκρινα συμφερώτερον καὶ δικαιότερον, μάλιστα διὰ πράγματα περασμένα· ἂν καὶ ἦναι ἐνδεχόμενον νὰ ζητῇ νὰ μὲ δημαγωγήσῃ μὲ τὴν σιωπήν του.

Cela m' est égal. Στεῖλε ἀσφαλῶς τὰς πρὸς αὐτοὺς ἀποκρίσεις μου καὶ τὰ πρὸς τὴν Εὐανθίαν δῶρα, τὰ ὁποῖα θέλεις εὑρεῖν εἰς τὴν ἀπὸ τὸν Allais σταλμένην χθὲς ἢ προχθὲς Πάλαν πρὸς σὲ περιέχουσαν τὰς ῥητορικὰς τοῦ Βάμβα. Εἶναι ταῦτα τὰ ἑξῆς:

Lettres à Sophie εἰς τόμους	2
Les enfans par Madame Guizot.	2
De l'éducation des filles par Fénelon . .	1
Legs d'un père à ses filles	1
Xenocrate, 2 σώματα ἓν διὰ τὴν Εὐανθίαν καὶ ἄλλο διὰ τὸ Κυδωνιακὸν γυμνάσιον . .	2
Ἰλιάδος Ῥαψῳδία Α.	1
Ἱεροκλέους ἀστεῖα	1
	10

Εἰς αὐτὰ ἐπρόσθεσα πέντε Παυσανίας στιχωμένους διὰ λογαριασμόν μου. Διὰ τοὺς ὑπογεγραμμένους εἶναι 11 φρ. $^{75}/_{100}$ δηλαδὴ 10 φρ. καθὲν σῶμα, μετὰ τοῦ στιχωτικοῦ 1 $^{75}/_{100}$.

Κάλλιστον ἀνθρωπάριον ὀνομάζεις τὸν Χ. ἐπαινῶν. Ἀλλ' ὅμως ἡ σύναψις τῶν δύο λέξεων εἶναι κακή· διότι τὸ *ἀνθρωπάριον* λαμβάνεται πάντοτε ἐπὶ κακοῦ. Εἰς τὸ ἐνεργητικὸν μόνον εἶναι ὀρθὸν τὸ *Συστήσῃ*· εἰς τὸ παθητικὸν χρειάζεται ἂ *συσταθῇ*. Τὴν Κόμην οἱ Χῖοι καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὀνομάζουσι *Τζούμπαν* ἢ Τσούμπαν· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι οὔτε Τουρκικόν, οὔτ' Ἀλβανικόν. Πιθανὸν ὅτι ἐγεννήθη ἀπὸ τὸ Ἰταλικὸν Giubba (ὡς τοῦτο ἀπὸ τὸ Λατινικὸν Juba), ἂν καὶ εἰς τοὺς Ἰταλούς, ὡς καὶ εἰς τοὺς πάλαι Ῥωμαίους τοῦτο σημαίνῃ τὴν *χλαῖναν*, ἤγουν ἵππου, καὶ ὄχι ἀνθρώπου τρίχας. Ἔχω καὶ ἄλλας

μωρολογίας τοιαύτας· ἀλλ' ὁ καιρὸς μὲ λείπει· ἔπειτα φοβοῦμαι καὶ μήσε ἀηδιάσω.

Ἐδῶ κλεισμένην εὑρίσκεις λοιπὸν καὶ τὴν πρὸς τὸν Χαιτήεντα. Πέμψε την νὰ ζήσῃς ἀσφαλῶς μετὰ τοῦ προσταλμένου βιβλίου του, διὰ νὰ μάθῃ ὅτι ἐπλήρωσα εἰς τὸν Βολάνην τὰ ἀργύριά του, χωρὶς νὰ ἀξιωθῶ νὰ ἴδω τὸν Βολάνην. Τώρα μανθάνω παρὰ σοῦ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῆς ἀπ' ἐμοῦ ἀποστροφῆς. Δὲν ἤθελα νὰ ἀκολουθήσῃ οὕτως τὸ πρᾶγμα· ἀλλ' ἐπειδὴ ἠκολούθησε, ἄλλο νὰ εἴπω δὲν μὲ μένει, πλὴν τὸ « οὐδ' οὕτω κακῶς ».

Ἡ κωμῳδία, ἦλθεν ἐδῶ εἰς τὸν Κοδρικᾶν· καὶ τὴν ἀνέγνωσαν ὅλοι μου οἱ ἐκ τῶν ὁμογενῶν φίλοι, μὲ τοὺς ὁποίους ἐνδεχόμενον νὰ ἐνωθῇ τώρα καὶ ὁ Βολάνης. Αὐτὴ εἶναι τυπωμένη εἰς Βυζάντιον· στεῖλέ μ' ἓν σῶμα ἐὰν ἔλαβες.

Πρόσεχε, φίλε, εἰς τὴν μ' αὐτοὺς ἀλληλογραφίαν. Δὲν φοβοῦμαι μὴ σ' ἀπατήσωσι· φοβοῦμαι ὅμως πολὺ μὴ σὲ βλάψωσι κατ' ἄλλον τρόπον· καὶ τρόποι βλάβης εἶναι πολλοί. Ἔπειτα τίς κοινωνία μεταξὺ σοῦ, τοῦ μὴ φοβουμένου πλὴν τοὺς νόμους, καὶ τῶν καυχωμένων νὰ ἦναι δοῦλοι δεσποτῶν, οἱ ὁποῖοι τῶν θερίζουν τὰ κολοκύνθια χωρὶς κρίσιν καὶ ἀνάκρισιν. Κολοκύνθια Ναί! Σὲ συμβουλεύουσι νὰ εὐφημήσῃς, τίνα! σχολαστικὸν ἄξιον πάσης δυσφημίας, un ignorant sans goût et sans jugement, ὅστις νομίζει τὴν ἀναισχυντίαν ἱκανὴν νὰ τὸν σώσῃ ἀπὸ τῶν φρονίμων τὴν κρίσιν. Παρ. χάρ. Ἄλλος εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ, ἤθελε φεύγειν ἐπὶ ζωῆς του νὰ προφέρῃ μόνον τὸ *Προπέποται*, ὡς σκόπελον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐναυάγησεν ἡ σοφία του. Ἀλλ' αὐτὸς ὅλα τὰ ἔχει ἴσα· καὶ ἡ τοσαύτη *ἀτζιποσύνη* δείχνει βέβαια, ὅτι εἶναι κακίστης ψυχῆς ἀνθρωπάριον.

Τὸν Βαρδαλάχον παρακίνησε ν' ἀφήσῃ τὴν ἔκδοσιν, καὶ νὰ δράμῃ χωρὶς ἀναβολὴν εἰς τὴν Χίον.

Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Κούμα πρὸς τὸν ἠλίθιον σχολαστικὸν μ' ἄρεσε· καὶ τἄλλα δὲ ὅσα σὲ γράφει περὶ Σμυρναίων εἶναι χαρμόσυνα. Ἦλθαν τέλος πάντων εἰς αἴσθησιν οἱ Θηβαῖοι, καὶ ἐντράπησαν τὸ, «Βοιωτίαν ὗν».

Τὸν Λιβέριον συμβούλευσε νὰ ὑπάγῃ εἰς Γοττίγγην καὶ ὅσους ἄλλους τῶν ἡμετέρων γνωρίζεις ἐπιθυμοῦντας νὰ σοφισθῶσιν, ἐκεῖ πέμπε τους.

Περὶ τοῦ «Θέμενοι τὰ ὅπλα», εἶναι πολὺς καὶ μακρὸς ὁ λόγος. Ἂν δὲν ἔστειλες ἀκόμη πρὸς τοὺς Χίους τὸ τοῦ Οὐϊγήρου Περὶ ἰδιωμάτων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσης (Vigeri de praecipuis Graecae dictionis idiotismis ἔκδοσιν τῆς Λειψίας 1802) ἐκεῖ σελ. 297 ἐμπορεῖς νὰ ἴδῃς τὴν διάφορον τῆς φράσεως χρῆσιν καὶ δύναμιν. Μὴν ἔχων αὐτόν, δύνασαι νὰ ἴδῃς τοῦ μωροῦ τὴν ἀπ' ἄλλους ἐπαρμένην καὶ κάκιστα ἐκθεμένην εἰς τὸν Θουκυδίδην του (Β. Β', τομ. Β', σελ. 4) σημείωσιν.

Περὶ τοῦ Μαλέα σὲ εἶπα καὶ πρότερον, καὶ πάλιν σὲ λέγω, καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ κατορθώσῃς τοῦτο, ὡς συμφερώτερον καὶ μᾶλλον ἄκοπον καὶ ἥσυχον διὰ τὸ γῆράς μου· νὰ τοὺς παρακινήσῃς νὰ μὲ βοηθῶσι δι' ὑπογραφῶν, καὶ ὄχι δι' ἐτησίου. Σὲ βεβαιόνω, φίλε, ὅτι γρηγορώτερα θέλω κάμνειν τὸ ἔργον μου ἀπόλυτος, παρὰ δεμένος μὲ συνθήκας. Καὶ μόνον τὄνομα τοῦ ζυγοῦ, ὅσον ἐλαφρὸς καὶ ἂν ἦναι, νεκρόνει καὶ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς μου τὰς δυνάμεις. Πολλὰς τρέλας ἔκαμα εἰς τὴν ζωήν μου· ἀλλὰ τὴν τρελὴν μετὰ τῶν Ζ. συζυγίαν μου δὲν θέλω ποτὲ τὴν συγχωρήσειν. Εἶναι θαῦμα ὅτι δὲν μ' ἀπέπληξαν ὅσα μ' ἐπότισε φαρμάκια ἡ ἀγροικία των.

Διστάζω ἂν ἦναι δυνατὸν νὰ σὲ προμηθεύσω τοὺς χαθέντας δύο πρώτους τόμους τοῦ Βιογραφικοῦ Λεξικοῦ· θέλω λαλήσειν περὶ τούτου τὸν Allais, καὶ βλέπομεν τὶ γίνεται. Ὡσαύτως θέλω τὸν εἰπεῖν νὰ παύσῃ καὶ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐγκυκλοπαιδείας διὰ τὰ Ἰωάννινα.

Ἦλθε τέλος πάντων ὁ Κοπίταρ τὴν 4 τοῦ παρόντος καὶ μὲ ἀπεχαιρέτησε. Τὸν εἶπα τὰ γράφεις περὶ Ἱπποκράτους· Ἀλλὰ δὲν ἐνθυμᾶτο τὶ σ' ἔγραψε περὶ τούτου. Τὰ 148 φρ. μὲ φαίνονται ὑπερβολικά, ἂν καὶ ἡ τιμὴ τῶν βιβλίων ὅλων αὔξησε εἶναι τώρα χρόνοι δέκα, καὶ πλέον ἀκόμη μετὰ τὴν εἰρήνην τώρα, ὅταν καὶ οἱ Ἄγγλοι ἔχωσι τὴν ἄδειαν νὰ ἔρχωνται, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἁρπάζουσι πολλὰ βιβλία μὲ τὰς ἀφειδῶς (καὶ πολλάκις τρελῶς) ἐξοδευμένας γυινέας των. Ἔχω δύο ἐκδόσεις Ἱπποκράτους πρὸ χρόνων πολλῶν· τὴν μίαν εἰς φύλλον τοῦ Foës μετὰ τῆς Οἰκονομίας ἐπλήρωσα 51 φρ. τὴν ἄλλην εἰς ὄγδοον τοῦ Vanderlinden 2 τόμους, 36 φρ. Θέλω φροντίσειν καὶ περὶ αὐτοῦ, καὶ περὶ τῶν

2 Λεξικῶν τοῦ Πόρτου
1 Λεξικοῦ Ποιήσεως
1 Index Homericus
1 Ἡροδότου Walckenaer
1 Εὐριπίδου Φοινίσσας τοῦ αὐτοῦ.

Τὸν Στέφανον τοῦ Berkel δὲν ἴδα ποτὲ ἑνωμένον μὲ τὰς σημειώσεις τοῦ Holstein· ἐνδέχεται ὅμως νὰ σοῦ τοὺς ἔστειλαν στιχωμένους ὁμοῦ. Ὅθεν πρέπει νὰ ἀναβαλθῇ ἡ πρόβλεψίς του ἕως νὰ ὑπάγῃ ὁ Βάμβας ἐκεῖ νὰ τὰ καθαρίσῃ. Ἴδε καὶ τὸ ὁποῖον σ' ἔστειλα Βιβλιογραφικὸν Λεξικόν, λέξ. Stephanus Byzantinus.

Περὶ τῆς σκευωρίας τοῦ Πουτζολάντου μὲ κακοφαίνεται πολύ, καὶ μάλιστα τὸ εἰς Μ ἑτοιμαζόμενον σύστημα· δὲν ἤθελα νὰ ἀνακατόνωνται ξένοι εἰς τὰς ὑποθέσεις μας·

ἀλλὰ νὰ μᾶς ἀφήσωσι νὰ τὰς αὐτουργῶμεν *στραβὰ κουτσὰ* ἡμεῖς αὐτοί, ὡς ἐκάμαμεν ἕως τώρα. Μ' ἔγραψεν ὁ Πουτσολάντης διὰ τοῦ Ῥοδ. . . . ἀλλ' οὐδὲ γρὺ περὶ τούτου, διότι καταλαμβάνει ὅτι καταλαμβάνω τοὺς σκοπούς του. Τοῦτο μόνον μὲ λέγει, ὅτι περὶ τὸν Αὔγουστον ἀναχωρεῖ αὐτόθεν.

Προσμένω τὸν μεταξύ μας λογαριασμόν, διὰ νὰ λάβω κατ' αὐτὸν τὰ μέτρα μου εἰς τὸν τύπον τοῦ ἐννάτου καὶ τῶν καθεξῆς τόμων τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης.

13 Φεβρουαρίου.

Ἐκράτησα τὴν ἐπιστολήν ἕως σήμερον. Τὸν Πατρινὸν εἶχα γράψειν νὰ μὲ ἐμβάσῃ τὸ ἥμισυ τῆς ἀξίας τῶν 5000 φρ. καὶ μὲ πέμπει ὁ εὐλογημένος συναλλαγματικὴν 2000 φρ. εἰς ἄθλιόν τινα λιθοξόον, ὅστις τὴν ἀπέβαλε. Σήμερον πέμπω τὴν διαμαρτυρίαν (protêt) πρὸς τὸν Πατρινόν. *Βάσαροι ἐπὶ βασάνοις!*

Χθὲς τὸ ἑσπέρας ἔλαβα τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 30 Ἰανουαρίου περιέχουσαν τὴν συναλλαγματικὴν 400 φρ. διὰ τὸν Ῥώταν. Ἀλλὰ δὲν ἔχω καιρὸν νὰ σ' ἀποκριθῶ περὶ τῆς ὁποίας μὲ γράφεις τοῦ Μαλέα καὶ τῶν λοιπῶν γνώμης. Ἂς μείνῃ λοιπὸν ἡ περὶ τούτου σκέψις καὶ ἀπόφασις, ἕως νὰ λάβω τὸν παρὰ σοῦ λογαριασμόν.

Τοῦ Βάμβα ἡ ἀναχώρησις χρειάζεται τινὰ ἔξοδα καὶ εἰς Βιβλία, καὶ εἰς περιοδικὰ συγγράμματα. Ὅθεν ἔχε πάντοτε τὸν Μαρτῖνον ἕτοιμον, νὰ μᾶς δίδῃ τὰ ἀναγκαῖα.

Τὴν ἑβδομάδα ταύτην πέμπω καὶ τὰ πρὸς τὸν Lucht-mans καὶ τὰ πρὸς τὸν Weigel. Εὐδαιμόνει!

Τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Θεοφίλου καὶ τὴν τῶν ἐπιτρόπων

φύλαξε ὅμως (ἂν καὶ δὲν τὴν ἐπιστρέφῃς) ἕως νὰ λάβωσι τὰ παραγγελμένα, διὰ τὰ ἐνδεχόμενα.

198.

22 Φεβρουαρίου 1815.

Φίλε Ἀλέξανδρε,

Μετὰ τὴν μακρὰν ἐπιστολήν μου τῆς 15 Φεβρουαρίου, ἔλαβα τὴν ἰδικήν σου τῆς 30 Ἰανουαρίου, τὴν ὁποίαν ἀνέγνωσε καὶ ὁ Ῥοδοκανάκης. Ἀλλ' αὐτὸς ἀκόμη γράμματα δὲν ἔλαβε παρὰ τῶν ἐκεῖ· οὐδ' ἐνθυμᾶται ἀκριβῶς τὸ ὁποῖον τοὺς ἔπεμψε σχέδιον. Συμφωνεῖ ὅμως μ' ὅσα μ' ἔγραφες ἀρχήτερα περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, καὶ προκρίνω κ' ἐγὼ τὸ σχέδιόν του διὰ τὸ ἀμέριμνον, καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θέλουσι μὲ βοηθήσειν μὲ τὴν πρόθυμον αὐτῶν συνδρομήν, ὄχι νὰ πλουτήσω. ἀλλὰ νὰ προχωρῶ εἰς τὸ ἔργον μου μὲ ἡσυχίαν καὶ ἀλυπίαν. Πάλιν σὲ λέγω, ὅ,τι καὶ ἄλλοτε σὲ εἶπα, ὅτι εἶπα καὶ τὸν φίλον Ῥοδοκανάκην· ἐπιγράφων τὄνομα τῶν Χίων εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῆς Βιβλιοθήκης τόσον ἀπέχω ἀπὸ τέλος ἢ σκοπόν τινα ἀνάξιον φιλομούσου Ἕλληνος, ὥστε καὶ κανὲν ὅλως βοήθημα ἂν δὲν μὲ προσφέρωσι, τὄνομά των μέλλει νὰ ἐξακολουθῇ εἰς τὸ ἑξῆς, ὅσον ἐξακολουθεῖ ἡ Βιβλιοθήκη καὶ ἡ ζωή μου, διὰ νὰ μὴ βλασφημήσωσιν οἱ ἀλλογενεῖς ἐχθροὶ λέγοντες τό,

Πῇ ἔβαν εὐχωλαί, ὅτε δὴ φάτε εἶναι ἄριστοι!

Μᾶς περιγράφεις τὸ γένος σου, ὡς κινούμενον αὐτομά-

τως εἰς τῆς προγονικῆς δόξης τὴν ἀπόκτησιν, ὡς μεταχειριζόμενον ἀφθόνως ὅλα τὰ πρὸς αὐτὴν φέροντα μέσα· καὶ τώρα κινδυνεύουσαν νὰ παύσῃ τὴν Ἑλληνικὴν Βιβλιοθήκην δὲν εὑρέθησαν τρεῖς ἢ τέσσαρες ἐμπορικοὶ οἶκοι νὰ τὴν σώσωσιν ἀπὸ τὸν κίνδυνον! «Πῇ ἔβαν εὐχωλαί!»

Εἶπα λοιπὸν τὸν φίλον Ῥοδοκανάκην, καὶ λέγω καὶ πρὸς σὲ φίλε, καὶ πρὸς τοὺς φίλους Παντίαν καὶ Ῥώταν (τῶν ὁποίων ἀσπάζομαι τὴν πρόθυμον ψυχήν), ὅτι ἡ Βιβλιοθήκη μέλλει νὰ ἐξακολουθῇ μὲ δαπάνην ἰδικήν μου, διὰ λογαριασμὸν ἰδικόν μου· ἀλλ' ἐπειδὴ μόνη ἡ χρηματική μου δύναμις δὲν ἐξαρκεῖ εἰς τοῦτο, διὰ νὰ μὴ δοκιμάζω στενοχωρίαν, δίδω εἰς τοὺς συνδρομητὰς ἀπ' ἕκαστον τόμον ὅσα σώματα μὲ ζητήσωσιν εἰς τιμὴν ἓν τέταρτον ὀλιγωτέραν ἀπ' ὅτι πωλῶνται εἰς τὴν Εὐρώπην ῥαμμένα (brochés)· καὶ ἡ τιμὴ αὕτη πρέπει νὰ μὲ πληρόνεται πάραυτα, διὰ νὰ προχωρῇ τὸ ἔργον μου.

Ὁ ἔνατος τόμος τῆς Βιβλιοθήκης τυπόνεται, ὡς σ' ἔγραψα πρὸ πολλοῦ. Ἕως τώρα δαπάνην ἄλλην δὲν ἔκαμα παρὰ τὴν δαπάνην τοῦ χαρτίου. Ζητεῖ καὶ ὁ τυπογράφος ἀργύρια ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρόν, ὄχι διότι ἔχει δικαίωμα νὰ πληρόνεται πρὸ τῆς τελειώσεως τοῦ ἔργου· ἀλλὰ διότι εἶναι καὶ αὐτὸς πένης. Τὸν δίδω ὀλίγα τινά, καὶ τὸν σύρω ἐμπρὸς διὰ τὰ λοιπά, ὅσον εἶναι δυνατόν.

Ἂς ἀρχίσωσι λοιπὸν σὺν Θεῷ οἱ Χῖοι τὸ καλῶς ἐπινοηθὲν βιβλιοπωλεῖον των· ἂς μοῦ ἀγοράσωσι τινὰς Ξενοκράτας, τινὰς Ἱεροκλέας, τινὰς Ῥαψῳδίας τῆς Α Ἰλιάδος. Αὐτὰ εἶναι τὰ ἰδικά μου· ἂν θέλωσι καὶ ἀπὸ τὰ πρὸ τούτων, δὲν ἦτον ἀσύμφορον ν' ἀγοράσωσιν ὀλίγα σώματα, ἀπὸ τὰ εὑρισκόμενα εἰς Λιβόρνον τῶν κυρίων Ζ. Περὶ τούτου ὅμως εἶναι κύριοι αὐτοὶ νὰ τὰ ζητήσωσι,

καὶ κύριοι οἱ Ζ. νὰ τὰ πωλήσωσι. Τὸ βιβλιοπωλεῖόν των ὅμως πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ ἐκδόσεις Ἑλληνικὰς τῆς Γερμανίας, καὶ βιβλία Γαλλικὰ καὶ ἄλλων γλωσσῶν, ἂν θέλωσι νὰ τὸ καταστήσωσιν ὠφέλιμον εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἀζήμιον εἰς αὐτούς. Ἀρκοῦσι ταῦτα.

Ἂς ἔλθωμεν εἰς ἄλλα. Δὲν μὲ λέγεις τί ἔχω νὰ γένω ὁ ταλαίπωρος! Πολιορκοῦμαι πανταχόθεν ἀπὸ ἐπιστολάς, αἱ ὁποῖαι καὶ τὸ ἔργον μου νὰ προχωρῇ ἐμποδίζουν καὶ τὰς ὁποίας μ' ἀφῆκε τὸ γῆρας ὀλίγας δυνάμεις ἐξαντλοῦσι. Ἀπὸ τὴν ἐδῶ κλεισμένην θέλεις πληροφορηθῆν ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴν ἀποκριθῶ εἰς τοῦ Σαμίου τὴν ἐπιστολήν. Διὰ νὰ καταλάβῃς τὴν ἀπόκρισιν, ἔξευρε ὅτι πέμπει τὸν υἱόν του (μαθητὴν τοῦ Κούμα) νὰ σπουδάσῃ τὴν ἰατρικήν· καὶ μὲ λέγει εἰς τὴν ἐπιστολήν, ὅτι προτιμᾷ τοὺς Γάλλους καὶ τὴν γλῶσσάν των, τὸ ὁποῖον δὲν ἐξεύρει (προσθέτει), ἂν ἦναι πρόληψις. Ὁ νέος ἤλπιζε νὰ εὕρῃ ἐδῶ γράμματα τοῦ Κούμα, καὶ τοῦ πατρός του ἄλλα πρὸς ἐμὲ δι' ἀργύρια καὶ δὲν εὕρηκε τίποτε. Ἢ παρέπεσαν λοιπόν, ἢ θέλουν φανῆν μετ' ὀλίγον. Ὡς τόσον τὸν ἐβοηθήσαμεν μὲ ὀλίγα χρήματα ἐγώ, μὲ πλειότερα ὁ Ῥοδοκανάκης, ἕως νὰ φθάσῃ ἡ πατρικὴ βοήθεια.

Ὑγίαινε!

Κατὰ τὰ λόγια τοῦ υἱοῦ, ὁ πατὴρ φαίνεται ἄνθρωπος θερμὸς καὶ ἐπιχειρηματίας· ὅθεν δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἀσύμφορον νὰ συνοδεύσῃς τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολήν μου μὲ ὀλιγόστιχον ἰδίαν σου, ἐπαινοῦσαν τὰ πραχθέντα, καὶ παραινοῦσαν τὰ ἔτι πρακτέα. Μελετᾷ νὰ καταστήσῃ ἐργαστήριον χαρτοποιϊκόν. Περιῆλθε τὴν Εὐρώπην, ἐξεύρει καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν Ἄγγλων, μεταξὺ τῶν ὁποίων διέτριψεν. Ἀλλὰ τοῦ χαρτίου ἡ ἔλλειψις εἶναι (ὡς τὸν λέγω)

ἓν ἀπὸ τὰ πολλὰ τῆς νόσου συμπτώματα, ἴσως ὄχι τὸ χειρότερον, ἐνόσῳ ἔχομεν Ν. Δ. καὶ Α. Γ. καὶ Σ. Κ. Ἡ αἰτία τῆς νόσου πρέπει νὰ θεραπευθῇ, καὶ νὰ γεννηθῶσι πρῶτον οἱ ἐξεύροντες νὰ γράφωσιν εἰς χαρτίον· ἔπειτα ἔρχεται καὶ τὸ χαρτίον ἐξανάγκης.

Σήμερον πέμπει ὁ Allais 25 σώματα 6 τόμου Πλουτάρχου, καὶ 25 Ξενοκράτας (μὲ σημεῖον AB N° 2) πρὸς τὸν Weigel. Ἔτι 20 σώματα 6 τόμου Πλουτάρχου καὶ 20 Ξενοκράτους (μὲ σημεῖον AB N° 2) πρὸς τὸν Luchtmans. Γράφω καὶ πρὸς τοὺς δύο, ὅτι τοῦ μὲν Πλουτάρχου ἡ τιμὴ εἶναι ὡς καὶ τῶν προτέρων τόμων, τοῦ δὲ Ξενοκράτους ἔχουν νὰ σὲ πληρόνωσι τὴν ἀξίαν 6 φρ. καὶ $^{50}/_{100}$ γαλλικῶν καθαρὰν sans aucune déduction. Τοῦτο σὲ παρακαλῶ νὰ σημειώσῃς εὐθύς, διὰ νὰ μὴν ἀναγκασθῇς νὰ μ' ἐρωτᾷς πάλιν. Ἀκολούθως εἰς τὴν τιμὴν ταύτην (τὴν ὁποίαν μὲ πληρόνουσι καὶ οἱ ἐδῶ βιβλιοπῶλαι) ἐὰν οἱ Χῖοι ζητήσωσιν ἀριθμὸν ἀξιόλογον Ξενοκράτους σωμάτων, ἔχεις τὴν ἄδειαν νὰ τοὺς καταιβάσῃς τὸ $^1/_4$, δηλαδὴ νὰ τοὺς δώσῃς πρὸς 4 : 88, ῥαμμένους, καὶ ὰς ἦναι τὰ ῥαπτικὰ διὰ λογαριασμόν μου. Κάμε ὡς θέλεις.

199.

8 Μαρτίου 1815.

Φίλε,

Προχθὲς ἔλαβα ἀπὸ τὸν Μαρτῖνον 2000 φρ. παρακαλῶ σε νὰ τὸν γράψῃς μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ταχυδρόμου νὰ κρατῇ ἄλλας 2000 εἰς διαταγήν μου. Ὑγίαινε!

200.

13 Mars 1815.

Φίλε,

Εἰς τὴν 6 (νομίζω) τοῦ παρόντος σ' ἔγραψα ὅτι ἔλαβα ἀπὸ τὸν Μαρτῖνον 2000 φρ. τὰ ὁποῖα κατεχώρισα εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ σου. Ἐξ αὐτῶν τώρα ἀφαιρῶ 914.90/100 καὶ βάλλω εἰς χρέος σου, ἕως νὰ λάβῃς ἀπὸ τοὺς Χίους, ὡς βλέπεις ἀπὸ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐδῶ κλεισμένην ἐπιστολήν.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας τῆς τελευταίας ἐπιστολῆς (6) σ' ἐζήτησα πάλιν νὰ μὲ συστήσῃς εἰς τὸν Μαρτῖνον δι' ἄλλα 2000 φρ. ἐὰν ἔλθω εἰς χρείαν. Μὴν τὸ ἀμελήσῃς (νὰ ζήσῃς!) διὰ νὰ μὴν ἔλθω εἰς ἀνάγκην νὰ διακόψω τὸν τύπον τοῦ ἐννάτου τῆς Βιβλιοθ. τόμου.

Σ' ἔγραψα ὅτι ἔπεμψα τοὺς 25 Ξενοκράτας εἰς Weigel καὶ τοὺς 20 εἰς Luchtmans, καὶ τὴν διορισθεῖσαν εἰς αὐτοὺς τιμήν, νὰ σὲ πληρόνωσι δι' ἕκαστον σῶμα καθαρὰ (sans aucune deduction) τὴν ἀξίαν 6 φρ. καὶ 50/100 Γαλλικῶν. Ὑγίαινε!

201.

17 Μαρτίου 1815.

Φίλε μου χαῖρε.

Σ' ἐπρόγραψα περὶ τοῦ Σαμίου νέου, Ἰωσήπου Δούκα, τὸν ὁποῖον μ' ἐσύστησεν ὁ Κούμας. Ἔστειλαν ἐδῶ τὸν

νέον χωρὶς ἀργύρια· καὶ τυραννεῖται καὶ αὐτὸς μὴν ἔχων τὰ ἀναγκαῖα· τυραννοῦμαι κ' ἐγώ, θέλων, ἀλλ' ὅμως μὴ δυνάμενος εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις νὰ τὸν βοηθήσω. Τὸν ἐδάνεισα, ὡς σ' ἔλεγα 100 φρ. τὸν ἐβοήθησε καὶ ὁ Ῥοδοκανάκης.

Ἡ ἐδῶ κλεισμένη εἶναι τοῦ νέου. Δός την, παρακαλῶ, πρὸς τὸν ὁποῖον τὴν πέμπει Σαμάραν, καὶ ἐρώτησέ τον, ἂν ἔλαβεν ἀπὸ τὸν πατέρα του διαταγὴν νὰ ἐμβάζῃ εἰς τὸν νέον τὰ χρειαζόμενα διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν σπουδήν του. Γράψε πάραυτα καὶ τὸν Κούμαν νὰ βάλῃ εἰς τάξιν σταθερὰν τὸ ἐτήσιον τοῦ νέου. Ἂν οἱ πέμψαντες ἀπὸ τὴν Σάμον ἦσαν ἄπειροι (ἀπειρία ὅμως ἀσυγχώρητος) ἔπρεπεν ὁ Κούμας νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ.

Σ' ἔλεγα μὲ τὴν προλαβοῦσαν νὰ προδιαθέσῃς πάλιν τὸν Μαρτῖνον νὰ μὲ βοηθήσῃ, ἂν λάβω χρείαν. Προσμένω καὶ τὸν ἐτήσιον λογαριασμόν. Τὴν παρὰ τοῦ Σαμάρα ἀπόκρισιν στεῖλε διὰ μέσου μου. Ὑγίαινε!

Ἱπποκράτην εὕρηκα· νὰ τὸν ἀγοράσω;

202.

4 Ἀπριλίου 1815.

Ἀσπάζομαί σε παροίκιον.

Ἔλαβα τέλος πάντων τὴν ὁποίαν μὲ τικτούσης ὠδῖνας ἐπρόσμενα ἐπιστολήν σου τῆς 5 Μαρτίου. Αἰτία τῶν ὠδίνων ἦσαν αἱ περιστάσεις, τὰς ὁποίας ἐφοβούμεθα μὴν ἐμποδίσωσιν τὴν ἀλληλογραφίαν.

Ἐξέτασα τὸν περικλεισμένον λογαριασμόν, καὶ τὸν εὗρηκα ὀρθὸν πλὴν ἑνὸς (ἐμοῦ ἢ σοῦ δὲν ἐξεύρω) παραράματος τούτου· περᾷς 25 Ἀστ. Ἱεροκλ. πρὸς 1.75 διὰ φρ. **43.75** τὰ ὁποῖα ὅμως μετὰ τὴν σημειωμένην τιμὴν ἔπρεπε νὰ ἦναι **43.75**. Ὡς τόσον τὸν κατέστρωσα εἰς τὸ κατάστιχόν μου ὡς τὸν ἔγραψες. Εἰς αὐτὸν βλέπω μὲ ἀπορίαν μου ὅτι δὲν ἀναφέρεις τίποτε περὶ δαπάνης τύπου Αὐτοσχ. στοχ.

Ἔπραξες φρονιμώτατα νὰ μὴ στείλῃς, ἂν καὶ φρονιμωτάτην, τὴν πρὸς τὸν σχολαστικὸν ἑτοιμασθεῖσαν ἐπιστολήν· πέμψε τους tutti quanti εἰς τοὺς κόρακας, καὶ ἀσχολοῦ εἰς ἄλλα ὠφελιμώτερα. Ἡ μόνη του πρὸς τὸν Θιέρσχην ἐπιστολὴ ἀρκεῖ νὰ τὸν δείξῃ, ὅτι εἶναι ἀληθῶς σχολαστικός, ἤγουν ζῶον καταγέλαστον, ὡς ἔλεγεν ὁ Ἐπίκτητος.

Χαίρω, ὅτι σ' ἄρεσεν ἡ πρὸς τὴν Εὐανθίαν ἐπιστολή· ἂν ἔχῃ τι καλόν, προέρχεται ἀπὸ τὴν εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκετο διάθεσιν ἡ ψυχή μου, ὅτε τὴν ἔγραφα. Πρὸς τὸν ἀδελφόν της δὲν εἶχα γράψειν, ὡς ὑποπτεύεσαι, κατ' ἰδίαν ἐπιστολήν. Ἀλλ' ἐλησμόνησες, φίλε, λϐ'. σελίδα Αὐτοσχ. στοχ. τοῦ Δ τόμου τοῦ Πλουτάρχου· τὴν ὁποίαν ὅτι δὲν ἀπέβλεπεν αὐτόν, ἔπρεπε νὰ ἦναι ἠλίθιος νὰ μὴ τὸ καταλάβῃ. Ὅπως ἂν ἦναι, καλὰ ἔκαμε νὰ μὲ γράψῃ, καὶ πρέπει καὶ σὺ αὐτόθεν κ' ἐγὼ ἐδῶθεν νὰ πασχίσωμεν νὰ τὸν καταστήσωμεν σύμφωνον καὶ σύμπνουν μὲ τὸν Κούμαν καὶ μὲ τὸν Βάμβαν. Τοιαύτη σύμπνοια τριῶν ἢ τεσσάρων γυμνασίων ἀρκεῖ νὰ συντρίψῃ καὶ τοὺς σχολαστικούς, καὶ νὰ ταπεινώσῃ τὸν τύφον τῶν τζελεπίδων τοῦ Βυζαντίου.

Ὁ Ἰώσηπος Δούκας ἔγραψεν, ὡς βλέπεις, αὐτοῦ πρὸς

τὸν Σαμάραν, φίλον τοῦ πατρός του· ὅθεν λάλησέ τον καὶ σύ, νὰ ζήσῃς! νὰ εὐκολύνῃ ἂν ἦναι δυνατόν, τὰς χρείας τοῦ νέου, ἕως νὰ ἔλθωσιν αἱ παρὰ τοῦ πατρὸς διαταγαί.

Οἱ Χαρακτῆρες Θεοφρ. ἔκδ. Hottinger δὲν ἦλθαν ἀκόμη εἰς τοὺς ἐδῶ βιβλιοπώλας.

Bosch bulmadan εἶναι *ἐξ ἀπροσεξίας*. Ἴσως ὅμως πλέον κατὰ λέξιν εἶναι *ἡ κενολογία* ἐπειδὴ καὶ τὸ Bosch συνωνυμεῖ μὲ τὸ κενός.

Τὸ *Τσαμπουνίζω* εἶναι *ληρολογῶ*, καὶ ἐγεννήθη ἀπὸ τῶν Ἰταλῶν τὸ Zampognare ἤγουν αὐλῶ μὲ κάλαμον, Zampogna, ὅθεν ἡ Τσαμπούρνα μας.

Ὅταν μάθῃς τὴν ἔκβασιν τῆς δίκης περὶ τῆς ἀφεθείσης εἰς τοὺς ἁγιοφωτοδείκτας κληρονομίας ἀπὸ τὸν μωρὸν Κυδωνιάτην, μὴ λησμονήσῃς παρακαλῶ νὰ μὲ τὴν κοινωνήσῃς. Cela parait raillerie, καὶ δὲν εἶναι δίκαιον νὰ μείνωσιν ἀτιμώρητοι οἱ Ἁγιοφωτοδεῖκται. Τοῦτο ὁμοιάζει ἀπαράλλακτα μὲ τὸ «Λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων » καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις». Ὁ λαβὼν καὶ βαλὼν κἂν ἔζη, ἦτο μωρός, ἦτον ἀδιόρθωτος. Τὰ δὲ κυνάρια πρέπει νὰ μαστιχθῶσι, διὰ νὰ μὴ τολμήσωσι καὶ δεύτερον νὰ ἁρπάζωσιν ἀνερυθριάστως τὰ ἀλλότρια.

Οἱ Σκύθαι ἄρχισαν (λέγει) νὰ ὑφορῶνται. Μὴ φοβεῖσαι ἀπ' αὐτούς, ἀλλ' ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους μᾶλλον Σκύθας. Οὐδ' ἐκ τούτων ὅμως δὲν εἶναι πλέον φόβος· αὐτοὶ θέλουν ἀφανισθῆν ἀπ' αὐτὰ ἐκεῖνα ὅσα ἤθελαν πράξειν δι' ἀφανισμὸν τῆς παιδείας μηχανήματα. Ὁ βρασμὸς τῶν πνευμάτων τῆς νεολαίας εἶναι φοβερός, καὶ τοσοῦτος, ὥστ' ἂν τὴν ἐκβάλωσιν διὰ τῆς θύρας, θέλει ἐμβαίνειν ἀπὸ τὰ παράθυρα. Ἐπεθύμουν νὰ μᾶς γράψῃ ὁ

Κ. σαφέστερα καὶ λεπτομερέστερα τὸν χαρακτῆρα τοῦ Φατρ.

Τῶν Σμυρναίων ἡ διχόνοια μὲ λυπεῖ, ἀλλὰ δὲν μὲ ἐκπλήττει· ἀπ' αὐτοὺς κανέν ποτε καλὸν δὲν ἤλπισα. Ἴσως, ἂν ἔμενεν ἐκεῖ ὁ Κ, ἤθελε κατορθωθῆν τι. Ἀλλ' ὑπῆγεν ὁ εὐλογημένος εἰς τόπον, ὅπου ἴσως θέλει εὑρεῖν πλειοτέρας δυσκολίας τῶν Σμυρναϊκῶν δυσκολιῶν.

Ὁ Πουτσολέντης, ἂν εἶχε μυελὸν εἰς τὸ κολοκύνθιόν του δὲν ἤθελεν ἀναμίξειν εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς πατρίδος ἡμῶν τοὺς ἀλλογενεῖς. Εἶναι γελοῖον, ἢ μᾶλλον ἀξιοδάκρυτον, νὰ τυπόνωσιν οἱ Μοναχιανοὶ προσκλήσεις, καὶ συστατικὰ γράμματα περὶ ὑποθέσεων Ἑλληνικῶν. Λυποῦμαι μάλιστα νὰ βλέπω τὸνομά σου ἀνακατωμένον καὶ ἄκοντος. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι καὶ ὁ αὐτοῦ εὑρισκόμενος ἱεράρχης δὲν εἶναι πολλὰ βαθείας κεφαλῆς ἀνήρ, ἐπειδὴ οὔτε τὸν *τσαρλατανισμὸν* τοῦ Πουτσολέντου αἰσθάνεται, οὔτε τὰ ἐξ αὐτοῦ ἐπακολουθήματα εἶναι καλὸς νὰ ζυγίσῃ. Φοβοῦνται τὰς ἐνδεχομένας ὑποψίας τῶν Σκυθῶν· καὶ ὅμως ἀνασμίγουσιν εἰς γράμματα τυπωμένα δημόσιον ὄνομα τοῦ C. D. I. Ὑπομονή!

Ἐλάλησα τὸν Allais περὶ τῶν δύο πρώτων τόμων Βιογραφικοῦ Λεξικοῦ· καὶ θεραπείαν ἄλλην δὲν εὑρίσκομεν οὔτ' αὐτός, οὔτ' ἐγώ, πλὴν νὰ καιροφυλακτῇ νὰ τοὺς εὕρῃ εἰς δημόσιον κάμμίαν πώλησιν. Τοῦτο εἶναι ἐνδεχόμενον, νὰ ἁρπάσῃ ὁ θάνατος ἄνθρωπον ἔχοντα τοὺς δύο πρὶν προμηθευθῇ τοὺς λοιπούς. Τὸ ἄλλο εἶναι ἀδύνατον, ἤγουν νὰ μᾶς δώσῃ ὁ πωλῶν αὐτούς, δύο μόνους τοὺς πρώτους, ἐπειδὴ κάμνει ἀχρήστους τοὺς ἀκολούθους.

Ἡ κατοικία μου εἶναι Nº 5 καὶ ὄχι (ὡς τὸ γράφεις) 15.

Τὸν Ῥώταν παρακαλῶ νὰ σημειώσῃς, νὰ μὲ ἐμβάσῃ

ἀμέσως ὅσα εἰς τὸ ἑξῆς λάβῃ ἀπὸ πώλησιν τῆς Ραψωδίας, καὶ τῶν Ἀστείων τοῦ Ἱεροκλέους.

Ἐδῶ κλεισμένην εὑρίσκεις τὴν πρὸς τὸν Θεόφιλον μετὰ τοῦ λογαριασμοῦ τῶν φυσικῶν καὶ χημικῶν ὀργάνων.

Ἂς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν μουσικήν, ἥτις (μὴν ἀμφιβάλλῃς) ἔχει τὸν αὐτὸν λόγον πρὸς τὴν παλαιάν, τὸν ὁποῖον καὶ ἡ *Ρωμαϊκιά* μας γλῶσσα πρὸς τὴν γλῶσσαν τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Δημοσθένους, καὶ καθὼς ἡ γλῶσσα ἐμολύνθη μὲ τουρκικὰς καὶ Ἰταλικὰς λέξεις κατὰ τὴν φύσιν καὶ θέσιν τῶν τόπων εἰς τοὺς ὁποίους λαλεῖται, ἀπαράλλακτα καὶ ἡ Μουσικὴ ἀνακατώθη εἰς μὲν τὸ Βυζάντιον μὲ μελῳδήματα τῶν Μιναρέδων, εἰς δέ τινας ἄλλους τόπους (ὡς εἰς τὴν Χίον καὶ Κρήτην) μὲ Ἰταλικὰ τονίσματα. Τοῦτο σὲ λέγω, φίλε, διὰ νὰ καταλάβῃς, καὶ ἄλλους νὰ διδάξῃς, ὅτι ἡ περὶ τῆς σημερινῆς μουσικῆς ἡμῶν ἔρευνα εἶναι πρᾶγμα ἀξιόλογον· καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ποσῶς, ὅτι καθὼς ἡ ἔρευνα τῆς σημερινῆς γλώσσης συμβάλλει πολὺ εἰς κατανόησιν τῆς ἀρχαίας, οὕτως καὶ ἐκ τῆς ἐρεύνης τῆς Μουσικῆς θέλουν ὀπωσδήποτε σαφηνισθῆν πολλὰ μέρη τῶν σωζομένων παλαιῶν Μουσικῶν, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀκόμη αἰνίγματα. Ἐλυπήθην πολλάκις ὅτι ἀφῆκα τὴν πατρίδα μου παντάπασιν ἀμύητος μουσικῆς· καὶ μάλιστα ὅτε διέτριβον εἰς Ὁλλανδίαν, ὅπου ἐφρόντισα νὰ διδαχθῶ ὀλίγον τὰς ἀρχὰς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Μουσικῆς. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐγὼ ἐστάθην ἀνάξιος, ἂς σὲ κοινωνήσω κἂν τὴν γνώμην μου περὶ τοῦ ὁποῖος πρέπει νὰ ἦναι ὁ μέλλων νὰ κάμῃ τὴν ἔρευναν ταύτην.

Ὅτι πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ ἀπὸ τὰς ξένας τοὐλάχιστον τὴν Γαλλικήν, τοῦτο οὐδὲ

σημειώσεως χρείαν ἔχει. Ὡσαύτως πρέπει καὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν, καὶ τὴν νέαν τῶν Εὐρωπαίων.

Τούτων οὕτως ἐχόντων. ὡς λέγει ὁ σχολαστικός, πρέπει νὰ ἔχῃ ὅλους τοὺς σωζομένους τῆς παλαιᾶς ἑλληνικῆς Μουσικῆς συγγραφεῖς, ἤγουν τὸν Ἀριστόξενον, τὸν Ἀλύπιον, τὸν Νικόμαχον, τὸν Ἀριστείδην καὶ ἄλλους τινάς, ὅλους ἐκδομένους, εἰς δύο τόμους, ἀπὸ τὸν Μειβόμιον (Meibomius) εἰς τὸ Amsteldam 1652. Παρὰ τούτους, τὰ Ἁρμονικὰ τοῦ Πτολεμαίου τυπωμένα εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὸν Περὶ Μουσικῆς διάλογον τοῦ Πλουτάρχου μεταφρασμένον εἰς τὸ Γαλλικὸν ἀπὸ τὸν Burette καὶ τυπωμένον εἰς Παρισίους 1735, καὶ ὅμως δυσευρετώτατον.

Ἐκ τῶν νέων, εἶναι δυσαρίθμητα ὅσα ἔγραψαν. Ὀνομάζω ὀλίγα τινά·

Elémens de Musique par d'Alembert Paris 1772.

Dictionnaire de Musique par J. J. Rousseau Paris 1768.

Mémoire sur la Musique des anciens par Roussier 1774.

Histoire générale de la Musique, par Blainville Paris 1767.

Εἰς τὸ Ἰταλικὸν εἶναι Saggi sul ristabilimento dell'arte armonica de'Greci et de Romani etc. par S. V. Requeno, Parma 1798.

Εἰς τὸ Γερμανικὸν ἐπαινεῖται πολὺ τὸ εἰς ἐμὲ ἄγνωστον σύγγραμμα τοῦ J. N. Forkel τυπωμένον εἰς Λειψίαν 1792 καὶ ἐπιγραφόμενον :

Allgemeine Litteratur der Musik, oder Anleitung zur Kenntniss musikalischer Bücher, welche von

den ältesten bis auf die neusten Zeiten bey den Griechen, Römern und den meisten neuern europaïschen Nationen sind geschrieben worden etc.etc.

Ὁ αὐτὸς Forkel ἔγραψεν ἀρχήτερα καὶ ἄλλο· Algemeine Geschichte der Musik. Εἶναι καὶ ἄλλα εἰς Λατινικὴν γλῶσσαν.

Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι ἐκ τῶν εὐπορίστων σχεδὸν ὅλα. Εἶναι ὅμως ἓν ἄλλο ὑπόμνημα ἰδιαιτέρως γραμμένον ἀπὸ Γάλλον περὶ τῆς σημερινῆς ἡμῶν Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, γέννημα, ὡς μ' ἐφάνη, πολλῆς καὶ λεπτομεροῦς ἐρεύνης, κατὰ τὴν ὁποίαν τοὐλάχιστον κάμνει παραβολὴν αὐτῆς μὲ τὴν νέαν τῶν Εὐρωπαίων μουσικήν. Ἀλλὰ τοῦτο τὸ ὑπόμνημα εἶναι κατὰ δυστυχίαν θαμμένον εἰς πολύτιμον καὶ μεγαλότομον βίβλον ἐπιγραφομένην Description de l'Egypte, τυπωμένην εἰς τὴν ἐδῶ Αὐτοκρατορικὴν τυπογραφίαν, καὶ τῆς ὁποίας ἐδημοσιεύθησαν ἤδη δύο παραδόσεις (livraisons) ἡ δὲ τρίτη καὶ τελευταία χρειάζεται ἀκόμη ἓν ἔτος νὰ τελειωθῇ. Πιθανὸν ὅτι εἰς τὴν αὐτοῦ βιβλιοθήκην ἦλθαν αἱ δύο παραδόσεις. Ἐὰν ἦναι τρόπος διὰ τοῦ Κουπίταρος νὰ δανεισθῇς πρὸς ὀλίγας ἡμέρας τὸν περιέχοντα τὰ περὶ τῆς ἡμετέρας Μουσικῆς τόμον, πρέπει νὰ τὸν ζητήσῃς ὀνομαστὶ οὕτως (εἰς ἀποφυγὴν τῆς συγχύσεως): Description de l'Egypte: Etat moderne: Memoires: Tome 1er. Seconde livraison. Ὑγίαινε εὐδαιμονῶν!

203.

7 *Ἀπριλιος 1815.*

Ἀσπάζομαί σε.

Ἀφοῦ σ' ἔγραψα προχθὲς διεξοδικὴν ἐπιστολήν, ἔλαβα τὴν ἰδικήν σου (25 Μαρτίου). Ἔχεις δίκαιον καὶ τὸν αὐτὸν δισταγμὸν διστάζω κ' ἐγὼ περὶ τοῦ μαθητιῶντος Σκύθου, ἂν ἡ φιλομάθειά του πρέπῃ νὰ μᾶς προξενήσῃ χαράν, ἢ λύπην, ἢ τοὐλάχιστον ὑποψίαν. Ὅπως ἂν ἦναι ἐδῶ μάλιστα ἔχει χρείαν ὁ Κούμας ὅλης του τῆς σκέψεως καὶ φρονήσεως. Ἡ φιλομάθεια εἶναι σημεῖον ἡμερότητος· ἀλλ' ἡ ἡμερότης αὐτῶν, τοὐλάχιστον περὶ τὰς ἀρχάς, πρέπει νὰ οἰκονομῆται ὡς ἡ ἡμερότης τῶν εἰς τὰ ζωγρεῖα τρεφομένων θηρίων, τὰ ὁποῖα δέχονται ἱλαρῶς τὸν τρέφοντα καὶ καθ' ἡμέραν πλησιάζοντα, ἀλλὰ καμμίαν φορὰν καὶ τὸν κατασπαράττουσιν ἀνηλεῶς.

Ἄσπασαι ἐκ μέρους μου τὸν ἀδελφόν σου, καὶ εἰπέ τον ὅτι θέλω φροντίσειν περὶ τῶν ζητουμένων βιβλίων.

Αἱ αἰσχρολογίαι τοῦ νέου σχολαστικοῦ εἶναι (ἂν καὶ ῥητῶς δὲν τὸ λέγῃ) κατ' ἐμοῦ. Ὑπομονή!

Μὴν ἀμελήσῃς νὰ ὑπάγῃς κἂν μίαν φορὰν εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Βιβλιοθήκην, νὰ ἴδῃς τὴν περὶ τῆς ὁποίας σ' ἔγραφα *Περιήγησιν τῆς Αἰγύπτου* διὰ νὰ καταλάβῃς τὸ ἀξιόλογον τοῦ νέου μου κτήματος.

22 *Ἀπριλίου.*

Ἐκράτησα ἕως σήμερον τὴν ἐπιστολήν διὰ τὸ ἄδηλον τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Βάμβα· ὅστις ἐκίνησε τέλος πάντων, τῆς 16 τὸ ἑσπέρας μετὰ τοῦ Ῥοδοκανάκη πρὸς τὸ Λιβόρνον.

Ἐδῶ κλεισμένην σὲ πέμπω ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Χίους, τὴν ὁποίαν, χωρὶς νὰ κοινωνήσῃς εἰς κανένα (μή, σὲ παρακαλῶ) στεῖλε σφραγισμένην πρὸς αὐτούς. Διὰ νὰ καταλάβῃς τὴν ἀνάγκην της, σὲ λέγω εἰς ὀλίγα λόγια, ὅτι ὁ Βάμβας εἶναι μὲ ὑπερβολὴν δυσγάργαλος (τζιτζάρης) περὶ τῆς ἀνεξαρτησίας. Καὶ ἂν δὲν τὸν μεταχειρισθῶσιν, ὡς πρέπει, εἶναι μέγας κίνδυνος νὰ τοὺς στρέψῃ τὰ νῶτα. Ἡ ἐπιστροφή του εἶναι, ὡς τὴν ὠνόμασα, ἀληθινὴ θυσία εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος, καὶ ὡς τοιαύτην πρέπει νὰ τὴν στοχασθῶσιν, ἂν ἐπιθυμῶσι νὰ ἀπολαύσωσι τὰ ἐκ τῆς θυσίας καλά. Αὐτὸς περὶ τῆς ἐπιστολῆς δὲν ἔχει (οὔτ' ἐσύμφερε νὰ ἔχῃ) οὐδεμίαν εἴδησιν. Μόνον τὸν Ῥοδοκανάκην τὴν ἐκοινώνησα εἰς τρόπον μυστικόν, καὶ διὰ νὰ μάθω τὴν γνώμην του, καὶ διότι μέλλων ἐνδεχομένως νὰ τὸν συνοδεύσῃ καὶ ἕως τὴν Χίον, ἐσύμφερε νὰ τοὺς βεβαιώσῃ καὶ διὰ στόματος ὅσα γράφω περὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ ὑποκειμένου. Στεῖλέ την λοιπὸν σφραγισμένην, παρεκτὸς ἂν κρίνῃς ἀναγκαῖον νὰ τὴν ἀναγνώσωσι καὶ οἱ ἐν Βυζαντίῳ ἐπίτροποι.

Ἀπὸ τὸν Μαρτῖνον ἔλαβα 2000 φρ.

Τοῦ ἀδελφοῦ σου τὰ βιβλία ἦσαν ἀκόμη εἰς τὸν στιχωτήν, ὅταν ἐκίνησεν ὁ Βάμβας. Ὅθεν πρέπει νὰ προσμένω ἄλλην ἀφορμὴν διὰ νὰ τὰ στείλω ἢ αὐτοῦ, ἢ εἰς Μασσαλίαν. Ὑγίαινε!

204.

Ἀπρίλιος 1815.

Ἐδῶ πρέπει νὰ σὲ κοινωνήσω τὸ εὐτύχημά μου τὸ ἀπροσδόκητον, τὸ ὁποῖον ὅμως μὴ κοινολογήσῃς τινά. Ὀλίγας ἑβδομάδας πρὶν φύγῃ ἐδῶθεν ὁ μικρὸν χρόνον Βασιλεύσας Βορβωνίδης, ὁ Μινίστρος του αὐτοκινήτως ἔστειλε δῶρον εἰς τοὺς τρεῖς ἡμᾶς ἐργάτας τοῦ Στράβωνος (ἓν ἐξεμπλάριον εἰς καθένα) τὴν περὶ τῆς ὁποίας σ' ἐλάλησα *Περιγραφὴν τῆς Αἰγύπτου*. Εἶναι φίλε μου αἱ δύο παραδόσεις, ὡς εἶπα, συνιστάμεναι εἰς ἐννέα τμήματα ἢ τόμους εἰς φύλλον, εἰς 6 ἄτλαντας μήκους τετραπλασίου, καὶ πλάτους τριπλασίου, ὅσον εἶναι τὸ πλάτος τούτου τοῦ χαρτίου, καὶ ἕτερον 1 ἄτλαντα μέγιστον, μήκους πενταπλασίου καὶ πλάτους τριπλασίου, ὅσον τὸ πλάτος τοῦ χαρτίου. Καὶ τοῦτο μὲν εἶναι τὸ ὑλικὸν μεγαλεῖον τοῦ συγγράμματος, τοῦ ὁποίου ἡ τιμὴ εἶναι 4 ἢ 5 χιλιάδες φράγκων. Τὸ δὲ λογικόν, τί νὰ σὲ εἴπω; Ἀκόμη δὲν τὸ ἐφυλλομέτρησα ὅλον, καὶ διὰ τὰς πολλάς μου ἀσχολίας, καὶ διότι τὸ μέγεθος κάμνει τρόπον τινὰ δύσχρηστον, ἢ κἂν κοπώδη, τὴν ἀνάγνωσίν του. Ἀπ' ὅσον ὅμως ἐπέρασα συμπεραίνων, σὲ βεβαιόνω, ὅτι εἶναι ἀξιολογώτατον σύγγραμμα, καὶ τὸ μόνον ἕως τώρα περιέχον ἀκριβεστάτην εἴδησιν τῆς Αἰγύπτου, ἐπειδὴ εἶναι καρπὸς τῆς ἐκστρατείας τῶν Γάλλων καὶ τριετοῦς αὐτῶν διατριβῆς εἰς τὴν Αἴγυπτον. Οἱ ἐννέα τόμοι περιέχουσι τὸ κείμενον συνθεμένον ἀπὸ διαφόρων σοφῶν ὑπομνήματα ἱστορικά, φυσικά, πολιτικὰ κτλ. μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι

καὶ τὸ περὶ μουσικῆς, τὸ ὁποῖον κατέχει τόμον ὁλόκληρον τῆς δευτέρας παραδόσεως. Οἱ ἓξ ἄτλαντες χαλκογραφημένας θαυμασίως εἰκόνας ζώων, φυτῶν καὶ ὀρυκτῶν τῆς Αἰγύπτου. Ὁ μέγιστος ἄτλας, τὰς παλαιὰς πελωρίους καὶ γιγαντοπρεπεῖς οἰκοδομὰς παλατίων, ναῶν, ὑπογαίων κτλ. κτλ. Τόπον δὲν ἔχω, φίλε, ἱκανὸν νὰ τὸ θέσω, ἐπειδὴ εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ τὸ κρύπτω, φοβούμενος μὴ καταστήσω τὸν οἶκόν μου καφενέ. Τὸ ἀξιόλογον καὶ σπάνιον τοῦ πράγματος φυσικὰ κινεῖ καθένα εἰς περιεργίαν καὶ ἐπιθυμίαν νὰ τὸ ἴδῃ κἂν μίαν φοράν. Ἀλλὰ ἕκαστος τόμος χρειάζεται μίαν ταχινὴν διὰ νὰ θεωρηθῇ. Δὲν τὸ ἔδειξα παρὰ εἰς τὸν Ῥοδοκανάκην καὶ τὸν Thurot. Μὴ τὸ εἴπῃς μηδὲ τὸν Κοπίταρα, ἐὰν ἐπιστρέφῃ πάλιν ἐδῶ.

Σὲ τὸ ἐκοινώνησα μάλιστα διὰ τοῦτο, διὰ νὰ ἐξεύρῃς νὰ ζητήσῃς ἀπὸ τὸ Κράτος τὴν τρίτην παράδοσιν (livraison) ἐὰν ἐν τῷ μεταξὺ μὲ συμβῇ θάνατος, νὰ μείνῃ κἂν εἰς τὸ γένος τοιοῦτον πολύτιμον καὶ σπάνιον βιβλίον.

Μὲ κακοφαίνεται, ὅτι δὲν τὸ εἶχα πρὶν γράψω τὰς εἰς τὸν Ξενοκράτην σημειώσεις μου.

205.

Ἐκ Παρισίων, 24 Ἰουλίου 1815.

Ἀλέξανδρε φίλε,

Ἡ 10 Ἰουνίου ἐπιστολή σου μόλις ἦλθεν εἰς χεῖράς μου τὴν 21 τοῦ παρόντος μηνός. Ὁποῖα καὶ ὁπόσα ἔπα-

θα, ἢ μᾶλλον μὲ πολλοὺς ἄλλους συνέπαθα ἐν τῷ μεταξύ, οὔτε καιρὸν οὔτε δύναμιν ἔχω νὰ σὲ περιγράψω. Τοῦτο μόνον συντόμως σὲ λέγω, ὅτι ὅσα ἐπάθαμεν πέρυσιν εἶναι χρυσὸς παραβαλλόμενα πρὸς τὰ παρόντα δεινά.

Πρὸ ταύτης σου τῆς ἐπιστολῆς εἶχα καὶ τὴν ὁποίαν μ' ἔγραψες τὴν 12 Ἀπριλίου περιέχουσαν καὶ τὴν πρὸς σὲ ἀπολογητικὴν τοῦ κωμῳδοῦ ἄρχοντος, διασκευασμένην ἀπὸ σὲ μὲ σκοπὸν δημοσιεύσεως. Ἡ διασκευὴ εἶναι καλλίστη· κάλλιον ὅμως, φίλε μου, ἤθελες πράξειν νὰ κόψῃς πᾶσαν συναναστροφὴν μὲ τοὺς τοιούτους, πέμπων εἰς τοὺς κόρακας καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτῶν.

Τὰς ἐν τῷ μεταξὺ ἐπιστολάς μου φαίνεται ὅτι δὲν τὰς ἔλαβες, μὲ κακοφαίνεται μάλιστα ἂν ἐχάθη ἡ 22 Ἀπριλίου περιέχουσα ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Χίους ἀναγκαιοτάτην, ἐπειδὴ τοὺς ἔλεγα πῶς ἔχουν νὰ φερθῶσι μὲ τὸν Β.

Ὁ Β. μ' ἔγραψεν ἀπὸ Γενεύαν, ἔπειτα ἀπὸ Λιβόρνον, ἀμελήσας ὁ εὐλογημένος νὰ μὲ φανερώσῃ πότ' ἔμελλε νὰ κινήσῃ ἐκεῖθεν. Ἔγραψε καὶ πρὸς σὲ τὴν ἐδῶ κλεισμένην.

Ὁ Κ. λέγεις ὅτι ἐμελέτα νὰ εὑρεθῇ περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου εἰς Σμύρνην, χωρὶς νὰ ἐξηγῆσαι ἂν ἡ ἀπὸ Βυζαντίου ἀποδημία του εἶναι πρόσκαιρος, ἢ ἂν ἐπιστρέφῃ εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἔπρεπε ν' ἀφήσῃ πόλιν ποτέ. Εἴθε νὰ ἦναι τὸ δεύτερον! Ἀπατᾶται, ἂν ἐλπίζῃ νὰ κατορθώσῃ τι μὲ τοὺς Μολοχίτας.

Ἔλαβα τὴν τοῦ Σαμάρα μὲ τὴν περικλεισμένην συναλλαγματικήν, τὴν ὁποίαν ἐπαράδωκα εἰς τὸν νέον. Ἐδῶ κλεισμένην σὲ πέμπω τὴν πρὸς τὸν πατέρα του ἀπόκρισιν.

Τῶν Κυδωνιατῶν ἀργύρια εὑρίσκονται εἰς χεῖράς μου σχεδὸν 2000 φρ. Ὅθεν συμφέρει ν' ἀρχίσῃς ν' ἀγοράζῃς δι' αὐτοὺς βιβλία· καὶ καθόσον ἀγοράζεις, πέρνα τὴν

τιμὴν εἰς χρέος μου, φανερόνων ἅμα καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀγορασμένων. Ἐμπορεῖς χωρὶς κίνδυνον ν' ἀγοράσῃς ὁποῖα ἀγόρασες καὶ διὰ τοὺς Χίους, ἀρχίζων ἀπὸ τὰς νεωτέρας ἐκδόσεις (ἀπὸ τὸ 1750 ἔτος μέχρι τῆς σήμερον) τῶν Ἑλληνικῶν συγγραφέων.

Εἰς τὴν παροῦσαν μου παρακαλῶ νὰ μὴν ἀργοπορήσῃς ν' ἀποκριθῇς, διὰ νὰ βεβαιωθῶ, ἂν οἱ δρόμοι εἶναι ἐλεύθεροι. Εἰπέ με καὶ εἴ τι νέον ἐξεύρεις δυνατὸν νὰ μὲ χρησιμεύσῃ· διότι τυπόνω ταύτην τὴν ὥραν τὰ Προλεγόμενα τοῦ ἐννάτου τόμου τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης, ὅστις πρὸ τριῶν μηνῶν ἤθελεν εἶσθαι ἐκδομένος, ἂν δὲν ἐμποδίζετο ἀπὸ τὰς ὀδυνηρὰς περιστάσεις.

Μὴ λησμονήσῃς νὰ μὲ ἀναγγείλῃς ἂν ἔλαβες τὴν πρὸς τοὺς Χίους τελευταίαν μου ἐπιστολὴν (22 Ἀπριλίου).

Εὐδαιμόνει! Ἄρρωστος εἶμαι· δὲν ἔχω κεφαλὴν νὰ γράψω πλειότερα.

206.

Ἐκ Παρισίων 3 Ὀκτωβρίου 1815.

Ἀσπάζομαί σε φίλε Ἀλέξανδρε.

Ὅσων ἔπαθα καὶ πάσχω τέταρτον τοῦτον μῆνα δεινῶν τὸ δεινότερον εἶναι ὅτι δὲν τολμῶ νὰ σὲ τὰ διηγηθῶ. Ἡ διήγησις αὐτῶν ἤθελε φυσικὰ προξενήσειν κάποιον ἀνακουφισμὸν εἰς τὴν βαρημένην μου ψυχήν.

Ἀπεκρίθην ἐκ μέρους εἰς τὴν 30 Αὐγούστου ἐπιστο-

λήν σου. Ἂς τελειώσω σήμερον τὴν ἀπόκρισιν αὐτῆς, ἀποκρινόμενος καὶ εἰς ὅσας ἔλαβα πρὸ αὐτῆς καὶ μετ' αὐτήν, ἤγουν τὰς 26 Ἀπριλίου, 15 καὶ 29 Ἰουλίου καὶ 27 Αὐγούστου, καὶ 13 Σεπτεμβρίου.

Καὶ πρῶτον σὲ συγχαίρω ἀπὸ ψυχῆς διὰ τὴν γέννησιν τοῦ δευτέρου υἱοῦ, καὶ εὔχομαι καὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς ὅλην σου τὴν οἰκογένειαν τόσην εὐτυχίαν, ὅσην ἐγὼ ἐδοκίμασα δυστυχίαν!

Ἐάν, φίλε, τὰ παθήματά μου δὲν μ' ἐκρήμνισαν εἰς τὸν τάφον, ἐτάχυναν ὅμως πολὺ τὴν εἰς τὸν τάφον ὁδόν μου, καὶ τούτου σημεῖα ἔχω καὶ τὴν αὔξησιν τῆς σωματικῆς ἀδυναμίας, καὶ τῆς μνήμης μου τὴν ἀμαύρωσιν. Εἴθε μὴν ἀπολέσω παντάπασι τὸ λογικόν μου πρὶν καταβῶ εἰς τὸν ᾅδην! Τῆς μνήμης μου ἐλάττωμα εἶναι καὶ τοῦτο, ὅτι, φίλε μου, δὲν ἐδυνήθην νὰ ἐνθυμηθῶ τί μὲ λέγεις περὶ τῶν σταλέντων παρὰ τοῦ Allais βιβλίων εἰς τὸν Ὅμηρον τῆς Μασσαλίας, οὐδ' εἶχα νὰ ἐρωτήσω αὐτὸν τὸν Allais, ἐπειδὴ λείπει ἀπὸ τοὺς Παρισίους, καὶ δὲν ἐπιστρέφει πλὴν μετὰ δέκα ἡμέρας. Εἰπέ με ὡς τόσον, ποῖα βιβλία εἶναι ταῦτα, καὶ πρὸς ποῖον ἐπέμποντο;

Ἱπποκράτας, Θεοφράστους, Βεκκαρίας καὶ 5 σώματα Στράβωνος θέλω σὲ πέμψει ἢ χωριστά, ἢ ὁμοῦ μὲ τὸν ἔνναton τῆς βιβλιοθήκης τόμον, ὅστις εἶναι ὁ πρῶτος τοῦ Ἑλληνικοῦ κειμένου τοῦ Στράβωνος. Περὶ Μουσικῶν βιβλίων, πρὶν ἀναχωρήσῃ ὁ Allais μοῦ ἠγόρασε τὸν Roussier εἰς δύο λεπτοὺς τόμους· ὅταν ἐπιστρέψῃ θέλει μ' εὑρεῖν καὶ τὸν Blainville. Ἀμφιβάλλω ὅμως, ἂν δυνηθῶμεν νὰ εὕρωμεν καὶ τὴν ἀπὸ τὸν Burette μετάφρασιν τοῦ Πλουταρχικοῦ διαλόγου, διότι αὐτὴ εὑρίσκεται τυπωμένη εἰς τὰ πολύτιμα ὑπομνήματα τῆς Ἀκα-

δημίας, καὶ δὲν ἔσυρε πλὴν ὀλίγα τινὰ ἀντίτυπα χωριστά.

Δυσγάργαλον! λέγεις φίλε· ναί τόσον δυσγάργαλον, ἦσο βέβαιος, ὥστε ἂν εὑρίσκετο ἐδῶ ὅταν ἔλαβα τὰς παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου χαροποιὰς εἰδήσεις περὶ τοῦ Μολοχίτου, δὲν ἤθελε τώρα εὑρίσκεσθαι εἰς τὴν Χίον. Οὔτ' αὐτὸς οὔτ' ἐγώ, οὔτ' ὅστις ἔχει ἐλεύθερα φρονήματα θέλει ποτὲ ἐκλέξειν τὴν μὲ τοιαῦτα θηρία συμβίωσιν. Τοῦτο μ' ἔκαμε νὰ γράψω τὴν πρὸς τοὺς Χίους μακρὰν ἐπιστολήν· καὶ τρέμω ἀκόμη συλλογιζόμενος τὸ ἐνδεχόμενον, ἢ μᾶλλον πιθανώτατον, ὅτι ὁ Μολοχίτης οὐδ' αὐτὸν θέλει ἀφήσειν ἀνεπηρέαστον. Ἐξεύρεις, φίλε, ὁποίας φύσεως, καὶ πόσου κινδύνου διὰ τὸ γένος, εἶναι τὸ ἀῤῥώστημα τῆς κεφαλῆς τοῦ Μολοχίτου; Αὐτὸ ἔχει μεγάλην σχέσιν μὲ τὸ ἀῤῥώστημα τοῦ Πουτσολέντη. Ἐξ ἑνὸς μέρους δείχνει ζῆλον ὑπὲρ τῆς προκοπῆς τοῦ γένους, ἐπειδὴ καταλαμβάνει ἀδύνατον πλέον τὴν ἐμπόδισιν, καὶ ἐντρέπεται εἰς τόσην κίνησιν νὰ φαίνεται αὐτὸς ἀκίνητος· ἀπὸ τἄλλο μέρος θέλει ὁ Μολοχίτης νὰ φαίνεται καὶ σοφὸς πλέον ἀπ' ὅτι εἶναι, καὶ ἐπειδὴ γίνεται καταφανὴς ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ ἐπιστρέφοντας καθημέραν σοφωτέρους του ἡ ὀλιγότης τῆς σοφίας του, φυσικὰ τοὺς ἐπηρεάζει μὲ τρόπους παντοίους. *Τούτων οὕτως ἐχόντων*, ὡς λέγει ὁ αὐτοῦ σχολαστικός, εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις τοῦ γένους συμφέρουσι πλέον τῶν νομιζομένων σοφῶν, οἱ παντάπασιν ἀπαίδευτοι κυβερνῆται.

Χαίρω διὰ τὸ κατευόδιον τοῦ δυσγαργάλου· μ' ἔλεγες δι' αὐτὸν ἀρχήτερα ὅτι *ἐπέβη νηός*, φοβούμενος τὸ *ἐμβαρκαρίσθη*· ἀλλ' ἦτο τρόπος νὰ εἴπῃς *ἐμβῆκεν εἰς τὸ πλοῖον*, ἢ *καράβιον*, χωρὶς νὰ μακαρονίσῃς. Καλὴ εἶναι ἡ *Κοινὴ ὑπόληψις* διὰ τὸ opinion publique, τοῦ ὁποίου

κυριωτέρα μετάφρασις ἤθελεν εἶσθαι *Νόμος*, ἐπειδὴ εἰς ταύτην τὴν ἔννοιαν τὸ ἐμεταχειρίσθη ὁ Πίνδαρος ὅταν εἶπε, *Νόμος πάντων βασιλεύει* l'opinion est la reine du monde ὡς τὸ μεταφράζουσιν οὗτοι. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ νόμος ἐστηρίχθη πλέον εἰς τὴν σημασίαν, ὄχι τοῦ νομιζομένου ἢ ὑπολαμβανομένου, ἀλλὰ τοῦ γραπτοῦ δόγματος, τοῦ κολάζοντος τὰ πολιτικὰ ἁμαρτήματα, εἶναι πλέον ἀδύνατον νὰ προσαρμοσθῇ εἰς ἄλλην ἔννοιαν.

Εἶναι ἄλλη λέξις κομψὴ τοῦ φιλοσόφου φιλανθρώπου βασιλέως, Μάρκου Αὐρηλίου, ἡ *Κοινοοημοσύνη*. Ἀλλ' αὐτὴν ἴσως πρέπει νὰ τὴν φυλάξωμεν διὰ νὰ ἐκφράζωμεν τὸ Esprit public.

Δεινόν, ἀηδέστατον, καὶ ἐπιτριπτικώτατον (assomant) εἶναι ἡ περιαυτολογία. Ἄ! φίλε μου, τί μαρτύριον ἔπαθα δύ' ὁλοκλήρους ὥρας. Ὁμοιάζει τοὺς συμπολίτας του ὅσους ἐγνώρισα, πλὴν ὅμως (ὡς ἀπαιτεῖ τὸ δίκαιον νὰ ὁμολογήσω) τοῦ Μ. Ἐκεῖνος νὰ μὲ λέγῃ τὰ ἀνδραγαθήματά του, κ' ἐγὼ νὰ μὴν ἔχω νὰ τὸν ἀποκριθῶ ἄλλο παρὰ τὸ «ἐπλήρωσας τὸ χρέος σου». Ὑπομονή.

Ἐνδεχόμενον νὰ σ' ἐζήτησα τὴν Γραμματικὴν καὶ τὴν Φυσικήν· ἀλλὰ αἱ συμφοραί μου, ὡς σὲ εἶπα, μοῦ ἀμαύρωσαν τὴν μνήμην. Ὅπως ἂν ἦναι, πέρασέ τας εἰς τὸν λογαριασμόν μου, καὶ γράψε με τὴν τιμήν.

Ἴδα καὶ τὰ πάθη τοῦ δυστυχοῦς Z. Ἀπόρησα καὶ τὴν σιωπήν του πρὸς ἐμέ, ἐπειδὴ κατὰ τὸν λογαριασμόν του μ' ἔμεινε χρεώστης φρ. 737.76 περὶ τῶν ὁποίων οὐδὲ γρύ.

Ἀφοῦ σ' ἐμβῇ ἀπὸ τοὺς Αὐτοσχ. στοχ. τόση ποσότης, ὅση νὰ σκεπάσῃ τὴν δαπάνην τοῦ τύπου, τὰ λειπόμενα πέμπε πρὸς ἐμὲ καθόσον σ' ἐμβαίνουσι· διότι μέλλω

νὰ ἔλθω εἰς χρείαν ἀργυρίων τὸν ἐρχόμενον χειμῶνα. Μὲ λείπουν ὑπὲρ τὰ 1000 φρ. ἀπὸ τὸν περὶ τοῦ Γαλ. Στράβ. μισθόν, καὶ ὁ Θεὸς γινώσκει πότε μέλλουν νὰ μὲ δοθῶσι. Βάλλε ἄλλα 1000, ὅσα ἐζημιώθην καὶ μέλλω νὰ ζημιωθῶ, διὰ τὰ πληρωμένα καὶ τὰ ἀπειλούμενα νὰ πληρωθῶσι διὰ τὰς περιστάσεις ὑπὲρ τὸ σύνηθες δοσίματα, διὰ τὰς εἰς τροφὴν τῶν ξένων στρατιωτῶν δαπάνας (τετράκις ἐκ διαλειμμάτων ἔθρεψα Προυσιακοὺς στρατιώτας, καὶ τὴν τετάρτην φορὰν ἕνα εἴκοσιν ἡμέρας) καὶ διὰ τὴν ἀπειλουμένην ἀνάβασιν τῶν τιμῶν τῆς ζωοτροφίας, ἴσως κατὰ δυστυχίαν, καὶ σιτοδείαν τὸν ἐρχόμενον χειμῶνα. Οἱ σύμμαχοι ἡγεμόνες εἶναι καὶ φρονιμώτατοι καὶ φιλανθρωπότατοι, καθὼς τοὺς γνωρίζομεν· ὅθεν ἀπορῶ διὰ τί ἐσυγχώρησαν νὰ κολασθῶμεν ἡμεῖς διὰ τὰς κακίας τοῦ ἐξωσθέντος τυράννου, καὶ τόσον πλέον ὅσον τὰ γινόμενα εἶναι ἐναντία εἰς τὸν σκοπόν των. Ὁ σκοπός των εἶναι νὰ στηρίξωσι τὸν νόμιμον βασιλέα· καὶ τὰ γινόμενα δίδουν ἀφορμὴν εἰς τοὺς ταραχοποιοὺς νὰ στοχάζωνται τὸν δυστυχῆ βασιλέα ὡς αἴτιον τῶν τόσων κακῶν.

Ἡ αὐτὴ πρόνοια καὶ ὁ αὐτὸς φόβος τοῦ μέλλοντος μοῦ ἐμποδίζει τὴν προχώρησιν τοῦ τύπου τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ Στράβωνος· εἶναι ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τοῦ τόμου τυπωμένον. Οἱ Χῖοι λέγεις θέλουν 150 σώματα· ἔπρεπεν ὅμως νὰ ἐξεύρω ἂν τὰ θέλωσι στιχωμένα, καὶ ποῦ καὶ εἰς τίνα πρέπει νὰ τὰ στείλω.

Τὸν κύριον Ῥοδοκανάκην ἄσπασαι ἐκ μέρους μου· ἐρώτησέ τον ἂν θέλῃ νὰ κατευθύνω αὐτοῦ τοὺς ὁποίους μ' ἐζήτησε τόμους τῆς Γαλλ. μεταφρ. τῶν Βίων Πλουτάρχου, καὶ ἂν τοὺς θέλῃ στιχωμένους. Δὲν τοὺς ἀγόρασα ἀκόμη, ὅτι δὲν εἶχα ποῦ νὰ τοὺς στείλω.

Πέμπε εἰς τοὺς Κυδωνιάτας βιβλία ἀπὸ τὰ πεμπόμενα εἰς τοὺς Χίους, καὶ μή σε μέλει. Τὸν κατάλογον τὸν πεμφθέντα εἰς ἐμὲ ἀπὸ Θεόφιλον, τὸν ἐξηγεῖς λοιπόν, ὡς κατάλογον βιβλίων εὑρισκομένων εἰς τὴν βιβλιοθήκην των. Εἰπέ μέ το καθαρά, διότι δὲν εἶναι τόσον σαφὲς εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Θεοφίλου.

Ἀναγινώσκω μὲ μεγάλην μου ἀδημονίαν καὶ ὅσα μὲ γράφεις περὶ τῆς μελετωμένης τοῦ Κ. αὐτομολίας εἰς τὸν Φ. Ἄλλα ἤλπιζα ἀπὸ τὸν ἄνδρα, καὶ ἄλλα βλέπω. Τί κακὸν εἶναι τοῦτο! Καὶ εἰς τί πλέον εἶναι χρήσιμος ἡ σοφία, ἐὰν δὲν ἦναι καλὴ νὰ μᾶς χειραγωγήσῃ εἰς τοιαύτας περιστάσεις; Συμβούλευσέ τον, διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ, νὰ ῥιζωθῇ ὅπου εὑρίσκεται, καὶ ἐνθύμησέ τον (ὄχι ὡς ἐξ ἐμοῦ) τὸ

Δὶς ἐξαμαρτεῖν ἐστιν οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ.

Δοῦλος! καὶ δοῦλος βλάχου! Ἐὰν ἔφθασεν εἰς τόσην ἀνάγκην, δὲν ἐξεύρει ὅτι ἐντιμώτερον εἶναι τὸ ν' ἀποθάνῃ τις τῆς πείνας, παρὰ νὰ γένῃ μισθωτὸς ἀνδρὸς ἰδιώτου. Μόνος ὁ ἀπὸ τὰς πόλεις μισθὸς εἶναι τίμιος εἰς τοὺς λογίους ἄνδρας.

Δὲν μὲ ἀφίνεις ἥσυχον· ἀλλὰ μ' ἀναγκάζεις, ὡς διορθωτὴς θέματος νὰ ἀπολογοῦμαι καὶ δι' ὅσα γράφω ὄχι μὲ ὅσην προσοχὴν ἔχουν οἱ θεματογράφοι. Τί παράδοξον ἂν εὑρίσκωνται, καὶ σολοικισμοί, ἢ τοὐλάχιστον συντάξεις ἀνακόλουθοι εἰς τὰ γραφόμενα ἀπρετοιμάστως. Διὰ τοῦτο ἔδωκα εἰς αὐτὰ τὴν ἐπιγραφὴν τῶν *Αὐτοσχεδίων*. Μ' ὅλον τοῦτο, εἰς τὰ ὁποῖα φέρεις παραδείγματα, οὔτε σύ, οὔτ' ἐγώ, δὲν ἐσολοικίσαμεν. Καὶ πρῶτον μὲν ἂς ἐξετάσωμεν τὸ ἰδικόν σου θέμα. «Ἐνδεχόμενον νὰ μὴ

» μ' ἐξέφυγαν, εἰμὴ ὅσας δὲν ἐξεύρω νὰ διαιρέσω»· ἡ σαφὴς σύνταξις εἶναι « ἐνδεχόμενον νὰ μὴ μ' ἐξέφυγαν, » εἰ μὴ ἐκεῖναι, ὅσας κτλ. » ἀλλ' αὐτὴ εἶναι πολυλόγος καὶ συρτὴ traînante, ὡς λέγουσιν οὗτοι· ἡ ἰδική σου εἶναι ἡ μόνη κομψὴ καὶ καλή, ἐπειδὴ ἡ ἔλλειψις δίδει τόνον εἰς τὴν φράσιν. Τοιαῦται φράσεις traînantes ἐπιπολάζουσι μάλιστα εἰς τὰς βαρβάρους γλώσσας, διὰ πλειοτέραν σου παρηγορίαν πλάττω τὴν Ἑλληνικὴν φράσιν ταύτην « Οὐκ εἰσὶ φίλοι, οὓς ἐγὼ μετὰ τῶν ἐχθίστων » μοι συνδιαιτωμένους ὁρῶ » *οὓς ἢ ὅσους* δὲν διαφέρει τίποτε, καὶ πρέπει νὰ συνταχθῇ μὲ τὸ ἀκόλουθον ῥῆμα.

Τὸ ἰδικόν μου πλησιάζει εἰς φράσιν σου, ἔχει ὅμως ἄλλον λόγον (καὶ τοῦτον Ἀττικὸν) Τίνα; τὸ νὰ βάλλεται τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως εἰς αἰτιατικήν, ἂν καὶ τὸ κατηγορούμενον ἦναι εἰς ὁριστικὴν ἔγκλισιν, ἐὰν εἶπα, « *Ταύτην μου τὴν κρίσιν* εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν *θέλει σοῦ βαρύνει* τὴν ψυχὴν » ἐμεταχειρίσθην τήν αὐτὴν τοῦ Ἀριστοφάνους (Ὄρν. 1269) σύνταξιν τὴν ἑξῆς:

> Δεινόν γε τὸν *κήρυκα*, τὸν παρὰ τοὺς βροτοὺς
> Οἰχόμενον, εἰ *μηδέποτε νοστήσει* πάλιν.

τοῦ ὁποίου ἡ κατάλληλος σύνταξις εἶναι, *Δεινὸν εἰ ὁ κήρυξ μὴ νοστήσει*, ὡς ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἰδική μου, ἂν ἔλεγα, *εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ κρίσις μου αὕτη δὲν θέλει σοῦ βαρύνει*. Τοιαῦται συντάξεις εἶναι πολλαὶ εἰς τοὺς Ἀττικοὺς ὄχι μόνον εἰς τὴν αἰτιατικήν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας πτώσεις· καὶ πολλάκις τὰς μιμοῦμαι, ὄχι διὰ κακόζηλον ἐπιτήδευσιν, ἢ καινοτομίας μανίαν, ἀλλὰ διότι, φίλε μου, ἡ ταλαίπωρός μας γλῶσσα εἶναι traînante et languissante, καὶ φέρει στίγματα τῆς δουλείας πολλά, τῶν ὁποίων ὁ ἀφανισμὸς χρειάζεται πολλῶν ἀνδρῶν συν-

δρομήν. Ἡσύχασε λοιπόν, καὶ μή σε τύπτῃ ἡ συνείδησις δι' ἁμαρτίαν τὴν ὁποίαν δὲν ἁμάρτησες, μηδ' ἐμὲ κατηγόρει ὡς σολοικιστήν.

Ἴδα καὶ τὴν εἰς τὸ ξηροπήγιον *ἐγκαθίδρυσιν* τοῦ Β μετὰ τοῦ Πλ. Μή με ὀνομάσῃς *Μάρτυρα κακῶν* ἂν σὲ λέγω, ὅτι δὲν θέλουν κατορθώσειν τίποτε. Κάμνω τέλος, φίλε μου, ὁ δυστυχὴς καὶ πανάθλιος. Ταύτην τὴν ὥραν μὲ ἀναγγέλλουσι πάλιν νέους στρατιώτας νὰ ξενίσω.

3 Ὀκτωβρίου.

Τὴν ἐπιστολὴν ἐπεριώρισα εἰς μόνην τὴν ἀπολογίαν, διὰ νὰ σὲ δώσω εὐκολίαν νὰ τὴν κοινωνήσῃς (ἂν τὸ κρίνῃς εὔλογον) εἰς τὸν ἀδελφόν σου.

Ἐδῶ κλεισμένον σ' ἐπιστρέφω τὸ προοίμιόν σου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπεθύμουν νὰ βάλῃς τὰς ὁποίας ἐπρόσγραψα διορθώσεις. *Λυμεὼν* εἶναι μὲ ε̄. Ὁ τίτλος μὲ φαίνεται σαφέστερος ὡς τὸν ἐσχεδίασα. Εἰς τὴν ἀρχήν, αἱ μαρτυρίαι *Προδρ. Ἑρμ. Λογ. Αἰσχιν.* κτλ. κάλλιον εἶναι νὰ βαλθῶσι κάτω, διότι διακόπτουσι πολὺ τὴν σειρὰν τοῦ λόγου, οὖσαι πολλαί. *Αἰσχίνης* εἶναι μὲ ῑ̄. Νόστιμον εἶναι ἂν ὁ πολλῆς αἰσχύνης ἄξιος ἐκδότης τὸ γράφει μὲ ῡ̄.

Χρεωστῶ εἰς πολλά σου πολλὰς ἀποκρίσεις· ἀλλ' εἶμαι ἀληθῶς ἄῤῥωστος.

Τὸν ἀδελφόν σου λέγω· ὅτι ὁ ἔννατος τόμος τῆς Βιβλιοθήκης εἶναι εἰς τὸν δρόμον, διότι οὕτως συμφέρει νὰ πιστεύσωσιν ὅτι τὰ προλεγόμενα τοῦ τόμου τούτου ἦσαν γραμμένα πρὸ τῆς κινηθείσης ταραχῆς ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους, καὶ οὕτως βεβαίωσέ το.

Εἶναι ἀληθῶς τελειωμένος, ἔλειπε μόνος ὁ Γεωγραφι-

κὸς Πίναξ· μὲ τὸν ἔφεραν καὶ αὐτὸν προχθές. Ὁ ἔννατος οὗτος τόμος εἶναι ὁ πρῶτος τῆς Γεωγραφίας τοῦ Στράβωνος, τὸν ὁποῖον ἔχω νὰ κάμω εἰς τρεῖς· ὁ τύπος τοῦ δευτέρου ἄρχισεν.

Ἂν δὲν σ' ἔστειλα ἀκόμη τὸ πρῶτον, εἶναι ὁ φόβος τῶν περιστάσεων. Φοβοῦμαι μὴ χαθῇ εἰς τὸν δρόμον. Εἰπέ με λοιπὸν πῶς ἔχω νὰ τὸν στείλω· πόσα νὰ στιχώσω, πόσα εἰς φύλλα, καὶ τὰ λοιπὰ ἀναγκαῖα.

Δύο μόνους στίχους, νὰ ζήσῃς! μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ταχυδρόμου, διὰ νὰ βεβαιωθῶ ὅτι ἔφθασε τὸ διορθωμένον προοίμιον.

207.

22 Δεκεμβρίου 1815.

Φίλε, ἀσπάζομαί σε παντοίκιον.

Εἶναι σήμερον ἡμέραι δέκα ἀποῦ σ' ἔστειλα διὰ τοῦ Allais καὶ ἐξῆς διὰ τοῦ Franck δύο Πάλας σημειωμένας AB N° 1 καὶ 2. καὶ περιεχούσας τὰκόλουθα :

AB N° 1.

100 σώματα ἕκτου τόμου Πλουτάρχου μὲ τὰς εἰκόνας.
2 σώμ. Βιογραφικοῦ Λεξικοῦ τόμ. 13 καὶ 14.
6 Βεκκαρίας στιχωμένους, μέγα χαρτίον.
14 » » μικρὸν χαρτίον.
18 Ἡλιοδώρους ραμμένους.

Παραγγελίαι τοῦ ἀδελφοῦ σου.

2	τόμος Roussier sur la musique . . .	12 :
1	» Blainville Histoire de la musique.	10 : 50
1	» Fenelon éducation des filles .	3 :
1	» Premièrcs connoissances . . .	2 : 50
1	» Gregory, legs à ses filles . .	4 : 20
1	» Cours des études.	6 :
		38 : 20

AB N' 2

100 τοῦ αὐτοῦ, τόμου τετάρτου μὲ τὰς εἰκόνας.

100 » » πέμπτου μὲ τὰς εἰκόνας

2 Βιογρ. Λεξικ. τόμ. 13 καὶ 14 [4 σώμ.] 48 :

20 Βεκκαρίας στιχωμένους μικρὸν χαρτίον [ὅλους 40].

15 Ἡλιοδώρους ραμμένους [ὅλους 33]. . .

48 Θεοφράστους εἰς φύλλα μὲ τὰς εἰκόνας.

3 Hippocratas ραμμένους . . . . . .

5 σώματα Στράβωνος εἰς 15 τόμους πρὸς φράγκα 30 . . . . . 450 :

Εὑρέθησαν τέλος πάντων παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα καὶ ὁ 1ος καὶ ὁ 2ος τόμος τοῦ Βιογραφικοῦ Λεξικοῦ· ἀλλ' εὑρέθησαν (δὲν ἐξεύρω κατ' εὐτυχίαν ἢ δυστυχίαν τοῦ προσμένοντος αὐτοὺς) εἰς μέγα χαρτίον, καὶ μὲ εἰκόνας τινὰς ἐνδόξων ἀνδρῶν (τὰς ὁποίας δὲν βάλλουσιν οἱ πωλοῦντες εἰς τὸ μικρὸν χαρτίον). Βλέπεις λοιπὸν ὅτι δὲν ἑταιρειάζουν οἱ δύο τόμοι οὗτοι

μὲ τοὺς ἀκολούθους των, καὶ ὡς λαμπρότεροι, καὶ ὡς στολισμένοι μὲ εἰκόνας. Μ' ὅλον τοῦτο, ἐπειδὴ ἡ εὕρεσις ἦτο παρ' ἐλπίδα, καὶ ἡ τιμὴ ἀκόμη παρ' ἐλπίδα (τὸ μέγα χαρτίον πληρόνεται τὸ διπλοῦν), τοὺς ἀγόρασα διὰ φρ. 14 :

φρ. 550 : 20

Ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασα, φίλε νὰ τοὺς βάλλω εἰς τὰς πεμφθείσας δύο πάλας. Ὅθεν ἔμειναν νὰ σὲ σταλθῶσι μετ' ὀλίγας ἡμέρας, μετὰ τῶν σωμάτων τοῦ Στράβωνος. Λέγω *μετ' ὀλίγας ἡμέρας* διὰ τὴν προξενηθεῖσαν ἀργοπορίαν ἐξ αἰτίας τῶν Μολοχιτῶν.

Ἀπορεῖς ὅτι σὲ λείπουσι Πλούταρχοι 4, 5, καὶ 6ου τόμου. Ἀλλ' ἐλησμόνησες ὅτι ἀπὸ τούτους ἔλαβες μόνον παρ' ἐμοῦ εἰς τὸν καιρόν, σὲ ἦλθαν ἔπειτα καὶ ἀπὸ Λειψίας (125 νομίζω ἀπὸ καθένα). Ἐκ τούτου προέρχεται ἡ ἀνισότης τῶν σωμάτων· καὶ τοῦτο σὲ λέγω, διὰ νὰ τὸ ἐξηγήσῃς πρὸς τὸν Z, μὴ νομίσῃ ὅτι στέλλων τοσαῦτα σώματα τὰ στέλλω ἀπὸ μᾶνιν καὶ μὲ σκοπὸν νὰ τὸν ξεφορτωθῶ. Εἰς τὸν λογαριασμόν του θέλεις περάσειν καὶ τὰ ἔξοδα τῶν δύο παλῶν.

Τοὺς Βεκκαρίας στιχωμένους (6 μέγα χαρτίον καὶ 34 μικρὸν) σὺ τοὺς ἐστίχωσες εἰς τὸν καιρόν, ἂν ἀφ' ἑαυτοῦ σου, ἔκαμες κακά, ἂν ἐκ συμβουλῆς μου, πάλιν κακά, ὅτι ἤκουσες κακὸν σύμβουλον. Ὅτι οἱ βιβλιοπῶλαι προτιμοῦν τοὺς εἰς φύλλα ἢ ῥαμμένους, ἐπειδὴ καὶ οἱ ἀγορασταὶ τοιούτους τοὺς προκρίνουν, διὰ νὰ τοὺς στιχόνωσι καθεὶς ὡς τὸν ἀρέσκει. Ὅθεν δὲν ἐκράτησα ἐξ αὐτῶν πλὴν δέκα ἢ δώδεκα, καὶ σὲ πέμπω τοὺς λοιποὺς αὐτοῦ, ὅπου εὐκολώτερον εὑρίσκονται ἀγορασταὶ νὰ σὲ πληρώσωσι καὶ τὸ στίχωμα.

Ἱπποκράτας σὲ πέμπω μόνους τρεῖς, ὅτι δὲν μὲ μένουσι πολλοί, καὶ πωλοῦνται ἐδῶ μὲ εὐκολίαν. Θεοφράστους θέλεις λάβειν 48· αὐτῶν ἡ πώλησις εἶναι ἀργοτέρα. Πρὸς τὸ ἔαρ, ἂν μ' ἀφήσῃ ἕως τότε ὁ δρεπανηφόρος θέλω σὲ πέμψειν ἴσως Ἱπποκράτην *ἑτέροι εἴδεος καὶ ἑτέρης καταστάσιος*, διὰ νὰ λαλήσω τὴν διάλεκτον τοῦ Ἱπποκράτους. Μὴν εἴπῃς περὶ τούτου εἰς τινὰ τίποτε. Συμφερώτερον μὲ ἦτο, ἂν εἶχα καιρόν, ν' ἀρχίσω νὰ ἑτοιμάσω νέαν ἔκδοσιν ὁλόκληρον τοῦ *Περὶ ἀέρων* κτλ.

Ἔρχομαι πάλιν εἰς τὸ Βιογραφικὸν Λεξικόν. Ὅταν λάβῃς τοὺς δύο τόμους, πρέπει νὰ τοὺς στιχώσῃς αὐτοῦ διὰ νὰ ἦναι ἰσομεγέθεις μὲ τοὺς ἀκολούθους, ἐπειδὴ διὰ τὸ νὰ ἦναι τὸ χαρτίον πλατύτερον καὶ μακρύτερον, πρέπει νὰ κόψῃ ὁ στιχωτὴς καὶ πλειότερον. Τὰς εἰκόνας σὲ εἶναι συγχωρημένον νὰ τὰς κρατήσῃς, ἂν θέλῃς, διότι ἀντ' εὐχαριστήσεως πιθανὸν ὅτι θέλουν δυσαρεστήσειν εἰς τὸν κτήτορα, ὡς μὴ ἔχοντα καὶ τῶν ἀκολούθων τόμων τὰς εἰκόνας.

Ἀπὸ τὰ ὁποῖα μὲ ζητεῖς βιβλία διὰ τοὺς Χίους εὕρηκα τὸν Ἱπποκράτην, τὸ Δωρικὸν Λεξικόν, τὸν Ὁμηρικὸν πίνακα, Τὰς Φοινίσσας Εὐριπίδου ἀπὸ τὸν Walckenaer. Λείπουσιν ἀκόμη τὸ Ἰωνικὸν Λεξικόν, ὁ θησαυρὸς ποιήσεως, καὶ ἡ Οἰκονομία Φοεσίου, ἥτις δὲν εἶναι (ὡς μὲ φαίνεται ὅτι νομίζεις) Ἱπποκράτης διαφόρου ἐκδόσεως, ἀλλὰ Λεξικὸν Ἱπποκράτους, τὸ ὁποῖον διὰ τί ὠνόμασεν ὁ Καλὸς Φοέσιος *Οἰκονομίαν*, οὐδ' ἐγὼ δὲν καταλαμβάνω. Εὕρηκα καὶ ἄλλα τινὰ βιβλία καλά, ἀλλὰ μὴν ἐξεύρων, ἂν ἔχῃς ἀκόμη εἰς χεῖρας ἀργύρια τῶν Χίων, ἀνέβαλα τὴν ἀγοράν. Εἰπέ με, ἂν ἔστειλες εἰς τοὺς Χίους Διοσκορίδην εἰς μέγα μῆκος, ἔκδοσιν Σαρακηνοῦ 1598.

Ἡρόδοτον σὲ λέγω πάλιν νὰ τὸν ζητήσῃς καὶ δεύτερον ἀπὸ τὸ Ἀμστελδάμ., τὴν ἔκδοσιν λέγω τοῦ Vesseling μὲ τὰς σημειώσεις Walckenaer. Ἐδῶ εὑρίσκεται, ἀλλ' εἰς τιμὴν βαρυτάτην. Εἰς πώλησιν δημόσιον πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐπληρώθη 175 φρ. Βιβλιοπῶλαι δύο μόνοι ἔχουσι δύο, ὁ εἷς ζητεῖ 180 φρ. ἀκαταίβατα· ὁ ἄλλος τὸν σημειόνει ἀναισχύντως εἰς τὸν τυπωμένον του κατάλογον φρ. 248 καταιβάζει ὅμως (λέγει) 10 τὰ $^0/_0$.

Ὡς τόσον ἀγόρασέ των τὴν εἰς τρεῖς μικροὺς τόμους ἔκδοσιν εἰς Λειψίαν 1803 τοῦ Schaefer. Πρέπει ὅμως ἀπαραιτήτως εἰς δημόσιον βιβλιοθήκην (ὡς τὴν καυχῶνται) νὰ εὑρίσκεται καὶ ἡ μεγάλη. Ἔρρωσο εὐδαιμονῶν!

208.

26 Δεκεμβρίου 1815.

Καὶ πάλιν χαῖρε!

Δὲν ἐνθυμοῦμαι, ἂν σ' εὐχήθην τὰς χρεωστουμένας εὐχὰς διὰ τὸν Πελοπίδαν. Ἔχε τας τώρα διπλᾶς! καὶ μὴ μετανοῇς περὶ τῆς ὀνοματοθεσίας. Ἡ σημείωσίς μου δὲν ἀποβλέπει τοὺς κατὰ σὲ γονεῖς· ἀλλὰ τοὺς μωροὺς πατέρας, οἱ ὁποῖοι κάμνουσι πάρεργον τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων, καὶ φορτόνουσι τὴν γῆν μὲ φορτία δυσβάστακτα.

Τοιοῦτον φορτίον ἐγενήθη εἰς ἐμὲ ὁ διὰ τὸν ὁποῖον φοβεῖσαι μὴ δυσαρεστηθῇ εἰς τὸ «ἐπλήρωσες τὸ χρέος σου.» Αὐτός, φίλε μου, εἶναι γεμισμένος ἄνεμον· ἀλλά, κατὰ

δυστυχίαν του, τὸ περιέχον δὲν εἶναι ἀσκός, ἱκανὸς νὰ τρυπηθῇ ἀπὸ κέντημα βελόνης ἢ καρφίου, καὶ νὰ κενώσῃ τὸν ἄνεμον. Εἶναι (σὲ βεβαιόνω) σφαῖρα χάλκινος. Ἐσπούδασα μὲ τρόπους παντοίους (δι' ὠφέλειάν του) νὰ τὸν φέρω εἰς αἴσθησιν τῆς δυστυχίας του· ἀλλὰ πληροφορημένος ὅτι πλύνω Αἰθίοπα, ἐπεριορίσθην εἰς τὸ νὰ παρακαλῶ τὸν Θεὸν νὰ τὸν ἐμπνεύσῃ ταχινὴν ἀποδημίαν.

Τοιοῦτος φοβοῦμαι μὴν ἦναι καὶ ὁ αὐτοῦ ἴ καὶ ὄχι οἴ. Τοιοῦτον ἓν ἄλλο παλληκάριον χάλκινον ἔχομεν ἐδῶ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον μακρὰν ν' ἀπέχῃ συμβουλεύω καθημέραν τὸν Σάμιον, ὅστις ἕως τώρα δὲν μ' ἔδωκε καμμίαν αἰτίαν νὰ μεμφθῶ τὴν διαγωγήν του.

Περὶ τοῦ ἄλλου νέου, πρὸς τὸν ὁποῖον μ' ἔστειλες τὴν ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του ἐπιστολήν, ἰδιαιτέραν γνῶσιν καὶ πληροφορίαν τῶν ἠθῶν του δὲν ἔχω. Ἐξ ὅσων ὅμως δύναμαι νὰ εἰκάσω ἀπὸ τὰς πρὸς ἐμέ του ἐπισκέψεις, καὶ ἀπὸ τὰς παρ' ἄλλων ἔξωθεν μαρτυρίας, πιστεύω ὅτι καταγίνεται προθύμως εἰς τὸ ἔργον του.

Τοῦ Πουτσολάντη τὸ *διαμηρίζω* ἦτον ἀκόμη ἄγνωστον εἰς ἐμέ. Ἂς προστεθῇ εἰς τὰ πολλὰ ἄλλα μαρτύριον καὶ τοῦτο τῆς κομψείας μὲ τὴν ὁποίαν ἐκφράζει τὰ νοήματα τῆς κεφαλῆς του.

Περὶ τοῦ Carton, ἦσο ἥσυχος, ἔγινε, καὶ διπλοῦν κατὰ δυστυχίαν μου, διότι τὸ ὁποῖον σ' ἔστειλα ἦτο τὸ πρῶτον carton τυπωμένον, πρὶν φθάσῃ ἡ ἀπόκρισίς σου. Ὅταν τὴν ἔλαβα, ἔκαμα δεύτερον κατὰ τὴν θέλησίν σου, μ' ὅλον ὅτι εἶχα δείξειν τὴν περίοδον, ὡς ἦτο κατ' ἀρχὰς γραμμένη, εἰς τὸν Β. διὰ τὸ ἀσφαλές, καὶ μ' ἐπληροφόρησεν ὅτι ἦτον ἀκίνδυνος. Ὑπομονή! τῶν Μολοχιτῶν ἡ θεοληψία μὲ προξενεῖ τὴν δαπάνην ταύτην, καὶ

τριῶν μηνῶν ἀργοπορίαν, καὶ τὸ ὀδυνηρότερον τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ νὰ βάλω une platitude εἰς τόπον ἐννοίας νευρώδους. Ἡ ἀργοπορία ἐγεννήθη ἐκ τούτου ὅτι ἡ τύπωσις τοῦ παρεμβλήματος μ' ἐκατάντησε νὰ συμπέσω μὲ τὰ μηνολόγια τοῦ νέου ἔτους, εἰς τὰ ὁποῖα καταγινόμενοι τώρα καὶ τυπογράφοι καὶ στιχωταί, ἀμελοῦσιν ὅλα τἄλλα. Ὅπως ἂν ἦναι, ἐλπίζω περὶ τὰ μέσα τοῦ Ἰανουαρίου, νὰ σὲ πέμψω ἑκατὸν ἢ διακόσια σώματα. Λέγε ὅμως πάντοτε τὸν ἀδελφόν σου, ὅτι εἶναι σταλμένα πρὸ τριῶν μηνῶν· ἀλλ' αἱ περιστάσεις τὰ ἐμπόδισαν εἰς χωρίον, ἢ κώμην τινὰ τῶν συνόρων.

Μὲ συμβουλεύεις νὰ στείλω καὶ πρὸς τὸν Γλυκὺν τῆς Βενετίας· γνώρισέ με λοιπὸν ὁλόκληρον τὸνομά του.

Τοῦ ἀδελφοῦ σου ἡ περὶ τοῦ μέτρου τῆς ἐπιστήμης τοῦ Κ. κρίσις εἶναι ἀναμφιβόλως ἐσφαλμένη· εἴθε νὰ μὴ σφάλῃ καὶ εἰς ὅ,τι λέγει περὶ τῆς διαγωγῆς του! Ἂν ὄχι ἄλλο, ἡ μετάβασις ἀπὸ τὴν Σμύρνην εἰς τὸ Βυζάντιον δίδει αἰτίαν νὰ τὸν κρίνῃ τις ὡς ἄνθρωπον, ὅστις ἀκόμη δὲν ἐγνώρισεν ἀνθρώπους. Ἄμποτε τὸ πάθημα τοῦτο νὰ τὸν γένῃ εἰς τὸ ἑξῆς μάθημα!

Οἱ Μολοχῖται εὐχαριστοῦνται λοιπὸν εἰς τὰ καλὰ γραμματικά, à la bonne heure. Ἄξιοι εἶναι τοῦ Εὐαγγελικοῦ μακαρισμοῦ « Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι! » Ἄλλο δὲν μένει, πλὴν νὰ καλέσωσι τὸν Δ, νὰ τοὺς *ἐξασκήσῃ* μὲ τοὺς ξηρούς του *ῥύακας*.

Τίς εἶναι ὁ διορθώσας τοὺς Αὐτοσχ. στοχ. Μόστρας (ὡς τὸν ὀνομάζεις); Καλὴν διόρθωσιν μοῦ ἔκαμεν ἂν ἔστρεψε τὴν αἰτιατικὴν εἰς ὀνομαστικήν! Ὅτι σφάλλω πολλάκις (καὶ τώρα πλέον παρὰ ποτὲ διὰ τὸ γῆρας) εἶναι ἀναμφίβολον· ἀλλ' ὅμως ἄλλην φορὰν παρακαλῶ σε

νὰ ζητῇς ἀμέσως ἀπ' ἐμὲ τὴν ἀπολογίαν ἢ τὴν ἐξομολογίαν τῶν σφαλμάτων μου. Εἶναι ἄλλα πολλὰ σφάλματα γλώσσης εἰς τοὺς Αὐτοσχ. στοχ. τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ διορθώσω ἐδῶθεν καὶ νὰ σὲ τὰ στείλω πρὸ τοῦ τύπου ἀλλ' εἶχα ὁ ταλαίπωρος καιρόν ;

Τὸ περὶ Μουσικῆς τοῦ Πλουτάρχου ζητῶ ἀκόμη, μ' ὀλίγην ὅμως ἐλπίδα νὰ τὸ εὕρω· καὶ σ' ἔγραψα νομίζω τὴν αἰτίαν τῆς δυσελπισίας. Αὐτὸ ἐτυπώθη εἰς πολλὰ ὀλίγα ἀντίτυπα πρὸ χρόνων 80, καὶ ἐμοιράσθη εἰς φίλους· τούτων ἀποθανόντων ἔγινε φυσικὰ ἐμπόρευμα, ἢ ὡς λέγουν οὗτοι il est entré dans le commerce, καὶ ἐσκορπίσθη εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ξένους ἄλλους τόπους πολλούς.

Ταύτην τὴν ὥραν μὲ γράφει ὁ Βιβλιοπώλης Barrois ὅτι εὗρηκε τὸν *Θησαυρὸν τῆς ποιήσεως τοῦ Μορέλλου*.

Τὰς ὁποίας ἔλαβα ἐπιστολάς σου μετὰ τὴν τελευταίαν μου εἶναι 23 Σεπτεμβρ. 23 καὶ 25 Ὀκτωβρ. καὶ 9 Δεκεμβρίου.

Εἰπὲ τὸν Ῥοδοκανάκην (μετὰ τοὺς ἀσπασμούς μου) ὅτι τὴν μετάφρασιν τῶν βίων Πλουτάρχου θέλω τὴν πέμψειν ὁμοῦ μὲ τοὺς Στράβωνας· ἂν μὲ παρήγγειλε πρὸς τούτοις ἄλλο τι, καὶ τὸ ἐλησμόνησα, σημείωσέ μέ το μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ταχυδρόμου.

Ἐπαρηγόρησε τὰς δυσπαρηγορήτους ἀνίας μου ὅ,τι μὲ λέγεις περὶ τοῦ Ὀργανισμοῦ τῆς Χίας σχολῆς. Θέλω φροντίσειν νὰ γράψω καὶ πρὸς τὸν Βάμβαν καὶ πρὸς τὸν Θεόφιλον, ὅταν λάβω καιρόν, καὶ πλειοτέραν δύναμιν.

Εἰπέ με καθαρὰ (ὅτι ἀκόμη δὲν τὸ ἐκατάλαβα), ὁ Δούκας - Ἀρχίλοχος εἶναι ὁ πρῶτος κινήσας τὴν περὶ τοῦ *Κατ' εἰκόνα ταραχήν* ;

Κάποια ἐλπὶς (μικρὰ ὅμως καὶ πολλὰ λεπτὴ) ἐγεννήθη

περὶ τῆς εὑρέσεως τοῦ Αἰγυπτιακοῦ συντάγματος περὶ Μουσικῆς.

Δύο ὑποψήφιοι ἐπροβάλθησαν εἰς τὸ Πανεπ. ὁ Βαλσαμάκης καὶ ὁ Γαζῆς. Ἐνίκησεν ὁ Βαλσαμάκης, κ' ἔγινε (μὲ τὴν εὐχήν σου) μέλος ἀλληλογραφικόν.

Εἰπέ με ἂν κρατῇς ἀκόμη ἀργύρια τῶν Χίων.

Εἰπέ με ἀκόμη, ἂν ἦναι ἀληθὲς ὅτι ὁ Παναγιώτατος ἡμῶν Πατριάρχης ὑπέβαλεν εἰς δασμὸν ἐτήσιον τοὺς Λευίτας, διωρισμένον εἰς τὴν παιδείαν τοῦ γένους, ἂν ἐσυνάχθη ὁ δασμός, καὶ πῶς οἰκονομήθη. Φυσικὰ τοῦ τοιούτου δασμοῦ ἀκολουθήματα εἶναι ἀποστολὴ νέων εἰς τὴν Εὐρώπην, παραγγελίαι βιβλίων εἰς βιβλιοθήκης συγκρότησιν κτλ. Ἔγινε τίποτ' ἀπ' αὐτά; Μέλλει νὰ γένῃ; Πότε θέλει γένην; Ἂν ἦτο τρόπος νὰ ἐρωτήσῃς καὶ τὸν Κούμαν νὰ σὲ πληροφορήσῃ διεξοδικώτερον περὶ τῶν συμβάντων πρὸ τῆς ἀποδημίας του. Ποίου εἴδους ἦσαν αἱ ταραχαί; τίνες οἱ πρῶτοι κινήσαντες καὶ πόσοι; τίνες οἱ ἀντιλέξαντες; καὶ τίνες οἱ ἀδιάφοροι *σεγιρτζίδες*; ἐπεθύμουν νὰ ἔχω λεπτομερεστέραν εἴδησιν περὶ τούτων. Ὑγίαινε. Δὸς εἰς τὸ πῦρ τὴν παροῦσαν ἐπιστολήν.

Ἐγνώρισα τὸν Capo-d'-Istria, καὶ μ' εὐχαρίστησίν μου πολλήν.

Ἀνάβαλε τὸν Ἡρόδοτον τοῦ Walkenaer, καὶ ἀγόρασε μόνον τὸν τοῦ Schaefer

---

209.

8 Ἰανουαρίου 1816.

Εὔχομαι καὶ σὲ καὶ τοὺς σοὺς τὸ νέον ἔτος εὐδαιμονέστατον! Καιρὸν δὲν ἔχω ν' ἀποκριθῶ εἰς τὴν ἐπιστο-

λήν σου τῆς 20 Δεκεμβρίου (1815). Σήμερον σὲ πέμπει ὁ Allais τὰ τρία πρῶτα φυλλάδια τῆς περὶ παίδων ἀγωγῆς ἐφημερίδος (Journal d'éducation) καὶ θέλει σὲ πέμπειν τὰ ἑξῆς καθόσον ἐκδίδονται, διότι τὸν εἶπα νὰ πληρώσῃ διὰ τὸ ἔτος ὁλόκληρον. Καὶ πρὶν μὲ γράψῃς εἶχα σκοπὸν νὰ πληρώσω δύο ἐτήσια, ἓν διὰ σέ, καὶ ἄλλο διὰ τοὺς Χίους. Τώρα ὅμως μὲ φαίνεται οἰκονομικώτερον, νὰ τὸ πέμπῃς αὐτόθεν μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν πρὸς τοὺς Χίους, καὶ μάλιστα διότι εἶναι ὀλίγον δύσκολον νὰ πέμπεται διὰ τῆς πόστας ἀπεδῶ ἕως εἰς τὸ Βυζάντιον. Περὶ δὲ τοῦ ὁποίου ζητεῖς νὰ σταλθῇ εἰς Πίζαν πρὸς τὸν Ἰ. Ἰ. σὲ παρακαλῶ καὶ σὲ τὸ ζητῶ ὡς χάριν, νὰ γράψῃς πρὸς τὸν Allais ἀμέσως νὰ τὸ στείλῃ αὐτός, χωρὶς νὰ ἀνακατώσῃ τὸνομά μου· et cela pour des raisons.

Ἂν καὶ δὲν ἔχω καιρὸν ν' ἀναπνεύσω ἀναγκάζομαι νὰ σὲ γράψω σήμερον τὴν ὀλιγόστιχον ταύτην διὰ τὴν ἑξῆς αἰτίαν· ὅταν λάβῃς, φίλε, τὴν ἐφημερίδα ταύτην, πρόσεχε μὴ κάμῃς κρότον αὐτοῦ, μηδὲ τὴν κοινωνήσῃς εἰς κανένα, ἑωσοῦ (ἂν εἰσαχθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ μέθοδος) νὰ στηρίξῃς τὴν φήμην τῆς εἰσαγωγῆς, ὡς ἔργον ἰδικόν σου καὶ τῶν Χίων. Τοῦτο σὲ λέγω διὰ τὸν Πουτσολάντην. Εἶναι ἀρκετὰ ἀναίσχυντος νὰ κάμῃ καὶ περὶ τούτου ὅτι ἐτόλμησε καὶ περὶ τῶν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην δώρων.

Τὴν ἐρχομένην ἑβδομάδα σὲ γράφω πλατύτερον.

Ὑγίαινε.

210.

10 Φεβρουαρίου 1816.

Φίλε Ἀλέξανδρε,

Τὴν 2 τοῦ παρόντος σ' ἐστράτευσεν ὁ Allais διὰ τοῦ ἐν Στρασβούργῳ Franck Πάλαν σημειωμένον AB N° 1 καὶ περιέχουσαν·

Μικρὸν χαρτίον

200 σώματα ῥαμμένα τοῦ α' τόμου τοῦ Στράβωνος.
3 δεμένα εἰς μόσχινον.
2 » εἰς προβάτινον.
1 ἡμίδετον.

206

Μέγα χαρτίον.

1 χρυσοδεμένον.
1 ῥαμμένον.
2 τόμ. πρῶτον καὶ δεύτερον Βιογρ. Λεξ. φρ. 14
3 » Politique des cabinets de l'Europe 13
2 » tabl. de l'Empire Ottoman . . . 11
1 Τὸ περὶ Μουσικῆς μέρος τῆς Αἰγυπ. περιηγ. 68
3 φυλλάδια, καὶ τὰ ἀκόλουθα καθόσον ἐκδίδονται, ὑπογραφὴν δι' ὅλον τὸ ἔτος . . 20
12 τόμους δεμένους Γαλλ. μεταφρ. Βίων Πλουτάρχου διὰ τὸν Σταμάτην Ῥοδοκαν. διὰ βιβλία πεμπόμενα πρὸς τοὺς Χίους 427:15

553:15

Τὰ 200 σώματα εἶναι νὰ πωληθῶσιν· ἐξ αὐτῶν ὅμως ἔχεις ν' ἀφαιρέσῃς τινὰ (7 ἢ 8 νομίζω) διωρισμένα διὰ τοὺς ὅσοι ἔλαβαν ἀπ' ἐμὲ δωρεὰν καὶ τοὺς προτέρους τόμους τῆς Ἑλλην. βιβλιοθήκης. Πρὸς Ῥώταν καὶ Ῥάλλην ἔπεμψα.

Ἀπὸ τὰ δεμένα εἰς μόσχινον τὰ δύο εἶναι διὰ τοὺς ἀδελφούς σου, καὶ τὸ τρίτον διὰ τὸν Στ. Ῥοδοκανάκην.

Τὰ δύο προβάτινα στεῖλε τὸν Κούμαν καὶ τὸν Θεόφιλον, καὶ τὸ ἡμίδετον πρὸς τὸν ἀδελφόν μου.

Τὸ χρυσόδετον μέγα χαρτίον εἶναι ἰδικόν σου· τὸ ῥαμμένον τοῦ αὐτοῦ μήκους στεῖλε (νὰ ζήσῃς) ἢ διὰ τοῦ αὐτόθι Ῥωσικοῦ πρέσβεως, ἢ δι' ἄλλου μέσου ἀσφαλοῦς, πρὸς τὸν Capo d' Istria.

Περὶ τῶν λοιπῶν τῆς Πάλας, τὰ μὲν 14 φρ. τὰ ἐπέρασες ἤδη εἰς λογαριασμόν μου, ὡς βλέπω εἰς τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 13 Ἰανσυαρίου· ὅθεν μένουσι φρ. 553: 15 ἔτι νὰ περάσῃς, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ μὲν 40 φρ. θέλεις λάβειν παρὰ τοῦ Ῥοδοκανάκη, τὰ δὲ λοιπὰ ἀπὸ τοὺς Χίους (τὰ φρ. 427:15) καὶ τοὺς ἄλλους ὅσοι σ' ἐζήτησαν τὰ βιβλία (φρ. 112).

Τὰ φυλλάδια εἶναι τὸ Journal d'education κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Λαγκάστρου. Δὲν εὑρέθη τρόπος νὰ σὲ πέμπεται διὰ τῆς πόστας· ὅθεν ἀναγκάσθην νὰ βάλω τὰ τρία πρῶτα *νούμερα* εἰς τὴν Πάλαν· τὸ τέταρτον δὲν ἐπρόφθασεν. Ἡ ἐτήσιος ὑπογραφὴ (abonnement) εἶναι 20 φρ. διὰ 12 φυλλάδια.

Ἡ τιμὴ τοῦ Στράβωνος εἶναι φρ. 11 $^{50}/_{100}$ καθ' ἕκαστον σῶμα καθαρά. Ἐὰν ὅμως κρίνῃς εὔλογον νὰ ἀφαιρέσῃς τὰ $^{50}/_{100}$, κύριος εἶσαι τῆς ἀφαιρέσεως. Ἐδῶ, φίλε μου, αὔξησαν αἱ τιμαὶ ὅλων τῶν πραγμάτων διὰ τοὺς

βαρεῖς φόρους ὅσους φέρομεν, διὰ νὰ πληρώσωμεν ὅσα μᾶς ἠνάγκασαν νὰ ὑποσχεθῶμεν οἱ πολεμήσαντες ἡμᾶς. Τὸ χαρτίον ἔγινεν ἀκριβώτερον· ὁ τυπογράφος μὲ φοβερίζει ν' αὐξήσῃ τὸν μισθὸν τοῦ τύπου διὰ τὸν δεύτερον τόμον τοῦ Στράβωνος· τοῦ ὁποίου ὅμως τὴν τιμὴν ἐγὼ βέβαια δὲν θέλω αὐξήσειν πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς.

Μ' ἐρωτᾷς περὶ τοῦ Γαλλ. Στρ. Ὁ ἀποθανὼν συνεργάτης μου Δουθείλης, ὀλίγους μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου, ἐνήργησε μόνος μονώτατος καὶ μᾶς ἀπεκατεστάθη τὸ πρὸ πολλῶν ἐτῶν διακοπὲν ἐτήσιον· ἀλλ' ἀπεκατεστάθη διὰ μόνα τέσσαρα ἔτη, τῶν ὁποίων δεύτερον εἶναι τοῦτο (1816). Τὸ πρῶτον ἔτος μᾶς ἐπληρώθη ὁλόκληρον· τὸ δὲ παρὸν (καὶ πιθανὸν ὅτι καὶ τὰ ἑξῆς) ἐκολοβώθη 5 τὰ 100 διὰ τοὺς ἐκ τῶν περιστάσεων ἐκτάκτους (extraordinaires) φόρους. Ἔξω τούτων ἐπλήρωσα καὶ θέλω πληρώσειν φόρους ἄλλους βαρεῖς δι' ἐμὲ καὶ τοὺς κατ' ἐμέ, χωρὶς νὰ λογαριάζω ὅσα ἐδαπάνησα εἰς τὸ νὰ ξενίσω πεντάκις στρατιώτας Προυσιακούς. Εἰς ὀλίγα λόγια, φίλε, ἐκατάντησα νὰ κάμνω τοιαύτας οἰκονομίας, ὁποίας δὲν συγχωρεῖ ἡ ἡλικία μου. Ὑπομονή! Ὅ,τι μὲ θλίβει πλέον εἶναι ἡ ἀδυναμία ν' αὐξάνω τὴν βιβλιοθήκην μου, καὶ ἐπομένως νὰ εὐκολύνω τὸ ἔργον μου. Καὶ πάλιν καὶ πολλάκις ὑπομονή!

Καὶ τάχα μόνα ταῦτα τὰ φάρμακα εἶναι; Ἄλλο τώρα νέον φαρμάκιον, ἢ μᾶλλον ὀδυνηρὰ πληγή, τῆς ὁποίας τὴν θεραπείαν ζητῶ, φίλε, ἀπὸ σέ. Περὶ τὴν 20 Σεπτεμβρίου 1814 ἔπεμψεν ὁ Allais πρὸς τὸν ἐν Ἀμστελδὰμ (δὲν ἐξεύρω πῶς νὰ τὸν ἐπονομάσω) Στέφανον Παλαιολόγον, Πάλαν σημειωμένην AZ Nº I περιέχουσαν 100 σώματα τοῦ τετάρτου καὶ ἄλλα 100 τοῦ πέμπτου τόμου

τοῦ Πλουτάρχου διὰ νὰ τὰ εὐοδώσῃ ἐκεῖθεν εἰς Ῥωσσίαν κατὰ διαταγὴν τῶν Ζωσιμάδων. Εἰς τὴν 8 Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους τὸν πέμπει ὁ αὐτὸς Allais δευτέραν Πάλαν AZ Nº 2 περιέχουσαν τὰ 100 σώματα τοῦ ἕκτου τόμου. Τὴν 14 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους μὲ γράφει ὁ Παλαιολόγος ὅτι ἔλαβε τὴν τελευταίαν ταύτην Nº 2, ἀλλ' ὄχι ἀκόμη τὴν πρώτην τὴν περιέχουσαν τὰ 200 σώματα. Ἔκαμεν ὁ Allais τὰ συνήθη κινήματα, καὶ οἱ Κομισσιωνάριοι ἀπεκρίθησαν ὅτι θέλουν γράψῃ εἰς Βρυξέλλαν νὰ κινηθῇ ἡ πάλα πρὸς Ἀμστελδάμ, καὶ ἀμερίμνησα πλέον περὶ τούτου. Πρῶτον παράξενον νὰ μὴ ζητήσῃ πλέον αὐτὸς τὴν πάλαν, διὰ ν' ἀκολουθήσῃ τὴν θέλησιν τῶν Ζωσιμάδων· δεύτερον παράξενον ὅτι οὐδ' οἱ Ζωσιμάδαι δὲν ζητοῦσι τοὺς λείποντας δ' καὶ ε' τόμον τοῦ Πλουτάρχου, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν τελευταίαν ἐδῶ κλεισμένην γραφὴν τοῦ Παλαιολόγου, δὲν ἔφθασαν ἀκόμη εἰς Ἀμστελδάμ. Ἤθελαν μείνειν αἰωνίως ἀκαταζήτητοι, ἐὰν δὲν μ' ἔδιδεν ἀφορμὴν νὰ ἐρωτήσω περὶ αὐτῆς ὁ θάνατος τοῦ Στ. Ἡσαΐου. Ἀποκρινόμενος εἰς τοὺς κληρονόμους του τὴν 22 Νοεμβρίου 1815 δὲν ἐξεύρω πῶς μ' ἐφάνη νὰ ἐρωτήσω καὶ τὸν Παλαιολόγον διὰ τί ἀμέλησε νὰ μὲ φανερώσῃ τὴν παραλαβὴν τῆς Πάλας Nº 2, καὶ βλέπεις τί μὲ ἀποκρίνεται ὁ γεννάδας. Μαρτύρομαι Θεόν, φίλε μου, ὀλίγον ἔλειψε νὰ μ' ἀποπλήξῃ ἡ ἐπιστολή του, καὶ μ' ἀρρώστησε τόσον, ὅσον νὰ περάσω πολλὰς νύκτας ἀΰπνους ὄχι μόνον διότι ἡ ζημία εἶναι παχυτάτη (ἂν χαθῶσι, καταργοῦσι καὶ ἄλλα 300 σώματα τοῦ πρὸ αὐτῶν α' β' καὶ γ' τόμου, καὶ ἄλλα 100 τοῦ ἀκολούθου ἕκτου), ἀλλ' ὅτι γίνεται καὶ εἰς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἐφέρθησαν

μὲ δύσνοιαν πρὸς ἐμέ, καὶ δὲν ἔχουσι βέβαια πλέον οὐδὲ τὴν παρ' ἐμοῦ εὔνοιαν.

Τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Παλαιολόγου σὲ πέμπω καὶ διὰ νὰ μ' ἐξηγήσῃς τί σημαίνει *νὰ ἄλλαξα γνώμην* (τόσην ἀπαιδευσίαν ἔχει ὁ ταλαίπωρος ὥστε νὰ μὴ καταλαμβάνῃ, ὅτι λαμβάνων τὸν ἕκτον τόμον, ἐκ πάσης ἀνάγκης ἔπρεπε νὰ ἔχῃ καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ), καὶ νὰ λάβῃς τὴν φροντίδα νὰ γράψῃς καὶ πρὸς αὐτὸν (ἐγὼ δὲν τὸν ἀπεκρίθην, φοβούμενος μὴ τὸν ὑβρίσω) καὶ πρὸς τὸν Cnaeps εἰς Bruxelles, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐπέμφθη ἡ πάλαι AZ N° 1 τὸν Σεπτέμβριον μῆνα 1814 ἀπὸ τοὺς ἐδῶ expediteurs Tesnier Abraham, καὶ τρίτον νὰ δώσῃ τὴν εἴδησιν πρὸς τὸν ἐδῶ Martin Puech, ἐὰν τὸ πρᾶγμα καταντήσῃ εἰς τὸ ἐμπορικὸν κριτήριον (Tribunal de commerce) νὰ τὸ οἰκονομήσῃ αὐτός, ἢ νὰ ὁδηγήσῃ τὸν Allais, ὅστις ἔγραψεν πρὸς τὸν Cnaeps, ἀλλὰ δὲν ἔλαβεν ἀκόμη ἀπόκρισιν. Μὴν εἴπῃς ἀκόμη τίποτε πρὸς τοὺς Z, ἕως νὰ ἴδωμεν τὸ τέλος. Ὦ! φίλε, πόσον μὲ θλίβει ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη ζάλη καὶ τρικυμία! Ὅλη μου ἡ ζωὴ σχεδὸν ἐστάθη κακόμοιρος· ἀλλ' ὅλα τὰ πλέον πικρὰ παρὰ τἄλλα μοῦ τὰ ἐφύλαξεν, ὡς φαίνεται, ἡ τύχη διὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας. Ὅταν συλλογισθῶ ἀπὸ πόσας ἀνίας ἔχει νὰ μ' ἐλευθερώσῃ ὁ θάνατος, μὲ κακοφαίνεται ὅτι ἡ αὐτοχειρία δὲν εἶναι συγχωρημένον εἰς τοὺς φρονίμους, ὡς τὸ ἐνόμιζαν οἱ Στωϊκοί.

Ἂς ἔλθωμεν εἰς τοὺς Κυδωνιάτας· ὅσα μένουσιν εἰς ἐμὲ ἀπὸ τὰ ἀργύριά των εἶναι φρ. 2024 : 45. Τόσα λοιπὸν εἰπέ τους ὅτι ἔλαβες ἀπ' ἐμέ. Καιρὸν οὐδὲ δύναμιν νὰ τοὺς γράψω δὲν ἔχω.

Ἂν τὰ δύο ταῦτα δὲν μ' ἔλειπαν, ὁ καιρὸς λέγω καὶ

ἡ δύναμις, ἤθελα βέβαια συνεργήσειν « καὶ χερσὶ καὶ ποσὶν » εἰς τὴν μελετωμένην ἀπὸ τὸν Βάμβαν καὶ Βαρδαλάχον φιλολογικὴν ἐγκυκλοπαιδείαν· ὄχι μόνον διὰ τὸ προσδοκώμενον ἀπ' αὐτὴν ἀνυπολόγιστον (incalculable) ὄφελος, ἀλλ' ἔτι καὶ διότι εἰς τὴν λάμψιν της ἤθελαν (μὴν ἀμφιβάλλῃς) ἀναλυθῆν « ὡς τήκεται κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρὸς » ὅλαι τῶν σχολαστικῶν μας αἱ κενοσπουδίαι. Ἀλλά, φίλε μου, τί νὰ κάμω ! Ἔχω τὸν Ἑλληνικὸν Στράβωνα, ἔχω τὸν Γαλλικόν· δίδω καὶ κάποιαν προσοχὴν εἰς τὴν ἔκδ. τοῦ Παυσανίου· κατατρώγομαι καὶ ἀπὸ παντοδαπὰς ἀνίας καὶ λύπας, χωρὶς νὰ βάλλω εἰς τὸν λογαριασμὸν τὴν καθημέραν, κατώραν, καὶ πᾶσαν στιγμὴν ἐλαττουμένην ἀπὸ τὸ γῆρας δύναμίν μου. Εἷς μόνος τρόπος ἦτο νὰ συνεργήσω μικρόν τι (πολλὰ μικρὸν) εἰς αὐτήν· τὸν ὁποῖον ὅμως δὲν συγχωρεῖ ἡ οἰκονομία τῆς δαπάνης. Ποῖος ; Ἀφοῦ τελειώσωσι τὸ ἔργον των νὰ τὸ στείλωσι μεταγραμμένον καθαρὰ νὰ τυπωθῇ ἐδῶ. Τότε ἀναθεωρῶν καὶ πρὸ τοῦ τύπου, καὶ μεταξὺ τοῦ τύπου δυνατὸν ἦτο νὰ προσθέσω, νὰ ἀφαιρέσω, εἰς ὀλίγα λόγια νὰ μίξω τὴν κρίσιν μου μὲ τὴν κρίσιν των. Ἐὰν τὸ γένος εἶχε πλειότερα φῶτα, δὲν ἤθελε βέβαια φοβηθῆν τὴν πλειοτέραν δαπάνην, οὐδὲ κρίνειν τὴν παιδείαν του μὲ λογισμοὺς καὶ κανόνας ἐμπορικούς.

Διὰ τὴν αὐτήν μου ἀδυναμίαν δὲν γράφω πρὸς τὸν ἀδελφόν σου, καὶ παρακάλεσέ τον θερμῶς, καὶ αὐτὸν καὶ ὅσους ἀμελῶ ν' ἀποκριθῶ, νὰ μὲ κρίνωσιν μὲ ἔλεον καὶ συγκατάβασιν.

Παρακάλεσε μάλιστα τὸν φίλον ἀδελφὸν νὰ μὴν ἀναφέρῃ πλέον τὄνομά μου εἰς τὸν Μ. Φοβοῦμαι μὴ ἡ πρὸς ἐμέ του ἀγάπη καὶ ὁ ὑπὲρ ἐμοῦ φόβος τὸν κινεῖ εἰς τὸ

τρόπον τινὰ νὰ μὲ οἰκειώσῃ, καὶ νὰ μὲ βάλῃ « ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν πτερύγων » τοῦ Μ. Καὶ μὲ ἦλθε παράξενος λογισμὸς τὴν περασμένην νύκτα, ὅτι καὶ ὁ Μ. τοῦτο ζητεῖ τὸ « Ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι ». Βλέπει ὅτι ἐπαίνεσά τινας τῆς τάξεώς του, ἄλλους δικαίως, καὶ ἄλλους κατ' οἰκονομίαν· περὶ αὐτοῦ δὲ οὐδεὶς λόγος ἀκόμη ζαχαρωμένος ἀπὸ τὸ στόμα μου, οὐδὲ δῶρόν τι ἀπὸ τὰς ἐκδόσεις μου. Βέβαια καὶ τὸ ἓν καὶ τὸ ἄλλο ἐχρεωστοῦντο, ἐὰν αὐτὸς ἐπλήρονε τὸ χρέος τοῦ ἐπαγγέλματός του. Ἀλλ' ἐνόσῳ εἶναι τοιοῦτος, καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ὁμοίους του τοὺς λογαριάζω « ἐν Καρὸς αἴσῃ ». Ὅθεν πάλιν σὲ παρακαλῶ νὰ προλάβῃς τὸν ἀδελφὸν νὰ μὴν ἀναφέρῃ εἰς κανένα πλέον τὸνομά μου παρόμοια ὡς νὰ ἤμην ἀποθαμένος. Ἐλπίζω νὰ εὕρω τρόπον ἄλλον νὰ τοὺς θεατρίζω, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ μὴ δύνανται νὰ εὕρωσιν μήτε τὸ *Κατ' εἰκόνα*, μήτε τὸ *Καθ' ὁμοίωσιν*.

Ἐλησμόνησα (καὶ τί δὲν λησμονῶ!) νὰ ὀνομάσω τὰς ἐπιστολάς σου τῆς 3 καὶ 13 Ἰανουαρίου. Ἰδοὺ ἓξ ἑβδομάδες ἀποῦ ἔλαβα τὴν πρώτην, καὶ ἀκόμη δὲν εὕρηκα τὸν καιρὸν ν' ἀναγνώσω τὰς περὶ τῆς Μουσικῆς Ἐγκυκλίους. Τὸ Αἰγυπτιακὸν περὶ αὐτῆς σύνταγμα σὲ πέμπεται μὲ τὴν παροῦσαν Πάλαν· ἡ μετάφρασις τοῦ Περὶ μουσικῆς τοῦ Πλουτάρχου δὲν εὑρέθη, οὐδ' ἐλπίζω τὴν εὕρεσίν του. Τὴν συναλλαγματικὴν φρ. 1000 τοῦ Dellessert στέλλω τὴν 15 τοῦ παρόντος (εἶναι σήμερον ἡ 13), διὰ νὰ λάβω τὰ ἀργύρια. Χρείαν αὐτῶν ἀκόμη κατεπείγουσαν δὲν εἶχα· ἔκαμες ὅμως καλὰ νὰ μὲ τὰ ἐμβάσῃς, ce qui abonde, ne nuit pas.

Τὰ περὶ τοῦ Κούμα μὲ κατεπλήγωσαν.

Τὰ περὶ τῆς προσκλήσεως τοῦ Δ. εἰς τὸ Β. ἐξεναν-

τίας μ' εὔφραναν. Γνωστὴ ἴσως σὲ εἶναι ἡ ἀπὸ τῶν πιθήκων τὰ ταχινὰ πηδήματα καὶ ἀναβάσματα γεννηθεῖσα παροιμία, Plus il monte, plus il montre son cul. Ἐλπίζω ὅτι ἡ εἰς τὸ Β. καθίδρυσις θέλει γενῇ ὁ τάφος του, ἔχοντος μάλιστα πλησίον τὸ ὀλέθριον δι' αὐτὸν γειτόνευμα τῆς Χίας σχολῆς. Εἴθε νὰ τὸν ἀκολουθοῦσε καὶ ὁ Κ. καὶ ἄλλοι τινὲς ὅμοιοί του διὰ νὰ φανῇ γρήγορα ὁ βρωμερὸς αὐτῶν πρωκτός, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὀλίγον διαφέρει τὸ στόμα των.

Στεῖλέ μ' ὀπίσω τὴν ἐπιστολήν τοῦ Θηβαίου Π. Καὶ μὴν ἀμελήσῃς, παρακαλῶ σε, νὰ γράψῃς πρὸς τὸν Martin περὶ τῆς ἐλεεινῆς Πάλας· ἴσως ἐσύμφερε νὰ γράψῃς δύο στίχους καὶ πρὸς τὸν Allais, μάλιστ' ἐπειδὴ ἐψευδολόγησα πρὸς αὐτὸν ὅτι μὲ κατατρώγεις μὲ τοὺς ἐλέγχους σου περὶ τῆς Πάλας. Τὸ περὶ αὐτῆς κίνημα ὅσον ἀργεῖ τόσον πλειοτέρας δυσκολίας ἀπαντᾷ. Πρὸς τοὺς Ζ. μὴν ἀναγγείλῃς ἀκόμη τίποτε. Ἀνάγγειλέ τους ὅμως τὸν Στράβωνα ἴσως λάβωσι τινὰ σώματα· εἰπέ τους ὅτι ἔχεις καὶ εἰς μέγα χαρτίον εἰς τιμὴν ὅμως διπλῆν.

Εἶναι σχεδὸν 15 ἡμέραι ἀποῦ ἀνεχώρησε διὰ τὴν Λόνδραν ὁ περιαυτολόγος· δὲν ἐμπορεῖς νὰ λογιάσῃς ἀπὸ πόσον ἄχθος μ' ἐλάφρυνε, εἰς αὐτὸν ἁρμόζει τὸ «Καλὴ μὲν ὄψις, ἐν δὲ δείλαιαι φρένες». Ὑγίαινε!

Καῦσε τὴν ἐπιστολήν.

211.

1 Μαρτίου 1816.

Ἀλέξανδρε φίλε ἀσπάζομαί σε,

Τὴν ἐδῶ κλεισμένην διὰ τὸν Κούμαν ἀνάγνωσε, καὶ στεῖλέ την, παρακαλῶ σε, συνοδευμένην μὲ λόγους ἰδικούς σου συστατικοὺς ὑπὲρ τοῦ γράφοντος νέου, Σμυρναίου τὴν πατρίδα. Τὸ θανατικὸν τοῦ ἅρπασε παρ' ἐλπίδα τοὺς γονεῖς καὶ συγγενεῖς, καὶ τὸν ἐρήμωσε πάσης βοηθείας. Ἐὰν διὰ παρακινήσεως τοῦ Κούμα, οἱ ἐπίτροποι τοῦ γυμνασίου, ἢ ἄλλοι τινὲς ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ κτηματικούς, ἀποφασίσωσι νὰ βοηθήσωσι τὸν νέον νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Γοττίγγαν νὰ τελειώσῃ τὰ μαθήματά του, καὶ αὐτὸν θέλουν ὠφελήσειν, καὶ τὴν ἀπ' αὐτὸν προσδοκωμένην ὠφέλειαν θέλουν προξενήσειν εἰς τὴν Σμύρνην, εἰσάγοντες ἐκεῖ τὴν Λατινικὴν καὶ Γαλλικὴν φιλολογίαν. Ὑγίαινε!

ΚΟΡΑΗΣ.

212.

11 Μαρτίου 1816.

Φίλε Ἀλέξανδρε,

Τὴν 28 Φεβρ. ἐπιστολήν σου ἔλαβα προχθὲς ἑσπέρας, περιέχουσαν τὸν λογαριασμόν μου καὶ τὰ λοιπά, περὶ

Ἔλαβα κ' ἐγὼ δύο τὰ πρῶτα φυλλάδια τοῦ Λ. Ε. δὲν ἐξεύρω πόθεν, ἐπειδὴ δὲν λέγεις περὶ τούτου τίποτε.

Ὅθεν ὅμως καὶ ἂν ἦλθαν, δὲν ἐπλήρωσα πλὴν ἑπτὰ σολδία, μ' ὅλον ὅτι ἦτο σκεπασμένα καὶ σφαλισμένα. Ἂν εὕρηκες λοιπὸν τὸν τρόπον νὰ τὰ πέμπῃς μὲ τόσον ὀλίγην δαπάνην, καλῶς, εἰ δὲ μή, φίλε, ἂς μὲ λείπωσι καὶ αὐτά, ὡς μὲ λείπουσιν ἄλλα πολλὰ ἀναγκαιότερα, διὰ τὰς περιστάσεις. Ἔξω τῶν ἀπροσδοκήτων δαπανῶν, ὅσας ἔκαμα, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ πολῖται, ὅταν ἦσαν ἐδῶ τὰ ξενικὰ στρατεύματα, ἐγεννήθησαν ἄλλαι τώρα ὄχι ἀπροσδόκητοι, ἀλλ' ὅμως ὀδυνηραί, ὥστε ἀναγκάζομαι πολλάκις νὰ κάμνω τοιαύτας οἰκονομίας, ὁποίας δὲν συγχωρεῖ ἡ ἡλικία, θέλων νὰ φυλάξω μικρόν τι, διὰ τὴν ἐνδεχομένην πρὸ τοῦ θανάτου μακρὰν κλινοπέτειαν καὶ ἀργίαν. Διότι ἐνόσῳ ἐργάζομαι, δὲν εἶναι φόβος νὰ μὲ λείψωσι τὰ ἀναγκαῖα. Ἔκαμνες καλὰ (ἀφ' ἑαυτοῦ σου ὅμως καὶ χωρὶς ἔμφασιν ἐπιτηδεύσεως) νὰ διηγηθῇς τὰ πάθη μου πρὸς τὸν Ζ. μήπως τοὺς κάμῃς νὰ ζητήσωσι τινὰς Στράβωνας καὶ Ξενοκράτας. Βλέπω καὶ καταλαμβάνω, ὅτι ὁ τὸν ὁποῖον λαμβάνουσι μικρὸν ἀριθμόν, προέρχεται πλέον ἀπὸ πάθος ὅτι τοὺς ἀφῆκα (ἂν καὶ αὐτοὶ μᾶλλον εἶναι οἱ ἀφήσαντες) παρὰ ἀπ' ἄλλο τι. Ἂς ἀφήσω τὰ τοῦ μικροῦ χαρτίου, τὰ ὁποῖα ὅσοι ἔλαβον δῶρα (καὶ εἶναι πολλοὶ) φυσικὰ ἀπ' αὐτοὺς προσμένουν τὴν ἐξακολούθησιν. Τὰ τοῦ μεγάλου χαρτίου, εἶναι πρᾶγμα πλέον δυσνόητον. Αὐτὰ βέβαια μεγάλα ὄντα τὰ ἐχάρισαν εἰς μεγάλους, οἱ ὁποῖοι μὴν ἔχοντες πλέον τὴν χορηγίαν αὐτῶν, θέλουν ἀναγκασθῆν νὰ κάμουν ἀνακόλουθον ἐξακολούθησιν, ἀγοράζοντες μικρά. Ἐγὼ δέ, ἐπειδὴ ἐτύπονα πάντοτε 70 σώματα (60 δι' αὐτοὺς καὶ 10

δι' ἐμὲ) εἰς μέγα χαρτίον, ἀναγκάσθην πάλιν νὰ τυπώσω τὸν αὐτὸν ἀριθμόν, τὸ μὲν δι' ἐλπίδα ὅτι θέλουν κἄν ζητήσειν τινά, τὸ δὲ καὶ δι' ἀνάγκην νὰ δώσω ἰσομεγέθη σώματα εἰς ὅσους ὀλίγους ἐχάρισα τὰ πρῶτα. Καὶ τώρα τὰ κρατῶ, καὶ δι' αὐτὰ ἐβιάσθην νὰ βάλω καὶ τὸν Στράβ. φρ. 13 διὰ τὸ κοινόν, ἐπειδὴ μόνα αὐτὰ ἀναβιβάζουν τὴν δαπάνην τοῦ τύπου σχεδὸν 400 φρ. πλέον τοῦ πρέποντος. Ἐμελέτησα νὰ στείλω τινὰ εἰς Λονδῖνον· ἀλλὰ φοβοῦμαι τοὺς Ἄγγλους βιβλιοπώλας· μοῦ ἔκαυσε τὴν καρδίαν ὁ ὑπεροπτικὸς αὐτῶν τρόπος.

Τώρα μόλις αἰσθάνομαι ὅτι ἡ ὑπόθεσις τοῦ Στράβωνος ἐκρίθη καὶ ἐτελειώθη παρὰ σοῦ, ἐπειδὴ βλέπω εἰς τὸν ὁποῖον μὲ στέλλεις κατάλογον βιβλίων 150 Στράβωνας πρὸς 9 : 50 φρ. 1425. Ἀγαθῇ τύχῃ! Ἐννοεῖς δηλαδὴ νὰ μὲ τὰ πληρώσωσι μετρητά, καὶ νὰ τὰ πωλήσωσιν αὐτοὶ διὰ λογαριασμόν των.

Πολὺ μ' ἐλύπησες περὶ τοῦ P. Ἄλλην ὑπόληψιν συνέλαβα περὶ αὐτοῦ ἀπὸ τὴν ὀλιγοχρόνιον ἐδῶ διατριβήν του. Νεότης χορηγημένη μὲ χρήματα εἰς τούτους τοὺς τόπους δυσκόλως κρατεῖται. Εἴθε νὰ εἶχα ἀρχήτερα τὴν περὶ αὐτοῦ εἴδησιν. Ἤθελα φερθῆν πρὸς αὐτὸν μὲ τρόπον ἄλλον, ὅστις ἂν δὲν τὸν διόρθωνεν, ἴσως ἤθελε τὸν ἐμποδίσειν νὰ διαστραφῇ περισσότερον.

Ἡ Bibliothèque Britannique ἔλαβε νέαν μορφὴν καὶ σχηματισμὸν ἄλλον πολυμαθέστερον, ὡς βλέπω εἰς τὰς ἐφημερίδας. Ὅθεν κάμνει καὶ νέαν ἀρχήν. Γνώμη μου εἶναι νὰ γράψῃς πρὸς τὸν Prevost εἰς Γενεύαν (ὅπου ἐκδίδοται) νὰ σὲ ὑπογράψῃ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς (εἶναι τρεῖς ἢ τέσσαρες μῆνες, νομίζω, ἀποῦ ἄρχισε), διὰ 3 σώματα, 1 διὰ τοὺς Χίους, 1 διὰ τοὺς Σμυρναίους καὶ τὸ τρίτον

διὰ τοὺς Κυδωνιάτας. Πῶς ἔχουν νὰ πέμπωνται δὲν ἐξεύρω· συμβουλεύσου πλέον μὲ τὸν Prevost, ἂν ἦναι τρόπος νὰ τὰ πέμπωσιν ἐκεῖθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν· ζήτησε καὶ τὴν συνήθη Remise, τὴν ὁποίαν κάμνουσιν εἰς τοὺς ὑπογραφομένους βιβλιοπώλας.

Φοβοῦμαι μὴ δὲν λάβω καιρὸν νὰ κλείσω εἰς τὴν παροῦσαν γραφὴν πρὸς τὸν Βάμβαν· ὅθεν μὴν ἀμελήσῃς νὰ τὸν σημειώσῃς πάραυτα, ὅτι ἀσχολεῖσαι εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν ὑπομνημάτων τῶν ὁποίων σ' ἐσημείωσα Ἀκαδημιῶν. Καὶ τοῦτο διὰ τοὺς μέλλοντας νὰ ὑπάγωσιν ἐκεῖ ἀλλογενεῖς, πρὸς τοὺς ὁποίους, ἐπειδὴ εἶναι ἀκόμη πολλὰ ὀλίγα τὰ παρόντα, ἀνάγκη εἶναι, διὰ τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος, νὰ ἀναγγέλλωνται καὶ τὰ μέλλοντα βιβλία. Ἐντρέπομαι ἐπαληθείας νὰ φαινώμεθα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των τόσον πτωχοί, δυνάμενοι νὰ ἤμεθα καὶ νὰ φαινώμεθα πλουσιώτεροι. Ἐκεῖ ἕως τώρα ἐνδεχόμενον νὰ ἴδε τὸν ὁποῖον μ' ἐμὲ ἐγνώρισεν ἐδῶ Ἄγγλον. Μετ' ὀλίγον θέλει ἰδεῖν καὶ τοῦ κλεινοῦ τυπογράφου Διδότου τὸν υἱὸν ὅστις ἐχάρισε τὰ 28 σώματα βιβλίων εἰς τὴν βιβλιοθήκην των. Ἂς τὰ κρατοῦν λοιπὸν ἕτοιμα τὰ βιβλία, νὰ τὰ δείξωσιν εἰς τὸν νέον, ὅστις μέλλει νὰ συγγράψῃ τὴν περιήγησίν του. Ἂς τὸν κάμωσιν ἔπειτα καὶ ὑποδοχὴν καὶ περιποίησιν τὴν πρέπουσαν. Ὁ νέος ἴσως ταύτην τὴν ὥραν ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ διορισθεὶς εἰς τὴν ὑψηλὴν Πόρταν Γαλατικὸς πρέσβυς.

Ὁ Βάμβας μὲ λέγει ὅτι δὲν ἔλαβες ἀκόμη τὰς ὁποίας, πρὶν ἀναχωρήσῃ ἀπεδῶ, σ' ἔστειλεν 100 ῥητορικάς.

Εἰπέ με λοιπὸν ἂν δὲν τὰς ἔλαβες ἀκόμη, νὰ ἐρευνήσωμεν.

Ὑγίαινε !

16 Μαΐου.

Π. ὅταν σὲ ζητῶσι στερεότυπα, γράφε ἀμέσως πρὸς ἐμέ.

215.

5 Ἰουλίου 1816.

Φίλε, ἀσπάζομαί σε παροίκιον.

Τὸ πιστεύω, ὅτι ἔκλαυσε πικρῶς· καὶ μαντεύω ὅτι σκοπὸν ἄλλον δὲν εἶχε τὸ πρὸς τοὺς Λογάδας γράμμα, πλὴν νὰ τοὺς κινήσῃ εἰς τὸ νὰ τὸν κρατήσωσι μὲ παρακλήσεις θερμάς, διὰ νὰ ἔχῃ πρόφασιν εὔλογον νὰ παραιτηθῇ τὴν ἀποδημίαν, τὴν ὁποίαν (μαντεύω καὶ τοῦτο) θέλει εὑρεῖν τρόπον ἄλλον κανένα ν' ἀποφύγῃ. Τὸ μελετώμενον ἐπάγγελμα δι' αὐτὸν εἶναι πόλεμος δεινός, πρὸς τὸν ὁποῖον δὲν ἔχει ὁ ταλαίπωρος ὅπλα ἱκανά, οὐδὲ καλῶς ἀκονημένα. Ἐκήρυξεν, ὡς συνειθίζουν οἱ θρασύδειλοι, ὅτι ἐκδύεται εἰς τὸν πόλεμον· καὶ τώρα ἀμηχανεῖ, καὶ βλέπει τὸν γύρον νὰ εὕρῃ κανένα νὰ τὸν βιάσῃ νὰ μείνῃ εἰρηνικός. Ἂν τὸ ἐπιτύχῃ, ἴσως ἀπατήσῃ τοὺς ἁπλουστέρους· ἀλλ' οἱ γνωρίζοντες αὐτὸν ἀπ' ὅσα ἔγραψε, θέλουσι λέγειν μὲ τὸν ὠργισμένον Ἀριστοφάνην (sauf votre respect).

Ἀλλ' οὐκ ἂν μαχέσαιτο· χέσαιτο γάρ, εἰ μαχαίσετο.

Μὴ μοῦ μεμφθῇς, φίλε, παρακαλῶ σε τὴν ἀριστοφανικὴν ταύτην μαρτυρίαν· πῶς ἦτο τρόπος νὰ τὴν ἐνθυμηθῶ, καὶ νὰ μὴ τὴν καταγράψω tale quale!

Περὶ τῶν λοιπῶν τῆς ἐπιστολῆς σου (19 Μαίου), μετ' ὀλίγας ἡμέρας θέλω σὲ γράψειν· τώρα περιορίζομαι εἰς τὸ νὰ σὲ εἴπω, ὅτι ἐπλήρωσα τὸν Allais δι' ὅσα σ' ἔστειλε βιβλία πρὸ μικροῦ . . . . . φρ. 293:80

εἰς τὴν αὐτὴν πάλαν νὰ βάλῃ τὸν ἔδωκα καὶ τὴν ὀγδόην παράδ. βιογρ. Λεξ. σώματα 4. 48 —

εἰς τὴν αὐτὴν 26 σώματα στερεότυπα (τῶν ὁποίων τὸ στίχωμα ἐπλήρωσεν ἐκεῖνος). . 32:50

εἰς τὴν αὐτὴν νὰ βάλῃ τὸν ἔδωκα καὶ ἱσπανινικὸν σύγγραμμα εἰς δύο τόμους διὰ τὴν βιβλιοθήκην τῶν Χίων, δῶρον τοῦ Humbold· καὶ πρὸς τούτοις ἔβαλε Journal d' éducation δύο σώματα ἀπὸ ἀριθμὸν 5 ἕως 8 . . 374:30

πρόσθες καὶ τὰ προπληρωθέντα εἰς τὸν Allais δι' ἄλλα βιβλία προσταλμένα 137:45

511:75

Ἐκτὸς τούτων προσμένω τὸν λογαριασμὸν ἀπὸ τὸν βιβλιοπώλην Barrois, ὅστις ἠγόρασεν εἰς τὴν δημόσιον πώλησιν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ πάλαι συνεργάτου μου Dutheil τὰ ὑπομνήματα τῆς Ἀκαδημίας τῆς φιλολογικῆς τόμους 50, καὶ τοῦ Πανεπιστημίου 23, καὶ τοῦ αὐτοῦ Πανεπιστημίου τὰ ἐπιγραφόμενα Notices et extraits des manuscrits δὲν ἐξεύρω ἀκόμη πόσοι τόμοι. Αὐτὰ εἶναι διὰ τοὺς Χίους, καὶ πέμπονται πρὸς τὸ τέλος τῆς ἑβδομάδος εἰς Μασσαλίαν. Ἡ τιμὴ τῶν ὁμοῦ μὲ ἄλλων τινῶν βιβλίων ζητηθέντων ἀπὸ τὸν Βάμβαν ὑπερβαίνει τὰ 1000 φρ. Ὅθεν ἔμβασέ με (ἂν ἦναι δυνατὸν μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ταχυδρόμου) 1000 φρ. ἐπειδὴ ἐγυμνώθην παντάπασιν ἀπὸ ἀργύριον. Ὑγίαινε!

216.

10 Ἰουλίου 1816.

Ἀσπάζομαί σε.

Ἔχω ἐπιστολάς σου τῆς 19 (πρὸς τὴν ὁποίαν ἀπεκρίθην ἐκ μέρους) καὶ 30 Μαΐου, 3,22 καὶ 26 Ἰουνίου. Ἔπρεπε, διὰ νὰ ἐλέγξω κἂν τὴν ματαιοπονίαν σου, νὰ μὴ σοῦ ἐπιστρέψω τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς μου ἀλλ' ὅμως λάβε το, καὶ ἐνθυμοῦ πάντοτε τὸ «Πολυτελὲς ἀνάλωμα ὁ χρόνος» τοῦ Θεοφράστου· Τοῦτο μ' ἐμποδίζει ν' ἀπολογηθῶ κατὰ πλάτος περὶ τοῦ συλλαβισμοῦ. Ἀρκεῖ νὰ σὲ εἴπω, ὅτι ὅσων λέγεις τὰ πλειότερα εἶναι δίκαια· ἀλλὰ καὶ τούτων πάλιν τὰ πλειότερα ἐπαραβλέφθησαν δι' ἀδυναμίαν γεροντικήν. Δόξαζε τὸν Θεόν, ὅτι δὲν εὑρίσκεις περισσότερα παροράματα. Μ' ὅλον τοῦτο, φίλε, ἂν συγχωρῆς νὰ σὲ εἴπω τὸ ἀληθέστερον, φοβοῦμαι μὴ καὶ ἡ περὶ τούτων φιλονεικία, ὁμοιάζῃ τὴν περὶ προφορᾶς τῆς γλώσσης φιλονεικίαν. Ἀλλὰ τί κάμνω! ἐλησμόνησα ὅτι «Πολυτελὲς ὁ χρόνος ἀνάλωμα».

Περὶ τοῦ νέου ἀντιπάλου καὶ κατηγόρου μας, ὅστις, βαθὺς αὐτός, δὲν ὑποφέρει τὴν ἐπιπολαιότητα τῶν ἄλλων, σὲ λέγω, ὅ,τι δὲν ἠθέλησα νὰ σὲ φανερώσω ἄλλοτε· τὸν ἐδέχθην καὶ τὸν ἐπεριποιήθην φιλοφρονέστατα διὰ τὴν παρὰ σοῦ σύστασιν· ἀλλὰ ποτὲ δὲν μ' ἔμπνευσε πίστιν ὁ ἄνθρωπος. Κατ' ἄλλα ἐνδέχεται νὰ ἦναι ἄμεμπτος· ἀλλ' ἡ πρὸς ἡμᾶς φιλία του μ' ἐφάνη (ἴσως λανθάνομαι) ὅτι μυρίζει ὀλίγον τὴν λεγομένην ἀπὸ τοὺς

προγόνους μας *Λυκοφιλίαν*. Ἐνδέχεται παρὰ τοῦτο νὰ ἔχῃ καὶ τὴν μανίαν νὰ φαίνεται Selbstdenker (αὐτόφρων). Ὅπως ἂν ἦναι, « Πολυτελὲς κτλ. ».

Διὰ τὸ παράγγελμα τοῦ Θεοφράστου, δὲν σὲ λέγω οὐδὲ περὶ τῆς σχολῆς τοῦ ἄρχοντος Ἀθ. ἄλλο πλὴν ὅτι πάντοτε καὶ παντοῦ ἔδειξε *στρυφνὸν καὶ πίκρον ἦθος*, ὡς πρέπει φυσικὰ νὰ ἦναι τὸ ἦθος τῶν δεσποτικῶν ψυχῶν.

Τὸν συγγραφέα τῆς Ἰδεολογίας ἔκρινες δικαίως· δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς **ἀποῦ** μ' ἔστειλε τὸν τελευταῖον τόμον, τὸν ὁποῖον ἀνέγνωσα μὲ ἴσην εὐαρέστησιν τῆς ἰδικῆς σου, καὶ ἐλυπήθην ἄκρως, ὅτι δὲν τὸν ἔμεινε πλέον δύναμις νὰ γράψῃ ὅσα ἔμελλεν ἀκόμη νὰ μᾶς διδάξῃ. Ἄρχισε νὰ τυφλόνεται ὁ ταλαίπωρος καὶ τὴν σωματικὴν ὄψιν.

Βλέπω πάλιν ὅτι μέλλει νὰ σὲ ταράξῃ τὸ **ἀποῦ**, ὡς ἐτάραξε καὶ ἄλλους. Ἀλλ' οἱ ἄλλοι εἶναι φιλαίτιοι (chicaneurs), καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ τοὺς ἀκούῃς. Λέγομεν ἀδιαφόρως **ἀφ' ὅτι** (Ἀττικῶς) καὶ **ἀπ' ὅ,τι** (Ἰωνικῶς). Εἶναι τοῦτο ἀληθὲς ἢ ὄχι; Διὰ τί λοιπὸν τὸ **ἀποῦ** ἢ **ἀπ' οὗ** (τοῦτο εὑρίσκεται εἰς τὸν Ἡρόδοτον) δὲν εἶναι τόσον καλὸν ὅσον εἶναι καὶ τὸ **ἀφοῦ**. Ἔπειτα δὲν τὸ ἔπλασα ἐγώ, ἀλλ' οἱ συγγραφεῖς τῆς 16ης καὶ 17ης ἑκατονταετηρίδος. Ἄλλο δὲν ἔκαμα πλὴν νὰ ἀνανεώσω τὸ ἀπαρχαιωμένον. Διὰ τί; διὰ νὰ ἐξορίσω τὸ χυδαῖον **ὁποῦ** ἀπὸ τὴν γλῶσσαν, ἂν ἦτο δυνατόν, ἀνακαλύπτων τὰ γενέθλια του. Μὴν ἀμφιβάλλῃς, ὅτι ἀπὸ τὸ ὀρθὸν *Πολὺς καιρὸς ἀποῦ*, ἐγενήθη πρῶτον τὸ *Πολὺς καιρὸς ὁποῦ*· ἔπειτα ἀπὸ τὸ στρεβλὸν τοῦτο ἄλλο στρεβλότερον, *Εἰς καιρὸν ὁποῦ* (ἀντὶ τοῦ *ὅταν*), καὶ τέλος ἐκατάντησε νὰ γένῃ καὶ ἄρθρον εἰς ὅλους τοὺς ἀριθμοὺς καὶ εἰς ὅλα τὰ

γένη, ὁ *ἄνθρωπος, ὁποῦ*, ἡ *γυναῖκα, ὁποῦ*, οἱ *ἄνθρωποι, ὁποῦ*, αἱ *γυναῖκες, ὁποῦ*· καὶ εἰς ὅλας τὰς πτώσεις, *τῶν ἀνθρώπων, τῶν γυναικῶν, τοὺς ἀνθρώπους, τὰς γυναῖκας, ὁποῦ*. Ποῖοι λοιπὸν μεταχειρίζονται μέσα ἰατρείας μαλακώτερα καὶ κανονικώτερα, οἱ ἱδρώνοντες νὰ τὸ θεραπεύσωσι μειρακιωδῶς μὲ τὴν διαστολὴν *ὅ,ποι*, ἢ ἐγώ, ὅστις ἐπενόησα τὴν ἀνάκλησιν *τοῦ ἀποῦ* (εἰς μόνον τὸ πρῶτον παράδειγμα *πολὺς καιρὸς ἀποῦ*) δι' ἐπιθυμίαν νὰ καθαρίσω τὴν γλῶσσαν ἀπ' ἕνα κἂν αἰσχρὸν χυδαϊσμόν. Εἶπα *εἰς μόνον τὸ πρῶτον παράδειγμα*· ἀλλὰ πιθανὸν ὅτι καὶ τὸ δεύτερον χρονικόν, *εἰς καιρὸν ὁποῦ* δὲν ἐγεννήθη ἀμέσως ἀπὸ τὴν κατάχρησιν τοῦ πρώτου· ἀλλ' ἦτον, *Εἰς καιρὸν ἐποῦ* (ἤγουν *καιρόν, ἐφ' οὗ καιροῦ*), καὶ οὕτως ἦτο βέβαια ὀρθόν. Τοῦτο τὸ *ἐποῦ*, ἂν ἐμεταχειριζόμην, ἤθελα δικαίως κατηγορηθῆν· ἀλλὰ σὲ ὁμολογῶ, ὅτι ἂν τὸ μεταχειρισθῇ τις ἄλλος (τὸ εἰς καιρὸν ἐποῦ), ἀποβλέπων εἰς τὸν σκοπόν του, θέλω τὸν ἀφήσειν ἥσυχον, καὶ μάλιστα, ἐπειδὴ μὴν ἔχοντες ἱκανὰ κοινῆς γλώσσης συγγράμματα (τὰ ἀρχαιότερα δὲν ἀναβαίνουσι περαιτέρω τῆς 13ης ἑκατονταετηρίδος) δὲν εἴμεθα βέβαιοι ἂν δὲν ἦτο καὶ τὸ *ἐποῦ*, ὁμοίως ὡς τὸ *ἀποῦ*, εἰς χρῆσιν. Αἱ γλῶσσαι δὲν φθείρονται αὐθημερόν· ἀλλὰ μεταβαίνουσι κατὰ μικρὸν ἀπὸ μίαν διαστροφὴν εἰς ἄλλην, ὡς καὶ τὰ ἤθη τῶν λαλούντων αὐτάς.

Τοῦ *ἦτον* τὸ ἐφελκυστικὸν δὲν εἶναι οὐδ' αὐτὸ πλάσμα τῆς κεφαλῆς μου. Εἶναι τῆς γλώσσης, καὶ πολλάκις ὅπου δὲν πρέπει, καὶ ἀληθῶς χυδαΐζει, ὡς τὸ *ἦτον τρελός*· ἄλλο δὲν ἔκαμα λοιπὸν παρὰ νὰ τὸ φυλάξω ὅπου ἂν δὲν πρέπῃ, ἔχει κἂν τὴν αὐτὴν δικαιολογίαν τοῦ ἐφελκυστικοῦ τῶν παλαιῶν, τοῦτο μόνον διαφέρον, ὅτι ἐκεῖνοι δὲν

τὸ ἐμεταχειρίζοντο εἰς τὸν παρατατικὸν τοῦ ὑπαρκτικοῦ ῥήματος. Ἀρκεῖ ὅμως (μὲ φαίνεται) ὅτι τὸ ἐμεταχειρίζοντο εἰς τοὺς ἄλλους παρατατικοὺς ὁμαλῶς, ὅλων (*ἔτυπτεν, ἐποίεεν*) πλὴν τῶν εἰς μι. Κανεὶς δὲν θέλει μὲ πείσειν, ὅτι τὸ *ἦτον ἀηδέστατον δὲν εἶναι* εὐφωνότερον τοῦ *ἦτο ἀηδέστατον*.

Θέλω γράψειν. Τὸ νόστιμον εἶναι, ὅτι οὐδὲ τοῦτο δὲν εἶναι ἰδικόν μου. Ἔφερα ἀρκετὰ παραδείγματα εἰς τοὺς Αὐτοσχ. στοχ. τῆς κοινῆς του χρήσεως κατὰ τὰς παρελθούσας ἑκατονταετηρίδας. Ἐὰν τὸ ἀνανέωσα, ἰδοὺ τίνα σκοπὸν ἐπρόβαλα. Ἡ φρικτοτέρα χυδαιότης τῆς γλώσσης μας εἶναι ἡ ἔλλειψις τοῦ ἀπαρεμφάτου. Ἀλλά, πλὴν τοῦ Δούκα καὶ τῶν κατ' αὐτόν, τίς εἶναι τόσον τολμηρός, ὥστε νὰ βιάσῃ τὸ ἔθνος νὰ τὸ δεχθῇ; καὶ ἂν εὑρίσκετό τις τοιοῦτος, εἶναι πιθανόν, ἢ ἐλπιστόν, ὅτι θέλει τὸν ἀκούσειν τὸ ἔθνος; Οἱ μικρὸν πρὸ ἡμῶν ζήσαντες (τοῦτο εἶναι ἀναμφίβολον) ἐφύλαξαν κἂν τὰ ἴχνη του εἰς τοὺς μέλλοντας *θέλω γράψειν*· ἡ πρόοδος τῆς χυδαιότητος ἐξάλειψε καὶ τὰ ἀμυδρὰ ταῦτα ἴχνη μὲ τὸ *θέλω γράψῃ*. Τὰ ἀνακάλεσα ἐγὼ μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ συνήθεια νὰ τὸ βλέπῃ εἰς τοὺς μέλλοντας, ἴσως κατ' ὀλίγον φέρει τὸ ἔθνος νὰ τὸ μεταχειρίζεται καὶ ἁπλῶς ἀλλοῦ, ὅπου ἡ χρῆσίς του εἶναι καὶ κομψὴ καὶ ἀναγκαία. Αἱ γλῶσσαι, καθὼς κατὰ μικρὸν διαστρέφονται οὕτω καὶ κατὰ μικρὸν διορθόνονται. Καὶ τρόπον ἄλλον διορθώσεως δὲν γνωρίζω παρὰ τὸν ἥπιον καὶ γλυκύν. Ζητοῦν οἱ φιλαίτιοι νὰ μὲ καταστήσωσι γελοῖον, παρασταίνοντές με ὡς κυριευμένον ἀπὸ τὴν ὄντως γελοίαν φαντασίαν νὰ γένω νομοθέτης τῆς γλώσσης, μ' ὅλον ὅτι καθὼς σὲ εἶπα καὶ ἄλλοτε, καὶ πάλιν σ' ἐξαναλέγω, δὲν

πιστεύω, νὰ ἦναι ἄλλος τις τόσον πληροφορημένος, ὅσον ἐγώ, ὅτι αἱ γλῶσσαι ἀποστρέφονται τὸν δεσποτισμόν.

Αἴ ! Αἴ ! εὔμορφα ἐφύλαξα τὸ παράγγελμα τοῦ Θεοφράστου. Ἀλλ' εἶναι σὺ ὁ αἴτιος, ὅστις ἀναγκάζεις ἑβδομηκονταετῆ σχεδὸν ταλαίπωρον γέροντα νὰ μωρολογῇ περὶ πραγμάτων ἀδήλων καὶ ἀνυποτάκτων εἰς θεωρίας.

Ναί, φίλε, *ἀνυποτάκτων*. Ὡς λέγουσι περὶ τοῦ Πλάτωνος, ὅτι εἰς τὸ γῆράς του ἄρχισε νὰ πιστεύῃ τὴν κίνησιν τῆς γῆς, καὶ ἄλλα τινά, τὰ ὁποῖα νεώτερος ἐγέλα, οὕτως, ὅσον γηράσκω, γίνομαι ἐγὼ Πυῤῥωνικὸς ἐξεναντίας περὶ πολλῶν, καὶ μάλιστα περὶ τῆς γλώσσης. Φοβοῦμαι ὅτι ἡ περὶ αὐτῆς ἔρευνα καὶ φροντὶς μὴν ἦναι ματαιοπονία, καὶ νομοθέται τῆς γλώσσης γίνωσιν ὅσοι οὔτ' ἐξέτασαν οὔτ' ἔμαθαν τίποτε περὶ αὐτῆς :

Ὁ Αἴαντας ὁ γίγαντας ἐλέφαντας ὁμοιάζει,
Καὶ τὸ πλατὺ σκουτάρι του μιὰν φάλαγγα σκεπάζει.

Οἱ γλυκύτατοι οὗτοι στίχοι παραβάλλονται εἰς τὴν σημείωσιν μὲ τὸν ἀηδέστατον τοῦτον τοῦ Ὁμήρου :

Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθεν, φέρων σάκος ἠΰτε πύργον.

Καὶ πάλιν :

Κι' ὁ Ὀδυσσέας 'ς τὰ σφοδρὰ στρατεύματά του στράφτει.

Καὶ ὁ στίχος οὗτος, παρόμοιος τοῦ, qui t' a tâté tes tetons, παραβάλλεται εἰς τὴν σημείωσιν μὲ τὸν βδελυκτὸν τοῦτον στίχον τοῦ ἀνοήτου Ὁμήρου :

Αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς ἦγε Κεφαλλῆνας μεγαθύμους.

Διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ ! Ἀλέξανδρε, μή με

γράφῃς πλέον περὶ τῶν τοιούτων. Εὐχαριστῶ σε διὰ τὴν πρὸς Σνεϊδέρον ἀποστολὴν τοῦ Στράβωνος. Δὸς τὸν Selbstdenker ἄλλο ἓν σῶμα, παρακαλῶν νὰ τὸ πέμψῃ πρὸς τὸν Wolf (ἐκδότην τοῦ Ὁμήρου) ἐκ μέρους μου. Εἶναι εἰς τὸ Βερολῖνον νομίζω τώρα· ἴσως δὲ εἰς τὴν Ἄλλαν.

Μὲ λέγεις, φίλε, νὰ ἀρκεσθῶ εἰς τὴν πρώτην περὶ δώρων πρόσκλησιν. Μὴ φοβῆσαι περὶ τούτου. Ἀρκετὰ ὑπερήφανος εἶμαι διὰ νὰ ἀποστρέφωμαι καὶ αὐτὴν τὴν ὑποψίαν τῆς ζητήσεως. Ὅταν ὅμως προέρχωνται ἀπ' αὐτοὺς ἑκουσίους, μὲ προξενοῦν τόσον πλειοτέραν εὐχαρίστησιν, ὅσον τὰ κρίνω συντείνοντα εἰς τὸ νὰ κινήσωσι τοὺς ἡμετέρους εἰς τὰ καλά. Διὰ τὴν κίνησιν ταύτην ἀγόρασα καὶ τὰ ὑπομνήματα τῆς Ἀκαδημίας, καὶ σ' ἐπαρεκάλεσα ν' ἀγοράσῃς καὶ τὰ τῶν λοιπῶν Ἀκαδημιῶν. Τό, « Πάντες ἄνθρωποι φύσει τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται » εἰς τοὺς νέους μάλιστα ἔχει τὴν δύναμίν του. Ὅταν μίαν φορὰν συναθροισθῶσιν ἐκεῖ βιβλία ἱκανά, μὴν ἀμφιβάλλῃς ὅτι ἡ ἐκεῖ νεολαία θέλουν τρέξειν ἄλλος εἰς ἄλλο, ὡς αἱ ὄρνιθες ὅταν σκορπίζῃς ἔμπροσθέν των τὴν κριθήν.

Ἐγέλασα (πῶς νομίζεις;) ὅτι σὲ ἠπάτησεν ἡ πανουργία μου. Τὸ περὶ τοῦ Πρ. ἦτο πλάσμα τῆς κεφαλῆς μου. Ἀπ' αὐτὸν δὲν ἐλπίζω τὸν ἀθλιέστατον τίποτε· « οὐ συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλήν ». Ἀλλ' ὅμως ἔκρινα εὔλογον νὰ σπείρω τοιαύτην ἀκοὴν πρὸς τοὺς ἐκεῖ, διὰ νὰ τὴν μάθῃ καὶ αὐτός, καὶ ἴσως ἐντραπῇ. Ὅθεν ἄφες τους νὰ τὸ πιστεύωσιν, ὡς ἀκουσθὲν ἐδῶ. Εἰς ἄλλα ἀσχολεῖται τοῦ ταλαιπώρου ἡ κεφαλή, καὶ δὲν τὸν συγχωρεῖ νὰ φροντίσῃ περὶ πατρίδος. Αὐτὸς τώρα πιθανὸν ὅτι ἐπιθυμεῖ καὶ ἐνεργεῖ νὰ λάβῃ τοῦ Μολοχίτου τὸν τόπον· ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖ χρήσιμος εἰς τὸ γένος του δὲν θέλει

φανῆν. « Ὁλαντζὰκ ὀγλάν, μποκουντὰν μπελὶ » λέγουν οἱ Σκύθαι. Λέγουσι καὶ οἱ Χῖοι, « ὅ,τι ἔχει εἰς τὰ πανία » (ἤγουν εἰς τὰ σπάργανα) ἔχει καὶ εἰς τὰ γένεια». Ἔχομεν ἄλλην σεμνοτέραν παροιμίαν, « ἡ καλὴ ἡμέρα, ἀφοῦ » ἐξημερώσῃ, φαίνεται ».

Εἰς τὰς περὶ Μουσικῆς καινοτομίας, ἂν καὶ νὰ τὰς κρίνω δὲν εἶμαι καλός, τοῦτο μόνον κατὰ τὸ παρὸν εὑρίσκω κακόν, ὅτι ἄρχισαν ἐκεῖθεν, ὅπου ἔπρεπε νὰ τελειώσωσιν. Ὁμοιάζουσι τὸν φθισικόν, ὅστις, κατὰ τὸν Πλούταρχον, ἐσυμβουλεύετο τὸν ἰατρόν του διὰ παρωνυχίδα τοῦ δακτύλου, κ' ἔλαβεν ἀπόκρισιν τὸ « Οὐκ ἔστι σοι » περὶ παρωνυχίας» Mon cher ami, il ne s'agit point d'un mal d'aventure. Δὲν εἶναι ἀκόμη καιρὸς περὶ τερετισμάτων· ἔπρεπε ν' ἀρχίσωσιν ἀπὸ τὴν μουσικὴν τῆς κεφαλῆς, καὶ αὐτὴ ἤθελ' ἐξανάγκης φέρειν καὶ τὴν μουσικὴν τῆς φωνῆς. Μ' ὅλον τοῦτο καὶ ταῦτα τὰ ἐξανάστροφα δὲν εἶναι ἀνωφελῆ· σημαίνουσι κἂν ὅτι αἱ κεφαλαὶ τοῦ ἔθνους ἐπίασαν νέον δρόμον· ἔχουσιν ἔτι καὶ τοῦτο τὸ καλὸν ὅτι ἔγιναν ἄκοντος τοῦ Μολοχίτου, καὶ ὡς λέγουν οὗτοι, à sa barbe. Βέβαια τοῦτο δὲν ἔπρεπε νὰ γένῃ, ἂν ἦτο καλὸς νὰ δείξῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἀληθῆ μέθοδον τῆς παιδείας· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι ἀνάξιος, οὐδὲ κρίνει ἴσως συμφέρον του νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ πόθεν ἔχουν ν' ἀρχίσωσι, καὶ ποῦ νὰ τελειώσωσιν, ἂς καταργῶνται κἂν ἀπ' ἄλλους τὰ σκωριασμένα καὶ τὰ ἄμουσα καὶ τὰ ἀμέθοδα. Περὶ τῆς κηρύξεως τί νὰ σὲ εἴπω ; μίαν φορὰν τότ' εὐθὺς ἐλθοῦσαν τὴν ἀνέγνωσα, καὶ ὄχι μέχρι τέλους· διότι, φίλε, πάλιν σὲ τὸ λέγω, ὀλίγας ὥρας ἔχω νὰ ζήσω ἀκόμη, καὶ δὲν θέλω νὰ τὰς δαπανῶ ματαίως· μόνος σὺ μὲ κάμνεις μακρομωρολόγον· καὶ φοβοῦμαι ὅτι μὲ μαγεύεις.

Ὅσον ἐνθυμοῦμαι ἀπὸ τὴν τότε ἀνάγνωσιν, τὸ ὕφος ἦτο κατὰ τὸ σύνηθες, ἤγουν μακαρόνια πολλὰ χωρὶς ἅλας καὶ βούτυρον. Καὶ μὴ τὸ παραξενιζώμεθα· ἡ τέχνη τοῦ γράφειν εἶναι τὸ τελευταῖον βῆμα τοῦ πολιτισμοῦ, οὐδὲ γεννᾶται κατὰ δυστυχίαν εἰς ὅλα τὰ πολιτισμένα ἔθνη ἀδιαφόρως. Πῶς εἶναι λοιπὸν δυνατὸν ἡμεῖς οἱ ἀρχάριοι τοῦ πολιτισμοῦ νὰ μεταβῶμεν πάραυτα ἀπὸ τὸ ὕφος τοῦ *Χρονογράφου* καὶ τῆς *Ἁμαρτωλῆς σωτηρίας*, ἢ καὶ τὸ χειρότερον τῶν δύο, τὸ ὕφος τῶν Ἀττικῶν σχολαστικῶν μας, εἰς τὸν ὀρθὸν χαρακτῆρα τῆς ἐκφράσεως τῶν ἐννοιῶν!

Μ' ἐρωτᾷς, πῶς ἐσυγχωρήθη ἡ ἔκδοσις. Μὲ κακοφαίνεται ὅτι δὲν δύναμαι νὰ σὲ πληροφορήσω περὶ τούτου.

Ἡ μελετωμένη παρὰ τῶν συμπατριωτῶν πρόσκλησις, ἂν γένῃ, θέλει μὲ λυπήσειν τόσον πλέον, ὅσον εἶναι ἄπειρα τὰ ἐμποδίζοντα νὰ τὴν δεχθῶ. Τὸν παρελθόντα Ἀπρίλιον ἄρχισα μὲ τὴν εὐχήν σου τὸ 69 ἔτος τῆς ἡλικίας μου. Ὁ Γαλλ. Στρ. πρὶν τελειωθῇ, πῶς εἶναι πρέπον νὰ τὸν λειποτακτήσω; ὁ Ἑλληνικὸς γίνεται καὶ αὐτὸς κάλλιον ἐδῶ παρὰ ἐκεῖ, ὡσαύτως καὶ εἴτι ἄλλο θέλω ἐπιχειρήσειν μετὰ ταῦτα. Χρειάζεται ἀκόμη δέκα ἐτῶν αὔξησιν ἡ βιβλιοθήκη των, διὰ νὰ εὑρίσκω ἐκεῖ ὅσα βοηθήματα ἔχω ἀπὸ τὰς δημοσίους, καὶ μερικὰς τῶν φίλων βιβλιοθήκας ἐδῶ, χωρὶς νὰ λέγω τοὺς βιβλιοπώλας, ἐκ τῶν ὁποίων ἀγοράζω τὰ χρησιμεύοντα ξένα βιβλία, ὅσα δὲν ἔχουν, ἢ δὲν ἔλαβαν ἀκόμη αἱ βιβλιοθῆκαι. Ἔπειτα ὁ τύπος! Ἢ νὰ γράφω ἐκεῖ, καὶ νὰ τυπόνω χιλίας λεύγας μακρὰν ἐκεῖθεν. Dieu m'en preserve! Τῆς κριτικῆς τὸ ἔργον εἶναι πολλάκις, ἢ μᾶλλον πλεονάκις τύχης δώρημα παρὰ λογισμοῦ γέννημα. Μὲ συμβαίνει σχεδὸν

καθημέραν νὰ ἐπινοῶ εἰς τὸ τρίτον δοκίμιον, τὴν ὁποίαν εἰς τὰ προλαβόντα μ' ἐφαίνετο ἀδύνατον νὰ κάμω διόρθωσιν τοῦ κειμένου. Αὐτὰ εἶναι γνωστὰ εἰς τοὺς ὅσοι δὲν ἐμπορεύονται τὰς ἐκδόσεις. Ἐλησμόνησα τὰ ἀντίγραφα, τὰ ὁποῖα ἂν ὀλίγον βοηθῶσι μὲ ὀρθὰς γραφάς, συντελοῦν ὅμως πολὺ καὶ μὲ αὐτὰς τὰς διεστραμμένας των νὰ σὲ χειραγωγήσωσι πολλάκις εἰς τὴν ὀρθήν. Ἕν μόνον παράδειγμα νὰ σὲ δώσω συντόμως. Εἰς τὸν δεύτερον τόμον τοῦ Στράβωνος (δὲν ἔχω καιρὸν νὰ ζητήσω τὴν σελίδα) εἶναι γραμμένον ΔΗΜΟΣΙΩΣ ΑΕΙ, τὸ ὁποῖον εἰς τὸν τόπον ὅπου εὑρίσκεται, ἔχει νόημα, ἂν ὄχι κάλλιστον, κἂν ἀνύποπτον. Ἀλλ' εἰς ἓν τῶν ἀντιγράφων εὑρίσκεται γραφὴ κακίστη, ἐπειδὴ συνταγμένη μὲ τὰ λοιπὰ τῆς περιόδου δὲν δίδει κανὲν νόημα· ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΑΕΙ. Ἀπὸ ταύτην ἐκατάλαβα ὀψὲ καὶ βραδέως πρὶν ὅμως ἀκόμη τυπωθῇ τὸ καθαρόν, ὅτι εἶναι μία μόνη λέξις ΔΗΜΟΣΙΩΝΑΙ les fermiers géneraux (pachter). Ὑγίαινε !

Καῦσε, νὰ ζήσῃς τὴν παροῦσαν.

217.

10 Ἰουλίου 1816.

Καὶ πάλιν ἀσπάζομαί σε.

Εἰς τὴν παροῦσαν γράφω χωριστὰ τὰ ἀνήκοντα εἰς ἐμπορίαν, διὰ νὰ καύσῃς τὴν ἄλλην. Ἔλαβα τὴν συναλλαγματικὴν 1100 φρ. τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν ἐξῆς σημείωσιν

τοῦ πραγματεύσαντος Μαρτίνου ἔφεραν φρ. 1086.13/100, καὶ τόσα ἐπέρασα εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ σου.

fr. 1100 la t^ta sur Etienne frères de Marseille au 27

à deduire,

fr. 5:50 perte à 1/2 pour 0/0
1:37 courtage à 1/8
13:87 1:50 timbre
5:50 notre commission à 1/2.

1086:13 net produit.

Εἰς δὲ τὸ χρέος τοῦ λογαριασμοῦ σου (διὰ νὰ τὰ λάβῃς ἀπὸ τοὺς Χίους) ἐπέρασα φρ. 1090:50, κατὰ τὴν ἐδῶ κλεισμένην σημείωσιν συνωδευμένην μὲ ἐπιστολὴν πρὸν τὸν Βάμβαν.

Ἂς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὰ ὁποῖα μέλλεις ν' ἀγοράσῃς ὑπομνήματα. Αἱ τιμαὶ δὲν εἶναι βαρεῖαι πολύ· τὸ κακὸν εἶναι ὅτι εἶναι κολοβὰ (τὰ τῆς Λειψίας Acta eruditorum). Ὅθεν γνώμη μου εἶναι νὰ ἀναβάλῃς τὴν ἀγορὰν αὐτῶν· καὶ οὕτως ἴσως ἀναγκάσῃς τὸν Weigel νὰ κάμῃ ἀκριβεστέραν ἔρευναν διὰ νὰ τὰ συμπληρώσῃ. Ἔπειτα ἐσύμφερε νομίζω νὰ τὰ ζητήσῃς καὶ ἀπ' ἄλλον δεύτερον βιβλιοπώλην, καὶ διὰ τὸ εὐκολώτερον τῆς εὑρέσεως, καὶ διὰ τὸ ἴσως μετριώτερον τῆς τιμῆς. Τοῦτο ἀρκεῖ νὰ ἐξεύρῃς, φίλε, ὅτι αἱ τοιαῦται συλλογαί, ἐπειδὴ εἶναι *τῶν ὧν οὐκ ἄνευ* διὰ τὰς ὀνομαζομένας ἢ κομπαζομένας Δημοσίους βιβλιοθήκας, ἀγοράζονται πολλάκις καὶ ἀτελεῖς μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς εὑρέσεως τῶν λοιπῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξ ἑνὸς μέρους εὑρίσκονται ἄλλα τέλεια πάμπολλα, καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου, ἡ Χία μας βιβλιοθήκη ἀπὸ τὸ νὰ ἦναι ἀληθῶς ἀξία τοῦ ὀνόματος ΔΗΜΟΣΙΟΣ ἀπέχει ἀκόμη

πολλοὺς παρασάγγας, ἂς ἀγοράζωμεν τὰ τέλεια. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐνδεχόμενον νὰ τύχῃ καὶ δημόσιος πώλησις καμμίας πλουσίας βιβλιοθήκης, ὅπου εὑρίσκονται ἐντελῆ τὰ Acta eruditorum καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ προσέχῃς καὶ σὺ αὐτοῦ, ὡς θέλω προσέχειν καὶ ἐγὼ ἐδῶ εἰς τὸ ἑξῆς.

Ἀντὶ τῶν Λειψιακῶν ὑπομνημάτων ἐμπορεῖς ὡς τόσον νὰ φροντίσῃς τὰ ὑπομνήματα τῆς Ταυρινῆς Ἀκαδημίας, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ζητήσῃς εἰς Ἰταλίαν Mémoires de l'Academie des Sciences de Turin, 1786-1811, τόμοι 14 ἕως σήμερον· ὁ κατάλογος ἐλησμόνησε νὰ βάλῃ τὴν τιμήν· πρέπει ὅμως νὰ ἦναι περίπου τὰ 100 φρ.

Τῆς αὐτῆς Ἀκαδημίας τοῦ Ταυρίνου (Turin) εἶναι καὶ ἄλλα ὑπομνήματα λατινιστὶ γραμμένα Miscellanea Philosophico-mathematica societatis Taurinensis 1759 εἰς 5 τόμους.

Memoires del'Academie de sciences et Belles-lettres de Bruxelles, seconde édition, 1780-88 εἰς τόμους 5, μετὰ τοὺς ὁποίους ἀρχίζει ὁ ἕκτος μὲ ἐπιγραφὴν Nouveaux mémoires etc. 1788.

Τῆς Γοττίγγης τὰ ὑπομνήματα ἐπιγράφονται: Commentarii Societatis regiæ Scientiarum 1751—54 τομ. 4
Τῆς αὐτῆς Novi Commentar. κτλ. 1769—77 » 8
» Commentationes κτλ. 1778—94 » 17
29

Εἰς αὐτὰ πρέπει νὰ προστεθῶσι, ὡς ἀνήκοντα εἰς τὴν συλλογὴν

Hollmanni Commentationes εἰς δύο τόμους . . 2
Michaelis Syntagma 1
Τοῦ αὐτοῦ Commentationes. 1
Τόμ. 33

Ὁ Κατάλογός μου (τόμ. 1 λέξ. Commentarii) σημαίνει διὰ τοὺς πρώτους 20 τόμους φρ. 300-350, διὰ τοὺς λοιποὺς σιωπᾷ· εἰς τὸν αὐτὸν κατάλογον βλέπω τόμους 30, εἰς ἄλλον εὑρίσκω 29.

Περὶ τοῦ, *Τί ὥρα εἶναι*, εἶπα τί εἰς τὸν Ἡλιόδωρον (σελ. 208). Τώρα προσθέτω ὅ,τι τότε δὲν ἐνθυμούμην· ὅτι εἶπε καὶ ὁ Ἀριστοφάνης (Εἰρην. 693) *Τὰ τί*; ἀντὶ τοῦ *Τὰ τίνα*; πληθυντικοῦ. Καὶ ἐπειδὴ οἱ Κωμικοὶ παραστένουσι πολλάκις τοῦ κοινοῦ λαοῦ τὴν γλῶσσαν, ἐνδεχόμενον οἱ Ἀθηναῖοι νὰ τὸ μεταχειρίζοντο εἰς τὴν κοινὴν ἀναστροφὴν ὡς μόριον ἀόριστον δεκτικὸν τῆς σημασίας παντὸς ἀριθμοῦ καὶ παντὸς γένους, ὡς τὸ che τῶν Ἰταλῶν· che ora è ? Λέγομεν ἀκόμη, *Τί γυναῖκες εἶναι ἐκεῖναι; Τί ἄνθρωπος*. Que voulez-vous que je fasse? il faut bien se resoudre à admettre quelques bêtises dans les langues.

Ὑπέγραψα διὰ δύο σώματα Λεξικοῦ Φυσικῆς ἱστορίας, τὸ ἓν διὰ τὸν ἀδελφόν σου, καὶ τὸ ἄλλο διὰ τὸν Κούμαν. Περὶ τούτου δὲν ἐξεύρω εἰς τί χρησιμεύει ἡ πρὸς τὸν Ἀμηρᾶν τῆς Μασσαλίας ἐπιστολή. Καθεμία παράδοσις (ὡς βλέπεις εἰς τὴν ἐδῶ κλεισμένην νέαν προκήρυξιν) τιμᾶται φρ. 21. Δὲν ἦτο συντομώτερον καὶ ἀκοπώτερον νὰ τὰ περῶ εἰς χρέος τοῦ λογαριασμοῦ σου, καὶ νὰ τὰ λαμβάνῃς σὺ ἀπὸ τοὺς Σμυρναίους; ὑπέγραψα καὶ τρίτον διὰ τοὺς Χίους, καὶ τέταρτον διὰ τοὺς Κυδωνιάτας, πέμπτον δι' ἐμέ, ἕκτον νὰ πωληθῇ διὰ λογαριασμόν μου πρὸς 10 φρ. τὸ σῶμα, ὡς λέγει ἡ προκήρυξις διὰ τοὺς μὴ ὑπογράψαντας. Τοῦτο σὲ λέγω διὰ νὰ ἐξεύρῃς, ἂν ἀποθάνω, πόθεν ἔχεις νὰ ζητῇς ἀμέσως τὰ 6 ταῦτα σώματα. Ἀπὸ τὸν βιβλιοπώλην Déterville, rue Hau-

tefeuille N° 8, ὡς γράφεται εἰς τὴν προκήρυξιν. Ἀνάγκη εἶναι νὰ σὲ φανερώσω καὶ τοῦτο· ἡ προκήρυξις λέγει φρ. 7, ἀλλὰ εἰς ἐμέ, γνωριζόμενον δι' ἄλλας αἰτίας εἰς αὐτὸν ὁ βιβλιοπώλης τὰ λογαριάζει 6. Ὅθεν τόσα πρέπει νὰ τὸν πληρόνῃς μετὰ θάνατόν μου, καὶ νὰ τὰ περᾷς 7 πρὸς τοὺς ὁποίους τὰ πέμπεις. Μόνον τὸ ἕκτον σῶμα, ἂν τὸ θέλῃς διὰ σέ, σὲ τὸ ἀφίνω μετὰ χαρᾶς πρὸς 6 φρ. Λάβε τούτων σημείωσιν, νὰ ζήσῃς, διὰ νὰ μὴ σὲ φέρῃ εἰς ἀμηχανίαν ἡ τελευτή μου.

Σημείωσε ἀκόμη, ὅτι πρέπει νὰ ζητῇς καὶ τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ Βιογραφικοῦ Λεξικοῦ ἀπὸ τὸν βιβλιοπώλην L. G. Michaud, Imprimeur libraire, rue des bons-enfans N° 34· ὡς εἶναι τυπωμένον εἰς αὐτὴν τοῦ Λεξικοῦ τὴν κεφαλίδα· ἡ τιμὴ εἶναι ὡς σὲ τὴν περῶ, τὰ σώματα 5, τὰ τέσσαρα διὰ σέ, καὶ τὸ πέμπτον δι' ἐμέ. Τὸ ἐξοφλητικὸν γράμμα μὲ τὸ πέμπει πάντοτε εἰς ὄνομά σου. Ὅθεν σὲ πέμπω τὸ τελευταῖον, πρὸς εἴδησίν σου. Δὲν εἶναι χρεία (πιστεύω) νὰ μὲ τὸ ἐπιστρέψῃς.

Σημείωσε τρίτον, ὅτι εἶμαι ὑπογραμμένος (δι' ἰδίαν μου χρῆσιν) καὶ εἰς τὸ Ἰατρικὸν Λεξικὸν Dictionnaire des Sciences médicales, τοῦ ὁποίου ἔχω τὸν 15ον τόμον ἀκόμη εἰς τὸ στοιχεῖον F. Ἀλλὰ περὶ τούτου ὑπέγραψεν ὁ Allais δι' ἐμὲ πρὸς φρ. 5.50 τὸν τόμον· ὅθεν ἀπ' αὐτὸν πρέπει νὰ ζητῇς τὴν ἐξακολούθησιν. Τέταρτον νὰ σημειώσῃς τὸν Στράβωνα. Εἰς ἑκάστου τόμου ἔκδοσιν καὶ παράδοσιν τὸ Κράτος χαρίζει εἰς καθένα μας 26 σώματα, τὸ ἓν εἰς μέγα καὶ λαμπρὸν χαρτίον, καὶ τὰ 25 εἰς κοινόν. Αὐτά, ἀποθανόντος μου, πρέπει νὰ τὰ ζητήσῃς (τῶν μελλόντων τόμων δηλαδὴ) ἀπὸ τὸ κράτος διὰ τοῦ Clavier ἢ τοῦ Thurot. Τὸ μέγα χαρτίον τὸ ἀφίνεις

εἰς τὸν Κλαυιέρον, ἀπὸ τὰ λοιπὰ εἶναι διὰ σὲ . . 1
Διὰ τὸν ἀδελφόν σου Πασχάλιον (ἂν ἐνθυμοῦμαι καλὰ τὸν ἔπεμψα τοὺς προλαβόντας) 1
Thurot 1
Destutt Tracy 1
Le médecin Swediaur 1
Ζωσιμᾶ 1
Σπανιολάκη. 1
7

Νὰ παραδώσῃς εἰς τοὺς συνεργάτας μου 5 ἢ ἓξ . 5
12

Τοῦτα τὰ παραδιδόμενα εἰς τοὺς συνεργάτας εἶναι μὲ ἄλλα 5 ἢ 6 τὰ ὁποῖα συνεισφέρουν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὰ ἴδιά των, διωρισμένα εἰς δῶρα κοινῶς προσφερόμενα ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἡμᾶς· ἐλησμόνησα καὶ ἓν σῶμα δι' ἐμὲ τὸν ἀποθαμένον, ἤγουν διὰ τὴν συνέχειαν τοῦ ὁποίου ἔχω κατ' οἶκον δι' ἰδίαν μου χρῆσιν γαλλικοῦ Στράβωνος 1
13

θέλουν σοῦ μείνειν λοιπὸν 11 ἢ 12 τόμοι ἀνεταιρείαστοι (dépareillés)· ἔχω εἰς οἶκον ἄλλους 6, ὁμοίως dépareillés (4 β' τόμου καὶ 2 γ'). Τοῦτο εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ θανάτου· c' est son métier de tout dépareiller. Ὅταν ἀποθνήσκωσιν οἱ λαβόντες τοὺς πρώτους, ἀφίνουσι τοὺς ἀκολούθους dépareillés. Πωλῶνται ὅμως καὶ αὐτοί, δι' ὀλίγην ὅμως τιμήν. Ὁ Allais ἀγόρασεν ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Dutheil (ὅθεν ἀγόρασα καὶ ἐγὼ τὰ Ἀκαδημιακὰ ὑπομνήματα διὰ τοὺς Χίους) 11 τόμους Στράβωνος τοιούτους διὰ 80 ἢ 90 φρ. Μὲ κακοφαίνεται ὅτι

δὲν εὑρέθη μεταξὺ εἷς πρῶτος τόμος, μὲ τὸν ὁποῖον ἐμποροῦσα, ἐκ τῶν ὁποίων ἔχω, νὰ συμπληρώσω ἓν σῶμα τέλειον νὰ τὸ πέμψω δῶρον εἰς τοὺς Χίους. Ἐντρέπομαι τὴν ἀπὸ μέρους μου ἔλλειψιν ταύτην· ἀλλὰ δὲν εἶμαι, φίλε, εἰς κατάστασιν κατὰ τὸ παρὸν ν' ἀγοράσω τρεῖς τόμους. Δὲν ἐμπορῶ νὰ σ' ἐξηγηθῶ ὅσα ἐζημιώθην ἀπὸ τὰς περιστάσεις. Ἂν ἤμην βέβαιος ὅτι μεταξὺ τῆς παντελοῦς ἀδυναμίας νὰ ἐργάζωμαι καὶ τοῦ θανάτου τὸ διάστημα θέλει εἶσθαι μικρόν, ἀρκετὰ πλούσιος ἤθελα λογίζεσθαι· ἀλλὰ διὰ τὸ ἄδηλον τοῦτο πρέπει νὰ φροντίζω καὶ τὴν ἀποφυγὴν τοῦ νοσοκομείου· ἔπειτα νὰ μὴ στερηθῇ παντάπασιν βοηθείας καὶ ὁ ἀδελφός μου, ἂν ἀποθάνω πρὸ αὐτοῦ. Ἐπιστρέφω εἰς τὸν Στράβωνα. Ταῦτα λοιπὸν τὰ ἀνεταιρείαστα πωλοῦνται μετὰ τῆς βιβλιοθήκης μου ἐδῶ· ἐὰν ὅμως ἡ βιβλιοθήκη μου λάβῃ ἄλλην διάθεσιν καὶ κατεύθυνσιν, παραγγέλλεις τὸν Clavier καὶ Thurot νὰ τὰ χωρίσωσι καὶ νὰ τὰ πωλήσωσιν εἰς τὸν Allais, ἢ ἄλλον τινὰ βιβλιοπώλην.

Τελευταῖον εἰς τὴν τάξιν, ἀλλὰ πρῶτον εἰς τὴν ἀξίαν, νὰ σημειώσῃς, εἶναι ἡ χαρισθεῖσα εἰς ἐμὲ ἀπὸ τὸ Κράτος λαμπρὰ καὶ περίφημος Περιγραφὴ τῆς Αἰγύπτου, περὶ τῆς ὁποίας σ' ἔγραψα καὶ ἄλλοτε. Αὕτη ἐδιακόπη διὰ τὰς περιστάσεις, ἀλλὰ μετάρχισε πάλιν νὰ τυπόνεται τὸ λεῖπον. Τὸ ὅλον τιμᾶται 3600 ἢ 4000 φρ. Ἔχω εἰς οἶκον ἐννέα τόμους κειμένου (texte) καὶ 8 χαλκογραφίας. Μόνα ταῦτα κρατοῦν σχεδὸν ὁλόκληρον μικρὸν ταμεῖον. Πρέπει λοιπὸν νὰ φροντίσῃς, ἀγαπητέ, νὰ λάβῃς καὶ τὴν τελευταίαν παράδοσιν (δὲν ἐξεύρω εἰς πόσους τόμους), ἂν δὲν φθάσω νὰ τὴν λάβω ἐγώ, καὶ νὰ τὴν οἰκονομήσῃς μετὰ τῆς ἄλλης μου βιβλιοθήκης, κατὰ τὴν διαθήκην μου.

Αἱ αὐταὶ περιστάσεις ἀργοστόλησαν καὶ τὸν Παυσανίαν. Ἀλλ' ὁ δεύτερος τόμος εἶναι σχεδὸν ὁ ἥμισυς τυπωμένος, καὶ δὲν θέλει ἀργήσειν νὰ λάβῃ τέλος. Μ' ὅλον τοῦτο, φίλε, δὲν μ' ἀρέσκει νὰ πωλεῖται ὁ τρίτος μὲ προθεσμίαν (à credit). Εἰς τὸ ἑξῆς λοιπόν, παρακαλῶ σε πρὸς μὲν τοὺς μὴ ἀγοράσαντας, νὰ μὴ τὸν δίδῃς πλὴν μὲ μετρητά, πρὸς τοὺς μὴ δὲ πληρώσαντας τὸν ἀγορασμένον πρῶτον, νὰ εἴπῃς ὅτι ἂν δὲν τὸν πληρώσωσι πάραυτα, στεροῦνται τὸ δικαίωμα τῆς ὑπογραφῆς, καὶ θέλουν πληρώσειν καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ἑξῆς πρὸς 12 (ἀντὶ 10) φρ. ὡς πωλεῖται δημοσίως. Ἐγὼ τὴν τιμὴν τῶν ὅλων ἐξεκένωσα (εἶναι τώρα μῆνες ἐννέα) ἀπὸ τὸν θησαυρόν μου, καὶ πληρόνω τὸν τόκον τοῦ ἐκκενωθέντος.

Τὸν Κοκκινάκην εἰπὲ ὅτι ἔλαβα τὸν Ταρτοῦφον καὶ τὴν ἐπιστολήν του, καὶ τὸν εὐχαριστῶ· θέλω τὸν ἀποκριθῆν ὅταν μὲ συγχωρήσῃ ἡ ἀδυναμία τῆς ἡλικίας μου.

Πρὸς τὸν Ψιμάρην ἔστειλα προχθὲς τὴν ἐπιστολήν σου μόνην. Ἀκόμη δὲν ἦλθε νὰ ζητήσῃ τὴν διαμαρτυρίαν.

Περὶ τοῦ Εὐαγγ. οὐδεὶς λόγος πλέον.

Ἀπὸ τὸν Σπανιολάκην ἔλαβα τὰ τοῦ χρεωκόπου Μολίνη, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μέρος σου εἶναι φρ. 74.35. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὴν ὅλην ποσότητα, δι' ἔξοδα εἰς συνηγόρους κτλ. σχεδὸν $^{10}/_{100}$, τὸ ἀνῆκον εἰς σὲ μέρος μένει φρ. 62.92· καὶ τόσα ἐπέρασα εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ σου. Ὑγίαινε!

Στεῖλε τὴν προκήρυξιν εἰς τὸν Βάμβαν.

218.

13 Ἰουλίου 1816.

Ἀσπάζομαί σε.

Προχθὲς ἔλαβα τὴν γραμμένην 6 μὲ τὴν τοῦ Βάμβα, καὶ χθὲς τὴν 7 Ἰουλίου. Θέλω φροντίσειν περὶ τῶν ζητουμένων. Ἀνάγκη εἶναι σήμερον νὰ σὲ γράψω περὶ τῶν Ἀκαδημιακῶν ὑπομνημάτων. Ἡ Histoire et Mémoires de l'Academie des Sciences de Paris πρέπει νὰ ἦναι 164 τόμοι καθ' ἕνα κατάλογον, ἢ 156 κατ' ἄλλον, τὴν σημειόνουν φράγκα 1200 ἕως 1300· ἀλλ' εἶναι δύσκολον νὰ εὑρεθῇ πλήρης. Διὰ τὴν δυσκολίαν ταύτην, ἂν ἡ τιμὴ τῶν 35 τόμων ἦτο 100 φρ. δὲν ἦτο ἀσύμφορον νὰ θυσιασθῶσι, διὰ νὰ ἔχωμεν εὐρυχωρίαν ν' ἀγοράζωμεν εἰς τὸ ἑξῆς ἄλλας τοιαύτας συλλογὰς ἀτελεῖς, ἕως νὰ συμπληρώσωμεν ἐξ αὐτῶν ἓν σῶμα ὁλόκληρον.

Ἡ Πετροπολῖτις συλλογὴ πρέπει νὰ ἦναι 65 ἢ 66 τόμοι. Ἡ αὐτὴ οἰκονομία ἐννοεῖται καὶ διὰ ταύτην 44 τόμοι (δηλαδὴ μέρος ἀτελὲς) ἐπωλήθησαν ἐδῶ 407 φρ. ἄλλο μέρος ἀτελὲς 56 τομ. φρ. 320 διὰ τὸ κάκιστόν του στίχωμα. Τρίτον μέρος ἀτελὲς 53 τόμοι φρ. 448. Πιθανὸν ὅτι ἂν εὑρεθῇ τέλειον, θέλει πληρωθῇ περίπου φρ. 800. Δὲν σὲ φαίνεται εὔλογον νὰ γράψῃς περὶ τούτου πρὸς τὸν Κόμητα C. D. I. εἰς Πετρούπολιν; ἐνδεχόμενον ἐκεῖ (ὡς εἰς τὴν πηγὴν) νὰ εὑρεθῇ ὁλόκληρος. Ναί, φίλε, τοῦτο μὲ φαίνεται τὸ ἁρμοδιώτερον.

Περὶ τῆς Σουκκικῆς καλὰ τὸ ἐσυλλογίσθης· ἀγόρασε λοιπὸν τὴν μετάφρασιν.

Περὶ τῆς συλλογῆς τῆς Γοττίγγης καὶ τοῦ Ταυρίνου

σὲ ἔγραψα. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν σ' ἔγραψα καὶ περὶ τῆς Βονονίας ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι De Bononiensi Scientiarum instituto atque Academia commentarii. Bononiae 1731-91 εἰς μέρη 7 διῃρημένα εἰς τόμους 10· τὸ σημειόνουσι φρ. 109.

Καλὸν εἶναι νὰ τοὺς προμηθεύσῃς καὶ τὸ Λεξικὸν τῆς Κρούσκας. Vocabolario degli Academici della Crusca ἔκδοσις Φλωρεντίας εἰς 5 τόμους πρώτου μήκους 1729, ἢ κἂν τὴν ἐπιτομὴν αὐτοῦ εἰς 5 τόμους δευτέρου μήκους τυπωμένου εἰς Βενετίαν, 1763.

Il faut battre le fer pendant qu'il est chaud λέγουσιν οὗτοι. Τώρα ὅταν οἱ Χῖοι ἐπληροφορήθησαν περὶ τῆς ἀνάγκης τῶν βιβλίων, εἶναι χρεία νὰ μὴ διακοπῇ πλέον ἡ παρὰ σοῦ καθεξῆς ἀποστολὴ βιβλίων. Ὅταν εὐκαιρήσω θέλω σοῦ καταγράψῃ καὶ ἄλλον κατάλογον περιέχοντα καὶ Γερμανικὰ τινὰ ἀξιόλογα.

Τώρα τοὺς πέμπεται καὶ τῆς Γερμανικῆς διδάσκαλος. Ἀπεφάσισεν ὁ υἱὸς τοῦ Ζωγράφου νὰ κινήσῃ. Ἀλλὰ χρειάζεται τὴν δαπάνην τοῦ δρόμου, καὶ ὀλίγας ἡμέρας ἔτι διὰ νὰ λάβῃ ἰδέαν (ὡς ἐσυμφωνήσαμεν) τῆς Λαγκαστριανῆς μεθόδου.

Δὲν ἐδυνήθην νὰ τὸν συμφωνήσω ὀλιγώτερα παρὰ 1000 φρ. δι' ἔξοδα δρόμου. 400 τὸν δίδω ἐδῶ, καὶ 600 πρέπει νὰ τὸν μετρήσῃς αὐτοῦ ὅταν ἔλθῃ πρὸς σέ. Διὰ Μασσαλίας δὲν ἠθέλησε, φοβούμενος τοὺς κινδύνους τῆς θαλάσσης. Ὑγίαινε!

Μὲ τὴν ἀπόκρισίν σου στεῖλέ με 1000 φρ. τὰ 400 διὰ τοὺς Χίους, καὶ τὰ 600 διὰ λογαριασμόν μου. Ἂν ἦναι συναλλαγματικὴ χρείαν ἔχουσα πραγματεύσεως, κάλλιον ἦτο (μὲ φαίνεται) νὰ τὴν πέμπῃς ἀμέσως πρὸς τὸν Μαρ-

τῖνον, ἢ ἄλλον τινά, νὰ τὴν πραγματεύηται, καὶ νὰ μὲ δίδῃ τὸ καθαρόν. Τοῦτο σὲ λέγω διὰ τὰς χασημερίας. Ἂν καὶ μικραί, συναθροιζόμεναι ὅμως μὲ ἄλλας πολλὰς ἀφεύκτους, μ' ἐμποδίζουσιν ἀπὸ τὴν ἀναγκαίαν προσοχὴν εἰς τὸ ἔργον μου. Γελῶ τῇ ἀληθείᾳ ὅταν ἀκούω τὸν Κούμαν νὰ κρίνῃ τί ἔπρεπε νὰ κάμω, ἢ νὰ μὴ κάμω. Δὲν ἔχω καιρὸν νὰ ἀναπνεύσω ὁ ταλαίπωρος· καὶ ὅ,τι ἐργάζομαι, ἂν καὶ πολλὰ μικρόν, στοχάζομαι μέγα εὐτύχημα, ὅτι δύναμαι νὰ τὸ κάμω. Μετὰ τὸ τέλος τῆς παρούσης (εἶναι ἔκτη ὥρα πρωϊνὴ) ἔχω δύο δοκίμια τοῦ Ἑλληνικοῦ Στράβωνος νὰ ἐρευνήσω καὶ νὰ διορθώσω, ὄχι μόνον τυπογραφικὰ σφάλματα, ἀλλὰ καὶ πολλὰ γραφικά, τῶν ὁποίων τινα δὲν εὐτύχησα ἀκόμη νὰ μαντεύσω· ἔπειτα ἄλλο δοκίμιον τοῦ Γαλλικοῦ Στράβωνος τοῦ 4 τόμου· τρίτον ἄλλα τινὰ ἀκατανόμαστα, τῶν ὁποίων ἴσως σὲ πέμψω τὰ προλεγόμενα, ἂν καὶ σὲ φοβῶμαι μὴ μ' ἀναγκάσῃς πάλιν νὰ σέβωμαι τοὺς σαλούς. Μ' ὅλον τοῦτο ἄλλαξα μέθοδον. Αὐτοὺς πρέπει νὰ τοὺς πολεμῇ τις ὡς νήπια.

Ὁ Schweighaeuser (ὦ Θεέ! ταχινὴν ὁλόκληρον πρέπει νὰ δαπανήσῃ τις διὰ νὰ τὸ γράψῃ) μὲ πέμπει δῶρον τὴν νέαν ἔκδοσιν τοῦ Ἡροδότου εἰς 6 τόμους. Μὴ βιασθῇς νὰ τὴν ἀγοράσῃς· ἴσως τὴν στείλῃ αὐτοπροαιρέτως διὰ τοὺς Χίους. Ἀγόρασέ την μετὰ δύο μῆνας.

Τὸ *Περί που* ἴσως εἶναι μακαρονικόν· μετασχηματιζόμενον εἰς ἐπίρρημα *Περίπου* γίνεται ἀληθῶς γρακικόν, ἔτι δὲ καὶ ἑλληνικὸν κατὰ τὸ καθὰ (καθ' ἅ) καὶ *διὸ ἢ διότι* (δι' ὅ, δι' ὅ,τι). Τὸ *ἀφ' οὗ* ἂν δὲν γραφθῇ ἀφοῦ, εἶναι ἀκόμη χειρότερον.

219.

8 Αὐγούστου 1816.

Ἀσπάζομαί σε.

Ἔχω ἐπιστολάς σου 6, 7, 15, καὶ 25 Ἰουλίου εἰς τὰς ὁποίας θέλω ἀποκριθῆν ὅταν λάβω καιρόν. Ἀπὸ τὴν ἐδῶ κλεισμένην τοῦ Σκυλίτζη καταλαμβάνεις διὰ τί σὲ γράφω σήμερον. Ὁ Allais δὲν ἐνθυμᾶται τί βαλότον ἦτο τὸ δυστυχέστατον τοῦτο βαλότον. Ἀπὸ τἄλλο μέρος, ὡς γράφω σήμερον πρὸς τὸν Σκυλίτζην, τὸ κονοσιμέντον ἔπρεπε φυσικὰ νὰ φέρῃ ὄνομα τοῦ μέλλοντος νὰ τὸ λάβῃ. Διὰ τί λοιπὸν ἐπιστρέφεται ὀπίσω ὡς ἀδέσποτον; Ἀνάθεμά με ἂν καταλαμβάνω τίποτε!

Τὸν Ἀμιότον τοῦ Κλαυερίου δὲν ἐστάθη τρόπος νὰ τὸν χωρίσω, διὰ νὰ λάβω τὰ ἠθικὰ μόνα· ὅθεν τὸν ἔλαβα, τὸν ἐστίχωσα καὶ τὸν ἐπαράδωκα εἰς τὸν Allais διὰ νὰ τὸν προσθέσῃ εἰς τὰ ἄλλα βιβλία τοῦ ἀδελφοῦ σου, τῶν ὁποίων, τὸν λογαριασμὸν δὲν μ' ἔφερεν ἀκόμη.

Μετὰ τοῦ Ἀμιότου ἔδωκα τὸν Allais εἰς χωριστὸν πακέτον τοὺς τρεῖς τόμους τοῦ Γαλλικοῦ Στράβωνος, μὲ ἐπιγραφὴν πρὸς τοὺς ἐν Βυζαντίῳ ἐπιτρόπους τῆς Χίας σχολῆς. Μὴ λησμονήσῃς παρακαλῶσε νὰ γράψῃς τὸν ἀδελφόν σου νὰ τοὺς παραδώσῃ εἰς τοὺς ἐπιτρόπους, δίδων καὶ εἰς τούτους τὴν εἴδησιν νὰ φροντίσωσι νὰ τοὺς λάβωσιν. Εἶναι δῶρον ἐμοῦ τοῦ πένητος, ὅστις ἠναγκάσθην νὰ τοὺς ἀγοράσω, ἐπειδὴ ἦτο τῶν ἀτόπων ἀτοπώ-

τατον (ἐπειδὴ τοὺς ἐζήτησεν ὁ Βάμβας) νὰ τοὺς ἀναφέρω περὶ τιμῆς. Ὑγίαινε!

Στεῖλέ μ' ὀπίσω τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Σκ.

220.

24 Αὐγούστου 1816.

Ἀσπάζομαί σε παροικιον.

Ἔχω τὰς ἐπιστολάς σου 6, 7, 15, 25 Ἰουλίου, καὶ 3 Αὐγούστου, εἰς τὰς ὁποίας θέλω ἀποκριθῆν ἐντὸς ὀλίγον πλατύτερον. Σήμερον ἀρκοῦμαι νὰ σὲ εἴπω ὅτι ἔλαβα εἰς τὸν καιρὸν τὰ 1100 φρ. καὶ πρὸ μικροῦ τὰ 1800· αἱ νέαι παραγγελίαι διὰ τὸν ἀδελφόν σου ἐνεργοῦνται· διὰ τὰς προσταλείσας ἐπλήρωσα

τὸν Allais . . . . . φρ.	172:10	
εἰς τὰς ὁποίας ἐπρόσθεσα καὶ τὸν Πλούταρχον Amiot ἔκδ. Clavier. τομ. 25 φρ. . . .	112	
στιχωτικὰ ἡμίδετα	25	137:
		309:10
πρόσθες φρ. 400 πληρωμένα πρὸς τὸν Γάλλον διδάσκαλον.		400:
	φρ.	709:10

Βλέπεις ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν Βάμβαν, ὅτι κινεῖ σήμερον πρὸς σέ, ὅταν ἔλθῃ αὐτοῦ θέλεις τὸν μετρήσειν ἀκόμη (εἰς συμπλήρωσιν τῶν συμφωνηθέντων 1000 διὰ τὸ ταξειδιόν του) φρ. 600· πέρασε καὶ ταῦτα καὶ τὰ δοθέντα ἀπ' ἐμὲ 400 εἰς λογαριασμὸν τῶν Χίων.

Ἐδῶ κλεισμένην σὲ πέμπω (διὰ νὰ πέμψῃς εἰς τοὺς Χίους) καὶ τὴν μετὰ τοῦ διδασκάλου συνθήκην. Αὐτὸς ἐκίνησε μὲ προθυμίαν ἐνθουσιαστικήν, διὰ νὰ ὠφελήσῃ τοὺς καλέσαντας. Ἀγαθῇ τύχῃ! Φρόντισε νὰ τὸν εὐοδώσῃς αὐτόθεν γρήγορα· ἀγόρασε καὶ δός τον ἓν σῶμα (δὲν βλάπτει καὶ δύο) τῆς σημειωμένης εἰς τὴν πρὸς τὸν Βάμβαν ἐπιστολὴν παλαιᾶς γεωγραφίας τοῦ Patrick.

Ὁ αὐτὸς διδάσκαλος θέλει σὲ φέρειν δύο σώματα τῆς πρώτης παραδόσεως (livraison) τοῦ ἐκδιδομένου εἰς Ἀγγλίαν Λεξικοῦ Ἐρρίκου Στεφάνου. Ὑπεγράφθην διὰ τρία σώματα· ἓν δι' ἐμέ, ἓν διὰ τοὺς Χίους, καὶ ἓν διὰ τοὺς Κυδωνιάτας. Ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ τοὺς Χίους μὲ ὑπεσχέθη ὁ ἐν Λονδίνῳ Ῥάλλης νὰ τὸ στείλῃ δῶρον, σὲ συμβουλεύω (ἂν ἀγαπᾷς) νὰ κρατήσῃς τὸ ἓν διὰ λόγου σου, καὶ νὰ πέμψῃς τὸ ἄλλο πρὸς τοὺς Κυδωνιάτας, βλέπεις ἀπὸ τὴν προκήρυξιν ὅτι πωλεῖται διὰ τοὺς ὑπογεγραμμένους στηρλίνας 1.6.6 κάθε τομίδιον μὲ ἦλθαν τὰ 3 μὲ τὰ ἔξοδά των φρ. 77.10. Τὰ δύο λοιπὸν φέρουσι. 51.40.

Περικλείω καὶ τὴν ἀποχὴν τοῦ Boissonade, διὰ νὰ ἐξεύρῃς πόθεν ἔχεις νὰ ζητῇς τὴν ἐξακολούθησιν, ὅταν ἀποπνεύσω.

Πρὸς τὸ τέλος τοῦ Σεπτεμβρίου φρόντισε νὰ μ' ἐμβάσῃς τὴν ποσότητα ταύτην.

Ὁ Ψ. οὔτ' ἐφάνη, οὔτε πιθανὸν ὅτι θέλει φανῇ.

Ὑγίαινε!

Μὴν ἀμελήσῃς νὰ ἀναγγείλῃς τὸν ἀδελφόν σου, νὰ παραδώσῃ τοὺς τρεῖς τόμους Γαλλικοῦ Στράβωνος εἰς τοὺς ἐπιτρόπους· σφράγισε τὴν πρὸς τὸν Βάμβαν.

221.

31 Αὐγούστου 1816.

Ἀσπάζομαί σε φίλε !

Μὲ βίαν σὲ γράφω, ἀναβάλλων καὶ πάλιν τὴν κατὰ λεπτὸν ἀπόκρισιν εἰς τὰς ἐπιστολάς σου· τὰς ὁποίας ὅτι ἔλαβα ἔμαθες ἀπὸ τὴν ὁποίαν σ' ἔγραψα τὴν 24 τοῦ παρόντος. Εἰς ταύτην σ' ἔλεγα ὅτι τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐκίνησε πρὸς σὲ ὁ τοῦ ζωγράφου. Σ' ἔπεμπα καὶ τὸ μετ' αὐτοῦ συμβατικόν, καὶ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Βάμβαν.

Τώρα δὲ σὲ λέγω τὸ ὁποῖον μ' ἀναγκάζει νὰ σὲ γράψω σήμερον. Εἶναι σχεδὸν ἡμέραι δεκαπέντε ἀποῦ ἔγραψεν ὁ Σάμιος πρὸς τὸν Βάμβαν παρακαλῶν αὐτὸν νὰ μεσιτεύσῃ εἰς τὴν μητέρα του νὰ προσθέσῃ ἀκόμη φρ. 100 εἰς τὸ ἐτήσιον. Εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιστολὴν τοῦ Σαμίου παρακαλεσθεὶς ἔγραψα κ' ἐγὼ δύο ἢ τρεῖς στίχους πρὸς τὸν Βάμβαν περὶ τῆς προσθήκης, μὲ ὑποστολὴν ὅμως καὶ ἀφίνων τὴν κρίσιν πρὸς τὸν Βάμβαν, περὶ τοῦ ὁποίου ἐμετανόησα. Κάμε μὲ λοιπὸν τὴν χάριν καὶ πρόφθασον ὀλιγόστιχον εἴδησιν πρὸς τὸν Βάμβαν, νὰ ἀναβάλῃ τὴν μεσιτείαν του, ἕως νὰ τὸν γράψω πλατύτερον. Ἡ τελευταία σου παραγγελία ἐνεργεῖται. ὁ Allais ἔστειλεν ἀσφαλῶς πρὸς τὸν Piati τῆς Φλωρεντίας τὰ παιδαγωγικά· εἰπὲ λοιπὸν τοὺς φίλους σου νὰ τὰ ζητήσωσιν ἀπὸ τὸν Piati, ἂν δὲν τοὺς τὰ ἔστειλεν ἀκόμη.

Περὶ τοῦ ἐκδιδομένου θησαυροῦ τοῦ Στεφάνου εἰς Λονδῖνον ἔκαμα λάθος, ὄχι εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦ Γαλλικοῦ

νομίσματος, ἀλλ' εἰς τὴν ποσότητα τοῦ Ἀγγλικοῦ. Πᾶσα μία παράδοσις εἶναι στηρλ. 2, 2, ὡς βλέπεις εἰς τὴν προκήρυξιν, καὶ αὐταὶ ἔγιναν εἰς Γαλλικὸν νόμισμα 25.10, διὰ δύο λοιπὸν σώματα τὰ ὁποῖα σ' ἔστειλα εἶναι 51.40.

Ὁ Ψ. niente· καὶ μὴ θαυμάζωμεν εἰς τοῦτο.

Ὑγίαινε.

222.

5 Σεπτεμβρίου 1816.

Ἀσπάζομαί σε.

Τὴν 31 Αὐγούστου σ' ἔγραψα συντομώτατα. Ἀρχίζω τώρα τὴν διεξοδικήν μου. Σ' ἔλεγα ὅτι τὴν 24 τοῦ αὐτοῦ ἐκίνησε πρὸς σὲ ὁ υἱὸς τοῦ Ζωγράφου. Πρέπει νὰ σὲ εἴπω πῶς τὸν ἔκρινα ἐδῶ, διὰ νὰ παραβάλῃς τὴν κρίσιν μου μὲ τὴν ὁποίαν θέλεις κάμειν περὶ αὐτοῦ, ὅταν τὸν γνωρίσῃς. Μ' ἐφάνη, φίλε μου, *ἐγγαστρωμένος* μὲ φιλοτιμίαν νὰ συνεργήσῃ εἰς ὠφέλειάν μας· ἔμεινε τώρα εἰς τοὺς Χίους, καὶ ἐξαιρέτως εἰς τοὺς διδασκάλους των, νὰ τὸν μαμμεύσωσι σοφῶς, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν τὸν ἐπιθυμούμενον εὐτυχῆ τοκετὸν (heureux accouchement). Ἂν τὸν κρίνῃς, ὡς τὸν ἔκρινα, γράψε το καὶ πρὸς τοὺς ἐν Βυζαντίῳ καὶ πρὸς τοὺς ἐν Χίῳ ἐπιτρόπους. Ὅ,τι μάλιστα μ' ἄρεσεν εἶναι τὴν ὁποίαν ἔδειξε προθυμίαν νὰ μυηθῇ τὴν Λαγκαστριανὴν μέθοδον τὰς ὀλίγας ἡμέρας ἀφοῦ τὴν ἤκουσεν ἀπ' ἐμέ· διότι αἱ συγγενικαὶ λύπαι τὸν ἐμπόδισαν νὰ δώσῃ προσοχὴν ἀρχήτερα εἰς αὐτήν. Παρ'

ἐμὲ κάνεὶς ἐδῶ δὲν ἐξεύρει, οὔτε ποῦ, οὔτε διὰ τί ὑπάγει. Καλὸν ἦτο οὐδ' αὐτοῦ, οὐδ' εἰς τὸ Βυζάντιον νὰ κοινολογηθῇ, οὐδ' εἰς τὸν Λ. Ε. νὰ γένῃ μνήμη οὐδεμία περὶ αὐτοῦ.

Ὁ φόβος σου μὴν ἐλησμόνησα τὴν συναλλαγματικὴν τοῦ Dellessert μ' ἐνθύμισεν ἕν' ἀπὸ τοὺς μύθους τοῦ Ναστραντιχότζα. Τὸ γῆρας εἶναι βέβαια ὑποκείμενον εἰς τὰς ἀμνημοσύνας· ἀλλὰ διὰ νὰ λησμονῇ καὶ τὰ τοιαῦτα, ἔπρεπε νὰ ἦναι καὶ πλούσιον.

Περὶ Ἡροδότου, ἴδες τί ἀποκρίνομαι εἰς τὸν Βάμβαν.

Εἰς τὴν ἐπιστολήν μου τῆς 24 Αὐγ. (ἐδῶ εἶναι τώρα τὸ ἀληθὲς λησμόνημα), σ' ἔλεγα νομίζω ν' ἀγοράσῃς ἓν ἢ καὶ δύο σώματα τῆς στοιχειώδους Ἀρχαίας γεωγραφίας τοῦ Samuel Patrick, τυπωμένης εἰς Βερολῖνον 1800, καὶ νὰ τὴν δώσῃς τὸν Δ. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ὅμως, ἂν ἐπρόσθεσα, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐξετάσῃς, ἂν ἦναι νεωτέρα ἔκδοσις αὐτῆς, αὐξημένη ἢ διορθωμένη.

Κλεισμένον ἐδῶ σὲ πέμπω μικρὸν κατάλογον βιβλίων νὰ προμηθεύσῃς διὰ τοὺς Χίους· ὅταν τὸν τελειώσῃς σὲ πέμπω καὶ δεύτερον, καὶ τρίτον, καὶ καθεξῆς ἄλλους· ἐπειδὴ μ' ἀρέσκει ὅ,τι λέγεις περὶ τῆς πρεπούσης ἐπιμελείας, ἐνόσῳ οἱ Χῖοι φέρονται μὲ προθυμίαν, διὰ τὸ ἄδηλον, ἂν καὶ ἐγὼ (νὰ σὲ εἴπω τὴν ἀλήθειαν) τρέφω πιστοτέρας ἐλπίδας περὶ αὐτῶν. Ὅπως ἂν ἦναι, ἐπειδὴ ἀρχίσαμεν, ἡ φρόνησις λέγει νὰ σύρωμεν ἀδιακόπως πρὸς τὸ τέλος, καὶ τόσον πλειότερον, ὅσον τὸ μεταξὺ τοῦ τέλους καὶ τῆς ἀρχῆς διάστημα εἶναι μικρότατον. Ἀφοῦ φθάσωσι τὰ εἰς τὸν δρόμον καὶ ὅσα μέλλεις ν' ἀγοράσῃς μετ' ὀλίγον, πόσα καλουπάκια καὶ πόσα καμηλαύκια Χῖα θέλουν φαντασθῆν ὅτι ἔχουσι βιβλιοθήκην! Μόνος ὁ ταλαί-

πωρος Βάμβας θέλει αἰσθάνεσθαι ἀκόμη διὰ πολλὰ ἔτη τὴν ἔλλειψιν. Εἰς τὸν κατάλογον ἔβαλα καί τινα γερμανικά. Ἀνάγκη ὅμως εἶναι νὰ τελειώσωμεν καὶ τὴν συνάθροισιν τῶν Ἑλληνικῶν ἐκδόσεων καὶ τῶν τυπωμένων, καὶ τῶν ὅσαι μέλλουν νὰ τυπωθῶσιν, καθόσον τυπώνονται. Διὰ νὰ γένῃ τοῦτο ἀνελλιπῶς, ἰδοὺ, φίλε μου, ὁ συντομώτερος τρόπος. Δύο πανηγύρεις γίνονται κατ' ἔτος εἰς τὴν Λειψίαν, ὡς δὲν σὲ λανθάνει, ἡ μία λεγομένη τοῦ Πάσχα, ἡ ἄλλη τοῦ ἁγίου Μηχαήλ. Καὶ δύο κατάλογοι βιβλίων ἐκδίδονται κατ' ἔτος. Τοὺς καταλόγους τούτους πρέπει νὰ γράψῃς τὸν Weigel νὰ σὲ τοὺς πέμπῃ ἢ αὐτοῦ ἀμέσως, ἢ, ἂν τὸ κρίνῃς εὔλογον, πρὸς ἐμὲ ἀδαπάνως διὰ τὸ ἀγώγιον (ἴσως δ' ἔπρεπε καὶ ἀδαπάνως διὰ τὴν τιμὴν τοῦ καταλόγου, ἐπειδὴ τὸ ἀποτέλεσμά του εἶναι εἰς ὠφέλειαν τοῦ βιβλιοπώλου). Ἂν ἦναι ὅμως χρεία καὶ νὰ δαπανήσῃς, εἶναι διὰ λογαριασμὸν τῶν Χίων. Εἰς αὐτοὺς τοὺς καταλόγους εὑρίσκεις καθ' ἑκάστην πανήγυριν, τὰς νέας ἐκδόσεις, καὶ τὰς ἀγοράζεις εὐθὺς χωρὶς ἄλλην ἐξέτασιν. Τὰ τῆς Ἀκαδημίας εἶναι:

Histoire de l'Académie des sciences ἀπὸ 1666 ἕως 1699, τυπωμένα εἰς τὸ 1733. . . . . τόμοι	14
Πρὸ τούτων ἕνας τόμος Λατινικὸς Academiæ scientiarum Historia 1701. . .	1
	15

Ταῦτα δὲν εἶναι ἀκόμη εἰς τὰ ἀγορασμένα σου. Τὰ μετὰ ταῦτα εἶναι:

Histoire et mémoires de l'Ac. 1699-1790, τυπωμένα 1702-1797.	94
Πρὸς μεταφορὰν.	109

Ἐκ μεταφορᾶς. 109
Tables astronomiques de la Hire . . 1
Grandeur de la terre,suite de 1718-1720. 1
Géométrie de l' infini, suite de 1727 1
Traité de l' aurore boréale 1731 . . 1
51
164 τόμοι.

Εἶτα ἄλλα διάφορα διαφόρου χρονολογίας.

Οἱ 164 τόμοι οὗτοι ἐπωλήθησαν 1300 φρ. ἄλλη συνάθροισις ἐλλιπὴς (159 τόμοι μόνον) ἐπωλήθη 862 φρ. Καὶ ἡ πλήρης ὅμως τώρα εἶναι εὐθηνοτέρα· τὸ κακὸν ὅτι εἶναι δυσευρετωτάτη. Τοῦτο μόνον ἐνθυμοῦ τὴν διάκρισιν τῆς διπλῆς ἐπιγραφῆς *Histoire de l' Acad. des S.* καὶ *Histoire et mémoires de l' Acad. des S.*

Ὁ πρῶτος τόμος Dacier δὲν εὑρέθη ἀκόμη. Τὸ περὶ συνθ. ὀνομ. τοῦ Batteux, ἢ μᾶλλον Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασέως, θέλει προστεθῆν εἰς τὰς ἑτοιμαζομένας ἤδη τελευταίας σου παραγγελίας.

Ἀπὸ τὴν μνήμην τοῦ Batteux, καταλαμβάνεις τώρα ὅτι ἔλαβα καὶ τὴν τελευταίαν σου ἐπιστολὴν τῆς 20 Αὐγ. τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ ὀνομάσω εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς παρούσης ἐπιστολῆς. Ταῦτα καὶ τοιαῦτα εἶναι τὰ γεροντικὰ *ξεχάσματα* « Ἄ! ταλαίπωρος νεότης μου ποῦ εἶσαι! » ἐφώναζεν ἀναστενάζων ὁ Ναστραντιχότζας, ἀφοῦ ἐσηκώθη καταλασπωμένος ἀπὸ τὸν βρωμερὸν ῥύακα εἰς τὸν ὁποῖον ἔπεσε θελήσας νὰ τὸν πηδήσῃ. Ἡ ἐκφώνησις ἦτο διὰ τοὺς περιεστῶτας· ἀλλ' ὅταν ἐβεβαιώθη ὅτι δὲν

τὸν ἴδε κανείς, τότε ὡμολόγησε τὴν ἀλήθειαν, *Γκεντζιλίκτα μπὸκ, κοτζαλίκτα νταὰ μπετέρ.*

Ἐπιθυμεῖς τὸν Πλούταρχον τοῦ Ἀμιότου. Αὐτὸς εὑρίσκεται καμμίαν φορὰν εἰς τὰς πωλήσεις πολὺ εὐθηνότερος· ἂν τὸν ἐπιτύχω, τὸν ἀγοράζω, καὶ τὸν κρατεῖς, ἂν θέλεις, ἢ τὸν πέμπω εἰς τοὺς Χίους, ἐπειδὴ πρέπει νὰ εὑρίσκεται εἰς δημόσιον βιβλιοθήκην. Μ' ὅλον τοῦτο, οἱ Βυζάντιοι μὲ φαίνεται ὅτι ὀλίγον καρπὸν μέλλουν νὰ συνάξωσιν ἀπ' αὐτόν, στερούμενοι μάλιστα καὶ λεξικὸν τῆς Ἀμιοτικῆς ἐποχῆς, διὰ τὰς ἀπηρχαιωμένας λέξεις καὶ φράσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν εὑρίσκονται εἰς τῆς Ἀκαδημίας τὸ Λεξικόν.

Οἱ τρεῖς σου Ἑλληνισταὶ φαίνεται ὅτι εἶναι τρεῖς κοῦφαι κεφαλαί. Ἐμπόδιζε ὅσον δύνασαι φίλε μου, τὰς μελετωμένας ἐκδόσεις σχολιασμοῦ εἰς ψαλμούς, κανόνας, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, συμβουλεύων καὶ τοὺς Ἑλληνιστάς, καὶ τοὺς πειραζομένους νὰ κάμωσι τὴν δαπάνην. Εἶναι διπλῆ ζημία διὰ τὸ ταλαίπωρον γένος· καὶ τῶν ἀργυρίων τὰ ὁποῖα ἐμποροῦν νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ὠφελιμώτερα ἄλλα· καὶ τῶν κεφαλῶν τῶν ὁποίων ἀργοποροῦσι τὸν φωτισμὸν αἱ τοιαῦται μωρολογίαι. Διὰ τοῦτο ἔβαλα εἰς τὸν κατάλογόν σου τοῦ Rosenmüller τὰ εἰς τὴν παλ. καὶ ν. Διαθ. σχόλια, μήπως τὰ καμηλαύκιά μας, ἂν ἦναι εἰς κατάστασιν νὰ τ' ἀναγνώσωσι, ἔλθωσιν εἰς αἴσθησιν τῆς ἀληθοῦς μεθόδου τῶν σχολιασμῶν, Τοῦ Βαρθολομαίου Ῥικκίου (εἶναι εἷς ἀνὴρ ὁ αὐτὸς) Vita Jes. Chr. εἶναι τυπωμένη εἰς τὴν Ἀνβέρσαν· εἶναι ἄλλο τοῦ αὐτοῦ τυπωμένον εἰς τὴν Ῥώμην Triumphus Jes. Chr. Ἐδῶ τοιαῦτα δὲν εὑρίσκονται, ἴσως εὑρεθῇ μόνος ὁ τοῦ Bogan Homerus hebraizans, ἂν καὶ τυπωμένος εἰς Ὄξφορδ.

Ἐφανταζόμην, ὅτι διὰ νὰ καθαρισθῇ, ἢ νὰ σαρωθῇ τὸ γένος ἀπὸ τὰς ἀκαθαρσίας του, ἔπρεπεν ὅσοι εἶναι τῆς αὐτῆς ἡλικίας μ' ἐμὲ νὰ ἀποθάνωμεν ὅλοι, ὡς ἐμπόδια τῆς σαρώσεως· ἀλλὰ τώρα βλέπω, ὅτι ἀνάγκη εἶναι νὰ σβεσθῶσι καὶ ὅσοι πρὸ μικροῦ ἐγεννήθησαν. Ἂν ἦναι ὀλίγοι τινες σαρωταὶ ἐξ ἑνὸς μέρους, ἀσυγκρίτως πλειότεροι ἀπὸ τἄλλο εἶναι ἀκόμη οἱ προθυμούμενοι νὰ κοβαλῶσι νέα σκύβαλα. Τόσον εἶναι δύσκολος, φίλε μου, ὁ φωτισμὸς τῶν βαρβάρων, ἢ βαρβαρωθέντων ἐθνῶν. Εἶναι σχεδὸν ἔτη τεσσαράκοντα ἀποῦ ἀρχίσαμεν νὰ κινώμεθα ἀπὸ τὴν ληθαργίαν μας, καὶ βλέπεις, ἀκούονται ἀκόμη σχόλια εἰς κανόνας!!!

Ἀπὸ τὴν ἐκ τῆς δυσκολίας ταύτης ἀγανάκτησιν, ἐξήγει, ὅσα ἔλεγα κατὰ τῶν σαλῶν, τὰ ὁποῖα ἀνηλεῶς μοῦ *ἐχαρτονάρισες*, ἀναγκάσας με νὰ βάλω εἰς τόπον αὐτῶν ὅ,τι δὲν ἤθελα. Μ' ὅλον τοῦτο πρὶν τυπωθῶσιν ἐσυμβουλεύθην καὶ τὸν Β. ἔτι εὑρισκόμενον ἐδῶ, ὅστις τὰ ἔκρινεν ἀκίνδυνα. Ἀλλ' ἴσως σὺ εἶχες πλέον δίκαιον, διὰ τὴν ἀκόμη νεαρὰν περὶ τοῦ καθ' ὁμοίωσιν ταραχὴν τῶν Μολοχιτῶν. Ὑπομονή.

Εἰς καλὸν ἐνθυμήθην τοὺς Σαλούς· ἔχω ἀκόμη σχεδὸν 400 σώματα ἄῤῥαφα, τὸ μὲν διὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς δαπάνης (40 φρ. χρειάζονται διὰ νὰ τὰ ῥάψω), τὸ δὲ καὶ διὰ πειρασμὸν τῆς ἐπιθυμίας, νὰ μείνωσι μετὰ θάνατόν μου τινὰ *ἀχαρτόριστα*, ὁπότε ἴσως, διὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιπλέον σάρωσιν, θέλουν εἶσθαι ἀκίνδυνα. Τί λέγεις; νὰ σὲ τὰ στείλω αὐτοῦ μὲ τὰ Cartons, καὶ νὰ τὰ οἰκονομήσῃς, ὡς θέλεις καὶ κρίνεις, ἢ νὰ πληρώσω πάλιν ματαίως ὁ ταλαίπωρος 40 φρ.;

Χειροτέραν ταύτης ἀπροσδόκητον δαπάνην (24 φρ.)

ἀναγκάσθην νὰ κάμω πρὸ ὀλίγου διὰ τὴν μωρίαν Γερμανοῦ τινος φίλου μου. Μ' ἔστειλε διὰ τῆς πόστας τὰ γερμανικά του ποιήματα, τὰ ὁποῖα ἔδωκα τὸν Δ. νὰ σὲ φέρῃ, διὰ νὰ μὴ τὰ βλέπω, καὶ ταράσσομαι ἐπιπλέον. Δὲν εἶναι μόνη ἡ δαπάνη· ἀλλὰ καὶ ἡ μωρία νὰ μὲ στείλῃ ποιήματα εἰς τὰ ὁποῖα σπαράσσει τὸ Γαλλικὸν γένος, χωρὶς νὰ συλλογισθῇ, ὅτι ἂν ὄχι ἄλλο, διὰ τὴν πολυχρόνιον μεταξὺ τούτων διατριβήν μου, φυσικὰ ἔπρεπε νὰ δυσαρεστῶμαι εἰς τὰς κατ' αὐτῶν ὕβρεις. Καὶ νομίζεις ὅτι ἐστάθη μέχρι τούτου ἡ μωρία ; ἄκουσε ἄλλο βοιωτογερμανικῆς κεφαλῆς γέννημα κομψόν· μοῦ κατέστρωσε μακρὺ πλατὺ τόνομα μεταξὺ τῶν ὑπογραμμένων εἰς τοῦ βιβλίου του τὴν δαπάνην, ὄχι ζητῶν ἀπ' ἐμὲ ἢ προσμένων ἀργυρικὴν καταβολήν, ἀλλὰ διὰ τιμήν, ὡς βλέπεις εἰς τὴν ἐδῶ κλεισμένην ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν σὲ χαρίζω μετὰ τοῦ βιβλίου, ἐπειδὴ ἀπεφάσισα νὰ μὴ τὸν ἀποκριθῶ, διὰ νὰ μὴ τὸν ὑβρίσω ἀληθῶς, ὡς μὲ ὕβρισεν αὐτὸς νομίζων, ὅτι μὲ τιμᾷ. Τί ἤθελες εἰπεῖν ἂν κατὰ τύχην ἔβλεπες τόνομά μου εἰς βίβλον στηλιτευτικὴν κατὰ τούτων, χωρὶς νὰ ἔχῃς τὴν ὁποίαν σὲ δίδω εἴδησιν ! Ἀλλὰ τί θέλουν εἰπεῖς οὗτοι, ἂν πέσῃ εἰς χεῖράς τινος !

Ἐδῶ κλεισμένην εὑρίσκεις τὴν πρὸς τὸν Σχινᾶν, σφράγισε καὶ στεῖλε την· ἄλλην πρὸς τὸν Κον. σφράγισε καὶ στεῖλέ την· ἄλλην πρὸς τὸν Κοκ. σφράγισε καὶ δός την· καὶ τρίτην πρὸς τὸν Βάμβαν, ἐπειδὴ βλέπω ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸν γράψω καὶ πάλιν. Ἂν θέλῃς γράψε τὸν Σχινᾶν νὰ ἐξετάσῃ τὸν Piati, καὶ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ διὰ τί ἀμέλησε νὰ στείλῃ εἰς Πίσαν τὰ παιδαγωγικά· τὰ ὁποῖα βεβαίως ἔλαβε.

Ἐλησμόνησα νὰ σὲ εἴπω ὅτι ὁ ταλαίπωρος Φίλανδρος

ἐμωράνθη· πολλὴν φρόνησιν δὲν ἀπέκτησέ ποτε, ἀλλὰ τώρα ὁ δυστυχὴς (τὸ πλέον ἴσως διὰ τὴν παντελῆ χρηματικὴν ἀπορίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἐκατάντησε) ἔχασε παντάπασι καὶ τὴν ὀλίγην, ὥστε ἦτο πλέον ἐπικίνδυνος ἡ ἐδῶ διατριβή του, ὅθεν τὸν ἠνάγκασαν καὶ ἄκοντα, καὶ τὸν ἔστειλαν εἰς Μασσαλίαν, διὰ νὰ τὸν πέμψωσιν ἐκεῖθεν εἰς τοῦ ἀδελφοῦ του εἰς Σμύρνην. Ἡ δαπάνη τοῦ ταξειδίου του ἐρανίσθη ἀπὸ τοὺς ἐδῶ εὑρισκομένους ὅλους ἡμᾶς ἐντιμοτάτους Γραικούς.

Ὁ μεταξύ μας λογαριασμός ὑπάγει καλά, παρεκτὸς $^{50}/_{100}$, εἰς τὰς παραγγελίας διὰ τὸν ἀδελφόν σου, ὅπου ἀντὶ 32 φρ. 50, σημειόνεις μόνα 32. Ἰδοὺ λοιπὸν πῶς τὰ κατέστρωσα κατὰ τὴν τελευταίαν σου σημείωσιν:

Χρεωστῶ	4843.23	χρεωστεῖς (ἀντὶ τῶν 6744.55)	6745.5
Μένεις χρεώστης. .	1901.82		
φρ.	6745. 5		6745.5

Χρεωστεῖς λοιπὸν	1901.82
Μετὰ ταῦτα ἐπλήρωσα τὸν Allais	172.10
Διὰ τὸν Πλουτ. Ἀμιότ. στιχωμ. 25.	137.—
Εἰς τὸν Δ. διὰ τὸ ταξειδιόν του	400.—
Δύο σώματα θησαυροῦ Στεφάνου	51.40
	2662,32

Μένει τώρα νὰ πληρώσω τὸν Allais διὰ τὰς πρὸ μικροῦ παραγγελίας, αἱ ὁποῖαι ἐνεργοῦνται.

Ὁ Ὁμηρίδης εἶναι εἰς τὸ Λουγδοῦνον δι' ὀλίγον καιρόν· ἀφῆκε (μὲ γράφει) εἰς Μασσαλίαν ἐν τοσούτῳ τὸν ἀδελφόν του. Οὗτος λοιπὸν μέλλει νὰ σ' ἀποκριθῇ διὰ τὰ ἀνευρεθέντα βιβλία.

Βλέπεις, ὅτι εἰς τὸν λογαριασμὸν δὲν ἀναφέρω τὰ 1800 τῶν Χίων διὰ τὸν Στράβωνα, διότι μὴν εὑρισκόμενα εἰς χρέος σου, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ καταγραφῶσιν οὐδ' εἰς τὸ ἔχειν σου. Ἂν καὶ ἐζημιώθην ὀλίγον τι εἰς τὴν πραγμάτευσιν τῆς συναλλαγματικῆς, δὲν εἶναι οὔτε πρέπον οὔτε δίκαιον, νὰ τὸ βάλω εἰς λογαριασμόν των.

Ἐδῶ κλεισμένην σὲ πέμπω πάλιν ἐπιδιορθωμένην (τρίτης ἢ τετάρτης ἐκδόσεως) τὴν διαθήκην μου. Στεῖλέ με τὴν ὁποίαν ἔχεις αὐτοῦ μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ταχυδρόμου, διὰ νὰ μὴ γίνῃ καμμία ἀνακάτωσις. Καὶ μή με μέμφεσαι διὰ ταύτας μου τὰς μεταβολάς, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐπιζήμιοι εἰς ἐμέ, ἐμποδίζουσαί με ἀπὸ τὸ ἔργον μου. Ἀλλὰ τί νὰ κάμω; ἔξω τῆς παντελοῦς ἀπειρίας μου, εἶναι καὶ τὸ ἔργον τῆς Διαθήκης καθ' αὑτὸ ἀπ' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν μανθάνονται μὲ τὴν πεῖραν, ὡς οὐδ' ὁ θάνατος. Οὐδὲ τοῦτον ἐξεύρω πῶς γίνεται, οὐδὲ τί πρᾶγμα εἶναι· καὶ ἀφοῦ τὸν μάθω μὴν ἐλπίσῃς νὰ σὲ τὸν ἐξηγήσω. Ἄλλαξα λοιπὸν ὄχι μόνον τὴν πρὸς σέ, ἀλλὰ καὶ τὴν εἰς εἶδος ἐπιστολῆς Γαλλιστὶ γραμμένην πρὸς τὸν Κλαυέριον καὶ Θυρότον, διὰ πολλὰς αἰτίας, ἐκ τῶν ὁποίων μία εἶναι, καὶ ἡ φροντίς, νὰ μὴν ἀργοπορήσῃ πολὺ ἡ βιβλιοθήκη μου εἰς τὸν οἶκον, διὰ τὸ ἐνοίκιον. Ὅθεν ὅταν σὲ δώσωσι τὴν εἴδησιν τῆς ἀποβιώσεώς μου οἱ ῥηθέντες Κλ. καὶ Θ. πρέπει νὰ φροντίσῃς, φίλε μου, νὰ τοὺς διατάξῃς περὶ αὐτῆς νὰ τὴν οἰκονομήσωσιν ὡς σὲ γράφω εἰς τὴν νῦν πεμπομένην πρὸς σὲ σφραγιστήν, ἐπειδὴ χωρὶς τῆς βουλῆς σου δὲν ἔχουν ἄδειαν νὰ πράξωσι τίποτε. Εὔχομαί σε καὶ ζωὴν μακράν, καὶ ὑγείαν σταθεράν!

223.

Ἐκ Παρισίων, 29 Σεπτεμβρίου 1816.

Ἀσπάζομαί σε.

Εὖγε καὶ ὑπέρευγε! ὅσα μ' ἀναγγέλλεις διὰ τὸν Ἐπαμινώνδαν. Τοῦτο μόνον δὲν εἶναι ἄξιον τοῦ *Εὖγε*, ὅτι μοῦ τὰ ἐκράτεις ἕως τώρα κρυφά. Εὖγε! ἀκόμη καὶ διὰ τὴν ὁποίαν ἔχεις ἀπόφασιν νὰ τὸν στείλῃς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὅσα ἐξεύρει εἶναι πολλὰ διὰ τὴν ἡλικίαν του. Πρόσεχε ὅμως, φίλε, νὰ μὴ γίνωνται ὑπέρπολλα· ὅτι συμβαίνει καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν ἀνάλογόν τι μὲ τὸ συμβαῖνον εἰς τὸν στόμαχον! Ὅταν τούτου τὴν δύναμιν ὑπερβαίνωσι τὰ βρώματα, δὲν τρέφουσι πλέον, ἀλλὰ γεννῶσι κακοχυμίας. Καὶ αἱ κακοχυμίαι τοῦ νοῦ, ὅταν μάλιστα ἀρχίσωσιν ἀπὸ τὴν ἀπαλὴν ἡλικίαν, γίνονται πλέον δυσθεράπευτοι παρὰ τὰς κακοχυμίας τοῦ σώματος. Βάλλε λοιπὸν μεταξὺ τῆς σπουδῆς τοῦ καλλίστου καὶ ἀρίστου νέου, καὶ τὰς ὁποίας ὁ Πλάτων παραγγέλλει *ἀβλαβεῖς ἡδονάς*, αἱ ὁποῖαι καὶ τὴν πέψιν τῶν μαθημένων εὐκολύνουν, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐνισχύουσιν εἰς τὰ μέλλοντα μαθήματα. Στεῖλέ τον λοιπόν. Ἀγαθῇ τύχῃ! εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἄμποτε καὶ αἱ θυγατέρες σου νὰ ἔβλεπαν κἂν πρὸς ὀλίγον τὴν πατρῴαν γῆν! Διότι, φίλε, ἂν αἱ περιστάσεις μᾶς ἀναγκάζωσι καμμίαν φοράν, νὰ φωλεύωμεν μεταξὺ τούτων, εἶναι νομίζω χρέος νὰ μὴν ἀποξενόνωμεν παντάπασι τοὺς νεοσσοὺς ἀπὸ τὴν πατρικήν μας φωλεάν.

Ἐδῶ κλεισμένην τὴν σημείωσιν τοῦ Allais διὰ τὰ σταλθέντα βιβλία διὰ Μασσαλίας πρὸς τὸν ἀδελφόν σου. Εἰς αὐτὰ περιέχεται πακέτον χωριστὸν διὰ τὴν Χίον περιέχον τὴν ἐξακολούθησιν τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας, τὸ ὁποῖον μὴ λησμονήσῃς νὰ παρακαλέσῃς τὸν ἀδελφόν σου νὰ τὸ παραδώσῃ πρὸς τοὺς ἐν Βυζαντίῳ ἐπιτρόπους τῆς Χίας σχολῆς, τοὺς ὁποίους θέλεις χρεώσειν φρ. 73:75 διὰ νὰ τὰ περάσῃς εἰς λογαριασμόν μου, ὅστις τὰ ἐπλήρωσα εἰς τὸν Allais. . . . . fr. 73:75

Πέρασε ὁμοίως εἰς τὸ ἔχειν μου τὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου 160:50

Κατὰ τὸν λογ. τοῦ Allais 234:25

Ἔτι πρώτη παράδοσις Λεξικ. φυσικῆς ἱστορίας τόμοι 3 διὰ τὸν Μηχαὴλ Βασιλείου . . . . . φρ. 21
3 διὰ τοὺς Κυδωνιάτας » 21
3 διὰ τοὺς Χίους » 21

63

297:25

Αὐτὰ δὲν ἐπέμφθησαν διότι μὲ ἦλθαν ἀργά, ἔπειτα καὶ ἂν ἤρχοντο ταχύτερον ἔπρεπε νὰ στιχωθῶσιν.

Θέλω λοιπὸν τὰ πέμψειν μὲ ἄλλην ἀφορμήν, ὡσαύτως καὶ διὰ τοῦ ἐν Μασσαλία Ἀμιρᾶ τέταρτον σῶμα τοῦ αὐτοῦ λεξικοῦ (εἰς τρεῖς τόμους) διὰ τὸν Κούμαν. Ὁ εὐλογημένος οὗτος Κούμας δὲν γράφει περὶ τούτου τὸν Σκυλίτζην, μὲ τὸν ὁποῖον ἔχει ἀλληλογραφίαν, ἀλλ' ὑπάγει νὰ ξετρυπώσῃ τὸν Ἀμηρᾶν, διὰ νὰ πολλαπλασιάσῃ τὰ βάσανά μου. Cela est appellé simplifier les choses ! Ὑπομονή !

Ἓν σῶμα Λεξικοῦ φυσικῆς ἱστορίας μὲ μένει ἀκόμη· ἂν τὸ θέλῃς, μὴν ἀμελήσῃς νὰ μὲ γράψῃς· ἂν ὅμως δὲν σὲ χρειάζεται, δὲν μὲ βαρύνει, ἐπειδὴ τὸ πωλῶ μὲ κέρδος. Δὲν ἔκαμες καλὰ παραιτούμενος τὸν Ἐρρῖκον Στέφανον τῆς Ἀγγλικῆς ἐκδόσεως. Αὐτὸ μέλλει νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὸν Ἐπαμινώνδαν· ἔπειτα καὶ ἡ χρηματικὴ καταβολὴ ἐκτείνεται εἰς σχεδὸν τετραετίαν· ὅτι τόσον καιρὸν χρειάζεται νὰ τελειωθῇ.

Εἰς τὸ *ὁ Ψ. ἀς κου*, ἀντηχῶ κ' ἐγὼ τὰς τελευταίας συλλαβὰς . . *ρεύεται* ! Καὶ αὐτὸς τῶν ὑπεναντίων εἶναι· ἀλλὰ τρόπον ἄλλον καινόν, σύνθετον ἀπὸ τὸ φοβερὸν τῆς τραγῳδίας, καὶ τὸ γελοῖον τῆς κωμῳδίας. Ἓξ μῆνας φίλος, ἔπειτα ἐχθρός, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιστρέφει εἰς τὴν φιλίαν· καὶ οὕτω διαδέχονται ἀλλεπαλλήλως ἡ στοργὴ τὸ μῖσος, καὶ τοῦτο πάλιν τὴν στοργήν. Φίλε μου, διὰ νὰ συνερίζεταί τις τοὺς τοιούτους πρέπει ν' ἀποφασίσῃ νὰ ζῇ Λαγοῦ βίον, ἢ νὰ . . . . . ἀλλὰ περὶ τούτων ἄλλοτε.

Ἄρχισα νὰ λυπῶμαι διὰ τὴν ἀργοπορίαν τοῦ Διδασκάλου. Ἤθελε μὲ λυπήσειν ἀκόμη καὶ ὁ φόβος σου μὴ τὸν κρατήσωσιν εἰς Β ἢ εἰς Β, ἂν δὲν μ' ἐθάρρυνεν ἡ δικαιοσύνη τούτου, καὶ ἡ ἀναξιότης ἐκείνων. Ἐλπίζω ἀπὸ πρώτης σου ἐπιστολῆς νὰ μάθω τὸ κατευόδιον αὐτοῦ, καὶ τὴν ὄχι μετὰ πολὺ ἀναχώρησίν του. Ἡ μόνη μου ὑποψία εἶναι, μὴ εἰς τὸν δρόμον ἔλαβε γράμματα παρὰ τῶν οἰκείων, καὶ ἄλλαξε δρόμον καὶ σκοπόν. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ἄδικον, ὡς παρὰ τὰς συνθήκας, ἤθελε τὸ κάμειν ἀδικώτερον, ἂν δὲν μ' ἔδιδε πάραυτα τὴν εἴδησιν, καὶ ὄχι μόνον ἀδικώτερον, ἀλλὰ καὶ ἀνοητότερον· ἐπειδὴ ἔπρεπε κἂν νὰ προφθάσῃ νὰ ἐμποδίσῃ τὸν δρόμον τῶν

βιβλίων του τὰ ὁποῖα ὁδεύουσι τώρα εἰς Μασσαλίαν, διὰ νὰ σταλθῶσιν εἰς Χίον. Πρὶν σ' ἐξηγήσω τὶ λέγω, συγχώρησον νὰ σ' ἐνθυμίσω, νὰ γράψῃς πρὸς τὸν Σκυλίτζην περὶ τοῦ Σανδυκίου τῶν βιβλίων τοῦ διδασκάλου σημειωμένου J D πρὸς τίνα ἔχῃ νὰ τὸ κατευθύνῃ διὰ νὰ σταλθῇ εἰς Χίον, καὶ διὰ πόσον ἔχει νὰ τὸ ἀσφαλίσῃ ἀπὸ τοὺς κινδύνους τῆς θαλάσσης. Ἐγὼ φοβούμενος τὰ ἐνδεχόμενα, τὸν γράφω, ὅτι ἂν δὲν φθάσῃ ἡ διαταγή σου, νὰ τὸ ἀσφαλίσῃ διὰ 1500 φρ. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐστάλθησαν καὶ τὰ σημειωθέντα ὄπισθεν βιβλία τοῦ ἀδελφοῦ σου. Γράψε τὸν Σκυλίτζην καὶ περὶ αὐτῶν. Ἔρχομαι τώρα εἰς τὴν ἐξήγησιν. Ἀκόμη τρεῖς ἑβδομάδας ἂν ἔμενεν ἐδῶ ὁ διδάσκαλος, πιθανὸν ὅτι (ἢ ἀπίθανον δὲν ἐξεύρω) δὲν ἤθελε κινήσειν πρὸς σέ. Τὴν 14 τοῦ παρόντος μηνὸς ἔλαβα ἀπροσδοκήτως γράμμα ἀπὸ τὴν μητέρα του εὑρισκομένην εἰς Βρυξέλλας, ζητοῦσαν ἀπ' ἐμὲ μαρτυρίαν διὰ νὰ τὴν δείξῃ ἐκεῖ πρὸς τοὺς κυβερνήτας, ἂν ὁ υἱός της ἦναι καλὸς νὰ ἐνθρονισθῇ εἰς προφεσσωρικὴν καθέδραν Ἑλληνικῆς φιλολογίας. Ἂν ἦτον ἔτι ἐδῶ καὶ ἀπεφάσιζε νὰ δεχθῇ τὴν ἔντιμον πρόσκλησιν ταύτην, ἤθελα βεβαίως τὸν ἰσχυροποιήσειν μὲ τὴν ζητουμένην μαρτυρίαν. Ἡ ἀποδημία του, καὶ τὸ ἀπροσδόκητον παρὰ τῆς μητρὸς μήνυμα ἀφίνω σε νὰ κρίνῃς εἰς πόσην ἀμηχανίαν μ' ἔρριψαν, μὴ θέλοντα οὔτε καθαρῶς νὰ εἴπω, οὔτε παντάπασι νὰ σιωπήσω ὅ,τι ἤξευρα. Χωρὶς λοιπὸν ν' ἀποκριθῶ πρὸς τὴν μητέρα διὰ γράμματος, ἐπεριωρίσθην εἰς τὸ νὰ εἴπω τὸν κομιστὴν τῆς ἐπιστολῆς ὅτι ὁ νέος ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ἑλλάδα, ὅπου εἶμαι βέβαιος ὅτι θέλει ἀπολαύσειν καὶ τιμὴν καὶ πόρον ζωῆς.

Ἄλλη ἀμηχανία τώρα. Τὴν ἐδῶ κλεισμένην ἐπιστο-

λὴν τῆς μητρὸς εἶναι δίκαιον, ἢ δὲν εἶναι, νὰ τὴν δείξῃς εἰς αὐτόν, ἂν ἔτι εὑρίσκεται αὐτοῦ; Ὅσον ἐκατάλαβα ἀπὸ τὴν προθυμίαν του νὰ ξενιτευθῇ καὶ ἂν τὴν μάθῃ, δὲν μὲ φαίνεται ὅτι θέλει ἀλλάξειν σκοπόν. Ἔπειτα αὐτὸς ἔχει συνθήκην ἔγγραφον μὲ ἡμᾶς, τὴν ὁποίαν ἐβεβαίωσεν ἀκόμη καὶ μὲ τὴν ἀποστολὴν τῶν βιβλίων του· καὶ ὡς τίμιος ἄνθρωπος τὴν συνθήκην του πρέπει νὰ πληρώσῃ, καὶ μάλιστα πρὸς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι μὴ ἔχοντα ποῦ τὴν κεφαλὴν νὰ κλίνῃ, τὸν ἐδέχθησαν μὲ ἀνοικτὰς τὰς ἀγκάλας. Τρίτον ἔχει καὶ τοῦτο νὰ λογαριάσῃ, ὅτι παραβαίνων τὴν συνθήκην, δὲν ἔχει πλέον δίκαιον νὰ προσμένῃ ἀπ' ἐμὲ μαρτυρίαν διὰ τὴν Βρυξελλικὴν καθέδραν. Ὅλα ταῦτα συλλογιζόμενος, συμπεραίνω ὅτι δὲν τὸν ἀδικοῦμεν κρύπτοντες τὴν ἐπιστολήν. Ἡ κρύψις σημαίνει μόνον ἀπιστίαν πρὸς αὐτόν· ἡ δὲ φανέρωσις τὸν βάλλει εἰς πειρασμὸν νὰ ἀδικήσῃ τοὺς πιστεύσαντας. Συμφέρει ὅμως νὰ στείλῃς τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Βάμβαν, ἢ καὶ νὰ τὴν κοινωνήσῃς πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους, διὰ νὰ προσφέρωνται κατ' αὐτὴν πρὸς αὐτόν.

Τῶν ὁποίων μ' ἐπαρήγγειλε νὰ προμηθεύσω διὰ τὴν Χίον ὁ Δ. Λαγκαστριανῶν πινάκων ὁ τύπος δὲν ἐτελειώθη ἀκόμη.

Ἐδῶ κλεισμένον σὲ πέμπω τὸν λογαριασμὸν τοῦ Allais φρ. 234:25. Εἰς τὰ 73:75 τῶν Χίων πρόσθεσε καὶ τὰ ὄπισθεν 21 τῆς πρώτης παραδόσεως τοῦ Λεξ. τῆς φυσ. ἱστορ. Εἰπὲ τὸν Βάμβαν (καιρὸν δὲν ἔχω νὰ τὸν γράψω) ὅτι εἰς τὰ 73-75 τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας περιέχονται καὶ μέρη τόμων ἀτελῶν. τὰ ὁποῖα μένουσιν εἰς τοῦ Allais ἕως νὰ τελειωθῶσιν. Ὅθεν ἀπ' αὐτὸν (ὅταν κλείσω

τοὺς ὀφθαλμοὺς) ἔχετε νὰ ζητῆτε καὶ αὐτά, καὶ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἀϊδίου ταύτης Ἐγκυκλοπαιδείας.

Περικλείω καὶ τὴν δευτέραν συναλλαγματικὴν τοῦ Σαμίου.

Μὲ γράφεις *Κιβωτὸν* καὶ *Κιβωτογράφους*, ὡς πρὸς εἰδότα· καὶ ὅμως δὲν καταλαμβάνω τὰς λέξεις.

Τοῦ ἀδελφοῦ σου τὰ ὁρμήματα καὶ μελετήματα εἶναι κάλλιστα· τὸ κακὸν εἶναι ὅτι εὑρίσκεται εἰς πόλιν ἀναίσθητον τῆς χρείας νὰ βοηθῇ τοὺς μελετῶντας τὰ καλά. Ναί! ἀναίσθητον· διότι καὶ τριπλᾶ τῶν ὅσων ἔπραξε καὶ πράττει, ἂν ἔκαμνε, τὰ ἔργα της δὲν ἔχουσι καμμίαν ἀναλογίαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἔχει περὶ ἑαυτῆς ὑπόληψιν. Ἂς φαντάζεται ὅσον θέλει, ὑποδεεστέραν τῶν Κυδωνιατῶν νὰ τὴν κρίνωσι δὲν θέλει ἐμποδίσειν τοὺς φρονίμους.

Χθὲς ἔβαλα εἰς τὴν πόσταν τὴν πρὸς τὸν Palli τοῦ Λιβόρνου ἐπιστολήν. Τὴν ἐκράτησα τόσον διὰ τὴν ἐλπίδα νὰ εὕρω ἐδῶ τὰ Ταυρηνικὰ ὑπομνήματα· ἀλλὰ ματαίως ἐρευνήσαμεν καὶ ὁ Allais καὶ ἐγώ. Ἀκριβὰ ὀλίγον μὲ φαίνονται· πλὴν εἶναι ἀναγκαῖα. Τὰ τῆς Νοριμβέργας, ἂν δὲν τὰ ἀγοράσω, ἄφες τα, χωρὶς ὅμως ν' ἀμελήσῃς νὰ ζητῇς πάντοτε τέλεια. Ἐν τοσούτῳ προμήθευσε ὅσα μὲ τὰς προλαβούσας μου σ' ἐσημείωσα, καὶ ὅσα εἰς τὸ ἑξῆς μέλλω νὰ σημειώσω.

Τὰ παράλληλα τοῦ Πλουτάρχου ἐκδόσεως Wytembach εἶναι ἕως τώρα τόμοι ἓξ εἰς 8°. ἀπὸ σχεδὸν 1300 σελίδας ἕκαστος τόμος. Οἱ πέντε περιέχουσι τὸ κείμενον, ὁ ἕκτος τοῦ πρώτου τὰς σημειώσεις· ὅθεν προσμένονται ἀκόμη τόμοι τέσσαρες φοβεροὶ (δηλαδὴ ἀπὸ 1300 σελ.) σημειώσεων ἀπὸ ἄνδρα γηραιόν, καὶ στερημένον τὰς ὄψεις. Ἐνδεχόμενον αἱ λοιπαὶ σημειώσεις νὰ ἦναι ἤδη

σταλμέναι εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου γίνεται ὁ τύπος, ἐνδεχόμενον καὶ ὄχι. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν ἐμποδίζονται νὰ τὸν ἀγοράζωσι πλὴν ὅσοι ἔχουσι τόσην τῶν τοιούτων γνῶσιν, ὅσην ἔχει ὁ φοβούμενος ν' ἀγοράσῃ τὸν πρῶτον τόμον τοῦ Στράβωνος, διὰ τὸν ἐνδεχόμενον θάνατον τοῦ μέλλοντος νὰ ἐκδώσῃ τοὺς ἀκολούθους. Ἀλλ' εἶναι ἄδικον νὰ ψέγεται αὐτός, ὁπόταν καὶ ἀπὸ τοὺς ὀνομαζομένους καὶ νομιζομένους λογίους ἡμῶν πολλὰ ὀλίγοι εἶναι ἀκόμη οἱ ἔχοντες ἀκριβῆ τῶν τοιούτων ἰδέαν. Πολὺ ἀπέχω βέβαια τῆς σοφίας τοῦ Wytembach· μ' ὅλον τοῦτο ὁ Στράβων μου, καὶ ἂν δὲν φθάσω νὰ τὸν τελειώσω θέλει (ἀργότερα φυσικά, ἀλλὰ θέλει) πωληθῆν ὅσον εἶναι τελειωμένον· ἐπειδὴ πωλεῖται, φίλε μου καὶ ὁ πρῶτος ἀθλιέστατος τόμος τοῦ Brequigny (περὶ τοῦ ὁποίου ἐλάλησα εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ Στράβωνος σελ. οε'.) περιέχων τὰ τρία μόνα βιβλία τοῦ Γεωγράφου, τὸν ὁποῖον καὶ θέλω ἀγοράσειν καμμίαν ἡμέραν διὰ τοὺς Χίους. Εἶναι, φίλε μου, πολλὴ ἀκόμη ἡ κατέχουσά μας σκοτεινὴ νεφέλη. Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον.

Οἱ ἓξ λοιπὸν τόμοι οὗτοι τοῦ Wytembach, ἄδετοι μοῦ ἔφαγαν σχεδὸν 250 φρ. Ἴσως τοὺς εὕρῃς εὐθηνοτέρους εἰς τὸν Luchtmans τῆς Λειδας, ἢ εἰς κανένα βιβλιοπώλην τοῦ Ἀμστελδάμ. Ἂν γνωρίζῃς κανένα εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἐνδεχόμενον νὰ ἦναι ἔτι μετριωτέρας τιμῆς. Μ' ὅλον τοῦτο νομίζω ὅτι εἰς τοὺς μεταφράζοντας τότε μόνον ἤθελεν εἶσθαι ὠφέλιμος, ἂν ἦσαν ὅλαι αἱ σημειώσεις ἐκδομέναι. Διότι ὅσον περὶ τοῦ κειμένου, τὸ ἀκολούθησεν ἀπαράλλακτον ὁ Hutten εἰς τὴν εἰς 14 τόμους ὁλικὴν ἔκδοσιν τοῦ Πλουτάρχου, εἰς τὴν ὁποίαν λείπουσιν ἀκόμη οἱ Πίνακες.

Ἐλησμόνησα νὰ λογαριάσω τὸ στίχωμα τοῦ Λεξικοῦ (ἂν καὶ δὲν τὸ ἐπλήρωσα ἀκόμη) τῆς φυσικῆς ἱστορίας. Πρόσθεσε λοιπὸν εἰς πᾶσαν μίαν μερίδα τῶν τριῶν ἀντὶ 21 φρ. διὰ τοὺς 3 τόμους, φρ. 26.25· τόσα ἔχεις νὰ χρεώσῃς τὸν ἀδελφόν σου, καὶ ἄλλα τόσα τοὺς Κυδωνιάτας. Εἰς δὲ τὰ τῶν Χίων 26.25 προσθετόμενα 73.75, γίνονται φρ. 100. Ἐμὲ δὲ ἀντὶ τῶν 297.25 θέλεις πιστώσειν φρ. 313.

30 Σεπτεμβρίου.

Καλὸν ἔγινε νὰ μὴ σὲ πέμψω χθὲς τὴν ἐπιστολήν μου. Ἀφοῦ τὴν ἐτελείωσα ἔλαβα τὴν ἰδικήν σου τῆς 18 Σεπτεμβρίου, εἰς τὴν ὁποίαν θέλω ἀποκριθῆν ἄλλοτε. Ἀρκοῦμαι τώρα νὰ σὲ εἴπω τὰ ἑξῆς γραμμένα, εἰς τὸ προσκολλημένον τοῦτο τεμάχιον, διὰ νὰ τὸ στείλῃς πάραυτα πρὸς τὸν Δ., καὶ οὕτως νὰ ἀθωωθῇς.

224.

Τέλη Σεπτεμβρίου 1816.

Δὲν ἐμπορεῖς, φίλε, νὰ στοχασθῇς πόσον μὲ πληγώνουσιν τὰ περὶ τοῦ πῶς δεῖ . . . Ὁ ἐλθὼν Κωνσταντινουπολίτης ἀποβληθεὶς εἶναι νέον ἄκουσμα δι' ἐμέ. Δὲν ἐξεύρω, μαρτύρομαι Θεόν, τί μὲ λέγεις καὶ περὶ τίνος. Κανένα ποτὲ ἐλθόντα εἰς ἐπίσκεψίν μου δὲν ἀπέβαλα. Ἡ συνοδεύουσα πολλάκις τὸ γῆρας παραξενία, ἢ καὶ μωρία, δὲν ἔφθασεν ἀκόμη εἰς τόσον βαθμόν, ὥστε νὰ καταφρονῶ καὶ τὰ ἁπλᾶ καὶ ἐγκύκλια καθήκοντα. Τὸ νόστιμον εἶναι ὅτι καὶ εἰς ἀντεπίσκεψιν πολλάκις ὑπάγω τῶν ἡμε-

τέρων, μ' ὅλον ὅτι δὲν τὸ κάμνω εἰς πολλοὺς τῶν ἀλλογενῶν. Κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἐπισήμους λογίους τούτων δὲν ἔρχεται εἰς τοὺς Παρισίους, χωρὶς νὰ μὲ ἐπισκεφθῇ. Ἀλλ' οὗτοι ἔχουσι παιδείαν εὐρωπαϊκήν, καὶ πολλάκις δὲν μ' ἀφίνουν, ἂν δὲν λάβωσι πρῶτον τὴν ὑπόσχεσίν μου νὰ μὴν ὑπάγω εἰς ἀντεπίσκεψιν. Ἑβδομηκονταετὴς ἀσθενὴς καὶ πολυάσχολος, ἂν ἤμην χρεώστης νὰ ἀντεπισκέπτωμαι τοὺς ὅσοι ἔρχονται εἰς ἐμέ, ἀλλοίμονον εἰς ἐμέ. Τοῦτο λοιπὸν τὸ ἀνυπόφορον βάρος φορτόνομαι καμμίαν φορὰν χάριν τῶν ἡμετέρων, καὶ διότι οἱ ἄθλιοι δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ τὸ ζυγίσωσι, καὶ διότι κινδυνεύουν νὰ πιστεύσωσιν ὅσα λέγουσιν οἱ καλοὶ χριστιανοί, οἱ φίλοι μου. Περὶ τοῦ ὁποίου μὲ γράφεις ἐνδεχόμενον νὰ ἦλθεν εἰς Παρισίους, καὶ νὰ ἐκατηχήθη ἀπὸ τοὺς διώκτας μου πρὶν μὲ ἴδῃ, καθὼς ἔκαμαν καὶ δι' ἄλλους. Τὸν μακαρίτην Φ (ἐπειδὴ ἀπέθανε τοῦ ταλαιπώρου τὸ λογικόν), ὅστις ἐντάμωνε πρῶτον, ἦτο βέβαιον, ὅτι εἰς τὸν οἶκον μου δὲν ἤρχετο πλέον. Εἶναι καὶ ἄλλοι πανουργότεροι τοῦ Φ, οἱ ὁποῖοι ἐνεργοῦν ἀοράτως, εἰς αὐτοὺς πιθανὸν ὅτι ἐπροσκολλήθη τώρα καὶ ὁ Κρής. Ὁ Προσδοκώμενος Μ. αὐτοὺς πρώτους μέλλει νὰ ἴδῃ καὶ νὰ ἐρωτήσῃ περὶ ἐμοῦ. Ἂν μ' ἐχθρευθῇ δι' αὐτούς, τί ἐμπορῶ νὰ κάμω εἰς τοῦτο; αὐτὸς θέλει βεβαιώσειν τὴν ὁποίαν ἔχω ὑπόληψιν περὶ πάντων τῶν δουλευόντων τὸν Σκύθην· καὶ ἐγὼ ἡσυχάζω ὡς ἀδύνατος νὰ παλαίω μὲ θηρία. Ἂν ἔλθῃ εἰς ἐπίσκεψίν μου, θέλω τὸν ἀντεπισκεφθῆν μίαν μόνην φοράν, καὶ τὸν χαρίσειν καὶ ἕνα Στράβωνα· ἂν προσμένῃ νὰ ὑπάγω πρῶτος ἐγώ, μωραίνει· ὅτι οὔτε καιρὸν ἔχω, οὔτε ἀνάγκην τοιαύτης ἐπισκέψεως, ἀπολυμένος πρὸ πολλοῦ ἀπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν. Ἐνθυμᾶσαι τὸν ὁποῖον μ' ἐσύστησες

κόμητα, τὸν ἁρπάσαντα ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Π. τὴν Ἀκαδημαϊκὴν Ἀλληλογραφίαν; Ἐνθυμᾶσαι τί σ' ἔγραφα περὶ τῆς ἀνυποφόρου μεγαλαυχίας καὶ περιαυτολογίας του; μ' ὅλον τοῦτο ἔσφιγξα τὴν ψυχήν μου καὶ τὸν ὑπέφερα, καὶ διότι ἦτο συσταμένος ἀπὸ σέ, καὶ διὰ τὸν φόβον νὰ μὴ τὸν προσθέσω εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐχθρῶν. Αὐτὸς ἀναχωρῶν διὰ τὴν Ἀγγλίαν, ἦλθε καὶ μὲ ἐπρόσφερε μὲ μεγάλην ὑπόκρισιν τὰς ὑπουργίας του, καὶ ἀπελύθη φίλος παρὰ φίλου. Τώρα ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν (εἶναι σχεδὸν τρεῖς ἢ τέσσαρες ἑβδομάδες), καὶ σήμερον μανθάνω, ὅτι καὶ ἀνεχώρησε, χωρὶς νὰ ἔλθῃ νὰ μὲ ἴδῃ. Que voulez vous que je fasse contre tous ces jolis garçons! Αὐτὸς ὁ Σάμιος ὅστις ἔδωκε τὴν εἴδησιν τῆς ἀναχωρήσεώς του, δὲν θέλει μὲ φανῇ παράξενον, ἂν μετὰ τόσας εὐεργεσίας γένῃ ἐχθρός μου. Τώρα ἐπροσκολλήθη μὲ τὸ Ἀλωπεκίδιον καὶ μὲ τὸν Κρῆτα. Μ' ὅλον τοῦτο (ἴσως γελάσῃς τὴν μωρίαν μου) τὸν ἐδάνεισα πάλιν 40 φρ. μὲ ἱερὰν ὑπόσχεσιν νὰ μὲ τὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὸ τέλος τοῦ Ὀκτωβρίου. Τί νὰ κάμω; ἔκλαιε κρουνηδόν, ἦτο καὶ ὀλίγον ἄρρωστος, ἐφοβήθην μὴ ἔλθῃ εἰς ἀπόγνωσιν. Ὅσον διὰ τὸν Κυνικὸν τὸν Πωγωνάτον, μὴ φροντίζῃς· ἔγινεν εἰς ὅλους καταγέλαστος. Ἔπειτα ἄρχισα νὰ πιστεύω, ὅτι εἶναι Ἀρμένιος· τοὐλάχιστον ὅλοι οἱ ἡμέτεροι ὡς τοιοῦτον τὸν ἔχουσιν.

Ἄλλο, φίλε, νόστιμον καὶ παράδοξον, τὸ ὁποῖον σὺ μόνος δύνασαι νὰ σαφηνίσῃς διὰ τοῦ Βάμβα, ἢ διὰ τοῦ Κούμα, χωρὶς νὰ μὲ ὀνομάσῃς. Τώρα μὲ λέγει εἷς τῶν ἡμετέρων (ὁ αὐτὸς ὅστις πρῶτον μ' ἔδωκε τὴν περὶ τοῦ Ἀρμενίου ἀγγελίαν) ὅτι οὐδ' ὁ Σάμιος δὲν εἶναι καθαρὸς Γραικός, οὐδ' υἱὸς τοῦ ὁποίου λέγεται γνήσιος, ἀλλὰ θε-

τός, γεννημένος δὲ ἀπὸ φράγκον πατέρα, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐπιστάτην εἰς τὰ μαγαζία του ὁ υἱοθετήσας. Πράγματα αἰνιγματώδη.

Αἴνιγμα μὲ φαίνεται καὶ τὸ τοῦ Σχολαστικοῦ Δ. *Οἱ ὑποδιδάσκαλοί του*, λέγεις, *τὸν ἀφήκασι*. Ποῦ καὶ πότε καὶ ποῖος; καὶ εἰς ποῖον σχολεῖον; Ἐγὼ μανθάνω ἐδῶ ὅτι ἐφημερεύει εἰς τὴν Λειψίαν.

Εἰς τὸ πῦρ, νὰ ζήσῃς!

225.

16 Ὀκτωβρίου 1816.

Ἀσπάζομαί σε.

Ἔχω ἐπιστολάς σου δὲν ἐξεύρω πόσας· ἀλλ' εἶναι τῶν ἀδυνάτων νὰ σ' ἀποκριθῶ μὲ τὴν παροῦσαν, τῆς ὁποίας μόνη ἀφορμὴ εἶναι ἡ περικλεισμένη ὄχι χαροποιὸς τοῦ Σκυλίτσου ἐπιστολή. Αἴνιγμα μὲ φαίνεται ἡ τύχη τῶν βιλίων τούτων.

Ἴδα μ' εὐχαρίστησιν τὴν αὐτόθεν ἀναχώρησιν τοῦ διδασκάλου, πρὸς τὸν ὁποῖον καλὰ ἔκαμες νὰ δώσῃς τὸ συμβατικόν, διορθώσας οὕτω τὸ σφάλμα μου. Μὲ τὴν προλαβοῦσαν μου σ' ἔγραψα περὶ αὐτοῦ· καὶ εὔκολα ἤθελες μὲ τὸ συγχωρήσειν, ἂν ἔξευρες εἰς τίνας περιστάσεις εὑρίσκομαι.

Εἰς τὴν Μασσαλίαν ἐκατευοδώθη ὁ νέος τὸν ὁποῖον μὲ πέμπουσιν οἱ Χῖοι κατὰ τὴν ζήτησίν μου. Ὀνομάζεται

Λουκᾶς Κατινάκης καὶ τὸν προσμένω, ἀφοῦ τελειώσῃ τὸν τεσσαρακονθήμερον καθαρμόν. Ἀγαθῇ τύχῃ!

Πρὸς τὸν Weigel δὲν πέμπω Στράβωνας, ἕως νὰ μάθω ὅτι δὲν ἔπεμψες. Ὑγίαινε!

226.

Ἐκ Παρισίων 21 Νοεμβρίου 1816.

Φίλε Ἀλέξανδρε,

Δὲν ἐξεύρω ποῦ μέλλει νὰ σ' εὕρῃ ἡ ἐπιστολή μου. Αἱ ἰδικαί σου 18 καὶ 27 Σεπτεμβρίου, 12 (διπλῆ) καὶ 16 Ὀκτωβρίου μ' εὑρήκασιν ὅπου θέλουν μ' εὑρεῖν πάντοτε. Ἀπὸ τὸν Μαρτῖνον ἔλαβα τὰ 1200 φρ. Ἡ εἰς τὴν περὶ Ταρτ. ἐπιστολήν μου εὐαρέστησις τοῦ Κ, μὲ δίδει καλὴν ὑπόληψιν καὶ χρηστὰς προκοπῆς ἐλπίδας περὶ αὐτοῦ· δὲν ἤθελα ὅμως νὰ τὴν καταχωρίσῃ εἰς τὸν Λ. Ε. Ἐγώ, καὶ διότι καιρὸν δὲν εἶχα, καὶ διότι ἐσυστελλόμην νὰ ταράξω πολὺ τὴν φιλαυτίαν του, ἐμετρίασα πολὺ τὴν περὶ τῆς μεταφρ. κρίσιν. Ἔπειτα οὐδὲ δίκαιον εἶναι τὸ ἀκριβοδίκαιον οὔτ' εἰς αὐτόν, οὔτ' εἰς ἐμέ, οὔτ' εἰς κανένα ἀπὸ τοὺς ζῶντας σήμερον Γραικούς. Εὑρισκόμεθα ἀκόμη εἰς τὰ πρώτιστα στοιχεῖα τῆς ἀναγεννήσεως ἢ ἀναφωτίσεώς μας· ἀπ' ὅ,τι κάμνομεν, καλήτερα νὰ κάμωμεν, χρειάζεται θαῦμα. Ἀλλ' οἱ εὐτυχεῖς ἐκεῖνοι χρόνοι τῶν θαυμάτων, ὅτε μὲ μόνην τὴν ἐπίθεσιν τῶν χειρῶν διεδίδοντο χαρίσματα γλωσσῶν, προφητείας, καὶ πάσης σοφίας, ἐπέρασαν, οὐδὲ θέλουν ἐπιστρέψειν πλέον.

Τώρα χρειάζονται ἱδρῶτες ἀκάματοι, συνωδευμένοι μὲ τὸ *Γνῶθι σαυτόν*. Ἀπὸ τοὺς εὐλογημένους τούτους Κ. καὶ Θ. ἔλαβα χθὲς ἐπιστολὴν εἰς τὴν ὁποίαν ἐπερίκλεισαν καὶ τὴν διατριβὴν τοῦ Neudling περὶ προφ. γλ. Ἀπορῶ, φίλε μου, πῶς ἐβάσταξεν ἡ ψυχή των, ἀφοῦ ἤκουσαν παρὰ σοῦ τὴν ἀδυναμίαν μου, νὰ ζητῶσιν ἀπὸ ἑβδομηκονταετῆ γέροντα πολυάσχολον καὶ πολύνοσον τοιαύτας ἐξετάσεις, καὶ τὸ δεινότερον, καὶ συνεργίας. Δὲν μὲ λυποῦνται λοιπόν· ἢ μὲ νομίζουσι κτισμένον *ἀπὸ δρυὸς ἢ* ἀπὸ πέτρης; Ἔπειτα καὶ ἡ ζήτησις, φίλε, σὲ βεβαιόνω ὅτι εἶναι τοῦ ἀριθμοῦ ἐκείνων τῶν ζητήσεων, περὶ τῶν ὁποίων εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, «Τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαι-» δεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννῶσι μάχας». Ἀνέγνωσα εἰς ἐκείνην τῆς ζωῆς μου τὴν ἐποχήν, ὅτε δὲν ἔξευρα ἀκόμη πόσον πολυτελὲς ἀνάλωμα εἶναι ὁ χρόνος, ὅσα ἐγράφησαν περὶ προφορᾶς· καὶ τοῦτο μόνον τὸ πολλὰ μικρὸν μάθημα ἔμαθα, ὅτι ἡμεῖς μὲν δὲν προφέρομεν ἀπαραλλάκτως, ὡς ἐπρόφεραν οἱ Ἕλληνες τῆς Περικλείου ἐποχῆς· ἀπὸ δὲ τούτους ὅσοι φαντάζονται νὰ προφέρωσιν ὡς ἐκεῖνοι, καὶ ἡμᾶς ὀνειδίζουσιν ὡς ἀπειθεῖς εἰς τὰς συμβουλάς, εἶναι καθαροὶ σχολαστικοί. Πῶς θέλεις ν' ἀναγνώσω ἐγὼ τὴν μακρὰν διατριβὴν τοῦ Neudling τῆς ὁποίας ἡ ἀνάγνωσις χρειάζεται τρεῖς ὥρας τοὐλάχιστον. Τὰς ὁποίας μέλλω νὰ ζήσω ἀκόμη ὀλίγας ἡμέρας τὰς χρεωστῶ εἰς τὸ ἔργον μου. Θέλω ὅμως τὴν ἀναγνώσειν (ὁ Θεὸς ἐξεύρει πότε) ὄχι διὰ τὰ ὁποῖα δὲν ἐλπίζω νὰ εὕρω ἰσχυρότερα τῶν ὅσων ἐξεύρω ἐπιχειρήματα, ἀλλὰ διὰ νὰ μάθω κἂν τὸ ὕφος καὶ ἦθος τοῦ γράφοντος. Εἰπὲ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς Ἐφημεριδογρά-

φους ὅσα σὲ γράφω, πλὴν τοῦ, *μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις.*

Περὶ δὲ τῆς μεταφρ. τῆς Α. Γ. ἄλλο δὲν μὲ εἶναι συγχωρημένον νὰ σὲ κοινωνήσω, πλὴν νὰ ἀπέχῃς σὺ ἀπὸ τὰ τοιαῦτα, καὶ νὰ ἀσχολῆσαι, φίλε μου εἰς τὸ ἐμπόριον, καὶ εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων σου.

Ἔλαβα τὸν Λογ. Ἐρ. καὶ τὴν Ἀπολογίαν τοῦ Κυρίλλου. Ὁ Λ. Ε. ἄρχισε νὰ μυρίζῃ Εὐρωπαϊκὴν μέθοδον· παρακάλεσέ τους νὰ ἐξακολουθῶσιν ὡς ἄρχισαν, προβαίνοντες πάντοτε εἰς τὸ καλήτερον, διὰ τῆς μετακενώσεως μάλιστα. Ἡ κρίσις τῆς Κιβ. ἦτο καλή· τὸ κακὸν εἶναι, ὅτι κατὰ δυστυχίαν μου (ὡς συμπεραίνω ἀπὸ τὴν ἀπολογίαν τοῦ Κοκ.) οἱ κιβωτουργοὶ ἢ κιβωτοπηγοὶ τὴν ἀπέδωκαν εἰς ἐμὲ τὸν ἀθῶον τῆς γραμμένης κρίσεως, ἀλλ' ὅστις ἤθελα κάμειν κρίσιν αὐστηροτέραν, ἂν εἶχα λεπτὴν ἐλπίδα τῆς διορθώσεώς των. Δὲν ἐντρέπονται οἱ σχολαστικοὶ νὰ παραπονῶνται ὅτι τοὺς κρίνουσι, καὶ τοὺς φαίνεται παράξενον, ὅτι ἐπέρασεν ἡ μακαρία δι' αὐτοὺς ἐποχή, ὅτε τὸ ταλαίπωρον γένος ἐδέχετο τὰς φλυαρίας τῶν σχολαστικῶν ὡς χρησμοὺς Ἀπόλλωνος. Ἡ μόνη των προκήρυξις ἀρκεῖ νὰ δείξῃ πόσον εἶναι ἀνίσχυροι οἱ ὦμοί των διὰ τὸ ὁποῖον ἀνεδέχθησαν φορτίον. Δὲν εἶναι ὁ λόγος περὶ τοῦ Μακαρονισμοῦ τῆς προκηρύξεως· ἐπειδὴ τοὺς ἀρέσκει τὸ τοιοῦτον ὕφος, ἂς τρώγωσιν ὄχι μόνον μακαρόνια, ἀλλὰ καὶ λαζάνια, καὶ ῥαβιόλια· ὁ λόγος εἶναι, φίλε, περὶ τῆς ἐλεεινῆς συγκλώσεως τῶν ἐννοιῶν. Φαίνεται οἱ ταλαίπωροι ὅτι ἐμόρφωσαν τὴν κεφαλήν των μὲ τὴν λογικὴν τοῦ Σουγδουρῆ καὶ μὲ τὴν Τερψιθέαν, μὲ τὰς ὁποίας φωτίζουσι τοὺς Βλάχους οἱ πανευκλεεῖς Κ. καὶ Δ., ἀφίνοντες εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνοήτους νὰ θαυ-

μάζωμεν τὰς Λογικὰς τοῦ Λωκίου, τοῦ Κονδιλλάκου, τοῦ Τράκυος καὶ τὰς Γραμματικὰς τοῦ Βυτμάννου καὶ ἄλλων. Αὐτὴ ἡ σχολαστικὴ ἐπιγραφὴ *Κιβωτὸς* (χειροτέρα τῆς *Τερψιθέας*) τοὺς ἀποδείχνει, ὅτι ζῶσιν ἀκόμη εἰς τὴν δωδεκάτην καὶ ὄχι εἰς τὴν δεκάτην ἐννάτην ἑκατονταετηρίδα, ὄχι μόνον ὡς ἀνοίκειος εἰς τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ καὶ ὡς γελοίως ἀντιφάσκουσα, ἐπειδὴ περιέχει τὸν Θησαυρὸν τοῦ Στεφάνου, καὶ παρ' αὐτὸν ἄλλο τι ὄνομα ἀνώτερον, ἂν ἦτο δυνατόν, καὶ κομπαστικώτερον τοῦ Θησαυροῦ. *Θησαυρὸς θησαυρῶν* ἦτον ἄξιον τῆς σχολαστικῆς των κεφαλῆς, ἐπειδὴ δὲν ἀρκοῦνται νὰ ὀνομάζουσι τὰ σῦκα, σῦκα, καὶ τὴν σκάφην, σκάφην. Ἡ Κιβωτός των, ἂν ὁμοιάζῃ τὴν Κιβωτὸν τοῦ Νῶε, εἰς τὴν ὁποίαν μόνα ὀκτὼ λογικὰ ζῶα ἦσαν περικυκλωμένα ἀπ' ὅλα τὰ γένη τῶν ἀλόγων, θέλει δώσειν ὕλην ἀρκετὴν νὰ γελῶσιν οἱ Εὐρωπαῖοι. Ὅπως ἂν ἦναι, δὲν εἶναι ἐκείνη, ἥτις μέλλει νὰ μᾶς σώσῃ ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸν τῆς ἀπαιδευσίας, ἂς προσθέσω καὶ τῆς ἀνομίας.

Δὲν ἐκατάλαβα ἀπὸ τὸ *Καλυμαύχιον* ἢ *Καμηλαύχιον*, ποῖον τῶν δύο προτιμᾷς. Τὸ πρῶτον εἶναι ψευδὲς ἂν ὑποτεθῇ παρὰ τὸ *καλύπτειν τὸν αὐχένα*· ὅτι ἔπρεπε νὰ ἦναι *Καλυμμαυχένιον*. Τὸ δεύτερον μόνον εἶναι εἰς πλειοτέραν χρῆσιν εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς (du bas-empire), ἂν καὶ ἡ παραγωγή του δὲν ἦναι πολλὰ πιστή, ἀπὸ *Καμήλου τριχῶν*.

Τὸ *Διοδεύω* δὲν εἶναι δεκτικὸν τῆς ὁποίας δίδεις εἰς αὐτὸ σημασίας. Τὸ μόνον ἀκριβὲς εἶναι τὸ *ὁδόω* ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ἀπαράδεκτον. Εἰς τὰ τοιαῦτα ὁδηγὸν ἄλλον δὲν ἔχομεν παρὰ τὴν ἀναλογίαν καὶ παραβολὴν ὁμοίων ἄλλων λέξεων ἢ φράσεων. Ὡς λέγομεν *Πλουτῶ*

ἀμεταβάτως καὶ Πλουτίζω (ἄλλον), ἴσως ἀπὸ τὸ ὁδοιπορῶ ἐσυγχωρεῖτο νὰ πλασθῇ τὸ ὁδοιπορίζω.

Ὁ Θεοδ. γεωργ. μ' ἐδάνεισε τὴν καταβόησιν τοῦ Ἀθηναίου· ὁμοιάζει τὴν προκήρυξιν τῆς Κιβωτοῦ κατὰ τὴν λογικήν. Κατὰ τὴν Γραμματικήν, ἂν καὶ ἀρκετὰ μακαρονισμένον, διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὴν μετάφρασιν τοῦ *Περὶ πληθύος! κόσμων*. Καὶ εἰς τίν' ἄλλον χρεωστεῖ ταύτην τὴν διαφορὰν ὁ ἄνομος καὶ ἄδικος ἄνθρωπος παρὰ εἰς τὴν ὁποίαν ἔδωκε νύξιν περὶ τῶν τοιούτων ὁ ἀπ' αὐτὸν ἀναισχύντως σπαραττόμενος; Διότι ἂν ἦναι φρενῶν παρασάλευσις νὰ φαντασθῶ διορθωτὴς τῆς γλώσσης, εἶναι ὅμως καὶ ὑπόκρισις (ὄχι μετριοφροσύνη) νὰ μὴ συλλογίζωμαι. ὅτι συνήργησα μικρόν τι μὲ *τὰ γόσματά μου*, εἰς τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦσιν ὀλίγοι τινὲς κανονικωτέραν συναρμογὴν καὶ σύνδεσιν τῆς παραλυμένης μας γλώσσης. Εἰπέ με, ἂν γραφθῇ τι ἀνωνύμως κατὰ τῆς καταβοήσεως, τυπόνεται αὐτοῦ, ὄχι μόνον χωρὶς δαπάνης μου, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου μὲ μικρὰν ἀπόλαυσιν; Πρόσεχε μή με κατηγορήσῃς ὡς φιλοκερδῆ κάπηλον κλαΐε με μᾶλλον, ὅτι ἐκατάντησα εἰς τὸ γῆράς μου νὰ μὴν ἔχω νὰ δαπανήσω μίαν ὥραν, χωρὶς ζημίαν μου. Ἐγώ, φίλε μου, καὶ διὰ τὰς περιστάσεις, καὶ διὰ τὴν προστεθεῖσαν τώρα νέαν δαπάνην (1000 τοὐλάχιστον φρ. κατ' ἔτος) διὰ τὸν ἐλθόντα νέον ἀπὸ τὴν Χίον, ἀναγκάζομαι νὰ κάμνω οἰκονομίας ἐχθρὰς τῆς ἑβδομηκονταετοῦς ἡλικίας μου. Ἡ κατάστασίς μου (μὰ τὴν φιλίαν μας!) εἶναι τοιαύτη, ὥστε ἂν ἀποπληχθῶ, ἢ παραλυθῶ, ἢ στερηθῶ τὴν ὄψιν, καὶ μείνω τοιοῦτος μεταξὺ τῶν ζώντων δύομόνα ἔτη, ἐξανάγκης πρέπει νὰ πωλήσω τὴν βιβλιοθήκην μου. Τὸ ἐτήσιον (3000 φρ.) διὰ τὸν Στράβωνα

παύει μὲ τὴν τελευτὴν τοῦ 1818 ἔτους· καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ 1819 ἔτους, ἂν εὑρεθῶ ἔτι ζῶν, μένω μὲ 2000 φρ. κατ' ἔτος, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐχάρισεν ἐπιζωῆς τὸ Κράτος. Εἰς ταῦτα ἤθελες ἀντιλέξειν δικαίως, « Ἀλλ' ὁ νέος βοη- » θῶν σὲ δίδει καιρὸν νὰ ἐκδίδῃς πλειότερα· καὶ οὕτως » ἀναπληρόνει τὴν δι' αὐτὸν γινομένην δαπάνην ». Ἄκουσον ὅμως τὰ περὶ αὐτοῦ.

Ἐκατευοδώθη τὴν 5 τοῦ παρόντος μηνός, εἶναι ἱερέως υἱός, ὀκτωκαιδεκαετὴς τὴν ἡλικίαν, φαίνεται χρηστότατος τὰ ἤθη, φέρει καὶ εἰς τὸ πρόσωπον κάποιαν παρθενικὴν αἰδώ, ἥτις μ' ἀρέσκει πολύ. Ἕως εἰς τὸν οἰκόν μου ἦλθε μὲ δαπάνην τῶν Χίων, καθὼς τὸ ἐζήτησα ἀπὸ τὸν Βάμβαν. Ἀλλὰ διὰ νὰ τοῦ ἑτοιμάσω κοιτῶνα, ἤγουν κράββατον, στρώματα, ἐπισκευὴν τοῦ κοιτῶνος εἰς φυλακὴν τοῦ ψύχους, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἐδαπάνησα ὑπὲρ τὰ 300 φρ. Χωρὶς τῆς Γαλλικῆς καὶ Λατινικῆς γλώσσης ὀλίγην ὠφέλειαν εἶναι καλὸς νὰ μὲ ὠφελήσῃ· ἀλλὰ δὲν ἐξεύρει οὔτε τὴν μίαν οὔτε τὴν ἄλλην. Ὅθεν ἐξανάγκης πρέπει νὰ δαπανήσω εἰς δύο διδασκάλους δι' ὀλίγους κἂν μῆνας μέχρι τῆς στοιχειώδους μαθήσεως, διὰ νὰ τελειοποιηθῇ ἔπειτα μὲ τὴν κατ' οἶκον μελέτην καὶ ὁδηγίαν μου. Δὲν ἀρκεῖ τοῦτο· ἀλλὰ θέλει νὰ γένῃ καὶ ἰατρός. Καὶ τοῦτο, ἢ ἄλλο τι, πρέπον καὶ δίκαιον εἶναι νὰ γένῃ, καὶ οὕτως τὸ κρίνω καὶ τὸ ἐπιθυμῶ. Ἀλλὰ τὸ θέλει καὶ γρήγορα, εἰς τρόπον ὥστε, ὅταν φθάσῃ νὰ μάθῃ τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν ὅσον νὰ δύναται νὰ ἀκούῃ καὶ νὰ νοῇ τοὺς διδάσκοντας, νὰ πέσῃ εἰς τὰ ἰατρικὰ μαθήματα, καὶ ν' ἀφήσῃ πάλιν εἰς ἐμὲ τὸν γέροντα τὸ πρότερόν μου φορτίον, καὶ νὰ πάθω ἐγὼ τὸ τῆς παροιμίας.

Ὃς αὐτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει, Σάμον θέλει.

Ἔχω νὰ δαπανήσω χίλια φράγκα, μὲ ἐλπίδα ἐπανισώσεως (compensation)· ἀλλὰ δὲν εἶμαι καλὸς νὰ κτίζω ἰατροὺς διὰ δαπάνης μου, διότι ἔξω τῶν ἰατρικῶν βιβλίων εἶναι καὶ ἔξοδα τῶν μαθημάτων ὄχι ὀλίγα. Εἰς τόσην δαπάνην νὰ ὑποταχθῶ ἄλλος τρόπος δὲν εἶναι, πλὴν ἂν ἀποφασίσῃ νὰ ἐξοδεύσῃ διπλοῦν χρόνον τοῦ συνειθισμένου εἰς τὴν μάθησιν, ὥστε νὰ ἔχῃ καιρὸν καὶ τὴν ἰατρικὴν νὰ διδάσκεται, καὶ ἐμὲ νὰ βοηθῇ εἰς τὰς χρείας μου. — Δίκαιον ἔχεις· ἀλλὰ διὰ τί ὅσα γράφεις πρὸς ἐμέ, δὲν τὰ κοινωνεῖς εἰς αὐτὸν τὸν νέον; — Διότι, φίλε μου φοβοῦμαι μὴ ταπεινώσω τὸ φρόνημά του μὲ ἰδέας μισθώσεως. Ἐγὼ τὸν ἐδέχθην ὡς υἱόν, καὶ ἐπιθυμῶ νὰ μ' ἀγαπήσῃ ὡς πατέρα. Διὰ νὰ ἀπολαύσω τὴν ἀγάπην του, ἐξετάζω καὶ πληρόνω τὰς χρείας του, ὥστε νὰ αἰσθανθῇ, ὅτι ἡ μετ' ἐμοῦ συγκατοίκησις τοπικῶς μόνον διαφέρει ἀπὸ τὴν εἰς τοῦ πατρός του οἴκησιν.

Ἔλαβα τὴν διαθήκην μου, καὶ σ' εὐχαριστῶ. Φύλασσε τὴν ἄλλην ἀσφαλῶς.

Τὰ Βοκοβαλικὰ ἄσματα ἔκαμες καλὰ νὰ μὲ τὰ στείλῃς· ἀλλ' οὐδ' αὐτὰ καιρὸν ἔλαβ' ἀκόμη ν' ἀναγνώσω. Τοῦτο μόνον ἐπαρατήρησα μ' εὐχαρίστησιν ὅτι δὲν εἶναι ὁμοιοτέλευτα.

Τὸν πρῶτον τόμον παραλλήλων Dacier ζητεῖ ὁ Allais· ἀλλὰ διστάζω, ἂν τὸν εὕρῃ.

Περὶ τοῦ Λάθους τιμῆς τοῦ Θησ. Ἐρρ. Στ. σὲ προέγραψα, ὅτι ἦτο μόνον εἰς τὴν λέξιν τοῦ ἀγγλικοῦ νομίσματος, καὶ ὄχι εἰς τὴν ὁποίαν ἐπλήρωσα τιμὴν εἰς Γαλ. νομ. Τὸ κακὸν εἶναι ὅτι ἐπλήρωσα ἔπειτα ἀπροσδοκήτως 4 φρ. 10 σολδ. διὰ τὰ τρία σώματα, ὡς βλέπεις εἰς τὴν κλειομένην σημείωσιν τοῦ Βοισσονάδου, Δὲν ζητῶ τίποτ'

ἀπὸ κανένα πλέον περὶ τούτου· ἤθελ' ὅμως ἂν κρατῇς ἀκόμη τὴν πρώτην τοῦ αὐτοῦ σημείωσιν, νὰ ἴδῃς ἂν ἦναι ἀληθὲς ὅ,τι λέγει qu'il m'avoit prevenu que les fraix seraient plus considérables. Ἂν οὕτως ἔχῃ, ἄξιον ἦτο νὰ ζημιωθῶ καὶ πλειότερα, ὡς ἀναγινώσκων χωρὶς προσοχήν.

Σὲ εἶπα εἰς τὴν προλαβοῦσαν μου, ὅτι προσμένω ἀπόκρισίν σου, ἂν θέλῃς νὰ στείλω ἐγὼ τοὺς Στράβωνας εἰς τὸν Weigel, ἢ ἂν τοὺς στέλῃς αὐτόθεν· ὁμοίως καὶ περὶ Ξενοκρατῶν.

Τοῦ Δ. ἡ ἀναχώρησις μ' ἐχαροποίησε πολύ. Ἀγαθῇ τύχῃ! Ἀγαθῇ τύχῃ ἀκόμη καὶ διὰ τὴν μέλλουσαν τοῦ υἱοῦ σου ἀναχώρησιν.

Μὲ κακοφαίνεται ὅτι ὁ συγγενὴς τῆς συζύγου σου (τὴν ὁποίαν προσκυνῶ) δὲν ἦλθε νὰ μὲ φέρῃ τὰ βιβλία.

Ἂν δὲν κρίνῃς εὔλογον τὰ ἠθικὰ Πλουτάρχου Wytenbach, ἀγόρασε κἂν τὴν ἔκδοσιν τοῦ Hutten· ἀλλὰ τῆς λείπει καὶ αὐτῆς ἀκόμη ὁ Πίναξ. Μ' ὅλον τοῦτο (ne badinons pas) πρέπει νὰ ἔχωσι καὶ τὰς δύο, καὶ τρίτην τοῦ Ῥεϊσκίου, ἂν θέλωσι νὰ ἔχωσι Δημόσιον βιβλιοθήκην.

Ἔχω τρία σώματα τοῦ νέου Λεξικοῦ τῆς Φυσικῆς ἱστορίας (première livraison)· τὰ ὁποῖα ἐπωλήθησαν πρὸς 7 φρ. (κατὰ τὴν ὑπογραφὴν)

πρὸς 7 φρ. (τόμοι 9, τρεῖς κάθε σῶμα). . .	φρ.	63
Στιχωτικὰ	»	15:75
		78:75
Ἔτι Tableau histor. de l'état et des progr. de la litteratur. française depuis 1789, στιχωμένον		6:75
140 Πίνακες τῆς Λαγκαστριανῆς μεθόδου. .		7:—
ἐχρέωσα τὸν λογαριασμόν σου . . .	φρ.	92:50

Ἀπὸ τὸν ἀδελφόν σου (πρὸς τὸν ὁποῖον ἐστάλθη διὰ Μασσαλίας 1 σῶμα εἰς 3 τόμους) νὰ λάβῃς φρ. 26:25
ἀπὸ τοὺς Κυδωνιάτας πρὸς τοὺς ὁποίους πέμπεται μετ' ὀλίγον τὸ αὐτὸ . . . . . » 26:25
ἀπὸ τοὺς Χίους διὰ τὸ αὐτὸ . . . . . » 26:25
διὰ τὸ Tabl. historique . . . . . » 6:75
διὰ τοὺς 140 πίνακας . . . . . » 7:—
φρ. 92:50

Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν σ' ἔγραψα νὰ περάσῃς εἰς πίστιν μου φρ. 234:25 τὰ ὁποῖα ἐπλήρωσα τὸν Allais διὰ λογαριασμόν σου. Ἴσως σ' ἔγραψα καὶ διὰ τὰ 78:75 τῶν Λεξικῶν.

Ἔχω καὶ τρεῖς παραδόσεις τοῦ Journal d'éducation ἀπὸ 3 πᾶσαν μίαν φυλλάδα N° 10, 11 καὶ 12. Εἶναι νομίζω τὸ ἓν διὰ τὸν ἀδελφόν σου, τὸ ἄλλο διὰ τοὺς Χίους καὶ τὸ τρίτον διὰ τοὺς Κυδωνιάτας. Οὕτως ἔχει; βοήθησε τὴν μνήμην μου. Ὑγίαινε! καὶ εἰπέ με πότε κινεῖς διὰ τὴν Βενετίαν, καὶ ποῦ πρέπει νὰ σὲ γράφω.

Π. Ὁ ἕκτος τόμος τῆς Γεωγραφ. τοῦ Maltebrun δὲν ἐξεδόθη ἀκόμη.

Πρὸς τὸ τέλος τοῦ Δεκεμβρίου μὴ λησμονήσῃς σὲ παρακαλῶ νὰ μ' ἐμβάσῃς 1000 φρ.

227.

23 Σεπτεμβρίου 1816.

Μόλις Ἀλέξανδρε φίλε, ἐσφράγισα τὴν 21 Νοεμβρίου πρὸς σὲ ἐπιστολήν μου, κ' ἔμαθα ἀπὸ τὰς ἐφημερίδας

ὅτι κατευοδώθη εἰς Μασσαλίαν ὁ πεμπόμενος παρὰ τῆς ὑψ. Πόρτ. πρέσβυς. Ὅθεν ὅσα σὲ ἔγραφα περὶ αὐτοῦ ἐματαιώθησαν. Τοῦτο μόνον παρακαλῶ σε θερμῶς καὶ φιλικῶς νὰ ἐνθυμᾶσαι εἰς τὸ ἑξῆς· νὰ μὴ δώσῃς αὐτόθεν καμμίαν αἰτίαν οἰκειώσεως, πέμπων δι' αὐτοῦ ἢ ἐπιστολήν, ἢ βιβλία πρὸς ἐμέ. Ἂν φρονῇ ὡς ὁ Κοδρ. ὡς ὁ Θεολ. ὡς ὁ Ἀγγ. προτιμῶ νὰ μὴ λάβω τίποτε, παρὰ νὰ . . . *Νὲ Ἀραπὶν γιουζοῦ, νὲ σὰμ σεκερί.* Ἂν φερθῇ ὡς φέρονται οἱ πολιτισμένοι ἄνθρωποι, δὲν θέλω τὸν ἀποκριθῆν ἀπολίτευτα. Ὅπως ἂν ἦναι παρακαλῶ σε νὰ μὴ λησμονήσῃς ταύτην μου τὴν ἐπιθυμίαν.

Σώματα τῶν Αὐτοσχ, στοχ. τῶν αὐτοῦ τυπωμένων χρείαν δὲν ἔχω· ἀρκεῖ νὰ μὲ στείλῃς ἓν μόνον.

Ἔλαβα τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 6 Νοεμβρίου, ἀπροσδοκήτως ἀπὸ τὴν Τεργέστην· ἡ ἰδική μου λοιπὸν 21 Νοεμβρίου δὲν σὲ εὗρηκεν εἰς Βιέννην. Ἔγραφα νὰ σὲ τὴν στείλωσιν ὅπου εὑρίσκεσαι, καὶ φοβοῦμαι μὴ παραπέσῃ· ἐμπεριεῖχε καὶ πρὸς τὸν Βάμβαν ἐπιστολήν. Σ' ἔγραφα μάλιστα νὰ μ' ἐμβάσῃς 1000 φρ. πρὸς τὸ τέλος τοῦ παρόντος Δεκεμβρίου.

Περὶ τῆς μελετωμένης νέας ἐφημερίδος ἀπὸ τὸν Ἀλεξανδρίδην λέγω κ' ἐγὼ μετὰ σοῦ, *τόσον καλήτερα!* Ὅπως ἂν κάμωσι καὶ οἱ ὀρθὰ φρονοῦντες καὶ οἱ ἀντιφρονοῦντες, τὴν ἀλήθειαν δὲν θέλουν δυνηθῆν νὰ καταχώσωσι. Ἐξεναντίας ἀπὸ τὴν συνερισίαν ταύτην, ἂν καὶ ὄχι ἐξ ἀγαθῆς ψυχῆς τῶν ἀντιφρονούντων, ἐλπίζω πολλὰ καλά. Καὶ αὐτοὺς θέλει μὲ τὸν καιρὸν διορθώσειν, καὶ τοὺς ὀρθὰ φρονοῦντας εἰς τὸ ὀρθότερον ὁδηγήσειν.

Ἐπιστολὴν ἔλαβα ἀπὸ τὸν Ῥώταν, ἀλλ' εἰδύλλια ἀκόμη δὲν ἴδα.

Περὶ τῶν σημειωμένων βιβλίων, τὸ ἀκριβώτερον εἶναι ἡ Πολύγλωττος γραφὴ τοῦ Walton. Ἂν λογαριάσῃς τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ φρικτὸν πάχος τῶν τόμων, αὐτὴ ἀξίζει ὑπὲρ τὰ 1000 φρ. καὶ σχεδὸν τόσα ἐπωλεῖτο ἄλλην φοράν. Ἂν ὅμως συλλογισθῇς, ὅτι ἡ τῶν τοιούτων ἐπιθυμία καὶ ζήτησις ἐψυχράνθη, ἢ μᾶλλον ἐσβέσθη σήμερον, σὲ τὴν λογαριάζει 100 τοὐλάχιστον φρ. ὑπὲρ τὸ πρέπον. Καλὸν ἦτο, μὲ φαίνεται νὰ ἔχῃς καὶ δεύτερον βιβλιοπώλην εἰς τὴν Λειψίαν, διὰ νὰ μὴ κρέμεσαι ἀπὸ ἕνα μόνον. Ὅπως ἂν ἦναι, ἡ ἀγόρασίς της εἶναι ἀπαραίτητος διὰ δημόσιον βιβλιοθήκην. Περὶ τοῦ Adelung, ἐπειδὴ λέγεις τὸν Kampe τελειότερον, ἀγόρασε τοῦτον. Τοῦ Rosenmüller τὰ μὲν εἰς τὴν νέαν διαθήκην σχόλια δὲν εἶναι ἀκριβὰ (αὐτὰ μόνον ἔχω καὶ εἶναι καλά)· εἰς δὲ τὰ εἰς τὴν παλαιὰν 7 τόμους, ἡ τιμὴ εἶναι καὶ αὐτὴ αὐξημένη. Εἶναι ὅμως αὐτὰ ἀναγκαιότερα τῆς Πολυγλώττου· κατὰ δυστυχίαν δὲν τὰ ἀπέκτησα ἀκόμη· καὶ πιθανὸν ὅτι θέλω ἀποθάνειν πρὶν τὰ ἴδω. Ἡ εἰς Francfort ἔκδοσις τῆς Συνόψεως τοῦ Πόλου εἶναι καλή. Ἐνδέχεται ὡς νεωτέρα νὰ ἔχῃ καὶ προσθήκας τινάς· ἐγὼ ἐγνώρισα, καὶ εἶχα (εὑρισκόμενος εἰς Ἀμστελδὰμ) τὴν πρὸ αὐτῆς. Ὁ Βιργίλιος εἰς 6 τόμ. τοῦ Heyne δὲν εἶναι βαρύτιμος. Ἐλησμόνησα νὰ σὲ εἴπω ὅτι τὰ εἰς τὴν Παλαιὰν σχόλια τοῦ Rosenmüller δὲν εἶναι τελειωμένα· πολὺ ὅμως δὲν λείπει· προβαίνουσιν ἕως εἰς τὸν προφήτην Ἰωνᾶν.

Σὲ πέμπω διὰ τοῦ Allais Πάλαν σημειωμένην ABN° 1 καὶ περιέχουσαν τῶν *Συγγραμμάτων Ἱπποκράτους καὶ Γαληνοῦ*, εἰς φύλλα, σώματα 300

εἰς Ῥαμμένα 100

εἰς δεμένα 3

403

Τὰ στιχωμένα εἶναι ἓν διὰ σὲ καὶ τὰ δύο διὰ τοὺς δύο ἀδελφούς.

Ἀπὸ τὰ ῥαμμένα δός:

Τὸν Θεόκλητον . . .	1	Στεῖλε τὸν Capo d'Istria	1
Τὸν Κοκκινάκην . . .	1	τὸν Σχινᾶν . . .	1
Τὸν Γαζῆν	1	τὸν Μουστοξίδην.	1
Τὸν Ἀλεξανδρίδην .	1		
Τὸν ἰατρὸν Σεραφείμ.	1		
	5		

Τὰ λοιπὰ (καὶ τὰ ῥαμμένα καὶ τὰ εἰς φύλλα) εἶναι διὰ πώλησιν. Εἴθε νὰ πωληθῶσιν εὐκόλως, διὰ νὰ εὐκολύνωσι τὸ ἔργον μου.

Εἰς τὴν προλαβοῦσαν μου σ' ἐπαρεκάλουν νὰ μ'ἐμβάσῃς 1000 φρ. πρὸς τὸ τέλος τοῦ ἔτους· ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐξεύρει πότε καὶ ποῦ ἔμελλε νὰ σ' εὕρῃ ἡ ἐπιστολή μου. Φρόντισε τώρα, ἂν δὲν τὰ ἔμβασες, νὰ μὲ τὰ προμηθεύσῃς χωρὶς ἀργοπορίαν, διὰ νὰ ἐξακολουθῶ τὸν τύπον.

Ὁ ἰατρὸς Σεραφεὶμ εἶναι Ἀρμένιος, καὶ ἐκίνησεν αὐτόσε πρὸ ἑνὸς σχεδὸν μηνός· καὶ ἐπειδὴ ἐφέρθη πρὸς ἐμέ, ἢ ἐκ διαθέσεως χρηστῆς, ἢ διὰ πολιτικόν, τιμίως, ἄξιος εἶναι νὰ τιμηθῇ μὲ τὸ μικρὸν τοῦτο δώρημα.

Ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν Βάμβαν κλεισμένην βλέπεις τὰ σταλέντα εἰς τὴν Χίον σώματα 200, καὶ τὴν ὁποίαν, ἔταξα τιμὴν διὰ τοὺς Χίους, ἥτις πρέπει νὰ κανονίσῃ καὶ τὴν πώλησιν αὐτοῦ· 5 φρ. μὲ δίδουν οἱ βιβλιοπῶλαι ἐδῶ, πωλοῦντές τα αὐτοὶ 6 φρ. Τὸ στίχωμα τὸ διὰ τοὺς Χίους, ἡ κιβωτὸς καὶ τὸ πάλωμα εἶναι ζημία μου καθαρά, ἀλλ' ὅμως δικαία καὶ διὰ τὸν μέγαν ἀριθμὸν (200),

καὶ διὰ τὸ 13ον ἐξεμπλάριον, τὸ ὁποῖον δίδω εἰς τοὺς βιβλιοπώλας. Ἐδῶ, φίλε μου, διὰ τὰς περιστάσεις αὔξησεν ἡ τιμὴ ὅλων τῶν πρὸς ζωὴν ἀναγκαίων, μὲ ὄχι μάταιον φόβον πλειοτέρας αὐξήσεως, ὥστε δὲν ἐξεύρω πῶς ἔχω νὰ κάμω εἰς τὸ γῆράς μου. Ἡ αὔξησις τῆς τιμῆς τῶν ἀναγκαίων φυσικὰ ἐπέρρευσε καὶ εἰς τὰ μὴ ἀναγκαῖα μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀλλ' ἐκ τῶν ὁποίων ορίζονται τὰ ἀναγκαῖα, ὁποῖος εἶναι ὁ τύπος, τὸ στίχωμα, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα.

Εἰπέ με λοιπὸν ἂν ἔχῃς αὐτοῦ τὸν τρόπον νὰ τυπώσῃς τὴν ἐξακολούθησιν τῆς Βολισσινῆς ἐκδόσεως τῆς Ἰλιάδος. Τοῦτο σὲ προβάλλω ἐξ ἀπελπισίας, καὶ ὡς λέγει ὁ ποιητὴς τῆς Ἰλιάδος « Ἑκὼν ἀέκοντι θυμῷ ». Εἶναι κατάρα Θεοῦ νὰ κατοικῇ μακρὰν τοῦ τύπου ὁ συγγραφεὺς τοῦ τυπουμένου. Τὰς περισσοτέρας διορθώσεις (ὀρθὰς ἢ στρεβλὰς) τὰς κάμνω εἰς αὐτὰ τὰ δοκίμια τοῦ τυπογράφου. Διὰ νὰ μὲ δώσῃς λεπτομερῆ περὶ τούτου εἴδησιν· ἔχε εἰς τὸν νοῦν ταῦτα : Ιο τὸ Β τοῦτο τῆς Ἰλιάδος μέλλει νὰ ἦναι ἰσοπαχὲς σχεδὸν καὶ ἰσομέγεθες μὲ τὸ Α. διότι ἂν καὶ δὲν ἔχῃ προλεγόμενα ὡς ἐκεῖνο, ἔχει ὅμως στίχους 877 ὁπόταν οἱ στίχοι τοῦ Α εἶναι 611. 2ο Ἔχει μίαν μόνην χαλκογραφίαν· τὸ Α εἶχε τρεῖς. 3ο Τὸ χαρτίον πρέπει νὰ ἦναι λευκὸν καὶ καλὸν ὡς τὸ τοῦ Α. 4ο. Ἡ τιμὴ τοῦ ὅλου βιβλιαρίου πρέπει νὰ ἦναι ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τοῦ Α. ἐπειδὴ διὰ τοῦτο ἀναγκάζομαι νὰ τὸ στείλω αὐτοῦ, διὰ νὰ μὴν αὐξήσω τὴν τιμήν, καὶ σύρω κατεπάνω μου τὰς κραυγὰς τῶν ὅσοι λογαριάζουσι τὰ γρόσα των (ἀσλανιά), ὡς τὰ ἐλογάριαζον πρὸ ἐτῶν τριάκοντα· 5ο. ἀριθμὸς τῶν σωμάτων πρέπει νὰ ἦναι 1500, ὅσος ἦτο καὶ τοῦ Α. 6ο. πρέπει νὰ πληρωθῇ καὶ νὰ ἐπιστατήσῃ

εἰς τὸν τύπον διορθωτὴς ἀκριβέστατος καὶ ἄγρυπνος, διὰ τὸ κείμενον μάλιστα, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἦναι ἀπαραλλάκτως καὶ ἀπαρατρέπτως ὅμοιον καὶ εἰς τὴν γραφὴν καὶ εἰς τὴν στίξιν μὲ τὸ κείμενον τοῦ Οὐολφίου. Ἂς προσθέσω καὶ 7ον τοῦτο, ὅτι εἰς τὴν διάταξιν τῶν ἐξηγήσεων, τῶν παλαιῶν σχολιαστῶν καὶ τῶν ὀλίγων παρατηρήσεων ὅσας προσθέτει ὁ Βολισσινὸς ἐκδότης, ἐπιθυμῶ, ἢ μᾶλλον ἀπαιτῶ, νὰ μὴ γίνῃ καμμία ἀπὸ κανένα προσθήκη ἢ ἀφαίρεσις, ἢ μεταβολή, ἀλλὰ νὰ τυπωθῇ ἀπαραλλάκτως κατὰ τὸ ὁποῖον μέλλω νὰ στείλω ἴσον, γραμμένον εἰς λεπτὸν χάρτην. Ζύγισε ὅλα ταῦτα ἀκριβῶς, λαβὼν (ἂν κρίνῃς εὔλογον) σύμβουλον καὶ τὸν Κοκκινάκην, καὶ κοινώνησέ με τὴν γνώμην σου, ἤγουν εἰπέ με τὸ ποσὸν τῆς τιμῆς τῶν 1500 σωμάτων ἐπάνω κάτω.

Εἰς τὰ εὑρισκόμενα πακέτα εἰς τὴν κιβωτὸν τῆς Χίου βλέπεις ὅτι ἡ δέσμη Ο εἶναι διὰ τὸν ἀδελφόν σου κύριον Μιχαὴλ περιέχουσα τοὺς τρεῖς πρώτους τόμους τοῦ Λεξ. τῆς Φυσικ. ἱστορίας. Παρὰ τὸ Ο εἶναι καὶ τὸνομά του ἐπιγεγραμμένον. Ἂς φροντίσῃ λοιπὸν νὰ τὸ ζητήσῃ, ἢ ἀπὸ τὴν Χίον, ἢ νὰ τὸ λάβῃ ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν ἂν ἀνοιχθῇ ἐκεῖ ἡ κιβωτός. Ὡσαύτως ἂς ζητήσῃ καὶ τὰ τρία φυλλάδια τοῦ Journal d'éducation, N° X, XI καὶ XII εὑρισκόμενα εἰς τὴν δέσμην L.

Τὰ λοιπὰ δύο σώματα τοῦ Journal d' éducation, εἶναι τὸ ἓν διὰ τοὺς Χίους, καὶ τἄλλο διὰ τοὺς Κυδωνιάτας νομίζω· ὅτι δὲν ἐνθυμοῦμαι καλά, καὶ προσμένω παρὰ σοῦ τὴν ἐξήγησιν.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας θέλω σὲ πέμψειν καὶ τὸν Μάρκον Αὐρήλιον. Ἴσως μ' αὐτὸν σ' ἔλθῃ καὶ ὁ τέταρτος τόμος τοῦ Γαλλικοῦ Στράβωνος· ἐτελειώθη πρὸ 15 ἡμερῶν· ἀλλ'

ἀκόμη οὔτ' εἰς πώλησιν ἐδημοσιεύθη, οὔτε τὰ συνήθως χαριζόμενα σώματα εἰς τοὺς μεταφραστὰς μ' ἐπέμφθησαν.

Ἂν δὲν ἐφρόντισες νὰ μ' ἐμβάσῃς τὰ ζητηθέντα (μὲ τὴν 21 Νοεμβρίου) 1000 φρ. κινδυνεύω νὰ ἔλθω εἰς στενοχωρίαν. Γράψε με ποῦ εὑρίσκεσαι τώρα, καὶ πότ' ἐπιστρέφεις εἰς Βιένναν. Παρακαλῶ σε προσέτι νὰ φροντίσῃς νὰ στείλῃς τὸν ἐτήσιον λογαριασμόν, διὰ νὰ κανονίσω κατ' αὐτὸν τὴν τύπωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στράβωνος.

Ὁ Ῥώτας μὲ παραγγέλλει, ἂν ἔχω εἰς τὸ ἑξῆς βιβλία νὰ τὸν πέμπω, νὰ τὰ στέλλω διὰ Μασσαλίας. Τοῦτο μὲ δίδει νύξιν νὰ σ' ἐρωτήσω, μὴ δὲν εἶναι συμφορώτερον νὰ πέμπωνται εἰς τὸ ἑξῆς διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ καὶ τὰ πρὸς τὸν Γλυκὺν τῆς Βενετίας. Μέλλω δηλαδὴ νὰ τὸν στείλω τὰ ἤδη πεμπόμενα εἰς σὲ *Συγγραμμ. Ἱππ. καὶ Γαληνοῦ*, καὶ τὸν Μάρκον Αὐρήλιον. Ἀπὸ τὰ αὐτὰ μὲ τὸν πρῶτον τόμον τοῦ Ἕλλην. Στράβ. θέλω πέμψειν καὶ πρὸς τὸν Weigel καὶ πρὸς τὸν Luchtmans.

Ζήτησε ἀπὸ τὸν Luchtmans διὰ τὴν Χίαν Βιβλιοθήκην λόγον τοῦ Κλήμεντος Ἀλεξανδρείας τυπωθέντα νεωστὶ μὲ σημειώσεις εἰς Λείδαν ἢ Ἀμστελδὰμ (δὲν ἐνθυμοῦμαι), καὶ ἐπιγραφόμενον «*Τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος;* Μὲ τὸν ἔφεραν διὰ φρ. 9, καὶ τὸν ἀπέβαλα μὲ λύπην μου ἀναγκαζόμενος ἀπὸ τὰς περιστάσεις· ἡ πάλα σ' ἐστάλθη τὴν 19. Ὑγίαινε!

Σφράγισε τὴν πρὸς τὸν Βάμβαν.

228.

24 Ἰανουαρίου, 1817.

Ἀλέξανδρε φίλε,

Ἔχω δύο σου ἐπιστολὰς μετὰ τὴν εἰς Βιέννην ἐπιστροφήν σου, 28 Δεκεμβρίου 1816, καὶ 4 Ἰανουαρίου 1817 περιέχουσαν καὶ συναλλαγματικὴν 1800 φράγκων, τὰ ὁποῖα ἔλαβα παρὰ τοῦ Μαρτίνου.

Τὰ 1800 ταῦτα πέμπονται (λέγεις) διὰ τὸν δεύτερον τόμον τοῦ Στράβωνος, ὅστις δὲν ἐτελειώθη ἀκόμη. Ἐλευθέριον τοῦτο παρὰ τῶν Χίων, ἀλλ' ἄτακτον, καὶ πρὸς τούτοις ὀχληρὸν δι' ἐμέ, ὅστις δὲν ἀγαπῶ νὰ πληρόνομαι avant de livrer ma marchandise, ἐπειδὴ κατὰ τὴν κεφαλήν μου, ὅ,τι ὑποχρεόνει, δουλόνει. Ἂς ἐπινοήσωμεν λοιπὸν τρόπον ἐλευθερίας τὸν ἑξῆς.

Ἔπεμψα πρὸς αὐτοὺς διὰ Μασσαλίας, τὴν 19 Δεκεμβρίου, 1816, 200 σώματα συγγραμμάτων Ἱπποκράτους καὶ Γαληνοῦ, καὶ τὰ ἐτίμησα (πρὸς 5 φρ.) 1000 φρ. Τοῦτο ἦτο λάθος, ἐπειδὴ δὲν ἔξευρα ἀκόμη πῶς ἔχω νὰ συμφωνήσω μὲ τοὺς βιβλιοπώλας. Ἡ ἀληθὴς καὶ δικαία των τιμὴ εἶναι φρ. 4.50, ὅσην συγκατένευσαν νὰ μὲ δίδωσι καὶ οἱ βιβλιοπῶλαι. Μὲ χρεωστοῦν λοιπὸν οἱ Χῖοι (ἀντὶ 1000) 900 φρ. Τώρα πέμπω πάλιν διὰ Μασσαλίας πρὸς τοὺς αὐτοὺς 200 σώματα Μάρκου Αὐρηλίου, εἰς τὴν αὐτὴν πάλιν τιμὴν τῶν 4.50, καὶ ἑπομένως 900 φρ. Ὅθεν τὰ 1800 φράγκα των ἀποπληρόνουσι καὶ τὸν Ἱπποκράτην καὶ τὸν Μάρκον Αὐρήλιον. Μετ' ὀλίγας

ἑβδομάδας ἐλπίζω νὰ τοὺς ἀναγγείλω καὶ τὸν δεύτερον τόμον τοῦ Στράβωνος, καὶ τότε λαμβάνεις παρ' αὐτῶν τὴν τιμήν, καὶ ὄχι πρότερον, νὰ ζήσῃς !

Σήμερον ἐπαράδωκα εἰς τὸν Allais νὰ σὲ πέμψῃ διὰ Στρασβούργου Μάρκον Αὐρήλιον σώματα

	εἰς φύλλα	300
AB N° 2.	ῥαμμένα	100
	στιχωμένα	3
		403

Καὶ δέσμην 300 εἰκόνων διὰ τὰ 300.

Ἐνθυμοῦ, φίλε, τὴν τιμὴν καὶ τῶν δύο τούτων συγγραμμάτων, ὅτι καὶ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου εἶναι πρὸς πρὸς φρ. 4.50 ἕκαστον σῶμα, καὶ ὄχι 5, ὡς σ' ἔγραφα περὶ Ἱπποκράτους. Οἱ βιβλιοπῶλαι τὸ πωλοῦν 6 φρ. ἕκαστον σῶμα.

Περὶ τοῦ Weigel καὶ Luchtmans τὸ καλήτερον καὶ συντομώτερον μὲ φαίνεται νὰ μὴ στέλλωμεν εἰς αὐτοὺς τὸ ἑξῆς παντάπασιν, διότι πολὺ πλειοτέρα εἶναι ἡ ζάλη, παρὰ τὸ ἀπ' αὐτοὺς προσδοκώμενον κέρδος. Μ' ὅλον τοῦτο θέλω πάλιν τὸ μετασυλλογισθῆν. Ἐν τοσούτῳ μὴ στείλῃς αὐτόθεν μήτε πρὸς τὸν ἕνα μήτε πρὸς τὸν ἄλλον.

Παρακαλῶ σε, ὅταν λάβῃς τὰ δύο ταῦτα συγγράμματα, νὰ πέμψῃς ἓν ἀπὸ καθὲν πρὸς τὸν Σνεϊδέρον καὶ πρὸς τὸν Οὐόλφιον. Δὲν εἶναι χρεία νὰ σὲ εἴπω ὅτι τὰ τρία στιχωμένα εἶναι διὰ σὲ καὶ τοὺς ἀδελφούς σου.

Ὁ ἀδελφός σου Μηχαὴλ μ' ἔστειλεν ὁ εὐλογημένος ταβάκον διὰ ν' ἀφήσω καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους μου, [ἢ] νὰ τὸν κουβαλῶ μαζῆ μου εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Εὐχαρίστησέ τον ἐκ μέρους μου, ἕως νὰ λάβω καιρὸν [νὰ τὸν] εὐχαριστήσω ἀμέσως καὶ ν' ἀποκριθῶ καὶ εἰς τὴν

ἐπιστολήν του, τὴν ὁποίαν μ' ἔφερεν ὁ κύριος Μάνος· [ἐπέρασα], φίλε, φθινόπωρον κάκιστον· κάκιστον, ὥστε καὶ νὰ μὲ φέρῃ εἰς λογισμὸν τοῦ, *Ἤγγικεν ἡ ὥρα*. Καὶ σὲ βεβαιόνω, ὅτι ὁ λογισμὸς δὲν μ' ἐτάραξε παντάπασιν, ὄχι τόσον ἀπὸ μεγαλοψυχίαν, ὅσον ἀπὸ εὐχαρίστησιν ν' ἀφήσω βίον, τὸν ὁποῖον ἐχόρτασα, καὶ ὅστις ἐνδεχόμενον νὰ γένῃ τὸ ἑξῆς ἀηδέστερος τὴν γεῦσιν. Ἀκόμη καλὰ δὲν ἀνέλαβα· αἰσθάνομαι δὲ καὶ εἰς τὸ δεξιὸν σκέλος κάποιαν ἀτονίαν, πρόδρομον ἴσως παραλύσεως. Βλέπεις λοιπὸν ὅτι δὲν ἔχω αἰτίαν νὰ ἦμαι φιλόζωος. Μὴ λυπῆσαι, φίλε· φύσεως ἔργον εἶναι καὶ ὁ θάνατος, καθὼς ἡ γένεσις· καὶ κανὲν ἔργον τῆς φύσεως δὲν εἶναι κακόν. Ἂν δὲν μὲ πιστεύῃς, ἀνάγνωσε τὸν Μάρκον. Τοῦτο μόνον σὲ παρακαλῶ, εὐθὺς ὅταν λάβῃς τὴν εἴδησιν τῆς ἀποβιώσεώς μου νὰ φροντίσῃς νὰ δώσῃς τὰς διαταγάς σου πρὸς τὸν Κλαυέριον καὶ Θυρότον, νὰ κενωθῇ γρήγορα (ἀλλ' ὄχι ἄτακτα) ὁ οἶκος ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκην μου, διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ ἐνοικίου. Διὰ τοῦτο σοῦ περικλείω ἐδῶ ἴσον τῆς πρὸς αὐτοὺς διαταγῆς μου, καὶ διὰ νὰ ἔχῃς ὁδηγίαν πῶς νὰ τοὺς ὁδηγήσῃς, καὶ διὰ τὸν κίνδυνον τῆς παραπτώσεως τοῦ πρωτοτύπου, τὸ ὁποῖον φυλάσσεται εἰς ἓν ἀπὸ τὰ συρτάρια τῆς τραπέζης μου.

Εἶναι τέσσαρες ἢ πέντε ἡμέραι ἀποῦ (ἢ ἀφοῦ) παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα, μ' ἔστειλεν ὁ Ψιμάρης τὰ 10 φρ. ἀναγγέλλων ὅτι ἔμελλε νὰ ἔλθῃ τὴν ἐπαύριον νὰ λάβῃ τὸ προτέστον. Δὲν τὸν ἴδα ἀκόμη. Διὰ τί τὰ πέμπει, καὶ δὲν τὰ φέρει; διὰ τί δὲν μὲ λέγει νὰ δώσω, τὸ προτέστον εἰς τὸν χρηματοκομιστήν, ἀλλ' ὑπόσχεται νὰ ἔλθῃ νὰ τὸ λάβῃ; διὰ τί ὑποσχόμενος δὲν ἔρχεται; Δὲν ἐξεύρω.

Ὡς τόσον, ἐπειδὴ τὰ 10 φρ. εἶναι εἰς χεῖράς μου, πέρασέ τα εἰς χρέος τοῦ λογαριασμοῦ μου.

Ἂν ὁ Πλούταρχος ἦναι διὰ τοὺς μεταφραστάς, τοὺς ἀρκεῖ ἡ ἔκδοσις τοῦ Hutten, ἡ ὁποία εἶναι τώρα 14 (καὶ ὄχι 12) τόμοι. Ἡ δαπάνη τῆς Βυτεμβαχιανῆς ἐκδόσεως εἶναι ματαία δι' αὐτούς.

Ἂν ἔχῃς αἰτίαν νὰ γράψῃς πρὸς τὸν Ῥώταν, εἰπέτον, ὅτι τὰ βιβλία του θέλουν σταλθῆν τὴν ἐρχομένην ἑβδομάδα διὰ τῆς Μασσαλίας. Ἡ ἀσθένειά μου μ' ἐμπόδισε νὰ τὸν ἀποκριθῶ ἕως τώρα.

Ὁποίας τρέφεις ἐλπίδας περὶ τῶν Χίων τρέφω κ' ἐγώ, καὶ παρῳδῶν τὸν Ψαλμογράφον Δαυΐδ, λέγω· « Ἤρα » τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὴν Χίον, ὅθεν ἥξει ἡ βοήθειά » μου ». Ἀπὸ τοὺς ἄλλους λεπταὶ ἐλπίδες, καὶ ἀπὸ τοὺς Μολοχίτας οὐδεμία. Τερατώδης εἶναι ἡ συγκοινωνία τοῦ Β. μετὰ τοῦ Δ. Ὅλα τὰ ἄλλα πάθη, ἢ ἐλαττώματα, εὑρίσκουσι τρόπον συνδέσεως· ἀλλὰ δύο κεφαλαὶ φουσκωμέναι ἀπὸ τύφον, πῶς ἔχουν νὰ πλησιάσωσι χωρὶς νὰ συντρίψῃ μία τὴν ἄλλην, δὲν τὸ καταλαμβάνω.

Διὰ τὰς αὐτὰς περὶ Χίων ἐλπίδας ταύτας, πρέπει νὰ τοὺς ἐνισχύωμεν, νὰ τοὺς ὑπουργῶμεν καὶ συνεργῶμεν κατὰ πάντας τρόπους. Διὰ τὰς αὐτὰς ταύτας ἐπενόησα καὶ τὴν πρὸς τὰ Χῖα μειράκια προσφώνησιν τοῦ Μάρκου, τὴν ὁποίαν ἐδῶ κλεισμένην βλέπεις. Ἂν θέλῃς νὰ ἐνεργήσῃ, δὲν πρέπει νὰ τὴν κοινωνήσῃς εἰς κανένα. Ἀπὸ πρῶτον τοῦ Βάμβα τὸ στόμα ἀπροσδοκήτως συμφέρει νὰ τὴν ἀκούσωσιν οἱ νέοι, καὶ ὄχι νὰ τὴν μάθωσι πρὶν ἐκεῖ κατευοδωθῶσι τὰ βιβλία. Τὸ γένος μας, φίλε, εἶναι βαμμένον μὲ τὴν ἀδικίαν, καὶ ἂν δὲν ἦτο, ἤθελεν εἶσθαι θαῦμα ἀσυγκρίτως μεγαλήτερον ἀπὸ νεκρῶν ἀνάστασιν.

Ὅστις γεννᾶται καὶ τρέφεται εἰς πολίτευμα ἄνομον καὶ ἄδικον, ἐξανάγκης ἄδικος κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον καὶ δεσποτικὴ πρέπει νὰ ἦναι ἡ ψυχή του. Ἀπὸ τὴν ἔκπλυσιν λοιπὸν τῆς βρωμισμένης ταύτης βαφῆς πρέπει . . . . . ἡ παιδεία τοῦ γένους. Βλέπεις ὁποῖα εἶναι τὰ ψυχάρια πολλῶν ἀπὸ τοὺς ὀνομαζομένους καὶ ν[ομιζομένους] σπουδαίους μας, οἱ ὁποῖοι ὅμως ἔπρεπε νὰ ἦναι τύπος καὶ ὑπογραμμὸς τῆς διαγωγῆς τοῦ ἔθνους. Ὀλίγην δύναμιν πολιτικὴν ἢ χρηματικὴν ἂν ἀποκτήσῃ τις ἀπὸ μᾶς, γίνεται πάραυτα δεσπότης τῶν ὁμοίων του, καὶ φέρεται πρὸς αὐτοὺς μὲ τὸ *Ἀβραντιά*, καὶ στοχάζεται (τὸ χειρότερον) τὴν τοιαύτην διαγωγήν, ὡς ἀχώριστον δικαίωμα τῆς καταστάσεώς του, καὶ λέγει εἰς ἑαυτόν, « Πῶς ἁρμόζει νὰ ἰσηγορῇ ὁ δεῖνα μ' ἐμέ! » ὡς ἔλεγεν ὁ Μπάρμπ' Ἀναστάσης, « Τί λογᾶται, ἂν δὲν δείρῃ κανεὶς τὸ στέφανό του! » Αὐτὸς ἦτο σύντεκνος τοῦ πατρός μου, καὶ ξυλοκοπιστὴς ἄσπλαχνος τῆς γυναικός του. Ἡ ξυλοκοπημένη ἐπρόστρεχεν εἰς τὸν πατέρα μου ζητοῦσα ἔλεος· καὶ ὁ πατήρ μου ὁ μακαρίτης ἐμεταχειρίζετο ὅλην του τὴν ἔμφυτον ῥητορικὴν νὰ καταπείσῃ τὸν ἄγριον Ἀναστάσιον νὰ ἐκδυθῇ τὴν θηριῳδίαν του. Ἀλλ' ὁ Μπάρμπα Ἀναστάσιος ἄλλην ἀπόκρισιν δὲν ἔδιδεν εἰς τὰς συμβουλὰς τοῦ πατρός μου, παρὰ τὸ « Καλὲ κουμπάρε μου, τὶ » λογᾶται, ἂν δὲν δείρῃ κανεὶς τὸ στέφανό του! ». Μὴν ἀμφιβάλλῃς, φίλε μου, ὅτι τὰ ἐννέα δεκατημόρια τοῦ ἔθνους φρονοῦν, καὶ λαλοῦν, ἂν ὄχι μὲ τὰς αὐτὰς λέξεις οὐδ' εἰς τὰς αὐτὰς περιστάσεις, ὡς ὁ Μπάρμπ' Ἀναστάσης. Ὀλίγη τις ὑπεροχὴ ἀρκεῖ νὰ μᾶς καταστήσῃ τυραννίσκους.

Ἔχω καὶ τὴν δευτέραν παράδοσιν τοῦ Λεξικοῦ τῆς

Φυσικῆς ἱστορίας 4, 5 καὶ 6ου τόμου. Τὸ τοῦ Κούμα ἐστάλη προχθὲς διὰ τοῦ Ἀμιρᾶ, ἐκ τοῦ ὁποίου προσμένω τὴν πληρωμήν. Τὸ τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ τὸ τῶν Κυδωνιῶν, θέτονται εἰς περιέχουσαν τὸν Μάρκον Αὐρήλιον κιβωτὸν διὰ τοὺς Χίους. Βάλε ὡς τόσον εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ μου, διὰ μὲν τοὺς τρεῖς τόμους δευτέρας παραδόσεως τοῦ ἀδελφοῦ σου . . . . . φρ. 26:25
διὰ τοὺς Κυδωνιάτας . . . . . » 26:25

φρ. 52:50

διὰ τοὺς Χίους 26:25
διὰ τοὺς αὐτούς, 12 πίνακας κοσμογραφικοὺς mappemonde καὶ 1 τῆς Εὐρώπης . . . . . 15:—

41:25

φρ. 93:75

Περὶ τῶν 13 πινάκων ἔγραφα (ἂν ἐνθυμᾶσαι) τὸν Βάμβαν ὅτι δὲν ἦσαν εἰς τὴν κιβωτὸν τὴν περιέχουσαν τὸν Ἱπποκράτην καὶ Γαληνόν· ἀλλ' ὕστερον μὲ εἶπεν ὁ Allais, ὅτι ἐπρόφθασε καὶ τοὺς ἔβαλε· ὅθεν εἰπὲ τὸν Βάμβαν ἂν ἔχῃς ἀφορμὴν νὰ τὸν γράψῃς πρὶν ἐμοῦ, ὅτι εὑρίσκονται εἰς τὴν κιβωτὸν G. C. Nº 1.

Τὸ *Μόνοικον* εἶναι ὄνομα πόλεως ἢ πολίχνης Monaco κειμένης εἰς τὴν παραλίαν τῆς Γενούας (Genova), καὶ ὠνομάσθη οὕτως ἀπὸ τὸ ἐκεῖ εὑρισκόμενον Ἱερὸν Ἡρακλέους Μονοίκου. Ὁ Στράβων ἁπλῶς τὴν ὀνομάζει Λιμένα Μονοίκου (τομ. Α, σελ. 267-269 ἐκδόσ. μου), καὶ εἰκάζει ὀρθῶς, ὅτι καὶ ὁ τόπος καὶ τὸ ἱερὸν ἦσαν ἀποικία τῶν Μασσαλιωτῶν. Διὰ τί δὲ ὁ Ἡρακλῆς ἐπωνομάσθη *Μόνοικος*, ἴδε τὴν σημείωσίν μου εἰς τὸν Γαλλικὸν

Στράβωνα τομ. Β. σελ. 88. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Μονοίκου. Τὸ δὲ Münich τῆς Βαυαρίας εἶναι *Μοράχιον*. Οἱ Ἰταλοὶ τὰ ὀνομάζουν κακῶς καὶ τὰ δύο μὲ τὸ αὐτὸ ὄνομα Monaco.

Εἰς τὸν διορισμὸν τῶν δώρων ἐλησμόνησα τὸν Πόπ. δός τον λοιπὸν ἕνα Ἱπποκρατογαληνόν, καὶ ἕνα Μάρκον Αὐρήλιον. Ὡσαύτως παρακαλῶσε νὰ στείλῃς διὰ τοῦ Μουστοξίδου ἀπὸ μέρους μου ἕνα Μάρκον Αὐρήλιον πρὸς τὸν Ἀββᾶν Ciampi, προφέσσωρα τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς φιλολογίας εἰς τὴν Πίσαν, ὅστις μ' ἔστειλέ τινά του φυλλάδια.

Μανθάνω μετὰ χαρᾶς τὸ εἰς Βυζάντιον κατευόδιον τοῦ Δαυίδ, καὶ τὴν ἐκεῖθεν μέλλουσαν ἀποδημίαν του. Εἴθε μετ' ὀλίγον ν' ἀκούσω καὶ τὴν εἰς Χίον ἐπιδημίαν, καὶ τὴν εὐαρέστησιν αὐτοῦ εἰς τοὺς Χίους, καὶ τῶν Χίων εἰς αὐτόν!

Περὶ τῶν ἀγορασθέντων βιβλίων χρεία δὲν εἶναι νὰ σὲ εἴπω, ὅτι ἔκαμες καλά. Ὑγίαινε!

229.

11 Φεβρουαρίου 1817.

Φίλε Ἀλέξανδρε,

Τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 25 Ἰανουαρίου ἔλαβα, περιέχουσαν τὸν ἐτήσιον μεταξύ μας λογαριασμόν· τὸν ὁποῖον νὰ ἐξετάσω κατὰ τὸ παρὸν μοῦ λείπει ἡ δύναμις, καὶ ἴσως οὐδὲ θέλω δυναμωθῆν ἀρκετὰ διὰ τὴν ἐξέτασίν του.

Πιστεύω ὅσα γράφεις ὡς εὐαγγέλια, καὶ ὡς τοιαῦτα τὰ καταχωρίζω εἰς τὸ *κιτάπι* μου. Βλέπε μόνον σὺ μὴ παρεξηγήσῃς τὸ εὐαγγέλιόν σου εἰς ἰδίαν σου, ὄχι κόλασιν αἰώνιον, ἀλλὰ χρηματικὴν ζημίαν.

Ἡ αὐτὴ ἀδυναμία μ' ἔφερε σχεδὸν εἰς ὀλιγοθυμίαν, ὅταν ἀνοίξας τὴν ἐπιστολήν σου εὗρηκα τὴν ἀπανταχοῦσαν τοῦ Κρομμύδου. Παρακαλῶ σε νὰ τὸν προλάβῃς μὲ τὴν εἴδησιν τῆς ἡλικίας, τῶν νόσων καὶ τῶν ἀσχολιῶν μου, μὴν αὐτὸς προλάβῃ καὶ μὲ γράψῃ κατευθεῖαν. Διότι βέβαια ἀπόκρισίν μου δὲν θέλει λάβειν. Ἐξεύρεις τὴν ὁποίαν μ' ἔστειλεν ὁ Κοκκινάκης μακρὰν τοῦ Γερμανοῦ διατριβὴν περὶ προφορᾶς τῆς γλώσσης· ὀμνύω τὴν φιλίαν μας, Ἀλέξανδρε, ὅτι ἀκόμη δὲν ἀνέγνωσα, οὐδὲ θέλω ἴσως ποτὲ τὴν ἀναγνώσειν. Ἐγώ, φίλε μου, εἶμαι τώρα εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν καὶ κατάστασιν τῶν καραβοκυρίων, οἱ ὁποῖοι πλησιάζοντες τὸν λιμένα, περιμαζεύουσι τὰ πανία των. Βλέπω πλησίον τὸν λιμένα, καὶ αἰσθάνομαι τὴν ὀσμὴν τῆς γῆς, ἥτις ἔχει νὰ καλύψῃ τὸ σαρκίον μου.

Ἡ αὐτὴ ἀδυναμία μ' ἔκαμε νὰ ἀποφασίσω νὰ μὴ στείλω μήτε Στράβωνας μήτε τὰ μετὰ τὸν Στράβωνα πρὸς τὸν Weigel καὶ πρὸς τὸν Luchtmans. Ἂν θέλουν νὰ συγκατανεύσωσιν εἰς τὰς τιμάς, πέμψε τους αὐτόθεν· ἂν δὲν θέλωσιν, οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ τοὺς ἀγοράζωσι, ἂς τοὺς ζητῶσιν ἀπὸ Βιέννης. Ἄλλην φοράν, ἐργαζόμην ὀκτὼ συνεχῶς ὥρας· τώρα δέ, ἂν ἐργασθῶ δύο, χρειάζομαι ἄλλας δύο διακοπήν, καὶ οὕτως πάλιν νὰ ἐπαναλάβω τὸ ἔργον μου. Ἂν δώσω τὴν ὁποίαν αὐτὸ ἀπαιτεῖ προσοχὴν εἰς τὰς διατριβὰς τῶν ἄλλων, καὶ εἰς τὰς μετὰ βιβλιοπωλῶν κοινολογίας καὶ συναλλαγάς, ἀνάγκη εἶναι

νὰ τὸ παραιτηθῶ παντάπασιν, ἢ νὰ τὸ ἐργάζωμαι κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ μακαρίου Δ.

Φοβοῦμαι μὴ μετέχῃ μικρόν τι ταύτης τῆς μακαριότητος, καὶ ὁ πατὴρ τῆς τελευταίας διατριβῆς. Ἀπεραντολογία φρικτὴ καὶ ὁ ἐκ ταύτης καρπός, *κόκκος σινάπεως*· ἀλλ' ἐπειδὴ εἴμεθα εἰς κατάστασιν, ἥτις δὲν μᾶς συγχωρεῖ οὐδὲ τοὺς κόκκους νὰ καταφρονῶμεν, ἂς γράφῃ καὶ ἂς τυπόνῃ. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν ἦναι ὁ Κικέρων ὅστις εἶπεν, ὅτι δὲν εἶναι βιβλίον οὐδὲ τὸ κάκιστον, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ νοήμων ἀναγνώστης δὲν εὑρίσκει τι ὠφέλιμον.

Pagus εἰς τὴν Λατινίδα σημαίνει *χώραν* (ὅθεν τὸ Paese τῶν Ἰταλῶν καὶ τὸ Pays τῶν Γάλλων), καὶ *Κώμην*, ἢ *χώραν*· (ὅθεν τὸ Paesano ὁ τῆς χώρας κάτοικος, ἢ ἐγχώριος, καὶ τὸ Paysan ὁ χωριάτης, ἢ κωμήτης, ὡς πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων). Τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἔλαβε χώραν πρῶτον εἰς τὰς πόλεις, οἱ δὲ κωμῆται ἢ χωρικοὶ ἔμειναν οἱ τελευταῖοι νὰ φωτισθῶσι πολλὰς ἑκατονταετηρίδας μετὰ τοὺς πολίτας ὕστερον· ὅθεν ἐπειδὴ ἐφύλατταν τὴν πάτριον θρησκείαν, ὅταν αἱ πόλεις ἐχριστιάνιζον, ἐκατάντησε τὄνομα Paganus (καὶ εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς *Παγανὸς* κωμήτης, χωριάτης paysan) νὰ γένῃ συνώνυμον τοῦ *εἰδωλολάτρης*. Ἀφοῦ μίαν φορὰν ἔλαβε τὴν σημασίαν ταύτην μετεφέρθη εὔκολα, καὶ εἰς τοὺς ἀνοήτους καὶ τρελούς. Τὰ ὁποῖα φέρει εἰς μαρτυρίαν Ῥωσικὰ λεξικά· *ἀμύητος βέβηλος* κτλ. βεβαιοῦσι μάλιστα, ὅ,τι αὐτὸς ἀρνεῖται. Ὁ βέβηλος καὶ ἀμύητος εἶναι ὁ ἀβάπτιστος, ἤγουν ὁ εἰδωλολάτρης. Οἱ Ῥῶσοι λαμβάνοντες τὴν θρησκείαν ἀπὸ τοὺς Βυζαντινούς, φυσικὰ ἔλαβαν καὶ ὅλα τὰ ὑβριστικὰ ὀνόματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐκεῖνοι ἐστόλιζαν τοὺς ἑτεροδόξους. Εἶναι πι-

θανόν, ἢ μᾶλλον βέβαιον, ὅτι τὰ *Παγαγόμερα* ἔλαβαν τὴν ἀρχὴν ἀπὸ ἑορτὰς βακχικὰς καὶ κωμαστικὰς τῶν κατὰ κώμας εἰδωλολατρῶν, ὁποίας ἔπειτα ἐμιμήθημεν καὶ ἡμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι, εἰσάξαντες ἀντ' ἐκείνων τὰ δωδεκαήμερα, καὶ τὴν Ἀπόκρεων, ἥτις εἶναι ἀληθὴς βακχικὴ ἑορτή. Ἤθελε κάμειν φρονιμώτερα ὁ Κ., ἂν ἐπεριορίζετο εἰς τὸ νὰ συναθροίζῃ μόνον λέξεις, χωρὶς νὰ ἐμβαίνῃ εἰς ἐρεύνας τῶν ὁποίων δὲν ἔχει τὸ κλειδίον. Φαίνεται ὅτι δὲν γνωρίζει κἀνὲν ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα εἰς τοιαῦτας ἐρεύνας βοηθήματα. Ἐδῶ κἐκεῖ κάμνει τινας λεηλασίας ἀπὸ τοὺς Αὐστοσχ. στοχ. καὶ τὰς σημ. μου· καὶ τὰς προβάλλει ὡς τῶν πόνων του καρπούς, καὶ αὐτὰς χωρὶς πολλὴν κρίσιν· ὡς τόσον ἐξήγησέ τον ἂν θέλῃς τὸ *Παγανός*, παρακάλεσέ τον ὅμως νὰ μὴ μὲ ὀνομάσῃ.

Ἀπὸ τὴν ἐδῶ κλεισμένην πρὸς τὸν Βάμβαν βλέπεις τὸ τυπογραφικὸν σφάλμα τῶν Προλεγομένων τοῦ Μάρκου, τὸ ὁποῖον παρακαλῶ καὶ σέ, νὰ διορίσῃς κἀνένα σου γραμματικόν, νὰ τὸ διορθόνῃ μὲ τὸν κάλαμον· εἰς ὅλα τὰ ἀντίτυπα καθόσον διαδίδονται εἰς τοὺς ἔξω.

Ἀπὸ τὴν αὐτὴν μανθάνεις, ὅτι εἰς τὸ κιβώτιον τῆς Χίου, εὑρίσκονται τρεῖς τόμοι Λεξικοῦ φυσικῆς ἱστορίας (δευτέρας παραδόσεως δ', ε', καὶ ς^ος, διὰ τὸν ἀδελφόν σου Μηχαὴλ . . . . . φρ. 26:25
οἱ αὐτοὶ διὰ τοὺς Χίους 26:25
οἱ αὐτοὶ διὰ τοὺς Κυδωνιάτας. 26:25
78:75

ἔτι διὰ τοὺς Χίους $^{12}/_{13}$ κοσμογραφικοὺς πίνακας (mappemonde) . . . . . 15 —
ἔτι διὰ 4 σώματα (9ης παραδόσεως) τόμ. 17 καὶ 18 Βιογραφ. Λεξικοῦ . . 48 —
ἐπέρασα εἰς χρέος σου . . . . . φρ. 141:75

Τὰ τέσσαρα ταῦτα σώματα μὲ ἦλθαν ἀτυχῶς τρεῖς ἡμέρας ἀφοῦ σ' ἐστάλθη ὁ Μάρκος Αὐρήλιος. Ὅθεν μένουν νὰ σὲ τοὺς πέμψω μὲ ἄλλην ἀφορμήν, μὲ τὸν δεύτερον τόμον τοῦ Στράβωνος, ὅστις δὲν μέλλει ν' ἀργήσῃ.

Ἀπὸ τὴν αὐτὴν ἐπιστολὴν βλέπεις καὶ τὴν διορισθεῖσαν τιμὴν καὶ διὰ τὰ *Συγγράμματα Ἱπποκρ. καὶ Γαλην.*, καὶ διὰ τὸν *Μάρκ. Αὐρήλ.* πρὸς 4 καὶ $^{50}/_{100}$ δηλαδή, καὶ κατ' αὐτὴν πώλει, εἴθε νὰ πωλήσῃς πολλά! Βλέπεις ἔτι τί λέγω περὶ τῶν ὁποίων μ' ἔμβασες 1800 φρ. διὰ τὸν β'. τόμον τὸν ἔτι ἀνέκδοτον τοῦ Στράβωνος· καλὸν ἦτο, ἂν φαίνεται εὔλογον καὶ εἰς τοὺς αὐτοῦ ἐπιτρόπους, νὰ τὰ λογαριάσωσι διὰ τὸν Ἱπποκρατογαληνὸν καὶ τὸν Αὐρήλιον, καὶ νὰ ἀναβάλωσι τὴν πληρωμὴν τοῦ Στράβωνος, ἕως οὗ νὰ τελειωθῇ (ὁ δεύτερος λέγω τόμος).

Δὲν εἶναι χρεία νὰ σὲ εἴπω νὰ στείλῃς καὶ Αὐρήλιον καὶ Ἱπποκρατογαληνὸν καὶ τὸν Capo d' Istria, καὶ τὸν Σνεϊδέρον καὶ τὸν Οὐόλφιον. Ἄλλο βάρος σ' ἐπιφορτίζω τώρα, καὶ μὴ μὲ μεμφθῇς. Πρὸς τὸν Thiersch προφέσσωρα τοῦ Μοναχίου πέμψε, νὰ ζήσῃς (ἀπὸ μέρους μου), ἕνα Στράβωνα, ἕνα Ἱπποκρατογαληνὸν καὶ ἕνα Αὐρήλιον, καὶ δός με τὴν εἴδησιν τῆς ἀποστολῆς. Δὲν εὕρηκα τρόπον νὰ τὰ πέμψω ἀπεδῶ.

Μεταβαίνεις (λέγεις) κόνσολος εἰς Τεργέστην· κάλλιον εἶχα νὰ μὴ γένῃ· ἐὰν ὅμως ἦναι ὠφέλιμον εἰς τὴν χρηματικήν σου κατάστασιν, Ἀγαθῇ τύχῃ! Ἀλλ' ἐμοῦ τοῦ ταλαιπώρου ἡ τύχη ποία θέλει εἶσθαι, ὅταν σὺ ἀναχωρήσῃς ἀπὸ τὴν Βιέννην; καὶ τίς ἔχει τότε νὰ ἐλαφρύνῃ τὰ βάρη μου; καὶ πρὸς τίνα νὰ γράφω;

Εὔχομαι τὸν υἱόν σου κατευόδιον, προκοπήν, καὶ ἐπιστροφὴν εὐτυχεστάτην εἰς τοὺς γονεῖς του!

Τὴν ἐγκεκλεισμένην πρὸς τὸν Ι. Μηκέλην σφράγισε πρὶν στείλῃς.

Ἂν ὁ ἰατρός σου μ' ἔφερε μάρτυρα διὰ νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ *Παρίσια* πρὸς τὸν ὑποχονδριακὸν Κ. καλὴν καὶ πολλὴν τιμὴν μ' ἔκαμε! Πότε καὶ ποῦ εἶπα ἐγὼ *Παρίσια*; ἐξεναντίας ὁ Σχοινᾶς μ' ἔγραψε μίαν φορὰν οὐδετέρως *Παρισια*, κ' ἐνθυμοῦμαι πολλὰ καλὰ ὅτι τὸν ἀντέγραψα, ὅτι δὲν εἶναι *Παρίσια*, ὡς *Ἰωάννινα*, ἀλλ' οἱ *Παρισιοι*, ὡς οἱ *Δελφοί*, οἱ *Λεοντῖνοι* καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Μὲ ταύτην ὅμως τὴν διαφοράν, ὅτι τῶν Δελφῶν καὶ Λεοντίνων, ἡ πόλις δὲν εἶχεν ἄλλο ὄνομα, παρὰ τὸ τῶν κατοίκων, τῶν δὲ Παρισίων ἡ πόλις ἐλέγετο παλαιὰ *Λευτεκία* (Lutecia) τὴν ὁποίαν ὁ Στράβων ἢ ὁ ἀντιγραφεύς του διέστρεψεν εἰς τὴν *Λευκοτοκίαν*. Μὲ τὴν πρόοδον τοῦ χρόνου ἀπηρχαιώθη τὸ ὄνομα, καὶ ἐπεκράτησεν ἀντ' αὐτοῦ τὸ *Παρίσιοι* (ὅθεν καὶ τὸ σημερινὸν Paris). Μόνος ὁ ἱστορικὸς Ζώσιμος τὴν ὀνομάζει οὐδετέρως (ἀλλ' ὄχι πληθυντικῶς) Τὸ Παρίσιον.

Τὴν κλεισμένην διὰ τὸν Μόστραν παρακαλῶ νὰ πέμψῃς ἀσφαλῶς· καὶ πέρασε τὴν δαπάνην της εἰς χρέος μου. Τί νὰ κάμω; ὁ πέμπων Εὐστάθιος Παναγιώτης ἐδυστύχησε καὶ αὐτός, καὶ ζητεῖ χεῖρα βοηθείας, νὰ τελειώσῃ τὰ μαθήματά του.

Ἐλησμόνησα νὰ κλείσω εἰς τὴν πρὸ ταύτης τὸ ὁποῖον σ' ἔλεγα ἴσον τῆς πρὸς Κλαυέριον καὶ Θυρότον διαταγῆς μου. Λάβε το λοιπὸν τώρα. Τὸ πρωτότυπον μ' ἐσυμβούλευσαν νὰ τὸ ἀφήσω εἰς ἓν ἀπὸ τὰ συρτάρια τοῦ γραφικοῦ τραπεζίου μου σφραγισμένον μὲ τὴν ἐπιγραφὴν πρὸς

Κλαυερ. καὶ Θυρ. Ἀλλὰ διὰ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ ἀπροσδόκητα, ἀσφαλέστερον μ' ἐφάνη νὰ κρατῇς καὶ σὺ τὸ ἴσον. Εὐθὺς ὅταν μάθῃς τὴν ἀποβίωσίν μου, ἄνοιξέ το.

Ἡ ἐγκεκλεισμένη πρὸς τὸν Κατινάκην τοῦ Βυζαντίου εἶναι ἀπὸ τὸν εὑρισκόμενον εἰς ἐμὲ ἀδελφόν του. Αὐτός, ὁ Βυζαντινὸς Κατινάκης ἔχει νὰ μετρήσῃ πρὸς τὸν ἀδελφόν σου κὺρ Μηχαὴλ φρ. 54. Ὅταν τὰ λάβῃς πέρασέ τα εἰς τὸν λογαριασμόν μου. Ὑγίαινε.

230.

23 Φεβρουαρίου 1817.

Ἔλαβα τὴν ἐπιστολὴν τῆς α' Φεβρουαρίου περιέχουσαν συναλλαγματικὴν 1000 φρ. ἥτις ἐπληρώθη. Ἐπειδὴ τὰ προσταλθέντα 1800 φρ. ἐδιώρισα 900 διὰ τὰ συγγραμμ. Ἱππ. καὶ Γαλ. καὶ ἄλλα τόσα διὰ τὸν Αὐρήλιον, κρατῶ λοιπὸν τὰ 1000 ταῦτα εἰς λογαριασμὸν 150 σωμάτων τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ Στράβωνος, ὁ ὁποῖος τελειοῦται μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας. Ὅταν σὲ δώσω τὴν εἴδησιν, ὅτι τὸν ἑτοιμάζω εἰς ἀποστολήν, ζητεῖς ἀπὸ τοὺς ἐπιτρόπους καὶ τὰ λοιπὰ 800 καὶ οὕτως ἀναπληροῦνται τὰ 1800 διὰ τὸν δεύτερον τόμον. Ἄλλην φορὰν ὅμως σὲ παρακαλῶ καὶ τοὺς παρακαλῶ νὰ μὴ μὲ πέμπετε ἀργύρια εἰς πληρωμὴν τοῦ ἔργου μου, πρὶν μάθετε ἀπ' ἐμὲ ὅτι ἐτελειώθη τὸ ἔργον. Οἱ λογισμοὶ τῶν ἀσχολιῶν μου καὶ οἱ πόνοι τῶν γεροντικῶν μου νόσων μοῦ ἐφύρασαν τὸν ἐγκέφαλον· ἂν προσθέσω εἰς αὐτοὺς καὶ λογισμοὺς χρεωστικούς, ἀνάγκη εἶναι νὰ καταντήσῃ εἰς ἐγκέ-

φαλον τόσον συνεσταλμένον ὅσος εἶναι καὶ τοῦ πετεινοῦ, καὶ νὰ γενῶ ὡς λέγουσιν οἱ Χῖοι, πετεινοκέφαλος.

Ὁ δεύτερος τόμος τοῦ Παυσανίου ἐτελειώθη· ὡσαύτως ἐτελειώθη καὶ ὁ τέταρτος τοῦ Γαλλικοῦ Στράβωνος· θέλεις λάβειν καὶ τὸν τέταρτον τοῦ Γαλλικοῦ, καὶ Παυσανίας. Εἰπέ με μόνον, νὰ ζήσῃς! ἂν ἦναι δυνατὸν μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ταχυδρόμου, πόσους Παυσανίας τοῦ πρώτου τόμου σ' ἔστειλα, καὶ πόσοι ἐξ αὐτῶν ἦσαν στιχωμένοι. Στράβωνας θέλεις πρῶτον πέντε, διὰ τοὺς ὁποίους σ' ἔπεμψα (ἐκ ζητήσεώς σου) 1, 2, 3 πενταπλοῦς, ἔπειτα δύο, τοὺς ὁποίους πέμπω ἐγὼ διὰ σὲ καὶ τὸν ἀδελφόν σου Πασχάλιον. Εἶναι, ἂν δὲν λανθάνωμαι, καὶ εἷς διὰ τοὺς Ζωσιμάδας.

Ἂν ἔχῃς ἀφορμὴν νὰ γράψῃς τὸν Ῥώταν, εἰπέ τον, ὅτι τὴν 9 τοῦ παρόντος τὸν ἔπεμψα διὰ Μασσαλίας βιβλία, καὶ μετ' ὀλίγον θέλω τὸν πέμψειν καὶ τοὺς Παυσανίας καὶ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Βιογραφικοῦ Λεξικοῦ καὶ ἕνα Στράβωνα Γαλλικόν, καὶ τὸν δεύτερον τοῦ Ἑλληνικοῦ.

Σ' ἔγραψα ὅτι ἔλαβα τὰ 10 φρ. ἀπὸ τὸν Ψιμάρην· ἀλλ' αὐτὸς ἀκόμη δὲν ἐφάνη νὰ ζητήσῃ τὸ προτέστον του.

Τὸν υἱόν σου καὶ πάλιν εὔχομαι ὅσα τὸν εὐχήθην μὲ τὴν προλαβοῦσαν μου· χρυσοῦν ἔργον ἐπενόησας νὰ τὸν στείλῃς εἰς τὴν Χίον. Δὲν μὲ λέγεις τί σημαίνει ἡ μακρὰ σιωπὴ ἀπὸ Χίου; Ἐξ σχεδὸν μῆνες ἐπέρασαν ἀποῦ ἔγραψα πρὸς τὸν Βάμβαν. Δὲν ἐξεύρω ἂν ἐπληρώθη καὶ τὴν ὁποίαν τὸν ἔστειλα συναλλαγματικήν. Ὁ συναλλάξας νέος ὁ πανάθλιος ἀκούω ὅτι ἐπαράλυσεν ὁλότελα. Ἔμαθε νὰ κάμνῃ χρέη· καὶ τώρα ἔχει πόλεμον διπλοῦν, ἀπὸ τὰ πάθη του καὶ ἀπὸ τοὺς δανειστάς. Ἐνθυμᾶσαι πόσον σ' ἔθελξεν ἡ ἐπιστολή του· τὴν ἐπίστευσα κ' ἐγώ, φίλε.

Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ χειρότερον καταβατὸν τοῦ βιβλίου τῆς διαγωγῆς του, ἡ ὑπόκρισις, ἐπειδὴ δὲν εἶναι πάθος τῆς ἡλικίας του. Ὑποκρίνονται οἱ ἀνδρωθέντες καὶ οἱ γέροντες, ἀναγκαζόμενοι ἀπὸ τὴν μακρὰν πεῖραν τοῦ βίου, καὶ τὰς ὁποίας ἔπαθαν παρ' ἄλλων ἀπάτας· ἀλλὰ νέος ὑποκριτὴς εἶναι φθαρμένης ψυχῆς σημεῖον κάκιστον καὶ πρόδρομος μεγάλων δυστυχιῶν, ὡς λέγει ὁ Βολταῖρος·

Qui n'a point l'esprit de son âge, de son âge a tout le malheur.

Ὑγίαινε! καὶ πρόσεχε εἰς τὴν ἀνατροφὴν τοῦ ἀγαπητοῦ σου υἱοῦ.

231.

19 Μαρτίου 1817.

Ἀσπάζομαί σε.

Ἔχω τρεῖς ἐπιστολάς σου 14 καὶ 20 Φεβρουαρίου, 1 καὶ 6 Μαρτίου. Ὁ δεύτερος τόμος τοῦ Ἑλληνικοῦ Στράβωνος εἶναι τὴν ὥραν ταύτην εἰς τὸν βιβλιοράπτην. Οἱ ἑπτὰ τέταρτοι τοῦ Γαλλ. Στράβ. (δύο στιχωμένοι διὰ σὲ καὶ τὸν ἀδελφόν σου, καὶ 5 Cartonnés διὰ δὲν ἐξεύρω τίνα) εἶναι ἕτοιμοι, ὡσαύτως καὶ τέσσαρα σώματα βιογραφικοῦ Λεξικοῦ, καὶ μὲ ῥίπτει εἰς ἀμηχανίαν ποῦ νὰ τὰ θέσω ἐν τοσούτῳ, μὲ τὴν ἀπαγόρευσιν νὰ μὴ σὲ τὰ στείλω αὐτοῦ. Ἐλησμόνησα νὰ εἴπω καὶ τοὺς δευτέρους τόμους τοῦ Παυσανίου, ἑτοίμους καὶ αὐτούς.

Διὰ τὸν Ἀδριανουπόλεως ὁμοία ἀμηχανία· εἰκάζεις ὅτι τοῦ λείπουσιν ὁ 5 καὶ ὁ 6 τόμος τοῦ Πλουτάρχου· καὶ ὅμως εὑρίσκω εἰς τὸ κατάστιχόν μου 23 Αὐγούστου 1813. Διὰ τὸν Φιλαδελφείας, ε′ τόμον

Πλουτάρχου	17:80
Διὰ τὸν Ὅμηρον	17:80
Διὰ τὸν Σχινᾶν	17:30
Περασμένα εἰς χρέος σου	52:90

Ὡσαύτως 5 Δεκεμβρίου 1814 εὑρίσκω τὸν ἕκτον τόμον διὰ τοὺς αὐτούς, καὶ πάλιν εἰς χρέος σου 52:90.

Προσμένω λοιπὸν νὰ μοῦ λύσῃς, ἢ νὰ μᾶς λύσῃ τὸ ἄπορον τοῦτο, καὶ τότε σὲ τοὺς πέμπω. Ἐν τοσούτῳ θέλω στείλειν διὰ ποῦ; τὰ λοιπὰ ὅσα μὲ ζητεῖς.

Τώρα, ἐπινοηθεὶς νὰ ζητήσω καὶ τοὺς λογαριασμούς σου τοὺς ἐτησίους, εὑρίσκω ὅτι εἰς μὲν τὸ ἔτος 1813, Δεκεμβρίου 31 περᾷς εἰς πίστιν μου διὰ τὸν ε′ τόμον 52:90· εἰς δὲ τὸν 1814 Δεκεμβρίου 5 ἄλλα τόσα διὰ τὸν ς′.

Εἴθε νὰ ἦναι εἰλικρινής, ὡς τὸν νομίζεις, ὁ . . . ! Δὲν ἐξεύρω διὰ τί ἄρχισες τώρα νὰ γράφῃς *Εἴθε ἄν*· τοὐλάχιστον πρώτην φορὰν μὲ φαίνεται ὅτι βλέπω τὴν καινοτομίαν ταύτην· καὶ πρώτη πιθανὸν ὅτι εἶναι, ἐπειδὴ ἡ ἀσάφειά της ἐξύπνησε τὴν προσοχήν μου. Ἀπ' αὐτὴν ἡ γλῶσσα δὲν κερδαίνει τίποτε· ἤθελ' ὅμως κερδίσειν πολύ, ἂν ἔκοπτες παντάπασι τὸ *νὰ*, ἀντὶ νὰ τὸ μεταμορφώσῃς. Παραδείγματος χάριν λέγεις :

« Εἴθε ἂν ἐγὼ δὲν λησμονήσω νὰ κτλ. ! »

» Εἴθε ἂν γενῇ ἔργον ! »

» Εἴθε ἂν ἡ εὐχή σου τὸν κολλήσῃ. »

Ἐὰν εἰς τόπον αὐτῶν βάλῃς:

Εἴθε μὴ λησμονήσω (ἐδῶ κόπτεις τρεῖς συλλαβάς,)
Εἴθε γερῇ ἔργον!
Εἴθε τὸν κολλήσῃ ἡ εὐχή σου!

ἢ λανθάνομαι πολύ, ἢ σημαίνεις τὸ αὐτὸ μὲ πλειοτέραν σαφήνειαν, καὶ τὸ ἀξιολογώτερον, μὲ πλειοτέραν συντομίαν, καὶ ἑπομένως ἰσχὺν τοῦ φραστικοῦ μέρους τῆς παραλυμένης μας γλώσσης. Τὰ σαπημένα τῆς γλώσσης δὲν εἶναι ὅλα τοιαῦτα, ὁποῖα νὰ θεραπεύωνται μὲ μεταβολὰς συλλαβῶν ἢ λέξεων· ἀλλ' εὑρίσκονται καὶ πολλά, τὰ ὁποῖα χρείαν ἔχουσι παντελοῦς ἐκκοπῆς. Τὸ *Εἴθε νὰ* δὲν εἶναι τοῦ ἀριθμοῦ τούτων· καὶ ἐμπορεῖ νὰ γείνῃ, ὡς φανερὰ παριστάνον τό, *Εἴθε ἴνα*· διότι τό, *Εἴθε νὰ γερῇ!* δὲν διαφέρει τίποτε εἰς τὴν ἔννοιαν ἀπὸ τὸ *Ἐπιθυμῶ νὰ γερῇ*. Ἀλλ' ὅμως, ὅστις πρῶτος τολμήσῃ νὰ τὸ κόψῃ παντάπασιν, ἀρκούμενος εἰς τό, *Εἴθε γερῇ*! ἀντὶ νὰ τὸν κατηγορήσω, θέλω τὸν μιμηθῆν.

Τὸν Ἐπαμινώνδαν σου εὔχομαι οὔριον ἄνεμον· Εἴθε κατασταθῇ ὁποῖον τὸν ἐπιθυμεῖς! Μὲ λέγεις νὰ τὸν συστήσω πρὸς τὸν Βάμβαν· ἀλλ' ὁ Βάμβας ἔξω τοῦ κατ' ἐπάγγελμα χρέους, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θέλει φιλοτιμηθῆν εἰς τὴν περὶ τοῦ μειρακίου πρόνοιαν καὶ διὰ σέ, τὸν ὁποῖον τιμᾷ καὶ ἀγαπᾷ. Μ' ὅλον τοῦτο δὲν θέλω ἀμελήσειν νὰ τὸν γράψω κ' ἐγώ, ὁσάκις βλέπει τὸν νέον, νὰ ἐνθυμᾶται ὅτι εἶναι υἱὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Σ' εὐχαριστῶ περὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Εὐσταθίου Παναγιώτου, ἢ Παναγιώτου Εὐσταθίου (διότι ἀληθῶς ἕως τώρα δὲν ἔμαθα πλὴν τὴν κλίσιν τῶν ὀνομάτων του· τὴν θέσιν ἀκόμη ἀγνοῶ). Σὺ ὅμως ἔπρεπε νὰ τὸν γνωρίζῃς αὐτόθεν, ὅπου ἐδιάτριψεν ἱκανῶς, ἀσχολούμενος εἰς τὴν

ἐμπορίαν. Ἡ ἄγνοια καὶ τῶν δύο μας δὲν φέρει ζημίαν· τὸ νόστιμον εἶναι, ὅτι ὅσον ἐκατάλαβα ἀπὸ τὴν ἐπιστολήν σου, ἐσύγχυσες τοῦτον μὲ τὸν Κλεάνθην, καὶ ἐπροσκόλλησες εἰς τὸν Παναγιώτην, ὅσα σὲ εἶχα εἰπεῖν περὶ τοῦ Κλεάνθους. Ἐγὼ ἐβάπτισα τοῦτον *Κ.λεάνθην*· τὸ ἐκ τοῦ πρώτου βαπτίσματος ὄνομα εἶναι *Βασίλειος* καὶ τὸ ἐπώνυμον *Κοντός*. Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν μὲ εἶπεν ὅτι τὸν ἔδωκεν ὁ κὺρ Μάνος φρ. 60 ἐσυγχάρην τὸν λαβόντα, καὶ ἐμακάρισα τὸν δωρητήν, ὅτι εἶναι εἰς κατάστασιν, κ' ἔχει καὶ τὴν θέλησιν νὰ βοηθῇ τοὺς χρείαν ἔχοντας βοηθείας. Τὸν ἐφόρτισα τὸν Πίνακα τοῦ Στράβωνος, μὲ ἐπιθυμίαν νὰ ἀπορρίψω τὸ ἀνυπόφορον βάρος ἀπὸ τοὺς ἀδυνάτους ὤμους μου, καὶ νὰ ὠφεληθῇ τι καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸν κόπον του· τὸν ἐπροξένησα καὶ ἕνα μαθητὴν τῆς Ἑλλην. γλ. ὁμογενῆ, Σμυρναῖον, τὸν ὁποῖον μ' ἐσύστησαν καὶ ὁ Κούμας, καὶ ὁ ἐξάδελφός μου, ὀνομαζόμενον Μηχαὴλ Παπαδάκην. Τὸν γνωρίζεις; Ἦλθ' ἐδῶ διὰ μαθήματα ἐμπορικά.

Ἡ γραφή σου πρὸς τὸν κύριον Μ. ἐδόθη· καὶ μὲ εἶπεν ὅτι σ' ἀπεκρίθη· ἀπόκρισιν ὅμως ἥτις δὲν θέλει σ' εὐχαριστήσειν, ἐπειδὴ ἔκρινε νὰ μὴν ἀνακατόνηται εἰς τὰ τοιαῦτα.

Χαίρω, ὅτι σ' ἀρέσει τὸ περὶ ἁμαρτύρων μαρτύρων καὶ τὸ περὶ τῆς βρωμισμένης βαφῆς τῆς ἀδικίας. Τὸ περὶ τῶν Ἀναχωρητῶν ἐνδέχεται νὰ τοὺς ταράξῃ· σὲ ὅμως μὴ ταράσσῃ. Τί νὰ κάμω; φίλε· ὅταν κρατῶ τὸ κονδύλιον, καὶ μ' ἔλθῃ καμμία λογικὴ ἔννοια, δὲν ἐμπορῶ νὰ κρατηθῶ ἀπὸ τὴν ἔκφρασίν της· c' est plus fort que moi. Δὲν μὲ λανθάνει ὅτι συμφέρει πολλάκις νὰ θυσιάζῃ τις τὰς ἐννοίας του εἰς τὸ λεγόμενον κατ' οἰκονομίαν·

ἀλλὰ τὸ κακὸν εἶναι, ὅτι ὁσάκις ἀναγκασθῶ εἰς τοιαύτην θυσίαν (καὶ τοῦτο μ' ἐσυνέβη ὄχι ὀλιγάκις) ψυχραίνεται ἢ μᾶλλον νεκρόνεται ἡ ταλαίπωρός μου κεφαλή, καὶ δὲν ἐξεύρω οὐδ' εὑρίσκω πλέον τί νὰ βάλω εἰς τόπον τῆς θυσιασθείσης καλῆς ἐννοίας, διὰ νὰ ἀπαρτίσω τὸν λόγον,

Μ' ἔμβασες 1000 φρ. διὰ τὸν Ἱπποκρατογαληνόν. καὶ 1800 διὰ τὸν δεύτερον τόμον τοῦ Στράβωνος. Ἐπειδὴ ἐδιώρισα τὸν Ἱπποκρατογαληνὸν 4 $^1/_2$ φρ. (ἀντὶ τῶν 5) γίνονται 900, εἰς τὰ ὁποῖα προσθέτω ἄλλα 900 διὰ τὸν Μάρκον Αὐρήλιον (τιμημένον καὶ αὐτὸν πρὸς 4 $^1/_2$) καὶ συμποσῶ 1800. Μὲ μένουσι λοιπὸν διὰ τὸν δεύτερον τόμον τοῦ Στράβωνος τὰ 1000 φρ. καὶ μὲ λείπουν εἰς ἀναπλήρωσιν 800. Ταῦτα λοιπὸν τὰ 800 ζήτησε παρὰ τῶν ἐπιτρόπων καὶ στεῖλέ με μὲ πρώτην ἀφορμήν.

Ἀλλὰ πρὸ πάντων πληροφόρησέ με ποῦ ἔχω νὰ σὲ στείλω τὰ διὰ σὲ ἕτοιμα βιβλία, διὰ νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὸ βάρος των.

Ὁ Ψιμάρης δὲν ἐφάνη.

Περὶ τοῦ Μάρκου τῆς ἐξηγήσεως, ἐπειδὴ καταλαμβάνεις τὴν Γερμ. γλ. ἔκαμνες καλὰ ν' ἀγοράσῃς ἢ νὰ προμηθευθῇς τὸ System der Stoischen philosophie τοῦ Tiedemann εἰς τρία μικρότατα καὶ λεπτότατα τομίδια, ὅπου θέλεις ἀπαντήσειν πολλάκις (εἰς τὸ τελευταῖον τομίδιον) σχολιασμένον τὸν Μάρκον. Ὑγίαινε! καὶ ἀπόκρισιν ποῦ νὰ σὲ γράφω, καὶ ποῦ νὰ κατευθύνω τὰ ἀποστάλματα.

Τὸ περὶ Journal d' éducation προσμένω τὸν Allais (ὅστις ἀποδημεῖ τὴν ὥραν ταύτην) νὰ ἐρωτήσω.

Τὰς ἐγκλεισμένας πέμψε πᾶσαν μίαν εἰς τὸν τόπον της.

232.

12 Ἀπριλίου 1817.

Φίλε,

Καιρὸν δὲν ἔχω νὰ ἀποκριθῶ εἰς τὰς ἐπιστολάς σου. Ἀλλ' ἔκρινα εὔλογον νὰ μὴν ἀναβάλω τὴν ἐξῆς εἴδησιν, ὡς ἀναγκαίαν ἴσως εἰς τὰ μεταξὺ τοῦ ἀδελφοῦ σου καὶ τοῦ Βολάνου συμβόλαια.

Ἀπροσδοκήτως σήμερον τὸ πρωὶ λαμβάνω γράμμα προσκλητικὸν εἰς τὴν ταφὴν τοῦ ταλαιπώρου Στεφάνου Βολάνη. Οὐδ' ὅτι ἀρρώστησε δὲν εἶχα καμμίαν εἴδησιν. Ἂν ἀφίνῃ οὐσίαν, καὶ πόσην, καὶ πῶς τὴν ἐδιάθεσε δὲν ἐξεύρω τίποτε. Ἡ κατοικία του εἶναι, rue Casteglien N° 6. Ὑγίαινε!

Τὰ σώματα τοῦ δευτέρου τόμου Στράβωνος, καὶ ἄλλα βιβλία εἶναι ἕτοιμα διὰ σέ, καὶ ποῦ νὰ σὲ τὰ κατευθύνω ἀπορῶ. Ἐλευθέρωσέ με ὅσον δύνασαι γρήγορα ἀπὸ τοιαύτην ἀμηχανίαν.

233.

30 Ἀπριλίου 1817.

Ἀλέξανδρε φίλε,

Τὴν 12 ἢ 13 τοῦ παρόντος σ' ἐφανέρωσα τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Βολάνη. Εἰς τὴν ταφήν του ἐπεστάτησεν ὁ

παλαιὸς πρέσβυς, καὶ τὴν ἔκαμε πολυδάπανον καὶ λαμπροτάτην, ὡς μὲ εἶπαν· ἐτύπωσεν ἐγκυκλίους κηδευτικὰς ἐπιστολάς, καλῶν αὐτὸς τοὺς συνοδεύσοντας, καὶ ὑπογραφόμενος· Chargé d'affaires de la sublime etc. Ἐκ τούτου γίνεται πιθανόν, ὅτι αὐτὸς ἐπιστατεῖ καὶ εἰς τὴν οἰκονομίαν τῆς περιουσίας τοῦ ἀποθανόντος. Ἂν ἔχῃ λοιπὸν ὁ ἀδελφός σου συμβόλαια μὲ τὸν Βολάνην, πρὸς τὴν ἐξοχότητά του πρέπει νὰ κατευθύνῃ τὰ ζητήματά του.

Ἀποκρίνομαι τώρα εἰς τὰς ἐπιστολάς σου, 20 Φεβρ. 21 καὶ 24 Μαρτίου καὶ 4 Ἀπριλίου. Τὴν πρώτην σου πρὸς τὸν κύριον Μάνον ἐπιστολὴν ἔστειλα ἀμέσως εἰς τὸν οἶκόν του, τὴν δευτέραν ἔβαλα εἰς τὴν πόσταν. Ἡ κατοικία του εἶναι Rue de la Planche, N° 11.

Ἔλαβα ἀπὸ τὸν Βάμβαν ἐπιστολήν, ἀλλὰ πεπαλαιωμένην (30 Δεκ. 1816) κ' ἐκατάλαβα ἀπ' αὐτόν, ὅτι ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος καταβαρύνεται καὶ πιέζεται ἀπὸ τὸ φορτίον του· εἴθε μὴν ὀκλάσῃ. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔλαβα καὶ νεωτέραν τοῦ Δαυΐδ τὴν ὁποίαν ἐδῶ κλεισμένην σὲ πέμπω, ὡς ἀξίαν νὰ τὴν ἀναγνώσῃς. Μὴ μὲ τὴν στείλῃς ὀπίσω.

Ἀδυνατῶ νὰ μαντεύσω τὰς αἰτίας, διὰ τὰς ὁποίας μετανοεῖς τὴν ἀποστολὴν τοῦ υἱοῦ σου· ἐγὼ ἐπιμένω εἰς τὸ νὰ τὴν κρίνω συμφέρουσαν, ὡς τὴν εὔχομαι.

Καλῶς ἀπεκρίθης εἰς τὴν ἐπιστολὴν τῶν Χίων περὶ τῆς διακοπῆς τῆς Δημοσίου των! Τὰ αὐτὰ γράφω κ' ἐγὼ πρὸς αὐτούς, ὡς βλέπεις εἰς τὴν πρὸς τὸν Βάμβαν. Ἀνόητοι οἰκονομίαι· ἀλλ' εἶναι συγγνωσταί· « οὐ γὰρ οἴδασι » τί ποιοῦσιν ». Ἀπὸ τοὺς παιδευομένους υἱούς των πρέπει νὰ προσμένωμεν πλέον κρίσεις καὶ πράξεις Ἑλληνικάς.

Ἀπεφάσισα τέλος πάντων νὰ στείλω διὰ Μασσαλίας πρὸς τὸν ἐν Τεργέστῃ κύριον Ῥώταν τὰ ἑξῆς βιβλία:

200 σώματα δευτέρου τόμ. Στράβωνος Ἑλληνικοῦ ῥαμμένα, διὰ λογαριασμόν μου.

3 » δεμένα, διὰ τοὺς δύο σου ἀδελφούς, καὶ τὸν Σταμάτην Ῥοδοκανάκην.

1 » ἡμίδετον διὰ τὸν ἀδελφόν μου εἰς Σμύρνην.

1 σῶμα μέγα χαρτίον διὰ τὸν Capo d'Jstria.

1 δέσμην AB περιέχουσαν ἓν σῶμα Στράβωνος χρυσοδεμένον διὰ σέ, καὶ φυλλάδιον la Statistique de la Batavie διὰ νὰ σταλθῇ εἰς τοὺς Χίους.

1 δέσμην K. περιέχουσαν Στράβωνα διὰ τὸν Κούμαν.

1 » T. περιέχουσαν Στραβ. διὰ τὸν Θεόφιλον.

1 » ID. περιέχουσαν α′ καὶ β′ τόμον Στραβ.

209 διὰ τὸν Ἰούλιον Δαυὶδ διδάσκαλον τῆς Χίου.

30 σώματα δευτέρου τόμου Παυσανίου ῥαμμένα διὰ λογαριασμόν μου φρ. 10.

5 σώματα τοῦ αὐτοῦ δεμένα διὰ λογ. μ. φρ. 11:75

244

8 τόμοι συμπληροῦντες δύο σώματα Στράβωνος 1, 2, 3, 4 διὰ λογαριασμόν μου, δεμένοι. φρ. 264.

2 τόμοι τέταρτοι Στράβωνος δεμένοι, διὰ σὲ καὶ τὸν ἀδελφόν σου δωρεάν.

5 τόμοι τέταρτοι τοῦ αὐτοῦ Cartonnés, ἀκολουθία τῶν προζητηθέντων καὶ σταλθέντων πέντε σωμάτων, 1, 2 καὶ 3 τόμου.

8 τόμοι συμπληροῦντες 4 σώματα Βιογραφικοῦ Λεξικοῦ ῥαμμένα.

267

Κατὰ τὸν πεμφθέντα λογαριασμόν σου ἔμενες χρεώστης.	φρ.	2482:34
Προσθέτω εἰς αὐτόν, τοὺς 5 τετάρτους τόμους τοῦ Στράβ. cartonnés	φρ.	150
Τὰ τέσσαρα σώματα βιογραφικοῦ λεξικοῦ 9me livr. Tom. 17 καὶ 18	»	48
Διὰ τοὺς πρὸ πολλοῦ σταλθέντας εἰς Χίον κοσμογραφικοὺς πίνακας . . .	»	15
	φρ.	213
Διὰ 3 σώματα Φυσιολογικοῦ λεξ. 2e livraison T. 4,5,6, ἓν διὰ τὸν Μηχαὴλ Βασιλ. ἕτερον διὰ Χίον, καὶ ἄλλο διὰ Κυδωνίας.	»	78:75
Μὲ γράφεις νὰ προσθέσω διὰ πώλησιν Ἰλιάδος καὶ Ἱεροκλέους. . . .	»	421:70
Προσθέτω ἀκόμη 3 σώματα 3me livr. T. 7, 8, 9, διὰ τὸν ἀδελφόν σου, Χίους, καὶ Κυδωνιάτας περιεχόμενα εἰς τὸ σταλθὲν εἰς Χίον (τὴν 22 Ἀπριλίου) Σανδ.	»	78:75
		792:20

Εἰς τὸ αὐτὸ Σανδύκιον ἐβάλθη διὰ τὸν ἅγιον Ἀδριανουπόλεως δέσμη ΑΑ περιέχουσα δεμένα τὰ ἑξῆς·

Α καὶ Β τόμον Στράβωνος Ἑλληνικοῦ	26:50	
Ξενοκρ. καὶ Γαλην. περὶ τῆς ἀπὸ τῶν κλ.	6:75	
Ἱπποκρ. καὶ Γαλην. συγγράμματα . .	5:50	
Μάρκον Αὐρήλιον	5:50	
Ἰλιαδ. Α Ῥαψῳδ.	5:—	
Ἱεροκλ. ἀστ.	3:—	
	52:25	2482:34

Ἐκ μεταφορᾶς . .	φρ. 52:25	φρ.	2482:34
Μετὰ τῶν ἄνω	» 792:20	»	844:45
Εἰς χρέος σου		φρ.	3326,79

Περνῶ εἰς πίστιν σου δύο Ἡλιοδώρους σταλμένους εἰς

Λιβόρνον	φρ.	24
καὶ ἕνα Βεκκαρίαν		4
		28
τὰ ἀπὸ τὸν Ψιμάρην		10
		38

Τὰ δύο σώματα στιχωμένα Γαλλικοῦ Στράβωνος διὰ λογαριασμόν μου φρόντισε παρακαλῶ σε νὰ μοῦ τὰ πωλήσῃς, ἂν ἦναι δυνατόν. Ἔχων περιττοὺς τετάρτους τόμους, καὶ δύο τρίτους, ἐτόλμησα ν' ἀγοράσω ἀπὸ ἀποθανόντων βιβλιοθήκας τοὺς λοιποὺς διὰ νὰ ἀναπληρώσω τὰ δύο σώματα. Αὐτὰ ἀξίζουσι δεμένα φρ· 264. Ἴσως ὁ Ἀδριανουπόλεως σοῦ ζητήσει κἀνένα.

Περὶ δὲ τῶν 35 τόμων δευτέρων Παυσανίου διὰ λογαριασμόν μου, τῶν μὲν 30 ῥαμμένων ἡ τιμὴ εἶναι φρ. 10 ἑκάστου σώματος, ὡς καὶ τοῦ πρώτου τόμου· τῶν δὲ στιχωμένων 5 πρὸς 11:75. Μὲ λέγεις ὅτι σ' ἔπεμψα ἀπὸ τὸν α΄ τόμον 35 σώματα, καὶ διὰ τοῦτο τόσα πέμπω καὶ ἀπὸ τὸν δεύτερον. Καὶ τόσα ἀληθῶς μὲ λέγει ἡ μνήμη μου, ὅτι ἦσαν καὶ τὰ πρῶτα. Ἔστειλα 5 εἰς Ἀμστελδάμ, 5 εἰς Λιβόρνον, 27 εἰς Τεργέστην, ὅλα ἐντάμα 72. Διὰ τί λοιπὸν ἐδῶ περισσεύουσι 28 δεύτεροι τόμοι, ἐπειδὴ δὲν ἔχω τοὺς πρώτους των; Ἰδέ, παρακαλῶ σε, μήπως σ' ἔπεμψα καὶ ἄλλα (δευτέραν ἀποστολὴν) τοῦ πρώτου τόμου. Τὸ αὐτὸ γράφω καὶ πρὸς τὸν

Σπανιολάκην, νὰ μὲ φανερώσῃ, ἂν ἀληθῶς 5 ἦναι, καὶ ὄχι πλειότερα, τὰ ἐκεῖ σταλθέντα. Ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, παρακαλῶσε, ὅταν σὲ ζητῶσι δευτέρους τόμους, νὰ κατευθύνεσαι πρὸς ἐμέ, διὰ νὰ τοὺς ξεφορτωθῶ.

Ὡσαύτως ἐνθυμοῦ, ἂν σοῦ ζητήσωσι καὶ κἀνὲν Λεξικὸν Φυσικῆς ἱστορίας.

Ἔχω ἐδῶ 2, 3 καὶ 4ον τόμον τοῦ Στράβωνος ἀκόμη. Ἂν ἔχῃς αὐτοῦ τὸν πρῶτον (τοὐλάχιστον ἡ μνήμη μου μὲ λέγει, ὅτι μὲ τὸ εἶπες δὲν ἐξεύρω πότε) σὲ πέμπω καὶ τοὺς λοιπούς, δεμένους; ἢ ἀδέτους;

Καλῶς ἔχει, ὅτι ἔστειλες πρὸς Weigel καὶ Luchtmans Ἱπποκρ. καὶ Γαλ. συγγραμμ. καὶ τοὺς πρώτους τόμους τοῦ Ἑλληνικοῦ Στράβωνος· θέλεις βέβαια φροντίσειν νὰ πέμψῃς καὶ τοὺς δευτέρους.

Προσμένεις νὰ μάθῃς περὶ ποσότητος τόμων τοῦ Στράβωνος διὰ τοὺς Χίους. Βλέπεις ὅτι εἶναι 150. Ἂν ἔπεμπα 50 πλειοτέρους, ἦτον ἀνάγκη νὰ προσθέσω εἰς αὐτοὺς καὶ τοὺς πεντήκοντα πρώτους, διὰ νὰ μὴν ἔχωμεν, οὔτ' αὐτοὶ 50 δευτέρους ἀχρήστους, οὔτ' ἐγὼ 50 πρώτους. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη προσθήκη ἦτο αἰσχρὸν νὰ γένῃ ἀπ' ἐμέ. Ἡ δὲ τιμὴ εἶναι φρ. 1800 (ὡς καὶ διὰ τοὺς πρώτους). Πρόσθες εἰς αὐτὴν 900 φρ. διὰ τὸν Ἱπποκρ. καὶ Γαλ. καὶ 900 διὰ τὸν Μαρκ. Αὐρηλ. συμποσοῦνται 3600. Ἐξ αὐτῶν μ' ἔστειλες 2800 μένουσι μόνα φρ. 800, τὰ ὁποῖα θέλεις μ' ἐμβάσειν εὐθὺς ὅταν τὰ λάβῃς παρὰ τῶν ἐπιτρόπων.

Δὲν μὲ λέγεις ἂν ἔστειλες πρὸς τὸν Thiersch τὸν Ἱπποκρ. Γαλην. καὶ τὸν Μαρκ. Αὐρήλιον ἀπὸ μέρους μου. Μὴ τὸ ἀμελήσῃς, ἂν καὶ αὐτὸς δὲν ἐφέρθη πρὸς ἐμέ, ὡς φέρονται οἱ νουνεχεῖς καὶ τίμιοι.

Ἐπεθύμουν ἀκόμη, ἂν δὲν σὲ ζαλίσωσι πολὺ τὰ ταιαῦτα, νὰ ἐρευνήσῃς ποῦ εὑρίσκεται ὁ Δημήτριος Κουρούτας, Chef de l'état major de son Altesse royale le grand Due Constantin. Πιθανὸν ὅτι πρέπει νὰ ἦναι, ὅπου καὶ ὁ Δούξ. Ἂν σὲ ἦναι εὔκολον, πέμψε τον ἕνα Μάρκον Αὐρήλιον ἀπὸ μέρους μου· αὐτὸς ἐφέρθη πρὸς ἐμὲ Ἑλληνιστί, ὄχι Γερμανιστί.

Τὴν ὁποίαν ὑποπτεύεσαι ἐπίπνοιαν ἄρχισα νὰ τὴν πιστεύω κ' ἐγώ. Διότι ὁ ἄνθρωπος εἶναι (ἢ κἂν μὲ φαίνεται) ἁπλοῦς καὶ φοβοῦμαι ὅτι χειραγωγεῖται καὶ ἀπὸ τοὺς δύο. Ἔπειτα καὶ ἡ ὑγεία του ἐπισφαλής, τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ συνεργεῖ εἰς τὴν ἁπλότητα καὶ μαλακότητα τῆς ψυχῆς. Περὶ δὲ τῆς νύξεως, «ἀρκετὸν τῇ ἡμέρα, ἡ κακία » αὐτῆς». Δὲν ἐξεύρω ἂν σὲ ἦναι γνωστὴ ἡ παροιμία, « Ὅστις καῇ εἰς τὸ κουρκούτιον, φυσᾷ καὶ τὸξυνόγαλα». Ἱκαναὶ εἶναι αἱ γεροντικαί μου ἀνίαι· δὲν ἐμβαίνω εἰς τὸν κίνδυνον νὰ τὰς αὐξήσω διὰ τὰς ὀλίγας ἡμέρας, ἢ ὥρας, ὅσας μέλλω ἀκόμη ν' ἀναπνεύσω. Ὑγίαινε!

Μὴ λησμονήσῃς νὰ σφραγίσῃς τὰς κλεισμένας ἀφοῦ τὰς ἀναγνώσῃς.

234.

31 Maïov 1817.

Ἀσπάζομαί σε.

Οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ συμπατριῶταί μου, ἐξεύροντες ὅτι ἑτοιμάζομαι διὰ τὸ μέγα ταξείδιον, μ' ἔστειλαν διὰ σοῦ

τὴν πρὸς ἄνδρα κάτοικον τοῦ Ἅδου συναλλαγματικήν. Ἀλλ' ἐμποδιζόμενος ἀκόμη ἀπό τινας ὑποθέσεις νὰ ἐμβῶ εἰς τοῦ Χάρωνος τὸ πλοῖον τὴν ἔπεμψα εἰς τοῦ νεκροῦ τοὺς ἐπιτρόπους, οἱ ὁποῖοι τὴν ἐσημείωσαν εἰς τὸν κατάλογον τῶν δανειστῶν, διὰ νὰ λάβῃ καὶ αὐτὴ τὸ ἀνάλογόν της, ἂν μείνῃ τίποτε ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ Βολάνου περὶ τοῦ ὁποίου πολὺ διστάζω. Δὲν τὴν ἀντεμαρτύρησα (protester), ἐπειδὴ μὲ εἶπαν ὅτι εἶναι μάταιος ἡ δαπάνη.

Ἀσπαζόμενος ἐκ μέρους μου τοὺς πέμψαντας, παρακάλεσέ τους, ἂν λάβωσι χρείαν νὰ κάμωσι περὶ αὐτῆς ἄλλας νομικὰς ἀσφαλείας νὰ ἐπιφορτίσωσι κἀνένα τραπεζίτην, καὶ ὄχι ἐμέ, τοῦ ὁποίου καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν δύναμιν ὑπερβαίνουσι τὰ τοιαῦτα.

Ἔλαβα ἀπὸ τὸν Franck τὰ ὁποῖα

μ' ἔστειλες	φρ.	745:45
Πρόσθες διὰ τὸ σφράγισμα (timbre)		
τῆς συναλλαγματικῆς τοῦ Βολάνου	»	1:
ἔτι	»	53:55
	φρ.	800:

Λάβε ἀπὸ τοὺς ἐπιτρόπους τὰ 54:55, πέρασέ τα εἰς τὸν λογαριασμόν μου, καὶ οὕτως ἀναπληροῦνται τὰ ὀκτακόσια φράγκα· καὶ μένουν ὅλα πληρωμένα διὰ τὸν δεύτερον τόμον τοῦ Στράβωνος, τὸν Ἱπποκράτην καὶ τὸν Μ. Αὐρήλιον. Τόσα μόνον (54:55) παρακαλῶ σε νὰ λάβῃς, καὶ οὐδ' ὀβολὸν περισσότερον. Ἄλλα ἀργύρια κατὰ τὸ παρὸν μὴ μ' ἐμβάσῃς, διότι μετ' ὀλίγον ἀποκρινόμενος εἰς τὰς ἐπιστολάς σου, ἔχω νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ πληρώσῃς τοὺς Ζωσιμάδας, δι' ὅσα ἐσύναξα ἀπὸ πώλησιν τῶν βιβλίων. Ὑγίαινε!

Μὴν ἀμελήσῃς νὰ μὲ γράψῃς πρὸς τίνα πρέπει νὰ πα-

ραδώσω τὴν συναλλαγματικὴν τοῦ Βολάνου. Διότι, ἂν ἔμεινε τίποτε ἄλλη ἐλπὶς ν' ἀποσπάσωσι μέρος ἐξ αὐτοῦ δὲν εἶναι, παρὰ ἔχοντες ἄνθρωπον ἐπαγρυπνοῦντα, καὶ καθημέραν ἐρωτῶντα τοὺς ἐπιτρόπους τὸν καθαρισμὸν τῶν καταστίχων τοῦ ἀποθανόντος.

235.

4 Ἰουνίου 1817.

Ἀσπάζομαί σε.

Χθὲς ἔλαβα ἐπιστολὴν ἀπὸ τὸν Βάμβαν, γραμμένην 10 Μαρτίου, εἰς τὴν ὁποίαν, σιμὰ τῶν ἄλλων, μὲ λέγει καὶ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο. *Τὴν ὥραν ταύτην ἦλθεν ὁ Ἐπαμινώνδας.*

Εἰς τὰς ἐπιστολάς σου καιρὸν ἀκόμη δὲν ἔχω ν' ἀποκριθῶ. Τὸ βάρος μου εἶναι μέγα καὶ φοβερόν! καὶ οἱ ὦμοί μου, οἱ ὁποῖοι ποτὲ δὲν ἦσαν δυνατοί, ἔγιναν τώρα, ὦμοι βρεφικοί. *Δὶς παῖδες οἱ γέροντες.* Ἀσχολοῦμαι ὅμως, πρὶν ἐξασθενήσωσι παντάπασι, νὰ ἐκτοξεύσω ἀκόμη ὀλίγα βέλη κατὰ τῶν . . . . .

Τὴν 31 Μαΐου σ' ἔγραψα περὶ τῆς πρὸς τὸν Βολάνην συναλλαγματικῆς καὶ τῆς ἄλλης τῆς πρὸς τὸν Thurot. Οὗτος τὴν ἐπλήρωσε· ἡ δὲ τοῦ Βολάνου ἔνδεια ἢ περιουσία οἰκονομεῖται ἀπὸ τοὺς κατασταθέντας ἐπιτρόπους, τῶν ὁποίων ἔξαρχος εἶναι ὁ Ἄγγελος.

Μετὰ ταῦτα ἔλαβα τὴν 21 Μαΐου ἐπιστολήν σου. Ἐπλήρωσα τὸν Κανέλλον φρ. 137:50, τὰ ὁποῖα ἐπέ-

ρασα εἰς χρέος σου. Πρόσθες εἰς αὐτὰ διὰ δύο σώματα Λεξικοῦ Ἐρρίκου Στεφάνου 55:47 (seconde livraison) τὸ ἓν διὰ σέ, καὶ τ' ἄλλο διὰ τὰς Κυδωνίας. Ἐδῶ κλεισμένας σὲ πέμπω καὶ τὴν ὁμολογίαν τοῦ Κανέλλου, καὶ τὴν σημείωσιν τοῦ Boissonade.

Ἔδωκα τὴν πρὸς τὸν Allais ἐπιστολήν σου, διὰ νὰ ἑτοιμάσῃ τὰ βιβλία τοῦ Ἀδελφοῦ σου. Ἔχεις καιρὸν νὰ μ' ἀποκριθῇς πρὸς τίνα νὰ σταλθῶσιν εἰς Σμύρνην, ἂν δὲν εὑρεθῇ πλοῖον κατευθεῖαν εἰς Βυζάντιον. Εἰπέ με πρὸς τούτοις, ἂν πρέπῃ νὰ βάλω εἰς τὰ τοῦ Ἀδελφοῦ σου τὸν διὰ Κυδωνίας Ἐρρῖκον Στέφανον. Τὸν ἰδικόν σου πῶς καὶ ποῦ νὰ στείλω, ἐπιθυμῶ νὰ μάθω.

Ἔλαβα ἀπὸ τὸν κὺρ Κωνσταντῖνον Πρώϊον ἐπιστολὴν τοῦ θείου του Ἀδριανουπόλεως, καὶ συναλλαγματικὴν φρ. 2000 νὰ τὸν προμηθεύσω βιβλία, τῶν ὁποίων τὴν ἐκλογὴν ἀφίνει τὸ πλέον εἰς τὴν κρίσιν μου. Παρακαλῶ σε λοιπόν, διὰ νὰ μὴ πολλαπλασιάζω ματαίως τὰς ἐπιστολάς, νὰ εἴπῃς ἢ νὰ μηνύσῃς εὐθὺς τὸν κὺρ Κωνσταντῖνον Πρώϊον, ὅτι ἄρχισα τὴν φροντίδα τῆς προμηθεύσεως, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ὀλίγων ἡμερῶν ἔργον. Ὅταν τελειωθῇ, ἢ πλησιάσῃ εἰς τὸ τέλος, θέλω καὶ πρὸς αὐτὸν δώσειν τὴν εἴδησιν, καὶ πρὸς τὴν πανιερότητά του γράψειν. Ὑγίαινε !

236.

13 Ἰουλίου 1817.

Ἀλέξανδρε φίλε,

Ἀγαθῇ τύχῃ! ἐπειδὴ πιθανὸν ὅτι θέλει σ' εὑρεῖν ἡ παροῦσά μου εἰς Τεργέστην. Τὴν τετάρτην Ἰουνίου σ' ἔστειλα καὶ μίαν ἄλλην εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν διὰ τοῦ φίλου Ῥώτα. Ἀλλ' ἐκείνη ἦτο σύντομος· τῆς παρούσης τὸ μῆκος δὲν ἐμπορῶ νὰ προβλέψω πρὶν τὴν τελειώσω. Μ' ἐκείνην ἀπεκρινόμην εἰς τὴν 21 Μαίου ἐπιστολήν σου. Παρὰ ταύτην ἔλαβα καὶ τὰς γραμμένας 12, 17 καὶ 31, καὶ τὴν πρὸ τούτων 23 Ἀπριλίου.

Τὸν ἀποθανόντα ἀκούω ὅτι χρεωστεῖ une petite bagatelle de 200,000 φρ. Τὸ δικαίωμα τῶν μετοικικῶν κτημάτων ἐκαταργήθη πρὸ πολλοῦ· καὶ ἂν δὲν ἦτο κατηργημένον βλέπεις ὅτι δὲν εἶναι πλέον κίνδυνος.

Παράξενον μὲ φαίνεται ὅτι εἰς τὴν τελευταίαν σου δὲν σημειόνεις ἀκόμη τὸ κατευόδιον τοῦ Ἐπαμινώνδου, τὸ ὁποῖον σ' ἐφανέρωσα ἐγὼ τὴν 4 Ἰουνίου, μαθὼν ἀπὸ ἐπιστολὴν (10 Μαρτίου) τοῦ Βάμβα.

Αἱ πρὸς τὸν Allais ἐδόθησαν ὅλαι· καὶ φροντίζει περὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν βιβλίων. Δὲν ἠθέλησα, ἢ μᾶλλον δὲν ἐτόλμησα ν' ἀναλάβω τὴν φροντίδα, διότι εὑρέθην φορτωμένος μ' ἄλλην φροντίδα βιβλίων διὰ τὸν Ἀδριανου πόλεως, τόσον πλέον κοπώδη, ὅσον ἀφίνει πολλῶν βιβλίων ἐκλογὴν εἰς τὴν κρίσιν μου. Ἀλλ' ἡ κρίσις ὀλίγον βοηθεῖ, ὅταν ἦναι ἄλλος ὁ κρίνων καὶ ἄλλος ὁ δαπανῶν.

Τὴν πρὸς τὸν Βολάνην φρ. 654:55 εἰπέ με τί νὰ τὴν κάμω· νὰ σὲ τὴν στείλω ὀπίσω; Δὲν τὴν ἐφανέρωσα πρὸς τὸν Goupy, διότι δὲν ἠθέλησα νὰ κάμω τὴν ματαίαν δαπάνην τῆς ἀντιμαρτυρίας.

Ἔλαβον καὶ δέσμην (πιθανὸν παρὰ σοῦ) περιέχουσαν ἓν σῶμα Αὐτοσχ. στοχασμῶν, τὴν μετάφρασιν τοῦ φιλαργύρου τοῦ Μολιέρου καὶ ἄλλα. Καιρὸν δὲν ἔλαβα νὰ τὰ φυλλομετρήσω (ὄχι νὰ τἀναγνώσω). Πρῶτον κατὰ δυστυχίαν μοῦ ἔπληξε τοὺς ὀφθαλμοὺς τὸ κατὰ τοῦ Δ. ἀντιῤῥητικόν!!! Ἐξεύρεις νὰ μὲ εἴπῃς τὸν Ἀντιῤῥήτην; Τίς ἐμετάφρασε τὸν φιλάργυρον; ὁ Οἰκονόμος μὲ εἶπες; σύ, ἢ ἄλλος μὲ τὸ εἶπεν;

Δὲν ἐξεύρω ἂν μὲ γράφῃς, ἢ ἐνόμισα ὅτι μὲ γράφεις, ὅτι οἱ Κυδωνιᾶται φροντίζουσι καὶ περὶ τυπογραφίας. Καθάρισέ μέ το καὶ τοῦτο· ἴσως μὲ χρησιμεύσῃ εἰς Προλεγόμενά τινα τὰ ὁποῖα *φκιάνω* τὴν ὥραν ταύτην.

Ὅταν ἀναπαυθῇς ἀπὸ τῆς μετοικεσίας τοὺς κόπους, καὶ (ὡς λέγουσι) συγυρισθῇς εἰς τὴν νέαν σου κατοικίαν, παρακαλῶ σε νὰ ἐρευνήσῃς πόσους α′ τόμους Παυσανίου ἔχεις αὐτοῦ.

Ἀγανακτεῖς διὰ τὰ μακροσχοινίσματα· ἀλλ' ἐγὼ πόσον! μάλιστα ὅταν συλλογισθῶ, ὅτι τῶν ἐκδιακοπῆς στελλομένων ἐνδέχεται καὶ νὰ χαθῶσι τόμοι (ὡς φερειπεῖν, τοῦ Λεξικοῦ τῆς φυσικ. ἱστορ. ἢ τῆς Βιογραφίας), καὶ τότε πῶς ἔχουν νὰ ἀναπληρωθῶσι; Δύο μόνοι τρόποι εἶναι ὅμως περὶ τῶν τοιούτων εἰς τὴν παροῦσάν μας κατάστασιν· νὰ προσμένωσι τὴν τελείωσιν τοῦ τύπου τῶν μακροσχοίνων ἐκδόσεων, ἢ νὰ λαμβάνωσι μεριστοὺς τοὺς τόμους καθόσον ἐκδίδονται. Ὁ πρῶτος εἶναι ὁ ἀσφαλέστερος· ἀλλ' ὁ δεύτερος εἶναι ὁ ὠφελιμώτερος, ἐπειδὴ

τοὺς κάμνει συνοδοιπόρους τούτων, καὶ ὄχι μακρόθεν στέκοντας θεατάς.

Συμφέρει νὰ βεβαιωθῇς ἐγρήγορα ἂν τωόντι σοῦ λείπει ὁ τρίτος καὶ τέταρτος τόμος τοῦ Γαλλικοῦ Στράβωνος, διὰ νὰ τὸν ἀναπληρώσω ἐνόσῳ εἶμαι εἰς κατάστασιν νὰ τὸ κάμω. Νοῶ τρίτον καὶ τέταρτον διὰ τὸν Ἱεράρχην, ὡς μὲ λέγεις· εὔκολον εἶναι νὰ τὸν ἐρωτήσῃς δι' ἐπιστολῆς· καὶ νὰ μὲ εἴπῃς ἂν τοὺς θέλῃ στιχωμένους, ἢ χαρτωμένους.

Δὲν μὲ γράφεις ἂν σ' ἔστειλεν ὁ Βάμβας ὅσα ἔλαβεν δι' ἐμὲ ἀπὸ τὴν συναλλαγματικὴν τοῦ Σαμίου· ὡσαύτως οὐδ' ἂν ὁ ἀδελφός σου κὺρ Μηχαὴλ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν εἰς Βυζάντιον Κατινάκην (ἀδελφὸν τοῦ εἰς τὸν οἶκόν μου Κατινάκη) τὴν ἀξίαν 54 φρ. διὰ τὸ ὁποῖον τὸν ἔστειλα Λεξικόν.

Ὁ ἀδελφός σου μὲ κατευεργέτησε, καὶ μ' εὐεργεσίας γλυκείας, ὡς εἶναι τὰ σῦκα καὶ αἱ σταφίδες. Μὲ κακοφαίνεται ὅτι δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ τὸν ἀντευεργετήσω, ὡς τὸν πρέπει. Ἔκαμες καλὰ κρατήσας τὴν πρὸς τὸν Ῥάλλην ἐπιστολήν μου, καὶ ἐλευθερώσας με κἂν ἀπὸ τὸ κωμικὸν τοῦ νὰ φωνάζω *εἰσπολάτη* εἰς ἄνθρωπον παρὰ τοῦ ὁποίου δὲν ἔλαβα τίποτε. Λυποῦμαι ὅσα τὸν ἔστειλες βιβλία, ὄχι διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ στάλματος, ὅσον διὰ τὸν φόβον μὴ μοῦ προξενήσῃ ἀντεπιστάλματα. Ἂν καὶ ἦναι εὐάρεστα εἰς ἐμὲ τὰ προϊόντα τῆς Μητρίδος, σὲ βεβαιόνω ὅμως, φίλε, ὅτι δὲν ἠγάπησά ποτε νὰ μασσῶ τι δωρεάν, οὐδ' ἂν ἦτο αὐτὴ τοῦ Διὸς ἡ ἀμβροσία. Εὐχαρίστησ' ἀπὸ μέρους μου τὸν ἀδελφόν, ἕως νὰ λάβω καιρὸν νὰ τὸν γράψω.

Τοῦ Ἀδρ. ἡ πρὸς ἐμὲ ἐπιστολὴ εἶναι φρόνιμος, ἐπειδὴ

εἶναι συνταγμένη ὡς ἄρμοζεν εἰς τὸν ἐπιστέλλοντα, καὶ εἰς τὸν μέλλοντα νὰ τὴν λάβῃ.

Τὸ περὶ τῆς Στατιστικῆς μίμημα (λέγεις) δὲν συμφέρει. Ἂς τὸ συντάξωσιν ὅμως, καὶ ἂς μὴ τὸ γνωρίσωσι διὰ τῶν τύπων. Ἡ συνταγὴ θέλει ὠφελήσειν τοὺς ἐγχωρίους, χωρὶς νὰ βλάψῃ κἀνένα.

Ἰδοὺ καὶ νέα παράδοσις (ἡ τετάρτη) Λεξικοῦ φυσικῆς ἱστορίας τομ. 10, 11 καὶ 12 διὰ τὸν

ἀδελφόν σου	φρ.	26:25
διὰ τοὺς Χίους		26:25
διὰ τοὺς Κυδωνιάτας		26:25
πέρασέ τα εἰς λογαριασμόν μου	φρ.	78:75

Μὴ λησμονήσῃς νὰ γράψῃς εἰς Στρασβοῦργον νὰ σὲ στείλωσι τὴν νέαν ἔκδοσιν Ἡροδότου, εἰς 6 τόμους διὰ τὴν Χίον· ὁ πωλῶν εἶναι Treuttel et Wurtz, ἡ τιμὴ ἐσημειώθη 81 φρ. Ὅμως γίνεται κατάβασις. Ὁ ἐκδότης εἶναι ὁ Schweighäuser· ἔπειτα σὲ σκανδαλίζει ἡ παρ' ἐμοῦ *κρεμάθρα*! Δίδαξέ με λοιπὸν πῶς ἔχεις νὰ τὸν γράψῃς εἰς τὴν γλῶσσάν μας. Τὴν ἐδῶ κλεισμένην παρακαλῶ σε σφράγισε καὶ στεῖλε πρὸς τὸν Ζωσιμᾶν συνωδευμένην μὲ ἄδειαν νὰ σύρῃ παρὰ σοῦ τὰ χρεωστούμενα ἀπ' ἐμὲ φρ. 647:50, τὰ ὁποῖα ὅταν πληρώσῃς, πέρασε εἰς χρέος μου.

Γράψε με πῶς εὑρίσκεσαι αὐτοῦ· ἂν ἀληθῶς ἄξιζεν ὁ κόπος τῆς μετοικεσίας, ἤγουν ἂν θεραπεύεται δαψιλῶς ἀπὸ τοῦ νέου ἐπαγγέλματος τὰ εἰσοδήματα. Ταῦτα σ' ἐρωτῶ, ὄχι πολυπραγμονῶν, ἀλλ' ἐπιθυμῶν τὴν εὐτυχίαν σου. Εὐτύχει!

Τοῦ Ἡροδότου τὴν ἔκδοσιν ἔκαμνες καλὰ νἀγοράσῃς καὶ διὰ τοὺς Κυδωνιάτας.

237.

3 Ἰουλίου 1817.

Ἀλέξανδρε φίλε,

Μετὰ τὴν ὁποίαν σ' ἔγραψα 18 Ἰουνίου ἐπιστολήν, ἔλαβα τὴν ἰδικήν σου 12 τοῦ αὐτοῦ. Ἀπειρόκαλος! pireque cela; il falloit dire, *bête*. Ὄχι ὅμως διὰ ταύτην τὴν φοράν. Μίαν θεράπαιναν ἔχω, κ' ἐκείνην τοιαύτην, ὁποίαν δὲν τολμῶ νὰ βάλλω εἰς κόπους πολλοὺς διὰ τὸν φόβον μὴν ἀναλώσω παντάπασι τὰς μικρὰς αὐτῆς δυνάμεις. Ἔπειτα καὶ τὸ ἔργον μου εἶναι τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον, ὥστε δὲν ἀφίνει τόπον εἰς τὴν κεφαλήν μου κενὸν νὰ χωρήσῃ ἄλλο τίποτε. Δὲν ἐξεύρω ἂν ἄλλοι δύνανται νὰ τὸ κάμωσιν *Ἀναβάθην*, ὡς ἔλεγεν ὁ καλὸς χριστιανὸς Γ. Ὅσον κατ' ἐμέ, μ' ὅλον ὅτι τὸ ἐργάζομαι ὀρθὸς καὶ προσέχων μὴ πέσω εἰς τὸ *Παραβάθην*, δοκιμάζω ἀνυπερβλήτους δυσκολίας.

Ἔστειλα λοιπόν, κατὰ τὴν συμβουλήν σου διὰ τῆς θεραπαίνης εἰς τὸν Goupy τὴν συναλλαγματικήν, παρακαλῶν νὰ τὴν πληρώσῃ καὶ ἂν ἦναι χρεία διαμαρτυρίας, νὰ πράξῃ αὐτὸς τὰ χρειώδη. Τὴν ἀπεκρίθη *Καλῶς*, καὶ τὴν εἶπε νὰ ἐπιστρέψῃ μετὰ δύο ἡμέρας. Εἰς τὴν ἐπιστροφὴν (25 Ἰουνίου) εἶπεν, ὅτι δὲν ἔχει καμμίαν διαταγὴν περὶ τοιαύτης πληρωμῆς, καὶ μοῦ ἔστειλεν ὀπίσω τὴν συναλλαγματικήν. Εἰπέ με, ἂν θέλῃς νὰ σὲ τὴν πέμψω, ἢ νὰ τὴν ῥίψω εἰς τὰ ἀπόβλητα.

Τὸ μεγαλήτερόν σου δίκαιον εἶναι τὰ ἀναθεματισμένα

$70/_{100}$. C'est une véritable bêtise, τόσον πλέον παράδοξος καὶ ἀκατανόητος δι' ἐμέ, ὅσον εἶμαι πλέον τοῦ χοροῦ τῶν *δαπανωμένων ἐφ' ἃ μὴ δεῖ*, παρὰ τῶν οἰκονομικῶν. Ἀπόδος καὶ τοῦτο εἰς τὴν περὶ τοῦ καθ' αὐτὸ ἔργου μέριμναν τῆς κεφαλῆς μου, ἥτις ἀληθινὰ μὲ καταστραίνει μωρὸν δι' ὅλα τἄλλα, ὅσα δὲν ἀναφέρονται εἰς ἐκεῖνο. Πρόσεχε μὴ τὰ περάσῃς εἰς λογ. τῶν Χίων.

Εἰς τὴν προλαβοῦσάν μου ἐπερίκλεισα ἐπιστολὴν καὶ λογαριασμὸν πρὸς τὸν Z. καὶ σ' ἐπαρακάλουν νὰ πληρώσῃς πρὸς αὐτὸν φρ. 697:50. Μὴ τὸ ἀμελήσῃς, νὰ ζήσῃς! Δός τον κἂν τὴν εἴδησιν εὐθύς. Ἀργύρια δὲ μή με στείλῃς πλὴν πρὸς τὸ τέλος τοῦ παρόντος μηνός, ἕως φρ. 500, καὶ πάλιν βλέπομεν.

Σήμερον ἐδιόρθωσα τὸ τελευταῖον δοκίμιον τῆς Βήτα Ῥαψῳδίας τοῦ Βολισσινοῦ ἐκδότου, καὶ ἐλπίζω νὰ σὲ τὴν πέμψω διὰ Μασσαλίας περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Αὐγούστου. Συμφέρει ἴσως νὰ τὴν κηρύξῃς ἀπὸ τώρα διὰ τοῦ Λογ. Ἑρμ. διὰ νὰ μὴ ἀργοπορήσῃ ἡ πώλησίς της. Πρόσεχε ὅμως, παρακαλῶ σε, νὰ ἦναι πάντοτε ὁ Βολισσινὸς ἀνώνυμος. Σὲ λέγω, διὰ *Μασσαλίας*· ἀλλὰ δὲν ἐξεύρω, ἂν αὐτόθεν ἡ διάδοσις εἰς τοὺς ὁποίους μέλλεις νὰ τὰ στείλῃς, εἶναι εὔκολος. Μέλλω νὰ σὲ στείλω τὸν ἴσον ἀριθμὸν τῆς Ἄλφα, ἤγουν 700 εἰς φύλλα, καὶ 294 στιχωμένα, ὡς ἐκεῖνα. Ἔστειλα τότε καὶ τὸν φίλον Ῥώταν 200 (στιχωμένα, ἂν ἐνθυμοῦμαι καλά). Δὲν ἐξεύρω ἂν ἐλογαρίασε μὲ σὲ περὶ αὐτῶν· διότι οὔτ' αὐτὸς μὲ εἶπε τίποτε, οὔτ' ἐγὼ ἐνθυμήθην νὰ τὸν ἐρωτήσω· τόσον φροντίζω περὶ τῶν ἐμπορικῶν. Βλέπεις ὅτι σὲ γράφω εἰς κολοβὸν φύλλον· τώρα ἐρχόμενος ἐδῶ κάτω, ἴδα ὅτι εἶναι κολοβόν. Εὑρίσκεις εὔλογον νὰ πέμψω εἰς τοὺς Χίους

καμμίαν πεντηκοστάδα τῆς Β ῥαψῳδίας; ἀλλὰ τότε πρέπει νὰ συμπέμψω τὸν ἴσον ἀριθμὸν καὶ τῆς Α. Εἰς τὰ προλεγόμενα πάλιν ὁ Παπᾶ Τρέχας λαλεῖ· ἀλλὰ μὲ παντάπασι διάφορον τρόπον καὶ διάφορον μορφήν.

Πρὸς τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου (ἂν δὲν μ' ἀπατήσῃ ὁ τυπογράφος) λαμβάνει τέλος καὶ ὁ τρίτος τόμος τοῦ Στράβωνος, ἀλλ' ὄχι καὶ τελευταῖος, ὡς ἔλεγα.

Τὸ κείμενον ὅλον τοῦ Γεωγράφου συναπαρτίζεται μὲ τὸν τρίτον τόμον· ἀλλ' ἂν ἐπρόσθετα εἰς αὐτὸν τὰς σημειώσεις καὶ τὸν μακρὸν Πίνακα, ἦτ' ἀνάγκη νὰ γένῃ ὑπέρπαχυς καὶ παντάπασιν ἀσύμμετρος μὲ τοὺς πρὸ αὐτοῦ τόμους· ὅθεν πρόσμενε καὶ τέταρτον περιέχοντα τὰς σημειώσεις καὶ τὸν Πίνακα.

Ἀσχολοῦμαι παρὰ ταῦτα καὶ εἰς τὸν πέμπτον καὶ τελευταῖον τοῦ Γαλλικοῦ Στράβωνος τόμον.

Προχθὲς ἐπλήρωσα τὸν Allais φρ. 35:25 διὰ τὰ ὁποῖα ἐπρόβλεψε βιβλία διὰ τὸν ἀδελφόν σου. Πέρασέ τα εἰς πίστιν τοῦ λογαριασμοῦ μου. Σὲ στέλλει αὐτὸς τὸ ἴσον τοῦ Καταλόγου τῶν βιβλίων· καὶ τὸν ἐπεφόρτισα, νὰ γράψῃ καὶ πρὸς τὸν Σκυλίτσην τῆς Μασσαλίας τὸν μέλλοντα νὰ τὰ λάβῃ, νὰ τὰ κατευθύνῃ πρὸς τὸν κ. Μ. Βασιλείου. Ἔχεις λοιπὸν καιρὸν νὰ μηνύσῃς τὸν Σκυλίτσην, ἂν θέλῃς νὰ τὰ ἀσφαλίσῃ ἀπὸ κινδύνους θαλάσσης. Ὑγίαινε! Μὴν ἀργήσῃς ν' ἀποκριθῇς.

238.

25 Xbrê, 1817.

Ἀσπάζομαί σε παροίκιον.

Ἔχω δύο σου ἐπιστολὰς 4 καὶ 5 τοῦ παρόντος μηνός. Ἀπὸ τὴν πρώτην μανθάνω τὸ κατευόδιον τοῦ *Αἴ! φιλτατ'* **ἀλλ' ἐγώ** εἴθε κατευοδωθῇ καὶ τὸ πεμφθὲν κατὰ τὴν 3 τοῦ παρόντος μηνὸς πολὺ παχύτερον, τοῦ ὁποίου ἡ ἀποστολὴ ἐστέρησε τὸν πέμψαντα φρ. $8{:}50/_{100}$· Τὸ *εἶσαι* καὶ *εἶμαι* οὐδ' ὁ πέμψας τὰ ἔβαλεν ὡς ὁμοιοτέλευτα. Ἀλλὰ τί νὰ κάμῃ ὁ ταλαίπωρος, ἀναγκασμένος ν' ἀφίνῃ τὸ ἔργον του διὰ ν' ἀσχολῆται εἰς τοιαύτας φλυαρίας; ἂν δύνασαι νὰ τὸ διορθώσῃς, καλῶς· εἰδὲ μή, ἄφες το ὡς εἶναι, καὶ δὲν βλάπτει. Ὁ πέμψας δὲν ἐκράτησεν ἴσον, διὰ νὰ εὕρῃ κἂν τρόπον διορθώσεως. Τὸ *Νέστορος* ἂς βαλθῇ, ὡς κρίνεις. Αἷμα ἔκαμε τὸν στείλαντα νὰ πτύσῃ (ὄχι μεταφορικῶς) πρῶτον ἡ ἀνάγκη νὰ ἀσχολῆται εἰς τοιαῦτα, ἔπειτα ἡ ὀδυνηροτέρα ἄλλη ἀνάγκη νὰ τὰ πέμπῃ εἰς ξένον τυπογράφον. Αὐτὸς πάντοτε ἀσυγκρίτως πλειότερα ἀναμορφόνει καὶ διορθόνει εἰς τὰ τυπωμένα δοκίμια παρὰ εἰς τὴν μεταγραφήν. Τοῦτο σὲ λέγω, διὰ νὰ προσέχῃς εἰς τὴν τύπωσιν τοῦ δευτέρου, μὴ παρὰ τὰ ἐνδεχόμενα σφάλματα τοῦ γράψαντος προστεθῶσι καὶ ἄλλα πολλὰ τοῦ τυπογράφου. Ἂν εὕρῃς ὅμως καὶ τὴν ὑφὴν τοῦ λόγου τίποτε sproposito, ἔχεις τὴν ἄδειαν νὰ τὸ διορθώσῃς, σὺ ὅμως, καὶ ὄχι ἄλλος κανένας, παραδείγματος χάριν, ἀπὸ τοὺς προσγράφοντας τὸ χείριον B,

τὸ ὁποῖον ὁσάκις ἐνθυμηθῶ, δὲν ἐμπορῶ νὰ κρατήσω τὸν γέλωτα. Δὲν ἐμπορεῖς νὰ λογιάσῃς (σὲ τὸ λέγω πάλιν) πόση εἶναι ἡ δυστυχία τοῦ γράφοντος, ὅταν δὲν ἐπιστατῇ αὐτὸς εἰς τὴν τύπωσιν. Τοῦτο μὲ κάμνει νὰ δικαιολογῶ τρόπον τινὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Κ. ἀπὸ τοὺς Σ. Ἂν τὸ ἔκαμε μὲ σκοπὸν νὰ εὑρεθῇ παρὼν εἰς τὴν τύπωσιν τῶν κόπων του, τίς ἔχει δίκαιον νὰ τὸν κατηγορήσῃ περὶ τούτου; Λοιπὸν εἶναι ἡ κρίσις, τί τῶν δύο ἦτον ὠφελιμώτερον, νὰ μείνῃ σταθερὸς ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἢ νὰ τυπώσῃ τοὺς κόπους του μὲ ἀκρίβειαν· ἀλλὰ τοιαύτην κρίσιν αὐτὸς πάλιν εἶναι παρ' ἄλλον ἱκανώτερος νὰ κρίνῃ.

Ἴσον τοῦ δευτέρου ἐκράτησα· ἀλλὰ ποῖον ἴσον; παντάπασιν ἄνισον καὶ ἀνόμοιον κατὰ ποσότητα καὶ ποιότητα, καὶ ἁπλῶς τοιοῦτον, ὁποῖον δὲν ἤθελε μὲ βοηθήσειν τίποτε, ἂν κατὰ τύχην ἐγεννᾶτο εἰς τὴν κεφαλήν μου καμμία διόρθωσις νὰ σὲ τὴν προφθάσω. Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ἂν εὕρῃς *πρὸς τοὺς συντάκτας τοῦ Λ. Ε.*, βάλε, *πρὸς τοὺς ἐκδότας τοῦ Λ. Ε.* Ἀντὶ τῆς κλήσεως *Ἑρμογράφος*, ἂς γραφθῇ παντοῦ *φίλος* μόνον.

Περὶ τοῦ *Πόρτος Μουσῶν*, ἐρωτῶ σε (ὅτι ἐγὼ δὲν τὸ ἐνθυμοῦμαι καλά, οὐδ' ἔχω βιβλία συνοδικὰ ἢ πατερικά, νὰ τὸ ἐρευνήσω), ὅστις τῶν ἀρχιερέων ἐπιβαίνει μὲ βίαν εἰς ἀλλοτρίαν ἐπαρχίαν, δὲν ὀνομάζεται *μοιχός*, μεταφορικῶς. Ἐγὼ νομίζω, ναί. Ἂν δὲν τὸ ἐνθυμᾶσαι, ἐρώτησε τὸν Θεόκλητον.

Τολμᾷ ὁ Ἁλιτήριος φυξαγχόνης νὰ λέγῃ εἰς τὴν Τρ. κατάργ. περὶ τοῦ γηραιοῦ ὅτι φεύγει τὴν πατρίδα του (διὰ δεινὰ ἁμαρτήματα δηλαδή): Ἀλλὰ τοῦ γηραιοῦ οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι σώζονται καὶ εἰς τὴν Σμύρνην καὶ εἰς τὴν Χίον, καὶ ἐξεύρουν καὶ αὐτοί, καὶ ὅλος ὁ κόσμος, ὅτι

ἡ ἀποδημία του δὲν ἔχει οὐδεμίαν αἰτίαν ἢ σκιὰν μώμου, ἐνῷ αὐτὸς διὰ τὸν φόβον τῆς ἀγχόνης δὲν τολμᾷ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ἐπρόδωσεν εἰς τὸν Β. Εἶναι γνωστὸν ὅτι δι' αὐτήν του τὴν προδοσίαν ἀπολαμβάνει καὶ σύνταξιν ἀπὸ τὸ κράτος. A-t-on jamais vu un si abominable libelliste. Ταύτην τὴν ἀναίσχυντον συκοφαντίαν ἐπεθύμουν νὰ τὴν τρίψῃ τις ἐμπαρόδῳ εἰς τὸ χάλκινόν του πρόσωπον.

Λέγεις περὶ τοῦ δεῖνος, ὅτι φαίνεται invaghitto διὰ τὸν ἄλλον, ἢ διὰ τοὺς ἄλλους δύο faquins· κ' ἐγὼ σὲ προλέγω ὅτι τὸ invaghimento τοῦτο μέλλει κατὰ δυστυχίαν νὰ ἀναζωώσῃ τὸν ναρκωμένον κάλαμον τοῦ Δ. τώρα μάλιστα ὅταν ἔχωσιν ἐπίκουρον τὸν Ἀττικὸν συκοφάντην. Ὁ invaghitto εἶναι αὐτόχρημα Λευίτης ὅμοιος τοῦ Λευίτου Φ. ἀκόμη καὶ τοῦ Πουτσολάντη. Οἱ διωγμοὶ τῶν Λευϊτῶν εἶναι διωγμοὶ Νερωνικοί.

Καλὸν ἦτο, ὅ,τι τυπωθῇ νὰ πέμπεται εἰς αὐτὸν ἀμέσως διὰ τῆς πόστας. Ἴσως τοῦτο τὸν διορθώσῃ ὀλίγον, ὡς ἐγγίζον τὴν φιλαργυρίαν του. Ἴδες πόσον τοῦ ἔκαυσαν τὴν καρδίαν τὰ ἀδρὰ ἔξοδα (σελ. 6).

Ἄξιον ἐπίθετον αὐτοῦ ἐμποροῦν νὰ τὸν δώσωσι καὶ τὸ *Χαλκοπρόσωπος*, μὲ τὸ ὁποῖον ὡς λέγει ὁ Χρυσόστομος (Ὁμιλ. γ' εἰς τὸν Ἡσαΐαν) ὠνόμαζαν οἱ Βυζαντινοὶ τοὺς ἀναισχύντους. « Οὕτω γοῦν καὶ ἡμῖν ἔθος πολλάκις » τοὺς ἐρυθριᾷν μὴ εἰδότας χαλκοπροσώπους καλεῖν ».

Ἄξιον εἶναι καὶ τοῦτο τοῦ ἀειμνήστου Βολταίρου:

Les vieux livres sont des trésors,
Dit la sotte et maligne envie :
Ce n'est pas qu' elle aime les morts :
Elle hait ceux qui sont en vie.

(Dictionnair. philosophique, au mot, *Anciens et Modernes*).

Περὶ τῆς ὁποίας βδελύττεται λέξεως τοῦ μακαρονισμοῦ, ἰδοὺ τί λέγει ὁ αὐτὸς Βολταῖρος (ἐπειδὴ ὅλα τὰ ἔθνη ἤρχισαν τὴν γλῶσσάν των ἀπὸ τὸν μακαρονισμόν): Les sermons de Barlet et de Maillard . . . étoient prononcés, moitié en mauvais latin, moitié en mauvais français· les sermons en Italie étoient dans le même goût. C'étoit encore pis en Allemagne. De ce mélange monstrueux naquit le style macaronique; c'est le chef d'oeuvre de la barbarie. Cette espèce d'éloquence, digne des Hurous et des Iroquois, s'est maintenue jusque sous Louis XIII. Le Jésuite Garasse, un des hommes les plus signalés parmi les ennemis du sens commun, ne prêcha jamais antrement. (Dictionnair. philosoph. au mot, *Allégories*).

Τοιοῦτον ἀπαράλλακτον εἶναι τὸ ὕφος τῆς μεταφρ. τοῦ Περὶ πλήθους κόσμων. Ἂν σὲ φαίνεται εὔλογον, πρόσθες ὡς σημείωσιν τὸ περὶ Μακαρονισμοῦ μαρτύριον τοῦ Βολταίρου, εἰς τὴν σελίδα ὅπου ἀναφέρω τὸν μακαρονισμόν.

Ἂν ἀγαπᾷς νὰ ἴδῃς καὶ τὴν ἠθικὴν εἰκόνα τοῦ Χονδρικᾶ, ἀνάγνωσε τὸν βίον τοῦ Ἰησουίτου Garasse εἰς τὸ Βιογραφ. Λεξικόν. — Ὁ Δέκατος τρίτος Λουδοβίκος ἦτον υἱὸς τοῦ Ἑρρίκου τετάρτου, καὶ πατὴρ τοῦ Δεκάτου τετάρτου Λουδοβίκου.

Μὲ ἦλθε λογισμός, ἂν δὲν λανθάνωμαι, καλός, ὁ ἑξῆς. Ἐνθυμᾶσαι ὅτι ἐσυμβούλευσα πολλάκις τὴν συλλογὴν τῶν Γραικικῶν λέξεων, λέγων ὅτι ἔπρεπε διὰ τοῦτο νὰ σταλθῶσι δύο νέοι, περιηγηταὶ τῆς Ἑλλάδος, νὰ συνα-

θροίσωσι τὴν ὕλην τῆς γλώσσης. Δὲν εἶναι πλέον χρεία τούτου, ἐὰν οἱ ἐκδόται τοῦ Λ. Ε. προσκαλέσωσι τοὺς ἑκασταχοῦ λογίους Γραικοὺς νὰ πέμπωσιν εἰς τὸν Λ. Ε. ἕκαστος τὰς ἰδιαζούσας εἰς τὴν πατρίδα του λέξεις ἢ φράσεις, καὶ καθόσον πέμπονται, νὰ τὰς καταχωρίζωσιν οἱ ἑρμογράφοι κατὰ στοιχεῖον εἰς κάθε τετράδιον (μία μόνη σελὶς κάθε τετραδίου εἶναι ἱκανὴ εἰς τοῦτο), τὰς ἰδιαζούσας ὅμως, καὶ μόνας ἐκείνας ὅσαι δὲν εὑρίσκονται εἰς τὰ κοινά μας Λεξικά. Σὲ βεβαιόνω καὶ τοὺς βεβαιόνω, ὅτι τοιαύτη συλλογὴ ὄχι μόνον θέλει χορηγήσειν μετ' ὀλίγους χρόνους ὕλην ἀρκετὴν εἰς σύνταξιν Λεξικοῦ, ἀλλὰ καὶ συνεργήσειν πολὺ εἰς ἀκριβεστέραν γνῶσιν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης. Πρόσθες καὶ τρίτον, ὅτι θέλει καταστήσειν τὸν Λ. Ε. ὄντως κλασσικὴν ἐφημερίδα, καὶ ἑλκύσειν πολλοὺς ὑπογραφέας. Διότι ἀπὸ τοὺς ἀλλογενεῖς φιλολόγους δὲν εἶναι ὅστις δὲν θελήσει νὰ τὴν ἔχῃ, διὰ νὰ παραβάλλῃ τὰ νέα μὲ τὰ παλαιά. Μὴν ἀμελήσῃς νὰ τὸ συμβουλεύσῃς τοὺς Ἑρμογράφους.

Εἰς τὸ πῦρ, παρακαλῶ σε.

239.

25 Δεκεμβρίου 1817.

Ἐδῶ κλεισμένας δύο ἐπιστολὰς σὲ πέμπω, τὴν μίαν διὰ τὸν ἀδελφόν σου, καὶ τὴν ἄλλην διὰ τὸν Θεόφιλον. Εἰς ταύτην ὁ Μάλης εἶναι Μηχαὴλ (καθ' ὑποκορισμὸν ὡς φαίνεται). Ὁ καλὸς οὗτος Μάλης μόνος πληρόνει τὴν

δαπάνην τῆς ἐδῶ διατριβῆς τοῦ σπουδάζοντος τὴν τυπογραφίαν Κωνσταντίνου. Ἡ σπουδὴ καὶ ἐπιμονή του εἶναι θαυμαστή. Ἀσχολεῖται ὄχι μόνον νὰ τυπόνῃ, ἀλλὰ ἤρχισε νὰ κατασκευάζῃ καὶ τύπους, καὶ φέρει εἰς ἐμὲ τὰ στοιχεῖα τὰς κυριακάς, καθόσον προχωρεῖ εἰς τὸ Ἀλφάβητον, χαίρων πρὸς χαίροντα. Ἀπολογεῖσαι, φίλε, ὑπὲρ τῶν Χίων, ὡς βεβαρημένων ἀπὸ πολλὰ ἔξοδα. Ἐγὼ δὲ σὲ λέγω, «Ὅστις δὲν θέλει νὰ ζυμώσῃ, πέντε ἡμέρας κοσκινίζει». Γράψε τους ὅτι εἷς μόνος Κυδωνιάτης προξενεῖ τὸ καλὸν τῆς τυπογραφίας εἰς τὴν πατρίδα του, ἢ μᾶλλον εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Ἀμιρᾶς μὲ γράφει, ὅτι σ' ἔστειλε τὴν Πάλαν, τὴν 18 Νοεμβρίου.

Ἔλαβα καὶ τὴν 10 παράδοσιν τοῦ Βιογραφ. Λεξ. (τόμ. 19 καὶ 20) τέσσαρα σώματα φρ. 48.

Μ' ἔστειλεν ὁ Boissonade καὶ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Θησαυροῦ τοῦ Ἐρρίκου Στεφ. 2 σώματα (διπλᾶ ταύτην τὴν φορὰν) ἓν διὰ σὲ καὶ ἄλλο διὰ τὰς Κυδωνίας 109: 40. Πέρασε λοιπὸν εἰς τὸν λογαριασμόν μου φρ. 157:40. Τὸ *διπλᾶ* σημαίνει τρίτην καὶ τετάρτην παράδοσιν.

Ἔχω καὶ διὰ τὸν φίλον Ῥώταν ἓν σῶμα τοῦ βιογρ. Λεξικοῦ, τομ. 19 καὶ 20. Ἀλλὰ πῶς νὰ σᾶς τὰ στείλω δὲν ἐξεύρω.

Τὸ Einschmeicheln (sich), εἶναι, μὴν ἀμφιβάλλῃς, τὸ *Καθομιλεῖν* των παλαιῶν. Ἐπειδὴ τὸ *Ὁμιλῶ* εἶναι γνωστὸν καὶ εἰς τοὺς χυδαίους μας, ἴσως δὲν εἶναι μακαρονισμὸς ἡ χρῆσις τοῦ *Καθομιλῶ*.

Τὸ Imposer κατὰ λέξιν, εἶναι, *ἐπιτιθέναι*, ὅθεν ὁ Imposteur ὁ πλάνος. Τὸ ῥῆμα *ἐπιτιθέναι* εἰς σημασίαν τοῦ ἀπατᾷν δὲν εἶμαι βέβαιος ἂν τὸ ἐμεταχειρίσθη ὁ

ἀκμάζων ἢ ὁ παρακμάζων Ἑλληνισμός. Ἀπὸ τὴν δ'. ἑκατονταετηρίδα ὅμως καὶ κάτω εἶναι βέβαιον ὅτι ἔλεγαν *Ἐπιθέτην* τὸν Imposteur. Ὁ Χρυσόστομος (Ὁμιλ. ιά. εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολ.) λέγει « Εὐθέως τὸν ἐπιθέτην, τὸν ἀπατεῶνα, τὸν εἴρωνα καλοῦμεν κτλ. » καὶ ὁ Ἅγιος Ἱερώνυμος, Λατῖνος πατὴρ (τῆς αὐτῆς δ'. ἑκατονταετηρίδος μὲ τὸν Χρυσόστομον) ἱστορεῖ, ὅτι οἱ εἰδωλολάτραι, εὐθὺς ὅταν ἔβλεπαν κἀνένα ἀπὸ τοὺς μοναχούς μας, ἐφώναζαν, « Ὁ Γραικὸς ἐπιθέτης. » un bel éloge vraiment.

Ταύτην τὴν ὥραν λαμβάνω καὶ τοῦ Λεξ. τῆς φυσικ. ἱστορ. τοὺς τόμους 16, 17 καὶ 18. Γράψε λοιπὸν ἀκόμη εἰς τὸ ἔχειν μου διὰ τὸν ἀδελφόν σου 3 τόμους μετὰ τοῦ στιχώματος (αὔριον τοὺς δίδω εἰς τὸν στιχωτὴν). . . . . φρ. 26:25
διὰ τοὺς Χίους. 26:25
διὰ τοὺς Κυδωνιάτας. 26:25
φρ. 78:75 τὰ ὁποῖα προστιθέμενα εἰς τὰ ἀνωτέρω συμποσοῦνται φρ. 236:15.

Τὰ 1800 φρ. διὰ τὸν τρίτον τόμον τοῦ Στράβωνος μ' ἐπέμφθησαν. Ὑγίαινε !

Ἀλλ' ἴσως τὸ ζήτημά σου εἶναι ὄχι διὰ τὸ en imposer ἀλλὰ διὰ τὸ ἁπλῶς imposer· τὸ ὁποῖον ὅμως καταντᾷ εἰς τὸ αὐτό.

240.

A Madame
Madame la Veuve Alexandre Basili
à Trieste.

Τιμιωτάτη Ἀρχόντισσα!

Πῶς νὰ παρηγορήσω τὴν ἀπροσδόκητον συμφοράν σου, ὅστις ἔχω χρείαν παρηγορίας ἐγώ, ἐπειδὴ σιμὰ τῶν ἄλλων μου δυστυχιῶν χάνω τώρα εἰς τὸ γῆρας καὶ τὸν ἀγαπητὸν καὶ πολύτιμόν μου φίλον; Ἂν ἐπρόβλεπα ὅτι ὁ θάνατός μου ἔμελλε νὰ τὸν σώσῃ, ἤθελα (μὴν ἀμφιβάλλῃς) ἐπιθυμήσειν ν' ἀποθάνω εἰς τόπον ἐκείνου. Ἀλλὰ δὲν ἠθέλησεν οὕτως ὁ ζωῆς καὶ θανάτου Κύριος.

Ὑποτάξου λοιπὸν Κυρία μου, ὡς καλὴ Χριστιανή, εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· καὶ ἂν ἡ λύπη τῶν ἄλλων συνεργῇ τι εἰς παρηγορίαν σου, μάθε ὅτι δὲν ἔχεις ἐμὲ μόνον συλλυπούμενον. Ὅλοι τοῦ γένους μας οἱ τίμιοι ἄνδρες θέλουν κλαύσειν ὡς κοινὴν τοῦ γένους συμφοράν, τὸν θάνατον τοῦ καλοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅστις καὶ μὲ λόγον καὶ μὲ ἔργον ἔδειξε τὴν πρὸς τὸ γένος ἀγάπην του.

Τὴν πρὸς τὸν μακαρίτην ἀγάπην, Κυρία μου, θέλεις δείξειν ὄχι τόσον μὲ τοὺς θρήνους, ὅσον μὲ τὴν περὶ τῶν ἀγαπητῶν σου τέκνων φροντίδα· τὰ ὁποῖα τώρα σὲ μόνην γνωρίζουν καὶ μητέρα καὶ πατέρα, καὶ τῶν ὁποίων ἡ σωτηρία κρέμεται ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ὑγείαν σου. Εὔχομαί σε καὶ τὰ δύο! καὶ ἀσπαζόμενος τὰ φιλτατά σου τέκνα, εἶμαι ἕτοιμος

Α'. Φεβρουαρίου 1818.

Εἰς τὰς προσταγάς σου ὁ
ΚΟΡΑΗΣ.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΙΔΙΟΝ ΑΧΡΟΝΟΛΟΓΗΤΟΙ.

1.

Α.

Φίλτατε Ἀλέξανδρε, εὔχομαί σε καλὴν ἡμέραν!

Εἰς τὸ κεφάλαιον XLI τοῦ Βεκκαρίου *Come si prevengono i delitti*, ὅπου λέγει, ὅτι ἡ ἀπαγόρευσις τῶν ἀδιαφόρων πράξεων πολλαπλασιάζει, ἀντὶ τοῦ νὰ ἐμποδίσῃ, τὰ ἁμαρτήματα, τὸ ἰταλικὸν ἔχει οὕτως, il proibire una multitudine di azioni indifferenti non è prevenire i delitti che NON possono nascere κ.τ.λ. Πρὶν ἀκόμη νὰ γνωρίσω τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν, ἐνόμισα καὶ μετέφρασα ἐξ εἰκασίας, ὡσὰν νὰ ἦτον . . . che NE possono nascere, εὗρηκα ἔπειτα εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ Μορελέτου τὴν αὐτὴν ἔννοιαν qui peuvent EN être la suite. Ὅθεν δὲν μὲ ἔμεινε πλέον ἀμφιβολία, ὅτι ἡ ἄρνησις ἦτον σφάλμα τυπογραφικόν. Ἀλλ' ὅμως τώρα εἰς τὴν ἄλλην ἀνώνυμον γαλλικὴν μετάφρασιν εὑρίσκω, ce n'est pas prevenir les crimes, puisqu'elles ne sçauraient être la source d'aucun... Εἰπέ με λοιπὸν ἂν εἰς τὴν ἰδικήν σου ἔκδοσιν ἦναι γραμμένον NE ἢ NON. Ἐγὼ προκρίνω τὸ πρῶτον ὡς ἀληθέστερον. Τῶν χαμάλιδων, παραδείγματος χάριν, ἡ νομοθεσία ἀπα-

γορεύει τὸν οἶνον· καὶ εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐκ τῆς μέθης δύνανται νὰ γεννηθῶσι φόνοι. Ἀπαγορεύουν ὡσαύτως καὶ τὸ νὰ βλέπῃ τις τὰς γυναῖκας (νεμεχράμ)· ἀλλ' εἶναι γνωστόν, ὅτι ἐκ τοῦ ὁρᾶν γεννᾶται τὸ ἐρᾶν, καὶ ἐκ τούτου αἱ μοιχεῖαι. Ὅθεν *ne possono nascere*, καὶ ὄχι *non possono nascere*.

Ὑγίαινε.

B.

Ἐνθυμοῦ, φίλε, νὰ μ' ἐρωτήσῃς περὶ τοῦ *ἀφίνω* καὶ *πρὸ τοῦ φύγει* ὅταν εὑρεθῶμεν ἐντάμα, διότι δὲν ἔχω καιρὸν κατὰ τὸ παρόν. Ἐρώτησον τὴν κυρίαν Beccaria, πατρίδα, ἐποχὴν γενέσεως καὶ θανάτου τοῦ πατρός της. Ἐποχὴν πρώτης ἐκδόσεως τοῦ πρωτοτύπου Ἰταλικοῦ. Ὁ μεταφραστὴς τὸν ὀνομάζει Marquis César Beccaria Bonesano· τοῦτο τὸ τελευταῖον φαίνεται νὰ ἦναι τὸ ἐθνικὸν ὄνομα· αὕτη ἡ Bona ἢ Bonesa εὑρίσκεται εἰς τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Μεδιολάνου; Ἐγὼ δὲν τὴν εὑρίσκω μήτε εἰς τοὺς πίνακας, μήτε εἰς τὰ λεξικὰ τῆς Γεωγραφίας. Θέλει εἶσθαι πολλὰ εὐτελὲς πολίχνιον. Ἔρρωσο εὐδαιμονῶν!

Ἂν ἔχῃ αὔριον τὸν καιρὸν ὁ Πέτρος σου· παρακαλῶ νὰ μὲ συνάξῃ τὰ ἀργύρια τῆς ἐγκεκλεισμένης συγγραφῆς, τὴν ὁποίαν μὲ πέμπει ὁ προφεσσόρος καὶ φίλος μου ἐκ τοῦ Μονσπελίου διὰ πώλησιν Ἱπποκράτους· καθ' ὅσον ἐδυνήθην ν' ἀναγνώσω τὸ ὄνομα τοῦ μέλλοντος πληρωτοῦ εἶναι Auterant et Carayon Cousins, rue neuve St Augustin N° 26. Καὶ πάλιν Ἔρρωσο!

Γ.

Φίλτατε κὺρ Ἀλέξανδρε ἔχε καλὴν ἡμέραν! Λάβε τὸν Θεόφραστον τοῦ Γαζῆ καὶ τὸ πρὸς αὐτόν μου γράμμα, τὸ ὁποῖον παρακαλῶ νὰ πέμψῃς μετὰ τοῦ Θεοφράστου, ἀφ' οὗ πρῶτον τὸ σφραγίσῃς. Ἀγκαλὰ ἔχομεν ἀκόμη καιρόν, προθυμήθητι ὅμως νὰ μὲ μάθῃς τὄνομα τοῦ ἀνδρὸς τοῦ ἐν Λειψίᾳ, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔχεις νὰ πέμψῃς τὰ ἀντίτυπα τοῦ Βεκκαρίου. Τοῦτο σὲ λέγω, διότι ἔχω σκοπὸν νὰ παρακαλέσω τὸν ἐκδότην τοῦ Διοδώρου καὶ Λουκρητίου νὰ ἀναγγείλῃ αὐτὸς καὶ νὰ κάμῃ τὴν παρεκβολὴν τοῦ συγγράμματος εἰς τὰς φιλολογικὰς ἐφημερίδας τῆς Γερμανίας. Ἴσως κάμω τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τοῦ ἑτέρου φίλου τοῦ Schneider. Ὅθεν ἦτον ὠφέλιμον εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ εἰς τὰς αὐτὰς ἐφημερίδας ν' ἀναγγελθῇ καὶ ὁ πωλῶν καὶ ὁ τόπος τῆς πωλήσεως. Ἐπειδὴ αἱ μαρτυρίαι τῶν παλαιῶν ὅσας ἀναφέρω εἰς τὰς σημειώσεις εἶναι Ἑλληνικαί· πιθανὸν εἶναι ὅτι θέλουν τὸν ἀγοράσῃ καὶ οἱ φιλέλληνες Γερμανοὶ διὰ τὴν περιέργιαν τοῦ νὰ ἰδῶσι τὸν παραλληλισμὸν τῶν παλαιῶν καὶ νεωτέρων πολιτικῶν δοξῶν. Ὑγίαινε εὐδαιμονῶν!

Ἐρώτησον καὶ πάλιν, νὰ ζήσῃς! τὸν φίλον σου περὶ τοῦ Ἱσπανικοῦ Στράβωνος.

2.

Φίλτατε κύριε Ἀλέξανδρε.

Τὴν παρελθοῦσαν νύκτα ἴδον ἐνύπνιον, ὅτι σὺ καὶ ὁ ἐν Λιβόρνῳ Ζωσιμᾶς ἀπεφασίσατε νὰ τυπώσετε μὲ κοι-

νὴν δαπάνην, τὴν μετάφρασιν τοῦ περὶ Ἁμαρτημάτων καὶ ποινῶν συγγράμματος τοῦ Βεκκαρίου. Εἰς τὴν Λοταρίαν ἐδῶ συνεθίζουσι νὰ παίζουν ὁδηγούμενοι καὶ σοφιζόμενοι οἱ ἄσοφοι καὶ ἀσύνετοι ἀπὸ ἐνύπνια. Ἀφ' ὅσα ἔπραξα ἐπὶ ζωῆς μου ὁδηγούμενος ἀπὸ κανόνας φρονήσεως, πολλὰ ὀλίγα ἔλαβον χρηστὴν ἔκβασιν. Τί κωλύει νὰ δοκιμάσωμεν καὶ τὰ ἐνύπνια ;

Ἡ δαπάνη τοῦ τύπου στοχάζομαι ὅτι θέλει συμποσωθῆ 1800 φράγκα, ὄχι βέβαια περισσότερα ἀπὸ τὰ 1900· καὶ τοῦτο διότι ἡ τιμὴ τοῦ χαρτίου ἀνέβη εἴκοσι καθ' ἑκατόν. Ἐννοῶ διὰ τὴν δαπάνην ταύτην 1500 ἀντίτυπα· καὶ εἰς αὐτὴν περιέχεται καὶ ὁ κόπος μου. Ἂν ἔχῃς τὸν τρόπον νὰ καταβάλῃς τὸ ἥμισυ τῆς ποσότητος ταύτης, γράφω εὐθὺς τὸν Ζωσιμᾶν διὰ τὸ λοιπὸν ἥμισυ. Εἰ δὲ τὸ ἐνύπνιον δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἐνύπνιον, ὀλίγον θέλω φροντίσει, στοχαζόμενος τὸν κόπον τῆς διορθώσεως, καὶ τὴν σύνθεσιν καὶ προσθήκην ὀλίγων ἔτι σημειώσεων ἀναγκαίων, αἱ ὁποῖαι θέλουν μὲ φανῆ τοσοῦτον βαρύτεραι, ὅσον εὑρίσκομαι ἀρκετὰ ἠσχολημένος μὲ τὸν Στράβωνα. Ὑγίαινε εὐδαιμονῶν ! (1)

13ῃ τοῦ Λειμωνίου.

Τιμαλφέστατε φίλε.

Ἐγὼ εἶχον ἀποφασίσῃ νὰ κάμω τὰ ἔξοδα τοῦ τύπου τοῦ περὶ ἁμαρτημάτων καὶ ποινῶν συγγράμματος· ἐπρόσμενον ὅμως νὰ λάβω μετρητὰ διὰ νὰ σοὶ τὸ προβάλλω.

(1) Ἕπεται ἡ πρὸς τὴν αὐτὴν ἐπιστολὴν αὐτόγραφος ἀπάντησις τοῦ Α. Βασιλείου.

Δὲν εἶναι λοιπὸν χρεία νὰ γράψῃς περὶ τούτου πρὸς Ζωσιμᾶν, ἢ ἄλλον· ἀλλὰ λάβε τὴν περικλειομένην σχεδίαν φράγκων πεντακοσίων εἰς λογαριασμόν, καὶ ἐπίθες ὕπαρ τὴν ὑστάτην χεῖρα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ βιβλίου. Διὰ νὰ ἀληθεύσῃ δὲ καὶ τὸ ὄνειρον, ἂν θέλῃς γράψε πρὸς Ζωσιμᾶν διὰ νὰ συντρέξῃ εἰς σύνθεσιν γραμματικῆς, ἢ ἐντελοῦς τῆς πατρικῆς γλώσσης τῆς θείας, ἢ δοκιμίου τῆς καθ' ἡμᾶς. Ἔκαμα τοιοῦτόν τι πρόβλημα ἀφ' ἑαυτοῦ μου πρὸς φίλον Κωνσταντινουπολίτην διὰ νὰ συνεργήσῃ καὶ ἔρανον, καὶ εἴθε νὰ εὐδοκιμήσῃ. Εὐδαιμονείης σωζόμενος πρὸς φωτισμὸν τῶν ὁμογενῶν.

Ἐν Παρισίῳ τῇ 14 τοῦ Λειμωνίου.

Περὶ τῶν σημειωμάτων εἰς τὸ βιβλιάριον, ἡ γνώμη μου εἶναι νὰ μὴ φέρωσιν ὀνομαστὶ καὶ ἀναφανδὸν οὐδὲν ἰδιαιτέρως κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, διὰ νὰ διαδοθῇ ἀνυποπτοτέρως, καὶ νὰ φέρῃ τὴν ἐπιθυμητὴν φώτισιν καὶ ὠφέλειαν· νὰ βαλθῇ ὅμως τόσον εἰς αὐτά, ὅσον καὶ εἰς τινα προοδηγίαν ἢ προοίμιον, τὸ ἀναγκαῖον ἄλας, ὡς εἰσαγόμενα καὶ δόγματα γενικὰ διὰ νὰ ἐγκαινίσωσιν ἀφ' ἑαυτῶν τὴν ἕξιν τοῦ συλλογίζεσθαι καὶ παραβάλλειν, ὡς καρπὸν ἀναγκαῖον καὶ φυσικὸν τῆς ἑλληνικῆς φιλοτιμίας.

3.

Φίλτατε κὺρ Ἀλέξανδρε χαίροις !

Παρακαλῶ πρῶτον μὲν νὰ μὲ εἰπῇς τὴν ποσότητα τῶν γαλλικῶν λιτρῶν, τὰς ὁποίας ἔφεραν αἱ δώδεκα

στηρλῖναι, διότι ἔχω νὰ γράψω μετὰ τὴν αὔριον πρὸς τὸν ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος μὲ τὰς ἔπεμψε.

Εἰπέ με ἔπειτα, πῶς ὠνομάζετο παλαιὰ τὸ Σοῦλι, ἂν τὸ ἠξεύρῃς. Εἰς τὸν Μελέτιον δὲν εὑρίσκω πλὴν δύο μόνον ἔθνη τῆς Ἠπείρου, Συλίονας, καὶ Σελλούς, οἱ ὁποῖοι καὶ χωρὶς τοῦ σ Ἕλλοι λέγονται. Εἶναι ἆρά γε ἓν ἀπὸ τὰ δύο ταῦτα τὸ σημερινὸν Σοῦλι; Ἤθελες κάμει καλὰ ἂν ἐφρόντιζες νὰ πέμψῃς μερικὰ ἀντίτυπα τοῦ ἄσματος καὶ πρὸς αὐτοὺς καὶ πρὸς τοὺς Νικοπολίτας.

Εἰπέ με τέλος πάντων (νὰ ζήσῃς!) ἂν οἱ Γραικοί, οἱ πεπαιδευμένοι μάλιστα καὶ ὅσοι σπουδάζουν νὰ σεμνύνουσι τὰ κακέμφατα δι' εὐφημοτέρων λέξεων ὀνομάζωσιν ἐνίοτε *αὐλόν*, τὴν παρὰ τῶν χυδαίων λεγομένην ὀρθὰ κοπτὰ et sans façon ψωλήν;

Τί πρᾶγμα εἶναι ἡ κοινῶς λεγομένη καλαμωτή, καὶ πρὸς τί χρησιμεύει;

Ἐρώτησον, παρακαλῶ, ἂν τὸ κεμέρι, δηλαδὴ ἡ ζώνη ἐκείνη τὴν ὁποίαν μάλιστα φοροῦσιν οἱ ὁδοιπόροι, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ὡς εἰς βαλάντιον φυλάττουσι καὶ τὰ χρυσᾶ νομίσματα, εἶναι λέξις τουρκική.

Εἶναι χορδὸν τὸ πετζί του· ἡ φράσις αὕτη εἶναι ἰσοδύναμος μὲ τὸ *εἶναι εὐήθης, ἢ δύσκους*; Ὑγίαινε!

4.

Φίλτατε κῦρ Ἀλέξανδρε χαίροις!

Ἔκαμες καλὰ νὰ μὲ ἐνθυμίσῃς τὸν Θουκυδίδην. Αἴτιον τοῦ νὰ μὴ τὸν ἐξετάσω ἐστάθη ἡ παρὰ πολὺ εἰς

τὸν Μελέτιον πίστις. Τοῦτον ἐγὼ τὸν γεωγράφον σπανίως τὸν ἀνέγνωσα πρὶν ἀποδημήσω τῆς πατρίδος. Τώρα δὲ εἶναι ὀλίγος καιρὸς ἀφ' οὗ τὸν ἔφερα ἀπὸ Βενετίας. Ὅθεν ποτὲ δὲν ἤλπιζα τὸ νὰ ἦναι τόσον ἠμελημένος, καὶ εἰς αὐτὰ ὅσα ἀκριβέστερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἔπρεπε νὰ ἐξεύρῃ. Εἰς τὸν Θουκυδίδην, φίλε, τὸ *Σοῦλι* εὑρίσκεται ὄχι ἅπαξ, ἀλλὰ τρὶς μὲ τρεῖς γραφὰς διαφόρους. Εἰς τὸ Βιβλ. Β. κφ. 30 τὸ γράφει *Σόλιον*, καὶ ὁ σχολιαστὴς τὸ ἐξηγεῖ « πόλισμα τῆς Ἠπείρου ἐν τῇ Ἀκαρνανίᾳ » Εἰς τὸ Βιβλ. Γ, λφ. 95 τὸ γράφει *Σόλλιον*, καὶ εἰς τὸ Βιβλ. Ε. κφ. 30 *Σόλειον*. Τὸ *Ἀσταρδὸς* τοῦ Ῥήγα ἴσως εἶναι τυπογραφικὸν σφάλμα ἀντὶ τοῦ *Ἀστακὸς* ἢ *Ἄστακος* πόλις καὶ αὐτὴ τῆς Ἀκαρνανίας κατὰ τὸν Μελέτιον (σελ. 322), διάφορος, ἀλλ' ὄχι μακρὰν ἀπὸ τὸ Σόλιον, ὡς συμπεραίνεται ἀπὸ τὸν Θουκυδίδην Βιβλ. Β. κφ. 30.

Μὲ κακοφαίνεται ὅτι τὸ *αὐλός*, δὲν σημαίνει ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μ' ἔλεγεν ἡ μνήμη μου. Μ' ὅλον τοῦτο δὲν τὴν καταδικάζω ἀκόμη μέχρις οὗ νὰ ἐρωτήσω κανένα Σμυρναῖον. Τὸ *καυλὸς* εἶναι καὶ αὐτὸ Ἑλληνικὸν καὶ τῆς αὐτῆς ῥίζης καὶ συγγενείας μὲ τὸ *αὐλός*, καθὼς εἶναι τὸ *καύχημα* μὲ τὸ *αὔχημα*, ἀγκαλὰ εἶναι δύσκολον τὸ νὰ διορίσωμεν τίς ἀπὸ τοὺς δύο σχηματισμοὺς εἶναι ὁ ἀρχαιότερος ὁ διὰ τοῦ κ ἢ ὁ χωρὶς τοῦ κ. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει *αὐλὴν* προβάτων ἤγουν μάνδραν, ὁ Βιργίλιος τὴν λέγει, φίλε, *καυλὴν* (caula). Καυλὸν δὲ κυρίως οἱ Ἕλληνες ὠνόμαζον ἐκεῖνο τῶν φυτῶν τὸ μέρος τὸ ῥαβδοειδὲς τὸ μεταξὺ τῆς ῥίζης καὶ τῶν φύλλων. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὸ εἶναι πολλάκις κοῖλον ἔνδοθεν (ὡς τῶν λαχάνων καὶ ἄλλων τοιούτων), πιθανὸν εἶναι ὅτι διὰ τοῦτο

καὶ τὸ μουσικὸν ὄργανον ὠνομάσθη *αὐλός*, καὶ τὸ γεννητικὸν μόριον *καυλός*. Τοῦτο τὸ τελευταῖον ὀνομάζεται παρὰ τῶν Λατίνων coles, διότι αὐτοὶ συγχέουσι πολλάκις τὴν αῦ δίφθογγον μὲ τὸ ō, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸ cauvus καὶ covus ὄνομα τοῦ ἀνέμου τοῦ λεγομένου *Σκίρωνος*, καὶ τὸν ὁποῖον ὁ Γαληνός, φυλάξας τὴν λατινικὴν κλῆσιν, ὀνομάζει *καῦρον*. Τὸν δὲ καυλὸν τῶν φυτῶν ὡσαύτως διττογραφοῦσιν οἱ λατῖνοι ὀνομάζοντες colis et caulis, ἡ ὁποῖα λέξις σημαίνει εἰς αὐτοὺς ἁπλῶς παντὸς φυτοῦ καυλὸν (γαλλιστὶ tige), καὶ ἰδικωτέρως τὰ κοινῶς παρ' ἡμῖν λεγόμενα λάχανα, ὡς ἔχοντα δηλαδὴ καυλὸν ἐπιφανέστερον παρὰ τ' ἄλλα, ὅθεν παράγεται καὶ τὸ τῶν Ἰταλῶν cavolo.

Αἱ τρεῖς χιλιάδες τῶν ἀντιτύπων ἐχρειάσθησαν δαπάνην 69 λιτρῶν Γαλλικῶν καὶ 7 σολδίων, Ἀπ' αὐτὰς μὲ χρεωστεῖς τὸ τρίτον μόνον, ἤγουν λίτρας 23 καὶ σόλδια 2, τὰς ὁποίας θέλεις καταγράψει καὶ αὐτὰς εἰς τὸν λογαριασμόν μου. Ἔλαβες μέχρι τοῦδε ἐννεακόσια ἀντίτυπα, ἂν δὲν λανθάνωμαι· σὲ χρεωστῶ λοιπὸν ἀκόμη ἑκατόν· αἱ λειπόμεναι δύο χιλιάδες εἶναι τὰ ἡμίσεα διὰ τοὺς Γεωργίους, καὶ τὰ ἡμίσεα δι' ἐμέ.

Περὶ τῆς ἀποστολῆς μὴν ἔχῃς τοσοῦτον φόβον. Ἡ Ἑλλὰς εὑρίσκεται εἰς μέγιστον κίνδυνον διὰ τὴν ἀγριότητα τῶν τυράννων, οἱ ὁποῖοι, φίλε, κατὰ τὰ φαινόμενα, δὲν θέλουν πλέον μείνῃ πολὺν καιρόν, ἡ καταστροφή των ἀπεφασίσθη καὶ ὑπεγράφη. Ἡ τουρκικὴ Γάγγραινα τόσον ἐῤῥιζώθη εἰς τὰ μέλη τῆς Ἑλλάδος, ὥστε εἶναι τῶν ἀδυνάτων ν' ἀποσπασθῇ χωρὶς νὰ ἐκκοπῇ ὁμοῦ καὶ μέρος ἀπὸ τὰς ὑγιεῖς σάρκας. Μ' ὅλον τοῦτο, καὶ τὸ ᾄσμα καὶ ἄλλα τοιαῦτα παρακινήματα, ἀντὶ τοῦ ν' αὐξήσουν

τὸν κίνδυνον, θέλουν ἐξ ἐναντίας (τοὐλάχιστον ὡς ἐγὼ τὸ στοχάζομαι) τὸν ἐλαττώσῃ. Εἶναι καλὸν νὰ ἦναι οἱ Γραικοὶ προσεκτικώτεροι, διὰ νὰ φυλάξουν κἂν τὰ ὅπλα των· καὶ ἂν ἦναι ἀνάγκη νὰ σφαγοῦν, νὰ μὴ σφαγοῦν κἂν ὡς χοῖροι. Στοχάζομαι πρὸς τούτοις ὅτι ἡ κατάπληξις τοῦ τυράννου θέλει εἶναι τόσον φοβερά, ὥστε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ φίλοι του οἱ Ἄγγλοι, κἂν δι' ἑαυτούς, θέλουν προσπαθήσει νὰ ἐμποδίσουν τὰ μεγάλα ἀτοπήματα. Ἔκαμνες καλὰ νὰ συμβουλεύσῃς τὸν ἀδελφόν σου, ἢ νὰ ἐξέλθῃ πρὸς καιρὸν ἀπὸ τὸ Βυζάντιον, ἢ νὰ μεταχειρισθῇ κἀνένα τρόπον ἄλλον προφυλακῆς καὶ ἀσφαλείας. Ἡ κατάστασις τῆς ταλαιπώρου μου πατρίδος εἶναι ἀκόμη τόσον ἐπικινδυνωτέρα, ὅσον ἔχει καὶ παραδείγματα δύο σφαγῆς δημοσίου. Ἡ μόνη μου ἐλπὶς εἶναι εἰς τὸν Καραοσμάνογλουν, ὅστις ἢ διὰ τὸ ἴδιον συμφέρον, ἢ διότι ἔχει φρονήματα δικαιοσύνης καὶ φιλανθρωπίας, ἐφάνη πάντοτε φίλος καὶ προστάτης τῶν Γραικῶν. Σιμὰ εἰς αὐτὰ τὰ φρονήματα ἔχει τώρα καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ νὰ κατασταθῇ Βασιλεὺς τῆς Ἰωνίας καὶ τῶν πέριξ ἐπαρχιῶν μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου, τὴν ὁποίαν στοχάζομαι βεβαίαν καὶ ἀναπόφευκτον.

Ἡ 13 τοῦ Ὑετώδους πλησιάζει, Μὴ λησμονήσῃς, σὲ παρακαλῶ, νὰ ζητήσῃς τὰ ἀργύρια παρὰ τοῦ βιβλιοπώλου. Ἔρρωσο εὐδαιμονῶν!

5.

Φίλτατε κὺρ Ἀλέξανδρε χαῖρε!

Αὔριον τελευτᾷ ἡ προθεσμία τοῦ βιβλιοπώλου. Ἡ

κατοικία του εἶναι εἰς τὴν ῥύμην λεγομένην des Mathurins, hôtel de Cluny N° 334. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὑρίσκεται εἰς τὰς 10 πρωϊνὰς ὥρας, εἰς τὰς τέσσαρας μετὰ τὸ μεσημέριον, ὅταν ἐπανέρχεται διὰ τὸ γεῦμα, καὶ μετὰ τὸ γεῦμα εἰς τὰς 5 μέχρι τῶν 7. Παράγγειλον, νὰ ζήσῃς, τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ἔχεις νὰ πέμψῃς, νὰ μεταχειρισθῇ τὸν στερρομάλακον τρόπον, ἤγουν φιλοφροσύνην μετ' εὐσταθείας, τὸ πρῶτον διότι ἔχω χρείαν ἀπ' αὐτόν, τὸ δεύτερον, διὰ νὰ μὴν ὑποπτευθῇ ὅτι τὰ ἀργύρια εἶναι ἀκόμη διὰ λογαριασμόν μου. Ὅταν τὰ λάβῃς, παρακαλῶ νὰ τὰ φυλάξῃς, μέχρις οὗ νὰ μὲ γράψωσιν οἱ κύριοι πῶς ἔχω νὰ τὰ διαθέσω. Ἂς ἔχω συγχώρησιν διὰ τὴν ἐνόχλησιν, τὴν ὁποίαν σὲ προξενῶ. Καὶ πάλιν χαῖρε!

Κατὰ τὴν 16ην.

6.

Κὺρ Ἀλέξανδρε,

Ἔχε καλὴν ἡμέραν! Ἰδοὺ σὲ πέμπω τοὺς δύο δεσμοὺς τῶν βιβλίων τοὺς διὰ τὴν Σμύρνην. Ἀγκαλὰ ὁ εἷς φαίνεται παχύτερος, δὲν περιέχει ὅμως πλὴν δύο μόνα ἀντίτυπα ὡς καὶ ὁ ἄλλος· ἀλλ' εἶναι δεμένα μὲ χονδρόχαρτον (carton) ἀντὶ μοσχίνου δέρματος, καὶ πρὸς τούτοις εἶναι καὶ ἀρυκάνιστα. Μετὰ τῶν βιβλίων θέλεις λάβει καὶ τέσσαρα διαγράμματα τῶν ἀνέμων, τὰ ὁποῖα παρακαλῶ νὰ ἐγκλείσῃς εἰς τὴν πάλλαν σου, ἂν ἦναι τρόπος νὰ τὰ διαθέσῃς ἀδίπλωτα, ἢ κἂν τυλικτά. Εἶναι καὶ αὐτὰ διὰ τὸν Mr Keun, διὰ τὸν ὁποῖον εἶναι καὶ τὰ

βιβλία, ὁμοῦ μὲ τὰ ὁποῖα παρακαλῶ νὰ πεμφθῶσιν εἰς Σμύρνην. Μὲ μένουσιν ἀκόμη δύο διαγράμματα ἀνέμων παρεκτὸς ἄλλων ἓξ, τὰ ὁποῖα εἶναι διωρισμένα νὰ πεμφθῶσιν εἰς Λιβόρνον πρὸς τοὺς ἐκεῖ Γραικούς. Ταῦτα τὰ δύο διαγράμματα μὴν ἔχων τὶ νὰ τὰ κάμω, ἐσυλλογίσθην ὅτι ἤθελαν ἴσως χρησιμεύσει εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀδελφόν σου. Ὅθεν ἂν ἀγαπᾷς, θέλεις τὰ πέμψει πρὸς αὐτόν. Περὶ τῶν λοιπῶν ἓξ, ἐπεθύμουν νὰ μὲ ὁδηγήσῃς μὲ τίνα τρόπον δύναμαι νὰ τὰ πέμψω εἰς Λιβόρνον ἀδίπλωτα. Ὑγίαινε εὐτυχῶς!

Ὁ ΚΟΡΑΗΣ.

7.

Φίλτατε κὺρ Ἀλέξανδρε, εὔχομαί σε καλὴν ἡμέραν.

Δέξαι παρακαλῶ τὸν μέγαν Ἱπποκράτην ἐξηγημένον ἀπὸ τὸν ἐλάχιστον Κοραῆν. Ἐπειδὴ σκοπὸν ἔχω νὰ σὲ δώσω μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἓν ἀντίτυπον δεμένον, δύνασαι νὰ δώσῃς τὸ νῦν πεμπόμενον εἰς κἀνένα σου φίλον.

Ἂν ὁ κὺρ Νικόλαος ἔχῃ τὸν καιρὸν νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμὲ κἀμμίαν ἡμέραν τῆς παρούσης δεκάδος (πρὸ τῆς μεσημβρίας ὅμως) θέλει μὲ κάμει χάριν.

Οὗλέ τε καὶ μέγα χαῖρε, Θεοὶ δέ τοι ὄλβια δοῖεν!

Κατὰ τὴν 16ην τοῦ Καρποδότου.

8.

Ἐλησμόνησα, φίλε, νὰ σὲ εἰπῶ, ὅτι εἰς τὴν καμπιάλη δὲν πρέπει νὰ ἀναφέρῃς τὸ ὄνομά μου, ἀλλ' ἁπλῶς valeur reçue, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν προσταγὴν ἔχει νὰ πληρωθῇ.

Ὅταν λάβῃς τὴν ἐξήγησιν τῶν ἠπορημένων τοῦ Βεκκαρίου, παρακαλῶ νὰ μὲ τὴν πέμψῃς πάραυτα.

Ὑγιαίνοις.

16 τοῦ Θερμοφόρου.

9.

Ὁ συγγραφεύς, φίλε, λέγει τοῦτο μόνον· ὅτι αἱ γερνώμεναι ἀταξίαι ἀπὸ τὴν ἀκριβῆ φυλακὴν τοῦ νόμου εἶναι τὸ οὐδὲν συγκρινόμεναι μὲ τὰς προερχομένας ἀπὸ τὴν ἐξήγησιν. p. 18.

Ἔπειτα λέγει ἡ ἀσάφεια τῶν νόμων δὲν εἶναι μικρότερον κακὸν ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἑρμηνεύειν αὐτούς, ἤγουν ἴσον κακὸν εἶναι τὸ ἓν μὲ τὸ ἄλλο· ἐδῶ δὲν εἶναι οὐδεμία ἀντίφασις· διότι ὑποθέτει ὄχι ὅτι πρέπει νὰ ἐξηγῶνται οἱ ἀσαφεῖς νόμοι, ἀλλ' ὅτι πρέπει νὰ διορθώνωνται καὶ νὰ μεταβάλλωνται εἰς σαφεστέρους, διὰ νὰ μὴ μᾶς ἀναγκάζωσι νὰ προστρέχωμεν εἰς τὴν ἐξήγησιν, τὴν ὁποίαν μήτ' αὐτὸς μήτε κανένας φίλος τῆς ἐλευθερίας θέλει.

Περὶ τῶν ὑποτακτικῶν μορίων, δὲν φυλάττω παντοχοῦ τὸν κανόνα τὸ μὲν ἐξ ἀπροσεξίας, τὸ δὲ ὅτι καὶ πα-

ρετήρησα ὅτι εἶναι περιστάσεις εἰς τὰς ὁποίας εἶναι δύσκολον νὰ φυλαχθῇ sans blesser l'oreille. καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, εἶναι γνώμη πολλῶν ὅτι τὸ ὅταν συντάσσεται καὶ μετ' ὁριστικοῦ. Μ' ὅλον τοῦτο εἰς τὰ τοιαῦτα μὴ στενοχωρεῖσαι, κάμε ὡς θέλεις, καὶ ἐγώ, θέλω μεταβάλλει πάντοτε ὅσα μὲ φαίνονται ἐναντιούμενα εἰς τοὺς κανόνας. Λέγω μὲ φαίνονται, διότι περὶ τούτων ἀκόμη γραπτοὶ νόμοι δὲν εἶναι, ὅθεν μήτε κίνδυνος οὐδεὶς ἀπὸ τὴν φυλακὴν ἢ ἐξήγησιν τοῦ γράμματος.

Περὶ τοῦ *ἀποδεδειγμένον τὸ ἔγκλημα* ἔχεις δίκαιον, καὶ θέλω τὸ διορθώσει. Ὑγίαινε.

10.

Κύριε Ἀλέξανδρε, εὔχομαί σε ἀγαθὴν καὶ πανευφρόσυνον ἡμέραν. Λάβε, νὰ ζήσῃς, δι' ἐμὲ τὸν κόπον νὰ ἐξετάσῃς, πόσης τιμῆς ἄξια εἶναι κατὰ τὸ παρὸν τὰ Ὁλλανδικὰ φλωρία (τὰ κοινῶς λεγόμενα μαντζάρικα), περὶ τῶν ὁποίων σ' ἐλάλησα τὴν χθεσινὴν ἑσπέραν. Ἐπειδὴ ἡ περὶ τούτου ζήτησις δὲν εἶναι κατεπείγουσα, δὲν εἶναι χρεία νὰ δοκιμάσῃς τὸν ἀνυπόφορον καύσωνα ἐρχόμενος πρὸς ἐμέ, ἀρκεῖ τὸ νὰ μὲ τὸ σημειώσῃς διὰ τῆς μικρᾶς πόστας, ἂν πρὸ τούτου δὲν συναντηθῶμεν εἰς τὸν περίπατον ἢ ἀλλαχοῦ. Ὑγίαινε.

Α. ΚΟΡΑΗΣ.

11.

Φίλε,

Οἱ Ἱπποκράται οἱ 32 τοῦ Fuchs κάμνουσι	360:
Οἱ δύο οἱ ἰδικοί σου πρὸς 11:5. . , . . .	22:10
Ὁ Θεόφραστος.	4:10
Ὅλα ὁμοῦ	387:

Ὅθεν σὲ ἐπιστρέφω 8 τὰς ὁποίας μὲ πέμπεις ὑπὲρ τὸ δέον, καὶ εὐχαριστῶ κατὰ πολλά, περὶ τῆς ἀπροσδοκήτου ταύτης πωλήσεως.

Εὔχομαί σε ἀγαθὴν ἡμέραν.

Εὕρηκα τέλος πάντων καὶ τὴν ἐτυμολογίαν τῆς *Καρτάρας* σου, τόσον εὔκολα, ὥστε ἀπορῶ καὶ ἐγὼ διὰ τὴν προλαβοῦσάν μου ἠλιθιότητα.

12.

Φίλε Ἀλέξανδρε ἀσπάζομαί σε.

Μὲ τὴν παροῦσαν θέλουν ἔλθει πρὸς σὲ προκηρύξεις καὶ Γραικικαὶ καὶ Γαλλικαὶ τοῦ Παυσανίου, ἐλεύθεραι ἀπὸ ἀγώγιον. Κάμε τρόπον, νὰ ζήσῃς, νὰ μοιρασθῶσι, καὶ νὰ σταλθῶσι πανταχοῦ μὲ καρπόν. Ὑγίαινε. Μὲ βίαν μεγάλην σὲ γράφω.

13.

Λαμβάνω τὸ θάρρος, κὺρ Ἀλέξανδρε, νὰ σὲ πέμψω τὴν ἐγκεκλεισμένην διπλῆν ἀποχήν, παρακαλῶν σε νὰ προθυμηθῇς νὰ λάβῃς παρὰ τοῦ Μαρτίνου καὶ τὰ λοιπὰ πεντακόσια φράγκα. Λάβε τὸν κόπον νὰ τὰ φυλάξῃς καὶ αὐτὰ καὶ τὰ προληφθέντα χίλια δι' ὀλίγας ἡμέρας, μέχρις οὗ νὰ ἐξετάσω τὸν μετὰ τοῦ τυπογράφου καὶ ἄλλων τινῶν λογαριασμόν μου.

Εὐχαριστῶ σε διὰ τὴν εἰς τὸ γεῦμα πρόσκλησιν, τὴν ὁποίαν νὰ δεχθῶ μὲ ἐμπόδισαν μερικαὶ φροντίδες.

Ὑγίαινε!

Ὁ ΚΟΡΑΗΣ.

Κατὰ τὴν 14ην τοῦ Καρποδότου.

Ε. Γ. Ἂν ἀγαπᾷς, δύνασαι νὰ μὲ πέμψῃς ἐν τοσούτῳ τὰ πεντακόσια φράγκα. Κράτησον δὲ τὰ χίλια μέχρι δευτέρας σκέψεως. Ὁ ἀριθμὸς τῆς κατοικίας μου εἶναι 698.

14.

Φίλτατε κὺρ Ἀλέξανδρε, ἐπεθύμουν κατὰ πολλά, ἂν ἦτο τρόπος χωρὶς νὰ διακόψῃς τὰς ἀναγκαίας ἀσχολίας σου, νὰ σὲ ἐνταμώσω αὔριον εἰς τὴν κατοικίαν μου, διὰ νὰ σὲ κοινωνήσω μίαν ἰδέαν τοῦ νοός μου, ἡ ὁποία ἴσως συνεργήσει εἰς τὸ νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς ἐν Λιβόρνῳ ὁμογενεῖς ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς στερήσεως τῶν ὑπαρχόντων. Θέλω σὲ προσμένει μέχρι τῆς τρίτης ὥρας μετὰ τὸ μεσημέριον.

Ἐνταῦθα κεκλεισμένην θέλεις εὕρει καὶ μίαν ἐπιστολὴν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον. Ὑγίαινε!

5 Frimaire.

Ἂν αὔριον δὲν σὲ συγχωροῦν αἱ περιστάσεις, ἔλα τὴν ὀγδόην, διότι τὴν ἑβδόμην πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ ἐξέλθω, καὶ δὲν ἐξεύρω ποίαν ὥραν μέλλω νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκον. Ἐπειδὴ ὅμως ἐπεθύμουν νὰ σὲ λαλήσω, πρὸ τοῦ δοθοῦν αἱ ἀναφοραὶ πρὸς τοὺς Μινίστρους, ἔκαμνες καλὰ νὰ μὲ μηνύσης αὔριον πρωΐ πότε δύναμαι νὰ σὲ εὕρω εἰς τὸν οἶκον, καὶ ἴσως δυνηθῶ τὴν ἑβδόμην νὰ ἔλθω, πρὸ τοῦ μεσημερίου.

15.

Φίλτατε Κύριε Ἀλέξανδρε, εὔχομαί σε καλὴν ἡμέραν. Λάβε παρακαλῶ σε τὸ ἀντίτυπον, τὸ ὁποῖον σὲ ὑπεσχέθην ὡς φιλίας σημεῖον.

Μίαν τῶν ἡμερῶν τούτων, ὅταν λάβῃς τὴν εὐκαιρίαν, παρακαλῶ νὰ μὲ πέμψῃς διὰ τοῦ κυρίου Νικολάου τὰ χίλια φράγκα εἰς νομίσματα. Ἤθελα μετὰ χαρᾶς τὸν ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸν κόπον τοῦτον μὲ τὸ μέσον τοῦ Γραμματοκομιστοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι ἀκόμη νέος εἰς τὴν δούλευσίν μου, καὶ ἀκολούθως ἄγνωστος εἰς ἐμέ, ἀσφαλέστερον ἐνόμισα τὸ νὰ μὲ πεμφθῶσι διὰ τοῦ κυρίου Νικολάου. Ὑγίαινε εὐδαιμονῶν!

27 τοῦ Καρποδότου.

ΚΟΡΑΗΣ.

16.

Φίλτατε κὺρ Ἀλέξανδρε.

Χθὲς τὸ ἑσπέρας ἔλαβον τὰ ἀπὸ Βιέννης προσδοκώμενα βιβλία, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ἡ μετάφρασις τοῦ Κοδρικᾶ, τὴν ὁποίαν ἐζήτησας. Ὁ ὑπηρέτης μου ταύτας τὰς ἡμέρας, εἶναι ἠσχολημένος εἰς ὑπηρεσίας ἄλλων· ὅθεν παρακαλῶ σε νὰ πέμψῃς ὅταν ἀγαπᾷς τὸν ἀνεψιόν σου, εἰς τὸν ὁποῖον θέλω δώσει καὶ τὰ Πάρεργα τοῦ Φιλοθέου, καὶ τὴν εἰς Θουκυδίδην διατριβήν, μὴν ἔχων τὴν εὐκαιρίαν κατὰ τὸ παρὸν τοῦ νὰ τὰ ἀναγνώσω. Εἰπέ με τὴν τιμὴν τῆς Γεωγραφίας τοῦ Φιλιππίδου καὶ πρὸς τίνα χρεωστῶ νὰ τὴν πληρώσω. Ὑγίαινε!

Κατὰ τὴν 16 τοῦ Βλασταίου.

Ο ΚΟΡΑΗΣ.

17.

Ἀλέξανδρε φίλε εὔχομαί σε καλὴν ἡμέραν.

Πέμπω σε διὰ τοῦ γραμματοκομιστοῦ 16 ἀντίτυπα δεμένα τοῦ Ἱπποκράτους καὶ τοσαῦτα τοῦ Θεοφράστου. Λάβε ὡσαύτως καὶ τὸν λογαριασμὸν τοῦ στιχωτοῦ, ὄχι διὰ νὰ τὸν πληρώσῃς (διότι ἡ χρεία δὲν εἶναι κατεπείγουσα), ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξετάσῃς ἂν τὰ βιβλία εἶναι δεμένα, ὡς σημειοῦται εἰς τὸν λογαριασμόν. Διὰ τὸ νὰ ἦναι

ἀσφαλῶς περιδεμένα, δὲν ἠθέλησα νὰ τὰ λύσω καὶ νὰ κάμω ἐγὼ τὴν ἐξέτασιν ταύτην.

Περὶ δὲ τῆς τιμῆς τῶν βιβλίων, ὅταν λάβῃς καιρὸν νὰ ἔλθῃς καμμίαν ἡμέραν πρὸς ἐμέ, θέλω σὲ δώσει τὸν λογαριασμόν. Τοῦτο μόνον σὲ λέγω κατὰ τὸ παρόν, ὅτι θέλεις ἀπολαύσει τὰς αὐτὰς εὐκολίας, τὰς ὁποίας δίδω καὶ εἰς τοὺς βιβλιοπώλας, μὲ συνθήκην ὅμως, τοῦ νὰ μὲ κάμῃς τὴν χάριν νὰ πέμψῃς μὲ τὴν αὐτὴν εὐκαιρίαν εἰς Κωνσταντινούπολιν τέσσαρα ἀντίτυπα διὰ νὰ πεμφθῶσιν ἐκεῖθεν εἰς Σμύρνην πρὸς φίλους τινάς. Καὶ θέλω πληρώσει καὶ τὸ ἀγώγιον τῶν τεσσάρων ἀντιτύπων.

Παρακαλῶ σε πρὸς τούτοις, νὰ εἰπῇς τὸν Νικόλαόν σου νὰ διορθώσῃ εἰς ὅλων τῶν Θεοφράστων τὸ προοίμιον (σελίδι XXI) μὲ κάλαμον πολλὰ λεπτότατον ἓν τυπογραφικὸν σφάλμα, ἀπαραλλάκτως ὡς τὸ βλέπεις διορθωμένον παρ' ἐμοῦ εἰς τὸ ἀντίτυπόν μου, τὸ ὁποῖον ἐπίτηδες σὲ πέμπω μὲ τὰ λοιπά. Τὸ ἀντίτυπόν μου καὶ τὸν λογαριασμὸν τοῦ Στιχωτοῦ θέλει μὲ τὰ φέρει ὁ κὺρ Νικόλας, ὅταν λάβῃ τὸν καιρόν. Ὑγίαινε εὐδαιμονῶν!

18.

Φίλτατε κὺρ Ἀλέξανδρε,

Ἂν δὲν ἔπεμψας ἀκόμη τὴν ἐπιστολήν σου πρὸς τὸν Βιτάλην, ἐπεθύμουν νὰ τὸν γράψῃς, ἂν εὕρισκε τὸν τρόπον νὰ μοῦ πωλήσῃ εἰς κανένα βιβλιοπώλην τῆς Βιέννης μερικὰ τοῦ Ἱπποκράτους ἀντίτυπα. Οἱ ὅροι τῆς πωλήσεως εἶναι ἂν τοὺς ἐνθυμᾶσαι, 26 ἀντίτυπα ἀντὶ 24, καὶ

ταῦτα πρὸς δώδεκα φράγκα ἕκαστον ἀντίτυπον. Οὕτω τὰ πωλῶ πρὸς τοὺς ἐνταῦθα βιβλιοπώλας· ὅθεν ἐννοεῖται ὅτι ἡ δαπάνη τῆς περιειλήσεως (emballage) καὶ τῆς μετακομιδῆς μέχρι Βιέννης πρέπει νὰ πληρωθῇ ἀπὸ τὸν ἀγοραστήν. Εἰς ὀλίγα λόγια καὶ σαφέστερον, διὰ νὰ μὴ συμβῇ λάθος, ὁ βιβλιοπώλης τῆς Βιέννης θέλει μὲν λάβει 26 ἀντίτυπα εἰς φύλλα, ἀλλὰ δὲν θέλει μὲ πληρώσει πλὴν μόνον 24 πρὸς 12 φράγκα καθαρὰ ἐνταῦθα εἰς Παρίσιον, ἕκαστον τῶν ἀντιτύπων. Ἐκτὸς ταύτης τῆς πληρωμῆς, χρεωστεῖ νὰ πληρώσει καὶ τὴν δαπάνην τῆς περιειλήσεως καὶ τῆς μετακομιδῆς. Ὑγίαινε!

Κατὰ τὴν 24 τοῦ Βλασταίου.

19.

Χθὲς τὸ πρὸς ἑσπέραν ἠναγκάθην καὶ πάλιν, φίλε, νὰ ὑπάγω εἰς τὴν βιβλιοδέτριαν, διότι ἐξ ἀπροσεξίας τὴν εἶπα νὰ προσέχῃ διὰ μόνα τὰ τελευταῖα φύλλα, καὶ δὲν τὴν παρήγγειλα, καὶ διὰ τὰ τελευταῖα τοῦ προοιμίου, καὶ μάλιστα τὴν λιθικὴν ἐπιγραφήν, τὰ ὁποῖα ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ ἦναι καὶ αὐτὰ ὑγρά. Μὲ εἶπεν ὅτι αὔριον πρὸς ἑσπέραν δύνασαι νὰ ζητήσῃς μέρος ἀπὸ τὰ ἀντίτυπα, ἀπὸ τὰ ῥαμμένα (brochés) δηλαδή. Ἐπειδὴ μελετῶ καὶ ἐγὼ νὰ πέμψω ἐκ μέρους μου νὰ ζητήσω τινά, σ' ἐνθυμίζω καὶ πάλιν νὰ φροντίσῃς νὰ δώσῃς μερικὰ εἰς κανένα βιβλιοπώλην, διὰ νὰ δίδω ἐν ταὐτῷ καὶ τ' ὄνομά του εἰς τοὺς ὀλίγους ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους ἔχω νὰ τὰ πέμψω δῶρα· καὶ τοῦτο, φίλε, διὰ νὰ μὴν ἔρχωνται νὰ σ' ἐνοχλῶσι καὶ νὰ μ' ἐνοχλῶσι. Ἐὰν ἀποφασίσῃς

νὰ δώσῃς εἰς τὸν Lefort, αὐτὸς κάθηται rue du Rempart St Honoré ἡ ὁποία ὁδὸς ἀποπερατοῦται ἐξ ἑνὸς μέρους εἰς τὴν ὁδὸν St Honoré, καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου εἰς τὴν ὁδὸν de la Loi καταντικρὺ τῆς Γαλλικῆς κωμῳδίας. Πρέπει ὅμως νὰ τὸν διορίσῃς τὴν τιμήν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔχει νὰ κρατήσῃ αὐτὸς 20 σόλδια εἰς ἕκαστον ἀντίτυπον διὰ τὴν λεγομένην κομμισιῶνά του. Τοσαῦτα τὸν· δίδω διὰ τὸν Θεόφραστον· οἱ ἄλλοι πληρώνονται τριάκοντα.

Μελετῶ νὰ προσφέρω ἓν χρυσοδεμένον εἰς τὴν κυρίαν Mure. Ἐὰν ὅμως εἶχες τὸν αὐτὸν σκοπὸν τῆς γαλανταρίας, δός με τὴν εἴδησιν νὰ ἀπέχω· ὅτι προτιμῶ νὰ φανῶ ὀλίγον ἄγροικος παρὰ νὰ διεγείρω εἰς τὴν ψυχήν σου τὸ πάθος τῆς ζηλοτυπίας.

Οὖλε τε καὶ μέγα χαῖρε!

15 Ὑετώδους.

20.

Φίλτατε κὺρ Ἀλέξανδρε χαίροις!

Jean Maï Lieutenant de la 27me demi-brigade d'infanterie legère, rue Brutus Jle 94, maison N° 7 à Marseille. Οὕτως ὀνομάζεται ἕνας ὁμογενὴς Ζακύνθιος εἰς τὴν δούλευσιν τῶν Γάλλων, καὶ αὕτη εἶναι ἡ κατοικία του ὡς σὲ τὴν σημειῶ. Αὐτὸς μὲ τρώγει πέντε μῆνας τώρα μὲ τὰς ἐπιστολάς του, δεόμενος καὶ καθικετεύων νὰ εὕρω τὸν τρόπον νὰ λάβω τὴν ἄδειαν ἀπὸ τὸν Μινίστρον τοῦ πολέμου, διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς Αἴγυπτον νὰ

συμπολεμῇ μὲ τοὺς ὁμογενεῖς του, καὶ ὄχι νὰ κάθηται ἀργὸς εἰς Μασσαλίαν. Ἐγὼ μήτε ἐξεύρω μήτε δύναμαι νὰ μεταχειρισθῶ τὰ χρειαζόμενα μέσα διὰ νὰ ἐπιτύχω ὅ,τι ἐπιθυμεῖ ὁ Μάϊς. Ἔχεις τὸν τρόπον διὰ μέσου τινὸς φίλου σου νὰ λάβῃς ταύτην τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ Μινίστρου; Ἂν ὁ Fauriel ἦτον ἐξ ἀπορρήτων τοῦ Μινίστρου τοῦ πολέμου, τὸ πρᾶγμα δὲν ἤθελεν εἶσθαι δύσκολον. Ἀλλ' αὐτοὶ οἱ διάφοροι ὑπάλληλοι ἀξιωματικοὶ τῶν Μινίστρων δὲν γνωρίζουσιν ἀλλήλους; δὲν κοινωνοῦσιν εἷς μὲ τὸν ἄλλον, κἀμμίαν φοράν; Κάμε, παρακαλῶ, μικρὰν σκέψιν περὶ τούτου, διότι, ἂν τὸ ἐπιτύχῃς, θέλεις ὠφελήσει καὶ τοὺς Γραικοὺς καὶ τοὺς Γάλλους. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Μάϊ εἶναι μία κάμινος ῥιπιζομένη καὶ καιομένη ἀδιαλείπτως ἀπὸ τὰς αὔρας τῆς ἐλευθερίας, ἤγουν τοιαύτη κεφαλή, ὁποῖαι χρειάζονται εἰς τοιαύτας περιστάσεις· καὶ ὡς τοιοῦτον δύνασαι νὰ τὸν παραστήσῃς. Ἔξω ἀπὸ τὴν λακωνικήν του μεγαλοψυχίαν, φαίνεται νὰ ἔχῃ καὶ κἂν ποιαν πεῖραν τῆς στρατιωτικῆς ἐπιστήμης, ἐπειδὴ καὶ ἠξιώθη τοῦ βαθμοῦ τοῦ τοποτηρητοῦ (Lieutenant). Ποίαν ὠφέλειαν ἀντιλαμβάνουσιν ἀπ' αὐτὸν οἱ Γάλλοι δι' ὅσα τὸν πληρώνουσιν, ἐν ὅσῳ περιέρχεται τοὺς καφενέδες καὶ τὰ μαγειρεῖα τῆς Μασσαλίας; οὐδεμίαν βέβαια. Εἰς τὴν Αἴγυπτον δύναται νὰ τοὺς χρησιμεύσῃ πολύ, ὄχι μόνον δι' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἄλλων, ὅσους τὸ παράδειγμα, ἢ ἡ παρακίνησις αὐτοῦ ἐμπορεῖ νὰ μεταφέρῃ ἐκεῖ. Αὐτὸς εὑρίσκεται εἰς ἐπιστολικὴν κοινολογίαν μὲ πολλὰ τῆς Ἑλλάδος μέρη, καὶ μὲ αὐτὸν τῆς Αἰγύπτου τὸν Γραικὸν Ταξίαρχον τὸν Χατζῆ Νικολῆν. Δύναται ἀκόμη νὰ τοὺς χρησιμεύσῃ καὶ ὡς γραμματοφόρος, διὰ τὰς εἰς Αἴγυπτον ἀγγελίας τῆς διοικήσεως, ἢ τὰς

τῆς Αἰγύπτου πρὸς τὴν διοίκησιν. Μὴν ἀμελήσῃς νὰ ἐρευνήσῃς περὶ τούτου. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τοῦ Μάϊ ἢ Μάϊδος.

Ἂς ἔλθω τώρα καὶ εἰς τὰ συμφέροντα εἰς ἐμὲ ἰδικῶς, ἐπεθύμουν ἂν τὸ ἔκρινες εὔλογον, νὰ εἰπῇς τὸν Λαμβέρτιν ἀφ' ἑαυτοῦ σου, νὰ συστήσῃ τὸν Ἱπποκράτην εἰς τοὺς φιλολόγους τοῦ Μεδιολάνου, ἔτι δὲ καὶ τὸν Θεόφραστον. Ἂν λάβωσι χρείαν οἱ βιβλιοπῶλαι τοῦ Μεδιολάνου, θέλει τοὺς εἰπεῖ νὰ γράψωσι πρὸς τὸν ἐν Λιβόρνῳ Θωμᾶν Σπανιολάκην, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς χεῖρας εὑρίσκονται ἀντίτυπα καὶ τῶν δύο. Ἔρρωσο.

21.

Φίλτατε κὺρ Ἀλέξανδρε.

Ἡ ἔκδοσις τὴν ὁποίαν ἔχεις φαίνεται νὰ ἦναι ἐκείνη, τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθη ὁ τελευταῖος μεταφραστὴς Γάλλος (τὸν ὁποῖον ἐγὼ ἐξ ἀπροσεξίας σὲ εἶπα πρότερον τοῦ Μορελέτου), τυπωθεὶς ἐνταῦθα κατὰ τὸ 1773 ἔτος. Εἰς αὐτὸν ἡ τάξις καὶ ἀκολουθία τῶν κεφαλαίων εἶναι διάφορος ἀπὸ τὴν μετάφρασιν τοῦ Μορελέτου, τυπωθεῖσαν τὴν πρώτην φορὰν εἰς τὸ 1766· καὶ τώρα τὴν δευτέραν εἰς τὸ 1797· καὶ ταύτην τὴν τελευταίαν τάξιν κριθεῖσαν σαφεστέραν καὶ ἀπ' αὐτὸν τὸν συγγραφέα, καὶ μεμιμημένην εἰς τὴν ἐν Βενετίᾳ Ἰταλικὴν ἔκδοσιν τοῦ 1774, ἀκολουθῶ καὶ ἐγώ.

Περὶ δὲ τοῦ ἀπορουμένου, διὰ ταύτην τὴν διαφωνίαν τῆς τάξεως χρειάζεται καιρός, τὸν ὁποῖον δὲν ἔχω τώρα

νὰ ἐξετάσω. Ὅταν μετοικίσω, θέλω φροντίσει νὰ τὸ ἐρευνήσω. Ἔπειτα ἔχομεν καιρὸν περὶ τούτου, διότι ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἦναι ἡ ἐξήγησις, προτιμῶ νὰ τὴν βάλω εἰς τὰς σημειώσεις, παρὰ νὰ παραφράσω τὸ κείμενον. Ἔρρωσο!

22.

Φίλτατε κὺρ Ἀλέξανδρε.

Ὁ λίθος ὀνομάζεται ἑλληνιστὶ Ὀπάλλιος. Ὁ δὲ Πλίνιος προσθέτει, ὅτι ὠνομάζετο παρά τινων καὶ Παιδέρως· τὸ ὁποῖον βέβαια θέλει τὸ εὕρηκεν εἰς συγγραφέα τινὰ Ἕλληνα· τὴν δευτέραν ταύτην ὀνομασίαν αἰνίττονται καὶ οἱ στίχοι οὗτοι τοῦ Ὀρφέως (περὶ Λιθ.):

« Φημὶ δέ τοι τέρπειν καὶ Ὀπάλλιον οὐρανίωνας,
« Ἀγλαὸν ἱμερτοῦ τέρενα χρόα παιδὸς ἔχοντα ».

ὅπου βλέπεις τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ Παιδέρωτος (beau comme un petit amour). Ὀρφέα δὲν ἔχω· μετέγραψα τοὺς στίχους ἀπὸ τὰς εἰς τὸν Πλίνιον σημειώσεις τοῦ Ἰησουίτου Ἀρδουίνου, ὅστις ἔλεγε καὶ διϊσχυρίζετο μὲ τὰς φρένας του, ὅτι ἡ Αἰνειὰς τοῦ Οὐϊργιλίου ἦτον ποίημα τῶν πιναρῶν μοναχῶν τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος.

Ὁ Στέφανος Ἡσαΐου συνιστᾷ εἰς τὴν *κραταιάν μου προστασίαν* τὸν κύριον Falck, ἐξ ἀπορρήτων τοῦ ἐν Ἱσπανίᾳ Βαταυικοῦ πρέσβεως. Ὑγίαινε!

13 τοῦ Ὑετώδους.

23.

Φίλτατε κὺρ Ἀλέξανδρε.

Ἐχθὲς πρὸς τὸ ἑσπέρας ἐπέρασα χωρὶς νὰ σ' εὕρω εἰς τὴν κατοικίαν σου. Ὁ Ζωσιμᾶς μὲ λέγει ὅτι σὲ γράφει περὶ τοῦ ἐπιβάλλοντος εἰς αὐτὸν μέρους τῶν ἀντιτύπων. Ὅθεν εἶναι καιρός, φίλε, νὰ φροντίσῃς νὰ τὰ ἐκβάλῃς ἀπὸ τοῦ τυπογράφου, μάλιστα ἐπειδὴ αὐτὸς μετοικίζεται μετὰ δέκα ἡμέρας εἰς ἄλλο ἐργαστήριον, καὶ κινδυνεύομεν οὕτως νὰ κάμωμεν τὴν ματαίαν δαπάνην τῆς μετακομιδῆς. Ἂν σὲ γράψῃ νὰ κάμῃς νὰ τὰ δέσωσιν ἢ νὰ τὰ ῥάψωσιν, ὁ βιβλιοδέτης τὰ μεταφέρει καὶ αὐτὰ ἀδαπάνως εἰς τὸ ἐργαστήριον του, ὡς καὶ τὰ πρῶτα. Ἔπρεπεν ὅμως πρὶν τὰ παραδώσῃς εἰς χεῖράς του νὰ λάβῃς τὸν κόπον νὰ ὑπάγῃς καὶ πάλιν πρὸς αὐτόν, διὰ νὰ τὸν ὁδηγήσῃς πῶς ἔχει νὰ κάμῃ, καὶ μάλιστα διὰ νὰ ἠξεύρῃ, ὅτι εἶναι ἡ αὐτὴ τιμὴ τῶν πρώτων. Αὐτὸς μ' ἐμήνυσεν ὅτι τὰ μὲν ἰδικά μου μὲ τὰ πέμπει αὔριον, κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν· τὰ δὲ ἰδικά σου δὲν ἐμπορεῖ νὰ σὲ δώσῃ (ὅλα δηλαδὴ ὁμοῦ) πλὴν τὴν ἕκτην ἢ τὸ μακρότατον τὴν ἑβδόμην, διότι τὸν ἠπάτησεν ὁ χρυσωτής.

Εἰς τὸν τυπογράφον εὑρίσκονται ἀκόμη	
μικροῦ χαρτίου ἀντίτυπα	694
μεγάλου χαρτίου »	40
	734
Ἔλαβε καὶ ὁ βιβλιοδέτης τὴν πρώτην	
φορὰν μικροῦ χαρτίου 720	
καὶ μεγάλου 66	786
ἡ ὅλη ποσότης	1520

Ἐνταῦθα κλεισμένον θέλεις εὑρεῖν τὸ γράμμα, διὰ τοῦ ὁποίου (ἢ ἀμέσως ἢ διὰ τοῦ βιβλιοδέτου) δύνασαι νὰ λάβῃς ἀπὸ τὸν τυπογράφον τὰ λειπόμενα 734 ἀντίτυπα. Εἰς τὰ 40 τοῦ μεγάλου χαρτίου εὑρίσκονται 4 σημειωμένα εἰς χωριστὸν πακέτον, τῶν ὁποίων τὰ πρῶτα φύλλα εἶναι ἐξ ἀτυχίας τοῦ μικροῦ χαρτίου. Περὶ αὐτῶν πρέπει νὰ εἰπῇς τὸν βιβλιοδέτην, ἂν δὲν εὕρῃ νὰ τὰ ἀναπληρώσῃ ἀπὸ τὸ πακέτον τῶν (τυπογραφικῶς) ὀνομαζομένων *défets*, νὰ τὰ κόψῃ εἰς τὸ μῆκος τῶν μικρῶν ἢ νὰ τὰ ἀφήσῃ εἰς τὸ φυσικὸν αὐτῶν μῆκος προσκολλήσας ἐπιτηδείως ὀλίγον χαρτίον εἰς τὰ πρῶτα φύλλα.

Δὲν ἠξεύρω τί σὲ γράφει ὁ Ζωσιμᾶς περὶ τοῦ τρόπου τῆς δέσεως τῶν βιβλίων του. Ἐὰν ὅμως δὲν παραλλάττῃ πολὺ ἀπὸ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἔδεσας τὰ ἰδικά σου, δύνασαι (μὲ φαίνεται) νὰ ὑποχρεώσῃς τὴν Madame νὰ δέσῃ ἀκόμη ἓν εἰς μαροκίνον δωρεάν, διὰ τὸν Ζωσιμᾶν, ἢ ἂν ἀγαπᾷς διὰ σέ. Μ' ἔδειξε τὸ ἰδικόν σου μαροκίνον, τὸ ὁποῖον εἶναι ὡραιότατον.

Ὑγιαίνοις καὶ εὐδαιμονοίης!

3 τοῦ Ἀνεμώδους.

Τὰ καταλειπόμενα défets ἀφ' οὗ δεθῶσι τὰ βιβλία εἶναι ἰδικά σου· καὶ ἀγκαλὰ δὲν χρησιμεύουσι πλέον πλὴν εἰς πακέτα ἢ εἰς πυρὸς ἔναυσιν, μὴ τ' ἀφήσῃς ὅμως εἰς τὸν βιβλιοδέτην.

24.

Φίλτατε κὺρ Ἀλέξανδρε,

Μὲ εἶπε χθὲς ὁ Πινέλης, ὅτι ὁ φίλος καὶ σύνοικός σου ἰατρὸς πρέπει νὰ προσμένῃ τὸ νέον ἔτος, ἤγουν τὸν ἐρχόμενον μῆνα, ὁπόταν θέλει γενῇ μία γενικὴ διόρθωσις καὶ ἀναμόρφωσις εἰς τὴν διοίκησιν ὅλων τῶν νοσοκομείων. Ἐπειδὴ ὁ σκοπός των εἶναι, νὰ ἀλλάξουν πολλοὺς ἰατρούς, τοὺς μὲν διὰ γῆρας, τοὺς δὲ δι' ἀμέλειαν, τινὰς δὲ καὶ διὰ νὰ τοὺς μεταβιβάσουν εἰς ἄλλους τόπους, τότε, λέγει ὁ Πινέλης, εἶναι ἐλπὶς νὰ ἐπιτύχῃ καὶ ὁ φίλος σου τὸ ζητούμενον· καὶ μὲ ὑπεσχέθη ὅτι μήτ' αὐτὸς δὲν θέλει λείψει νὰ συνεργήσῃ δίδων εἰς ἡμᾶς τὰς ὀφειλομένας περὶ τούτου εἰδήσεις. Ἐπρόσθεσεν ὅμως εἰς τὰ λεγόμενα καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ τόποι θέλουν δοθῆ au concours, τὸ ὁποῖον σημαίνει, ὅτι· θέλει προηγεῖται ἐξέτασις, καὶ ἐκλογὴ τοῦ κριθέντος ἀξίου μεταξὺ τῶν ἐξεταζομένων. Ἐγὼ δὲν ἀμφιβάλλω ποσῶς περὶ τῆς ἀξίας τοῦ φίλου σου· ἀλλ' ἠξεύρω καὶ τοῦτο, ὅτι εἰς τὰς τοιαύτας ἐξετάσεις χρειάζεται παρρησία, τόλμη, ἑτοιμότης εἰς τὰς ἀποκρίσεις, χωρὶς τῶν ὁποίων κινδυνεύει πολλάκις ὁ ἀληθῶς ἄξιος ἰατρὸς νὰ κριθῇ ὑποδεέστερος ἀπὸ τὸν ἀνάξιον, ἀλλ' ἀναίσχυντον τερατολόγον. Αὐτὸς ὁ Πινέλης, ἂν ἐξ ἀτυχίας εὑρίσκετο τὴν σήμερον χωρὶς ἐπάγγελμα, ἤθελε μὲ μεγαλωτάτην δυσκολίαν δυνηθῇ νὰ εὕρῃ τόπον ἀνάλογον μὲ τὴν ἀξιότητά του, διότι εἶναι παντάπασιν ἄτολμος, καθὼς εἶναι σχεδὸν οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἀληθῶς εἰδήμονας. Ὅθεν ἂς συλλογισθῇ περὶ τούτου ὁ

φίλος σου, καὶ ἂς ἐρωτήσῃ τὴν καρδίαν του καὶ ἂς τὴν ἐνδυναμώσῃ μὲ τὴν συνείδησιν τῆς ἰδίας προκοπῆς:

« . . . . . ἄγε νῦν, ὦ τάλαινα καρδία,
« Τόλμησον, ἴθι, χώρησον, ἄγ' ἐμὴ καρδία. »

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων.

Στοχάζομαι ὡς ἀδύνατον τὸ νὰ μὴν ἔλαβες ἀκόμη τὰ χίλια φράγκα παρὰ τοῦ Μαρτίνου· ἂν ὅμως κατὰ τύχην δὲν τὸν ἔδειξας ἀκόμη τὴν ἀποχήν μου, παρακαλῶ νὰ μὴ τὰ ζητήσῃς ἕως νὰ σὲ συντύχω περὶ τούτου. Τὸν ἔδωκαν ἄδειαν νὰ μὲ πληρώσῃ χίλια ἕως χίλια πεντακόσια φράγκα· ἐγὼ ἠρκέσθην εἰς τὰ χίλια· ἀλλ' ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ χρειασθῶ καὶ τὰ ἐπίλοιπα. Φοβοῦμαι λοιπὸν (ἴσως φόβον ἄλογον), μήπως, ἂν λάβω χρείαν εἰς τὸ ἑξῆς καὶ τῶν λοιπῶν πεντακοσίων, μὲ ἀποκριθῇ ὁ Μαρτῖνος ὅτι διὰ τὸ νὰ μὴ τὰ ἐζήτησα κατ' ἀρχὰς τὰ ἔδωκεν εἰς ἄλλην χρείαν τοῦ Σπανιολάκη, καὶ ἀναγκασθῶ καὶ πάλιν νὰ γράφω πρὸς τοὺς ἐν Λιβόρνῳ. Τί λέγεις περὶ τούτου; Ὑγίαινε!

Κατὰ τὴν θ' τοῦ Καρποδότου.

Ὁ φίλος σου
ΚΟΡΑΗΣ.

25.

Φίλτατε κὺρ Ἀλέξανδρε,

Ἔχομεν χρείαν χαρτίου ῥαμῶν δεκαπέντε ἀπὸ τὸ κοινόν, καὶ περισσοτέρων ἴσως, ἀλλ' ὅμως ἂς ἀρκεσθῶμεν εἰς τὰς δεκαπέντε κατὰ τὸ παρόν. Ὅθεν παρακαλῶ νὰ

τὰς πέμψῃς εἰς τὸν τυπογράφον, ἐὰν ἦναι δυνατὸν αὔριον ἢ μετὰ τὴν αὔριον, διὰ νὰ μὴν εὑρίσκῃ προφάσεις ἀργοπορίας. Περὶ δὲ τοῦ καλοῦ χαρτίου, μὲ εἶπεν ὅτι ἔχει ἀκόμη διὰ δύο φύλλα τυπογραφικά· ὅθεν ἂς προσμένωμεν μερικὰς ἡμέρας περὶ αὐτοῦ. Ὑγιαίνοις εὐδαιμονῶν!

15 Παχνώδους.

Ἐξεύρει, νομίζω, ὁ Πέτρος τὴν κατοικίαν τοῦ Τυπογράφου.

Ἔκαμνες καλὰ νὰ ἐξετάσῃς πρὸ τῆς ἀγορᾶς, ἐὰν ἡ εἰρήνη ἔκαμε καμμίαν κατάβασιν εἰς τὴν τιμὴν τοῦ χαρτίου.

Ὅταν λάβῃς καιρόν, κάμε με τὴν χάριν νὰ ἔλθῃς ὡς πρὸς ἐμέ, διὰ νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν κρίσιν σου μίαν ἐξήγησιν περὶ τοῦ τρισκαταράτου **Ἀρτήματος**, τὸ ὁποῖον μ' ἐπροξένησεν κεφαλαλγίαν καὶ δύο νυκτῶν ἀγρυπνίαν.

26.

Φίλε μου κὺρ Ἀλέξανδρε ἔχε καλὴν ἡμέραν!

Εὐχαριστῶ διὰ τὸν κόπον τῶν ὅσα μ' ἐδίδαξας περὶ τῆς Ἠπείρου.

Ὁ τὸ παρὸν ἐπιφέρων ἦλθε χθὲς πρὸς ἐμὲ μετὰ τὸ γεῦμα, ἀπεσταλμένος καὶ συνεσταμένος ἀπὸ τὸν Γαζῆν. Ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς του, καὶ ὅσα θέλεις ἀκούσει παρ' αὐτοῦ, θέλεις καταλάβει τὸν σκοπόν του. Αὐτός, φίλε, ἐμβῆκεν εἰς τὴν κατοικίαν μου ὀλίγον *Διογενιακῶς*, ἤγουν μὲ ἀπόφασιν νὰ περάσῃ τὴν νύκτα, κοιμώμενος εἰς τὸ μέσον τῆς Κάμερας κατὰ γῆς· ἔλαβα μέγαν κόπον νὰ

τὸν πείσω νὰ τὸν εὕρω εἰς τὸ γειτόνημα μίαν κάμεραν· ὑπήγαμεν εἰς τὸν ἐνοικιαστήν· ἄλλα βάσανα, καὶ δεύτερος πλοῦς· ἐζήτησα νὰ τὸν μισθώσω τὴν κάμεραν δι' ἕνα μῆνα. Ἄρχησε πάλιν νὰ ὀδύρεται τὴν ἀτυχίαν τοῦ νὰ μὴ δυνηθῇ νὰ περάσῃ τὴν πρώτην νύκτα εἰς ἐμοῦ· ὅθεν ἠναγκάσθην νὰ τὸν πιάσω τὴν κάμεραν διὰ 40 σολδία καθ' ἡμέραν· ταῦτα σὲ λέγω, διὰ νὰ τὸν δώσῃς νὰ καταλάβῃ (ἂν σὲ εἰπῇ τίποτε) ὅτι τὰ τοιαῦτα δὲν συνειθίζονται εἰς πόλεις, ὅπου ὅλα τὰ πρὸς ζωὴν χρήσιμα εἶναι εὐπόριστα.

Τὸ κυριώτερον ὅμως εἶναι νὰ φυλάξῃ τὰ ἀργύριά του τὰ ὁποῖα ἔχει σκοπὸν νὰ σὲ παραδώσῃ, διὰ νὰ μὴ πέσῃ εἰς κανενὸς λωποδύτου χεῖρας· «ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω»· ἔπειτα, φίλε μου, νὰ κάμῃς τρόπον, νὰ τὸν εὕρῃς διὰ τῆς ὑπουργίας τοῦ καλοῦ Πέτρου, κάμμιαν κάμεραν, καθὼς αὐτὸς τὴν θέλει, ἢ σήμερον, ἢ αὔριον, ἢ τὴν τρίτην· ὅταν ἔχῃ νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸν οἶκον εἰς τὸν ὁποῖον τὸν ἔβαλα, παρακαλῶ νὰ πέμψῃς τὸν Πέτρον μαζύ του, διὰ νὰ τὸν ὁδηγήσῃ εἰς τὰ ἀναγκαῖα· σὲ γράφω μὲ μεγάλην βίαν. Ὑγίαινε!

27.

Φίλτατε κὺρ Ἀλέξανδρε, εὔχομαί σε ἀγαθὴν καὶ χαρμόσυνον ἡμέραν! ὁπόταν λάβῃς τὴν εὐκολίαν καὶ εὐκαιρίαν, πέμψον με, παρακαλῶ, διὰ τοῦ Πέτρου σου 388 λίτρας καὶ σολδία 10· τοσαύτας μόνας χρειάζομαι. Ὅταν λάβῃς ἀφορμὴν νὰ ἰδῇς τὸν Koenig, ἐπεθύμουν νὰ τὸν ἐνθυμίσῃς καὶ πάλιν τὴν πανήγυριν τῆς Λειψίας τὴν πλη-

σιάζουσαν· ἴσως ἀποφασίσει τέλος πάντων νὰ μοῦ ἐπάρῃ τινὰς Ἱπποκράτας καὶ Θεοφράστους. Εὐδαιμονοίης!

Δὲν ἔλαβες ἀκόμη εἴδησιν παρὰ τοῦ Ζωσιμᾶ;

21 τοῦ Ὑετώδους.

28.

Φίλτατε κύριε Ἀλέξανδρε ἔχε καλὴν ἡμέραν.

Ἔλαβον τὴν σημείωσιν τῆς τιμῆς τῶν βιβλίων, ἀπὸ τὸν βιβλιοπώλην. Μήτε σὲ τὴν φέρω, μήτε σὲ τὴν πέμπω διὰ τῆς πόστας, διότι ἴσως δοκιμάσεις δυσκολίαν νὰ διακρίνῃς τὰ σημεῖα καὶ ἄλλας τινὰς διακρίσεις διὰ τὰ εἴδη τοῦ δεσίματος, τὰ ὁποῖα ἐπρόσθεσε. Ὅθεν ὅταν λάβῃς εὐκαιρίαν, κοπίασον πρὸς ἐμὲ νὰ τὰ ἐξετάσωμεν ἐντάμα. Καιρὸν δὲν ἔλαβα νὰ παραβάλω τὰς τιμάς του μὲ τὰς τιμὰς τοῦ ἄλλου. Μ' ὅλον τοῦτο μ' ἐβεβαίωσεν ἐκ στόματος, ὅτι αἱ τιμαὶ αἱ σημειωθεῖσαι εἶναι αὐτοσχέδιοι, καὶ ὅτι ὅταν τὸν δόσωμεν τὴν ἄδειαν τῆς ἀγοράσεως, θέλει πράξει μὲ τοσαύτην ἀκρίβειαν ὡς περὶ ἰδίας του ὑποθέσεως, ἀρκούμενος δι' ἀμοιβὴν τοῦ κόπου του εἰς πολλὰ ὀλίγον κέρδος, καὶ τοσοῦτον μόνον ὅσον εἶναι ἱκανὸν νὰ ἀντισηκώσῃ τοὺς δρόμους καὶ τὴν τριβὴν τοῦ χρόνου. Ἐγὼ ἔχω μεγάλην πίστιν εἰς αὐτόν, καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι θέλει μᾶς ὑπουργήσει καὶ προθύμως καὶ τιμίως· σὺ δὲ φίλε κάμε ὅ.τι σὲ συμφέρει περισσότερον, καὶ εὐδαιμόνει.

Περὶ τῶν Ἑλληνικῶν μὲ εἶπεν, ὅτι δὲν εἶναι σχεδὸν

ἄλλοι παρὰ τὸν Debure, καὶ τὸν Θεόφιλον Barrois· ἐγὼ προτιμῶ τὸν τελευταῖον τοῦτον.

29.

Φίλε χαῖρε.

Δὲν ἐνθυμοῦμαι, ἐὰν ἡ ζωγραφικὴ περιήγησις περιέχῃ κἀμμίαν τοπογραφίαν, ὡς τὴν ἐπιθυμεῖς. Ὁ Chevalier ἐξέδωκε πρὸ μικροῦ τὴν περιήγησιν τῆς Τρῳάδος, τῆς ὁποίας σὲ πέμπω τὸν ἄτλαντα, διότι δὲν ἔχω καιρὸν νὰ τὸν ἐξετάσω· ἴσως εὕρεις κἀμμίαν καταγραφὴν τοὐλάχιστον τοῦ καναλίου. Ὅταν πληρώσῃς τὴν χρείαν σου, καὶ μὲ τὴν εὐκαιρίαν στεῖλέ μέ τον, διότι δὲν εἶναι ἰδικός μου.

Περὶ τῆς κυρίας Mure θέλω ὅ,τι θέλεις. Τοῦτο μόνον παρακαλῶ νὰ μὴ μὲ προδώσῃς, ὅτι γευματίζομεν κἀμμίαν φοράν, διὰ νὰ μὴ μὲ προξενήσῃς βάσανα. Ὑγιαίνοις πάντοτε ἀβασάνιστος.

Ἔλαβον τὰ πεμφθέντα ἀργύρια καὶ εὐχαριστῶ.

30.

Φίλτατε κὺρ Ἀλέξανδρε, εὔχομαί σε καλὴν καὶ εὐτυχεστάτην ἡμέραν!

Ἡ πολύπονος ἀσχολία τῆς μετοικίσεως μ' ἐμπόδισε νὰ σὲ πέμψω εὐθὺς τὸ ἀπορούμενον τοῦ Βεκκαρίου. Μ' ὅλον τοῦτο ἤθελα σὲ τὸ δώσῃ τὴν ἑσπέραν ὅταν ἦλθες

πρὸς ἐμέ, ἂν ἤθελες ἐλθεῖ τρία μόνον, ἢ τέσσαρα λεπτὰ βραδύτερον. Μ' ἔκαμε νὰ ἀργοπορήσω ἡ ἀπάντησις ἑνὸς ἀπὸ τοὺς συνεργάτας μου.

Εἰς τὸ ἀπορούμενον ἐσημείωσα τὰς σελίδας τῶν ἐκδόσεων τὰς ὁποίας ἔχω. Ἂν δὲν συμφωνῶσι μὲ τὰς ἰδικάς σου, παρακαλῶ νὰ ἔλθῃς ἢ νὰ πέμψῃς νὰ λάβῃς τὰς ἰδικάς μου, ἂν στοχάζεσαι ὅμως ὅτι ἐμπορεῖς νὰ μὲ τὰς ἐπιστρέψῃς ταχέως, ἐπειδὴ ἐν ὅσῳ τυποῦται τὸ κείμενον, πρέπει νὰ τὰς ἔχω παρούσας.

Ἂν ἔχῃς τὸν τρόπον νὰ μὲ δώσῃς, ἢ νὰ μὲ προξενήσῃς ἀπ' ἄλλον μίαν καμπιάλε διὰ τὸ Ἀμστελδάμ, ἐλαχίστης ὅσον τὸ δυνατὸν διορίας, πέμψον νὰ λάβῃς παρ' ἐμοῦ 600 λίτρας γαλλικάς.

Ἔκαμες ἔργον θεάρεστον νὰ ἐρωτήσῃς καὶ πάλιν τὸν φίλον σου, ἂν ἐγγίζῃ ὁ ἐρχομὸς τοῦ Ἱσπανικοῦ Στράβωνος. Ἔῤῥωσο εὐδαιμονῶν!

31.

Φίλτατε κὺρ Ἀλέξανδρε.

Ἂν ἀκόμη δὲν ἐζήτησας ἀπὸ τὴν Βιέννην τὸ Νº 10 τῶν γεωγραφικῶν πινάκων, τὸ ὁποῖον μ' ἔλλειπε, μὴ τὸ ζητήσῃς, ἢ ἂν τὸ ἐζήτησας ἤδη, γράψον παρακαλῶ νὰ μὴ σὲ τὸ πέμψουν. Αὐτό, φίλε, εὑρίσκεται μὲ τὰ ἄλλα· ἀλλὰ δὲν τὸ ἴδομεν μήτ' ἐγώ, μήτε σὺ (ὅστις ἔπρεπε νὰ ἦσαι ὀξυδερκέστερος παρ' ἐμὲ) διότι εἶναι σημειωμένον κατὰ μέσον τοῦ πίνακος, καὶ ὄχι εἰς τὸ ἄκρον, ὡς τὸ ἔχουσιν οἱ λοιποὶ πίνακες. Χθὲς μόνον κατὰ τύχην τὸ

ἀνεκάλυψα, λαβὼν χρείαν νὰ ἐξετάσω τοὺς πίνακας. Ἀγκαλὰ δύναμαι καὶ ἐγὼ νὰ τὸ γράψω πρὸς τὸν Ἀρχιμανδρίτην, πρὸς τὸν ὁποῖον χρεωστῶ ἀπόκρισιν, σὲ τὸ μηνύω ὅμως, ἐπειδὴ εἶναι πιθανὸν ὅτι θέλεις λάβει πρὶν ἐμοῦ αἰτίαν νὰ γράψῃς εἰς κἀνένα ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ φίλους σου.

Οἱ ὑπηρέται τοῦ τυπογράφου εἶχον χθὲς τὰ προεόρτια· σήμερον ἔχουσι τὴν ἑορτήν· καὶ εἶναι πιθανώτατον ὅτι αὔριον θέλουσιν ἑορτάσει τὰ μεθέορτα, διὰ νὰ διασκεδάσουν τῆς ἑορτῆς τὴν κραιπάλην. Ὅθεν πρέπει νὰ ἔχωμεν ὀλίγην ὑπομονήν. Ὑγίαινε εὐδαιμονῶν!

32.

Κατὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Ἰουνίου.

Φίλτατε κὺρ Ἀλέξανδρε.

Ἐνταῦθα κλεισμένην σὲ πέμπω τὴν περὶ Ἱπποκράτους καὶ Θεοφράστου σημείωσιν. Εἰς τὰς 965 λίτρας πρέπει νὰ προσθέσῃς 8 λίτρας, καὶ ὅσα ἐξώδευσεν ὁ Πέτρος διὰ τὴν μετακομιδὴν καὶ τὰ λοιπά. Ἐξέτασαί την ὅμως, μήπως αἱ ψυχοτακεῖς μου μέριμναι μὲ ἠπάτησαν εἰς τὸν ὑπολογισμὸν τῆς τιμῆς. Ἐὰν σὲ περισεύωσι χρήματα, πέμψον με διακοσίας λίτρας διὰ τοῦ Πέτρου, τὸν ὁποῖον θέλω δώσει τὴν δεχθεῖσαν καμβιάλε τῶν πεντακοσίων, ἥτις ἔχει νὰ πληρωθῇ εἰς τὰς 18 Ἰουλίου. Ἐνθύμησε τον νὰ λάβῃ τὴν γραμματικήν, ἐπειδὴ ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ τὴν λησμονήσω. Θέλω τὸν πληρώσει καὶ ὅσα ἐξώδευσεν εἰς τὴν σφράγισιν τῆς καμβιάλες, καὶ τὴν μετακομιδὴν τῶν βιβλίων. Ὑγίαινε εὐδαιμονῶν!

Διὰ 52 Ἱπποκράτας μὲ λογαριάζουν οἱ ἐνταῦθα βιβλιοπῶλαι 48 πρὸς λίτρας 12, καὶ μὲ πληρώνουσι καθαρὰς λίτρας 576· ὥστε ἕκαστον σῶμα (ἀπὸ τὰ 52) Ἱπποκράτους ἔρχεται πρὸς 11 λίτρας καὶ σχεδὸν 5 σολδία.

Οἱ 60 λοιπὸν Ἱπποκράται οἱ πεμπόμενοι εἰς τὴν Βιέννην πρέπει νὰ μὲ φέρωσι (πρὸς 11.5) λίτρας

καθαρὰς	675
Οἱ δὲ 60 Θεόφραστοι.	270
Προσθέτω ἔξοδα τῆς Πάλας	8
Ἔτι διὰ τὴν μετακομιδὴν κτλ.	
καθαρὰς λίτρας	

33.

27 Σεπτεμβρίου.

Ἐκράτησα μέχρι τὴν σήμερον τὴν ἐπιστολήν μου, διὰ τὴν ἐλπίδα νὰ σ' ἀναγγείλω ἐντάμα καὶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ δευτέρου τόμου. Εἶναι σχεδὸν δύο ἑβδομάδες ἀποῦ κρατεῖ τὸ τελευταῖον φύλλον τελειωμένον καὶ διορθωμένον ὁ τυπογράφος, καὶ μὲ τυραννεῖ διὰ χάριν κατεπειγούσης ἄλλης ἐκδόσεως τῆς **Ἁγίας Γραφῆς** εἰς Ἀγγλικὴν διάλεκτον διὰ τοὺς Ἀμερικανούς.

Εἰς τοῦτο τὸ ἀναμεταξὺ ἔλαβα τὴν ἐπιστολήν σου περιέχουσαν τὴν πρὸς τὸν Tracy καὶ τὴν ἀπὸ τὸν Schaumbourg πρὸς ἐμέ. Τὴν πρώτην ἔστειλα διὰ τοῦ Διδότου, ὅστις ἔχει ἀφορμὰς νὰ τὸν συναντήσῃ συχνότερα. Σ' εὐχαριστῶ διὰ τὴν δευτέραν· ἀλλὰ δὲν εὐκαίρησα ἀκόμη νὰ ἐρευνήσω τίς καὶ ποῖος εἶναι ὁ Haussmann.

Δὲν εἶναι κακὸν νὰ οἰστρηλατῆσαι κἀμμίαν φορὰν ὅταν γράφῃς· ὁ οἶστρος, φίλε, ἐμψυχόνει πολὺ τὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου· καὶ ἡ ἐμψύχωσις αὕτη εἶναι ἀναγκαία μάλιστα εἰς ἡμᾶς, τῶν ὁποίων ἡ γλῶσσα εἶναι νενεκρωμένη ἀπὸ τὴν βαρβαρότητα, ἡ ὁποία φθείρασα τὸ *πραγματικὸν* μέρος τῆς συνθέσεως, ἐξανάγκης ἔπρεπε ν' ἀφανίσῃ καὶ τὸ *Λεκτικόν*. Τοὺς δοκίμους ἀναγίνωσκε συχνὰ καὶ τὸν Ἁλικαρνασσέα Διονύσιον ἔχε ὁδηγὸν καὶ διευθυντὴν τῆς περὶ τῶν τοιούτων κρίσεώς σου. Ἔχεις καὶ φυσικὰ κεφαλὴν ὠργανισμένην εἰς τοῦ καλοῦ τὴν κρίσιν· χωρὶς τοῦ ὁποίου μάταιαι ὅλαι αἱ ἀναγνώσεις, καὶ γυμνασίαι. Τῆς τοιαύτης ματαιότητος παράδειγμα ἔχεις πρὸ ὀφθαλμῶν σου τὸν μεταφραστὴν τοῦ . . . καὶ τοῦ . . . καὶ ποίου ὄχι; Τοιαύτην ἀναισθησίαν δὲν ἔτυχα ἄλλοτε εἰς κἀνένα. Ἀλλὰ ταῦτα εἶναι πάθη ἀνίατα, ὅταν εἶναι μάλιστα συνωδευμένα μὲ τὸν τύφον.

Ἀνέγνωσα καὶ τὰ περὶ τῶν Λουσιτανικῶν ἐπιστολῶν· ἄλλη πάλιν αὕτη ἀναισθησία· τῆς ὁποίας τὰ ἀποτελέσματα βλέπεις ὅμως ποῖα εἶναι, καὶ προβλέπεις ἴσως ποῖα θέλουν εἶσθαι.

Περὶ τοῦ νέου, ἀφ' οὗ *στραβὰ κουτζά*, ὡς ἐδυνήθη, ἀπελογήθη εἰς τὴν περὶ τῆς εἰκόνος ἐπιτίμησιν, δὲν μ' ἔγραψε πλέον, εἴτε διὰ τὴν ἀῤῥωστίαν του, εἴτε (τὸ ὁποῖον μὴ γένοιτο!) διότι δὲν τὸν ἀρέσκουσιν αἱ ἐπιτιμήσεις. Τὴν ἱστορίαν τῆς ἀσθενείας του μὲ τὴν διηγήθη ὁ Ν. ἀλλὰ τόσον συγκεχυμένην, ὥστε, καὶ ἰατρὸς ὅμως, δὲν ἐκατάλαβα ἀκόμη τὴν φύσιν τοῦ πάθους.

Τὸν ἀδελφόν σου μὲ φαίνετ' ὅτι ἔκαμνες καλὰ νὰ συμβουλεύσῃς νὰ μὴ συνανατρίβεται πολὺ μὲ δεσπότας. Ἡ μετὰ τοῦ Χ. συνοδεία του μ' ἔφερεν εἰς μνήμην παμπά-

λαιον γνωμικόν, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀκούσει ἀπὸ τὸν πατέρα της ἡ μήτηρ μου, ὅστις εἶχε τὸ μάθει κ' ἐκεῖνος εἰς τὴν Χίον, ὁπόταν διέτριβεν ἐκεῖ ἐπαγγελλόμενος τὸν διδάσκαλον·

Ταῦτα μ' ἔλεγεν ἡ νόννα
Ποῦ τον γριὰ πολλῶν καυκάλων·
Λεῖπε πόρταις τῶν μεγάλων·
Γιατ' ἐκεῖ παιδί μου χάνεις.
Τὴν ψυχήν σου, τὴν ζωήν σου,
Συχν' ἀκόμη τὸ πουγγίν σου.

Δός το τὸν Δ. νὰ τὸ βάλῃ εἰς τὴν γραμματικήν του, ἢ τὸν Φ. νὰ τὸ φκιάσῃ κατὰ τὴν νέαν μέθοδον.

Ἐπανέρχομαι εἰς τὸν νέον. Καὶ χωρὶς τὴν μαρτυρίαν τοῦ διδασκάλου του, ἐμάντευσα ὅτι μέλλει νὰ προκόψῃ τὴν ἀληθινὴν προκοπήν, ἤγουν πραγμάτων ἐπιστήμην συνωδευμένην μὲ ἤθη. Γράφε λοιπὸν εἰς τοὺς προστάτας του νὰ συνδράμωσιν εἰς τὴν προκοπὴν τοῦ νέου, καὶ νὰ μὴ τὸν ἐγκαταλίπωσιν εἰς τὸν κίνδυνον νὰ στείλῃ εἰς κόρακας τὰ μαθήματα, καὶ τὸν ἑαυτόν του τέλος πάντων. Τοιαύτη εἶναι, καθόσον παρετήρησα, ἡ σύγκρασις καὶ σωματικὴ κατασκευὴ τοῦ νέου, ὥστε εἶναι κίνδυνος ἂν δὲν ἀσχολῆται εἰς τὰ καλά, μὴν ἐκτραχηλισθῇ καὶ μὴ θέλων εἰς νεανικὰς ἐπιθυμίας· καὶ τότε θέλουν εἶσθαι ἔνοχοι τῆς πτώσεώς του, οἱ ὁποῖοι ἀφ' οὗ τὸν ἔμβασαν εἰς τὸν Λαβύρινθον, τοῦ ἐπῆραν ἀπὸ τὰς χεῖρας τὸν μίτον, ὅστις ἔμελλε νὰ τὸν χειραγωγήσῃ. Ταῦτα σὲ γράφω, φίλε, ἐξ ἰδίας μου πείρας. Ἐὰν ἡ πολυκύμαντός μου νεότης δὲν μ' ἔπνιξε, χρεωστῶ τὴν χάριν τῆς σωτηρίας μου πρῶτον εἰς τοὺς γονεῖς μου, ἔπειτα εἰς τὸν καλὸν καὶ ἀγαθὸν Δόμινον τῶν Ὁλλανδῶν, ὅστις ἔμπνευσεν εἰς τὴν ψυχήν μου σύνωρα τὸν ἔρωτα τῆς παιδείας. Δὲν ἐξεύρεις

τὸ νόστιμον ; ὁ Ῥώτας εἶναι συμμαθητής μου· ἐπειδὴ μὲ γράφει ὅτι ἐχρημάτισε φίλος καὶ μαθητὴς τοῦ αὐτοῦ Δομίνου.

Τὴν ἐγκεκλεισμένην Γαλλικὴν ἀφ' οὗ ἀναγνώσῃς πέμψον ὀπίσω χωρὶς νὰ τὴν κοινωνήσῃς εἰς κἀνένα.

Ὑγίαινε.

34.

Κατὰ πρώτην προσβολὴν τὸ Εὔκαιρος ἤθελέ τις νομίσει ὅτι ἔπρεπε νὰ ἦναι Εὔχερος (ὅταν δηλαδὴ σημαίνῃ τὸν Κενόν), ἐπειδὴ τὰ κενὰ εἶναι φυσικὰ καὶ εὔχερα, ἤγουν εὔληπτα εἰς τὰς χεῖρας καὶ εὐκολοσήκωτα.

Ὅταν ὅμως ἐξετάσῃ τις τὰ συνώνυμα τοῦ ῥήματος Εὐκαιρῶ, τὰ παλαιὰ καὶ τὰ νέα Ἑλληνικά, ἔπειτα καὶ τὰ Λατινικὰ (διότι εἰς τὴν ἔρευναν τῶν τοιούτων, ἡ παράθεσις τῆς Λατινικῆς γλώσσης εἶναι ἀναγκαία), πληροφορεῖται ὅτι τὸ Εὔκαιρος, τὸ σημαῖνον τὸ Κενὸς πρέπει νὰ γράφεται μὲ κ καὶ μὲ δίφθογγον, ἤγουν εἶναι σύνθετον ἀπὸ τὸ εὖ καὶ τὸ Καιρός.

Τῆς καταχρηστικῆς ταύτης σημασίας πρώτη αἰτία φαίνεται ὅτι ἔγινεν ἡ κατάχρησις τοῦ Εὐκαιρῶ ἀντὶ τοῦ Σχολάζω, ἥτις ἤρχισεν ἀπὸ τοὺς χρόνους τοῦ Πολυβίου, καὶ τὴν ὁποίαν κατακρίνει ὡς ἀλλότριον τῆς Ἀττικῆς συνηθείας, ὁ Φρύνιχος (σελ. 50) « Εὐκαιρεῖν, οὐ λεκτέον, ἀλλ' Εὖ σχολῆς ἔχειν ».

Τὸ σχολάζω εἰς τοὺς παλαιοὺς εἶχε διπλῆν σημασίαν, καὶ τὸ παραδοξότερον ἐναντίαν. Μὲ τὴν δοτικὴν ἐσήμαινε τό, Καταγίνομαι εἴς τι· μὲ τὴν γενικὴν μόνην, ἢ

συνωδευμένην μὲ τὴν πρόθεσιν ἀπὸ ἐσήμαινε τό, Παύω νὰ καταγίνωμαι εἴς τι. Τῆς ἀντιφάσεως ἡ αἰτία ἦτον αὐτὴ τοῦ δηλουμένου πράγματος ἡ φύσις· δὲν παύει τις νὰ καταγίνεται, ἤγουν νὰ σχολάζῃ εἰς τίποτε, παρὰ μεταφέρων τὴν σπουδὴν καὶ σχολήν του εἰς ἄλλο πρᾶγμα· μήτε καταγίνεται ἢ σχολάζει εἴς τι χωρὶς νὰ παύῃ νὰ καταγίνεται εἰς ἄλλο. Ἡ αὐτὴ ἐναντιοφανὴς σημασία ἐπέρασεν εἰς τὸ Vaco τῶν Λατίνων, τὸ ὁποῖον κατὰ λέξιν σημαίνει τὸ Σχολάζω. Σημαίνει καὶ εἰς αὐτοὺς καθὼς καὶ εἰς τοὺς παλαιούς, καὶ τὸ καταγίνομαι εἴς τι, καὶ τὸ παύω νὰ καταγίνωμαι εἴς τι. Εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν ὀνομάζομεν Σχολεῖον, τὸ φροντιστήριον, διότι σχολάζουσιν εἰς αὐτὸ τὰ παιδία εἰς τὰ μαθήματα, καὶ μ' ὅλον τοῦτο λέγομεν « Ἐσχόλασαν τὰ παιδία » ἤγουν ἔπαυσαν νὰ καταγίνωνται εἰς τὰ μαθήματα· καὶ Σχολὰς τὰς ἑορτάς, τὰς ἡμέρας δηλαδή, ὁπότε γίνεται ἡ τοιαύτη παῦσις, χυδαϊστὶ *Σχόλαις*, et Γαλλιστὶ Vacances (ἀπὸ τὸ Λατινικὸν Vaco). Ἀλλ' ὅστις σχολάζει ἀπό τινος, ἤγουν παύει νὰ καταγίνεται εἴς τι, ἐμπορεῖ κατὰ μεταφορὰν νὰ ὀνομασθῇ Κενὸς ἀπ' ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα. Ἐὰν λοιπὸν ὁ Σχολάζων εἶναι Κενός, καὶ ὁ Εὔκαιρος ἀκολούθως δύναται νὰ σημάνῃ τὸν Κενόν. Ὅτι δὲ ὁ Σχολάζων ἐσήμαινε τὸν κενόν, φαίνεται ἀπὸ τὸ Vacuus τῶν λατίνων παράγωγον τοῦ Vaco, καὶ σημαῖνον τὸν Κενόν. Φαίνεται πρὸς τούτοις ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς συγγραφεῖς, ἤγουν ἀπὸ Περίοδον χρόνου, εἰς τὴν ὁποίαν αἱ καταχρήσεις ηὔξανον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. Λέγει ὁ Ματθαῖος (ΙΒ', 43) « Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ » τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν » ἀνάπαυσιν καὶ οὐχ εὑρίσκει, Τότε λέγει· ἐπιστρέψω εἰς

» τὸν οἰκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον· καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει **Σχο-**
» **λάζοντα**, σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. Τότε πο-
» ρεύεται, καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα
» πνεύματα κτλ. ». Δὲν ἐξεύρω πῶς ἐξηγοῦσι ταύτην τὴν
ῥῆσιν οἱ Πατέρες. Ἐγὼ τὴν στοχάζομαι ὡς θαυμαστὴν
φιλοσοφικὴν παρατήρησιν ἐκφρασμένην παραβολικῶς κατὰ
τὸν Ἀσιανὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου. Λέγει ὁ Ματθαῖος,
ὅτι ποτὲ πάθος κακὸν δὲν ἐξωθεῖται ἀπὸ τὰς ταλαιπώ-
ρους ἡμῶν ψυχάς, παρὰ μὲ τὴν ἀντεισαγωγὴν ἄλλου πά-
θους χρηστοῦ. Ἀλλ' ἐὰν τὸ πρὸς καιρὸν ἐξωσθὲν πάθος
ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ψυχήν, καὶ εὕρῃ τὸν τόπον σχολάζον-
τα, ἤγουν κενὸν καὶ μὴ κατεχόμενον ἀπὸ ἄλλο πάθος,
τὴν κυριεύει, τυραννικώτερον παρὰ τὴν πρώτην φοράν·
τοῦτο δηλοῦσι τὰ ἄλλα ἑπτὰ δαιμόνια, οἱ νέοι *μουσαφί-
ριδες*.

Εἰς τοὺς καθεξῆς χρόνους ἔγινεν ἡ κατάχρησις σφο-
δροτέρα τοῦ Σχολάζων καὶ τοῦ Εὔκαιρος ἀντὶ τοῦ Κε-
νός. Ὅθεν εὑρίσκομεν εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς Συγγραφεῖς
τὴν ἔτι καὶ νῦν σωζομένην φράσιν « σχολάζουσα Ἐκ-
» κλησία » ἤγουν κενὴ ἀπὸ τὸν ἀρχιερέα της, τῆς ὁποίας
ὁ ἀρχιερεὺς ἀπέθανε, καὶ εἰς μίαν ἐπιστολὴν τοῦ Νείλου,
« Εὔκαιρον ἵππον » ἤγουν κενὸν ἀπὸ ἀναβάτην.

Ἂς ἔλθωμεν τώρα εἰς ἄλλο συνώνυμον τοῦ Σχολάζω,
ἢ εὐκαιρῶ, τὸ Ἀδειάζω. Τοῦτο σημαίνει ὄχι μόνον ἔχω
τὸν καιρόν, ἀλλὰ καὶ τὸ κενόνω· οἷον, « ἀδειάζω τὸν πί-
» θον », καθὼς καὶ τὸ ἄδειος σημαίνει ὄχι μόνον τὸν εὐ-
καιροῦντα καὶ σχολάζοντα, ἀλλὰ καὶ τὸν κενὸν οἷον « ἄ-
» δειος πίθος ».

Δὲν πιστεύω ὅτι μένει πλέον κἀμμία ἀμφιβολία, ὅτι
εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν, τὸ εὔκαιρον εἶναι σύνθετον

ἀπὸ τὸ *εὖ* καὶ τὸ *καιρός*, καὶ ὅτι σημαίνει, καὶ τὸν σχολάζοντα, ὡς τὸ « δὲν εἶμαι τώρα εὔκαιρος » καὶ τὸν κενὸν ὡς τὸ « εὔκαιρος πίθος » καὶ πρὸς τούτοις (διὰ τὴν σημασίαν τοῦ ματαίου εἰς τὸ κενὸς) τὸν μάταιον, ὡς τὸ « Εὔκαιρα κοπιάζεις » καὶ « εὔκαιρα λόγια » ἤγουν τὰ μάταια, καθὼς ἴσως εἶναι ὅσα ἐμωρολόγησα περὶ τοῦ Εὐκαιρος. Περὶ τῶν λοιπῶν ἄλλην φοράν, φίλε, διότι τώρα δὲν εὐκαιρῶ, ἢ δὲν σχολάζω, ἢ δὲν *ἀδειάζω*.

35.

8 καὶ 9 Μαΐου.

Ἔλαβον καὶ τὰς ἐπικρίσεις σου, αἱ ὁποῖαι εἶναι θαυμαστὴ ὕλη διὰ δεύτερον διάλογον· ἀλλὰ μήτ' ὄρεξιν ἔχω μήτε καιρὸν νὰ διαλέγωμαι. Δὲν λέγω ὅτι εἶναι ὅλαι ἐσφαλμέναι· ἀλλὰ βλέπω ὅτι τὰ σφάλματα (ἐὰν ὅμως δὲν σφάλλω καὶ δεύτερον κρίνων αὐτὰ τοιαῦτα) προέρχονται ἀπὸ δύο αἰτίας· τὴν πρώτην πολλὰ ἐπαινετήν, ἐπειδὴ τοιαύτη εἶναι καὶ ἐμοῦ, καὶ πρέπει νὰ ἦναι παντὸς ἀνθρώπου, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀνδρός, ἡ περὶ τῶν τοιούτων εὐχὴ καὶ θέλησις. Λέγω τὴν ἀγάπην τῆς δικαιοσύνης· ἀλλ' ὅμως, φίλε, εἶναι φρόνησις καὶ τὸ πρὸς τοὺς καιροὺς πολιτεύεσθαι, περὶ τοῦ ὁποίου ἤθελεν ἴσως μᾶς διδάξει πολλὰ καὶ περίεργα καὶ παράδοξα περὶ ἀνθρώπων μεγάλης ὑπολήψεως « Τὰ πολιτικὰ πρὸς τοὺς καιροὺς » σύγγραμμα οὕτως ὀνομαζόμενον, καὶ κατὰ δυστυχίαν μὴ σωζόμενον, τὸ ὁποῖον συνέγραψεν ὁ Θεόφραστος, μάρτυς αὐτόπτης τοῦ πολιτικοῦ θανάτου τῆς πατρίδος

του. Ἡ ἀνάστησις (τὴν πολιτικὴν λέγω) πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ γένῃ μὲ ξένας χεῖρας, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι ἀνάγκη νὰ κρεμασθῶμεν, κέρδος εἶναι τὸ νὰ κρεμασθῶμεν « ἐξ ἀξίου γοῦν τοῦ ξύλου » ὡς λέγει ὁ Κωμικός. Ἐὰν τοῦτο δὲν γένῃ, κέρδος ἀκόμη λογίζεται καὶ ἡ κρεμάλα ἡ ἐκ τῶν Ρ. ἀλλὰ κέρδος τοιοῦτον, ὁποῖον σημαίνει ἡ παροιμία.

Ἂν μὴ παρῇ κρέας, ταρίχῳ στερκτέον.

Τὸ τάριχος ὅμως τοῦτο δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴν αἰσθάνωμαι ὅτι εἶναι τάριχος, καὶ νὰ μὴ τὸ μασσῶ μὲ ἀηδίαν. Μήτε ἐγὼ δὲν δέχομαι (σελ. 44. στ. 4) νὰ ὑποπέσω εἰς κἀνένα· ἀλλὰ πάλιν τὸ λέγω, « ἐξ ἀξίου γοῦν » τοῦ ξύλου » ἐπειδὴ αἱ περιστάσεις κατήντησαν εἰς τοῦτο. Ταύτας τὰς περιστάσεις φοβοῦμαι μὴ τὰς ἀγνοῇς, ἢ τοὐλάχιστον μὴ δὲν τὰς ἐξεύρῃς ἀκριβῶς (καὶ ταύτην στοχάζομαι ὡς δευτέραν αἰτίαν τῶν ἐπικρίσεών σου). Ἀλλὰ τοιαύτης ἀγνοίας θεραπεία δὲν εἶναι φρόνιμον νὰ γένῃ δι' ἐπιστολῆς. Τῆς προσκολλήσεως ἡ συμβουλὴ (σελ. 32 στ. 13) εἶναι καὶ αὐτὴ ἐξ ἀνάγκης τῶν περιστάσεων, ἐπειδὴ στοχάζομαι τὸ ἐξάμβλωμα, ὡς πρᾶγμα τελειωμένον καὶ βέβαιον, καὶ τοῦτο διὰ τὰς περιστάσεις, αἱ ὁποῖαι διδάσκουν ἀπαραιτήτως νὰ ἐκλέγωμεν τὸ συμφερώτερον εἰς ἡμᾶς. Ἂν τὸ ἐξάμβλωμα ἔγεινε καὶ ἡμεῖς ἐπιμένωμεν εἰς τὴν πρὸς τὸν ἀνόητον ἐξαμβλωτὴν ἀνόητον κλίσιν, τότε ἀληθῶς θέλομεν δυστυχήσει. Τὸ νὰ . . . ἀλλ' ἀρκοῦσι τοσαῦτα. Ὁ Ὀρλεάνος, ὅτι ἔκαμε, δὲν ἤθελε τὸ κάμει, ἂν δὲν ἐλάμβανε τὴν εὐκολίαν ἀπὸ τὴν πολιτικὴν μεταβολήν. Ἦτον λοιπὸν τὸ ἔργον του ἔργον τῆς μεταβολῆς, ἤγουν τοῦ πυρετοῦ. Εἶναι καὶ ἄλλα πολλὰ

περὶ τούτου, ἢ περὶ τούτων νὰ εἴπῃ τις, ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὰς ἰδίας ἡμῶν ὑποθέσεις.

Εὐχαριστῶ διὰ τὸν κατάλογον τῶν βιβλίων τῶν τυπωθέντων μὲ δαπάνην τῶν Z. ἀπὸ τὰ ὁποῖα μήτ' ἔχω, μητ' ἐγνώρισα κανέν, θέλω τὰ ζητήσει ἀπὸ τὸν Z. Ἀλλὰ σύ, φίλε, μ' ἔταξες πρὸ πολλοῦ μερικὰ βιβλία δὲν ἐνθυμοῦμαι τώρα ποῖα. Ἄλλο δὲν ἐνθυμοῦμαι παρὰ τὸ τοῦ Ἀντιφιλοσόφου· τὸ ὁποῖον μὲ εἶναι ἀναγκαῖον. Ἤκουσα ὅτι ἔγραψε καὶ ἀντιῤῥητικὸν κατὰ τοῦ Ψ. ὁ Ε. Στεῖλέ με το νὰ ζήσῃς ἂν τὸ γνωρίζῃς.

Τὸν κατάλογον τοῦ Villoison ἂν τὸν ἐπιθυμῇς, δυνατὸν εἶναι ν' ἀγορασθῇ 50 σολδία ἢ 3. ὁ σταλθεὶς ἦτον ἰδικός μου, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐκόστιζε τίποτε.

Τώρα μὲ γράφει ὁ Allais ὅτι τὰ διὰ τὰς Κυδωνίας βιβλία δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σταλθῶσι γρηγορότερα παρὰ πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐρχομένης ἑβδομάδος. Λέγει προστούτοις ὅτι ἔπεμψε καὶ πρὸς τὸν Franck τὸν βίον τοῦ Ἐπαμινώνδου εἰς φύλλα διὰ τῆς πόστας. Ὅθεν φρόντισον νὰ τὸν λάβῃς. Μὴ λησμονήσῃς νὰ γράψῃς καὶ πρὸς τὸν Castinel εἰς Μασσαλίαν περὶ τῆς περαιτέρω ὁδώσεως τῶν βιβλίων.

Μαΐου 9. Ἀναγκάζομαι νὰ λύσω τῆς ἐπιστολῆς τὴν σφραγίδα, διὰ νὰ σὲ εἴπω ὅτι ὁ φίλος ἰατρὸς ἦλθε πρὸς ἐμὲ ταύτην τὴν ὥραν, καὶ μὲ ἐκοινώνησεν ὅτι δὲν ἔχει ὄρεξιν, νὰ ἴδῃ τὸν Ἀλῆν μήτε ζωγραφιστόν, *Νὲ Ἀραπὶν γιουζού, Νὲ Σὰμ σεκερὶ* il n'ya rien à opposer à ce proverbe, διὰ τὸ ὁποῖον εἶμαι κ' ἐγὼ στερημένος τὸ *κόστιμον ἤμαρ*. Στοχάζομαι δέ, ὅτι μήτε διὰ τὸ Βυζάντιον δὲν εἶναι τώρα καιρὸς πλέον τῆς Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας· καὶ τοῦτο διὰ τὰς περιστάσεις.

Ἂν θέλῃς ἀκόμη κἀνὲν ἀντίτυπον τοῦ Στράβωνος, εἰπέ μέ το, ἀλλὰ μὴν ἀργήσῃς νὰ μὲ τὸ εἴπῃς, διὰ νὰ μὴ τὸν ἐξοδεύσω ἀλλοῦ.

Ἐπειδὴ ἄνοιξα τὴν ἐπιστολήν περικλείω καὶ τὸν λογαριασμόν σου. Βλέπεις ὅτι ἡ βία μ' ἔκαμε νὰ συγχέω τὰς ὀφειλὰς μὲ τὰ κτήματα. Ἀλλὰ δὲν ἔχω καιρὸν νὰ τὸν μεταγράψω. Οἱ Ἡλιόδωροι τοῦ Levrault, ἂν καὶ ὄχι ὅλοι πωλημένοι ἀκόμη, τοὺς περῶ ὡς πωλημένους· ἐπειδὴ λαμβάνω βιβλία ἀπ' αὐτὸν χρείας καλούσης, πιθανὸν ὅτι δὲν θέλει μὲ τοὺς ἐπιστρέψει ποτέ. Ὅταν λάβῃς τὰ τοῦ Σχινᾶ, πέμψον με τὴν ἐξόφλησιν 324.19.

Ὑγίαινε!

Ὅσα σὲ γράφω ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους εἰς τὴν παροῦσαν ἔξευρέ τα μόνος. Ἔκαμνες καλὰ καὶ νὰ τὴν καύσῃς ὄχι μόνον ταύτην, ἀλλὰ καὶ ὅλας μου τὰς ἐπιστολάς.

36.

Ἀσπάζομαί σε.

Τὴν μακράν σου ἐπιστολὴν ἔλαβον, κ' ἐκείνην τοῦ Κούμα, πρὸς τὰς ὁποίας θέλω ἀποκριθῆ ὅταν λάβω καιρὸν καὶ δύναμιν. Τὰ βιβλία, ἤγουν Θουκυδίδην κτλ. ἔλαβον παρὰ τοῦ Στεφάνου, καὶ πολλὰς χάριτας γνωρίζω περὶ αὐτῶν. Ἀργύρια ἀκόμη δὲν μ' ἔδωκε. Τὴν παροῦσαν θέλεις λάβει παρὰ τοῦ κυρίου Κωνσταντίνου Παπάζογλου, καὶ παρὰ ταύτην ἄλλο δέμα εἰς εἶδος ἐπιστολῆς παχύτερον· καὶ πρὸς τούτοις δέμα παχύτατον περιέχον le calcul differ· de Lacroix. Ἂν δύνασαι νὰ περιποιη-

θῇς τὸν Παπάζογλουν, χωρὶς κἀμμίαν σου ζημίαν, θέλεις βέβαια τὸ κάμει. Ὑγίαινε. Ὁ Lacroix ἐπληρώθη 66 ἤγουν 10 σχεδὸν περισσότερον παρὰ τὴν ἀρχαίαν τιμήν. Ἐστοχάσθην νὰ μὴ τὸν ἀγοράσω, ἀλλ' ἐφοβήθην μήν, ἕως νὰ ἔλθῃ ἡ ἀπόκρισίς σου, αὐξήσῃ ἐπὶ πλέον ἡ τιμή του.

37.

Φίλε Ἀλέξανδρε,

Ἀνάθεμα τὴν τύχην, ἥτις δὲν ἔδωκεν εἰς σὲ τὸν πλοῦτον τῶν Ζωσιμάδων, ἢ εἰς τοὺς Ζωσιμάδας τὴν ἰδικήν σου παιδείαν. Ἀπὸ τὴν ἐγκεκλεισμένην προθεωρίαν (Prospectus) ἢ προαγγελίαν, θέλεις καταλάβει τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος. Τὸ πρᾶγμα εἶναι τόσον βαρὺ ὥστε ἐνδέχεται νὰ μὴ τὸ ὑποφέρωσιν οἱ ὦμοί μου, μ' ὅλον ὅτι ὁ Κλαυέριος μὲ ὑπεσχέθη τὴν βοήθειαν καὶ συνεργίαν του· ἀλλ' ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος εἶναι τόσον ὠφέλιμον καὶ ἐν ταὐτῷ τόσον ἔνδοξον καὶ λαμπρὸν εἰς τὴν ταλαίπωρον Ἑλλάδα, ὥστε μ' ἐφάνη ἀνανδρία τὸ νὰ τὸ δειλιάσω, ὁποία ποτὲ ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἔκβασις του. Πῶς ὅμως εἶναι δυνατὸν νὰ δώσῃ τις νὰ καταλάβῃ εἰς τὸν Ζωσιμᾶν τὰ τρία ταῦτα, τὸ βάρος τοῦ ἔργου, τὴν ἐξ αὐτοῦ ὠφέλειαν, καὶ δόξαν εἰς τοὺς Ἕλληνας; διὰ τοῦτο ἤρχισα τὴν ἐπιστολὴν ἀπὸ τὰς κατὰ τῆς τύχης κατάρας. Πρέπει νὰ καταλάβῃ τὸ βάρος διὰ νὰ τὸ ἐπικουφίσῃ μὲ χορηγίαν τῶν ἀναγκαίων ἀνάλογον· πρέπει νὰ καταλάβῃ τὴν ὠφέλειαν, διὰ νὰ ἐρεθισθῇ ὁ πρὸς τὸ γένος ζῆλός του· καὶ τέλος πάντων

νὰ καταλάβῃ καὶ τὴν δόξαν, ὅτι εἶναι δόξα τόσον ἀπέχουσα τῆς δόξης τῶν Κεκραγαρίων, καὶ τῶν εἰς τὴν Πεντάτευχον σχολίων, καὶ ἄλλων τοιούτων βιβλίων, ὅσον ἀπέχει ὁ οὐρανὸς τῆς γῆς. Πρὸ πάντων τούτων πρέπει νὰ καταλάβῃ ὅτι αἱ ἄκριτοι δωρεαὶ καὶ διανεμήσεις τῶν ἀντιτύπων εἰς ὅλον τὸ γένος εἶναι ἀληθὴς φενακισμὸς (une vraie duperie)· ὁ μόνος ὠφέλιμος τρόπος τῆς διαμοιράσεως, ὁ μόνος ἱκανὸς νὰ διεγείρῃ τὴν ἄμιλλαν καὶ εἰς τοὺς πλουσίους καὶ εἰς τοὺς πένητας εἶναι ἐκεῖνος, τὸ ὁποῖον προβάλλω εἰς τὸ τέλος τῆς προαγγελίας. Ὁ τρόπος οὗτος δίδει εἰς αὐτὸν τὴν εὐκολίαν νὰ ἀπαντᾷ εἰς τὴν δαπάνην τοῦ ἐγχειρήματος χωρὶς στενοχωρίαν, ὄχι διὰ νὰ πλουτίσῃ ἐμέ, ἀλλὰ διὰ νὰ μὲ βάλῃ εἰς κατάστασιν νὰ τὸ κάμω ἐπαξίως τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος. Τοιοῦτον ἐγχείρημα χρειάζεται κατ' ἀρχὰς βιβλία· καὶ σύ, φίλε, ἐξεύρεις καλώτατα ὅτι ἀπὸ τοὺς κλασικοὺς συγγραφεῖς, τοὺς ὁποίους ἐπαγγέλλομαι νὰ ἐκδώσω καὶ νὰ *φκιάσω* διὰ τοὺς ἄλλους, δὲν ἔχω ἐγὼ μήτε τὸ δέκατον μέρος. Ἀλλὰ μὴ μόνοι αὐτοὶ εἶναι ἀναγκαῖοι· δὲν χρειάζονται ἄλλα βιβλία πολλότατα ἱστορικά, κριτικά, γραμματικά, βιογραφικὰ κ.τ.λ.; Πρέπει λοιπὸν ἂν θέλῃ καὶ τὸ ἔργον νὰ κατορθωθῇ, καὶ ἐγὼ νὰ μὴ καταπλακωθῶ ὑποκάτω εἰς τὸ βάρος, νὰ περιορίσῃ τὴν δωρεάν του εἰς τοὺς ἀληθεῖς πένητας, ἀφίνων τὴν μετὰ διακρίσεως διανέμησιν ταύτην εἰς τοὺς κατὰ χώρας διδασκάλους, ἢ δημογέροντας· καὶ οἱ ἔχοντες τὸν τρόπον, ἂν θέλωσι νὰ παιδεύσωσι τὰ τέκνα των, ἂς ἀγοράζωσι κατὰ μικρὸν τὴν Ἑλληνικὴν Βιβλιοθήκην, ἡ ὁποία μόλις κατ' ἔτος δύναται νὰ δώσῃ δύο τόμους· ἂν δὲν θέλωσι, tant pis pour eux. Λέγω *δύο τόμους*· διότι εἶναι συγγρα-

φεῖς, οἱ ὁποῖοι δὲν χρειάζονται παρὰ μετατύπωσιν, ἀλλ' αὐτοὶ εἶναι ὀλιγώτεροι. Οἱ περισσότεροι χρειάζονται διορθώσεις, χρειάζονται πίνακας, χρειάζονται . . . . . καὶ τί δὲν χρειάζονται; Ἂν αὐτὸς χαρίζῃ ἀλόγως, τίς ἔχει νὰ πληρώσῃ τῶν πινάκων τὴν σύνθεσιν; ἐγὼ βέβαια δύναμιν ἱκανὴν δὲν ἔχω διὰ νὰ δαπανῶ τὸν καιρὸν εἰς πίνακας· καὶ ἂν εἶχον, ἦτον εὐήθεια μεγάλη νὰ τοὺς κάμνω, δυνάμενος νὰ κάμω ἄλλο τι ἐν τοσούτῳ, τὸ ὁποῖον δὲν δύνανται νὰ κάμωσιν οἱ *Πινακοφκιάσται*. Πρέπει τέλος πάντων (διὰ νὰ μὴ τὸν ἐκφοβίσῃ ἡ ἐγχείρησις) νὰ ἐξεύρῃ καὶ τοῦτο, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι πολλοτάτων ἐτῶν ἔργον. Τὸ τέλος του δὲν θέλω βέβαια τὸ ἰδεῖ ἐγώ, ἴσως μητ' αὐτός· ἀλλ' ἡ δόξα τῆς ἐγχειρήσεως καὶ ὁ ἀπαθανατισμὸς τοῦ ὀνόματος των μένει ὁλόκληρος εἰς αὐτούς. Ἐγὼ μήτε τὴν χρηματικήν των δύναμιν ἀκριβῶς ἐξεύρω, μήτε εἶναι δυνατὸν κατὰ τὸ παρὸν νὰ δοθῇ ἀκριβὴς εἴδησις τῆς ἐτησίου δαπάνης τοῦ ἔργου. Ἀλλ' ἂς ὑποθέσωμεν δεκαπέντε χιλιάδας (ἴσως πολλὰ ὀλιγώτερα, ἴσως ὀλίγον τι περισσότερα) φράγκα κατ' ἔτος, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θέλει ἐπιστρέφει εἰς αὐτοὺς μέρος ἀπὸ τὰς πωλήσεις τὰς εἰς τοὺς ἔχοντας Γραικούς, καὶ τὰς εἰς τοὺς ἀλλογενεῖς Εὐρωπαίους. Διὰ νὰ τὰ ἀγοράζωσι καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι, καὶ οὕτως νὰ εὐκολυνθῇ ἡ ἐγχείρησις, ἀπεφάσισα νὰ κάμνω Ἑλληνιστὶ (ὡς εἰς τὸν Ἡλιόδωρον) καὶ τὰς πολλὰ ὀλίγας καὶ ἀναγκαίας σημειώσεις. Εἶναι καὶ πολλότατα ἄλλα περὶ τῶν δυσκολιῶν τοῦ ἐγχειρήματος· ἀλλ' εἶναι μακρότατα, ἔπειτα μήτ' ὅλα δύναμαι νὰ τὰ φέρω τώρα εἰς μνήμην μου, καὶ πολλὰ μήτε εἶναι δυνατὸν νὰ τὰ ἐξεύρω αὐτὸς ἐγὼ πρὶν βάλω χεῖρα εἰς τὸ ἔργον. Ἄλλος νὰ τὰ καταλάβῃ ταῦτα δὲν εἶναι δυνατὸν

εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος παρὰ σύ. Σὺ μόνος εἶσαι πραγματευτὴς σπουδαῖος· ἀλλὰ καθὼς τὰ καταλαμβάνεις, εἶσαι καλὸς νὰ τὰ χύσῃς μὲ χωνίον καὶ εἰς τὸν ἐγκέφαλον τοῦ Ζωσιμᾶ;

Μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θέλεις τὸν πληροφορήσει περὶ πάντων, σὲ πέμπω ἐνταῦτα κλεισμένην καὶ τὴν προαγγελίαν καὶ μικρὰν ἐπιστολὴν πρὸς αὐτόν. Ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ἐπιστολῆς μου καταλαμβάνεις, ὅτι χρειάζεται τρόπος ἐπιτήδειος καὶ πρόφασις εὐλογοφανὴς τοῦ διατὶ τὴν πέμπω πρὸς σέ, καὶ ὄχι ἀμέσως πρὸς αὐτόν. Φυλάττου λοιπόν, φίλε μου, μὴ τὸν δώσῃς ὑποψίαν, ὅτι μέλλεις ἢ σὺ ἢ ἄλλος τις νὰ γενῆτε κοινωνοὶ τῆς δαπάνης. Αὐτοῦ ἂς ἦναι ὁλόκληρον τὸ ἔργον, αὐτοῦ καὶ ἡ δόξα. Δὲν ἦτον ὅμως ἀνωφελὲς νὰ τὸν δώσῃς μικρὰν νύξιν μὲ ἐπιδεξιότητα, ὅτι εἰς τὸν παρόντα τοῦ γένους ὀργασμόν, ἂν αὐτὸς δὲν τὸ δεχθῇ, θέλουν εὑρεθῇ ἄλλοι νὰ κάμωσι μετὰ χαρᾶς τὴν ἀναγκαίαν δαψιλῆ χορηγίαν. Καὶ ἴσως φίλε μου, οὗτος ἦτον ὁ ὠφελιμώτερος τρόπος καὶ διὰ τὴν ἀκριβῆ ἐργασίαν τοῦ ἐγχειρήματος, καὶ διὰ τὴν τιμὴν ὅλου τοῦ γένους, νὰ τὸ κάμῃ ὄχι εἷς μόνος, ἀλλὰ πολλοὶ ὁμοῦ, ἢ καὶ ὅλον τὸ γένος μὲ ὑπογραφάς. Ἀλλὰ τί νὰ κάμωμεν; ἐπειδὴ θέλουσι νὰ δοξασθῶσιν αὐτοί, ἂς δοξασθῶσιν, ἀλλ' ἂς κάμωσιν, ὅτι χρειάζεται διὰ τὴν ἀληθῆ καὶ μόνιμον δόξαν. Ἡ ἀληθὴς καὶ πρώτη δόξα εἶναι νὰ γένῃ τὸ ἔργον ὡς πρέπει, καὶ ὄχι à la Gail, διὰ νὰ μὴ ἀκούσωμεν τὸ « οἱ Γραικοὶ ὤδινον ὄρος, καὶ ἔτεκον μῦν ». Εἶμαι βέβαιος ὅτι οἱ Χῖοι ἤθελαν τὸ δεχθῇ μετὰ χαρᾶς, καὶ τὸ κάμῃ καὶ ἐμπορίαν, ἂν ἔπεμπον τὴν ἀγγελίαν ταύτην εἰς τοὺς διοικητὰς τῆς κατὰ τὴν Χίον σχολῆς, διότι, φίλε μου, δὲν εἶναι κἀνεὶς ὅστις, ἀφ'

οὗ ἰδῇ τὴν βιβλιοθήκην προβαίνουσαν ἀδιακόπως, δὲν θέλει ἐλθεῖ εἰς ἐπιθυμίαν νὰ ἀποκτήσῃ τὴν συλλογὴν ὅλην 80 ἢ καὶ 100 τόμους, ὅλους εὐόγκους, ὅλους ἰσομεγέθεις, ὅλους καθαρίως ὁμοιοδεμένους.

Ὅσα σὲ γράφω περὶ τούτου, φίλε, πρόσεχε παρακαλῶ σε μὴ τὰ κοινωνήσῃς μήτε τὸν ἀδελφόν σου, πρὶν ἔλθωσιν εἰς τέλος.

Νομίσαι δέ σε ταῦτα χρὴ μυστήρια.

Δὲν συμφέρει μήτε εἰς τὸ ἐγχείρημα μήτε εἰς ἐμὲ τὸν ἐγχειροῦντα νὰ ἐξεύρῃ τις τίποτε περὶ τούτου πρὸ τοῦ τυπωθῇ καὶ διαδοθῇ ἡ προαγγελία τὴν ὁποίαν στοχάζομαι νὰ τυπώσω καὶ εἰς τὸ Γαλλικόν· τί λέγεις;

Διὰ τὴν αὐτὴν ταύτην αἰτίαν, δὲν ἤθελα μήτε νὰ μᾶς ἀναβάλῃ μὲ πρόφασιν τοῦ νὰ ἐρωτήσῃ τοὺς ἀδελφούς του. Ἀλλὰ πῶς νὰ ἀποφύγωμεν ταύτην τὴν ἀργοπορίαν; Σφράγισον τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολήν, ἂν τὸ κρίνῃς εὔλογον. Ὑγίαινε! Ἀφάνισον τὴν ἐπιστολήν.

38.

Χθές, Ἀλέξανδρε φίλε, ἐκίνησεν ὁ Δημήτριος Σκυλίτζης πρὸς ἐσᾶς· τὸν ὁποῖον ἔδωκα νὰ σὲ φέρῃ χρυσοδεμένον Ἡλιόδωρον εἰς χαρτίον στιλβωμένον μὲ τὴν προσθήκην (εἰς τὸν δεύτερον τόμον) τῶν δύο περὶ αὐτοῦ κρίσεων. Τοῦτον εἶχα πρὸ πολλοῦ διωρίσει καὶ στιλβώσει διὰ χρῆσιν ἰδίαν σου· ἀλλ' ἐπρόσμενα τὴν δευτέραν κρίσιν, διὰ νὰ τὴν συστιχώσω μὲ τὴν πρώτην. Παρὰ τὸν Ἡλιόδωρον, ἔδωκα τὸν αὐτὸν Σκυλίτζην χωριστὰ καὶ μικρὸν ποιημάτιον πρὸ μικροῦ ἐκδοθὲν κατὰ τῶν ἀντιφι-

λοσόφων. Ἐὰν ὁ Σκυλίτζης σὲ δώσῃ καὶ φράγκα ἑξήκοντα καὶ ἕν, τὰ ὁποῖα μὲ χρεωστεῖ, κατάγραψέ τα εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ μου· ἂν δὲν σὲ τὰ δώσῃ μὴ τὰ ζητήσῃς, καὶ ἂς ἐλπίζω νὰ μὲ τὰ πέμψῃ, ὅταν τὸν ἔλθῃ ἡ ὄρεξις.

Περὶ τοῦ νέου τῆς εἰς Γενεύαν μετοικήσεως σὲ ἔγραψα κἄν τι καὶ μὲ τὴν προλαβοῦσαν διεξοδικὴν ἐπιστολὴν καὶ πάλιν σὲ λέγω νὰ κάμῃς τρόπον νὰ γρηγορεύσῃ ἡ μετοίκησις, ἐν ὅσῳ αὐτὸς τὸ θέλει· διότι ἐνδέχεται καὶ νὰ μὴ θελήσῃ εἰς τὸ ἑξῆς, ὅταν λάβῃ περισσοτέραν πεῖραν τῶν ἐνταῦθα. Ὁ φόβος μου μάλιστα ηὐξήνθη ἀπὸ τὴν πρὸ μικροῦ ἐπιδημίαν ἐνταῦθα ἑνὸς πάλαι συμμαθητοῦ του, τὸν ὁποῖον γνωρίζεις, εἶν' ἐκεῖνος (Θετταλός, ἂν δὲν λανθάνωμαι), ὅστις πεμφθεὶς πρὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν διὰ μαθήματα, εὗρηκε τερπνοτέραν διατριβὴν νὰ κάμῃ τὸν ἡμεροδρόμον ἀπὸ Βυζαντίου ἐνταῦθα, καὶ ἐντεῦθεν εἰς Βυζάντιον. Δὲν ἐνταμώθησαν ἀκόμη (τοὐλάχιστον οὕτω νομίζω)· ἀλλ' ἐὰν γνωρισθῶσιν, ἦσο βέβαιος, ὅτι γρήγορα τὸν κάμνει *τζηράκι*.

Ἡ λέξις, Σκύζαι, τὴν ὁποίαν μὲ διδάσκεις, εἶναι σκέψεως ἀξία. Μήπως εἶναι Κωμικῆς ἀστειότητος λείψανον; Εἶπεν ὁ Μένανδρος.

Χαλεπόν γε θυγάτηρ κτῆμα, καὶ δυσδιάθετον.

Μήπως ἄλλος τις Κωμικὸς ἐπρόσθεσε καὶ τὴν αἰτίαν; ὅτι δηλαδὴ σκυζῶσιν, ἤγουν (καθὼς ἐξηγοῦσι τὸ Σκυζᾷν οἱ Λεξικογράφοι) ἐπὶ συνουσίαν ὁρμῶσιν, αἱ θυγατέρες, ἂν δὲν προνοήσῃ τις νὰ τὰς ὑπανδρεύσῃ.

Δὲν ἐξεύρω διατὶ φοβεῖσαι τὸ Λοδοβίκοι, τὸ ὁποῖον εἶναι σχεδὸν εἰς τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν τοῦ Δαρεικοί, ἀπὸ τὸν Δαρεῖον ;

Τὸ Πυροῦνι, εἶναι Πηροῦνι ἢ μᾶλλον Περόνιον, ἀπὸ τῶν παλαιῶν τὴν Περόνην.

Τὸ Ζυνίχι δὲν εἶναι τουρκικὴ λέξις, ἀλλὰ Γερμανικὴ Genick, ἢ Γαλλικὴ Chignon. Εἶπα ὄχι Τουρκική· ἐνδέχεται ὅμως νὰ ἦναι κοινὴ Περσῶν καὶ Γερμανῶν, καθὼς παρετηρήθησαν καὶ ἄλλαι κοινότητες μεταξὺ τῶν δύο γενῶν τούτων· τὸ ὁποῖον ἴσως ἐλέγχει καὶ κοινὴν ἀρχὴν τοῦ γένους, τοὺς πάλαι Σκύθας.

Τὸ Παρά, ὅταν συντάσσεται μ' ὀνομαστικὴν δὲν εἶναι ἡ Παρὰ πρόθεσις, ἀλλ' ἡ Παρὰ μὲ τὴν ἀντωνυμίαν Ἄ: Παρ' ἃ καὶ Παρά, καθὼς ἀπὸ τὸ *Καθ' ἃ* ἔγινε τὸ μονολεκτικὸν *Καθά*, καὶ ἀπὸ τὸ *Καθ' ὃ* τὸ *Καθό*. Ταῦτα ὅμως ἔξευρέ τα μόνος, πρὸς ὀλίγον καιρόν. Τὸ Φανατιῶ δὲν ἐμπορεῖ ποτὲ νὰ σημάνῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θέλουν νὰ σημάνωσιν οἱ εὑρεταὶ τῆς λέξεως, quand même le diable s'en mêleroit.

Τὸ Ἂς εἶναι πιθανόν, ὅτι κατάγεται ἀπὸ τὸ Ὡς· ἀλλ' εἶναι περισσότεροι πολὺ τῆς πιθανότητος οἱ βαθμοί, ὅτι εἶναι βάρβαρος συγκοπὴ τοῦ *Ἄφες*, Ἄφς, ἔπειτα Ἂς, ὡς εὑρίσκεται ῥητῶς ἐπὶ ῥηματικῆς προστακτικῆς σημασίας εἰς τοῦτον τῆς Διηγήσεως Ἀπολλωνίου τοῦ ἐν Τύρῳ τὸν στίχον :

Γιὰ πιάσε νὰ δικονηθῇς, καὶ ΑΣ την αὐτὴν τὴν θλίψι.

ἤγουν « Ἄφες τὴν θλίψιν ». Ὅταν λοιπὸν λέγωμεν Ἂς γράψει, σημαίνομεν (βαρβάρως ὅμως) « Ἄφες αὐτὸν γράψαι ». Ἡ Γερμανικὴ βαρβαρότης αὕτη, ἔβαλε τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοὺς Καισαρικοὺς χρόνους ἴσως καὶ ἀρχήτερα, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν Ἐκκλησιαστικὸν χαρακτῆρα, διότι (καὶ τοῦτο πρέπει πάντοτε νὰ ἔχῃ πρὸ ὀφθαλμῶν ὅστις καταγίνεται εἰς τὴν σκέψιν τῆς γλώσσης) τὰ θρησκευτικὰ

βιβλία, λέγω τὴν παλαιὰν καὶ νέαν διαθήκην, γραμμένα, εἰς ὕφος κατημελημένον, ἀναγινωσκόμενα καὶ ἀκουόμενα συνεχῶς καὶ ἀπὸ τινὰς σχεδὸν ἐκστηθιζόμενα, φυσικὰ ἔπρεπε νὰ μεταδόσωσι τὸ ὕφός των εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν. Εἰς τὸν Ματθαῖον (KZ, 49) εὑρίσκομεν· « Ἄφες ἴδωμεν, εἰ ἔρχεται Ἠλίας σώσων αὐτόν ». Τοῦτο δύναται νὰ ματαφρασθῇ « Ἂς ἰδοῦμεν, ἂν ἔρχεται ὁ Ἠλίας νὰ τὸν σώσῃ », καὶ Γερμανιστὶ Lasst uns sehen etc. Ἀλλ' ὅμως καὶ ἂν ἦτον βέβαιον ὅτι εἶναι Αἰολικὴ τροπὴ τοῦ Ὡς, τίς ἡ χρεία τῆς μεταβολῆς τοῦ πνεύματος εἰς ψιλήν; « Οἱ Αἰολεῖς (λέγουν οἱ Γραμματικοὶ) ἀγνοοῦσι τὴν δασεῖαν ».

Τοιαύτη καὶ χειρότερα εἶναι ἡ παραγωγὴ τοῦ *Θὰ* ἀπὸ τὸ, *Καὶ ἄγε δή·* τὸ Θὰ, ἢ Θὲ (ἐπειδὴ λέγομεν ὄχι μόνον *Θὰ κάμω*, ἀλλὰ καὶ *Θὲ νὰ κάμω*) εἶναι προφανὴς ἀποκοπή, ἢ συγκοπὴ τοῦ *Θέλω*, χωρὶς καμμίαν ἀμφιβολίαν, μὲ ταύτην ἴσως μόνην τὴν διαφοράν, ὅτι τὸ ΘΕ εἶναι ἀποκοπὴ τοῦ *Θέλω*, καὶ τὸ ΘΑ συγκοπὴ τοῦ ΘΕΝΑ.

Τὸ ΕΙΝΑΙ εἶναι ἀναμφιβόλως ἀπὸ τὸ ΕΝΙ, ἀλλ' ὄχι κατὰ μετάθεσιν ἢ ἀναγραμματισμὸν ΙΝΕ. Τοῦτο τὸ ποιητικὸν Ἔνι, οἱ παλαιοὶ δὲν τὸ μετεχειρίσθησαν εἰς τὸν πεζὸν λόγον, παρὰ εἰς μόνην τὴν φράσιν (ἂν δὲν λανθάνωμαι) ταύτην, « Ὡς ἔνι μάλιστα ». Εἰς τοὺς χρόνους τῆς Γραικικῆς βαρβαρότητος, μάλιστα εἰς τὸν δωδέκατον, δεκατοντρίτον, καὶ καθεξῆς τοὺς αἰῶνας ἐπανέλαβον οἱ ποιηταὶ τὸ Ἔνι, καὶ τὸ ἔγραφον ἀδιαφόρως Ἔνι καὶ Ἔνε (καθὼς ἀπὸ τὸ *ἰδικὸς* ἔκαμαν τὸ *ἐδικὸς*) ἔπειτα τὸ ἔκαμαν Ἔναι, καθὼς εὑρίσκονται καὶ τούτου παραδείγματα, καὶ τέλος τὸ κατέφεραν εἰς τὸ Εἶναι. Αὕτη εἶναι ἡ φυσικὴ παραγωγή, ἢ κατὰ διαδοχὴν φθορά, στηριζο-

μένη ἐπάνω εἰς τὴν ἱστορίαν. Ἐλησμόνησα νὰ εἴπω ὅτι ἔλεγον καὶ *ἔνεν* ἀδιαφόρως ἀντὶ τοῦ *ἐστὶ* καὶ *εἰσί*.

Εἶναι καὶ ἄλλα πάμπολλα, ἄλλα παντάπασιν ἀνυπόστατα, ἄλλα θεμελιωμένα χωρὶς ἐξέτασιν ἐπάνω εἰς τὴν ἄμμον παλαιῶν ἄλλων καὶ νέων Γραμματικῶν, περὶ τῶν ὁποίων μήτ' ὄρεξιν μήτε καιρὸν ἔχω νὰ λαλήσω.

Μ' ὅλα ταῦτα τὰ ἐλαττώματα, εἶναι δίκαιον νὰ εἴπω, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ἂν εἶχεν ὑπομονὴν καὶ καιρὸν νὰ ὡριμάσῃ τὰς ἐννοίας του, ἐδύνατο νὰ γράψῃ ὀρθώτερα· καὶ ἂν ἐπήδησεν εἰς τὸ στάδιον τοιαύτης σκέψεως, ἐπήδησε κἂν ὡπλισμένος μὲ ὅπλα ἀληθινά, καὶ ὄχι μὲ τὸ ξύλινον σπαθίον τὸ ὁποῖον κρατεῖ ὁ Ἀρληκῖνος ἐπάνω τῆς σκηνῆς, καὶ κρατοῦν ὅσοι ἐπιχειροῦν νὰ γράψωσι περὶ γλώσσης, χωρὶς κἀμμίαν σκέψιν ἢ μελέτην τῆς γλώσσης. Τὸ κακόν του εἶναι ὅτι τὰ ὅπλα δὲν εἶναι καλῶς ἀκονημένα, καὶ τινὰ καὶ παντάπασι σκωριασμένα. Ὅτι πολλὰ τῆς κοινῆς γλώσσης εἶναι διαλεκτικαὶ διαφοραί, δὲν ἔχει ἀμφιβολίαν· ἀλλὰ τὸ νὰ ἀνάγῃ τις ὅλας αὐτῆς τὰς βαρβαρότητας εἰς τὰς διαλέκτους, καὶ νὰ τὰς δικαιολογῇ μ' αὐτάς, εἶναι πλάνη, τόσον μεγαλητέρα, ὅσον ὑποθέτει, ὅτι αἱ γλῶσσαι (ἤγουν τὸ πλέον εὐμετάβλητον πρᾶγμα ἀπὸ ὅλα τῶν ἀνθρώπων τὰ ἔργα) μένουσιν ἀκίνητοι εἰς διάστημα πολλῶν ἑκατονταετηρίδων, καὶ μεταξὺ μιγάδων τόσων καὶ βεβαρβαρωμένων ἀνθρώπων.

Περὶ δὲ τῆς Ἑλληνικῆς τίποτε δὲν λέγεις; τὸ μόνον τῆς ἐπιγραφῆς μὲ εἶχε προκατειλημμένον κατ' αὐτῆς· ἡ ἀνάγνωσις τοῦ προοιμίου, μὲ προκατέλαβεν ἔτι περισσότερον. Ὁ ἀπότομος τόνος (le ton tranchant) τῆς διδαχῆς τοῦ « πῶς δεῖ γράφειν Γραμματικὴν » μὲ εἶπεν ὅτι δὲν θέλω εὑρεῖ εἰς αὐτὴν ἀξιολόγους καινοτομίας.

C'est toujours, la même chanson, καθὼς καὶ σὺ τὸ ἔκρινες, ἐπειδὴ εὕρηκα σημειώσεις τῆς χειρός σου εἰς τὸ περιθεώριον. Μὲ κακοφαίνεται πολὺ ὅτι τὴν ἐγνώρισα πρὶν τελειωθῇ ὁ τύπος τῆς προδιατριβῆς μου εἰς τὸν Αἰλιανόν. Ἀλλὰ σὲ βεβαιόνω ὅτι ὅσα εἶπα ἦσαν γραμμένα πρὶν ἔλθῃ ἡ Γραμματική, καὶ ἀποβλέπουν ὅλους κοινῶς τοὺς Γραμματικούς, καὶ ὄχι κατ' ἰδίαν οὐδένα. Ἔπειτα, ἐπειδὴ ἐλέγχω αὐτὸν τὸν Πάππαν τῆς Γραμματικῆς, τὸν Θεόδωρον, ἄδικον εἶναι νὰ σκανδαλισθῇ εἰς τὰ λεγόμενα κανεὶς ἀπὸ τὰ παπαδόπωλα ἢ διακόνια τῆς Γραμματικῆς. Ὡς τόσον θέλω πάλιν τὴν ἐξετάσει μὲ ἐπιθυμίαν νὰ εὕρω τι (ἔστω καὶ τὸ παραμικρὸν) καλόν, διὰ νὰ τὸ προσθέσω εἰς εἶδος σημειώσεως, ἐὰν ἦναι τρόπος.

Πρὶν μὲ γράψῃς περὶ τῆς Γερμανικῆς μεταφράσεως τοῦ περὶ ἀερ. ὑδ. τοπ. τοῦ Ἱπποκράτους εἶχα τὸ μάθει ἀπὸ τὰς Γερμανικὰς ἐφημερίδας, εἰς τὰς ὁποίας ὁ μεταφραστὴς ἐλέγχεται, ὡς κακῶς μεταφράσας με. Μ' ὅλον τοῦτο πέμψον με τὴν μετάφρασιν, νὰ ἴδω τι λέγει.

Ὡς φαίνεται, διὰ βίαν τοῦ καλάμου, ὠνόμασας τὴν Αἴνιξιν Γαλλιστὶ Illusion, ἀντὶ τοῦ Allusion.

Καλὰ ὅτι τὸ ἐνθυμήθην· ἐμνημόνευσα ἀνωτέρω τὴν *Διήγησιν Ἀπολλωνίου τοῦ ἐν Τύρῳ*. Φέρε μέ την παρακαλῶ ἀπὸ τὴν Βενετίαν, καὶ προσπάθησον νὰ ἦναι ἡ ἔκδοσις τῶν 1642 chez J. Pierre Pinelli· ἡ μυθιστορία αὕτη εἶναι γραμμένη κατὰ τὸ 1500 ἔτος.

Ἔγινεν νομίζω, ὅτι ἐφοβούμην. Μόλις ἐτελείωσα τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἦλθε πρὸς ἐμὲ ὁ νέος· καὶ μὲ εἶπεν ὅτι ὑπῆγεν εἰς τὸ θέατρον καὶ εὐηρεστήθη πάμπολυ. Μέχρι τούτου δὲν εἶναι τίποτε κακόν· ἀλλὰ μετὰ πολλοὺς ἄλλους λόγους κατενόησα ὅτι δὲν εἶναι πλέον, ὅσον ἦτον

πρότερον, ἀδιάφορος περὶ τῆς ἐνταῦθα μονῆς του ἢ τῆς ἐντεῦθεν ἀναχωρήσεως. Ὅθεν, ὃ μέλλεις ποιεῖν, ποίησον τάχιον. Ὑγίαινε!

39.

Ὁ Μ. φαίνεται χρηστὸς νέος· εἴθε νὰ μείνῃ τοιοῦτος, ὁποῖος σπουδάζει νὰ δειχθῇ πρὸς ἐμέ. Ἔχει τὰ νεανικά του, ἀλλ' αὐτὰ τὸ πλέον γεννῶνται ἀπὸ τὴν ἀπειρίαν τῶν κατὰ πόλεις ἐθίμων. Εἰς ἡμερῶν δεκαπέντε διάστημα ἦλθε τρεῖς φορὰς εἰς ἐμὲ καὶ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος· εἰς τὸν Γάλλον λέγεις, il n'est pas chez lui, καὶ ὁ Γάλλος δὲν ταράσσεται. Ἀλλ' αὐτὸν τὸν ἐδέχθην καὶ τὰς τρεῖς. Τὴν δευτέραν φορὰν εὗρηκέ τινα σπουδαστὴν τῆς ἰατρικῆς εἰς τὴν λιτήν μου τράπεζαν, καὶ ἠρώτησε τίς καὶ πόθεν ἦτο· τὸν ἀπεκρίθην ὅτι εἶναι ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον σέβομαι, καὶ τὸν εἶπα τὴν ἀλήθειαν. Ἐνθυμᾶσαι τοῦ Στωϊκοῦ Κλεάνθους τὴν ἱστορίαν, πῶς ἐσπούδαζεν εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν νύκτα ἐργαζόμενος μὲ μισθὸν εἰς τοὺς κήπους, καὶ τὴν ἡμέραν ἀσχολούμενος εἰς τὰ μαθήματά του. Τοιοῦτος εἶναι ὁ νέος Κλεάνθης· πῶς ζῇ δὲν ἐξεύρω· μὲ τὸν ἄνεμον ἴσως, ἐπειδὴ εἶναι πτωχίστατος. Ἔχει καὶ τοῦτο πλέον τοῦ Κλεάνθους, ὅτι βοσκὸς (ναὶ φίλε, βοσκὸς) προβάτων ὤν, ἔρριψε τὸν καλαύροπα τοῦ Πανός, καὶ ἅρπασε τοῦ Ἑρμοῦ τὸ κηρύκειον. Γνωρίζει καὶ τὴν Ἑλληνίδα καὶ τὴν Λατινίδα καλῶς. Εἶναι ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοῦ Ψαλίδα. Ἐπιστρέφω εἰς τὸν Μ. Ἀφ' οὗ λοιπὸν τὸν ἐγνώρισεν, ἦλθε τὴν τρίτην φορὰν καὶ μὲ παρακαλεῖ νὰ μὲ φορτίσῃ τρεῖς χρυσοῦς νὰ τοὺς δώσω

εἰς τὸν ἄπορον Κλεάνθη, χωρὶς νὰ ὀνομάσω τὸν διδόντα, ἤγουν ἐζήτησε νὰ μὲ κάμῃ son Aumônier, ὡς ἔκαμε τὸν Ζαλικόγλουν son Secrétaire. Τὸν ἐπαράστησα μὲ γλυκύτητα, ὅτι διὰ πολλὰς αἰτίας τὸ πρᾶγμα μ' ἐφαίνετο ἀνάρμοστον.—Ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ φαίνωμαι ὅτι τὸν ὑπεχρέωσα ὡς εὐεργέτης.—Ὁ εὐεργετούμενος πρέπει νὰ σὲ γνωρίζῃ πάντοτε χάριν, ἂν ἔχῃ ψυχὴν ἀνθρώπου· σὺ δὲ ἂν θέλῃς ν' ἀναπαύσῃς τὴν ψυχήν σου, κατάπεισέ την, ὅτι πλέον εὐεργέτησας αὐτήν, παρὰ τὸν ἄπορον, καὶ λησμόνησε παντάπασι τὸ δῶρον. Μόλις τὸν ἐκατάπεισαν οἱ λόγοι μου νὰ μὲ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸ ἀξίωμα τοῦ Aumônier. Τὸν ἔστειλα δωρεὰν τὸν πρῶτον τόμον τοῦ Ἑλληνικοῦ Στράβωνος, τὸν Ἱπποκρατογαληνὸν καὶ τὸν Μάρκον Αὐρήλιον. Χθὲς μ' ἐζήτησε νὰ τὸν δανείσω! τοὺς βίους τοῦ Πλουτάρχου. Ἐγὼ δὲν ἔχω πλὴν ἓν ἀντίτυπον τόμους 6 εἰς χρῆσιν μου, τοὺς ὁποίους νὰ ἐκβάλω ἀπὸ τὸν οἶκον δὲν εἶναι δυνατόν, καὶ διότι τοὺς μεταχειρίζομαι συχνά, (καθὼς καὶ ὅλα τὰ πρότερον ἐκδομένα εἰς ὁδηγίαν τῶν μελλόντων) καὶ διότι εἰς πολλοὺς ἐξ αὐτῶν προσέγραψα νέας σημειώσεις, ἢ διορθώσεις. Δῶρον ἄλλο ἀντίτυπον νὰ τὸν δώσω δὲν ἔχω ἰδικόν μου· ἂν τὸν δώσω ἀπὸ τὰ ἀνήκοντα εἰς τοὺς Ζ. πρέπει νὰ πληρώσω εἰς τοὺς Ζ. φρ. 96. Νὰ τὸ δανείσω ὡς αὐτὸς τὸ ζητεῖ, διὰ τί νὰ μὲ φέρῃ εἰς ἀνάγκην νὰ τὸν ἀπολογῶμαι τὴν ἀναγκάζουσάν με πενίαν νὰ τὸ λάβω ὀπίσω; εἰς καιρὸν μάλιστα ὅταν εὐκόλως δύναται νὰ τὸ δανεισθῇ ἀπὸ τὴν δημόσιον βιβλιοθήκην, ἢ τὸ συντομώτερον νὰ τὸ ἀγοράσῃ ἀπὸ τοὺς βιβλιοπώλας, χωρὶς νὰ μὲ λαλήσῃ τί περὶ αὐτοῦ. Ὅλα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἶναι διὰ τὸ ταλαίπωρον μου γῆρας ὀχληρά, ταρακτικά, νοσοποιά. Ὑπομονή!

Σ' ἐξορκίζω Ἀλέξανδρε, εἰς τὸν Θεόν, περί τούτων νὰ μὴν ἀναφέρῃς οὐδὲ γρὺ εἰς τὸν ἀδελφόν σου. Μικρόν τι ἀρκεῖ νὰ μεταβάλῃ τὸν παράλογον ἐνθουσιασμόν, τὸν ὁποῖον διὰ τὰς ἁμαρτίας μου ἔχει ἢ δείχνει ὁ νέος δι' ἐμέ, εἰς ἔχθραν ἄσπονδον, περικυκλωμένος μάλιστα ἀπὸ τὸν Ζαλίκογλουν, τὸν Κρῆτα, καὶ ἄλλους τοιούτους, οἱ ὁποῖοι (ἦσο βέβαιος ὅτι) ἀφορμὴν ζητοῦσι νὰ διαλύσωσι τὴν πρὸς ἐμέ του σχέσιν, ἥτις τῶν καίει τὴν ψυχήν.

40.

Μόλις, Ἀλέξανδρε, φίλε μου, ἔλαβον τὴν μακρὰν διατριβὴν περὶ τῆς γλώσσης ἀπὸ Ἰάσιον, ὡς σ' ἔλεγα εἰς τὴν προλαβοῦσαν μου, καὶ μὲ κατεπλάκωσεν ἄλλη ζάλη νέων ἐπιστολῶν ἄλλων ἀλλαχόθεν· ἀπὸ τὰς ὁποίας εἶναι μία τρομερά, ἡ τοῦ Βουκουρεστίου ἀπὸ τέσσαρας νέους καλοὺς κἀγαθοὺς ὑπογεγραμμένη. Οὗτοι μὲ πέμπουσι μακρὸν καὶ διεξοδικὸν δεῖγμα τοῦ Γαλλικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας μεταφρασμένου εἰς τὴν Γραικικὴν ἢ *ῥωμαΐκιαν* γλῶσσαν, καὶ προχωρήσαντος μέχρι τοῦ στοιχίου G. ζητοῦσιν ἐπίκρισιν, συμβουλὴν καὶ χειραγωγίαν (καὶ τὴν ζητοῦσιν μὲ γνώμην ἄδολον καὶ φιλομαθῆ), ἔπειτα καὶ τὴν ἄδειαν νὰ μὲ τὸ πέμψωσιν ἐδῶ, διὰ νὰ ἐπιστατήσω εἰς τὴν διόρθωσιν, ἀναθεώρησιν καὶ τύπωσιν.

Συμβούλευσόν με τώρα, ἂν ἀγαπᾷς τὸν Θεόν, πῶς ἔχω νὰ κάμω ἐναντίον εἰς τόσον κλύδωνα, διὰ νὰ μὴ καταποντισθῶ. Μ' ἔφερε πολλάκις εἰς τόσην ἀπελπισίαν τὸ πλῆθος τῶν ἐπιστολῶν, ὅσας βλέπω σωρευμένας ἐπάνω τῆς τραπέζης μου, ὥστε ἐσυλλογίσθην νὰ τὰς καύσω· καὶ

ἤθελα βέβαια τὸ κάμει, ἐὰν δὲν ἐφοβούμην, μὴν παρεξηγήσωσι τὴν ἀδυναμίαν μου. Τὸ κακὸν εἶναι ὅτι μέγα μέρος τῶν ἐπιστελλόντων δὲν καταλαμβάνουσι τί θέλει νὰ εἴπῃ ἀσχολία σπουδαία, μήτε πόση προσοχή, καὶ τοῦ καιροῦ μεταχείρησις οἰκονομικὴ χρειάζεται, ὅταν ἐνασχολῆταί τις εἰς πράγματα δύσκολα. « Χειραγωγίαν » σὲ ζητῶ νέος παρὰ πρεσβυτέρου, καὶ μὲ τὴν ἀρνεῖσαι; » τοῦτο καὶ λεγόμενον μόνον εἶναι πάνδεινον. Ἀλλὰ δὲν καταλαμβάνει τὴν διαφορὰν τῆς χειραγωγίας, ἂν μ' ἐρωτᾷ τις καθ' ὑπόθεσιν (κατοικοῦντα εἰς τὸ Faubourg St. Honoré) νὰ τὸν χειραγωγήσω εἰς τὸ Palais Royal, ἀπὸ τὴν χειραγωγίαν τοῦ νὰ τὸν δείξω τὸν Jardin des plantes. Τὴν πρώτην ἐμπορῶ νὰ κάμω, καὶ χωρὶς νὰ κινηθῶ ἀπὸ τὸν τόπον μου, διὰ τὴν δευτέραν ἀνάγκη εἶναι νὰ τὸν συνοδεύσω ἕως εἰς τὸν κῆπον τῶν βοτανῶν, ἀφίνων καὶ Στράβωνα καὶ Ἑλληνικὴν βιβλιοθήκην καὶ τὰ ἑξῆς. Τοῦτο τὸ παράδειγμα, ἂν καὶ παχυλόν, εἶναι ὅμως καταλληλότατον εἰς τοῦ λεξικοῦ τὸ δεῖγμα. Ἔπρεπε νὰ τὸ θεωρήσῃς αὐτός, διὰ νὰ καταλάβῃς τί πρᾶγμα εἶναι.

Ἡ ἐπισώρευσις τῶν γραφῶν εἶναι αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν (καὶ σήμερον μόνον ἀνασκαλίζων τὸ ἐκατάλαβα) δὲν ἀπεκρίθην εἰς τὴν πρὸ πολλοῦ ἐπιστολὴν τοῦ κυρίου Σταύρου Ἰωάννου. Ἐπειδὴ ἦτον ἀπόκρισις εἰς ἐπιστολήν μου, ὡς τοιαύτην τὴν ἔβαλα παράμερα. Τώρα βλέπω ὅμως ὅτι ἦτον ἀνάγκη νὰ ἀποκριθῶ εἰς τὸ ζήτημά του. Τοῦτο ἦτον περὶ τῆς ἐκδόσεως καὶ τύπου τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου. Προσαγόρευσον λοιπὸν τὴν τιμιότητά του ἀπὸ μέρος μου, παρακαλῶν νὰ συγχωρήσῃ τὴν ἀπροσεξίαν μου. Εἰπέ τον ὅτι περὶ τοῦ Θεολόγου ἀπεκρίθην

κατὰ πλάτος πρὸς τὸν διδάσκαλον Βαρδαλάχον πρὸ πολλοῦ, καὶ παρέστησα εἰς αὐτὸν τὴν ἀδυναμίαν μου νὰ ἀναδεχθῶ τοιοῦτον βάρος. Περὶ δὲ τοῦ πόση ἔχει νὰ γίνῃ ἡ δαπάνη τοῦ Θεολόγου, εἰς τοιοῦτον χαρτίον καὶ τοιοῦτον στίχωμα ὁποῖον εἶναι τοῦ Προδρόμου, δὲν καταλαμβάνω τὸ *τοιοῦτον*. Ἐὰν λέγῃ ὁποῖον εἶναι τὸ μικρὸν χαρτίον καὶ τὸ κοινὸν στίχωμα τοῦ Προδρόμου, εἶναι πάντοτε πολὺ ἀκριβώτερα καὶ ὁ τύπος καὶ τὸ χαρτίον καὶ τὸ στίχωμα, ἀφ' ὅτι γίνονται καὶ πωλοῦνται εἰς Γερμανίαν, καὶ Βενετίαν, εἰ δὲ ἐννοεῖ τὸ μέγα χαρτί, καὶ χρυσοπράσινον στίχωμα τοῦ προδρόμου, ἡ δαπάνη τοῦ μὲν τύπου πολλὰ ὀλίγον διαφέρει· τὸ δὲ χαρτίον καὶ τὸ στίχωμα εἶναι τριπλῆς τιμῆς τοῦ μικροῦ χαρτίου καὶ στιχώματος, μ' ὅλον ὅτι εἰς τὴν πώλησιν ἡ διαφορὰ τῶν μικρῶν πρὸς τὰ μεγάλα εἶναι ἓν πρὸς δύο. Παρὰ ταῦτα, εἰπέ τον ὅτι μὲ εὐχαρίστησε πολὺ ἡ εὐχαρίστησίς του ἡ εἰς τὸν Πρόδρομον. Εἰς τοὺς πολλοὺς κόπους τίνα χαριεστέραν ἄλλην ἀμοιβὴν δύναμαι νὰ ἐλπίσω παρὰ τὸν ἔπαινον τῶν χρησίμων καὶ πεπαιδευμένων ὁμογενῶν ;

Ἔλαβον διὰ τοῦ Στρασβούργου ἀδάπανα τὰ φυλλάδια. Ἡ μυθιστορία τοῦ Ἀπολλωνίου μάλιστα μὲ ἦτον ἀναγκαιοτάτη· ὅθεν σὲ εὐχαριστῶ. Ὁ Νικοκλῆς τοῦ Ἰσοκράτους εἶναι ἀθλιέστατος καὶ κατὰ τὰ *Ῥωμαΐκα* καὶ κατὰ τὰ *Φραντζέζικα*. Ἡ ὑπὲρ Γραικῶν Γερμανικὴ ἀπολογία εἶναι ἀσθενεστάτη· καὶ ἄλλος ἔπαινος δὲν τὴν πρέπει παρὰ τὸν ἔπαινον de la bonne intention. Ἔπειτα δὲν εἶναι μήτε κακὸν ν' ἀποκρίνεταί τις ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν εἰς τὰς φλυαρίας τῶν ἀλλογενῶν, διὰ τὸν φόβον τῶν χειροτέρων· ὅτι κατὰ τὴν παροιμίαν (δὲν ἐξεύρω ἂν τὴν ἐνθυμᾶσαι) « Ὅστις δὲν λαλεῖ, τὸν θάπτουν ». Τί

πρᾶγμα εἶναι τὸ σύγγραμμα τοῦ Ἀττικοῦ περὶ τῶν Ἑλληνιστῶν; ἐκεῖνο τάχα τὸ ἐκδοθὲν ἐδῶ Γαλλιστὶ περὶ τῆς γλώσσης, ἢ νέος ἄλλος γόνος;

Λέγεις, ὅτι δὲν ἔχεις δύναμιν μήτε καιρὸν ν' ἀναγνώσῃς Πλάτωνα, Ἰσοκράτην κτλ. Εἶναι ὅμως, φίλε μου, ἀναγκαῖον, νὰ οἰκειωθῇς μὲ ἕνα κἂν συγγραφέα ἀπὸ τοὺς δοκίμους. Πόσην ἐπιρροὴν ἔχει ἡ ἀνάγνωσις αὐτῶν εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς νέας γλώσσης, τὴν ὁποίαν ζητοῦμεν νὰ *φκιάσωμεν*, εἶναι μακρὸν νὰ σὲ παραστήσω δι' ἐπιστολῆς. Τοῦτο μόνον σὲ λέγω, ὅτι παρετήρησα καὶ εἰς τοῦ Ἰασίου τὴν διατριβήν, καὶ εἰς τοῦ Βουκουρεστίου τὸ δεῖγμα, καὶ εἰς ὅλα τὰ ἀπὸ ἄλλους διαφόρους δογματιζόμενα περὶ Γλώσσης (χωρὶς νὰ ἐξαιρέσω τὰ ἰδικάμου πολλὰ παραπτώματα, τὰ ὁποῖα δὲν σ' ἀνακαλύπτω διὰ νὰ μὴ χάσῃς παντάπασι τὴν περὶ ἐμοῦ ὑπόληψιν) παρετήρησα λέγω, ὅτι μέγα μέρος τῶν περὶ ταύτης κακῶν κρίσεων, προέρχεται ἀπὸ τὴν ἄγνοιαν τῆς παλαιᾶς γλώσσης. Ἄγνοιαν ὀνομάζω σχετικῶς πρὸς τὴν γνῶσιν, τὴν ὁποίαν ἔχουσι ταύτης ὀλίγοι τινὲς τῶν ἀλλογενῶν, καὶ τὴν ὁποίαν δυνατὸν ν' ἀποκτήσωμεν εὐκολώτερον καὶ περισσότερον ἀπ' αὐτούς. Πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ἦλθον εἰς τὴν Εὐρώπην μὲ πολλὰ μικρὰν εἴδησιν τῆς Ἑλληνικῆς (καθὼς κ' ἐγώ)· ἐδόθησαν εἰς τὰ μαθηματικά· ὁ νοῦς πεποιωμένος μὲ τὴν ἀκρίβειαν τὴν ἀπαιτουμένην εἰς τοὺς σταθμοὺς καὶ τὰ μέτρα, καὶ γενικῶς εἰς τὸ ποσόν, ζητεῖ νὰ εἰσάξῃ τὴν αὐτὴν ἀκρίβειαν καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν. Εὐχῆς ἄξιον ἦτον βέβαια νὰ μὴν ἔχωσιν ἀνωμαλίας πολλὰς αἱ γλῶσσαι. Ἀλλ' εἶναι τάχα καλόν, ἢ καὶ δυνατὸν νὰ διωχθῶσιν ὅλαι αἱ ἀνωμαλίαι ἀπ' αὐτάς· δυσκολεύομαι νὰ τὸ πιστεύσω. Ναὶ δυσκολεύομαι νὰ πιστεύσω, ὅτι ὁ Ὅμη-

ρος ἐδύνατο νὰ *φκιάσῃ* τὴν Ἰλιάδα, ἢ ὁ Δημοσθένης τὸν περὶ στεφάνου λόγον, μὲ γλῶσσαν γεωμετρικῶς κανονισμένην. Ἀλλὰ περὶ τούτων χρειάζεται σκέψις χρονιωτέρα καὶ ὡριμωτέρα. Ἱκανὸν εἶναι πρὸς τὸ παρὸν νὰ φεύγωμεν τὰς πολλὰς καὶ δεινὰς καὶ ἀηδεῖς ἀνωμαλίας, ὅσαι γεννῶνται φυσικὰ ἀπὸ τὸν ἀλόγως κατάκορον μακαρονισμόν.

Περὶ δὲ τοῦ Λεξικοῦ σὲ λέγω ὅτι ἀνάγκη εἶναι ν' ἀποκτήσῃς τὸν θησαυρὸν τοῦ Στεφάνου. Ἂν δὲν γνωρίζῃς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν, ἱκανὸν εἶναι νὰ βλέπῃς εἰς αὐτὸ τὰ παραδείγματα τῶν διαφόρων συντάξεων, καὶ ἁπλῶς τὴν φρασεολογίαν τῆς γλώσσης. Ἐὰν ὅμως ἡ δευτέρα ἔκδοσις τοῦ Σχεϊδεριανοῦ λεξικοῦ ἔχῃ φρασεολογίαν, ἱκανὸν ἴσως εἶναι καὶ μόνον τοῦτο τὸ λεξικόν· τὸ ἰδικόν μου τοῦ ταλαιπώρου ἐχάθη. Ἐπωλήθησαν τὰ βιβλία τοῦ χρεωκόπου βιβλιοπώλου, ἀλλὰ τὸ δέμα μου εἰς τὸ ὁποῖον ἦτον ὁ πρῶτος τόμος τοῦ λεξικοῦ καὶ ἄλλα βιβλία δὲν ἐφάνη πούποτε.

Ἐρωτῶ σε (διὰ νὰ μὴ τὸ λησμονήσω μετ' ὀλίγον), ἔχεις τὴν Γαλλικὴν τοῦ Θουκυδίδου μετάφρασιν ἀπὸ τὸν Levesque ; καὶ διατὶ ἐρωτᾷς ; διότι παρατηρῶ συνδρομὴν καὶ σύμπνοιαν παράξενον εἰς τινὰ μέρη τῶν ἰδικῶν μου σημειώσεων μὲ τὰς σημειώσεις τοῦ νέου ἐκδότου καὶ μεταφραστοῦ, τοιαύτην σύμπνοιαν θεωρῶ καὶ εἰς τὴν ἀπὸ Ἰασίου ἐπιστολὴν μὲ τοὺς Αὐτοσχ. στοχ.

Συγχώρησόν με νὰ διακόψω τὸν λόγον μου πρὸς ὀλίγον, διὰ νὰ ἀνοίξω τὴν ἐπιστολήν. τὴν ὁποίαν μὲ φέρει ταύτην τὴν ὥραν ὁ θυρωρὸς . . . .

Εἶναι ἀπὸ Βενετίας τοῦ Γαζῆ. Ἀπορεῖ ὅτι δὲν ἔλαβεν (λέγει) ἀκόμη τὸν Πρόδρομον τὸν ὁποῖον ἔπεμψας

εἰς αὐτὸν διὰ τῆς Τεργέστης· καὶ εἶναι εἰς φροντίδα νὰ μάθῃ τί πρᾶγμα εἶναι ἡ Ἑλληνική μου βιβλιοθήκη (φοβούμενος δηλονότι μὴν ἦναι τοῦ αὐτοῦ εἴδους μὲ τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἐκεῖ συντάττει). Jusqu' ici il n'y a pas de mal. Ἀλλὰ προσθέτει ὅτι ἐξακολουθεῖ καὶ τὸ ἑλληνικὸν λεξικόν· μήτε τοῦτο ἀκόμη δὲν εἶναι κακόν. Ἀλλ' ὅμως ζητεῖ παρ' ἐμοῦ τοῦ ἀθλίου λύσεις διαφόρων ἀποριῶν. Τοῦτο εἶναι τὸ κακόν. Ἂν δὲν ἀποκριθῶ, τί ἔχει νὰ εἴπῃ ὁ Α. διὰ τὸν Στρ. : Ὁ πρῶτος τόμος εὐηρέστησεν τόσον, ὥστε τώρα ἐρωτᾷ συνεχῶς ποῦ εὑρισκόμεθα, καὶ τί κάμνομεν, καὶ πότε τὸ τέλος ; Βλέπεις κατάστασιν ; Ἐὰν ἦτον ἄλλος εἰς τὸν τόπον μου, ἤθελε τὸ ἔχει εὐτύχημα νὰ συνεργῇ εἰς ἔργον ἀρεστὸν εἰς τὸν Α. Ἐμὲ δὲ ἡ ἀδυναμία ἀναγκάζει νὰ ἐπιθυμῶ τύχην μετριωτέραν. Ὦ τύχη τύχη ! πῶς εἶναι δυνατόν, ὅταν βλέπῃ τις τοὺς ἐραστάς σου, νὰ μὴν ἐνθυμηθῇ τὸν Μερλῖνον Κοκάϊον (σελ. 55)·

Es fortuna quidem merda merdosior omni;
Et tamen a multis tu Zuccarus esse videris.
Τυγχάνεις οὖσ' ἀπὸ σκατὰ ὦ τύχη σκατωτέρα.
Καὶ ὅμως εἰς πολλοὺς δοκεῖς ζάχαρης γλυκυτέρα.

Γελᾷς· καὶ ἴσως ἀπορεῖς, ὅτι παραπονούμενος διὰ τὰς ὑπὲρ τὴν δύναμίν μου ἀσχολίας, δαπανῶ ὅμως τὸν καιρὸν εἰς τοιαύτας σκατολογίας (passez moi le terme). Ἀπ' ὅλας τὰς ἐπιστολικὰς κοινολογίας μόνη ἡ ἰδική σου εἶναι ἡ ὁποία μὲ δίδει ὀλίγην ἄνεσιν, ἢ κἂν κόπον ὀλιγώτερον. Ἔπειτα ἔπρεπε νὰ σχάσω, ἂν δὲν ἀνεγίνωσκον κἀμμίαν φορὰν τὸν Κοκκάϊον, καὶ ἄλλους τοιούτους ὁποῖος αὐτός.

Μάθε νὰ μὲ εἴπῃς (ἂν ἦναι δυνατὸν) εἰς ποίαν χρόνου περίοδον εἶχε φθάσει ὁ Πρόδρομος εἰς Ἰάσιον.

Δὲν ἐξεύρω διὰ τί σὲ βασανίζει τόσον τὸ Παρὰ (παρ' ἃ), ἐπειδὴ τὸ Καθὰ (καθ' ἃ) εἰς τὰς αὐτὰς ἀσυναρτησίας καὶ ἀσυνταξίας εἶναι ὑποκείμενον. Καὶ αἱ τοιαῦται ἀσυνταξίαι ἢ ἀνωμαλίαι ἔκαμαν πολλὰ μόρια νὰ μεταβῶσιν ἀπὸ ἓν εἰς ἄλλο μέρος λόγου διάφορον. Αὐτὸ τὸ τετριμμένον συνδεσμικὸν Διότι (δι' ὅ,τι) τὸ ὁποῖον τίποτε δὲν ἐμποδίζει νὰ εἴπῃς καὶ *δι' ἅτινα* ἢ ἁπλούστερον *δι' ἃ*, ἐὰν εἰς τὰς ἀναγνώσεις σου, τὸ ἀναλύσῃς πολλάκις, ἤγουν τὸ ἐπανάξῃς ἀπὸ τὸν σύνδεσμον εἰς τὴν ἀληθινήν του φύσιν, θέλεις πληροφορηθῇ, ὅτι δὲν εἶναι πάντοτε δυνατὴ ἡ τοιαύτη ἀναγωγή· καὶ ἡ τοιαύτη ἀδυναμία ἔγινεν αἰτία νὰ μεταβῶσιν ἀπὸ ἓν εἰς ἄλλο μέρος λόγου. Λέγει καθ' ὑπόθεσιν ὁ Ἀθήναιος (σελ. 310) «Εἶχε μὲν δύο ὦτα ἄνω, καθότι καὶ τὰ ἄλλα ποτήρια». Τὸ *καθότι* τοῦτο ὅτι εἶναι *καθ' ὅ,τι*· τίς ἀμφιβάλλει; ὅτι ἐπειδὴ εἶναι ἀναφορικὸν πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ ἔχῃ συνυπακουόμενον τὸ πρὸς ὃ ἀναφέρεται· οὐδ' εἰς τοῦτο κάνεις ἀμφιβάλλει. «Εἶχε δύο ὦτα κατ' ἐκεῖνο, ὅ,τι ἔχει τὰ ἄλλα ποτήρια». Καὶ ὅμως ποῖα γλῶσσα ὑποφέρει τοιαύτην σύνταξιν; εὗρε με τὸ οὐσιαστικὸν τοῦ Ἐκεῖνο, *Πρᾶγμα* λέγουσιν οἱ Γραμματικοί· belle réponse· κατ' ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα ὃ ἔχουσι τὰ ἄλλα ποτήρια. Διὰ τὸ ἀδύνατον λοιπὸν τῆς ἀναγωγῆς, ἔγινε τὸ *καθότι* ἐπίρρημα, συνώνυμον καὶ ταυτόσημον τοῦ *Καθώς*. «Εἶχε δύο ὦτα κατὰ τὰ ἄλλα ποτήρια»· *τὰ ἄλλα ποτήρια*, εἶναι αἰτιατική, ἐπειδὴ τίποτε δὲν ἐμποδίζει νὰ νοήσωμεν τὴν *Κατὰ* πρόθεσιν. «Εἶχε δύο ὦτα καθὰ τὰ ἄλλα ποτήρια». *Τὰ ἄλλα ποτήρια* εἶναι ὀνομαστική, διότι τὸ *καθὰ* εἶναι *καθ' ἃ*·

ἀλλὰ τοῦτο οἱ φιλοψιλωταὶ Ἴωνες τὸ λέγουσι *κατὰ* (ἤγουν πάλιν κατ' ἀ). Ἄλλαξον τώρα τὴν φράσιν, « ἔχουσι περισσότερα ὦτα παρὰ τὰ ἄλλα ποτήρια» ἐδὼ τὸ *παρὰ* εἶναι πρόθεσις, ἢ εἶναι *παρ'* ἀ (πρόθ. καὶ ἀντωνυμία); γίνεται ἄδηλον, διὰ τὴν σύμπτωσιν τῆς αἰτιατικῆς μὲ τὴν ὀνομαστικὴν (τὰ ἄλλα ποτήρια) τοῦ οὐδετέρου γένους. Ἂς ζητήσωμεν λοιπὸν ἄλλο παράδειγμα: «Οἱ ὄνοι ἔχουσιν αὐτία μακρήτερα παρὰ οἱ ἵπποι» ἐὰν τὸ *καθὰ οἱ ἵπποι* εἶναι *καθ'* ἀ *οἱ ἵπποι*, διὰ τί τὸ *παρὰ οἱ ἵπποι*, δὲν εἶναι *παρ'* ἀ *οἱ ἵπποι*;

Ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ μὴ τὸ χάσῃς! σὺ εἶσαι ὁ αἴτιος τῆς τοσαύτης μωρολογίας. Κάμνεις ὅμως καλὰ νὰ μὴ παραδέχεσαι ἀκρίτως τὰ πράγματα. Ἔπειτα μ' ἔβαλες καὶ εἰς ὑποψίαν, μήπως καὶ ἡ Ἀνά, καὶ ἡ Διά, ἄλλο δὲν ἦσαν κατ' ἀρχὰς παρὰ *Ἀν'* ἀ, *Δι'* ἀ· ἔπειτα ἡ πολλὴ χρῆσις καὶ τρίψις τὰ ἔκαμε νὰ μεταβῶσιν εἰς προθέσεις. Αὐξάνουσι τὴν ὑποψίαν ταύτην πολλὰ καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἐξαιρέτως δὲ ὁ Ἔμπης ἢ Ἔμπας, σύνδεσμος ἀληθὴς τώρα διὰ τὴν κολόβωσίν του, ἀλλ' ὅστις ἄλλο δὲν ἦτον παλαιά, παρὰ Ἐν πᾶσιν, ὡς ἐφυλάχθη εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν τὸ ἀνάλογόν του M' ὅλα ταῦτα ἢ μ' ὅλον τοῦτο (con tutto ció). Ἐὰν σ' ἔγραψα ἄλλοτε περὶ τοῦ Ἔμπας, συγχώρησον τὴν παλιλλογίαν εἰς τὴν ἀσθένειαν τῆς μνήμης μου.

Δὲν γνωρίζεις ἄλλον κἀνένα εἰς Λειψίαν παρὰ τὸν ἐφημέριον;

Ὁ *λεγόμενος* καὶ νομιζόμενος, νομίζω ὅτι σ' ἔγραψε ὅταν μ' ἐπέστρεψε διὰ σοῦ τὰ γνωστὰ γράμματα περὶ τοῦ ἀτυχεστάτου νέου. Ἂν κατὰ τύχην δὲν ἔκαυσες τὸ γράμμα του, φύλαξον αὐτὸ παρακαλῶ σε, ἢ καὶ

πέμψον πρὸς ἐμέ, et cela pour des raisons. Δὲν ἐξεύρεις τί συνέβη ; Γνωρίζεις τὸν συγγραφέα τῆς ἀδελφικῆς διδασκαλίας. Ὁ συγγραφεὺς οὗτος λαμβάνει κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας χονδρὴν ἐπιστολὴν ἀνώνυμον ἀπὸ Τεργέστην περιέχουσαν ἀντιρρητικὸν τῆς Ἀδ. διδ. χειρόγραφον. Τῆς ἀνωνύμου ἐπιστολῆς ἡ ἔννοια εἶναι αὕτη (μὲ κακοφαίνεται ὅτι δὲν ἔχω καιρὸν νὰ σὲ τὴν ἀντιγράψω)· ὅτι δύο νέοι ὁμογενεῖς πεπαιδευμένοι εὗρηκαν εἰς χεῖρας ἑνὸς *μπουταλᾶ* τὸ ληρῶδες ἀντιρρητικόν, ὅστις εἶχε σκοπὸν νὰ τὸ τυπώσῃ. Μὲ τρόπον εὔμορφον (πρᾶγμα ἀληθινὰ νόστιμον) τὸ ἀπέσπασαν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ *μπουταλᾶ* καὶ τὸ πέμπουσι διὰ τοῦ γράφοντος τὴν ἐπιστολὴν ἀνωνύμου (ὅστις μητ' αὐτὸς δὲν φαίνεται σπουδῆς ἄμοιρος) πρὸς τὸν συγγραφέα τῆς Ἀδ. Διδ. Ὁ χαρακτὴρ τῆς γραφῆς τοῦ ἀντιρρητικοῦ δὲν εἶναι βέβαια τοῦ *λεγομένου*· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ βλέπω διεσπαρμένας ἐδῶ κ' ἐκεῖ τινὰς διορθώσεις, τὰς ὁποίας ὑποπτεύομαι πολὺ ὅτι εἶναι ἀπὸ χειρὸς τοῦ *λεγομένου*. Κατὰ δυστυχίαν ἔκαυσα ὅλα του τὰ γράμματα, τὰ ὁποῖα ἐμπόρουν νὰ μὲ πληροφορήσωσι διὰ τῆς παραβολῆς. Ἂν εὑρίσκεται ἀκόμη κἀνὲν εἰς ἐμέ, χρειάζομαι καιρὸν πολὺν διὰ νὰ τὸ εὕρω. Εἶπα ὅτι ὁ Γράφων δὲν φαίνεται νὰ ἦναι σπουδῆς ἄμοιρος· ἀλλὰ (τὸ χρησιμώτερον) φαίνεται νὰ ἔχῃ καὶ φρόνησιν· διότι λέγει ῥητῶς πρὸς τὸν συγγραφέα τῆς Ἀδ. Διδ. ὅτι τὸν πέμπει τὴν ἀντίρρησιν, ὄχι διὰ νὰ χάσῃ τὸν καιρόν του νὰ ἀποκριθῇ εἰς τοιαύτην φλυαρίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν παρηγορήσῃ μὲ τὴν βεβαίωσιν, ὅτι πολλοὶ εὑρίσκονται τὴν σήμερον εἰς τὸ γένος καὶ νέοι καὶ πρεσβύτεροι, καὶ τῶν λαϊκῶν καὶ τῶν κληρικῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν πείθονται πλέον εἰς τοιούτους λήρους. Ἂν δὲν ἐλυ-

πούμην τὴν δαπάνην καὶ τὴν ἐκ μέρους μου καὶ τὴν ἐκ μέρους σου, ἤθελα συμβουλεύσῃ τὸν συγγραφέα, νὰ σὲ πέμψῃ καὶ τὴν ἀνόητον ἀντίρρησιν καὶ τὴν συνοδεύουσαν φρόνιμον ἐπιστολήν. Δὲν εἶναι τρόπος νὰ μάθῃς τίς εἶναι οὗτος ὁ ἀνώνυμος ἐπιστολογράφος; Ἂν ἔβλεπες τὴν ἐπιστολήν του, ἴσως τὸν ἐγνώριζες ἐκ τοῦ χαρακτῆρος.

Μεγάλη δυστυχία νὰ μὴν ἔχετε αὐτοῦ τὸν Μηνυτήν. Ἐὰν ἔχετε κἂν τὸν Γαλατικὸν Ἑρμῆν (ἐφημερίδα χριστιανικωτάτην καὶ ἀντιφιλοσοφικὴν) ζήτησον ν' ἀναγνώσῃς τὴν μακρὰν διατριβὴν περὶ τῶν Τούρκων (καὶ ἐν παρόδῳ καὶ περὶ Γραικῶν) συνεχιζομένην εἰς τρεῖς ἀριθμοὺς

CCLI 10 Μαΐου 1806
CCLII 17 »
CCLIII 24 »

Εἶναι εἰδήσεως ἀξία ἐπειδὴ ἐγράφη εἰς τὸν αὐτὸν ἐκεῖνον καιρόν, ὁπόταν τὸ κράτος ἐδέχετο τὸν νέον πρέσβυν τοῦ Σουλτάνου μὲ πολλὰς δεξιώσεις καὶ διαμαρτυρίας φιλίας καὶ συμμαχίας· καὶ μ' ὅλον τοῦτο ὅσα λέγει ἀντιφάσκουσιν εἰς τὴν δεξίωσιν. Ἐκ τοῦ ὁποίου γίνεται πιθανόν, ἢ μᾶλλον βέβαιον, ὅτι ὁ γράψας δὲν ἤθελε γράψει τοιαῦτα, ἂν δὲν ἦτο βέβαιος ὅτι δὲν ἔμελλε νὰ δυσαρεστήσῃ.

Τὸ πρὸς τὸν Ἱεράρχην σφράγισον πρὶν τὸ στείλῃς. Βλέπεις ὅτι τὸν δίδω νύξιν περὶ τῶν ζωαρκίων τοῦ νέου. Μὲ γράφει καὶ οὗτος μακρὰς ἐπιστολάς· ἡ τελευταία του μάλιστα μ' ἔκαμε νὰ γελάσω. Ὁ διδάσκαλός του W. ἐτύπωσε χωριστὰ τὸν Φιλοκτήτην τοῦ Σοφοκλέους διὰ νὰ τὸν παραδώσῃ εἰς τοὺς μαθητάς του· καὶ ἔκαμεν εἰς αὐτὸν διορθώσεις τοῦ κειμένου, περὶ τῶν ὁποίων ζητεῖ τὴν γνώμην μου ὁ νέος. Τὶ ἐμπορῶ ἐγὼ νὰ εἴπω πρὸς

ταῦτα, παρὰ πάλιν κἀνὲν δίστιχον τοῦ Μερλίνου . . . ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴ μὲ βαρεθῇς.

Μὴ σὲ ταράττῃ ὅτι τὸ *γίνω* μέρος σχηματίζεται ἐνεργητικῶς (ἔπρεπε νὰ εἴπῃς *οὐδετέρως*) καὶ μέρος παθητικῶς (ἔπρεπε νὰ εἴπῃς *μέσως* ἢ κατὰ τοὺς γραμματικοὺς *ἀποθετικῶς*). Δὲν εἶναι τοιοῦτον τὸ *Εἰμὶ* τῶν παλαιῶν; ὁ ἐνεστὼς *Εἰμί*, ἀπὸ τοῦ Ἔω, ὁ μέλλων, *Ἔσομαι* ἀπὸ τοῦ *Ἔομαι*· ὅλα ταῦτα φίλε, εἶναι ἀνωμαλίαι. Θέλω, θέλεις, θέλει *εἶναι*, κατ' ἐμὲ ἀνωμαλώτατον καὶ βαρβαρώτατον· διὰ τοῦτο προτιμῶ εἰς τὰ τοιαῦτα τὸ *εἶσθαι*, κατὰ τὸν τύπον τοῦ Κεῖσθαι, ἐπειδὴ λέγομεν εἶμαι, εἶσαι, εἴμεθα, εἶσθε, ὡς Κεῖμαι, κεῖσαι, κείμεθα, κεῖσθε. Τὸ *θέλετε ποιεῖτε*, εἶναι παμβάρβαρον, τὸ *θέλετε ποιεῖ*, εἶναι ἀκόμη ἀπαράδεκτον· ἔμεινε λοιπὸν τὸ *θέλετε κάμνει*.

Ἡ χρονολογία τοῦ Γίνομαι ἢ Γείνομαι, εἶναι καὶ αὐτὴ μικτὴ ἀπὸ σχηματισμὸν οὐδέτερον καὶ παθητικὸν ἤγουν ἀποθετικόν. Λαμβάνει μέρος τῶν χρόνων ἀπὸ τὸ Γίνομαι ἢ γείνομαι καὶ μέρος ἀπὸ τὸ Γείνω ἢ Γίνω, κατὰ τὸν τύπον τοῦ *κτείνω* ἢ Γένω, (ὅθεν ἔγινε τὸ *Γίγνω* ἄχρηστον) κατὰ τὸν τύπον τοῦ Μένω (ὅθεν ἔγινε τὸ ποιητικὸν *μίμνω*).

Σχηματισμὸς παθητικὸς Γίνομαι, σαι, ται ἐγινόμην (ἢ *μουν*) ἐγίνεσο ἢ ἐγίνουσουν, ἐγίνετο Ἀόριστος ἔγεινα (ὡς τὸ ἔμεινα). ΜΕΛΛΩΝ παρατατικὸς θέλω γίνεσθαι, Μέλλων ἀόριστος, θέλω, θέλεις, θέλει γενεῖ (ἤγουν γενεῖν· κατὰ τὸ μενεῖν, ἀόριστος δεύτερ.). Προστ. ἐνεστὼς Γίνου, ἂς γίνεται, ἀόριστ. Γένου. Προστ. τρίτον πρόσωπον τοῦ ἀορίστου (τὸ ὁποῖον μᾶς ἔλειπεν) ἂς γείνῃ ἢ ἂς γενῇ ἀδιαφόρως, ἐπειδὴ αὐτὰ ἀναλυόμενα εἰς τὸ Ἄφες, εἶναι καθαρὰ ὑποτακτικὰ *ἄφες ἴνα γείνῃ* (ὡς τὸ μείνῃ ὑποτ.

ἀόρ. α'.) ἢ ἄφες ἵνα γενῇ (ὡς τὸ μενῇ ὑπ. ἀόρ. β'.).

Μὴ παραξενεύεσαι εἰς τὰ μουζαλώματα. Εἰς τὰς ἐρωτήσεις σου διὰ νὰ ἀποκριθῇ τις ἀκριβῶς, ἔχει χρείαν καιροῦ πολλοῦ καὶ κεφαλῆς ἄλλης παρὰ τὴν ἰδικήν μου. Οὗτοι εἶναι ἂν ἐνθυμοῦμαι καλὰ οἱ παθητικῶς σχηματιζόμενοι χρόνοι, τὰ λείποντα πρέπει νὰ ἀναπληρωθῶσιν ἀπὸ τὸ *Γένω* κατὰ τὸν τύπον τοῦ *μένω*.

Μὴ παραξενευθῇς εἰς τὸν διπλοῦν μέλλοντα τῆς κοινῆς γλώσσης τὸν παρατατικὸν δηλαδὴ καὶ τὸν ἀόριστον. Τὸν ἔχει ἡ κοινὴ γλῶσσα· καὶ τοῦτο εἶναι προτέρημά της. Βέβαια κἀνεὶς δὲν θέλει ποτε φαντασθῇ ὅτι τὸ *θέλω γράψει* εἶναι ταυτόσημον τοῦ *θέλω γράφει*, τὸ πρῶτον σημαίνει τὸ ἅπαξ καὶ ἀόριστον τῆς ἐνεργείας, τὸ δεύτερον τὴν συνέχειαν ἤγουν παράτασιν τῆς ἐνεργείας. Οὗτος ὁ παρατατικὸς μέλλων δὲν εὑρίσκεται εἰς τοὺς Γάλλους· εἰς αὐτοὺς τὸ j'écrirai σημαίνει καὶ τὰ δύο. Εἰς τοὺς παλαιοὺς εὑρίσκεται, ἀλλὰ σύνθετος ὡς καὶ εἰς ἡμᾶς. *Γράψω* θέλει νὰ εἴπῃ *θέλω γράψει*· ἀλλ' ὅταν ἤθελαν νὰ ἐκφράσωσι τὸ *θέλω γράφει*, ἔπρεπεν ἐξ ἀνάγκης νὰ εἴπωσι *Ἔσομαι γράφων*. Τοῦτο οἱ ἀφιλόσοφοι Γραμματικοὶ δὲν ἐτόλμησαν νὰ τὸ τάξωσιν εἰς τοὺς χρόνους· καὶ ὅμως ἔβαλαν τὸν σύνθετον χρόνον τοῦ παρακειμένου, *Τετυμμένοι εἰσί*. Ὡσαύτως θεωρεῖς ἄλλην ἀταξίαν τοῦ μετ' ὀλίγον μέλλοντος, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται μόνον εἰς παθητικὸν σχηματισμόν, καὶ ὄχι *τετύψω* εἰς ἐνεργητικόν, διὰ τί; ὅτι τοῦτο εἶναι ἄχρηστον· ἀλλ' ἔπρεπεν ἀντ' αὐτοῦ νὰ θέσωσιν εἰς τὴν ἐνεργητικὴν συζυγίαν τὸ *Τετυφὼς ἔσομαι*, τὸ ὁποῖον εἶναι συχνότατον εἰς τοὺς συγγραφεῖς, καὶ εἶναι ἀληθὴς χρόνος ῥήματος, ὡς καὶ τὸ *τετυμμένοι εἰσί*. Αὕτη ἡ παράβλεψις ἔκαμεν ἀκόμη σκοτεινοτέραν

τὴν ἔννοιαν τοῦ μετ' ὀλίγον μέλλοντος. Τίς θέλεις νὰ τὰ σαφηνίσῃ καὶ νὰ τὰ λαμπρύνῃ ταῦτα; ὁ *λεγόμενος*; Ἂς ἔλθω πάλιν εἰς τὴν παράτασιν. Ἔξω ἀπὸ τὸν παρακείμενον καὶ τὸν ὑπερσυντελικόν, καὶ τὸν ἀόριστον, οἱ ἄλλοι χρόνοι ὅλοι δέχονται παράτασιν. Ἔπρεπε λοιπόν, ἂν ἐφιλοσόφουν, νὰ ὀνομάσωσιν οὕτω τοὺς χρόνους.

α'. Ἐνεστὼς παρατατικός, Γράφω.

γ. Παρωχήμενος παρατατικός, Ἔγραφον.

ε. Παρωχήμενος ἀόριστος, Ἔγραψα.

ζ. Μέλλων παρατατικός, Ἔσομαι γράφων.

θ. Ἐνεστὼς ἐντελής, Γέγραφα.

δ. Παρωχήμενος ἐντελής, Ἐγεγράφειν.

η. Μέλλων ἐντελής, Ἔσομαι γεγραφώς.

θ. Μέλλων ἀόριστος, Γράψω.

Ταῦτα, φίλε μου, ἤθελαν εὐκολύνει πολὺ εἰς τοὺς ταλαιπώρους νέους καὶ τὴν μάθησιν τῆς παλαιᾶς καὶ τὴν μετὰ νοῦ καὶ κρίσεως ἔρευναν καὶ διόρθωσιν τῆς νέας.

Περὶ δὲ τῆς αἰτίας διὰ τὴν ὁποίαν δὲν νοστιμεύεσαι τὰ νέα συντάγματα τῆς γλώσσης, δὲν εἶναι μόνη ἡ βαβυλωνὶς σύγχυσις καὶ ἀνωμαλία τῆς συντάξεως, μήτε ὁ ἄκρατος μακαρονισμός. Εἶναι καὶ ἄλλο τι φίλε αἴτιον τῆς ἀηδίας, ἡ ἀκατάλληλος καὶ ἄτοπος θέσις καὶ συνύφανσις τῶν λέξεων· ἀλλὰ δὲν ἔχω πλέον μήτε καιρὸν μήτε δύναμιν, μήτε χαρτίον περὶ τούτου. Ὅθεν ἂς τὸ ἀναβάλωμεν εἰς ἄλλον καιρόν.

Πρὸς τὸν **Franck** πέμπει ὁ **Allais** ἐξακολούθησιν τῆς ἐγκυκλοπαιδείας τόμους δύο, καὶ τῆς φυσικῆς ἱστορίας ἑτέρους δύο· εἰς αὐτὰ ἐπρόσθεσα καὶ τὰ Ἡρωϊκὰ τοῦ Φιλοστράτου, νέαν ἔκδοσιν ἑνὸς τῶν ἐδῶ φιλολόγων. Καὶ ταῦτα μὲν (τὰ Ἡρωϊκὰ) εἶναι δῶρον πρὸς σέ, ἀντὶ τῶν

πολλῶν βιβλίων ὅσα μὲ πέμπεις καθ' ἡμέραν· τὰ δὲ λοιπὰ εἶναι διὰ τὰ Ἰωάννινα· περὶ τῶν ὁποίων θέλεις λάβει παρὰ τοῦ κυρίου Κώνσταντος Ἀναστασίου κατὰ τὴν ἐγκεκλεισμένην σημείωσιν τοῦ βιβλιοπώλου προσθέτων εἰς αὐτὰ καὶ ὅσα ἔξοδα κάμῃς διὰ τὸ ἕως αὐτοῦ ἀγώγιον. Ὑγίαινε πανοικί.

41.

Φίλτατε κύριε Βασιλείδη, εὔχομαί σε καλὴν καὶ χαρμόσυνον ἡμέραν. Τὴν πρὸς τὸν Βιτάλην ἐπιστολήν μου ἀφ' οὗ ἀναγνώσῃς,, παρακαλῶ νὰ πέμψῃς ἐσφραγισμένην. Σπούδασον νὰ εὕρῃς κἀνένα τρόπον ἀδάπανον τοῦ νὰ τὸν πέμψῃς καὶ τὰ δύο ἀντίτυπα τοῦ Ἱπποκράτους. Ὁ τρόπος οὗτος ἄλλος νὰ ἦναι δὲν δύναται, πλὴν τὸ μέσον τινὸς φίλου ἢ γνωρίμου, πορευομένου εἰς Βιέννην.

Ὑγίαινε εὐδαιμονῶν!

42.

Ἐδῶ κλεισμένην φίλε μου σὲ πέμπω συναλλαγματικὴν φρ. 226.50. Γνώμην εἶχα νὰ τὴν διορίσω εἰς προσταγήν σου· ἀλλ' ὁ σύρων αὐτὴν μ' ἐπαρακάλεσε νὰ μὴ τὸ κάμω, διὰ νὰ μὴ τὸ μάθῃ ὁ αὐτοῦ Σαμάρας, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀναγκάσθη νὰ σύρῃ 200 φρ. εἰς προσταγὴν τοῦ Κρητός, παρὰ τοῦ ὁποίου τὰ ἔλαβεν ὡς μὲ λέγει.

Ἐγὼ βλέπων, ὅτι δὲν ἦτον οὐδεμία ἐλπὶς νὰ λάβω τὰ ἰδικά μου, ἐπενόησα τὸν τρόπον τῆς συναλλαγματι-

κῆς· ἔμεινε τώρα, ἂν θελήσῃ νὰ τὰ πληρώσῃ ἡ μήτηρ πρὸς τὸν Β. εἰς ὄνομα τοῦ ὁποίου τὴν ὀπισθόγραψα.

Χωρὶς νὰ εἴπῃς περὶ τούτου τὸν Σαμάραν τίποτε, κάμε τρόπον νὰ μάθῃς παρ' αὐτοῦ ἂν ἀληθῶς 200 φρ. τὸν σύρῃ (καὶ ὄχι πλειότερα) εἰς προσταγὴν τοῦ Κρητός· διότι, ἐπειδὴ ὡς λέγει ὁ Boileau une chute attire toujours une autre chute, φοβοῦμαι μὴ τὸ παράπτωμα τῆς ἀσωτίας, τὸν ἔφερε καὶ εἰς τὸ ψεῦδος. Ὅταν τὸν ἤλεγξα περὶ ταύτης, μὲ εἶπεν ὅτι ἐδάνεισεν εἰς ἄλλον 160 φρ. ἀλλὰ δὲν ἐστάθη τρόπος νὰ μὲ εἴπῃ τὄνομα τοῦ δανεισαμένου· ὅθεν φοβοῦμαι ὅτι καὶ τοῦτο ψεῦδος εἶναι. Ἂν ἀπ' ἀρχῆς ἐδιώριζαν, ἢ αὐτοῦ, ἢ ἐδῶ τραπεζίτην νὰ τὸν δίδῃ τὰ χρειώδη κατὰ τρίμηνον, ὡς τοὺς ἐσυμβούλευα, ταῦτα δὲν ἤθελαν ἀκολουθήσειν.

Σὲ εἶπα περὶ τοῦ Ψ. ὅτι « οὐκ ἦν φωνὴ καὶ οὐκ ἦν » ἀκρόασις ». Ὡσαύτως ἄφωνον καὶ ἀνήκουστον ἔμεινεν ἕως τώρα τὸ περὶ τῆς *Ῥωμαίκιας* σύνταγμα τοῦ Ἀθ. Μὴ θαυμάζωμεν μήτε περὶ τοῦ ἑνός, μήτε περὶ τοῦ ἄλλου, σὲ εἶπα ὅτι χρειάζεται ἀκόμη σβέσις τῆς ζώσης γενεᾶς, διὰ νὰ καθαρισθῇ τὸ ταλαίπωρον γένος.

Ἄλλο θαυμασμοῦ ἀνάξιον. Ἐξεύρεις ὅτι ὁ Πουτσ. μετὰ πολλὰς παρακλήσεις καὶ μεσιτείας ἀπέτυχε τοῦ Πανεπιστημίου· ἐπειδὴ ἄλλος ὅμοιός αὐτοῦ καὶ τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἀναίδειαν ἅρπασεν εὑρεθεὶς παρὼν τὸν τόπον. Διὰ νὰ παρηγορήσῃ τὴν ἀτυχίαν του ταύτην τί ἐπινοεῖ ὁ *ἐρίφης*; ζητεῖ δι' ἐπιστολῆς ἀπὸ φίλον του ἐδῶ νὰ τὸν προμηθεύσῃ τὸν Στ. τοῦ Ἁγ. Λοδ. διὰ νὰ τὸν κρεμάσῃ εἰς τὸν φιλοσοφικόν του τρίβωνα.

Καῦσέ το.

Τὴν πρὸς τὸν Βάμβαν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι ἡ ἀνοικτὴ

ἐπιστολὴ τοῦ νέου πρὸς τὴν μητέρα καὶ ἡ δοθεῖσα ἀπ' αὐτὸν συναλλαγματική, μὴ λησμονήσῃς νὰ σφραγίσῃς.

Ὁ Ὁμ. φοβοῦμαι μὴ δὲν εἶναι μόνον παράξενος, ὡς λέγεις, ἀλλὰ μὴν ἠλιθιάζει καὶ ὀλίγον. Οἱ στενοί του φίλοι, ὅταν ἦτον ἐδῶ, ἦσαν ὁ Φίλανδρος καὶ ὁ Ζαλικόγλους.

Μὴ λησμονήσῃς φίλε μου, νὰ γράψῃς εἰς Μασσαλίαν νὰ ἀσφαλίσωσιν ἀπὸ τοὺς κινδύνους τῆς θαλάσσης, τὸ ὁποῖον ἔστειλε διὰ τοῦ Allais πρὸς τὸν Ὁμηρίδην σανδύκιον ὁ Δ. περιέχον τὰ βιβλία του, διὰ νὰ σταλθῇ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Χίον.

Ἐρώτησε τὸν Δ. πρὶν ἀναχωρήσῃ αὐτόθεν, πόσην ἀργυρίων ποσότητα θέλει νὰ ἀσφαλίσῃ.

43.

Φίλε ἀσπάζομαί σε.

Καιρὸν δὲν εὕρηκα ἀκόμη νὰ ἀποκριθῶ εἰς τὰς ἐπιστολάς σου· τὸ ὁποῖον μὲ λυπεῖ πολύ. Μὲ λυποῦσι περισσότερον τὰ μετὰ τοῦ Δ. παθήματά σου ἐξ αἰτίας μου. Μὴ ταράττεσαι ὅμως· ἴσως εὑρεθῇ καὶ τούτου θεραπεία. Τὴν 15 παρέδωκα εἰς τὸν Κρῆτα δέσμην βιβλίων διὰ σέ, τῶν ὁποίων τὸν κατάλογον θέλω σὲ στείλει ὅταν εὐκαιρήσω. Τὴν ἐγκεκλεισμένην πέμψον, νὰ ζήσῃς! πρὸς τὸν *ἀοιδόν*.

Ὑγίαινε πανοικί.

Ἀπὸ τὸν Mure δὲν μὲ ἦλθεν ἀκόμη τίποτε.

44.

Ἀλεξάνδρου Βασιλείου

		Χρέος
9	Μαΐου, Κατὰ τὸν σταλθέντα λογαριασμὸν	324:19
13	Ἰουνίου, Calcul differenciel διὰ Κούμαν	66 —
22	Μαΐου, Βιβλία διὰ Μασσαλίας πρὸς Βενιαμίν.	222:15
20	Ἰουνίου, Ἐφημερίδα Ἰατρικῆς διὰ Βουκουρέστιον.	20 —
15	Αὐγούστου, Ἐγκυκλοπαιδεία μέρος κ.τ.λ. διὰ Ἰωάννινα	41:18
22	Σεπτ. δι' ὅσα ἐπλήρωσα τὸν Βολάνην . .	300 —
1807	16 Ἰανουαρίου, διὰ τὸν Θησαυρὸν Ἑρρικ. Στεφ.	108 —
		1083:12
	Δι' ἐξόφλησιν χρεωστῶ εἰς νέον	179:12
		1263: 5

		Ἔχειν
1	Ἰουλίου. Διὰ 1 Ἡλιόδωρον.	13 —
5	» Διὰ 1 ἕτερον	13 —
10	» Δι' ὅσα ἔλαβα ἀπὸ Βολάνην . .	506: 5
15	» Δι' ὅσα ἔλαβα ἀπὸ Rongemont	500 —
1807	16 Ἰανουαρίου διὰ τὸ λάθος τῶν παρελθ. λογαρ.	231 —
		1263: 5

Ἀσπάζομαί σε πανοίκιον.

Εἰπέ με πρῶτον, ἐὰν τὸ λάθος 231 ἦναι καλὰ διωρθωμένον, διότι τὸ ἔβαλα ἐκ μνήμης, μὴν ἔχων τὸν καὶ-

ρον νὰ τὸ ζητῶ εἰς τὰς ἐπιστολάς σου. Μὴ λησμονήσῃς, διὰ νὰ τὸ διορθώσω πάραυτα.

Τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 27 παρελθόντος Δεκεμβρίου ἔλαβον, καὶ ἀπεκρίθην χωρὶς ἀναβολὴν κατὰ μέρος εἰς τὰ τοῦ Κούμα.

Προχθὲς σ' ἔπεμψεν ὁ Allais διὰ τοῦ Franck μίαν Πάλαν περιέχουσαν 100 Προδρόμους, τὸν Θησαυρὸν τοῦ Στεφάνου (εἰς 4 τόμους), καὶ 4 ἀντίτυπα τῆς Ἑλληνογαλατικῆς ἀπολογίας τοῦ Σωκράτους. Διὰ τοὺς Προδρόμους θέλει σὲ γράψει ὁ Ζωσιμᾶς (ἐκ διαταγῆς τοῦ ὁποίου σὲ τοὺς πέμπω) πῶς ἔχεις νὰ τοὺς οἰκονομήσῃς. Ἐνθυμοῦ μόνον νὰ δώσῃς ἀπ' αὐτοὺς ἓν ἀντίτυπον ῥαμμένον τὸν Καπιτανάκην, τὸν σχολιαστὴν λέγω τοῦ Καισάρεως, καὶ πέρασέ τον εἰς λογαριασμὸν τοῦ Ζωσιμᾶ· φανερώσας εἰς αὐτόν, ὅτι τὸν ἔδωκας ἐκ διαταγῆς μου. Τὰς ἀπολογίας κάμε ὡς σὲ προέγραψα, ἤγουν δὸς ἢ στεῖλε τας ὅτινα θέλεις, ὄχι ἐκ μέρους μου. Τοῦ Στεφάνου ἡ τιμὴ εἶναι μετρία, δεμένου μάλιστα, καθὼς εἶναι δεμένος εἰς στίχωμα κόσμιον καὶ καθάριον. Τὸ παλαιὸν Γλωσσάριον (μὲ τ' ὁποῖον εὑρίσκεται καμμίαν φορὰν ὁ θησαυρὸς) μόνον πωλεῖται κατὰ τὸ παρὸν ἕως 100· ὅθεν δὲν εἶναι πολλαὶ αἱ 60 τὰς ὁποίας αὐτοῦ σ' ἐζήτησαν. Πλὴν ὅμως σὲ λέγω πάλιν ὅτι δὲν σὲ εἶναι ἀναγκαῖον. Ὁ θησαυρὸς ὅσον ὑπάγει μέλλει νὰ γίνεται ἀκριβώτερος· ἐπειδὴ τοιοῦτον διεξοδικὸν λεξικὸν ὀλίγη ἐλπὶς εἶναι ὅτι θέλει μετατυπωθῇ.

Καλὸν σημεῖον τὸ νὰ μὴ δυσαρεστηθῇ ὁ Ἰατρὸς εἰς τὰ περὶ τῆς εἰκόνος. Ὅπως κἂν ἤθελεν ὅμως τὸ λάβει, ἐγὼ βέβαια δὲν ἤθελα μετανοήσει. Ἂς ἦναι καλὰ καὶ εἰς τοῦτο οἱ Λευῖται· αὐτοὶ μᾶς ἔδωκαν τὸ παράδειγμα

τῆς τοιαύτης ἀναιδεστάτης κενοδοξίας, ὡς νὰ ἦτον ἆθλος Ἡράκλειος τὸ νὰ μεταγλωττίζῃ τις τὰ ξένα. Ἂν δὲν ἦτον ἆθλος ἤθελε βέβαια εἶσθαι μεγάλη εὐεργεσία πρὸς τὸ γένος, καὶ διὰ τὴν ἐκ τῶν τοιούτων ὠφέλειαν, καὶ διὰ τὴν ἐν ταυτῷ καὶ τῆς γλώσσης τρίψιν καὶ τελείωσιν ἡ καλὴ μετάφρασις. Ἀλλὰ τὸ νὰ βάλῃ ὁ εὐεργετῶν τὴν εἰκόνα του εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου, εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ νὰ πληρόνεται sans façon μόνος του, καὶ πρὸς τούτοις νὰ λέγῃ ἀναισχύντως πρὸς τοὺς εὐεργετουμένους c'est moi qui vous ai procuré ce bien, regardez-moi, et reconnoissez votre Bienfaiteur. Ἄλλην ἐξήγησιν τοῦτο δὲν ἐπιδέχεται, ἢ εἶμαι κακὸς σχολιαστής.

Περὶ δὲ τῶν ἐλπίδων τῆς βελτιώσεως τοῦ ὕφους καὶ αὐτοῦ, καὶ τοῦ μεταφραστοῦ τοῦ Ἀναχάρσιδος, μὴ παύῃς νὰ λέγῃς πρὸς αὐτοὺς φίλε, ὅτι δὲν θέλουν ποτὲ γράψει καλά, ἂν δὲν δώσωσι τόνον καὶ νεῦρα εἰς τὴν γλῶσσαν· τὰ δὲ νεῦρα πρέπει νὰ εὑρίσκωνται πρῶτον εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ γράφοντος, ἐὰν ἔχῃ δηλαδὴ φρονήματα ἐλεύθερα. Περὶ τοῦ ἀναγκαίου τούτου δεσμοῦ τῶν ἐννοιῶν καὶ τῆς φράσεως, καὶ τῆς ἐπιρροῆς τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου εἰς τὸν προφορικόν, ἢ γραπτόν, ἴσως εἴπω τι εἰς τὰ προλεγόμενα τοῦ Ἰσοκράτους, ἂν μὲ τὸ συγχωρήσῃ ἡ ποδάγρα.

Περὶ τῶν 400 τοῦ Σχοινᾶ δὲν καταλαμβάνω τίποτε. Εἶναι ὀλίγαι ἡμέραι ἀποῦ, στοχαζόμενος τὴν ἀμηχανίαν εἰς τὴν ὁποίαν φυσικὰ ἔπρεπε νὰ εὑρίσκεται, τὸν ἔδωκα τὴν ἄδειαν νὰ σύρῃ ἀπ' ἐμὲ ἕως 150. Καὶ αὐτὸς ἀποκρινόμενος μὲ λέγει, ὅτι ἡ ἀνάγκη τὸν ἐβίασε νὰ σύρῃ ἀπὸ σὲ 600 φρ. ἢ λίτρ. καὶ χωρὶς νὰ δώσῃ πρῶτον τὴν εἴδησιν· διὰ τὸ ὁποῖον ἔλεγεν ὅτι καὶ λυπεῖται καὶ φοβεῖ-

ται διὰ τὴν ἐνδεχομένην ἐκ τούτου δικαίαν ὀργήν σου. Εἶχα σκοπὸν νὰ τὸν ἐπιπλήξω κ' ἐγὼ ὀλίγον περὶ τούτου ἀλλ' ἕως ταύτης τῆς ὥρας δὲν τὸ ἔκαμα ἐνθυμούμενος τὴν παροιμίαν, «Ὅστις πνίγεται τὰ μαλλιά του πιάνει». Ἡ Πάλα εἶναι σημειωμένη AB.

45.

Ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς τοῦ Courier ἔμαθεν ὁ Κλαυέριος ὅτι ὁ Courier ἐπέρασεν εἰς τὴν Anvers, ὅπου ἔχει ἐξάδελφον, ἢ θεῖον τὸν Receveur général. Πιθανὸν ὅτι σ' ἔγραψεν ἐκεῖθεν. Ἐὰν ὄχι, φρόντισον νὰ τὸν γράψῃς αὐτόθεν. Πάλιν μὲ πιστοποιεῖ ὁ Κλαυέριος, ὅτι δὲν τρέχεις κίνδυνον οὐδένα· πλὴν ἴσως ἀργοπορίαν, γέννημα τῆς ἰδιοτροπίας του.

Περὶ δὲ τοῦ Κ. σὲ εἶπα κἄντι εἰς τὴν προλαβοῦσάν μου. Ὁ Βάμβας ἀνεδέχθη τὴν φροντίδα νὰ ἐξετάσῃ· ἀλλ' ἀκόμη δὲν ἐμάθομεν τίποτε. Συλλογίσου πάλιν, ἂν δὲν συμφέρῃ νὰ τὸν προστάξῃς νὰ πληρώσῃ εἰς ἐμέ. Πρόφασιν εὔλογον ἔχεις τὸν θάνατον τοῦ Ζ. λέγων ὅτι ὁ θάνατος οὗτος μ' ἔφερεν εἰς μεγαλωτάτην ἀνάγκην, ὥστε καὶ νὰ διακοπῇ ὁ τύπος τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλ. καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Λάβε καὶ τὸν ἐπιτάφιον· καὶ ἂν ἔχῃς τρόπον, πέμψε τον εἰς Νίσναν, ἕως νὰ εὕρω τὸν τρόπον, καὶ σέ, καὶ ἐκείνους νὰ πέμψω περισσότερα ἀντίτυπα. Εἶναι καλὸν νὰ σκορπισθῶσι, καὶ εἰς τούτους καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Ὑγίαινε φίλε.

Οἱ θρηνοῦντες δύο νέοι παριστάνουσι σπουδαστὰς γραμμάτων Γραικούς.

46.

Ἀσπάζομαί σε φίλε!

Καιρὸν δὲν ἔχω ν' ἀποκριθῶ εἰς τὰς ἐπιστολάς σου. Τὴν ἐγκεκλεισμένην ἀφοῦ σφραγίσῃς, πέμψον ἀσφαλῶς καὶ γρήγορα. Ἴσως συμφέρει νὰ δοθῇ δι' ἄλλης χειρὸς παρὰ τὴν τοῦ Κούμα, διὰ νὰ μὴ δώσῃ χώραν εἰς ὑποψίαν·

Χθὲς μ' ἔφερεν ὁ Κρὴς 5 ἀντίτυπα τῆς πρὸς τὸ ἀνθρωπόμορφον θηρίον ἐπιστολῆς σου. Ὑγίαινε!

Μὴν ἐρωτᾷς πόσον μ' ἐλύπησεν ἡ 9 σελὶς τῆς περικλειομένης ἐδῶ ἀγγελίας, ἡ ὁποία ἐγράφη ἀπὸ ζῆλον ἀναμφιβόλως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀπειρίαν τῆς ἔτι κρατούσης ἐπιῤῥοίας τῶν τοὺς ὁποίους ὀνομάζει *θεοβλαβεῖς καὶ ὑποκριτάς*. Κρίνω λοιπὸν τὴν διάδοσιν τῆς ἀγγελίας ταύτης ἀσύμφορον τώρα μάλιστα ἀφοῦ τοὺς εἰρήνευσαν, ἢ ἔμελλαν νὰ τοὺς εἰρηνεύσωσιν οἱ Πατριαρχικοὶ Ἔξαρχοι.

47.

Δὲν ἐξεύρω παρὰ τίνος δαίμονος ἔμαθεν ὅτι ὁ φίλος του ἔγινε correspondant τοῦ Πανεπιστημίου· αὐτὸ ἂν ἐγίνετο, ἤθελεν εἶσθαι πρᾶγμα μικρόν, ἀλλὰ πιστεύω ὅτι μηδ' ἔγινε παντελῶς.

Ἂν εἴπω ὅτι δὲν μ' ἐλύπησαν αἱ φλυαρίαι του, ψεύδομαι. Ἡ πλειοτέρα μου λύπη ὅμως εἶναι, ὅτι εἰς τοιαύτας φλυαρίας, τὰς ὁποίας μηδ' οἱ σκῦλοι δὲν τρώγουν, ὡς λέγει ἡ παροιμία, δὲν ἐκβαίνουσιν ἀντιῤῥήσεις ἀθρόαι ἀπὸ διάφορα μέρη, νὰ καταπαύσωσι τὸν μαινόμενον. Τοσαύτη ἄρα εἶναι ἀκόμη τοῦ ταλαιπώρου γένους ἡ γυμνότης, ὥστε νὰ μὴ εὑρίσκωνται ἄνθρωποι ἀπαρεσκόμενοι εἰς τοιαύτας ὑλακάς, ἢ ἂν ἀπαρέσκωνται, νὰ μὴν εἶναι καλοὶ μὲ τόσην ὕλην ἄφθονον, ὅση εὑρίσκεται εἰς ὅσα ἔγραψε, νὰ δημιουργήσωσι μικρόν τι φυλλάδιον. Ὁ ἠλίθιος παραβάλλει τὸ *κατὰ τρόπον* μὲ τὸ *κατὰ λόγον*, χωρὶς κἂν νὰ συλλογισθῇ ὅτι εἰς τοῦτο δὲν χρειάζεται τὸ *Δέοντα*, ἐπειδὴ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ *Λογικῶς*· ἐκεῖνο ἂν δὲν ὑποθέσῃς ἔλλειψιν, εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ *τροπικῶς* ἤγουν μεταφορικῶς, ἢ ἀλληγορικῶς.

Ὅσα μὲ λέγεις εἰς παρηγορίαν ἀναφέρων τὰ τοῦ Βαρδαλάχου, ταῦτα μάλιστα μὲ λυποῦσιν. Οἱ τοιοῦτοι παράκαιροι ἔπαινοι ἐξαγριώνουσι φίλε τοὺς σκύλους. *Κύριος οἶδε* πόσα ἄλλα δεινὰ μέλλει νὰ μὲ προξενήσῃ τοῦ Ῥώτα ἡ εἰκών, τὴν ὁποίαν φοβοῦμαι περισσότερον παρὰ τοῦ Βαρδαλάχου τὰ ἐγκώμια, διότι σιμὰ τῶν ἄλλων κακῶν μὲ καταστένει καὶ Γελοῖον. Ναί! φίλε, γελοῖον. Τοιαύτας εἰκόνας βλέπω καθημέραν εἰς τὴν παραποταμίαν στρωμένας εἰς τὸ ἔδαφος, ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ζῶντες ἐνομίζοντο ἀπὸ φίλους πιστούς, ἀλλ' ὄχι πολλὰ κριτικούς, ἄνδρες μεγάλοι, καὶ τοιούτους ἴσως ἐνόμιζον καὶ αὐτοὶ ἑαυτούς. Οἱ τοιοῦτοι φίλοι δὲν στοχάζονται, ὅτι ἂν ὀρθοποδήσῃ τὸ γένος, ὡς εἶναι ἐλπίς, μετὰ ἑκατόν, ἴσως καὶ ὀλιγωτέρους χρόνους, ἡμεῖς ὅλοι ὅσοι ζῶμεν (χωρὶς νὰ ἐξαιρέσῃς καὶ αὐτὸν τὸν Πάντεχνον καὶ Πανεπι-

στήμονα) θέλομεν εἶσθαι ἀκλεεῖς καὶ ἀνώνυμοι. Ὅ,τι μάλιστα μ' ἐτάραξεν ἀπὸ τὰς φλυαρίας τοῦ ἠλιθίου κυνός, εἶναι ὅτι καὶ μὲ συκοφαντεῖ, κηρύττων ὅτι ζητήσας πολλάκις τὴν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον εἴσοδον ἀπεβάλθην.

Ὅπως ἂν ἦναι, φίλε, σὺ πλέον παῦσε νὰ ἀντιγράφῃς εἰς τὰς φλυαρίας του, καὶ διότι σὲ ἀπασχολοῦν πολὺ τὰ τοιαῦτα, καὶ διότι δὲν ὠφελοῦν, ἐπειδὴ παρὰ φίλου γραφόμενα, αὐτὸς τὰ ἐξηγεῖ ὡς ὀλίγων τινῶν συνωμοσίαν κατ' αὐτοῦ καὶ φθόνον. Ὠφέλιμα ἤθελαν εἶσθαι, ἐάν, ὡς εἶπα, ἐξήρχοντο ἀθρόα ἀπὸ διαφόρους ἀνθρώπους ὑποθεμένους νὰ μὴν ἔχωσι σχέσιν μ' ἐμέ. Ὁ Κούμας ὅμως ἔπρεπε νὰ γράψῃ τι ἢ ἀμέσως ἢ διὰ τῶν μαθητῶν του.

Καῦσε τὸ φύλλον.

48.

28 Ἰανουαρίου,

Φίλε Ἀλέξανδρε, ἀσπάζομαί σε.

Τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 6 Ἰανουαρίου ἔλαβον. Εὐχαριστῶ σε ἀπὸ ψυχῆς διὰ τὴν προμήθειαν καὶ προθυμίαν σου εἰς τὸ νὰ μὲ βοηθήσῃς διὰ τοῦ Ἰορδάνου· ἀλλὰ καθὼς εἶχα σὲ προγράψει, ὁ φίλος μ' ἔστειλεν ἀργύρια, ἂν καὶ ὄχι ἀκόμη ὅλα ὅσα μὲ χρεωστεῖ. Ὅθεν κατὰ τὸ παρὸν δὲν ἔχω χρείαν νὰ σὲ βαρύνω.

Περὶ τῆς ἐγκεκλεισμένης πρὸς τὸν ταχυδρόμον ἰδοὺ τί συνέβη (C'est une fatalité qui a augmenté tous les déplaisirs que j' ai eprouvés tous ces jours passés).

Ὅταν ἔλαβα τὴν ἐπιστολήν σου εὑρέθη εἰς τὸν οἶκον μου ἄνθρωπος πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ Νικολόπωλος ὑπάγει καθημέραν. Διὰ νὰ ἀποφύγω τῆς μικρᾶς πόστας (εἰς τὴν ὁποίαν νὰ δοθῇ ἡ ἐπιστολὴ πρὸ τῆς ἀκολούθου ἡμέρας ἦτον ἀδύνατον διὰ τὴν νύκτα) τὴν ἐνδεχομένην ἀργοπορίαν, ἔδωκα εἰς τὸν φίλον τὴν ἐπιστολὴν συνωδευμένην μὲ ἄλλην ἰδικήν μου πρὸς τὸν N. Τὸ πεπρωμένον ἠθέλησε νὰ ἐμποδίσῃ τὸν N. δύο ἡμέρας ὁλοκλήρους νὰ ὑπάγῃ πρὸς τὸν ὁποῖον ἤρχετο καθημέραν. Ἔλαβε τέλος πάντων τὴν ἐπιστολὴν καὶ τὴν ὑπῆγεν εἰς τοῦ Πρέσβεως τὸ πρωῒ τῆς 27, ἀλλ' ὁ ταχυδρόμος εἶχε κινήσει τὴν 26, ὅθεν μὲ τὴν ἔφερεν ὀπίσω χθές. Σήμερον γράφω πρὸς τὸν Franck παρακαλῶν, ἂν κατ' εὐτυχίαν ὁ ταχυδρόμος εὑρεθῇ ἀκόμη εἰς τὸ Στρασβοῦργον νὰ τὸν δώσῃ καὶ τὴν ἐπιστολήν σου καὶ τὰ βιβλία· εἰ δὲ μὴ νὰ τὰ στείλῃ κατὰ τὴν διαταγήν σου, εἰς τὸ Ulm. Καιρὸν δὲν ἔχω νὰ γράψω περισσότερα. Ὑγίαινε!

49.

Μηδὲ σήμερον καιρὸν εὑρίσκω νὰ ἀποκριθῶ εἰς τὰς ἐπιστολάς σου. Στεῖλέ την πρὸς τὸν Πρωτοψάλτην, ἡ ὁποία μοῦ ἐδαπάνησεν, ὡς βλέπεις, πολὺν καιρόν. Ἐδῶ κλεισμένον εὑρίσκεις καὶ τὸν λογαριασμὸν τῶν βιβλίων, περὶ τῶν ὁποίων δὲν σὲ ἔδωκα χρέος εἰς τὸν λογαριασμόν σου, καθὼς μηδὲ πίστιν, ὅταν ἔλαβα τὰ ἀργύρια ἀπὸ τὸν Μαρτῖνον.

Ἀλλ' ὅμως πρέπει νὰ σὲ εἴπω ὅτι δὲν ἐπλήρωσα τὸν

Allais πλὴν μόνας λίτρας	649:12
τὰ λοιπὰ εἶναι διὰ τὸν προμηθεύοντα	64:18
	714:10

Ἐὰν τὰ βιβλία ἦναι διὰ τὸν ἀδελφόν σου, μὴν ὀκνήσῃς νὰ μὲ τὸ φανερώσῃς, διὰ νὰ καταχωρίσω εἰς πίστιν τοῦ λογαριασμοῦ σου ταύτας τὰς 64:18. Ὑγίαινε!

50.

3 Μαρτίου.

Φίλε Ἀλέξανδρε ἀσπάζομαί σε.

Ἔξω τοῦ *πεδαντισμοῦ* φοβοῦμαι δύο ἄλλα πράγματα, μήπως εἶναι καὶ ὀλίγη Λευϊτικὴ συνήθης φιλαρχία, ἢ καὶ δυστυχὴς ὀργανισμὸς τῆς κεφαλῆς. Τοῦτο μάλιστα τὸ τελευταῖον ὑποπτεύομαι διὰ τὴν λιθίνην ἀναισθησίαν του εἰς τὰ θέλγητρα τῆς προγονικῆς ἡμῶν γλώσσης. Ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, ἐγὼ καιρὸν δὲν ἔχω νὰ δαπανῶ εἰς τοιαύτας ἐπιστολικὰς κοινολογίας, τοσοῦτον ἀηδεστέρας εἰς ἐμέ, ὅσον ὁ γράφων πολεμεῖ κατ' εὐθεῖαν τοὺς ἔρωτας οἱ ὁποῖοι μὲ αἰχμαλώτισαν παιδιόθεν, καὶ χωρὶς τῶν ὁποίων ἡ φιλοσοφία εἶναι Βασίλισσα χωρὶς ἀμφιπόλους (dames d'honneur), ἤγουν δὲν εἶναι τίποτε.

Λέγεις, ὅτι τὸ αἷμά σου βράζει, ὡς νέου, ὅταν ἀναγινώσκῃς τὸν Δημοσθένην· τόσον ὀλιγώτερον ἀμφιβάλλω περὶ τούτου, ὅσον ἐγὼ εἶναι πολὺς καιρὸς ἀποῦ μήτε νὰ τὸν ἀναγνώσω πλέον τὴν νύκτα ἐμπορῶ, διότι ἡ ἀνά-

γνωσίς του ἀποτελεῖ εἰς ἐμὲ ἀγρυπνίαν, καὶ ἀκολούθως ἀρρωστίαν. Ἀλλὰ καὶ σὺ κ' ἐγώ, καὶ ἄλλοι ὡς ἡμεῖς, εἴμεθα ὅλοι σχολαστικοὶ (pédants) κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Φιλοσόφου· ὅτι παρετήρησας νομίζω καὶ τὸ ἀπότομον τῆς περὶ τῶν μὴ ὁμοφρονούντων μ' αὐτὸν κρίσεως, καὶ τὸ ἀνυπομόνητον τῆς ἀντιδοξίας (l' intolerance), τὸ ὁποῖον εἶναι τοῦ ἀληθινοῦ καὶ γνησίου *πεδαντισμοῦ* ὁ χαρακτήρ. Παρηγοροῦ ὅμως, ἐνθυμούμενος, ὅτι ἄλλος φιλόσοφος, ὁ Ἀριστοτέλης, ἔγραψε περὶ Ῥητορικῆς, καὶ ποιητικῆς, καὶ κατεδέχθη νὰ σχολιάσῃ καὶ τὸν Ὅμηρον· καὶ μὴ παύῃς νὰ ἐνόῃς μὲ τὸν Smith καὶ τὸν Stevant τὸν Πλάτωνα, τὸν Ξενοφῶντα, καὶ τὴν χορείαν ὅλην τῶν ἀοιδίμων ἐκείνων, ἀληθῶς ἐγκυκλοπαιδικῶν ἀνδρῶν. Ἔκαμνες καλὰ νὰ διαβάσῃς καὶ τὸν χαριέστατον βωμολόχον Ἀριστοφάνην. Μὴ σὲ φανῇ παράδοξον ἡ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀντίφασις τῶν δύο ἐπιθέτων. Βωμολόχος εἶναι βέβαια εἰς πολλά, ἀλλ' ἔχει τόσας χάριτας ἄλλας ὁ διάβολος, ὥστε ἀξιώθη ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ θείου Πλάτωνος, τὸ χαριτωμένον καὶ μελίρρυτον τοῦτο δίστιχον,

Αἱ χάριτες τέμενός τι λαβεῖν, ὅπερ οὐχὶ πεσεῖται,
Ζητοῦσαι, ψυχὴν εὗρον Ἀριστοφάνους.

Δὲν εἶναι δύσκολος· ἡ μεγαλητέρα του δυσκολία εἶναι εἰς ὅσα λέγει αἰνιττόμενος περιστάσεις ἐκείνου τοῦ καιροῦ· ἀπὸ τὰς αἰνίξεις ταύτας ἐξήγησαν πολλὰς οἱ σχολιασταί του, ἄφησαν ὅμως καὶ ὄχι ὀλίγας ἀνεξηγήτους. Τοῦτο ὅμως τὸ ἀτύχημα εἶναι κοινὸν εἰς ὅλους. Ἔξω ἀπὸ τὰς Ἀττικὰς χάριτας τοῦ χαρακτῆρος τοῦ λόγου, ἔξω ἀπὸ τὰς εὐφυεστάτας ἀστειότητας, καὶ ἀπὸ τὰ δριμύτατα (piquants) σκώμματα κατὰ τῶν διεφθαρμένων του συμπολιτῶν, εἶναι ὁ μόνος ποιητής, εἰς τὸν

ὁποῖον λαμβάνει τις καθαρὰν ἔννοιαν τῆς τότε καταστάσεως τῶν Ἀθηνῶν, ἔννοιαν, ἡ ὁποία χρησιμεύει πολλὰ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Ξενοφῶντος, τοῦ Ἰσοκράτους, τοῦ Δημοσθένους, καὶ ὅλων ὅσοι εἶπάν τι περὶ τῆς τότε Δημοκρατίας. Εἰς τὰς εἰς τὸν Ἰσοκράτην σημειώσεις μου θέλεις εὑρεῖ τοιαύτας τινὰς παραλληλίας (rapprochemens) μὲ τὸν Κωμικόν.

Τὸ σύστημά του δὲν ἔχω καιρὸν νὰ σὲ περιγράψω· ἔχει κάποιαν ὁμοιότητα μὲ τὸ τοῦ Demainieux· ἀρκεῖ νὰ σὲ εἴπω ἐν συντομίᾳ ὅτι ἐπιστηρίζεται εἰς τοῦτο, ὅτι οἱ ἀνάλογοι τύποι τῶν λέξεων πρέπει νὰ ἔχωσιν ἀναλόγους σημασίας ἢ (τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ αὐτὸ) αἱ ἀνάλογοι σημασίαι, πρέπει νὰ ἔχωσιν ἀναλόγους τύπους· παραδείγματος χάριν· ἐπειδὴ ἀπὸ τὸ διορθόνω, λέγομεν διόρθωσις, διὰ τί ἀπὸ τὸ βαδίζω, ἐλπίζω, ὁρίζω κτλ. νὰ μὴ λέγωμεν βάδισις, ὅρισις, ἔλπισις, ἀλλὰ βάδισμα, ὁρισμός, ἐλπίς; Καὶ μέχρι τούτου εἶναι σύμφωνος μὲ πολλοὺς ἐκ τούτων, καὶ μὲ τὸν ὀρθὸν λόγον· ἀλλ' οὗτοι τοιαῦτα φιλοσοφοῦντες δὲν ἐφαντάσθησαν ποτὲ νὰ ἐξορίσωσιν ἀπὸ τὴν παιδείαν τῶν νέων τὴν Λατινικὴν φωνήν, ἥτις εἶναι εἰς αὐτοὺς ὅ,τι εἰς ἡμᾶς ἡ Ἑλληνική, ἢ ἀληθέστερον νὰ εἴπω, ἥτις μήτε εἶναι παντάπασιν εἰς αὐτούς, ὅ,τι εἰς ἡμᾶς ἡ Ἑλληνική.

Ὁ Φεδερίκος εἶχε νοῦν, καὶ ἐμιμήθη τοὺς Ῥωμαίους, οἱ ὁποῖοι ἐπαιδεύοντο (τοὐλάχιστον ὅλοι οἱ ἔγκριτοι) εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, μὲ τὴν βοήθειαν τῆς ὁποίας ἔφεραν εἰς τελειότητα καὶ τὴν μητρικὴν αὐτῶν. Τοῦτο εἶναι νόμος ἠθικοπολιτικός· ὁσάκις φυτρώσῃ ἔθνος ὑπερβάλλον τἄλλα, καταπίνει ὅλα τἄλλα, ἤγουν τὰ ὑποτάσσει καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὰ ἔθη, καὶ εἰς τὰ ἤθη

ὄχι μόνον τὰ χρηστά, ἀλλ' ἐκ δυστυχίας πολλάκις καὶ τὰ κακά.

Τέλος, ὅτι μὲν ἡ φιλοσοφία χρειάζεται γλῶσσαν ἰδίαν, τρόπον τινὰ Ἀλγεβραϊκήν, διὰ τὴν εὐκολίαν τῆς παραδόσεως, καὶ διὰ τὴν ἀποφυγὴν πάσης πλάνης, τοῦτο, φιλόσοφε, ὅστις ἂν ἦσαι τὸ συνομολογῶ μὲ σέ· ἀλλ' ὅτι πρέπει διὰ τοῦτο νὰ ἐξοστρακίσωμεν ἀπὸ τὴν παιδείαν τῶν νέων τὴν ἐπαφρόδιτον τῶν προγόνων ἡμῶν γλῶσσαν, εἰς τοῦτο σὲ λέγω μὲ τὸν Λουκιανόν, « Ἡράκλεις! » ἰὼ Ἡράκλεις! ἄγροικον τοῦτο εἴρηκας, καὶ δεινῶς » Βοιώτιον, ξυναπολέσαι ἑνὶ πονηρῷ τοσούτους, καὶ προ- » σέτι τὴν στοάν, αὐτῷ Μαραθῶνι, καὶ Μιλτιάδῃ καὶ » Κυναιγείρῳ » ἀπὸ τῶν ὁποίων τὴν μνήμην πρέπει νὰ ἠλεκτριζώμεθα ἡμέραν καὶ νύκτα. Ὄχι διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ! Ἄμε εἰς κανὲν ἀοίκητον μέρος τῆς Ἀμερικῆς, σύστησον ἐκεῖ ἀποικίαν μισέλληνα, καὶ δίδαξον αὐτοὺς τὸ σύστημά σου, ἀλλ' ὄχι εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς Ἑλλάδος.

Μ' ἔφερες εἰς ἀληθινὴν ἔκστασιν μὲ τοὺς νεκρικούς τοῦ παπᾶ Π. Καλέ, ἀληθινὰ οἱ νεκρικοὶ διάλογοι τοὺς ὁποίους ἔχω, καὶ εἰς τοὺς ὁποίους στηλιτεύεται ὁ Βολταῖρος, ἡ πολιτικὴ μετάστασις τῆς Γαλλίας κτλ. ἀπὸ τὸν **Ἄλλον Ὅμηρον** ἐστιχουργήθησαν; Τοιαῦτα καλὰ ἐξεύρεις, καὶ μὲ τὰ φθονεῖς;

Σὲ παρακαλῶ, καί,

Πρὸς ὅ,τι σοι φίλον ἐκ σέθεν ἄντομαι,
Ἤ τέκνον, ἤ λέχος, ἤ χρέος, ἤ Θεός,

νὰ στέκῃς μακρὰν ἀπὸ τὰς περὶ φιλοσοφικοῦ λίθου τερατολογίας καὶ ἱππέων, καὶ πεζῶν, καὶ ναυβατῶν.

Λυπεῖσαι (λέγεις) ὅτι δὲν αἰσθάνεσαι διὰ τί ἄλλη ἄλλης

θέσεως τῶν λέξεων εὐαρεστεῖ εἰς τὴν ἀκοὴν περισσότερον. Μηγὰρ ἐγώ, μὴ γὰρ ἄλλος κἀνεὶς ἐμπορεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τοῦτο τὸ ἀκατανόητον διὰ τί; Συμβαίνει εἰς τὴν ἀκοὴν ὅ,τι καὶ εἰς τὰς ἄλλας αἰσθήσεις· μηγάρ δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν διὰ τὶ βρῶμα βρώματος διαφέρει εἰς τὴν νοστιμότητα, διὰ τὶ τὸ αὐτὸ βρῶμα διαφέρει κατὰ τὴν διάφορον σκευασίαν. Μ' ὅλον τοῦτο, καὶ εἰς τὴν γεῦσιν ἡ παραλλαγὴ τῆς αἰσθήσεως δὲν προέρχεται (τοὐλάχιστον δὲν μὲ φαίνεται νὰ προέρχεται) ἀπὸ τὴν διάφορον θέσιν καὶ σύγκρασιν τῶν μερίδων ἢ ἀτόμων τῶν χυμῶν.

Ἂν δὲν εὕρηκας τρόπον ἀφανῆ νὰ στείλῃς πρὸς τὸν Ῥώταν τῆς Βιβλιοθήκης τὸν Πρόδρομον, στεῖλέ τον φανερῶς, μὲ μόνα ὅμως τοῦτα τὰ λόγια ὅτι τὸν πέμπεις ἐκ μέρους μου, καὶ ὄχι τι πλέον.

Ὅταν ἀνέγνωσα τὸ μέρος τῆς ἐπιστολῆς σου περὶ τῆς παραιτήσεως τοῦ Θησαυροῦ τοῦ Στεφάνου, ὁ θησαυρὸς ἦτο πρὸ πολλῶν ἡμερῶν εἰς τὸν δρόμον. Μὴ λυπεῖσαι ὅμως, διότι εὔκολα θέλεις τὸν πωλήσει (τὸ ὁποῖον δὲν σὲ συμβουλεύω) μὲ κέρδος ἴσως, διὰ τὸ σπάνιον τοῦ βιβλίου.

Εὐχαριστῶ δι' ὅσα ἀντέγραψας δι' ἐμὲ ἀπὸ τὸ λεξικὸν τοῦ Σνεϊδέρου. Ἀκόμη ὁ Reclam δὲν μ' ἔπεμψεν ὅ,τι μὲ λείπει.

Εἰπέ με νὰ ζήσῃς! ἐὰν ὁ Στέφανος Ἀλεξανδράκης, τὸν ὁποῖον βλέπω εἰς τὰς ἐφημερίδας ὡς ἀποστελλόμενον εἰς τὴν Ἀγγλίαν, εἶναι ὁ ἡμέτερος Κρής.

Ἂν δὲν ἐκατάλαβα τὰς Gioie, τὸ αἴτιον εἶναι ὅτι μίαν μόνην ὀφθαλμοῦ ροπὴν ἔκαμα εἰς αὐτό· ὁ καιρός, φίλε, μὲ λείπει νὰ ἀναγινώσκω τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὸ ἐργόχειρόν μου. Τοῦτο μόνον ἐστοχάσθην (καὶ ὁ στοχασμός μου ἂς μείνῃ ἀνεκλάλητος). Τί ἔμεινε πλέον εἰς αὐτοὺς

νὰ κάμωσιν εἰς κἀνένα Ὅμηρον ἢ Πλάτωνα, ἐὰν γεννηθῶσι τοιοῦτοι; Ἐὰν συμβάλλῃ πολὺ εἰς ἐλάττωσιν τῶν ἁμαρτημάτων, τὸ νὰ ἦναι ἀνάλογοι αἱ ποιναὶ μὲ τ' ἁμαρτήματα, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, συμφέρει καὶ εἰς τὴν αὔξησιν τῶν ἀρετῶν, τὸ νὰ ἦναι αἱ ἀμοιβαὶ ἀνάλογοι. Ἀλλὰ περὶ τούτου ce ne sont pas nos affaires, ἂν καὶ κατ' ἄλλον λόγον ces choses devroient être nos affaires, ἐπειδὴ ἀποβλέπουσι τὸ κοινὸν συμφέρον. Τίς ὅμως, ἂν δὲν ἔχασε παντάπασι τὰς φρένας, τολμᾷ ν' ἀνοίξῃ στόμα περὶ τῶν τοιούτων;

Ἔδωκα τοὺς χαιρετισμούς σου πρὸς τὸν Κουζ. . . καὶ μὲ εἶπε νὰ σὲ ἀντιχαιρετίσω· ἐπρόσθεσεν εἰς τοὺς ἀντιχαιρετισμοὺς ἢ ἀντιχαιρετίσεις (ὡς θέλει ὁ Φ.) καλὴν παρηγορίαν, διὰ τὴν ὁποίαν θέλεις εὐφρανθῇ ὅτι θέλει δηλαδὴ σπουδάσει νὰ σὲ πληρώσῃ, αὐτός!!! ὅσα ὁ λιθοφιλόσοφος ἱππεὺς σοῦ ἐπῆρεν. Ἐγέλασα πολὺ ἐνθυμηθεὶς τὸν μῦθον τοῦ Ναστραντιχότζα. Ἴσως δὲν τὸν ἐξεύρεις. Οὗτος λοιπὸν ὁ Ναστραντιχότζας βιαζόμενος μίαν τῶν ἡμερῶν ἀπὸ τὸν δανειστήν του, τὸν ὁποῖον πολλάκις μὲ διαφόρους ψευδεῖς ὑποσχέσεις εἶχε δυσωπήσει, « Τώρα » πλέον (τὸν λέγει) ἐτελείωσαν τὰ ψεύματα ἀκόμη ὀλί- » γων ἡμερῶν ὑπομονήν, καὶ εὗρηκα τὸν τρόπον νὰ σὲ » πληρώσω ». Ποῖος εἶναι ὁ τρόπος οὗτος (τὸν ἐρωτᾷ ὁ δανειστής); « Εἰς τὸν δρόμον (λέγει ὁ Ναστραντιχότζας), » ὅθεν καταβαίνουσι τὰ καμήλια φορτωμένα βαμβάκια, » ἔστησα καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη φρύγανα (τζαλία), εἰς τὰ » ὁποῖα ἐξ ἀνάγκης, διὰ τὸ στενὸν τοῦ δρόμου τριβόμε- » ναι αἱ Πάλλαι θέλουν ἀφήσει πολὺ μέρος βαμβακίου· » ἀπὸ τὴν πώλησιν τούτου θέλω σὲ πληρώσει ». Ἀκούσας ὁ δανειστὴς τὸ τοιοῦτον ἀπροσδόκητον, ἐξηράνθη

ἀπὸ τὰ γέλοια. Καὶ ὁ Ναστραντιχότζας χωρὶς νὰ ταραχθῇ «Γελᾷς (βέβαια τὸν εἶπε) βλέπων ὅτι εὐκόλυνεν ἡ » δουλειά σου, *Γκιουλέρσιν χαχπόγλου, ἰσὶν κολαϊ-» λαντί*». Κρίμα εἰς τὸν κόπον μου, ἂν ἐξεύρῃς τὸν μῦθον, ὅστις σὲ συμβουλεύει νὰ χαίρεσαι διὰ τὴν μέλλουσαν πληρωμὴν τῶν 300 σου. Δὲν ἔμεινε πλέον χαρτίον. Εἰπέ με τοῦτο μόνον ὅσον δυνατὸν ἐγρήγορα, ἐὰν τὸ Ἀμπαριάζω εἶναι λέξις Χίων, ἐὰν σημαίνῃ τὸ καταλιμπάνω ὅ,τι δὲν ἔπρεπε νὰ καταλείπω, ἤ τι τοιοῦτον. Ἐρώτησον, ἂν εὑρίσκωνται αὐτοῦ, κἀνένα Χῖον. Περὶ τῶν ἄλλων γράψε με ὅταν θέλῃς, περὶ δὲ τὸν Ἀμπάριασε, μ' ἀμπάριασε, ταχύτερον. Ὑγίαινε.

51.

Πρὸς σὲ μόνον.

Πρέπει, φίλε, νὰ σ' ἐξομολογηθῶ καθαρὰ τὴν γνώμην μου περὶ τοῦ νέου. Δὲν ἐξεύρω πῶς εἶμαι προκατειλημμένος κατ' αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐστοχάσθην, ἀφ' οὗ ἐτόλμησε, μὴ ὢν, νὰ ὑπογράφεται ἀνεψιός μου, ὡς ἐκείνης τῆς συμμορίας τῶν πολυτρόπων καὶ πολυπλόκων ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους οὗτοι ὀνομάζουν intrigants. Ἔπαιξε ταύτην τὴν κωμῳδίαν ἐπιμόνως μ' ὅλον ὅτι ἔβλεπεν ἐμὲ ἐπιμένοντα εἰς τὰς ἀποκρίσεις μου εἰς τὸ νὰ μὴ τὸν δίδω τὸν τίτλον τοῦ ἀνεψιοῦ, καὶ τὸ τελευταῖον διὰ νὰ τελειώσῃ τὸ δρᾶμα κωμικῶς ὡς τὸ ἄρχισεν, εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς του ὑπογράφεται *ὁ δυστυχὴς ἀνεψιός σου*.

Ταύτην μου τὴν ὑποψίαν ηὔξησε καὶ ἡ διὰ τοῦ Σχινᾶ

(τοῦ ἁπλοῦ καὶ χρηστοῦ τὰ ἤθη Σχινᾶ) πρὸς ἐμὲ συμβουλή του νὰ πέμψω εἰς τὸν Ἡγεμόνα ἓν ἀντίτυπον τοῦ Προδρόμου.

Εἰς αὐτὸ πρόσθες καὶ τὸ δρᾶμα τοῦ Θεολόγου. Εἶναι πιθανώτατον, ὅτι διὰ νὰ κατορθώσῃ τὸν σκοπόν του (νὰ ἔλθῃ δηλαδὴ πρὸς τὸν νομιζόμενον θεῖον του) αὐτὸς ὑπέβαλε καὶ εἰς τὸν διδάσκαλον ἐκδότην καὶ εἰς τὸν χρηστὸν ἱεράρχην, τὸ νὰ τὸν κάμωσι κομιστὴν τῆς ἐκδόσεως.

Ὅλα ταῦτα, φίλε, μὲ κάμνουσι νὰ τρέμω μὴ δὲν δύναμαι νὰ συμβιώσω μ' αὐτόν. Αὐτός, ὅταν ἔλθῃ, τὸ πρῶτον του ἔργον θέλει εἶσθαι ἡ ἰδιοποίησις τῆς ἀνεψιότητος, ἤγουν ἔργον τὸ ὁποῖον φυσικὰ θέλει μ' ἀναγκάσει ἢ νὰ ψευσθῶ, ἢ νὰ τὸν ἀποδείξω ψευδόμενον. Τὸ δεύτερον (καὶ εἰς τοῦτο μὴν ἀμφιβάλλῃς), ὢν καὶ φύσει φιλοκερδέστατος θέλει καταπείσει τὸν ἱεράρχην νὰ πέμψῃ καὶ πάλιν τὴν ἔκδοσιν ἐδῶ.

Ἐγώ, φίλε, ἔχω χρείαν περισσότερον Γραμματικοῦ ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὑπηρέτου, παρὰ συνεργοῦ, ἤγουν ὑποκειμένου τοιούτου εἰς τὸν ὁποῖον νὰ δύναμαι ὅπως θέλω καὶ ὅταν θέλω νὰ δίδω ὅσα εἶναι ἐπίπονα καὶ βαρέα εἰς ἐμέ. Ὅταν λοιπὸν ὑποταχθῇ (ἐὰν ἦναι τρόπος νὰ ὑποταχθῇ) εἰς τὰ τοιαῦτα, ποῦ τὸν μένει πλέον καιρὸς νὰ σπουδάσῃ; καὶ ποῦ καιρὸς νὰ τρέχῃ εἰς τὰ μαθήματα, περιωρισμένα ὅλα σχεδὸν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, τόσον μακρυσμένην ἀπὸ τὴν κατοικίαν μου;

Καὶ αὐτή του ἡ ἐπιμονὴ εἰς τὸ νὰ ζητῇ νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμὲ μὲ βάλλει εἰς δεινὰς ὑποψίας τοῦ ἤθους του. Πῶς ἁρμόζει μεταβληθεὶς ἐξαίφνης ἀπὸ τὴν ἐσχάτην ἀπορίαν εἰς πόρον τινὰ μικρὸν νὰ μὴν ἀρκῆται εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὴν προσδοκωμένην παρὰ τοῦ ἱεράρχου βοήθειαν, νὰ ἐξα-

κολουθήσῃ τὴν σπουδὴν τῶν μαθημάτων ἢ αὐτοῦ, ἢ εἰς κἀμμίαν ἄλλην σχολὴν τῆς Γερμανίας, ἀλλὰ νὰ ζητῇ τοὺς Παρισίους, τοὺς ὁποίους αὐτὸς στοχάζεται, ὡς τὸ μέγιστον τῶν εὐτυχημάτων; μὲ φαίνεται τὸ αὐτὸ καὶ γυμνός, ὅστις ζητεῖ πορφύραν, καὶ ἀποστρέφεται τὸ λινοῦν ἔνδυμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἱκανὸν νὰ σκεπάσῃ τὴν παροῦσάν του γυμνότητα. Διότι εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ οἱ Παρίσιοι νομίζονται πορφύρα· καὶ δὲν κάμνει ταύτην τὴν ἁπλῆν σύγκρισιν καὶ παραβολήν· πόσοι εἶναι οἱ σημερινοὶ Γραικοὶ λόγιοι οἱ ἐξελθόντες ἀπ' ἐντεῦθεν, παραβαλλόμενοι μὲ τοὺς σπουδάσαντας εἰς τὰ Γερμανικὰ φροντιστήρια. Ὄχι ὅτι οὗτοι εἶναι ὀλιγώτερον ἱκανοὶ παρὰ τοὺς Γερμανούς, ἀλλ' ὅτι ἡ πόλις των εἶναι μεγαλόπολις, ἤγουν ἀνεπιτηδεία εἰς ἐξακολούθησιν ὁμαλὴν καὶ ἐπίμονον μαθημάτων, διὰ τοὺς ἀδιαλείπτους ῥεμβασμοὺς τῆς διανοίας. Εἰς τὴν Λόνδραν ἀκολουθεῖ τὸ αὐτό. Γέμει ἡ πόλις ἀπὸ παντὸς εἴδους φροντιστήρια· καὶ ὅμως οἱ Ἄγγλοι προτιμοῦν διὰ τὴν παιδείαν τῶν ἰδίων τέκνων τὰς μικροτέρας πόλεις τοῦ Edimbourg, Cambridge καὶ Oxford. Εἶναι λοιπὸν ἄγνοια ἢ ἰσχυρογνωμοσύνη τὸ νὰ ζητῇ νὰ ἔλθῃ ἐδῶ. Ὁ Ἀρχιερεὺς δὲν τὸν ἔπεμψεν εἰς Παρίσιον εἰ μὴ δι' ἀφορμὴν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Θεολόγου· διότι, πῶς ἦτο δυνατόν, εἰς τὸν αὐτὸν καιρόν, ὅταν μὲ δίδῃ τὴν ἄδειαν νὰ στείλω τὸν Σχινᾶν εἰς Γενεύαν, νὰ πέμπῃ ἄλλον ἐδῶ. Μ' ὅλον τοῦτο κύριος εἶναι νὰ ἔλθῃ, ἂν ἀγαπᾷ· ἐγὼ μήτε θέλω, μήτε δύναμαι, νὰ τὸν ἐμποδίσω.

Πρέπει, φίλε, νὰ σὲ εἴπω καὶ τοῦτο· ἐγὼ πρὸ πολλοῦ καταγίνομαι, διὰ τὸ ἀσύμφορον τοῦ κλίματος εἰς ἐμέ, εἰς τὸ νὰ ἐφεύρω κἀνένα τρόπον εὐλογοφανῆ καὶ εὐσχήμονα

πρὸς τοὺς κρατοῦντας νὰ παραιτηθῶ ἀπὸ τὸν Στράβωνα καὶ νὰ μετοικισθῶ εἰς Φλωρεντίαν· καθὼς τὸ ἔγραψα πρὸ τριῶν μηνῶν καὶ πρὸς τοὺς ἐν Λιβόρνῳ, οἱ ὁποῖοι τὸ ἐδέχθησαν μὲ μεγάλην χαράν. Ὅθεν συμφέρει εἰς ἐμὲ καὶ διὰ τοῦτο νὰ ἦμαι εὔζωνος καὶ ἕτοιμος· καὶ ὄχι νὰ ἔχω Γραμματικούς.

Ὅλα ταῦτα συλλογισθεὶς καὶ ζυγίσας μὲ τὴν τρυτάνην τῆς φρονήσεως συμβούλευσον τὸν νέον ὅ,τι κρίνεις καλὸν καὶ συμφέρον εἰς αὐτόν.

Τὸ παρὸν γραμματίδιον μὴ δείξῃς εἰς κἀνένα· φύλαξέ το ὅμως ἕως νὰ τελειώσῃ τῆς ἀνεψιότητος τὸ δρᾶμα, μήπως συμβῇ χρεία νὰ τὸ πέμψῃς πρὸς τὸς ἱεράρχην τρόπῳ πνευματικῷ· ὅστις πληροφορημένος περὶ τούτου μὲ γράφει ὅτι ὁ νέος εἶναι ἑνωμένος μετ' ἐμοῦ « διπλῇ σχέσει ». Πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς ἄλλο δὲν ἔμεινε πλέον παρὰ νὰ μὲ κηρύξωσι «θεῖον ὠμότατον καὶ συγγενῆ ἀπηνέστατον».

52.

10 Μαρτίου.

Ἀπὸ τὰς ἐγκεκλεισμένας, Ἀλέξανδρε φίλε, πέμψον (παρακαλῶσε) τὴν μίαν πρὸς τὸν ἀδελφόν μου, τὴν δευτέραν πρὸς τὸν Ἄρχοντα, ἀφ' οὗ τὴν σφραγίσῃς· ἡ πρὸς τὸν ἄρχοντα μάλιστα, συνωδευμένη μὲ τὸν ὁποῖον σὲ προέστειλα Ἰσοκράτην (τοῦ μικροῦ μήκους· τὸ μέγα κράτειτο ἀκόμη διὰ τὸν Πανιερώτατον) πρέπει νὰ σταλθῇ ἀσφαλῶς, ὡς ἀπολογία πρὸς τὴν ἐνδεχομένην διὰ τὴν μακράν μου σιωπήν, μέμψιν. Ἡ βάσανος πῶς νὰ *φκιάσω*

τὸν τρίτον παράγραφον μ' ἐμπόδισε σχεδὸν δύο χρόνους ν' ἀποκριθῶ. Ἀνάθεμα τὸ ψεῦδος! καὶ οὐαὶ εἰς τὸν ὅστις εὑρεθῇ εἰς τὴν ἄπορον περίστασιν τοῦ νὰ τὸ συγκαλύψῃ διὰ νὰ μὴν ἐξηγηθῇ ἡ παντελὴς ἀποσιώπησίς του ὡς ἐπιβεβαίωσις. Διὰ τοῦτο ἀφῆκα τὴν ἐπιστολὴν ἀνοικτήν, διὰ νὰ ἦσαι κἂν μάρτυς κἀνένα καιρὸν τοῦ τρίτου παραγράφου, ἐὰν ἀπὸ ἄνοιαν ἢ ἀπὸ . . . . παρερμηνευθῇ ὅμως καὶ οὕτως ἔχων.

Ἐὰν ὁ Πανιερώτατος ἐπέστρεψε, πέμψον νὰ ζήσῃς, εἰς αὐτὸν τὸν εἰς μεγάλον χαρτίον Ἰσοκράτην ἀπὸ μέρους μου, καὶ ὄχι τι περισσότερον. Καιρὸν δὲν ἔχω νὰ γράφω ἐπιστολὰς μήτε εἰς Ἄρχοντας μήτ' εἰς Ἀρχιερεῖς. «Ὁ ποντικὸς εἰς τὴν τρύπαν του δὲν ἐχώρει, κ' ἔσυρε καὶ κολοκύνθια» λέγει ἡ παροιμία. Ἡ ταλαίπωρός μου κεφαλή, ἀσθενὴς καθὼς καὶ τὸ λοιπόν μου σῶμα, μόλις χωρεῖ τὴν φροντίδα τοῦ ἔργου μου.

Τὸ Πάσχα πλησιάζει, καὶ εἰς τὴν Λειψίαν δὲν ἐπέμφθησαν ἀκόμη Ἰσοκράται. Μετὰ πολλὰς κραυγάς μου μόλις τώρα μὲ λέγει ὁ Ζ. ὅτι ἔγραψεν αὐτοῦ τὸν Κύριον Σταῦρον Ἰωάννου νὰ μὲ δείξῃ πρὸς τίνα ἔχω νὰ τοὺς στείλω. Ὅθεν ἀσπασάμενος ἀπ' ἐμοῦ τὸν ῥηθέντα κύριον Σ. Ι. παρακάλεσον νὰ μὲ γράψῃ τὸ γρηγορώτερον τὸν ζητούμενον ἄνθρωπον εἰς τὴν Λειψίαν καὶ Γραικιστί, καὶ μὲ γράμματα ἢ στοιχεῖα Λατινικά, διὰ νὰ προφθάσωσιν οἱ Ἰσοκράται εἰς τὴν πανήγυριν.

Τοσαύτη ἀφροντησία μὲ κάμνει νὰ ἀπορῶ. Ἂν ὄχι διὰ τὸ κέρδος, ἔπρεπε κἂν διὰ τὴν τιμὴν (καὶ τιμὴ εἶναι νὰ φαίνεται εἰς τὰς πανηγύρεις των κἄν τι ἀπὸ Γραικοὺς) νὰ ἦναι ἐπιμελέστεροι· καὶ μάλιστα ἐπειδὴ ἀκούουσι τὰ καθ' ἡμῶν ὀνείδη καὶ ταράττονται δι' αὐτά. Μόλις

ἔπεμψα εἰς τὸ Λιβόρνον, καθὼς καὶ πρὸς σέ, ἓν ἀντίτυπον τῆς φλυαρίας τοῦ Journal de l'empire, νομίζων ὅτι δὲν τὸ γνωρίζουσιν ἐκεῖ, καὶ ὁ καλός σου Ζ. πρὶν τὸ λάβῃ, μὲ παρακινεῖ δι' ἐπιστολῆς του πολλὰ ὠργισμένης ν' ἀναγνώσω τὸ Journal de l'empire τῆς 20 Μαρτίου, διὰ νὰ μάθω τὰ καθ' ἡμῶν ἐξεράσματα τοῦ Δανοῦ Μαλτεβρούνου. Σήμερον ἀποκρίνομαι εἰς τὸν Ζ. καὶ μὲ ἦλθεν εἰς τὴν κεφαλὴν λογισμός, δὲν ἐξεύρω ἢ καλὸς ἢ μάταιος νὰ τὸν συμβουλεύσω τρόπον δικαίας ἐκδικήσεως. Ὁποῖος καὶ ἂν ἦναι πρέπει νὰ τὸν κοινωνήσω καὶ πρὸς σέ, διὰ νὰ τὸν γράψῃς πρὸς τοὺς Βυζαντινούς σου φίλους, ἐὰν ὁ ἀδελφός σου ἀπεδήμησεν ἐκεῖθεν.

Ἡ διατριβὴ τοῦ καταράτου Δανοῦ, δὲν εἶναι διατριβὴ ἐψευσμένης καὶ σοφιστικῆς λογικῆς· ἀλλὰ φανερὰ ὕβρις· συγχωρεῖται ὅστις *συλλογίζεται*, καὶ ἂν οἱ συλλογισμοί του ἐκβαίνουσι τοὺς κανόνας τῆς λογικῆς. Ἡ πλάνη εἶναι ἀξία οἰκτιρμοῦ καὶ συμπαθείας, ὄχι ἐκδικήσεως. Ἀλλ' ὁ κατάρατος οὗτος Σκύθης ὑβρίζει καθαρὰ καὶ ἐκ προαιρέσεως (caso pensato)· καὶ ὄχι μόνον ὑβρίζει, καὶ « κειμένῳ ἐπεμβαίνει » ὡς ἄνανδρος (comme un lâche) ἀλλὰ καὶ συκοφαντεῖ. Ποῖον, παρακαλῶ σε, καὶ πότε ἀφώρισεν ὁ Ἡμέτερος Πατριάρχης δι' ἀνάγνωσιν βιβλίων Εὐρωπαϊκῶν ἀλλογλώσσων; καὶ πόθεν αὐτὸς ἔμαθε τὸν τοιοῦτον ἀφορισμόν; Ποῖος εἶναι ὁ διὰ τοιαύτην αἰτίαν ἀφορισθείς; Ὁ Πρώϊος, ὅστις καὶ ἀναγινώσκει καὶ παραδίδει εἰς τοὺς μαθητάς του, καὶ λαμβάνει συχνὰ ἀπὸ τὴν Εὐρώπην Εὐρωπαίων βιβλία; ἀλλ' αὐτὸν ἀντὶ νὰ τὸν ἀφορίσῃ τὸν ἐπροβίβασεν εἰς τὸν θρόνον τῆς Φιλαδελφείας. Ἱερεὺς τῆς Ἄνδρου, ἐφημερεύων εἰς τὰς Κυδωνίας, πέμπει τὸν ἀνεψιόν του ἱεροδιάκονον Θεόφιλον (μαθητεύ-

σαντα πρότερον εἰς τὸν Βενιαμὶν) εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ νὰ τελειώσῃ τὰ μαθήματά του (εὑρίσκεται τώρα ἐδῶ ὁ διάκονος Θεόφιλος, σωφρονέστατος καὶ χαριτωμένος νέος). Ἀφώρισεν ὁ Πατριάρχης τὸν θεῖον ἢ τὸν ἀνεψιόν, ἢ καὶ τὸν διδάσκαλον τοῦ ἀνεψιοῦ Βενιαμίν;

Ἐξεύρεις λοιπόν, φίλε μου, τί εἶπα τὸν Ζ. ὅτι εἰς τοιαύτην μεθυσμένου μεθυσμένην συκοφαντίαν, ἤθελα κάμει ἐγώ, ἐὰν ἤμην Πατριάρχης; Ἤθελα ὑπάγει πρὸς τὸν Σεβαστιάνην νὰ προσκλαυθῶ καὶ νὰ σχίσω τὰ ῥάσα μου ὅτι συκοφαντοῦμαι εἰς τὰς Γαλλικὰς ἐφημερίδας ὡς ἄγριος ἐχθρὸς καὶ διώκτης τῶν φώτων, ὁπόταν ἦναι γνωστὸν εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὅτι εἰς τὰ Ἰωάννινα, εἰς τὴν Χίον, εἰς τὰς Κυδωνίας, εἰς αὐτὸ τὸ Βυζάντιον, ὅπου εἶναι ὁ πατριαρχικός μου θρόνος παραδίδονται Εὐρωπαϊκὰ μαθήματα, καὶ ἐμβαίνουσι συνεχῶς διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης σανδύκια βιβλίων καὶ ὀργάνων φυσικῶν καὶ μαθηματικῶν σταλμένων ἀπὸ τὴν Εὐρώπην· ὁπόταν τοὺς διδασκάλους τῶν Εὐρωπαϊκῶν μαθημάτων, ἀντὶ νὰ τοὺς ἀφορίσω, ἐγὼ (διὰ νὰ μὴν τοὺς χάσω) τοὺς ἀναβιβάζω καὶ τοὺς περιορίζω εἰς θρόνους ἀρχιερατικούς.

Τοιοῦτον κίνημα ἤθελε κάμει ὁ Πατριάρχης Κορακῆς. Καὶ ἦσο βέβαιος, φίλε μου, ὅτι οὗτοι (καθὼς εἶναι βεβαρημένοι ἀπὸ τὴν ἀναισχυντίαν του καὶ αὐτοί), ἢ ἤθελαν τὸν ἀναγκάσει νὰ ἀναρροφήσῃ ὀπίσω εἰς τὴν αὐτὴν ἐφημερίδα δημοσίᾳ ὅσα ἐξέρασεν, ἢ τὸν ἀπαγορεύσει νὰ μὴ γράφῃ πλέον εἰς τὴν Ἐφημερίδα, ἤγουν νὰ τοῦ κόψωσι τὸ ψωμίον· ἐπειδὴ πληρόνεται χονδρὰ διὰ τὰς φλυαρίας του.

Πρέπει νὰ σ' ἐξηγήσω τὸ *βεβαρημένοι*, μάλιστα διότι δύναται νὰ σὲ χρησιμεύσῃ, καὶ εἰς τὸ κατὰ τοῦ Μπερ-

τόλδυ ἀντιρρητικόν. Ὁ κατάρατος οὗτος Σκύθης ἢ Μαλτέζος, Μαλτεβρούνος, μετοικίσθη ἀπὸ τὴν Δανίαν εἰς τούτους ἐδῶ, καὶ ἀντὶ εὐγνωμοσύνης ἢ τοὐλάχιστον ἡσυχίας διὰ τὴν ἐπιξένωσιν, ἡ ἀναισχυντία του εἶναι τόση ὥστε καὶ τούτους δὲν λείπει νὰ κεντρόνῃ συχνά. Τὸν ἀποκρίνονται αἱ ἄλλαι ἐφημερίδες, πότε κατ' εὐθεῖαν καὶ ὀρθὰ κοπτά, σκώπτοντες αὐτὸν μὲ τὸ συνειθισμένον Ἀττικογαλλικὸν ἅλας (Ἀλλ' ἂς ἦναι καλὰ ὁ Ἰουστινιανός! ἀπὸ τὰ τοιαῦτα σεῖς *χαμπάρι* δὲν ἔχετε), καὶ πότε ἐκ πλαγίου. Παράδειγμα τῆς ἐκ πλαγίου ἀντιρρήσεως σὲ πέμπω κλεισμένον εἰς τὴν παροῦσαν τὸ περὶ τῶν Μανιάτων τοῦ Πουβλικίστα. Μὴν ἀμφιβάλλῃς ὅτι ἀποβλέπει τὸ ἄρθρον τοῦτο εἰς ὅσα ὁ Σκύθης ἐξέρασε κατὰ τῶν Μανιάτων. Εἰς ὀλίγα λόγια εἶναι καταφρονημένος καὶ μισημένος ἀπὸ ὅλους τοὺς καλοὺς κἀγαθοὺς ὡς νέος Ἀρχίλοχος ἢ Πολυκράτης, ὡς μισθωτὸς συκοφάντης.

Τὸν λογισμὸν τοῦτον μὴ τὸν καταφρονήσῃς ὡς πυρετώδη λῆρον. Μάσσησε καὶ ἀναμάσσησέ τον καλά, καὶ κοινώνησέ τον πρὸς τοὺς Βυζαντινούς, καθὼς τὸ γράφω καὶ πρὸς τὸν Ζ. Σὲ τὸ εἶπα νομίζω καὶ ἄλλοτε, καὶ τὸ μεταλέγω πάλιν. «Ὅστις δὲν λαλεῖ τὸν θάπτουσιν»· Ὑπομονὴ νὰ καταφρονώμεθα ἀπὸ τοὺς ἐνδόξους ὡς ἄδοξοι· ἀλλὰ νὰ ὑποφέρωμεν καὶ ὄνων λακτίσματα! τοῦτο μήτε διάβολος δὲν τὸ συγχωρεῖ.

Ἔκρινα εὔλογον νὰ σὲ πέμψω ὄχι μόνον τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἰατροῦ τῆς Βεστφαλίας, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπόκρισίν μου, διὰ νὰ τὴν ἀναγνώσῃς, διὰ κἂν νὰ ἦσαι μάρτυς, μή με προσάψῃ καὶ αὐτὸς κανένα καιρὸν (ὡς ὁ Villoison τὴν εὐγένειαν) πράγματα ἀνοίκεια εἰς ἐμέ, καὶ ἄρρητα ἀπ' ἐμέ, τὴν ἀπόκρισίν μου πέμψον ὀπίσω ὅτι

αὐτὴν ἔχω νὰ στείλω καὶ ὄχι ἄλλην κομψοτέραν. Πνίγομαι, φίλε, ἀπὸ ἀσχολίας· καὶ πῶς θέλεις νὰ γράφω καὶ νὰ μὴ γράφω ἐπιστολὰς καὶ ἴσα ἐπιστολῶν· ὅθεν συγχώρει τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ σὲ βάλλω εἰς δαπάνας ματαίας ἐπιστολῶν· τὴν πρὸς τὴν ὁποίαν ἀποκρίνομαι, ἤγουν τὴν τοῦ Βεστφαλιώτου δὲν εἶναι χρεία νὰ μὲ τὴν πέμψῃς. Ἀφάνισέ την. Ὑγίαινε.

53.

Εἰς τὸ πῦρ τὸ φύλλον τοῦτο.

Ἐὰν βάλῃ τὴν εἰκόνα του, tant pis pour lui. Συγκαταριθμεῖται ἑκουσίως μὲ τὸν χορὸν τῶν, « Ὅς δέ κε μήτ' αὐτὸς νοέει, μήτ' ἄλλου ἀκούων κτλ. ». Ὅπως ὅμως κἂν κάμῃ, le coup est porté, καὶ εἶμαι σχεδὸν βέβαιος, ὅτι ὅσα εἶπα κατὰ τῆς ἀναισχύντου ταύτης εἰκονογραφίας, θέλουν καρποφορήσειν, μηδὲ θέλουν ματαιωθῆν ἀπὸ τὸ κακόν του παράδειγμα. Μ' ὅλον τοῦτο καλὰ ἤθελες κάμειν, ἂν ἦτο δυνατόν, μὲ τρόπον ἥπιον καὶ πολιτικόν, νὰ τὸν ἐμποδίσῃς.

Τὰς ἡμέρας ταύτας πρώτην φορὰν ἔλαβ' ἀφορμὴν νὰ ἐξετάσω τὴν νέαν ἔκδοσιν τῆς Γ. τοῦ Μελ. Σὲ λέγω χωρὶς ὑπερβολήν, ὅτι μ' ἔφερεν εἰς ἀγανάκτησιν ἡ ἀμέλεια καὶ ἀφροντισία τοῦ ἐκδότου. Ἕως καὶ τυπογραφικὰ σφάλματα τῆς πρώτης ἐκδόσεως ἐφύλαξεν εὐλαβέστατα πάμπολλα.

Β τόμ. σ. 416 Κρητήριον ὡς ἡ πρώτη ἔκδ. σ. 373 ἀντὶ τοῦ Κριτήριον
» Ληγοδέσμην » » 373 » Λυγοδέσμην
Αἰγιάτη » » 377 » Αἰγιάλη.

καὶ ταῦτα πολλὰ ὀλίγα ἀπὸ τὰ ἀναρίθμητα τυπογραφικὰ σφάλματα.

Εἶναι δὲ καὶ παροράματα τοῦ συγγραφέως, τῶν ὁποίων πολλὰ εὔκολον ἦτον νὰ διορθώσῃ μὲ μικρὰς ὑποσημειώσεις, ἢ ἐξηγήσεις. Σελ. 421 Βλέμινα καὶ Καράκωμα εὔκολον ἦτον νὰ διορθωθῶσιν ἀπὸ τὸν Παυσανίαν Βελεμίνα καὶ Χαράκωμα. Σελ. 411 φέρει τρεῖς παροιμίας « Λα- » κωνικὴ σελήνη· Λακωνικὸς δεῖπνος· Λακωνικὸς τιθύ- » μαλλος. » Ἡ πρώτη εἶναι ἀληθῶς παροιμία, ἡ δευτέρα ἐμπορεῖ νὰ γένῃ· ἀλλ' ὁ Λακ. τιθ. δὲν ἔχει κἀμμίαν σχέσιν μὲ τὰς παροιμίας. Λέγεται δὲ ὡς καὶ Λακωνικὴ θριδακίνη, καὶ Λακωνικὸς σίκυος, καὶ ἄλλα φυτὰ ὀνομαζόμενα ἀπὸ τὸν τόπον, περὶ τῶν ὁποίων λαλεῖ ὁ Θεόφραστος. Σελ. 415 *Ζεὺς Καππώτας*. Ἦτον ἀδύνατον εἰς ἐκείνην τοῦ χρόνου τὴν ἐποχὴν νὰ ἐξεύρῃ ὁ συγγραφεύς, ὅτι τὸ Ζεὺς ἔπρεπε νὰ μεταβληθῇ εἰς τὸ Λεύς· Πιθανώτατον εἶναι ὅτι μηδὲ τὸ *Καππώτας* τί σημαίνει ἐνοοῦσε. Ἀλλὰ ταῦτα σήμερον ἔγειναν πασίγνωστα· καὶ μὲ ὀλίγην ἀγάπην καὶ κρίσιν τοῦ καλοῦ εὔκολον ἦτον εἰς τὸν ἐκδότην νὰ τὰ μάθῃ κἂν ἀπὸ τὸ Λεξικὸν τοῦ Σνεϊδέρου, τὸ ὁποῖον ἔτριψε καὶ κατέτριψε μὲ τὰς χεῖρας του. Εἶναι ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα· ἀλλὰ καιρὸν δὲν ἔχω νὰ ἐκτείνω παρέκει τὴν ἔρευναν. Ἴσως πάλιν μὲ εἴπῃς· « Ἀλλὰ διὰ τί ἔδωκας εἰς αὐτὸν ἀφορμὴν τυφώσεως, ἀναφέρων » τὄνομά του, εἰς τοὺς Αὐτοχ. στοχ. ; » Διότι, φίλε, μ' ὅλας ταύτας τὰς ἀμαθίας καὶ ἀμελείας, ἀνάξιον ὅμως τῆς ἐφημεριδογραφίας δὲν τὸν κρίνω. Ἐὰν ὅμως μηδ' αὐτὸ δὲν ἦναι καλὸς νὰ κατορθώσῃ, τότε παρὰ τὸ *ἐπλατήθην* τί ἄλλο νὰ ὁμολογήσω δὲν ἐξεύρω.

Ὅλα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, φίλε μου, πάλιν σὲ λέγω,

προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀπαιδευσίαν τοῦ ἔθνους. Ἀναθραμμένοι ἀπὸ ἀπαιδεύτους καὶ κακοθραμμένους γονεῖς, εὐθὺς ὅταν μάθωμεν μικρόν τι, φυσιοῦται καὶ μεγεθύνεται εἰς ὅλας του τὰς διαστάσεις ὁ μικρὸς ἡμῶν ἐγκέφαλος τοσοῦτον, ὥστε δὲν μένει πλέυν τόπος μήτε τὰς καλὰς μαθήσεις νὰ αὐξήσωμεν μὲ προσθήκην ἄλλων μαθήσεων, μήτε τὰς κακὰς νὰ διορθώσωμεν. Εἶναι ἐδῶ ὡς ἐξεύρεις ὁ Ἀλ. Τούτου πάλιν ὁ τύφος εἶναι ἐξαίσιος καὶ ἀπαίσιος. Διάγει μοναχικὴν ζωήν, ὄχι τόσον ὅτι κρίνει πολλοὺς ἐξ ἡμῶν τοιούτους, ὡς καὶ εἶναι κατὰ δυστυχίαν, ἀξίους ἀποφυγῆς· ὅσον ὅτι κρίνει ἑαυτὸν φωστῆρα τοῦ γένους ἱκανὸν νὰ μᾶς καταφωτίζῃ μακρόθεν· ἀλλ' ἀδύνατον νὰ μᾶς σιμώσῃ χωρὶς νὰ μᾶς ἀποτεφρώσῃ.

Θέλεις ἄλλο ἀπαιδευσίας κωμικώτατον παράδειγμα; ὁ κτηνώδης Φ, συνιστᾷ Ἀκαδημίαν! Γραικῶν! ἐδῶ μεταξὺ τῶν Παρισίων! ἐπειδὴ ἔμαθε καὶ αὐτὸς τὸ *Μουσοῦ, κομὰν βοῦς* (ὡς εἶναι ἀληθῶς βοῦς) *πορτὲζ βοῦς*. Ἀπιστεῖς γελῶν; μὴν ἀπιστήσῃς. Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀνεκδιήγητον καὶ πολυδιήγητον. Ὅθεν παραιτοῦμαι νὰ γράψω περισσότερα, μάλιστ' ἐπειδὴ ὁ Κρὴς μ' ἐβεβαίωσεν ὅτι μέλλει νὰ σὲ τὸ γράψῃ· τόσον τὸ ἔκρινε καὶ αὐτὸς νόστιμον.

Τώρα λαμβάνω ἀπὸ τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν καὶ τὸ πρόγραμμα τυπωμένον καὶ συνωδευμένον μὲ ἐπιστολὴν χειρόγραφον τοῦ ἐξ ἀποῤῥήτων τῆς Ἀκαδημίας. Εἰς τὸ πρόγραμμα μὲ κάμνουν τὴν τιμὴν νὰ μὲ συγκαταριθμήσωσι μὲ τὸν Δούκαν, ὡς τύπον καὶ ὑπογραμμὸν τῆς σημερινῆς γλώσσης, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀδύνατον νὰ σὲ περιγράψω πόσον μὲ εὔφρανεν. Εἰρωνείαν ἴσως τὸ νομίσεις. Σὲ λέγω ἀληθῶς ὄχι ὅτι μὲ *εὔφρανε* (τοῦτο εἶναι ἴσως ὑπερ-

βολὴ) ἀλλ' ὅτι τὸ ἐδέχθην ὡς φάρμακον προφυλακτικὸν τύφου, καὶ ἀναμνηστικὸν τοῦ χρυσοῦ ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ. Τοιοῦτοι εἴμεθα φίλε, μὴ τὸ κρύπτωμεν, les pauvres mortels. Ἔχομεν χρείαν ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν τοιούτων προφυλακτικῶν. Πρέπει νὰ τελειώσω. Πνίγομαι ἀπὸ τὰς ἀσχολίας. Εἰπέ με, ἂν ἡ παπαρούνα, λέγεται τανῦν Κουδέα ἢ Κουδιὰ εἰς κἀνὲν τῆς Ἑλλάδος μέρος. Τοιαῦτα χορτάρια ὡς τὸ ἐγκεκλεισμένον λαμβάνω συχνά. Εἶναι ἡ Κώδεια τοῦ Ὁμήρου. Εἰς τοῦ σχολιαστοῦ τὴν γλῶσσαν ἔπρεπε νὰ ἦναι *Κουδέα*, καὶ ὄχι *Κορδαία*.

54.

Ἀλέξανδρε, φίλε, ἀσπάζομαί σε!

Διὰ τί πέμπων διὰ τοῦ Βολάνη τὸ τετράδιον *C* τῆς δευτέρας περιόδου τοῦ Α. Ε. δὲν τὸ ἔπεμψες διπλοῦν; Ὡσαύτως καὶ ἀπὸ τὴν πρώτην περίοδον τὸ *Cc* ἦτον ἁπλοῦν καὶ ὄχι διπλοῦν. Ἔδωκα λοιπὸν ταῦτα τὸ *Cc* τῆς πρώτης, καὶ τὸ *C* τῆς δευτέρας, εἰς τὸν Κλαυέριον, καὶ τὰ στεροῦμαι ἐγώ, ὅθεν σημείωσέ τα.

Μὲ τὸ διὰ τοῦ Βολάνη τετράδιον *C* ἦσαν καὶ τὰ τετράδια τῆς γραμματικῆς, τὰ ὁποῖα μ' ἐφάνησαν καλήτερα τυπωμένα παρὰ τὰ πρῶτα, ἂν καὶ δὲν ἔλαβα καιρὸν ἀκόμη νὰ τὰ ἐξετάσω μὲ περισσοτέραν προσοχήν.

Διὰ τί, ἔχων καλὴν ἀφορμὴν τὸν Βολάνην, δὲν τὸν ἔδωκες καὶ ἓν μόνον τετράδιον τοῦ Τηλεγράφου, νὰ ἴδω κἂν τὸ εἶδος καὶ τὸ σχῆμα τῆς νέας ταύτης ἐφημερίδος;

Μὲ λέγεις νὰ ὑπογραφθῶ ἐδῶ διὰ τὸν Λ. Ε. ἀλλά,

φίλε, λανθάνεσαι. Αἱ τοιαῦται ὑπογραφαὶ γίνονται δι' ἐκείνας τὰς ἐφημερίδας, τῶν ὁποίων οἱ ἐκδόται ἔχουσι κοινολογίαν μὲ τοὺς ἐδῶ καί, ὡς λέγουσιν, un bureau établi. Αὐτὸς βλέπεις, ὅτι εἰς τὴν Προδήλωσιν τοῦ πρώτου τετραδίου τῆς Β' περιόδου ἐδιώρισε δύο μόνα Bureaux, *Ἐν Βιέννῃ παρὰ C. F. Beck καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ Δ. Ν. Ἰσκεντέρῃ.* Ἂν ἐπρόσθετε καὶ *ἐν Παρισίοις παρὰ τὸ Δεῖνι*, τότε ἐμποροῦσα νὰ ὑπάγω εἰς τὸν Δεῖνα, χωρὶς νὰ σὲ ζαλίζω. Αὕτη εἶναι ἡ μέθοδος τῆς διαδόσεως τῶν ἐφημερίδων καὶ ὄχι ἄλλη. Ὅθεν, φίλε, εἰς τὸ ἑξῆς, ἂν ἔχῃς τρόπον νὰ τὰ πέμπῃς μαζευμένα ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν χωρὶς δαπάνην, κάλλιστα· εἰ δὲ μή, παραιτούμεθα καὶ ὁ Κλ. κ' ἐγώ.

Ἐπειδὴ λοιπὸν εὑρίσκεις αὐτοῦ τὰς Γαλλικὰς ἐφημερίδας, θέλεις νὰ εἴπω τὸν Allais νὰ παύσῃ τὴν ὑπογραφὴν τῆς περὶ ἀνατροφῆς; Μὴ δεθῇς ὅμως αὐτοῦ, ἂν δὲν μάθω πρῶτον ἀπὸ τὸν Allais, ἂν ἐτελειώθη τὸ ἔτος, καὶ ἂν ἐπλήρωσε διὰ δεύτερον ἄλλο ἀκόλουθον.

Ἴδα καὶ τὴν ἀποστροφὴν τῆς συναλλαγματικῆς τοῦ Luchtmans, καὶ τὸν σκοπόν σου νὰ μὲ ἐμβάσῃς ἐδῶ ἀμέσως. Καλήτερον ἦτον αὐτοῦ· ἀλλ' ὅμως, ὅ,τι ἔγινεν ἔγινε. Δὲν ἔχω καιρὸν ὁ ταλαίπωρος νὰ ἀσχολοῦμαι εἰς τὰ τοιαῦτα, μηδ' ὑπηρέτην εὐτύχησα ν' ἀποκτήσω ἐξυπνητὸν καὶ πιστόν, νὰ μοῦ ἐλαφρύνῃ τοὺς κόπους. Εἶναι 15 ἡμέραι ἀποῦ ἄρχισα τὰς παρούσας ἐπιστολάς, καὶ δὲν ἐξεύρω ἂν προφθάσω καὶ σήμερον νὰ τὰς τελειώσω.

Ἂν δὲν εὑρίσκονται εἰς Ἀμστελδὰμ Πρόδρομοι καὶ Ἰσοκράται (ὡς λέγεις), πιθανὸν ὅτι ἐστάλησαν τὰ περιέχοντα αὐτοὺς δύο πρῶτα σανδύκια εἰς Ῥωσσίαν ἀπὸ τὸν Δ. Σκυλίτζην. Ἀλλ' ὁ Παλαιολόγος ἀποροῦσε περὶ Πο-

λυαίνων· καὶ τὸν εἶπα ὅτι οἱ Πολύαινοι καὶ ὁ πρῶτος τόμος τοῦ Πλουτάρχου εὑρίσκονται εἰς τὸ αὐτὸ σανδύκιον. Ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν Λειψίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ Ἀμστελδὰμ ἤθελες κάμειν ἅγια νὰ σύρῃς ὅσα δύνασαι καὶ ὅσα χρειάζεσαι, πρῶτον μὲν ὅτι εἶναι διὰ τὴν Ῥωσσίαν πολλὰ 100 σώματα (τόσα νὰ στείλω μὲ εἶπεν ὁ μακαρίτης Μηχαήλ)· ἔπειτα μὴν ἔχων ἱκανά, ἀναγκάζεσαι νὰ γυμνόνῃς ἐμέ, ὅστις ἐκράτησα ὀλίγα, ὅσα χρειάζονται διὰ τοὺς ἐδῶ βιβλιοπώλας. Ἐξαιρῶ τὸν Πρόδρομον καὶ τὸν Ἰσοκράτην μόνους, τῶν ὁποίων ἀπὸ καθένα ἐτυπώθησαν 1500 σώματα. Ἀπ' αὐτοὺς λοιπὸν ἐμπορεῖς νὰ μὲ ζητῇς. Ὅλα τὰ λοιπὰ εἶναι ἀπὸ 1000 σώματα. Καλὸν ἦτο νὰ κινήσῃς εἰς πώλησιν καὶ διάδοσιν καὶ τὰ τοῦ Λιβόρνου. Ἡ μὴ διάδοσις ἡ πρώτη μέλλει νὰ σύρῃ δευτέραν (τὸ βλέπω καλὰ) καὶ ἡ δευτέρα τρίτην καὶ καθεξῆς.

Τοῦτο μόνον παρακαλῶ νὰ προσέχῃς, νὰ χειραγωγήσῃς λεπτομερῶς τὸν Παλαιολόγον, νὰ μὴ τὰ χωρίζῃ αὐτός, ὁσάκις σὲ πέμπει, νὰ μὴ τἀνακατώσῃ ὡς τῆς λολῆς τὰ μαλλία. Ἀλλὰ νὰ κράζῃ βιβλιοπώλην ἢ βιβλιοπώλου ὑπηρέτην νὰ τοῦ χωρίζῃ τὰ ζητούμενα, καὶ νὰ προσθέτῃ εἰς ἕκαστον τόμον καὶ τὰς οἰκείας εἰς αὐτὸν χαλκογραφίας. Ὁ Θεὸς νὰ τὰ κάμῃ καλά! ἀπορῶ πῶς ἔχει νὰ τὰ ἐξεμπερδεύσῃ· ἀφοῦ μίαν φορὰν συγχυθῶσιν, ὁ διάβολος δὲν θέλει δυνηθῆν νὰ τὰ χωρίσῃ.

Σὲ εἶπα, ὅτι σοῦ κρατῶ 4 σώματα τῆς δευτέρας διαδόσεως τοῦ Βιογραφικοῦ Λεξικοῦ. Ἂν δὲν εὕρω ἀφορμὴν νὰ σὲ τὰ στείλω μόνα, θέλουν μείνει μὲ τὰ 100 σώματα τοῦ μέλλοντος νὰ σὲ σταλθῇ 4 τόμου τοῦ Πλουτάρχου.

Καιρὸς εἶναι τώρα νὰ μὲ εἴπῃς πόσα σώματα πρέπει

νὰ σὲ στείλω τοῦ Πλουτάρχου, πόσα πρὸς τὸν Besson, καὶ πόσα εἰς Ἀμστελδάμ.

Ὁ Ῥώτας ἀπὸ Τεργέστην μέλλει νὰ σὲ ἐμβάσῃ φρ. 218:30, διὰ τὰ ὁποῖα τὸν ἐπρομήθευσα βιβλία· καὶ κατάγραψέ τα εἰς τὸ Ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ μου.

Ὑγίαινε.

Τὴν ἀγαπητήν σου συμβίαν, τὸν Ἐπαμεινώνδαν, τὴν Ἀλεξάνδραν καὶ τὴν Σοφίαν ἀσπάζομαι.

Καὶ πάλιν τόπος σχολάζων εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, διὰ τὸν θάνατον τοῦ μεταφραστοῦ τοῦ Θουκυδίδου Leveque· καὶ πάλιν πλοῖα καὶ δίκτυα, καὶ δρόμοι, καὶ ἐπισκέψεις, καὶ παρακλήσεις καὶ ἄλλα τοιαῦτα κινήματα. Ἡσυχάζω, καὶ θέλω ἡσυχάσειν, Soyez en sûr.

55.

Χαῖρε! μηδὲ σήμερον δὲν ἔχω καιρὸν νὰ σὲ γράψω κατὰ πλάτος. Περικλείω τοῦ Οὐγγροβλαχίας πρὸς σὲ γράμμα, καὶ τὸ συστατήριον τοῦ κοινοβιακοῦ γυμνασίου τῶν Μεγαλεμπόρων τοῦ Βυζαντίου. Ὁ Οὐγγροβλαχίας εἶναι ἄξιος συνεργίας καὶ συνδρομῆς ἰσχυρᾶς εἰς τελείωσιν τῆς ἐπιβολῆς του. Οἱ μεγαλέμποροι χρειάζονται χειραγωγίαν περισσότερον καὶ συμβουλὴν παρὰ συνδρομήν. Ἔχει καλὰ τὸ συστατήριον αὐτῶν πολλά· ἀλλ' ἔχει καὶ πολλὰ οἰκεῖα πλέον εἰς τοὺς πατέρας τῆς Θηβαΐδος παρὰ εἰς νέους σπουδάζοντας. Ὡς τόσον, ἐπειδὴ τετραετίαν μόνην διώρισαν εἰς τοὺς νόμους των, συμβούλευσέ τους, χωρὶς νὰ τοὺς ψυχράνῃς τὸν ζῆλον. Κάμε τὸν ἀδελφόν σου (ὄχι τὸν Μηχαὴλ ἀλλὰ τὸν Πασχάλιον) νὰ παρατη-

ρήσῃ τὴν ἀρχὴν τοῦ γράμματος, *Ἐκ πρώτης βαλβίδος* ὅποῦ ἴσως ἔλθῃ εἰς αἴσθησιν τῆς μέθης τῶν Ἀττικομακαρονιστῶν. Ὅλον τὸ γράμμα εἶναι ἄθλιον εἰς τὴν πλοκὴν καὶ σύνθεσιν, καὶ παρόμοιον τοῦ *Φαντασία εἰς ἐμένα ἦλθέ τις φανταστική*. Ἀλλ' ἡ κεφαλὴ εἶναι πολλῆς περιεργίας καὶ πολλοῦ γέλωτος ἀξία· καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν, *Ἀπὸ τὴν κεφαλὴν βρωμεῖ τὸ ὀψάριον*. Εἰς τρεῖς μόνας λέξεις τρεῖς ἁμαρτίας!!! *Πρώτης βαλβίδος ὅποῦ! Τῆς βαλβίδος* τὸ σκοτεινὸν ὄχι εἰς μόνον τὸ κωφὸν γερόντιον, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλοὺς ἀκόμη τῶν καυχωμένων *καλῶν κἀγαθῶν*· τῆς βαλβίδος ἡ σύναψις μὲ τὸ *πρώτης*, ὡς νὰ ἦσαν πολλαὶ βαλβίδες εἰς ἓν στάδιον· καὶ τρίτη, ἡ μακαρονιστικὴ γειτόνευσις τῆς Ἑλληνικωτάτης *βαλβίδος*, μὲ τὸ χυδαιέστατον *ὅποῦ*.

Τὰ δύο σώματα τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ Στράβωνος εἶναι δῶρα, τὸ ἓν διὰ σέ, καὶ τὸ ἄλλο διὰ τὸν φίλον Πασχάλιον. Ὅθεν τιμὴν ἄλλην δὲν ἔχουν παρ' ὅσην ἐσεῖς δώσετε εἰς αὐτὰ μὲ τὴν φιλικὴν ἀποδοχήν.

Τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ Πλουτάρχου ἡ τιμὴ διὰ τοὺς ἀγοραστὰς, εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ τοῦ πρώτου, ὡς τὸ ἐσυμπέρανες.

Ἔδωκα τὴν περὶ τῶν βιβλίων σημείωσιν εἰς τὸν βιβλιοπώλην διὰ νὰ τὰ προμηθεύσῃ. Δὲν μὲ γράφεις πρὸς τίνα καὶ πῶς νὰ τὰ στείλω. Τὸ πρῶτον ὑπονοῶ ἀφῆκες ὡς γνωστόν, *πρὸς σὲ διὰ τοῦ Frank*. Τὸ δεύτερον ἔχεις καιρὸν (ἂν ὅμως γράψῃς μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ταχυδρόμου) νὰ μὲ τὸ σαφηνίσῃς, ἤγουν ἂν ἦναι Par transit pour Brody.

Εὐχαριστῶ διὰ τὴν προμήθειαν τῆς γούνας· τὸ σόφι ἦτο περιττόν, παρεκτὸς ἐὰν τὸ ἔκαμες, ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ

Κρής, διὰ τὴν ἐνδεχομένην δυσκολίαν εἰς τὰ τελώνια.

Σὲ περικλείω τὸ προοίμιον, ἢ μᾶλλον μέρος μικρὸν τοῦ προοιμίου τοῦ ἁπλουστάτου πατρὸς Bridaine. Στοίχημα βάλλω, ὅτι ποτὲ ἀκόμη δὲν ἀνέγνωσες τοιοῦτον προοίμιον. Νὰ μεταφρασθῇ εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν (τὴν μέσην καὶ μετριόφρονα) χωρὶς νὰ χάσῃ τὴν δεινότητά του, εἶναι τῶν δυσκόλων δυσκολώτατον· εἰς δὲ τὴν Ἀττικομακαρονιστικὴν εἶναι παντάπασιν ἀδύνατον. Ἂς δοκιμάσωσιν· ἴσως καταλάβωσιν ὅτι αἱ τοιαῦται μεταφράσεις ἀπὸ τὰ κομψὰ τῶν ἄλλων γλωσσῶν, γίνονται τρόπον τινὰ Λυδία λίθος, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ νομιζόμενος χρυσὸς τῆς φράσεως αὐτῶν ἀποδείχνεται χαλκός. Ἀλλ' ἄρα καταλαμβάνουσι τοιαύτας παρατηρήσεις, ἄνθρωποι θαυμάζοντες ὡς ῥήτορα τὸν Μηνιάτην, καὶ ὡς γραμματικόν, τὸν Καυσοκαλυβίτην Νεόφυτον καὶ ὡς . . . καὶ ὡς . . . . . Ἄ! φίλε μου, ὅταν ἐνθυμηθῶ τί λέγει ὁ Λογγῖνος περὶ τῆς δυσκολίας τῆς κρίσεως, « Ἡ γὰρ τῶν λόγων κρίσις πολλῆς ἐστι πείρας τελευταῖον ἐπιγέννημα» καὶ βλέπω ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι πεῖραν ἄλλην δὲν ἔχουσι παρὰ τὰ *καλά των γραμματικά*, νὰ κρίνωσι μὲ τοσαύτην ἀφοβίαν καὶ θάρρος τοσοῦτον περὶ πραγμάτων δυσκρίτων, δὲν ἐξεύρω τί νὰ συλλογισθῶ· καὶ ἂν ἔξευρα, μήτε καιρὸν ἔχω, μήτε χαρτίον μ' ἔμεινε πλέον νὰ σὲ τὸ διηγηθῶ. Ὑγίαινε, μ' ὅλην σου τὴν οἰκογένειαν. Καιρὸς εἶναι νὰ φροντίσῃς διὰ τὴν παιδείαν τοῦ Ἐπαμεινώνδου, ἂν θέλῃς νὰ τὸν καταστήσῃς κριτὴν διάφορον ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς κριτάς.

56.

4 Αὐγούστου.

Φίλε Ἀλέξανδρε!

Μητ' ὕβρισα, μήτ' ἔσχισα τοὺς στοχασμούς σου· ἀλλὰ πρῶτον μὲν δὲν ἐκατάλαβες ὅτι ὁ τόπος ἦτο τελειωμένος, ὡς σ' ἐπληροφόρησεν ἕως τώρα ἡ ἀκόλουθός μου ἐπιστολὴ μηνύουσα τὴν ἀποστολὴν 100 σωμάτων τοῦ πρώτου τόμου· ἔπειτα ἔκαμα καὶ τούτους τοὺς ἀντιστοχασμοὺς πρὸς τὸν φόβον σου, μὴ ταράξω τὴν φιλαυτίαν τῶν πρὸς τοὺς ὁποίους προβάλλω τὸ πρᾶγμα. Ἐπειδὴ ἀποδίδω τὴν τιμὴν τῆς πρώτης ἐπινοήσεως τοῦ πράγματος ὅλην εἰς αὐτούς, δὲν ἔχουν δίκαιον νὰ ζητήσωσι τὶ περισσότερον ἀπ' ἐμέ. Πρόσθες καὶ δεύτερον ἀντιστοχασμὸν τοῦτον: ὁ προβάλλων εἶναι ἡλικιωμένος ἀρκετά· διέτριψε πολὺν καιρὸν εἰς τὴν Εὐρώπην· προβάλλει ὄχι αὐτὸ τὸ πρᾶγμα (τὸ ὁποῖον ὡς ἐπινόησιν πρώτων ἐκείνων παρέστησε), ἀλλὰ τοὺς κανόνας τῆς διοικήσεως τοῦ πράγματος (les règlemens), πιθανῶς κατὰ μίμησιν τῶν παρὰ τὰ τοιαῦτα φυλαττομένων κανόνων εἰς τὴν φωτισμένην Εὐρώπην, τὴν ὁποίαν αὐτοὶ δὲν γνωρίζουν οἱ περισσότεροι.

Τοῦ ἐξάρχου ἡ ἀποστολὴ εἰς ἐμὲ δὲν ἐξεύρω διὰ τὶ ἐξεναντίας φαίνεται εὔκολος, ὅταν μάλιστα γένῃ μὲ τρόπον πατρικὸν καὶ πολιτικόν. Ἦτο καλὸν νὰ στείλωσιν ἔξαρχον κάποιον Ἱλαρίωνα Σιναΐτην τὸν ὁποῖον ἀκούω ὅτι καὶ παιδείαν καὶ ζῆλον ἔχει πολύν. Τοιοῦτος φρόνιμος ἄνθρωπος ἐμπορεῖ νὰ παραστήσῃ εἰς τοὺς ὁσιωτάτους Καθηγουμένους τὸν κίνδυνον τὸν ὁποῖον τρέχουν τῶν

θεοφόρων πατέρων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τὰ ἀντίγραφα νὰ νοθευθῶσιν, ὅταν περάσωσιν εἰς χεῖρας αἱρετικῶν, καὶ μάλιστα Καλβίνων, καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλὰ εἰς ὑπεράσπισιν καὶ φυλακὴν τῆς θρησκείας ἡμῶν. Τέλος πάντων, ἐὰν οἱ Καθηγούμενοι προτιμῶσι τὸ χρυσίον ἀπὸ τὴν γνησιότητα τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ναζιανζηνοῦ Γρηγορίου, ἂς δοθῇ καὶ ὀλίγον χρυσίον εἰς αὐτούς. Εἰς ὅσα παρέλιπα (διὰ τὸ σύντομον) εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ἐπαρμένων ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους, εἶναι φίλε μου καὶ Εὐαγγέλια πολλά, καὶ ἄλλων πατέρων συγγράμματα, καὶ μάλιστα Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου μὲ τοὺς σχολιαστὰς αὐτοῦ. Βλέπεις, φίλε, ὅτι δὲν εἶναι ὁ κίνδυνος μόνον περὶ Πλάτωνος καὶ Δημοσθένους, καὶ τοιούτων ἄλλων *μασκαράδων*, ἀλλὰ περὶ Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας!!!

Ἀπορεῖς ὅτι ἐσιώπησα περὶ τῶν ὅσα ἐπῆραν ἀπὸ τὸ Βυζάντιον. Ἀλλ' ἀφοῦ εἶπα ὅτι ἐκινήθη λόγος περὶ τῆς φυλακῆς τῶν ἀντιγράφων εἰς αὐτὸ τὸ Βυζάντιον, ἡ τοιαύτη προσθήκη ἦτο πλέον καὶ ἀντίφασις, καὶ ὄνειδος μέγα· ἐπειδὴ εἶναι πιθανώτατον, ὅτι τοιαῦτα ἀντίγραφα δὲν εὑρέθησαν εἰς τοὺς . . . τοκόπους, καὶ οἰνοπώλας τοῦ Βυζαντίου, ἀλλ' εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ὁπωσοῦν γνωστῶν καὶ χρησίμων. Ἂν ὅμως κρίνῃς, ὅτι πρέπει νὰ τὸ ἐξεύρωσιν οἱ προέχοντες, δύνασαι νὰ τὸ φανερώσῃς πρὸς τοὺς ἐκεῖ φίλους σου, χωρὶς νὰ λησμονήσῃς καὶ τὴν πρόνοιάν μου, ἤγουν τὴν αἰτίαν τῆς σιωπῆς μου.

Νὰ ἀπαλύνω, λέγεις, τὴν κατὰ τῶν ὀρεσκώων μάστιγα. Ἂν ὑποπτεύεσαι τίποτε ἐνδεχόμενον δυσαρέστημα ἐκ τούτου, πρόλαβε νὰ εἴπῃς ἢ σὺ ἢ ὁ φίλος Κούμας, ὅτι ἀπελογήθην ὑπὲρ Εὐγ. ὑπὲρ Θεοτ., ὑπὲρ τοῦ ζῶντος καὶ Ἀρχιερατεύοντος Φιλαδελφείας, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸν συγ-

γραφέα τῆς Ἀντιφ. ἐκυλίοντο εἰς τὰ πορνοστάσια τῆς Εὐρώπης. Ἀπελογήθην τέλος πάντων καὶ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ. Ἐὰν ἐκείνων ἡ εἰς τὴν Εὐρώπην διατριβὴ ἐστάθη τοιαύτη, πολλῷ μᾶλλον ἡ ἰδική μου τοῦ Κοσμικοῦ. Μὴ τὸ πάθωμεν, φίλε, κατὰ τὴν παροιμίαν. «Νὰ σύρῃ ὁ κλέπτης τὴν φωνήν, νὰ φύγῃ ὁ Οἰκοκύρις». Οἱ συκοφάνται πρέπει νὰ φοβῶνται· εἰς αὐτοὺς ἐπίκειται ν' ἀποδείξωσιν, ἂν ὁ Γαζῆς, ὁ Δοῦκας, ὁ Κοραῆς, καὶ ὅσοι ἄλλοι καταγίνονται εἰς ἐκδόσεις βιβλίων, εὑρίσκωσι καιρὸν ἀρκετὸν νὰ κυλίωνται εἰς τὰ πορνοστάσια. Εὐχαριστεῖται ὁ Κούμας, νὰ διασύρεται ἀπὸ τοιούτους ἀναισχύντους πιθήκους εἰς τὴν πατρίδα του καὶ μεταξὺ τῶν ὁμογενῶν του ὡς ἄσωτος, ὁπόταν αὐτὸς ἀγρυπνῇ διὰ τοὺς ὁμογενεῖς του;

Ὅταν ἀνέγνωσα εἰς τὴν ἐπιστολήν σου ὅτι ὁ ἀδελφός σου δὲν ἦτον εἰς τὸ Βυζάντιον, ἡ πρὸς αὐτὸν ἐγκεκλεισμένη ἦτο γραμμένη· ὅθεν σὲ τὴν πέμπω διὰ νὰ τὴν στείλῃς ὅπου εὑρίσκεται. Στοχάζομαι ὅμως ὅτι δὲν θέλει ἀργήσει νὰ ἐπιστρέψῃ. Τῆς Μ. καὶ Βλ. ἡ κατάστασις πιθανὸν εἶναι ὅτι μετεποιήθη ἀπὸ τὰς συνθήκας τῆς Εἰρηνουπόλεως, ἂν καὶ ῥητῶς δὲν ἐφανερώθη.

Ὁ Βαρθόλδυς μεταφράζεται εἰς τὸ Γαλλικόν· ὅθεν πρέπει νὰ ταχύνῃς τὴν ἀντίρρησίν σου· εἰς ἀπὸ τοὺς ἐδῶ δοκησισόφους (ὄχι Γαλάτης) τὸν ἐπροκήρυξεν εἰς τὰς ἐφημερίδας, ὡς ἀρίστην περιήγησιν.

Ἀφ' ὅσα ἔλαβες ἀπὸ Βενετίαν κειμήλια Γραικικῆς γλώσσης, δὲν εἶχα παρὰ τὸν Βοκάκκιον, τὸν Καφὲν καὶ τὴν Ἀποθήκην τῶν παίδων· ἀλλὰ τὰ ἐχάρισα. Ὁ Κορνήλιος Νέπως, δύναται νὰ σὲ χρησιμεύσῃ διὰ τὸν μελετώμενον Ἐπαμεινώνδου βίον. Λέγει κἄν τι καὶ ὁ Ἀππιανὸς περὶ Ἐπαμεινώνδου, καὶ ὁ Πολύαινος εἰς τὰ Στρα-

τηγήματά του, ἂν ἐνθυμοῦμαι καλά. Συμβουλεύσου καὶ αὐτούς, ἂν ὄχι δι' ἄλλο, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι δὲν ἐγνώριζες τὰς πηγάς, ἐκ τῶν ὁποίων ἔσυρες τὸν βίον. Δὲν ἐξεύρω, ἂν ὁ Γάλλος βιογράφος ἔλαβε τοιαύτην πρόνοιαν.

Περὶ δὲ τοῦ Ν. Νέου Χρ., ἐγνώρισα πολλὰ παρόμοια μέσα ἐξαλειπτικὰ καὶ τῶν παθῶν καὶ τῶν αἰσθήσεων· ἀλλ' οἱ προβάλλοντες αὐτὰ καὶ παραγγέλλοντες, ne sont à mon avis que des sots. Κάνεις ἀπ' αὐτοὺς δὲν εὑρέθη μὲ τόσον πνεῦμα, ὥστε νὰ ἐπινοήσῃ τὸ μόνον δραστήριον μέσον, ὄχι νὰ ἐξαλείψῃ τὰ πάθη, ἀλλὰ τὸ γένος ὅλον ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, καὶ νὰ τὸ μετοικίσῃ εἰς ὀλίγων χρόνων διάστημα σύμψυχον ὅλον ἀπὸ τὸν φθαρτὸν τοῦτον κόσμον εἰς τοὺς οὐρανούς. Ὁ εὐνουχισμός, φίλε μου, ὅλων τῶν νεογνῶν Γραικῶν. Τοὺς εἶχα χάριν νὰ προβάλωσι τοῦτο τὸ μόνον ἐπιτυχὲς τοῦ σκοποῦ μέσον, καὶ ὄχι tous ces petits moyens dignes des petits esprits. Δὲν λογιάζεις πόσον ἐπεθύμουν νὰ προβάλω τοῦτο τὸ μέσον εἰς σχῆμα διαλόγου· ἀλλὰ δὲν ἔχω καιρὸν ὁ ταλαίπωρος· ἔπειτα εἶμαι καὶ ἄρρωστος· καὶ τέλος ἐλεῶ καὶ τὰ τέκνα τῶν φίλων μου, καὶ μάλιστα τὸν Ἐπαμεινώνδαν, τὸν ὁποῖον ἀσπάζομαι, καὶ μ' αὐτὸν τὴν φίλην μητέρα του.

Ἡ μέριμνα τῆς μετοικεσίας μου μ' ἔκαμε νὰ λησμονήσω νὰ κλείσω εἰς τὴν προλαβοῦσαν μου τὰ Cartons τοῦ Ἰσοκράτους, καὶ τὴν σημείωσιν τοῦ Allais περὶ τῶν βιβλίων τῶν Ἰωαννίνων. Λάβετα τώρα.

Περὶ τοῦ χωρικοῦ, τὸν ὁποῖον περιπαίζει ὁ Βαρθόλδυς, ἐὰν τὸ κάμνῃ ἐν παρόδῳ, καὶ ὡς μόνον ἐπεισόδιον τῆς ἱστορίας του, ὑπομονή· ἂν ὅμως τὸ μεταχειρίζεται ὡς ἀπόδειξιν καὶ τοῦτο τῆς βαρβαρότητος ἡμῶν, μὴ

συσταλῇς νὰ τὸν εἴπῃς ὅτι τὰ τοιαῦτα ἐξεράσματα εἶναι ἀνθρώπου, ὅστις δὲν ἐξεύρει νὰ διακρίνῃ τὰ ἴδια ἑκάστου ἔθνους ἀπὸ τὰ κοινὰ εἰς ὅλα, καὶ νὰ τὸν πέμψῃς εἰς τὴν Πορτογαλλίαν, εἰς τὴν Ἱσπανίαν, εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ εἰς αὐτῆς τῆς παρὰ τὰς ἄλλας φωτισμένης Γαλλίας τὰς μεσημβρινὰς ἐπαρχίας, ὅπου νὰ πληροφορηθῇ ὅτι εὑρίσκονται καὶ δεισιδαιμονέστεροι ὄχλοι παρὰ τὸν Γραικικὸν ὄχλον.

Παρέλαβα τοὺς δύο χαρακτῆρας τοῦ Ῥώτα· ὁμοιάζουν καὶ δὲν ὁμοιάζουν· δὲν ἐξεύρω τί νὰ ἀποφασίσω.

Ἔλαβον καὶ τὴν βίβλον τοῦ **Δόκτορος**, κατ' εὐτυχίαν χωρὶς ἐπιστολήν, τῆς ὁποίας ἡ ἀπουσία μ' ἐλευθερόνει ἀπὸ τὸ ἐπικίνδυνον ἔργον τοῦ νὰ ἐλέγξω τὴν κενόδοξον ἐλαφρίαν του. Εἶναι πολλῆς ἄξιον ἐπιστασίας πρᾶγμα ἡ κλίσις τοῦ γένους εἰς τὴν δι' εἰκόνων ἀποθέωσιν. Ἐλπίζω ὅμως ὅτι ἡ αὔξησις τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης θέλει σβέσει καὶ τοῦτον τὸν πυρετόν, τὸν ὁποῖον ἄναψαν πρῶτοι, ἂς ἦναι καλά! οἱ ἐπαγγελλόμενοι μιμηταὶ τῆς ταπεινοφροσύνης τοῦ Χριστοῦ.

Περὶ τοῦ Schaumbourg καταλαμβάνω πολλὰ καλὰ εἰς ποίαν ἀηδεστάτην μεσιτείαν σὲ ἔμβασα· εἶναι δηλαδὴ ἀπ' ἐκεῖνα τὰ πρόσωπα τὰ τραγικά, τὰ ὁποῖα ἐμπνέουσιν ἀποστροφήν, καθὼς τῆς Γοργόνος τὸ πρόσωπον. Παρακαλῶ σε ὅμως νὰ τὸν ὑποφέρῃς μικρόν, ὅσον νὰ σαφνισθῇ τὸ πρᾶγμα, καὶ νὰ μὲ ἀποκριθῇς εἰς τὴν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν σ' ἔστειλα προλαβόντως. Ὁ τυπογράφος δὲν εἶναι παντάπασιν ἀθῶος. Τὸ μαρτυρεῖ ὄχι μόνον ἡ στενοχωρία τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασεν εἰς τὸ νὰ μὲ ἀποκριθῇ, ὅταν τὸν ἤλεγξα περὶ τούτου, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπίασα ἐπαυτοφώρῳ πωλοῦντα εἰς μέγα χαρτίον Προδρόμους. Ἐξεύ-

ρεις τί ἔκαμα διὰ νὰ πιστωθῶ ; ἔστειλα ἕνα τῶν φίλων μου (τὸν ὁποῖον αὐτὸς δὲν γνωρίζει) μ' ἕνα Λοδοβίκον εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ἠγόρασεν ἕνα Πρόδρομον, τὸν ὁποῖον θέλω δείξει εἰς αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς νὰ λογαριασθῶμεν περὶ τοῦ Ἰσοκράτους.

Τὸ ὅτι « δὲν εἶναι μήτ' ἀνόητον μήτ' ἄδικον ἂν γίνῃ μὲ τρόπον ὥστε νὰ εὐδοκιμήσῃ » ὡς λέγεις, τοῦτο μὲ φαίνεται ὅτι ἐννοεῖται ἀφ' ὅσα λέγω. Τὰς μερικὰς καὶ μικράς, καὶ ὀλέθρου προξένους ἐκδικήσεις ἀποβλέπει ὁ λόγος· μήτε δύναται νὰ ἐννοήσῃ ἄλλο, εἰς καιρὸν ὁπόταν, « τὸ νὰ γένῃ μὲ τρόπον ὥστε νὰ εὐδοκιμήσῃ » εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις εἶναι ἀδύνατον, καὶ διὰ τὴν ἀνεπιστημοσύνην τοῦ ἔθνους, καὶ διότι ἐγεννήθη ἄνθρωπος, ὅστις δὲν θέλει πλέον ἀφήσει τίποτε νὰ γένῃ χωρὶς αὐτοῦ. Χρειάζεται, φίλε, πεντήκοντα τοὐλάχιστον ἀκόμη ἐτῶν παιδείαν τὸ γένος, διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς κατάστασιν νὰ κατορθώσῃ τίποτε αὐτοκινήτως καὶ αὐτουργῶς. Μὴν ἀπατώμεθα μὲ κενὰς ἐλπίδας· δεῖξόν με τοὺς καλοὺς νὰ διευθύνωσι τοιαύτην ἐπιχείρησιν εἰς τρόπον ὥστε νὰ εὐδοκιμήσῃ, ἤγουν νὰ μὴ γένῃ μὲ τὸν ὄλεθρον τοῦ περισσοτέρου μέρους τοῦ ἔθνους. Ἡ παιδεία θέλει τὸ κατορθώσει χωρὶς κἀνένα κίνδυνον, μάλιστα, ἂν τὸ *ἀϊτὶ* ἐμποδίσῃ τοὺς ἀντιπάλους (καθὼς τοὺς ἐμπόδισεν ἕως τώρα) νὰ μᾶς μιμηθῶσι.

Εὐθὺς ὅταν λάβῃς τὸν πρῶτον τόμον τοῦ Ἰσοκράτους, δὲν ἦτο κακὸν νὰ προφθάσῃς ἕνα ῥαμμένον εἰς Βυζάντιον, χωρὶς νὰ προσμένῃς τὸν δεύτερον. Τὸ πρᾶγμα χρειάζεται ταχύτητα, δι' αἰτίας, τὰς ὁποίας αἰνιγματωδῶς σὲ εἶπα καὶ ἄλλοτε. Καλὸν ἦτον νὰ τοὺς παραστήσῃς ὅτι διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας ἔπρεπε νὰ ἦναι εἰς τὴν

Χίον· ἤγουν μακρὰν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν πρέσβεων. Μάθε, ἂν δὲν τὸ ἤκουσες ἀκόμη, ὅτι συμβαίνει πολλάκις νὰ δανείζωνται παρ' ἀλλήλων ἀντίγραφα οἱ Ἡγεμόνες καὶ νὰ τὰ μετακομίζωσι πρὸς καιρὸν ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, διὰ χρείαν παραβολῆς καὶ ἐκδόσεως· τοῦτο γίνεται μὲ δυσκολίαν· ἀλλὰ γίνεται ὅμως. Καὶ αὐτοὶ μὲν τὰ ἐπιστρέφουν, ἀφ' οὗ πληρώσωσι τὴν διὰ τὴν ὁποίαν τὰ ἐζήτησαν χρείαν· εἰς ἡμᾶς δὲ θέλουν εἶσθαι « δανεικὰ καὶ ἀγύριστα » ὡς λέγει ἡ παροιμία. Διὰ τοῦτο συμφέρει νὰ μὴν ἦναι εἰς τὸ Βυζάντιον. Ὑγίαινε.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς μελλούσης ἑβδομάδος μετοικῶ εἰς τὸ Rue notre Dame des victoires N° 34.

Καῦσον τὴν ἐπιστολήν.

57.

Ἆ! φίλε μου, τί καλὸν πρᾶγμα εἶναι τὸ *Λάθε βιώσας*! Μ' ἔβαλαν ἐμπρὸς οἱ ἀλιτήριοι σχολαστικοί, καὶ σπουδάζουν νὰ φαρμακώσωσι τὸ γῆρας μου, καὶ νὰ μὲ ἐνταφιάσωσι καταρώμενον τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεώς μου. Δεκαὲξ σελίδων ἐπιστολὴν ὁ μωροπόνηρος μ' ἀναγκάζει νὰ πληρώσω πέντε φράγκα, διὰ νὰ μὲ παραστήσῃ ἐρημωτὴν τῆς Ἑλλάδος, καὶ χειρότερον παρὰ τὸν πυρπολητὴν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος Ἡρόστρατον. Καὶ μὲ τὴν πέμπει διὰ τοῦ Τζαλίγκογλου, διὰ νὰ ἀναγνώσῃ καὶ αὐτὸς πρότερος ἐμοῦ τὴν ὁποίαν πιθανὸν ὅτι συνεργοῦντος αὐτοῦ (ἴσως καὶ τοῦ Ἀλωπεκιδίου) συνέγραψε στηλίτευσιν κατ' ἐμοῦ. Ἀπὸ τὴν ἀναισχυντίαν τῆς ἐπιστολῆς συμπεραίνω ὅτι δὲν μελετοῦν νὰ σταθῶσιν ἕως αὐτοῦ,

ἀλλ' ὀργανίζουν καὶ ἄλλας μηχανάς, καὶ ἑτοιμάζουν ἄλλα ὀδυνηρότερα βασανιστήρια κατ' ἐμοῦ. Διὰ τοῦτο ἀναγκάζομαι νὰ δαπανήσω ἐκ τοῦ ὑστερήματός μου, καὶ νὰ ζημιώσω καὶ σέ, περικλείων τὴν βαρβαροσόλοικον καὶ λογικῆς ἄμοιρον φλυαρίαν τοῦ παχυτάτου σχολαστικοῦ, καὶ τὴν Λακωνικήν μου ἀπάντησιν, τὴν ὁποίαν ἀφίνω εἰς τὴν κρίσιν σου νὰ δώσῃς, ἢ καὶ νὰ καύσῃς, ἂν στοχάζεσαι ὠφελιμώτερον τὸ νὰ τὸν ἀφήσω (ὡς τὸν πρέπει) χωρὶς ἀπόκρισιν. Ἐὰν ὅμως τὴν δώσῃς, συμφέρει, νομίζω, νὰ κρατήσῃς τὸ ἴσον της, διὰ τὰ ἐνδεχόμενα παρ' αὐτῶν δεινά. Ὡσαύτως πρέπει, φίλε μου, νὰ φυλάξῃς καὶ τὴν σχολαστικήν του ἐπιστολήν. Δὲν ἐμπορεῖς νὰ συλλογισθῇς πόσον μέγα δυστύχημα μὲ φαίνεται ἡ ἀνάγκη νὰ ἔχω κοινολογίαν ἐπιστολικὴν μὲ τοιούτους ἀσεβεστάτους σχολαστικούς. Ὁ ὑπὲρ τοῦ γένους φόβος, καὶ ὄχι ὁ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ, μὲ ἔπεισε νὰ τὸν ἀποκριθῶ. Ἀλλ' ὅμως, ὡς σὲ εἶπα, εἶσαι κύριος νὰ ἀφανίσῃς τὴν ἀπόκρισίν μου, ἂν σὲ φανῇ συμφορωτέρα ἡ σιωπή. Ἡ κατὰ τῆς νομιζομένης μου ἀθεότητος στηλίτευσις, τῆς ὁποίας τὴν ἔκδοσιν ἐμπόδισαν ἀπὸ καλοσύνην των αὐτός, καὶ ὁ ὅμοιος αὐτοῦ Δ. εἶναι (μὴν ἀμφιβάλλῃς) σύνταγμα ἰδικόντων· καὶ ἂν δὲν τοὺς ἀρέσῃ ἡ ἀπόκρισίς μου, θέλουν (μὴν ἀμφιβάλλῃς μηδ' εἰς τοῦτο) τὴν ἐκδώσειν. Ἐσύμφερεν ἴσως νὰ κοινωνήσῃς ὅλα ταῦτα εἰς τὸν Κούμαν. Ἐὰν ὁ Πατριαρχεύων ἦναι, ὡς τὸν ἐκθειάζουσι, φίλος τῆς παιδείας, δὲν ἦτο τάχα καλὸν νὰ δείξῃ τὴν πρὸς τὸν ἐρημωτὴν Κούμαν (ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Βαρδαλάχος καὶ ὁ Βάμβας καὶ σύ, καὶ ἄλλοι κατ' ἐσᾶς ἐρημωταὶ εἶσθαι εἰς τὴν ὑπόληψιν τῶν ὄντως ἐρημωτῶν τούτων) εὔνοιάν του μὲ τρόπον ἐμφαντικώτερον,

ἤγουν τοιοῦτον, ὁποῖος νὰ κλείσῃ τῶν ἀλιτηρίων τούτων τὰ στόματα; Βλέπεις ὅτι μὲ τοιοῦτον σκοπὸν ὠνόμασα εἰς τὸ τέλος τῆς ἀποκρίσεώς μου τὸν Πατριάρχην, ἐλπίζων νὰ τοὺς δυσωπήσω μὲ τοῦτο, ἂν ἦναί τι ἱκανὸν νὰ δυσωπήσῃ τοιαῦτα θηρία ἄγρια ἀμαθῆ καὶ ἐθελόκακα. Διότι σημείωσαι, φίλε, τὸν σκοπὸν τῆς Ἑλληνικῆς του ἐπιστολῆς. Ἧσο βέβαιος, ὅτι αἱ δεκαὲξ αὗται γέμουσαι σολοικισμῶν εἰς τὸ λεκτικόν, καὶ πολλῆς ἀλογίας εἰς τὸ πραγματικὸν σελίδες, ἐδαπάνησαν τοῦ ἀθλίου τοὐλάχιστον ἑνὸς ὁλοκλήρου μηνὸς καιρόν. Ἀλλ' ἐπροτίμησε νὰ δαπανήσῃ ματαίως τὸν χρόνον, τοῦ ὁποίου τὴν τιμὴν ποτὲ δὲν ἐκατάλαβε, παρὰ νὰ γράψῃ εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν. Διὰ τί; ὅτι ταύτην ὡς μὲν πρέπει νὰ γράφεται, δὲν θέλει νὰ γράψῃ, διὰ νὰ μὴ μᾶς δικαιώσῃ, ὡς δ' αὐτοὶ τὴν γράφουσι, τὸν λέγει ἡ συνείδησις ὅτι δὲν πρέπει νὰ γράφεται. Ὅθεν παρὰ νὰ μακαρονίσῃ ταύτην ἐπροτίμησε νὰ μακαρονίσῃ τοῦ Πλάτωνος τὴν γλῶσσαν.

Τῶν κακῶν τούτων ἀγγείων ἧσο, φίλε, βέβαιος ὅτι εἶναι ἔργον καὶ ἡ τῶν Ζ. ἀπόστασις. Αὐτὸς μὲ δύο, ἢ καὶ τρεῖς, τῶν ἐδῶ φίλων μου ἔπλεξαν τὸ γαϊτάνιον διὰ νὰ παύσωσι τοὺς Αὐτ. στοχ. οἱ ὁποῖοι ἐφανέρωναν τὴν οὐδένειαν αὐτῶν. Ἕως τώρα ἐργάζοντο εἰς τὸ σκότος· τώρα τοὺς ἔκαμε τολμηροτέρους, ἂς ἦναι πολύχρονος! ὁ νέος Ῥακίνας. Ἴσως ἔκαμες καλὰ ἐμποδίσας τοῦ Βάμβα τὴν κατὰ τοῦ Ῥακίνα διατριβήν· ἴσως ὅμως καὶ ἐσύμφερε νὰ δημοσιευθῇ χωρὶς ὅμως τὸνομά σου. Βλέπεις μὲ πόσην εὐχαρίστησιν λαλεῖ ὁ σχολαστικὸς εἰς τὴν ἐπιστολήν του περὶ τῆς Κωμῳδίας, τῆς ὁποίας τὴν ἀδικίαν ἀδικωτέραν κατασταίνει ἡ ἀνυπέρβλητος ἀηδία. Τόσον ὁ ἄθλιος εἶναι ἀστειότητος ἄμοιρος καὶ ἀττικοῦ ἅλα-

τος ἄγευστος, ὥστε μὰ τὴν φιλίαν μας! ἐὰν τὴν εἶχα ὁλόκληρον, καὶ ἐὰν δὲν ἐσύμβαινεν ὅ,τι συνέβη ἐδῶ (καταλαμβάνεις τί λέγω), ἤθελα τὴν τυπώσει ἐξ ἰδίας μου δαπάνης, διὰ νὰ ἀθανατίσω τὸν Ῥακίναν.

Ὁ Κοπίταρ ἐγεύθη τὴν πέμπτην μ' ἐμέ, καὶ μὲ εἶπεν ὅτι κινεῖ σήμερον (κυριακὴν) πρὸς σέ· τὸν ἔδωκα δέσμην περιέχουσαν 18 διατριβάς, γεννήματα τῆς παρούσης ἡμῶν πολιτικῆς καταστάσεως τῶν ὁποίων ἐδῶ κλεισμένον βλέπεις τὸν κατάλογον, καὶ χωριστὰ δύο ἔτι ἢ τρία παρόμοια. Ὅλα ταῦτα δὲν εἶναι ἴσως τὸ τριακοστὸν μέρος ὅσων ἐγέννησαν αἱ περιστάσεις διατριβῶν.

Πρὸ τούτων σ' ἔπεμψα καὶ τοὺς Αὐτοσχ. στοχ. τοῦ τελευταίου τόμου τῶν βίων τοῦ Πλουτάρχου. Τώρα σὲ πέμπω καὶ τῶν εἰς τὸν Ξενοκράτην προλεγομένων τὰ δύο πρῶτα φύλλα. Εἰς τὴν σελ. κ'. βλέπεις γραμμένην τὴν ὁποίαν ἤθελα βάλει σημείωσιν κατὰ τοῦ ἠλιθίου Βελίνου ἂν ἐγνώριζα τὸ σύγγραμμά του. Κατὰ δυστυχίαν τὸ φύλλον ἦτο τυπωμένον, καὶ νὰ τὸ χαλάσω διὰ νὰ προσαρμόσω τὴν σημείωσιν, ἔπρεπε νὰ ἐξοδεύσω πολλά. Μὲ κακοφαίνεται καὶ ὁ τὸν ὁποῖον σ' ἐπροξένησα κόπον τῆς μεταγραφῆς τῶν φλυαριῶν του. Ἐπειδὴ ἦτο τυπωμένον εἰς Παρισίους, ἤρκει νὰ μὲ σημειώσῃς τὄνομα τοῦ βιβλιοπώλου. Αἴτιος εἶναι ὁ Allais, ὅστις ἀγνοοῦσε τὴν ἔκδοσιν· σημεῖον καὶ τοῦτο ὅτι δὲν ἔκαμε κρότον τοῦ μωροῦ συγγραφέως ὁ κόπος· ὡς τόσον φύλασσε τὴν σημείωσιν· ἴσως χρειασθῇ ἀλλοῦ ποῦ ποτε. Ὑγίαινε! καὶ καῦσε τὴν ἐπιστολήν.

Ἔχω καὶ τὴν 15 Ὀκτωβρίου ἐπιστολήν σου· ἀλλὰ δὲν εἶμαι εἰς κατάστασιν τώρα νὰ τὴν μεταναγνώσω. Εἶμαι ὁ ταλαίπωρος ἄῤῥωστος καὶ σῶμα καὶ ψυχήν· εἶναι

τρεῖς νύκτες ἀποῦ δὲν ἔκλεισα τοὺς ὀφθαλμούς. Ἠγοράσθη καὶ ἡ Ἐγκυκλοπαιδεία, καὶ προσμένω νὰ μὲ εἴπῃς ποῦ νὰ τὴν στείλω.

Πάλιν σὲ τὸ μεταλέγω· ἂν κρίνῃς ὅτι συμφέρει πλέον ἡ παντελὴς σιωπή, μὴ δώσῃς εἰς τὸν σχολ. τὴν ἀπόκρισιν.

58.

Καλὴν ἡμέραν !

Ἐδῶ κλεισμένην θέλεις εὑρεῖν ὁμολογίαν τοῦ Μαρτίνου διὰ φρ. 1000, τὰ ὁποῖα οἰκονόμησε πρὸς τὸ ἀζημιώτερον διὰ σὲ καὶ ἐπικερδέστερον δι' ἐμέ. Τοῦτο κάμνων συνεργεῖς εἰς τὸ νὰ ἐξακολουθῶ τὸ μηνιαῖον εἰς τὸν Β. καὶ νὰ ταὐξήσω, ὡς ἐλπίζω καὶ ἐπιθυμῶ.

Ἐξήγησέ με τώρα πῶς τὸ τελευταῖον τῆς Γραμματικῆς τετράδιον μὲ ἦλθεν ἀδάπανον. Τοῦτο ἐρωτῶ, ἐπειδὴ ἀπὸ τὰ ἔγραψες εἰς τὴν τελευταίαν σου ἐπιστολὴν συμπεραίνεται τρόπον τινὰ ὅτι παύεις τὴν ἀποστολὴν τῶν τετραδίων. Ἂν ἦναι διὰ δαπάνης, κάμνεις καλὰ καὶ διὰ τοὺς δύο μας· ἂν εὕρηκες τρόπον τῆς ἀδαπάνου ἀποστολῆς, διὰ τί τὴν παύεις; Εἰπέ με καὶ τοῦτο· τὰ τετράδια εἶναι τὰ καθαρὰ καὶ τελευταῖα, ἢ εἶναι δοκίμια; διότι βλέπω ἀκόμη τυπογραφικὰ σφάλματα, καὶ μάλιστα καταρχὰς ἓν παχύ. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων θέλομεν τὰ σημειώσειν ὁ Βάμβας κ' ἐγὼ διὰ νὰ τὰ καταστρώσῃς εἰς τὸ τέλος εἰς τὸ λεγόμενον Errata. Τοῦτο δὲ τὸ καταρχὰς πρέπει νὰ τὸ θεραπεύσῃς μὲ τὸ ὀνομαζόμε-

νον Carton. Εἶναι εἰς τὴν πρώτην σελίδα εἰς αὐτὴν τὴν ἐπιγραφὴν ΔΙΑΛΕΚΩΝ ἀντὶ τοῦ ΔΙΑΛΕΚΤΩΝ. Τἄλλα συγχωροῦνται, ἀλλὰ τοῦτο πρέπει ἐξάπαντος νὰ ἀφανισθῇ διὰ τῆς ἀλλαγῆς ἢ τῶν δύο σελίδων, 1 καὶ 2, ἢ τῶν 4, ἤγουν 1, 2, 15 καὶ 16, διὰ τὸ Πινδαρικόν,

'Αρχόμενος δ' ἔργου, πρόσωπον
χρὴ θέμεν τηλαυγές.

'Απὸ τὰ σταλθέντα τετράδια τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ μέρος ἀπὸ σὲ καὶ μέρος ἀπὸ τὸν συντάκτην, διὰ νὰ ἦναι διπλᾶ (ἤγουν ἓν σῶμα διὰ τὸν Κλαυέριον καὶ ἓν δι' ἐμέ), μὲ λείπουσι τὰ ἑξῆς τετράδια.

A, B, C, D, E, F, G, H, K, νὰ σταλθῶσι μοναπλᾶ, ἤγουν ἓν ἀπ' ἕκαστον γράμμα. L, M, N τὰ τρία ταῦτα νὰ σταλθῶσι διπλᾶ, ἤγουν δύο ἀπ' ἕκαστον γράμμα· I, O, P, Q, R τὰ ἔχομεν καὶ οἱ δύο τὰ πέντε ταῦτα· ὅθεν πρέπει ν' ἀρχίσῃς ἀπὸ τὸ S καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μᾶς τὰ στέλλῃς διπλᾶ.

Ὅσα λοιπὸν μᾶς λείπουσι, λάβε τα (νὰ ζήσῃς) ἀπὸ τὸν συντάκτην, πλήρωσέ τα, καὶ πέρασε τὴν πληρωμὴν εἰς τὸν λογαριασμόν μου.

Δὲν σὲ πέμπω τὴν καταγραφὴν τῶν τυπογρ. ἁμαρτ. τῶν πρώτων τεσσάρων τετραδίων τῆς Γραμματικῆς, ἕως νὰ μὲ φανερώσῃς, ἂν ἦναι τὰ σταλθέντα φύλλα καθαρά.

'Εὰν κάμῃς Carton διὰ τὰς πρώτας δύο σελίδας, ἐνθυμοῦ νὰ προσθέσῃς τὴν *Σικελίαν* εἰς τὸν τρίτον στίχον τῆς πρώτης σελίδος μετὰ τὸ *'Ιταλίαν*, παρεκτὸς ἂν ἡ ἔκδοσίς σου δὲν τὸ ἔχῃ· ποίαν ἔκδοσιν ἐμετάφρασε τοῦ Βυτμάννου; ἐγὼ ἔχω τὴν δ'. Εἰς τὴν δευτέραν σελίδα δύο φορὰς μεταφράζει τὸ Gewandtheit *Εὐκαμψίαν*, διὰ

τί ὄχι, Εὐστροφίαν ; Κανὼν γενικὸς καὶ λογικὸς (ἐπειδὴ στηρίζεται εἰς τὸ λογικὸν ἀξίωμα τοῦτο : « ὁ φωτισμὸς » τῶν ἀπαιδεύτων πρέπει νὰ γίνεται διὰ τῶν εὐκολωτέ- » ρων καὶ συντομωτέρων μέσων ») οὗτος· Ἀπὸ δύο συνωνύμους λέξεις ἐκείνη πρέπει νὰ διαλέγεται καὶ νὰ εἰσάγεται εἰς τὴν *Ῥωμαίκιαν* μας, τὴν ὁποίαν ἐλπὶς ἢ ὑπόληψις εἶναι, ὅτι θέλει εὐκολώτερον καταλάβειν ὁ ἀπαίδευτος. Εἰς τὸν τοιοῦτον καὶ ἡ *Εὐκαμψία* καὶ ἡ *Εὐστροφία* εἶναι ἐπίσης ἄγνωστοι λέξεις· ἀλλ' ὅμως εἰς τὴν δευτέραν εὑρίσκει κἂν χειραγωγίαν, καὶ νὰ εἴπω οὕτως μίτον Ἀριάδνειον τὸ *Στρέφω*, τοῦ ὁποίου τὴν σημασίαν ἐξεύρει πολλὰ καλά. Τὸ *Κάμπτω* εἶναι εἰς αὐτὸν Κινέζικον.

Σ' ἔγραφα εἰς τὴν προλαβοῦσαν μου κἄν τι περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ὁμήρου· καλὸν εἶναι νὰ προλάβω νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ μὴ φανερώσῃς τίποτε περὶ τούτου εἰς τοὺς Ζ. Κρίνω τώρα ὅτι καλὸν εἶναι νὰ ἐκδοθῇ μελιδόν, εἰς φυλλάδια δηλαδὴ χωριστά· καὶ ὁ κόπος ὀλιγώτερος, καὶ ἡ πώλησις εὐκολωτέρα γίνεται διὰ τῶν φυλλαδίων.

Ὑγίαινε !

59.

Τὸ πρωὶ ὥρᾳ πέμπτῃ τῆς 18 Ὀκτωβρίου.

Ἀλέξανδρε φίλε, καλὴν ἡμέραν !

Κατὰ τὴν 15 τοῦ παρόντος σ' ἐπέμφθησαν διὰ τοῦ Franck τοῦ Στρασβούργου 100 σώματα εἰς φύλλα τοῦ δευτέρου καὶ τελευταίου τόμου τοῦ Ἰσοκράτους. Εἰς τὴν

περιέχουσαν αὐτὰ Πάλαν προσετέθησαν καὶ 9 ῥαμμένα, διὰ νὰ δώσῃς ἐξ αὐτῶν ἀπὸ μέρους μου εἰς ὅσους ἔδωκας τὸν πρῶτον τόμον. Ἐκτὸς τούτων μεταξὺ τῶν εἰς φύλλα σωμάτων ἔκρυψεν ὁ Allais 9 φυλλάδια τοῦ ἐπιγραφομένου βιβλίου Lettres philosophiques, καί τινας ἐφημερίδας, τὰς ὁποίας εὐκόλως θέλεις εὑρεῖ. Τὰ στιχωμένα σώματα τοῦ δευτέρου τόμου δὲν ἦλθαν ἀκόμη ἀπὸ τὸν στιχωτήν, διὰ νὰ τὰ στείλω καὶ αὐτὰ πρὸς τὸν κύριον Σταῦρον Ἰωάννου, τὸν ὁποῖον ἀσπάζομαι. Πρὸς τὸ τέλος τοῦ μηνὸς ἐλπίζω ὅτι θέλουν σταλθῆ καὶ αὐτά, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ τὸ ἰδικόν σου, καὶ τὸ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Σ' ἔλεγα μὲ τὴν προλαβοῦσαν μου νὰ πέμψῃς τρία ῥαμμένα πρὸς τὸν Ῥώταν τῆς Τεργέστης. Τώρα νομίζω σὲ μένουσιν ἀκόμη δύο ῥαμμένα (ἀπὸ τὰ 9). Ταῦτα λοιπὸν τὰ δύο στεῖλέ τα νὰ ζήσῃς! εἰς τὴν Τεργέστην πρὸς τὸν ἐξάδελφόν μου Κωνσταντῖνον Πετρίτζην, ὅταν δηλαδὴ λάβῃς καὶ τοὺς τώρα πεμπομένους δευτέρους τόμους. Στεῖλέ τον καὶ τὸ ἐγκεκλεισμένον ἐπιστολίδιον.

Εἰς τὸν δεύτερον τοῦτον τόμον θέλεις εὑρεῖ (σελ. 280) καὶ τὴν ἐξήγησιν τοῦ μέχρι νῦν ἠπορημένου μέρους τοῦ Πλάτωνος εἰς τὴν ἀπολογίαν τοῦ Σωκράτους· τὸ ὁποῖον τὸ ἐφύλαξα comme proprieté des Grecs. Καταλαμβάνεις τί λέγω. Εἰς τοὺς πτωχοὺς μάλιστα συμφέρει ἡ οἰκονομία.

Ὁ τρίτος τόμος τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης, καὶ πρῶτος τοῦ Πλουτάρχου ὑπάγει ἐμπρός· κ' ἤθελεν εἶσθαι εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ δρόμου, ἐὰν δὲν ἐσύμβαινεν ἡ δυστυχὴς ἐκείνη βραδύτης καὶ διακοπὴ τῶν πεμπομένων ἀναγκαίων χρημάτων τῆς ὁποίας ἀκόμη αἰσθάνομαι τὴν νοσώδη

ἐπιῤῥοὴν εἰς τὸ ταλαίπωρόν μου σαρκίον. Μετεχειρίσθην εἰς αὐτόν, τὸν Πλούταρχόν σου τὸν ὁποῖον μ' ἀφῆκες εἰς 13 τόμους. Λέγω δεκατρεῖς ἂν καὶ δὲν ἦμαι βέβαιος ἂν ἦσαν δώδεκα ἢ δεκατρεῖς. Τὸν δέκατον τέταρτον ἐξεύρω ἀδιστάκτως ὅτι τὸν ἠγόρασα ἐγώ. Ἐξ ἀτυχίας λείπουσιν ἀκόμη οἱ Πίνακες (πιθανῶς εἰς δύο τόμους 15 καὶ 16), τοὺς ὁποίους ὑπόσχεται τόσους χρόνους τώρα ὁ Γερμανὸς ἐκδότης ματαίως. Ὡς τόσον κατεχώρισα εἰς τὸ Ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ σου δι' αὐτοὺς 78. Τόσα νὰ τὸν πωλήσῃς τώρα ἦτον ἀδύνατον· ἐπειδὴ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγοραστῶν ὠλιγόστευσε διὰ τὸν φόβον μὴν ἀφίσῃ τὴν ἔκδοσιν ἀτελῆ. Δὲν εἶναι πρώτη φορὰ τοιαύτης δὲν ἐξεύρω ἂν πρέπῃ νὰ εἴπω ἀπάτης, ἢ ἠλιθιότητος Θηβαιογερμανικῆς.

Ἡ τιμὴ τοῦ βιβλίου εἶναι αὕτη· εἰς ἕκαστον σῶμα Ἰσοκράτους (ἢ Ἱπποκράτους) πληρόνουσιν οἱ βιβλιοπῶλαι 18 καὶ τὸ πωλοῦσιν αὐτοὶ 21 ἔξω τούτου λαμβάνουσι ἓν σῶμα χάρισμα εἰς ἑκάστην δωδεκάδα, ἤγουν τὰ 13 ἀντὶ 12. Κατ' αὐτὸ λοιπὸν διόρισον τὴν τιμὴν αὐτοῦ, προσθέτων εἰς αὐτὴν καὶ μικρόν τι διὰ τὴν δαπάνην τοῦ ἀγωγίου. Ἂν δέχεται νὰ σὲ γράψῃ ὁ Ζωσιμᾶς τιμὴν βαρυτέραν, ἐπειδὴ πρὶν κάμω τὸν λογαριασμὸν τῆς δαπάνης τοῦ τύπου, νομίζων αὐτὴν ἀφ' ὅ,τι ἦτο μεγαλητέραν, τὸν ἔγραψα νὰ τὸ βάλῃ εἰς τιμὴν διπλῆν τοῦ Προδρόμου· ἀλλὰ τώρα βλέπω, ὅτι δὲν ἀναβαίνει εἰς τόσον τὸ δαπάνημα, ὡς θέλω τὸ φανερώσει καὶ εἰς αὐτὸν μετ' ὀλίγον.

Εἶναι καὶ εἰς τὸν δεύτερον τοῦτον τόμον φύλλον παρεμβόλιμον (carton) ἕν· ὅθεν παρακαλῶ σε ὅταν δίδῃς εἰς ῥαφὴν ἢ στίχωμα νὰ ζητῇς ὀπίσω τὰ κακὰ φύλλα, διὰ νὰ ἦσαι βέβαιος ὅτι ἔβαλαν τὰ καλά. Σὲ περικλείω

παράδειγμα καὶ τῶν δύο. Τὸ ψαλιδισμένον εἶναι τὸ κακόν, ὁποῖα πρέπει νὰ εἶναι ὅσα θέλουν σὲ φέρει ὀπίσω, ῥάπτοντες εἰς τόπον αὐτῶν τὰ ὁμοιάζοντα τὸ ἀψαλίδιστον. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ Ἰσοκράτους, τοῦ ὁποίου τρία σώματα ἔπεμψα χθὲς καὶ εἰς τὴν Γενεύαν, διὰ τὸν Prevost, Weber, καὶ Σχινᾶν. Οὗτος ἔσυρε τὰ 150 φρ. ἀλλ' ἀκόμη δὲν μ' ἔγραψε· ἀκούω ὅμως, ὅτι ὑπάγει καλὰ ἡ ὑγεία του.

Ταύτας τὰς ἡμέρας ἔλαβα καὶ ἀπὸ τὸν Γαζῆν γράμμα· ἤρχισε (λέγει) πάλιν τὸν τύπον τοῦ λεξικοῦ του· καὶ εἴθε νὰ μὴν ὀπισθοποδήσῃ καὶ δεύτερον! διότι ὅπως ἂν *φκιασθῇ*, ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴν ἦναι καλήτερον καὶ ὠφελιμώτερον ἀφ' ὅσα ἕως τώρα ἐφκιάσθησαν.

Ἀσπάζομαι σέ, τὴν σύζυγον καὶ τὸν Ἐπαμεινώνδαν σου, καὶ εὔχομαι εἰς ὅλους ὑγείαν.

60.

Φίλτατε κὺρ Ἀλέξανδρε.

Εὔχομαί σε ἀγαθὴν καὶ χαρμόσυνον ἡμέραν! Μία πάλα σημειωμένη DC N° 1 περιέχουσα 60 Ἱπποκράτας καὶ ἄλλους τόσους Θεοφράστους, εἶναι ἑτοίμη εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον τοῦ Φούχς. Ὅθεν παρακαλῶσε νὰ μὲ κάμης τὴν χάριν νὰ πέμψῃς τὸν ἀχθοφόρον σου μὲ τὸ ἐγκεκλεισμένον γραμματίδιον διὰ νὰ τὴν παραλάβῃ καὶ νὰ τὴν ὑπάγῃ εἰς τὸν εἰς ταῦτα διωρισμένον τόπον, ἔπειτα τὸν Πέτρον σου, εἰς τὸν αὐτὸν τοῦτον τόπον, διὰ νὰ τὴν παραδώσῃ ἀσφαλῶς εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι μέλλουν νὰ

τὴν πέμψωσιν εἰς Βιέννην. Ὅταν ἐνταμωθῶμεν, θέλομεν λαλήσει περὶ τῆς τιμῆς καὶ τῶν λοιπῶν. Ἐν τοσούτῳ ἐμπορεῖς νὰ τὴν κατευθύνῃς, εἰς ὅτινα τῶν ἐκεῖ φίλων σου κρίνεις εὔλογον.

Τὴν ἐγκεκλεισμένην πρὸς τὸν Γαζῆν πέμψον ἀσφαλῶς παρακαλῶ, ἀφ' οὗ τὴν σφραγίσῃς. Εὐδαιμόνει.

61.

Χθὲς ἔλαβα τὸ Λεξικόν. Ὁ Κομιστὴς ὄχι νὰ μὲ τὸ φέρῃ, ἀλλ' οὐδὲ νὰ μὲ τὸ στείλῃ ἀμέσως ἐκαταδέχθη. Καὶ εἰς τὴν πρώτην ἐδῶ του διατριβὴν δὲν ἐπάτησε ποτὲ εἰς τὸν οἶκον μου. Il faut s'en consoler. Μὲ τὸ ἔστειλεν ὁ Κρής, τὸν ὁποῖον οὐδ' αὐτὸν δὲν ἴδα πλέον ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκείνης ὑποψίας του.

Ἐμπαρόδως ἴδα τὴν πρώτην σελίδα τοῦ Πίνακος, κ' ἐκατάλαβα ὅτι ἀπατήθην λέγων τὸ, *Οὐκ ἂν μαχέσαιτο*. Ποτὲ δὲν εἶχα ὑπόληψιν τῆς ἐπιστήμης του, ἀλλὰ σὲ βεβαιόνω, φίλε, εἰλικρινῶς, ὅτι οὐδέ ποτε τὸν ἐφαντάσθην ὁποῖον τὸν φανερόνει ὁ πίναξ. Ἀνακάτωσε πρῶτον ὅλας τὰς γλώσσας, ἔπειτα ἔβαλεν ἄλλα ὀνοματικῶς, ἄλλα ῥηματικῶς, ἄλλα ἐπιῤῥηματικῶς, καὶ ἐρμήνευσε πολλὰ ἐξ αὐτῶν τόσον στρεβλά, ὥστε εἶναι χρεία νὰ τ' ἀναγνώσῃ τις διὰ νὰ τὰ πιστεύσῃ. Δύο πράγματα συμπεραίνονται ἐκ τούτου· ἢ δὲν ἔχει οὐδεμίαν συναίσθησιν τῆς ἀμαθίας του, ἢ ἔβαλε παράμερα πᾶσαν ἐντροπήν. Ἂν ἦναι τὸ δεύτερον, καὶ *μαχέσαιτ' ἄν*, ἐπειδὴ *οὐδὲ χέσματα* πλέον φροντίζει, ὅστις φθάσῃ εἰς τόσην ἀναισχυντίαν. Ταῦτα σὲ λέγω, διὰ νὰ μὴ τὸν ἐγκωμιάσῃ ἀπατηθεὶς ὁ Κ. εἰς

τὸν Λ. Ε, καὶ μεταφέρει τὴν αἰσχύνην ἀπ' αὐτὸν εἰς ὅλον τὸ ταλαίπωρον γένος. Ἂν εἶχα καιρόν, ἤθελα κάμειν μικρὰν ἐπίκρισιν ἀνώνυμον διὰ τὸν Λ. Ε. διὰ κἂν νὰ προλάβω τὴν κρίσιν τῶν νομιζόντων ἡμᾶς Oberflächlich.

Περὶ δὲ τῶν ΔΓ τοῦ Στρ. αὐτὸς ἐπαράβαλεν ἀντιγρ. ὄχι Στρ. ἀλλὰ τοῦ Γερ. ὀλίγας παρεκβολ. ἀπὸ τὸν Στρ. ὄχι πολλὰ πιστάς· καὶ αὐτὸ παραβαλμένον ἀπὸ τὸν Weigel τὸν ἰατρὸν (ἀδελφὸν νομίζω τοῦ βιβλιοπώλου), ὡς θέλεις βεβαιωθῆν ἀπὸ τὸν εἰς τὸν τρίτον τόμον τοῦ Tschucke Λατινικὸν προοίμιον σελ. VIII. Ἀλλ' αὐτὸς φαίνεται, ἢ δὲν ἔχει *χαμπάρι* ἀπὸ τὸ προοίμιον, ἢ δὲν τὸ ἐκατάλαβε· *Μαχαίσετ' ἄν.*

62.

29 Αὐγ. ὥρ. 5. Δείλ. πρ.

Καλὴν ἡμέραν! Εἰς τὴν 26 σ' ἔγραψα κατὰ πλάτος. Μόλις χθὲς ἐτελείωσα τὸν ὁποῖον ἐδῶ κλεισμένον θέλεις εὑρεῖν κατάλογον βιβλίων διὰ τοὺς Χίους. Ἐνέργησε χωρὶς ἀναβολὴν τὴν ἀγορὰν καὶ πέμψιν αὐτῶν. Ὅλα βιβλία *τῶν ὧν οὐκ ἄνευ* διὰ βιβλιοθήκην prétendue publique. Τοιαύτην τὴν ὀνομάζω, ὅτι εἰς τὴν παροῦσαν ἡμῶν κατάστασιν τοιαύτη (prétendue) θέλει εἶσθαι διὰ πολλοὺς ἀκόμη χρόνους. Ἄρχισα νὰ τοὺς λέγω καταβολὴν χρημάτων πενιχράν, φοβούμενος μὴν ἀπολακτίσωσι· τώρα ὅμως ἀποῦ τοὺς ἐβάλαμεν εἰς τὸν χορόν, καλὸν εἶναι (μὲ τὴν χρειαζομένην ὅμως ἀκόμη εὐλάβειαν) νὰ τοὺς κεντῶμεν συχνά. Μετ' ὀλίγον θέλω σὲ στείλειν καὶ

ἄλλον κατάλογον, καὶ μετὰ ταῦτα ἄλλον, καὶ καθεξῆς οὕτως. Ἂν ὁ αὐτοῦ Ῥοδοκανάκης καὶ ὁ προσδοκώμενος Παντίας ἦναι, ὡς τοὺς λέγεις, φίλοι τῆς πατρίδος καὶ τοῦ γένους ὅλου, καὶ ἀληθινοὶ μετ' ἐπίγνωσιν ζηλωταί, κοινώνησέ τους ὅσα σὲ γράφω, καὶ πληροφόρησέ τους, ὅτι τὸ ὁποῖον ἔγραφα καὶ ἐσυμβούλευα εἰς τοὺς συμπατριώτας μετακένωμα τῆς γνώσεως καὶ ἐπιστήμης εἰς τὰ κολοκύνθιά μας (τὰς κεφαλὰς ἡμῶν οὕτως ὀνομάζω) ἄλλως νὰ γένῃ δυνατὸν δὲν εἶναι πλὴν μὲ καλοὺς διδασκάλους καὶ μὲ πλουσιωτάτην βιβλιοθήκην. Πληροφόρησέ τους, ἀσπασάμενος ἀπὸ μέρους τοῦ γέροντος Κοραῆ, ὅτι ὅσα ἕως τώρα ἀγοράσθησαν, προστιθέμενα εἰς ἄλλα δεκάκις τόσα, τὰ ὁποῖα πρέπει ν' ἀγορασθῶσιν τὸ γρηγορώτερον, εἶναι γελοῖος ὅστις τὰ φανταστῇ ἢ τὰ ὀνομάσῃ **Βιβλιοθήκην Δημόσιον**. Μελετῶ καὶ πάλιν νὰ γράψω πρὸς τοὺς Χίους ἀμέσως περὶ τούτου· ἀλλὰ πότε ὁ ταλαίπωρος θέλω δυνηθῆν νὰ τὸ κατορθώσω, δὲν ἐξεύρω. Αἱ τρεῖς των χιλιάδες κατ' ἔτος εἶναι ὀλίγαι· ἀλλά, καθὼς σὲ εἶπα, ἐφοβήθην νὰ προβάλω πλειότερα. Ταλαίπωρον γένος! Ἐὰν μὲ συστολὴν λαλῶ πρὸς τοὺς Χίους, τοὺς ὁποίους στοχάζομαι καὶ τιμῶ εἰλικρινῶς ὡς τὸ ἄνθος τοῦ γένους, ποίαν λοιπὸν ὑπόληψιν πρέπει νὰ ἔχω διὰ τοὺς ἄλλους! Δὲν ἐμπορεῖς νὰ λογιάσῃς πόσον ἀγανακτῶ, πόσον μαίνομαι, ὅταν συλλογισθῶ τὴν ληθαργίαν πάντων ἡμῶν. Ἂν τοὺς παρεκίνει τις νὰ προσθέσωσιν εἰς τὰς πολυαρίθμους ἐκκλησίας των νέαν ἄλλην ὄχι ἀναγκαίαν ἐκκλησίαν, καὶ αὐτοί των οἱ πτωχοὶ ἤθελαν ἐκ τοῦ ὑστερήματος συνδράμειν εἰς οἰκοδομὴν νέας ἐκκλησίας ὅσον ἤθελεν εἶσθαι πολυέξοδος. Καὶ ὅταν ὁ λόγος ἦναι περὶ βιβιοθήκης, τῆς ὁποίας τὸ ἀποτέλεσμα θέλει εἶσθαι ἐξα-

νάγκης γνῶσις, ἐπιστήμη, καὶ χρηστοήθεια καὶ τῶν ἐκκλησιαζόντων καὶ τῶν ἐκκλησιαζομένων, τότε . . . . ἀλλὰ τίς ἡ χρεία πλειοτέρων; τὰ ἐξεύρεις ὡς ἐγώ, τὰ βλέπεις καὶ τὰ θρηνεῖς ὡς ἐγώ.

Εὐθύς, φίλε μου, ὅταν λάβῃς ἑκατὸν ὑπογραφὰς διὰ τοὺς αὐτοσχεδίους στοχασμούς, ἄρχισε, ἀγαθῇ τύχῃ! τὸν τύπον τοῦ πρώτου τόμου (πλειότεροι τῶν δύο δὲν γίνονται), διὰ νὰ βοηθηθῶ κἂν τί ἀπὸ αὐτό, ἂν ἦναι δυνατόν. Δεκαπέντε μῆνες εἶναι ἀποῦ δὲν ἐπρόσθεσα τίποτε εἰς τὴν βιβλιοθήκην μου· τὸ ὁποῖον προξενεῖ μέγα ἐμπόδιον εἰς τὸ ἔργον μου, μ' ὅλον ὅτι ἡ Βιβλιοθήκη ἐμοῦ τοῦ πένητος εἶναι Βιβλιοθήκη Πρίγκιπος, παραβαλλομένη μὲ τῶν πλουσίων Χίων τὴν Βιβλιοθήκην. Τοῦ ἕκτου καὶ τελευταίου τόμου τοῦ Πλουτάρχου ἐπιγράφονται, *Ἀκολουθία καὶ τέλος τῶν Αὐτοσχεδίων στοχασμῶν*. Εἰς αὐτούς, λέγω τί περὶ τοῦ Μετακενώματος καὶ πρὸς ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς· εἴθε νὰ τὸ καταλάβωσι!

Τοῦ Φαβρικίου παρὰ τὴν Λατινικὴν καὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Βιβλιοθήκην, πρέπει ἐξάπαντος ν' ἀγοράσῃς καὶ τὰς δύο Ἑλληνικάς, τὴν παλαιὰν ἔκδοσιν, ὅτι εἶναι διεξοδικωτέρα. Τῆς νέας δὲν ἔχω πλὴν 12 τόμους· τώρα μὲ εἶπε δὲν ἐξεύρω τίς ὅτι ἐξεδόθη καὶ ὁ ιγ' καὶ ιδ'. Φοβοῦμαι μὴ λανθάνεται ὁ εἰπών· ἀλλ' ὅμως ἐξέτασε. Γρήγορα θέλω τὸ μάθειν κ' ἐγώ, ἐπειδὴ ἐξανάγκης πρέπει νὰ τοὺς ἀγοράσω. Ἂν δὲν ἤμην ἀνάργυρος, ἤθελ' ἀγοράσειν καὶ τὴν παλαιὰν ἔκδοσιν.

Δὲν μ' ἔλεγες νομίζω, ὅτι ἔχεις αὐτοῦ τὸν πρῶτον (τὸν πρῶτον;) τόμον τοῦ Στράβωνος διὰ λογαριασμόν μου; Ὑγίαινε!

63.

Ἀλέξανδρε φίλε, ἀσπάζομαί σε.

Καιρὸς μὲ λείπει νὰ πολυλογῶ. Ἀπὸ τὰς τρεῖς προκηρύξεις πέμψον τὴν μίαν γρήγορα πρὸς τὸν ἀδελφόν σου μὲ τὸ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολίδιόν μου· δὸς τὴν ἄλλην τὸν Κούμαν μὲ τοὺς ἀσπασμούς μου καὶ τὴν παρακίνησιν νὰ τὴν κάμνῃ γνωστὴν εἰς τοὺς φίλους του καὶ τοὺς παρόντας καὶ τοὺς μακρὰν κατοικοῦντας. Ἂν χρειάζεσαι περισσοτέρας, πιθανόν, ἢ μᾶλλον βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ Διδότος πέμπει πρὸς τὸν αὐτοῦ Schaumbourg παρὰ τοῦ ὁποίου θέλετε ζητήσει.

Δὲν εἶναι χρεία νὰ σὲ εἴπω πόσον εἶναι ἀξιόλογος ὁ Παυσανίας, μηδὲ πόσον δύναται νὰ συνεργήσῃ εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις εἰς τὸ νὰ διδάξῃ τοὺς ἀσυνέτους τὴν τιμὴν τῶν Ἑλληνικῶν ὑπομνημάτων, διὰ νὰ μὴ τὰ δίδωσι πλέον εἰς τοὺς ξένους, ἀλλὰ νὰ τὰ συναθροίζωσι καὶ αὐτοί, καὶ νὰ τὰ ἀποθέτωσιν εἰς ἐξαίρετον **Μουσεῖον**. Ἂν λάβῃς προκηρύξεις ἀπὸ τὸν Schaumbourg (ἐγὼ δὲν ἐτόλμησα νὰ σὲ βαρύνω μὲ περισσοτέραν ἀγωγίου δαπάνην) πρόφθασον μίαν εἰς τὸν Νικόλαον Πετρίτζην εἰς Σμύρνην, διδάσκων αὐτὸν τὰ δέοντα, καὶ φωνάζων μὲ Τυρρηνικὴν σάλπιγγα εἰς τὰ κωφά των ὦτα τὸ «Δράξασθε παιδείας». Ὑγίαινε.

Κάμε νὰ γνωσθῇ τὸ πρᾶγμα εἰς τοὺς Γραικοὺς τῆς Τεργέστης.

64.

Μ' ἄλλην θέλω σε γράψει πλατύτερον. Ἀπὸ τὴν ἐγκεκλεισμένην πρὸς τοὺς Ζ. καταλαμβάνεις τὰ βάσανά μου. Διὰ νὰ μὴ διακοπῇ ὁ τύπος ἐμεταχειρίσθην τὰς ὁποίας ἐμελέτων νὰ σὲ πέμψω 2000 φρ. ἰδικά μου. Μ' ὅλον τοῦτο ἂς νομίζωσι καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἐν Λιβόρνῳ ὅτι ἀληθῶς διεκόπη.

Ἐδῶ κλεισμένον ἔχεις καὶ τὸ τέλος τῶν προλεγομένων τοῦ τρίτου τόμου Πλ. Ἴσως γελάσεις εἰς τὴν τόλμην τῆς γερμανικῆς μου φιλολογίας περὶ τοῦ die habe. Ὅπως καὶ ἂν διατεθῇς περὶ τούτου, ἀπὸ τὰς χεῖρας σου μὴ τὰ ἐκβάλῃς. Ὑγίαινε.

Τὸν Κούμαν θάῤῥυνε ὅσον δύνασαι, νὰ μένῃ ἀμετακίνητος εἰς τὸν τόπον του! Τὴν γραμματικὴν τοῦ Βυτμάννου συμβούλευσέ τον νὰ τελειώσῃ τὸ γρηγορώτερον· μετ' ὀλίγας ἡμέρας θέλει σὲ πέμψειν τοὺς δύο πρώτους τόμους τοῦ νέου ἱστορ. λεξικοῦ.

Fr. 2000

J'ai reçu de Messieurs Martin de Puech et compagnie, d'ordre et pour compte de Monsieur Alexandre Basili de Vienne en Autriche, la somme de deux-mille francs. Fait double à Paris, 22 Xbre 1813.

CORAIS.

65.

Ἀλέξανδρε Φίλε,

Ἀσπάζομαι καὶ σὲ καὶ τοὺς σούς. Δὲν εἶναι πολλαὶ ἡμέραι ἀποῦ σ' ἔδωκα διὰ μακρῶν τὴν εἴδησιν τῆς ἀποστολῆς Πάλας περιεχούσης 100 σώματα τοῦ ἕκτου τόμου Πλουτάρχου κτλ. Ἡ παροῦσα ἔχει ἁπλοῦν ἓν ἐρώτημα, πρὸς τὸ ὁποῖον παρακαλῶ σε ν' ἀποκριθῇς ἐγρήγορα. Πρὸ καιροῦ σ' ἔγραψα νὰ ἐρευνήσῃς ποῦ εὑρίσκεται ὁ Λουκᾶς Ζαμβαρδίκης διὰ νὰ τὸν πληρώσω 925 φρ. 30. τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται εἰς χεῖρας μου. Χθὲς μὲ πέμπει ὁ Βολάνης (ὅστις ἀκόμη δὲν μὲ ἀξίωσε τῆς θέας του) γράμμα τοῦ Τζαμπαρδίκου τούτου μετονομασμένου νῦν Κομήτου, εἰς τὸ ὁποῖον μὲ διατάσσει ὁ πάλαι Σκοῦρτος, ἔπειτα Τζαμπαρδίκος, σήμερον δὲ Κομήτης, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ὅ,τι ἄλλο τὸν φωτίσει ἡ σοφία του, νὰ πληρώσω τὰ 925:30 πρὸς τὸν Βολάνην. Τὰ ἀργύρια εἶναι ἕτοιμα· μὲ ἦλθε ὅμως λογισμὸς νὰ σ' ἐρωτήσω, μὴ κατὰ τύχην τὰ ἐπλήρωσες ἤδη δι' ἐμέ. Γράψε με λοιπόν, νὰ ζήσῃς! γρήγορα περὶ τούτου. Δίδαξέ με πρὸς τούτοις πῶς ἔχω νὰ ζητήσω τὴν περὶ τῆς πληρώσεως ὁμολογίαν. Τὰ ἀργύρια μ' ἔστειλεν ὁ Τζαμπαρδίκος, νῦν δὲ μὲ τὰ ζητεῖ ὁ Κομήτης. Εἶναι πρᾶγμα ἀκατανόητον ἡ μωρία του. Ὅσην ἐγὼ ἀδιαφορίαν ἔδειξα πρὸς αὐτόν, ἢ μᾶλλον ὅσον φανερὰ ἐζήτησα τὴν ἀπαλλοτρίωσιν αὐτοῦ ἀπ' ἐμὲ τόσον αὐτὸς ἐζήτησε νὰ μὲ κολληθῇ. Ἰδοὺ αὐτολεξεὶ τί μὲ λέγει εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς του.

« Ἀντὶ τῆς βαρβαρικῆς λέξεως, Τζαμπαρδίκος, ἔλαβα

δικαίως πιστεύω, πρὸ χρόνου ἤδη Ἑλληνιστὶ γνησίως τὴν ταὐτοσήμαντον τοῦ ἐπικλήτου μου ἐκείνου λέξιν, Κομήτης, ὁδηγηθεὶς ἀπ' αὐτὴν πάλιν τὴν ἀληθῶς φωταγωγὸν τοῦ λόγου σοφίαν ».

Τὰ τελευταῖα ταῦτα *τῆς φωταγωγοῦ*, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πιστεύσῃ τις ἂν δὲν τὰ ἴδῃ γραμμένα. Comme c' est un très beau garçon, on peut dire de lui. *Ὅσον μῆκος καὶ βάθος ἡ μωρία!* Ἐδῶ κλεισμένην σὲ πέμπω τὴν πρὸς τὸν ἀδελφόν σου. Μὴν ἀργήσῃς νὰ μὲ γράψῃς· τὴν παροῦσαν ἑβδομάδα μέλλω νὰ σὲ πέμψω Ξενοκράτας. Ὑγίαινε !

Μὲ τὴν ἑξῆς σὲ πέμπω καὶ τὴν πρὸς τοὺς Ζ. μὲ τὸν λογαριασμόν των.

Ἐξήγησε (ἂν ἦσαι καλὸς νὰ σχολιάζῃς τῶν μωρῶν τοὺς λόγους) πῶς εἶναι ταυτοσήμαντον τὸ *Κομήτης* μὲ τὸ Τζαμπαρδίκος.

Ἐξήγησε ἀκόμη ἄλλου μωροῦ, τοῦ Βολάνη, τὴν ἐπιτηδευμένην ταύτην ἀπομάκρυνσιν.

66.

30 Ἰουνίου.

Καιρὸν δὲν ἔχω ν' ἀποκριθῶ, φίλε, εἰς τὰς ἐπιστολάς σου, πνιγόμενος ἀπὸ ἀσχολίας. Ἔλαβα ὅ,τι μ' ἔστειλες. καὶ τὸν θαυμάσιον μάλιστα Ταβάκον, περὶ τοῦ ὁποίου παρακαλῶ νὰ μὲ δείξῃς δρόμον καὶ τρόπον νὰ δείξω τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τὸν δωρητήν.

Μ' ὅλην τῆς κεφαλῆς μου τὴν ζάλην καὶ τρικυμίαν, καὶ ὡς λέγει ὁ Λουκιανός, δεκακυμίαν, ἀσυγχώρητον ἔκρινα νὰ μὴ σὲ κοινωνήσω πάραυτα τὴν ἀπροσδόκητον λοταρίαν, τὴν ὁποίαν μ' ἔπεμψεν ἡ τύχη, ἀμοιβὴν τῆς ἐκδόσεως καὶ μεταφράσεως τοῦ *Περὶ ἀέρων ὑδάτων* κτλ. τοῦ Ἱπποκράτους. Δὲν ἐξεύρω τί νὰ εἴπω καὶ εἰς αὐτό. Ὡσαύτως ἀγνοῶ ἐὰν συμφέρῃ νὰ τὸ κοινωνήσῃς ἀκόμη πρός τινα, ἐπειδὴ ἡ πλήρωσις τῆς ἀμοιβῆς μέλλει (μὲ λέγουν) νὰ γένῃ τὸν ἐρχόμενον Νοέμβριον πάνδημος ἀπὸ τὰς χεῖρας αὐτὰς τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐπὶ θρόνου καθημένου, καὶ περικυκλωμένου ἀπὸ ὅλους τοὺς αὐλικούς, ἀπὸ τὸ πανεπιστήμιον, ἀπ' ὅλας τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, ἀπὸ τοὺς διαφόρους πρέσβεις τῶν βασιλέων. Συλλογίσου καλὰ ταῦτα καὶ παράβαλέ τα μὲ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματός μου, καὶ μὲ τῆς ψυχῆς μου τὴν ἀτολμίαν, καὶ θέλεις καταλάβει ὅτι εἶναι χρεία τῶν θερμῶν σου δεήσεων καὶ προσευχῶν, νὰ μὴ γένῃ εἰς ἐμὲ ἡ ἡμέρα τῆς ἀμοιβῆς, ἡμέρα ἀποπληξίας. Δὲν σὲ λέγω ὑπερβολάς· δὲν ἠσφάλισα τοὺς ὀφθαλμοὺς ὅλην τὴν νύκτα ὁ ταλαίπωρος ἀπὸ τὴν ἀμηχανίαν μου· τὴν ὁποίαν ἄλλο δὲν παρηγορεῖ ὀλίγον, πλὴν ἡ ἀπὸ τὴν μερικὴν ταύτην τιμὴν προξενουμένη κοινῶς εἰς ὅλον μου τὸ δυστυχησμένον γένος τιμή. Ὅταν λάβω τὴν ἀναφορὰν πρὸς τὸν μέγαν καὶ κρίσιν τοῦ Πανεπιστημίου περὶ τοῦ *Περὶ ἀέρων* (ὅτι ἀπ' αὐτοὺς ἐζήτησε τὴν κρίσιν τῶν ἀξίων ἀμοιβῆς συγγραμμάτων) θέλω σὲ τὴν πέμψει. Μὲ τὴν ἔδειξε χθὲς τὸ ἑσπέρας ὁ Κλαυέριος τυπωμένην. Τὸ περὶ ἐμοῦ ἄρθρον εἶναι διεξοδικόν, καὶ γέμον ἀπὸ ἐγκώμια **τῆς σοφολογιότητός μου.** Σχάζω καὶ γελῶ ἐντάμα. Ἂν ἦναι ἀληθῆ τὰ ἐγκώμια, διὰ τί μοῦ κλείουσι τὴν εἴσοδον τοῦ

Πανεπιστημίου, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, διὰ τί δὲν τὴν ἀνοίγουν παρὰ μὲ συνθήκην νὰ ἐξευτελισθῶ πρῶτον περιερχόμενος τοὺς οἴκους των, καὶ δεόμενος ὡς ψωμοζήτης τὰς ψήφους των; Ὄχι ποτέ, μὰ τοὺς ἐν Μαραθῶνι!

Ὅταν σ' ἔπεμπα τὴν Πάλαν μὲ τὰ ἄδετα τοῦ δευτέρου τόμου Πλουτάρχου, ἐλησμόνησα νὰ σὲ φανερώσω, ὅτι εἰς αὐτὴν περιείχοντο καὶ δεμένα 4· ἓν (τὸ χρυσοδεμένον πράσινον) διὰ σέ, ἓν (καὶ αὐτὸ μέγα χαρτίον) διὰ τὸν Οὐγγροβλαχίας, καὶ δύο διὰ τοὺς δύο σου ἀδελφούς, τοὺς ὁποίους κατασπάζομαι.

Χθὲς ἐπέμφθησαν καὶ πρὸς τὸν Franck τοῦ Strasbourg, καὶ τὰ δεμένα βιβλία (Βολταῖρος, Ρουσσὼ κτλ.) διὰ νὰ σὲ τὰ πέμψῃ par transit par Brody. Ἐδῶ κλεισμένον θέλεις εὑρεῖ καὶ τὸν λογαριασμὸν αὐτόν, ἂν μὲ τὸν φέρῃ ὁ Allais πρὶν ἀσφαλίσω τὴν παροῦσαν. Περισσότερα νὰ σὲ γράψω δὲν ἔχω δύναμιν Ἤρχισα ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ψάλτην, καὶ δὲν εἶμαι καλὸς νὰ τὴν τελειώσω. Ἄρρωστος εἶμαι. Εὔχομαι καὶ εἰς σὲ καὶ εἰς τοὺς σοὺς ὑγείαν ἀδιάκοπον!

30 Ἰουνίου.

Ταύτην τὴν ὥραν ἔρχεται πρός με ὁ Visconti (εἷς τοῦ Πανεπιστημίου) διὰ νὰ μὲ συγχαρῇ καὶ μὲ λέγει πρᾶγμα ἄγνωστον πρὸ τούτου εἰς ἐμέ. Ἐκρίθην, φίλε ἀπὸ ἐνώμοτον κριτήριον (jury) συγκροτημένου ἐκ προσταγῆς τοῦ μεγάλου ἀπὸ μέλη τοῦ Πανεπιστημίου. Tant mieux! μήτε χάρις μήτε προσωποληψία χώραν εἰς τὴν κρίσιν δὲν ἔλαβαν.

Σὲ ἐπιστρέφω τὸ τοῦ Πολυχρ. Ἡ γνώμη μου εἶναι νὰ τυπωθῇ· κάμε ὅμως ὡς σὲ διδάξει ἡ ἰδική σου. Ἄμποτε καὶ νὰ ἐτυποῦτο ἄλλοτε ἐκ μέρους τοῦ Κ, ἤ τινος

τῶν μαθητῶν του! ὄχι δι' ἄλλο, μαρτύρομαι τὴν πρὸς σὲ φιλίαν· ἀλλὰ διὰ νὰ ζαλισθῇ ὁ πίθηκος ἀπὸ τὸ ἀλλεπάλληλον τῆς λιθοβολίας, καὶ νὰ παύσῃ τὸ σκάνδαλον· ἐξάλειψε τὸν τελευταῖον τοῦτον παράγραφον τῆς ἐπιστολῆς διὰ τοῦ μέλανος, ἂν μελετᾷς νὰ τὴν κοινωνήσῃς εἰς κἀνένα.

67.

Τὴν 6 Ὀκτ. σ' ἔγραψα κατὰ πλάτος (τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἔλαβα καὶ τὴν ἐπιστολήν σου 23 Σεπτ., καὶ σήμερον τὴν 30). Τὴν 9 σ' ἔγραψα ἄλλην διεξοδικὴν περὶ τοῦ *Κατ' εἰκόνα*, καὶ καλήν, ἂν δὲν λανθάνωμαι· νὰ καταισχύνῃ τοὺς σχολαστικοὺς φαρισαίους.

Τὰ προλεγόμενα τοῦ Στράβωνος, καὶ αὐτὸς ὁ πρῶτος τοῦ Στράβωνος εἶναι πρὸ πολλοῦ τελειωμένα (τώρα τυπόνεται ὁ δεύτερος). Δὲν σὲ τὰ ἔστειλα, διὰ νὰ μὴ σὲ προξενήσω δαπάνην· ἀλλὰ τὸ ἀληθέστερον, νὰ μὴ τὴν προξενήσω εἰς ἐμαυτόν, ὅστις ἀναγκάζομαι ὁ ταλαίπωρος νὰ κάμνω τοιαύτας οἰκονομίας, ὁποίας δὲν συγχωρεῖ ἡ ἡλικία μου.

Τὴν ὥραν ταύτην τρέφω ἀκόμη στρατιώτην, τὴν ε' φοράν.

Μ' ὅλα ταῦτα ἀπεφάσισα νὰ τὰ στείλω σήμερον. Εἰς τὴν σελίδα Ι' τῶν Προλεγομένων ἔκαμα τὴν ἑξῆς διόρθωσιν εἰς παρέμβλημα (carton):

« Ἡ ν' ἀπαρνηθῇ τὸ λογικόν του· καὶ τόσον πλέον, ὅσον καὶ αὐτὸς τῆς ἱερᾶς ἡμῶν θρησκείας ὁ ἀρχηγός, λέγων τὸν ζυγὸν αὐτοῦ χρηστὸν καὶ τὸ φορτίον ἐλαφρόν,

ἔδειξεν ὅτι τοιαύτας ἀρετὰς μάλιστα ζητεῖ ἀπὸ μᾶς, ὁποῖαι δὲν συγχωροῦσιν εἰς κανένα νὰ προφασισθῇ ψυχῆς ἢ σώματος ἀδυναμίαν». Ὑγίαινε!

Κανένα μὴ κοινωνήσῃς τὰ προλεγόμενα· μὴν ἐξέλθωσιν ἀπὸ τὰς χεῖράς σου.

Γράψε με τὄνομα τοῦ Γλυκέως τῆς Βενετίας, καὶ διὰ ποίας ὁδοῦ πρέπει νὰ τὸν στείλω τοὺς Στράβωνας. Ἔχω νὰ σὲ στείλω καὶ νέαν παράδοσιν Βιογραφικοῦ λεξικοῦ. Τόμ. 13 καὶ 14, τέσσαρα σώματα διὰ τὰ ὁποῖα πέρασε 48 φρ. εἰς τὸ ἔχειν τοῦ λογαριασμοῦ μου.

68.

Μετὰ τὰς ἀπὸ τὸν Κρομμύδην ἐπιπλήξεις, ἐπρόσμενα πλειοτέραν προσοχὴν εἰς τὸν δεύτερον τόμον. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος *δαὐτός ἐστι καὶ οὐκ ἠλλοίωται*. Παράβαλε μὲ τὸν Σνειδέρον τὸν Λεξικογράφον μας, εἰς τὰς λέξεις *Κριβανωτός*, *Μήτρως*, *Μητράζειν* *Παντοτρόφος*, *Παρασπειράω*. Εἰς τὸ πρῶτον διορθόνει ὁ Γερμανὸς τὸ κριβανωτὸς τοῦ Ἀριστοφάνους εἰς τὸ *Κριβανίτης*, καὶ δίδει τὸν λόγον, διότι ἐκεῖνο jenes λέγει σημαίνει τὸν σχῆμα κριβάνου ἔχοντα, τὸ ὁποῖον δὲν ἁρμόζει εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ Ἀριστοφάνους. Ὁ δὲ Ἕλλην Λεξικογράφος ἐσύγχισε καὶ τὰ δύο, μὴ νοήσας τὸ jenes.

Εἰς τὸ *Μήτρως* μᾶς λέγει, ὅτι «λέγεται καὶ ὁ ἀδελφὸς τῆς μητρός μου» ἤγουν τῆς μητρὸς τοῦ Λεξικογράφου, ἐπειδὴ ὁ Λεξικογράφος εἶναι ὁ λαλῶν. Ἄξιον νὰ πέσῃ εἰς Χίου τινος ἀκοάς.

Εἰς τὸ Μητράζειν, τὸ *Πατριάζω* εἶναι τυπογραφικὸν σφάλμα τοῦ Σνεϊδέρου· τὸ μετέγραψε καὶ αὐτὸς tale quale, ἀντὶ νὰ γράψῃ *πατρώζω*.

Εἰς τὸ *Παντοτρόφος* ὁ Γερμανὸς διορθόνει τὸ εὑρισκόμενον εἰς τὸν Στράβωνα τοῦ Αἰσχύλου παράδειγμα Αἰθιόπων παντοτρόφων, μεταβάλλων τὴν τελευταίαν λέξιν εἰς τὸ *Ποντοστεφῶν*, ἤγουν τῶν ἐστεμμένων τῷ πόντῳ, τῶν περικυκλωμένων, ὡς ἀπὸ στεφάνην, ἀπὸ τὴν θάλασσαν mit dem Meer umgeben. Ὁ δὲ Πουτσ. τρέπει πρῶτον (δὲν ἐξεύρω διὰ τί) τὸ *Ποντοστεφῶν* εἰς τὸ Παντοστρεφῶν, ἔπειτα τὸ ἐξηγεῖ «τῶν περὶ τὴν θάλασσαν στρεφομένων, θαλαττευόντων». Ἐδῶ φαίνεται ὅτι ἐσύγχισε τὸ Umgeben μὲ τὸ Umgehen, καὶ ὅτι ἐνόμισε τὸ *Ποντοστεφῶν* τυπογραφικὸν ἁμάρτημα. Quel homme! bon dieu!

Εἰς τὸ *Παρασπειράω* ἐπροσκόλλησε τὴν ἀπροσκόλλητον σημασίαν τοῦ Παρασπείρω, καὶ ἀφῆκεν ἀσημείωτον τὸ *Παρασπείρω*. Εὐτυχία μεγάλη ὅτι δὲν εἶναι Πατριάρχης!

Μετὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας θέλω σε πέμψειν ἀπολογητικήν μου πρὸς τοὺς Μολοχίτας. Ἴσως ἦτο καλὸν νὰ βραδύνῃς τὴν διάδοσιν τῶν Αὐτοσχ. στοχ. διὰ νὰ τυπώσῃς ταύτην μου τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸ τέλος· ἀλλ' ἴσως πάλιν οὐδὲ συμφέρει τοῦτο, διὰ νὰ μὴν ἐμπαιχθῶμεν ἀπὸ τοὺς ἀλλογενεῖς, ὄχι σὺ πρὸς τὸν ὁποῖον ἀποτείνω τὴν ἐπιστολήν, ἢ ἐγώ, ἀλλ' οἱ Μολοχῖται. Διότι, φίλε μου, ὅσον ἄξιοι στηλιτεύσεως καὶ ἂν ἦναι οἱ κάκιστοι, ὀνομάζονται ὅμως Γραικοί· καὶ τὄνομα τοῦτο οὐδὲ διὰ τοὺς ἀναξίως φέροντας αὐτὸ ὑποφέρω νὰ θεατρίζεται. Ὅπως ἂν ἦναι, ὅταν τὴν λάβῃς, θέλεις πράξειν,

ὡς σὲ φανῇ εὔλογον, ἢ νὰ τὴν προσκολλήσῃς εἰς τοὺς Αὐτοσχ. ἢ νὰ τὴν πέμψῃς εἰς τὸν ἀδελφόν σου.

Καῖε τὰς ἐπιστολάς.

69.

20 Αὐγούστου.

Σήμερον, Ἀλέξανδρε φίλε, ἀναγινώσκω καὶ δεύτερον τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 20 Αὐγούστου, διὰ ν' ἀρχίσω τὴν πρὸς αὐτὴν ἀπόκρισιν.

Περὶ τοῦ Πιλάτου ἐπιτυχῶς ἐμάντευσας. Βλέπων ὅτι ἐγὼ δὲν ὑπάγω εἰς αὐτόν, ὀργανίζει τώρα νὰ τὸν φέρῃ εἰς ἐμέ. Τὸν εἶπα νὰ ἡσυχάζῃ, καὶ νὰ μὴ μὲ προξενῇ αὐτεπάγγελτος ἐπισκέψεις, τὰς ὁποίας νὰ ἐπιστρέψω μήτ' ὁ καιρός, μήτ' ἡ δύναμίς μου μὲ συγχωροῦν· παρεκτὸς ἂν ὁ Πιλάτος τὸ ζητήσῃ προθύμως. Πρώτην φορὰν ἀπὸ σὲ ἔμαθα καὶ τοῦ Πιλάτου τὄνομα, καὶ τὴν μετὰ τοῦ N. ἀναστροφήν του. Εἶναι ἀδύνατον νὰ σὲ δώσω ἰδέαν τῆς πολυπραγμοσύνης του. Ἔπρεπε νὰ ἦσαι αὐτόπτης, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐκπληρῶν πρόσωπόν τι τῆς δραματουργίας του, διὰ νὰ πληροφορηθῇς, τὰ παιγνίδιά του. Εἶναι παροιμία χυδαία τὸ, « Ἀνακατώνεται ὡσὰν τὸν Ἑβραῖον » εἰς τὸ κουμέρκι » ὄχι ὅμως ἱκανὴ νὰ παραστήσῃ τὸ ἀλωπεκῶδες ἦθός του. Τῶν ἐπιδημούντων ἐδῶ γίνεται αὐτὸς αὐτόκλητος εἰσαγωγεὺς πρὸς ἐμὲ καὶ τρόπον τινὰ Introducteur des ambassadeurs· ἂν δὲν φθάσῃ νὰ τοὺς εἰσάξῃ αὐτὸς τὴν πρώτην φοράν, τοὺς συνοδεύει τὴν δευτέραν. Ἀλλὰ πῶς τοὺς συνοδεύει ; εἶναι ἀνιαρὸν εἰς ἐμὲ

νὰ τὸ εἴπω. Ὡς μέλλοντας νὰ δοκιμάσωσιν εὐμενεστέραν ὑποδοχὴν ἀπ' ἐμέ, αὐτοῦ συνοδεύοντος καὶ μεσιτεύοντος. Ἔρχεται τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα μὲ πρόσωπον ἐπειγομένου νὰ πράξῃ τι ἀξιόλογον (avec un air empressé et avec beaucoup d'importance) πρὸς τὸ μεσημέριον, καὶ μ' εὑρίσκει ἐκδυνόμενον καὶ ἕτοιμον νὰ ἐμβῶ εἰς τὸ Λουτρόν· καὶ μὲ ἀναγγέλλει ὅτι ὁ Πάμβας, ὁ συνοδοιπόρος του Ἀρμένιος (ὁ Ἰατροσπουδαῖος τῆς Σμύρνης εἶναι Ἀρμένιος) καὶ ὁ Δημούσης, καὶ εἷς ἄλλος τέταρτος, τοῦ ὁποίου τὄνομα δὲν ἐνθυμοῦμαι, τὸν παρεκάλεσαν νὰ τοὺς φέρῃ πρὸς ἐμὲ τὴν αὐτὴν ἐκείνην ὥραν. Στοχάσου πόσοι λογισμοὶ ἀναφύονται ἀπὸ τοιοῦτον ῥαδιούργημα. Εἰς τὴν ὁδὸν τοὺς ἀφῆκε προσμένοντας; εἰς τὸν οἰκόν του τοὺς εἶπε νὰ προσμένωσιν, ἢ εἰς καφεπωλεῖον τοὺς περιέκλεισε, ἕως νὰ ἔλθῃ νὰ λάβῃ τὴν ἄδειαν ἀπὸ τὸν Ἡγεμόνα Κ. ἔπειτα νὰ τοὺς εἰσάξῃ ὡς maitre des cérémonies; μάντευσον ἂν δύνασαι ὅτι ἐγὼ εἶμαι παντάπασιν ἠλίθιος εἰς τὰ τοιαῦτα. Ἡ ἠλιθιότης μου ὅμως δὲν μ' ἐμπόδισε νὰ τὸν εἴπω, ὅτι ὅλοι οὗτοι οἱ εἰσαγγελλόμενοι, ἐπειδὴ ἄλλοτε ἦλθον πρὸς ἐμὲ δὲν εἶχον χρείαν εἰσαγωγέως· μ' ἀπεκρίθη μὲ ταραχήν, ὅτι ἐλησμόνησαν τὸν ἀριθμὸν τῆς κατοικίας μου. « Ὅπως ἂν » ἦναι (λέγω) τὸ πρᾶγμα, μὲ βλέπεις ἕτοιμον νὰ ἐμβῶ » εἰς λουτρόν· ὅθεν εἰπέ τους νὰ μὲ συγχωρήσωσι σήμε- » ρον· καὶ δίδαξέ τους ἐν ταὐτῷ τὸν ἀριθμὸν τοῦ οἴκου » νὰ ἔλθωσιν ἄλλην ὁποίαν ἀγαπῶσιν ἡμέραν ». Ἀναχωρεῖ αὐτός, λούομαι ἐγώ· καὶ ἐπειδὴ κατὰ τοὺς κανόνας τοῦ Ἱπποκράτους, ὁ λουσθεὶς χρειάζεται ὀλίγων ὡρῶν ἀνάπαυσιν καὶ ψυχῆς καὶ σώματος, ὑπῆγα εἰς τὸν Κεραμεικόν, φοβούμενος μὴν ἡ οἰκουρία μὲ ἀναγκάσῃ νὰ πέσω

εἰς καμμίαν μελέτην, ὡς τὸ ἔπαθα πολλάκις μὲ βλάβην μου. Ἡσύχασα λοιπὸν ἕως τὸν καιρὸν τοῦ γεύματος εἰς τὸν Κεραμεικὸν διὰ νὰ μὴ χάσω τὴν ἐκ τοῦ λουτροῦ ὠφέλειαν. Ἀλλ' ὁ καλός μου εἰσαγγελεὺς δὲν ἡσυχάζει κάμνει τῆς ὥρας λογαριασμόν, ὅσην χρειάζεταί τις νὰ λουσθῇ, καὶ τοὺς κουβαλεῖ πρὸς τὰς δύο ὥρας εἰς τὸν οἰκόν μου. Ἀφίνω σε νὰ λογιάσῃς τὸ ἐνδεχόμενον ἀποτέλεσμα τοιαύτης πράξεως. Τὸ πρῶτον ἔπρεπε νὰ πιστεύσωσιν ὅτι ἔμελλον νὰ λουσθῶ· ἀλλὰ μετὰ τὸ λουτρὸν ἀμέσως νὰ ἐξέλθω ἀπὸ τὴν κατοικίαν μου· ἂν δὲν τὸ πιστεύσωσιν ἔχουν ἄδικον. Ἀνεχώρησαν λοιπὸν ἄπρακτοι, καὶ μὲ (φεῦ!) τὴν ὑποψίαν, ὅτι ἑκουσίως δὲν τοὺς ἄνοιξα τὴν θύραν καὶ μὲ τὴν ὑπόληψιν ἴσως, ὅτι εἶμαι ἀγριάνθρωπος καὶ ὅτι μόνος ἐκ τῶν ὁμογενῶν ὁ Ν. εὗρηκε τὸν τρόπον νὰ μαλάσσῃ τὴν ἀγριότητά μου, καὶ νὰ μὲ δείχνῃ, ὅταν θέλῃ, ὡς θηρίον, ὁ μόνος αὐτὸς τιθασσευτής μου, εἰς τοὺς ὁποίους ἐγὼ ἀποστρέφομαι. Ἔρχεται τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν (ἧττον νομίζω παρασκευὴ) μόνος· καὶ ἐλεγχόμενος ἀπ' ἐμὲ διὰ τὴν ἀνόητον αὐτοῦ πρᾶξιν· ἄκουσον πῶς ἀπελογήθη. Τὸ ἔκαμε (λέγει) διὰ καλόν μου, μάλιστα, ἐπειδὴ ὁ Δημούσης ὑπῆγε πρὸς αὐτὸν ἐν μετανοίᾳ καὶ κατανύξει δι' ὅσα μ' ἐκακολόγησε, ἀγνοῶν ποῖος εἶναι ὁ Κ. Ἀλλὰ τώρα, ἀφ' οὗ ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ Κ. εἶναι τιμὴ καὶ δόξα τοῦ γένους, παύει πλέον τὰς κακολογίας του. Πρώτην φοράν, τὸν εἶπα, ἀκούω ἀπὸ τὸ στόμα σου, ὅτι ὁ Δημούσης μὲ κακολογεῖ· δύο φορὰς ἦλθεν εἰς ἐμέ, καὶ ἡ ὑποδοχὴ μὲ τὴν ὁποίαν τὸν ὑπεδέχθην ἔπρεπε νὰ γεννήσῃ παντάπασι διάφορον ἀποτέλεσμα ἀπὸ τὴν κακολογίαν. Ἂν συνέβη μεταξὺ ἡμῶν ἀδίκημα, ὁ ἀδικημένος εἶμαι ἐγώ, ἐπειδὴ ἄνοιξε τὴν ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον ἐπι-

στολήν μου. Εἰπέ με τώρα σύ, φίλε Ἀλέξανδρε, ἂν ἀληθῶς τοιαύτην ἀνόητον ἐξομολόγησιν ἔκαμεν ὁ Δ. πρὸς αὐτόν, ἦτο πλέον καιρὸς νὰ μὲ κεντρίσῃ αὐτὸς μὲ τὴν φανέρωσιν ἐξωμολογημένης καὶ ἐπομένως συγχωρημένης ἁμαρτίας; καὶ νὰ παραστήσῃ εἰς ἐμὲ τὸν μακρυσμὸν τοῦ Δ. ὡς κακίας ἀποτέλεσμα, τὸν ὁποῖον ἐγὼ ἀπέδιδα εἰς τὴν ὑποχονδρίαν του; Τὴν ἀκόλουθον κυριακὴν ἦλθε πάλιν ὁ καλὸς εἰσαγωγεὺς μὲ μόνον τὸν Πάμβαν, τοῦ ὁποίου τὸν φόβον καὶ τὴν συστολὴν τοῦ νὰ μ' ἐνοχλήσῃ, ζωγραφισμένην εἰς τὸ πρόσωπον, ἐθεράπευσα μὲ μακρὰν συνομιλίαν, εἰς τὴν ὁποίαν πρὸς μόνον αὐτὸν σχεδὸν ἐλάλουν, καὶ μόνον αὐτὸν ἠρώτων περὶ διαφόρων πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ τὸν πληροφορήσω ὅτι δὲν ἔχει χρείαν εἰσαγωγέως διὰ νὰ ἔρχεται πρὸς ἐμέ. Pardon mon ami! εἰς τὴν τοσαύτην ἀδολεσχίαν, τὴν ὁποίαν ἀναγκάζομαι νὰ ἀδολεσχῶ μὲ βλάβην τοῦ ἔργου μου, καὶ ἀνίαν τῆς ψυχῆς μου, διὰ τὰ ἐνδεχόμενα ἐπακολουθήματα ἐκ τῆς γραϊκῆς τοῦ νέου τούτου πολυπραγμοσύνης καὶ περιεργίας. Ποτὲ ὁ ἔρημος δὲν ἦλθεν εἰς ἐμὲ χωρὶς νὰ μὲ κεντρίσῃ μ' ἕνα ἢ ἄλλον τρόπον. Τέλος πάντων μ' ἀγαπᾷ τόσον, ὥστε θέλει νὰ μ' ἔχῃ ὑπὸ τὴν κραταιὰν σκέπην τῶν πτερύγων του καὶ προστασίαν.

Ὁ Πάμβας φαίνεται καὶ εἰς ἐμέ, ὡς τὸν ἔκρινας. Μ' ἔμαθε πολλὰ τῆς Ἑλλάδος ἀγνοούμενα εἰς ἐμέ, ἐκ τῶν ὁποίων ἴσως ὠφεληθῶ διὰ τὰ εἰς τὸν Πλούταρχον προλεγόμενα. Τοῦ Πολυαίνου ἡ ἔκδοσις ἕως τώρα εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν ἀνεκαλύφθη. Ἐὰν ἀνακαλυφθῇ, ἦσο βέβαιος ὅτι θέλει τὴν ἀνακαλύψει ὄχι ἄλλος παρὰ τὸν πολυπράγμονα προστάτην μου· ἐπειδὴ ὑπάγει κἂν ποτε καὶ εἰς τὸν τυπογράφον (il met son nez partout). Ἐξέτασον περὶ τοῦ

ὁποίου μὲ γράφεις ἀκριβέστερον ἂν ἦναι ἔκδοσις ἢ μετάφρασις ἡ αὐτοῦ μελετωμένη, καὶ ἀπὸ τίνα.

Ὁ Κούμας μ' ἔγραφε κατὰ τὴν 6 Ἰουλίου, ὅτι ἐὰν ἕως τότε δὲν ἀπεκρίθην εἰς τὰ ζητήματά του, ἡ ἀπόκρισίς μου πλέον ἦτο «Κατόπιν ἑορτῆς»· καὶ διὰ τοῦτο ἡσύχασα, μάλιστα, ἐπειδὴ μηδὲ τὴν ἐπιστολήν του ἐδυνήθην πλέον νὰ εὕρω. Ἡ ἀπολεσθεῖσα μου ἀπόκρισις τώρα καταλαμβάνω, ὅτι ἦτον ῥαδιούργημα τοῦ κλέπτου ὑπηρέτου μου. Μ' ἐκατάκλεψε, φίλε μου, καὶ τὸν ἔπεμψα εἰς τοὺς κόρακας· κλέμματα ἐξ εὐτυχίας ὄχι μεγάλα, ἂν καὶ ἀνιαρὰ εἰς τὴν κατάστασίν μου. Εἶμαι πάλιν, ὡς πρότερον, χωρὶς ὑπηρέτην, καὶ τὸ χειρότερον μὲ ἀποδειλίασιν τοῦ νὰ μισθώσω νέον.

Πρὸ ἡμερῶν σ' ἔπεμψα τὸ Journal de l' empire περιέχον τὴν ὑπὲρ τῶν Γραικῶν ἀπολογίαν· ἐδῶ σήμερον κλεισμένην σὲ πέμπω, καὶ τὴν περὶ Ἰσοκράτους ἀνάκρισιν. Καλὸν ἦτον, φίλε μου, νὰ κοινώσῃς καὶ τὰ δύο πρὸς τὸν Στ. Ι. ὄχι διὰ νὰ μάθῃ τὰ ἐγκώμια, καὶ τὸ un critique dont la Grèce peut s' enorgueillir, ἀλλὰ διὰ νὰ δώσῃ νὰ καταλάβῃ εἰς τοὺς Ζ. ὅτι ἢ δικαίως ἢ ἀδίκως μὲ νομίζουσι τοιοῦτον οἱ ἀλλογενεῖς, διότι χρείαν ἔχει τὸ γένος ἀπὸ τοὺς τοιούτους ἐπαίνους εἰς τὴν παροῦσάν του κατάστασιν, ἂν ἦναι καὶ ὑπερβολικαί. Καὶ νὰ μὴ τοὺς φαίνεται πολὺ τὸ ἐτήσιον. Ἐγώ, φίλε μου, ἂν καὶ φυσικὰ ἐχθρὸς τῆς πολυτελείας, ἠναγκάσθην νὰ ἐξοδευθῶ, ὄχι μόνον εἰς αὔξησιν τῆς βιβλιοθήκης μου (τὸ ὁποῖον εἶναι ἀναγκαῖον) ἀλλὰ καὶ εἰς ὀλίγην εὐπρέπειαν τῆς κατοικίας μου· καὶ τοῦτο διὰ τὴν τιμὴν τοῦ γένους μου. Δὲν ἔρχεται κάνεὶς σοφὸς ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, ὅστις δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμὲ καὶ νὰ μὲ γνωρίσῃ. Εἶναι γε-

λοῖον νὰ εὑρίσκωσι τὸν premier critique de la nation (ὡς λέγει ὁ ἀπολογητὴς τοῦ γένους) κατοικοῦντα comme un gueux. Καὶ ἂν τὸ ἀπέδιδον εἰς τὸν κυνισμόν μου, τὸ πρᾶγμα δὲν ἤθελεν εἶσθαι δεινόν· ἀλλὰ πιθανώτερον εἶναι ὅτι ἤθελον τὸ ἀποδώσει εἰς τὴν ἠλιθιότητα τοῦ ἔθνους. Περισσότερα δὲν σὲ λέγω, καὶ σὲ μόνον τὰ λέγω. Καλὸν εἶναι νὰ κοινώσῃς καὶ εἰς τὸ Βυζάντιον τὰ ἐγκώμια ταῦτα, ὡς προοδοποίησιν τῶν προλεγομένων εἰς τὸν Πλούταρχον, εἰς τὰ ὁποῖα (μὴ γελᾷς!) εὑρίσκονται μερικαὶ περίοδοι πυρετώδεις.

Ἔκαμες καλὰ νὰ μὴ γράψῃς κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν Z. Δύνασαι ὅμως περὶ ἄλλων πραγμάτων γράφων νὰ παραρρίψῃς τὰ λεγόμενα καὶ περὶ ἐμοῦ καὶ περὶ αὐτῶν εἰς τὰς ἀνακρίσεις, μήπως ἔλθωσιν εἰς αἴσθησιν.

Ἔκρινας κάλλιστα τὴν πρὸς τὸν S. ἀπολογίαν τοῦ Ἰατροῦ. Οὕτω κατὰ πάντα τὴν ἔκρινα κ' ἐγώ, ἀλλὰ μήτε καιρὸν μήτ' ὄρεξιν ἔχω νὰ λαλῶ περὶ πραγμάτων καὶ γραμμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν εὑρίσκεται ni rime, ni raison. Εἶναι καρπὸς τῆς κοινῆς ἡμῶν ἀπαιδευσίας καὶ τοῦτο τὸ δυσγάργαλον (chatouilleurs).

Εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἀντιγραφὴν τοῦ παρεμβλήματος. Ἄλλην φορὰν μὴ λαμβάνῃς τοιούτους κόπους Σ' εὐχαρίστησα εἰς τὴν προλαβοῦσάν μου καὶ πάλιν σ' εὐχαριστῶ διὰ τὴν προθυμίαν σου νὰ μὲ βοηθήσῃς διὰ τοῦ τραπεζίτου Ἰορδάνου. Ὑγίαινε. Καῦσον τὴν παροῦσαν ἐπιστολήν.

Ἡ περὶ τοῦ Κούμα ἀνάκρισις θέλει καταχωρισθῇ εἰς τὴν μέλλουσαν Ἐγκυκλοπαιδικὴν ἀποθήκην.

70.

Φίλε Ἀλέξανδρε.

Πρώτην φορὰν τώρα (ἦσο βέβαιος) ἀκούω τὸ ὄνομα τοῦ Ι. Μησσίου ἢ Μήσσογλου. Τὰ τοιαῦτα παρὰ τῶν τοιούτων, οὔτε νὰ τὰ προλάβω πρὶν τὰ ἐξεράσωσιν εἶναι δυνατόν, καὶ νὰ τὰ σπογγίζω ἀφοῦ τὰ ἐξεράσωσιν εἶναι μικροπρεπὲς καὶ δουλικὸν καὶ τοιούτων ἀνδραπόδων ἄξιον. Ὁ Ἀθηναῖος ἀπόρησε ὅτι δὲν ὑπῆγα εἰς προκύνησίν του καὶ μὲ τὸ εἶπε καθαρὰ εἰς τὸν Κεραμεικὸν ἀπαντήσας με, πρὸ χρόνων πολλῶν. Ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Θεολόγος μὲ εἶπε καὶ αὐτὸς τὰ αὐτὰ καὶ ὁ πανένδοξος Ἄγγελος, ὁ διάδοχος τοῦ Θεολόγου, μ' ἔδωκε νὰ καταλάβω δι' ἀγγέλου γραικοῦ (ὡς λεγόμενον ἀπὸ τὸν ἀπεσταλμένον ἄγγελον καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν κυριώνυμον Ἄγγελον), τὸ ἀνόητον τοῦτο μήνυμα, *ὅτι ἤθελ' ἐλθεῖν νὰ μ' εὕρῃ, ἂν ἦτο βέβαιος ὅτι τὸν δέχομαι.* Εἶπα τὸν ἄγγελον, ὅτι κανένα τίμιον ἄνδρα ποτὲ δὲν ἀπέβαλα. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἦλθε, ἐφανέρωσε μὲ τοῦτο, ὅτι τὸ μήνυμά του ἦτο πρόσκλησις νὰ ὑπάγω πρῶτος ἐγὼ πρὸς αὐτόν. Οἱ πανευκλεεῖς οὗτοι μὲ στοχάζονται ὡς *ραγιᾶν* τῶν Μουσουλμάνων, τοὺς ὁποίους ἐγὼ καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς φιλοῦντας αὐτῶν τὰς ποδίας καὶ τὰ μέστια, *ἐν Καρδίᾳ αἴσῃ ἔχω.* Πῶς θέλεις λοιπὸν νὰ μή με κακολογήσῃ ὁ Ἄγγελος οὗτος, ὅταν ὑπάγῃ εἰς τὸ Βυζάντιον, ὅπου ἐνδέχεται νὰ τοῦ θερίσωσι τὴν κεφαλὴν (ἐπειδὴ διὰ τὸν φόβον τοῦτον ἔμειναν ἐδῶ καὶ ὁ Ἀθηναῖος καὶ Θεολόγος)! καὶ τώρα μάλιστα ὅταν καὶ μ' ἐπροσκάλεσε τρόπον τινὰ ῥητῶς κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας. Ἰδοὺ τί συνέβη.

Ὁ εἰς ἐμὲ ἐλθὼν νέος, ἦτον ἀνάγκη νὰ ὑπάγῃ εἰς αὐτόν, διὰ νὰ τοῦ ἐπικυρώσῃ τὸ διαβατήριόν του. Τὸν ἐπροασφάλισα, ἂν ἐρωτήσῃ τὴν κατοικίαν του, ν' ἀποκριθῇ ὅτι πρὸς ὥραν εὑρίσκεται σιμά μου, τὸν ἐσυνώδευσα καὶ μ' ἄλλον νέον ὁμογενῆ. Εὐθὺς ὅταν ἄκουσε τὸνομά μου, ἄφρισε, λέγων, *ὅτι ἕνδεκα χρόνοι εὑρίσκεται ταρχοντόπωλον ἐδῶ καὶ δὲν ὑπῆγα νὰ τὸν εὕρω.* Κακολογίας! λέγεις Ἀλέξανδρε. Καὶ θάνατον ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ μὲ προξενήσωσι τὰ χωρὶς κρίσιν ἀποκεφαλιζόμενα ἀνδράποδα ταῦτα, οὐδ' οὕτως ἤθελα καταδεχθῆν νὰ τὰ προσκυνήσω. Στεροῦμαι τὴν τιμὴν τοῦ Πανεπιστημίου διὰ μόνην τὴν ἀποστροφὴν τῶν ἐπισκέψεων (καὶ ἐπισκέψεων πρὸς τίνας; πρὸς ἄνδρας ἐλευθέρους καὶ ἐλευθέρια φρονοῦντας), καὶ τώρα εἰς τὰς τελευταίας μου ἡμέρας νὰ καταισχύνω τὰς λευκάς μου τρίχας προσκυνῶν σκυθικὰ ἀνδράρια! Ὄχι φίλε! Ἂν καταντήσω εἰς τοιαύτην παραφροσύνην, θέλω πάραυτα παύσειν νὰ γράφω πρὸς σέ, πρὸς τὸν Βάμβαν, πρὸς τοὺς ὁμοίους σας ὅλους, ὡς ἀνάξιος τῆς φιλίας καὶ τῆς τιμῆς σας.

Συγχώρησέ με τώρα νὰ σὲ εἴπω, ὅτι ἀπ' ὅσα μὲ λέγεις περὶ τοῦ μέλλοντος νὰ ἔλθῃ (σ' ἔγραψα νομίζω, ὅτι ἂν μ' ἐπισκεφθῇ, θέλω ὑπάγειν εἰς ἐπίσκεψίν του, καὶ ὄχι ἀλλέως) ὑποπτεύομαι μὴ τοὺς ὑπολαμβάνῃς ὑπόληψιν, τῆς ὁποίας δὲν εἶναι ἄξιοι. Πίστευσέ με, φίλε, ὅτι ὅλους, μὲ οὐδεμίαν, ἢ πολλὰ σπανίας ἐξαιρέσεις, καὶ σὲ καὶ ἐμὲ καὶ τοὺς καθ' ἡμᾶς, μᾶς στοχάζονται, ὡς πλάσματα κτισμένα ἀπὸ εὐτελεστέραν ὕλην. Μὴν ἀπατᾶσαι, φίλε μου. Ὡς μᾶς ὑπολαμβάνουσιν οἱ Τοῦρκοι, οὕτως (ἐκ γεωμετρικῆς ἀνάγκης) πρέπει νὰ μᾶς ὑπολαμβάνωσι καὶ ὅσοι κολακεύουσι τοὺς Τούρκους, καὶ συνανατρέφονται

καὶ συναναστρέφονται καθημέραν μὲ Τούρκους. Ἴσως καὶ νομίζεις εἰλικρινῆ τὴν μετάνοιαν τοῦ κωμῳδήσαντος ἡμᾶς. Ἐγώ, φίλε, τὴν ὑπολαμβάνω ἀποτέλεσμα τῆς φυσικῆς εἰς τοὺς τοιούτους θρασυδειλίας. Ἐφοβήθη ὁ Τσελεπῆς ἄλλην παρ' ἐμοῦ, ἢ παρ' ἄλλου τινὸς ἀντικωμῳδίαν. Εἰς ὀλίγα λόγια «Ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γνωσθήσεται». Βλέπεις τίνα καρπὸν ἐπροξένησαν εἰς τὸ γένος ἕως τώρα οἱ Φαναριῶται.

Τέλος περὶ τοῦ μέλλοντος νὰ ἔλθῃ ἔχω νὰ σὲ παρακαλέσω τοῦτο. Ἂν δὲν ἐκίνησεν ἀκόμη ἀπὸ Βυζάντιον, νὰ προλάβῃς τὸν ἀδελφόν σου (ἂν τὸν γνωρίζῃ) νὰ μὴ τὸν ἀναφέρῃ περὶ ἐμοῦ, οὔτε μικρὸν οὔτε μέγα τίποτε. Ἂν ἀφ' ἑαυτοῦ του καταδεχθῇ νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ, ὡς πολιτογραφημένον Γάλλον, καὶ ὄχι ὡς πρὸς Ῥαγιᾶν, καλῶς· εἰ δὲ μή, ἂς αὐξήσῃ καὶ αὐτὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κακολογούντων με. Ὡς εἶναι ἀνόητον νὰ πράσσῃ τις πράξεις ἀξίας κακολογίας, οὕτως εἶναι ἀνδραποδῶδες νὰ ἐκδυθῇ τὰ φρονήματά του τὰ ἐλεύθερα, διὰ νὰ ἀρέσῃ εἰς τοὺς τέχνην ἔχοντας τὴν κακολογίαν καὶ τὴν κακοφροσύνην. Ὑγίαινε! Καῦσέ το.

71.

26 Ὀκτωβρίου.

Ὅταν εἰς μίαν ἀπὸ τὰς προλαβούσας μου, φίλ' Ἀλέξανδρε, σ' ἔλεγα τὸ περὶ τῶν Σαλίων ἐμπόρευμα, ἴσως ἐτρόμαξας, κ' ἐλυπήθης περὶ ἐμοῦ ὡς παραφρονήσαντος. Ὁ σκοπὸς ὅμως τοῦ τοιούτου προβλήματος ἦτο καὶ εἶναι

τὸ νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τῶν πλουτούντων τὴν τυραννικὴν ὑπεροψίαν. Εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιστολὴν (νομίζω) σ' ἔλεγα καὶ περὶ τοῦ Ζ. ὅτι ἀπὸ 6500 φρ. ζητηθέντα τρὶς καὶ τετράκις, μόλις μὲ ἐπιστολὴν τῆς 30 Αὐγούστου μὲ ἔμβασε 4000 χωρὶς κἀμμίαν ἀπολογίαν περὶ τῆς ἀργοπορίας, καὶ μὲ ὑπόσχεσιν ταύτην· « Τὴν ἐρχομένην ἑβδομάδα θέλω σᾶς ἐμβάσει καὶ τὰ λοιπά ». Ἡ ἐρχομένη αὕτη ἑβδομὰς δὲν ἦλθεν ἀκόμη μέχρι τῆς παρούσης ὥρας· καὶ ὅμως, ἐπειδὴ ὁ τύπος προβαίνει καθ' ἡμέραν καὶ ὥραν τὰ 6500 φρ. ἔγιναν ταύτην τὴν ὥραν 7200. Χρεωστεῖ λοιπὸν ἀκόμη 3200, εἰς τὰ ὁποῖα ἐὰν προσθέσῃς καὶ σχεδὸν 1000 φρ. χρεωστούμενα εἰς τὸν τυπογράφον, καὶ δέκα μηνῶν ἐτήσιόν μου μισθὸν (τοῦ ἐτησίου τῶν 1808 δὲν μ' ἐστάλθη ἀκόμη μήτ' ὀβολὸς) 4163, συμποσοῦται τοῦ χρέους ὁ ἀριθμὸς εἰς τὰς 8363 φρ.

Πρὸ πολλοῦ ἤθελα, φίλε, ἀπολυθῆ ἀπ' αὐτοὺς μὲ τρόπον εἰρηνικὸν καὶ πρᾷον προφασιζόμενος τὴν ἀδυναμίαν μου, ἐὰν δὲν μ' ἐμπόδιζαν δύο πράγματα. Τὸ πρῶτον εἶναι, ὅτι μένω μὲ μόνας 2000 φρ. τὴν Αὐτοκρατορικὴν ἐτήσιον σύνταξιν (ἐπειδὴ δι' αὐτοὺς ἀπέβαλα τὰς 3000 φρ. μισθὸν ἐτήσιον τοῦ Στρ.)· τὸ δεύτερον, ἡ δυστυχεστάτη προκήρυξις τῆς Ἑλλην. Βιβλ. τὴν ὁποίαν δὲν ἤθελα βέβαια γράψει, ἐὰν καὶ μόνον τὸ ἥμισυ τῶν ὅσας ὑποφέρω ἀνίας ἦτο δυνατὸν νὰ προβλέψω. Ἀλλὰ τώρα, ὁπόταν ἐσαλπίσθη εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην ἡ ἐπιχείρησις, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ παραιτηθῶ, χωρὶς νὰ ἀτιμάσω τὸ γένος ὅλον; Ἄλλος λοιπὸν τρόπος δὲν μ' ἔμεινε παρὰ φίλων ἄλλων βοήθεια καὶ τῆς ἰδίας μου ταπεινῆς οὐσίας ἡ αὔξησις διὰ νὰ ἀκολουθήσω τὴν βιβλιοθήκην χωρὶς τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς συνδρομῆς αὐτῶν. Ταῦτα καὶ τὰ

τοιαῦτα ἀνιαρῶς συλλογιζόμενος, φυσικὰ ἔπρεπε νὰ ἔλθω καὶ εἰς τὴν ἔννοιαν τῶν σαλίων.

Περὶ τούτων ὅμως, φίλε, τῶν ἀτυχημάτων μου, δὲν συμφέρει κατ' οὐδένα τρόπον νὰ γράψῃς πρὸς τὸν Ζ. Προσμένω ἀκόμη δύο ἑβδομάδας, ἔπειτα θέλω τὸν γράψει πάλιν ταπεινῶς νὰ ἐνθυμηθῇ τὴν ὑπόσχεσίν του, πρὸς τούτοις τὸν παρακαλέσει νὰ μὲ δώσῃ εἰς τὸ ἑξῆς τὴν ἄδειαν νὰ σύρω τὰ χρειώδη ἐντεῦθεν ἀπ' αὐτὸν διὰ κολυβικῆς γραφῆς 1000 ἢ 2000 φρ. τὴν φοράν, καθ' ὅσον δηλαδὴ προβαίνει τοῦ τύπου ἡ δαπάνη, καὶ ὄχι περισσότερα, et nous verrons quel sera le resultat de cette raisonable proposition. Εἶναι, φίλε, ἀδύνατον νὰ σὲ παραστήσω ἀκριβῶς πόσην ἀθυμίαν καὶ σχεδὸν ἀπόγνωσιν φέρει εἰς τὴν ψυχήν μου ἡ τοιαύτη των ὑπεροψία καὶ καταφρόνησις τῶν κραυγμῶν μου. Τὴν ζωήν μου ὅλην ἐδαπάνησα εἰς κόπους καὶ μόχθους μὲ ἐλπίδα νὰ εὕρω ὀλίγην ἀνάπαυσιν εἰς τὸ γῆρας· καὶ τώρα βλέπω ὅτι τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ βίου μου εἶναι ὀδυνηρότερον παρὰ τὸ περασμένον τόσον, ὥστε μηδὲ δύναμαι, ὡς ὁ Ὀδυσσεύς, νὰ παρηγορηθῶ μὲ τό,

Τέτλαθι δή, κραδίη καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης.

Τὴν ἐγκεκλεισμένην, ἀφοῦ ἀναγνώσῃς, ἂν σ' ἀρέσῃ, πέμψον σφραγισμένην εἰς Κέρκυραν· ἂν δὲν σ' ἀρέσῃ, πέμψον εἰς κόρακας. Ἀλλὰ τέλος πάντων διὰ τί νὰ φοβηθῇς μὴ τοὺς κακοφανῇ; ἡ ποινὴ τῆς τόλμης μου θέλει εἶσθαι νὰ μ' ἐξαλείψωσι ἀπὸ τὸν εἰς τὸν ὁποῖον μὲ κατέγραψαν κατάλογον τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας· καὶ περὶ τούτου «οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ». Ὀλίγον φροντίζω νὰ ἦμαι μέλος Ἑλληνικῆς Ἀκαδημίας, ἥτις καταφρονεῖ τὴν προγονικὴν γλῶσσαν. Ὑγίαινε.

Ἑλληνικαὶ φράσεις.

Γράψασθαι τινός, κατηγορεῖν τινά.
Μηδὲν ὑποστειλάμενος, μηδὲν φοβηθείς.
Δίκας τίνειν
» ὑποσχεῖν } ἐκδικεῖσθαι
Λόγους ἀναλοῦν, ἐξοδιάζειν ματαίως τὰ λόγια μου.
Πρὸ ὀμμάτων ποιεῖν, ἐναργέστατα δηλῶσαι.
Ἀνάγνωσον μετὰ πολλῆς προσοχῆς τὸν Ἰσοκράτους
Παναθηναϊκὸν ℥. ιά.
Παρ' ἀλλήλων ἄγεσθαι.
Ἐπιγαμίας ἀλλήλοις ποιεῖσθαι.
Τὸ μεταξὺ ποιεῖν.
τὴν διαφοράν·
διαφέρειν
φέρειν } ψῆφον
διοίσειν
οὐδέν μοι πλεῖον γέγονεν.
οὐδὲν κέρδος μοι προσεγένετο.
ὀρθῆς δὲ τῆς πόλεως γενομένης.
ἐν μεγίστῃ ταραχῇ γεν.
αὐτῷ χρώμενοι, φίλοι ὄντες
Καταλύειν τὸν λόγον, παύεσθαι τοῦ λέγειν.
Εἰκῇ ζῆν, vivre au hasard
χάριν τὴν γιγνομένην, τὴν ὀφειλομένην.
εὑρίσκεσθαι
διαπράττεσθαι } obtenir
ὑπόγυιον
εἰς χεῖρα
παρὰ πόδας } πλησίον

τάττα πρὸς φίλον
αττα πρὸς τροφὴν
πάππα πρὸς πατέρα
ἠθεῖε πρὸς ἀδελφόν.

72.

9 Ὀκτωβρίου.

Τὴν 3 τοῦ παρόντος σ' ἔγραψα διεξοδικῶς. Σήμερον δέ, φίλε, σὲ πέμπω τὴν ὑποσχεθεῖσαν ἐπιστολήν. Καλὸν ἦτο νὰ τυπωθῇ εἰς τὸ τέλος τῶν Αὐτοσχ. στοχ. Ἀλλ' ὅμως δὲν βαστᾷ ἡ ψυχή μου νὰ μάθωσιν οἱ ἀλλογενεῖς τὰς ἐντροπάς μας. Ἔμεινε λοιπόν, ἢ νὰ τὴν τυπώσῃς χωριστά, διὰ νὰ μοιράζεται μεταξὺ τῶν ὁμογενῶν, ἢ νὰ τὴν πέμψῃς πρὸς τὸν ἀδελφόν σου, μὲ ἄδειαν νὰ τὴν κοινωνῇ εἰς ἀντιγραφὴν εἰς τὸν ὅστις ἀγαπᾷ νὰ τὴν γνωρίσῃ. Ἀπὸ τὰ τρία ταῦτα, κάμε πληρεξουσίως, ὅ,τι κρίνῃς συμφερώτερον καὶ ἐνεργέστερον νὰ δείξῃ ὅτι οἱ Καπουκῖνοί μας οὔτε γραφάς, οὔτε πατέρας οἴδασιν.

Περὶ τοῦ πρώτου τόμου τοῦ Στράβωνος, λέγει ἐντοσούτῳ ὅτι ἐμποδίσθη εἰς τὸ Στρασβοῦργον διὰ τὰς περιστάσεις.

Ἀκόμη ὁ ταλαίπωρος τὴν ὥραν ταύτην τρέφω ξένους πέμπτην φορὰν τώρα.

Ἔλαβα τὴν ἐπιστολήν σου τῆς 23 Σεπτεμβρίου θέλω σ' ἀποκριθῆν ἄλλο τι.

73.

Ἀσπάζομαί σε.

Τὴν 16 Νοεμβρίου σ' ἔστειλα τὸ προοίμιον, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ βαλθῇ εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς δευτ. ἐκδ. τῆς Τρ. καταργ. καὶ εἰς τὸ τέλος τῶν διαλογικῶν ἐπιγραμμάτων. Τούτου ὁ τελευταῖος στίχος πρέπει νὰ ἦναι *Αἴ! φίλτατ'* **Ἀλλ' ἐγὼ** κτλ. καὶ ὄχι, *Αἴ! φίλε,* **Ἀλλ' ἐγὼ.** Καὶ ταῦτα μὲν τὰ γελοῖα. Ἐδῶ δὲ κλεισμένον βλέπεις ἄλλο σπουδαιότερον καὶ κατὰ δυστυχίαν πολλὰ διεξοδικόν. Ἀλλὰ πρῶτον πρέπει νὰ προσθέσω ὀλίγα τινὰ εἰς ὅσα σὲ εἶπα περὶ τοῦ δευτέρου του *λιβέλλου*, τὸν ὁποῖον ἐξέδωκεν ὡς γραμμένον ἀπὸ Ἕλληνας τῆς Πίσης. Εἶναι ἀπίθανον νὰ μὴ σᾶς ἦναι ἕως τώρα γνωστὸς αὐτοῦ· Ἂν δὲν τὸν ἐγνώρισες ὅμως ἀκόμη, μάθε, φίλε, ὅτι εἶναι ἀληθῶς λυσσασμένου σκύλου γαυγίσματα, ἢ τίγριδος ὠρυγμοί. Ὅταν σ' ἔγραφα, δὲν εἶχ' ἀκόμη τὸ ἀναγνώσειν μὲ προσοχήν· ἀλλὰ τώρα βλέπω ὅτι ἀποτείνεται μὲν πρὸς τοὺς Ἑρμογράφους, τὸ δ' ὅλον εἶναι ὄχι μόνον νὰ μὲ ὑβρίσῃ μὲ τὰ πλέον αἰσχρὰ ἐπίθετα, ἀλλὰ καὶ νὰ μὲ βλάψῃ διαβάλλων με πρὸς τὸν Κλῆρον. Ὁ λίβελλος οὗτος μὲ λέγουν ὅτι ἐτυπώθη διὰ δαπάνης τοῦ Σακ. καὶ ὁ τίμιος οὗτος Σακ. τὸν διαμοιράζει δωρεάν. Τώρα ἐξηγεῖται, διὰ τί δὲν ἦλθε ποτὲ πρὸς ἐμέ· ἡ τίγρις φαίνεται, ὅτι μ' ἐζωγράφησεν εἰς αὐτὸν μὲ τὰ πλέον κακόμορφα χρώματα. Ὑπομονή!

Ἐπιστρέφω εἰς τὸ κλεισμένον ἐδῶ πονημάτιον τὸ ὁποῖον, ἂν ἐλπίζῃς ὅτι μέλλει νὰ πωληθῇ, παρακαλῶ σε νὰ τὸ τυπώσῃς αὐτοῦ, μὲ ἔξοδά μου. Εἰ δὲ μή, ἂς τυ-

πωθῇ δι' ἐξόδων σοῦ καὶ τοῦ Ῥώτα καὶ τρίτου τινὸς πιστοῦ καὶ μυστικοῦ φίλου. Δίκαιον ὅμως εἶναι νὰ πωληθῇ πάλιν, καὶ ἀφοῦ ἀφαιρέσετε τὴν δαπάνην σας, νὰ μὲ δώσετε εἴ τι περισσεύσει. Τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ δώσω κόπον εἰς τὸ ἔργον μου, τὸν ἔδωκα ὁ ταλαίπωρος εἰς αὐτό. Καὶ μ' ὅλον τοῦτο ἀκόμη δὲν εἶμαι εὐχαριστημένος, ὄχι διὰ τὴν ὕλην, ἀλλὰ διὰ τὴν τάξιν αὐτῆς. Ἐπεθύμουν νὰ τυπωθῇ αὐτοῦ, καὶ ὄχι εἰς Βιέννην, διὰ τὸν φόβον τῶν σφαλμάτων, μάλιστα ὅπου εἶναι σημεῖα ἀριθμῶν, ὡς παρ. χ. εἰς τὴν σελίδα 84, ὁ ἀριθμὸς 1581, εἰς τὴν 85, ὁ ἀριθμὸς 1578, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα χρειάζονται προσοχὴν μεγάλην. Ὅσα εἶναι σημειωμένα μὲ σταυρὸν κόκκινον δὲν σὲ λανθάνει ὅτι εἶναι στίχοι· ὅσα εἶναι ὑπογεγραμμένα μὲ ἁπλῆν γραμμήν, πρέπει νὰ τυπωθῶσι μὲ ἀραιότερα γράμματα, ἄλλα μέν, διότι ἐγράφησαν μὲ σκοπὸν νὰ σύρωσι τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου, ἄλλα δὲ διότι εἶναι αὐτολεξεὶ λέξεις ἢ φράσεις τοῦ λυσσασμένου σκύλου. Ὅσα εἶναι σημειωμένα μὲ διπλῆν γραμμήν, ἂς τυπωθῶσιν εἰς κεφαλαῖα γράμματα.

Εἰς τὴν σελ. 72 στ. 2 *Ἀμαλίτας*. Τὸ ἀρχικὸν ᾶ, ἂν κρίνῃς εὔλογον, ἂς γραφῇ μικρόν· διότι τὸ κεφαλαῖον αἰνίττεται τοὺς Ἀμμανίτας καὶ Μωαβίτας.

Εἰς τὴν σελ. 55, στ. τελευτ. Ἀντὶ τοῦ *Τῶν μόνων δυνατῶν νὰ τὸν κλονήσωσι*, ἂν κρίνῃς εὔλογον, βάλε δύο μόνας λέξεις ταύτας, *Τῶν κρατούντων*.

Θέλεις βέβαια παρατηρήσειν, ὅτι γράφω, ὡς μὴ ἔχων ἀκόμη εἴδησιν τοῦ δευτέρου γαυγίσματος τοῦ ἀπὸ τῆς Πίσης. Ἂν δὲν ἔκαμνα οὕτως, ἀνάγκη ἦτο νὰ πέσω εἰς ἄλλους νέους κόπους, καὶ νὰ διπλώσω σχεδὸν τὸ μακρόν μου πόνημα. Αὐτὸ ἔχει χρείαν δευτέρας ἀντιῤῥήσεως,

τὴν ὁποίαν γνωρίζω πῶς πρέπει νὰ γίνῃ, ἀλλὰ δὲν ἔχω οὔτε καιρόν, οὔτε δύναμιν ὁ δυστυχὴς νὰ γράψω. Αἴ! φίλε, τίς ἤθελε μοῦ προφητεύσειν, ὅτι τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς μου ἔμελλα νὰ πίω τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα φαρμάκια. Σιμὰ τούτων ἐκατάπια ταύτας τὰς ἡμέρας καὶ τὸ πικρότατον φάρμακον τοῦ αἰφνιδίου θανάτου τοῦ Κλαυερίου. Εἶχε καὶ αὐτὸς τὴν ὁποίαν πάσχω ἀρθρίτιδα καὶ καθὼς τὴν πάσχω, ἤγουν ὄχι εἰς τοὺς πόδας, ἀλλ' εἰς ὅλον τὸ σῶμα, καὶ μερικῶς εἰς τὸ στῆθος. Ἔπραττεν ὅμως, ὡς κ' ἐγώ, τὰς συνήθεις πράξεις καὶ ἐργασίας, καὶ ὀλίγας ὥρας πρὶν ἀποπνεύσῃ, ἐπεριπάτησεν εἰς τὸ περιβόλιόν του, χωρὶς νὰ ὑποπτεύηται κἂν ὅτι τὴν ὥραν ἐκείνην ἑτοίμαζεν ἡ Ἄτροπος τὸ ψαλίδιον νὰ τοῦ κόψῃ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς. Ὁ Παυσανίας δὲν διακόπτεται διὰ τοῦτο· τὸ ἔργον του εἶναι τελειωμένον χειρογράφως, καὶ μέλλει νὰ τὸ ἐξακολουθήσῃ ὁ γαμβρός του, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισες εἰς Βιέννην, καὶ ὅστις δὲν εἶναι ὀλιγώτερον εἰδήμων τῆς Ἑλλ. γλ. παρὰ τὸν πενθερόν.

Εἶναι, φίλε μου, ἀδύνατον νὰ σοῦ παραστήσω τὰς ὀδύνας τῆς ψυχῆς μου, ὄχι μόνον, δι' ὅσα πάσχω, ἀλλὰ καὶ δι' ὅσα κινδυνεύω νὰ πάθω ἀκόμη, πρὶν σωθῇ τὸ νῆμά μου. Τώρα μακαρίζω τὸν εἰπόντα Λάθε βιώσας. Ἠθέλησα ὁ ταλαίπωρος νὰ μὴ περάσω τὸν βίον, ὡς τόξον εἰς τὸν ἀέρα, ἀλλὰ νὰ κατασταθῶ ὠφέλιμος, ὅσον ἐσυγχώρει ἡ μικρά μου δύναμις, καὶ ἐσήκωσα κατὰ τῆς κεφαλῆς μου τόσα ἄγρια θηρία. Ἐχόρτασα τὴν ζωήν· εἴθε τὸ τέλος της εἶναι, ὡς τοῦ Κλαυερίου!

Εἰς τὸν ἀπὸ Πίσης Λίβελλον, ἐπειδὴ εἶναι γραμμένος μὲ πολλὴν χολήν, ἐξανάγκης ἔπρεπε νὰ εὑρίσκονται καὶ πολλὰ ἀσυλλόγιστα τοιαῦτα, ὁποῖα νὰ δώσωσι λαβὴν εἰς

τὸν θέλοντα ν' ἀποκριθῇ, καὶ λαβὴν δριμυτάτην (piquante). Εἶναι μάλιστα τὸ πολλὰ γελοῖον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐμποροῦν νὰ τὸ μεταχειρισθῶσιν εὐτυχέστατα οἱ Ἑρμογράφοι. Παραπονεῖται ἡ τίγρις ὅτι τὸν ὀνομάζουσι *συκοφάντην*, **καίτοι** *Ἀθηναῖον ὄντα*. Ὁμοιάζει ἀπαραλλάκτως, ὡς νὰ ἔλεγέ τις, *Μὲ ὀνομάζουσι πόρνον, μ' ὅλον ὅτι διατρίβω εἰς τὸ πορνοστάσιον*. Δὲν σὲ λανθάνει, ὅτι ἓν ἀπὸ τὰ πολλὰ αἴτια τῆς καταστροφῆς τῶν Ἀθηνῶν, τὸ πρώτιστον καὶ δραστικώτατον, ἐχρημάτισεν ὁ πληθυσμὸς τῶν συκοφαντῶν. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὅλαι αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις ἔπασχαν ἀπὸ τὴν νόσον τῆς συκοφαντίας· ἀλλ' αἱ Ἀθῆναι ἦσαν ἡ μητρόπολις αὐτῆς, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὴν ἱστορίαν. Οἱ λόγοι τοῦ Δημοσθένους, αἱ κωμῳδίαι τοῦ Ἀριστοφάνους γέμουσιν ἀπὸ τὴν μνήμην τῶν καλῶν τούτων ἀνθρώπων. Ὁ Ἀριστοφάνης φέρει εἰς τὴν σκηνὴν (Ὄρν. 1451) ἓν ἀπ' αὐτοὺς καυχώμενον, ὅτι ἐκληρονόμησε τὸ ἔργον *Ἀναρτὰν Βαμπαδάν*.

Τὸ γένος, οὐ καταισχυνῶ.
Παππῶος ὁ βίος συκοφαντεῖν ἐστί μοι.

Αὐτὸ τὄνομα Συκοφάντης, εἰς τὰς Ἀθήνας πρώτας εὑρέθη, καταρχὰς εἰς τὴν κυρίαν σημασίαν, διὰ τοὺς καταδίδοντας τὴν ἐξαγωγὴν τῶν σύκων, εἶτα καὶ διὰ πᾶν εἶδος διαβόλων ἄλλων. Δι' αὐτοὺς ἀπέθανεν ὁ Σωκράτης, δι' αὐτοὺς ἐκινδύνευσαν ν' ἀποθάνωσιν ὁ Ἀναξαγόρας, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Θεόφραστος, καὶ ἄλλοι πολλοί, καὶ σοφοὶ καὶ στρατηγοί. Ὑγίαινε!

Καῦσέ την.

74.

Ἐκράτουν τὴν ὀκτασέλιδον ἐπιστολήν, ἕως νὰ στιχωθῇ ὁ Φιλόστρατος, καὶ νὰ μὲ φέρῃ ὁ Allais τὴν σημ. τῶν βιβλίων διὰ τὰ Ἰωάννινα, ἀλλὰ τώρα ἀναγκάζομαι νὰ σὲ τὴν στείλω διὰ τὴν τελευταίαν σου, ἡ ὁποία ἔπεσε χθὲς τὸ ἑσπέρας κατὰ τῆς κεφαλῆς μου ὡς κεραυνός, ὄχι διὰ σέ, μήτε διὰ τὴν ἐγκεκλεισμένην τοῦ Κούμα, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπὸ Βουκουρεστίου εἴδησιν, ὅθεν χωρὶς νὰ προσμένωσι τὴν ἀπόκρισίν μου, μὲ πέμπουσι βιβλία νὰ ἐκδώσω καὶ νὰ τυπώσω. Ἂν καὶ ὄνον αὐτόχρημα μ' ἐνόμιζαν, ἔπρεπε πάλιν κάποια εὐσπλαγχνία εἰς ἐμέ. Τὴν νύκτα ὅλην, φίλε μου, ἐπέρασα ἄγρυπνος ἀπὸ τὴν θλῖψιν καὶ συνοχὴν τῆς καρδίας μου, καὶ σήμερον περῶ τὴν ἡμέραν ὅλην ἀργὸς διὰ τὸν κόπον καὶ κάκωσιν τῆς ἀγρυπνίας. Παρακαλῶ σε, φίλε, ἂν τὸ ἐκδοθησόμενον καὶ ὁ φέρων αὐτὸ εὑρίσκωνταί αὐτοῦ ἀκόμη, ὅταν λάβῃς τὴν ἐπιστολήν μου, νὰ κάμῃς τρόπον νὰ ἐμποδισθῇ ἡ περαιτέρω προχώρησις, ἕως νὰ φθάσῃ ἡ ἐπιστολή, τὴν ὁποίαν ἔπεμψα διὰ σοῦ πρὸς τὸν κύριον Βαρδαλάχον, καὶ ἡ εἰς τὴν παροῦσαν ἐγκεκλεισμένη πρὸς τὸν ἱεράρχην. Ἐπιχειρίσθην κ' ἐγὼ νὰ κάμω τι ὠφέλιμον εἰς τὸ γένος, τὴν Ἑλλ. λέγω Βιβλιοθήκην, καὶ σὲ φαίνεται ὅτι ἡ δυστυχής μου μοῖρα προσπαθεῖ νὰ τὸ ματαιώσῃ. Αὐτοῦ ἐμποροῦν νὰ τὰ τυπώσουν ἀσυγκρίτως εὐκολώτερα καὶ εὐθηνότερα, καὶ εὑρίσκουσι καὶ βοηθοὺς πολλοὺς καὶ ῥωμαλεωτέρους καὶ θεολογικωτέρους ἀπὸ ἐμέ.

Δύο μόνον στίχους ἀποκρίσεως ταχινῆς.

75.

Καὶ ὁ Θρᾳκικὸς ἰατρός, καὶ ὁ Ἀββᾶς sont des polissons. Ὁ Ἀββᾶς μάλιστα μὴν ἀμφιβάλλῃς ὅτι εἶναι ἀληθὴς καὶ γνήσιος Δομινικάνος Ἱσπανὸς ἢ Πορτογάλλος, ἀπ' ἐκείνους τοὺς Δομινικάνους τοὺς ἐπιστατοῦντας εἰς τὴν Ἱερὰν ἐξέτασιν. Ἂς ἔχῃ δόξαν ὁ Θεὸς ὅτι μήτ' αὐτὸς μήτ' οἱ κατ' αὐτὸν δὲν ἔχουσιν ἐξουσίαν! Ἐὰν ἦσαν δικασταὶ πνευματικοῦ δικαστηρίου, ἤθελαν ἐν ὀνόματι Θεοῦ καύσειν καὶ σὲ κ' ἐμὲ καὶ πολλοὺς ἄλλους ὁμόφρονας ἡμῶν. Ἐὰν ἦσαν δημαγωγοί, καὶ στολισμένοι ὀλίγον μὲ τὴν τέχνην τοῦ γράφειν, ἤθελαν ἀνανεώσειν τὰς Ἰακωβείους δημεύσεις ἐξορίας καὶ σφαγάς. Ἀλλά, χάρις εἰς τὸν Θεόν! ὅ,τι ἔμαθαν τὸ ἔμαθαν σχολαστικῶς καὶ βαναυσικῶς, καὶ ἢ γράφουν μωρά, ἢ μηδὲ νὰ γράψωσι τι εἶναι καλοί. Εἶναι ἀληθεῖς ναῦται, οἱ ὁποῖοι ἐξεπήδησαν ἀπὸ τὰ πλοῖα των μεθυσμένοι καὶ ἔπεσαν ἄλλος εἰς ἄλλην ἀπὸ τὰς παρθένους Μούσας, καὶ ἀφοῦ τὰς ἐπόρνευσαν, κατεξέρασαν εἰς αὐτὰς καὶ τῆς μέθης των τὰ λείψανα. Ὁ Ἀββᾶς μάλιστα εἶναι τόσον ἄγροικος, ὥστε μὴν ἀρκούμενος εἰς τὸ κατ' ἐμοῦ μῖσος, ἐμίσησεν ὁ μωρὸς καὶ τοὺς ἀγαπῶντας με. Ὅταν ἦλθεν, ἐσύχναζεν εἰς τὸν Β. Μόλις ἔμαθεν ὅτι συχνάζει εἰς ἐμὲ ὁ Β. καὶ δὲν ἐπάτησε πλέον εἰς αὐτοῦ, μήδ' ἀναχωρῶν ἀπεδῶ ὑπῆγε κἂν νὰ τὸν ἀποχαιρετίσῃ. Pulito!!! Ἀφοῦ τις βλέπει τόσην θηριωδίαν εἰς αὐτούς, δὲν ἔχει πλέον δίκαιον νὰ κατηγορεῖ τὰς ἀπαιδεύτους τίγρεις, ὁποῖοι εἶναι οἱ Δ. οἱ Σ. οἱ Φ. καὶ ἄλλα τοιαῦτα θηρία.

Εἰς τὸ πῦρ.

76.

Περὶ τῆς προφορᾶς τῆς γλώσσης εἶπά τι κ' ἐγὼ καὶ εἰς τὴν Γαλλικὴν μετάφρασιν τοῦ *Περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων* τοῦ Ἱπποκράτους (Discours préliminaires pag. clxx-clxxij), καὶ εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ἰσοκράτους (Μέρ. Α', Προλεγομ. σελ. πη'-ιγ'), ἀλλ' ἐλάλησα παροδικῶς καὶ ὅσον ἐσυγχώρει ἡ παροῦσα τῶν φώτων κατάστασις, εἰς τὴν ὁποίαν τοιαῦται ζητήσεις λογίζονται δικαίως σχολαστικαί. Ἐλάλησα πλέον ἀγανακτῶν διὰ τὴν ἄλογον τραχύτητα μὲ τὴν ὁποίαν τινὲς τῶν ἀλλογενῶν περιπαίζουν τήν, ὡς αὐτοὶ νομίζουν, κακὴν ἡμῶν προφοράν, παρὰ ζητῶν νὰ τὴν ἀποδείξω καλήν. Εἴτε καλήν, εἴτε κακήν, ὅσοι τῶν ἀλλογενῶν δὲν τὴν ἀκολουθοῦν ἄλλο νὰ τοὺς δικαιώσῃ δὲν δύναται παρὰ τὴν ἕξιν τῆς ὁποίας ἔμαθαν εἰς τὰ σχολεῖα των. Τώρα μανθάνω ὅτι ἐσηκώθη νεωστὶ Γάλλος τις σχολαστικός, ὅστις μᾶς ὑβρίζει ἀναισχύντως ὡς βαρβάρους καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν προφοράν. Τὸ βιβλίον του δὲν ἦλθεν ἀκόμη εἰς χεῖρας μου· εἰς τὸ ὁποῖον, ὡς μὲ εἶπαν, διισχυρίζεται, ὅτι προφέρει αὐτὸς τὴν γλῶσσαν (τίς νὰ μὴ γελάσῃ!) ἀπαράλλακτα καθὼς τὴν ἐπρόφερεν ὁ Πλάτων, ὁ Δημοσθένης, καὶ οἱ λοιποὶ σύγχρονοι των Ἕλληνες. Τῆς ὀρθῆς του ταύτης προφορᾶς φέρει καὶ μάρτυρας πολλοὺς φιλολόγους Γάλλους, μὲ τοὺς ὁποίους, ὡς Γάλλον, συγκαταριθμεῖ κ' ἐμέ. Πολλὴν καὶ μεγάλην ἐλαφρίαν δείχνει ὁ σχολαστικὸς ἐνωμένην μὲ ὄχι μικροτέραν ἀμαθίαν. Πρῶτον ἀγνοεῖ ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὀνομαζομένους τούτους Γάλλους ἀφῆκαν τὴν Ηλα-

τωνικὴν καὶ ἀκολουθοῦν τὴν νῦν βάρβαρον τῶν Γραικῶν προφοράν. Ἔπειτα διὰ ποίας θαυματουργίας ἐμετάπλασεν ἐμὲ ἀπὸ Γραικὸν εἰς Γάλλον! μ' ὅλον ὅτι ἐξεύρει ὅτι εἶμαι Γραικὸς καὶ τὸ γένος καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν προφοράν. Τοιαύτη μετάπλασις οὐτ' εἰς τοὺς Γραικοὺς βέβαια ζημίαν, οὔτε κέρδος εἰς τοὺς Γάλλους προξενεῖ, ἀλλ' ὅμως εἶναι καὶ εἰς αὐτὴν τοῦ Θεοῦ τὴν παντοδυναμίαν ἀδύνατος. Ἢ φοβούμενος μὴν ἐλεγχθῇ συκοφάντης, λέγων, ὅτι μανθάνομεν παρὰ τῶν ἀλλογενῶν οἱ Ἕλληνες τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐσπούδασε νὰ πλάσῃ Γάλλον τὸν ἐλθόντα εἰς τὴν Γαλλίαν μὲ τὴν εἴδησιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης Ἕλληνα, καθὼς ἦλθαν ἄλλοι πολλοί, οὐδεμίαν χρείαν ἔχοντες νὰ τὴν διδαχθῶσιν εἰς τῶν ξένων τὰ σχολεῖα. Ἐὰν παύσω ποτὲ νὰ ἦμαι ὅστις εἶμαι, τότε βέβαια θέλω προτιμήσειν νὰ μεταμορφωθῶ εἰς Γάλλον· ὄχι ὅμως εἰς τοιοῦτον Γάλλον, ὁποῖος εἶναι ὁ ἀλαζὼν καὶ βάρβαρος διώκτης τῶν Γραικῶν, ἀλλ' ὁποῖοι εἶναι οἱ ἀπ' αὐτὸν ὀνομαζόμενοι, σοφώτεροί του ἀσυγκρίτως καὶ φιλανθρωπότεροι Γάλλοι.

77.

13 Ὀκτωβρίου

Τὴν 20 Ὀκτωβρίου ἔλαβον χθὲς μὲ τὴν τοῦ Κούμα, ἡ ὁποία μ' ἐπλήγωσε διὰ τῆς μακρᾶς ἐκθέσεως καὶ περιγραφῆς τῆς μωρίας τῶν Σμυρναίων.

Μήτε καιρὸν μήτε δύναμιν ἔχω ν' ἀποκριθῶ εἰς πλάτος. Τὴν θυρωρὸν τοῦ Κρητὸς ἐρώτησα προχθές, καὶ μ'

ἔδωκε πάλιν χρηστὰς ἐλπίδας τῆς ἀπολυτρώσεώς του, τῶν ὁποίων τὸ ἀποτέλεσμα δὲν βλέπω ἀκόμη.

Ἀπὸ τὰ ἐγκεκλεισμένα καταλαμβάνεις, ὅτι ἔκαμαν οἱ φίλοι αὐτοκινήτως, ὅ,τι δὲν ἔπρεπε νὰ κάμω ἐγὼ κατὰ τοῦ γελοίου Γαιλίου. Φύλαξέ τα καὶ τὰ δύο, διὰ νὰ τὰ καταλάβῃς πληρέστερον, ὅταν σὲ στείλω καὶ τὸ καταγέλαστον ὑπόμνημα τοῦ Προφέσσορος· τὸ ὁποῖον διὰ τὸ πάχος του εἶναι ἀδύνατον νὰ σὲ πέμψω διὰ τῆς πόστας.

Δὲν μ' ἐξηγεῖς τίς εἶναι ὁ θύτης· τοῦ ὁποίου τοὺς κομψῶς τυπωμένους στίχους δὲν ἐμπόρεσα νὰ ἀνάξω εἰς κάνὲν εἶδος τῶν γνωστῶν στίχων. Ἡ χαλκογραφημένη Παναγία καὶ ὁ Χριστός μας νὰ τὸν *χαρίσωσιν γνῶσιν!*

Μ' ἔγραψε διεξοδικῶς ὁ Σχοινᾶς καὶ τὰ πραχθέντα καὶ τὰ ἐλπιζόμενα ἀπὸ τὸν Ἰγνάτιον. Εἴθε νὰ μὴ ματαιωθῶσι καὶ αὐτά, ὡς τὰ τῆς Σμύρνης!

Τὴν μηλωτὴν φοβοῦμαι μὴ τὴν ἔστειλεν ἀμέσως ὁ Θεοχάρης πρὸς τὸν Κρῆτα, καὶ τότε Κύριος ἐξεύρει, πότε μέλλω νὰ τὴν λάβω. Ἂν δὲν τὴν ἐνδυθῶ καὶ τοῦτον τὸν χειμῶνα, στερημένος ὡς εἶμαι, καὶ τὰς 2000 φρ. ἀπὸ τοὺς φιλογενεστάτους, ἐμπορῶ νὰ ψάλλω μὲ τὸν Ἰώβ, « Γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ τῆς κοιλίας μητρός μου, γυμνὸς καὶ » ἀπελεύσομαι »· ἀπὸ γούναν δηλαδή, ἐπειδή, ἄλλα εἴδη ἐνδυμάτων δὲν μὲ λείπουσιν. Εὐδαιμόνει.

Δὲν μὲ λέγεις (καὶ ἀπορῶ εἰς τοῦτο) τίποτε περὶ τῆς ἀποβάσεως τῶν ὅσα ἐφλυάρησε κατ' ἐμοῦ ὁ Πάρις. Θαυμάζω ὅτι μηδ' ὁ Κούμας ἀναφέρει τίποτε περὶ αὐτοῦ. Ἆρα μικρὸν ἦτο τὸ πρᾶγμα; Ἆρα μὲ τὸ κρύπτεις διὰ τὸ μέγεθός του, φοβούμενος μὴ μὲ λυπήσῃς; Πολλὰ φαρμάκια ἔπια εἰς τὸ διάστημα τῆς ζωῆς μου· τὸ πίνω καὶ

τοῦτο· ἴσως καὶ τὸ χωνεύσω, ὡς ὁ Μιθριδάτης. Καὶ πάλιν εὐτύχει.

Εἰς τὸ πῦρ.

78.

16 Φεβρουαρίου.

Ἔκαμα καλὰ νὰ κρατήσω ἕως τὴν σήμερον τὴν ἐπιστολήν. Χθές, φίλε, μ' ἔφερεν ὁ Allais τὰ εὐαγγέλια ὅτι εὑρέθη πάλα εἰς τὸ τελώνιον τῆς Ἀνβέρσας. Τὴν πρώτην Ἰανουαρίου ἔλαβα τὴν ἐπιστολήν τοῦ Βοιωτοῦ Π, καὶ ἕνα ἥμισυν μῆνα ὁλόκληρον ὑπέφερα ἀληθινὸν μαρτύριον ὁ ταλαίπωρος. Γράφει ἀπὸ τὸ Anvers πρὸς τὸν Allais ὁ P. Wattel fils, ὅτι ἡ πάλα ἔμεινεν εἰς τὸ τελώνιον, διότι ὁ ἀμαξάριος ὁ ἀναθεματισμένος ἔχασεν ἓν ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα χαρτία· καὶ ὅτι διὰ νὰ τὴν σύρῃ ἐκεῖθεν, καὶ νὰ τὴν στείλῃ πρὸς τὸν Π. χρειάζονται ὀλίγα ἔξοδα, τὰ ὁποῖα ἐκφράζει μὲ ταύτας τὰς λέξεις quelques pièces de cent sous. Τοῦτο ἐξηγεῖται 15 ἢ 20 φρ. τὰ ὁποῖα ὅμως δίκαιον ἦτο νὰ πληρώσῃ ὁ ἀμαξάριος. Εἶναι ὅμως ἄλλο ἀξιολογώτερον καὶ ἀναγκαιότερον, τὸ εἰς ποίαν κατάστασιν εὑρίσκεται ἡ πάλα. Ἂν ἦτο, φερειπεῖν, φυλαγμένη εἰς τόπον ὑγρόν, ἐνδέχεται νὰ ἔπαθε πολλὴν ἢ ὀλίγην σῆψιν. Ὅθεν εἶπα τὸν Allais νὰ γράψῃ πρὸς τὸν P. Wattel fils, νὰ κάμῃ τὸ procès-verbal, εἰς ποίαν κατάστασιν λαμβάνει τὴν πάλαν ἀπὸ τὸ τελώνιον. Ἔκαμνες, φίλε μου, ἐλεημονικὸν ἔργον δι' ἐμέ, νὰ γράψῃς δύο στίχους πρὸς τὸν P. Wattel fils εἰς τὸ An-

vers περὶ τούτου, νὰ ἐξετάσῃ τὴν κατάστασιν τῆς πάλας, καὶ ἂν δὲν προφθάσῃς, νὰ γράψῃς κἂν εἰς τὸν Παλαιολόγον, νὰ ἐξετάσῃ ἐκεῖνος, μὴν ἔπαθαν τὰ βιβλία. Εἶναι βέβαια ματαία ἡ ἐξέτασις μετὰ τόσον πολυχρόνιον διατριβήν· ἀλλ' ὅμως ἐμπορεῖ κἂν νὰ ἀφαιρέσῃ τὰ σαπημένα πανία καὶ νὰ βάλῃ ἄλλα νέα. Τὸ ὁποῖον χρειάζεται καὶ τοῦτο προσοχήν, ἐπειδὴ εἶναι τὰ σώματα εἰς φύλλα, καὶ διὰ νὰ μὴν ἀνακατωθῶσι χρειάζονται χεῖρας μουσικὰς καὶ ὄχι Βοιωτικάς. Ὅπως ἂν ἦναι, γράψε τον νὰ ζήσῃς! ἂν ἡ πάλα ἔπαθε, νὰ μὴ τὴν δεχθῇ ἀπὸ τὸν ἀμαξάριον, παρὰ ἀφοῦ κάμῃ τὸ procès-verbal. Ἐγὼ δὲν τὸν γράφω· ἤθελα τὸν συγχωρήσειν νὰ μὲ θανατώσειν· ἀλλ' ἐκινδύνευσα ν' ἀποπληχθῶ, ἤγουν νὰ μεταφερθῶ ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν λογικῶν ζώων εἰς τὰ κτήνη. Διὰ νὰ καταλάβῃς τί ἔπαθα ἓξ ἑβδομάδας ὁλοκλήρους, σὲ λέγω ὅτι τὰ εὐαγγέλια ἄναψαν εἰς τὸ σῶμα μου πυρετόν· καὶ ἐπέρασα ὅλην τὴν νύκτα ταρταρίζων, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ θερμανθῶ. Ἀφοῦ τελειώσῃ τῆς πάλας ἡ ὑπόθεσις, δύνασαι νὰ τὸ ἀναγγείλῃς εἰς τοὺς Ζ. ἄλλους τούτους Βοιωτούς. Τόσον ψηφίζουσι τὴν Ἑλλ. Βιβλ. ὥστε χρόνον ὁλόκληρον δὲν αἰσθάνθησαν τὴν ἔλλειψιν 200 σωμάτων. Γράφων εἰς αὐτοὺς ἔχεις εὔλογον πρόφασιν ν' ἀποδώσῃς τὸ συμβὰν εἰς τὰς πολιτικὰς περιστάσεις.

Ὑγίαινε! Ἡ πάλα διὰ τὴν Μασσαλίαν ἐκίνησε τὴν 14 τοῦ παρόντος. Μὴν ἀμελήσῃς, παρακαλῶ σε, νὰ γράψῃς ἢ σὺ ἢ ὁ Ῥοδοκανάκης διὰ τὴν σηγουρτάν.

Γράφων πρὸς τὸν Π. ἐρώτησέ τον ἂν ὁ Στ. Ἡσ. ἀφῆκέ τι εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Σμύρνης. Εἶμαι περίεργος, ἂν ὁ πολυχρήματος οὗτος Βοιωτὸς ἔκαμε κἂν εἰς τὴν τελευτὴν ὅ,τι ἀμέλησε νὰ πράξῃ εἰς ὅλην αὐτοῦ τὴν ζωήν.

Τὴν πρὸς τὸν Βάμβαν ἐπιστολὴν σφράγισε πρὶν τὴν στείλῃς· ὡσαύτως καὶ τὰς λοιπάς.

79.

12 Σεπτεμβρίου.

Καιρὸν δὲν ἔχω μηδὲ μικρὸν ν' ἀποκριθῶ εἰς τὴν μακράν σου ἐπιστολήν. Μ' ἔπεμψε τέλος πάντων μέρος τοῦ χρέους του, μὲ ὑπόσχεσιν νὰ μὲ πέμψῃ μετ' ὀλίγον καὶ τὸ λειπόμενον· ἀλλ' ὄχι ὡς πέρυσι. Τότε ἐζήτει κἄν συγχώρησιν διὰ τὴν ἀργοπορίαν· καὶ εὗρηκε πρόφασιν τῆς παραπτώσεως τῆς ἐπιστολῆς του. Τώρα δὲ ἁπλῶς καὶ Λακωνικῶς χωρὶς μικρὰν παραμυθίαν τῆς διὰ τὴν ἀργοπορίαν λύπης μου, tale quale ὡς οἱ Λάκωνες τοὺς Εἵλωτας. Ὑπομονή! Ὑγίαινε.

Προχθὲς ἔλαβον τὴν ἐπιστολήν του· ἂν ἠργοπόροι ἀκόμη, ἐμελέτων πρὸς τὸ τέλος τῆς παρούσης ἑβδομάδος νὰ προσδράμω εἰς τὸν Ἰορδάνην διὰ νὰ ἀπολαύσω τὴν φιλικήν σου βοήθειαν, περὶ τῆς ὁποίας σὲ εὐχαριστῶ ἐκ βάθους ψυχῆς. Καὶ πάλιν ὑγίαινε!

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ ΜΝΕΙΑΣ ΑΞΙΑ

'Εν Τόμῳ Α'. τῶν ἐπιστολῶν σελ. 42 στίχ. 19 ἀντὶ 1885 διόρθου 1785. 'Αμφοτέρων δὲ τῶν πρὸς τὸν πρωτοψάλτην ἐπιστολῶν 6ης καὶ 7ης ἐνηλλάγη ἡ σειρὰ ἕνεκεν τῆς παρὰ Ῥώτᾳ Τόμ. Β'. σελ. 32 ἐσφαλμένης χρονολογίας τῆς 6ης (ἀντὶ 1785 φέρει 1784).

'Εν Τόμῳ Β' τῶν ἐπιστολῶν,

'Εν σελ.	10	στίχ.	16	ἀντὶ	τὶ ἀνάγνωθι *τί*.
«	13	«	19	ἀνάγνωθι	*ὁ* Τζαλίκογλους.
«	34	«	24	ἀφαιρεθήτω	τὸ τὶ.
«	71	«	11	ἀνάγνωθι	population.
«	77	«	12	«	ἀνομολογῶ.
«	78	«	6	«	ἐπάδω.
«	«	«	23	«	signification.
«	83	«	13	«	γὰρ.
«	99	«	14	«	ἔτους.
«	104	«	1	«	συναναστροφὴ.
«	121	«	1	ἀντὶ	μήτ ἀνάγνωθι μετ'.
«	121	«	22	ἀνάγνωθι	προσποιητή.
«	160	«	24	«	ἀξίζουν.
«	170	«	9	«	395.5.
«	174	«	20	«	(δι) *καίως*.
«	186	«	7	«	περὶ ἀέρων.
«	195	«	3	«	Σπανιολάκην.
«	203	«	20	«	ἔκαμε.
«	228	«	4	ἀντὶ	Τί ἀνάγν. τί.
«	232	«	10	«	μετὰ ἀνάγν. μὲ τὰ.
«	243	«	10	«	ἢ ἀνάγν. ἤ.

Ἐν σελ. 246 στίχ. 15 ἀνάγν. ἀνετύπωσε.
« 278 « 6 ἀντὶ τύπους ἀνάγν. τόπους.
« 293 « 9 « ὅτι ἀνάγν. ὅτε.
« 319 « 25 διόρθου ὠκέα.
« 328 « 23 ἀνάγν. εἰς.
« 331 « 21 « πρὸς τὴν.
« 352 « 5 « ἐπ'.
« 366 « 8 « του.
« 369 « 24 « Ἀπριλίου.
« 372 « 14 « ἀσχημίας.
« 384 « 21 « τό.
« 399 « 21 « λογαριασμοῦ.
« 415 « 8 ἀντὶ μὲ ἀνάγν. μὴ.
« 444 « 1 « αὐτὸς ἀνάγν. αὐτοὶ.
« 472 « 14 « . θὲς ;
« 510 « 6 ἀνάγν. Premières.
« 512 « 21 ἀντὶ Τὰς ἀνάγν. τὰς.
« 520 « 16 ἀνάγν. Ἰανουαρίου.
« 526 « 4 « Νοριμβέργας.
« 539 « 21 « ἂν ἀντὶ ἂν.
« 567 « 21 « εἰς Β ἢ εἷς Β.
« 628 « 24 ἀντὶ μεταφορικῶς. θὲς μεταφορικῶς ;
« 629 « 6 « libelliste. θὲς libelliste ?
« 653 « 14 ἀνάγν. ἠναγκάσθην.
« 706 « 22 « *Rougemont.*
« 754 « 10 « τὸ

Κατὰ λάθος αἱ σελίδες 521-528 ἐπανελήφθησαν δίς.